

SANCTI EUSEBII
HIERONYMI
STRIDONENSIS PRESBYTERI
OPERUM MANTISSA
SIVE TOMUS UNDECIMUS PART TERTIA.

CONTINENS SCRIPTA SUPPOSITITIA

POST MONACHORUM ORD. S. BENED. & CONGREG. S. MAURI REVISIONEM
selecta diligentius, & ad Mss. Codices plurimos castigata: aliis id genus, vel ineditis,
vel seorsum antea vulgatis monumentis aucta: novis in singula Censuris recognita: Notis
denique & Observationibus illustrata.

Accedunt Indices Generales in Eiusdem Opera

STUDIO AC LABORE

DOMINICI VALLARSII
VERONENSIS PRESBYTERI

Opem ferentibus aliis in eadem Civitate Literatis viris, & praeipue

MARCH. SCIPIONE MAFFEIO.

EDITIO ALTERA.

*Ab ipso Veronensi Editore posterioribus curis aucta,
& recognita.*

VENETIIS, MDCCLXXII.

APUD GUILIELMUM ZERLETTI.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

BR 65
H 632

20820

E L E N C U S
COMMENTARIORUM IN NOV. TEST.
S. H I E R O N Y M O
F A L S O T A M E N A D S C R I P T O R U M
Q U I T O M O H O C U L T I M O C O N T I N E N T U R
S U A C U I Q . C O M M E N T A R I O C E N S U R A P R Æ N O T A T A .

<i>Expositio Evangeliorum de brevi Pro-</i>		
<i>verbio edita.</i>	pag. 1.	
* <i>Expositio in Marcum.</i>	34.	
* <i>Expositio in Lucam.</i>	42.	
* <i>Expositio in Joannem.</i>	54.	
<i>Commentarius in Evangelium secun-</i>		
<i>dum Lucam.</i>	67.	
<i>Præfatio Commentarii in Evangelium</i>		
<i>secundum Lucam.</i>	131.	
<i>Commentariorum in XIV. Epistolas S.</i>		
<i>Pauli Præfatio.</i>	133.	<i>Hosce omnes Commentarios Pelagio</i>
<i>Commentarii in Epistola ad Roma-</i>		<i>Hæresiarche notissimo plerique omnes</i>
<i>nos.</i>	134.	<i>Critici adtribuunt.</i>
<i>In Epistola prima ad Corin-</i>		
<i>thios.</i>	219.	
<i>In Epistola secunda ad Corin-</i>		
<i>thios.</i>	285.	
<i>In Epistola ad Galatas.</i>	323.	
<i>In Epistola ad Ephesios.</i>	343.	
<i>In Epistola ad Philippenses.</i>	365.	
<i>In Epistola ad Colossenses.</i>	380.	
<i>In Epistola prima ad Thessaloni-</i>		
<i>censes.</i>	389.	
<i>In Epistola II. ad Thessalonice-</i>		
<i>ses.</i>	399.	
<i>In Epistola I. ad Timotheum.</i>	405.	
<i>In Epistola II. ad Timotheum.</i>	421.	
<i>In Epistola ad Titum.</i>	429.	
<i>In Epistola ad Philemonem.</i>	1069.	

Con-

*Conspectus totius editionis nostra in
X. Tomos distributa, & ad Benedicti-
nam, & vetustiores Editiones compa-
rata.*

*Index Generalis in omnia Opera S.
Hieronymi.*

*Index Generalis locorum S. Scriptu-
rae, quae in S. Hieronymi Operibus ex-
plicantur.*

COMMENTARIJ IN NOVUM TESTAMENTUM

ADMONITIO.

Falso adscriptis Hieronymo in Novum Testamentum Commentariis, hunc primus ad censuit Editor Benedictus, quem S. Doctoris nomine insignitum in codicibus MSS. reperit, ex uno autem, ut visus illi est, antiquiore Gemeticensi descriptis. Titulus erat, quem & retinemus, Expositio quattuor Evangeliorum de brevi Proverbio edita Hieronymi Presbyteri; quibus sane verbis, num ab ipso dicatur Hieronymo adornata, an ab aliis ejusdem scriptis excepta, quantum scio, dubium adhuc relinquitur. Verus ejus Auctor visus est Marianus Valafridus Strabo Emdensis: ita tamen, ut qua immania sunt toto contextu orationis vitia, imperitissimo Antiquario tribus omnia velit. Sed enim, si bene Valafridum novimus, multo est ille pluri faciendus, quam ut possit huius confascinatori Operis comparari: neque vero credibile est, tantum a bono Scriptore potuisse ob libraria mecha dignitatis decedere. Praeterea nec videmus, ex quo veterum testimonio eam ille consuetudinem fecerit; nihil enim ejusmodi Valafrido tribuunt, qui de ejus scriptis agunt, Siebertus, Anonymus Mollisensis, Trithemius, Miraeus, atque alii. Sed quisquis ille Auctor fuerit, Marianus certe minus fuisset male de re libraria meritis, si ab illo evulgando profus abstinuisset: quod enim omne genus mendae, quorum parvo negotio tolli pars magna poterat, horrentem exaggeratissime edidit, ut tertio quoque versu intercepit sensus manique esset chorras, ut ne quid plus dicam, turpi oscitatione male perdidit. Nos quando integrum amplius non erat librum praeferre, pene innumerum, quantum absque codicum MSS. suffragio licuit, emendavimus. Aut, qui essent emendanda, in Notis offendimus.

INCIPIT EXPOSITIO QUATTUOR EVANGELIORUM DE BREVI PROVERBIO EDITA HIERONYMI PRESBYTERI.

RIMUM quærendum est omnium librorum tempus, locus, persona: & quare non de duodecim Evangelia recipiantur nisi quattuor: quia totus mundus ex quattuor ele-

mentis est, id est, cælo, terra, igne, aqua. Per cælum Joannes ostenditur: quia S. Hieron. Tem. XI. Pars III.

a Videtur hinc excludisse locus, quem adhibet ex Genes. cap. 1. Et Fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad ir-

A sicut cælum omnia superat, ita & Joannes, qui dixit: In principio erat verbum. Per Matthæum terra: qui dixit: Liber generationis Jesu Christi. Per Lucam ignis: qui dixit: Nonne cor jam ardens erat in nobis? Per Marcum aqua: qui dixit: Vox clamantis in deserto. a Id est, quattuor flumina de uno fonte quattuor Evangelistas, significat, id est, Christum. Fison, iussusficio, significat Joannem; Geon, velocitas, significat Matthæum; Tigris, felicitas, significat Marcum; Eufrates fertilitas, significat Lucam. Irrigant mundum, id est, Ecclesiam, & significant quattuor virtutes, id est, prudentiam, temperantiam, fortitudinem, & justitiam: & sicut paradisum irrigant

A quatuor
sigandum Paradisum, qui inde dividitur in quattuor ca-
pita. Proinde erit & in sequentibus retinendus locus

quattuor flumina : sic & cor nostrum hæc quattuor virtutes. Et homo ex quattuor elementis consistit : ex aere , igne , & aqua , & terra . Ex aere status : igne , sanguis : aqua , flamma , terra , corpus . Per caput cælum , ubi sunt duo luminaria : pectus , aer : venter , aquam ; pedes , terram . Item , Adam a quattuor stellis nomen accepit , quod est *a artis , dosis , anatholis , mesimbrio* , vel quattuor significat Evangelistas . Et sicut de Adam omnis homo nascitur : ita per quattuor Evangelistas omnes ad fidem veniunt . Item Arca Noe quadrata legitur ex lignis facta , longitudo CCC. cubitorum , & latitudo L. altitudo XXX. & uno cubito consuminata , significat Ecclesiam ; per quattuor Evangelistas longitudo spes vitæ æternæ , latitudo caritas , altitudo fides Trinitatis , unum cubitum unum Dominum colere . Bitumina intus & foris , caritatem Dei & proximi significant . Item arca testamenti , ubi erant duæ tabulæ & virga Aaron , quattuor circuli aureis portabatur : & vestes ex auro cooperit , quattuor Evangelistas significant ; arca Ecclesiam , vestes doctores . Sicut illi circumdati erant ab annulis , ita sacerdotes de veteri , & novo Testamento docti . Quattuor Evangelistæ portant Ecclesiam ab hæresi defendendo . Per virgam crux ostenditur : & sicut quadratum lignum in qua parte versum fuerit , firmum stat : ita homo ex quattuor Evangelistis edoculus contra hæresim , & tribulationem firmus fiat . Item *Matthæus donatus* : Marcus *donum excelsum* : Lucas *conversus* : Joannes *gratia Domini* . Item rota in rota , spiritus in rota prædicatio Evangelii in mundo girans : Spiritus in rota Spiritus Sanctus in Evangelio . Item vas linteum , & super ipsum quattuor lineæ quattuor Evangelistarum significant : hæc sunt , munda & immunda , Judæi & Gentes . Item quattuor animalia habent oculos ante & retrò clamantia , *Sanctus* : quattuor Evangelistæ sunt . Item supplantavit Jacob ter fratrem suum , primum per benedictionem , secundo per lentem , tertio per benedictionem : Esau diabolum significat , Jacob Christum , qui ipsum ter vicit & supplantavit : ita & nos debemus supplantare fratrem nostrum diabolum , treis vicibus in cogitatione , in verbo , & in opere . Ideo frater noster est , quia Deus ipsum creavit , qui & nos ; unum patrem habemus Deum ; & bonum illum creavit , sed per suum vitium superbiendo se privavit . Quattuor Evangelistæ significat Matthæ-

us facientur , hominis : Lucas vituli : Marcus leonis : Joannes aquilæ : Dominus Jesus Christus totum implevit , homo nascendo , vitulus immolando , leo surgendo , aquila ascendendo . Rota in rota , lege in legem , vetus in novum . Cur quattuor Evangelistæ non per quattuor Apostolos scribuntur , nisi per duos discipulos , & duos Apostolos ? quia filii Jacob de duabus liberis , & duabus ancillis nati sunt . Matthæus mel : Marcus lac : Lucas oleum : Joannes vinum .

Liber generationis Jesu Christi filii David filii Abraham . Ideo duos patres nominat , quia de David dicitur : *De fructu ventris tui ponam super sedem meam* . De Abraham dicitur : *In semine tuo benedicentur omnes gentes* . Ideo David ante Abraham scribitur , quia propinquior est Christo de illo stirpe nascendo . Jacob genuit Joseph , secundum creationem dixit : Lucas secundum legem dixit , ut filius Heli esset . Ideo mulieres in Genealogia Christi sunt , quia ipse ad vitam æternam veniunt ut viri : & ideo peccatores in Genealogia Christi nominantur , quia ipse dixit : *Non veni vocare justos , sed peccatores* . Lucas de Christo ab Adam dicens , ostendit quod per Christi genus Adæ solvitur a peccato , sive quod de Christo exeunt , qui revertuntur ad Patrem . Figura xlii. virorum in Genealogia Christi hoc est xlii. mansiones filiis Israel ab Egypto , usque ad terram repromissionis , id est , de mundo ad cælum : quod significat per terna genera venire ad Christum , per fidem , spem , & caritatem . Quid per xiv. nisi per x. verba Legis , & per quattuor virtutes ; prima prudentia , servire Deo , non idolis : secunda temperantia , non concupiscere : tertia iustitia , non adulterare : quarta fortitudo , dimittere , non occidere . Per quattuor fuit perditio mundi , per virum , per mulierem , per lignum , per serpenterem : & per quattuor restauratur , per Christum , per Mariam , per crucem , per virum Joseph . Serpens qui fuit in Israel Christum significavit . Ipsa de aere facta cum quattuor rotis rotundis : qui eam videbant fanabantur . Et elevavit illum in caput virgæ , ut toti viderent eam , & fugissent animalia deserti , præ timore rotarum , & sic unusquisque sanatus est , si inspexerit Christum in caput virgæ , id est , in crucem . Quattuor rotæ , quattuor Evangelistas significant : sic fugit diabolus Evangelium , quando sonat in cælum .

Christi

ad hunc fere modum , quattuor Evangelistæ significant : *Evangelium fontem significat , id est , Christum , &c.* Conter Duthmari Expositionem in Matthæum .

a Legendum *ardus , dysis , anathole , mesimbria* . Græce *ἀρδης , δύνει , ἀνατολή , μεσμβρία* . Quæ non bellarum , ut auctor vocat , sed quattuor plagarum mundi sunt , nomina : quorum prioribus litteris Adami nomina significa-

ri , etiam apud S. Augusti . Tractat . X. in Joann . & Tractat . de montibus . Sina , & Sion ad calcem S. Cypriani , Amalarium quoque Fortunatum l. 1. c. 7. de Eccl. Offic. atque alios traditum est . Sed & Sybilli . Oracula lib. 2. Adamum vocant

δυνειμα πλῆρωσεντες
Ανατολή τε , δύνει τε , Ιασηριαν τε , & Ἀρδην .

Christi autem generatio sic est. Id est, A de Christo, hic ad literam tantum, *Ecce secundum carnem*, dixerunt. Ideo Christi dicitur, ut ab ipso derivativo vocabulo Christiani vocentur: per etymologiam iterum Christus, id est, *unctus*, quia per ipsum post lavacrum christiæ unctionem percepimus. Sic erat per aternitatem. Sonat Maria, *stella maris*; quia stella dulcis est, mare ^a amarum est; sic Maria, in mari mundi fuit inter peccatores, velut stella maris: quia ut mors est, stella viros ad portum adducit, si sequantur illam: sic Maria in mundo ubi natus est Christus, qui omnes ad vitam ducit, si sequantur illum. *Desponsata mater ejus*, id est, pro quattuor causis, ut non lapidaretur ut adultera, & ut in fugam haberet solatium, & genealogia Christi per Joseph, ut partus cæleretur diabolo. *Antequam convenirent*, id est, antequam fuissent in ^b qua habitatione: *inventum est ab Joseph in utero*: non in vulva, ut mulier, sed ut virgo, *habens de Spiritu Sancto*, id est, factus ex Spiritu Spiritus, sicut ipse facit pomum super lignum, & Evam de osse Adæ.

Joseph autem vir ejus; ideo vir ejus dicitur, & ideo *justus*, ne alii humanitatis conjunctionem suspicaverint. *Noluit eam traducere*: id est, in iudicio, ne legem transisset: quia fiebat virginem, ut diabolus partus ejus lateret. *Hoc autem eo cogitante*, id est, dimittere, an tenere cogitabat. Hic prophetia impletur, *Adjutor in opportunitatibus*, in tribulatione. *Angelus Domini in somnis dixit*. Non in somno, quia sæpius illi angelus in somnis venit. Non semel, quia mysterium Dei non potest cognoscere semel: *Joseph fili David*, id est, prophetia impleta in Joseph per David, *De fructu ventris tui* & reliqua. *Noli timere*, id est, dilige, & gaude conjugem, non nuptialem; neque ^a creationem, sed cohabitationem: tuam dixit, ut credidisset non ab alio, sed de Spiritu Sancto conceptum. *Pariet filium*, id est, ut majus gaudium esset illi de filio, sicut inter homines mos est. *Et vocabis nomen ejus*. Item ad lætitiā ejus esset. *Jesus*, ac ^c dixisset Salvatorem: *salum faciet populum suum*: non dixit omnes, nisi qui credunt in eum, *a peccatis eorum*: id est, quod non potuit alius medicus facere. *Hoc autem totum factum est*, id est, quod angelus dixit: ut *adimpleretur quod dictum est a Domino*, id est, per Prophetam Isaiam

Ecce virgo in utero habebit, & vocabit nomen ejus Emmanuel: ideo hoc nomen ^a interpretatum est, quia in utraque lingua excelsum dicitur nobiscum *Deus*, id est, *Deus & homo*, in una fide sit. *Fecit sicut præcepit ei angelus*: ostendit quod ipse visionem Domini meruit videre, qui fecit sicut ei præcepit.

Et non cognoscebat eam, donec peperit filium suum. Donec pro ^d nunquam dicitur. Primogenitus in lege dicitur, qui prius ^e aperuit vulvam. Non quem sequuntur filii, sed qui prius nascitur. Christus pro tribus dicitur primogenitus, in resurrectione a mortuis, & a Maria, & a creaturis. *Cum ergo natus esset Jesus*, tres confirmat causas, locum, tempus, personam: in Bethlehem: aptum fuit, quia ^e *domus panis* interpretatur, ut ibi panis vivus cælestis nasceretur. *Juda est respice Bethlehem gentium*. In diebus Herodis regis, id est, refert reges & duces Judæe, ut dictum est: *Non deficiet princeps de Juda, nec dux de semoribus ejus, donec veniat cui repromissum est, ipse erit expectatio gentium*. Ideo dixit Herodem regem contra Judæos, quia ipsi dixerunt ad crucem, *Non habemus regem nisi Cæsarem*. *Ecce magi ab Oriente veniunt: domus Oriens est qui quæritur*, ideo ab Oriente ducitur; ipse ad semetipsum nos ducit. In Jerusalem venerunt, quia *de Sion exibit lex & verbum Domini de Jerusalem*.

Dicentes ubi est qui natus est rex Judæorum? Id est, rex confessionem. Addunt causam inquirentibus, quis dixit vobis? *vidimus enim stellam ejus in Oriente*: stella muta, sed lucida, lux ducit ad verbum. Item *stellam ejus*, & non cæli & terræ, nec non eorum fuit, sed Filii Dei. Nec fuit postea nec antea similis Christo in carne, ideo stella illos, ut cælestis cælestes ad cælestem duxisset: & ideo non alia creatura sed muta, ut mutus muta ad mutum duxisset. Munerant, qui idolis adorabant. *Herodes rex turbatus est*, id est, per invidiam ne se suosque filios superasset: siue timerunt omnes, ne ^f si non illis bene esset. Rex justus dum apud regem iniquum fuerit, ut non tam sunt cæci apud alium regem focii regis: vel ideo turbati sunt ut regi placuissent. Item ad litteram, turbatio fit malis offensio bona, & malus oculus Solis ortu turbatur.

Et congregans omnes principes sacerdotum & scribas

A 2

f

^a Addiderat, ut patet credere est, Antiquarius ad marginem, *delatum est verbum nomen*, forte vero *amarum*: quæ verba postmodum interula in textum, Marianus retinuit, forsique habuit parentesi includere. Nos ejusmodi alia haud pauca inferius exligamus.

^b Fortasse iniqua pro in qua, quod sensu caset, olim scriptum est.

^c Nullo sensu pro discipulis, legit Marianus duobus verbis dixit & c. Leviora alia recte emendamus.

^d Pesperam Marianus docet prosum quem dicitur, ubijunctio etiam glossata, forte priusquam: quorum istud induximus, illud verò lectioni pro nunquam testiminius.

^e Qui pro quia, & ubi legebat pro ibi. Sed nec subsequens contextus mendis caset, quorum malum suffulsum, maxime interpunctionis vitia.

^f Legebatur nec non illis bene esse, Rex & c. cuiusmodi alia inferius, quæ tertio quoque versu occurrunt.

ferias populi : id est, sperans, ut cum ad-
venissent, vel consilium receperisset, ut Deus,
Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi,
maiores tuos & dicent tibi, patres principes
seniorum & scribas. Ubi Christus nasceretur.
Non dixit ubi natus est, ubi est? *At illi*
dixerunt in Bethleem Jude, verbis dicunt,
quod factis negant, cæci palpant ut Isaac
Jacob : dum rei negligunt, quem adorando
monstrant. Tres magi, tres filios Noe,
cum tribus innumeris, Trinitatem adorare
significant. *Tunc Herodes clam vocatis,* hic
describit historiam, dum secreti indicat tempus
stellæ, propter hoc distant opiniones, quan-
do magi venerunt. Nam post annum unum
aut duos, alii dicunt : non in Bethleem,
sed in Ægypto, inveniunt eum ; & si in
duodecim dies, quomodo de longa terra Per-
sæ vel Evlæ, Arabiæ vel Cedar in xii.
dies venire poterunt? Sed potest id facere
Deus cujus verbo saxa volant, montes mo-
vebunt, cui natura est fieri quod jubet.
Diligenter tamen didicit ab eis tempus stelle,
id est, ut sciret in quo tempore : forte
putavit quod ab ipso natus esset filius, vel
de suo genere.

Qui cum audissent regem, abierunt. Quan-
do ad Christum querendum mittit, audi-
endus est : & quando ad se reverti jubet,
contemnendus est. Cum enim Salvatore
in altum duceret, renuit, ipse non renuit
dum vero deorsum dimittit & se adorare
jubet, recusavit legaliter, *Dominum Deum*
tuum adorabis, & reliqua. Sic illi exeuntes
exire sciunt, redire nesciunt. *Et ecce stella,*
quam viderant, & reliqua. Dubium sit ubi
se abscondit, quando isti abierunt. Aliquid
humani consilii : quia Dominus abscondit
a cordibus nostris, ut etiam inquiratur.
Stella, fides, an lex? Compunctio quæ nos
ducit ad Christum, antecedebat eos, quan-
do venerunt ad Christum, stella eos perdu-
xit : nam ad Herodem stella eos non duxit.
Herodes diabolum significabat, quia qui exi-
et de diaboli suggestionibus, ad Christum cum
fidei stella vadit. *Videntes stellam gavisi sunt,*
& reliqua, quia mos est omnibus, perditio
inventa gaudere ejus. Ideo ostendit, &
excelliorem puerum, quam suam matrem.

Et intrantes domum, & reliqua : utrum do-
mum an diversorium? *Et procidentem adora-*
verunt eum, ante stellam adorabant : cessavit
creatura, dum creator adoratur. *Et apertis*
thesauris suis, & reliqua : aurum regi, thus
Deo, myrra sepulchrum. Utrum unum au-
rum, alius thus, tertius myrram obtulit :

non scitur ; an unusquisque tria obtulit do-
na, aperte non dicitur, sed utrumque in
figura. Non discordant, quia tres fideles u-
num sunt, & in unum essent tres fructus, tri-
cesimus, quadragesimus, centesimus : trice-
simus in fide Trinitatis, quadragesimus in
perfectiōe actualis vitæ, centesimus æternæ
vitæ contemplatione. Unusquisque tria of-
ferebant, per aurum conscientiam puram,
per thus orationem rectam, per myrram
mortificationem voluntatis. Item tria mu-
nera, cogitatio sancta, verbum bonum, &
opus perfectum. Stella sic apparuit tantum
in ejus nativitate, sicut columba in baptis-
mo. Nam stella quando antecedit eum, est,
non longe a terra.

Et responso accepto in somnis, & reliqua.
Ideo in somnis oculo clauso, ut Deum in-
visibilem, & incomprehensibilem adorarent,
& vigilas non aperiantur oculi ad creaturas,
sed ad creatorem. *Ne redirent ad Herodem,*
id est, post penitentiam ad diabolum. *Per*
aliam viam reversi sunt in suam regionem.
Regio paradisi est. Ille per aliam viam
regreditur, qui totam vitam suam emendat,
& de pravitate venit ad sanctitatem.

Qui cum recessissent, ecce Angelus Domini,
& reliqua. Gabriel, fortitudo Dei dicitur.
Dignum erat ut infirmitatem humanitatis,
fortitudo Dei confortaret. Et aliter : quia
tunc angelus nobis adpropinquat, cum nos
recesserimus ab Herode diabolo. *Fugit in*
Ægyptum : fuga victoriam ostendit, sicut
Jesu Nave quando dixit : *Dividite vos, &*
ite in fugam donec cives foras excant, postea
convertite, & vincetis eos. Christus prius
fugit, donec retro diabolum vincit. Sic Jo-
seph in Ægypto a domina sua fugit inclinat,
& postmodum ipse super Ægyptum rex fuit.
Usque dum dicam tibi : hic ostendit quod non
semper fugiendum est diabolum, ut Paulus
Apostolus ait : *Resiste diabolo, & fugiet a*
vobis. Noctem hic ostendit, quod recessis-
sit litteræ tenebræ Legis apud Judæos post Chri-
stum usque hodie. *Usque ad mortem Herodis :*
expectat, id est, tres annos : gentiles signi-
ficat Trinitatem credituros. Et non perve-
nit usque ad mortem. Herodes indicat Ju-
dæos, qui ad Christum veniunt post mor-
tem litteræ Legis. *Ex Ægypto vocavi filium*
meum, primi Moyses & Aaron, provocant
Christum.

Tunc Herodes videns, quod inclusus sit a
magis. Hic prophetia impletur, *draco iste*
quem formasti ad includendum eis. Et mittis
& occidit omnes pueros, ut regem natum in-
veni-

^a Antea ut esset. Paulo post supple *Dialatus*, aut
quid simile, ubi dicitur, *cum enim Salvatore in altum*
Deum quem significari nomine Herodis, Auctor notat.
^b Scripsit, ut perquam barbare, Auctor, *perditio*
ne inventa. Supra atque infra multa castigantur, quæ
commentariis non vacat.

^c Restituimus utrumque sensum, quo penitus Martia-
ni editio carebat : *Noctem hic, ostendit quod recessis-*
sit litteræ tenebræ Legis. Apud Judæos post Christum usque ho-
die, usque ad mortem Herodis expectant Deum. In sequenti-
bus leviser alia pene innumera castigantur.

veniret: hic plus inluditur, quos extinctos putavit, vivos in paradifum mifit. *A bimatu & infra*, id eft, ab anno praterito & fequenti, quia infantia nomen annorum duorum. *Vox in rama*, & reliqua. Rachel interpretatur ovis videns Deum: Rama ex-celfus. Rachel, Ecclefia, quæ plorat in valle lacrimarum, quos perdidit, qui ante peccaverunt, de quibus non vult conforari, quia non funt Chriftiani. Rachel mater fuit Benjamin, five quia ibi mortua eft & fepulta, ubi parvuli occifi funt. *Defuncti funt enim* & reliqua. Ideo fynecdoche, pars pro toto.

Venit in civitatem Nazareth. Id eft, flos munditiæ; aptum fuit, ibi habitare, quidixit, *Ego fum flos campi & lilium convallium.* Archelaus, lev investigans, Nazareus fanctus. *Surge accipe puerum & matrem ejus.* Primo surge a terra qui terrena relinquis. *Et puerum*, poftea matrem jubet accipere. Potius Deum amare, poftea proximum. Archelaus, hærefis, qui fe putant efle quod non funt, & cæci funt.

In diebus illis. Non ad regem Archelaum dicendum, fed a XV. anno Tiberii Cæfaris; quia in ipfo anno factum eft verbum Domini fuper Joannem, ante Chriftum, vox ante verbum, lucerna ante solem, flos ante fructum. *Pœnitentiam agite*, & non operamini, quia opera foras corpora dicitur; agite interiori homini, de corde agatur. Pœnitentia vera eft, amiffa deflere, & pœnitenda non committere.

Adpropinquavit enim regnum celorum: id eft, baptifmum, vel Evangelium Chrifti, martyrium, vel Ecclefia. *Vox clamantis in deserto*, Joannis Chrifti trinum in modum fit clamor, fi longe eft: *Longe a peccatoribus falus*, fecundo ad furdum, *Sicut afpis furda* & reliqua: tertio indignatur, id eft, indignatus eft, furor tuus. *In deserto*, id eft, fine lege, fine rege, fine facerdote, vel Prophetia erant Judæi. Ut qui amant amico conjugem conjungere fponfam: fic Joannes Ecclefiam Chrifto conjunxit. Ideo amicus fponfi dicitur. Joannes habebat veltrem de pilis camelorum, ipfe in jejuniis natus eft, & habebat veltitum & cibum jejunii; aptum fuit dum, pœnitentiam docuit, ut prius in fe impleret, ut omnis qui verbum prædicat, exemplo confirmet. Veltitum Joannis de camelotis, fignificat Ecclefiam gentium, vel divites eorum, quos Chriftus collegit, & fit Ecclefia. *Zona*, id eft, mortificationis vitiorum: *circa lumbos*, id eft, quia ibi eft fornicatio viri & mulierum in umbilico.

Arque hæc mifum, quæ depravata erant. in deserto Joannis Chrifti trinum modum, fi clamor, si furor, si a furdum, si cum afpis furda &c. mixt. erant Judæi, & qui amore amico &c. ut nihil ea aliis interquidionis u.

A Efcam ejus lecvla, mifericordiam aves funt, ostendunt Judæos, qui fuat litteram legis uti locuta; *mel filveje*, fignificat dulces sermones Dei, vel Judæos qui fufceperunt dulcem prædicationem, & venerunt ad Chriftum.

Tunc exibant ad eum Jerofolyma, & reliqua. Id eft, Judæa terra, pro habitatoribus dicitur. Jerofolyma, *visio pacis*, indicat pacificos, qui ad Chriftum veniunt per confessionem. Jordanis, id eft, *defcenfus*, fignificat defcendentes in humilitate ad Chriftum.

Et baptizabant in Jordane. Ostendit quia per defcenfionem humiles venerunt ad baptifmum. *Confitentes peccata fua*; ostendit quod oportet confiteri peccata, antequam ad communionem veniat. *Pharifei*, id eft, *divifi*, vel Sarabate vocantur, Saducei, *jufificati* apud femetipfos.

Et dixit eis, progenies viperarum. Idem venenum in lingua tantum eft; nam patricidas & matricidas viperas Pharifei, & Saducei fimulant qui matrem fuam fynagogam, & Patres & Prophetas occiderunt. *Quis demonftravit vobis*, & reliqua: id eft, *quis*, non pro poffibilitate, fed pro difficultate, dum dicitur, *facite fructus bonos*, id eft, deponite omne vitium; vel *facite fructum dignum pœnitentiæ*, id eft, qui habet duas tunicas, det non habenti: qui facit illicitis, ab illicitis abftineat.

Potest Deus a lapidibus iftis, & reliqua. Lapidis erant, quia lapides colebant, fed plures inde ad Chrifti fidem venerunt. Id eft, lapides fimulant, quia gravi & duri & frigidi in fide funt. *Securis pofita eft*, id eft, Evangelium, *ad radicem arborum*, id eft, Judæis. Securis ex ferro & ligno conficit: fic Chriftus ex divinitate & humanitate: radices, cogitationes: arborum, peccatorum; vel radices filii, arborum, parentum.

Omnis arbor, qui non facit fructum bonum, excidetur: id eft, dividetur ab Ecclefia. *In ignem mittetur*, id eft, in die judicii. *Fortior me eft:* id eft, non folum de Joanne, fed de omnibus fortior eft Chriftus: ideo fortior, quia in Spiritu fancto & in igne baptizat. *Calcamenta portare*, ideo non poffum incarnationem ejus plenius enarrare.

Ipfe vos baptizabit igne: id eft, in judicio, vel in Spiritu fancto & igne. *Cujus ventitilabrum* & reliqua, id eft, iustum judicium; *in manu*, id eft, in potestate fua; *area*, id eft, mundus vel Ecclefia: *trititum*, id eft,

illis, atque orthographiz dicam, & quæ contextum omnem pervertebat, & fanctum, nulla verborum fcripturæ, quæ exponitur, diftinctio.

id est, sanctum: in horreum, in regna cæ-
lorum: paleæ, peccatores, quia palea levis
est, & portatur a vento, & ignis combu-
rit: sic peccatores, ipsi custodiunt ignem,
quia non deficit ignis, nisi deficiant ligna.

Tunc venit Jesus ad Gallilæam, ut bapti-
zaretur, & reliqua. Christus ad Joannem
venit, id est, sponsa osculatur sponsum,
quia Joannis per Ecclesiam sponsum est. Hic
dicit, *esseletur me osculo oris sui*: vel ideo
Christus a Joanne baptizatur, ut servus non
se excuset suo Domino baptizari, vel Do-
minus non dedignetur a servo suo baptizari.
Ego a te debeo baptizari. Per istam causam
Joannes cognovit Christum inter multos,
dum Jordanis fugit illum, & montes exul-
taverunt: quia creatura creatorem agnovit;
& ideo ad Joannem venit, ut mundaret a-
quas, & ut Spiritu sancto demonstraretur.
Quatuor causas. *Sine modo*, id est, donec
baptizati essent ambo, id est, ab undis
Christus, vel martyrio, ad te pervenit.
Omnem iustitiam & reliqua, id est, legem

naturæ, vel legem litteræ, quia mos fuit in
eis seniores honorare. Baptismum Christi.
Ut non differret ^a baptismum Joannis de
baptismo Christi. Quia aqua lavat & ex-
tinguit; ideo per aquas baptismum fuit:
ita Joannes lavat & extinguit peccatum, vi-
vificat & satiat ^b: ita baptizamus mari. Et
quia duobus substantiis baptizantur, id est,
aqua & vox sacerdotis, visibilem & invi-
sibilem, corpus & animam. *Ascendit de aqua*,
significat, postea ascendere per bona opera,
& gradu humilitatis descendere: quia Jor-
danis *descensus* dicitur. *Eccce aperti sunt cæli*,
id est, baptismum ostendit: cælum apertum
est unicuique post culpam Adæ. *Et vidit
spiritum descendantem sicut columbam*: ostendit
quod in forma columbæ tantum, quia
ab aere spiritus corpus accepit: similitudo
columbæ ad hoc facta est, nam antea non
fuit. Ideo in columba venit spiritus in
Christum, quia avis mitis est: ita Christus
mitis sine macula. Nam aliter, septem fi-
guras habet columba, septiformis Spiritus
significatur: & ideo per columbam venit
spiritus in Christo, sicut stella quæ nec an-
tea fuit, nec postea. Vel ideo quia filius
in corpore, quia sicut non potuissent homi-
nes præsentiam Filii Dei sustinere sine cor-
pore: ita nec spiritum sine columbæ specie
sustinuissent. Cur super Apostolos in igne,
& Christo in columba, ad litteram dicen-
dum ostendunt. *Et vox de cælis*, hic Tri-
nitas comparatur. Vox Patris Filium dicit,
spiritus per columbam. *Hic est Filius meus*,
& reliqua: quia prius filius Adam displicuit,
in Christo autem complacuit.

Tunc Jesus ductus est, id est, a Spiritu
Sancto ductus in deserto post baptismum:
ostendunt quod per jejunium & orationem
vincitur diabolus. Debemus & nos in deser-
tum duci a vitis, ut vincamus ipsa.
Ut tentaretur a diabolo, id est, ut diabolum
vinceret. *Quadragesima diebus* & *quadragesima
noctibus*, ne heretici dicerent, quod nocte
manducasset. XL. signum quod Moyses je-
junavit in monte, & XL. Elias: & fuit
cum discipulis suis quadragesima diebus post
resurrectionem: & XL. dierum diluvium,
quia per hæc peccatum Adæ delere debuit.
Postea esuriit, indicat verum hominem, ut
diabolus falleret ejus nativitate.

Accedens tentator, id est, tanquam piscis
tentat hamum, & vincitur: ut qui primum
hominem per gulam vicit, a secundo per
abstinentiam vincatur. *Si filius Dei es, dic,
ut lapides*, & reliqua: per etymologiam,
panis a pascendo, ut videret si de petra po-
tuisset hoc facere: vel quia mystice diaboli
cibus, homines lapidei & duri, in peccato;
sed ille, qui de aqua vinum, & de petra
aquam produxit, potuit hoc si voluisset.

Non in solo pane vivit homo: & reliqua,
id est, non vixisset homo, si non voluisset
Deus, & jam panem manducasset, & si non
manducasset panem, si voluisset, vixisset,
sicut Moyses & Elias, XL. diebus. *Verbum
Dei*, animæ, id est, æternam vitam. *In
sancta civitate*, id est, Jerusalem; *super pin-
nam templi*, id est, super murum arcæ mace-
rariæ, elationem significant: non est, ut a
capite se tentare dimisit, qui per membrum
a Pilato crucifigi permisit. Has tres tenta-
tiones in Adam prius diabolus exigit: per
gulam dixit, *gusta*: per vanam gloriam, *eritis
sicut dii*: per avaritiam, *scientes bonum &
malum*; sed per has tres iterum tentavit
Christum: gula, de petra fieri panem: per
vanam gloriam, *mitte te deorsum*: per avaritiam,
omnia tibi dabo & reliqua. Sed qui
eum in abyssum, verbo prædicationis, ducit:
ostendit per has tres vincere diabolum.
Hic ostendit verum Deum & verum homi-
nem: homo quem tentat diabolus, Deus
est, cui angeli ministrabant. XL. dies, de-
cima sunt anni, ut sicut ab omnibus rebus
decimas dare debemus: ita & dierum vitæ
nostræ Deo decimas dare studeamus.

Quoniam angelis suis, & reliqua: ut vi-
cisset Christum exemplo, hoc fuit Chris-
tus illum exemplo suo vicit per scripturam.
Sed diabolus non rectum illum psalmum de
Christo intelligit: ait illi Jesus, *non tenta-
bis Dominum Deum tuum*, hic dicit: dum
ego sum Dominus Deus tuus, cur me tenta-
tas?

Et

^a Desse verbum aliquod, ut alius perlectusque sit sen-
sus, perspicuum est. Sic paulo post, ubi dicitur, *baptis-
mus mari*: quem ex ingenio locum regere non libet.

^b Corruptus locus, sensusque est; sed quæ tunc emen-
da c, non est in promptu, omnino non libet.

Et ostendit ei omnia regna mundi: id est, aurum argentum. *Hec omnia tibi dabo,* & reliqua. Vere cadit, qui adorat diabolum; quicumque monachus principi propter mercedem curaverit, se diabolo mancipatur. *Vade retro,* id est, regnum tuum nunc, vel in iudicio in infernum.

Dominum tuum adorabis, & reliqua: per tria exempla. Deuteronomii quo significatur Evangelium, id est, iteratio legis, Dominus diabolum vicit: item significat, id est, tentatio in David & Goliath. V. lapides, V. libri Moysi: qui de uno occidit diabolum, id est, unum librum ut lapidem. Per III. tentationes, id est, suggestio, delectatio, confensio; sed Christum per solam suggestionem tentavit, quia suggestio ex diabolo fit.

Cum autem audisset Jesus, quod Joannes traditus esset, secessit in Galileam: id est, a Judeis, abiit ad gentes, vel relicta synagoga cum Lege sua, collocavit Ecclesiam & Evangelium. Galileæ, volubilitas dicitur: ad eos venit qui de malo ad bonum veniunt: & quia pro sanitate puellæ venit, & mulierem in via sanavit, significat synagoga & Ecclesiam. Relicta civitate Galileæ, venit in Cafarnaum: villa pulcherrima figurat Ecclesiam. Nazareth flos dicitur: quia de flore fructus fit; Cafarnaum villa pinguedinis: lux inluminat, & pinguedo sanguine caret. Ostendit, quod Christus a flore litteræ legis, pervenit ad fructum pinguedinis Evangelii lucis, id est, scientiæ.

In finibus Zabulon, & Nephthalim: Zabulon, habitatio pulchritudinis dicitur: Nephthalim, oblitio dicitur. Hic ostendit quia qui obliviscitur peccata sua, ipse in pulchritudine habitat. *Trans Jordanem* & reliqua: quia pro timore gentium populorum, ille in nocte inanebat in campo. *Vidit lucem magnam,* ut dicit: *Lux orta est eis, qui sedebant in tenebris,* id est, ignorantie peccatorum, *lux orta est eis,* id est, Christus.

Penitentiam agite, id est, vinum in vulnere ponite; *adpropinquavit enim regnum celorum,* id est, oleum in vulnus: consolationem dat, quia in Veteri pecora immolabant, in Novo unusquisque Domino offerret. *Ambulabat,* ostendit nobis in mundo esse præsentem, transiendum, non amando. *Juxta mare,* mundana carne, mare Galileæ, ipse est stagnum Geneareth, lacus salinarum, & mare Tiberiadis, & lacus Cineret.

Venit post me, & reliqua: id est, animas trahere de pelago peccati ad littus requiæ

Æternæ, quia mos est piscantibus navem & retem in mare habere: ita Apostoli Ecclesiam, Evangelia, & mundum, pisces, homines: mittentes retias in mare, prædicationem in mundum.

Illi relictis retibus & patre, secuti sunt eum. Idem, *patre diabolo:* retias habitationis, & negotia sæculi. Petrus & Andreas retias miserunt in mare: ostendunt, quod Dominus elegit alios cupientes, rebus mundi adhærentes. Jacobus & Joannes retias redderunt, ut mitterent eas in mare, id est, quod elegit alios cupientes adhærere rebus mundi. Quis plus reliquit de his quattuor? Petrus & Andreas plus reliquerunt, quia propria eorum sunt, nam his duobus: aliis fuit non sua.

Faciám vos, & reliqua. Mutavit affectum, non officium, sed his quattuor, hæc est prima quadriga: nunc bini & bini mittuntur in Ecclesiam, sicut in arca Noe. Bini & bina animalia, quattuor virtutes significant; justitia, prudentia, fortitudo, temperantia. Per tres vocationes vocati sunt populi: prima per Joannem, ad amicitiam, *ecce agnus Dei:* secunda, ad credulitatem, Joanne dicente, *hoc primum signum fecit Jesus in Cana Galileæ,* ut crederent in eum discipuli ejus: tertia vocatio ad Apostolatam, *venite post me,* & reliqua.

Circuibat Jesus totam Galileam, & reliqua. Sicut Gedeon vincebat Philistinos, ita Christus dæmonia. *Docens,* id est, ea quæ legis erant: prædicans, id est, Evangelium. *Omniem languorem,* id est, medicus fuit populi, id est, Israel: languor corporis, infirmitas animæ.

Et abiit opinio ejus in totam Syriam: id est, in omnes gentes. *Omnes male habentes,* id est, multis peccatis infani fuerunt, vel mala fide. *Et quia dæmonia habebant:* id est, in anima idolis creditur: *lunaticos,* id est, lunatici putabant de ortu lunæ infirmitates.

Obtulerunt ei paralyticos: id est, pigri ad bonum agendum. *Et secuti sunt eum turbae multæ,* id est: primo discipuli ad fidem: secundi infirmi pro sanitate: tertii legis periti, ad reprehendendum: quarti pauperes, pro elemosyna: quintæ mulieres, ne ipsæ desperarent: sexti parvulorum, ut dixit: *venite parvulos venire.* *Decapoli:* id est, qui verba Legis observant, & de Jerusalem, id est, quod videntes pacem, Christum secuti essent, & de Judæa: id est, qui per confessionem secuti sunt Christum.

Videns Jesus turbas. Item quattuor turbæ

^a Antea Deuteronomio, qui significans Evangelium, Leviora dissimulamus.

^b Verba in finibus superiorum proxime sectionem claudunt.

turbæ secutæ sunt Christum, & ipsæ quatuor sequuntur Ecclesiam: prima ut Christum per timorem & amorem, item ad Ecclesiam veniunt: secunda, qui pro cupiditate cibi aut potus: tertia, pro invidia, ut habeant quod accuset: quarta doctores. Christus tria refugia habuit, ut fugeret turbas, in monte, in deserto, in nave super mare; hæc tria nobis relinquit: in altitudinem mandatorum descendere in deserto, deserere vitia, & in unitatem Ecclesiæ intrare. Navis Ecclesiam significat: ut qui habet gubernatorem & navigatores, & aqua, qui jactant, hi de nave. Idem Episcopi, & laboratores, & qui ministeria intus faciunt, & tres offendunt naves, periculum in undis, in vento, in silice: sic Ecclesiæ periculum undis, temptationis diaboli, in vento peccatorum, in silice, falsis fratribus. Quando ascendebat in montem significabat theoria, id est contemplativa: quando descendit, docet practica, id est, actuale. Et cum sedisset, indicat incarnationem ejus non apparuisse, quia qui sedit, veltimento corpus suum defendit.

Accesserunt ad eum discipuli ejus: id est, corpus & anima. Et aperiens os suum, id est, qui aperuit ora Prophetarum. Beati pauperes spiritu, id est, qui pro Spiritu Sancto pauperes sunt, cum divites esse possint. Beati mites, id est, qui nulli malum pro malo reddit; quoniam ipsi possidebunt terram, de qua dicitur, credo videre, & reliqua. Beati qui lugent nunc, non de omni fletu hoc dicit: sed de tribus, quos sæculum oportet habere: primum fletum pro peccato suo: secundum, pro peccato proximi: tertio pro amore cælesti. Larymæ tres naturas habent: amara, pro peccato non flere: calida, per calorem caritatis proximi deslere delicta, & jacent a cælo, pro ejus amore flere. Tribus causis lacrymæ funduntur: pro recordatione, pro timore futuri, pro peregrinatione.

Beati qui esuriunt, & reliqua: id est, cui non sufficit quicquid boni facit, nisi amplius facere vult. Ipsi saturabuntur, id est, in regno Dei. Beati misericordes: id est, qui miserentur, de miseria liberantur, & cum dono suo in cælum vadent. Beati mundo corde, id est, qui puro corde; non tangitur ulla conscientia peccati, quia mundus Deus mundos corde respicit.

Beati pacifici: id est, in quattuor partes, inter Deum, & hominem & proximum, inter hominem & amicum suum. Oportet vitium odire, & hominem diligere.

Beati qui persecutionem patiuntur propter

A *justitiam*, id est, in Christo. Hæ octo beatitudines ad octo homines pertinet, qui fuerunt in arca, & modo debent esse, quia septem mulieres unum virum habuerunt Christum: id est, in resurrectione. Hæ octo beatitudines in Christo complentur. Beati pauperes spiritu: *Filius hominis non habet ubi caput reclinet*. Beati mites: *Discite a me, quia mitis sum*. Beati qui lugent: *Videns civitatem flevis super eam*. Beati qui esuriunt: *Meus cibus est ut faciam voluntatem patris mei*. Beati misericordes, id est, *Misericordiam volo, & non sacrificium*. Beati mundo corde, id est: *Estote sancti, quoniam ego sanctus sum*. Beati pacifici: *Pacem meam do vobis, & reliqua*. Beati qui persecutionem patiuntur, id est: *Si me persecuti sunt, & vos persequentur*.

Vos estis sal terre: Id est, Apostoli & doctores dicuntur: terre, hujus mundi dicitur. Quod si sal evanuerit, & reliqua. Si doctor erraverit, in quo emendantur? Sal saporat, vermes occidit. Proiciatur & conculetur ab hominibus, id est, exeant extra Ecclesiam, & reputentur in parte gentilium. Vos estis lux mundi: id est, quia lux absconsa revelat, & tenebras inluminat: ita & vos tenebras peccatorum inluminat. Alias vero, sicut sol semper in cælo manet: ita & vos ibi manet.

Non potest civitas abscondi: Id est, Ecclesia, super montem, id est, super Christum. Neque accendunt lucernam, id est, Apostolos & doctores. Non ponunt sub modio, id est, sub timore, vel amore. Quattuor similitudines habent Apostoli: sal, sol, lucerna, civitas. Super candelabrum, id est, Ecclesia. Ut luceant omnibus qui in domo sunt: id est, in Ecclesia, vel in mundo. Sic luceat lux vestra, id est, doctrina, sive bona opera. Et glorificent patrem vestrum, id est, in benedictis vestris.

Nolite putare, quia non veni solvere legem: Id est, quodcumque opus factum est, ipse implevit. Quando filii Israel peccaverunt, Moyses & Levi tres gladios ad vindictam super eos acceperunt, quod Christus fecit cum dixit: *Non veni pacem mittere sed gladium*. Et implere, id est, quod minus erat, quia vetus Lex, si quis adulterasset, puniri jubebat: nunc autem non solvitur, sed impletur, cum dicitur: *Qui videt mulierem ad concipiendam eam, & reliqua: & iterum: De omni verbo otioso, rationem reddere in die judicii*. Ecce non veni solvere legem, sed augere quod vetus non dixit.

Amen dico vobis. Amen, id est, vera, sive

a Fortasse placens calis: sed non libet aggarari neque

opera pretium est. Nonnumera alia taciti emendamus,

sive fideliter. *Jota unum*, nomen litteræ, quæ uno ducto: fit decem littera, id est, decem verba Legis, apud Grecos i littera, quod nos unum diximus. *Unus apex*, unum punctum, ad litteram; ad sensum autem, minima mandata Legis. *Donec omnia fiant*, quia quæ lege minima fuerunt, plena mysteriis fiunt; jota vetus Lex, apex Nova.

Qui enim solverit unum de mandatis istis minimis. Id est, qui multum docet, & minime implet. Pharisei excolantes culicem, & camelam glutientes: id est, qui aliis minime prædicat, & sibi majora committit. *Minimus vocabitur in regno celorum*, id est, in Ecclesia. *Nisi abundaverit justitia vestra plusquam Scribarum & Phariseorum*: quia illi magna docebant, & modicum faciebant, vel quia alia mandata de lege repudiabant: quæ non amabant, non dicebant, & quæ amabant, dicebant.

Audistis quia dictum est antiquis, non occides. Id est, non solvere legem. *Qui transgreditur fratri suo*: id est, ira in corde sine voce, reus erit in judicio, id est, in die judicii. *Rachis*, id est, vacuus vel inanis. *Fatue*, id est, sine cerebro: reus erit gehennæ ignis id est, gehenna duplex poena, eo quod animam & corpus punit.

Si offeres munus tuum ad altare, & reliqua: *vade reconciliari fratri tuo*: id est, munus, orationem, oblationem aut teipsum ad communionem offers: nunquam ad Ecclesiam veniendum est, usquequo fratri non reconciliaveris. *Relinque ibi munus tuum*: quomodo hoc impletum erit? pariter ambos increpat, si est in propinquo, bene, & si longe, mente tamen debet reconciliare, & jam quod dictum est, cum omnibus hominibus pacem habere.

Eslo consentiens adversario tuo. Id est Evangelium: *dum es in via cum eo*, id est, in ista vita: sive adversario tuo diabolo, ut non facias quod suggerit tibi, ne tibi augeatur poena pro tuo peccato. Si infans gladium petit, non ei porrigas, unde se pungat: & sic ei consentis. *Ne forte adversarius trasat te judici*, id est, ne lex Evangelii tradat te Christo judici: quia non consentisti Evangelio, ministro, id est angelo, qui animas in penam mittit in carcerem, id est, in infernum.

Non exies inde, id est, quia de inferno nemo exit, donec novissimum quadrantem reddat: donec, pro semper accipitur. Quadrans est, quarta pars nummi, quæ pro lavatione in mercede datur, vel pro minimo peccato dicitur: quadrantem reddere, in infernum mitti, vel quia homo de quattuor

S. Hier. Tom. XI. Pars III.

elementis factus est. *Audistis quia dictum est antiquis, non mœchaberis*, id est, non adulterabis. *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam*. Duæ concupiscentiæ sunt, prima, quam si possibilitas sequatur affectus, operis non sequitur: secunda quæ consummatur, si possibilitas suppetat: mœchatus in corpore, & in corde fit.

Si oculus tuus dexter scandalizat te: erue eum; & projice abs te. Id est, princeps vel doctor tuus, erue, id est, separa eum a te, si te Dei servitio prohibuerit: unum membrum tuum, id est, melius est tibi ut princeps pereat, quam cum illo vadas in infernum. *Oculus*, id est, desiderium tuum, quia corpus per illum in gehennam mittitur. *Dextra manus*, id est, minister, aut ira tua: *scandalizat te*, id est, amanda a te: *manus*, id est opus malum abscede.

Non jurare: id est, non perjurare: *non jurare omnino*: id est, nunquam jurare: neque per calum quia sedes est Dei: aliter est, non, non, id est, verbum dici in ore & in corde: quod amplius est malo est, id est, ex indignitate illius, cui non creditur.

Oculum pro oculo, id est, non reddere malum pro malo. *Si quis percussit te in dexteram maxillam*, id est, si hæreticus percussit te in dogma malæ scripturæ, præbe illi aliud dogma divinæ Scripturæ, ad vivendum. *Qui vult unicum tuum tollere*, id est, crimen quod in te homines sciunt de te, dispoliare: *dimitte & pallium*, id est, criminis, cujus solus conficius es, da ei confessionem. *Et si quis te angariaverit mille passus, vade cum illo alia mille*, id est, ut exieris corpore, vade & mente. *Qui petit a te da ei*, id est, qui interrogat, dic ei, sive pauperi elemosynam.

Dictum est antiquis, diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Quomodo dixit, *non solvere legem*, recte implet, quia in vetere dicit de diabolo, inimicum odire: hic autem de utroque. Treis modis diligimus inimicos: corde qui nos corde odit: opere bene facere illi, qui nos opere persequitur: orare verbo, qui nos verbo criminant. *Calumniantibus vobis*, id est, falsa accusatio. *Ut sitis filii patris vestri*, & reliqua: id est quali aliquis portasset aurum argentum nobis: & si maledixisset nos, & percussisset, dilexerimus eum, & cum illa defecissent, & nos defecissemus: ideo non deficiente vita promittitur. *Qui solem suum, & reliqua: & pluit super justos*, quia in utroque totus mundus continetur: in sole, arida, & calida, in pluvia, humida, & frigida: de his quattuor factus est mundus:

B

fic

a Videtur de jota littera, quæ & decem numeri apud Grecos nota est, dicere. Sed depravatus ideo contex-

tus est, ut cum alia sexcenta hæsteno emendaverimus, heic tantum i. pro x. inmutare audamus.

fic nos debemus dare inimicis nostris cibum & A potum, vestimentum, & verbum dilectionis.

Si enim diligitis eos, & reliqua. Publicanus dicitur, quia publice peccat, aut qui rem publicam agit: ethnici, gentiles. *Estote perfecti*, id est, ut perfecte hæc impleatis, in elemosynis, in jejuniis, in orationibus: *ne coram hominibus videamini*, id est, quod bona opera per laudem humanam non fiant.

Cum ergo facis elemosynam, id est, fac facienti, & pauperi, & inimico. *Hypocrita* dicitur fictus. *Perceperunt mercedem suam*, non Dei: *Nesciat sinistra tua*, id est, vana gloria: *dextera*, omnia propter Deum fac. *Intra in cubiculum*, id est, in cordis secreta: *clauso ostio*, id est, contra vanam gloriam.

Nolite multum loqui, id est, ne multas petitiones, aut multa verba discere, sive per altitudinem vocis Deum rogare. *Scitis enim pater quod vobis opus est*, sic ergo orate, *Pater noster*, id est, vivamus in terra, ut patrem habeamus in cælo; caritatem, & fraternitatem ostendimus dum dicimus *noster*. Hoc dicit imperator, & mendicus: dicit Dominus, & servus, simul dicunt *Pater noster*. Ergo qui unum patrem habent, fratres sunt: ideo non dedignetur Dominus servum suum fratrem habere, quem Dominus Christus frater voluit esse. Et sic faciamus, ut hæredes patris possimus esse; nam & lex humana, hereditare facit filios.

Sanctificetur nomen tuum: hic rogamus, ut in nobis sanctificetur, id est, in operibus nostris; nam ejus nomen semper sanctum est. *Veniat regnum tuum*, id est, sicut optant filii regnum patri suo: ita & nos oramus, ut ille regnet in nobis, & non diabolus: ille, & non peccatum, sive Ecclesia, sive Evangelium.

Fiat voluntas tua, & reliqua. Sicut angelii in cælo sine culpa famulantur: ita & nos: vel sicut in animabus, ita & in corpore: vel sicut Christiani, ita hæretici: sicut Ecclesia, ita Synagoga: sicut iustitia, ita peccatum. Convertant, ut illis fiat voluntas tua.

Panem nostrum quotidianum: id est, omni die usque ad caput anni: *hodie*, id est, semper: *panem*, id est, Christum. Sic agere debemus, ut eum quotidie possimus accipere ad remedium. *Et dimitte nobis, & reliqua*: hic cautionem cum Deo facimus: si dimittemini, dimitte vobis.

Et ne nos inducas in tentationem. Sicut seduxit homines in diluvio, vel illos in Sodoma vel Faraonem in mare, sive in tentatione diaboli, aut hominum insidias.

Sed libera nos a malo. Id est, a diabolo, a peccato, ab homine malo. Hæ septem orationes: ^a ut septem gratiæ Spiritus Sancti: quatuor communes sunt omnibus: tres petitiones ad cælestia pertinent, id est, sanctificetur nomen tuum, adveniat regnum tuum, fiat voluntas tua: quatuor ad istam vitam.

Cum autem jejunaverint, & reliqua, exterminant facies suas. Id est, transigunt se, id est, ut videantur ab hominibus, quia jejunant. *Unge caput tuum, & lava faciem tuam*, id est, quod Domino dare vis, qui est caput tuum, proximo tuo da. *Noli thesaurizare in terra*, id est, in cælo: ne erugo, id est, vana gloria, aut ira, timea, invidia aut superbia, fures, demones, aurum, sensus, mundus, vestimentum; nam cibus, prædicatio divina.

Lucerna corporis tui: id est, doctor, vel princeps tuus; *corporis*, id est, hominis interioris, *si simplex fuerit unius rei*. Nemo potest duobus dominis servire; ubi fuerit thesaurus tuus, & reliqua: aut unumquodque habebit, id est, qui nec sibi bonus: *altum diligit*, qui sibi bonus: id est, diabolum contemnere, Deum amare. Qui divitiis servit, diabolo servit. *Mammona* dicuntur divitiæ, sive nomen diaboli.

Nonne anima plus est quam esca. Id est, qui minora dat Deo, & majora diabolo. *Respicite volatilia celi, & reliqua.* Quia mos est avium in altum volare, & canticum cantare, & aliquid sibi voluerint in terra, accipiunt a Domino: ita & homines debent cælestia cogitare, & Deum laudare: & cum cibis ^b indigent, a Domino in terra accipiunt reparationem divinitatis. *Quanto magis pater vester*, qui bonus est natura, *dabit bona petentibus se*, id est, fidem per caritatem. *Intrate per angustiam portam*, ubi non capiunt peccatores, nisi deponant quas portant sarcinas. Duo, id est, caritatem Dei & proximi: duo luminaria, superius Evangelium, inferius verus Lex, ubi quis offendant, non intrat. *Quam lata porta, & reliqua*: id est, divitiis & propria voluntate servientes.

Attendite vobis, id est, a falsis doctoribus cavete: *in vestimentis ovium*, id est, boni doctoris, lupi rapaces, id est, animas in perditione rapiunt. *A fructibus eorum*, id est, ex operibus, cognoscetis eos, id est, nunquid colligunt de spinis: id est, de hæreticis, *uvas*. id est, virginitatem: *de tribulis ficus*, id est, conjugem de hæreticis. *F Arbor bona*, homo bonus, *arbor mala*, homo malus: qui agit opera mala.

Non

^a Luxatus textus heic erat verbis, *ut septem gratiæ Spiritui sancti*, quæ subsequenti ioculo subiunguntur, adjecto etiam verbo *trahe*, quod sensum interceptabat.

^b Erat cibus. Mox quod dicitur, *deponant quas portant sarcinas*, nos substituit coacti sumus, pro his veterum monitis, *deponant portam fides palasica* li.

Non omnis qui dicit mihi, Domine Domine, & reliqua. De illis dicit qui amant in angulis stare orantes. Sed qui facit voluntatem patris mei, id est, qui servat mandata. Multi mihi dicunt, Domine, id est, multi sunt qui intrant per eam. Quia nunquam novi vos, id est, bonum, vel hæretici. Discedite a me, id est, qui sperant non esse remissionem peccatorum. Omnis qui audit verba mea, & reliqua; qui contra prædicationem non agit, assimilabitur viro sapientii, qui edificavit domum super petram, id est, super opus bonum, ne intraret pluvia in eum, id est, doctrina hæretica: flumina, persecutiones hæreticorum, venti, dæmones. Nubes accipiunt pluviam de mare, hæretici doctrina de mundo. Et non cecidit domus, id est, non cadit, qui super fidem stat in Christo.

Et omnis qui audit verba mea, & non faciet ea. Id est, mos fuit in Lege quod non esset, in populo qui non esset mundus, & si sanitatem accepisset, ostendisset se facerdoti; & offerrebat pro eo munus: duos turtures, aut duos pullos columbarum. Et fuerat cum eis iuxta hoc opus, lignum hyssopum, & coccinum erga cacumen ipsius ligni, & dispersebatur sanguis alterius avis super istud lignum: super alterum avem, & ipse dimittebatur in aere. Lignum crux Christi, coccinum, passio ejus. Et oportet ad martyrium ire, per passionem Christi, & sanguis noster spargatur super crucem ejus, nam ascendat ad Ecclesiam, post passionem corporis nostri in martyrio.

In testimonio illis. Id est, ut non solvisset legem, vel vidisset quod natus esset a lepra. Centurio, figurat doctores, puer paralyticus contractus, significat genus humanum, in peccatis conclusum. Invenit Jesus in centurione trina mysteria, primam humilitatem, ubi ait: Domine non sum dignus, ut intres sub tellum meum: secunda fides, ubi ait, tantum dic verbum, & sanabitur: tertia, id est prudentia, ubi dixit, homo sub potestate. Miratur Jesus in centurione, id est, invenit in eo sapientiam, qua fuerat doctus per prædicationem divinam. Ab oriente conversi, id est, ab infantia; ab occidente, id est, a senectute; a meridie, a juventute; ab Aquilone, id est, de potestate diaboli, veniunt ad fidem, recumbent, id est, inhabitant. Quare cum tribus tantum, id est, propter remissionem. Qui concupiscunt, illuc flebunt: illis est stridor dentium, quorum Deus venter est. Socrum Petri febricitantem: id est, synagoga dubietas.

Tegit manum. Præstavit auxilium, dimissa febre, id est, desinit incredulitas. Ministrabat ei, id est, benedicebat ei: per vesperum, ostendit ei suam mundi. De-

monia, id est, peccata: per vulpes, id est, homines incredulos: per volucres, homines divites. Non reclinet caput, ubi non est fides. Mortuos mortuum sepelire, id est, corpus animam: aliter, si peccator laudat peccatorem.

Navis, id est, Ecclesie: motus & fluctus, id est, tentatio: dormitatus, id est, incarnatus, sive crucifixus: ventus, id est, subitanea tentatio. Dæmoniacus, gentilis, gens cum perfidia. Per monumenta hoc sunt corpora: per viam non transit, id est, per gentilitatem ad regnum. Grex porcorum ostendunt homines ante conversionem: dimersis in mare, id est, in profundum. Per pastorem ostendit Philosophos.

Surrexit: id est, curatus est: reversus in domum suam, id est, ad primam creationem. Sponsus, Christus est: sponsa Ecclesia: filii sponsi, Apostoli sunt. Rudis pannis, doctrina Evangelii: scissis pannis, hoc sunt homines veteres. Vinum novum, & utres veteres, nova prædicatione ad homines veteres. Princeps figuram tenet Prophetarum, vel Patriarcharum. Puella hæc est synagoga. Tenuit Jesus manum ejusdem puellæ, id est, auxilium ei præstitit. Messis multa, id est, corda parata: messores, doctores. Non duas tunicas, id est, non dupla mente, nec dupla fiducia, in novum, aut in vetus Testamentum. Non calciamentum, id est, non testimonium malorum: neque virgam, id est, non fortitudinem, sed per patientiam. Pax reversa, id est merces recepta: per pulverem, inquinamentum. Hoc sunt, quia pulvis tribus modis impedit, gressus obligat, oculos obscurat, vestimenta inquinat. Serpens cruciatus abscondit caput suum, id est, Apostoli cruciati, non negantes Christum. Persecutiones, hoc sunt hæreses, De civitate in aliam, id est, per singulas quæstiones librorum.

Nihil opertum quod non reveletur: id est, passio Christi & omnium doctorum. Quod dico in tenebris, id est, ad Judæos, dicite in lumine, id est, in Ecclesia. Duo passeres, id est, corpus & anima, seu Christus, & Barabbas. Asser, id est, fides: per gladium, hoc sunt verbum prædicationis. Aliter, duo passeres, id est, duo Testamenta. Asser, hoc est, Christus. Separare patrem a filio, hoc est, fideles ab infidelibus. Accipit crucem, id est, crucia teipsum. Scandalizare in Christo, id est, negare Christum. Arundinem vento agitatam, hoc sunt homines adulatorum: vacuos, sine fructu. Regnum celorum vim patitur, hoc est, quia per cruciationes carnis & penitentiarum, pervenitur ad regnum Dei. Ipse est Elias, qui Joannes, quia ipse spiritus erat in Elia in secundo adventu, qui in Joanne fuit in primo adventu.

ventu. Pueri sedentes in foro, hoc sunt Prophetae. *Cantavimus vobis, & non saltastis tibias*, id est, nuntiavimus vobis adventum, & non credidistis. *Lamentavimus, & non planxistis*, adnuntiavimus vobis poenitentiam, expavistis confessioni. Quattuor modis sunt laudationes: *Confitebor tibi Domine, Pater celi*; fidei, *Credo in Deum Patrem*; Martyrum: *Qui confitetur me coram hominibus*; peccatorum: *Confitemini Domino quoniam bonus*. *Abcondisti a sapientibus*, id est, qui sapientia hujus mundi utuntur; *revelasti parvulis*, id est, discipulis. Vocatio quattuor modis facta est in novo: *Venite ad me omnes, qui laboratis*. In vetera: *Venite filii, audite me*: in futuro, *Venite benedicti*. *Jugum*, id est, doctrina, levis est volentibus, gravis nolentibus eam. Perfectio treis modis intelligitur, id est, discipulorum, per baptismum; peccatorum, per remissionem; Judaeorum, per renovationem novi Testamenti. *Per sata*, id est, messis, quod significat Legem veterem. Sabbathum requies novi Testamenti; discipuli vellentes spicas, id est, trahentes testimonia de veteri, ad confirmandum novum: *confricantes manibus*, id est, exprimentes in sensum spiritalem. Homo manum aridam habens, ostendit avaritiam, qui cupidus est in accipiendum, avarus ad largiendum. Qui solebat rapere, discat largire. *Extendit manum*, id est, purgato corde, restituta est; significat conversionem ad fidem. *Lignum sumigans*, id est, corda gentium parata ad fidem. *Hominem demoniacum, mutum & cecum*, significat humanum genus. *In domo alligavit sortem*, id est, Christus alligavit diabolum. *Vasa ejus*, hoc sunt corda gentium. *Progenies viperarum*, quomodo potestis loqui bona cum sitis mali? per viperam ostendit synagogam: progenies, id sunt Judæi; sicut occidit filius viperam matrem suam, sic Judæi Christum, qui est sapientia omnium mater. *Generatio mala & adultera*, idem, deferentes Dominum, adherentes idolis.

Regina austri venit a finibus terre: significat gentes; *audire sapientiam Salomonis*, id est, doctrinam Christi. *Immundus spiritus exit ab homine*, id est, a Judæis; *abiit per arida loca*, id est, per gentes; *revertit in domum*, id est, ad Judæos; *invenit eam scopis mundatam*, id est, traditionum patrum; *assumpsit seum septem spiritus nequiores*, hoc sunt omnes dies eorum in malo opere versi; *intrantes in domum*, id est, in corda persecutorum, quia Christum persecuti sunt & Prophetas. *Mater & fratres*, id est, synagoga & Judæi; *foras stantes*, id est, extra Ecclesiam; *querentes colloqui tecum*, ostendit in futuro conversionem Judaeorum ad fidem. *Exiit Jesus de domo*; sede-

bat ad mare, duobus modis intelligitur, id est, de celo in mundum, de Judæis ad gentes. *Ascendit in navem*, id est, in caelos; *turbas ad litus*, significatur praesens vita. *In similitudinem*, hoc in parabolis; *seminat ipse qui praedicat*: seminat, id est, verbum Dei; *secus viam*, id est, qui audit verbum Dei, & non intelligit: *in perosa*, id est, qui audit verbum Dei, & accepit illum, & accedente temptatione, negat illum; *in spinis*, id est, audit verbum, & propter divitias suffocat illud: *in terram bonam*, id est, qui audit & intelligit. *Et facit fructum tricesimum*, ostendit ordinem conjugatorum, sequentium mandatum Dei; fructus sexagesimus ordinem viduarum, perseverantium in Domino; fructus centesimus, hoc sunt ordines martyrum, monachorum, vel virginum. *Qui habet dabitur ei*, ostendit, Apostolos: qui habent Christum, dabitur eis & intellectus. *Et qui non habet, ipsum quod habet auferetur ab eo*, ostendit Judæos; ipsam Legem quam habebant, auferetur ab eis. *Videntes non videant*, hoc sunt Judæi, qui oculis videntes, corde non credebant; *audientes non audiant*: ostendit curas corporis: audiebant & duris cordibus non intelligebant. *Simile est regnum celorum homini qui seminavit semen bonum in agro suo*; qui seminat filius hominis est: semen verbum Dei in corda credentium: in agro, id est, in mundum: zizania, filii nequam, id est operarii iniquitatis. Inimicus qui seminavit, id est, diabolus. Messis, consummatio saeculi est: Messores, angeli sunt. Pro quid faciculus dicitur? quia non omnes aequaliter judicantur, sed adulteri cum adulteris, & omnes pares aequaliter. *Granum sinapis*, significat Christum: homo seminans, Deus Pater est: *in agro*, id est, in mundo. *Minimum omnibus feminibus*: significat Christum, refutatum a Judæis. *Cum autem creverit*, id est, surrexerit, *fit arbor*, id est, ascendit ad caelum; *rami ejus*, hoc sunt Apostoli; *volucres in ramis ejus*, id sunt sancti, qui terrena despiciunt, caelestia concupiscunt. *Aliter granum sinapis, sermo sancti Evangelii*: homo seminans, Christus est, in agro, in mundo. *Minimum omnium*, id est, servatum in cordibus fidelium, propter sapientiam philosophorum; *fit arbor*, id est, ascendit super omnem sapientiam mundanam; *ramosus ejus*, ostendit explanationes singulorum doctorum; *volucres*, id est, amatores scientiarum, de semine accepto, id est, doctrina Evangelii.

Mulier id est, sapientia, *abcondit in farina*, id est, in corda fidelium, *sata trita*, ostendit tres filios Noe; *domes fermentatum est totum*, id est, dum praedicatum est Evangelium in totum mundum. *Simile est regnum celorum thesauro abcondito*, thesaurus, id est, Christus vel sapientia: *in agro*, id est Ec-

clesia, five in Scripturis divinis. *Vendit omnia*, id est, reliquit vilia, seu res terrenas; *emit agrum*, id est, regnum calorum. Homo negotians, qui querit doctrinam divinam, invenit unam margaritam, id est sapientiam Christi, vendit omnia, id est, vicia. *Simile est regnum calorum sagenam missa in mare*, per scientiam, verbum predicationis ostenditur; *in mare*, id est, in mundo; *ex omni genere piscium congreganti*, id est, omne genus humanum. Audit verbum Dei secus litus, id est, prope finem mundi: pater familias, Christus est, Scribae doctores Apostoli sunt: *venit in patriam suam*, id est ad Judaeos. Tetrarcha, id est, quarta pars regni.

Aligavit Joannem & misit in carcerem: ostendit terminum legis veteris. Herodiades significat synagogam; puella saltavit in convivio, ostendit gentes saltantes ante idola; *caput Joannis in disco*, significat corpus Christi in altare, caput illius in corde fidelium, *datum est puella*, id est, Ecclesiae ex gentibus; *attulit matri suae*, ostendit conversionem Judaeorum, in futurum, secuta ostendit pedestres; ostendit, non cum pecuniis antequam, sed cum proprio labore debet homo sequi Deum. *Curavit infirmos*, id est, abluit peccatis & ab idolis. *Hora jam praeteriit*, id est, littera legis; *quinque panes*, id est, quinque libri Moyli; *duo pisces*, id est, duo Testamenta, five duo ordines, id est, Sacerdotum & Prophetarum, five duo libri Josuae. *Turba discumbat super sanum*, id est, super arida corda, five super vicia discumbat. *Et acceptis panibus intuens in caelum*, id est, abstraxit sensum; *fregit*, id est, historiam legis expressit in spiritalem sensum, & apparuit intellectus; *benedixit*, id est, multiplicavit. *Duodecim cofinos plenos*, id est, de doctrina sancta duodecim Apostolos, pro qua causa non computantur mulieres & parvuli sicut viri, quia parvuli non valent repugnare contra vitia sua, sic & mulieres quia imperfectus sexus est. *Iussit ascendere in naviculam*, id est, in Ecclesiam; *procedere trans fretum*, id est, de Judaeis ad gentes. Quattuor modis vocatur: prima natura: secunda cognatione: tertia gente: quarta affectu. Quattuor modis dicitur homo; quid dicitur, id est, bonum, bene, poenitentiam agite, & reliqua; malum male, *sanguis ejus super nos*: bonum male, ubi dicitur de caeco, *tu solus discipulus ejus es*? malus bene, ubi Apostolus ait, *tradidi hujusmodi hominem in interitum satanae, ut spiritus salvus fiat*. *Vespere autem facto solus erat*, ostendit finem mundi. Solus venit redimere, humanum genus.

Navis in medio mare: id est, Ecclesia in

medio mundi: *jaclabatur fluctibus*, id est, persecutiones patiebatur; ventus contrarius, id est, diabolus; quarta vigilia nobis venit Jesus, ostendit in quarta lege, id est, Evangelii. *Ambulans Jesus super mare*, id est, calcans amaritudines saeculi; ambulavit Petrus super aquas, super amaritudines, five calcans vitia peccatorum. Petro mergente in mare, id est, dubietate fidei; sic omnis qui dubitat in fide, mergit in peccatum. *Extendit manum Jesus*, apprehendit eum, id est, dedit ei adiutorium fidei. Haec sunt quattuor leges: prima in natura: secunda lex littera: tertia Prophetarum: quarta Evangelistarum. *Cum transfretasset*, id est, cum transisset; *venerunt in terra Genesari*, id est, de Judaeis ad gentes; *obtulorum ei male habentes*, id est, idolis fervientes.

Mulier Chananaea: ostendit primitivam Ecclesiam: filia ejus a demonio vexata, id est, Ecclesiam gentium, ab idolis corrupta. *Sanata est puella ex illa hora*, ostendit conversionem gentium, ex illa hora qua Christo crediderunt. *Non sum missus nisi ad oves quae perierunt domus Israel*, ostendit corporaliter ad Judaeos; aliter, quia omnes credentes in Deum Israel vocantur. *Sumere panem*, id est, doctrinam, filiorum, id est, Judaeorum, dari canibus, id est, gentibus. *Canelli edunt*, id est, gentes, accipiunt de micis, id est, de minoribus mandatis.

Miserere turba: ostendit quia Deus totus misericors est; *triduum perdurant mecum*, ostendit fidem Trinitatis; *non habent quid manducent*, id est, non habent verbum predicationis; *nolo eos dimittere jejunos, ne deficiant in via*, id est, ne pereant in via erroris in praesente vita, quia *fides sine operibus mortua est*. Per septem panes ostendit episcopatum, per paucos pisces ostendit ordinem Prophetarum, vel sacerdotum. *Super terram discumbens*, ostendit perfectiores jam calcasse vitia sua: per septem portas, septem doctores Spiritus Sancti. *Pharisaei, divisi*, Saducei, *justificati*: caelum sereneum, id est, resurrectio Christi: caelum rubicundum, effusio sanguinis: caelum triste, passionem Christi ostendit: tempestas rutilans significat persecutionem. *Cavete a fermento Pharisaeorum*, id est, a doctrina eorum. *Simon*, id est, obediens, id est, filius Jona, id est, columba, quod interpretatur Spiritus Sanctus: caro & sanguis non revelavit tibi, id est, pater & mater non ostendit tibi. Portae inferni sunt peccata hominum: claves regni calorum, potestas est ligandi & solvendi, id est, per poenitentiam aperientur. *Multa pati a senioribus & scribis*, haec dicens Jesus ostendit passionem & resurrectionem.

a Scriptum erat *facta*, fortasse pro *quinta*: tamen id a voce *illio*, *non quarta* referimus, ut vel veritas collecta. Ceterum innumera alia, quae lingualim non-

re piger, emendamus toto contextu, ut nullus fere vacuus sit, cui medicam manum non adhibuerimus.

nem. *Dicit ad Petrum vade post me*, ostendit ipsum crucifixum. *Post me abneget semetipsum*, id est, contemnat voluptatem carnis. *Qui amat*, voluptatem, propriam animam perdit: anima hic, pro voluptate ponitur: qui perdit animam suam, inveniet eam. Duobus modis animam perdit homo, per martirium, & abnegationem corporis: inveniet eam, id est, in regnum Dei: commutationem dat pro anima, qui carnem suam cruciat, & animam nutrit.

Post sex dies, jam in septimo, ostendit ætates mundi, septima quæ requies intelligitur. *Petrum Jacobum & Joannem*, hic ostendit totam Ecclesiam; ducit illos in montem, id est, in regnum Dei. *Splenduit facies ejus sicut sol*, id est, Sancti in gloria Patris: aliter vetus Testamentum splenduit in Novum. *Vestimenta alba sicut nix*, id est, congregatio omnium delinctorum. Per Moysen ostendit litteram Legis: per Heliam, ordinem Prophetarum. Christus cum discipulis ostendit novum Testamentum. Nubes tetra, id est, Legis littera. Nubes candida, id est, prædicatio Evangelii. Nubes pluvialis, id est, prædicatio Apostolorum, qui faciebant fructum poenitentiae, post ascensionem Christi.

Cum venisset ad turbas, id est, cum descendisset in mundum. *Homo gentibus provoluit*, ostendit ordinem Prophetarum, qui rogabat pro se, quasi Ecclesia: filius ejus lunaticus, ostendit populum gentium, adorantes idola. *Cadit in ignem*, id est, in cupiditatem: crebro in aquam, id est, in luxuriam.

Transi hinc, de Judeis ad gentes: *vade ad mare*, id est, ad gentes. *Mitte hamum*, id est, verbum prædicationis. *Piscis qui primum ascendit in alium*, ostendit cornemium: in ore ejus invenies staterem, id est, confessionem fidei, humanitatem & divinitatem. *Da eis pro me & pro te*, id est, pro me fidem, & pro te excusationem. *Parvulus intrat in regnum celorum*, id est, non ætate parvus, sed mente purus: unde ait Apostolus, *estote parvuli in malitia*. *Qui scandalizaverit unum ex his*, id est, sive injuria corporali, sive in adversione fidei. *Suspendatur mola*, id est, cura, sive circuitus hujus sæculi: *in collo ejus*, in labore sæculi: *dimergetur in mare*, id est, in sæculum. *Manus tua*, id est, pares tuus: *pedes*, id est, minister: *oculus*, id est, Episcopus ruus, aut sacerdos, seu doctor & senior. *Nec contemnat unum ex his*, ne contra eorum innocentiam. *Ovis quæ erravit ostendit humanum genus: Pastor*, Christus est.

Oves relicte in montibus, ostendit ordines angelorum, qui consistunt in caelestibus.

Si peccaverit frater tuus, corripce eum inter te & ipsum: ut detectio peccati non fiat, & improprium fratri non nascatur; *dic Ecclesie*, id est, congregationis fidelium; *ethnicus*, id est, gentilis, & Publicanus est, qui publice peccat. Non imago eorum sit tibi in odio, sed opera eorum. *Si autem confenserint*, id est, caro & anima. Si caro confenserit animæ: qui petit, per fidem accepit.

Simile est regnum celorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis. Qui decem millia talenta, est qui peccat in Deum. Qui debet centum denarios, est qui peccat in fratrem suum; confervi qui judicaverunt, angeli sunt. *Cum consummasset Jesus sermones istos*, migravit ad Galilaam, id est, in fine mundi, de gentibus ad Judæam.

Relinquit homo patrem & matrem: ostendit quia relinquit Christus Patrem in celo; sic tamen relinquit, ut non deferat: matrem, id est, synagogam. *Atharebit uxori sue*, id est, Christi Ecclesie. *Erunt duo in carne una*, ostendit quia Christus est caput, corpus vero Ecclesia. Uxor deservitur a viro, id est, cum discesserit quis a Christo, tunc conjungit se hæresi in uno seelere. Quattuor animæ perunt, id est, qui dimittit uxorem suam extra rationem, & qui dimissam ducit. *Difficile dives intrabit*, & reliqua: de his dicit qui sub avaritia possident; *foramen acus*, posterula Jerusalem dicitur. Alio modo foramen acus, confessio fidei, vel poenitentiae: divites Judæi dicuntur: camelus populus gentium. Tertio modo foramen acus, ostendit passionem Christi: camelus, id est, qui portat peccata gergeris humani. *In regeneratione*, id est, per resurrectionem.

Erunt novissimi primi: & primi novissimi. Novissimi fuerunt populus gentium; Judæi fuerunt primi, facili sunt novissimi. Sic de Petro & latrone: sic de infante & seniore: *Pater familias conduxit operarios in vineam suam*, Pater Christus est: prima mane, ostendit initium mundi: *operarios*, cultores mandatorum Dei: *vineæ*, id est Ecclesia: in veteri vinea, lex, sive synagoga: denarium diurnum, vitam æternam. In foro, id est, in mundo. Prima hora venit Abel: tertia hora Noe, & filii ejus: sexta hora venit Abraham: nona hora venit Moyses & David: undecima hora venit populus gentium. Alio modo, prima hora, id est, infantia: secunda

a Fortasse coronarium, nempe aurum: quod tribuimus imperatoribus, sive Magistratibus Romanorum Provin-

cia pendebant. Sed heretici non vacat. Infecius plura, quæ tuta sicut, emendatur.

da hora adolescentia: sexta juvenus: nona senectus: undecima decrepita ætas. Quacumque hora conversus ingenuerit homo ex toto corde accipit denarium diurnum. Sero factum, id est, fine mundi. Procurator vineæ Christus; qui murmuraverunt Judæi sunt, dicentes portavimus pondus diei, id est, portantes legem & Prophetas.

Jericho, interpretatur luna: significat defectionem populi. Duo cæci significant Judæos & gentes; *sedentes Jecus viam*, id est, præsens vita juxta finem: *transire Jesum*, id est, per incarnationem & humanitatem transivit per mundum; stare Jesum, divinitatem ostendit. *Cum appropinquasset jerosolyma*, id est, cum venisset in mundum. *Bethsage*, id est, domus buccæ, vel maxillæ: Mons Oliveti, id est, nomen trium luminum, id est, refectio laboris, consolatio operis, noticia veri luminis. *Castellum quod contra vos est*, id est, Jerusalem, quæ contra legem Evangelii repugnabat. *Solvite & adducite mihi*, ostendit conversionem Judæorum, sive gentium, per prædicationem Apostolorum. *Dominus opus habet*, non aliud nisi fidem: ad Sion, id est, specula: *vite filia Sion*, id est, congregatio fidelium: per vestimenta, ostendit doctrinam: *fecerunt eum desuper sedere*, id est, Christus in corda fidelium; *straverunt vestimenta in via*, conversionem humilitatis ostendit. *Ramos de arboribus*, id est, doctrina gentium; turba quæ præcedit, ostendit Judæos: turba frequens, significat gentes. *Osanna*, saluum me fac, sive salvifica: sicut salvas Judæos, salva & gentes: sicut salvas angelos, salva humanum genus. *Aliter ramos de arboribus*, id est, simplices doctores, qui per simplicitatem doctrinam patrum quasi furculos abscindunt. *Intravit Jesus in templum*, id est, in Ecclesiam. *Ejecit vendentes & ementes*, id est, qui dona Spiritus Sancti vendunt & emunt, qui baptismum vel quancumque sacrationem. *Cathedra*, id est, doctrina: *Mensa*, id est, mandata legis: *pueros clamantes in templo*, id est, in Ecclesia. *Relictis illis abiit foras*, ostendit relictos Judæos: abiit ad gentes. *Bethania*, id est, domus obediens. *Ibi mansit*, ostendit Christum in corde obedientium manere: revertitur in civitatem, ostendit in primo adventu venisse ad Judæos. *Quid esuritis nisi fidem Judæorum?* Arbor fici id est, synagoga: *Jecus viam*, juxta litteram. *Nihil invenit in ea, nisi folia*, id est, substitutionem Judæorum, & doctrinarum paternarum. *Arefacta ficulnea*, ostendit synagogam sine penitentia. *Mens*, id est, Christus. *Tollite hinc*,

id est, Judæis; *jaçate in mare*, id est, in corda credentium.

Homo qui habebat duos filios: homo Christus est: *duos filios*, Judæos & gentes. *Quis ex eis fecit voluntatem patris, qui dixit eo, & non fecit?* ostendit Judæos: *& qui dixit non eo, & fecit?* ostendit populum gentium qui fecit per confessionem fidei. *Paterfamilias plantavit vineam*: *Homo Deus Pater* est: vinea synagoga. *Sepe circumdedit*, id est, custodia angelorum. *Torcular*, id est, templum, martyrium; *turrem in medio*, ostendit doctrinam legis: *agricola*, doctores sunt. *Cum autem tempus fructu appropinquasset*, id est, adventus Christi; *Servi missi*, Prophetæ sunt: quem primum occiderunt, est Jeremias & Isaias: quem lapidaverunt, est Stephanus. *Ejecerunt eum extra vineam*, id est, Jerusalem, in montem Calvariaz. *Hic vinea*, & alii coloni, ostendit Ecclesiam gentium, qui reddunt fructum, id est, confessionem penitentiz & fidei. *Lapis*, id est, Christus: *scissus de monte sine manibus*, id est, sine actu virili, & concubitu: de matre sine femine, de patre sine tempore. *Factus in caput anguli*, continet duos parietes, ostendit novum & vetus Testamentum, Judæos & gentes. *Qui ceciderit super lapidem confringetur*, significat gentes super Christum, de infidelitate ad fidem, confringetur super, id est, in humilitatem. *Super quem vero ceciderit lapis, conteret eum*, ostendit Judæos superstitiosos.

Homo rex qui fecit nuptias filio suo. *Homo Deus Pater* est: per nuptias ostendit copulationem Christi & Ecclesiæ. *Sicut Eva ex costa Adæ*, sic Ecclesia ex latere Christi redempta est: & sicut ex virgine terra processit Adam: ita & Christus ex virgine Maria natus. *Misit servos suos*, id est, Patriarchas: *iterum misit alios*, id est, Prophetas. *Prandium paratum*, id est, Scripturam sanctam; *tauri occisi*, ostendit qui pro Christo sanguinem fuderunt: *altitia*, id est, saginata. *Abierunt in villam*, id est, in cupiditatem: *alii in negotiationem*, id est, in mundo, sicut ait Apostolus: *Nemo militans Deo, implicans se negotiis secularibus, ut placeat ei, cui se probavit*. *Reliqui tenuerunt servos ejus*, ostendit impetum persecutionis. *Ait servis suis*, id est, Apostolis. *Nuptia factæ sunt*, id est, corda credentium conjuncta cum Christo pro amore caritatis. *Ite ad exitus viarum*, id est, ad gentes. *Congregaverunt bonos & malos*, ostendit præsentem vitam. *Intravit rex ad discumbentes*, ostendit secundum adventum. *Homo non habens vestem nuptialem*, ostendit caritatem,

* Satius visum est, removere hinc verborum monstra, et me Bart, sive, quæ sensum intercipiebant.

ritatem, ut ait, fides sine caritate mortua est.

Mulier, id est, synagoga, per septem viros: eptaticum intelligitur. *Mulier defuncta*, id est, littera defuncta transiēdo de veteri Testamento in novo. *In resurrectione cui erit*: id est, Ecclesie Christi. *Dixit Dominus*, id est, Deus Pater, *Domino meo*, id est, Christo: donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum, ostendit quia humiliavit Judæos, & gentes per patientiam sub pedibus ejus, ut per vindictam puniantur persecutores & in futuro. *Super cathedram Moysi*, id est, super doctrinam ipsius; phylacteria, id est, X. verba Legis in chartula scripta portantes Pharisei in fronte.

Jerusalem Jerusalem: geminans ostendit affectum doloris; sicut gallina congregat pullos sub alas suas, in spiritus pinnis, id est, sublevatis alis, ita & Christus expandit palmas in cruce, ut congregaret filios suos, sicut canticum Deuteronomii adserit: *Expandit alas suas, & adsumit eos super scapulas suas*. Ecce relinquetur domus vestra deserta, ostendit quia derelicti sunt a lege sua & a prophetia, & a sacerdotio. *Non me videbitis donec dicatis, benedictus qui venit in nomine Domini*, ostendit quia in secundo adventu, videbit eum omnis caro, & plangent super se omnes tribus terre qui pupunxerunt eum. *Non relinquetur hic lapis super lapidem*, ostendit dispersionem Judæorum. *Tunc scandalizabuntur multi*, ostendit quia per magnitudinem perfectionis negabunt Christum. *Abominatio*, ostendit statuam Antichristi positam in templo: desolatio, id est, consummatio. *Qui sunt in Judea*, id est, in confessione fidei. *Fugiant ad montes*, id est, ad doctrinam Apostolorum: *qui in tecto*, id est, in contemplativa vita: *non descendat in domum*, id est, in activa vita: *in agro*, id est, in prædicatione Evangelii: *non tollat tunicam suam*, id est, non revertatur ad priorem conversationem suam.

Va pregnantibus, id est, concupiscentibus res alienas: *vix nutrientibus*, id est, in opere perpetrantibus; per eremum, ostendit perfectionem, per sabbathum finem mundi. *Ubi fuerit corpus, illuc congregabuntur Aquilæ*: corpus Christus est: Aquilæ animæ sanctorum sunt. *Aliter in resurrectione* unaqueque anima proprium corpus sumet: per solem, ostendit prædicationem Evangelii: per lunam, Ecclesiam: per stellas sanctos, sive prædicatores. *Virtutes calorum commovebuntur*, hoc est agmina angelorum ad judicandum: *parebit signum in calo*, id est crux Christi; per tubam ostendit sonitum ange-

lorum. *Erunt duo in agro*, id est, in prædicationem Evangelii: *unus adsumetur*, id est, qui complet prædicationem in opere: *alius relinquetur*, id est, in opere justitiæ; *in mola*, in mundo: *duo molentes*, id est, in Ecclesia Catholica, & hæreticorum.

Simile est regnum calorum decem virginibus, quæ accipientes lampades suas. Id est, in resurrectione corpora sua. Virgines sunt eo quod Christum non negaverunt. *Quinque prudentes*, eo quod propter regnum Dei laboraverunt: *quinque stultæ*, ostendit qui pro retributione humane laudis gesserunt. *Dormitare*, est ante mortem languescere, dormire vero, in morte quiescere est. *Media nocte*, id est, in errore, sive in securitate negligentes. *Nescio vos*, id est, nescio opera vestra bona.

Homo proficiens, Christus est, peregere profectus id est, de mundo ad Patrem. *Vocavit servos suos*, id est, doctores: *dedit illis bona sua*, id est, doctrinam Evangelii: *quinque talenta*, id est, quinque sensus, visus, auditus, odoratus, gustus, & tactus: quos per consuetudinem solebat movere, ut causas transitorias converteret ad æternam. Sic de visu dictum est, *Averte oculos meos*, & reliqua. De auditu, *Sapi aures suas, nec audiant linguas blasphemie*. De odoratu, *Bonus odor sumus Deo*, in his qui salvi sunt: de gustu, *Nolite maledicere, sed benedicite*: de tactu, *Qui furabatur jam non furetur, sed laboret manibus, unde tribuit & indigentibus*. Ideo sunt decem talenta: duo talenta, id est, intellectus, & operatio; qui habet hæc, & implet exemplis, & verbis docet, salvat semetipsum, & alios instruit. Ideo geminatur talentum: unum talentum ostendit intellectum. *Ascondit in terra*, id est, qui prædicationem Evangelii pro terrenis rebus docet: *post multum vero temporis*, id est, in fine mundi. *Metit ubi non seminavit*, id est, ubi non fuit prædicatio: *tollite talentum*, id est, intellectum: date ei qui genuit in bono opere. *Quinque sensus* sicut ait Apostolus, *ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis in cordibus suis*. Qui habet fidem, & caritatem, dabitur ei intellectus, & operatio virtutum; qui non habet, ipsum quod habet auferetur ab eo, id est, qui habet fidem, & non habet caritatem, ipsa fides morietur in eo. *Majestatem*, id est, potestatem, dignitatem. *Hados Judæos*: oves vero populos gentium. *Dextrum*, id est, prosperum, sive rectum: *sinistrum*, adversum, sive pœnale, quia apud Deum nihil est sinistrum.

Cum autem esset in Bethania, id est, in domo

a. Deceat verbum *hados*, sed & alia inferius intercedunt, quæ suppleantur. Cetera quæ toto contextu emen-

dantur, adnotanda per singulos sermo versus essent.

domo obediencie hic domus pro mundo ponitur. *Mulier*, id est, futura Ecclesia: *alabastrum*, id est, corpus hominis: per unguentum, ostendit fidem confessionis: caput Christi Deus Pater, recumbens, idem Christus super Ecclesiam: *Paspere semper habebitis*, id est, spiritualiter qui indigent doctrinam, sive corporaliter qui cibos indigent. *Me autem non semper habebitis*, ostendit secundum carnem. Ioseph venditur in Ægyptum xx. argenteis, ut satiaret famem corporis: Christus venditus xxx. argenteis, pro peccatis hominum, & fame fidei. Opportunitas, id est, tempus congruum; per azimam sinceritatis, sinceritatem mentis ostendit. *Bibam illud in regnum Patris mei vobiscum*, id est, membris suis: *in regnum*, id est in Ecclesia. *Percutiam pastorem*, id est Christi: *dispergentur oves*, id sunt Apostoli. *Præcedam vos in Galilæam*: hoc est, reliquis Judæis, abiit ad gentes.

Si possibile est, transeat a me calix iste, id est, passio: hoc dixit pro parte carnis; per gladium ostendit verbum divinum. *Amputavit auriculam*, id est, amputatum auditum Judæorum; immunditiam purgaret: flagellatus tenuit, ut nos de flagellis peccatorum liberaret. Sicut Adam extendit palmam in lignum vitæ: ita & Judæi extenderunt palmas in Christo: proinde & Christus extendit palmam in lignum vitæ: ita & Judæi extenderunt palmas in ligno crucis, ut nos ab omni stimulo liberaret. Per cantum galili ostendit resurrectionem Spiritus sancti: *vinculus ductus*, ut vincula peccatorum nostrorum solveret.

Corbana Hebraice, Gazophylacia Græce, Latine divitiarum custodia dicitur. Per effusionem sanguinis Christi redemptum est humanum genus: per pretium sanguinis, emptus est ager ad sepulturam peregrinorum. Hyrus Pompeius est, Barabbas ductus in desertum, id est, in infernum: alter immolatus, id est, Christus pro peccato hominum. Exuerunt Christum, id est, expoliatum, a fide Judæorum. Induerunt clamide coccineo, id est, Christum indutum fide gentium: aliter per coccineum clamidem ostendit effusionem sanguinis ipsius, sive martyrium. Exuerunt eum clamide, induerunt eum vestimentis suis, ostendit in fine mundi conversionem Judæorum.

Milites sibi diviserunt vestimenta ejus: figuram tenet Evangelii, qui diviserunt inter se doctrinam Christi. Per scissionem veli ostendit scissionem regni Judæorum. Alio modo, *velum scissum est*, ostendit scissionem legis litteræ per revelationem Spiritus sancti, vel per ascensionem Christi scissi sunt. *S. Hier. Tom. XI. Pars III.*

cali humano generi. Terra mota, ostendit gratiam Dei, commota de Judæis ad gentes; *petra scissa*, hoc sunt corda gentium scissa ad fidem; *monumenta aperta*, id est, corda ad fidem.

Monumentum, id est, Ecclesia ex gentibus: *novum*, ostendit, quia non fuit ante prædicatum verbum Dei gentibus; *excisum monumentum in petra*, ostendit Ecclesiam scissam de duritia gentilitatis; *lapidem volutum ad osium monumenti*, ostendit duritiam in corda Judæorum.

Vesper sabbathi: id est, fine mundi; *prima sabbathi*, ostendit diem resurrectionis; *revolutio lapide*, significat revolutam duritiam Judæorum in futurum; per fulgorem ostendit terrorem: per candorem vestimenti ostendit consolationem reconvalescentis; *in Galilæa, in monte*, ostendit de populo Judæorum ad gentes.

INCIPIT EXPOSITIO IN EVANGELIUM SECUNDUM MARCUM.

INITIMUM Evangelii Jesu Christi Filii Dei, quod dicit Filii Dei, ostendit nativitatem secundum divinitatem: secundum carnem ostendit, dum dicit Jesus, *ecce mitto*, id est, vox patris: *Angelum meum*, id est, Joannem: *ante faciem tuam*, id est, Præcursorem Christi, notitiam ejus facientem. Vox Joannis est clamans, Christus est. *In deserto*, significat Judæos, a lege, a regno, & a sacerdotio derelictos; *parate viam*, id est, corda, sive opera; *rectas facite ejus semitas*, id est cogitationes cordis vestri. Per baptismum aquæ, ostendit ablutionem corporis & animæ: baptismum poenitentiae, remissio est peccatorum. *Veni in domum Simonis Andreæ*, id est, ad Judæos; *diluculo valde surgens*, ostendit adventum Christi, & initium novi Testamenti; *abiit in desertum locum*, id est, ad Judæos; *ibique orabat*, id est, ibi prædicabat.

Non posset in civitatem introire. Hoc propter frequentiam populi; per paraliticum ostendit humanum genus: per lesum, corpus. A quatuor portabatur, hoc sunt quatuor elementa per quæ constat homo, aut quatuor ordines Evangelii, aut quatuor virtutes animæ, id est, fortitudo, justitia, prudentia, & temperantia. Fortitudo est pugnare contra vitia; justitia est diligere Deum ex toto corde, & proximum sicut seipsum; prudentia est providere futura; temperantia est

C omni

omni iræ imponere modum. *Nudaverunt te-* A
tum, id est, historiam legis patefacientes;
submiserunt grabatum, ostendit denudatam
 litteram Legis, manifestum sensum Evange-
 lii.

Præcepit eis, ut innavicula sibi deservirent,
 id est, Ecclesia prædicarent. *Ascendite in*
montem, significat ascensionem ejus cum car-
 ne in cælum; tonans, Christus est; filii
 tonitru, Apostoli sunt, nubes; Prophetæ;
 pluvia, prædicatio est. *Lucerna sub modio*,
 id est, qui pro cupiditate sæculi docet: sub
 lecto, id est, obscuritate delinquentium. B
Non est absconditum, quod non manifestetur;
 occulta lege Judæorum, quæ manifestata est
 gentibus. Homo qui feminavit, ostendit do-
 ctorem: quod seminavit, id est, verbum
 divinum; in terra, in corde hominum;
 dormientem, id est, nescientem; per no-
 ctem, adversitatem, sine ignorantiam ostendit;
 per diem vero prosperitatem, sine igno-
 rantiam ostendit; per diem vero prosperi-
 tatem, sine scientiam ostendit; per germen, C
 compunctionem cordis; per herbam fidem
 operum; per spicam, perfectionem operatio-
 nis; plenum fructum in spica, ostendit con-
 summationem operum; per falcem, ampu-
 tationem præsentis vitæ, & consummatio sæ-
 culi.

Dimittens turbam Judæorum, abiit in na-
vem, id est, in Ecclesiam ex gentibus. Ali-
 æ naves erant cum illo, id est, diversæ
 Ecclesiæ hæreticorum: per procellam veni-
 ti, ostendit persecutiones contra fideles; D
 fluctus mittebat, ut impleteretur navis, o-
 stendit persecutionem antichristi, seu sævis-
 simam, ut prope ad negationem veniant
 multi: *dilecti a Deo*, perseverant in fide.
Dormire Christum in puppe, ostendit pro-
 bationem fidelium in persecutione. *Excitant*
eum, id est, invocant eum in persecutio-
 ne, in adjutorium sibi. *Facta est tranquilli-*
tas magna, id est, post persecutionem anti-
 christi, & post resurrectionem. Homo ha-
 bens spiritum immundum, significat huma-
 num genus; *catenas discrumpens*, ostendit
 gentes prævaricantes legem naturæ suæ: si-
 ve doctrinam philosophorum. Sic & Judæi
 discrumpentes litteram legis, sive Prophetiam.
Concidit lapidibus, ostendit populum geni-
 um adorantem lapides.

Homo sedens, vestitus ad fidem Jesu, o-
 stendit vestitum fide, & caritate; sana men-
 te, id est, pura atque sincera mente. *Ero-*
gaveat substantiam suam in medicis, id est,
 quia totam fidem, & conversationem, &
 spem suam in Philosophis posuerat. *Misit* F
binos, ostendit duo Testamenta, ut eadem
 ubique prædicent: similiter & quia caritas

in minus duobus non consistit. Per virgam,
 consolationem, sive disciplinam ostendit,
 ut Paulus ait: *quid vultis in virga veniam*
ad vos, an in spiritu mansuetudinis, & con-
solationis? Caleati sandaliis, pro tribus
 causis, propter spinas, id est, pro obliga-
 tione divitiarum, vel sollicitudine sæculi:
 propter frigus, id est, pro cupiditate men-
 tis aut infidelitate: propter serpentes, id
 est, pro cupiditate mentis aut infidelitate:
 propter serpentes, id est, propter doctrinam
 hæreticorum. *Non duabus tunics*, id est,
 non dupla mente, nec dubietate inter fi-
 dem, & infidelitatem, non dupla fiduciâ in
 novo aut in veteri. Non sicut simulatores,
 qui ab hominibus laudem querunt; per cœ-
 nam quam non subsequitur prandium, con-
 summatio sæculi, quod veniente Christo
 consummationem suam vidit. *Jam præterit*
hora, id est, littera legis, unde ait, *vetera*
transierunt, & ecce facta sunt nova.

Naves in medio maris, id est, Ecclesia in
 fluctuatione mundi. Jesus solus in mare, si-
 gnificat solus natus in terra sine tactu; ven-
 tus contrarius, ostendit persecutionem dia-
 boli post ascensionem Christi in Apostolos.
Voluit præterire eos, ostendit ad probandos
 eos. *Genesareth portum aprium interpretatur*.
Abiit in partes Tyri & Sydonis, id
 est, ad gentes; *ingressus in domo*, id est,
 in mundum.

Neminem voluit scire, ostendit humilita-
 tem. *Non potuit latere*, id est, quia opera
 ejus manifesta sunt semper. Per mulierem
 intelligitur primitiva Ecclesia. *Procidit ante*
pedes Jesu, Apostoli sunt: *sine prius satura-*
re filios, id est, Judæos, ut percipiant man-
 data legis Evangelii: & si indigne judica-
 verint regnum Dei, tunc accipiant gentes
 illud. *Invenit puellam jacentem super lectum*,
 id est, invenit eam in pristino corpore
 sui. Per surdum & mutum, ostendit huma-
 num genus; surdus erat qui non audiebat
 mandata Dei; nec dicere valebat mutus,
 quia confessionem laudis reddere non vale-
 bat, & confessionem fidei non habebat. E
Educit eum extra turbam, ostendit remotam
 vitam, quia in remotione semper cognoscit
 homo cæcitatem peccatorum ad pristinam
 conversationem bonæ naturæ. *Misit digitos*
in aures, cordis ejus: & aperuit os ejus, in
 confessione fidei. *Suspiciens in cælo*, ostendit
 ut omnes laudes Deo referrent: *ingenuit*,
 id est, pro peccatis generis humani, quæ
 in mundo erinebant. Aliter, ut exemplum
 daret nobis, ut cum supplicationibus roge-
 mus Deum.

Per cæcum genus humanum ostendit: qui
 adduxerunt eum ad Jesum, ostendit docto-
 res.

^a Nullo negotio suppleas *facta*, ut quid misit. Nobis quod vacabat in originali spatium, explere non
 libuit.

res. *Asprehensa manu*, id est, dedit operationem. *Eduxit eum extra vicum*, ostendit remotionem contemplationis vitæ, sive extra pristinam conversationem. *Expuens in oculos*, per spumum, incarnationem Christi ostendit, per quam inluminatus est genus humanum: *imposuit manibus*, id est, dedit adiutorium operationis.

Video homines velut arbores, hic ostendit exemplum humilitatis, ut nullus extollatur de virtutibus, sed minorem & inferiorem se existimet omnibus. *Iterum imposuit manus super oculos*: *& aperti sunt*, ostendit quia operuit corda hominum, ut viderent scientiam Dei clare, & sine dubio crederent: *vestitus est*, id est, in bonis operibus.

Misit illum in domum suam, id est, revocavit illum ad pristinam mundanæ naturæ; descensio Christi de monte, ostendit ejus descensionem e calis. Hic discipuli ordinem tenent Prophetarum vel Patriarcharum. *Turbæ inquirentes ab eis*, adventum Christi ostendit: quod turbæ legem a Prophetis & Patriarchis conquirebant. *Salutabunt eum*, hic salutem pro humilitate intelligit. *Qui adtulit filium suum*, ordinem tenet Patriarcharum: filius genus humanum ostendit: per spumem Superbiam ostendit: per stridorem per stridorem dentium, per arescere, avaritiam ostendit. *Discipuli non poterunt curare*: hic discipuli figuram tenent Patriarcharum, quia neque Prophætæ neque Patriarchæ poterunt curare humanum genus, nisi veniens Christus suo sanguine redemit illum, ut ait Propheta, *frater non redemit*, id est, Moyses per legem, *redemit homo*, id est, Christus. Ab infantia, id est, prima ætate generis humani: *dixit*, pater in fanti, *credo adjuvare incredulitatem meam*, ostendit dixisse, si deest fides, adauge. *Multum disperpens eum*: ostendit, quia quando vidit diabolum evasurum de terra in fine mundi: tunc datur illi potestas, ut faciat quantum vult propter electos Dei: cum vidit se de unoquoque homine per confessionem, & poenitentiam expelli, tunc contra illos plus suscitavit vitia, & crudelissimas impugnationes. *Factus est velut mortuus*, hic exemplum ostendit: purgatum hominem, id est, qui per confessionem, & poenitentiam, mortificat semetipsum. Hic videtur duo miracula fecisse Jesus, a demonio curavit, & quasi mortuum suscitavit: sic suscitavit genus humanum a morte peccatorum, & liberavit a demonio fervitibus; per molam, circuitus sæculi ostenditur: per asinum immunditia peccatorum.

Mergere in mare, id est, humiliare se in facculo per poenitentiam, vel perire in pro-

^a Contrario sensu erat, *Moyses per legem redemit*. Tunc inchoata alia sectione, *homo*, id est, *Christus*. Clamabat res ipsa restituit locum continuæ oratione, ut scimus,

prio peccato: quia levius est pro se solo peccatum sustinere, quam & alii a regno Dei disturbent. Per vermes ostendit sero poenitentes, semper comedit illum in pena, quia dum spatium habuit non emendavit. Omnis igne salietur: per ignem accensio Spiritus sancti intelligitur, quia sicut omnis caro perit sine sale, ita & omnis homo sine scientia verbi Dei infatuatur. *Habete salem in vobis*, id est, habete sapientiam Dei in vobis. *Veniunt in finibus Judæ*, ostendit in futurum reversuros ad fidem Christi Judæos.

Ultra Jordanem, id est, ad gratiam baptismi. *Sinite parvulos venire ad me*, hic parvuli tenent figuram gentium: discipuli qui prohibebant, figuram tenent Judæorum. Camelos per foramen acus non posse transire, nisi depositis oneribus: sic & Judæi nisi depositis onere peccatorum, sive divitiis, non possunt intrare in regnum Dei. Quid relinquit Petrus qui dixit, *nos omnia relinquimus?* ostendit quia multum relinquit homo, qui semetipsum postponit. *Præcedat eos*, id est, præcedat oves suas exemplis; per calicem, ostendit passionem; per baptismum mortificationem, sive dormitionem Ecclesiæ. Sicut Adam per tria peccavit, id est, concupivit, pravaricavit, superbe egit: ita & Christus tres dies fuit in sepulchro: similiter & proinde ter mergitur homo sub unda baptismi: unde ait Apostolus: *Consepisti enim sumus cum Christo per baptismum; in mortui enim ipsius baptizati sumus*. *Qui voluerit in vobis primus esse*, erit omnium servus: hic ostendit doctores Ecclesiæ: cæcus tener figuram gentium. *Sedebat juxta viam*, id est, juxta fidem.

Clamabat ad Jesum, miserere mei. Moralis sensus: cum incumbimus in oratione, tunc turba, fantasma, mentes fidelium increpant, ut taceant, dum volunt nos excludere ab oratione perseverantibus nobis. *Tunc Jesus stans*, secus nos: stare enim divinitas est, transire vero humanitatis est: *præcepit illos vocare*, id est, per predicationem Apostolorum: vocat gentes ad fidem. *Proiecit vestimenta sua*, id est, pristinam conversationem suam: *exiliens*, id est, de ignorantia ad scientiam, de infidelitate ad fidem. *Invenit pullum alligatum*, ostendit gentes alligatas, cum culpa peccatorum: *Super quem nemo sedit*, id est, ubi nullus doctor prædicavit: *solvite*, & adducite ad me, id est, per predicationem adducite ad fidem.

Vidit arborem ficu, ostendit quia longe erat fides Judæorum a Christo. *Non erat tempus ficorum*, id est, non erat tempus Judæorum, ut crederent, quod se indigne judicaverunt

C 2

frater non redemit, id est, Moyses per legem: *redimit homo*, id est, Christus. Innumera alia taciti caligamus.

regnum. Non senebat ^a vas transferre per templum, id est, corda fidelium. Non vult Christus aliud fieri opus, vel transire nisi quoddam sanctum est: *tradi eam colonis*, id est, custodire legem: *torcular*, hoc est templum Salomonis; aliter ostendit martyrrium. *Venit ad synagogam*, synagoga sæpe custodia angelorum: *turrem*, hoc est lex: *ejecerunt eum ex vinea*, id est, de Judæis ad gentes. Aliter de civitate Jerosolyma in montem Calvariam.

Vidua misit duos mimos, quod est, quadrans, per quos intelligit hominem quadrantem, qui se Deo obtulit. *Quacumque petieritis, credentes in oratione, fiens vobis*: quomodo sic sanctus Paulus dicit: *ter rogavi Dominum pro stimulo, & non recessit a me*. Diabolus petit, ut tentaret Job, & permisit eum Deus. Paulus non est exauditus, ut per ipsum stimulum coronaretur: diabolus exauditus est, ut per ejus tentationes Job coronaretur. Proinde Apostolus ait, *nescimus quid petamus*, nisi Christus, qui interpellat pro nobis. *Gens adversus gentem*, id est, paganorum adversus Christianorum. Moraliter caro adversus animam: regnum diaboli contra regnum Christi: vitia carnis adversus spiritum bonæ operationis. *Terre motus*, id est, de infidelitate ad fidem, id est, corpus five anima audiendi verbum Dei. *Stantibus propter me in testimonium illis*, id est, si crederent testimonium vestrum: erit illis ad vitam: & si non crederent, erit illis ad penam.

De die & hora nemo scit, nisi Pater, ostendit pro parte corporis, quia corpus Christi Ecclesia est. Quod dicit nescitis tempus, id est, exitum uniuscujusque, five consummationem sæculi.

Homo peregrus profectus est, id est, Christus de mundo cum carne ad cælum: *reliquit domum suam*, id est, Ecclesiam: doctoribus uniuscujusque operis, id est, uniuscujusque gratiæ virtutis: per genitorem, Episcopum ostendit, five doctorem. ^b Sero super Sodomam pluit ignis, & sulphur de cælo: media nocte percussa est Ægyptus in primogenitis suis: mane subversa est Sodomā, & ascendit favilla ejus usque ad cælum. *Ne veniat repente, inveniat vos dormientes*, id est, in ignorantia, seu in securitate negligentia.

Fregit alabastrum, significat corpus Christi vulneratum in cruce: per unguentum confessio fidei ostenditur: caput Christi Deus Pater est. *Quarebat opportune*, ut traderetur, ostendit quia opportune tempus adve-

nerat ad perditionem Judæorum, five Judææ, & opportunitas redemptionis Ecclesiæ. *Primo die azimorum*, id est, die Jovis; azima sinceritatis facta est Ecclesia. Transitus quatuor modis dicitur, id est, de mundo ad Patrem, de Judæis ad gentes, & nos de infidelitate ad fidem, de morte ad vitam.

Homo languenam aquæ bajulans, figuram tenet Apostolorum, five successorum & baptizatorum, per quos baptismum efficitur: lingua baptisimus Trinitatis significat. *Pascha manducare cum discipulis suis*, ostendit se cum discipulis ad Judæos: aliter manducat in membris suis qui est Ecclesia. Per cœnaculum altior via ostenditur: per stratum magnum amplectitudo Ecclesiæ ostenditur. Agnus immolatus in Ægypto: ostendit immolatum in novo Testamento mysterium Corporis & Sanguinis; quod vetus sacrificium Judæorum recessit, id est, sanguis hircorum & taurorum: nam nostrum sacrificium, quod vinum dicitur Melchisedech, oblatum est, revertente Abraham de cæde. Pro quid sigillatim interrogabant, ostendit, ut nullus confidat de conscientia sua. *Relicto syndone*, fugiit nudus ab eis, ostendit relicta malitia Judæorum: *nudus fugiit*, ostendit quod Apostoli nudi a superstitiosis Judæorum abierunt ad gentes. *Calefaciebat se Petrus ad ignem*, significat tepiditatem Apostolorum, & suam negationem & infidelitatem Judæorum.

Videbunt filium hominis sedentem a dextris virtutis, ostendit quia vidit illum Stephanus: vidit & Saulus, quando prostratus fuit in via: viderunt, & alii plures. Pilatus interpretatur *os malleatoris*: qui fornat, non format: ita & persecutores formant animas iustorum ad regnum cælorum; ipsi informes remanserunt a gratia Dei. Spineam coronam Dominus in se suscepit, ut spinas peccatorum nostrorum ablueret: unde dictum est *Adæ; spine & tribuli germinentur tibi*: de tertia hora quod dicit Jesum crucifixum, ostendit eum judicatum, ut crucifigeretur: sexta hora levatus est in cruce. *Eli, Eli lemasabahtani*, quod est *Deus Deus meus*, quare me dereliquisti, ostendit pro parte carnis, non secundum divinitatem relinquit, quia unitas est potestatis. Reliquit carnem filii ad horam in passione, ut per proprium filium adoptatos filios haberet. Sicut sponsa plena cavernas aceto: ita & Judæi pleni erant superstitionibus, & acerbæ doctrinæ. Joseph figuram tenet primitivæ Ecclesiæ ex gentibus. *Mercatus est syndonem*, per

^a Meretur cessari, ut erat locus iste, quod se iudicaverunt, regnum, non senebat vas transferre, qui corda fidelium: Non vult &c. Haud scio num plura paucioribus rebus videri comprehendi poterant.

^b Atque heic excidisse videtur sacri textus particula, quam exponit, five ipsum verbum *sero*. Initio subsequentis sectionis, ubi dicitur, *Fregit alabastrum*, scriptum ante erat *Præterea* &c.

pretium sydonis ostendit confessionem fidei: **A** per sydonem ostendit mortificationem Ecclesiae, sive gratiam baptizatorum: involutum corpus Jesu in sydone novo, id est, circumdato Christi Ecclesia, & revocationem regenerationis: per monumentum & sydonem, ostendit altare in quo corpus Christi ponitur. Aliter Ecclesia, qui receperunt Christum per fidem in cordibus suis: sive manducandum Corpus illius, & fumendum Sanguinem ejus. Petra Christus est.

Monumentum scissum petra, ostendit Ecclesiam aedificatam de latere Christi. *Advolvit lapidem ad ostium munitum*: ostendit absconditum Christum in lege & prophetia; per revolutum lapidem ostendit apertam historiam legis, Christum, in novo Testamento. *Non est hic*, id est, non est apud Judaeos, sed apud gentes. *Ite, dicite discipulis* & *Petro*: nominat pro negatione, ut non desperaret, & pro principatu Apostolatus.

Maria de qua egerat septem demonia. Per septem demonia ostendit totam vitam illius inquinatam, quia per septem dies volvitur. *Predicate Evangelium omni creature*, id est, omni homini: quia homo partem habet cum alia creatura, cum angelis intelligere, vel discernere, cum jumentis videre & sentire, cum arboribus vivere: lignum vivit ex viriditate, sic & homo per juventutem: cum lapidibus esse, quia sicut lapides, sunt & homines credentes.

Demonia efficiunt: sive spiritaliter, sive corporaliter; *linguis novis loquuntur*, sive diversis linguis; *nova lingua praedicatio Evangelii est: serpentes tollunt*, id est, venenum serpentinum, sive doctrinam haëreticorum; *si mortiferum biberint, non eis nocebit*, nec doctrina haëreticorum; *super agros manus*, id est, sive corporis, sive animæ. Tres legimus cum corpore de mundo adsumptos in cælum: Dominus elevatus est a sua virtute, quia nec per concubitum genitus, nec per concubitum generans, sed ex virgine natus est: Enoch ablatiis est, quia per concubitum generans: Elias cum curru raptus est, quia per concubitum genitus est, non per concubitum generans, quia virgo perman-

Explicit Marcus.

INCIPIT EXPOSITIO

IN EVANGELIUM

SECUNDUM LUCAM.

LUCAS, ipse consurgens, Syrus natione Antiochenis, arte medicus, discipulus Apostolorum, secutus est Paulum, serviens Deo sine crimine, nunquam habens uxorem, LXXXIII. annorum obiit in Bithinia, plenus Spiritu sancto, sepultus in Constantino- poli. In Achaia, Græca lingua Evangelium scripsit: Matthæus scripsit Judæis fidelibus: Marcus penitentibus: Joannes perfectis: Lucas Græcis fidelibus.

Fuit in diebus Herodis, & reliqua. Hic implevit ordinem, dixit regem & regionem in qua fuit, sacerdotem, & gentem ejus, & uxorem ipsius indicat: *de vice Abia*, id est, in diebus Domini. Zacharias, memor Domini interpretatur: cui apparuit Angelus Domini a dextris altaris, ostendit quod ei quia memor Domini est, demonstratur mysterium Dei. Abia, pater Domini, interpretatur: aptum fuit, ut in tempore officii, patris Domini captus esset iste, qui patrem Dominum prædicasset. Elizabeth, Dei mei saturitas, interpretatur: figuram Mariæ portat, quæ plena Deo fuit; & *ambo iusti coram Domino*, non coram hominibus, quia olim sterilis in lege maledictum fuit: *incedentes in omnibus mandatis*, id est, totam legem servabant.

Non erat illis filius, quia Elizabeth sterilis: & *ambo perseverabant in diebus filii*. Ideo hæ duæ causæ memorantur: testimonium majus fuisse virtus. *Ingressus Zacharias in templum*, id est, Christus in Mariam: populus orat idem primum rogat Zachariam populus, id est, libertatem de captivitate: *apparuit ei angelus*, non dixit, venit, quia ibi ante fuit. *Zacharias turbatus est*, id est, quia Judæi turbabuntur, adveniente Christo. *Exaudita est oratio tua*, id est, magis quam petisti: rogasti pro liberatione plebis, & donatus est tibi Præcursor. *Et multi in nativitate Jesu gaudebunt*, quia post perditionem gaudebunt in vitam æternam.

Quia ipse dixit ecce agnus Dei, & reliqua: præcedit Christum, ante baptizatur, & prædicavit, ante conspectus, ante natus, & mortuus: sex causas, quia sex menses inter

inter eos erant. *Ego sum Gabriel*, id est, A fortitudo Dei. *Concepit Elizabeth*, non dixit de Zacharia: *cognovit uxorem suam*: quia defect ab eis voluntas desiderii: *Occubabat se*, propter pudicitiam: ut probaret quod conceperat, si verum fuisset: *mensibus quinque*, id est, v. milia seculi, sive quinque libri Moyfis.

Auferre opprobrium meum, id est, sterilitatis opprobrium, & conceptionis in fenestrate: *inter homines*, quia non fuit opprobrium apud Deum. Sicut in sexto mense missus est Gabriel a Domino in civitatem: ita in sexto milliario mundi missus est Christus. Ioseph, *salvator*, interpretatur, qui salvavit Aegyptum de fame: sive *a* Maria benedicta, id est, a carne Christi: turbata autem quia nesciebat, si præterito, an futuro quod angelus dixit: *Spiritus sanctus venit in te*: Spiritus nomen est omnis gratiæ, quando inspiratur, quomodo agnovit Maria, quod dixit Angelus, vel dum plena erat spiritu, sciebat quod Angelus locutus est ei. *Virtus altissimi umbrabit tibi*, id est, abscondit te in Aegypto fugiendo. *Cognata tua*, ideo dicitur, quia Elizabeth de tribu Levi fuit, id est, de tribu Dei: *ecce ancilla Domini*, ut dicit, filius ancillæ tuæ.

Adiit in montem cum festinatione: quia omnis *b* voluntatem Dei implere, festinare debet. *Exultavit infans in utero matris ejus*, id est, honoravit filium filium, sicut honoravit mulier mulierem. *Exclamavit voce magna*. Aptum fuit, quia de Joanne dictum est, *vox clamantis in deserto*. *Joannes est nomen ejus*; cur non dixit Joannes erit? quia *ab angelo vocatus est antequam conciperetur*. Et mirati sunt, id est, convenientia inter patrem & matrem. *Benedictus Dominus noster bonitatem Dei dum rogavit Zacharias pro liberatione plebis*, illi Præcurator donatus est. *Erexit cornu salutis*, id est, Christus, quia cornu nec caro est nec ossus: sic & Christus nec ossus, nec caro est: tantum divinitas. *Puer crescebat*, id est, corpore. *Hæc descriptio prima facta est*, id est, Romanis, quia Julius primus regnavit Romanis, sed non tenuit universum mundum: & post eum regnavit Augustus: post Augustum Tiberius. In tempore Augusti & Tiberii tempus Christi completur baptismum suum: quia xv. anno de regno Augusti venerunt in uno curo ad civitatem suam Augustus & filius ejus Tiberius. Post quam adfuerunt agnum mundi, ostendit quod in regno ejus nasceretur ipse, qui regnaret in universo mundo, & pater unitatem filii sui voluntatem. Ipso

tempore apparuit circulus æreus erga solem, ostendit quod nascitur in tempore ejus, cuius potestas & pulchritudo, & lux, & sapientia circumdedit omnem potentiam: primam pulchritudinem lucem & sapientiam. Ipso tempore fluxit fons oleum a taberna meritoria tota die, usque ad vespertum: ostendit quod nascitur in tempore ejus, a quo fluxisset fons olei, id est, spiritalis unctio per totum Evangelium usque in finem mundi. Augustus patrem figurat, Tiberius filium. Propterea census datur, ut sciret rex numerum hominum & magnitudinem. *A Preside Syria*, ostendit locum de quo Christus fuit: *ut proficerent singuli in suam civitatem*, ostendit, ut nullus extra Ecclesiam censum Deo reddat. *Positus in præsepio*, id est, corpus Christi super altare: bos & asinus in præsepio Christi ostendit gentes & Judæos communicare super altare: *locus in diversorio*, id est, domus inter duos muros, duas januas habet: figuram Ecclesiæ, inter paradysum, & mundum. Exercitus militum ostendit ducem Christum sequi. *Pastores loquebatur*, aptum fuit, ut pastores loquerentur: aptum fuit, ut pastores testimonium darent de vero agno. *Transseamus in Bethleem*; ostendit nobis non aspicere retro, nec ad dextram, nec ad sinistram nisi ad Christum. *Invenimus Mariam, Ioseph & infantem*, per hos tres sanatus est mundus.

Maria conservabat omnia verba hæc, id est, quod Angelus ei dixit. *Postquam consummati sunt dies octo*, ut circumcideretur: & in octava beatitudine ostendit passionem Christi dum dicitur: *beati qui persecutionem patiuntur*. Circumcisio Christi die octavo, ostendit sanguinem martyrum, usque in diem judicii: sive quia implevit legem, & non solvit. *Postquam impleti sunt dies purificationis ejus*, id est, duodecim dies de puero, de puella tringinta in Lege fuit, ut mulier non intret in Ecclesia. *Parvulum autem*, aut duos pullos columbarum, per sævitiam turturis ostendit esse prudentiam sicut serpentis, per columbam simplices esse: *par*, ostendit, ut totum se homo offerat Deo. *Revelationem gentium*, id est, gloriam fidei. *Ecce posuit in ruinam*, id est, his qui non credunt, in resurrectionem: his qui credunt in eum: *et signum*, id est, Evangelium. *Veni separare hominem adversus matrem*, & reliqua: ut ipse ait, *quis est mater mea?* *Beatus ille venter qui te portavit*, & reliqua, id est, ut multi bonas cogitationes cogitent: dum non sola Maria mater Christi est.

Et

a Erat, Aegyptum de fame sive Maria, benedixit etc. *b* Supple qui vult, aut quid simile. Inferius graviora occurrunt, quæ ex parte colligamus. Ejusmodi est illud *a* Preside Syria, pro *a* Preside etc. & ut proficerent etc.

proficerentur singuli, pro ut proficerent etc. neque enim omnia referre vacat; eratque totus Tractatus una litura emendandus.

Et tuam ipsius animam pertranseat gladius. *Anis*, id est, sermo Dei, sive passio Christi. *Vixerat cum viro suo annos septem*, id est, synagoga cum eptatico: *Et non discedebat de templo*, id est, quia non debet Ecclesia discedere de cælo. *Puer autem crescebat*, id est, corpore. *Et confortabatur*, id est, spiritu. *Cum esset duodecim annorum*, id est, duodecim tribus quæ venerunt ad Christum: *post triduum invenierunt eum*: *pater*, id est, Ecclesia, & *mater*, id est, synagoga: *qui querebant eum*, per tres leges: *Et non invenierunt eum*, nisi per Evangelium. *Et erat illis subditus*, ostendit quod filius hominis non venit ministrari sed ministrare.

Ab anno quinto decimo Tiberii Caesaris, primus Rex, primus Præses in nativitate Christi memorantur, id est, dum non cæperant docere; nunc autem rex quartus Tetrarcha commemoratur, dum ad prædicationem & ad baptismum venit. Rex significat Christum, & quattuor Tetrarchæ ostendunt quattuor Evangelia: duo sacerdotes, id est, duas leges: per senum numerum, fictus est mundus. Primus rex de Romanis, ostendit unitatem regni Romanorum, & quartus Tetrarcha super Judæos, ostendit divisionem regni Judeorum, *Factum est verbum Domini super Joannem*, *va de Et prædica baptismum*: *Vallis implebitur*, id est, Judei & gentes: *montes Et colles humiliabuntur*, id est, qui se humiliat exaltat: *Et erunt prava in directa*, id est, qui fuit luxuriosus, fit castus: *Et aspera in vias planas*, id est, qui superbus fit humilis. *Videbit omnis caro salutare Dei*, id est, Judei & gentes, viri & mulieres:

Venit ad Nazareth, in qua nutritus est, ostendit, Ecclesiam in qua nutritus sit, homo non obliviscatur; *Et surrexit legere*, hic ostendit, si id juniore revelatum fuerit, *senior taceat*, id est, Evangelista & Pentateuchum: surgit & Petrus in medio discipulorum: *stetit*, ostendit quod non reddendum, prædicandum est; *propter quod unxit me*, id est, non oleum commune, sed spiritale: *Evangelizare pauperibus*, id est, ut beati pauperes spiritu, *Et captivis redemptionem*, id est, Judæis de Faræone, & gentibus de diabolo: *cæcis visum*, id est, Judæis & gentibus: *dimittere sanctos*, id est, Judæos, lutum fabricando, & gentes idolis supplicando: *annum Domini*, id est, quia annus quattuor tempora habet, ostendit quattuor Evangelistas & duodecim menses, duodecim Apostolos ostendit: *Et diem retributionis*, id est,

id est, diem judicii: ad litteram, *hodie impleta est Scriptura in auribus vestris*.

Multe vidue erant in Israel, id est, Ecclesia: *Elias significat Christum*: *Neeman Syrus significat gentes*: *filia*, id est, synagoga: *Giezi*, id est, Ecclesia: *habens demonium*, id est, idolis credendo. *Quid nobis Et tibi?* id est, nobis tormenta, tibi gloriam. *Secus stagnum*, id est, fecus legem: *duæ naves*, id est, duas Ecclesias: *duæ in altum*, id est, Christum ascendentem in cælum: *tota die laborantes nihil capimus*, id est, per veterem legem nullum duximus ad vitam. *Impleverunt ambas naves*, id est, quia per Ecclesiam & synagagam convertita ut mergerentur, id est, homo qui divitias, & pauperiam non sustinet. *Exi a me, Domine, quia peccator sum*, ostendit, id est, non exivit Dominus, quia non deserit veram humilitatem.

Noli timere, id est, non timeat peccator medicum. *Ambulabat magis sermo de illo*, id est, fanitatis & doctrinæ. Quando orabat, ostendit theoricam vitam: quando sedebat, ostendit actualem vitam. *Per tegulas*, id est, per divinitatem: *surgit*, *Et ambula*, ostendit resurrectionem omnium. *Exivit in monte orare*, & descendit ad turbas, ostendit theoreticam, & actualem in unum.

Quattuor beatitudines leguntur, quia quattuor virtutes cardinales continentur: *a* *caudes*, Latine dicitur cordis: istæ quattuor lenes, ostenduntur quattuor partes mundi. Item octo ad octo animas pertinet, quæ fuerunt in arca Noe, per quas omnes genus humanum ostendit. *Merces vestra multa est in gloria*, id est, pro prædicatione persecutione & patientia. *Secundum hæc faciebant patres eorum Prophetis*, id est, odiebant, exprobrabant & ejiciebant nomina eorum. *b* *Va vobis divitibus*, quia habetis consolationem vestram, & non Deo gratias agitis, non Deo, sed divitiis vestris. *Va vobis*, cum benedixerint homines, id est, inimicis vestris. *Nihil inde sperantes*, quod vos habetis date, ut in gloria recipiatis mercedem a Domino.

Nunquid potest cæcus cæcum ducere, id est, stultus stultum docere: *ambo in foveam cadent*, id est, in perditionem. *Ibat in civitatem quod dicitur Naum*, ostendit post fatum infirmum, quod suscitavit mortuum, quia infirmitas præcedit mortem. *Filius unicus matris*, id est, Adam de terra portatur a quattuor idest, a quattuor elementis, unde homo est. *Tangitur locus a Deo*, id est,

a Fortasse Auctor quandam inter se vocum *cardinales* & *cordis* adulationem aucupabatur. Sed est opus Oedipio hinc verborum monitis, quæ neque leceris operæ pretium, cum restitueris.

b Sufficiens quæ desiderabantur verba de sacro Tex-

to, *va vobis divitibus*. Etiam tercio ab hoc versu, ubi dicitur, *ideff, inimici vestri*, videtur Scriptura locum excedisse. Denique pro eo, quod relictissimum, *Nihil inde sperantes*, erat *secus*, *Nihil disperantes*. Alia utilissimum, quæ innumera sunt.

est, lignum crucis, quia periit Adam per lignum. Homo a terra portatur, quando sola terrena cogitat, sive quando æger est, ambulare non potest; ab aqua portatur, quando luxuriare cogitat, sive quando pro nimio frigore corpus tangi non potest; ab aere portatur, quando omnia pro laude humana agit, sive quando pro ægritudine flare non potest; ab igne portatur, quando pro nimia febre, tangi non potest. Tres mortuos suscitavit Dominus; id est, filium unicum matris, & filium principis, & Lazarum. Primum in domo, id est, in cogitatione: secundum in porta, id est, in verbo: tertium de monumento, id est, in opere. *Qui minor est in regno Dei, major est illo*, id est, Christus, qui angeli nati sunt: ut dicat, *minuisti eum paulo minus ab Angelis*: tamen Christus major est Joanne regnante cum Patre. Justificata est sapientia a filiis suis, id est, populi & publicani, justificaverunt Deum.

Alabastrum unguenti, id est, corpus cum fide: *stans retro*, post ascensionem Domini: *secus pedes*, id est, Apostolorum: *lacrymis rigabat*, id est, caritas interna in Deo: *capillis*, id est, superfluos cibos, & vestimentum dare: *osculabatur pedes ejus*, id est, cum omnibus pacem habere. *Unus debebat denarios quingentos*, id est, peccata gentium commissa per quinque sensus: *alius quinquaginta*, id est, peccata Judæorum. *Ista mulier Maria Magdalena fuit*, de qua ejecta sunt septem dæmonia. *Quis est qui peccata dimittit*, id est, potentia divina & virtus. *Ista Maria figurat Ecclesiam*, de qua ejecit septem vitia, quod in septem dies peccavit homo.

Vir quidam, id est, populus gentium: *temporibus multis*, id est, a principio mundi: *vestimentum non induebatur*, id est, fide: *nec manebat in domo*, id est, in Ecclesia: *sed in monumentis*, id est, consuetudo peccandi: *catenis, & compedibus*, id est, lex naturæ & litteræ: *Sedentes*, id est, in fide, post baptismum: *vestitum*, id est, in immortalitatem: *ad pedes ejus*, id est, ad Apostolos. *Dimisit illum, & dixit, redi in domum tuam*, ostendit de theorica nos venire ad actualem.

Mulier, id est, Ecclesia: *fluxum sanguinis*, id est, lex naturæ: *ab annis duodecim*, id est, duæ ætates. *Tangit fimbriam vestimenti ejus*, id est, credit in minimum mandatum Christi. *Quis est, qui me tetigit*, id est, qui me credidit: *virtutem de me exisse*, id est, ad probatum qui fidem habuit. Petrus, & Joannes, & Jacobus, id est, fides, spes, caritas: pater, id est, Episcopus: mater, Ecclesia: castella & civitates, id est, servi, & domini. *Narrave-*

Arunt ei quæ fecerant. Dies capis declinare, id est, fieri nox. *Dimittite turbam*, Judæos. *Vos date illis manducare*, id est, prædicate gentibus. *Benedixit*, id est, Evangelium: *fregit*, id est, ad litteram. *Operet filium hominis multa pati*, id est, mori: navigantes ex politia periculo navigii, qui tranquillitatem post vidit periculum: excessus ejus multa pati.

Sequenti die, id est, in secunda lege: *vir de turba exclamavit*, id est, Abraham: *filii unus*, id est, omne genus: *subito clamans*, id est, irascens: *& elidit*, in adulatione proximi: *dissipat eum*, id est, in desperatione: *cum spuma*, id est, cum stultitia. *Manum super aratrum*, id est, opus super Evangelium: *retro*, id est, in mundo: *vomeris*, id est, caritas: *quattuor boves*, id est, quattuor Evangeliste. *Designavit Dominus alios septuaginta*, discipulos, sicut Moyses elegit septuaginta presbyteros de duodecim tribus, id est, ut septuaginta linguas, quæ divisa erant per superbiam, in unam linguam, per humilitatem adunaret. *Binos*, animales in arca, & duo discipuli ad prædicationem, caritatem: ostendit novum & vetus Testamentum: corpus & anima, vir & mulier, & duo discipuli.

Mitto vos sicut agnos inter lupos: Ego pastor, vos oves: lupi, id est, Scribæ & Pharisei. *Dæmonia subiecta sunt vobis* id est, quod in Lege non fuit, in ore: *super serpentes*, id est, super ethnicos, quia serpens non occidit, sed venenum doctrinæ effundit: *& scorpiones*, quorum cauda & caput equele occidit: idem diabolus, qui initio & fine decipere vult. *Homo descendebat*, id est, mundus, qui anathema dicitur: *in latrones*, id est, dæmones: *dispoliaverunt illum*, id est, de bona fide: *flagellaverunt illum*, id est, peccare fecerunt eum: *semivivum, reliquerunt*, id est, vivum corpus, conscientiam & animam mortuum. *Sacerdos*, id est, Aaron: *Levita*, id est, tribus Levi cum lege sua: *Samaritanus*, id est, Christus: qui est de suburbanis Samariæ; ipse interpretatur *custos*, quia de Christo Deo, *custodiens parvulos Dominus*. *Alligavit vulnera ejus*, id est, per penitentiam strinxit peccata: *infundit oleo & vino*, feveritate & suavitate Scripturæ, præmio & pœna: *in jumentum suum*, id est, in corpus suum; quia per passionem humanum genus perduxit ad *stabulum*, id est, ad Ecclesiam: *duos denarios*, id est, duas leges dedit *stabulario*, id est, ordo doctorum: *quodcumque super erogaveris*, id est, quodcumque feceris per diligentiam tuam de doctrina hominum: *ego revertens*, id est, ad iudicium, *reddam tibi*.

Martha, id est, Ecclesia actualis. *Maria*, id

id est, Ecclesia theorica, quæ verba Christi semper audit. Martha dixit, ut foror sua se adjuvasset, quia opus est activæ vitæ, ut ea contemplativa debeat adjuvari. *Amice*, id est, doctor: *media nocte*, id est, inopportunitate: *tres panes*, ostendit fidem Trinitatis. *Amicus meus*, id est, alius pœnitentiam agens: *de via*, id est, de mundo: *non habeo quod ponam ante eum*, id est, non scio docere eum: *ostium clausum*, id est, ostium cæli, quod non aperit, nisi caritas: *pueri mei mæcum sunt*, id est, virtutes cælestes. *Quod desoris est*, & *intus*, id est, fecit corpus, ipse fecit animam. *Date elemosynam*, & *omnia munda sunt*: & si non derideritis immunda sunt omnia, quæ habetis.

Noli timere pusillus grex: id sunt Judæi, quia crediderunt, quod maledictus fuit in lege, qui pauper fiebat. *Lumbi vestri præcincti*: ostendit castitatem: *Lucernæ ardentes*, id est opera bona: *ut cum venerit*, id est, in dolore: & *pulsaverit* id est, anima per mortem: & *confestim aperiant*, id est, semper paratum esse: *transiens ministrabit illis*, id est, post iudicium vitam æternam. *Ignem veni mittere in terram*, id est, caritatem. Et illi Galilæi decem & octo significant, super quos ceciderit turris, id est, Spiritus sanctus, quia Siloe ^b *missus*, dicitur. *Dimitte eam* ^b *hoc anno*, id est, Evangelium: *foediam circa illam*, id est, prædicem: *coffinus stercoris*, peccata confiteri: *in futuro*, id est, in diem iudicii. *Mulier*, id est, humanum genus: *spiritu infirmis*, id est, fide & opere: *annos decem & octo*, id est, duæ leges, sive qui non impleverunt decem verba legis, & non crediderunt in resurrectionem, quia octavo die fit: per tres senos, ostendit, quod infirma fuit ante legem, sub lege, sub gratia. *Inclinata ad terram*, id est, terrena desideria: *sursum respicere*, id est, quia cælestia per pœnitentiam non requirebat: *vocavit ad se*, id est, per confessionem: & *imposuit illi manum*, id est, bona exempla: *curata est*, spes sanitatis: *prima sabbati*, id est, in futuram requiem. *Dicite vulpi illi*, id est, Herodes, quia diabolus animal est, interne habitat, vineam exterminat: ita Herodes diabolus exterminat vineam, ut dicitur, *vineam de Ægypto transulisti*.

Homo hydropicus, id est, humanum genus, fornicator: *adprehensum sanavit*, ostendit, quod tum impetus fornicationis sanatur. *Homo*, id est, Deus: *Pater: cæna magna*, id est, Evangelium: *vocavit multos*, id est, Judæos: *missi servum suum*, id est, Christi.

S. Hier. Tom. XI. Pars III.

Assum in carnem: parata sunt omnia, id est, quod de Christo propheta sunt. *Villam emi*, id est, pro avaritia ad Christum non veni: *juga boum* id est, superbia: aliter juga boum, quinque sensus, vel quinquelibri Moysi: *mulierem duxi*, id est, luxuriam. *Pauperes & debiles*, id sunt, qui cognoscunt peccata sua: *ite in vias*, id est, ad gentes: *compellite intrare*, id est, per confessionem. *Turrem edificare*, id est, Christum sequi: *sumptus*, id est, abrenuntiare mundo. *Quis rex*, id est, Apostolos: *committere bellum*, id est, compensationem operum: *adversus alium regem*, id est, adversus Christum: *cum decem millibus*, id est, cum operibus, quæ sentit homo: *cum viginti millibus*, id est, cum operibus, quæ sunt in occulto, & in palam: *legationem mittis*, id est, misserendo, elemosynam dando: rogat, quæ ad pacem sunt, ut est, non intres in iudicio cum servo tuo, Domine. *In terra*, id est, in divitiis: *in stergulinum*, id est, in paupertatem. *Mulier quædam*, id est, divitiis: *Lucerna accensa*, id est, Evangelium: *dragma inventa in domo*, id est, peccator in Ecclesia conversus.

Homo quidam, id est, Deus Pater. *Duos filios*, Judæos & gentes, quia Judæi prius data est lex: *da mihi portionem*, id est, vitam præsentem: *divisit substantiam*, id est, dedit libertatem arbitrii utroque populo. *Per regre profectus est*, id est, a Deo: *vivendo luxuriose*, id est, idolis adorando: *same valida*, id est, de verbo Dei: *uni civium*, id est, Philosopho: *in villa sua*, id est, in mundo: *pascere porcos*, id est, ut more porcorum vixit: & *de siliquis*, id est, imple-re ventrem, & non impinguescere: *porci*, id est, stulti. *Mercenarii patris mei*, id est, qui villiores sunt servi Dei: *panibus saturantur*, id est, doctrina. *Peccavi in cælo*, ipsi dicunt hoc, qui diabolus patrem habent, qui peccavit in cælo. *Miseri cordia motus*, id est, venit in carne: *ad servos suos*, id est, ad Apostolos: *stola prima*, fides, quam Adam perdidit: *annulum*, id est, crux in fronte: *calciamenta*, id est, Evangelium: *vitulum saginatum*, id est, Christus ex duabus legibus. *Mortuus erat*, id est, Adam: *revixit*, id est, per baptismum: *perierat*, id est, in desperatione: *inventus est*, id est, in spe. *Filius senior*, id est, Judæi: *in agro*, id est, immundo desiderio: *simphonia & chorus*, id est, Prophetia & Evangelium: *duo servi*, id est, Isaías, &c.

Lazarus mendicis: nomen pauperis dicit, & divitis non; homines bonos scriptos in cælo, & malos non. *Vulneribus plenus*, id

D est,

^a Expunamus hic verbum dixerunt, quod sensum turbabat.

^b Pro Siloe, quod loci nomen est, in quo turris cecidit, scriptum erat antea *Sylva*, nullo sensu.

est, peccatis: dives Judæos significat: pauper gentes: canes doctores, qui per linguam vulnera sanant. *In sinu Abrahæ*, in est, in requie: *sepultus in inferno*, id est, in littera: *elevans oculos suos*, quia Judæi oculi fuerunt, id est, boni vivendo usque ad Christum: *vidit Abraham*: sic erit post iudicium de inferno, videbunt regnum Dei, ut majorem poenam habeant, a majore gaudio. *Extremum digiti sui in aqua*, id est, qui modicas elemosynas dant: *crucior in hac flamma*, id est, propria poena: *cahosis magnum*, id est, consilio omnium rerum, sive vetus lex. *Recepisti bona in vita tua*, id est, bonum fecisti, recepisti: *Lazarus mala*, id est, quia vindictam de malis suis in vita sua non recepit. *Quinque fratres*, id est, quinque libri Moysi, observabant signum: *ex mortuis resurrexeris*, id sacrum est, Christo resurgente: alii ex Judæis crediderunt. *Si lapis molaris*, id est, si gentiles: ut equus molens non videt, cui servit, sic Philosophus docet Philosophiam, quæ illi non prodest, sed sanctæ Ecclesiæ: *auge nobis fidem*, id est, dum auges mandatum.

Huic arbori moro, id est, Evangelio, quod rubicundam Christi crucem nuntiat: sicut moro rubicundus est: *eradicare*, id est, e populo Judaico: *transplantare*, in populo gentili, id est, Arbor moro: fructus ejus primus albus, postea rubicundus, deinde niger: ita diabolus, dum Angelus albus fuit, niger in occasione Adæ, rubeus in homicidio Cain & Abel. *Duo molentes*, ostendit duas Ecclesias, vel duo Testamenta: iudex & vidua de semiplenis, & patientiam habebit illis, sed non semper tacebunt. *Duo ascenderunt*, unus magnificabat sanctitatem suam & perdiderat eam: alter magnificabat peccata sua, & perierunt: *jejunio his in sabbato*, id est, absque cibo & muliere. *Quid faciam*, ut vitam æternam habeam, id est, ut supra dictum, *salutem est regnum Dei*: & ita Nicodemus similiter cogitabat, *quomodo potest homo iterum renasci*. *Non occides* & reliqua: quare hæc dixit, quia in ipso corruit. *Cum adpropinquaret Hierico*, id est, cum venit ad incarnationem.

Vir nomine Zachæus, id est, Judæus fuit, & Judæos significat: interpretatur, *justificatus*, sicut Judæi se justificant: *propter turbam*, id est, divitiarum & vitiorum: *in arbore*, id est, crucis: *dimidium bonorum*, id est, substantiæ mæ: *de pauperibus*, id est, frange esurienti panem tuum: *si quid fraudavi*, reddam quadrupulum: hoc in lege

de animabus dictum, & in Evangelio de omni creatura dicitur. *Homo nobilis*, id est, Christus, *abit in regionem longinquam*, id est, in cælum: *accipere regnum sibi*, id est, regnum cælestē: *et reverti ad iudicium*. *Decem servi*, id est, omne genus humanum: *decem mna*, decem verba legis: *cives ejus*, id est, Judæi.

Miserunt legationem, id est, occisionem Apostolorum: primus servus, & secundus ordo Apostolorum. *Mna uniuscujusque servi*, id est, Scriptura: & similes sui, utrumque invenit. *Lapides clamabant*, id sunt gentes: Judæi tacerunt: *stetit super eam*, ostendit nos flere peccata nostra: *circumdederunt te*, id est, Romani circumdederunt eam: *undique*, id est, intus, & foras: *ad terram*, id est, in infernum: *filius id est*, virtutes: quod faciebat in die, in nocte ruebat. *Ingressus in templum*, id est, quia die dominico intravit in templum. *Quærebant eum perdere*, ostendit novem servos, qui non negati sunt in ministeriis suis: *homo quidam*, id est, Deus Pater: *plantavit vineam*, id est, Judæos: *coloni*, id sunt, legislatores: *ipse peregre fuit*, id est, omnes dimisit in libertate arbitrii sui: *primum servum*, id est, Isaiam: *secundum*, id est, Jeremiam: *tertium*, id est, Daniel: *extra vineam*, id est, extra Jerusalem. *Quid faciet dominus vineæ*: venit & perdidit, id est, malus mala. *Conquassabitur*, id est, cruce conteret voluntates ejus: *comminuet illum*: id est, in vindicta crucis. *Gens in gentem*, id est, gens in Romanos: *regnum in regno*, id est, alii adversus Romanos: *terrores*, id est, quadrigæ in aere audiebantur: *signa erunt*, ut fuit supra Jerusalem stella cum gladio igneo: *contingunt in testimonio*, id est, de Judæis ad Gentes. *Ego do vobis os & sapientiam*, in Moysē dicitur, *Ostendit tibi Deus sapientiam*.

Capillus de capite non peribit, id est, mortalitate. *Jerusalem calcabitur*, id est, idola adorabuntur in ea: *donec impleantur tempora gentium*, id est, Judæos conversos in finem mundi. *Signa in sole*, id est, litteras: *senus maris*, id est, factum est mare Sodomiticum, pisces suos in terra jaciet. *Venientem in nubibus cali*, id est, in Prophetis & Apostolis. *Ficulnea & arbores*, id est, synagoga & homines. *In die docens in templum*, id est, laboravit cum Judæis: *in nocte*, in monte Oliveti, id est, requiebat cum gentibus.

Homo amphoram aquæ portans, id est, Moyses & Joannes Baptista: *domus cornaculi*, id est, Ecclesia: *stratum*, id est, fidem Tri-

^a Neque hoc l' bult explere, quod vacat in originali spatium.
^b Legebatur alterum, uno verbo iyo ad terram: sed nec subsequens itocolum mendo caret. In fine scilicet

ubi dicitur, *Ego do vobis os, & sapientiam*, erat Erta do vobis os &c. Etiamodi alii tertio quoque versu occurrunt, quæ referre piget.

Trinitatis: donec impleatur regnum Dei, id est, ministerium magnum: duo calices unum cum aqua, alterum cum vino, id est, cum mixtione aquæ & vini in calice: vinum una aqua ostendit passionem per baptismum. Nunquid aliquid defecit vobis, quando fiebat cum illis in carnem, id est, præcipiebat illis non habere curam sæculi: dum autem ab illis se separat, habere unicam fidem: erat gladium, id est, legem: duo gladii, id sunt, due leges.

Filius hominis sedens a dextris virtutis: B ut Dixit Dominus Domino meo: & reliqua. In veste alba remisit eum ad Pilatum, id est, in fide Trinitatis: venit ad gentes, ad plebem Israel. Facti sunt amici, id est, uterque populus ad fidem Christi. Herodes significat populum gentium: Pilatus Judæos. Leviathan a densi seduna, Barabbas filius diaboli dicitur. Flete super vos, id est, super gentem vestram: tunc incipient dicere, id est, plebs Israel: dicite montibus, id est, Patriarchis: collibus, id est, Prophetis. Dimitte illis, id est, bibant sanguinem quem effuderint, ut fiant vasa misericordiæ, quæ sunt vasa iræ. Nesciunt quid faciunt, & si sciunt, Dominum majestatis nunquam crucifixissent: quia per ignorantiam fecerunt. Hodie tecum eris in paradiso, id est, qui sequitur Christum, tenebras non habet, sed lumen vitæ.

Joseph, id est, populus Israel: aromata, & unguenta, id est, fides, spes, caritas: una sabbati, id est, Evangelium, quod lucebat per noctem veteris Testamenti. Mulieres primæ resurrectionem viderunt: aptum fuit, ut per ipsas prius salus cucurrisset, per quas prius accurrebat mors. Et ecce duo viri steterunt, in Matthæo unus Angelus, in Marco adulescens, in Joanne duo Angeli, in Luca duo viri dicuntur, id est, multa itinera mulierum, & diversæ sunt visiones: vel in unum, iterum & una visio & dissimiles sunt narrationes Evangelistarum.

Linteamina sola posita, ostendunt quod non indigent corpora vestimento post resurrectionem: secum mirans, id est, quod derelinquantur vestimenta. Duo ex illis ibant, ostendit gentes, quia sic ostensus est illis, qui foris erant, sicut his qui intus erant: castellum, id est, mundum. Jerusalem, id est, cælestis: stadium, id est, octava pars de milliario: stadia lx. ostendit numerum dierum, in quibus factus est mundus. Nomen castelli Emaus. Et ipse finxit se longius ire: id est, ad gentes: & cognoverunt in fractione panis, & non cognoverunt eum, cum prædicationem audirent. Evaniuit ab

oculis eorum: ostendit, quod non possumus tardare in theoria: & longius fuit ab eis, quando non cognoverunt, id est, quia longius possumus manere in actuali vita: eum aperiret nobis Scripturas. Pax vobis: nunc eos congregat in unam pacem. Quare non uno loco surrexit, & ascendit? quia honor descendit Jerusalem ad gentes. Dominus hic implevit, quod ipse dixit, orate pro persequentibus: dimisit.

Explicit Lucas.

INCIPIT EXPOSITIO IN EVANGELIUM SECUNDUM JOANNEM.

IN principio erat verbum, id est, quia omnia in ipso inchoantur & finiuntur. Verbum Patris filius apud Deum: quia filius apud patrem semper est. Deus erat verbum, id est, Deus erat filius: hoc erat in principio apud Deum: omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil: hæc idola: quod est, in eo vita erat, hoc est, quia illi omnia antequam fiant, vivunt: vita erat lux hominum, lux & vita Christus est: in tenebris lucet, id est, in populo Judæorum per Legem & Prophetas: Judæi eum non cognoverunt: erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem, & reliqua: lux vera illuminat nascendo, nutriendo, vivendo, & per gratiam baptismi Spiritus sancti, inluminat scientiam: in mundo venit, mundum non cognovit, id est, populus Judæorum: pars aliena, pars aliqua cognovit eum: in sua venit: in sua gente secundum carnem: sui eum non receperunt: quique eum receperunt, dedit potestatem filios Dei fieri: per fidem ex eo nati sunt per renovationem baptismi, & gratiam Spiritus sancti. Verbum caro factum est, & habitavit in nobis id est, per assumptionem carnis: vidimus gloriam ejus, id est, per transfigurationem, & resurrectionem illius.

Post me venit, ostendit, secundum carnem nativitatem: ante me factus est: id est, per ipsum facta sunt omnia: & quia prior me erat, & de plenitudine ejus nos omnes accepimus: nascendo, nutriendo, vivendo, gratiam pro gratia, veteris Testamenti gratia novi Testamenti. Item per fidem & caritatem: per litteram legis, vel prophetiam:

D 2 tres

a Nescio quid de Barabbæ seditione videtur Auctor innuere: sed quoniam non est in promptu locum restituere, ex aliquot hujusmodi quæ innotata reliquimus, de ior-

meritis aliis mendis, quæ colligavimus, argumentum capies.

tres modi per gratiam baptismi gratiam æternam. *Filius qui est in sinu Patris*, id est, in corde, vel in secreto: *confessus est Joannes*, non esse Christum: *non negavit*, se Præcursorem esse Christi. Aliter ostendit novum Testamentum: *Et ego nesciebam eum*, ostendit Joannes non scire per baptismum Christi redemptum esse mundum, nam sciebat esse Filium Dei esse, & natum in carne.

Rabi ubi habitas? id est, in qua doctrina commoveris, sive doces? *venite*, discite doctrinam meam, quia omnes vult venire ad se; *apud eum manserunt die illo*, ostendunt novum Testamentum, sive vitam præsentem: *hora decima significat vespere mundi*: in crastinum voluit exire in Galileam, id est, post resurrectionem suam ad gentes: sub fico, id est, sub legis littera, vel synagoga: *calos apertos*, id est, generi humano: *Angelos ascendentes*, & descendentes, id est, in ministerium Christi. *Die tertio nuptia facta sunt*, id est, tertia lex: nuptiæ copulatio Ecclesiæ cum Christo intelligitur: *Maria Jesu in nuptiis*, ostendit synagogam: *Jesus & discipuli ejus, figura Ecclesiæ*; *deficiente vino*, id est, defectio litteræ legis. *Nondum venit hora mea*, id est, nondum venit tempus passionis Christi: *sex bidria sex ætates*, in vinum, Christus: *Architriclinus Joannem ostendit*, quod ante bibit Joannes passionem, quam Christus: *aqua vinum factum*, ostendit renationem & vetus Testamentum in novum. Aliter per aquam baptismi Joannis, per vinum passio Christi, item per vinum sanguis Christi, ut ipse ait, *sanguis ejus verus potus est*. *Bonum vinum servare*, ostendit mysterium: mysteria veteris Testamenti. Per oves vendentes, doctores ostendit, qui dona sacra vendunt; per oves homines simpliciter ostendit. *Flagellum de resticulis*, id est, vindicta pro variis peccatis, unde ejiciuntur de Ecclesia. *Jesus non credebatur se ipsum illis*, id est, pro parte carnis. *Nicodemus nocte venit ad illum*, per noctem ostendit litteram legis, sive ignorantiam cordis, ut inlustraretur a lumine scientiæ Dei. *Scimus, quod a Deo venisti*, ostendit eos, qui receperunt Christum per fidem: *caro nascitur ex carne*, & sanguine, ut vivat corporaliter in mundo, iterum renascitur anima ineffabiliter ex Spiritu sancto, ut vivat in æternum.

Spiritus ubi vult spirat, id est, quem vult illuminat, sicut dicit Apostolus, *qui enim adhæret Christo, unus spiritus est*. *Vocem ejus audis*, ostendunt illuminationem auris cordis unde Propheta ait, *audiam quid*

Alloquatur in me Dominus, Deus. *Quod scimus, loquimur*, quod vidimus testamur, quod dicimus, scimus, ostendit per modos locutionis, sive tota Trinitas, vel Christus cum Apostolis & Prophetis: *testamur*, id est, testimonium damus: *testimonium nostrum non accepitis*, id est, prædicationem nostram non creditis: Christus de cælo descendit assumendo carnem.

Nemo ascendit ad cælum, nisi Christus; *cum arbore*, id est, Ecclesia; *sicut exaltatus serpens in deserto*, & Christus exaltatus est in ligno crucis: sicut illi percussus a serpentibus, per visum serpentis ærei liberabantur: ita & homo percussus a diabolo; qui credit passionem Christi, liberabitur. *Venit in terram Judæam*, in terram confessionis: in Enon, id est, nomen loci, ubi immolaverunt filios & filias suas demoniis, unde accepit nomen Gehenna: *juxta Salim*, quæ interpretatur pacis, quam vocaverunt Jebus, unde acceperunt nomen Jebusei; *nondum enim erat Joannes in carcere*, ostendit, quia nondum erat consummatio legis litteræ. *Illum oportet crescere, me autem minui*: qui putabatur esse Propheta, inventus est Propheta. *Quod vidi & audiui*, secundum divinitatem, hoc testificatur: secundum divinitatem testimonium ejus nemo accepit. Hic totum pro parte ponitur; item credite, quia Deus verax est.

Oportebat eum transire per Samariam, ostendit, sicut prædicavit Judæis, prædicaret & gentibus: *pradium*, id est, agrum: fons ad fluendum, puteus ad potandum *Fatigatus Jesus ex itinere*, ostendit veniendum per incarnationem super historiam legis litteræ: per horam sextam fides Samaritanorum intelligitur, qui erant ferventes: *mulier*, id est, synagoga: *haurire aquam*, discere historiam legis litteræ: *petit Jesus bibere*, id est, petere fidem mulieris: puteus altus, id est, altitudo mysterii legis: fons aquæ salutis ad vitam æternam, id est, prædicatio Evangelii ebulliente ex ore Apostolorum, sive credentium. *Quinque viros*, ostendit quinque libros Moyli: *Et nunc quem habes, non est tuus*, ostendit librum Josue. *Reliquit hydriam suam*, id est, pristinam conversationem: *abiit in civitatem*: ostendit primitivam Ecclesiam quasi ad gentes, sive ad populum. *Levate oculos vestros*, id est, oculos fidei: *albas messes*, id est, corda fidelium: *qui seminaverunt*, id est, Prophetas: qui metunt, sunt Apostoli. *Mansit apud eos duos dies*, id est, post duo Testamenta tradita Judæis: *abiit in Galileam*, id est, ad gentes. Hic aliter, qui mortui sunt corporaliter, in futuro audiunt vocem ejus, & resusci-

a Pro ligno erat Libanus. Mox alterum isa. redamabat carnis vocem per visum: tum liberabantur erat pro libera-

luntur, nullo aut contrario sensu. Superius alia multa castigantur.

resuscitantur. Sicut habet in se vitam : ita nolite accipere. Nescitis unde sim, id est, & filius : quod dicitur, *dedi filio*, hoc est, pro parte carnis. *Qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ*, hoc est, qui seipsum iudicat, resurgit : & aliter, qui mortui sunt in peccatis, pro conversionem fidei vivunt ad vitam : ipsi resurgunt ad iudicium, qui hic male egerunt. Quod dicit, *non facio a me quicquam*, ostendit pro parte corporis : sicut audio, & iudico : iudicium meum iustum est : non quero voluntatem meam, sed qui misit me Patris, hic voluntatem suam posuit, pro membris.

Si testimonium perhibeo de me, testimonium meum non est verum ; sicut ait Salomon, *laudet te alienus, non os tuum*. Neque vocem ejus audiunt unquam, ostendit infideles, qui prædicationem ejus non receperunt. *Ascendit in montem cum discipulis suis*, id est, ad altiore vitam ascendere tentans : Philippum, id est, ad probandum non ad perendum. *Quinque panes, quinque libri Moysi* ; per ordeaceum, intelligitur asperitas legis litteræ : *farum multum*, perfectionem populi ostendit : *nequid percat de reliquis*, id est, nolite mittere doctrinam ubi non ædificat. *Ascendit solus in montem*, id est, ad Patrem ; *descenderunt discipuli ad mare*, hoc est ad gentes : *ascenderunt in navem*, id est, in Ecclesiam. *Tenebre factæ sunt*, id est, vesperscente mundo, aut impetum persecutionis post ascensionem Christi : *remigantes*, id est, confugientes ad Christum.

Jesum ambulantes super mare, id est, calcantem vitia mundi : *turbas ascendentes in navem quærentes Jesum*, ostendit, ut omnes cum proprio labore requirant Christum. Manu dicitur apud Hebræos, unde accepit nomen manna : apud Latinos hoc est panis vivus, five Corpus Christi transfiguratum mysterio. Tribus modis suscitatur homo, id est, de infidelitate ad fidem, de peccato ad poenitentiam, in novissima die corporaliter, in resurrectionem. *Ego viro propter Patrem*, ostendunt secundum divinitatem ; *scenopeia*, id est, siccio tabernaculorum, *Vos ascendistis ad diem festum, ego non ascendo* : vos quibus mundus delectatur, ego non ascendam, quia non sum de mundo. Die festo mediante, *Ascendit Jesus Ierosolymam*, maxime incendente zelo Judæorum : *mea doctrina non est mea* ; & si mea, quomodo non mea : mea est, que ex ore meo eis procedit : non est mea, quia que a Patre audivi, hæc loquor vobis. Aliter secundum carnem mea est, sed secundum divinitatem non est mea. *Unum opus feci, & omnes mirantini totum hominem sanum feci in sabbato*, hoc est, totum genus humanum in novo Testamento. Nolite iudicare secundum faciem, id est, personam hominis

secundum carnem.

Adhuc modicum vobiscum sum, ostendit usque in passionem : *queretis me* & non invenietis, id est, corporaliter : & ubi ego sum, vos non potestis venire, id est, per incredulitatem nisi per fidem. In novissimo autem die festivitatis, id est, præacta festivitatis Judæorum ; qui sitit veniat, & bibat, id est, qui sitit verbum Dei veniat, & bibat doctrinam Evangelii : *flumina de ventre*, id est, doctrina de corde : *fluent aqua viva*, id est, prædicatio Evangelii, que donat perpetuam vitam : *quia Jesus nondum erat honorificatus*, ostendit honorificationem passionis & resurrectionis : *reversi sunt unusquisque in domum suam*, id est, in malitiam suam.

Mulier in adulterio deprehensa, ostendit synagogam, quæ adulteravit legem Moysi, secuta * eam traditionem patrum, live * Eccl. Ecclesiam ex gentibus, quæ relinquens Deum, fornicata est cum dæmonibus : qui adducunt eam in medio, ostendit Judæos, qui accusatores sunt Ecclesiæ Christi. *Moyles mandavit lapidare : tu quid dicis* : tentantes eum pro duabus causis, si dixisset lapidare, dixissent illi, non facit ille, quod docet, remittite ad nos : si dixisset non lapidari, dixissent contradicitor legis est. *Jesus inclinans se deorsum*, id est, de sedibus paternis in mundum ad redimenda peccata generis humani : *digito scribebat in terra*, ostendit peccata eorum : *erexit se*, ut erigeret eos, qui incedebant in peccatis : *iterum inclinans se, scribebat in terra*, ostendit remissa peccata mulieris : *remanit solus Jesus cum muliere in domo*, id est, cum Ecclesia, in mundo. *Qui sequitur me non ambulat in tenebris*, ostendit non tantum gressus pedum, sed affectum cordis : non in tenebris id est, ignorantia, neque in tenebris peccatorum ; *sed habebit lumen vite*, id est, lumen scientiæ, & lumen perpetuum. *Multa habeo de vobis loqui, & judicare*, ostendit, quia si credideritis, multa vos docebo, & si non credideritis, multa loqui ad excusationem vestram.

Ille ab initio homicida erat : quia semetipsum interfecit superbiendo ; aliter primum hominem, quem Deus immortalem condidit, & ipsum fecit mortalem ; & per ejus suggestionem occisus est Abel. *Quis ex vobis arguet me de peccato* ? *Qui ex Deo est, Dei verba audit*, id est, qui intelligit & facit : *Samaritanus es*, & demonium habes, hic quod non fuit, nec habere : & quod erat, tacendo consensit. *Ego gloriam meam non quero, est qui querit, & judicat* : Deus Pater : non quero sicut simulators faciunt, & injuste judicant. *Abraham pater vester exultavit ut videret diem meum* : vidit, &

gavi-

garifus est, id est, vidit fidem in spiritu, & vidit illum in persona angelorum: *tres vidit, quasi unum salutavit*, ubi dixit, *Revertite domini mei ad domum servi vestri, si inveniri gratiam in oculis tuis. Amen, amen dico vobis*, est amen geminatus intellectus, vere, sive, fideliter: adhucians novum & vetus Testamentum: *ante Abraham ego sum*: de divinitate locus est. *Tulerunt lapides, ut jacerent in eum*, id est, lapidea corda habentes: *abscondit Jesus*, ostendit se absconditum a cordibus eorum. *Et exivit de templo*, id est, de populo Judæorum. *Jesus transiit per medium eorum*, id est, abiit ad gentes.

Vidit hominem cæcum a nativitate, cæcus humanum genus significat. *Neque hic peccavit neque parentes ejus*, ut intelligas hoc quod dixit neque peccavit: *Adam primus creatus, ad videndum malum, clausus, habuit oculos, cum transfusus fuit mandatum Dei: apertos oculos tenuit ad malum, & clausit ad bonum. Quid igitur parentes nisi genus humanum, & instigatores vitiorum, aut ipsa vitia significantur? M. oportet, operari*, id est, prædicare: *donec dies est*, id est, dum sum in mundo: *veniet nox*, id est, persecutio Apostolorum, sive persecutio antichristi: *nox quando nemo potest sperari*, id est, post uniuscujusque exitum. *Expulit in terram*, id est, incarnationem Christi. *Lutum fecit, limbo oculos meos*: ostendit sicut primum hominem de limo terræ formavit: ita per eundem genus luti reformavit genus humanum. *Vade & lava te*, ad natatoria Siloe, demonstrans baptismum: per parentes intelligitur diabolus seu vitia: *qui dixerunt etatem habet, ipse pro se loquitur*, qui noluit hominem confiteri Christum: *hunc nescimus unde sit*, ostendit quia nesciebant ejus divinitatem. *In judicium ego veni in hunc mundum*, ostendit, qui audit verbum, & recepit judicium, accepit ad condemnandum: *ut qui non vident, videant*, ostendit gentes, quæ legem non acceperunt: *& qui vident cæci fiant*, id est, Judæi: qui videbant per legem cæci facti sunt, quia non crediderunt in Christum.

Qui non intrat per januam, ostendit Episcopos qui per præmia intrant, non per vocationem Dei, sive populi: pastores sunt ovium, qui pro lucro animarum, non pro ambitione sæculi sunt: *huc ostiarius aperit*: primus ostiarius Joannes Præcursor Christi: *scripturæ scriptura divina: vocat nominationem*, id est, novit Dominus qui sunt ejus: *prodit illas*, in doctrinam, sive in regnum: *ante illas vadit*, id est, exemplum quod docuit prius fecit: præcedit illos in

Aragna cælorum; sive & omnes doctores boni præcedunt exemplis. Vocem meam audimus, id est, doctrinam: *alienum non sequuntur*, id est, fidem & doctrinam hæreticorum. *Quotquot venerunt fures fuerunt, & latrones*, id est, pseudoprophetae, qui fuerunt, & erunt tempore antichristi. *Per me si quis intraverit, salvabitur*, hoc est, qui per doctrinam Christi salvabitur, ingreditur, per penitentiam in Ecclesiam: *& egreditur*, de præfenti sæculo ad regnum Dei. *Aliter, egredere contra hæreticos expugnandos. Fur non venit, nisi ut occidat & perdat*; isti sunt ordines sacerdotum, qui pro gratia turpi lucri, non pro lucro animarum ingreduntur. *Ego veni, ut vitam habeatis*, id est, doctrinam meam: *& abundantius habeatis*, id est, vitam æternam: *mercenarius*, est qui pro lucro terreno docet: *vidit lupum, & fugit*, id est, diabolum, vel hæreticum. *Alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili*, gentes ostendit: *sit unus pastor*, id est, Ecclesia, & Christus: hic lapis angularis inter medium parietem, qui sit utraque unum.

Potestatem habeo ponendi animam meam, & iterum sumendi eam: ostendit pro parte carnis. *Pater quod dedit mihi majus est omnibus*, ostendit Christum, vel Spiritum Dei majorem esse omnibus operibus sæculi. *Ego dixi dii estis*, tribus modis dicitur, id est, essentialiter, qui semper est, id est, Deus: nuncupative, dii estis: falsæ deos dicit dæmones, sive idola. *Abiit trans Jordanem*, id est, ad gentes, ubi Joannes primum baptizans, & mansit ibi, ostendit Ecclesiam. *Lazarus siveur Judæos quia Judæi infirmi erant a fide Christi: Martha, quæ Maria doctrinam bonorum Judæorum ostendit. Hæc infirmitas non est ad mortem, ostendit, quia qui mortui sunt hominibus, Deo vivunt: mansit ibi duos dies, id est, duo Testamenta. Eamus iterum in Judæam, reversam fidem in Judæos per Eliam & Enoch in finem mundi: duodecim hore sunt dies, dies Christus est: duodecim oræ, duodecim Apostoli: si quis ambulaverit in die non offendit; in die, id est, in doctrina Christi, aut Apostolorum, non offendit in peccato: quia lucem hujus mundi videt, id est, Christum per scientiam videt. Si quis ambulaverit in nocte, offendit, per noctem intelliguntur tenebræ peccatorum, sive ignorantia cordis. Non eram ibi, ostendit præsentiam carnis: sciebat mortuum esse, id est, quia omnia novit. I. in domo archisynagoga, II. filium viduæ in portam civitatis, III. Lazarum de monumento: in domo, id est, in corde: in porta, id est, in ore: in monumento, id est, opere: per eadem*

a Fortasse fraudat, nempe egreditur, pro scriptura a. l. gendum est. Pro vocat nominationem, c. at nullo sensu vocat

si nominat; quæ nos quibet, occasione accepta, monent, s. c. x. c. etiam alia ejusmodi taciti colligamus.

eadem moritur homo, & per eandem resuscitabitur. *Martha, ut audivit, quia Jesus venit obviavit ei:* Hic Martha significat Ecclesiam, quæ obviavit Christo per fidem: *Maria domi sedebat, contemplationis vitam ostendit.* *Qui credit in me, & mortuus fuerit, vivet:* sive corporaliter, sive in peccatis per penitentiam: *omnis qui vivit, & credit in me, qui hic in bonis operibus vivit in Christo: non morietur in æternum.* *Lachrimatus est Jesus,* ostendit sicut verus Deus, & verus homo exemplum compassionis: *ligatis manibus & pedibus,* ostendit vincula peccatorum: *faciem sudario ligatus,* id est, velamen super corda Judæorum: *solvite illum,* id est, per prædicationem fidei, Judæi quanto majora signa videbat, tanto magis obsecabantur. *Tollent locum & gentem,* locum Jerusalem possident Romani & gentes, quæ dispersæ sunt per regiones. *Princeps causas dixit, expedit unum hominem mori, quam tota gens pereat,* quia ministerium Dei habebat præ manibus & spiritum Dei, hoc locutus est: *ut filios Dei, qui divisi erant, congregaret in unum, in toto mundo.*

Martha ministrabat, ostendit activam vitam. *Lazarus discumbens cum Jesu,* significat Ecclesiam: *Maria accepit libram unguenti:* ita & totus mundus quod intelligitur, corda fidelium. Per unguentum odorem confessionis: *Maria Ecclesiam significat: unxit pedes Jesus,* id est, per confessionem penitentia: *domus repleta est ex odore unguenti:* ita & totus mundus repletus est de passionem & resurrectionem Christi. *Ut audivit turba, quod Jesus venisset, acceperunt ramos palmarum, obviavit Jesus exierunt,* ostendit, quia tres secundum adventum post resurrectionem rapiuntur in æra cum Domino. *Invenit asinum,* per asinum populum gentilium ostendit: *sedit super eum,* id est, per confessionem fidei. *Noli timere, perditionem tuam: quia Salvator tuus venit filia Sion,* ostendit congregationem fidelium ex Judæis & Gentibus. *Totus mundus post eum abiit,* quia per passionem & resurrectionem suam totum mundum de peccato redemit: & secutus est eum. *Accesserunt ad Philippum, & rogabant, ut viderent Jesum,* ostendit gentes per prædicationem Apostolorum conversas ad fidem: *granum tritice, figuram Christi tenet: si mortuum, fuerit, multa grana adfert:* sic & Christus "..... multiplicavit Ecclesiam suam.

Clarificavi, & iterum clarificabo, id est, clarificasti illum in resurrectione Lazari, iterum clarifica illum in sua resurrectione: *princeps mundi mittitur foras,* id est, diaboli effectus de potestate mundi per passionem

A crucis. *Ambulate dum lucem habetis,* id est, dum Christum corporaliter & spiritualiter vobiscum habetis: *ne tenebræ vos comprehendant,* id est, tenebræ ignorantia & persecutiones peccatorum. *Abcondit ab eis,* id est, corporaliter, sive spiritualiter. *Domine quis credidit auditui nostro? quis pro raritate ponitur, sive pro difficultate: auditus, fides est, quam per Spiritum sanctum audivimus: brachium Domini, Filius Dei est: cui revelatum est,* id est, aliqua pars: ex Judæis revelatum ex gentibus, id est, *qui credit in me,* non solum secundum humanitatem, sed secundum divinitatem, aliter non solum in me, sed & in Patre, *quia ego in Patre, & Pater in me. Qui videt me, videt qui me misit,* ac si aperte dixisset, qui vidit me verum hominem esse, & credit, me verum Deum esse, videt & Patrem secundum divinitatem.

Non veni ut iudicem, sed ut salvificem mundum, ostendit, quod per effusionem sanguinis redimeret mundum: *dilexi vos,* quia eram in mundum: *usque in finem dilexit:* exemplum dedit, ut omnes in Dei veritate permanere usque in finem. *Cena facta,* ostendit passionem Christi: Sicut post cenam prandium non fit: sic Christus postquam semel passus est, non ostendit se iterum passum: *surgens a cena,* ostendit passionem nostram, resurrectionem, sive ascensionem: *ponit vestimenta sua,* ostendit, quia deponenda erant vestimenta ejus ad crucem.

INCIPIT CAPITULATIO.

ACCIPIENS lineum, & præcinxit selenæo, id est, mortificatio ipsius: *mittit aquas in pelvem,* ostendit gratiam baptismi: *cepit lavare pedes discipulorum suorum, & extergere lineo,* per lavationem pedum, baptismum Apostolorum intelligitur, per extersionem linei ostendit per passionem Christi extersionem peccatorum. *Non lavabis pedes mihi in æternum,* pavore perterritus dicebat: *si non laveris te, non habebis partem mecum,* ostendit, qui non est lavatus per baptismum, & per confessionem penitentia, non habebit partem apud Dominum: *accepit vestimenta sua,* iterum ostendit, quod reverteretur ad Judæos in finem mundi: *non est servus major domino suo, neque Apostolus eo major, qui misit illum,* id est, ego patior, & vos patimini. Aliter si ego me humilio usque ad vestigia vestra: ita & vos humilitate vos omnibus: *levabit contra me calcaneum,* id est, calcaneum extrema pars membri est.

Et per buclam introivit in eum satanas, id est, sicut Apostolus ait, *qui indigne accipit*

¶ Supple *merces sua*, aut quid simile: vacat in originali spatium.

epit Corpus Domini, & sanguinem ejus, judicium manducat & bibit. Præceptum novum de vobis, ut & diligatis invicem: in Vetere sicutur, diliges amicum, & odio habebis inimicum. Dominus dicit, diligite inimicos vestros: hoc est præceptum novum: non conturbetur cor vestrum, hic prædicat Apostolus de passione sua: credite in Deum, & in me credite, quia Filius Dei sum.

Credite, in dono Patris mei, id est, in Ecclesia, mansiones multe sunt, id est, sicut in uno homine sensus divisi sunt: ita in Ecclesia, quæ est corpus Christi, gratiæ multe sunt: *vado parare vobis locum,* id est, parabo vobis vitam, sicut Apostolus: *advocatum habemus apud patrem, qui interpellat pro nobis. Ego sum via & veritas, & vita,* via sine errore Christus est, veritas sine falsitate, vita sine morte ipse est.

Amodo nosis eum & vidistis eum, id est, quem cognoverunt oculis corporis, & cognoverunt oculis cordis, secundum divinitatem per illuminationem Spiritus sancti: *maiora horum facit,* id est, quia Christus per fimbriam mulierem sanavit: Apostoli vero per umbram infirmos curabunt.

Explicit Passio.

ROGABO patrem meum, & alium paracletum dabit vobis: per bis spiritum acceptum dilectio Dei, & proximi intelligitur: *spiritum veritatis, quem mundus accipere non potest,* id est, qui mundum diligit, non accipit illum: *non relinquam vos orsanos,* id est, non relinquam vos secundum divinitatem: *in illa die cognoscetis,* id est, in futuro, sive in resurrectione Christi. *Ego in Patre,* id est, secundum divinitatem: *vos in me* quia membra mea estis: *& ego in vobis,* id est, in dilectione cordis vestri: *manifestabo ei meipsum,* id est, credentes in divinitatem: *manfiam apud eum faciemus:* sicut ipse ait, *ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi sum & ego* & reliqua: *pacem meam do vobis,* id est, sicut ego patienter suffero omnia, & vos patientiam habebitis: *pacem meam relinquo vobis,* id est, sicut ego passus sum, ita & vos patientini: *non sicut mundus dat pacem ego, do vobis,* mundus interruptam pacem dat Deus æternam dat: *venit princeps mundi ad me nihil in me invenit,* id est, diabolus venit ad crucem, & in Domino non invenit peccatum: *quæsit capere, captus est ab eo: sicut præcepit mihi pater, sic facio,* misit illum pater, ut sanguinem suum funderet pro genere humano, & ita fecit: *ego sum vitis vera,* unde perfluit sanguis, & aqua: *& pater meus agricola est,* id est, cultor Ecclesiæ: *vos palmites,* id est, Apostoli sive fideles Ecclesiæ: *sicut palmes non po-*

test a se fructum ferre, nisi manserit in vite, sic & unusquisque non fert fructum, nisi manserit in Christo.

In hoc clarificatus est pater meus, ut fructum primum offeratis, id est, sicut prædicationem ego & passionem fructificavi, ita & vos facite: *sicut dilexit me pater & ego dilexi vos,* id est, sicut misit me pater prædicare, & pati, & ego mitto vos: *maiorum caritatem nemo habet,* & reliqua: dilectio fortior est morte; ego per dilectionem patior pro vobis, & vos patimini pro Ecclesia: *omnia quæ audivi a patre meo nota feci vobis,* id est, præcepta Evangelii: *elegi vos de mundo,* id est, de mundanis acibus: *non estis de mundo,* id est, quia non diligitis mundum: ut ait Salomon, talis est mulier adultera, quæ cum comederit, tetigit os suum, dicit non sum operata malum: figurat Ecclesiam ex gentibus, quæ per confessionem absterlit se die immunditia peccatorum: *ab initio mecum estis,* id est, ab initio prædicationis.

Si ego non abiero paraclitus non venit ad vos: cum venerit paraclitus arguet mundum de peccato, id est, qui non credit in me, credat per prædicationem Evangelii: *de iudicio autem,* quia princeps mundi judicatus est: *arguet de peccato,* id est, ut per prædicationem vestram convertantur ad poenitentiam: *de iustitia,* ut sicut diligit proximum, diligit & Deum ex toto corde: de iudicio, ut quidquid vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis: hæc enim est Lex & Prophetæ.

Modicum non videbitis me, id est, dum jacui in sepulchro: *modicum iterum,* & videbitis me, id est, per resurrectionem: *venit hora quando non in proverbis loquar vobiscum, sed palam de patre manifestabo vobis,* id est, per resurrectionem: *in illa die in nomine meo petetis,* id est, quia ascendo ad Patrem, resurgendo per potestatem. *Pater diligit vos, quia diligitis me: relinquo mundum & vado ad patrem,* id est, per præsentiam corporis, nam secundum divinitatem non relinquit mundum: *pressuram habetis,* id est, a mundanis hominibus tribulationem: *ego vici mundum,* id est, alligavi fortem in mundo, qui est diabolus.

Venit hora, Pater, ad clarificare filium tuum, id est, per resurrectionem: *in filius clarificet te,* id est, per filium convertantur, & credant: *ego te clarificavi super terram,* id est, notum feci omnibus apud te: *manifestavi nomen tuum hominibus,* ostendit, quod secundum divinitatem; cum Pater erat, & corporaliter in terra: *quos mihi dedisti de mundo tui erant,* in præsentia ab initio tui erant: *mibi eos dedisti,* id est, ad docendum: *& sermonem tuum servaverunt,* id est,

id est, in fide permanerunt. *Ego pro eis rogo, non pro mundo, quia scit Deus, qui sunt ejus: omnia tua mea sunt, & mea tua sunt: & clarificatus sum in eis, id est, in iisdem gentibus manifestatus sum, id est, quia crederent in me: in mundo sum corporaliter, & in mundo non sum corporaliter; & pro eis sanctifico meipsum, id est, per martyrium & resurrectionem, ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis, id est, praecepta divina. Exiit cum discipulis suis trans torrentem Cedron, ostendit impetum persecutionis. Iterum transiens Jesus cum discipulis suis, id est, de mundo ad patrem, & de Judæis ad gentes. Venerunt cum lateris & sagulis, id est, ipsi sibi accenderunt lumen poenale: adduxerunt eum ad Annam, Anna gratia Dei interpretatur, qui gratia Dei acceperat principatum sacerdotis: sed illa visa est ostiaria, quæ introduxit Petrum in atrium, significat primitivam Ecclesiam: exprobravit eum, quia Dei filium se esse dixisset, certe, non rapinam arbitratus est se esse æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accepit.*

Jesus baptizans crucem suam: exemplum dedit sicut ipse dixit: qui vult post me venire, abneget semetipsum, & reliqua: duo latrones crucifixi erant cum Jesu: qui permansit unus in perfidia sua, ostendit Judæos; qui confessus est, significat gentes: scriptum erat in titulo rex Judæorum, id est, rex confessorum. Fecerunt quatuor partes de vestimentis Jesu: quatuor milites, id est, quatuor Evangelistæ vestimenta divisa, id est, prædicationem, incarnationem, passionem, & resurrectionem, quæ prædicaverunt in quatuor partibus mundi. Tunica autem inconfutibilis de super contexta, ostendit quia divinitas in Patre & Filio inseparabilis est: non sciendamus eam, sed sortiamus de illa, cujus erit, ostendit, quia viri Catholici non scindunt unitatem divinitatis.

Mulier ecce filius tuus: discipulo, ecce mater tua: hic virginem commendavit, ut incorruptam fervaret: non fregerunt crura Jesu, id est, quod figuratum ante fuerat, per agnum in Ægypto: non crudum, nec coctum aqua, sed assum tantum igni, ostendit passionem Christi: baculum in manu, ostendit crucem Christi, de mundo ad patrem: non comminuetis ex eo, ostendit, ut non fieret infra crux Christi: lancea latus ejus punxerunt, ut impleretur Scriptura: viderunt in quem punxerunt.

Exiit sanguis & aqua: sicut ex latere Adæ sumpta est Eva, ita ex latere Christi exiit redemptio Ecclesiæ: per sanguinem remissio: per aquam baptismum. Duo discipuli currentes, Petrus & Joannes, ostendit duos populos currentes, Judæos per legis

literam, gentes per legem naturæ.

Joannes præcucurrit citius: vidit linteamina posita, & non introiit: Judæi per legem & Prophetas viderunt Christum venturum, & adventum ipsius non receperunt. Venit Petrus sequens eum: vidit linteamina, & introiit, ostendit gentes, quæ in adventum Christi, sive doctrinam illius: per linteamina incarnationis Christi intelligitur: per sudarium mysterium divinitatis intelligitur: sudarium non cum linteaminiibus, sed separatim in unum locum involutum, ostendit, quia divinitas longe est remota a sensibus humanis, in unum locum, qui sunt universalis: tunc introiit & alius discipulus, qui prius venerat ad monumentum, ostendit Judæos reverbos ad fidem in finem mundi: angeli sedentes ad caput, & ad pedes, ostendit initium, & finem.

Dixit Maria, nescio ubi posuerunt eum, ostendit secundum carnem: diligebat mundum, & per fidem credebatur, quod dixit Maria, ostendit cogitationem vocis: quia per dilectionem proximi cognoscit homo Deum: dixit Jesus, noli me tangere, id est, in corde tuo: tibi non ascendi, per divinitatem: discipuli piscantes totam noctem nihil caperunt: piscatores doctores veteres, in nocte ostendit ante adventum Christi nullos ad perfectionem per prædicationem Legis veteris venisse. Mane autem factum, ostendit factum adventum Christi: mittite in dexteram partem, id est, mittite prædicationem in gentibus. Erat enim Petrus nudus, id est, nudi erant a fide Christi: tunica succinxit se, fidem Ecclesiæ: misit se in mare, id est, in fluctuationes, & amaritudines mundi per dilectionem Christi: alii discipuli navigio venerunt, id est, in Ecclesia, fluctuationem mundi calcant: viderunt prunas, & piscem, & panem positum, per piscem ostendit fidem, per prunas calorem caritatis, per panem verbum divinum: trahentes rete in terram, per littora ostendit finem mundi: plenum magnis piscibus, id est, plenitudo & magnitudo Ecclesiæ, per remissionem Peccatorum: per tres, ostendit trinitatem: indivisum rete & non scissum, id est, Ecclesiam in futuro incorruptam: manducavit Jesus post resurrectionem, ostendit veram incarnationem corporis, ut credentes crederent.

Dixit Jesus, Simon Joannis, amas me, ostendit, sicut ter negavit, ut ter confiteretur fidem Trinitatis: pasce oves meas, id est, in Ecclesia: ingressus Jesus januis clausis, ostendit, quia clausis ingressus est januis uterum (sic & omnes Sancti post resurrectionem induunt spiritale corpus, ubique sine metu ingredi possunt) unde integer, & incorruptus matrimonio: tres testificant hanc sententiam.

E

Disci-

Discipulus, quem amabat Iesus: Secunda vir-
tus est, quod fecit Iesus in Cana Galilee,
vinum de aqua expressit: opus paratum vir-
ginatem Joannis ostendit, quia illi sponsa
conjuncta est: testimonium, quo commen-
davit Iesus matrem suam Joanni. Maria
Ecclesiam figurat, Joannes principatum,
sicut fuit Joannes virgo matrimonio, sic
fuit incorruptus & morte: Joannes genealo-
giam de divinitate narrat, nam alii de
homine narrant: de divinitate Joannes, dicit,
In principio erat verbum. Iste jacebat super
pectus Jesu, & scientia divinitatis, quæ
fuerat in pectore Jesu, ascendit Joanni de

conjunctioe duorum pectorum. Infitia arbor
 in altera, facit fructum arboris alterius, in
 qua plantatur. Si secundum ordinem cano-
 nis iste liber Matthæo præmittendus esset:
 & quod in novissimam postius partem, est
 quia terra primum sanctificata est, deinde
 aqua, & postea novissime ignis, quia cla-
 rior est, & subtilior: item in similitudinem
 duarum legum, id est, vetus & nova: ve-
 tus prius tradita erat, nova tamen clara
 est, & major, quia de cælestibus discernit,
 & abundantior ea, quod ad Evangelium
 Joannis pertinet ex supra dictis.

Explicit secundum Joannem.

*Explicit quattuor Evangeliorum Expositio de brevi Proverbio edita
 a sancto Hieronymo Presbytero. Deo gratias. Amen.*

S. HIERONYMO PRESBYTERO ADSCRIPTUS COMMENTARIUS IN EVANGELIUM SECUNDUM MARCUM. P R Æ F A T I O.

Hi Com-
 mentarii
 non sunt
 Hierony-
 mi, tametsi
 non indi-
 gni, qui le-
 gantur.

OMNIS scriba doctus in regno cælorum, similis est homini patrifamilias, qui
 profert de thesauro suo nova & vetera. Ego vero similis pauperculus viduæ,
 duo minuta in gazophylacium mittenti, discentibus meis pauperculis, ac de pau-
 pere paupera sperantibus alimenta: has de mensa divitium mitto micas, quas catu-
 li mei avidè cum Syrophœnissæ flagitant. Porro anxiosa, aurum & argentum, la-
 pides pretiosos minime habens: pelles scilicet hyacinthinæ de cælestibus, non de
 terrestribus offeram: si potuero de naturis, id est, de Marci Evangelistæ historia,
 vel mystico intellectu, ut majores mei tradiderunt, Deo adjuvante, intimare cura-
 bo. Quem ideo Evangelistam Tractantes intactum, ut puto, prætereunt: quia ea-
 dem pene, quæ Matthæus narrat: licet in propriis quibusdam sint distincti testi-
 moniis: ut ala alterius, alam alterius tangat animalis: & rota rotam eadem sequa-
 tur via: & ut versis invicem vultibus, sese sancta contueantur animalia. In primo
 canone Marcus, cum Matthæo, Lucaque comitatur & Joanne. In secundo, cum
 Matthæo & Luca. In quarto, cum Matthæo & Joanne. In sexto canone velut in
 veste duo annuli, Matthæus semper conjungitur, & Marcus: id est, in quadragin-
 ta & septem capitulis. In octavo canone cum Luca comitatur, id est, in tredecim
 capitulis. In propriis vero, quæ maxime utcumque explanare dispo, decem &
 octo incedit speciatim capitulis: quæ simul omnia ducenta & triginta quinque sunt
 capitula. Marcus Evangelista Dei, Petri discipulus, Leviticus genere, & sacerdos,
 in Italia hoc scripsit Evangelium. Qui initium Evangelii sui de vocibus Prophe-
 tarum præsumens: Præcursores Christi Joannem, Malachie, id est, angeli testi-
 monio comprobans: verbum caro factum, voce Isaiæ designans: principium Evan-
 gelicæ

gelicæ prædicationis instituit : & invenit in verbo vocis, quod in consonantibus id est, in genealogiis Dei & hominis perdidit. Unde totus in primis a perfectione Christi ætatis prædicare inchoat: nec laborat in nativitate infantuli, qui loquitur de perfectione Filii Dei. Sed & jejunium numeri legalis, repulsam diaboli, ministerium angelorum proferens, magna in brevi comprehendit. Qui primus Alexandriæ fuit Episcopus: cujus per singula opus fuit scire, & Evangelii in se dicta disponere, & disciplinam in se legis cognoscere, & divinam in carne Domini intelligere naturam. Qui seminat post Matthæum, qui fremit, ut leo, qui volat, ut Aquila, qui dicit, ut homo, qui immolat ut sacerdos, qui irrigat, ut flumen, qui florescit, ut ager, qui fervet, ut vinum: Christus etenim de quo loquitur, homo nascendo, vitulus moriendo, leo surgendo, Aquila est ascendendo. Quattuor sunt qualitates, de quibus sancta Evangelia contextuntur: præcepta, mandata, testimonia, exempla. In præceptis iustitia: in mandatis caritas: in testimoniis fides: in exemplis perfectio consistit. Ut sunt hæc præcepta: Tunc Jesus præcepit discipulis suis duodecim: in viam gentium ne abieritis, & reliqua: hoc est, divertere a malo. Mandata autem hæc sunt, quibus dicitur: Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem: hoc est, facere bonum, & caritatem implere. Testimonia sunt, quæ in ore duorum, vel trium testium stant. Ut est illud: Joannes testimonium perhibet de me, sed habeo testimonium majus Joanne. Pater ipse, qui in me manet, testimonium perhibet de me. Et ipsa opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me: & ego testimonium perhibeo veritati. Exempla vero sunt, quibus Jesum imitantur, dicentem: Discite a me, quia mitis sum, & reliqua. Et: Estote perfecti, id est, misericordes, sicut & pater vester cælestis perfectus est. Et alibi: Exemplum enim dedi vobis, ut & vos ita faciatis. Has quattuor qualitates psalmographi versus concinunt, dicentes: Præceptum Domini lucidum illuminans oculos. Historiam maxime præcepta continent. Et alibi: Latum mandatum tuum nimis. Quia qui diligit proximum, totam legem implevit. Item testimonia tua intellexi: non est enim omnium testimonia intelligere. Unde alias dicit: Testimonium Domini fidele. Quia potius fide animi, quam oculis carnis testimonium indiget. Quarto: Judicia dei vera, justificata in semetipsa: id est, ut sic sint iudiciorum exempla nostrorum justificata, sicut in iudiciis Dei comperta habemus. Unde idem videns alio loco, ait: A iudiciis enim tuis timui. In quo enim iudicio judicaverimus, judicabitur de nobis. In his quattuor qualitatibus sunt, timor, fides, spes, caritas. Timore namque incipimus, fide servamus, quod incipimus, spe erigimur, caritate consummatur. Finis enim præcepti, est caritas. Hi sunt quattuor menses quos Christus ante messiem prædixit, dicens: Nonne quattuor menses sunt usque ad messiem? Ut & nos per præcepta Dei & mandata ac testimonia atque exempla, maturos post iudicium metamus cum gaudio fructus, qui in lachrymis timoris semina penitentiae jactavimus in terra: nostros portantes caritatis manipulos, cum gaudio metamus in celum.

COMMENTARIUM HIERONYMI
IN EVANGELIUM
SECUNDUM MARCUM
Caput I.

INITIMUM Evangelii Jesu Christi Filii Dei, sicut scriptum est in Isaia Propheta: Ecce ego mitto angelum meum: ante faciem tuam, qui preparabit viam tuam ante te. Vox clamantis in deserto, Parate viam Domini: rectas facite semitas ejus. Καὶ τὸ Εὐαγγέλιον per quod venit redemptio fidelium, & beatitudo sanctorum: quia quattuor unum sunt, & unum quattuor: quattuor. Evange-

lia multarum constat esse virtutum. Quid enim fortius, quam animas salvare, quæ errorum suorum vitiis poterant interire? Secundum quod in sexagesimo septimo Psalmo jam dudum Propheta Spiritu sancto inspicantur denudavit: Dominus dabit verbum evangelizantibus virtutes multas. Versus istius ordo talis est, qui huic operi congruenter inest. Dominus dabit virtutes multas Apostolis, qui verbum ejus veneranda confessione prædicabant: quando eis languentium turbas sanare concessum est: Ευαγγελιστῶν Græce, Latine bona annuntiatio prædicatur: quod proprie ad regnum Dei, & remissionem pertinet peccatorum. Unde dicitur:

Pœnitentini, & credite Evangelio, & appropinquare regnum cœlorum Jesu Christi, id est, Salvatoris uncti. in Hebræo Jesua. In Græco Σωτήρ. In Latino *Salvator*. Multas Hebræice, Χρῆστος Græce, unctus Latine. Idem rex, & sacerdos dicitur dum de genere David regis Christi nascitur: & vocibus vatum Levitici generis Prophetatur. Unde sequitur: Vox clamantis in deserto, & reliqua. Vox est Joannes: de qua voce clamabat Dominus Jesus ad Judæos, quod inter natos mulierum major illo esset nemo. Clamor autem ad furdos longe positos, sive cum indignatione fieri solet: quæ Judaico certum est evenisse populo, dum longe est a peccatoribus salus, & aures suas graviter obturaverunt, scilicet apud furdæ, & indignationem & iram, & tribulationem a Christo audire meruerunt. In deserto autem fit vox, & clamor, quia deserti a spiritu Dei, sicut domus vacans & scopata: deserti a Propheta, a Rege, atque Sacerdote. Unde Joannes & Jesus quærunt, quid in deserto amissum est. Ubi vicit diabolus, ibi vincitur: ubi cecidit homo, ibi exurgit. Ecce ego mitto angelum meum. Vox *πρωτοκλήτου* per Malachiam ad Patrem sonat de Filio, qui est facies Patris, unde agnitus est. Angelus autem *nuncius* interpretatur, qui prænunciat de Christo. Post me venit, qui ante me factus est: qui præparabit viam tuam. Via domini, qua ad homines ingreditur, pœnitentia est, per quam Deus ad nos descendit, & nos ad illum ascendimus. Unde Angeli ascendentes, descendentesque memorantur ad filium hominis. Parate viam Domini: hoc est, pœnitentiam agite, & prædicate. Unde *παρακλησί* ante sabbatum dicitur, id est, pœnitentia ante requiem futuram. Hinc namque initium prædicationis Joannis & Christi oritur. Pœnitentiam agite, appropinquare regnum cœlorum: quia in die septima requievit Deus ab omnibus operibus suis. Septem etenim nobis necesse est delere vitia per pœnitentiam velut mala genera: ut requiescentes postea, possideamus desiderabilem terram. Rectas facite semitas ejus. Quas semitas incurvavimus, declinantes in dexteram atque sinistram. Nunc Deus præcipit nobis, ut via regia incedentes, proximos nostros, ut nos: & nosmetipsos, ut proximos diligamus. Nam, qui diligit iniquitatem, odit animam suam. Qui enim semetipsum diligit, & non diligit proximum, ad dexteram declinat. Et qui semetipsum odiens, proximum diligit, ad sinistram devertit. Nam multi bene agunt, sed non bene corrigunt: ut fuit Heli. Et multi bene corrigunt, sed non agunt: ut fuerunt Scribæ & Pharisei qui sedebant super cathedram Moysi. Unde os turturis in lege ad ascillas ejus retorque-

ari jubetur, ne separaretur os ab opere: & opus nostrum non dividatur ab ore. Semitæ autem post viam sequuntur: quia mandata moralia post pœnitentiam, secundum Marcum, explanantur. Paratur via per fidem, & baptismum, & pœnitentiam. Rectæ semitæ sunt per austeria iudicia, vestis cilicinæ, & zinnæ pellicæ, & cibi locustini, & potus mellis sylvestris & humillimæ vocis. Unde sequitur:

Exit in deserto Joannes baptizans, & prædicans baptismum pœnitentie, & remissionem peccatorum. Et egrediebatur ad eum omnis iudeæ regio: & Ierosolymita universi: & baptizabantur ab illo in Jordanis flumine, confitentes peccata sua. Joannes *gratia Dei* interpretatur. A gratia narratio incipitur. Unde sequitur: Baptizans: per baptismum enim gratia datur, quæ peccata gratis dimittuntur. Unde dicitur: Quod gratis accepistis, gratis date. Et Apostolus ait: Gratia facti estis per fidem, & hoc non ex vobis: Dei enim donum est, ne quis glorietur. Et prædicans baptismum pœnitentie in remissionem peccatorum. Quod consumatur per sponsum, initiatur per paranymphum. Unde catechumeni, hoc est, instructi, incipiunt per sacerdotem, & chrismantur per Episcopum. Nunc autem per amicum sponsi inducitur sponsa: ac sic per Isaac puerum Rebecca pallio velata albo conducitur. Et egrediebatur ad illum omnis iudeæ regni, & Ierosolymitæ universi, & baptizabantur ab illo in Jordane flumine, confitentes peccata sua. Confessio, & pulchritudo in conspectu ejus, id est, sponsi. Unde desiluit sponsa de camelo, cum humiliat se nunc Ecclesia viso vero Isaac Jesu Christo, in cuius natiuitate risum fecit Deus Sarg? sicut ad Mariam dicitur, quæ est princeps cum Deo. Benedicisti tu inter mulieres. Jordanis autem *descensio aliena* interpretatur: ubi peccata abluuntur. Arca enim, Jordane transvadato, per marmora peregrina in terram transivit alienam, & media parte in mare deflente, altera pars turgida montis erigitur forma. Sic nos olim alienati a Deo per superbiam, per baptismi symbolum humiliati, erigimur in alta. Quia qui se humiliaverit, exaltabitur. Pars autem, quæ fuit in mare amaricatur: cum arca Dei, hoc est, corpus Christi, non mundatis non profuit, sed in deterius illa mutavit. Sequitur.

Et erat Joannes vestitus pilis cameli, & zannæ pellicea circa lumbos: & locustas, & mel sylvestre edebat: & prædicabat, dicens. Vestis Prophetæ, & cibus, & potus totam austeram vitam prædicationum significant: & futuras gentes ad gratiam Dei, quæ est Joannes, intus & foris esse coniungendas. Pilis vero cameli, divites gentium: & zonna pellicea, pauperes mundo mortui, locustis

ris ferratis, sapientes huius mundi: qui stipulas Judeis aridas relinquentes, frumenta mystica cruribus trahunt, & in calore fidei saltus inhabitat: & melle sylvestri, fideles inspiratis de inculca sylva ignibus præparati ac mergentes significantur. Quæ omnia a gratia Evangelij fumuntur: In qua non est distinctio Judei & Graeci.

Venit fortior me post me. Quis fortior est gratia, qua peccata abluntur? Ille nimirum, qui septies & septuagies septies remittit peccata. Gratia prior quidem est, sed semel remittit per baptismum. Misericordia vero in miseris ab Adam usque ad Christum, per septuaginta septem generationes: & usque ad centum quadraginta quattuor millia pervenit.

Cujus non sum dignus procumbens solvere corrigiam calcamentorum ejus. Non est digna sola gratia procumbens in baptismo solvere corrigiam calcamentorum ejus, id est, mysterium incarnationis Dei. Calix enim extrema pars est corporis. In fine enim ad iustitiam adest Salvator incarnatus. Unde bene per Prophetam dicitur: In Idumæam extendam calcamentum meum: quia nisi jungatur scientia spiritus, nemo per gratiam remissionis investigat incarnationis Christi mysterium quomodo Verbum caro factum est: unde caro Christi, unde anima, unde spiritus sumit exordium, ut homo verus fiat per omnia absque peccato: & Deus verus in Deo vero sine principio idem filius hominis, qui est in cælo: & quomodo tanquam sponsus procedens de thalamo suo, id est, virginali utero, clausum relinquens. Unde adveniente vero sponso, domus discaleari dicitur domus Joannis, qui dicit: qui habet sponfam, sponsus est. Unde in specie columbæ Spiritus sanctus descendit. Cui in Cantico Canticorum canitur: sponsa mea, amica mea, proxima mea, dilecta mea, columba mea. Sponsa in Patriarchis, amica in Prophetis, proxima in Joseph & Maria, dilecta in Joanne Baptista, columba in Christo & Apostolis, quibus dicitur: Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Sequitur:

Ego baptizavi vos in aqua: ille vero baptizabit vos in Spiritu sancto. Dei vero fluvius semper plenus, semper est æqualis: de quo dictum est: Fluminis impetus, lætificat civitatem Dei. Quid interest, inter aquam & Spiritum sanctum, qui ferebatur super aquas? Aqua ministerium est hominis: Spiritus vero ministerium est Dei. Unde scriptum est: Spiritus Dei ferebatur super aquas. Super inquit, non subter. Sicut excellentior est anima, quam corpus quod regit, ita eminentior est spiritus quam anima. Sed manet super eum spiritus: hæc est unctio

Christi secundum carnem, de qua dicitur: Propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ confortibus tuis. Oleum non potest esse sub aqua: sic creator non potest sub creatura. Oleum de amaritudine surgit radicis, & in pabulum luminis, & in medicamina vulnere, & in refectum esurientium, in cacumine crescit. Unde fit unctio corporis Christi? de amaritudine passionis, & pervenit ad gloriam resurrectionis: unde nos Apostolus admonet, dicens: Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Jesu, & reliqua, usque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen: quia Dominus Jesus in gloria est Dei Patris.

Et factum est in diebus illis: venit Jesus a Nazareth Galilææ: & baptizatus est in Jordane a Joanne. Et statim ascendens de aqua: vidit celos apertos, & spiritum tanquam columbam descendentem, & manentem in ipso. *Et vox facta est de celis: Tu es filius meus dilectus, in te complacui: & statim spiritu expulsi eum in desertum: & erat ibi in deserto quadraginta diebus, & quadraginta noctibus: & tentabatur a Satana. Eratque cum bestijs, & angeli ministrabant illi.* Marcus Evangelista sicut cervus ad fontes aquarum desiderans, saltus in planis & arduis dat: & culmina tantum pratorum carpit, & palmas in vertice portat: & velut apes mellisua, flores agri, cui odor veri Isaac simulatur, summam gustat: unde a Nazareth Galilææ venientem Jesum ad baptismum in Jordane a Joanne acceptum enarrat: & statim de aqua ascendisse, & apertos celos vidisse, & spiritum, ut columbam descendisse, & in ipso mansisse: & voce de celis facta Patris, in dilecto filio complacuisse: & spiritum eum in deserto expulisse, & tentatum a satana quadraginta diebus & noctibus fuisse cum bestijs, & angelis ministrantibus commemoratum esse. Qui ordo moraliter nobis secundum Christi exemplum sequendus est, festinantibus ad consortia angelica, quem Jesus prius opere ostendit, quam voce doceret. Sic nos de volubilitate mundi, pendula voluntatis odore floris munditia tracti, cum adolescentibus post sponsum currimus: & per baptismi sacramenta de duobus fontibus dilectionis, Dei & proximi, a gratia remissionis abluimur, & ascendentes spe celestia secreta mundis cordis oculis intuemur. Dehinc spiritum sanctum spiritu contrito & humiliato, cum simplici corde descendente ad mansuetos, & cum caritate nunquam cadente, manentem suscipimus: & vox de celis Domini ad nos a Deo dilectos dirigitur, Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Et tunc in nobis complacet Pater cum

cum Filio, & Spiritu sancto, quando effici-
mur unus spiritus cum Deo. Unde Filius
Patrem interpellat pro nobis, dicens: Pater
sancte, conserva eos in nomine tuo, quos
dedisti mihi, ut sint unum sicut & nos u-
num sumus. Tunc spiritus nos expellit in
deserto quadragenario numero tentandos a
satana: ut patientia nobis probationem, pro-
batio autem spem, spes vero caritatem ge-
neret. Cum non sit nobis colluctatio adver-
sus carnem & sanguinem: sed adversus
principatus, & reliqua. Et tunc bestiae
pacate erunt nobiscum, cum in arca animae
nostrae, munda cum immundis animalibus
mansuescimus, & cum leonibus sicut Daniel
cubamus: cum spiritus non sit adversus car-
nem, & sanguinem: nec caro concupiscit
adversus spiritum. Post hæc angeli ministri,
qui vident faciem patris nostri in cælis,
semper mittuntur nobis, ut responsa & so-
lacia cordibus & vigilantibus dent, dicentes:
Exaudita est oratio tua! Et, Nolite time-
re, Jesum quærentes Nazarenum. Et, Ego
quos amo, arguo, & castigo: Et, Vincenti
dabo edere de ligno, quod est in paradiso
Dei mei. Sequitur:

Postquam autem traditus est Joannes, ven-
nit Jesus in Galilæam prædicans Evangelium
regni Dei, & dicens: Quoniam impletum est
tempus, & appropinquit regnum Dei. Post-
quam accepimus gratiam pro gratia, carna-
lia decollantur, spiritalia vivificantur: ces-
sante umbra, adest veritas. Joannes in car-
cere, lex in Judæa, Jesus in Galilæa: salus
in gentibus, prædicans Evangelium regni:
Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum
est regnum cælorum. Regno terreno succe-
dit paupertas: paupertati Christianorum tri-
buitur regnum sempiternum. Unde Domi-
nus dicit: Regnum meum non est de hoc
mundo. Omnis enim honor terrenus, spu-
mæ aquæ gracili, vel fumo, vel somnio
comparatur. Sequitur:

Panitemini, & credite Evangelio. Et præ-
teriens secus mare Galilææ, vidit Simonem &
Andream fratrem ejus, mittentes retia in ma-
re. Erant autem piscatores. Et dixit eis Je-
sus: Venite post me, & faciam vos fieri pis-
catores hominum. Et protinus relictis retibus,
secuti sunt eum. Et progressus inde pusillum,
vidit Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem
ejus, & ipsos componentes retia in navi: &
statim vocavit illos. Et relicto patre suo Ze-
bedæo in navi cum mercenariis, secuti sunt
eum. Nam nisi credideritis, non intelligetis.
Amaritudinem radicis, dulcedo pomi com-
pensat: pericula maris, spes lucris deletat:
dolorem medicinæ, spes salutis mitigat. Qui-
desiderat nucleum, frangit nucem. Pœnitentiam
agit, qui vult eterno bono adhærere.
Bæconia: Christi narrare digne possunt, qui

Ad palmam indulgentiæ meruerunt perva-
re. Post hæc vocantur missi quattuor pis-
catores. Simon, & Andreas: Jacobus & Jo-
annes, relictis retibus, patre & nave cum
mercenariis. Hæc quadriga vehimur ad æ-
thera, ut Elias: his quattuor angulis con-
struitur prima Ecclesia: his quattuor literis
Hebraicis, id est, Tetragrammaton nomen
Domini agnoscitur a nobis. Quibus simili
exemplo præcipitur, ut audiamus vocem
Domini vocantis, & obliviscamur populum
vitorium, & domum paternæ traditionis,
quæ est stultitia Deo: & rete aranearum,
in quo nos velut culices pene lapsos tene-
bat aer inanis: navem pristinæ conversatio-
nis abominantes: pellibus enim mortuis tegi-
tur Adam, qui genitor est noster secun-
dum carnem. Et nunc deposito vetere ho-
mine, cum actibus suis, novum sequentes
hominem, pellibus regimur Salomonis, qui-
bus sponsa gloriatur se factam esse formo-
sam. Simon, obediens: Andreas, virilis:
Jacob supplantans: Joannes, gratia, in La-
tino sonat. Quibus quattuor nominibus in
agmen Domini: conjungimur: obedientia,
ut audiamus: virilitate, ut pugnemus: sup-
plantatione, ut perseveremus: gratia, ut
conserveamur. Nisi enim dominus edificave-
rit domum, in vanum laborant, qui ædifi-
cant eam. Quæ quattuor virtutes cardinales
dicuntur: quia per prudentiam, obediens
per justitiam, viriliter agimus: per tempe-
rantiam, serpentes calcamus: per fortitu-
dinem, gratiam Dei meremur. Curis fra-
trum occupatus. Marcum Evangelistam ex-
planare, ut volui, non valui: sed illum imi-
tatus, summam ejus propria tango: & fi-
cur Ruth cognata Christi spicas, & racemos
de post metentes, Noemi orbata colligo.
Sed utinam ad Booz per hanc penuriam
meam convivia pervenirem, furtum lauda-
bile faciens. Marcus dicta Evangelii in se-
metipso, non in semetipsis disponens, ordi-
nem historię non secutus, mysteriorum ordi-
nem servat. Unde in sabbatis primam
virtutem narrat, dicens:

Et ingreditur Capharnaum: & statim
sabbatis ingressus in synagogam docebat eos:
Et stupebant super doctrina ejus. Erat enim
docens eos, quasi potestatem habens, & non
sicut scribe. Et erat in synagoga eorum homo
in spiritu immundo, & exclamavit dicens:
Quid nobis & tibi Jesu Nazarene: venisti
perdere nos? Scio qui sis, sanctus Dei. Et
comminatus est ei Jesus, dicens: obmutescere,
& exi de homine. Et discerpens eum spiritus
immundus, & exclamans voce magna, exiit
ab eo. Et mirati sunt omnes, ita ut conqui-
rerent inter se dicentes: Quidnam est hoc?
quænam doctrina hæc nova? Quia in potestate
spiritibus immundis imperat, & obediunt ei.
Et

Et processit rumor ejus statim in omnem regionem Galilee: Et protynus egredientes de synagoga, venerunt in domum Simonis, & Andrea cum Jacobo & Joanne. Recumbebat autem focus Simonis febricitans & statim dicunt ei de illa. Et accedens, elevavit eam apprehensa manu ejus, & continuo dimisit eam febris: & ministrabat eis. Vespere autem facto, cum occidisset sol, asserabant ad eum omnes male habentes, & demonia habentes. Caparnaum villa consolationis interpretatur: Sabbatum autem requies. Homo in spiritu immundo, genus humanum est: in quo immunditia regnavit ab Adam, usque ad Moysen. Nam qui sine Lege peccaverunt, sine Lege perierunt: qui sciens sanctum Dei, obmutescere jubetur: dum scientes quidem Deum, non sicut Deum glorificaverunt, sed servierunt potius creaturæ, quam creatori, spiritus dispersens hominem, exiit ab eo. Appropinquante salute, appropinquat tentatio. Pharao dimissus ab Israel, persequitur Israel: diabolus contentus, surgit in scandala. Socrus Petri febricitans, secunda virtute lavatur, & apprehensa manu ejus, sanatur. Febris intemperantiam significat: de qua nos filii synagoge per manum disciplinæ, & elevationem desiderii sanamur, & hujus qui sanat nos ad vespertum, declinantis a nobis, ministramus voluntati.

Et erat omnis civitas congregata ad januam, & curavit multos, qui vexabantur variis languoribus. Et demonia multa ejiciebat, & non sinebat ea loqui, quoniam sciebant eum: Et diluculo valde surgens egressus abiit in desertum locum, ibique orabat: & persecutus est eum Semon, & qui cum illo erant. Et cum invenissent eum, dixerunt ei, quia omnes querunt te. Et ait illis: Eamus in proximos vicos & civitates, ut & ibi prædicem: ad hoc enim veni. Et erat prædicans in synagogis eorum, & in omni Galilea, & demonia ejiciens. Et venit ad eum leprosus, deprecans eum: & genu flexo, dixit: Si vis, potes me mundare. Jesus autem misersus ejus, extendit manum suam, & tangens eum, ait illi: Volo, mundare. Et cum dixisset, statim discessit ab eo lepra & mundatus est, & comminatus est ei, statimque eiecit illum, & dicit ei: Vide, nemini dixeris, sed vade, ostende te principi sacerdotum, & offer pro emundatione tua, quæ præcepit Moyses in testimonium illis. At ille egressus, cepit predicare, & diffamare sermonem. Janua regni, moraliter poenitentia est, cum fide: quæ operatur salutem languoribus variis. Varia etenim sunt vitia, quibus languescit civitas mundi. Unde leprosus tertia virtute mundatur: deprecans genu flexo Domini voluntatem, qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur, & vivat. Lepra nostra, peccatum pri-

mi hominis est: quæ a capite cepit, quando regna mundi desideravit. Radix enim omnium malorum est cupiditas. Unde Giezi avaritiam secutus, lepra suffunditur: quæ sacerdoti vero secundum ordinem Melchisedech ostensa, oblatione mundatur, dicenti: Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Sequitur de propriis Marci.

Ita ut jam non posset manifeste involare in civitatem, sed foris in desertis locis esse, & conveniebant ad eum undique. Certe non omnibus manifestatus est Jesus, qui laici atque planis serviunt laudibus, & propriis voluptatibus: sed his, qui foris cum Petro exeunt: & in desertis locis, quæ elegit Dominus ad orandum & reficiendum populum, qui deserunt delectationes mundi, & deserunt omnia, quæ possident, ut dicant: Portio mea Dominus. Gloria vero Domini manifestatur his, qui conveniunt undique: id est, per plana & ardua: quosque nihil potest a caritate Christi separare.

Caput II.

ET iterum intravit Caparnaum post dies, & auditum est, quod in domo esset, & convenerunt multi, ut non caperet neque ad januam, & loquebatur eis verbum. Et venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui a quatuor portabatur: & cum non possent offerre eum illi, præ turba, nudaverunt tectum ubi erat: & patefacientes submiserunt grabatum in quo paralyticus jacebat. Cum autem vidisset Jesus fidem illorum, ait paralytico: Fili, dimituntur tibi peccata tua. Erant autem illic quidam de scribis, sedentes & cogitantes in cordibus suis. Quid sic sic loquitur? Blasphemamat. Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? Quo statim cognito Jesus spiritu suo, quia sic cogitarent intra se, dicit illis: Quid ista cogitatis in cordibus vestris? Quid est facilius dicere paralytico, dimituntur tibi peccata, an dicere: surge, tolle grabatum tuum, & ambula? Ut autem sciatis, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, ait paralytico: Tibi dico, surge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam. Et statim surrexit ille, & sub lato grabato, abiit inde coram omnibus: ita ut mirarentur omnes, & honorificarent Deum, dicentes: quia nunquam sic vidimus. Et egressus est rursus ad mare, omnisque turba veniebat ad eum, & docebat eos. Et cum preteriret, vidit Levi Alphaei sedentem ad telonium, & ait illi: Sequere me. Et surgens, secutus est eum. Et factum est cum accumberet in domo illius, multi publicani & peccatores simul discumbebant cum Jesu, & discipulis ejus. Erant enim multi, qui sequebantur eum. Et Scribae & Pharisei videntes, quia manducaret cum pec-

peccatoribus & publicanis, dicebant discipulis A
ejus: quare cum publicanis, & peccatoribus
manducat & bibit magister vester? Hoc audi-
to, Jesus ait illis. Non necesse habent sani
medico, sed qui male habent: Non enim veni
vocare justos, sed peccatores. Et erant disci-
puli Joannis & Pharisei jejunantes, & ve-
niant, & dicunt illi: Quare discipuli Joan-
nis & Phariseorum jejunant, tui autem disci-
puli non jejunant? Et ait illis Jesus: Nun-
quid possunt filii nuptiarum, quandiu cum il-
lis sponsum est, jejunare? Quanto tempore ha-
bent secum sponsum, non possunt jejunare. Ve-
nient autem dies, cum auferetur ab eis spon-
sus: & tunc jejunabunt in illis diebus. Ne-
mo assumentum panni rudis assuit vestimento
veteri, aliqui auferet supplementum novum a
veteri: & major scissura fit. Et nemo mittit
vinum novum in utres veteres: aliquin dis-
rumpet vinum utres, & vinum effundetur,
& utres peribunt. Sed vinum novum in utres
novos mitti debet. Et factum est iterum cum
Dominus sabbatis ambulare per sata, & disci-
puli ejus caperunt peregredi, & vellere spi-
cas. Pharisei autem dicebant ei: Ecce, quid
faciunt discipuli tui sabbatis, quod non licet.
Et ait illis: Nunquam legis, quid fecerit
David, quando necessitate habuit, & esurivit
ipse, & qui cum eo erant: quomodo introivit
in domum Dei sub Abiathar principe sacerdo-
tum, & panes propositionis manducavit, quos
non licebat manducare nisi sacerdotibus: &
dedit eis, & qui cum eo erant. Et dicebat
eis: Sabbatum propter hominem factum est, &
non homo propter sabbatum. Itaque dominus D
est filius hominis etiam sabbati. Deinde quarta
virtute, veniunt quattuor viri portantes
paralyticum in grabato: qui turba offensi
nudant tectum. Quorum per fidem dimit-
tuntur paralytico peccata: qui portat lectum,
quo portatus est, & vadit in domum suam
coram omnibus. Paralysis autem typus est
corporis, quo piger jacet in mollicita carnis,
habens desiderium salutis: & corporis igna-
via, & duplis cogitationibus, ac si enerva-
tus membris, offendit: quem portant quat-
tuor, quas supra diximus virtutes, ad regu-
las divinitatis, & sapientiae, in domo car-
nis Christi patefactas. Cui vice dicitur mu-
neris, portare carnem, quae se portabat: ut
per aliam viam, cum Magis in suam redeat
regionem. Post haec peccator Levi Alphaei.
Levi, appositus interpretatur: qui relicto
telonio negotiorum secularium, solum sequi-
tur verbum quod dicit: Qui non renuncia-
verit omnibus, quae possidet, non potest
meus esse discipulus.

Caput III.

ET introivit iterum in synagogam, & erat
ibi homo habens manum aridam, & ob-
servabant eum, si sabbatis curaret, ut acu-
sarent illum. Et ait homini, habenti manum
aridam: Surge in medium. Et dicit eis: Li-
cet sabbatis benefacere, an male: animam
salvum facere, an perdere? At illi tacebant.
Et circumspiciens eos in ira, contristatus su-
per aciebat cordis eorum, dicit homini: Ex-
tende manum tuam. Et extendit & restituta
est manus illius. Exeuntes autem Pharisei,
statim cum Herodianis consilium faciebant ad-
versus eum, quomodo eum perderent, Jesus au-
tem cum discipulis suis secessit ad mare, &
multa turba a Galilea & Judaea secuta est eum, &
ab Ierosolymis, & ab Idumaea, & trans Jor-
danem: & qui circa Tyrum & Sidonem mul-
titudine magna, audientes quae faciebat, ven-
erunt ad eum. Et dixit discipulis suis, ut na-
vicula sibi deseruirent propter turbam, ne com-
primerent eum. Multos enim sanabat, ita ut
irruerent in eum, ut illum tangerent, quotquot
habebant plagas. Et spiritus immundi cum il-
lum videbant, prodeiebant ei. Et clamabant,
dcentes: Tu es filius Dei. Et vehementer com-
minabatur eis, ne manifestarent illum. Quinta
virtute, erat homo manum habens aridam,
cui dicitur. Extende manum tuam: qui si-
gnificat avaros, qui nolentes dare, volunt
accipere: praedari, & non largiri. Quibus
dicitur, ut extendant manus suas, id est,
qui furabatur, jam non furetur: magis au-
tem laboret operando manu sua, quod bo-
num est: ut habeat unde communicet indi-
gentibus.

Et ascendens in montem, vocavit ad se quos
voluit ipse, & venerunt ad eum. Et fecit ut
essent duodecim cum illo, & ut mitteret eos
predicare. Et dedit illis potestatem curandi in-
firmitates, & ejiciendi demonia. Et imposuit
Simoni nomen Petrus, & Jacobum Zebedei,
& Joannem fratrem Jacobi: & imposuit eis
nomina Boanerges, quod est, filii tonitru, &
Andream, & Philippum, & Bartholomaeum,
& Mattheum, & Thomam, & Jacobum Al-
phei, & Thaddeum, & Simonem Cananensem,
& Judam Iscariotem, qui & tradidit illum.
Est consuetudo Scripturae divinae allegorice
loqui, & quum aliud dicat, aliud velit in-
telligi. Quod in Evangelio positum frequen-
ter invenies: sed nobis necesse est, ut sic
excelliora sensibus nostris applicemus, ut ta-
men cuncta secundum historiam veritatem cre-
damus: Christus enim solus spiritaliter
mons est: mons quidem brevier a nobis
laudatus, sed caelestium rerum qualitate co-
piosus, ex quo aquae vivae decurrunt: lac in
parvulorum salutem praeparatur: pinguedo
spiri-

spiritualis agnoscitur, & quicquid summe bonum creditur, in montis istius est gratia constitutum, qui est mons montium, & sanctorum: quos quotidie ad se de presentibus ærumnis invitat. In montem vocatur excelli merito & verbo, ut locus meritis congruat altis, ut essent duodecim cum illo. Speciem Jacob dilexit Dominus, & cum divederit altissimus gentes, & separaret filios Ade, statuit terminos populorum juxta numerum filiorum Israel: ut sint ipsi super thronos duodecim, judicantes duodecim tribus Israel: quibus data est potestas, quam filius a patre accepit secundum carnem, ut opera quæ ipse fecit, & ipsi faciant, & majora horum faciant. Et imposuit Simon nomen Petrus. De obedientia ascendit ad agnitionem: Qui enim habet dabitur ei, & abundabit: & Jacobum, qui supplantata habet tota desideria carnis, & Joannem, qui gratia accepit, quod alii per laborem tenent: & imposuit eis nomina Boanerges, quod est, *filii tonitru*: quorum trium sublime meritum, in monte meretur audire tonitruum patris, per nubem de filio tonantis: Hic est filius meus dilectus, ut per nubem carnis, & ipsi ignem verbi, ac si fulgura in pluviam spargerent in terris: quoniam Deus fulguram in pluviam fecit: ut extinguat misericordia, quod judicium inurit. Unde propheta dicit: Misericordiam & judicium cantabo tibi, Domine. Et Andream, qui virili forma vim facit perditioni suæ, ut responsum mortis in se semper habeat: & anima ejus sit semper in inanibus suis. Et Philippum, qui est *os lampadis*: qui illuminare potest ore, quod corde concepit. Cui dedit Dominus apertionem oris illuminati. Scimus hunc modum locutionis proprium Scripturarum esse divinarum, quando Hebræorum nomina ad aliquod mysterium figurationis sunt posita: quod nunc Evangelista ex Dei persona vehementer affectans interit. Et Bartholomæum, qui *filius est suspendentis aquas*. Et quis est filius suspendentis aquas, nisi qui dixit: Et mandabo nubibus meis ne pluant super eam imbre? Nomen vero filii Dei, per pacem & dilectionem acquiritur inimici. Beati enim pacifici, quoniam filii Dei sunt: & diligite inimicos vestros, ut sitis filii Dei, & reliqua. Et Matthæum, qui est *donatus*, cui donatur a Domino, ut non solum remissionem peccatorum adipiscatur, sed in numero ascribatur Apostolorum: ut leo & bos simul comedant, & lupo cum agno pascatur. Et Thomam, qui est *abyssus*. Multi enim profunda sciens Dei, minime proferunt, ut Paulus ait: Scio hominem, & reliqua: usque, quæ non licet hominibus loqui. Et Jacobum Alphaei, id est, *docti vel millesimi*.

S. Hier. Tom. XI. Pars III.

A Cujus a latere cadunt mille, & decem millia a dextris ejus. Jacobus alter, cui *colluctatio* non est adversus carnem & sanguinem: sed adversus spirituales nequias. Et Thaddæum, qui est, *corculum*, id est, cordis cultor: qui conservat cor suum omni custodia. Munditia namque cordis Deus videtur, ut per vitrum mundum forma ostenditur expressa. Et Simonem Cananæum, qui & zelotes. Simon, *ponens tristitiam* interpretatur. Beati namque, qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur. Trinum luctum implet, qui consolationem futuram quaerit. Desert peccata propria cum David & Maria: sicut cum stentibus cum Paulo: & stet multum cum Joanne, qui dicebat: Et ego flebam multum: quia nemo dignus inventus est, qui aperiret librum, & solveret signacula ejus. Zelotes autem dicitur, quem zelus domus Dei comedit: ut Phinees sacerdos, ut cesset quassatio. Et Judam Iscariotem, qui tradidit illum: qui non delet peccatum suum per poenitentiam: nec illud deletur per memoriam. Unde de eo dicitur: Et peccatum matris ejus non deletur. Fiant contra Dominum semper. Judas, *consistens*, vel *gloriosus* interpretatur. Iscariotis autem, *memoria mortis*. Confessores vero multi in Ecclesia superbi & gloriosi: quorum primus Simon Magus, & Arius, & cæteri heretici: quorum memoria mortalis ideo in Ecclesia celebratur, ut devitentur. Hæ sunt duodecim differentię Apostolorum & prædicatorum: qui terni, quaterni circa tabernaculum Domini excubant: & sancta Domini verba humeris operum propriis portant: ut tabernaculum unum mansionibus multis ad terram repromissionis portent: quos unus exemplum ad timorem humiliat, ut angelos Luciferi illius casus conservet, ut non gloriatur sapiens in sapientia sua: sed qui glorietur, in Domino gloriatur.

Et veniant ad domum, & convenit iterum turba, ita ut non possent neque panem manducare: & cum audissent sui, exierunt tenere eum. Dicebant enim, quoniam in furorem versus est. Et Scribæ, qui ab Jerusalem descenderant, dicebant, quoniam Belzebul habet: & quia in principe demoniorum ejicit demonia. Et convocatis eis, in parabolis dicebat illis. Quomodo potest satanas satanam ejicere? Et si regnum in se dividatur, non potest regnum illud stare. Et si domus super semetipsam disperdiatur, non potest domus illa stare: & si satanas consurrexerit in semetipsum, disperditus est: & non poterit stare, sed finem habebit. Nemo potest vasa fortis ingressus in domum diripere, nisi prius fortem alliget: & tunc domum ejus diripiet. Amen dico vobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata & blasphemia, quibus blasphemaverunt.

F

Hic

Hic proprie Marcus convenire Jesum, cum Aderunt illud. Aliud vero cecidit super petrosam, ubi non habuit terram multam, & statim exortum est, quoniam non habebat altitudinem terrae: & quando exortus est sol, exarsit, & eo quod non habebat radicem, exaruit. Et aliud cecidit in spinas, & ascenderunt spinas, & suffocaverunt illud, & fructum non dedit. Et aliud cecidit in terram bonam, & dabit fructum ascendentem, & crescentem: & afferbat unum tricesimum, & unum sexagesimum, & unum centesimum. Et dicebat: Qui habet aures audiendi, audiat. Et cum esset singularis, interrogaverunt eum hi (qui cum eo erant) duodecim, parabolam. Et dicebat eis: Vultis scire quid sit illud quod dicitur: Qui seminat, verbum seminat. Hi autem sunt, qui circa viam, ubi seminat verbum, & cum audierint, consensim venit satanas, & auferit verbum, quod seminatum est in cordibus eorum. Et hi sunt similiter, qui super petrosam seminantur: qui cum audierint verbum, statim cum gaudio accipiunt illud: & non habent radicem in se, sed temporales sunt: deinde orta tribulatione, & persecutione propter verbum, consensim scandalizantur. Et alii sunt, qui in spinis seminantur. Hi sunt, qui verbum audiunt: & acuminis sculi, & deceptione divitiarum, & circa reliqua concupiscentie introeunt suffocant verbum: & sine fructu efficiunt. Et hi sunt, qui super terram bonam seminati sunt: qui audiunt verbum: & suscipiunt, & fructificant unum tricesimum, unum sexagesimum, & unum centesimum. Ut locus docendi indicet auditores amaros fuisse ac instabiles. Et ideo in Parabolis loquitur eis, ut requirerent quod non intelligerent: & per Apostolos, quos contemptos habebant, discerent mysterium regni, quod ipsi non habebant. Mare mundum istum debet ere suscipi, frequenti lectione jam notum est: quod & gustu amarum est, & vitiorum fluctibus inquietum est. Sed ab ipso Domino eripi potuissent, qui amara mutat in dulcedinem, tristitia vertit in gaudium: & aggritudine detestabiles, in salutem. Parabola est natura discrepantium rerum sub alia similitudine facta comparatio, more providentie suae, ut qui caelestia capere non poterant, per similitudines terrenas, audita percipere potuissent. Παράβολη Græco vocabulo dicitur: similitudo, quando illud, quod intelligi volumus, per comparationes aliquas indicamus: sic enim ferreum quempiam dicimus, quando durum ac fortem desideramus intelligi: cum velocem, ventis aut avibus comparamus. Quod in trigésimo, & sexagesimo, & cen-

Qui autem blasphemaverit in spiritum sanctum, non habet remissionem in aeternum, sed reus erit aeterni delicti: quoniam dicebant, spiritum immundum habet. Quia non meretur poenitentiam agere, ut recipiatur, qui Christum intelligens, principem demoniorum esse dicebat: quia nunquam solvitur a carcere, qui quadrantem verbi novissimum non solverit ante finem vite. Quattuor namque partibus denarius vite fundatur aeterna: ut quod corde credis, ore confitearis: & quod confiteris, opere impleas, & quod impleveris, docere non cesses. Qui enim fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno caelorum,

Et veniunt mater ejus & fratres: & foris stantes miserunt ad eum vocantes eum: & sedebat circa eum turba, & dicunt ei: Ecce mater tua, & fratres tui foris quaerunt te. Et respondens eis ait: Quae est mater mea, & fratres mei? Et circumspiciens eos, qui in circuitu ejus sedebant, ait: Ecce mater mea, & fratres mei. Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus, & soror mea, & mater mea est. Ut sciamus nos esse fratres ejus & matrem, si voluntatem patris ejus impleverimus: ut coheredes simus ejus, qui non in seculis, sed in saeculis discernit.

Cap. IV.

ET iterum cepit docere ad mare, & congregata est ad eum turba multa, ita ut in navim ascendens, sederet in mari, & omnis turba circa mare super terram erat, & docebat eos in parabolis multa, & dicebat illis in doctrina sua: Audite. Ecce exiit seminans ad seminandum. Et dum seminat, aliud cecidit semens viam: & venerunt volucres caeli, & con-

& centesimo fructu continetur: hoc est, Legge, & Prophetia, & Evangelio: quod in ore trium testium mysterium regni in monte ostensum, id est, Moyfi, & Eliæ, & Jesu consistit.

Et dicebat illis: Nunquid venit lucerna, ut sub modio ponatur, aut sub lecto? nonne ut super candelabrum ponatur? Non est enim aliquid absconditum, quod non manifestetur, nec secretum est occultum, quod non veniat in palam. Si quis habet aures audiendi, audiat. Et dicebat illis: Videte, quid audiat. In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, & adjicietur vobis. Qui enim habet, dabitur illi: & qui non habet, etiam quod habet auferetur ab eo. Lucerna verbum est de tribus feminibus. Modius autem regens, auditus est inobedientium. Candelabrum, Apostoli sunt, quos illuminavit verbum Domini absconditum & occultum. Parabola utriusque feminis est. In palam vero venit, dum a Domino tractatur. Et dicebat: In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. Etenim secundum mensuram fidei; unicuique dividitur intelligentia mysteriorum: & adjicietur, dum scientiæ etiam adjiciuntur virtutes. Qui enim habet, dabitur ei: id est, qui habet fidem, habebit virtutem: & qui habet opus verbi, habebit intelligentiam mysteriorum. Et qui non habet e contra fidem, deficit virtute, Et qui non habet opus verbi, ejus intelligentia caret. Et qui non intelligit, jam auditum perdidit, ac si non audisset.

Et dicebat: Sic est regnum Dei, quemadmodum si homo jaciatur sementem in terram, & dormiat, & exurgat nocte, & die, & semen germinet, & increseat dum nescit ille. Ultero enim terra fructificat, primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica. Et hanc parabolam prædictis consequentem proprie fumpsit Marcus. Scripturas novimus divinas, per similitudines terrenas plerumque cælestia sacramenta monstrare: sicut totum corpus constat Evangeliorum. Regnum Dei, Ecclesia est, quæ regitur a Deo, & ipsa regit homines: & contrarias virtutes & vitia calcatur: ut est Centurio habens sub se milites. Homo jactans semen, filius hominis est: semen, verbum vite: terra, corda humana. Dormitatio hominis, mors est Salvatoris. Exurgit semen nocte & die. Post somnum Christi, numerus credentium per adversa, & prospera magis magisque germinabat in fide: & crevit in opere, dum nescit ille. Tropica est ista locutio: & in Scripturis divinis creberrima consuetudine feminatur, id est, nescire nos fecit, quis fructum in finem afferat, dum dicit: qui perseveraverit usque in finem, ipse salvabitur. Ultero enim

terra fructificat, dum voluntatem nostram Deus exspectat, dicens: Si vis pervenire ad vitam, serva mandata. Primum herbam: id est, timorem. Initium enim sapientiæ timor Domini. Deinde spicam: id est, poenitentiam lachrymosam. Deinde plenum fructum in spica, id est caritatem. Plenitudo enim legis, caritas est.

Et cum ex se produxerit fructus, statim mittit falcem, quoniam adest messis. Et dicebat. Cui assimilabimus regnum Dei: aut cui parabole comparabimus illud? Sicut granum sinapis, quod cum seminatum fuerit in terra, minus est omnibus seminibus, quæ sunt in terra: & cum seminatum fuerit, ascendit, & fit majus omnibus oleis: & facit ramos magnos, ita ut possint sub umbra ejus aves celi habitare. Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum, prout poterant audire: sine parabola autem non loquebatur eis. Falcis, est mors, vel iudicium, quod fecit omnia: quoniam adest messis, id est, consummatio sæculi: in qua iusti gaudebunt, qui in lacrymis seminaverunt. Quod fenum iterum similat grano sinapis, quod minimum in timore est, magnum autem in caritate, quæ est major omnibus oleis: quia Deus caritas est. Et, Omnis caro fenum. Et, Qui infirmus est, olera manducet. Et fert ramos misericordiae & compassionis. Cujus sub umbra pauperes Christi, qui sunt celi animalia, delectantur habitare.

Serpsum autem discipulis suis dispersebat omnia. Et ait illis in die illa, cum sero esset factum: transeamus contra. Et dimittentes turbam, assumunt eum, ita ut erat in navi: & alia naves erant cum illo. Et facta est procella magna venti, & fluctus mitebat in navim, ita ut impleteretur navis. Illi enim digni erant audire mysteria in penetrabili intimo sapientiæ: qui remotis cogitationum malorum tumultibus, in solitudine virtutum permanebant. Sapientia enim est in tempore otii. Dehinc ad mare veniunt, & fluctibus turbantur.

Et erat ipse in puppi super cervical dormiens: & excitant eum, & dicunt illi: Magister non ad te pertinet, quia perimus? Et comminatus est vento, & dixit mari: Tace, obmutesce. Et cessavit ventus, & facta est tranquillitas magna, & ait illis. Quid timidi estis? Necdum habetis fidem. Et timerunt timore magno, & dicebant ad alterutrum: Quis putas est iste, quia ventus & mare obediunt ei? Puppis mortuis pellibus vivos continet, & fluctus arcet, & ligno solidatur, id est, cruce & morte Domini, Ecclesia salvatur. Cervical, corpus Domini est: cui divinitas sicut caput inclinata est. Puppis, initium Ecclesiæ est: in qua Dominus dormit morte corporali: Quia nunquam dormiet,

mier, qui custodit Israel. Comminatur ven-
to & mari, ut taceat, id quo dicitur: Tu
dominaris potestati maris, & reliqua. Ven-
tus & mare, dæmones & persecutores sunt:
quibus dicit, tace: quando compescit edicta
regum iniquorum, ut voluerit: quia non
est hominis, ut dirigat gressus suos. Tran-
quillitas magna, pax Ecclesiæ est post
pressuram, sive theoria, post actualem vi-
tam.

Cap. V.

ET venerunt trans fretum maris in regionem
Gerasænorum. Et exeunti ei de navi, statim
occurrit de monumentis homo in spiritu im-
mundo, qui domicilium habebat in monumentis.
Et neque catenis jam quisquam poterat eum li-
gare: quoniam sæpe compedibus & catenis vin-
ctus, dirupisset catenas, & compedes commi-
nisset, & nemo poterat eum domare. Et sem-
per die ac nocte in monumentis, & in monti-
bus erat clamans, & concidens se lapidibus.
Videns autem Jesum a longe, cucurrit & ado-
ravit eum, & clamans voce magna dixit: Quid
mibi & tibi Jesu Fili Dei altissimi? Adjuro
te per Deum, ne me terneas: Dicebat enim
illi: Exi spiritus immunde ab hunc. Et in-
terrogabat eum: Quod tibi nomen est? Sexta
virtute sanatur, qui in monumentis domici-
lium habebat: nec catenis ligatus, nec comp-
edibus. Nemo enim domare eum poterat.
In montibus & in monumentis erat clamans,
& concidens se lapidibus. Hic est desperatis-
simus gentium populus, quem enumerat Ap-
ostolus: Superbus, elatus, immundus, sangui-
narius, idololatra, ignominiosus, nec in
lege naturæ, nec Dei, nec humano timore
alligatus.

Et dicit ei: Legio mibi nomen est, quia mul-
ti sumus. Et deprecabatur eum multum, ne se
expelleret extra regionem. Erat autem ibi circa
montem grex porcorum magnus pascens. Et de-
precabatur eum spiritus, dicentes: Mitte nos
in porcos, ut in eos introeamus. Et concessit
eis statim Jesus. Et exeuntis spiritus immun-
di, introierunt in porcos, & magno impetu grex
precipitatus est in mare ad duo millia, & suf-
focati sunt in mari. Qui autem pascebant eos,
fugerunt & nuntiaverunt in civitatem, & in
agros. Et egressi sunt videre, quid esset facti:
& venit ad Jesum, & vident illum, qui a
dæmonio vexabatur sedentem vestimentum & sane-
mentis, & timuerunt. Et narraverunt illis,
qui viderant qualiter factum esset ei, qui dæ-
monium habuerat de porcis. Et rogare cape-
runt eum, ut discederet de finibus eorum.
Cumque ascenderet navim, cepit illum de-
precari, qui a dæmonio vexatus fuerat, ut
esset cum illo. Jesus autem non admisit eum,

A sed ait illi: Vade in domum tuam ad tuos, &
annuncia illis quanta tibi Dominus fecerit, &
misertus sit tui. Et abiit, & cepit prædicare
in Decapoli, quanta sibi fecisset Jesus, & o-
nes mirabantur. Et cum transisset Jesus in
navi rursus trans fretum, convenit turba multa
ad eum, & erat circa mare: & venit quidam
de archisynagogis nomine Jairus, & videus
eum, prociuit ad pedes ejus, & deprecabatur
eum multum, dicens: Quoniam filia mea in
extremis est, veni, impone manus super eam,
ut salva sit, & vivat. Et aluit eum illo, &
B sequebatur eum turba multa: & comprimebant
eum. Et mulier, quæ erat in profusio sangui-
nis annis duodecim, & fuerat multa perpessa
a compluribus medicis, & erogaverat omnia
sua, nec quicquam profecerat, sed magis duri-
us habebat: cum audisset de Jesu. Legio, id
est, decem millia, quæ cadunt ad dexteram
Patris, quæ est Christus. Cui demonio grex
porcorum creditur: cui nihil est utile, nisi
ut simul in abyso, id est, in inferno, siue
respectu misericordiæ suffocetur, per impetum
C immaturæ mortis: a quibus sagunt multi,
qui pascebant eos. Flagellato etenim stulto,
sapiens prudentior fit. Et rogant Jesum, ut
exeat a finibus eorum: ut ait Petrus: Exi
a me, Domine, quoniam immundus sum:
Ne tangant arcam Dei, ut Oza, Homo sa-
natus mittitur in domum suam, & prædicat
in Decapoli: dum a Romano nunc regno,
Judæi convertuntur, qui in litera tantum
pendent decalogi. Post hæc venit Jairus ar-
chisynagogus, quia cum intraverit plenitudo
D gentium, tunc omni Israel salvus fiet. Jai-
rus, sive illuminans, sive illuminatus, inter-
pretatur, id est, Judaicus populus umbra
literæ deposita, spiritu illustratus & illumi-
natus: procidens ad pedes Verbi, id est, ad
incarnationem Jesu: se humilians, rogat pro
filia. Qui sibi vivit, alios vivere facit. A-
braham & Moyses & Samuel rogant pro ple-
be mortua, & sequitur Jesus preces eorum.
Septima virtute suscitatur mortua. Sed inter
viam tangit fimbriam retro mulier sangui-
naria: quæ prostratam cum salute perdidit
in medicos nihil proficientes, substantiam.
Septimo die requievit Deus ab omnibus ope-
ribus suis. Quando suscitatur mortua intus,
& semiviva cum turbis. Fluxus sanguinis
sterilitatem facit: unde dicitur ad Ecclesi-
am gentium: Latere sterilis, quæ non pa-
ris.

Venit in turba retro, & tetigit vestimentum
ejus. Dicebat enim: quia si vel vestimentum
ejus tetigero, salva ero. Et confessum siccatus
est fons sanguinis ejus, & sensit corpore, quia
sanata esset a plaga. Et statim Jesus in semetipso
cognoscens virtutem, quæ exierat de illo, con-
versus ad turbam aiebat: Quis tetigit vestimen-
ta mea? Et dicebant ei discipuli sui: Vides
turbam

turbam comprimentem te, & dicis, quis me A-
tetigit? Et circumspiciebat videre eam, quæ
hoc fecerat. Mulier vero timens, & tremens,
sciens quod factum esset in se, venit & proci-
dit ante eum, & dixit ei omnem veritatem.
Ille autem dixit ei: Filia, fides tua te sal-
vavit, vade in pace: & esto sana a pla-
ga tua. Atque eo loquente veniunt ad archi-
synagogum, dicentes: quia filia tua mortua est,
quid ultra vexas magistrum? Jesus autem au-
dit verbum, quod dicebatur, ait archisynagogo:
Noli timere, tantummodo crede. Et non admi-
sit quemquam se sequi, nisi Petram, & Jaco-
bum, & Joannem fratrem Jacobi. Et veniunt
in domum archisynagogi: & vidit tumultum,
& fientes, & ejulantes multum, & ingressus
ait illis: Quid turbamini & ploratis? puella
non est mortua, sed dormit. Et iridebant eum.
Ipse vero eiecisset omnibus, assumit patrem &
matrem puella, & qui secum erant: & in-
greditur ubi puella erat jacens, & tenens
manum puella, ait illi: Tabita cumi, quod
est interpretatum, puella, tibi dico, surge. Et
confestim surrexit puella, & ambulabat. Erat
autem annorum duodecim, & obstupuerunt stu-
pore magno. Et precepit illis vehementer, ut
nemo id sciret: & dixit dari illi manducare.
Id est, post resurrectionem. Fimbriam tan-
git, ac si cymbala & mala panica, quæ
pendent de extremis oris tunicæ summi Sa-
cerdotis. Cymbalum, confessionem: malum
punicum, martyrii voluntatem, & virtu-
tium candorem, sive unitatem significat. Ad
puellam dicitur: Tabita cumi, id est, puella
surge. Archisynagogo dicitur: Filia tua
mortua est. Jesus autem dixit: Non est mor-
tua, sed dormit. Utrumque est: mortua est
vobis, mihi dormit. Annorum duodecim
erat puella, & annis duodecim erat mulier
perpeffa. Peccata non credentium, apparent
in initio fidei credentium. Unde dicitur:
Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei
ad iustitiam.

Caput VI.

ET egressus inde, abiit in patriam suam: &
E & sequebantur eum discipuli sui. Et sa-
bato caput in synagoga docere, & mul-
ti audientes admirabantur in doctrina ejus, di-
centes: Unde huic hæc omnia? Et quæ est sa-
pientia, quæ data est ei, & virtutes tales,
quæ per manus ejus efficiuntur? Nonne hic est
faber filius Mariæ, frater Jacobi, & Josephi,
& Judæ, & Simonis? Nonne & sorores ejus
hic nobiscum sunt: Et scandalizabantur in il-
lo. Et dicebat illis Jesus. Deinde iens in
patriam suam, filius fabri, Jesus vocatur. E
Et hoc mystice: sed fabri, qui fabricatus est
auroram & solem, id est, Ecclesiam primam
& sequentem: in quarum figura, mulier &
puella sanantur.

Quia non est Propheta sine honore nisi in pa-
triam suam, & in domo sua, & in cognatione
sua. Et non poterat ibi virtutem ullam face-
re: nisi paucos infirmos impoſitis manibus cu-
ravit. Et mirabatur propter incredulitatem eo-
rum, & circuibat castella in circuitu, docens.
Et convocavit duodecim, & cepit eos mittere
binos, & dabat illis potestatem spirituum im-
mandorum. Et precepit illis, ne quid tolle-
rent in via, nisi virgum tantum: non peram,
non panem, neque in zona æs, sed calciatos
sandaliis, & ne induerentur duabus tunicis. Et
dicebat eis: Quocumque introieritis in domum,
illuc manete donec exeatis inde. Et quicumque
non receperit vos, neque audierint vos: exe-
untes inde, excutite pulverem de pedibus ve-
ſtris in testimonium illis. Et exeuntes prædica-
bant, ut penitentiam agerent: & demoni-
um multa eiciebant, & ungebant oleo multos
agros, & sanabantur. Comitatur sæpe vili-
tas originem, ut est, quis est filius Isai?
Sed humilia Dominus respicit, & alta lon-
ge cognoscit. Mittuntur deinde duodecim
Apostoli, & datur eis potestas præcepta do-
cendi: ut comitetur verbum simul & factum:
& cum promissis invisibilibus, visibiles vir-
tutes micent: & cum ungebant oleo agros,
infirmis fidei virtute corroborant.

Et audiuit rex Herodes (manifestum enim
factum est nomen ejus) & dicebat: Quia Jo-
hannes Baptista surrexit a mortuis: & pro-
pterea virtutes operantur in illo. Alii autem
dicebant, quia Elias est: alii vero dicebant:
Quia Propheta est, quasi unus ex Prophetis.
Lucernam sub modio abscondi fas non est.

Quo audito Herodes, ait: Quem ego decol-
lavi Joannem, hic a mortuis surrexit. Ipse
enim Herodes misit ac tenuit Joannem, & vin-
xit eum in carcerem, propter Herodiadem ux-
orem Philippi fratris sui: quia duxerat eam.
Dicebat enim Joannes Herodi: Non licet tibi
habere uxorem fratris tui. Herodias autem
insidiabatur illi, & volebat occidere eum, nec
poterat. Herodes enim metuebat Joannem, &
sciens eum virum justum, & sanctum, & cu-
ſtodiebat eum: hic a mortuis surrexit. Et cum di-
ces opportunus accidisset, Herodes natalis sui
canam fecit principibus, & tribunis, & pri-
mis Galilææ. Cumque introisset filia ipsius He-
rodiadis, & saltasset, & placuisset Herodi,
simulque recumbentibus, rex ait puella: Pete
a me quod vis, & dabo tibi. Et juravit il-
li: quia quicquid petieris, dabo tibi: licet di-
midium regni mei. Quæ cum exisset, dixit ma-
tri suæ: Quid petam? At illa dixit, Caput
Joannis Baptiste. Cumque introisset statim cum
ſeſtinatione ad regem, petivit, dicens: Volo,
ut proivis des mihi in disco caput Joannis Bap-
tiste. Et contristatus est rex propter iururan-
dum: & propter simul recumbentes noluit eam.

contristare: sed misso spiculatore, præcepit afferi caput eius in disco, & dedit illud puellæ, & puella dedit matri suæ. Quo audito, discipuli ejus venerunt, & tulerunt corpus ejus, & posuerunt illud in monumento. Per ironiam expresse pronuntiavit Hierodes pellicens. Caput legis, quod est Christus, de corpore abscedit proprio, id est, Judaico populo, & datur gentili puellæ, id est, Romanæ Ecclesiæ: & puella datur matri suæ adulteræ, id est, synagogæ credituræ in fine. Corpus Joannis sepelitur, caput in disco collocatur, litera humo regitur, spiritus in altari honoratur ac fumitur.

Et convenientes Apostoli ad Jesum, renuntiaverunt ei omnia, quæ egerant & docuerant. Ad locum unde exeunt flumina, revertuntur. Deo semper gratias referunt missi, quod acciperant.

Et ait illis: Venite seorsum in desertum locum. Et hoc proprie Marcus. Seorsum ducit, quos elegit, ut inter malos viventes, mala non intendant: ut Lot in Sodomis, & Job in terra Ius, & Abdias in domo Achab.

Et requiescit pusillum. Erant enim, qui veniebant & redibant multi. Et nec spatium manducandi habebant. Et ascendentes in navim adierunt in desertum locum seorsum. Et viderunt eos advenientes, & cognoverunt multi, & pedestres de omnibus civitatibus concurrerunt illuc, & prævenierunt eos. Et exiens vidit turbam multam Jesus, & misertus est super eos, quia erant sicut oves non habentes pastorem. Et cepit illos docere multa. Et cum jam hora multa fieret, accesserunt discipuli ejus, dicentes: Desertum est locus hic: & jam hora præterit, dimitte illos, ut euntes in proximas villas & vicos, emant sibi cibos, quos manducent. Et respondens ait illis: Date illis vos manducare. Et dixerunt ei: Euntes emamus ducentis denariis panes, & dabimus illis manducare. Et dixit eis: Quot panes habetis? Itē & videte. Et cum cognovissent, dicunt: Quinque, & duos pisces. Et præcepit illis, ut accumbere facerent omnes, secundum contubernia super viride solum. Et discubuerunt in partes per centenos, & quinquagenos. Et acceptis quinque panibus & duobus piscibus, intuens in caelum benedixit, & fregit panes, & dedit discipulis suis, ut ponerent ante eos. Et duos pisces divisit omnibus, & manducaverunt omnes, & saturati sunt. Et sustulerunt reliquias fragmentorum duodecim cophinos plenos, & de piscibus. Erant autem qui manducaverunt, quinque millia virorum. Et statim coegit discipulos suos ascendere navim, ut præcederent eum trans fretum ad Bethsai-
dam, dum ipse dimitteret populum. Et cum dimisisset eos, abiit in montem orare. Et cum sero esset, erat navis in medio mari, & ipse solus in terra: & videns eos laborantes in re-

Amigando, erat enim ventus contrarius eis. Et circa quartam vigiliam noctis venit ad eos, ambulans super mare, & volebat præterire eos. At illi ut viderunt eum ambulantem super mare, putaverunt phantasma esse: & exclamarunt. Omnes enim viderunt eum, & conturbati sunt. Et statim locutus est cum eis, & dixit eis: Confidite, ego sum nolite timere. Et ascendit ad illos in navim, & cessavit ventus. Et plus magis intra se stupebant. Non enim intellexerunt de panibus: erat enim eorum obsecratum. Et cum transiret, venerunt in terram Genesareth, & applicuerunt. Cumque egressi essent de navis, continuo cognoverunt eum: & percurrentes universam regionem illam, cæperunt in grabatis eos, qui se male habebant, circumferre, ubi audiebant eum esse, & quocumque introibat in vicos, vel in villas, aut civitates, in plateis ponebat infirmos, & deprecabantur eum, ut vel simbricum vestimenti ejus tangerent. Ut aves in ramis sinapis: pusilla hic sanctis requies, longus labor. Sed postea dicitur illis, ut requiescant a laboribus suis. Erant enim qui veniebant, & redibant multi: nec manducandi spatium habebant in arce Noë: & animalia, quæ intus erant, foris nitabantur: & quæ foris erant, intro erumpebant. Sic nimirum agitur in Ecclesia: Judas recessit, latro accessit. Quamdiu receditur a fide, nec Ecclesia requies est, sine mœnore. Rachel plorans filios suos, noluit consolari. Non est hic convivium, in quo bibitur vinum novum. Quando cantabitur canticum novum in celo novo, & in terra nova, ab hominibus novis? Cum mortale hoc induerit immortalitatem, cum quinque panibus & duobus piscibus, quinque millia hominum vespere vitæ pascuntur: & duodecim cophini octava virtute pleni fragmentis colliguntur, cum sedent super thronos duodecim, judicantee duodecim tribus Israel. Qui sunt fragmenta? Abraham, Isaac, & Jacob: quando reliquæ salvæ fient ex Israel? quando facie ad faciem videbimus, quod in lege Moyse, & Prophetis & Psalmis scriptum legimus de Christo. Unde post quartam vigiliam noctis, compescit Jesus tumorem maris, ambulans super illud, & dicit: Confidite, ego sum: quia videbimus cum fucit est. Tunc cessavit ventus: & procella, Jesu sedente, regnante in navi: quæ est universalis Ecclesia. Sequitur:

Et quotquot tangebant eum, salvi fiebant. Quando fugiet dolor & gemitus.

Caput VII.

Et conveniunt ad eum Pharisei, & quidam de scribis venientes ab Ierosolymis. Et cum vidissent quosdam ex discipulis ejus com-
muni-

manibus manibus, id est, non lotis, manducare panes, vituperaverunt. Pharisei autem & omnes Judæi nisi crebro laverint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum. Et a foro venientes nisi baptizentur, non comedunt.

Et alia multa sunt, quæ tradita sunt illis servare: baptisinata calicum, & urceorum, & aramentorum, & leſtorum. Et interrogabant eum Pharisei & Scribæ: Quare discipuli tui non ambulant juxta traditionem seniorum: sed communibus manibus manducant panem? At ille respondens, dixit eis: Bene prophetavit Isaïas de vobis hypocritis, sicut scriptum est: Populus hic labiis me honorat: cor autem eorum longe est a me. In vanum autem me colunt, docentes doctrinas & præcepta hominum. Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditionem hominum: baptisinata urceorum, & calicum, & alia similia his facitis multa. Et dicebat illis: Bene irritum facitis præceptum Dei, ut traditionem vestram servetis. Moyses enim dixit, Honora patrem tuum, & matrem tuam: & qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur. Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri, vel matri, corban, quod est, donum quodcumque ex me tibi proderit, & ultra non dimittitis eum quicquam facere patri suo aut matri, rescindentes verbum Dei per traditionem vestram, quam tradidistis. Et similia hujusmodi multa facitis. Et Advocans iterum turbam, dicebat illis: Audite omnes & intelligite: nihil est extra hominem introiens in eum, quod possit eum coquinare: sed quæ de homine procedunt, illa sunt quæ coquinaunt hominem. Si quis habet aures audiendi, audiat. Et cum introisset in domum a turba, interrogabant eum discipuli ejus parabolam. Et ait illis: Sic & vos imprudentes estis. Non intelligitis, quia omne extrinsecus introiens in hominem, non potest eum coquinare: quia non intrat in cor ejus, sed in ventrem, & in secessum exit, purgans omnes escas. Dicebat autem, quoniam, quæ de homine exenti, illa coquinaunt hominem. Ab intus enim de corde hominum male cogitationes procedunt: adulteria, fornicationes, homicidia, furta, avaritia, nequitia, dolus, impudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia. Omnia hæc mala ab intus procedunt, & coquinaunt hominem. Et inde surgens, abiit in fines Tyri & Sidonis, & ingressus domum, neminem voluit scire, & non potuit latere. Mulier enim statim, ut audivit de eo, cujus filia habebat spiritum immundum, intravit & prostravit ad pedes ejus. Erat enim mulier gentilis Syrophenissa genere, & rogabat eum, ut demonium ejiceret de filia ejus. Qui dixit illi. Sine prius saturari filios. Non est enim bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus. At illa respondit, & dixit illi: Utiq; Domine, nam canelli comedunt sub

mensa de micis puerorum. Et ait illi: Propter hunc sermonem vade, exit demonium a filia tua. Et cum abiisset domum suam, invenit puellam jacentem supra lectum, & demonium exiisse. Phariseorum superfluum latratum, furca rationis obtundit, id est, Moysi & Isaïæ increpatione, ut nos adversantes hæreses verbis Scripturæ vincamus. Videntes discipulos non lotis manibus manducare, quod futuram gentium communionem significat. Mundicia & baptismum Pharisaicum sterile est. Communicatio non lota Apostolica, extendit palmites suos usque ad mare: quod culpa majus est. Traditio autem Pharisaica in mensis, & puris valis non est tractanda, sed abscondenda & radenda. Sepe enim traditionibus hominum, mandata Dei cedunt. Post hoc signum, mulier Syrophenissa, cujus filia spiritum immundum habebat, intrans prostravit ad pedes ejus. Erat enim gentilis mulier: rogat pro filia, quæ est mater nostra, Romana Ecclesia: & nata demoniaca, barbarica est Occidentalis natio, cujus fides fecit de cane ovem: mica spiritualis intellectus, non panem fractum literæ fumere cupit. Fidelis, prudens & humilis meretur, quod possit.

Et iterum exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ inter medius fines Decapoleos. Et hic proprie narrat Marcus decimam virtutem. Tyrus interpretatur angustia, significans Judæam, cui Dominus dicit: Coangustatum est stratum, breve est pallium, utrumque opere non potest: ut transferat se ad gentes alias. Sidon vero cœnatio interpretatur, quæ fera indomitaque nostra natio est, & venit ad mare Galilææ, quod fructuosa vinibilibus est: inter medios fines Decapoleos, quod interpretatur decalogi mandata. Salvator ad salvandas gentes ab Apostolis ducitur: qui interroganti se adolescenti, quid faceret, respondit: Nostri mandata.

Et adducunt ei surdum & mutum. Genus humanum per multa membra, ac si unus homo varia peste absumptus enumeratur: in protoplasto cæcatur, dum videt: surdus fit, cum audit: dum odoratur, emungitur: obmutescit, dum loquitur: mancus fit, dum manum extendit: incurvatur, dum erigitur: hydropicus fit, dum concupiscit: claudus fit, dum progreditur: lepra suffunditur, dum nudatur: demone impletur, dum divinitatem appetit: morte moritur, dum audacter exultat, quod inobedienter committit.

Et deprecabantur eum, ut imponat illi manum. Incarnatum fore Dominum, multi justis & Patriarchæ cupiebant & optabant.

Apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos suos in aurículas ejus. Seorsum semper turbulentis cogitationibus, & actibus inordinatis, sermonibusque incompositis ducitur, qui

qui fanari meretur. Digni qui in aures ejus mittuntur, verba spiritus sunt, de quo dicitur: Dignus Dei hic est. Et, Opera digitorum tuorum sunt cali.

Et expuens tetigit linguam ejus. Spuma de carne Domini, est divina sapientia: quæ solvit vinculum laborum humani generis: ut dicat. Credo in Deum Patrem omnipotentem &c.

Et suspiciens in calum ingemuit. Id est, nos gemere docuit, & in cælum thesaurum cordis nostri erigere: quod per gemitum compunctionis intimæ, frivola læticia carnis purgatur, ut dicitur: Rugiebam a gemitu cordis &c.

Et ait illi: Epheta, quod est, adaperire. Corde enim creditur ad justitiam: ore autem confessio fit ad salutem.

Et statim aperte sunt aures ejus, & solutum est vinculum lingue ejus, & loquebatur recte. Apertæ sunt aures ejus ad hymnos, cantica, & Psalmos: solvitur lingua, ut eructet verbum bonum, quod non possunt minæ nec verbera cohibere, ut ait Apostolus Paulus: Ego victus, sed non est alligatum in me verbum Dei.

Et præcepit illis, ne cui dicerent. Non in virtutibus gloriantium esse docuit: sed in cruce, & in humiliatione.

Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant, & eo amplius admirabantur, dicentes: Bene omnia fecit, & surdus fecit audire, & mutos loqui Civitas in monte posita, unde circumspici, abscondi non potest: humilitas semper præcedit gloriam.

Caput V III.

IN diebus illis, iterum cum turba multa esset, nec haberent, quod manducarent: convocatis discipulis, ait illis: Misereor super turbam, quia ecce jam triduo sustinent me, nec habent, quod manducet: & si dimisero eos jejunos in domum suam, deficiunt in via. Quidam enim ex eis de longe venerunt. Et responderunt ei discipuli sui: Unde istos quis poterit hic satiari panibus in solitudine? Et interrogavit eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt: Septem. Et præcepit turbe discumbere super terram. Et accipiens septem panes, gratias agens, fregit: & dabat discipulis suis, ut apponerent. Et apposuerunt turba, & habebant pisciculos paucos, & ipsos benedixit, & jussit apponi. Et manducaverunt, & saturati sunt. Et sustulerunt quod superaverat de fragmentis, septem sportas. Erant autem qui manducaverant, quasi quattuor millia, & dimisit eos. Et statim ascendens navim cum discipulis suis, venit in partes Dalmanutha, & exierunt Pharisei, & ceperunt conquirere eum eo, quærentes ab illo signum de celo, tentantes

eum. Et ingemiscens spiritu ait: Quid generatio ista signum querit? Amen dico vobis, si dabitur generationi isti signum. Et dimittens eos, ascendens iterum navim, abiit trans fretum. Et oblitus sunt panes sumere & nisi unum panem non habebant secum in navi. Et præcipiebat eis, dicens: Videte & cavete a sermone Phariseorum, & sermone Herodis. Et cogitabant ad alterutrum dicentes: quia panes non habemus. Quo cognito, ait illis Jesus: Quid cogitatis, quia panes non habetis? Nondum cognoscitis, nec intelligitis? Adhuc cæcatum habetis cor vestrum: oculos habentes, non videtis: & aures habentes, non auditis. Nec recordamini, quando quinque panes fregi in quatuor millia, & quot copiosos fragmentorum plenos sustulistis? Dicunt ei: Duodecim. Quando & septem panes in quattuor millia, quot sportas fragmentorum tulistis? Et dicunt ei: Septem. Et dicebat eis: Quomodo nondum intelligitis? Et veniunt Bethsaida, & adducunt ei cæcum. Undecima virtute septem panes, quattuor jejunis millibus franguntur, & pauci pisciculi benedicuntur: & de fragmentis septem sportæ plene suffoluntur. Septem panes, dona sunt septem Spiritus sancti. Quattuor millia, annus est novi Testamenti cum quattuor temporibus. Septem sportæ, primæ septem Ecclesiæ. Fragmenta panum, mystici intellectus primæ septimane sunt. Pisciculi benedicti, libri sunt novi Testamenti: quoniam piscis aspi partem Dominus resurgens postulat, & piscem superpositum prunis, discipulis in captura piscium porrigit. Post hæc veniunt Bethsaida, quæ domus vallis interpretatur, quæ est alia nisi mundus, qui est vallis lachrymarum? Adducunt duodecima virtute, cæcum qui non videt, nec ante nec retro, id est, qui fuit, qui est, qui erit.

Et rogabant eum ut illum tangeret. Et apprehensa manu cæci. Quis tunc tangitur, nisi qui compungitur? Et apprehendit manum cæci, ut lamentationem de cecitate cordis sui agat deflexus, ut Jeremias everfionem civitatis Dei: hoc est, anime sue.

Eluxit eum extra vicum, & expuens in oculos ejus, impositis manibus suis interrogavit eum si quid videret. Id est, vicinitatem malorum. Corrumunt enim mores bonos colloquia mala. Et expuens in oculos ejus, ut videret voluntatem Domini per flatum Spiritus sancti: impositis manibus, interrogabat eum si aliquid videret. Per opera Domini videt majestatem ejus. A magnitudine enim creature, creator agnoscitur.

Et aspiciens ait: Video homines velut arbores ambulantes. Deinde iterum imposuit manus super oculos ejus, & capit videre: & restitutus est, ita ut clare videret omnia: & misit illum in domum suam, dicens: Vade in domum tuam. Id est, omnes homines existimans

mans superiores sibi, indignum se iudicans, A
ut David, vocari hominem, & canem mortuum, & pulicem unum. Iterum manus posuit super oculos ejus, ut videret clare omnia, id est, per opera visibilia, invisibilia intellexeret, & quæ oculus non vidit: & claræ animæ suæ statum, post rubiginem peccati, mundi cordis oculo contueretur. Beati enim mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt. Et misit eum in domum suam, ut videret in se, quod ante non vidit. Non enim putat homo desperans de salutē omnino posse, quid facile illuminatus per spem potest perferere. Et dicit ei:

Et si in vicum introieris, nemini dixeris. Et egressus est Jesus & discipuli ejus in castris Cesaræ Philippi, & in via interrogabat discipulos suos, dicens eis: Quem me dicunt esse homines? Qui responderunt illi, dicentes: Joannem Baptistam: alii Eliam, alii vero quasi unum de Prophetis. Tunc dicit illis: Vos vero quem me esse dicitis? Respondens Petrus, ait ei: Tu es Christus. Et comminatus est eis, ne cui dicerent de illo. Id est, in vicinis cæcitate tuam semper enarra, non virtutem: ut ait Paulus: Qui sui blasphemus, & persecutus sum Ecclesiam Dei.

Et cepit docere eos, quoniam oportet filium hominis multa pati, & reprobari a senioribus, & a summis sacerdotibus & scribis, & occidi, & post tres dies resurgere, & palam verbum loqueretur. Et apprehendens eum Petrus, cepit increpare eum. Qui conversus, & videns discipulos suos, comminatus est Petro, dicens: Vade retro me satana, quoniam non sapias, quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum. Et convocata turba cum discipulis suis, dixit eis: Si quis vult me sequi, deneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: qui autem perdidit animam suam propter me, & Evangelium, salvam faciet eam. Quid enim proderit homini, si lucretur mundum totum, & detrimentum animæ suæ faciat? Aut quid homo commutationis dabit pro anima sua? Qui enim me confusus fuerit, & verba mea in generatione ista adultera & peccatrice, & filius hominis confundet eum, cum venerit in gloria Patris sui, cum Angelis sanctis. Sicut gubernator perisit tempestatem in tranquillitate præcavens, nautas paratos vult esse suos. Unde Dominus: Si quis vult post me sequi, denegat semetipsum: id est, alter ex altero efficiatur. Post confirmationem crucis, gloria resurrectionis ostenditur. Unde, sequitur tertia decima virtute.

Caput IX.

ET dicebat illis: Amen dico vobis, quia sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei, veniens in virtute. Et post dies sex, assumpsit Jesus Petrum, & Jacobum, & Joannem, & ducit illos in montem excelsum seorsum solos, & transfiguratus est coram ipsis. Et vestimenta ejus facta sunt splendentia & candida nimis velut nix, qualia fulso non potest super terram candida facere. Et apparuit illis Elias cum Moise: Et erant loquentes cum Jesu. Et respondens Petrus, ait Jesu: Rabbi, bonum est nos hic esse, & faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, & Moysi unum, & Elie unum. Non enim sciebat, quid diceret. Erant enim timore exterriti. Et facta est nubes obumbrans eos: & venit vox de nube, dicens: Hic est filius meus carissimus, audite illum. Et statim circumspicientes, neminem amplius viderunt nisi Jesum tantum secum. Et descendens illis de monte, præcepit illis, ne cui quæ vidisset, narrarent, nisi cum filius hominis a mortuis resurrexerit. Post dies sex in monte excelso transfiguratus est coram discipulis suis: ne timerent opprobria crucis, qui viderant oculis suis gloriam futuræ resurrectionis.

Et verbum continuerunt apud se, conquirit, quid esset cum a mortuis resurrexerit. Et interrogabant eum, dicentes: Quid ergo dicunt Pharisei & Scribæ, quia Eliam oportet venire primum? Qui respondens ait illis: Elias cum venerit, primo restituet omnia, & quo modo scriptum est in filium hominis, ut multa patiatur & contemnatur. Sed dico vobis, quia & Elias venit, & fecerunt illi quæcumque voluerunt, sicut scriptum est de eo. Hoc proprie Marci, id est, cum absorpta fuerit mors in victoria, non erunt in memoria propria, & non ascendet super eor: cum abstulerit Dominus sordes filię Sion auferens omnem lachrymam ab omni facie sanctorum.

ET veniens ad discipulos suos vidit turbam magnam circa eos, & scribas conquiritantes cum illis. Et confestim omnis populus videns Jesum, stupefactus est, & expaverunt: & accurrentes salutabant eum. Non est homini requies sub sole. Semper parvulus occidit invidia: magnos percutiunt fulgura montes. Alii dicentes cum fide: alii invidentes cum fastu, ad Ecclesiam conveniunt. Et populus videns eum, stupefactus est, & expaverunt. Non est timor in caritate. Timor enim est fervorum, stupefcere stultorum.

Et interrogavit eos: Quid inter vos conquiritis? Et respondens unus de turba, dixit: Magister, attuli filium meum ad te, habentem spiritum

ritum mutum: qui ubicunque eum apprehendebat, alludit illum, & spumat, & stridet denarius, & arescit. Et dixi discipulis tuis, ut ejicerent illum, & non potuerunt. Qui respondens eis, dicit: O generatio incredula, quamdiu apud vos ero, quamdiu vos patiar? Afferte illum ad me. Et attulerunt eum. Et cum vidisset eum, statim spiritus conturbavit illum, & elisus in terram, volutabatur spumans, & interrogavit patrem ejus: Quantum temporis est ex quo ei hoc accidit? Quod scit Dominus, rogat, ut confessio pariat salutem: & murmur cordis nostri, sermonibus solvatur piis, ut est illud: Dic tu iniquitates tuas prius, ut justificeris. Postea quarta decima virtute unus de turba affert filium spiritum habentem immundum, & reliqua. Quem non poterant discipuli curare, Salvator curavit. Infidelitas utrorumque impedivit salutem. Spiritus discepit spumantem, & tridentem, & arescentem. Peccator spumat invidia, stultitia: stridet iracundia, arescit ingnavia. Discepit eum spiritus appropinquantem ad salutem, quod est esca dilecta, quos in ventrem suum trahere desiderat, per terrores & damna: ut fecit in Job. Interrogat Jesus tempus.

At ille ait: Hic significatur gentilis populus, cui a nativitate increvit cultus inutilis idolorum: ut stulte immolaret filios suos demoniis. Unde sequitur:

Ab infantia, & frequenter eum in ignem & aquas misit, ut eum perderet. Sed si quid potes, adjuva nos, miserum nostrum. Alii enim de gentilibus ignem venerantur, alii aquam.

Jesus autem ait illi: Si potes credere. Libertatem hic arbitrii indicat.

Omnia possibilia sunt credenti. Et continuo exclamans pater pueri cum lachrymis aiebat: Credo Domine, adjuva incredulitatem meam. Quæ sunt omnia, nisi quæ in nomine Jesu, id est, salutis postulantur cum lachrymis, ut rostrata lingua infirma est, nisi in nixa subsistat robori adjutorii Dei. Fides cum lachrymis, optata vota capit: ut est: Fiat tibi secundum fidem tuam.

Et cum vidisset Jesus concurrentem turbam, comminatus est spiritui immundo, dicens illi. Dehinc Marcus proprie narrat. Mina Domini, potentia ejus est.

Sorde & mate spiritus, ego precipio tibi. Spiritui imputat Deus, quod homini diabolus præstat: dum ille nunquam audiret nec loqueretur, quod peccator penitus audivit, & loquitur.

Exi ab eo, & amplius ne introas in eum. Et exclamans, & multum discerpens eum, exiit ab eo. Exiens ab homine, nunquam revertitur, si cor suum clavis seraverit humilitatis,

& caritatis: & ostium obtinuerit homininitatis. Unde Propheta dicit: Esto mihi in Deum protectorem & in locum munitionis, ut salvum me facias.

Et factus est sicut mortuus: ita ut multi dicerent, quia mortuus est. Jesus autem tenens manum ejus, elevavit eum, & surrexit. Sannatis etenim dicitur, mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Unde infirmitas Christianorum non est mors, sed mortis similitudo.

Et cum introissent in domum, discipuli ejus secreto interrogabant eum: Quare nos non potuimus ejicere eum? Et dixit illis: Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione & jejunio. Et inde profecti prætergrediebantur Galileam: nec volebat quemquam scire. Dicebat autem discipulos suos, & dicebat illis, quoniam filius hominis tradetur in manus hominum, & occidetur: & occisus, tertia die resurget. At illi ignorabant verbum, & timebant eum interrogare. Stultitia ad luxuriam carnis pertinet: & jejunio sanatur & oratione. Ira & ignavia oratione depellitur. Medicina cujusque vulneris adhibenda est ei. Non sanat oculum, quod calcaeno adhibetur. Jejuniis passiones corporis, & oratione pestes sanandæ sunt mentis.

Et venerunt Capharnaum. Capharnaum, villa consolationis. Congruit interpretatio predictæ sententiæ, qua dicit: Et occisus, tertia die resurget. Granum frumenti moritur, ut multiplicius colligatur: si non moritur, solum manet.

Qui cum domi essent, interrogabat eos: Quid in via tractabatis? At illi tacebant. Siquidem in via inter se disputaverunt, quis eorum major esset. Et residens vocavit duodecim, & ait illis: Si quis vult primus esse, erit omnium novissimus, & omnium minister. Et accipiens puerum, statuit eum in medio eorum. Quam cum complexus esset, ait illis: Quisquis unum ex hujusmodi pueris receperit in nomine meo, merecipit, & quicumque me susceperit, non me suscipit, sed eum qui me misit. Respondet illi Joannes, dicens: Magister, vidimus quendam in nomine tuo egredientem demonia, qui non sequitur nos, & prohibuimus eum. Jesus autem ait: Nolite prohibere eum. Nemo est enim qui facit virtutem in nomine meo, & possit cito mali loqui de me. Qui enim non est adversum vos, pro vobis est. Quisquis enim potum dederit vobis calicem aque in nomine meo, quia Christi estis: amen dico vobis, non perdet mercedem suam. Et quisquis scandalizaverit unum ex his pusillis credentibus in me, bonum est ei magis si circumdaretur mola asinaria collo ejus, & in mare mitteretur. Et si scandalizaverit te manus tua, absconde illam. In via enim tractabant de principatu: similis tractatio loco. Principatus namque ut ingre-

ingreditur, sic deferitur: & quamdiu teneatur, labitur: & incertum est in qua manebit, id est, in qua die finiatur. Unde dicit: Qui vult esse primus, ut puer fit ministrus.

Bonum est tibi debilem introire in vitam, id est, sine cupido principatu.

Quam duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem. Duae manus, principatus sunt & superbia. Absconde superbiam, tenens humilem principatum.

Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non exstinguitur. Et si pes tuus scandalizat, amputa illum. Bonum est tibi claudum introire in vitam aeternam, quam duos pedes habentem, mitti in gehennam ignis inextinguibilis: ubi vermis eorum non moritur, & ignis non exstinguitur. Quod si oculus tuus scandalizat te, ejice eum. Bonum est tibi luseum introire in regnum Dei, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis: ubi vermis eorum non moritur, & ignis non exstinguitur. Vermis, est conscientia fera. Ignis, poena inconsummata. Unde per prophetam dicitur: ambulante in lumine ignis vestri, & in flammis quas succendistis vobis.

Omnis enim igne salietur. Mire dictum est: Quod enim sale conditur, vermis putredinem arceat. Quod vero, id est, asperso sale carnem quæque consumit: hoc secundum legem in hostiis fiebat, quæ in altari cremabantur. Unde in omni víctima & sacrificio, sal offerri præceptum est. Sal, dulcedo sapientiæ: & ignis Spiritus sancti gratia. Omnis ignis salietur, quia omnis electus sapientia conditur, ut digna víctima Dei altaribus efficiatur. Unde bene addit:

Et omnis víctima sale salietur. Ille enim vere víctima Domini est, qui corpus & animam a vitis emundando Deo per amorem Spiritus sancti consecrat; nec sale aspergitur, sed igne consumitur: quando non peccati tantum contagio pellitur, sed & præsentis vitæ delectatio tollitur, & futuræ conversationi tota mente suspiratur. Unde, nostra conversatio in cælis est. Et, obsecro per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra & Altare Dei, id est cor bonorum: hostiæ & sacrificia, bona opera fidelium. In omnibus sacrificiis sal, quia nullum opus bonum sine sapientia. Ignis sacrificia in altare consumit: de quo ipse nos baptizavit Spiritu sancto & igne. Ignis tribulationes respicit: hoc ad superiora, ubi scandalizantia membra evelli præcepta sunt: quia & hoc est igne saliri, temptationibus exerceri, ob Christi amorem dilectos & proximos nobis abnegare. Omnis enim víctima salietur. Víctima Domini est genus humanum, quod hic ratione sapientiæ salitur: dum corruptio sanguinis custodia putredinis, id est, mater

vermium consumitur, & illic purgatorio igne examinatur.

Bonum est sal. Quod si sal insulsum fuerit, in quo illud condietis? Sal insulsum, qui amat principatum, qui increpare non audet & confiteri, ne de synagoga ejiciatur: diligens gloriam hominum magis, quam Dei.

Habete in vobis sal, & pacem habete inter vos. Salutudinem correctionis, amor proximi temperet, & dilectionem proximi fali justitiae condit. Et in domo iterum discipulitatis ejus interrogabant eum de eodem. Et hoc proprie in iterata scientia verbi non fastidium, sed esurium & sitim præstat: ut esset illud Sapientiæ: Qui me comedunt, adhuc esurient, & qui me bibunt, adhuc sitient. Melliflua sapientiæ eloquia gustata diligentius, multimodum saporem reddunt. Quando pluit Dominus manna ad manducandum sub sole liquefcens ut cera, reddens mollita dicta, ut esset illud: Fulgebunt iusti sicut folia in regno Patris eorum. Ad ignem duratur: ut, Panis, cor hominis confirmans. Ad aspera, ut esset: Si quis vult post me venire, abneget seipsum sibi, & tollat crucem suam, & sequatur me.

Caput X.

ET inde exurgens venit in fines Judææ ultra Jordanem: & conveniunt iterum turbæ ad eum: & sicut consueverat, iterum docebat illos. Et accedentes Pharisei interrogabant eum: si licet viro uxorem dimittere, tentantes eum. At ille respondens dixit eis: Quid vobis præcepit Moyses? Qui dixerunt: Moyses permisit libellum repudii scribere, & dimittere. Quibus respondens Jesus, ait: Ad duritiam cordis vestri scripsit vobis præceptum istud: Ab initio autem creatura masculum & feminam fecit eos Deus. Propter hoc relinquit homo patrem suum & matrem, & adhaeret ad uxorem suam: & erunt duo in carne una. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet. Pharisei interrogabant eum: si licet viro dimittere uxorem suam, tentantes eum. Item post aliquanta:

Et in domo iterum discipuli ejus de eodem interrogaverunt eum. Et ait illis: Quicumque dimiserit uxorem suam & aliam duxerit, adulterium committit super eam. Et si uxor dimiserit virum suum & alii nupserit, machatur. Et offerebant illi parvulos ut tangeret eos. Discipuli autem comminabantur offerentibus. Quos cum videret Jesus, indigne tulit, & ait illis: Sinite parvulos venire ad me, & ne prohibueritis eos: talium est enim regnum celorum. Amen dico vobis, quisquis non receperit regnum Dei velut parvulus, non intrabit in illud. Et complexans eos, & imponens manus super illos, benedicebat eos: Et cum egressus esset in viam,

precurrens quidam genuflexo ante eum, rogabat eum, dicens: Magister bone, quid faciam, ut vitam aeternam percipiam? Jesus autem dixit ei: Quid me dicis bonum? Nemo bonus nisi unus Deus. Præcepta nescis. Ne adultereris, ne occidas, ne fureris, ne falsum testimonium dixeris, ne fraudem feceris, honora patrem tuum & matrem. At ille respondens, ait illi, Magister, hæc omnia observavi a juventute mea. Jesus autem intuitus eum, dilexit eum, & dixit ei: Unum tibi desit: vade, quicunque habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum in celo: & veni, sequere me. Qui contristatus in verbo, abiit moerens. Erat enim habens multas possessiones. Et circumspiciens Jesus, ait discipulis suis: Quam difficile qui pecunias habent, in regnum Dei introibunt. Discipuli autem obstupescabant in verbis ejus. At Jesus rursum respondens, ait illis: Filioli, quam difficile est confidentes in pecuniis in regnum Dei introire. Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum Dei. Qui magis admirabantur, dicentes ad semetipsos: Et quis potest salvus fieri? Et intruens illos Jesus, ait: Apud homines impossibile est, sed non apud Deum; omnia enim possibilia sunt apud Deum. Et capit ei Petrus dicere: Ecce nos dimisimus omnia, & secuti sumus te. Respondens Jesus ait: Amen dico vobis, nemo est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me, & propter Evangelium, qui non accipiet centies tantum nunc in tempore hoc, domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros cum persecutionibus, & in seculo futuro vitam æternam. Multi autem erunt primi novissimi, & novissimi primi. Erant autem in via ascendentes Ierosolymam, & præcedebat illos Jesus: & stupebant, & sequentes timebant. Et assumens iterum duodecim, cepit illis dicere quæ essent ei ventura. Quia ecce ascendimus Ierosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum, & scribis, & senioribus: & damnabunt eum morte: & tradent eum gentibus, & illudent ei, & conspuent eum, & flagellabunt eum, & interficient eum: & tertia die resurget. Et accedunt ad eum Jacobus & Joannes filii Zebedæi, dicentes; Magister, volumus, ut quodcumque petierimus, facias nobis. At ille dixit eis: Quid vultis ad faciam vobis? Et dixerunt: Da nobis ut unus ad dexteram tuam, & alius ad sinistram tuam sedeamus in gloria tua. Jesus autem ait eis: Nescitis quid petatis: potestis bibere calicem quem ego bibo: aut baptismo, quo ego baptizor, baptizari? At illi dixerunt ei: Possumus. Jesus autem ait eis: Calicem quidem, quem ego bibo, bibetis: & baptismo, quo ego baptizor, baptizabimini: sedere autem ad dexteram meam, vel ad sinistram, non est meum

ad vobis, sed quibus paratum est. Et audientes decem, caperunt indignari de Jacobo & Joanne. Jesus autem vocans eos, ait illis: Scitis, quia hi qui videntur principari gentibus, dominantur eis, & principes eorum potestatem habent ipsorum. Non ita est autem in vobis: sed quicumque voluerit fieri major, erit vester minister, & quicumque voluerit in vobis primus esse, erit omnium servus. Nam & filius hominis non venit, ut ministraretur ei, sed ut ministraret, & daret animam suam redemptionem pro multis. Id est, de conjugii statu: sicut sequens capitulum indicat. Et dicit illis: Quicumque dimiserit uxorem suam, & reliqua. Sed quod dicit Marcus: Iterum discipuli ejus interrogaverunt eum: Non discipuli interrogaverunt prius, sed Pharisei. Sed secunda interrogatio ab aliis, id est, ab Apostolis, iterum dicta est de eadem re, de qua Pharisei eum interrogaverunt.

Et veniunt Jericho. Jericho, luna, sive anathema interpretatur: quod congruit passioni appropinquanti. Defectus namque carnis Christi, neomenia est celestis Ierosolymæ. Unde Jericho deferentes, Ierosolymam, id est, visioni pacis appropinquant.

Et proficente eo de Jericho & discipulis ejus, & plurima multitudine: filius Timæi Bartimæus cæcus sedebat juxta viam mendicans. Quinta decima virtute illuminatur cæcus. Cæcitas ex parte facta Judæis illustrabitur in fine, quando eis mittet Eliam Prophetam. Juxta viam mendicans. Qui Scripturam conservat, nec complet, juxta viam mendicans esurit.

Qui cum audisset, quia Jesus Nazarenus esset, cepit clamare & dicere: Fili David Jesu, miserere mei. Per merita Patriarcharum, Judaicus illuminatur populus. Cui misericors & miserator Dominus adest: illuminans cæcos, erigens elisos, diligens pauperes, custodiens advenas.

Et comminabantur illi multi ut taceret. At ille multo magis clamabat: Fili David, miserere mei. Peccata & dæmonia compescunt clamorem pauperis, quem exaudivit Dominus. At ille magis clamabat. Ingravescente bello, manus ad lapidem adiutorii, hoc est, Jesum Nazarenum, cum clamore levande sunt.

Et sians Jesus præcepit illum vocari: Ervocavit cæcum, dicens ei: Animatequor esto: surge, vocat te: Quam conveniens est ordo salutis: audivimus primo, deinde clamamus, postea vocamur, postremo surgimus. Audimus per Prophetas, clamamus per fidem, vocamur per Apostolos, surgimus per penitentiam, exuimur per baptismum, interrogamur per voluntatem. Unde sequitur:

Qui proiecit vestimento suo, exiliens venit ad

ad eum. Et respondens Jesus, dixit illi. Exi. Adicerent, quis potest dimittere peccata. hic nudus veteri homine dicitur: ut hincu-
lus saliens super colles, exiliens super mon-
tes: segnitiam deponens, Patriarchas, Pro-
phetas, & Apostolos, in altis considerans,
ad superna se extendit.

Quid tibi vis faciam? Considerans Jesus
promptam voluntatem, completionem deside-
rii remunerat. Unde & alias dicit: Omne
quodcumque petieritis in oratione, creden-
tes, accipietis.

Cæcus autem dixit ei: Rabboni, ut videam. B
Unam petit a Domino: hoc requirit, ut
videat voluntatem Domini: & inde videns
visit templum ejus. Unde sequitur:

Jesus autem ait illi: Vade, fides tua te
salvum fecit. Et confestim vidit, & sequeba-
tur eum in via. In via cæcus mendicabat,
quæ dicit: Ego sum via, veritas & vita.
Hæc est via angusta, quæ ducit ad ardua Je-
rusolymæ, & Bethanie, ad montem Oliva-
rum, qui est mons luminis, & consolatio-
nis.

Caput XI.

ET cum appropinquarent Jerusolymæ & Be-
thanie ad montem Olivæum. Quæ est
visio pacis: in qua manet fixa immobilique
felicitas: quæ secundum Apostolum, mater
est omnium credentium, & bene viventium
in Christo.

Misit duos ex discipulis suis, & ait illis:
Ite in castellum quod contra vos est: & sta-
tim introentes illuc, invenietis pullum liga-
tum, super quem nemo adhuc hominum sedit:
sedite illum, & adducite. Et si quis vobis
dixerit, quid facitis? dicite, quia Domino ne-
cessarius est, & continuo illum dimittet hic.
Et abeuntes, invenerunt pullum ligatum ante
januam foris in bivio, & solvunt eum. Bi-
ni vocatur, & bini mittuntur discipuli
Christi: quoniam caritas non consistit cum
uno, unde dicitur: Vae soli, & reliqua. Duo
educunt Hebræos de Ægypto. Duo deportant
botrum de terra sancta: ut semper præpositi
conjugant opus & scientiam: & duo man-
data de duabus tabulis proferant, & duobus
fontibus abluantur, & abluant, & duobus
vestibus arcam Domini portent: & inter
duos Cherubim Deum cognoscant, spiritu &
mente pfallentes. Pullum ligatum ducunt &
indomitum: quem solvunt & domant, qui
est populus gentilis, ligatus ante januam fidei,
cum vinculis peccatorum suorum: in
bivio statuent, in libertate arbitrii dubitan-
tem inter vitam & mortem.

Et quidam de illic stantibus dicebant illis:
Quid facitis solventes pullum? Qui dixerunt
eis sicut præceperat eis Jesus, & dimiserunt
ei. Et duxerunt pullum ad Jesum. Ac si

Adicerent, quis potest dimittere peccata.
Et imponunt illi vestimenta sua, Id est,
stolam primam immortalitatis per baptismi
sacramenta afferunt.

Et sedit super eum. Id est, in eo regnare
capit; ut non regnet peccatum in lasci-
via carne, sed iustitia, & pax, & gaudium in
Spiritu sancto.

Multi autem vestimenta sua straverunt in
via. Qui sunt pedes, nisi qui portant, &
extremi quos ad judicandum constituit Apo-
stolus? Qui & ipsi, etsi non sunt deorum,
in quo sedet Dominus: tamen cum militi-
bus a Joanne instruuntur.

Alii autem frondes cedebant de arboribus,
& sternebant in via: & qui præbant & qui
sequebantur, clamabant dicentes: Osanna, be-
nedictus qui venit in nomine Domini: benedi-
ctum quod venit regnum patris nostri David,
Osanna in excelsis. Magis hoc ad orandum
& sacramentum pertinet, quam ad necessita-
tem. Iusti ut palma floribunt: angusti in
radicibus, lati in floribus & fructibus: quo-
niam bonus odor Christi sunt: & sternunt
viam mandatorum Dei bona fama. Qui
præbant, Prophetæ sunt: & qui sequeban-
tur Apostoli: ut abyssus abyssum invocet,
id est, lex legem alteram. Osanna, id est,
salvifica: dicentes in excelsis & imis: ut ius-
ti ædificentur in ruinam angelorum, & ter-
reni & subterranei salventur ab eo benedicto
vincente & veniente in nomine Domini, id
est, patris sui, quoniam filius de patre susce-
pit nomen, & pater de filio.

Et introivit Jerusolymam in templum, &
circumspexit omnibus, & cum jam vespera esset
hora, exiit in Bethaniam cum duodecim: &
alia die cum exirent a Bethania, esuriit. Cum-
que vidisset a longe ficum habentem folia, ve-
nisset si quid forte inveniret in ea. Et cum ve-
nisset ad eam, nihil invenit nisi folia. Non
enim erat tempus ficorum. Et respondens, di-
xit ei: Jam non amplius in æternum ex tes-
tatum quisquam manducet. Et audiebant disci-
puli ejus: & veniunt Jerusolymam. Et cum
introisset in templum, cepit efcere vendentes
& ementes in templo: & mensas nummulario-
rum, & cathedras vendentium columbas ever-
tit. Et non sinebat, ut quisquam transferret
vas per templum, & docebat, dicens eis: Non
scriptum est: quia domus orationis voca-
bitur omnibus gentibus? Vos autem fecistis eam
speluncam latronum. Quo auditio, principes sa-
cerdotum & scribæ querebant, quomodo eum
perderent. Timebant enim eum: quoniam uni-
versa turba admirabatur super doctrinam ejus.

F Jesus intrat in templum: vespera: exiit in
Bethaniam, cum duodecim, mane ad Ju-
deam venit, atque nos in vespera mundi vi-
sitat. Esuriens Dominus salutem hominum,
vidit a longe ficum, foliis, non fructibus or-
na-

natam, id est, synagogam vestitam mandatis hominum, & superstitionibus scopatam: cui denegat fructum in ævum. Inde templum ingressus, eiecit vendentes & ementes, & mensas & cathedras evertit: id est, qui vendunt honorem & gradus emunt. Scriptum est enim: Domus mea, domus orationis vocabitur, juxta Isaiam. Vos autem fecistis eam speluncam latronum: juxta Jeremiam.

Et cum vespera facta esset, egrediebatur de civitate. Et cum mane transirent, viderunt ficum aridam factum a radicibus. Et hoc proprie. Post se relinquentes tenebras, ut sol in Judæorum cordibus egrediebatur de civitate ad aliam, quæ est benevola & obediens. Mane revertentes viderunt ficum aridam. Occidit sol, oritur sol: lux ablata a scribis, lucet in Apostolis. Ficus arida a radicibus, synagoga est a Cain, & a cæteris, a quibus omnis sanguis ab Abel usque ad Zachariam requiritur.

Et recordatus Petrus dixit ei: Rabbi, ecce ficus cui maledixisti, aruit. Et respondens Jesus, ait illis: Habete fidem Dei: Petrus agnoscit aridam & abscissam radicem: cui succedit oliva pulchra, fructifera, vocata a Domino. Unde sequitur:

Amen dico vobis, quia quicumque dixerit huic monti. Id est, Christo, qui est mons crescens de lapide abscisso sine manibus.

Tollere & mittere in mare, & non habitarit in corde suo, sed crederis, quia quodcumque dixerit, fiat, fiet ei. Propterea dico vobis: omnia quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis, & evenient vobis. Hoc factum est, quando dixerunt Apostoli: Digne transferimur ad gentes, quia vos indignos judicatis audiendi verbum Dei. Sequitur:

Et cum stabitis ad orandum, dimittite si quid habetis adversus aliquem: ut & pater vester, qui in celis est, dimittat vobis peccata vestra. Quod si vos non dimiseritis, nec pater vester, qui in celis est dimittet vobis peccata vestra. Septem versus orationis Dominicæ. Marcus suo more in una oratione comprehendit. Is namque cui dimissa sunt omnia: quid amplius rogabit, nisi quod perseveret in eo, quod obtinuit?

Et veniunt rursus Ierosolymam. Et cum ambularent in templo, accedunt ad eum summi sacerdotes, & scribæ, & seniores, & dicunt ei. In qua potestate hæc facis? & quis dedit tibi hæc potestatem, ut ista facias? Jesus autem respondens, ait illis: Interrogabo vos & ego unum verbum, & respondete mihi, & dicam vobis in qua potestate hæc faciam. Baptistam Joannis de celo erat, an ex hominibus? Respondete mihi. At illi cogitabant secum, dicentes: Si dixerimus de celo, dicit: quare ergo non credidistis ei? Si dixerimus, ex hominibus: timeamus populum. Omnes enim ha-

bebant Joannem, quia vere propheta esset. Et respondentes dicunt Jesu: Nescimus. De lucerna invidi obscurantur, ut dicitur: Paravilucernam Christo meo, inimicos ejus induam consensione.

Et respondens Jesus, ait illis: Neque ego dico vobis, in qua potestate hæc faciam. Hic cum perverso fuerit veritus Deus.

Caput XII.

ET cepit illis in parabolis loqui: Vineam passinavit homo, & circumdedit sepem, & fodit lacum, & edificavit turrim, & locavit eam agricolis: & peregre profectus est. Et misit ad agricolas in tempore servum, ut ab agricolis acciperet de fructu vineæ. Qui apprehensum eum ceciderunt, & dimiserunt vacuum. Et iterum misit ad illos alium servum: & illum in capite vulneraverunt, & contumeliis affecerunt. Et rursum alium misit, & illum occiderunt: & plures alios, quosdam occidentes, alios vero occidentes. Atque ergo unum habens filium carissimum, & illum misit ad eos novissimum, dicens: quia reverebuntur filium meum. Coloni autem dixerunt adinvicem: Hic est heres, venite, occidamus eum, & nostra erit hereditas. Et apprehendentes eum, occiderunt, & ejecerunt extra vineam. Quid ergo faciet Dominus vineæ? Veniet & perdet colonos, & dabit vineam aliis. Nec scripturam hanc legistis: Lapidem quem reprobarunt edificantes, hic factus est in caput anguli: a Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris. Et querebant eum tenere, & timuerunt turbam. Cognoverunt enim quoniam ad eos parabolam hæc dixerit. Et relicto illo abierunt. Et mittunt ad eum quosdam ex Phariseis & Herodianis, ut eum caperent in verbo. Qui venientes dicunt ei: Homo, Deus dicitur pater humano affectu. Vineæ, domus Israel est. Sepis, est custodia angelorum. Lacus, est lex: turris, templum: agricolæ, sacerdotes. Peregrinatio Dei, libertas est nostri arbitrii. Servi missi, Prophetæ. Fructus vineæ, obedientia. De prophetis alii cæsi, alii vulnerati, alii occisi sunt. Filii carissimos & novissimos, Unigenitus est. Verebuntur filium meum. Per ironiam hoc dicitur. Et ejecerunt eum extra vineam, id est, extra plebem, dicentes: Quia Samaritanus es, & dæmonium habes. Datur vinea aliis, id est, ab Oriente & Occidente, & Austro, & ab Aquilone venientibus, & recumbentibus cum Abraham, Isaac & Jacob in regno Dei. Hic est lapis reprobatus, quem gestat angulus, conjungens in cœna pura agnum cum pane: finiens vetus, novum inchoans Testamentum. Hic præstat mira in oculis nostris: ut topazium. Tunc interrogant eum mellitis verbis: & circumdabant eum sicut apes, mel portan-

tantes in ore, asuleum in tergo, dicentes: A

Magister scimus, quia verax es, & non curas quemquam: nec enim vides in faciem hominum: sed in veritate viam Dei doces: licet dare tributum Cæsari, an non dabimus? Qui sciens versutiam illorum, ait illis: Quid me tentatis? Asserte mihi denarium ut videam. At illi obtulerunt ei, & ait illis: Cujus est imago hæc, & inscriptio? Dicunt ei, Cæsaris. Respondens autem Jesus, dixit illis: Reddite igitur quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. Et mirabantur super eo. Et B
reversum ad eum Sadducei, qui dicunt resurrectionem non esse: & interrogabant eum, dicentes: Magister, Moyses nobis scripsit: ut si cujus frater mortuus fuerit, & dimiserit uxorem, & filios non reliquerit, accipiat frater ejus uxorem ipsius, & resusciet semen fratri suo. Septem ergo fratres erant, & primus accepit uxorem, & mortuus est non relicto semine: & secundus accepit eam, & mortuus est, & nec iste reliquit semen, & tertius similiter. Et acceperunt eam similiter septem, & non reliquerunt semen. Novissima autem omnium defuncta est & mulier: in resurrectione ergo cum resurrexerint, cujus de his erit uxor? Septem enim habuerunt eam uxorem. Et respondens Jesus, ait illis: Nonne ideo erratis, non scientes scripturas neque virtutem Dei? Cum enim a mortuis resurrexerint, neque nubent, neque nubentur: sed sunt sicut angeli in caelis. Mathe siquidem cogitationes in ima terræ mergunt, quia de ipsis exeunt, & in eadem iterum cōstituta voluntur. Quod Judæis evidenter accidit, cum blasphemii in innocentis Christi cuore versati sunt. Respondit illis, imaginem Cæsaris habentibus, nummum coactum Cæsari, vos ipsos libenter Deo reddite. Signatum est super nos lumen vultus Dei, non Cæsaris. Et veniunt ad eum Sadducei, & reliqua. De hac quæstione alias disputabimus: hic nobis non est cura erroris alieni. Sed quod erunt homines sicut angeli Dei, id est, nemo ibi moritur, nemo ibi nascitur: nec infans, nec fenex. Mulier sterilis non relinquens semen ex septem fratribus novissime moriens: quid aliud significat, quam Judaicam synagogam relictam, quasi mortuam a spiritu septiformi, qui septem Patriarchas implevit? Qui non reliquerunt semen ei Abraham, quod est Jesus Christus. Licet enim puer natus est illis, nobis tamen gentibus datus est. Quæ mulier mortua erat Christo: nec cuiquam Patriarchæ de septem in resurrectione conjungetur. Septeno namque numero universitas perfectorum signatur: ut versa vice per I. F
saïam dicitur: Apprehendent septem mulieres virum unum, id est, septem Ecclesiæ, quas Dominus unus amat, arguit & castigat, adorant eum una fide. Hæ sunt septem

sportæ fragmentis panum plenæ. Panes, verba sunt Spiritus sancti. Sportæ vero Ecclesiæ. Quos panes Jesus benedicens fregit, & discipuli ejus diversiter turbæ: dum die septimo benedixit omnia opera sua, requiescens in eis. Unde luce facta primo die, qui est sapientiæ, & firmamento in secundo, qui est intellectus: & arida tertio, qui est consilii: & luminaribus accensis quarto, quæ sunt virtutes: & volutibus piscibusque factis quinto, quæ sunt scientiæ: & anima vivente sexto, id est, homine ad imaginem Dei facto, quod est pietatis: septimo die spiritu timoris Domini, qui permanet sanctus in sæculum sæculi, & replet orbem terrarum, sancta repletur Ecclesia, non habens maculam neque rugam. Cur autem Ecclesia septiformis, id est, perfecta, timore repletur? Quia justus vix salvabitur, qui rogat: Et non intres in judicium cum servo tuo, Domine: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Unde his septem qualitatibus spiritus psalterium cantavit, commemorans in eo, quod negligentia nostra pepererit: quid diligentia quaesierit: quid divina providentia contulerit: quid inimici instigatio fraudaverit, quid oblitio lubrica subtraxerit: quid humana fragilitas intulerit: quid ignorantia improvida sefellierit. Omnes hos septem affectus in Psalmis invenimus expressos, ut est illud primus: Conceperit dolorem, & peperit iniquitatem. Secundus, Præveni in maturitate, & clamavi. Tertius, Incerta & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi. Quartus, Inimici mei animam meam circumdederunt. Quintus, Oblivioni datus sum tamquam mortuus a corde. Sextus, Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus. Septimus, Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris, Domine. Quos affectus spiritus septiformis emundat & illuminat: ut septem lucernæ ab austro ardentes, aquilonares tenebras expellant in tabernaculo Domini. Spiritus sapientiæ in pigro negligentiam repellit. Spiritus intellectus diligentiam rationabiliter quaerit. Spiritus consilii, divinam providentiam prudenter invenit. Spiritus virtutis instigationes fortiter retundit. Spiritus scientiæ, oblivionem lubricam diu esse integre non sinit. Spiritus pietatis humanam fragilitatem clementer indulget. Spiritus timoris Dei improvidam ignorantiam ardentem decoquit, ac plene replet. Sapientia domum ædificat: intellectus gubernacula invenit: consilium bona discreta facit: virtus in patientia animam possidet: scientia divitiæ fidei & salutis acquiruntur. Pietate prosperitas præsentis vitæ & futuræ consistit. Timore humilitas conservatur, & omne peccatum expellitur. Quia initium sapientiæ timor Domini est.

De mortuis autem, quod resurgent, non le-

gists in libro Mose super rubum, quomodo dixit illi Deus, inquires: Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob. Non est Deus mortuorum, sed vivorum. Vos ergo multum erratis. In quo est similitudo vestra: in quo ignis ardebat, sed non ejus spinas consumebat. Sic vos inflammat eloquium meum: nec spinas vestras sub maledicto germinatas assumpsit. Inquires, Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob: ter Deum nominando, Trinitatem intimavit. Non est Deus mortuorum, sed vivorum. Unum Deum iterans, unam substantiam significat. Vivunt autem, qui vendicabant portionem quam elegerant: mortui vero sunt, qui quod vendicaverunt, perdidierunt.

Et accessit unus de scribis, qui audierat illos conquirentes; & videns quoniam bene illis responderit, interrogavit eum, quod esset primum omnium mandatum. Jesus autem respondit ei: Quia primum omnium mandatum est. Audi Israel, Dominus Deus tuus, Deus unus est. Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua. Hoc est primum mandatum. Secundum autem simile est illi. Diliges proximum tuum sicut teipsum. Majus horum aliud mandatum non est. Quæ est hæc questio problematis, quod est commune omnibus peritis in lege, nisi quod diversa in Exodo, & Levitico, & Deuteronomio ordinantur mandata? Unde non unum, sed duo intulit mandata: de his etenim duobus uberibus super pectora sponsæ elevatis, nostra alicur infantia.

Et ait illi scriba: Bene magister in veritate dixisti, quia unus est Deus, & non est alius præter eum. Et ut diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine: & diligere proximum tanquam seipsum majus est omnibus holocaustis, & sacrificiis. Jesus autem videns quod sapienter respondisset, dixit illi: Non es longe a regno Dei. Et nemo jam audebat eum interrogare. Et respondens Jesus, dicebat docens in templo: Quomodo dicunt scribe, Christum filium esse David? Ipse enim David dixit in Spiritu sancto: Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis: donec ponam inimicos tuos scabellum pedum? Ipse ergo David, dixit eum Dominum, & unde est filius ejus? Et multa turba eum libenter audivit. Et dicebat eis in doctrina sua: Cavete a scribis, qui volunt in stolis ambulare, & salvari in foro, & in primis cathedris sedere in synagogis, & primos discubitus in cænis, qui decorant domos viduarum sub obtentu proximæ orationis: hi accipient proximius iudicium. Quare non est longe, qui venit callide? Longior namque est ignorantia a regno Dei, quam scientia. Unde supra Saducæis ait: Erratis,

inquit, nescientes Scripturas neque virtutem Dei. Et docebat eos Jesus in templo, id est, palam eis de se loquitur, ut inexcusabiles sint: & ut ignis incendat arida scribarum & pharisæorum exempla, qui volunt in stolis ambulare.

Et sedens Jesus contra gazophylacium. Id est, divitiarum custodiam.

Aspiciebat quomodo turba jactaret æ in gazophylacium: & multi divites jactabant multa. Cum venisset autem una vidua pauper, misit duo minuta, quod est quadrans. Et convocans discipulos suos, ait illis: Amen dico vobis: quoniam vidua hæc pauper plus omnibus misit, qui miserunt in gazophylacium. Omnes enim ex eo, quod abundabat illis, miserunt; hæc vero de penuria sua omnia, quæ habuit, misit totum victum suum. Divites qui sunt, nisi qui proferunt de thesauro cordis sui nova & vetera? quæ sunt incerta & occulta sapientiæ utriusque Testamenti. Paupercula vero quæ est, nisi & ego, & similes mei: qui mitto, quod possum, & desidero, quod non possum vobis explanare? Non quantum (ut audistis) sed ex quanto considerat Deus. Unusquisque quadrantem potest offerre. Hæc est torta panis in Levitico, quæ est voluntas prompta. Quæ cur quadrans dicitur? Quia ex tribus consistit, cogitata, verbo, ac facto. Quod dicit totum victum suum misit. Tota enim voluptas corporis in victu consistit. Unde dicitur: Totus labor hominis in ore suo est.

Caput XIII.

Et eum egredieretur de templo, ait illi unus ex discipulis suis: Magister, aspice quales lapides, & quales structura? Et respondens Jesus ait illi: Vides has omnes magnas ædificationes: Non relinquetur lapis super lapidem, qui non destruat. Et cum sederet in monte olivarum, contratemplum, interrogabant eum separatim Petrus, & Jacobus, & Joannes, & Andreas: Dic nobis quando ista fient, & quando hæc omnia incipient consummari? Et respondens Jesus, capit dicere illis: Videte, ne quis vos seducat. Multi enim venient in nomine meo dicentes, quia ego sum: & multos seducunt. Cum audieritis autem bella, & opiniones bellorum, ne timueritis: oportet enim hæc fieri, sed nondum finis. Exsurgat enim gens super gentem, & regnum super regnum, & erunt terra motus per loca, & famines. Initium dolorum hæc. Videte autem vosmetipsos. Tradent enim vos in conciliis & synagogis vapulabitis, & ante præfides & reges stabitis propter me in testimonium illis. Et in omnes gentes primum oportet prædicari Evangelium. Et cum duxerint vos tradentes, nolite præcogitare, quid loquamini: sed quod datum

vobis

vobis fuerit in illa hora, id loquamini. Non enim estis vos loquentes, sed Spiritus sanctus. Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium, & confurgent filii in parentes, & morte efficient eos. Et eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui autem videritis abominationem desolationis stantem ubi non debet: qui legit, intelligat. Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant in montes, & qui super tectum, non descendant in domum: nec introeat, ut tollas, quid de domo sua. Et qui in agro erit, non revertatur retro tollere vestimentum suum. Væ autem pregnantibus, & nutrientibus in illis diebus. Orate vero, ut hyeme non fiat. Erunt enim dies illi tribulationis tales, quales non fuerunt ab initio creature, quam condidit Deus, usque nunc, neque fient. Et nisi breviasset Dominus dies, non fuisset salva omnis caro. Sed propter electos quos elegit, brevaviat dies. Et tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, ecce illic, ne credideritis. Exsurgent enim pseudochristi & pseudoprophete, & dabunt signa & potentia, ad seducendos (si fieri potest) etiam electos. Vos ergo videte, ecce pradixi vobis omnia. Sed in illis diebus post tribulationem illam sol contenebrabitur, & luna non dabit splendorem suum, & stelle celi erunt decedentes, & virtutes, quæ in calis sunt, movebuntur. Et tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa, & gloria. Et tunc mittet angelos suos, & congregabit electos suos a quattuor ventis, a summo terre usque ad summum cali. A fenu autem discite parabolam: Cum jam ramus ejus tener fuerit, & nata fuerint folia, cognoscitis, quia in proximo sit æstas. Sic & vos, cum videritis hæc fieri, scitote, quod in proximo sit in ostitis. Amen dico vobis, quoniam non transibit generatio hæc, donec omnia ista fiant. Enumerat discipulis cladem novissimi temporis, id est, destructionem templi, cum plebe & litera sua. De qua lapis super lapidem non relinquetur, id est, testimonia Prophetarum super eos, in quos Judæi retorquebant ea, ut est in Apostolum, in Esdræm, in Zorobabel, in Machabæos. Quæ enumerat, omnia speranda sunt, potius quam tractanda. Pseudochristi, & pseudoprophete, gens super gentem, & regnum super regnum: terræ motus, vapulatio prædicantium: prædicatio Evangelii usque ad fines terræ, ut ante judicium clamet Ecclesia: a finibus terræ ad te clamavi Domine. Domestici in domesticis surgentes, abominationi in templo, fuga in montes, ut non descendant ad ima, qui ascendit ad alta. Orate ut hyeme non fiat fuga vestra, vel sabbato, id est, ut finiantur fructus vestri operis, cum fine temporis. Hyeme enim finitur fructus, sabbato vero tempus. Tribulatio ingens, & dies bre-

S. Hier. Tom. XI. Pars III.

ves propter electos: ne malitia hujus temporis mutet intellectum eorum! Sicut de Noe dicitur. Post hæc sol contenebrabitur ad gelida corda ut hyeme: & luna non splendebit serena tempestate disensionum: & stellæ erunt decedentes lumine, quando pene deerit semen Abraham, cui assimilata sunt stellæ: & virtutes quæ sunt in cælis movebuntur ad iram vindictæ: quando mittentur a filio hominis veniente in nubibus cæli cum virtute: qui prius sicut pluvia in vellus Gedeon descendit, cum humilitate. Et congregabit electos a quattuor ventis, ut triticum ventilatum de arca totius terræ. Fici parabola hæc est prophetia. Folia nata, verba sunt præsentia: æstas vero proxima, dies est judicii: in quo unaquaque arbor manifestabit, quæ intus habuit, an aridum ad comburendum, an viride ad plantandum, in Edem cum ligno vitæ: cujus folia in salutem gentium, id est, verba quibus dicitur: Venite benedicti patris mei, & reliqua. Sequitur:

Calum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. De die autem illa, vel hora nemo scit, neque Angeli in calo, neque filius, nisi pater. Videte. Quid est, quod dicit, neque filius? de quo dicitur: Pater major me est, id est, corpus ejus in terra positum, quod est Ecclesia.

Vigilate, & orate: nescitis enim quando tempus sit. Sicut homo qui peregre profectus reliquit domum suam, & dedit servis suis potestatem cuiusque operis: & janitori præcepit ut vigilet. Vigilate ergo, nescitis enim quando dominus domus veniat: sero, an media nocte, an galli cantu, an mane: ne cum venerit repente, inveniat vos dormientes. Vigilia opus est mentis, ante mortem corporis. Homo peregre proficiscens, corpus est Christi in calum elevatum: relinquens domum suam, quæ est Ecclesia. Dans servis suis potestatem uniuscuiusque operis, id est, octo talenta: juxta Matthæum, vel decem mnas, juxta Lucam. Et janitori præcipit, ut vigilet, id est, ei qui prædicat, cui dicitur: Si non annuntiaveris iniquo iniquitatem suam, sanguinem suum de manu tua requiram. Vigilate ergo, & reliqua. Sero, an media nocte, quando sunt occisa Egyptiorum primogenita: ne inveniat vos dormientes. Nam qui dormit, non corpora vera, sed phantasmata intendit, & vacuus vigilat de his, quæ viderat. Sic nimirum sunt, quos mundi amor rapit in vita, deserit post vitam, quod somniabant pro certo. Sequitur:

Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate. Hoc sive concludit sermonem, ut commune omnium præceptum novissimi per primos audiant!

H

Ca-

Caput XIV.

E RAT autem pascha & azyma post biduum. Nunc aspergamus librum nostrum sanguine, & limina domorum, & fumum coccineum circumdemus domui orationis nostrae, & coccum in manu nostra, ut Sara ligemus: ut vacam rusam in valle occisam enarrare possimus. Pascha, transitus interpretatur: Phase vero immolatio. In immolatione agni & transitu populi per mare, vel per Aegyptum, praefiguratur passio Christi, & redemptio populi de inferno, quando nos post biduum visitat, id est, plenissima luna aetate Christi perfecta, ut nec cum aliqua parte tenebrosa, carnes agni immaculati, qui tollit peccata mundi: in una domo, quae est una electa matris suae Ecclesia Catholica: calcianti caritate, & armati virtute comedamus, dicentes: Etenim pascha nostrum immolatus est Christus.

Et querebant summi sacerdotes & scribae, quomodo eum dolo tenerent, & occiderent: dicebant autem: Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo. Et cum esset Bethaniam in domo Simonis leprosi, & recuberet: venit mulier habens alabastrum unguenti nardi spicati pretiosi, & fracto alabaistro, effudit super caput eius. A principibus egressa est iniquitas in Babylone. Occiso etenim capite, totum corpus enerve efficitur. Unde miseri fiunt, quod capita moluntur. Vitant diem festum, quod convenit illis. Non est enim festivitas his qui vitam & misericordiam perdididerunt. Venit Iesus Bethaniam. Hinulus cervorum semper ad lectum suum redit, id est, filius obediens patri usque ad mortem, obediendum a nobis petit. Simon leprosus, mundum infidelem primo, & postea fidelem significat. Mulier cum alabaistro, Ecclesiasticam fidem, quae dicit: Nardus mea dedit odorem suum. Pistica nardus dicitur, id est, mystica & pretiosa. Domus impleta odore, coelum & terra est. Fractum alabastrum, carnale est desiderium: quod frangitur ad caput, ex quo omne corpus compaginaturn est. Recumbente ipso, id est, humiliante, ut eum tangeret fides peccatricis: quae de pedibus ascendit ad caput, & ad pedes a capite descendit per fidem: id est, ad Christum & ad membra eius.

Erant autem quidam indigne ferentes intra semetipsos & dicentes: Ut quid perditio ista unguenti facta est? Poterat enim unguentum istud venundari plus, quam trecentis denariis, & dari pauperibus. Et fremebant in eam. Iesus autem dixit: Sinite eam: quid illi molesti estis? Per synedochon dicitur unus pro multis, & multi pro uno. Dicentes intra se: Ut quid perditio hac unguenti? Perditus de salute perditionem invenit, & in sicu fructifera mortis laqueum nanciscitur. Trecentis

Adenariis poterat venundari unguentum, & dari pauperibus. Sub praetextu avaritiae, mysterium loquitur fidei. Etenim nostra fides trecentis emittit denariis, id est, decem sensibus per corpus & animam & spiritum triplicatis, ut & nos sicut Gedeon trecentorum virorum numerum assumentes, allophylorum castra, pauperes spiritu fractis lagunculis nostris cum tubis & lucernis destruas, & ut Abraham cum trecentis viris, spolia ad vespertum dividamus. Sequitur:

B Bonum opus operata est in me, semper enim pauperes habebis vobiscum, & cum volueritis, potestis illis benefacere: me autem non semper habebitis. Quod habuit, haec fecit. Qui credit in Deum, reputatur ei in opus iustitiae. Aliud est enim credere ei, aliud credere in eum, id est, totum episcopo te in illius. Quod habuit, haec fecit. Non aliunde speremus, quod in nobis habemus.

Propter it unguere corpus meum in sepulchro. Amen dico vobis, ubicunque predicatum fuerit Evangelium istud in universo mundo, & quod fecit haec, narrabitur in memoriam eius. Et Judas Iscariotes, unus de duodecim, abiit ad summos sacerdotes, ut proderet cum illis. Qui audientes, gavisi sunt: & promiserunt ei pecuniam se daturus. Et querebat, quando eum opportune traderet. Et primo die paschae, quando pascha immolabant, dicitur ei discipuli: Quo vis eamus, & paremus tibi comedere pascha? Et mittit duos ex discipulis suis, & dicit eis: Ite in civitatem, & eveniet vobis homo lagenam aquae bajulans, sequimini eum: & quocunque introierit, dicitis Domino domus: quia magister dicit: Ubi est hospitium meum, ubi pascha cum discipulis meis manducem? Et ipse vobis demonstrabit cenaculum grande stratum, & illic parate nobis. Et abierunt discipuli eius, & venerunt in civitatem, & invenerunt sicut dixerat illis, & paraverunt pascha. Id est, antequam veniret is, qui excluderet. Judas Iscariotes, unus de duodecim. Unus numero, non unus merito: unus nomine, non unus numine: unus corpore, non unus animo. Unde sponsus ad sponsam canit: Vulnerasti cor meum, foror mea sparsa, in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui. Oculus & crinis, sapientiae est virtus: quoniam Iudae cum ceteris dicitur: Vobis datum est nosse mysterium regni: & dedi vobis potestatem, & reliqua. Abiit ad principes. Postquam exiit, satanas in eum intravit. Hic nox n est indicat scientiam. Unumquodque animal ad simile sibi jungitur. Maria currit ad Apostolos: ut dies diei eructet verbum: Et Judas ad Iudaeos, ut nox nocti indicet scientiam. Promittunt pecuniam, amittunt vitam, quam ipse recepit, cum vitam amisit. Querebat opportunitatem. Opportunitas doli nunquam invenitur, ut

ut non vindicetur hic aut illic. Promittit se tradere, ut magister ejus diabolus ante dicebat: Tibi dabo potestatem hanc universam. Et primo die azymorum, quæ cum amaritudine manducantur: azyma nobis est redemptio nostra; amaritudo vero, passio Domini. Dicunt discipuli: Quo vis eamus? Ut cum voluntate Dei dirigamus gressus nostros. Dominus indicat cum quo manducet pascha: & more suo mittit duos, quod supra exposuimus. Et dicit: Ite in civitatem, & reliqua. Civitas, est Ecclesia, quæ muro fidei cingitur. Homo occurrens, populus primitivus est. Amphora aque lex literæ est. Sequimini eum, qui ducit in altum, ubi est refectio Christi? Unde Raab exploratoribus mandat, ut non irent per ima, sed per excelsum pergerent. Cœnaculum grande Ecclesia magna est: in qua narratur nomen Domini, strata varietate virtutum & linguarum, ut est illud: Circumamicta varietate in qua paratur Domino pascha. Dominus domus, Petrus Apostolus est. Cui Dominus domum suam credit, ut sit una fides sub uno pastore.

Vespere aut acti, venit cum duodecim, & discumbentibus ei, & manducantibus, ait Jesus: Amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me, qui manucat mecum. At illi ceperunt contristari, & dicere ei sigillatim: Numquid ego? Qui ait illis: Unus ex duodecim, qui intingit mecum in caltino. Et filius quidam hominis vadit sicut scriptum est de eo: Ve autem homini illi, per quem filius hominis tradetur. Bonum erat ei si natus non fuisset homo ille. E manducantibus illis, accepit Jesus panem, & benedicens, fregit, & dedit eis, & ait: Sumite, hoc est corpus meum. Vespere dei, vespere indicat mundi. Circa undecimam namque horam veniunt novissimi, qui primi denarium vite accipiunt æternæ: quia ante crucem Abraham erat in inferno, & post crucem latro in paradiso. Manducantibus autem eis ait: Unus ex vobis me tradet, & qui manducat mecum panem. Quia dum saltim arguitur, nihilominus veritas comprobatur, ut impleteretur, quod dicitur: Qui edebat panes meos, magnificabat super me supplantationem. Omnes tanguntur, ut fiat harmonia in cithara: omnes nervi bene suspensi, consona voce respondent: Numquid ego sum Domine? Unus remissus, & pecuniæ amore affectus, dixit: Numquid ego sum Rabbi? Et dicit illis: Unus de duodecim. Separat lupus ovesum ovem, quam capit. Ovis, quæ de ovili egreditur, lupi patet moribus. Filius hominis vadit: sed vix homini per quem traderetur. Multi bonum, ut Iudas faciunt, sed omnino illis non proficit. Bonum erat ei si non esset natus: intimo latens utero materno, melius est non esse, quam ad tormenta esse. Accepit Jesus

A panem, & benedicens fregit, transfigurans corpus suum in panem, quod est Ecclesia præfens, quæ accipitur in fide, benedicitur in numero, frangitur in passionibus, datur in exemplis, sumitur in doctrinis: formans sanguinem suum in calicem, vino & aqua mixtum, ut alio purgemur a culpis, alio redimamur a pœnis. Sanguine namque agni servantur domus a percussione angeli: & aqua maris rubri extinguuntur inimici, quæ sunt mysteria Ecclesiæ Christi.

B *Et accepto calice gratias agens, dedit eis. Gratia, non meritis salvati sumus a Deo.*

*Et biberunt ex illo omnes. Et ait illis: Hic est sanguis meus novi Testamenti, qui pro multis effundetur. Amen dico vobis, quod jam Ebrieras felix, fatietas salutaris: quæ quanto copiosius sumitur, tanto majorem sobrietatem mentibus donare dignatur. Et Judas bibit, sed non saturatur, nec sitim extinguit ignis æterni, quia indigne sumit mysteria Christi. Hic macula in luna ostenditur: quæ nunquam deletur. Luna Ecclesiæ merito comparatur, quæ non habet splendorem: sed a Sole certis modis suscipit lumen, id est, a Christo, qui permanet in æternum. Sunt enim in Ecclesia quos sacrificium nullum * f. crudelitatis emundat, sed eos cogitatio insipienti perducit ad culpas: qui se cœnosæ crudelitatis fœtoribus misceuerunt. Sanguis enim novi Testamenti, qui pro multis effunditur, non omnes emendat.*

D *Non bibam de gemitu vitis, usque in ultimum diem cum illud bibam novum in regno Dei. Hic mutat tantum sacrificium, sed non mutat tempus: ut nos nunquam cœnam Domini, ante quartam decimam lunam faciamus. Qui facit in quarta decima resurrectionem: in undecima luna cœnam Domini facit: quod nunquam inventum est, nec in veteri Testamento, nec in novo.*

Et hymno dicto. Id est, laude Domini: ut est in Psalmo: Et laudabunt Dominum, qui requirunt eum, & manducaverunt eum, & adoraverunt omnes pingues terræ.

E *Exierunt in montem Olivæ. Et ait eis Jesus: Omnes scandalizabimini in me in nocte ista: quia scriptum est. Percutiam pastorem, & dispergentur oves. Sed postquam resurrexero, precedam vos in Galileam. In monte Olivæ Jesus tenetur, & inde ad celos ascendit: ut nos sciamus, quia inde ascendimus ad celos, unde vigilamus, & oramus, & ligamur, nec repugnemus in terra. Omnes vos scandalum patiemini. Omnes cadunt, sed non omnes jacent. Numquid qui dormit non adjiciet, ut resurgat? Carnale est cadere, sed diabolicum jacere. Scriptum est: Percute pastorem. Propheta Zacharias postulat passionem Domini. Pater respondet: Percutiam pastorem, precibus sanctorum infernalium.*

Filius a patre mittitur & percutitur, id est, incarnatur, & patitur. Disperguntur oves, pastore capto: resurrectio promittitur, ut spes non extinguatur.

Petrus autem ait illi: Et si omnes scandalizati fuerint, sed non ego. Et ait illi Iesus: Amen dico tibi, quia tu hodie in hac nocte. Et avis sine pennis altum volare nititur: sed corpus aggravat animam: ut timore humanæ mortis, timor Domini superetur, vel vincatur.

Præius quam bis gallus vocem dederit, ter me es negaturus. At ille amplius loquebatur. Et si oportuerit ne commori tibi, non te negabo. Similiter autem, & omnes dicebant. Et veniunt in prædium, cui nomen Gethsemani: Et ait discipulis suis. Gallus cantat, Petrus negat ter. Gallus lucis nuncius quis est, nisi Spiritus sanctus? cuius voce in Prophetis, & Apostolis nos de terna abnegatione, qua Deum negavimus nosse, voce ancillarum exterriti, excitamur ad amarissimos post lapsum fletus: qui male cogitavimus de Deo, & male locuti sumus ad proximos: & male fecimus ad nosmetipsos. Et venit in prædium Gethsemani, id est, nullis pinguedinum: ubi tauri pinguis obfederunt eum, & vituli multi circumdederunt eum.

Sedete hic donec orem. Et assumpsit Petrum, & Jacobum, & Joannem secum. Separatur in oratione, qui separatur in passione: quia ille orat, illi dormiunt pinguedine cordis oppressi.

Et capis pavere & cadere. Et ait illis: Tristis est anima mea usque ad mortem: Sustinete hic & vigilate. Et cum processisset paululum, procidit super terram: & orabat, ut si fieri posset, transiret ab eo hora, & dixit: Abba pater. Pavere & tristificari docemur ante iudicium mortis, qui non possumus per nos dicere nisi per illum: Venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam. Et dixit: Abba pater. Hebraice & Græce loquitur, quia non est distinctio Judæi & Græci.

Omnia tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc a me: sed non quod ego volo, sed quod tu. Et venit, & invenit eos dormientes, & ait Petro: Simon dormis, non potuisti una hora vigilare? Usque in finem non cessat nos docere patribus obedire: & voluntatem eorum voluntati nostræ præponere. Juvenit eos dormientes. Sicut dormiunt mente, sic & corpore.

Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Et iterum abiecit, oravit eundem sermonem dicens. Et reversus denuo invenit eos dormientes. Erant enim oculi eorum gravati, & ignorabant, quid responderent ei. Et venit tertio, & ait illis: Dormite jam, & requiescite. Sufficit. Venit hora, ecce filius hominis

tradetur in manus peccatorum. Surgite cernis. Ecce qui me tradet prope est. Et adhuc eo loquente, venit Judas Iscariotis, unus de duodecim, & cum eo turba multa, cum gladiis & lignis, a summis sacerdotibus & scribis, & senioribus. Dederat autem traditor ejus signum eis, dicens: Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum, & ducite caute. Et cum venisset, statim accedens ad eum, ait: Rabbi, & osculatus est eum. At illi manus iniecerunt in Iesum, & tenuerunt eum. Unus autem quidam de circumstantibus educens gladium, percussit ferrum summi sacerdotis, & amputavit illi auriculam. Et respondens Iesus, ait illis: Tamquam ad latroem existis, etiam gladiis & lignis comprehendere me: quoniam eram apud vos in templo docens, & non me tenuistis. Sed ut impleatur Scriptura. In tentationem intrat, qui orare negligit. Tunc discipuli dormiunt, & ter Dominus orans suscitatur. Terna dormitatio, tres mortuos quos Dominus suscitavit significat. Primum, in domo: Secundum, ad sepulchrum: Tertium, de sepulchro. Terna vigilia Domini, tres personas habere nos in orando docet, & de præteritis, & futuris, & de presentibus veniam rogare. Venit Judas cum gladiis & lignis. Incumbit virtuti sæculi, qui deservat de adiutorio Dei. Dat signum oculi cum veneno doli: sicut Cain oblituit sacrificium subdolum & reprobaturum. Unde vinum cum aceto in cruce ponunt. Et tenuerunt Iesum. Hic adest Joseph vindlus, venidus a fratribus: & ferrum pertransivit animam ejus. Unus educens gladium, amputavit auriculam servi. Prædicatio Petri auditum a Judæis abscondit regni Dei.

Tunc discipuli ejus relinquentes eum, omnes fugerunt. Tunc adimpletur istud dicitur: Elongasti a me amicum & proximum, & notos meos a miseria.

Adolescens autem quidam sequebatur eum, amictus sindone super nudo, & tenuerunt eum. At ille rejecta sindone, nudus profugit ab eis. Et adduxerunt Iesum ad summum sacerdotem, & convenerunt omnes sacerdotes & scribe, & seniores. Petrus autem a longe secutus est eum usque intro in atrium summi sacerdotis, & sedebat cum ministris ad ignem, & calefaciebat se. Simmi vero sacerdotes, & omne concilium querebant adversus Iesum testimonium, ut eum morti traderent: nec inveniebant. Multi autem falsum testimonium dicebant adversus eum: & convenientia testimonia non erant. Hoc proprie Marcus. Sicut Joseph, relicto pallio, nudus de manibus impudicæ dominæ effugit. Qui autem vult effugere manus iniquorum, relinquit mente, quæ mundi sunt, fugiat post Iesum. Et conveniunt sacerdotes & scribe. Tunc fit congregatio taurorum in vaccis populorum. Petrus a longe sequebatur.

batur. Vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis. Timor retrahit, caritas trahit. In atrio cum ministris calefacit se ad ignem. Atrium sacerdotis, est secularis circuitus: ministri, daemonia sunt. Ignis, desiderium carnale, cum quibus qui manet, flere peccata non potest. Summi sacerdotes querebant falsum testimonium adversus Jesum. Merita est iniquitas sibi: ut regina adversus Joseph: & sacerdotes adversus Sathanam: sed ignis sine materia deficit. Et convenientia testimonia non erant. Quod B variatur, incertum habetur.

Et quidam surgentes, falsum testimonium ferebant adversus eum, dicentes: Quoniam nos audivimus eum dicentem: Ego dissolvam templum hoc: manufactum, & post triduum aliud non manufactum edificabo. Et non erat conveniens testimonium illorum. Et exsurgens summus sacerdos in medium, interrogavit Jesum, dicens: Non respondes quicquam ad ea quæ tibi obijciuntur ab his? Ille autem tacebat, & nihil respondit. Rursum summus sacerdos interrogabat eum, & dicit ei. Mortis est hæreticorum, umbram de veritate trahere. Non ille dixit, quod illi dicunt: sed simile verbum de templo corporis sui, quod post triduum refuscitavit. Exsurgens summus sacerdos interrogat Jesum: Ille autem tacebat. Ipse Deus & Salvator noster, qui mundo salutem contulit, & humano generi sua pietate subvenit: sicut ovis ad occisionem sine voce ducitur: & obmutuit & siluit a bonis. Taciturnitas Christi apologiam adæ absol- vit.

Tu es Christus Filius Dei benedicti? Quem expectabant de longe, in prope non vident. Sicut Isaac caligantibus oculis, Jacob sub manibus non agnoscit, sed longe de eo futura canit.

Jesus autem dixit illi: Ego sum. Ut inexcusabiles sint.

Et videbitis filium hominis. Sacerdos interrogat filium Dei, Jesus autem respondit filium hominis: ut hic intelligamus Dei filium eundem esse & filium hominis: & ne quaternitatem faciamus in Trinitate, sed homo in Deo, & Deus in homine necesse sit.

Sedentem a dextris virtutis. Id est, in vita regnantem sempiterna, & virtute divina.

Et venientem cum nubibus celi. In nube ascendit, cum nube venit, id est, in corpore suo solo, quod sumptis a virgine ascendit: & cum multiformi Ecclesia, quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus, ad judicium venturus est: sicut dicit secundum Mattæum: Cum autem venerit filius hominis, & F omnes angeli cum eo, & reliqua.

Summus autem sacerdos sciens vestimenta sua, ait: Quid adhuc desideramus testes: Audistis blasphemiam. Quid vobis videtur? Qui

A omnes condemnaverunt eum esse reum mortis. Et ceperunt quidam conspuere in eum, & velare faciem ejus, & colaphis eum cadere & dicere ei: Prophetiza. Et ministri alapis eum cadebant. Hoc est ephod: in quo habebant honorem, Judei amiserunt. Hic acieit Samuel scisso pallio de manibus Saul in reno. Milites gentiles non sciunt tunicam Christi: sacerdotes vero sciunt dignitatem sacerdotii sui. Et condemnat eum reum esse mortis. Quo reatu suo, reatum nostrum solveret: & velamine faciei suæ, velamen cordium nostrorum auferret, & sputaminibus susceptis, faciem animæ nostræ lavaret: & colaphis, quibus in caput percussus est, caput humani generis (quod est Adam) fanaret. Et alapis quibus expalmatus est, maxima laus ejus, nostris manibus & labiis plauderet: unde, Omnes gentes plaudite manibus. Et cruce suæ, cruciatum nostrum solveret: & morte suæ, mortem nostram necaret: cum forma serpentis serpentem necat, quia serpente de virga facti alii absorbentur serpentes. Unde per Prophetam ipse dicit: Ero mors tua, o mors, & morsus tuus, o inferne. Opprobria ejus nostrum abtulerit opprobrium. Vincula ejus nos: liberos fecerunt. Corona spineæ capitis ejus, diadema regii adepti fumus. Vulneribus ejus sumus sanati. Sepultura ejus resurgimus. Descensione ejus ad inferos, nos ascendimus ad celos. Hic invenitur mel in ore leonis mortui. Hæc omnia prævidens Propheta ait: Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi?

D Et cum esset Petrus in atrio deorsum, venit una ex ancillis summi sacerdotis, & cum vidisset Petrum calefacientem se, aspiciens illum, ait: Et tu cum Jesu Nazareno eras? At ille negavit, dicens: Neque scio, neque novi, quid dicas. Et exiit foras ante atrium, & gallus cantavit. Rursum autem cum vidisset illum ancilla, cepit dicere circumstantibus: quia hic ex illis est. At ille iterum negavit. Et post pusillum rursus qui astabant, dicebant Petro. Vere, ex illis es: nam & Galileus es. Ille autem cepit anathematizare, & jurare, quia E nescio hominem istum, quem dicitis: & statim gallus iterum cantavit. Et recordatus est Petrus verbi quod dixerat ei Jesus: priusquam gallus cantet bis, ter me negabis: & cepit flere. Petrus sine spiritu, voci ancillæ cessit: cum spiritu, nec principibus, nec regibus cedit. Prima ancilla, titubatio est: secunda, consensio: tertius vir, actus est. Hæc est trina negatio, quam abluat per fletus verbi Christi recordatio. Tunc nobis gallus cantat, quando predicator quisque per penitentiam corda nostra ad compunctionem excitat. Tunc incipimus flere, quando igitur intus per scintillam scientiæ: & foras eximus extra quod fuimus.

Caput XV.

Cap. XV.

ET confilium, mane consilium facientes summi sacerdotes cum senioribus & scribis, & universo concilio: vincientes Jesum, duxerunt, & tradiderunt Pilato. Et interrogavit eum Pilatus: Tu es rex Judæorum? At ille respondens, ait illi: Tu dicis. Et accusabant eum summi sacerdotes in multis. Pilatus autem rursus interrogavit eum, dicens: Non respondens quicquam? Vide in quantis te accusant. Jesus autem amplius nihil respondit, ita ut miraretur Pilatus. Per diem autem festum solebat dimittere illis unum ex vinculis, quemcumque petissent. Erat autem, qui dicebatur Barabbas: qui cum seditionis erat reus: qui in seditione fecerat homicidium. Et cum ascendisset turba, cepit rogare sicut semper faciebat illis. Pilatus autem respondit eis, & dixit: Hic adest Samson, id est, sol eorum: quibus occubuit sol in meridie: Dailla, stula interpretatur: quæ est synagoga, quæ situla more limpidum liquorem non tenet; & quisquilia immunda collegit. Samson noster maxilla verbi sui innumeras catervas Judæorum & dæmonum hic sternit: & fontem perennis vitæ sitientibus nobis, id est, corpori suo aperit. Pontifices concitaverunt turbas, ut peterent Barabbam, & crucifigerent Jesum. Hic duo hirci adsunt: unus *ἀνθρωπίνος*, id est, admixtus: cum peccato populi in deserto inferni absolutus dimittitur: alter pro peccatis absolutior, ut agnus occiditur. Pars Domini semper maciatur, pars diaboli, qui est magister eorum, effrenata in tartarum præcipitatur. Subditur:

Vultis dimittam vobis regem Judæorum? Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum summi sacerdotes. Pontifices autem concitaverunt turbam, ut magis Barabbam dimitteret eis. Pilatus autem iterum respondens, ait illis: Quid ergo vultis faciam regi Judæorum? At illi iterum clamaverunt: Crucifige eum. Pilatus vero dicebat illis: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant: Crucifige eum. Pilatus autem, volens populo satisfacere, dimisit illis Barabbam, & tradidit eis Jesum, flagellatus caesum, ut crucifigeretur. Milites autem duxerunt eum intro in atrium prætorii, & convocant totam cohortem, & induunt eum purpura, & imponunt ei, plestentes spineam coronam: & ceperunt salutare eum, Ave rex Judæorum. Et percutiebant caput ejus arundine, & consuebant eum, & ponentes genua, adorabant eum. Et postquam illuserunt ei, exuerunt illum purpura: & induerunt eum vestimentis suis. Et educunt illum, ut crucifigerent eum. Multas occasiones dedit Pilatus, liberandi salvatorem. Primo confersens latronem, deinde inferens, Quid ergo vultis faciam regi Judæorum? Cumque respondissent, crucifigatur: non statim acquievit: sed secundum

A suggestionem uxoris, quæ mandaverat ei, ut Matthæus dixit: Nihil tibi & iusto illi, respondit, Quid enim mali fecit? quod dicens, Jesum absolvit. Milites induunt eum purpura &c. Vestimentis suis nudatur, id est, Judæis. Purpura induitur, id est, gentili Ecclesie, quæ de scopulis maris est collecta. Item ea scandalizante exutus in fine: Judaica rursus induitur plebe. Cum enim intraverit plenitudo gentium, tunc omnis Israel salvus erit. Et adducunt illum, ut crucifigerent eum. Hic educitur Abel in agrum a fratre, ut perimatur: Hic adest Iliaz cum lignis, & Abraham cum ariete in Sabech hærente. Hic adest Joseph cum sacro gremio fornicato, & tunica talari sanguinolenta. Hic adest Moyses cum virga, & serpente suspensus in ligno. Hic adest botrus in ligno portatus. Hic adest Elifæus cum ligno ad quærendam securum, quæ in ima demersa est, & natavit ad lignum, id est, gentium humanum: quod a ligno vetito in infernum cecidit, per lignum crucis Christi, & per baptismum aquæ ad paradysum natavit. Hic adest Jonas, de ligno fortis in mare, in ventremque ceti triduo missus.

Et angariaverunt prætereuntem quempiam Simonem Cyrenæum, venientem de villa, patrem Alexandri & Russi, ut tolleret crucem ejus. Et perducunt illum in Golgotha locum, quod est interpretatum, Calvaria locus. Alii per merita patrum suorum commemoratur: alii per merita filiorum suorum. Hic autem Simon, qui crucem in angaria portat, meritis filiorum suorum, qui erant discipuli, commemoratur. Per hoc nos in præfenti vita admonemur, parentes adjuvari per natorum suorum sapientiam. ut populus Judaicus, propter Patriarcharum, & Prophetarum, & Apostolorum merita, semper commemoratur. De amaritudine enim radicis surgit dulcedo olivæ. Unde per Jeremiam ad Judæam dicitur: Olivam nberem, pulchram, fructiferam, speciosam vocavit Dominus nomen tuum. Ut tolleret crucem ejus. Dum legent: maledictus omnis qui pendet in ligno: factus est maledictus, ut tolleret maledictum. Simon qui portat crucem in angaria: ipse est qui laborat pro laude humana. Cogunt eum homines huic labori, quem non cogit timor & dilectio Dei. Ipsa species crucis, quid est nisi forma quadrata mundi? Oriens de vertice fulgens, Arcton dextra tenet: Aufer in leva consistit: Occidens sub plantis firmatur. Unde Apostolus dicit: Ut sciamus, quæ sit altitudo, & latitudo, & longitudo, & profundum. Aves quando volant ad æthera, formam crucis assumunt: homo natans per aquas, vel orans, forma crucis vehitur. Navis per maria, antenna cruci similata suffatur. T litera, signum salutis & crucis descri-

describitur . Et perducunt eum in Goigotha, quod interpretatur Calvaria . Tradunt Judæi, quando in hoc montis loco immolatus est aries pro Isaac, ut ibi decolletur, id est, Christus a carne sua, carnali videlicet Judæa separetur .

Et dabant ei bibere mirrhatum vinum, & non accepit . Et crucifigentes eum . Hoc aceto succus lætalis pomi abstergitur . Et non accepit, id pro quo patitur . Unde de eo dicitur : Quæ non rapui, tunc exolvebam . Et crucifigunt eum . Hic figitur salus in ligno, ligno primo infixa est mors . Lignum primum, lignum scientiæ boni & mali est . Et secundum lignum boni tantum nobis, & vitæ lignum est . Extensio manus primæ ad lignum, mortem apprehendit : extensio autem secundæ, vitam (quæ perierat) invenit . Ligno hoc vehimur per mare undosum ad terram viventium .

Deiecit vestimenta ejus, mittentes sortem pro eis : quis quod tolleret . Vestimenta Domini, ejus mandata sunt, quibus tegitur corpus ejus, quod est Ecclesia, quæ dividuntur inter milites gentium, ut sint quatuor ordines cum una fide, id est, conjugati & viduati, præpositi & separati : sortiti tunicam indivisam, quæ est pax & unitas, inconfutiles in modum annuli regalis .

Erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum . Hoc vere & proprie Marcus intulit : Nam sexta hora tenebræ suffuderunt terram, ut non quis potuisset movere caput . A tricesimo namque fructu Marcus ascendit ad centesimum, id est, a tertia hora crucis usque ad tertiam resurrectionis post tres dies . Tricesimus fructus, est in cruce : sexagesimus in inferno : centesimus in paradiso .

Et erat titulus causæ ejus inscriptus, Rex Judæorum . Quod in titulis prænotatur Psalmorum, in finem ne corrumpas . Et hoc tribus linguis . MALACH JEUDEM : ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΙΟΥΔΕΙΑΣ : Rex consensitum . Hæ tres linguæ, in crucis titulo conjunctæ sunt, ut omnis lingua commemoret petfidiam Judæorum .

Et cum eo crucifigunt duos latrones : unum a dextris, & alium a sinistris ejus . Et impleta est scriptura quæ dicit : Et cum iniquis reputatus est . Et præterentes blasphemabant eum, moventes capita sua, & dicentes : Vah qui destruxisti templum, & in tribus diebus reedificas ! Saluum fac teipsum, descendens de cruce . Similiter & summi sacerdotes, illudentes ad alterutrum, cum scribis dicebant : Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere . Christus rex Israel descendat nunc de cruce, ut videamus & credamus . Et qui cum eo crucifixi erant, conviciabantur ei . Et facta hora sexta, tenebræ factæ sunt per totam terram usque in horam nonam . Cum iniquis ve-

ritas deputata : unum reliquit sinistrum, alterum assumpsit dextrum : sicut in die judicii faciet : ex simili crimine, dissimiles fortuntur fines . Alter antecedit Petrum in paradisum, alter Judam in infernum . Confessio brevis, vitam acquisivit longam : & blasphemia finita, pœna plectitur æterna . Hic pulvis Judæ ligatur ad vitæm . Hic ἀναβολή, id est, pallium tingitur in sanguine uvæ : hic lacerat hodi vineam . Blasphemantes eum, & moventes capita sua . Emitterit in capita iniquorum mors, quando excitantur vincula inferni, usque ad cervicem, qui est cervix generis humani . Descende de cruce : ne taceret salutum, quam inchoarat . Et viderunt postea resurgentem de sepulchro, quem de crucis descendere non credebant posse patibulo . Ubi est Judæi infidelitas vestra ? Adhuc de vivo dicebatis, si rex Israel est, descendat de cruce . Vos ipsos consulo, vos ipsos judicium peto : quanto mirabilis est, mortuum posse resurgere, quam adhuc vivum de cruce velle descendere ? Parva petistis, dum majora provenerint . Sed infidelitas vestra non potuit sanari signis multo fortioribus, quam petistis . Hic omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt . Facta hora sexta, tenebræ factæ sunt per totam terram . Hic adest Noe, inebriatus ac nudatus, cœlo & terra pallio tenebroso tectus, & homine irrisus . Hic stillavit sanguis de ligno .

Et hora nona, exclamavit Jesus voce magna, dicens : Eli, Eli, lamma azabthani, quod est interpretatum : Deus meus, Deus meus, ut quid me dereliquisti ? Et quidam de circumstantibus audientes dicebant : Ecce Eliam vocat . Currrens autem unus, & implens spongiam aceto, circumponensque calamo, potum dabat ei, dicens : Sinite, videamus si veniat Elias ad deponendum eum . Inde scribitur Psalmus iste pro assumptione matutina, qua Christus ad crucem ducitur . Verba propria sunt filii hominis : unde sequitur juxta Lucam : In manus tuas commendo spiritum meum . Nona hora invenitur everfa domo decima drachma, quæ perierat . Currrens autem unus ex eis, invenit similitudinem eorum spongiam cavam, infirmam, aridam, ignibus aptam : implet aceto, hoc est, malitia & dolo : de quo dicitur : Plantavi te vineam Sorech, & quomodo conversa es in amaritudinem vitis alienæ ? Et expectavi, ut faceret uvas, & fecit spinas .

Jesus autem emissâ voce magna, expiravit . Et velum templi scissum est in duo, a summo usque deorsum . Videns autem centurio, qui ex adverso stabat, quia scissilans expirasset, ait : Vere hic homo, Filius Dei erat . Infirmata enim carne, vox invaluit divina, quæ dicit : Aperite mihi portas justitiæ, & ingressus in eas, confitebor Domino : cum ima

voce

voce, vel sine voce morimur, qui de terra A
sumus. Ille vero cum exaltata voce expira-
vit, qui de cælo descendit: Velum templi
scinditur, id est, cælum aperitur. Centurio
ait: Vere Dei filius erat. Novissimi primi
nunc efficiuntur. Gentilis conficitur populus:
Judæa cæcata negat, ut fiat eis error peior
priori.

Erat autem & mulieres, de longe aspi-
cientes, inter quas erat Maria Magdalene,
& Maria Jacobi minoris, & Joseph mater,
& Salome. Et cum esset in Galilæa, seque-
bantur eum, & ministrabant ei: & alie mul-
te que simul cum eo ascenderant Jerusalem.
Et cum jam sero esset factum, quia erat pa-
rasceve, quod est ante sabbatum, venit Joseph
ab Arimathia, nobilis decurio, qui & ipse
erat expectans regnum Dei: & audacter in-
troivit ad Pilatum, & petiit corpus Jesu. Pi-
latus autem mirabatur, si jam obiisset, &
accessit centurione, interrogavit eum, si jam
mortuus esset. Et cum cognovisset a centurio-
ne, donavit corpus Joseph. Joseph autem mer-
catum sindonem, & deponens eum, involvit
sindoni, & posuit eum in monumento, quod
erat excisus de petra: & advolvit lapidem
ad ostium monumenti. Maria autem Magdalene
& Maria Joseph aspicebant ubi poneretur.
Sicut non excluditur muliebris sexus a salu-
te per Mariam virginem: ita non repellitur
a mysterio crucis scientiæ & resurrectionis
per viduam Mariam Magdalenam, & cæteras
matres. Joseph venit sero parasceve, ab Ari-
mathia, quæ interpretatur deponens, ad de-
ponendum corpus in monumentum: nobilis
dcurio, expectans & ipse regnum Dei:
Intrat ad Pilatum, petit corpus Jesu. Jo-
seph mercatur sindonem, involvitur corpus
in sindone ponit in monumento, quod erat
excisum de petra. Advolvit lapidem ad ostium
monumenti. Mariæ aspiciunt ubi poneretur.
Hæc omnia congruunt ad populum Judæi-
cum, in fine credentem: qui nobilitatur fide,
ut Abraham sit filius. Deponit desperationem,
expectat regnum Dei: intrat ad Christia-
nos, ut baptizetur. Quod significat nomen
Pilati, id est, malleatoris, id est, qui domat
ferreas gentes, ut regat eas in virga ferrea,
& petit sacrificium: quod donatur poeniten-
tiis in fine viaticum, & corde mundo, &
peccatis mortuo: involvit in munimine fidei,
caritatis operculo spei, per opera caritatis
concludit. Finis enim præcepti est caritas.
Aspicientibus a longe electis, qui sunt stellæ
maris: quando, si fieri potest, scandaliza-
buntur electi.

Caput XVI.

ET cum transisset sabbatum, Maria Magda-
lene, & Maria Jacobi, & Salome: eme-
runt aromata, ut venientes ungerent eum.
Nunc aromatibus redolentibus cum sponsa,

& adolescentibus, quæ currunt posteam con-
spargimus librum & cubiculum mentis no-
stræ. Nunc introducit nos rex in cellaria sua.
Nunc surgit amica Maria, hyems abiit,
pluvia recessit: flores visi sunt in terra: vox
turturis audita est in terra nostra. Vinæ
florentes dederunt odorem. Redit sponsus de
umbra, sub qua dormit in meridie. Post sab-
bata tristitia felix irradiat dies, quæ prima-
tum in diebus tenet: luce prima in eo lu-
cescente, & Domino meo cum triumpho re-
surgente, & dicente: Hæc est dies, quam
fecit Dominus: exultemus & lætemur in ea.

Et valde mane una sabbatorum veniunt ad
monumentum, orto jam sole, & dicebant ad
invicem: Quis revolvit nobis lapidem ab ostio
monumenti? Et respicientes viderunt revolutum
lapidem. Valde mane, quod alius Evangeli-
sta diluculo dicit. Diluculo est inter tene-
bras noctis, & diei claritatem. In qua salus
humano generi provenit, felici vicinitate
declaranda, more solis: qui proxima luce
conspurgens, roseam præmittit auroram, ut
gratia præclari splendoris, præparatis oculis
possit intueri, quando tempus dominicæ re-
surrectionis eluxit. Ut nunc laudes Christi
tota caneret secundum exemplum harum fe-
minarum Ecclesia, quando genus humanum
exemplo suæ resurrectionis animavit: quanto
vitam præstitit, & lumen credulitatis infun-
dit. Sol vero post occasum corporis oritur.
Hic Aquilæ ad corpus congregantur: matres
& Apostoli vident revolutum lapidem, qui
est lex mortis, ac si diceret: Ubi mors acu-
leus tuus, & reliqua.

Erat quippe magnus valde. Et introeuntes in
monumentum, viderunt juvenem sedentem in
dextris, coopertum stola candida, & obstupe-
runt. Qui etiam infantes in utero tangit.
gemitus omnium, & omnibus gravis. Et in-
troeuntes in monumentum viderunt juvenem,
non senem, non infantem, sed jucundum
ætate, ut dicitur: Lætare juvenis in adoles-
centia tua, quæ non est hic vera, dum cum
senio est commixta. Sedentem in dextris vir-
tutis, id est, regnantem in prosperis. Hic
juvenis formam resurrectionis, timentibus
mortem ostendit. Coopertum stola candida,
quæ vera lætitia est, hoste depulso, regno-
que adepto, rege pacis quæsito, invento, &
nunquam dimisso. Et obstupuerunt, id est,
quod oculus non vidit, nec auris audivit,
nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit
Deus diligentibus se.

Qui dicit illis: Nolite expavescere. Jesum
queritis Nazarenum crucifixum: surrexit, non
est hic: ecce locus ubi posuerunt eum. Sed ite,
& dicite discipulis ejus, & Petro. Deus ca-
ritas est. Non est ergo timor in caritate.
Quid expavescerent, quæ invenerunt, quem
quæsierunt? Jesum quæritis Nazarenum. Ra-
dix

dix enim amara crucis evanuit : flos enim vitæ cum fructibus erupit , id est , qui jacuit in morte , surrexit in gloria . Ecce locus . Ostenditur mortalitas immortalibus ad gratiarum actionem debita : ut intelligamus quid fuerimus , & sciamus , quid futuri erimus . Sed ite , dicite . Mulieribus dicitur , ut annuncient Apostolis : quia per mulierem mors annunciata est , per mulierem vita resurgens . Et Petro . Qui se indignum iudicat discipulatu , dum ter negavit magistrum . Peccata præterita non nocent , quando non B placent .

Quia præcedet vos in Galilæam : ibi eum videbitis , sicut dixit vobis . At illæ exeuntes , fugerunt de monumento . Invaserat enim eastimor & pavor , & nemini quicquam dixerunt : timebant enim . Surgens autem Jesus mane prima sabbati , apparuit primo Mariæ Magdalene , de qua egerat septem dæmonia . Illa vana nunciavit his , qui cum eo fuerant lugentibus & stentibus . Et illi audientes quia viveret , & visus esset ab ea , non crediderunt . C Post hæc autem duobus ex eis ambulanti-
bus ostensus est in alia effigie , euntibus in villam , & illi euntes nunciaverunt ceteris : nec illis crediderunt . Brevis sententia in syllabis , sed iugens in quantitate promissio . Ibi est gaudii nostri fons , & salutis æternæ origo præparata . Ibi congregantur dispersiones , & faniuntur contriti corde . Ibi eum videbitis , non sicut vidistis . At illæ exeuntes fugerunt . Dicitur de futura vita . Et fugiet dolor ac gemitus . Imitantur mulieres ante resurrectionem omnium , quod faciunt post resurrectionem : fugiunt mortem & pavorem . Et nemini quicquam dixerunt , quia ipsi soli mysterium resurrectionis vident , qui videre ipsi illud meruerunt . Unde sequitur juxta Joannem : Petrus autem cucurrit ad monumentum , ut videret ipse quod audivit . Surgens autem Jesus primo mane sabbati , Mariæ Magdalene primo ostenditur : de qua egerat septem dæmonia , quia meretrices , & publicani præcedunt synagogam in regnum Dei : ut læto præcessit Apostolos . Flent & lugent , qui necdum videntur , sed non post multum consolabuntur . Beati enim , qui lugent nunc , quoniam ipsi consolabuntur . Et illi audientes non crediderunt . Fides autem hic laborat , agens activam vitam : illic contemplativa secuta visione regnat . Hic per speculum contuemur imaginem : illic facie ad faciem videbimus veritatem . Unde sequitur : Post hæc duobus ex illis ambulanti-
bus , id est , laborantibus , ostensus est in alia effigie . Et illis annuntiatis non est creditum : sicut Moyses viderunt , quod non suffi-

ciebat eis . Unde Moyses dicit : Ostende mihi temetipsum . Oblitus carnalis suæ , postulat in vita ista , quod post illam speramus in futura .

Novissime autem recumbentibus illis undecim apparuit , & enprobravit incredulitatem illorum & duritiam cordis : quia his , qui viderant eum resurrexisse , non crediderunt . Ut omnes testes enarrantur omnibus , quod communiter viderunt & audierunt . Exprobrat incredulitatem , ut succedat credulitas : exprobrat duritiam cordis lapidei , ut succedat cor carneum caritate plenum . Hinc est , quod martyrum catervæ mortem hujus sæculi libenter affectant : quia noverunt pro isto temporali interitu perpetuo se esse victuros .

Et dixit eis : Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ . Nunc primum post acceptum spiritum , ac si vasa limosa per ignem confirmata : omni creaturæ , id est , omni generi humano , quod in se commune aliquid habet ab omni creatura , jubetur , id est , angelis , pecoribus , lignis , lapideis , igni & aqua , calido & frigido , humido & arido : quia mundus minor homo dicitur . Dominus utique Jesus , qui de cælo descendit ad liberandam infirmitatis nostræ naturam : ipse etiam super cælorum cælus ascendit , qui sedet ad dexteram Patris . Considerandum est autem , quod frequenter in Scripturis divinis plurali numero cælus dictus invenies , dum legitur : In principio fecit Deus cælum & terram . Cum tamen pluraliter dicti cæli legantur & terræ . Modus enim iste locutionis latius patet , ut abusive singulari plurali numero dicamus , & plurali singulari . Ad Orientem vero , quod psalmista dicit : Evangelistæ tacent : Jerusalemam significat , quæ est in Orientis partibus collocata . Unde Dominus , Apostolis videntibus , ascendit ad cælus . Terra multis plena miraculis , ubi fidelium credulitas plus actibus , quam lectionibus eruditur .

Qui crediderit , & baptizatus fuerit , salvus erit : qui vero non crediderit , condemnabitur . Signa autem eos , qui crediderint , hæc sequentur . In nomine meo dæmonia ejicient , linguis loquentur novis , serpentes tollent . Et si mortiferum quid biberint , non eis nocebit . Super agros manus imponent , & bene habebunt . Et Dominus quidem Jesus postquam locutus est eis , assumptus est in cælum , & sedet a dextris Dei . Illi autem prædicti prædicaverunt ubique , Domino cooperante , & sermonem confirmante sequentibus signi . Ducentesimo tricesimo quinto capitulo Marcus prædicat credentium , cum Matthæo & Luca concordans , enarrat .

Explicit expositio secundum Marcum Evangelii .

P R Æ F A T I O

*Falso adscripta Beato Hieronymo Presbytero in Evangelium
secundum Lucam.*

LUCAS, Syrus natione Antiochenſis, arte medicus, diſcipulus Apoſtolorum, poſtea Paulum ſecutus uſque ad conſummationem ejus, ſerviens Domino ſine crimine. Nam neque uxorem unquam habens, neque filios: ſeptuaginta & quatuor annorum obiit in Bithynia plenus Spiritu ſancto. Qui cum jam ſcripta eſſent Evangelia: per Matthæum quidem in Judæa: per Marcum autem in Italia: ſancto inſtigante Spiritu, in Achaïæ partibus hoc ſcripſit Evangelium: ſignificans etiam ipſe in principio, ante ſuum alia eſſe deſcripta. Cui extra ea quæ ordo Evangelicæ diſpoſitionis expoſcit, ea maxime neceſſitas laboris fuit, ut primum Græcis fidelibus omni prophetatione venturi in carnem Dei Chriſti manifeſtata humanitate, ne Judaicis fabuli attenti in ſolo legis deſiderio tenerentur, vel ne hæreticis fabulis, & ſtultis ſollicitationibus ſeducţi exciderent a veritate, elaboraret. Dehinc ut in principio Evangelii Joannis nativitate præſumpta: cui Evangelium ſcriberet, & in quo electus ſcriberet, indicaret: conteſtans in ſe completa eſſe, quæ eſſent ab aliis inchoata. Cui ideo poſt baptiſmum Filii Dei, a perfectione generationis in Chriſto impletæ, repetendæ a principio nativitatibus humanæ, poteſtas permiſſa eſt: ut requirentibus demonſtraret, in quo apprehendens erat per Nathan filium David introitu, recurrentes in Deum generationis admiſſo, inſeparabilis Dei, ut prædicans in hominibus Chriſtum ſuum perfecti opus hominis redire in ſe per filium faceret: qui per David patrem venientibus iter præbebat in Chriſto. Cui Lucæ non immerito etiam ſcribendorum Actuum Apoſtolorum poteſtas in miniſterio datur: ut Deo in Deum pleno, & filio prediſtionis extincto: oratione ab ipſi Apoſtoliſ facta, ſorte Domini electionis numerus compleretur. Sicque Paulus conſummationem apoſtolicis actibus daret: quamdiu contra ſtimulum recalcitrantem Dominus elegiſſet. Quod & legentibus ac requirentibus Deum: & ſi per ſingula expediri a nobis utile fuerat; ſciens tamen, quod operantem agricolam oporteat primum de fructibus ſuis edere, vitavimus publicam curioſitatem: ne non tam volentibus Deum demonſtraſſe videremur, quam ſatidientibus prodidiſſe.

A D M O N I T I O

IN SUBSEQUENTES COMMENTARIOS.

Nemo est hominum, qui eruditi audiunt, cui subsequens Commentarius liber in XIII. Pauli Epistolae, S. Hieronymo perperam olim adtributus, non videatur ille idem, quem S. Augustinus cum alibi, tum lib. III. de peccatorum meritis, & remissione cap. I. & Marius Mercator in Commonitorio non semel, Cassiodorus item, atque Auctor Praedestinati fuisse a Pelagio elucubratum testantur. Et sane (id quod tantum non evidens in eam rem argumentum est) loca, quae ex illo Pelagii opere, utpote heretici dogmatis veneno infecta, recitant illi atque impugnant, totidem fere in hoc verbis occurrunt, atque illa cum primis, quae ex cap. V. Epistolae ad Romanos desumpta sunt, & ab impressa lectione, vix quantum tribus amanuensium licentiae, differunt. Ea nos singula ibi diligenter comparavimus, quae huc conferre longum erat. Vera itaque illa sententia est, adeo non habere Libros istos auctorem Hieronymum, ut sint immo certis indiciiis foetus insensibilis ejus, & Catholicae fidei hostis. Sed est tamen assertioni modus adhibendus, ne inde conclusum eas, quod purum putum Pelagium contextus referat. Cum olim bona frugis, nec passim indoctis Commentarius videretur, ea quae praeter ceteris haeresim insinuant, cavere lectoribus religiosi homines studuerunt: & nonnulla sanioribus verbis interpollarunt, alia penitus exciderunt. Argumento haec sint, quae descripsit Mercator, nunc vero desiderantur: Hi autem, inquit, qui contra traducem peccati sentiunt, aliter eos, qui defendunt traducem, impugnare conantur. Si peccatum, inquit, Adæ etiam non peccantibus nocuit, ergo & Christi iustitia non credentibus prodest; quoniam similiter, immo plus dicit Apostolus, per unum liberari, quam per unum ante perierunt. Deinde dicunt, inquit, Si baptismus mundat antiquum illud veteris nosque peccatum, qui de duobus baptizatis nati fuerint, debent hoc carere peccato. Non enim potuerunt ad posteros transmittere, quod ipsi minime habuerunt. In hoc addunt, inquit, quoniam si anima non est ex traducē, sicut nec est, sed sola caro habet traducem peccati, sola & poenam meretur. Injustum est enim, ut hodie nata anima non ex massa Adæ, tam antiquum peccatum portet alienum: quia nec rationabile est ut Deus, qui propria peccata dimittit, unum imputet alienum. Haec sunt, inquam, a nostris exemplaribus abrasa, non alia de causa, quam quod in apertam haeresim erumpebant: indicio autem sunt, ejusmodi alia eandem subiisse fortunam: Ceterum Pelagii esse jam a XIII. usque saeculo credebatur: & luculentum ea in re Scriptoris nostri Veronensis testimonium est, Joannis se, Diaconi, ut Panvinio dicitur, sive, ut Pastrengico, Joannis Presbyteri Mansionarii in Historia nondum edita, quae apud nos est. Vidi, inquit, ego ipse Joannes Commentarium Pelagii praedicti, super Epistolae Pauli, in quo licet multa bene & eleganter exponat, tamen subtiliter infundit venenum haeresis suae. Praefationem porro istam. melloirs notæ mss. ignorant.

COMMENTARII IN EPISTOLAS SANCTI PAULI .

P R Æ F A T I O .

LITTERIS tuis cursim mihi allatis , & laboribus & curis in sacris codicibus desudare me cogis , jam mihi senescente corpore & viribus lassessentibus , Heliodore sancte : idque in Epistolis Beati Pauli , quæ & scientia prædicatoris , & lima justitiæ tam magnæ , & prædicando , & docendo , testimonio Spiritus sancti prolata atque dilatata sunt , ut comparare , aut coæquare veteri Testamento & Evangelicæ doctrinæ non dubitemus . Ipse enim , revelante sibi Spiritu sancto , cognovit , dum se raptum esse usque ad tertium cælum in corpore , aut extra corpus asserit , hoc est usque ad tertiam legem veteris novique Testamenti . In corpore , aut extra corpus , id est , neque per legem naturæ , neque per legem litteræ , sed per Spiritum sanctum , ei omnibus Apostolis minimo novissime datum per Jesum Christum Dominum nostrum , per quem habemus accessum in ista gratia , in qua & stamus , & gloriamur . Nos vero simpliciter exposuisse , brevibusque sermonibus comperies . Ejus nempe Epistolæ magnificentius ab omnibus sapientibus & interpretantur , & prædicantur .

COMMENTARII IN EPISTOLAM PAULI AD ROMANOS .

Caput I.

PAULUS . Quærimus quare Paulus scribat , cum Saulus antea sit vocatus ? Quod ex more sanctorum fecisse credendum est , qui in virtutibus proficientes , mutato nomine sunt vocati , ut essent etiam ipso nominenovi , ut Abraham , & Sara , & Cephas . Aliiter . Paulus . Sicut aliorum sanctorum tam in veteri , quam in novo Testamento , id est , Abraham , & Petri , & cæterorum , profectu & incremento meritum mutata sunt nomina : ita & Paulus in gratia proficiens , nomen sibi ipse mutavit .

Servus Jesu Christi . A servo capit , exemplum nobis humilitatis ostendens : quasi imitator ejus , qui exinanivit seipsum , formam servi accipiens , & humiliavit seipsum , factus obediens usque ad mortem : propter quod , & Deus illum exaltavit . Et hic per

A fidele primum servitium meruit Apostolatam . Item , non secundum timorem , sed secundum dilectionem , sicut ipse dicit : Vivo autem , jam non ego , vivit vero in me Christus .

Vocatus Apostolus . Jam in præsentia ad hoc vocatus , ut esset Apostolus . Item ostendit , non solum vocatum se ad Apostolatus gratiam : sed & segregatum in prædicationem gentium , ut ipse memorat . *Nos in gentibus : ipse autem in circumcisione .* Vocatus ergo a Christo in Apostolatam ; segregatus autem in prædicationem gentium , ut ostendat unam esse substantiam Patris , & Filii , & Spiritus sancti .

Segregatus . Sicut in Aëlibus Apostolorum Spiritus sanctus dicit Segregate mihi Barnabam & Paulum in opus ad quod elegi eos .

In Evangelium Dei . Evangelium , Latine bona annuntiatio , dicitur nativitatis : scilicet Christi , passionis , & resurrectionis , & in cælum ascensionis .

Quod ante promiserat per Prophetas suos . Ostendit se Christum non alium prædicare , quam eum , cujus Evangelium Prophetæ ab Jerusalem promiserant esse venturum .

In scripturis sanctis . Ipsos asserit Dei Prophetas

phetas esse : & illas Scripturas Sanctas de Christo ante cecinerunt . Verum totus hic locus contra Manichæos facit , ubi dicit , quod Evangelium ante sit promissum , & per Prophetas Dei , & in sanctis Scripturis , quod Christus secundum carnem ex David stirpe , id est , de Maria Virgine sit creatus , secundum quod prædixerat Isaias .

De Filio suo . Multi filii gratia , hic natura ; cujus etiam in carne nativitas dissimilis cæteris invenitur , eo quod ex virgine natus est .

Qui factus est ei ex semine David . Factus per Spiritum sanctum .

Secundum carnem . Addendo secundum carnem , & Forinam excludit , & Arium . Si enim secundum carnem factus est , secundum Verbi utique substantiam factus non est .

Qui prædestinatus est Filius Dei in virtute . Dicendo in virtute , ostendit non solum humanæ naturæ esse conceptum , sed absque virili semine ex virgine procreatum . Inferendo autem :

Secundum Spiritum sanctificationis . Ostendit Creatorem suum Spiritum sanctum . Item ut sit in omnibus ipse primatum tenens , secundum Spiritum sanctificationis prædestinatus , ut prior omnibus incorruptibilitatis virtute surgeret , & viam resurrectionis Dei filiis aperiret . De quibus ipse dicit : Quia filii Dei , cum sint filii resurrectionis .

Ex resurrectione mortuorum Jesu Christi Domini nostri . Non omnium resurgentium , sed ad Christum pertinentium , in ipso Christo resurrectionis forma est .

Per quem accepimus gratiam & Apostolatam . Gratiam in baptismo : Apostolatam , quando a Spiritu sancto directus est . Apostolus enim Græce , Latine missus dicitur . Item recto ordine , accepta gratia , honorem Apostolatus meruisse se dicit .

Ad obedendum fidei . Ostendit Evangelii gratiam obedientibus prædicandam .

In omnibus gentibus . Apostolatam accepit , ut jam non Legi , sed fidei obedirent .

Pro nomine ejus . Vice nominis ejus fungimur ut ipse ait : sicut misit me Pater , & ego mitto vos . Et iterum : Qui vos recipit , me recipit .

In quibus estis & vos vocati Jesu Christi . Et in vobis , id est , Romanis Apostolatam accepimus .

Omnibus qui sunt Romæ dilectis Dei . Hoc est omnibus credentibus , quos æqualiter diligit Deus sine acceptione personæ , Judæi , vel Græci .

Vocatis sanctis . Sanctis vocatione Dei , non meritis facti . Item idcirco dicit , sanctis , quoniam gratiam Spiritus sancti habentibus prædicabat .

Gratia vobis & pax a Deo Patre , & Do-

mino nostro Jesu Christo . Talis est ubique salutatio ejus , ut & commemoret in nobis beneficia Dei , & optet in nobis integra permanere : quia & gratia nobis peccata dimissa sunt , & reconciliati sumus Deo per mortem filii ejus . Commonet etiam pacificos esse debere , unam eandemque gratiam consecutos .

Primum quidem gratias ago Deo meo . Natura , Deus omnium est : merito & voluntate , paucorum , ut Deus Abraham : secundum quod hic suum nominat Deum .

Per Jesum Christum promissibus vobis . Hoc est , non pro Judæis solis .

Quia fides vestra annuntiat in universo mundo . Ostendit quomodo Romanorum fides omnibus Ecclesiis cognita sit . Vel certe , quod eadem fides , quam Romani tenent , in universo mundo ab Apostolis prædicetur . Item prudenter laudat , ut provocet ad profectum : Sive quia omni mundo mirum fuit Romanos credidisse , qui idolorum nimia fuerant cultura possessi , ita ut omnium gentium diis , quas vicerant , deservirent . Sed & simpliciter eorum fidem laudasse credendum est , cujus nunc devotio demonstratur .

Testis enim mihi est Deus cui servio in spiritu meo in Evangelio Filii ejus . Hoc est , in toto corde meo , & prompta devotione mea deservio . Si enim volens hoc ago , mercedem habeo . Sive verbum hic spiritum nominavit , ut est illud : Verbo Domini cæli firmati sunt , & spiritu oris ejus omnis virtus eorum .

Quod sine intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis . Hic ostendit , se omnia ex dilectione didicisse , ut liberius audiat : & dat exemplum sine intermissione orandi .

Obsecrans . Qua liberatione ad vos quoque perveniam in voluntate Dei . Aliter enim prosperum iter non habeo , nisi me voluntas Dei , quæ omnia novit , illuc direxerit , ut aliquem habeam fructum . Unde in Actibus Apostolorum legimus , eos alio ire volentes , alio destinatos . Sive secundum illud Jacobi : Si Deus voluerit , & vixerimus , faciemus hoc , vel illud .

Si quo modo tandem aliquando prosperum iter habeam in voluntate Dei veniendi ad vos . Demonstrat se cuncta quæ agebat , ex Dei genere voluntate .

Desidero enim videre vos . Hic ostendit , quomodo eos superius laudaverat , qui ad confirmandum aliquid gratiæ indigent spiritualis ,

Ut aliquid imperpetrat gratia vobis spiritualis ad confirmandos vos . Romanos Petri prædicatione fidem tenentes confirmare se velle Paulus dicit : non quo minus accepissent a Petro : sed ut duobus Apostolis testibus atque doctoribus , eorum roboretur fides .

Id est

Id est simul consolari in vobis per eam, quæ invicem est fides vestra atque mea. Ut per communem fidem invicem consolemur.

Nolo autem vos ignorare fratres: quia sæpe proposui venire ad vos. Per commeanates autem fratres audire potuistis.

Et prohibitus sum usque adhuc. Ostendit se occupatum necessitate Evangelij prædicandi, Romam adhuc ire non posse. Item prohibitus hic occupatus accipitur: dum alijs provinciis prædicaverit: sicut ipse exponit in fine Epistolæ suæ dicens: Propter quod & impediabar plurimum venire ad vos.

Ut aliquem fructum habeam in vobis. Mercedem laboris sui nominat fructum.

Sicut & in cæteris gentibus. Subauditur, habeo.

Græcis ac Barbaris, sapientibus & insipientibus debitor sum. Sapientes; Græcos philosophos Barbaros, insipientes appellat.

Itaque quod in me promptum est, & vobis, qui Romæ estis evangelizare. Qui Romæ estis: æque insipientibus, ut Græcis evangelizare vult.

Non enim erubescio Evangelium. Recte dicit non se erubescere prædicationem crucis, quæ creditibus Dei virtus est in salutem. Item hoc ad taxationem subtiliter pertinent paganorum, qui cum non erubescant credere Deum suum Jovem propter inanem libidinem, in animalia irrationabilia, & insensibilia esse mutatum: nobis erubescendum putant, Dominum propter salutem periti hominis credere crucifixum: cum in altero horrendum sit dedecus, in altero admiranda pietas atque virtus. Simul & illos hæreticos tangit, qui hæc tanquam indigna Deo refugiant, ut hominem indueret, quem pro salute humani generis passioni traderet: non intelligentes nihil dignius creatore, quam creaturæ suæ curare salutem: maxime cum ipse per hoc naturæ detrimentum quasi impassibilis sentire non possit.

Virtus enim Dei est in salutem. Nulla major virtus est, quam quæ devicta morte homini perditio reddit vitam.

Omni credenti. Quamvis infirmitas videatur incredulis.

Judeo primum & Græco. Sive quod justum fuerit, ut quomodo Abraham credens ex gentibus per solam primam fidem salvatus est: ita cæteri credentes salvarentur. Sive quod illud Testamentum, quod per legem Deus verax promiserat, debuerat exhibere.

Justitia enim Dei in eo revelatur. Ostendit ex fide uniuscujusque nostrum, prædicationis fidem posse roborari.

Ex fide in fidem. Sive quod ex fide justificatur Judæus, & in fide gentilis. Et ideo exposuerit, ut cacologia vitium declinaret.

A Sicut Scriptum est. Non ex operibus legis.

Justus autem ex fide vivit. Propterea hoc dicit: quia sine fide, hoc est, sine spe retributionis bonorum operum, perficere, virtutes nemo poterit: sicut & ipse ad Hebræos perhibens docet: Sine fide autem impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.

Revelatur enim ira Dei de celo. Si dicitur Manichæis, crudelis asseritur Deus veteris Testamenti, quia super peccatores vindictam inducat: quomodo hoc loco ab Apostolo dicitur a Deo novi Testamenti vindictam impiis hominibus inferendam? Unde monstratur, unum eundemque Deum esse novi & veteris Testamenti. Item incipit ad partem gentium loqui, dicitque Dei iram per Evangelium revelari, five per naturæ testimonium: noverant enim homines, & beneficia, & plagas expectare de celo.

Super omnem impietatem, & injustitiam hominum. Tres esse videntur impietates. Prima & maxima in Deum, quæ aut per blasphemiam, aut per idololatriam admittitur. Secunda, in parentes, aut injuria, aut contemptus: sicut scribitur in Levitico: Si quis dormierit cum uxore patris sui morte moriatur: ambo impietatem fecerunt. Tertia, in extraneos, ut est illud: Et tu remisisti impietatem cordis mei. Et plura alia, quæ enumerare perlongum est. Sive omnis impietas, ad diversas idolorum culturas referenda est: ut impietas quasi ad injuriam Dei, injustitia vero ad omnia peccata pertinere videatur.

Eorum qui veritatem Dei in injustitia detinent. Veritatem nominis Dei injustitia indignæ materiæ detinente dolorem. Item scientes delinquant, qui Dei veritate agnita, injuste agunt.

Quia quod notum est Dei. Ostendit quomodo omnis homo naturalem habens intellectum, agnoscit esse insequendam substantiam invisibilem, quæ diversas in omnibus artes & disciplinas operatur. Quo etiam exemplo invisibilis Deus manifestatur hominibus, ex his operibus, quæ operatus est, & operatur: simul & mens Trinitatis demonstrat imaginem, in qua generat insitum sibi verbum, & inseparabilem habet sibi met natum verbum sapientia. Item quod potest naturaliter scire de Deo, quod sit, & quod justus sit.

Manifestum est in illis. In conscientijs eorum. Omnis namque creatura Deum se nosse testatur, & ab alio factam judicat: cujus voluntati sibi parere necesse sit. Si enim Deus summum magnum est, invisibilis, incomparabilis, incomprehensibilis, inestimabilis: & qui super omnia sit, id est, cui neque præponi

poni aliquid, neque possit æquari, siue magnitudine, siue claritate, vel potentia: manifestum est, hoc nulli creaturæ posse competere, quæ & oculis videtur, ratione colligitur, & æstimatione iudicatur. Major autem omnibus per omnia nulla est creatura: quia omnes se alterutrum vincunt. Alia enim magnitudine, ut celum, terra. Alia claritate, ut sol, vel stella. Alia altitudine, ut mare. Ita ergo pervidetur, quia nullum elementum sit Deus. Quod autem facta sint, mutabilitas eorum, quæ non potest cadere in æternitatem, demonstrat. Quod vero non seipsa fecerint, manifestum est: quia si se ipsa fecerunt, iam erant antequam fierent, ut se facere possent, quod valde absurdum est dicere. Cum vero variant, & ordines suos permutant, & alterutrum cedunt, ostendunt se ab uno auctore facta, & non suam, sed Domini sui facere voluntatem: cuius transgredi non possunt imperium.

Deus enim illis manifestavit. Virtus enim eius occulta, ex his quæ palam sunt, æstimatur. Si enim ea quæ videntur, tam præclare ab eo facta sunt, ut quidam illa Deos putarent, & æterna esse tentarent: quanto magis factorem sempiternum & omnipotentem, & immensum esse intelligere poterunt? secundum Sapientiæ librum dicentem: Ad cuius magnitudinem, creatura comparata, poterit horum creator videri &c.

Invisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Tam evidenter intellecta sunt, ut conspecta dicantur.

Sempiterna quoque ejus virtus & divinitas, ita ut sint inexcusabiles. Quia cum cognovissent Deum. Sive per naturam, sive per facturam, & rationem.

Non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt. Pro eo quod tales facti sunt, ut Deum possint agnoscere, si velint.

Sed evanuerunt in cogitationibus suis. Putantes se Dei magnitudinem in cogitatione posse comprehendere, evanuerunt in naturali fopore, creaturas pro creatore venerati.

Et obscuratum est insipiens cor eorum. Recedentes a lumine veritatis,

Dicentes enim se esse sapientes. Quasi qui invenissent quomodo invisibilis Deus, per similitudinem visibile cohereret.

Stulti facti sunt. Et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem. Non intelligentes nullam similitudinem habere mortale immortalis, & incorruptibile sempiterni.

Imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentium. Non hominis solum, sed imaginis hominis: & non hujus tantum, sed etiam animalium. Hic Jovis cultores appellat, qui cum propter amores fecundissimos in ista afferant transforma-

tum, & idcirco se illi tales imagines confecerat, in quibus libidini satisfecit.

Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum. In hoc quod Deus tradidisset, dicitur propriis desideriis peccatores, ostendit non quod ipse sit causa, sed quod per longanimitatem, & patientiam non inducendo vindictam, patitur eos secundum cordis sui agere voluntatem: hoc facit volens eos ad poenitentiam converti. Item tradere in Scripturis dicitur Deus, cum non retinet delinquentes propter arbitrii libertatem: sicut in Psalmo dicit: Et dimisit eos secundum desideria cordis eorum.

In immundiciam. Quæ est in turpibus ministeriis idololorum.

Ut contumeliis afficiant corpora sua. Dum sibi in sacramentis eorum, cauteria & combustiones infligunt.

In semetipsis. Ut quasi amentes ipsi in se, suorum sint vindices delictorum.

Quia commutaverunt veritatem Dei in mendacium. Commutaverunt vere Dei cultum in mendacium idololorum, quæ falso prodigiis colue-runt: & quodammodo stultis mentiuntur esse, quod non sunt.

Et coluerunt, & servierunt creaturæ potius, quam creatori. Non solum dilexerunt, sed etiam servierunt: sed quicumque alicujus creaturæ cupiditate vincitur, ipsi servit. A quo enim quisque superatus est, hujus & servus est.

Qui est benedictus in secula: amen. Cui si servissent, fieri benedicti in secula potuissent. Qui enim fecerit voluntatem Dei, manet in æternum: sicut ipse manet in æternum.

Propterea tradidit illos Deus in passionem ignominie. Propter causas superiores memoratas, in his flagitiis sunt dimissi.

Nam femine eorum imitauerunt naturalem usum in eum usum, qui est contra naturam. Omnia perverterunt in Deum perverfi. Neque enim ordinem naturæ servarunt: qui naturæ dereliquerunt auctorem. Infandorum enim idolorum cultura, omnis mali causa est, initium & finis.

Similiter autem & masculi, relicto naturali usu femine, exarserunt in desideriis suis in invicem masculi in masculos turpitudinem operantes. Effrenata libido modum servare non novit.

Et mercedem, quam oportuit, erroris sui in semetipsis recipientes. Sic cucurrit ordo, ut qui Dei obliti erant, nec seipsos agnoscerent.

Et sicut non probaverunt, Deum habere in notitia. Non nescierunt, sed minime probaverunt. Ille enim probat se Deum habere in notitia, qui semper illum in præsentia habens, peccare non audet.

Tradi-

Tradidit illos Deus in reprobum sensum. A minem peccantem iudicat atque condemnat. Item cum ex eo sibi quisque displicet, quod fecerit malum, Dei iustitiam cognovisse dicitur: non intellexerunt tales ab eo, & si non in presenti, tamen in futuro esse puniendos. Si enim intellexissent, urique talia committere timuissent.

Ut faciant ea, quæ non conveniunt. Homini facere.

Repletos omni iniquitate, malitia. Iniquitatem & malitiam, principales causas ostendit vitiorum esse.

Fornicatione, avaritia, nequitia. Fornicationem autem, & avaritiam simul junxit: quia utrique pene idolatria comparatur nequitie.

Plenos invidia, homicidiis. Pulchre invidiam homicidio sociavit: quia prima hujus criminis, ipsa materia est.

Contentione. Contentio est, ubi non ratione aliquid, sed animi pertinacia defenditur, & ubi jam non veritas quæritur, sed proximus fatigatur.

Dolo. Occulta malitia, blandis sermonibus adornata.

Maliginitate. Malitiæ, votum, vel opus, malignitas appellatur.

Sufurrones. Murmuratores, non in faciem, sed in aurem loquentes.

Detractores, Deo odibiles. Nihil est enim tam odibile Deo, quam idolatria: cui per similitudinem eradicandi pœna detractionis scripta conjungitur.

Contumeliosos. Qui veloces sunt in verbis injuriæ.

Superbos, Elatos, inventores malorum. Qui vult supergredi, quod est, superbus est, sicut diabolus perdit seipsum, quod est. Qui enim super alios vult esse, hic infra se fiet: & inde sequitur inventores malorum: quia semper superbia excogitat & iavenit mala, sicut auctor superbiæ per elationem suam invenit sibi malum, quod ante non fuerat. Elatus autem dicitur, qui effertur super mensuras suas.

Parentibus non obediens. Veri parentes sunt, qui per semen verbi generant in lucem filios ad vitam æternam.

Inspientes, incompósitos. Qui a fonte sapientiæ recesserunt, necesse est, ut inordinatè sentiantur.

Sine affectione, absque fœdere. Affectio est adimpletio caritatis.

Sine misericordia. Quando aliis poterant misereri, qui in se misericordes esse noluerunt? Hæc omnia per ordinem digesta peccata, de illis dicuntur, qui derelinquentes Deum, ab eo vicissim sunt derelicti. Caveamus ergo & nos, ne quod malum ex his habentes, similiter relinquamur.

Qui cum iustitiam Dei cognovissent, non intellexerunt: quoniam qui talia agunt, digni sunt morte. Hic ostendit quomodo unusquisque hominum sit a Deo secundum actus proprios iudicandus: in quo & ipse alium ho-

Non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus. Ne quis diceret, hæc non omnia se fecisse: addidit, qui consentiunt facientibus. Sed & qui in istis non consentit, qui iudicabant huiusmodi, tamen idolatriæ consentiendo, quæ omnium horum caput & causa est, omnibus consensisse videbatur.

Caput II.

PROPTER quod inexcusabilis es, o homo omnis, qui iudicas. In quo enim alterum iudicas, teipsum condemnas. Eadem enim agis, quæ iuicas. Omnes huiusmodi, qui iudicabant, maxime tamen hi qui habent in reprehendendo iudicium iudices, & Domini conveniuntur. Naturali enim iudicio dignam factis proferunt unumquique sententiam: omnesque noverunt, & innocentiam mereri præmium, & malitiam habere supplicium.

Scimus enim quoniam iudicium Dei est secundum veritatem, in eos qui talia agunt. Existimas autem hoc, o homo omnis, qui iudicas eos, qui talia agunt, & facis ea: quæ tu effugies iudicium Dei? Secundum veritatem erit iudicium, quo iudicabuntur huiusmodi, qui non condemnare in aliis poterunt, quæ ipsi committere non timerunt. Si enim tu peccator; peccatorem tibi similem iudicas; quanto magis Deus iustus te iudicabit injustum? ne illi mala placere, & displicere bona forsitan videantur: quippe quem sine personarum acceptione, nec amicis suis, nec angelis legimus pepercisse peccantibus. Humanum autem iudicium multis modis corrumpitur. Amore, odio, timore, avaritia sæpe iudicii integritas violatur: & contra iustitiæ regulam interdum misericordia inclinatur.

An divitiarum bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnitis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad poenitentiam te adducit? Hic aperte monstratur quare peccatori delicta cordis sui dimiserit Deus: & cum possit prohibere peccantem, vel inferre vindictam, mavult converti ad poenitentiam. Item nunquid propterea tibi de impunitate blandiris, quia Deus in presenti non reddit: & tu longitudo tempore, & abundantiam bonitatis intuens, putas jam non esse iudicium? Audi Scripturæ sententiam: Non tardat Dominus promissis, sed patienter agit propter vos nolens aliquem perire, sed omnes ad pœ-

ad poenitentiam converti. Bonus est expectando, iustus est puniendo. Unde admonet Propheta: Ne tardes converti ad Dominum, neque differas de die in diem: subito venit ira ejus, & in tempore vindictæ disperdet te. Et iterum: Ne dixeris, peccavi, & quid accidit mihi triste: est enim Altissimus patiens redditor. Multi se homines per patientiam Dei seducunt: qui non vult ita tum punire peccantes: putatur enim aut res humanas minime curare, aut culpas indulgere, quia differt. Plerique etiam contra se calumniantur, cur in præsentem non redditor: non intelligentes, quod si ita fieret, nullus pene hominum remaneret: nec unquam de iniustus fierent iusti. Ideo autem hominibus videtur Deus diu expectare peccantes: quia nos cum parvi temporis sumus, annos centum æternitatem putamus. Ille autem, apud quem mille anni pro uno sunt die, centum annos unius horæ suæ spatio non coæquat: quapropter hoc parvum est apud eum: cum etiam homines soleant multo tempore correptionem sperare peccantium.

Secundum autem duritiam tuam, & impænitens cor. Tu autem imprudens æger, ad vulnera major abuteris ipso remedio: quia iuxta sententiam beati Job, poenitentiae loco abuteris in superbiam. Unde non agnita pietas majus tibi iudicium parat: ut vindictam sentiat, qui misericordiam sentire contempsit. Iterum, omne enim cor, quod non sentit, induratur. Hoc enim modo induravit Deus cor Pharaonis.

Thesaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis iusti iudicii Dei: qui reddit unicuique secundum opera ejus. In diem iudicii, iram tibi super iram ipse condidit: qui die definit, & certo tempore apparebit.

His quidem qui secundum patientiam boni operis. Boni operis merces per patientiam expectatur: quia in præsentem vitam non redditur. Per fidem enim ambulamus, & non per speciem. Et tunc erit perfectum opus, si in finem usque duraverit: quia qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.

Gloriam & honorem, & incorruptionem. Gloriam, qua sancti fulgebunt ut sol. Honorem, filiorum Dei, quo nihil est majus: per quem etiam angelos iudicabunt. Incorruptionem vitæ perpetuæ.

Quærentibus vitam æternam. Qui per patientiam opera quærit vitam æternam, ista omnia consequitur. Et qui habet hanc spem, in eo sanctificat se, sicut & ille sanctus est.

His autem qui sunt ex contentione. Audiant, qui sæpe victi, animositate contendunt, & timeant in consuetudine pessima permanere, ne ista omnia super eos deputentur. Jam superius dictum est, contentio-

S. Hier. Tom. XI. Pars III.

sum hunc esse specialiter, qui aliquid contra conscientiam suam nititur defendere.

Et qui non acquiescunt veritati: credunt autem iniquitati. Evangelicæ veritati non credunt, & consentiunt iniquitati, ut relicto creatore, deserviant creaturæ.

Ira & indignatio. In iudicio poenæ sunt.

Tribulatio & angustia. Conscientiæ & infructuosæ poenitentiae, sicut scriptum est: Tunc dicens intra se poenitentiam agentes, & per angustiam spiritus gementes. Item hucusque sermo dirigitur ad omnes naturali obnoxios legi: in quo etiam Judæi pariter continentur. Idcirco autem Judæa Gentili antefertur: quoniam præter naturalem legem scriptam habet.

In omnem animam hominis operantis malum: Judæi primum & Græci. Animæ poenam Apostolus comminatur, propter hæreticos, qui solam carnem delinquere dicunt: & animam negant posse peccare. Sive anima pro toto homine dicitur. Sicut in Genesi Jacob cum septuaginta animabus Ægyptum introisse refertur.

Gloria autem, honor, & pax omni operanti bonum. Gloria contra iram, honor contra indignationem. Et quod supra incorruptionem, hic pacem appellat.

Judeo primum & Græco. Quod supra animam, hic hominem nominavit. Primum autem pro quidem ponit. Sive primum credulitatis tempore, non honore.

Non enim est personarum acceptio apud Deum. Ergo nec gentes sibi de ignorantia falsa, nec Judæi de legis circumcissione, & privilegio blandiantur.

Quicumque enim sine lege peccaverunt, sine lege peribunt. Et quicumque in lege peccaverunt, per legem iudicabuntur. Sine lege naturæ: hoc loco, peribunt & iudicabuntur, unum voluit intelligi, quia & qui perit, per Dei iudicium perit, & qui iudicatur, peccator perit: sicut scriptum est, quia peccatores peribunt. Nam & similes illos facit dicendo: Non auditores tantum legis iusti esse, sed factores. Et paulo inferius dicit gentes in die Domini iudicandas. Quis enim dubitat, tam sub lege positos quam sine lege degentes, nisi Christum crediderint, perituros?

Non enim auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur. Reddit rationem, quare non sint gentibus meliores. Unde & nobis timendum est, ne audientes legem, & non facientes, cum gentibus pereamus: sicut ipse alibi dicit: Ne cum hoc mundo damnemur.

Cum enim gentes, quæ legem non habent. Ne quis forte diceret, legem non habent: ad quam formam poterunt iudicari.

Naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt.

K

Sive

Sive de his dicit, qui naturaliter iusti fuerunt ante legem, sive qui etiam nunc boni aliquid operantur.

Ejusmodi legem non habentes ipsi sunt lex. Ostendit illos non esse sine lege, ut & gentes inexcusabiles faciat, & Judæis de proprietate gloriam tollat.

Quid ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis: testimonium reddente illis conscientia ipsorum. Natura agit legem in corde per conscientia testimonium: sive conscientia testatur legem habere timendo, dum peccat, & videtur gratulando peccatis, etiam si nullum hominum vereatur ipse, qui peccat.

Et inter se invicem cogitationum accusantium, aut etiam defendentium, in die cum iudicabit Deus occulta hominum. Dicit altercationes cogitationum esse, cum quid faciendum, vel non faciendum diurna deliberatione decernimus, & secundum hoc nos in die Domini iudicandos: quia bonum malumve non ignorasse, probamur. Sive conscientia, & cogitationes nostræ erunt in die iudicii ante oculos nostros, tanquam quædam historiæ cognoscendæ: aut ipse nos accusabunt, aut etiam excusabunt, sicut scriptum est: Arguam te, & statuem eam contra faciem tuam.

Secundum Evangelium meum, per Jesum Christum. Secundum quod annuncio, per Jesum Christum iudicabit Deus.

Si autem tu Judæos cognominaris. Hic convertit se ad Judæos, docens opere, non nomine tantum debere esse Judæum: eumque esse verum, cujus occulta sunt bona:

Et requiescis in lege. Confidis, vel securus es.

Et gloriaris in Deo: & nosti voluntatem ejus. Gloriaris te solum nosse Deum, ejusque voluntatem agnoscere.

Et probas utiliora instructus per legem. Eligis majora, & inter minora discernis. Quæ enim per naturam utiliora probantur, utiliora sunt per legem.

Confidis teipsum esse ducem cæcorum. Quorum cor obscuratum est.

Lumen eorum, qui in tenebris sunt. Ignorantia.

Eruditorem insipientium. Qui Dei non habent sapientiam.

Magistrum infantium. Parvulorum ætate, vel sensu.

Habentem formam scientiæ, & veritatis in lege. Ad quam semper respiciens, errare non potes.

Qui ergo alium doces teipsum non doces. Similiter gentibus dixerat. Qui enim alium iudicas, teipsum condemnas. Qui in lege requiescis, o Judæe, quare transgredieris legem? Qui gloriaris in Deo, quare inhonoras Deum? Qui nosti voluntatem ejus, quare non

A obtemperas ejus voluntati? Qui probas utiliora, cur inutilia sectaris? Dux cæcorum. quomodo viam non vides rectam? Si enim videres: per ipsam utique ambulares. Si lumen es aliorum, cur non abjicis opera tenebrarum? Eruditorem insipientium, ut quid timorem Domini, qui est initium sapientiæ, reliquisti? Magister infantium, quomodo puer es in sensu? Qui habes formam scientiæ veritatis in lege, quare nec ipse sequeris, nec alios sequi pessimo exemplo permittis? Quare non convenit vita tua doctrinæ tuæ, & opus tuum destruit fidem tuam? Unde fiet ut lex a te non custodita, non solum tibi nihil profit, sed etiam majoris criminis reus, suum contemptorem obtineat.

Qui predicas non furandum, furaris. Quidam dicunt, abscondendo ab hominibus furaris Christum.

Qui dicis non mœchandam, mœcharis. Non est una mœchia. Nam omne quod Deo debet anima, si aliquid præterquam Deo reddiderit, mœchatur.

Qui abominaris idola, sacrilegium facis. Sacrilegium est, quod proprie in Deum committitur, quasi sacrosancti violatio. Item in hoc, inquit, in quo committis sacrilegium, idololatra esse monstraris.

Qui in lege gloriaris, per prævaricationem legis Deum inhonoras. Exponit sacrilegium, quia dicit.

Nomen enim Dei per vos blasphematur intergentes: sicut scriptum est: In Isaia. Præpollerato ordine ante posuit testimonium quam diceret, scriptum. Ita enim dicentis sermo dilapsus est, ut quod ex propria intentione dicebat: eodem sensu scriptum reperit. Vel revera, quorum injustis actibus nomen Dei fuerat blasphematum, sicut scriptum est: Polluerunt nomen meum intergentes: dum dicuntur populus Dei, inter quas gentes captivi, suis peccatis scientibus morabantur. Item, sicut ait: Per bona opera vestra benedicitur Deus: ita nunc non recte converfantibus blasphematur.

Circumcisio quidem prodest, si legem observes. Si autem prævaricator legis sis, circumcisio tua præputium facta est. Quomodo nihil est, si prodest? Prodest tempore suo signum: prodest si iustitia (cujus est signaculum) adsit. Cæterum sine illa superfluum erit, sive quia vivere faciebat Judæum, & infantia exterminari antequam sciret, sive quia in lege faceret esse: qua perspecta invenitur, carnis circumcissione cessante, veram illam cordis esse venturam. Et prævaricator legis est, dum non sequitur id quod ibi prædictum est.

Si igitur præputium iustitiæ legis custodiat: nonne præputium illius in circumcissionem reputabitur.

tabitur? Visibilia indigent invisibilibus, invisibilia non indigent visibilibus, eo quod visibilia, imago sunt invisibilium, & invisibilia, veritas sint visibilium: ideo circumcisio autem cordis, non indiget carnis: quia imagine non indiget veritas; imago autem indiget veritate. Quæritur sane: quare sit data circumcisio, si per seipsam non prodest. Primum, ut agnosceretur Dei populus inter gentes. Denique quando soli erant ingeremo, circumcisi non fuerunt. Sive ut corpora eorum agnoscerentur in bello. Nam quod in tali membro signantur, hæc causa est: Primum ne aliud membrum aut debile fieret, aut turpe, quod publice videretur. Iterum, propter gratiæ promissionem, in qua erant per castitatem placituri. Sive ut Christus significaretur ex ejus semine nasciturus, ad quem futura erat ista carnalis, quæ spiritualem habebat asserre: Cujus typum gerens Jesus Nave, populum secundo circumcidere jubetur.

Et judicabit id quod ex natura est præputium, legem consummans, te, qui per litteram circumcissionem prævaricator legis es. Sive dum literæ circumcissionem sectans, circumcissionem spiritus accipere dedignaris: sive non sequendo, quod lex dicit: hoc est, ut Christo credens, veram circumcissionem acciperis.

Non enim, qui in manifesto Judeus est, neque quæ in manifesto in carne est circumcisio: sed qui in abscondito Judeus est. Ipse est verus. Omnia enim, quæ antea circa exteriorum hominem gerebantur, figuram interioris habebant.

Et circumcisio cordis. De qua scriptum in lege est: In novissimis diebus circumcidet Deus cor tuum & cor seminis tui, ad Dominum Deum tuum amandum. Et iterum: Circumcidite vos Deo vestro, & circumcidite præputium cordis vestri.

In spiritu non litera: ejus laus non ex hominibus, sed ex Deo est. Non secundum litteram legis, sed secundum novum Testamentum: quod interiora quærit, quæ solum videt Deus.

Caput III.

Quid ergo amplius est Judeus: aut: quæ utilitas circumcissionis? Multum per omnem modum. Ex persona Judæi interrogantis dicitur, respondente Apostolo: multum quidem secundum omnem modum. Ideo autem multum interest: non quia circumcissionem in carne acceperunt, sed quia credita sunt illis eloquia Dei. Item reddit rationem, quod lex contempta non profit, &

Quod carnalis circumcissionis prærogativa, nullis operibus fulta, sit vana. Interrogat, quid amplius habeat Judæus. Ex cujus persona respondetur: Multum per omnem modum. Nam si ipsius sensus est: multum per omnem modum, & omnis homo mendax: quomodo postea contravenit, dicens: Si autem iniquitas nostra iustitiam Dei commendat, quid dicemus? Nunquid iniquus Deus? Abit, &c. Postremo, quomodo Judæos nihil amplius habere confirmat, si hic modum habere commemorat?

Primum quidem: quia credita sunt illis eloquia Dei. Hoc estis dicturi: primum, quod credita sunt illis eloquia Dei, & gentibus nulla.

Quid enim, si quidam illorum non crediderunt? Nunquid incredulitas illorum fidem Dei evacuavit? Absit. Fidem promissorum, cum sit dictum Abrahæ: Quia in semine tuo benedicentur omnes gentes.

Est autem Deus verax, omnis autem homo mendax. Hic omnis, pro maxima parte dicit, sicut: Omnes sua quærunt. Et omnes me dereliquerunt, Lucas est mecum solus.

Sicut scriptum est: Ut justificeris in sermonibus tuis, & vincas cum judicaris. In Psalmo: quinquagesimo. Hoc testimonium ita posuit pars adversa, quasi diceret: Propterea ego peccavi, ut tu iustus appareas, me judicando. Sed verus sensus sic se habet: quia promiserat se Deus sine personarum acceptione in peccantibus vindicare: & quidam ejus patientiam mendacium judicabant, vincit cum judicaverit, quando eorum facta punit: in quibus nemo putaverit vindicari. Aliter: Probasti te curam de hominibus habere, qui per Prophetiam mea abscondita revelasti, & vicisti eos, qui te incuriosum humanorum actuum esse consingunt. Hucusque obsecutio cucurrit: jam incipit Apostolus respondere.

Si autem iniquitas nostra iustitiam Dei commendat, quid dicemus? Nunquid iniquus est Deus? Iniquum est, si in illis vindicat, qui ideo peccaverunt, ut illis iustior apparet. Item non quod nostra iniquitas addat iustitiam Deo, sed in tempore, quando in iudicium cum Deo venimus, non observantes præcepta ejus, promissionum retributionem fraudamus. Unde ostenditur Deus verax, quia quæ promissit sanctis, peccatoribus non dat.

Qui insert iram. Ut in Diluvio & Sodoma, ita in iudicio.

Secundum hominum dico: Absit. Alioquin quomodo judicabit Deus hunc mundum? Secundum te, qui taliter sentis. Alioquin quomodo judicabit Deus hunc mundum? Quia iustitia damnabit injustitiam: si,

secundum te, humana iniquitate sit justior.

Si enim veritas Dei in meo mendacio abundavit in gloriam ipsius. Hoc est, crevit.

Quid adhuc & ego. Hoc est, insuper judicior ego quicumque mentior homo, qui laudari deberem, si meo mendacio, Dei veritas comprobatur.

Tanquam peccator judicor? Et non sicut blasphemamur, & sicut ajunt quidam nos dicere. Ut qui me ita judicat, qua peccantem, & non sicut quidam nos ajunt dicere: quod B quanto majora mala fecerimus, tanto majora bona recipiamus.

Faciamus mala, ut veniant bona. Hoc fortassis ideo putabant: quia non intellexerunt, quod quidam dicebat: Ubi abundavit peccatum, superabundavit gratia.

Quorum damnatio justa est. Quid justius, quatuor ut hanc penam sentiant, quam nos negare mentiti sunt: qui nihil magis, quam justum Dei judicium prædicamus.

Quid ergo, Præcellimus eos? Nequaquam. Causati enim sumus, Judæos & Græcos, omnes sub peccato esse. Nos ex Judæis nullam, unde majores simus, invenio causam. Hoc enim investigavit ratio, sub peccato esse, & Judæos & Græcos, quod non ratione sola colligimus, sed etiam de Judæis testimonio comprobamus. Item hoc ostendit: quomodo Judæi licet Legem & Prophetas haberent, nihil tamen amplius, quam gentes habebant: quia omnes similiter peccaverunt, & egent gloria Dei.

Sicut scriptum est. Quia non est justus quisquam. In Psalmo tertio decimo. Psalmus iste, unde hoc testimonium sumptum est, de insipiente loquitur: quod testimonium in adventu Christi præcipue ostendit impletum, tempore scilicet passionis, quo nullus justus cum pateretur, puto inventus sit.

Non est intelligens, non est requirens Deum. Qui non requirit fundamentum, necesse est, ut declinet.

Omnes declinaverunt. Qui non intelligit, non requirit: seu ideo non intelligit, quia non quærit. Deus autem tunc requiritur, cum ejus voluntas inquiratur: quia omnis qui peccat, non vidit eum, nec cognovit eum, eo quod, qui peccat, Domini sui non cognoscit voluntatem. Nam & vulgo nescire dicitur, cujus voluntas ignorata est.

Simul inutiles facti sunt. Inutiles ad opus, ad quod fuerunt procreati.

Non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. Nec Apostolus. Item si non est, qui faciat bonum, quomodo inferius plebem suam arguit devorantes, & inopum

consilium confundentes? Plebs enim Dei non erat, si bonum non faciebat: maxime cum justa ibidem generatio appelletur. Hoc magis ad Psalmi expositionem pertinet, quam ad Apostoli causam.

Sepulchrum patens est guttur eorum. Fecit doctrinæ suæ, & adulatione contaminans, & interficiens audientes. Ideo enim sepulchrum diligenter clauditur, ne adhuc viventibus exhalatione sua generet pestem.

Linguis suis dolose agebant. Aliud ore promittentes, aliud corde volentes.

Venenum aspidum. Horum serpentium pessimum dicit esse venenum.

Sub labiis eorum. Hoc est, in corde.

Quorum os maledictione. Non est unius generis maledictio. Quicquid enim malo voto dicitur, sine dubio male dicitur.

Et amaritudine plenum est. Amaritudo contraria est dulcedini verborum Dei.

Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Sive simpliciter homicidas dicit: sive interficientes animas adulando. Unde in Actibus Apostolorum, dicit Paulus: Mundus sum ab omni sanguine. Non enim subterfugi, quo minus vobis annuntiarem omne consilium Dei.

Contritio & infelicitas in visis eorum, & viam pacis non cognoverunt. Conteruntur & infelices fiunt animæ in doctrinis eorum, vel in exemplis conversationis eorum.

Non est timor Dei ante oculos eorum. In timore Dei conclusit: qui si timorem Dei semper ante oculos habuissent, non utique deliquissent. Neque enim audet servus, Domino præse, peccare.

Scimus autem quoniam quæcumque lex loquitur, his qui in lege sunt, loquitur. Ne dicerent, hæc in Psalmo de gentibus dicta, ostendit, quæ in lege dicta sunt, his qui in lege sunt, loqui. Quæritur sane, quomodo Judæi dixerunt Deum non esse. Non utique verbo dixerunt, sed opere. Nam constitentur quidem fe nosse, factis autem negant. Ergo gentes hic non appellat: qui jam de illis, talia dixerat in propria causa.

Ut omne os obstruatur. Non solum gentium, sed etiam Judæorum: dum non habent unde gloriari possint.

Et subditus fiat omnis mundus Deo. In confessione peccati.

Quia ex operibus legis non justificabitur omnis caro coram illo. Modo non justificatur. Sive opera legis, circumcisionem dicit, sabbatum, & cæteras caeremonias: quæ non rati ad justitiam, quam ad carnis lætiam pertinebant. Item non contraria sibi dicit Apostolus, superius dicens: Qui ostendunt opus

opus legis in cordibus suis. Et nunc dicit, A ex operibus legis non justificari omnem carnem. Carnem accusat, cujus providentia legi Dei subijcere non potest. Lex enim ostendere novit peccatum: non tamen ostendit, qualiter debeat observari: & iterum punire noxia, non dans veniam poenitenti; Christus autem remissionem peccatorum donat credentibus, & docet quomodo debeant carnis vitia vitari, atque prudentia refecari.

Per legem enim cognitio peccati. Non remissio illi peccati, sed cognitio. Ideo enim per legem quid sit peccatum, agnoscitur: quia aut in oblivione erat lex naturæ: aut ante legem literæ, leviora quæque non cognoscebantur esse peccata, id est, quæ aliis non nocebant: ut de concupiscentia, ebrietas, & cætera hujusmodi.

Nunc autem sine lege iustitia Dei manifestata est. Hoc est, quod dicit: quia iustitia, quæ in Christo manifestanda erat, in lege naturali non erat cognita. Testimonia autem legis Moyli & Prophetarum annuntiatione prædicantur. Item sine lege literæ iustitia manifestata: quæ nobis gratis a Deo donata est, non nostro labore quæsitæ, & apertius per exempla Christi, evidentiore patefacta, quæ latebant in lege.

Testificata a Lege & Prophetis. Sive iustitia hæc prædicata est a Lege & Prophetis: in novissimis temporibus esse ventura: sive cognitio peccati, a Lege & Prophetis testimonium accepit.

Iustitia autem Dei per fidem Jesu Christi, in omnes, & super omnes, qui credunt in eum, iustitia, qua creditur Christo.

Non enim est distinctio. Inter Judæum & Græcum.

Omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei. Quia non habent suam.

Justificati gratis per gratiam ipsius. Sine ulla operum actione per baptismum, quod omnibus non merentibus gratis peccata donavit.

Per redemptionem, quæ est in Christo Jesu. Quia nos redemit sanguine suo de morte: cui per peccatum venditi fueramus: secundum Isaiam dicentem: Peccatis vestris vendidati estis. Quam mortem Christus vicit quia non peccavit. Omnes autem rei eramus mortis: cui se ille indebite tradidit, ut nos suo sanguine redimeret. Unde Propheeta prædixerat: Gratis vendidati estis, & sine pecunia redimemini. Hoc est, quia nihil pro vobis accepistis, & Christi estis sanguine redimendi. Simul illud notandum, quia redemit nos, non emit: quia ante per naturam ipsius fueramus, licet simus nostris ab eo alienati delictis. Tunc sane frutuosa erit redemptio nostra, si peccare cessamus.

Quem proposuit Deus. In promptu ante oculos omnium posuit: ut qui redimi vult, accedat.

Propitiatorem, per fidem in sanguine ipsius, ad offensionem iustitiæ suæ. Ut propitiatur eis, qui credunt se ejus sanguine liberandos.

Propter remissionem præcedentium delictorum. Propterea passus est Christus, ut propositum Dei sedaret: quo tandem punire decreverat peccatores.

In sustentatione Dei, ad offensionem iustitiæ ejus in hoc tempore. Vult ostendere, Deum quidem ad hoc expectasse, ut tandem se corrigerent delinquentes. Illos vero male usos patientiæ Dei, in majora prolapso esse peccata. Unde Job ille iustissimus suo tempore ait de peccatore. Dedit ei Deus locum poenitiæ: & ille abutitur eo in superbia.

Ut sit ipse iustus, & iustificans eum, qui ex fide est Jesu Christi. Qui solus inventus est, & quem ipse iustificaverit: non ex operibus, sed ex fide.

Ubi est ergo gloriatio tua? Exclusa est. Ad Judæum loquitur: ne gloriaris te operibus meruisse iustitiam. Item interrogatio Judæi est. Et respondetur ab Apostolo: Exclusa est. Item, Judæus interrogat.

Per quam legem? Factorum? id est, per naturalem. Opera legis refelluntur ab Apostolo.

Non. Sed per legem fidei. Per quam legem? Factorum? Non, subauditur. Est: sed per legem fidei. Legem, dicit statum fidei terminum, hoc est, novum Testamentum.

Arbitramur enim justificari hominem per fidem sine operibus legis. Certi sumus, vel judicamus. Abutuntur quidam hoc loco ad destructionem operum iustitiæ, solum fidem posse sufficere affirmantes: non tamen alibi dicat Apostolus: Si habueris omnem fidem, ita ut montes transferam: caritatem autem non habeam, nihil mihi prodest.

In qua caritate, alio loco legis asserit plenitudinem contineri, dicens: Plenitudo legis est caritas. Quod si hæc eorum sensui videntur esse contraria: sine quibus operibus legis Apostolus justificari hominem per fidem dixisse credendus est, scilicet circumcissionis, vel sabbati, & cæterorum hujusmodi: non abque iustitiæ operibus, de quibus beatus Jacobus dicit: Fides sine operibus mortua est: hic autem de illo dicit, qui ad Christum veniens sola, cum primum credit, fide salvatur. Addendo autem, operibus legis, ostendit esse etiam gratiæ opera.

An Judæorum Deus tantum? Nonne & gentium? Nunquid Judæos solos Deus creavit:

vit : aut de illis folis curam gerit ? Nam & gentes peccaverunt, & vos ; & si vos convertimini, & illi. Si vobis venit Christus ex lege promissus, & illis. Nam & frequenter Prophetæ etiam de Judæorum vocatione dixerunt.

Imo & gentium. Pulchre modum servavit in verbis. Imo dixit : ut ostenderet magis gentes, quamvis non erant circumcisi. Et Abraham ante circumcisionem iustus. Et reddit rationem, ne Judæos excludere videretur.

Quoniam quidem unus est Deus, qui iustificat. Utrique uni Deo, & uni Christo credidistis.

Circumcisionem ex fide, & præputium per fidem. Ipsum est ex fide & per fidem : sed usus Scripturarum hic est, ut in iisdem causis mallent mutare, quam repetere sermonem : sicut in Daniele scriptum est : Propter Abraham servum tuum, & Isaac dilectum tuum, & Israel sanctum tuum.

Legem ergo destruimus per fidem ? Absit. Sed legem statuimus. Non contraria sibi Apostolus dicit, superius asserens exclusam esse umbram, & typum legis præsentis veritate : nunc autem infert approbare se legem, in quo ipse testimonium perhibet. Abraham, non ex operibus legis, sed ex fide iustificatus est. Item, legem ergo, quæ circumcidi præcipit, superfluum iudicamus. Absit. Imo stare faciamus, dum probamus verum esse, quod dixit : legem legi, testamentum testamento, circumcisionem circumcisioni successuram.

Caput IV.

QUID ergo dicemus invenisse Abraham. Revocavit illos ad caput circumcisionis : ut quod initio constituerit, adhibeatur in toto.

Patrem nostrum. Patrem secundum carnis circumcisionem. Nam fides in mente constitit.

Secundum carnem. Dicens secundum carnem, ostendit traducem carnis esse, non animæ.

Si enim Abraham ex operibus legis iustificatus est. Si ex eo, quod se circumcidit, iustificatus est, nihil illi Deus donavit, sed ex se habuit gloriam. Aliter : Si iusta perfecit, apud semetipsum habet gloriam, non apud Deum.

Habet gloriam, sed non apud Deum. Dicens, habet gloriam, sed non apud Deum : ostendit eum ex operibus suis gloriam habere, & non ex Deo.

Quid enim dicit Scriptura ? Credidit Abraham Deo. Tam magna fuit fides Abraham, & pristina ei peccata donarentur, & fo-

Ala præ omni iustitia doceretur accepta, & tanto deinceps amore flagravit, ut super omnia se opera præpareret.

Et reputatum est illi ad iustitiam. Et ideo habet gloriam apud Deum, secundum quod lex probavit.

Ei autem qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum. Debitoris enim est facere, quæ jubentur : & nisi paruerit, damnatur : si autem fecerit, non habet gloriam, quia inutilis adhuc servus dicitur, qui nihil amplius, quam quod præceptum est, operatur. Aliter : Non illis gratis donatur iustitia, seu merces redditur operum pristinorum.

Et vero qui non operatur, credenti autem in eum qui iustificat impium, reputatur fides ejus ad iustitiam. Convertentem impium, per solam fidem iustificat Deus, non opera bona, quæ non habuit. Alioquin per impietatis opera fuerat puniendus. Simul attende, quia non peccatorem dicit iustitiam per fidem, sed impium : hoc est nuper credentem asseruit.

Secundum propositum gratiæ Dei. Qui proposuit gratis per solam fidem peccata dimittere.

Sicut & David dicit beatitudinem hominis. Magna beatitudo est sine labore legis & poenitentiar, Domini gratiam promereri : sicut si quis aliquam dignitatem gratis accipiat.

Cui Deus accepto fert iustitiam sine operibus. Ad hoc fides prima ad iustitiam reputatur, ut de præterito absolvatur : & de præsentis iustificetur, & ad futura fidei opera præparetur.

Beati quorum remissa sunt iniquitates, & quorum testa sunt peccata. Beatus vir cui non imputaveris Dominus peccatum. Quod poenitentur, non tenetur : & quod tegitur, non apparet, & idcirco minime imputatur. Quidam dicunt remitti, per baptismum : tegi, laboribus poenitentiar : non imputari, per martyrium. Alii autem dicunt, remissis per baptismum peccatis, augeri caritatem in Deo, quæ operit multitudinem peccatorum : & deinceps non sinit imputari, dum bonis quotidie operibus, mala præterita superantur.

Beatitudo ergo hæc in circumcissione tantum manet : an etiam in præputio ? Vult istam beatitudinem tribus temporibus assignare : naturæ, & circumcisionis, & Christianitatis.

Dicimus enim : quia reputata est Abraham fides ad iustitiam. Omnes enim confitemur, & consentimus : ut quod ratio de Abraham invenerit, hoc de cæteris observemus.

Quomodo ergo reputata est ei : in circumcissione,

sione, an in præputio? Videamus utrum circumcisio ex iustitia, an iustitia ex circumcisione sit nata.

Non in circumcisione, sed in præputio. Quia ante iustus, quam circumciscus.

Et signum accepit circumcissionis. Ne dicent: ergo superflue circumciscus est: signum ait esse iustitiæ, non augmentum.

Signaculum iustitiæ fidei, quæ est in præputio. Signaculum accepit illius iustitiæ, quam præputiati fides meruit. Perfecta enim fuit, ut signaculum mereretur. Semper enim res plena signatur. Sive ut ostenderet, quam iustus & fidelis esset, qui dolorem sibi ex mandato Dei dubitavit inferre. Non putetis superfluum, quod ab essentiarum Domino iubeatur: sicut nec parricidium credidit impium, quod fons præceperat pietatis.

Ut sit pater omnium credentium per præputium, ut reputetur & illis ad iustitiam? & sit pater circumcisorum, non his tantum, qui sunt ex circumcisione, sed & his qui sectantur vestigia fidei, quæ est in præputio patris nostri Abrahamæ. Ut omnes qui ex gentibus credunt, filii sint Abrahamæ: dum & illis sola fides ad iustitiam reputatur. Erunt ipsi circumcisi, sed corde. Sive quia in præputio iustus fuit, ut esset incircumcisorum pater: & circumciscus iustus permansit, ut circumcisorum iustorum fieret pater.

Non enim per legem promissio Abrahamæ, aut semini ejus. Hic enim legem ipsam circumcissionem appellat: eo quod possit omnepreceptum, lex intelligi.

Ut hæres esset mundi: sed per iustitiam fidei. Sive ut in semine ejus, quod est Christus, benedicerentur omnes gentes: quæ illi in hereditatem a patre sunt datæ. Sive, ut cum eo recumbant gentes in regno celorum.

Si enim qui ex lege, hæredes sunt: exinanita est fides, abolita est promissio. Si illi soli ut vos vultis, circumcisi hæredes sunt, non implevit Deus promissum Abrahamæ, ut pater esset multarum gentium: & si ita est, jam videbitur Deo sine causa credidisse.

Lex enim iram operatur. Quia iniustus est posita, & magis gravavit peccare volentes, quam absolvit, per scientiam cumulando delicta. Si enim cæci essetis, ut peccati non haberetis.

Ubi enim non est lex, neque prævaricatio. Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini. Non ei qui ex lege est solum, sed & ei, qui ex fide est Abrahamæ, qui est pater omnium nostrum: sicut scriptum est. Cum ergo fides exinaniri non potest, nec promissio aboleri: non est ex lege hæreditas, sed ex fide. Lex enim non donat peccata, sed damnat: & ideo non potest

A omnes gentes filios facere Abrahamæ: quia secundum, quod omnes sub peccato inventi sunt, omnes erant utique puniendi. Fides autem, dimissis per gratiam peccatis, omnes credentes filios efficit Abrahamæ: sive quia non est quod prævaricaretur, ubi lex non est: sive non est, quod vindicaretur, ubi lex necessaria non est.

Quia patrem multarum gentium posui te, ante Deum, cui credidisti. Ante Deum, qui pater est omnium credentium.

Qui vivificat mortuos. Hic mortuos ad generandum dicit, ut præsentem conveniat causam.

Et vocat ea, quæ non sunt, tanquam ea, quæ sunt. Quamvis & in principio vocaverit, quæ non erant, & statim esse cæperunt: tamen hic de filii desperatæ conceptione significat, quia jam non erant eis tempora generandi.

Qui contra spem in spe credidit. Contra spem naturæ est: ut centum annorum homo ex muliere æque jam selsa, quæ etiam in juventute sterilis fuisset, semen suum sicut stellas cæli crederet esse futurum.

Ut fieret pater multarum gentium: secundum quod dictum est ei: Sic erit semen tuum sicut stellæ cæli, & tanquam arena maris. Qui nec unius filii jam per se esse poterat pater.

Et non infirmatus est in fide. Queritur, quomodo Abraham, jam emortuo corpore, filios de Cætura generaverit, qui de Sara ante non potuit? Idcirco de Sara non genuit, quia & senex erat & sterilis: in illa vero quali in juvene, cursu naturæ facile potuit generare.

Non consideravit corpus suum emortuum: cum sere centum esset annorum, & emortuum tulvam Saræ: Nihil naturæ considerat fides, quia omnipotentem novit esse, qui dixit.

In repromissione etiam Dei non hesitavit diffidentia. sed confortatus est fide. Nec de se, nec de senectutis impossibilitate, nec de promissionis magnitudine dubitavit.

Dans gloriam Deo: plenissime sciens, quia quacumque promissit Deus, potens est & facere. Tanquam de recepto gratias agens.

Ideo & reputatum est illi ad iustitiam. Quia tam perfecte, & firmiter credidit.

Non est autem scriptum tantum propter ipsum, quia reputatum est illi ad iustitiam: sed & propter vos, quibus reputabitur. Non ut ejus solum fidem sciremus, qua Domino placuit: qui ideo etiam tentatus est, ut & ipse se nosset, & nos sequeremur.

Credentibus in eum, qui suscitavit Jesum Christum Dominum nostrum a mortuis. Si tam perfecte crediderimus Christum a mortuis resurrexisse: quomodo ille credidit corpus suum

sum posse ad generandum vivificari jam A honeste, & sine periculo gloriemur. Magna enim gloria est de imis ad summa crescere: de nihilo ad maxima pervenire: de limo ad caelum, & de servitute vocatur ad regnum: si tamen omni saeculi gloria, & jucunditate contenta, in illo solo, quod nobis promittitur, gloriemur. Quod & si feceritis, tale est, quale si quis nummo plumbeo contempto, gemmam regiam consequatur: quamquam nec sit digna comparatio, quia quamvis hic pretium distet: tamen manet utriusque corruptio; ibi vero incorruptilibus corrupta, & aeternis caduca mutantur.

Qui traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter justificationem nostram. Qui morte sua, nostra peccata abolevit: & in ea qualitate, qua mortuus est, necessario resurgens apparuit, ut iustitiam credentium confirmaret.

Cap V.

JUSTIFICATI igitur ex fide. Pertractata causa quare nemo eorum ex operibus iustificatus sit, sed omnes ex fide (quod exemplo Abraham probat: cujus se filios esse soli Judaei putabant) ostendit ratione, quod non genus, nec circumcisio, sed fides faciat filios Abraham qui ex sola prima fide iustificatus est. Qua ratione conclusa, pacem eos habere hortatur: quia nemo suo merito, sed omnes aequaliter Dei gratia sunt salvati.

Pacem habeamus ad Deum per Dominum nostrum Jesum Christum. Vel subiecti sumus utrique Deo: sive pacem Dei, non tantum saeculi, habeamus.

Per quem & accessum habemus per fidem in gratiam istam. Per quem accessimus prope, qui eramus longe.

In qua stamus. Qui ante jacebamus.

Et gloriamur in spe gloriae filiorum Dei. Gloriamur nos sperare filiorum Dei gloriam possessuros. Tantumque est, quod speramus, quantum ex se nullus auderet: ne non spes, sed blasphemia putaretur, eo quod multis pro sua magnitudine incredibile videretur.

Non solum autem, sed & gloriamur in tribulationibus: scientes quod tribulatio patientiam operatur: patientia autem probationem. Non solum in gloriae spe, sed etiam in saluberrimis tribulationibus gloriamur, magnitudinem praemii cognoscentes, sicut Jacobus ait: Omne gaudium exultimate fratres, & reliqua. Unde & gaudere debemus aliquid pati pro nomine Dei, ut acquiramus de tribulatione finienda praemium infinitum. Consideratione enim praemii, nullum possumus dignum aestimare laborem. Nam & scimus homines propter aurum ultro se ad bestias deputare: quod tamen in aeternum non potuerunt possidere: quanto magis nos exemplo Apostolorum in tribulationibus gaudere debeamus. Quae quidem cum sint temporales, aeternam salutem acquirunt: & a doloribus liberant sempiternis. Cum multi propter spem parvae salutis, & curam corporis, maximos sustinuerint cruciatus: nec tamen perfectam possunt consequi sanitatem: quae etiam si provenerit, paulo post, morte intercedente, solvetur. Habemus ergo unde

Probatio vero spem: spes autem non confundit. Spes futurorum omnem confusionem expellit. Unde probatur non habere spem, qui praecipitis confunditur Christi.

Quia caritas Dei diffusa est in cordibus nostris. Magnitudo beneficiorum excitat in te magnitudinem caritatis; quae perfecta confidit, & timere non novit. Item manifeste hoc ostendit: quia quaecumque hominibus a Deo Patre donantur, per Spiritum sanctum tribuuntur.

Per spiritum sanctum, qui datus est nobis. Quomodo nos Deus diligit, ex hoc cognoscimus: quia non solum nobis per Filium sui mortem peccata dimisit, sed & Spiritum sanctum nobis dedit, qui jam ostendat gloriam futurorum.

Ut quid enim Christus cum adhuc infirmi essemus? Ut quid indebite pro nobis mortuus est, nisi ut manifestaret suam caritatem: cum adhuc peccatorum, & scelerum languoribus premebamur?

Secundum tempus. Secundum tempus infirmi, quo jam defecerat pene iustitia. Sive quia ultimo tempore passus est Christus, sive ad tridui tempus, ut praedicebatur, est mortuus.

Pro impiis mortuus est: Vult ostendere, quia pro impiis mortuus est: ut ex beneficiorum contemplatione, ejus gratiam commendaret, & in mercato delicti, quantum eum debeamus diligere, demonstraret: & tanto beneficio & sancto, an aliquid proponendum sit, videremus: cum ille nobis impiis nec vitam suam praeposuerit, ne necessariam nobis denegaret mortem.

Vix enim pro iusto, qui s. moritur. Ideo pro iusto difficile moritur, quia iustus non habet mori. Pro morituro enim forte moritur alter.

Nam pro bono forsitan, quis audeat mori. Bonus ipse est, qui & iustus. Dicit enim alibi: Mandatum sanctum, & iustum, & bonum. Forsitan autem, hoc est, tam facile audeat, ne illi injuria fiat.

Commendat autem caritatem suam Deus in nobis. Amabilem facit, cum insinuat quantum

tum nos diligit : quando enim indebite aliquid præstatur, tunc maxime caritatis commendatur. Quid enim tam indebite, quam ut sine peccato Dominus pro servis impilis moretetur : & universitatis conditor dignaretur apparere in homine, & contemni pro reparatione propriæ creaturæ ?

Quoniam si cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus. Notandum quod plerumque Apostolus credentes jam in Christo fuisse peccatores, dicens, jam non esse significat : ut qualiter se exhibere debeant, recognoscant.

Christus pro nobis mortuus est: multo igitur magis iustificati nunc. Si peccatores tantum dilexit : quanto magis custodiet iustos ?

In sanguine ipsius salvati erimus ab ira per ipsum. Non animalium sicut in lege. Caveamus ergo, ne peccando eum pollutum dicamus : sicut dicit ipse Apostolus ad Hebræos.

Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus. Peccatores inimici sunt contemnendo, sicut dicit Apostolus : Scitis quia amicitia hujus mundi inimica est Deo : Quicumque enim voluerit amicus esse sæculi hujus, inimicus Dei cognoscitur. Inimici ergo actibus, non natura. Reconciliati autem, quia conciliati naturaliter fueramus.

Multo magis reconciliati, salvati erimus in vita ipsius. Si per mortem Christi salvati sumus : quanto magis in ejus glorificabimur vita, si eam fuerimus imitati ?

Non solum autem, sed & gloriamur in Deo per Dominum nostrum Jesum Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus. Non solum nobis vita dabitur sempiterna, sed etiam quadam similitudo per Christum promittitur divinæ gloriæ, sicut dicit Apostolus Joannes : Nondum apparuit quid erimus, quoniam cum apparuerit, similes ei erimus.

Propterea sicut per unum hominem. Si per unum hominem Evam, peccatum intravit in mundum, infanti, qui dicitur : antequam deceiverit diabolus Evam, peccatum fuisse in mundo. Item hic ostendere vult propterea Christum passum, ut qui sequentes Adam discefferamus a Deo, per Christum reconciliaremur Deo.

In hunc mundum peccatum intravit, & S. Hier. Tom. XI. Pars III.

^a Lorum hunc Marius Mercator de Pelagii libro sic recitavit : *Exemplo, inquit, seu imagine usus est : quia sicut cum non esset peccatum, per Adam subintravit sic & cum non remansisset iustitia apud aliquem, vita per Christum reposita est.*

^b Hunc idem Mercator locum ita refert, *Cum sic, inquit, peccant, similiter & moriuntur.* Neque enim aut in Abraham, aut Isaac, aut Jacob mors pertransiit, de quibus Dominus ait, *Hi omnes vivunt.* Hi autem, inquit, propterea dicuntur non vivere, quoniam multitudine peccatorum non excipiuntur pauci iusti sicut & ibi inquit : Non est qui faciat veniatum, non est qui ad unum. Et igitur

per peccatum, mors : Exemplo ^a vel forma, Quomodo cum non esset peccatum, per Adam advenit : ita etiam cum pene apud nullum iustitia remansisset, per Christum est revocata. Et quomodo per illius peccatum, mors intravit : ita & per hujus iustitiam, vita est reparata futura, non præsens.

Et ita in omnes homines mors pertrahsit. ^b Dum ita peccant, & similiter moriuntur. Non enim in Abraham, & Isaac, & Jacob pertransiit de quibus dicit Dominus : Omnes enim illi vivunt. Hic autem ideo dicit omnes mortuos, quia in multitudine peccatorum non excipiuntur pauci iusti, sicut ibi. Non est, qui faciat bonum : non est usque ad unum. Et omnis homo mendax. Sive in eos omnes pertransiit, qui humano, non cælesti ritu vivebant. Item nunc Apostolus mortem animæ significat : quia Adam prævaricans mortuus est, sicut & Prophetia dicit : Anima, quæ peccat, ipsa morietur. Transiit enim, & in omnes homines, qui naturalem legem prævaricati sunt.

In quo omnes peccaverunt. Hoc est in eo, quod omnes peccaverunt, exemplo Adæ peccant.

Usque ad legem enim peccatum erat in mundo. Lex peccati vindex advenit : ante cuius adventum liberius, vel præsentis vitæ longitudine fruebantur. Erat quidem ante legem peccatum, sed non ita putabatur esse peccatum, quia jam pene obliteratum fuerat in natura. Item dicens : Usque ad legem, Moysi significat : Inferens autem, peccatum non imputatur cum lex non est : naturalem iterum ostendit legem, per quam prævaricatus est Cain : & post ipsum, qui naturalem legem, prævaricati sunt.

Peccatum autem non imputabatur, cum lex non esset. Quomodo mors regnabat, si non imputabatur peccatum ? nisi subaudias, in præsentem non imputabatur.

Sed regnavit mors ab Adam, usque ad Moysen. Sive dum non esset, qui inter Jesum, & injustum ante distingueret, putabat mors se omnibus dominari. Sive non solum in eos, qui præceptum sicut Adam transgressi sunt : hoc est de filiis Noe, quibus iustum est, ne animam in sanguine manducarent : & de filiis Abraham, quibus circumcisio mandata est : sed etiam in eos, qui

rum illud inquit. Omnis homo mendax. Aut certe in illis omnes per eos, inquit, qui humano ritu, non cælesti, sunt conversati.

^a Apud eundem ex Pelagii libro, Sive cum non esset, inquit, qui inter iustum & injustum discerneret, putabat non ita se omnium dominari, sicut in eis qui mandatum tantumquam Adam prævaricati sunt, hoc est, de filiis Noe, quibus præceptum est, ut animam in sanguine non manducarent, & de filiis Abraham, quibus circumcisio mandata est : sed & in eis qui præter mandatum legem contempserant naturalem.

qui sine praecepto legem contempnere na-

tura.
Etiam in eos, qui non peccaverunt in similitudinem praevaricationis Adae. Hi sunt, qui non in similitudinem praevaricationis Adae peccaverunt: qui per naturalem legem transgressi sunt, & non sicut Adam per mandatum.

Qui est forma futuri. Sive ideo forma fuit Christi, quia ^a sicut Adam sine coitu a Deo factus est: ita ille ex virgine, Spiritu sancto operante, processit. Quodam dicunt forma ^B e contrario, hoc est: sicut ille peccati caput, ita & ille iustitiae. Item forma Christi Adam factus est. Sicut enim Adam primus mandatum Dei praevaricans, exemplum est legem Dei praevaricare volentibus: sic & Christus voluntatem Patris complens, exemplum est imitari eum cupientibus.

Nam non sicut delictum, ita & donum. Ne in forma aequalitas putaretur.

Si enim unius delicti mortui sunt: multo magis gratia Dei, & donum in gratia ^C unius hominis Jesu Christi in plures abundavit. ^b Hic manifeste docet: quia non generaliter de omni homine dicit, dicens: unius delictum, multi mortui sunt: quia communi & naturali morte: non solum peccantes, sed & iusti moriuntur. ^c

Et non sicut per unum peccatum, ita & donum. Sed amplius.

Nam iudicium, quidem ex uno in condemnationem. Ex uno iusto peccante, processit iudicium mortis.

Gratia autem ex multis delictis in justificationem. Quia non invenit Adam multam iustitiam, quam suo exemplo destrueret. Christum autem gratia sua, multorum peccata dissolvit. Et Adam solam formam fecit delicti: Christus vero & gratis peccata remisit, & iustitiae dedit exemplum.

Si enim unius delictum mors regnavit per unum:

^a Idem legitur: Quoniam sicut Adam praevaricationem a Deo formatum est: sic & Christus ex virgine, fabricante Spiritu iusto, processit: hoc sicut quidam dicunt, forma a contrario, hoc est, ut sicut illi caput peccati, sic ipse caput iusti sit. SED NON SICUT DELICTUM, ITA ET DONUM. Ne in forma, inquit, aequalitas putaretur.

^b Aliiter a Pelagio expositum locum laudatus Augustinus venit. Ille valuit, inquit Apollolus, gratia in vivificando, quam peccatum in occidendo: quia Adam se solum, & ius peccatis interfecit; Christus vero, & eos qui tunc erant in corpore, & eos qui postea futuri erant, liberavit. Cui Veneno antidotum ipse de suo his verbis addit: Hic felicitas catholicus lector notet, quid dicat, Adam non sibi soli, sed & posteris suis potuisse. Tene superiorem destinationem ejus. Posteriores enim hic dicit, non omnes omnino, & ubique totos homines laesos illius peccato, sed illos tantum, qui per imitationem similitudinis suis peccatis & propriis seditione rei praevaricationis, sicut Adam, qui sine dubio ii ipsi pronepotes ejus & postei esse invenirentur.

^c Hoc etiam spectasse videntur, quae impugnat S. Augustinus lib. III. de peccatorum meritis & remissione sub cap. II. initium. Perum, inquit, post paucissimos dies legi Pelagii quaedam scripta, vix ut audia, sancti, & non pauci praecedu Christiiani, quia in Pauli Apolloli epistolae expositiones brevissimas continerent, atque ibi compari cum

multo magis abundantiam gratiae, & donati¹⁰ nis, & iustitiae accipientes in vita, regn¹⁰ bunt per unum Jesum Christum. Quare mult¹⁰ peccata dimisit, abundantia donationis Spiritus sancti, quia multa sunt dona: Ipsa enim iustitia donatur per baptismum, non ex merito possidetur.

Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: sic & per unius iustitiam in omnes homines in justificationem vitae. Mors regnavit: subauditur, ita & per justificationem gratia regnavit. Itemque superius dicit: Nunquid iniquus Deus, qui infert iram? Et adjecit: Absit quomodo potest unius delicto Adae, omnes homines condemnare? cum nec unius Christi iustitia, omnes homines justificati sunt? Omnes autem dicens, non generaliter dicit, sed unicujusque partis significat multitudinem. Alioquin inveniuntur omnes homines iustificati in Christo, sicut & in Adam condemnati: & non erit ultra, qui puniatur.

Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi: ita & per unius obedientiam iusti constituentur multi. Sicut exemplo inobedientiae Adae, peccaverunt multi. Grande enim crimen inobedientiae est, quod tantos occidit.

Lex autem subintravit: ut abundaret delictum. Quia naturalem legem habentes Hebraei & scribae acceperunt, propterea dicit, subintravit. Ipsi enim ad majorem mercedem accipientes legem, per suam negligentiam non custodientes, in majus ceciderunt delictum, ne dicerent, sed nobis lex peccatum dimisit: non, inquit, venit dimittere, sed demonstrare delicta. Et dum scienter peccat, caput abundare delictum: quasi si diceret: ut video, lex peccatum non abstulit, sed adjecit: non tamen suo vitio, sed illorum: subintravit, hoc est, subito intravit, & ita contingit, ut abundaret delictum.

Ubi

ad illum venisset locum, ubi dicit Apollolus. Per unum hominem peccatum intravit in mundum, per peccatum mortem, atque ita in omnes homines pertransiit, quamdam eorum argumentationem, qui negant per illi peccatum originale peccatum. Sic ergo illi argumentatio posita est. Hi autem, inquit, qui contra traditum peccati sunt, ita illam impugnare nituntur: Si Adae, inquit, peccatum etiam non peccantibus nocuit, ergo & Christi iustitia etiam non credentibus prodest: quia similiter, immo & magis dicit, per unum salvat, quam per unum ante perierunt. Eadem plenius Mercator recitat, Hi autem, qui contra traditum peccati sentiunt, aliter aut qui defendunt traditum impugnare conantur. Si peccatum, inquit, Adae etiam non peccantibus nocuit, ergo & Christi iustitia non credentibus prodest, quoniam similiter, immo plus dicit Apollolus per unum liberari, quam per unum ante perierunt. Deinde ducit, inquit, & ad istum mundum antiquum illud veteris summe peccatum, qui de duobus baptizatis nati fuerint, debent hoc carere peccato. Non enim potuerunt ad peccatum transmigrare, quod ipsi minime habuerunt. In hoc addunt, inquit, quod niam ista animarum peccati, sola & penam meretur. Injustum est enim, si haec nata anima non ex massa Adae, tum autem quod peccatum patet alienum: quia nec rationale est, ut Deus, qui propria peccata dimittit, unum impulerit alienum.

Ubi auserit abundavit delictum, superabundavit & gratia. Sicut ait Salvator : Cui plus dimittitur, amplius diligit. Manifestata est enim quantitas peccati, ut sciretur gratiæ magnitudo, & redderemus competens debitum caritatis.

Ut sicut regnavit peccatum in mortem, ita & gratia regnet per iustitiam in vitam æternam, per Jesum Christum Dominum nostrum. Sicut abundanter confirmatum est regnum peccati, per contemptum legis: ita & regnum gratiæ confirmetur, per multorum remissionem peccatorum, & indefinentem deinceps iustitiæ actionem.

Caput VI.

QUID ergo dicemus? Manebimus in peccato: ut gratia abundet? Absit. Qui enim mortui sumus peccato. Ne non intelligentes dicerent: Si gratia crescit in magnitudine delictorum, peccare debemus, ut possit magis ac magis gratia abundare. Absit. Ego enim dico, quos ita fides invenit, non de nobis, qui jam mortui sumus peccato, ut gratia viveremus.

Quomodo adhuc vivemus in illo? Vult tam firmum esse baptismum, tamque perfectum.

Agnoratis, fratres. Aut nunquid nescitis ipsum Sacramentum baptismatis.

Quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu. Tribus modis baptismum accipitur in Scripturis: Aquæ, & Spiritus sancti, qui & ignis appellatus est, & sanguinis in martyrio, de quo Salvator dicebat: Baptismo habeo baptizari.

In morte ipsius baptizati sumus. Ut illi commoriarum in baptismo.

Consepulti enim sumus cum illo, per baptismum in mortem: ut quomodo Christus surrexit a mortuis, per gloriam Patris: ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Ostendit nos propterea ita baptizari, ut per mysterium conspiciamur Christo, criminibus morientes, & renuntians pristina vitæ: ut quomodo Pater glorificatur in Filii resurrectione: ita & per nostræ conversationis novitatem ab omnibus honoretur: ut ne signa quidem veteris hominis agnoscantur in nobis. Nec enim aliquid velle, aut cupere debemus, quod volunt aut cupiunt, qui nondum sunt baptizati, & quicumque adhuc veteris vitæ erroribus implicamur.

Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul & resurrectionis erimus. Si conspulti sumus nunc, & tunc resurrectionis ejus poterimus esse participes, & si fuerimus novi, & immutati in conversatione: similiter novi & immutati erimus in gloria.

Hec scientes, quia vetus homo noster. Qui

veterem hominem terrenum Adam imitando peccabant.

Simul crucifixus est. Per baptismum te crucifixum intellige, qui membrum de corpore ejus effectus es. Et ille quidem innocens corpus appendit, ut tu noxium suspendas a vitiis; in quo mysterio Moyses serpentem æreum in deserto suspenderit.

Ut destruat corpus peccati: ut ultra non serviamus peccato. Hoc est, ut omnia vitia destruantur, quia unum vitium, membrum est peccati: omnia, corpus totum. Christus non ex parte, sed integer est crucifixus. Sive ut corpus nostrum destruat a servitute peccati, & fiat iustitiæ mancipium, quod solebat esse delicti. Omnis enim qui facit peccatum, servus est peccati.

Qui enim mortuus est, iustificatus est a peccato. Hoc est, alienatus est a peccato. Mortuus enim omnino non peccat. Ita & qui natus est de Deo, non peccat. Crucifixus enim omnibus membris dolore occupatis, peccare vix poterit.

Si autem mortui sumus cum Christo, credimus quia simul etiam vivemus cum illo. Si commortui non sumus, nec convivemus: quia ejus non sumus membra.

Scientes quod Christus resurgens ex mortuis, jam non moritur: mors illi ultra non dominabitur. Ita & nos sicque voluntate mortui fuerimus: secundam non timebimus mortem. Sive jam non potestis iterum baptizari, quia Christus non potest per vobis iterum crucifigi: sicut dicit ad Hebræos: Impossibile est eos, qui semel illuminati sunt &c. Quibus non penitentiam negat, sed iterationem baptismi differtur.

Quod enim mortuus est peccato, mortuus est semel. Quia ipse peccata nostra portavit, & pro nobis doluit, ne de cætero peccaremus.

Quod autem vivit, vivit Deo. Vivit in gloria deitatis.

Ita & vos existimate vos mortuos, quidem esse peccato: viventes autem Deo, in Christo Jesu. Quali membra ejus semel vos fecit commortuos debere jam semper vivere Deo in Christo, in quo vita nostra abscondita est apud Deum: quem induit: ejus sequamur exemplum.

Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus. In corpore mortali, vivite, ut immortales. Et quomodo regnet peccatum in corpore, exposuit, per obedientiam scilicet, & consensum.

Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato. Unumquodque membrum, si officium suum in malos usus vertit, arma iniquitatis efficitur ad iustitiam expugnandam. Simul notandum, quod homo mem-

bra sua qui velit parti, exhibeat per arbitrii A libertatem.

Sed exhibete vos Deo, tanquam ex mortuis viventes. Tanquam qui jam resurrexistis, quia tunc nec carnaliter vivitur, nec peccato.

Et membra vestra arma justitiæ Deo. Ut oculus qui ante videbat ad concupiscendum: nunc videbat nudum ad vestiendum. Sic de reliquis membris advertete.

Peccatum enim vobis non dominabitur. Non vos vincet peccatum. Non enim estis parvuli, sed perfecti: quasi pædagogus pueri. B Noli facere vitium sermonis; non enim adhuc audis grammaticum, sed oratorem, sive non debet dominari. Item non quia impossibile sit peccare his qui gratiam acceperunt: ideo dicit, peccatum in vobis non dominabitur.

Non enim sub lege estis, sed sub gratia. Sed bene sciens, quia hi qui sub gratia sunt, alieni sunt a multis, & a diversis præceptis legis, & ab oneribus ejus: quæ data est C propter duritiam cordis Judæorum, ut est illud: Leprosam domum destruere, & longe a civitate in locum immundum projicere. Qui enim participes sunt Christi gratiæ, didicerunt quemadmodum oportet vincere passionem, & Deum diligere ac proximum suum: sicut scriptum est: Non enim estis sub lege, sed sub gratia: gratiam vivendi, & doctrinæ præbuit exemplum.

Quid ergo? Peccabimus: quoniam non sumus sub lege. Ne dicerent: Ergo cessante vindicta legis, impune peccamus.

Sed sub gratia? Absit. Si peccatis, sub gratia non estis.

An nescitis, quoniam qui exhibetis vos servos ad obedientiam, servi estis ejus cui obedistis, sive peccati, ad mortem: sive obedientiæ, ad justitiam. Si volueritis peccatis servire, incipietis sententiæ legis subjacere, quæ vindicat in peccantes: si autem justitiæ obedieritis, non estis sub lege, sed sub E gratia.

Gratias autem Deo, quod fuistis servi peccati. Fuistis, inquit, sed non estis.

Obedistis autem ex corde in eam formam doctrinæ, in qua traditi estis. Ex corde dicit hoc est, fideliter.

Liberati autem a peccato, servi facti estis justitiæ. In doctrina & exemplo Christi, qui non solum peccata, sed etiam occasiones auferre docuit delictorum.

Humanum dico, propter infirmitatem carnis vestræ. Humanum dico, quia nondum ad plenum potestis audire divinum. Cum enim multo magis debetis servire justitiæ, quam peccato, cui ante servistis: ego tamen concedo infirmitati vestræ, ut tantum justitiæ serviatis. Sive ita; humana jam ratione digna loquor, quod omnes mecum sentire possent, & nullus abnuere.

Sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiæ & iniquitati, ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ, in sanctificationem. Quia quicquid anima carnaliter gerit, carnaliter deputatur: si autem caro spirituale opus faciat, totus homo efficitur spiritualis: ut est illud: Corpus quod corrumpitur, aggravat animam. Nos exhibuimus membra nostra servire peccato: non sicut Manichæi dicunt: naturam corporis infertum habere peccatum.

Cum enim servi estis peccati, liberi justitiæ. Hoc est in nullo ei penitus servientes: ita & nunc liberi estote ab omni peccato.

Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. Nullus sine dubio fructus est in eare, quæ per poenitentiam erubescitur. Omnis enim qui cognoscit bonitatem, in pristinis actibus erubescit: quicumque autem erubescit justitiam, fructum ejus ignorat. Ergo qui peccant, nec in præsentia aliquem fructum habent. & mortem perpetuam in futuro percipient: Qui vero serviunt Domino, & in præsentia fructum habent, donum Spiritus sancti: & in futuro vitam æternam. Alter: Quare fructum in actione illius rei habuistis: in cujus etiam recordatione verecundia est?

Nunc vero liberati a peccato: servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem: finem vero, vitam æternam. Hoc ipsum ideo fructus est, quod viveris sanctificati per baptismum.

Stipendia enim peccati, mors. Qui peccato militat, remunerationem accipit mortem. Item præmium, quod offert ad deceptionem nostram, hoc mors est.

Gratia autem Dei vita æterna. Non dixit similiter, stipendia justitiæ: quia non est antequam remuneratur in nobis. Non enim nostro labore quaesita est, sed Dei munere condonata.

Caput VII.

AN ignoratis, fratres: scientibus enim legem loquor. Hic incipit difficultatem legis ostendere, ut illos hortetur ad gratiam sine ejus timore transire.

Quia lex in homine dominatur, quando tempore vivit. Homo, sive lex homini.

Nam quæ sub viro est mulier, vivente viro alligata est legi. Si autem mortuus fuerit vir ejus, soluta est a lege viri. Comparatione legis, mandatum virum appellat: ut ostendat legem sine effectus vindictæ quasi mortuam, nobis jam mortificationis impedire non posse, quo minus ex integro ad Christum (qui resurrexit a mortuis) transeamus: qui me-

merito nobis viveret, si invenisset, quod punire posset in nobis.

Igitur vivente viro vocatur adultera, si fuerit cum alio viro. Si autem mortuus fuerit vir ejus, liberata est a lege viri, ut non sit adultera, si fuerit cum alio viro. Quamdiu vivit vir, tamdiu illi secundum ejus solius necesse est vivere voluntatem: cum autem illo mortuo, alio viro mulier fuerit copulata, jam non illi secundum prioris viri consuetudinem est vivendum.

Itaque fratres mei, & vos mortificatis estis legi. Noluit juxta comparationem, legem illis dicere mortuam: sed quod verbis eis dicere non audebat, intellectui dereliquit.

Per corpus Christi, ut sitis alterius viri: qui ex mortuis resurrexit, ut fructificetis Deo. Commoriendo Christo, qui damnavit peccatum in carne.

Cum enim essemus in carne: passiones peccatorum, quæ per legem erant, operabantur in membris nostris. Cum essemus in carnali conversatione, passio concupiscentiæ operabatur in oculis: & in cæteris membris cæteræ passiones: quæ tamen per legem ostendebantur esse peccata. Item in carne est: qui voluntate carnis ducitur: & legi Dei obedire prohibetur: quia non potest duobus dominis servire. Nunc autem gratia Spiritus sancti, docti passiones vincere, in carne non sumus, quia mortui sumus legi, quæ doctrinam gratiæ non continet.

Ut fructificaret mortui. Ut nos legis severitas intericeret.

Nunc autem soluti sumus a lege mortis, in qua detinebamur. Morientes peccato, in quo detinebamur a lege.

Ita ut serviamus in novitate spiritus. Spiritualis gratiæ præceptis, & non literæ legis. Item servitus nova est, non diligere mundum, neque ea, quæ sunt in mundo: & carnis curam non facere in concupiscentiis. Lex enim bona terræ promittens, nutrire novit amatorum carnis desideria. Iuste hic discipuli Jesu legi mortui sunt, quoniam mundo abrenunciaverunt.

Et non in vetustate literæ. Nunc scriptæ & naturalis legis facit mentionem: quia scripta lex & naturale continet. Infert autem dicens: Nam concupiscentiam nesciebam nisi per legem. Personam juvenis sumit, ostendere volens, quia quamdiu sumus infantes, omnino quid sit concupiscentia ignoramus. Cum autem crescere ceperimus, initium accipit concupiscentia (quæ a lege prohibita est) in nostram pervenire notitiam, cum jam possimus discernere bonum & malum.

Quid ergo dicemus: Lex peccatum est? Quia ab ea semper mortem dixerat esse solutam. Item ex hinc vult ostendere, quoniam non

Acquiescendo legem, non fuit legis infirmitas, sed humanæ voluntatis. Dicendo autem: Peccatum non cognovi, nisi per legem: personam pueri assumit, qui per ætatis infirmitatem legi obnoxius non est: sed ubi adoleverit, sub lege esse incipit, & mandata cognoscere.

Abjicit. Contra Manichæos. Quod si dixerint, imuit scandalum: semper ergotimuit, & nunquam contra legem locutus est. Unde ergo vos audistis, quod ille non fecit?

Sed peccatum non cognovi, nisi per legem.

Hic in persona ejus hominis loquitur, qui legem accepit, id est, qui primum Dei mandata cognoscit: cum consuetudinem habet delinquendi.

Nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret, Non concupisces. Non dixit; non habebam, aut, non faciebam: sed, nesciebam: hoc est, nesciebam, concupiscentiam esse peccatum. Item sicut lumen in tenebris, vel offendiculum, vel foveam ostendit: similiter, & lex præcavendum, & observandum esse a peccatis facit notitiam peccatorum: & per hoc legem sanctam, & bonam esse dicimus.

Occasione autem accepta, peccatum per mandatum operatum est in me. Hic peccatum diabolum appellat, sicut in Apocalypsi nominatur: scilicet auctor peccati. Dicit ergo occasionem mandati: quod excusationem ignorantiae abstulit. Gravius enim facit, quam ante peccare: sicut omnis invidus tunc magis occasionem nocendi amplectitur, quando aliquid committitur ei, cui ille molitur insidias.

Omni concupiscentiam. Quæ fuerat lege prohibita.

Sine lege enim. Pene lex in oblivione erat naturalis, quæ suggererat, quid sit peccatum: idcirco lex literæ superducta est: ut commoveret oblitus. Item, si cum lex non esset, peccatum mortuum est: Infantiunt qui de Adam per traducem asserunt ad nos venire peccatum. Propterea hic dicit, peccatum mortuum est: quia in infantibus, qui sine lege sunt, non vivit, id est, impune committitur. Nam maledicente infante parentibus, videtur esse peccatum, non tamen vivum, sed mortuum.

Peccatum mortuum erat. Puer licet peccet, mortuum est in eo peccatum: quia non est legi subiectus.

Ego autem vivebam sine lege aliquando. Quasi iustum & liberum vivere me putabam: sive in præsentia vivebam. Item, cum autem puer essem, legi obnoxius non eram.

Sed cum venisset mandatum. In fine obli-vionis recognitionem est peccatum adveniente mandato: ut omnis qui illud fecerit, mortuum se esse cognoscat.

Pec-

Peccatum revixit. Ubi adolevi, & capi esse sub lege: & delictum, quod cum essem puer, per ignorantiam erat in me mortuum, revixit in me lege dominante. Ita ergo, inquit, mandatum, quod erat ad vitam datum, hoc mihi in mortem inventum est, pueritia consuetudine, & more peccandi. Item, quia vixerat per naturalem scientiam, & mortuum fuerat per oblivionem, ideo dicitur revixisse per legem.

Ego autem mortuus sum. Quia sciens prævaricavi.

Et inventum est mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem. Quod custoditum proficiebat ad vitam, neglectum duxit ad mortem. Item penam mortem dicit, quam nobis peccatum per deceptionem suam acquisivit, ostendens temporalia & terrena, quæ putantur esse bona: & legem prævaricare suadens, quæ vitam æternam facientibus repromittit.

Nam peccatum occasione accepta per mandatum seduxit me: & per illud occidit. Itaque lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & iustum, & bonum. Contra impugnatores legis, & contra eos qui iustitiam a bonitate secerunt: lex & sancta & bona dicitur & iusta. Nisi, inquit, abundaverit iustitia vestra. Sed & Deus nonnunquam in veteri Instrumento bonus, & in novo dicitur iustus. Pater iuste, ait Dominus. Contra Marcionistas hic locus facit.

Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? Absit. Non mihi ipsa causa mortis extit, sed ego qui peccando invenio mortem.

Sed peccatum, ut appareat peccatum, per bonum operatum est mihi mortem. Per bonum legis revelatur peccatum, & ab ipsa puniatur. Item vult ostendere qualiter infans, qui ante sine lege erat, cum exierit adolefcere, & a parentibus nihilominus prohiberi, peccatum incipiat apparere. Apparet autem, cum illud vitare didicerit. Ipsum enim peccatum si in proficiente ætate, non solum non absconditur, sed augetur, supra modum peccans efficitur, dum jam veniam non meretur.

Ut fiat supra modum peccans. Ante legem modum habebat per ignorantiam: super modum est, cum scienter admittitur. Item hoc dicit, quoniam peccatum cum per ætatem obnoxium non erat adolefcenti ætati, dominante sibi lege, commissi reputatur in culpam: factum est ultra modum peccatum.

Peccatum per mandatum. Nunc ex persona eius, qui ætatem legitimam habet, sermo profertur. Qui enim dicit: Quia lex spiritualis est, seipsum condemnat propria voluntate peccante. Unde adjecit: Ego autem carnalis sum, venundatus sub peccato: ut

ostendat, quia cum esset liber, ipse se venundedit peccato. Quid enim iterum dicit: Quod enim operor non intelligo: hoc est nolens discernere nocere, volens noceat. Aliena delidero, in eis fraudare non optans: hoc enim ostendit dicens: Non enim quod volo ago: hoc est mihi bonum fieri; sed quod odi illud facio: similiter intelligitur, mihi malum fieri. Si enim, quod nolo mihi malum fieri, hoc facio: consensio legi, quia bona est, præcipiens, quod tibi fieri non vis, aut non feceris.

Scimus enim, quia lex spiritualis est. Quæ spiritualia mandat.

Ego autem carnalis sum. Ego quicumque legem accipio, & carnaliter vivere consuevi.

Venundatus sub peccato. Quod enim operor, non intelligo. Non enim, quod volo bonum, hoc ago: sed quod odi malum, illud facio. Proposito peccato, ut si consilium ejus accepero, ipsius servus efficiar, sponte memetipsum subjiciens, etiam quali inebriatus consuetudine peccatorum, ignoro, quid facio. Quod enim operor, non intelligo. Sive ita pronunciandum: ego non intelligo malum esse, quod invitus admitto, cum malum nolo facere, quod committo: utique cum lege sentio, quæ mala & non vult, & prohibet. Potest autem & intelligi: Si pecco, legis severitati meipsum subijcio, Item invenitur peccare, qui voluntati carnis inservit.

Si autem quod nolo, illud facio: consensio legi, quoniam bona est. Si ea, quæ lex præcipit contraria voluntati carnis, custodire voluero secundum carnem, quod nolo illud facio: secundum vero voluntatem spiritus, legi Dei spirituali atque bonæ convenio.

Nunc autem jam non ego operor illud. Ante consuetudinem ergo libens ego ipse faciebam. Item dicens: Jam non ego operor illud: ostendit, quia non est hominis rationalis, irrationalium animalium ritu vivendum. Inferens autem, quod habitat in me peccatum: docuit, quia totum se tradiderit passionibus carnis, quæ Deo sunt inimicæ.

Sed quod habitat in me peccatum. Habitat quasi hospes, & quasi aliud in alio: non quasi unum, ut accidentia scilicet, non naturalia.

Scio enim, quia non habitat in me, hoc est in carne meo bonum. Non dicit: Non est caro mea bona. Item hoc ex persona ejus dicitur, qui peccandi consuetudinem habet, & carnis vitis tenetur obnoxius.

Nam velle adjacet mihi. Est voluntas, sed non est effectus: quia carnalis consuetudo voluntati resistit. Item voluntas carnis amator magis, quam Dei. Ideo dicit, velle adjacet mihi, ut id quod mihi bonum fieri volo

volo, non perficiam proximo: nam quod A erat Dei gratia liberatus? Unde probatur, odi pati, illud facio.

Perficere autem bonum, non invenio. Non video facere.

Non enim quod volo bonum, hoc facio; sed quod nolo malum, hoc ago. Sicut verbi gratia, si quis jam devorare consuevit, etiam cum non optat, incurrit.

Si autem quod nolo, illud facio; jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccator. Non ego, qui invitus, sed consuetudo peccati: quam tamen necessitatem mihi ipse paravi.

Invenio igitur legem volenti mihi facere bonum. Si ego volo, invenio mihi legem bonum facere contra adjacens malum. Item hoc est quod ait, secundum animæ voluntatem bonum velle se facere; adjacere sibi malum juxta desideria carnis.

Quoniam mihi malum adjacet. Quod dicit: Quoniam mihi malum adjacet: ostendit, quia non per necessitatem peccat: sed propria voluntate ducitur ad peccatum, cum vult esse carnis amator.

Condelector enim legi Dei, secundum interiorem hominem. Consentio legi secundum mentem. Item interior homo noster rationalis & intelligibilis, est anima, quæ consentit legi Dei. Lex enim ejus est rationaliter vivere, & non duci irrationabilium animalium passionibus. Exterior vero, est corpus nostrum. Ejus autem lex prudentia carnis est: quæ docet edere, & potare, & cæteris uti luxuriis, quæ repugnant rationi. Et si superaverint, legi peccati subjiciunt. Sic enim ita est, sicut quidam æstimant: quia quod nolumus, hoc facimus.

Video autem aliam legem in membris meis. Desideria consuetæ, vel persuasionem inimici.

Repugnantem legi mentis meæ. Conscientiæ scilicet naturali, vel legi divinæ, quæ in mente consistit.

Et captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. In consuetudinem delictorum.

Infelix ego homo: quis me liberabit de corpore mortis hujus? Ego qui sic detineor, quis me liberabit de consuetudine mortifera corporali?

Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. Admirabiliter intulit, dicens: Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum: quia quæ Moyses & naturalis lex non docuit, hæc docuit Dominus noster Jesus Christus: contemnere mundum, & superare vitia. Unde beatus Apostolus hoc docet, dicens: Qui autem Christi sunt, carnem suam crucifixerunt, cum vitiis & concupiscentiis. Item, quem lex non potuit liberare: nunquid non Paulus nondum

erat Dei gratia liberatus? Unde probatur, quia ex alterius persona hæc loquitur.

Igitur ego ipse mente servio legi Dei. Recapitulat, ut concludat, & rursum in persona ejus, qui sub lege erat, hæc loquitur.

Carnem autem legi peccati. Homo carnalis duplex est quodammodo, & in semetipso divisus.

Caput VIII.

NIHIL ergo nunc damnationis est his, qui sunt in Christo Jesu, qui non secundum carnem ambulant. Hic Apostolus nihil in illis damnatione dignum esse ait, qui carnis opera crucifixerunt.

Lex enim spiritus vivæ in Christo Jesu. Notandum, quia gratiam legem appellat.

Liberavit me a lege peccati & mortis. Quæ mortificat peccatores.

Nam quod impossibile erat legi. Hic ostendit quoniam lex per infirmitatem carnis non poterat impleri. In eo autem in quo dixit: Deus; cum Filium suum misisset in similitudinem carnis peccati: & propter peccatum misisse demonstrat, quoniam ante incarnationem erat Filius, & suscepta postea carne, quæ ad peccandum esset proclivior, ipse tamen absque peccato eam suscepit.

Et idcirco dicitur in similitudinem carnis peccati suscepta carne venisse & peccatum in eadem carne damnaſſe: quoniam carnem quam suscepit, innoxiam servaverit ab omni contagione peccati. Item legem dicit, non præcepta sacrificiorum, & cætera, quæ erant umbra, usque ad tempus Christi data: sed illam quam & Dominus noster Jesus Christus docuit, dicens: Omnia quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, sic & vos facite illis. Ista est enim Lex & Prophetæ. Infirma enim erat qua nos volebamus. Non enim impossibilia mandata.

Unde Filius Dei formam servi accipiens, factus est homo, ut peccatum damnaret in carne, & nos instrueret, quemadmodum oporteat peccatum damnare in carne, ut justificatio legis impleatur in nobis.

In quo infirmabatur per carnem. In illis infirmabatur, non in se.

Deus Filium suum mittens. Contra Photinum, qui negat, Filium ante carnem.

In similitudinem carnis peccati. Dicens in similitudinem carnis peccati, ostendit eum eandem quidem carnem, sed absque peccato portasse. Item hic similitudo veritatem habet: sicut Adam genuit ad similitudinem suam. Similem ergo cæteris hominibus carnem Dominus Deus noster Jesus Christus assumpsit.

Et de peccato damnavit peccatum in carne. Quasi si dicas, de hoste expugnavit hostem. Sive sicut hostias, quas pro peccato offerre

bant

bant in lege, peccati nomine vocabant, cum ipsi delicta nescirent, sicut scriptum est: Et imponent manus super caput peccati tui; sic & Christi caro, quæ pro peccatis nostris oblata est, peccati nomen accepit. Quidam autem dicunt, quod peccato Judæorum, quod Dominum occiderunt, peccatum diaboli, quod hostem deceperat, per hominem condemnari: sicut ad Hebræos dicit: Ut per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium. Sive de illius carnis substantia, quæ ante serviebat peccato, viciat (nunquam peccando) peccatum: & in eadem carne damnavit peccatum, ut ostenderet voluntatem esse in crimine, non naturam, quæ talis a Deo facta est, ut possit non peccare, si velit.

CAVI. Ut iustificatio legis impleatur in nobis. Ut quod in illis, repugnante carnali consuetudine, implere non potuit, in nobis saltem impleatur, qui exemplo Christi mortificabimus carnem.

Qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum. Qui enim secundum carnem sunt, quæ carnis sunt, sapiunt: qui vero secundum spiritum sunt, quæ sunt spiritus sentiunt. Homo ex spiritu & carne constructus est. Quando ergo carnalia agit, totus caro dicitur: quando vero spiritualia, totus spiritus appellatur. Unaqueque enim substantia, cum eadem alteram in suam ditionem erigit, & vim quodammodo propriam & nomen amittit. Nam singulæ cognata sibi & vicina desiderant.

Nam prudentia carnis mors est: prudentia autem spiritus, vita & pax. Notandum, quia non caro mors, sed prudentia. Ejus autem mortem dicens, æternam pœnam significat. Item ipse alibi dicit: prudentiam humanam esse, malo vicem referre. Talis ergo prudentia mortem parit transgrediendo præceptum. Spiritus vero prudentiæ in præfenti pacem habet, & non reddendo vicem, & vitam in futuro. Prudentia vero a providendo est appellata.

Quoniam sapientia carnis inimica est Deo. Legi enim Dei non est subiecta. Non ipsa caro, ut Manichæi dicunt, sed sensus carnalis inimicus est Deo. Omne enim non subiectum, inimicum est, & quicumque se voluerit vindicare, etiam veteris legis nunquam modum excedit.

Nec enim potest. Impossibile dixit, ut vel sic eos a carnis concupiscentiis revocaret.

Qui autem in carne sunt. Hic probatur, quia superius non carnem, sed opera accusaverat: quia quibus hoc dicitur, utique in carne vivebant.

Deo placere non possunt. Fieri enim non potest, ut carni deditus, aliquando non peccet,

A Vos autem in carne estis, sed in spiritu. Hoc est in spiritualibus operibus occupati.

Si tamen spiritus Dei habitat in vobis. Hic ostendit, quoniam Spiritus sanctus Patris & Filii sit. Item in illo spiritus Dei habitat, in quo ejus apparent fructus: sicut ait ad Galatas: Fructus autem spiritus est caritas, gaudium &c.

Si quis autem spiritum Christi non habet, hic non est ejus. Spiritus Christi est humilitas, & patientia, omniumque virtutum est, qui dilexit inimicos, & pro eis oravit.

Si autem Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est propter peccatum. Si Christum imitamini carnalis sensus, quasi mortuus, non resistit. Unde & David aiebat: Ego tanquam furdus non audiebam, & sicut mutus non aperiens os suum, &c.

Spiritus vero vivit propter justificationem. Nunc spiritum nostrum significat: qui propter iustitiam suam vitam appellatur, quasi iustificans corpus, beata illa æterna vita. Item spiritus vivit, ut iustitiam operetur. Non enim hoc solum queritur, ut a carnalibus celsus, sed etiam, ut & spiritualia faciamus.

Quod si spiritus ejus, qui suscitavit Jesum a mortuis, habitat in vobis: qui suscitavit Jesum Christum a mortuis, vivificabit & mortalia corpora vestra propter inhabitantem spiritum ejus in vobis. Si tamen purificati, ut in vobis Spiritus sanctus habitare dignetur: non patitur Deus templum spiritus interire: sed quomodo Jesum a mortuis suscitavit: ita & corpora vestra restaurabit.

Ergo, fratres, debitor sumus non carni, ut secundum carnem vivamus. Hoc totum agit, ut ostendat eis legem non esse necessariam, quæ carnalibus data est. Item manifeste nunc ostendit, quia non de communis & naturali morte superius fecerit mentionem, dicens:

Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini. Significat autem mortem pœnæ æternæ. Non enim, quia caro humana mala sit, & spiritus bonus, laudat spiritum, & vituperat carnem: cum ipse doceat, dicens: Et virgo cogitat, quæ sunt Domini, ut sit sancta corpore & spiritu. Novit enim & mentem accusare, dicens: Homines corrupti mente, hoc enim dicit, ostendere volens maximam partem passionum, desideria humani corporis esse: quod cum cæteris irrationalibus animalibus commune habemus. Sicut enim cætera animalia de terra habent nativitatem: ita & nos corpus. Anima autem nostra spiritus est incorporeus, & rationalis, & immortalis. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini. Secundum rationem expositam, carnales homines iustitiam custodire non possunt.

Si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, viveris. Spiritualibus actionibus carnis opera subjeceritis. Notandum sunt opera carnis, non substantiam accusare.

Quicumque enim spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei. Quicumque merentur sancto Spiritu gubernari. Sicut e contrario, qui peccant, spiritu diaboli aguntur, ab initio peccatore. Item quicumque secundum doctrinam Spiritus sancti vivunt: ipsi sunt, qui spiritu Dei aguntur.

Non enim accepissis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepissis spiritum adoptionis filiorum Dei. Notandum est, quia Judæi etsi filii Dei erant tamen cum essent sub leges velut sub pædagogos agentes, spiritum timoris habebant. Item Judæi acceperunt spiritum, qui illos ad servitutem cogeret per timorem. Timere enim servorum est: diligere filiorum, sicut scriptum est: Servus dominum suum timebit, & filius diligit patrem suum: Illi ergo, qui operari caritatis voluntate volebant, timoris necessitate cogantur. Nos vero omnia voluntarie operemur, ut filios nos omnes probemus, non servos timoris. Item vos, Romani in adoptionem filiorum vocati estis, non sicut Judæi, qui subditi legis imperio, in servitute tenebantur.

In quo clamamus, abba pater. Qui vocat patrem, filium se esse profatur. Debet ergo patri in moribus similis inveniri: ne nomine quoque in vacuum usurpato, majori præniæ subiaceat.

Ipsæ enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei. Testimonium adoptionis est, quod habemus spiritum, per quem ita oramus. Tantam enim arram accipere non poterant nisi filii.

Si autem filii, & heredes: heredes quidem Dei, coheredes autem Christi. Qui meretur esse filius, meretur effici hæres patris, & veri filii coheres.

Si tamen compatimur. Si talia patimur, cum necesse fuerit, pro nomine ejus: qualia pertulit ille pro nobis.

Ut glorificemur. Sicut Joannes ait: Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus.

Existimo enim, quod non sunt condignæ passionibus hujus temporis. Hic vult futuram gloriam commendare, ut præsentis pressuras facilius toleremus. Et revera nihil posset homini condignum pati gloria cælesti: etiam si talis esset illa qualis modo est vita. Quicquid enim passus fuerit a morte, plus non est, quam etiam pro peccatis suis antea merebatur. Nunc autem & peccata donantur: & tunc vita æterna, præstabitur, consortium angelorum, splendor solis, & cætera, quæ sanctis legitimis repromissa.

S. Hieron. Tom. XI. Pars III.

Ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Modo enim abscondita est, cum Christo in Deo: & nondum apparuit, quid erimus: quod Dominus repromisit sanctis.

Nam expectatio creaturæ revelationem filiorum Dei expectat. Diversi hunc locum diversis modis exponunt. Sive omnis creatura resurrectionis tempus expectat: quia tunc in melius commutabitur, sive angelica, sive rationalis creatura. Petrus enim dicit, etiam angelos gloriam desiderare sanctorum. Quidam etiam sic dicunt: Adam & Evam esse creaturam, quos olim serpens a spe divinitatis vanitati subiectos, corruptioni effecerit deservire: non ex semetipsis peccantes, sed serpentis instigatione & consilio. Et ipsi, inquit, liberabuntur, ut jam non corruptioni deserviant. Omnem autem creaturam dicunt esse, quicumque usque ad adventum Christi iusti fuerunt: quia & ipsi nondum accipientes expectant, Deo pro nobis aliquid melius providente. Non solum autem illi: sed & nos ipsi, in quibus completa sunt, necdum tenemus, sed in spe sustinemus, quamvis quæ multi videre iusti cupierunt, viderimus. Item dicens: Si tamen compatimur, ut & glorificemur. Et inferens: Expectatio creaturæ, de rationali creatura sermonem fecit, & non sicut quidam existimant, de irrationali, vel insensibili, quæ ad servitutem hominum creata est: & post hæc peritura, quando sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & stellæ cæli cadent super terram: & tunc erit novum cælum & nova tempora. Creatura autem, Adam est & Eva, quæ adhuc expectat se a Deo recipere adoptionem.

Vanitate enim creatura. Vanitas est omnes quod quandoque finitur. Item vanitas est prævaricatio: cui subiecta Eva, non propria voluntate, sed a serpente decepta, spe illa, quæ audierat: Et eritis quasi dii, scientes bonum & malum. Servitus autem est corruptionis, quam audivit Adam: Terra es, & in terram ibis. In resurrectione recepturi sunt incorruptionem filiorum Dei. Subiecta est. Si angeli hominibus ministrant.

Non volens, sed propter eum, qui subiecit eam in spe: quia & ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Jam non serviet eis, qui Dei imaginem corruperunt.

Scimus enim, quod omnis creatura ingemiscit, & parturit usque adhuc. Sicut gaudent angeli super penitentes: ita dolent super converti nolentes. Item nunc communem creaturam nominat, post Adam & Evam, iustos, qui fuerunt usque ad tempus Christi:

M

qui

qui & ipsi Adz & Evz, qui dicuntur creatura, simul congemiscunt, recipere desiderant præmia virtutum, quæ Dominus promittit eis.

Non solum autem illa, sed & nos ipsi primitiis spiritus habentes, & ipsi intra gemimus adoptionem filiorum Dei. Non solum angeli, qui benigniores nobis sunt de huiusmodi dolent, sed etiam nos qui iam Spiritum sanctum habemus, de talibus ingemiscimus: sicut & Jeremias ingemiscens agebat: Heu mihi anima, quia perit a terra reve-rens, & reliqua. Item dicens: Non solum autem illa, sed & nos ipsi primitias spiritus habentes: manifeste edocuit, quia non de irrationali, vel insensibili creatura sermonem fecerit, quæ non participat Spiritum sanctum, sed de sanctis dicit, qui Deo placeverunt naturali lege, similiter & Moyli. Discipuli autem Christi primitias dicuntur habere spiritus, id est, prima & præclara charismata, per quæ ditaverunt omnem terram. Non enim tanta fuit gratia ante legem & in lege Moyli. Et quod priores sint discipuli Christi, Hebræis scribens docet: Sed & hi omnes testimonio fidei probati non acceperunt repromissionem, Deo pro nobis melius aliquid providente: & ne sine nobis consummarentur.

Expectantes redemptionem corporis nostri. Nondum rem ipsam promissam percepimus: sed speramus, sicut ad Corinthios ait: Per fidem enim ambulamus, & non per speciem.

Spe enim salvi facti sumus. Spes autem, quæ videtur, non est spes. Nam quod videt quis, quid sperat? Quod videtur, non speratur: sed si proprium est, possidetur. Nulla enim spes in rebus visibilibus est Christianis. Non enim nobis præsentia promissa sunt, sed futura.

Si autem quod non videmus speramus, per patientiam expectamus. Ideo fides per patientiam grandis est præmiis: quia quod non videt credit & quasi jam acceperit, ita secura est de nondum acceptis: sicut ait ad Hebræos, Patientia vobis necessaria est, ut voluntatem Dei scientes, reportetis repromissionem. Spes enim sine patientia esse non novit.

Similiter autem, & spiritus adjuvat infirmitatem nostram. Secundum hanc spem adjuvat: ut non terrena, sed cælestia postulemus. Infirma enim est nostra possibilitas, nisi doctrina sancti Spiritus adjuvetur.

Nam quid oremus sicut oportet, nescimus. Quia adhuc per speculum videmus. Frequenter obsumt, quæ prodesse putamus, & ideo nobis pulsulata minime conceduntur provisione divina: sicut & ipse alibi ait: Propter quod ter Dominum rogavi, ut discederet a

A me, & reliqua. Aliter: Difficile orationis nostræ desiderium secundum, quod corde concepimus, exprimere vix voce valetus: unde subsecutus est.

Sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Deus ergo, qui scrutatur corda, & si sermone comprehendere non sufficimus: novit in quantum modo credere cupimus. Scit tamen, quia pro sanctis rebus non pro secularibus postulamus secundum ipsius voluntatem.

Qui autem scrutatur corda, scit quid desideret spiritus. Quali summus sacerdos.

Quia secundum Deum postulat pro sanctis. Hic gratiam spiritus, spiritum nominavit: sicut alibi dicit: Si oravero lingua, spiritus meus orat, & amulatores estis spirituum. Postulat autem, quia postulare nos facit gemitibus, qui enarrari non possunt, sicut tentare nos dicitur Deus, ut sciat: hinc est, ut scire nos faciat, quales scimus. Sed & hoc commune, quod Dominus fieri jubet, ipse dicitur operari: ut ille edificavit domum, aut ille codicem fecit, cum nec ipse scripserit, nec ille construxerit. Item gratiam spiritus, nominat spiritum: qui docet pro nobis Domino postulare, sicut Isaias dicit: Spiritus sapientie & scientie, & intellectus. Et Corinthis scribens dicit: Sic, & vos quoniam amulatores estis spirituum, & adificationem Ecclesiæ querite, ut abundetis.

Scimus autem quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum. Omnia quæcumque fecerimus, vel passi fuerimus propter dilectionem Dei, omnia nobis ad mercedem crescunt. Omnia enim quæcumque iustus fecerit, prosperabuntur.

His, qui secundum propositum vocati sunt sancti. Nam quos præcivit. Secundum quod proposuit sola fide salvare, quos præciverat credituros: & quos gratis vocavit ad salutem, multo magis glorificabit ad salutem operantes.

Et prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui. Prædestinare idem est, quod præscire. Ergo, quos prævidit conformes futuros in vita, voluit, ut fierent conformes in gloria. Qui transformavit corpus humilitatis nostræ, conforme corpori claritatis suæ.

Ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. Primogenitus ex mortuis in gloriam. Item hic secundum quod homo factus est, secundum gratiam, quæ in eo erat, Filius Dei, primogenitus interpellat pro nobis, non quasi Deus interpellat, sed quasi summus sacerdos.

Quos autem prædestinavit, hos & vocavit: & quos vocavit, hoc & iustificavit: quos autem iustificavit, illos & magnificavit.

Quos

Quis præfavit credituros, hos vocavit. A Vocatio autem volentes colligit, non invitos. Aut certe discretio non in personis, sed in tempore est. Hoc ideo dicit, propter fidei inimicos: ne fortuitam Dei gratiam judicarent. Ergo vocantur per prædicationem, ut credant: credentes iustificentur per baptismum: glorificentur in virtutibus gratiarum.

Quid ergo dicemus ad hæc? Si Deus pro nobis, quis contra nos? Vult ostendere, quod nemo possit impedire eos, qui diligenter Deum, diliguntur a Deo, quo minus gloriam, quæ promissa est, consequantur: eo quod perfecti, quæ in illis est caritas, omnem causam mortalitatis timoris foras expellat.

Qui etiam proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Præmissit tradidit, ut tradentibus maneret libertas arbitrii, & nobis patientiæ monstraret exemplum. Quod dicit, pro omnibus, notandum, quia non pro aliquantibus.

Quomodo non etiam, cum illo omnia nobis donavit? Quid potest habere carius, quod nobis neget, qui Filium non negavit?

Quis accusabit adversus electos Dei? Deus qui iustificat? Quis est qui condemnet? Quos Deus elegit credentes, ac signis & virtutibus iustos ostendit: quis pro pristinis audebit accusare delictis, vel pro contentu legalium mandatorum.

Christus Iesus, qui mortuus est: imo qui & resurrexit, qui est ad dexteram Dei. Secundum assumpti hominis loquitur formam: qui mortuus est, & resurrexit.

Qui etiam interpellat pro nobis. Ut cum ipso simus, ubi ipse est. Solent plane Ariani ex interpellationis causa, movere calumniam, dicentes, quod qui interpellatur, interpellante sit maior. Quibus respondendum est, Deum oblivionem non pati: ut pro ipsis commoneatur semper, quos ipse elegit: sed in hoc interpellare eum dicitur, dum semper Patri hominem, quem suscepit, quasi nostrum pignus ostendit, & offert, ut verus pontifex & æternus.

Quis ergo nos separabit a caritate Christi? tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an persecutio, an gladius? Sicut scriptum est. Post tanta & præclaræ beneficiæ, vel promissæ, quæ poterit tam gravis esse pressura, quæ nos ab ejus caritate divellat: & dicendo omnes docet, tales esse debere, qui a Christo nec periculis debeant separari. Tunc vero Judei volebant illos a Christo ita separare, ut ad legis eos cultum revocarent.

Quia propter te mortificamur tota die. Non propter aliquod crimen, sed propter te, qui dixisti: Beati eritis cum persequerentur vos, & cætera.

Æstimati sumus sicut ovæ occisionis. Hoc in nobis Christianis maxime impletur, qui bus non licet nosmetipsos defendere: sed exemplo Domini & magistris, qui sicut ovæ ad victimam ductus est, omnia illata patientissime tolerare.

Sed in his omnibus superamus, propter eum, qui dilexit nos. Has omnes tribulationes pro nihilo ducimus, propter eum, qui nos tantum dilexit, ut etiam moretetur pro nobis. Et quando pro ejus nomine morimur, tunc maxime triumphamus: præsertim cum leve sit pro se pati, quod pro aliis Christus Dominus pati dignatus est.

Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum. Pro certo confido, quia nec si mihi quis mortem minetur, nec si vitam promittat, nec si se angelum dicat a Domino destinatum, nec si se angelorum principem mentiatur, nec si in præsentii honorem conferat, neque si polliceatur gloriam futurorum, neque si virtutes operetur, nec si cælum promittat, & inferno deterreat, vel profunditatem scientiæ suaderet conetur, unquam nos poterit a Christi fecernere caritate.

Neque creatura alia poterit nos separare a caritate Dei. Omne pene creaturam nominavit: & non fuit his contentus, nisi addiderit, ut etiam si sit alia creatura, nec ipsa valeat separare.

Quæ est in Christo Jesu Domino nostro Deum diligit in Christo, cuius dilectio consistit in custodia mandatorum, sicut & ipse ait: Si diligitis me, mandata mea servate. Nec non imitationem amoris sui in fraterna caritate constituit, dicens: In hoc cognoscet homines, quia mei discipuli estis, si dilexeritis invicem. Et Joannes ait: Si fratrem, quem vides, non diligis: Deum quem non vides, quomodo potes diligere.

Cap. IX.

VERITATEM dico in Christo Jesu: non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu sancto: quoniam tristitia mihi magna est, & continuus dolor cordi meo. Contra Judæos acturus, primum illis satisfaciit, non se odii causa h. c. dicere, sed amoris: eo quod doleat illos non credere Christum, ad quos primum salvandos advenerat. Quod autem dicit, se in Christo dicere veritatem: ostendit hominem baptizatum: qui per communicationem Corporis & Sanguinis Christi in ipso

manet, & ipse in illo: quicquid, vel facit, vel loquitur in Christo, eum loqui, vel agere, cuius est membrum. Et quicquid ei illatum injuria fuerit, Christo similiter irrogari. Nam quod ait: conscientiam sibi in hac parte testimonium perhibere: illum docet veritatem discere, cuius conscientiam in omnibus attestatur. Nec eum mendacii reum, interna accusatione constituit. Item Apostolus se tristem dicit valde pro fratribus suis secundum carnem, qui dicit nullum nos separare a caritate Christi: sciens se quando persecutor erat, & optabat se anathema esse a Christo, vocatum a Christo secundum ejus misericordiam: & volebat eos credere, & eandem misericordiam promereri.

Optabam enim ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem. Optabam aliquando, cum persequeretur Christum, non modo optarem: fesebam quod ipsum essent hæc omnia. Sed postquam cognovi veritatem, dereliqui eos, quos taliter diligebam, & ipsi nondum convertuntur.

Qui sunt Israelitæ, quorum adoptio est filiorum. De ipsis enim dicebat: Filius meus primogenitus Israel.

Et gloria, & testamentum. & legislatio. Veteris latio, & novi promissio.

Et obsequium, & promissa. Hoc est mysterium Angelorum, vel Prophetarum.

Quorum patres. Abraham, Isaac, & Jacob.

Ex quibus est Christus secundum carnem: qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, Amen. Contra Manichæum, Photinum, & Arium: quia & ex Judæis est secundum carnem, & Deus benedictus in sæcula: sicut & Thomas adoratur, & dicit: Deus meus, Deus meus. Quod ille confirmat, dicens: Quia vidiisti, ideo credidisti.

Non autem, quod exciderit verbum Dei. Licet Apostolus doleat Judæos excidisse a promissionis gratia, ostendit, tamen non inane fuisse verbum Dei: & his promissa debere, non qui secundum carnem ex Abraham, Isaac, & Israel nati sunt: sed qui servantes fidem Patriarcharum, de quorum semine putantur. Item quia superius dixerat dolere se, quod genus Israel proprio vitio excluderetur a regno, quorum hæc omnia fuerunt. Hic ostendit illos, qui non credunt, non esse filios Abraham, ne omnibus Judæis præjudicare putaretur, & obijceretur ei: Nunquid Deus mentitus est Abraham?

Non enim omnes, qui ex circumcisione sunt Israel, hi sunt Israelitæ: neque qui semen sunt Abraham, omnes filii. Si non omnes, tamen aliquanti. Et si non omnes Israelitæ, Israel

sunt: sunt ergo ex gentibus aliquanti, in quibus non est dolus.

Sed in Isaac vocabitur tibi semen. In solo Isaac vocati sunt etiam tunc filii Abraham: non etiam in Ismael, cum & ipse ex ejus stirpe descenderet. Item semen Isaac non isti, qui secundum carnem nati sunt, sed hi, qui secundum spiritum sunt, hoc est, secundum fidem Isaac. Qui enim talis, hujus promissio est, & adoptio filiorum. Habebat enim primogenitum Esau, & non est a Deo dilectus, nisi Israel.

Id est, non qui filii carnis, hi filii Dei, sed qui filii sunt promissionis asstantur in semine. Ismael enim secundum carnalem usum natus est ex ancilla: Isaac vero super naturam de semibus ex repromissione Dei est generatus. Ita nunc Christianos promissio facit filios Abraham, quam meruit fides, ut scilicet pater sit gentium plurimarum.

Promissionis enim verbum hoc est. Hic ostendit posteriorem populum, more Isaac, esse repromissionis.

Secundum hoc tempus veniam, & eris Saxe filius. Antequam nasceremini: imo priusquam Rebecca Esau & Jacob ex utero suo funderet, in Jacob dilexi vos. In Esau Idumæum odio habui. Quem locum Paulus Apostolus mystica disputatione evenitans, scriptum est, ad Romanos: duo pariter testimonia de Genesi Malachiaque conjungit. Sed & Rebecca de uno concubitu habens Isaac patrem nostrum. Nam cum nondum nati essent, aut aliqui egerint boni, vel mali, ut secundum electionem propositum Dei maneret, non ex operibus, sed ex vocatione dictum est ei: Quia major serviet minori: Sicut scriptum est, Jacob dilexi: Esau autem odio habui. Hoc enim quod dicitur: Sicut scriptum est, & ad Genesios librum, & ad Prophetam Malachiam refertur. Et non solum ait: Jacob dilexi, antequam nasceretur: & odio habui Esau, priusquam ex matris utero funderetur, sed in posteros eorum amorem meum, & odium conservavi. Odium in Esau, cuius montes, qui appellantur Seir, redegi in solitudinem, & urbes feci esse desertas, & a serpentibus ac bestiis obtineri.

Non solum autem illa, sed & Rebecca. Non solum autem Ismael & Isaac: qui quamvis ex uno quidem patre, diversa tamen matre sunt generati: non sunt unum apud Deum, sed etiam Jacob & Esau: qui ex uno sunt de Rebecca nati concubitu, antequam nascerentur fidei sunt apud Deum merito separati: ut propositum Dei de eligendis bonis, & refusandis malis, etiam in presenti maneret. Ita ergo & nunc, quos præscivit de gentibus credituros, elegit: & ex Israel rejecit incredulos.

Ex uno concubitu habens Isaac patris nostri. A
Que legitur primo geminos edidisse: & eo,
quasi novum aliquid accefferit, perterrita
Deum interrogat.

Cum enim mundum nati fuissent, aut aliquid
boni egissent, aut mali: ut secundum electio-
nem proposuisset Dei maneret. Sive ut hoc si-
gnificaret, quod modo etiam de geminis,
qui non credit, abjicietur.

Non ex operibus, sed ex vocatione dictum
est ei. Præscientia Dei non præjudicat pec-
catores, si converti voluerint. Dicit enim B
per Ezechielem? Si dixeris peccatori, mor-
te morieris: & ille conversus iustitiam fece-
rit, vita vivet, & non morietur.

Quia major serviet minori. In Geneſeos li-
bro dictum est: Duæ gentes, & duo populi
in utero tuo, & populus populum superabit,
& major serviet minori. Ergo prophetia
non de his est, qui secundum carnem sunt
Jacobi & Esau, sed de his qui futuri erant
ex operibus boni & mali: & ex ipsis operi-
bus, aut odium Dei habere, aut misericor-
diam ejus consequi.

Sicut scriptum est, Jacob dilexi, Esau au-
tem odio habui. Hoc autem, quod dicitur,
sicut scriptum est, & ad Geneſeos librum,
& ad Prophetam Malachiam pertinet. In
Geneſeos libro ad Rebecca dicitur: Duæ
gentes & duo populi in utero tuo s. Unde
hic ostendit Apostolus, promissiones non
esse eorum, qui secundum carnem filii sunt
Abrahæ, sed eorum, qui fidem patrum ser-
vant atque custodiunt.

Quid ergo dicemus? Numquid iniquitas apud
Deum? Absit. Timuit, ne quod ipse pro-
pterea dixerat, ut probaret apud Deum præ-
rogativam generis nil valere: sive jam tunc
significatum posteriorem populum meliorem
futurum, non intelligentes, putarent eum
dicere, quod alios Deus bonos faceret,
alios malos: secundum ipsum sententiam,
quod erat iniquorum punire, qui non sua
sponte peccasset: proponit sibi ex adverso
testimonia, quibus ipsi hoc affirmare sole-
bant. Quibus exemplis per breves subjec-
tiones respondet, ostendens ita intelligi non
posse.

Mosis enim dixit, miserebor cui misertus
fui, & misericordiam præstabo. Hoc recto
sensu ita intelligitur: Illius miserebor, quem
præcavi posse misericordiam promereri, ut
jam tunc illius sim misertus.

Cui miserebor. E contrario Judæi sermo-
est. Igitur non volentis, neque currentis.
Et iterum eorum cujus vult miseretur: &
quem vult, indurat. Non enim Apostolus F
tollit, quod in propria voluntate habemus,
qui superius dicit: Ignoras, quia bonitas Dei
te ad penitentiam adducit? Et iterum Ti-
motheo scribit: In magna autem domo non

solum sunt vasa aurea & argentea, sed & li-
gnea & fictilia. Et quædam quidem in ho-
norem, quædam in contumeliam. Si quis
autem mundaverit se ab his, erit vas in ho-
norem sanctificationis.

Igitur non volentis neque currentis, sed mi-
serentis est Dei. Hoc loco Paulus Apostolus
usque ad illum locum: Quid enim adhuc
queritur? voluntati enim ejus, & quis resiste-
re poterit? personam de contrario assumit,
venientis & dicentis, non esse in nobis,
aut recte, aut malum agere, sed in Dei ar-
bitrio constitutum, qui cujus vult, mise-
retur, & quem vult indurat. Homo tu quis
es qui contradicas Deo? Numquid dicit fig-
mentum ei, qui se finxit, quid me fecisti
sic? Nunc Apostolus contradicentem sibi su-
perius increpat, ostendens hoc ipsum, quod
dicit. Cujus vult, miseretur, & quem vult
indurat: & quid adhuc queritur? Voluntati
enim ejus quis resistere poterit? Ex hoc
igitur demonstrat eum esse proprii arbitrii,
vel voluntatis, quod si ut ipsi e contrario
veniens dicit: Cujus vult, miseretur Deus,
& quem vult indurat: nihil differt, quod
figulus tractat in manibus, quod fingendi
ex se vas aliquid contradicere non potest,
quid ex eo vult efficere; hic autem in eo in-
quo contradicit, queritur de Dei voluntate,
ostendit liberi esse arbitrii: qui audent de
Dei judicio retractare. Item si non est vo-
lentis neque currentis, ut quidam putant,
quare ipse currit, dicens: Cursum consumma-
vi. Et alios, ut currentes, adhortatus est,
dicens: Sic currite, ut omnes comprehen-
datis. Unde intelligitur, quia hic interro-
gantis voce utitur, & redarguentis potius,
quam negantis.

D
Dicit enim Scriptura Pharaoni: Quia in
hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te vir-
tutem meam, & ut annuncietur nomen meum
in universa terra. Hoc & illi male propo-
nunt. Sed hic locus duobus modis a diver-
sis exponitur: Sive quod unusquisque mo-
dum & finem peccatorum suorum implet,
ut puniantur, sicut Sodomitæ & Amorrhæi.
Hic ergo jam modum excesserat, & idcirco
voluit Deus, quasi de jam perituro aliis
providere, ut populus ejus agnosceret iusti-
tiam ipsius, atque virtutem: ut nec pecca-
rent, nec suos adversarios vererentur. Tale
est hoc quod in Pharaone gestum est, quale
si medicus de cruciata jam damnati rei,
multis inveniat sanitatem, causas inquirendo
morborum. Vel si iudex cum possit crimi-
ninosum statim punire, ad omnium timo-
rem diversis penis afficiat. Sive Dei patien-
tia induratus est. Cessante enim plaga Dei,
durior fiebat, & quamvis sciret eum non
converti: tamen etiam in ipso suam clemen-
tiam voluit demonstrare.

Ergo *cujus vult, miseretur, & quem vult, indurat*. Ergo si hoc sic intelligitur: Cujus vult miseretur, & quem vult, indurat: quod satis iniquum est, & ita propositio vestra concluditur, ut dicatis malitiæ vestrae non vos esse causam, sed Domini voluntatem, cui contradici non possit: sed resistit hic rationi vestrae ipsa natura justitiæ Dei.

Dicis itaque mihi: Quid adhuc queritur? Voluntati enim ejus quis resistit? Apostolus contra adversarios dicit: Dicis itaque mihi: Quid adhuc queritur? Et iterum infert, confirmans hoc quod dixerat: homo, tanto magis vere queritur, & iuste, ex verbis tuis. Nemo enim propriam non habens voluntatem, dicere potest de Deo: quid adhuc queritur? Unde recte arguens ejus imprudentiam, dicit: Tu quis es, qui respondeas Deo? Qui enim a Deo induratus est, sicut tu dicis, contradicere suo creatori non potest, quasi non habens propriam voluntatem, sicut & lutum insensibilis materia fictori suo respondere non potest, quia in potestate siguli positum est.

O homo, tu quis es, qui respondeas Deo? Nunquid dicit figmentum ei, qui se finxit, quid me fecisti sic? Quibusdam videtur, & hoc adhuc ex ipso persona dicere, quia ipsum est dicere, neminem posse contradicere voluntati Dei alterius miserentis, alterum indurantis, & addere neminem Deo respondere. Quidam vero dicunt jam hinc Apostolum respondere, quod etiam si ita esset, ut illi calumniantur, non debere eos suo respondere factori: eo quod tales simus. ad comparationem Dei, quale ad suum est luti artificem figmentum. In Græco habet, *μενόν, ὡς ἀνθρώπου*, quod est, o homo tanto magis.

An non habet potestatem sigulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam? Secundum hos, qui hæc verba Apostoli dicunt, massam dicit omnes in Ægypto commorantes: quia & Israel ibi idolis deservierat.

Quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam. Quia illum diu sustinuit blasphemantem, & populum suum variis operibus assidentem. Præterea quod innoxiam ætatem parvulorum crudeliter iusserat enecare. Item competens responsum: quia patientia, & ejus bonitas facit eos, qui propriam habent voluntatem vivendi, sive vasa iræ, sive misericordiae.

Sustinuit in multa patientia vasa iræ, apta in interitum. Implendo peccata sua, vasa iræ digna sunt facti, & a semetipsis ad interitum præparata.

Ut ostenderet divitias gloriæ suæ in vasa misericordiae, quæ præparavit in gloriam. Di-

gni erant misericordia: quia & minora commiserant, & graviter fuerant afflicti.

Quos & vocavit, non solum ex Judæis, sed etiam ex gentibus. Quia & tunc aliquanti Ægyptiorum exierant, cum filiis Israel, quod si Deus personam acciperet, solus Israel debuit habere salutem. Ita & nunc non solum Judæos, sed etiam gentes vocavit ad fidem. Secundum eos autem, qui hæc non ex Apostoli, sed ex Judæorum persona dici putant: Intantum, inquirunt, quos voluit, salvavit; ut etiam gentes elegerit idololatrias, qui nunquam servierant Deo, & ex Israel paucos vocaret, secundum testimonium Isaia.

Sicut in Osee dicit. Non populum, duas tribus dicit: & non misericordiam consecutam, decem tribus.

Vocabo non plebem meam, plebem meam. Hoc loco Judam significat.

Et non dilectam, dilectam: & non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam. Israeliticum populum.

Et erit in loco ubi dictum est eis: Non plebs mea vos. Gentes demonstrat in Christo credituras: sicut in Evangelio Dominus per parabolam loquitur nuptiali cœna facta, cum Israel venire nolisset, & pro ipso gentes vocantur.

Ibi vocabuntur filii Dei vivi. Vocationem gentium significat.

Isaias autem clamat pro Israel. Communicatio pro ipsis esse monstratur.

Si fuerit numerus filiorum Israel, tanquam areæ maris, reliquæ salve fient. Paucitatem eorum credituram esse demonstrat.

Verbum enim consummans, & abbrevians in æquitate, quia verbum brevium faciet Dominus super terram. Historia hos habet sensus: Sicut ego verbum abbrevio & cito desinio: ita Deus hoc omni velocitate perficiet. In prophetia autem verbum brevium, novum Testamentum accipitur: quia in eo breviter comprehensa sunt omnia & clausa.

Et sicut prædixit Isaia. Bene prædixit: quia superius scriptum est.

Nisi Dominus Sabaoth reliquisset nobis semen, sicut Sabaoth facti essemus, & sicut Gomorra similes fuissetus. Quia non est passus paucos iustos perire cum multitudo impiorum in fide, nisi semen Abraham Christus fuisset missus ad populum liberandum, qui corrumpisset.

Quid ergo dicemus, quod gentes, quæ non sciebantur iustitiam, apprehenderunt iustitiam. Si superiora ex persona Apostoli dicuntur, hic sibi iterum proponit: quia poterant idcere, si non est ita, ut dicimus, quia non est volentis neque currentis: quomodo gentes invenerunt iustitiam, quam nunquam ante

tea quaesierunt. Israel vero quaerens semper A
justitiam, non potuit invenire? Si vero totus superior sensus contradicentibus applicatur: hic respondet Apostolus, & breviter recapitulat quaestionem, dicens: Quid ergo dicemus ad ea, quae nobis obiecta sunt, nisi quia gentes vocatae, crediderunt: & illi credere noluerunt.

Justitiam autem, quae ex fide est. Quia iustitia ex fide est, cui illi credere noluerunt.

Israel vero sectandam legem iustitiae, in legem iustitiae non pervenit. Quare? Quia non ex fide, sed quasi ex operibus. Reddit causas, quare non invenerint iustitiam: quia falso in operibus gloriari, credere noluerunt, quasi iustitiam gratiam reputantes, dicens, quoniam populus Iudaeorum ex operibus legis iustificari se putans, in legem iustitiae, id est, ad fidem Christi dedignando non potuit pervenire.

Offenderunt enim in lapidem offensionis, sicut scriptum est: Ecce pono in Sion lapidem offensionis, & petram scandali. Qui videt lapidem, non offendit: qui autem caecus est, impingit. Quod contigit Iudaeis, quos sua malitia excacavit: & Christum non agnoscentes crucifixerunt. Sed & idcirco lapis offensionis, & petra scandali, praedictus est Christus: quia multi in nativitate ejus, & passione scandalum patiuntur: sicut scriptum est: Quia scandalizabuntur in eo. Et Apostolus ait, Christum crucifixum, Iudaeis scandalum, gentibus salutem: ipsis vero vocatis, Christum Dei virtutem & Dei sapientiam. Unde & hic sequitur: Qui credit in eo, non confundetur. Petrus quoque dicit, quod credentibus lapis electus sit angularis: incredulis vero offensionis.

Et omnis, qui credit in eum, non confundetur. Non Iudaeus solus, sed omnes credentes in eo, non confundentur de pristinis delictis.

Caput X.

FRATRES: Voluntas quidem cordis mei, & obsecratio ad Deum sit pro illis in salutem. Hic se ostendit, non solum labiis, sed & corde pro inimicis orare.

Testimonium enim perhibeo illis, quod emulationem quidem Dei habent, sed non secundum scientiam. Habent scientiam sectandae legis, sed non intelligunt, quia Christus secundum legem venit. Et quia per legem iustificari non possunt: periclitantur revera, si sine scientia fiat, quia saepe vertitur in contraria.

Ignorantes enim iustitiam Dei, & suam quaerentes statuerunt: iustitiae Dei non sunt subiecti. Ignorantes, quod Deus ex sola fide

iustificat: & iustos se ex legis operibus, quam non custodierunt, esse putantes: noluerunt se remissioni subiacere peccatorum, ne peccatores fuisse viderentur, sicut scriptum est: Pharisei autem spernentes consilium Dei in semetipsis, noluerunt baptizari baptismo Joannis. Item quia sacrificia legis, & cetera, quae umbra erant veritatis, quae per Christum perfici habebant, praesentia Christi celsaverunt: cui credere noluerunt: Bene dicit Apostolus, iustitiam suam, quia iam non Dei est, sed ipsorum.

Finis enim legis Christus, ad iustitiam omni credenti. Talis est ille, qui Christum credidit, die qua credidit, qualis ille, qui universam legem implevit.

Moses enim scripsit: quoniam iustitiam, quae ex lege est. Moyses distinguit in Levitico inter utramque iustitiam, fidei scilicet, atque factorum, quod altera operibus, altera sola fidei credulitate accedente fiat. Item Apostolus ostendere volens differentiam iustitiae legis, ac fidei, testem vocat Moysen. Item docentem de iustitia legis, Qui fecerit homo, vivet in ea. De iustitia autem fidei: Ne dicas, inquit, in corde tuo, quis ascendet in caelum: hoc est, ne dubites credere mandato, quod futurum est annunciare Christum, qui venturus est dare tibi iustitiam ex fide.

Qui fecerit homo vivet in ea. Nemo enim illorum vivit, quia in hoc tempore nemo perfecit legem sine Christo: quia & hoc legis est, ut ipsi credatur. Quidam ex hoc loco putant Iudaeos, praesentem tantum vitam ex legis operibus meruisse, quod verum non esse, Domini verba declarant: qui de vita interrogatus aeterna, mandata legis opponit dicens: Si vis in vitam venire, serva mandata. Unde intelligimus, quod qui suo tempore legem servavit, vitam habuit aeternam.

Qua autem ex fide est iustitia, sic dicit: Ne dixeris in corde tuo. Ille quidem secundum historiam de lege hoc dixit, sed Apostolus illud ad Christum aptat: quia lex nec in caelo fuit, nec in abyso. Sive ideo illud semper iubet lex meditari, ut ibi Christum valeant invenire.

Quis ascendet in caelum, id est, Christum deducere: aut quis descendet id abyssum: hoc est Christum a mortuis revocare? Quia Christus Deus & homo est, in eo quod Deus Verbum, qui cum in forma Dei erat, semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, factus est homo. Propterea dicit: Quis ascendet in caelum, hoc est Christum deducere. Deducere dicitur secundum formam Dei: reducere autem ex mortuis, secundum formam servi.

Sed quid dicit Scriptura? Prope est verbum in ore

in ore tuo, & in corde tuo: hoc est verbum fidei, quod predicamus. In Deuteronomio. Novum scilicet Testamentum.

Quia si confitearis in ore tuo Dominum Jesum: & in corde tuo credideris, quod Deus illum suscitavit a mortuis. Testimonium cordis est oris confessio.

Salvus eris. A delictis præteritis cum fueris.

Corde enim creditur ad justitiam: ore autem confessio fit ad salutem. Ergo si fides sufficit ad justitiam, & confessio ad salutem, inter Judæam & gentilem credentes nulla discretio est.

Dicit enim Scriptura: Omnis qui credit in illum. In Isaia. Non solum Judæus.

Non confundetur. Nolite ergo vos illos confundere de pristinis actibus, quos Scriptura dicit confundi non posse.

Non enim est distinctio Judæi & Græci. Nam idem Dominus omnium: dives in omnes, qui invocant illum. Unus Dominus omnium, & abundans misericordia & salute, habet unde largitur.

Omnis enim quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit. Quomodo ergo invocabunt, in quem non crediderunt? In Joë. De gentibus objectio Judæorum, quod Deum invocare non possunt.

Aut quomodo crederent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine predicante? Quomodo vero predicabunt, nisi mittantur. Quia nunquam ad illos Prophetæ sunt missi.

Sicut scriptum est: Quan speciosi pedes evangelizantium pacem, & angelizantium bona. Istorum pedes pulchri sunt, qui pacem annunciant: illorum autem qui annunciant sæculi cursum, turpes sunt atque deformes.

Sed non omnes obediunt Evangelio. Ergo si nec illi omnes obaudierunt, ad quos isti sunt missi: quanto minus isti, ad quos nemo est destinatus?

Isaias enim dicit: Domine, qui credidit auditui nostro: Quis credit, quod auditum a nobis, vel quod nos a te, ut alijs annuntiaremus, audivimus.

Ergo fides ex auditu: auditus autem per verbum Christi. Hic responsio Apostoli.

Sed dico: Nunquid non audierunt? Et quidem. Etiam ante illos audisse confirmat.

In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Vult hoc testimonium per Allegoriam, vocibus intelligi Prophetarum.

Sed dico: Nunquid Israel non cognovit? Gentēs esse vocandas ad fidem.

Primus Moyses dicit. Ideo primus Moyses, quia omnes pene Prophetæ postea de gentium salute dixerunt.

Ego ad emulationem vos adducam in non

gentem insipientem, in iram vos mittam. In cantico Deuteronomii. Antequam crederent Deum, non erant gentes Dei. Quasi ergo dicat, eos qui non sunt gens mea, vocabo: & credent mihi ad vestram irritationem, ut quibus majores debuistis esse, gaudeatis æquari: sicut si quis habeat filium inobedientem, & ad corrigendum eum dimidium patrimonii sui det servo suo, ut tandem ille conversus gaudeat, vel si tantum accipere mereatur. Sive non eramus gens: B quia mortui eramus in peccatis.

Isaias autem audit, & dicit: Inventus sum a non quaerentibus me. Gentibus quæ non Deum in lege, sed in idolo ignorantem requirebant.

Palam apparui his, qui me non interrogabant. Non Deum, sed dæmonia interrogabant, per augures, & haruspices idolorum, atque astrologos.

Ad Israel autem dicit. Ipse quia talia gentibus iræ promissit, Judæis ecce qualia comminatur, ut sciatis utrumque prædictum.

Tota die expandi. Toto tempore mirabilia, vel plagas ostendit: & nec sic credere voluerunt.

Manus meas ad populum non credentem, sed contradicentem mihi. Extensio manuum allegorice signat crucem.

Cap. XI.

DICO ergo. Nunquid Deus repulit populum suum. Absit. Quia satis illos humiliaverat: modo quasi bonus doctor consolatur eos, ne illos nimium exacerbare videretur. Non omnes, ait, repulit, nec semper, nisi quamdiu non credunt.

Nam & ego Israelita sum. Si omnes repulisset, me non suscepisset.

Ex semine Abraham, de tribu Benjamin. Non ex semine profelytorum.

Non repulit Deus plebem suam, quam præservit. Illam plebem non repulit, quam præservit esse credituram.

Au nescitis in Elia, quid dicit Scriptura. In Regum libro, ubi scriptum est de Elia.

Quemadmodum interpellat Deum adversum Israel. Gentibus superbiam tollit, ne gloriatur quod ex Judæis paucissimi crediderunt, & ipsi soli remanserunt Deo.

Domine, Prophetas tuos occiderunt: altaria tua suffoderunt, & ego relictus sum solus: & quaerunt animam meam. Omnes Prophetæ illa tantummodo sciebant, quæ illis fuissent a Domino revelata. Unde & rex Jeremiam dubie interrogat: si in ea hora, qua cum illo loquebatur, apud eum sermo Domini haberetur. Sed & Eliseus dicit: quomodo hæc

hæc Dominus abscondit a me ? Ita ergo & A Elias hoc loco præter se effe alios, qui Deum colerent, ignoravit.

Sed quid dicit illi divinum responsum? Reliqui mihi septem millia virorum. Si Prophetam tanti latuerunt, quanto magis vos nescitis, quam multi Judæorum, & salvati sunt, & salvandi.

Qui non curvaverunt genua ante Baal. Non solum immolando idolis servitur, sed etiam delinquendo. Si enim Deus factis negatur, utique & dæmones honorantur.

Sic ergo & in hoc tempore. Sicut ergo tunc, non omnes perierunt, ita & nunc aliquanti salvantur.

Reliquia secundum electionem gratiæ Dei facta sunt. Electio gratiæ, fides est; sicut opera, electio legis. Cæterum, quæ electio, ubi nulla diversitas meritorum?

Si autem gratia, jam non ex operibus. Ne dicerent illi, de quibus Eliæ dicitur: Justi erant, isti vero peccatores: quomodo electi sunt? subjecit: quia & ipsi gratis salvati sunt sicut & gentes.

Alioquin gratia jam non est gratia. Quia gratuitum munus appellatur.

Quid ergo? Quod querebat Israel, hoc non est consecutus. Ideo Israel totus non est consecutus iustitiam, quia eam non ex fide querebat, sed ex solis operibus legis se iustificari putabat: cum maxime legis mandata contemneret. Unde a Salvatore arguuntur culicem liquantes, & camelum glutientes. Itaque propterea hoc dicit, quia Judæorum erant promissiones, per quas venturus erat Christus salvare eos a suis peccatis, sed quia venit, & non crediderunt: ideo dicit, Israel non est consecutus.

Electio autem consecuta est. Qui per fidem electi sunt.

Ceteri vero execrati sunt. Ceteri per infidelitatem execrati sunt, sicut scriptum est: Nisi credideritis, non intelligetis.

Sicut scriptum est: Dedit illis Deus spiritum compunctionis: oculos, ut non videant, & aures, ut non audiant. In Isaia. Ante hominem vita & mors, quod placuerit ei, dabitur illi: ne libertas scilicet tollatur arbitrii. De ergo dare, permittere est. Spiritum autem compunctionis, quem desiderabant. Semper enim verbis Dei fuerunt increduli: nam si voluissent habere spiritum fidei, accepissent. Sed & nunc Christiani, qui de resurrectione dubitant, & præmio ægeheua, similem sibi spiritum quaerunt. Hoc enim loco Propheta de infidelibus loquitur. Divina Scriptura hoc habet, ut cum unusquisque habeat libertatem faciendi bonum, vel malum, Deum dicat tradere, aut dare: propterea quia ipse est, qui dedit libertatem. Hæc enim facit ejus patientia: quia

S. Hier. Tom. XI. Pars III.

non statim peccantibus infert vindictam, nec bonis præmia.

Usque in hodiernum diem. Usquequo convertantur: sicut de velamine cordis ad Corinthios dicit.

Et David dixit: Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, & in captivum, & in scandalum, & in retributionem illis. Obscurentur oculi eorum ne videant: & dorsum eorum semper incurva. Aliter: semper incurva onera peccatorum, ut non dimittantur nisi crediderint: quia in passione Christi beati sunt, pascha comedentes. Hoc enim de illis prophetatur, qui Salvatorem aceto, & felle potarunt: & tamen ipsis dicit Petrus, & nunc scio, quia per ignorantiam fecistis hoc. Poenitemini ergo: & baptizetur unusquisque vestrum. Et ipse Paulus post modicum ait: Et illi, si non permanserint in incredulitate; inferentur: ut sciamus quia spiritus compunctionis facultatem illis non abstulit convertendi. Denique statim ipse solvit in sequentibus verbis. Item sacerdotes cum arbitrantur, quod si Christum interfecerint, haberent semper mensam sacrificiorum & decimarum: facta est illis in laqueum. Perdiderunt enim templum, in quo vanam spem habuerunt, & nunc sunt inter gentes maledicti.

Dico ergo: Numquid sic offenderunt. Modo iterum partem relevat Judæorum. Ut caderent. Absit. Non penitus, & irremediabiliter ceciderunt.

Sed illorum delictum, salus est gentibus, ut illos æmulentur. Usque adeo illos dilexit, ut propter salutem illorum gentes vocarentur, quo eas videntes ad regnum Dei admitti, vel sic facilius converterentur. Item quia dispensatio Dei ita fuit, ut permortem Christi, omne genus humanum salvaretur: sicut ipse Dominus dicit: Cum exaltatus fuero, omnia ad me traham: ideo dicit: Sed illorum delictum salus gentium. Dicens autem

Ut illos æmulentur, ostendit, quia nisi gentes Christo credidissent, reliquæ illorum nunquam salvæ fuissent.

Quod si delictum illorum, divitiæ sunt mundi, & diminutio eorum, divitiæ gentium: quanto magis plenitudo eorum? Si delictum eorum tantum vobis profuit, ut sine operibus legis, vos illos faceret coherere: & si pauci eorum credentes, omnes vos ad salutem vocarunt: quanto magis si omnes crediderunt, prodesse poterant vobis per doctrinam.

Vobis enim dico gentibus. Vu't ostendere, Fse ad Judæorum salutem magnopere festinare.

Quamdiu quidem ego sum gentium Apostolus, ministerium meum honorifico. Quamdiu fuero in corpore constitutus, honorifico mi-

N

ni-

nisterium nostrum : dum exemplo meo, A plures eorum salvere contendo.

Si quo modo ad æmulandum provocem carnes meas. Ut omni modo talem me exhibeam, ut me desideret imitari.

Et salvos faciam aliquos ex illis. Vel aliquantos, quia nolunt omnes.

Si enim amissio eorum, reconciliatio est mundi. Repetit, quod dixerat superius.

Que assumptio, nisi vita ex mortuis? Unde gentibus assumptio, nisi ex illorum viverent morte? Ex Judæis mortuis Christus, vel Apolloli vita fuerunt gentibus. Sive si quos inde liberavero, ad vestram proficient vitam. Item hoc dicit: quoniam sicut gentes per fidem assumptæ sunt, ita etiam Judæi, si crediderint, ex mortuis ad vitam transibunt.

Quod si delibatio sancta est, & massa. Si illi, qui pauci ex eis crediderunt, sancti sunt, & omnes si credant. Hic primitias, Christum dicit. Massam autem, populum Hebræorum, a quibus Christus secundum carnem est.

Et si radix sancta, & rami. Radix Patriarcharum: rami Apolloli: hoc est, & primi, & novissimi Sancti ex ipsis sunt. Item hoc loco radicem Abraham significat: quoniam propter fidem, pater multarum gentium vocatur. Ramos vero posteros ejus, fidem similitur retinentes.

Quod si aliqui ex ramis fracti sunt. Non propter te fracti sunt, sed propter illos tu insertus es, quia illi fracti sunt.

Tu autem cum oleaster es, insertus es in illis. Olea quidem, sed inculca atque silvestris. Item hoc loco contra naturam gentilem populum initum dicit radice, hoc est, in fide Patriarcharum: & non secundum naturam arborum quasi in insertum, proprii generis fructum ferre, sed bonitatem radiis sequi, in quam insertus es.

Et socius radicis & pinguedinis olivæ factus es. Radicis, patrum: pinguedinis, Christi.

Noli gloriari adversus ramos. Quod si gloriaris, non tu radicem portas, sed radicem te. Noli de illorum perditione gaudere: alioquin audies quod non illi per te stant, sed tu per illos. Nec tu illis vitam præstas, sed illi tibi.

Dicis ergo: Fracti sunt rami, ut ego inserar. Bene propter incredulitatem fracti sunt. Tu dicis ideo illos fractos, ut tu inseraris: Videamus si propterea, & non magis propter incredulitatem suam ceciderunt.

Tu autem fide stas. Non enim Deus personam tuam acciperet, & illos sine causa projiceret.

Noli altum sapere, sed time. Quidam hunc locum non intelligentes, nec attendentes cau-

sam, vel personas, de qua & de quibus loquitur Apollolus, putant hic sapientiam esse prohibitam. Quod si ita est, secundum illos, invenitur tibi ipse contrarius, qui hic vetat, quod alibi, ut Ephelii & ceteri accipiant, magis supplicationibus ad Dominum deprecatur. Noli ergo a tum sapere, hoc est, noli contra eos esse superbus.

Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi pareat. Si illis non pepercit, propter incredulitatem, qui ex radice sancta sunt: multo minus tibi, si peccaveris.

Vide ergo bonitatem, & severitatem Dei. Contra eos, qui alium Deum justum, alium asserunt bonum. Et contra eos, qui negant Deum in peccantibus vindicare.

In eos quidem qui ceciderunt, severitatem: in te autem bonitatem Dei. Quia & isti juste fracti sunt, & tu clementer insertus es.

Si permanseris in bonitate. In fide, quæ tibi Dei bonitate collata est.

Alioquin, & tu excideris. Sed & illi, si non permanserint in incredulitate, inserentur. Sin vero, & tu severitatem senties, & illi bonitatem.

Potens est enim Deus iterum inferere illos. Apud homines quidem impossibile est, aridos furculos reformare: apud Deum omnia possibilia & facilia sunt.

Nam & si tu ex naturali excisus oleastro. Quia jam olim patres eorum naturalem legem obliti, degeneraverant a natura, & per successiones peccandi, consuetudine perennante, quasi naturaliter amari & instructi esse cæperunt. Item hoc loco contra naturam gentilem populum initum dicit in radice: hoc est, in fide Patriarcharum, & non secundum naturam arborum quasi insertum, proprii generis fructum ferre, sed bonitatem radicis sequi, in quam insertus est.

Et contra naturam insertus es in bonam olivam: quanto magis hi qui secundum naturam inserentur suæ olivæ? Contra naturam est, olivæ inferere oleastrum, quia magis ramus solet vim radicis imitari, quam radix ramorum in suam vertere qualitatem.

Nolo enim vos ignorare, fratres. Hoc totum contra illos, ne superbiunt gentes.

Mysterium hoc. Arcanum, quod hominibus ignotum est, quare salvatæ sunt gentes: quia occasionem eis salutis etiam cæcitas præstitit Israel.

Ut non sitis vobismet ipsis sapientes. Ne secundum humanam sapientiam dicatis: Nos Deus elegit, & nios abiecit.

Quia cæcitas ex parte contigit Israel. In tantum Israel & delicta, & perditiona occuparunt, ut veniret tempus, quo gentes omnes admitterentur ad vitam, & ita omnis Israel.

Israel per fidem solam salvaretur: quomodo gentium plenitudo vita aequales essent in Christo, quia inaequales fuerant in delictis.

Donec plenitudo gentium intraret; & sic omnis Israel salvus fiet. Tandiu permansit, donec gentes salvata viderent, quod omnes vocati sunt ad salutem: sive ex Juda, & Israel, & lege scilicet. Item hoc ostendit, quoniam intrante in fidem Christi gentium supplemento: tunc zelo, & emulatione permoti reliqui populi Judaeorum, credentes in Christo salvi fiant. Praeposit autem interdu Apoſtolus Gentes populo Hebraeorum in fide, ex ratione, quoniam etiam si aliquantulum ex illis Christo crediderant: tamen legis Mosaicae adhuc praecepta servabant. Unde & ipſi poſtea exemplo gentium, Chriſtianam fidem integre custodire ceperunt. Non enim pro multitudine, plenitudinem dicit: sed quia reperi sunt a Domino noſtros: sicut & ipſe ait Paulus de credentibus. Et ipſam dedit caput super omnem Eccleſiam, quae est corpus ipſius: plenitudo ejus qui omnia in omnibus adimplet.

Sicut scriptum est: Veniet ex Sion, qui eripiat, & avertat iniquitatem ab Jacob. Quidam haec omnia futura existimant. Quibus respondendum est: Ergo & hoc testium inum: Veniet ex Sion qui eripiat Israel, adhuc futurum est, ut rursus Christus adveniat liberare, & a Deo pro tempore excecati sunt, & non semper tipis quid de illis, quomodo peccare non credentes.

Et hoc illis a me Testamentum, cum abstulero peccata eorum. Testamentum novum, quod promissit: quod non nisi novi abolitis peccatis accipiant.

Secundum Evangelium quidem inimici, propter vos. Inimici mihi sunt, propter quae vobis praedico, Christum prohibentes, non gentibus loqui, ut salvae fiant.

Secundum electionem autem carissimi, propter patres. Si autem credant, carissimi sunt: dupliciter commendari.

Sine poenitentia enim sunt dona, & vocatio Dei. Si crediderint, non illis poterunt imputari peccata quia Dominum non poenitet Abraham semen promississe. Sive illi sine afflictione poenitentiae, si crediderint, salvabuntur.

Sicut enim aliquando & vos non credidistis Deo. Quando adhuc illi credebant.

Nunc autem misericordiam consecuti estis, propter incredulitatem illorum. Non vestro merito.

Ita & ipsi nunc non crediderunt in vestram misericordiam. Misericordia gentium, Christus est.

Ut & ipsi misericordiam consequantur. In tantum non crediderant, ut & ipsi operibus

A suis non justificentur, sed misericordia, sicut & vos.

Conclussit enim Deus omnia in incredulitate. Non vi conclussit, sed ratione conclussit, quos invenit in incredulitate: hoc est, Judaeos omnes & Gentes hic conclussit, quia ante Judaei peccatores tantum erant, non etiam perituri: postquam autem Christum non crediderunt, gentibus sunt aequales, & omnes similiter misericordiam consequuntur.

Ut omnium misereatur. Hac de causa.

O altitudo divitiarum sapientiae & scientiae Dei. Laudat sapientiam Dei, qui tandiu expectavit secundum praesentiam, donec omnes misericordiam indigerent: ut omnibus de falsa iactantia operum, gloria tolleretur.

Quam incomprehensibilia sunt iudicia ejus, & investigabiles viae ejus. Iudicia Dei abyssi multa. Anqui enim comprehendere non possunt.

Quis enim cognovit sensum Domini? Antequam cognovit: nam in praesenti ipse Paulus utique sciebat, qui aliis ostendebat. Nunc autem sensum Domini habemus. Sive legem ipſius per se nemo cognovit: & nemo peculiari Deo consolatione instructus, doctrina non indiget legis.

Aut quis consiliarius ejus fuit? Ut ejus noverit sacramenta.

Aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Quis prior fecit aliquid boni, & non Dei misericordiam glorificet, sed suo se merito recepiſſe gloriatur?

Quoniam ex ipſo & per ipſum, & in ipſo sunt omnia. Ab ipſo omnis creatura accipit initium, & per ipſum creatura, & in ipſo omnia concluduntur, nec ipſe continetur ab ullo.

Ipsi honor & gloria in saecula saeculorum. Amen. Ipſe solus glorificandus est: cujus est etiam quod sumus, & vivimus, ac movemur. Simul etiam contra Arianos facit hic locus, cum dicitur, Deus iſſe ex quo omnia, & per quem omnia facta esse monstratur: si quidem omnia per Verbum in principio facta, Evangelista signavit. Et quod de filio Evangelista testatur, hoc Apoſtolus, per unitatis mysterium, de Patre intelligendum edocet credendum.

Caput XII.

OBSECO itaque vos, fratres. Quia de sensu Domini dixerat: modo dicit, quales se exhibere debeant, ut sensum Domini habere mereantur. Huc usque de dogmaribus dicit: hinc iam moralia docet.

Per misericordiam Dei. Quia magis nihil est, per quam liberati sumus.

N 2

Ut

Ut exhibeatis corpora vestra. Quanto magis A stando alterutrum, quod habemus, magis ac animam, non animalium, sicut in lege : quæ tamen licet in figura fuerint, immaculata offerebantur, & viva.

Hosiam viventem, sanctam. Hoc est, castam, & alienam ab omni morte peccati. *Deo placentem.* Domino, non hominibus tantum placere, sive talis ei placet hostia.

Rationabile obsequium vestrum. Omne opus bonum tunc placet Deo, si rationabiliter fiat. Nam mercede privatur, ut puta si quis hominum causa jejuna, bonum obsequium insipienter facit : ita & de omnibus adjacentibus sentiendum est.

Et nolite conformari huic sæculo, sed reformamini in novitate sensus vestri. Nolite similes esse filiis mundi, qui facti estis filii Dei, sed renovate sensum vestrum, per quem regitur corpus, & omnia membra diriguntur, ut etiam corporis actus novi fiant : quo possitis voluntatem Dei, & sensum ejus agnoscere. Hæc enim non nisi novo sensui revelantur.

Ut probeis, quæ sit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta. Hoc est, quod bonum sit, & melius & optimum.

Dico enim per gratiam, quæ data est mihi. Prohibet usum humanæ sapientiæ, quæ præter legem est : non sensu proprio loqui se dicit, sed auctoritate gratiæ Dei.

Omnibus qui sunt inter vos. Qui sunt sacerdotes, sive doctores : quorum ceteri exemplum sequuntur.

Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Plus vult sapere, qui illa scrutatur, quæ lex non dicit. Unde & Salomon ait : Altiora te ne quæsieris, & majora te ne scruteris : sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper.

Et unicuique sicut Deus divisit. Notandum, quod Deum dicat Spiritum sanctum, quomodo ad Corinthios ait, dona dividere singulis prout vult.

Mensuram fidei. Mensura fidei, virtutis intelligenda, est gratia, quam non nisi fideles accipiunt.

Sicut enim in uno corpore multa membra habemus : omnia autem membra non eundem actum habent : ita multi unum corpus sumus in Christo. Per comparisonem corporis, eos ad concordiam cohortatur, ne vel hinc moveantur, quia dona accipere diversa : non enim poterant omnia habere singuli, ne superbirent nullius egentes : nec omnes eadem, ut corporis Christi, similitudo in nobis monstretur. Item quod dicit in uno corpore multa membra propter diversitatem officiorum dicit. Non enim potest oculus audire, nec auris videre, & sic cætera intelligenda.

Singuli autem alter alterius membra. Ut præ-

stando alterutrum, quod habemus, magis ac magis caritas in nobis confirmetur.

Habentes autem donationes secundum gratiam, quæ data est nobis differentes : Donum non ex nostro, sed ex donantis arbitrio pendet. Et omnibus quidem credentibus gloria promittitur in futuro : sed qui tam mundum cor habuerit, ut hoc mereatur, gratiam virtutum accipit etiam in presenti.

Sive prophetiam, secundum rationem fidei. Fidei, non legis : sive quia fides illa meretur. Unusquisque enim tantum accipit, quantum credit. Item secundum fidem, quæ unicuique a Deo data est atque concessa.

Sive ministerium, in ministrando. Ministerium, sacerdotale, vel diaconatus officii.

Sive qui docet, in doctrina. Qui exhortatur, in exhortando. Qui docet, major est eo qui exhortatur. Exhortari enim pro viribus suis, possunt etiam minus periti. Notandum sane quod tertio tantum possuerit, sive : quod quare fecerit, spiritualis debet lectur agnoscere.

Qui tribuit in simplicitate. Omnibus simpliciter largitur : eundem credens bonos esse, & indigere quæ petunt.

Qui præstet in sollicitudine. Qui præstet Ecclesiæ, vel fratribus, debet esse sollicitus.

Qui misceatur, in hilaritate. Maxime circa ægros misericordiam exhibendo, sive misericordiæ titulus generalis est, qui circa omnes placido exhibendus est animo. Hilarem enim datorem diligit Deus : & tristem sine dubio odit : quia melius est verbum bonum, super datum optimum.

Dilectio sine simulatione. Odientes malum, adherentes bono. Tota puritas debet esse in Christianis, sicut Deus pura lex est. Fingere enim, fervorem est. Et diligamus non lingua tantum, sed opere & veritate. Ita ut etiam, si necesse fuerit, pro invicem moriamur.

Caritatem fraternitatis invicem diligentes. Ita vos diligite, quasi ex una matre generati.

Honore invicem prævenientes. Hoc si semper servaremus, & caritatem, & patientiam teneremus, sicut alibi ait : Alter alterutrum majorem æstimantes. Si enim nos omnibus minores judicaremus, nec ultro alicui injuriam faceremus, nec illatam nobis graviter deputaremus.

Sollicitudine non pigri. Ne per sollicitudinem sæculi, pigri in Dei opere efficiamini & inertes.

Spiritu ferventes. Quia frigidos Dominus non amat, & in tepidis nauscat. Tunc plane spiritu fervemus, si sæculo frigidi sumus.

Domino servientes. Non sæculo, neque vi-
rio, sed Deo.

Spe gaudentes. Spe non præfenti. Spes enim quæ videtur, non est spes.

In tribulatione patientes. Propter gaudium spei futura, omnia sustinete. sicut ait: Omne gaudium existimate.

Orationi instantes. Instantia orationis nobis præstat auxilium in adversis.

Necessitatibus sanctorum communicantes. Ministrate eis, qui propter Christum, sua omnia continentem, alienis ad tempus indigent ministris. Quidam codices habent: *Memoriis sanctorum communicantes*, quod ita intelligitur, quod meminerint, in quibus Sancti, vel quibus operibus promeruerint Deum: ut particeps eorum fiant imitantes semper. Denique sequitur:

Hospitalitatem sectantes. Quia & hoc Sancti fecerunt: sicut Abraham, sicut Lot, qui etiam invitos hospites detinebant. De qua dicitur: Per hanc enim quidam Deo placuerunt, angelis hospitio receptis.

Benedicite persequentibus vos: benedicite, & male maledicere. Ne putaremus utrumque nos facere debere. Ait enim & beatus Petrus: Neque maledictum pro maledicto, sed e contrario benedicientes.

Gaudere cum gaudentibus: flere cum flentibus. Ut si quid patitur unum membrum, compatiatur omnia membra. Sicut Job ait: Si non ingemui, vel lachrymatus sum, cum viderem homines in necessitate. Et Dominus fletibus Mariæ, ad fletum provocatur, ut nobis daret exemplum. Nec enim pro Lazaro, quem erat suscitaturus, flevisse credendus est: nec propter incredulitatem illorum, qui ei scire non crediderunt mirabilia facienti. Nos autem jam perverso modo flemus cum gaudentibus, & gaudemus cum flentibus. Si quis enim laudatus fuerit, contristamur: si quis ceciderit, exultamus. Unde ostendimus nos qui talia facimus, de corpore Christi non esse, qui non dolemus de uno membro præciso: sed inimici sumus partis nostræ, & amici partis adversæ: qui non dolemus de acie nostra viros fortissimos currentes: nec gaudemus, si videamus eos fortiter dimicantes: quamvis ipsi tam validi non simus ad pugnandum.

Idipsum invicem sentientes. Ut ita alteri sentiat, sicut vobismetipsis.

Non alta sapientes, sed humilibus consentientes. Superba sapit iste, qui suam per se ulcisci cupit injuriam, & non humilibus rebus, id est, humilitate consentit.

Nolite esse prudentes apud vosmetipsos. Nolite in humana sapientia gloriari, sed stulti estote sæculo, ut sitis Domino sapientes: sicut scriptum est: Beatus homo quem tu

Nulli malum pro malo reddentes. Humana sapientia est, si queramus vicem reddere inimicis. Stultitia enim est in hoc sæculo, si percutienti, & aliam maxillam præbere volueris. Quod si tantæ patientiæ & humilitatis fueris, non solum apud Dominum, sed & apud omnes homines poteris probabilis apparere.

Providentes bona, non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Tantum cave ne ideo facias, ut non Deo, sed solis hominibus placere desideres.

Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. Quod vestrum est, vos cum omnibus pacem habete: & dicite cum Propheta: Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus: optantes, scilicet conversionem eorum atque salutem, sicut quæ vobis fieri possit.

Non vosmetipsos defendentes, carissimi: sed date locum iræ. Aut fugiendo, aut permit-
tendo nocere.

Scriptum est enim: Mihi vindictam. Ego quasi meam, dicit Dominus, non quasi vestram injuriam vindicabo. quoniam dicit Propheta: Qui vos tangit, tanquam qui tangit pupillam oculi ipsius.

Et ego retribuam, dicit Dominus. Facienti bona, retribuere promittit.

Sed & si esurit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi. Noli illi negare, quod Deus nulli negat: quamvis sit blasphemus & impius.

Hoc enim faciens, carbonem ignis congeres super caput ejus. Ut cum sibi carbonem intellexerit per suam indebitam misericordiam, congregari, excutiat eos: hoc est, convertatur, & diligat te, quem habuerat aliquando perosum. Cæterum non est misericordia, sed crudelitas: si ideo eam facias, ut illi aliquid pejus eveniat, pro quo Deum præciperis deprecari. Item hoc loco docet nos imitari Deum debere, qui solem suum oriri facit super bonos & malos. Cibando enim inimicum & potando, eum ad pacem, vel reconciliationem provocamus: ut si ille in malitia perstiterit, ignem suo congerit capiti.

Noli vinci a malo, sed vince in bono malum. Ille dicitur vicisse alterum, qui eum ad suam duxerit partem: sicut hæreticum, vel paganum. Si ergo te fecerit sibi vicem reddere, ille te vicit, sibi similem te faciendo: si autem per patientiam tuam feceris eum cessare ab injuria, tu vicisti.

Caput XIII.

OMNIS anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Hæc causa adversus illos prolata est : qui se putabant ita habere libertatem Christianam, ut aut nulli honorem deferrent, aut tributa dependerent. Quocumque ergo modo eos humiliare desiderat : ne forte propter superbiam, magis, quam propter Deum, contumeliam patiantur. Ideoque docet illos humilitate tempus redimere. **B** Aliiter, quod sublimiores potestates, Ecclesiasticæ dignitates intelligantur.

Non est enim potestas nisi a Deo. Et quomodo Deus dicit per Prophetam : Regnave-
runt, & non ex me?

Quæ autem sunt, a Deo ordinata sunt. Si de sæculi potestatibus dicere videatur, non ideo iustæ erunt, etiam si a Deo exortium acceperunt. Secundum desiderium uniuscujusque dantur. Nam dicit Salomon : Quoniam data est nobis potestas a Deo. Sed cum effectis ministri regni illius, non recte judicatis. Horrende & cito apparebit vobis, & cætera. Constituitur enim a Deo, ut iuste judicet : & ut peccatores habeant, quod timeant, ne peccent.

Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Sicut ad Raab dicitur : Qui exierit foras, ipse sibi reus erit.

Nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Maus debet timere potestatem ; nam bonus non habet, quod timeat : qui si iniuste occiditur, gaudet.

Vis autem non timere potestatem ? Accipe consilium meum, & nunquam timebis.

Bonum fac, & habebis laudem ex illa. Ipsa damnatio malorum, laus est bonorum.

Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris, time. Qui pro tua sollicitus est quiete. Item hic dicendo : Minister est tibi boni causa, ostendit in his quæ recta sunt iudiciis obediendum, non in illis, quæ religioni contraria sunt.

Non enim sine causa gladium portant. Dei enim minister est. Et in te habet officium, si peccaveris : nec tibi proficit ad mercedem. Sive sacerdotes gladium spiritualem portant : sicut Petrus percussit Ananiam, & Sapphiram, & Paulus magum.

Vindex in iram ei qui malum agit. Quia Deus non diligit malos, qui odit omnes qui operantur iniquitatem.

Ideoque necessitate subditi estote : non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. **F** Non solum quia possunt potestates etiam sine causa trahi, sed & ne propter alicujus peccati conscientiam condemnemini. Sive non

A solum, ne irascantur sacerdotes, sed etiam quia sanctis illis, & iustis honorem debetis. Item malum agentes, & contra præcepta viventes, propter vindictam subditi sunt potestatibus : recte autem viventes, propter conscientiam subditi sunt : quia bona & iusta sunt, quæ jubentur.

Ideo enim & tributa præstatis. Ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum servientes. Possunt & tributa sacerdotum intelligi, quæ illis a Deo sunt constituta. Sive ideo regibus tributa præstatis : quia voluistis possidendo sæculo esse subiecti. Ministros autem Deorum appellat, ut vel sic eis reddant, quod eis debebant : ne videretur Christus superbiam docuisse.

Reddite ergo omnibus debita. Cui tributum, tributum. Potest etiam elemosyna debitum appellari. Dicit Scriptura : Inclina pauperi aurem tuam, & reddite debitum tuum.

Cui vectigal, vectigal. Vectigal id est tributum est, ut transcurrentibus donemus, vel non transcentes sedentibus ad viam, & inde venientibus largiamur.

Cui timorem, timorem. Quomodo ergo scriptum est alibi : Præter Deum neminem esse timendum ? Sed sic, inquit, age ut neminem timeas. Timor enim Dei, timorem expellit humanum. Sed quoniam causas adhuc timoris habetis, necesse est, ut timeatis.

Cui honorem, honorem. Etiam timorem majoribus, honorem tantum æqualibus.

Nemini quicquam debeatis. Præclare dicit Apostolus, reddenda unicuique, quæ debentur, sola tantum dilectione nos invicem obnoxios esse debere. Si autem semper fratribus debuerimus, dilectionem servemus, ut perpetuæ caritati connectamur. Nam non adulterabis, non occides, non furaberis, non concupisces, & si quid est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur. Item nemini debitum non reddatis.

Nisi ut invicem diligatis. Hoc solum semper debet manere, quod nunquam persolvitur potest.

Qui enim diligit proximum, legem implevit. Secundum Domini Parabolam, sine disfectione cunctis misericordiam fieri jubentis : omnis homo proximus esse censendus est. Item dilectionem ideo præmisit : quia fidelibus scribebat, & de iustitia conversatione tractabat.

Nam non adulterabis, non occides, non furaberis, non falsum testimonium dices, non concupisces, & si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur. Diliges proximum tuum sicut teipsum. Recapitulatur omnis iustitia in proximi dilectione : & iniustitia nascitur, dum plus cæteris nos amamus. Qui enim
sicut

Cujus tu auctoritatis es, ut judices eum quem A mortuos suscitabit. Nihil ergo refert, utrum te resuscitet, an vivum inveniat : tantum labora, ut coram eo justus appareas.

Tu autem quid judices fratrem tuum ? Quia auctoritate quasi voracem damnis.

Aut tu quare spernis fratrem tuum ? Quasi infirmum despiciens, aut supervacue jejunantem.

Omnes enim stabimus ante tribunal Christi. Tunc conscientias nostras Dominus judicabit, quid & quali voto fecerimus.

Scriptum est enim : Vivo ego dicit Dominus : quoniam mihi sescetur omne genu, & omnis lingua confitebitur Deo. Hoc testimonio probat, quia omnes soli Domino reddemus nostrorum actuum rationem.

Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo. De his quibus lex tacet. Ceterum si videns peccantem, non arguerit, reddet etiam Deo pro eo rationem.

Non ergo amplius invicem judicemus. Sufficit quod nunc ulque fecistis.

Sed hoc judicat magis, ne ponatis offensiculum fratri, vel scandalum. Hic subtiliter ingreditur ad abstinentionem commendandam, & dicit illos abstinere debere, quamvis firmi sint, ne exemplo illorum, infirmi scandalum patiantur.

Scio & confido in Domino Jesu : quia nihil commune per ipsum. Non hoc ideo dico, quia putem aliquid commune esse. Per Christum enim scio omnia esse mundata. Commune enim dicitur, quicquid immundum videtur in esca Judæorum.

Nisi ei qui existimat quid commune esse illi, commune est. Illi per conscientiam fit commune, qui adhuc ritu Judaico, aliquid post Christi fidem in talibus causis arbitratur immundum.

Si enim propter cibum frater tuus contristatur. Non dixit, propter jejunium, sed ne illum tuo exemplo, aut provocet, aut compellas.

Jam non secundum caritatem ambulas. Quia invitus manducat, quod illi non expedit. Etiam non diligis proximum, sicut te, si non illius utilitatem cogitas sicut tuam.

Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est. Non dixit, abstinencia tua, sicut quidam volunt.

Non ergo blasphemetur bonum nostrum. Libertatem, quam habemus in Domino, ut omnia nobis munda sint : non ea ita debemus uti, ut videamur propter gulam, & epulas ambulare. Sive blasphematur, si propter talia contendimus.

Non est enim regnum Dei esca & potus. Non per escam justificamur. Sed & hoc notandum, quod non dixerit, jejunium & sobrietas non est regnum Dei : sed esca & potus. Item hic manifeste monstratur, quoniam

Qui judicat fratrem scilicet sapienter se, judicat legem. Ceterum ipse Paulus contra mandatum facientes judicavit, & aliis judicandi tribuit facultatem. Ad eum qui fide infirmus est sermo dirigitur, non eum debere judicare manducantem, Omnia quaecumque in macello veneunt : qui robustus fide est, omnia munda mundis esse cognoscit.

Domino suo stat, aut cadit. Sive vivit, sive moritur : quia & ille propter Deum abstinet, & ille secundum Deum manducat.

Stabit autem. Potens est enim Deus statuere illum. Deus qui tres pueros leguminibus pastos, meliores apparere fecit, quam illos qui de mensa regis edebant, potest & illos diutius facere in corpore stare.

Nam alius judicat diem inter diem, alius autem judicat omnem diem. Unusquisque in suo sensu abundet. Judæi in eis diem inter diem judicare non poterant. Ergo de jejunio, & abstinencia dicit, quæ non sunt sub certo modo legis redacta, ut unusquisque tantum faciat, quantum potest : quantum mercedem habere voluerit. Unde sequitur : Unusquisque id faciat in tali causa, quod melius esse judicat. Item hoc est, quod dicit : aliquos esse, qui certis anni temporibus, alios esse qui omni tempore vitæ suæ ab esu carniū decreverunt abstinendum.

Qui sapit diem, Domino sapit. Domino sapit, qui propter Deum jejunat, & non propter homines.

Et qui manducat, Domino manducat. Gratias enim agit Deo. Qui propter Dominum manducat, ut prædicandi Evangelium possit habere virtutem, non suæ gulæ studet, sed aliorum salutem : propter quod conversi, gratias referant Deo.

Et qui non manducat, Domino non manducat, & gratias agit Deo. Quia per exemplum illius multi salvantur, & gratias referunt Deo. Qui enim voce agit gratias, solus agit : qui autem etiam in opere, in multis agit.

Nemo enim nostrum sibi vivit, & nemo sibi moritur. Sive enim vivimus, Domino vivimus : sive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, sive morimur, Domini sumus. Nemo fidelium sibi vivit, & nemo sibi moritur : quia Christus pro omnibus mortuus est, ut & qui vivunt, jam non sibi vivant, sed illi. Cavendum e contrario, ne nos aut nobis vivamus manducando ; aut propter homines moriamur jejunando.

In hoc enim Christus mortuus est, & resurrexit ; ut & vivorum, & mortuorum domine- tur. Adventus Christi & vivos inveniet, &

niam regnum cælorum, cibum & potum A non habet temporalem, sed illic spiritualiter vivitur.

Sed iustitia, & pax, & gaudium in Spiritu sancto. Quæ per abstinentiam facilius custoditur. Ubi vero iustitia, ibi & pax: ubi pax, ibi & gaudium spirituale, quia ex diffensione semper trinitas, & molestia generatur.

Qui enim in hoc servit Christo, placet Deo, & probatus est hominibus. De tali homine nemo potest dubitare, quia sanctus est.

Itaque quæ pacis sunt, scitemur. Ut non invicem nos de huiusmodi iudicemus.

Et quæ adificationis sunt, invicem custodiamus. Sed adificatio est abstinentia. Cæterum esca, etiam si neminem perdat, nullum adificat.

Noli propter escam destruere opus Dei. Hominem scilicet a Deo creatum.

Omnia quidem munda sunt. Repetit quod superius dixerat, ne creaturam damnare videretur.

Sed malum est homini, qui per offendiculum manducat. Ipsum mundum, illis sit malum, si per illud alterum offendat.

Bonum est non manducare carnem, & non bibere vinum. Exponit quid sit per quod offendere dicebat infirmum. Item hoc loco laudat quidem abstinentiam carnis & vini: sed multo magis admonet, propter scandalum fratris abstinendum esse a cibo & potu eorum, quæ idolis immolantur.

Neque in quo frater tuus offenditur, aut scandalizatur, aut infirmatur. Infirmatur, a pudicitia. Vinum enim & mulieres apostatæ faciunt etiam sapientes.

Tu fidem, quam habes penes te ipsum, habe coram Deo. Si enim in hoc fidelem te putas: sic manduca, ut nemo tuo infirmetur exemplo.

Beatus qui non iudicat semetipsum in eo quod probat. Quia non suam infirmitatem probando consuevit, sed alterius salutem infirmis.

Qui autem discernit: si manducaverit, dammandus est. Si quis de alio discernat & dicat: iste si manducaverit, plane dammandus est. Hoc non habet fides, & ideo sublequitur.

Quia non ex fide. Non est enim ex fide, si tu alium ideocondemas quia te jejunante, ille manducat. Alter: Qui se ita iudicat. Idipsum enim est discretio & iudicium, quia & iudicium discernendo fit, & discretio iudicando.

Omne autem quod non est ex fide, peccatum est. Non ex fide, quæ per caritatem operatur. Quicquid ergo alium destruit, ex fide non est: & ideo peccatum.

Caput XV.

DEBEMUS autem nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere. Si vere firmi estis, sic facite ut ego: qui factus sum infirmus, ut infirmos lucrificarem.

Et non nobis placere. Unusquisque vestrum proximo suo placeat. Non a nobis ipsis, sed a proximis collaudemur: sicut & alibi suum nobis proponit exemplum, dicens: Sicut & ego omnibus per omnia placeo, non querens quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant. Nemo enim potest edificare alterum, cui per bonam vitam non ante placuerit. Sed & sibi placentes sunt, qui propria comoda querentes, suam faciunt voluntatem.

In bonum ad adificationem. Ostendit modum placendi, & causam, ne ad vanam gloriam placeamus. Simul cum dicit: In bonam adificationem, ostendit, & malam esse sicut est illud: Edificabitur ad manducandum idolothysta.

Etenim Christus non sibi placuit. Imitatur hoc & discipulus Christi: non quærit suum commodum. Ille enim ob aliorum salutem, etiam mortuus est, & improperia amarissima supportavit, dicentium: Vah qui destruit templum, & cætera.

Sed sicut scriptum est: Improperia improprantium tibi ceciderunt super me. Quæcumque non solum Christo, sed etiam Sanctis exprobrantur Dei causa, Deo improperia dicuntur: ut est illud: Ubi est Deus tuus?

Quæcumque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. Nihil enim scriptum est sine causa: nam & merita, vel tentationes iustorum ad nostram proficiunt adificationem: quia Deo manifestissimi erant.

Ut per patientiam, & consolationem Scripturarum, spem futuram patientissime expectamus: sicut scriptum est: Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scandalum: hoc est qui consolatione legis utuntur, moveri ulla tentatione non possunt, ut per exempla patientiæ, & consolationis eorum, quæ scripta sunt, speremus consolationem, etiam in presentibus tentationibus. Magna enim causa solatii est, si quæ nos patiamur, Dominum nostrum Jesum Christum, & Sanctos ejus sciamus esse perpessos.

Deus autem patientiæ & solatii. Hoc loco Deum patientiæ, Spiritum sanctum significat, qui donat nobis secundum Christum unanimes glorificare Deum & Patrem Domini nostri Jesu Christi. Item patientiæ ejus, quæ

quæ est in conversione & solatio, non ira A neque diffidio.

Det vobis idipsum sapere in alterutrum secundum Jesum Christum. Ut unusquisque sic querat salutem alterius quasi suam, sicut Christus sua morte omnes salvavit a morte.

Ut unanimes uno ore honorificetis Deum, & Patrem Domini nostri Jesu Christi. Tunc vere Deus honorificatur, si uno animo, & concordia voce laudatur. Si enim duo conveniunt super terram ex omni re; quæcumque petierint, sient illis.

Propter quod suscipite invicem. Propter honorem Dei invicem onera vestra portate: sic adimplebitis legem Christi: quia nos suscepit in se cum essemus impii. Quanto ergo magis nos invicem, ut similes, nos sustinere debemus. Iterum hic utrumque populum ad unitatem hortatur. Consentio vobis, o Judæi, quia Christus vobis promissus ad vos venerit primum, & gentes propter misericordiam Dei vocatæ sint: tamen unum corpus estis effecti.

Sicut & Christus suscepit vos in honorem Dei. Sive in gloriam divinitatis: sive propter honorem Dei.

Dico enim Christum Jesum ministrum fuisse circumcisionis, propter veritatem Dei. Hic ostendit, quoniam secundum carnem Christus, juxta promissiones patrum ex ipsis natus sit: ut præcepta legis impleteret. Item non venerat ministrari, sed ministrare: & dare animam suam redemptionem pro multis.

Ad confirmandas promissiones patrum. Quia illis promiserat Christus, sicut ipse dicit: Non veni nisi ad oves perditas domus Israel.

Gentes autem super misericordia honorare Deum. Cui enim plus dimittitur, plus diligit.

Sicut scriptum est: Propterea confitebor tibi in gentibus, Domine, & nomini tuo cantabo. Tulit Judæis arrogantiam, dum gentium salutem docet esse prædictam: quamvis non fuerit nunciatus ipse Christus in gentibus. Confitetur eos misericordiam consecutos: quia & ipsi sunt in corpore ejus.

Et iterum dicit: Latamini gentes cum plebe ejus. Qui cum ipsis estis ad salutem adducti.

Et iterum: Laudate omnes gentes Dominum, & magnificate eum omnes populi. Et rursus Isaias ait: Erit radix Jesse. Jesse pater fuit David, de cujus semine id est, Maria natus est Christus.

Et qui exsurgat regere gentes, in eum gentes sperabunt. Non de prosclytis asserit, sed & illud huic loco simile est: Non deficiet princeps ex Juda, nec dux de femoribus ejus. Unde probatur vere jam venisse Christum, in quo omnes gentes sperare manifestum est.

Deus autem spei. In quo omnes speramus: hoc ostendit quomodo Deus absque virtute Spiritus sancti, non replet aliquando nationem gratia, quoniam unum donum est Patri & Spiritus sancti.

Repleat vos omni gaudio & pace. Pax fidelium, in spe debet esse futura. Et ibi omne gaudium, ubi pax est. Nullum vero in dissensione gaudium: sed universa morositia.

In credendo, ut abundetis in spe & virtute Spiritus sancti. Abundantia in spe, in Spiritu, virtutibus constitit, & signis.

Certus sum autem, fratres mei, & ego ipse de vobis. Bonus doctor laudando provocat ad profectum, ut erubescant tales non esse, quales ab Apostolo putantur.

Quoniam & ipsi pleni estis dilectione. Providit ne unquam contentiosius dura increpasse videatur. Vel dissidentes aut stultos ostendit Christianos semper alterutrum mone-re debere.

Repleti omni scientia: ita ut possitis alterutrum monere. Hoc est novi & veteris Testamenti.

Audacius autem scripsi vobis, fratres, ex parte. Imo ideo magis scribendi fiduciam habui, quia novi vos ut prudentes, cito accipere rationem: sicut scriptum est: Argue sapientem & amabit te. Item hoc loco aut humilians se Apostolus loquitur: aut certe quoniam habentibus jam prædicationem Petri, ipse audeat prædicare.

Tanquam in memoriam vos reducens. Recordans vos esse prudentes, sive non ignaros, non doceo, sed commoneo, ut scientes.

Propter gratiam, quæ data est mihi a Deo. Non propter munera terrena, vel laudem, sed ut impleam officium, quod accepi.

Ut sim minister Christi Jesu in gentibus. Serviens Evangelio, hoc est, revocans ei servos quosdam fugitivos.

Sanctificans Evangelium Dei. Meo exemplo sanctum esse demonstrans, quod cum tanto timore perficio. Quidam enim ut humanum contemnunt, quod prædicant ut divinum: & ita fit ut res sancta videatur esse non sancta, cum non perficitur sancte. Unde dicitur: Sanctificate jejunium, id est, sanctum facite, sive monstrate.

Ut fiat oblatio gentium accepta, & sanctificata in Spiritu sancto. Ut exemplo meo gentes efficiantur hostia Deo accepta, non igni sanctificata, vel suscepta, sed Spiritu sancto: sicut scriptum est: Quia sedit super Apostolos quasi ignis, & visæ sunt eis varæ linguæ.

Habeo igitur gloriam in Christo Jesu ad Deum. Qui gloriatur, in Domino gloriatur. Gloriam habeo apud Deum, licet apud homines infamer & maculer.

Non

Non enim audeo aliquid loqui eorum, quæ A
per me efficit Christus, in obedientiam gentium.
Hic ostendit Christi & Spiritus sancti, unam
esse potentiam atque virtutem. Item non
ausus sum aliquid dicere me in his dumtaxat
rebus propria virtute fecisse, & non omnia
per me esse Deum operatum.

In verbo & factis, in virtute signorum, &
prodigiorum. Hoc est doctrina & signis. Non
enim de operibus hic, sed de virtutibus loquebatur.

In virtute Spiritus sancti. Unam esse vir- B
tutem atque potentiam.

Ita ut ab Ierusalem per circuitum usque ad
Illyricum repleverim Evangelium Christi. Re-
pletur Evangelium, cum etiam gentes credunt.

Sic autem prædixi Evangelium hoc, non
ubi nominatus est Christus: ne super alienum
fundamentum edificarem. Non omnis, qui
super alienum fundamentum ædificat, male
facit: sed si ædificet aurum, & cætera. Hic
pseudoapostolus tangit, qui semper ad eos, C
qui iam crederent, ibant, & nunquam ad
gentes: quia non poterant virtutes operari.
Et ostendit perfecte se laborasse, qui & fun-
damentum posuit, & ædificum supertruxit.

Sed sicut scriptum est. In Ista. Ostendit
suum laborem, jam ante fuisse prædictum.

Quoniam quibus non est annuntiatus de eo,
videbunt, & qui non audierunt de eo, intel-
ligent. Ostenditur Christus in Apostolis, &
per virtutes quæ in ejus nomine fiebant.

Propter quod & impediabar plurimum ve-
nire ad vos. Expofuit illud quod in capite di-
xerat.

Et prohibitus sum usque adhuc. Nunc vero
ulterius locum non habens in his regionibus.
Ubi jam toti firmi sunt, causam se negat
habere ponendi fundamentum.

Cupiditatem autem habens veniendi ad vos.
Notandum, esse cupiditatem etiam bonam:
sicut, Cupio dissolvi, & esse cum Christo.
Et: Concupivit anima mea desiderare justi-
ficationes tuas.

Ex multis jam præcedentibus annis. Qualis
necessitas fuerit ostendit, quæ illum multis
detineret annis.

Cum in Hispaniam proficisci cæpero, spero
quod præteriens videam vos. Utrum in Hi-
spania fuerit, incertum habetur.

Et a vobis dedicari illuc, si vobis primum
ex parte ruitus fuero. Quia ita vos exhibe-
ris, ut nec apud vos locum aut necessitatem
habeam distius remorandi: & ideo ex par-
te illis fuisse dicit: quia non credere indige-
bant, sed tantummodo confirmari. Sive
ideo ex parte: quia nulla magnitudo tempo-
ris faciat caritatem.

Nunc igitur proficiscar in Ierusalem. Hoc
mihi restat deinceps ut veniam.

Ministrare sanctis. Sancti erant in Ierusa-
lem, qui omnibus suis distractis, & ante A-
postolorum pedes depositis, orationi, lectio-
ni, doctrinaque vacabant. Quales autem
fuerint, ex hoc cognoscitur, ut ipse Apo-
stolus per se illis pergeret ministrare, & quib-
us oblationem suam esse oportet acceptam:
id est, ut eam dignetur accipere, ostendens
hoc non tam prodesse accipientibus, quam
dantibus. Hoc contra illos facit, qui glori-
am perfectionis impugnant.

Probaverunt enim Macedonia & Achaia,
collationem aliquam facere. Probaverunt hoc
sibi utile fore, si collationem aliquam sum-
ptuum facerent sanctis.

In pauperes sanctorum, qui sunt in Ierusa-
lem. Placuit enim eis. Quia propter sanctorum
ædificationem esse pauperes voluerunt.
Sive simpliciter pauperes sanctorum intel-
lige.

Et debitores sunt eorum. Exemplo eorum
provocat Romanos ad simile opus, ostendens
hoc illis non immerito placuisse.

Nam si spiritualium eorum participes facti
sunt gentiles, debent & in carnalibus ministrare
eis. Quia doctores ex ipsis habebant, &
focii facti fuerant radicis, & pinguedinis oli-
væ: ideoque unusquisque in quo abundat,
debet alteri impertire.

Hoc igitur cum consummavero, & assigna-
vero eis fructum hunc, per vos proficiscar in
Hispaniam. Si vos bene exhibueritis, abun-
dabit nobis bona doctrina in vos: quia
quantum proficit discipulus, tantum provo-
catur ad docendum & doctor. Sicut alibi ait:
Os nostrum patet ad vos, o Corinthii. Si-
ve, abundanter benedicitur in adventu meo
Christus in vobis.

Scio autem quoniam veniens ad vos, in a-
bundantia benedictionis Christi veniam. Sciens
Apostolus, quoniam propter prædicationem
Christi Romam vinculus ducendus erat, in
abundantia benedictionis prædicat se esse ven-
tuum. Vel certe, quoniam confici sibi
erat, nihilominus habere se gratiam ab aliis
Apostolis.

Obsecro ergo vos fratres per Dominum no-
strum Iesum Christum. Rogat ut pro eo to-
ta instanter oret Ecclesia: quia novit mul-
tum valere preces in communi multorum Ja-
cobo enim occiso, Petrus fratrum precibus
de carcere liberatur: qui non tam illi,
quam sibi beneficium præstiterunt, scilicet ut
ejus possint doctrina firmari.

Et per caritatem sancti Spiritus: ut adju-
vetis me in orationibus vestris pro me ad Deum.
F Spiritualis enim caritas facit, ut pro invi-
cem exoretis.

Ut liberer ab infidelibus, qui sunt in Ju-
dea: & obsequii mei oblatio accepta fiat in
Ierusalem sanctis. Sive ut omnes credant: si-

ve fidelibus ministrans : in manus infidelium non incurram, ne ad vos venire non possim.

Ut veniam ad vos in gaudio per voluntatem Dei, & refrigerer vobiscum. Tunc in gaudio veniam, si oblatio mea ab eis accepta fuerit, & securus verbum Dei abundantius loquar. Tristitia enim animi multum impedit ad doctrinam.

Deus autem pacis sit cum omnibus vobis, Amen. Deus pacis non nisi in pacificis est. Pulchre autem finivit, duobus populis in concordiam revocatis.

Caput XVI.

COMMEMENDO autem vobis Phaben sororem nostram. Jam quasi finito textu Epistolæ, ut solet, commendationis gratiam subter adnexuit. Item hic monstrat Apostolus, non accipiendam, aut eligendam personam esse viri, vel femine, quando Romanis per mulierem (ut fertur) literas mittit. In eadem Epistola aliis feminis mandat salutem.

Quæ est in ministerio Ecclesiæ, quæ est in Cenchreis. Sicut etiam nunc in Orientalibus diaconisæ in suo sexu ministrare videntur in baptismo, sive in ministerio verbi, quia privatim docuisse feminas invenimus, sicut Priscillam, cujus vir Aquila vocabatur.

Ut eam suscipiatis in Domino digne sanctis, & assistatis ei in quocumque negotio vestri indigerit. Etenim ipsa quoque assistit multis & mihi ipsi. Ut adjuvetis eam, sive sumptuum opibus, sive solatio : quia & ipsa quamdiu habuit, plures adjuvit.

Salutate Priscam & Aquilam, adiutores meos in Christo Jesu. Qui conformasse se Apostolo dicuntur in fide : quos & ideo adiutores appellat, quia in opere doctrinarum, ubi ipse laborabat, & illi juverunt.

Qui pro anima mea suas cervices supposuerunt : Quibus non solum ego gratias ago, sed & cuncta Ecclesiæ gentium. Probando meam doctrinam, se periculo subjecerunt, propter quod illis omnes Ecclesiæ gratias agunt : quia per illos ego servatus sum.

Et domesticam Ecclesiam eorum. Ostendit congregationem fidelium, Ecclesiam nominari.

Salutate Epanetum dilectum mihi : qui est primitivus Ecclesiæ Asiæ in Christo Jesu. Salutate Mariam, quæ multum laboravit in vobis. Primitivos Ecclesiæ Asiæ, istos omnes quos salutat, intelligimus ex nominibus fuisse peregrinos : per quorum exemplum atque doctrinam, non absurde existimamus credidisse Romanos.

Salutate Andronicum & Juniam cognatos,

& concipivos meos : qui sunt nobiles in Apostolis, qui & autem me fuerunt in Christo Jesu. Salutate Ampliarum, dilectissimum mihi in Domino. Salutate Urbanum, adiutorem nostrum in Christo Jesu : & Stachyn dilectum meum. Salutate Appellen, probum in Christo. Salutate eos, qui sunt ex Aristobuli domo. Salutate Herodionem cognatum meum. Salutate eos qui sunt ex Naveili domo, qui sunt in Domino. Salutate Triphenam, & Tryphosum, quæ laborant in Domino. Salutate Persidam carissimam, quæ multum laboravit in Domino. Salutate Rufum electum in Domino : & matrem ejus & meam. Atate, non partu matrem salutate. Hi ex Judæis erant, & quia simul cum Paulo fuerant tribulati, nec terri : ideo nobiles hoc merito habebantur, qui ad profectum Romanorum inter ceteros fuerant destinati, quique priores Paulo credidisse, ipsius testimonio rekruntur.

Salutate Asyneritum & Phlegontem Hermam, Patroham, Hermen, & qui cum eis sunt fratres. Salutate Philologum & Juliam Nereum & sororem ejus, & Olympiadem : & omnes qui cum eis sunt sanctos. Suo exemplo nos docet quales amicos debeamus in nostris literis salutare : amicos sæculi, facultatibus, vel dignitatibus honoratos : sed gratia ac fide locupletes.

Salutate invicem in esculo sancto. Salutavit vos omnes Ecclesiæ Christi. Non fide, vel subdole, quale Judas tradidit Salvatori. Ideo enim in Ecclesia pax primo annunciatur : ut ostendat se cum omnibus esse pacificum, qui corpori communicaturus est Christi.

Rogo autem vos fratres, ut observetis eos, qui disensiones, & offendentia præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt, & declinate ab illis. Hujusmodi enim Christi Domino nostro non serviunt, sed suo ventri. De illis dicit, qui ex circumcissione illo tempore venerunt, jejunia & abstinentiam destruentes, neomenias, & sabbata, & ceteras ferias, ventris gratia prædicabant, dissentientes ab apostolica doctrina, & fratribus offendentia preparantes.

Et per dulces sermones, & benedictiones seducunt corda innocentium. Per blandimenta & adulationes, compto sermone compo-

stas. Vestra enim obedientia in omni loco divulgata est. Si illis obeditis, quibus non debuitis : quanto magis nobis obedite debetis ? Nam & illi propterea ad vos venerunt, quia sciebant vos per obedientiam simplicem cito posse seduci.

Gaudeo igitur in vobis : sed volo vos sapientes esse in bono, & simplices in malo. Deus autem pacis conterat Satanam sub pedibus vestris velociter. Gratia Domini nostri Jesu Christi vobiscum. Salutavit vos Timotheus adju-

adjutor meus, & Lucius, & Jason, & Sosi A
pater, cognati mei. Saluto vos ego Tertius,
qui scripsi Epistolam hanc, in Domino. Sal-
utat vos Cajus hospes meus, & universa Ec-
clesia. Quia bona est obedientia, sed si ra-
tionabilis sit: & ideo volo vos sapientes es-
se in bono, ut malum nescientes, sub pedi-
bus innocentiae deponatis inimicum. Ita e-
nim dedit nobis Dominus potestatem cal-
candi super scorpiones atque serpentes, &
omnem virtutem inimici: id est, ne no-
bis praevalcat, & omnibus super eum B
membris liberis ac solutis ambulare possi-
mus.

Salutat vos, Erastus arcarius civitatis: &
Quartus frater. Hic arcarium ex arcario di-
cit: sicut gentes credentes ex gentibus saepe
vocavit, secundum consuetudinem legis, quae
Abigail, uxorem Nabal adhuc appellat, cum
jam illo mortuo in David matrimonium
transisset.

Gratia Domini nostri Jesu Christi cum om-
nibus vobis. Amen. Haec est subscriptio ma-
nus ejus in omnibus Epistolis, ut in ea et-
iam commoneret beneficia Christi. C

Et autem qui potens est vos confirmare. Si-
gnis atque doctrinis. Item hic Patris per-
sonam monstrat. Descendens autem dicit,
manifestatum hunc per Scripturas propheti-
cas secundum imperium aeterni Dei: Spiri-
tum sanctum significat. Item infert: Co-
gnitum est soli sapienti Deo per Christum D
Jesum, cui gloria in saecula. Hoc loco Pa-
trē & Filium manifeste loquitur. Quod
autem dicit: Cognitum est soli sapienti

Deo: in communi munere, mysterii signi-
 ficat trinitatem.

Juxta Evangelium meum, & prae-dica-
tionem Jesu Christi. Ut sic vivatis, quomodo
ego Christi exemplo, & auctoritate geni-
bus prae-dicavi.

Secundum revelationem mysterii. Myste-
 rium de vocatione universarum gentium in
 Lege diu fuerat occultatum, quod nunc per
 Paulum evidenter patefactum est Evange-
 lium: quia quamvis de gentibus ante mul-
 ta dixisset: tamen quomodo & in Christo
 unum fierent, & Judaei, nemo tam aper-
 te cognoverat. Existimare enim poterant
 quosdam ad fidem quasi profelytos admit-
 tendos.

Temporibus aeterni taciti, quod nunc pa-
tefactum est per Scripturas Prophetarum.
Descendens autem dicit, quid est patefactum.

Secundum praeceptum aeterni Dei. Prace-
pit Deus, ut omnes gentes obediant, &
Deum agnoscant, quod futurum quando-
que solus ante sciebat, qui solus naturali-
ter sapiens, sicut naturaliter bonus: cum
tamen, & homo dicatur bonus, sed nos
institutione boni, vel sapientes esse posu-
mus: ille natura. Cui per Jesum Christum
gloria & honor in saecula saeculorum.

Ad obeditionem fidei in cunctis geni-
bus. Spiritum sanctum significat. Item in-
fert:

Cogniti soli sapienti Deo per Jesum Chri-
stum: Cui honor & gloria in saecula saeculo-
rum. Amen.

Commentarii in Epistolam ad Romanos finis.

COMMENTARII IN PRIMAM EPISTOLAM AD CORINTHIOS.

Caput I.

PAULUS. Paulus, quod nomen præponit in Epistolis, auctoritatis esse noscendum. Item aliter: Paulus Apostolus, connectens in Epistola fratrum nomine, vel humilitatem suam significat, vel cooperatorem esse eum Apostolicæ prædicationis ostendit.

Vocatus Apostolus Jesu Christi, per voluntatem Dei. Voluntate Dei vocatur quisque ad fidem, sed sua sponte, & suo arbitrio credit: sicut ait in Actibus: non fui incredulus B celesti visioni.

Et Sosthenes frater Ecclesiæ Dei. Frater, inquit, non Apostolus. Hunc autem idcirco secum scribentem inducit: quia ex ipsis doctior est, & pro his valde sollicitus.

Que est Corinthi. Ostendit, qui sunt Ecclesia Dei, sancti scilicet & immaculati: quia Ecclesia neque maculam habet, neque rugam, & ideo his scribit qui integram adhuc servabant, non qui perdidierunt sanctitatem. Nam istos honorat literis, illos auctoritate commendat.

Sanctificatis in Christo Jesu, vocatis sanctis. Per baptismum sanctificatis. Cum omnibus qui invocant nomen Domini Jesu Christi. Proprie sacerdotum est invocare Dominum: Quibus dicitur: Sic benedicite filiis Israel, invocantes nomen meum super illos. Et Psalmista dicit: Et Samuel inter eos qui invocant nomen ejus. Quem sacerdotem fuisse illa res probat: quia & sacerdoti successit, & hostias offerebat. De quo etiam secundum historiam dictum est: Suscitabo mihi sacerdotem fidelem. Qui quamvis non sit ex genere Aaron, tamen de tribu Levi esse in Paralipomenon legitur: quia ipse hunc constituit, qui & illum. Ita enim Aaron elegit, ut alios postea eligendi non amiserit potestatem.

In omni loco ipsorum & nostro. Quia sacerdotes & suo, & Apostolorum loco funguntur. Propter quod etiam Ecclesiarum Apostoli nominantur. Item aliter: Universis Ecclesiis provinciæ Achaïæ ostendit se has literas mittere.

Gratia vobis, & pax a Deo Patre nostro, &

A Domino Jesu Christo. Pax gratiam servat, quam quidam habere volebant.

Gratias ago Deo meo semper pro vobis, in gratia Dei, quæ data est vobis in Christo Jesu. Primum solito laudando provocat ad profectum, & dicit se quidem gaudere de eorum scientia: sed scire illos debere, quia vera sapientia non inflat, neque dissentit.

Quia in omnibus divites facti estis in illo. In omnibus virtutibus, per sapientiam, quæ amicos Dei, & Prophetas constituit. Item aliter: Hoc dicendo, Apostolus ostendit eos quando ad fidem Christi accesserunt, omni gratia tunc ditatos: nunc autem non juxta fidem conversantes, vacuam factam monstrat gratiam, quam sperceperunt.

In omni verbo & in omni scientia. Id est, non tam novi quam veteris Testamenti.

Sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis. Testimonium quo ait: Omnis scriba doctus in regno celorum similis est homini patrifamilias, qui profer de thesauro suo nova, & vetera.

Ita ut nihil vobis desit in ulla gratia. Unde ait Salomon: Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, id est, cum sapientia.

Exspectantibus revelationem Domini nostri Jesu Christi. Ille vere expectat adventum Christi, qui in omnibus præparatus est. Revelatio autem dicitur Domini adventus: quia modo a nobis abscondita est.

Qui & confirmabit vos usque in finem sine fine. **D**mine, in die adventus Domini nostri Jesu Christi. Per doctrinam, sicut ait David: Confirma me in verbis tuis. Et iterum: Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scandalum. Item aliter: Orat pro ipsis, ut usque ad finem vitæ suæ irreprehensibiles in adventum Domini nostri Jesu Christi permaneant.

Fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem Filii ejus Christi, Domini nostri. Quam societatem Joannes exponit, dicens: Quoniam Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt ullæ. Si dixerimus quia societatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur. Et Paulus ait: Si commortui sumus: &

& convivemus : si sustinemus , & conregnabimus. Hic locus contra Arianos facit , qui in hoc minorem esse Filium volunt , quo per ipsum omnia facta referuntur , cum hoc etiam in Patrem cadat : per quem in societatem Filii ejus credentes vocat . Item aliter : Hoc contra Arianos valet , qui ministrum præceptorum Patris Filium dicunt : quoniam scriptum est : Omnia per ipsum facta sunt . Hic autem ostenditur , quia per Deum Patrem vocati sunt in communionem Jesu Christi Domini nostri . Huc usque cum laude præfatio .

Obsecro autem vos fratres . Ad unam sentiendi concordiam revocat , & ut ipsi omnes idem loquantur , hortatur . Item aliter : Hic jam causam contra dissensionem aggreditur .

Per nomen Domini nostri Jesu Christi . In quo nomine salvati estis , & signa fieri conspexitis .

Ut idipsum dicatis omnes . Ut unum sentiatis atque dicatis .

Et non sint in vobis schismata . Schismata semper ex contentione nascuntur .

Sitis autem perfecti in eodem sensu , & in eadem scientia . Si unum sentiatis & proferatis , tunc vere potestis esse perfecti .

Significatum est enim mihi de vobis , fratres mei , ab his qui sunt Chloas : quia contentiones sunt inter vos . Queritur quomodo Apostolus crederet aliquid de absentibus , cum scriptum sit : Non credes auditui vano . Et iterum : Quæ viderint oculi tui , loquere , & cætera . Sed hanc gratiam habebat , nosse ut absens quid in singulis Ecclesiis ageretur . Sicut dicit ad Colossenses : & si corpore absens sum , sed spiritu præsens , gaudens ; & videns ordinem vestrum &c . Quia ergo sciebat Corinthios ita agere , ut audiebat , non credidit sine causa quasi de absentibus , quorum conversationem in spiritu cognoscebat .

Hoc autem dico , quod unusquisque vestrum dicit : Ego quidem sum Pauli , ego autem Apollos , ego vero Cephe , ego autem Christi . Sub nomine Apostolorum , pseudoapostolos tangit , qui eos per sapientiam circumveniant mundi , ut unusquisque ejus se diceret esse , cujus doctrinam elegisset , qui adversa docebant . Si ergo nec de veris Apostolis hoc dici permittit , quanto magis de falsis non licebit ?

Divisus est Christus ? Dividitur corpus , cum membra dissentiant .

Nunquid Paulus crucifixus est pro vobis , aut in nomine Pauli baptizati estis ? Potest istud dici his qui relicto Christi exemplo , sanctus veteris Testamenti in solis divitiis cupiunt imitari : Nunquid Abraham cruci-

fixus est pro vobis , aut in nomine Job baptizati estis ? Et illud Domini , ubi docemur non querere , quid alii discipulo jubetur , dicentis Petro : Quid ad te ? tu me sequare .

Gratias ago Deo meo , quod neminem vestrum baptizavi , nisi Crispus & Caius : ne quis dicat , quod in nomine meo baptizati sitis . Baptizavi autem & Stephanum domum : ceterum nescio , si quem aliam vestrum baptizaverim . Quod ita contigit : ut illos paucos baptizarem , qui se non dicunt in meo nomine baptizatos . Item aliter : illos ipsorum neminem , nisi quos numeravi .

Non enim misit me Christus baptizare , sed evangelizare . Non usurpavit minoram facere , qui poterat officia implere majora . Sicut hoc die & Episcopus , vel sacerdos , si voluerit , diaconi poterit implere ministerium .

Non in sapientia verbi . Cum possint Apostoli etiam sermones sapientie prædicare : simpliciter docent , ne altitæ prædicationis ascribatur prudentia , & evacuetur crux Christi .

Ut non evacuetur crux Christi . Evacuatur enim vim crucis , qui aures declamatione permulcent .

Verbum enim crucis pereuntibus quidem stultitia est . Prædicatio crucis , non intelligentibus virtutem Dei , stultitia videtur Dei Filium dicere crucifixum : fideles autem intelligunt Dei esse virtutem , qua mors vita est , & diabolus superatus est .

His autem qui salvati sunt , id est nobis , Dei virtus est . Fides enim eorum eos salvos facit .

Scriptum est enim : Perdam sapientiam sapientium . Hoc in adventu Salvatoris asserit adimpletum , id est , ad nihilum redigam .

Et prudentiam prudentium reprobo . Eligendo piscatores , artem rhetoricam , & philosophicam reprobo . Queritur plane , unde sit hæc sapientia , quam reprobat Deus . Scriptum est enim , quod omnis sapientia a Domino Deo sit : id est , de bona natura ducit exordium . Hoc enim habet sensus humanus , ut quocumque eum teneris , consequatur , & paulatim meditando proficiat . Inde est , quod multi illiterati poemata componunt tam exquisita , quæ viri eruditissimi admirantur . Hunc ergo sensum , quem Deus se ex creaturis cognoscendum , & suam voluntatem inquirendam dederat : illi ad inquirenda superflua & curiosa verterunt . Similiter de divitiis ac fortitudine , & de omnibus quibus male utimur , possumus estimare .

Ubi sapiens , ubi scriba . Id est , doctor .

Ubi inquisitor hujus sæculi ? Nonne stultum fecit

fecit Deus sapientiam hujus mundi? Qui acquirit sapientiam facilem, vel quicumque alijs de rebus obscuris inquit.

Nam quia in Dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam Deum. Factura mundi, Dei sapientia est fabricata: in qua per sapientiam naturalem, quæ ad hoc data & creata fuerat, debuit cognosci ipse qui fecerat: sed quoniam non agnoverunt homines, alia illis medicina succurritur. Item aliter: Hoc loco sapientiam Dei, ordinatione creaturarum, quæ videntur, ostendit: ex quibus Deum auctorem venerari, & agnoscere debuerunt.

Placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes. Non quod vere stultitia sit prædicationis crucis: sed quia apud illos ita haberetur.

Quoniam & Judæi signa petunt. Judæi ex consuetudine Prophetarum signa petunt, quæ etiam videntes credere noluerunt.

Et Græci sapientiam querunt. Artis dialecticæ, & humanæ sapientia rationem.

Nos autem prædicamus Christum crucifixum. Multum suam doctrinam ab illorum sensu discrepare demonstrat.

Judæis quidem scandalum. Scandalizantur si audiunt Christum a se crucifixum. Sive scandalum illis est audire Christum mori potuisse, quem illi quasi immortalem expectant. Inde est, quod dicebant: Nos audimus ex lege, quia Christus manet in æternum non intelligentes, quia primum patri illum oportebat, & sic in gloriam suam introire.

Gentibus autem stultitiam. Secundum mundanam sapientiam, stultitia videtur Deum credere crucifixum.

Ipsis autem vocatis, Judæis atque Græcis, Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam. Hic non divinitatem Christi, dicit Dei virtutem & sapientiam: sed ordinationem crucis: Item aiter: Ipsi Judæi, & gentes cum crediderint, intelligunt virtutem Dei esse, quæ devicta morte hominem revocavit ad vitam, & sapientiam quæ nos a dominatione diaboli liberavit, quæ ante per incredulitatem intelligere non valebant.

Quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus. Quod stultum putatur Dei, omnem humanam sapientiam antecedit: quia sapientia sua liberari non poterant, qui per crucis mysterium sunt salvati.

Et quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. Mortem quam nec gigantes evadere poterunt, crucifixi inhrmitas superavit.

Videte enim vocationem vestram, fratres, Exemplum accepit ex his qui crediderant, ut ostendat, quia non prodest gloriari car-

Analys ad fidem, sed magis obest, dum superbia sapientiæ, & nobilitatis inflati, homines Dei sapientiæ subjacere noluerunt.

Quia non multi sapientes secundum carnem: non multis potentes, non multi nobiles. Hic contra illos agit oblique, qui se legis peritos, & fortiores Apostolis, & nobiliores ex sacerdotali stirpe descendere jactabant.

Sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes, & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia: & ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus. Quia dum in semetipsis non confidebant, celerius crediderunt. Semper enim sapientium, & divitum, & fortium gloria increpatur, sicut ait Propheta: Non gloriatur sapiens in sapientia sua, neque fortis in fortitudine sua, neque dives in divitiis suis: sed ipse Dominus quod per Prophetam dixerat, ipse ad nostrum complevit exemplum. Nascendo enim de matre paupere, divitias reprobavit. Dum autem literas non discit, refutat sapientiam facilem. Cum vero traditus non resistit, sed patienter sustinet crucem, in humana fortitudine prohibet gloriari. Humilient ergo se Deo hujusmodi, si volunt & ipsi cum cæteris liberari.

Et ea quæ non sunt, ut ea quæ sunt destrueret. Quæ non sunt sapientia, fortia, nobilia: ut quæ sunt talia dissiparet.

Ut non gloriatur omnis caro in conspectu ejus. Omnis caro, non spiritus: quia carnalis est ista gloriatio.

Ex ipso autem vos estis in Christo Jesu. Si ergo ex ipso estis, nolite ea quæ ille reprobat admirari.

Qui factus est nobis sapientia a Deo, & justitia. Nobis factus est, sibi semper fuit: ut scilicet nos faceret sapientes, & justos, & sanctos. Item alia expositio: Cum sit Christus Dei Patris sapientia, tunc tamen cum quis in illum crediderit, sapientia ei Christus efficitur.

Et sanctificatio, & redemptio. Redemptio nostræ salutis.

Ut quemadmodum scriptum est: Qui gloriatur, in Domino gloriatur. Non in semetipso, aut in superius comprehensis.

Caput II.

ET ego cum venissem ad vos, fratres. Quia ostenderat non illos debere humanam sapientiam admirari, suo; quoque hoc exemplo confirmat, eo quod ipse non per humanam sapientiam prædicasset.

Non veni per sublimitatem sermonis, aut sapientia, annuncians vobis testimonium Christi. Noli pompaticum eloquentia jactare sermonem in prædicatione divina.

Non enim judicavi mihi scire aliquid inter vos, nisi

nisi Jesum Christum. Id est, non sum gloriatuſ A
in aliquo, nisi in Christo.

Et hunc crucifixum. Quod stultum apud ho-
mines esse videtur.

Et ego in infirmitate & timore, & tremore
multo fuit apud vos. Neque enim alio modo
Deum convenerat prædicari: non jactantia,
neque gloria carnali.

Et sermo meus, & prædicatio mea. Quia
dialectici erant Corinthii, noluit apud illos
disputatione uti, ne hoc quoque illis nova
aliqua philosophia videretur, sed magis illis
virtutes, & miracula demonstravit.

Non in persuasibilibus humane sapientiæ ver-
bis, sed in ostensione spiritus & virtutis. Quia
rhetorica habet colores persuasorios in una-
quaque materia.

Ut fides vestra non sit in sapientia hominum,
sed in virtute Dei. Sapientia hominis tempo-
ralis, ad breve prodest. Virtus autem Dei
ut æterna, dat sine fine profectum.

Sapientiam autem loquimur inter perfectos.
Ne putetis & nos sapientiam non habere:
habemus divinam, sed vos jam tunc capere
minime poteratis: quæ jam credentibus aper-
tuitur.

Sapientiam vero non hujus sæculi, neque prin-
cipum hujus sæculi, qui destruntur. Sive regum,
sive philosophorum, qui in hoc sæculo pri-
matum sapientiæ tenere videntur. Qui cum
sapientia sua per nostrum Evangelium des-
truntur.

Sed loquimur Dei sapientiam in mysterio,
quæ abscondita est. In Evangelio: quod continet
nauitatem Christi, passionem, &
cætera.

Quam prædestinavit Deus ante sæcula. Sive in
præsentia, live in Lege ante tempora. Multi
enim Prophetæ cupierunt videre, & non
viderunt.

Id gloriam nostram. Qui credimus Chri-
sto.

Quam nemo principum hujus sæculi cognovit.
Pilatus, Caiphas, & ceteri, quorum etiam
ignorantia damnatur: quia non debuerant
ignorare.

Si enim cognovissent, nunquam Dominum
glorie majestatis crucifixissent. Hoc loco ad
desensionem perverſi dogmatis, duæ hæreses
abutuntur, Apollinariæ scilicet & Arii. U-
na, ut perfectam assumpti hominis naturam
destruat. Alia, ut Dei Verbum asserat esse
passibile, neque a erat intelligens, majestatis
Dominum etiam assumptum hominem di-
ctum: neque ita sensus, non divinitatis,
sed humanitatis passibilem esse naturam. I-
tem alia expolitio: Dominum majestatis car-
ne patitur, carne crucifigitur, carne mori-
tur, substantia autem deitatis impassibilis

S. Hier. Tom. XI. Pars III.

est. Et simili modo etiam Apostolus Petrus
testatur in Epistola sua Christum pro nobis
in carne passum, dicens: qui peccata nostra ipse
portavit in corpore suo super lignum. Item
alio loco, Christo igitur passo in carne.

Sicut scriptum est, quod oculus non vidit,
nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit,
quæ preparavit Deus his qui diligunt illum.
Memoratorum scilicet principum mens hæc
videre non potuit: quia credere noluerunt.
Quidam sane dicunt, oculus non vidit vir-
ginem peperisse, nec auris audivit: Tunc
justi sicut sol fulgebunt. Qui habet aures,
inquit, audiendi, audit: & in cor hominis
non ascendit, homines cohæredes Christo fu-
turos.

Nobis autem revelavit Deus per spiritum
suum. Nobis, qui fide meruimus spiritum
Dei accipere, qui nobis voluntatem ejus o-
stendit.

Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profun-
da Dei. Etiam quæ in secreto Dei consilio
conquiescunt.

Quis enim scit hominum, quæ sunt hominis:
nisi spiritus hominis, qui in ipso est? Ita &
& quæ Dei sunt, nemo cognovit nisi spiritus
Dei. Quæ cogitationes versentur in homi-
ne. Item alia expolitio: Præclarum hoc ad-
versus hæreticos, qui creaturam Spiritum san-
ctum dicunt. Unde hic ostenditur non solum
creaturam non esse, verum etiam, quod ipse
solus interiora Dei, & profunda rimetur:
quippe ut ejusdem naturæ atque substantiæ
sit cum Christo.

Nos autem non spiritum hujus mundi acce-
pimus, sed spiritum qui ex Deo est. Quicum-
que mundana sapit, non spiritum Dei vide-
tur habere, sed mundi.

Ut sciamus quæ a Deo donata sunt nobis.
Ut sciamus quanta nobis a Deo collata sunt
per Christi adventum.

Quæ & loquimur non in doctis humanæ sa-
pientiæ verbis, sed in doctrina spiritus. Quæ
etiam nobis annunciamus, non a philoso-
phis, vel grammaticis, sed a Dei spiritu
eruditi.

Spiritualibus spiritualia comparantes. Illis ea
dicentes, qui possunt audire: non enim pos-
sunt nisi a sibi cognitis & similibus compre-
hendi.

Animalis autem homo non percipit ea, quæ sunt
spiritus. Dei Qui spiritum Dei non habet,
animalis est: quia animalium ritu versatur,
qui putat nihil esse post mortem. Et ideo
ut animal ventri libidinique committit se
æterna morte periturus.

Stultitia enim est illi, & non potest intelli-
gere, quia spiritualiter examinatur. Stultitia
illi videtur primo, quod ille, qui & pas-
sus,

scilicet Rescribendum omnino est, ea pro erat, cui re-
ponderet, neque ista. At quando ita præterunt vulgo libri,

neque ullum veterum Editionum errorem sustulit Mar-
tianus, Lectorem monuisse, satis.

fus, & mortuus est, & resurrexit: totius creaturæ, nunc Dominus prædicetur. Secundo contemnere propria bona, alteri præbere maxillam, & cætera his similia. Christi mandata.

Spiritualis autem judicat omnia, & ipse a nemine judicatur: sicut scriptum est. Judicat vana esse, in quibus carnales homines delectantur. Et ipse ita se agit, ut a nemine judicetur. Sive omnia spiritualis discernit, & intelligit: & sensus illius ab homine non intelligitur animali. Item alia expositio: Omnia dicuntur, quæ sunt spiritualia. Non enim artes & disciplinas hujus mundi, animalis homo nisi spiritualiter intelligat, scire potest.

Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis instruit eum? Sensum Domini, qui est in viris spiritualibus, sine spiritu Dei nemo cognovit. Item sensus, hic intelligentiam significat.

Nos autem sensum Christi habemus. Qui Spiritum sanctum accepimus.

Caput III.

ET ego, fratres, non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Modo timens, ne putet hoc solum habere sensum Domini, quod ipsi ut parvuli audierant: non, inquit, in me sensus Domini defecit, sed vobis virtus defuit audiendi. Item alia expositio: Arguit Apostolus Corinthios, quod gratiam quam in principio credentes acceperant, perdidierint. Videtur autem hoc locum universos in commune increpare. Cum hi reprehendantur, qui non juxta fidem convertuntur.

Tanquam parvulus in Christo. Non ætate carnali, sed in Christo.

Lac vobis potum dedi, non escam. Nondum enim poteratis, sed nec nunc quidem potestis: adhuc enim carnales estis. Hoc & beatus Petrus ait: Deponentes igitur omnem malitiam & simulationem, tanquam modo geniti infantes rationabiles, & sine dolo lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem. Si ergo adhuc illi parvuli sunt qui omnem malitiam abiecerunt, & qui nondum sunt in virtute perfecti, quid de illis censendum est, quibus omnis malitia dominatur?

Cum enim sit vester zelus & contentio, nonne carnales estis. Ecce de quibus vitis carnes judicantur: quæ non proprie per carnem sunt; sed de carnali sensu talia descendunt.

Et secundum hominem ambulatis? Qui nihil amplius habet, quam cæteri homines, secundum hominem dicitur ambulare: sed in

hoc loco ob defensionem singularum hominum, homines appellantur.

Cum enim quis dicat, ego quidem sum Pauli: alius autem, ego, Apollo: nonne homines estis? Vult nos plus esse, quam homines.

Quid igitur est Apollo? quid vero Paulus? ministri ejus cui credidistis. Si nos nihil sumus, quos ministros ipse constituit, quanto magis illi qui in carnalibus gloriantur?

Et unicuique sicut Dominus dedit. Ego plantavi, Apollo rigavit, sed Deus nunc incrementum dedit. Hic ipsum non ex nobis est, sed Dei donum est, ut per manus meas signa fierent, quæ vos excitarent ad fidem: & Apollo sua vos doctrina firmaret: quia sicut planta sine aqua, sic fides sine doctrina marcescit. Si ergo & plantatio, & fons Dei est: quid nobis abscribitis quasi aliquid nostra virtute fecerimus?

Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus.

Qui autem plantat, & qui rigat, unum sunt. Unusquisque autem propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem. Nisi enim Deus incrementum dederit, sine causa laboramus. Nos mercenarii sumus in alieno agro. Alienis utimur ferramentis: nihil habemus proprium nisi mercedem nostri laboris.

Dei enim sumus adiutores: Dei agricultura estis: Dei edificatio estis. Non in potentia, sed in verbo adjuvamus colli Dei agrum, & extrui templum.

Secundum gratiam Dei, quæ data est mihi. Non secundum meam virtutem. Sive ponendi fundamentum gratiam accepi: ut ibi prædicarem, ubi Christus non fuerat nunciatus.

Ut sapiens architectus fundamentum posui. Non potest imperitus architectus ponere fundamentum.

Alius autem superedificat. Alius doctrinam instituit supra fidem, quam ego fundavi.

Unusquisque autem videat quomodo superedificet. Sollicitus, quam fortia & recta parietum latera confurgant.

Fundamentum enim aliud nemo potest ponere præter id quod positum est: quod est Christus Jesus. Non est alius Christus, quem posuit vobis aliquis predicare, præter Jesum cui fidei firmissima credidistis. Hoc solum agitur, ne per doctrinam negligentiam, obnoxii incipiat esse gehenna.

Si quis autem superedificat supra fundamentum hoc. Ejusdem artis est, qui superedificat, licet minor sit in opere, cuius ille est, qui posuit fundamentum. Non ergo unusquisque homo super fidem suam ædificat, sed quilibet doctor: quia nec parietes per se aliquando possunt erigi, nisi fuerint ob operatore constructi. Item hic magistros &

doctores significat super fundamentum (quod est Christus) homines recte instituire, vel prave, in quibus magistrorum doctrina in die iudicii in igne revelebitur, ubi consumitis peccatoribus, probati manebunt. Doctores autem super his, qui probati fuerunt, mercedem retributionis accipient: in illis vero quos ignis exurit, damno afficientur: quia in vacuum laboraverunt. Idem autem magistri in iudicium evenientes, salvi sunt, si tamen ipsi causa non fuerint perditorum. Quod autem ait: Si cuius opus arserit, damno affectus erit. Non hic (ut quidam putant) in igne flammæ arsurus fuit opus, sed homines, qui ita operati sunt, ut mereantur incendio deputari. Si autem opus, id est, crimina punientur, salvo eo, qui perpetraverat, non erit ei damnum, sed iurum. Unde manifeste ostenditur, sicut supra comprehendimus est, homines esse aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam. Quia acceptis institutionibus magistrorum, vel observant præcepta, vel negligunt.

Aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam: unicuique opus manifestum erit. Dies enim Domini declarabit: quia in igne revelabitur. In Ecclesia tria genera sunt bonorum. Est bonum, & melius, & optimum. Quod autem primo aurum posuit sermo melius texeretur, sive ad fortitudinem, non ad speciem comparavit. Quia argentum fortius est auro, ideo meliori ponitur loco. Tria sunt e contrario genera malorum: Malum, pejus, & pessimum. Quæ lignis, fœno, & stipule comparantur.

Et unicuique opus quale sit, ignis probabit. Si cuius opus manserit: quod superaddidit, mercedem accipiet. Aurum & argentum non solum non ardent, sed per ignem splendidiora radiabunt. Ligna vero & cætera cremabuntur. Sive examinationem iudicii, igni voluit comparare: juxta consuetudinem Scripturarum.

Si cuius opus arserit, detrimentum patietur. Si quis negligenter aut verbo docuerit, aut exemplo, periet laborem suum, quia opus autem ipsum infirmumque perierit.

Ioseph autem salvus erit. In propria iustitia.

Sic tamen quasi per ignem. Quod si ille non nisi per ignem salvus erit, qui iustus ex proprio est, quia negligenter ædificavit discipulos: quid de illis fiet, qui & sermone non ædificant, & insuper scandalizant exemplo?

Nescitis, quia templum Dei estis, & spiritus Dei habitat in vobis. Nescitis, cuius sitis templum, sive in singulis, sive in universa Ecclesia?

Si quis autem templum Dei violaverit: disperdet illum Deus. Templum enim Dei san-

ctum est, quod estis vos. Sive suum corpus, peccando: sive Ecclesiam ad pravam doctrinam reducendo, vel certe exemplo proprio destruendo. Solent hunc locum Novatiani opponere ad penitentiam excludendam. Quibus respondendum est, ad quid hoc ipsum scribitur: Spem veniæ non habebunt.

Nemo vos seducat. Propria, vel aliena adulatione deceptus.

Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc sæculo: stultus fiat, ut sit sapiens. Hic proprie mundi increpat sapientes, quos humana sapientia non permittebat sentire divina. Aliter: Si quis ad reddendam vicem iniuriæ, si eadem fecerit, putet se esse sapientem, stultus fiat. In hoc enim sæculo stultus est, qui evangelica voluerit implere præcepta: Qui enim percutienti alteram præbet maxillam: voluntate stultus est, non natura.

Sapientia enim huius mundi stultitia est apud Deum. Nihil stultius est, quam ut velit se, qui non potest, vindicare, & Deo suam non reservat iniuriam. Et ita de concumelia vindictam apud Deum perdet, & de patientia mercedem.

Scriptum est enim: Comprendam sapientes in astutia eorum. Ad effugiendam manum Dei, nulla suffragatur astutia.

Et iterum: Dominus novit cogitationes sapientium, quoniam vane sunt. Nihil utilitatis conferunt ad salutem.

Nemo itaque glorietur in hominibus. In falsis scilicet Apostolis, humanæ tantum sapientibus, cum nec in nobis quidem, sed in eo, cuius & ipsi sumus, sit gloriandum.

Omnia enim vestra sunt, sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas, sive mundus, sive vita, sive mors. Omnia creata sunt propter sanctos, qui cum nihil habeant, possident cuncta. Possimus autem hæc ad libertatem referre arbitrii, ut quod velint eligant, sive mortem, sive vitam.

Sive præsentia, sive futura. Omnia enim vestra sunt. Quod sanctis, tam præsentia, quam futura divinitus sint attributa: item Christi vitam mortemque significat. Quoniam propter nos & mortuus est, & resurrexit.

Vos autem Christi. Sic est Christus Dei, sicut alibi Deus dicitur Christi, & hoc * si de divinitate velis intelligi. Cæterum hic de fidei aspectu hominis forma tractatur, secundum quam & dicitur unctus.

Christus autem Dei. Quasi homo.

Caput IV.

SIC nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores ministeriorum Dei. Non ut æquales Christo.

P. 2.

Hic

Hic jam quaeritur inter dispensatores, ut A fidelis quis inveniat. Interrogantis vox est: id est, jam hic vos putatis conscientias judicari.

Mihi autem pro minimo est, ut a vobis judicer, aut ab humano die. Humanum judicium nullius dico momenti, in quo saepe veritas & iustitia frustratur. Diei hominis non concupivi, Jeremias ait.

Sed neque meipsum judico. Ego qui conscientiam meam optime novi, nihil esse me judico. Neque meipsum judico.

Nihil enim mihi conscius sum. Male sentiant, qui dicunt: Nemo potest vitare peccatum.

Sed non in hoc justificatus sum. Hoc pro humiliare dicit: Nihil enim mihi sum conscius: unde super homines debeam gloriari. Si hoc Paulus dicit: Quid a nobis dici debeat, cogitandum est. Sed non in hoc justificatus sum.

Qui autem judicat me, Dominus est. Non in quo me quidam ita laudant: quia C ita quisque aliena laude non justificatur, ut ne maculetur infamia. Unicuique enim apud Deum quod est, non quod dicitur, imputatur.

Itaque, fratres, nolite ante tempus judicare, quo usque veniat Dominus: qui & illuminabit abscondita tenebrarum; & manifestabit consilia cordium. Homo videt in facie, Deus autem in corde.

Et tunc laus erit unicuique a Deo. Ille vero laudabilis est, qui Dei testimonio laudatur, apud quem omnia occulta, & invisibilia sunt cognita.

Hæc autem, fratres: transfiguravi in me & Apollo, propter vos. Ut a nobis humilitatis sumatis exemplum: ne supra disciplinam Scripturæ audeat unusquisque adversus alterum pro alio insinari, doctore malæ contentionis verso.

Ut in nobis discatis, ne supra quam scriptum est, unus adversus alterum instetur pro alio. Hoc est, quod dicit, ne unusquisque magistrum proprium prædicans, alter adversus alterum incitetur.

Quis enim te discernit? Hic ad ipsos inflatus pro eloquentiam, verba convertit: quis te discernit, cujus momenti sis?

Quid autem habes, quod non acceperis? Quid enim boni ex temetipso habes, quod a nullo didiceris, vel Dei dono minime confectus sis?

Si autem acceperis, quid gloriaris quasi non acceperis? Quasi in proprio gloriaris.

Jam saturati estis, jam divites facti estis. F Hoc increpativo modo legendum, vel pronuntiandum.

Sine nobis regnatis. In nullo nostri indigentes.

Et utinam regneis, ut & nos vobiscum regnemus. Utinam non effectis falsa gloria-tione decepti, forsitan simul regnare-mus.

Puto enim, quod Deus nos Apostolos novissimos ostendit, tanquam morti destinatos. Nos omnium ultimos ad gentes tanquam ad mortem direxit.

Quia spectaculum facti sumus mundo, & angelis, & hominibus. Omnes nostras publice spectant injurias, sive vere angeli, B & homines, sive sancti homines, & peccatores.

Nos stulti propter Christum: vos autem prudentes in Christo. Nos infirmi: vos autem fortes. Vos nobiles: nos autem ignobiles. Nos tanquam stulti propter Christum omnia sustinemus. Vos autem ita vultis esse Christiani, ut prudentiam sæculi teneatis. Nos infirmi, quia vicem reddere nolumus: vos autem reddendo, fortes vos esse gloriamini. Nos nihil habentes voluntaria paupertate dejecti: vos vobis etiam nobilitatem terreni generis vendicatis.

Usque in hanc horam. Ab initio prædicationis nostræ usque in præsens tempus.

Et esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cadimur, & instabiles sumus. Non stamus in sedibus certis, ubique Evangelii necessitate iactamur.

Et laboramus operantes manibus nostris. Sic tamen operabantur, ut doctrinæ officium magis impleant.

Maledicimur, & benedicimus. Persecutionem patimur, & sustinemus. Blasphemamur, & obsecramus. Rogamus Deum pro his, qui nos blasphemant.

Tanquam purgamenta hujus mundi facti sumus. Sicut scriptum est: Iustus immunus est apud malos.

Omnium perisena usque adhuc. Omnium humillimi atque subiecti.

Non ut confundam vos, hæc scribo: sed ut filios meos carissimos moneo. Poterant confundi de sua gloria, si eos non relevaret. Non enim roborem illorum cupiebat, sed profectum.

Nam si decem millia pedagorum habetis in Christo, sed non multos patres. Omnes qui ab alio jam genitis ministrant, patres dici non possunt.

Nam in Christo Jesu per Evangelium, ego vos genui. In novam vitam me primum prædicante, reformatos vos esse meministis.

Rogo ergo vos, imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Bonorum filiorum est, in omnibus bonos imitari parentes.

Ideo misi ad vos Timotheum, qui est filius meus carissimus, & fidelis in Domina. Quan-

Quanto fidelior est cæteris, tanto carior A cunctis.

Qui vos commessetias vias meas, quæ sunt in Christo Jesu. Qui vos & meis literis, & suo commoneret exemplo: aliud enim sine alio prodesse non poterat.

Sicut ubique in omni Ecclesia doceo. Quomodo semper & ubique meum exemplum cum doctrina concordat.

Tanquam non venturus sim ad vos. Hic incipit causam fornicationis arguere.

Sic inflati sunt quidam. Veniam autem ad vos cito, si Dominus voluerit. Tamdiu aliquis de scientia falsa se jactat, ulquequo veræ scientiæ prædicator advenit.

Et cognoscam non sermonem eorum, qui inflati sunt, sed virtutem. Examinabo non eloquentiæ pompam, sed conversationis effectum, ubi virtus fidei esse probatur.

Non enim in sermone est regnum Dei, sed in virtute. Hic ostendit, nihil prodesse doctrinam absque iustitiæ operibus, ei qui non faciat, quæ faciendi persuadet.

Quid vultis? Benignus magister discipulorum correptionem in eorum potestate dimittit: ut si poenitere velint, clementissimus consolator adest. Si autem nolent, durus ultor assisteret peccatorum.

In virga veniam ad vos, an in caritate & spiritu mansuetudinis? Quali virga venit Petrus ad Ananiam & Sapphiram, & ipse Paulus ad magum.

Caput V.

O MNINO auditur. Ostendit quare superiora minatus sit.

Inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes: ita ut uxorem patris sui aliquis habeat. In Ecclesiâ, cui vos præesse videmini.

Et vos inflati estis: & non magis lucrum habuistis. Vanas scientia inflamini, & curam de his, qui pereunt non habetis: ut aut corrigantur, aut ab Ecclesiâ separentur. Cum bonos pastores semper legamus, populi destitisse peccata: ut Jeremiam qui ait: Quis dabit capri meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum? ut ostenderet, sibi non affectum doloris, sed lachrymas descivisse.

Ut tollatur de medio vestrum, qui hoc opas ferit. Sive homo, qui peccavit tollatur, sive satanas ejiciatur, dum non habet per quem operetur.

Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu: jam judicavi ut præsens. Præsentem se esse dicit in spiritu, ne ex solo auditu absentem damna esse putaretur: secundum illud Elisei dicentis ad Giezi: Nonne spiritus meus tecum erat in via?

Eum qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Jesu Christi: congregatis vobis, & meo spiritu cum virtute Domini Jesu. Qui pro me erat præsens, sive in literarum mearum auctoritate, per quam Domini quoque virtus assistit.

Tradere hujusmodi satanæ in interitum carnis. Ut accipiendi illum corporaliter habeat potestatem. Quod cum viderit se nec carnis hic, nec in futuro spiritus requiem habiturum: de facto poeniteat ut salvetur. Sive hic quisque pro meritis suis de Ecclesiâ pellitur, satanæ traditur potestati: ut dum caro ejus per poenitentiam afflicta, quemdam interitum patitur, spiritus conservetur. Habet enim consuetudinem Scripturæ, ut hominem in parte, totum intelligat. Sive ita, quia & hic Scripturæ mos est, ut in carne carnales actus interire: in spiritu vero spirituales conversatio salva fieri demonstretur. Item hic ostendit ejectionem extra Ecclesiam rabido ore demonum lacerandum, si permanerit nolens carnis vitia mortificare, ut possit vitam sanctam recuperare.

Ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi. Quoniam in spiritum satanas accipere non potest potestatem, ut Domini judicio reservetur.

Non est bona gloriatio vestra: nescitis, quia medicum fermentum totam massam corrumpit? Ignoratis, quia malo exemplo possunt plurimi interire. Sed & per unius delictum, in omnem populum Judæorum iram Dei legitime advenisse.

Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi. Nihil in vobis conversationis pristinæ relinquatis, quod sinceritatem possit naturæ corrumpere.

Etenim pascha nostrum, immolatus est Christus. Itaque epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitie: sed in azymis sinceritatis & veritatis. Non figura, sed veritas. Et Judæi quidem septem diebus azyma comedebant. Nos vero semper, si simpliciter & pure versemur. Quia in septem diebus mundus est factus, qui semper in suo ordine revolvitur. Et quotidie nobis agnus occiditur, & pascha quotidie celebramus: si fermentum malitiæ & nequitie non habemus. Quid est enim aliud nisi corruptio naturæ, fermentum, quod & ipsum prius a naturali dulcedine recedens, adulterino acore corruptum est?

Scripti vobis in Epistola, ne commisceamini fornicariis. Non utique fornicariis hujus mundi, aut avaris, aut rapacibus, aut idolis servientibus. Hoc ipsum in hac Epistola ita scripsi, non ut a gentibus, sed

ab his qui peccant in Ecclesia, separemini: sin autem, mori debueratis: quos idcirco præcipue vivere interim Deus voluit, quo cohabitatione vestra proficerent infideles.

Alioquin debueratis de hoc mundo exisse. Sive ita: sin autem, melius vobis fuerat de hac luce migrasse, quam indigere per commotionem a gentium consortio separari.

Nunc autem scripsi vobis, non commisceri. Sed magis quod scripsi, hoc est, ne talibus conjugamini.

Si is qui frater nominatur, inter vos est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebrius, aut rapax. Non ex sola opinione vitandus est. Sed si quis frater solo nomine appellatur, cum fornicator detegatur, aut fur, ab hoc separari jubemur: sicut scriptum est: Qui se jungit fornicariis, nequam est: putredo & vermis hæreditabunt eum.

Cum hujusmodi nec cibum sumere. Nec communem quidem cibum cum talibus participandum esse concessit.

Quid enim mihi de his qui foris sunt judicare? Hoc est, de infidelibus.

Nonne de is qui intus sunt, vos judicatis? Nam eos qui foris sunt Deus judicabit. Nunquid non vos de his solis qui sunt intra Ecclesiam judicatis?

Anserite malum ex vobis ipsis. Quo facilius eos possitis docere, qui foris sunt.

Caput VI.

AUDET aliquis vestrum habens negotium adversus alterum. Audet aliquis contra præceptum Domini venire, dicens: Si quis vult tecum judicio contendere, & cætera. Notandum quod aliquando Apostolus in medio causæ quam agit, quoddam sensus inserat, & de latere jactet, quibus: explicitis, rursus revertatur ad causam.

Judicari apud iniquos, & non apud sanctos? Hic probatur Christianos tunc Judices non fuisse, quia iniqui dicuntur.

An nescitis, quoniam sancti de hoc mundo judicabunt? Quod Dominus repromissit discipulis, dicens: Sedebitis, & vos judicantes duodecim tribus Israel: etiam omnibus hoc promittens, qui eos fuerint imitati. Nam ex ipsis unus perit, cujus loco alius successit: cui nihil fuerat repromissum. Paulus quoque & Barnabas

Apostoli sunt ordinati a sancto Spiritu.

Et si in vobis judicabitur mundus. Sive per vos, vel vestro exemplo.

Indigni estis, qui de minimis judicetis.

Nescitis quoniam angelos judicabimus: quanto magis secularia? Ergo indigni sunt de rebus exiguis judicare, qui & mundum totum & angelos judicabunt. Illos angelos, qui cum carne non habuerint, peccare voluerunt, hi qui in carne sancti esse voluerunt, judicabunt.

Secularia igitur judicia si habueritis. Quæ de rebus sæculi oriuntur.

Contemptibiles qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad judicandum. Possunt de his etiam illi, qui minimi sunt in Ecclesia, judicare. Item contemptibiles in Ecclesia eos judices dicit, quos appellat in inferioribus infideles.

Ad verecundiam vestram dico. Sic non est inter vos sapiens quisquam, qui possit judicare inter fratrem suum. Erubescere debetis, eo quod nemo sit inter vos tam sapiens, qui noverit causas inter fratres discernere: ut non necesse sit publice litigare.

Sed frater cum fratre judicio contentit, & hoc apud infideles. Duplex peccatum est, & quod judicio contentitis, & quia apud infideles, vos ad jurgia provocatis.

Jam quidem omnino delictum est in vobis. Jam hoc solum delictum est, quod contra præceptum facitis Christi.

Quod judicia habetis inter vos. Vobis semper pacem habere deberetis, etiam cum rerum temporalium detrimento servatam.

Quare non magis injuriam accipitis? Quare non magis fraudem patimini? Sed vos injuriam facitis, & fraudatis. Cum illata secundum Evangelii præceptum, & Domini exemplum patienter sustinere deberetis: vos e contrario non solum non suffertis, sed etiam non facientibus irrogatis.

Et hoc fratribus. Quod nec inimicis reddere deberetis, fratribus facere non timetis.

An nescitis quia iniqui regni Dei non possidebunt? Quod regnum Dei non possidebunt, nisi omnia peccata baptismi gratia diluantur.

Nolite errare: neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebrios, neque maledicti, neque rapaces regnum Dei possidebunt. Nolite errare, putantes vobis solum fidem sufficere ad salutem, cum omne peccatum permanens, excludat a regno: sicut ad Galatas ait: Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, contentiones, ira, & his similia, quæ prædicò vobis: quoniam qui

talit

talia agunt, regnum Dei non consequentur. Ideo autem addidit, & his similia: ne quis negaret, præter hæc alia esse peccata, quæ regnum Dei prohiberent intrare.

Et hæc aliquando quidam fuisse, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis. Nolite de præteritis timere peccatis, tantum ne post baptismum delinquatis. Aut qui ut assolet præventus fuerit, ad penitentiam convertatur. Item omnia peccata baptismi gratia diluuntur. Item alia expolitio: Hoc contra hæreticos dicit, qui Christum, & Spiritum sanctum a Deo Patre separare conantur. Hic enim ostenditur quoniam sicut Pater, ita & Christus, & Spiritus sanctus peccata abluunt, iustificat, atque sanctificat.

In nomine Domini nostri Jesu Christi & in spiritu Dei nostri. Abluti in nomine Christi, sanctificati per spiritum Dei.

Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Qui de fornicatione tractabat, voluit gulam & intemperantiam, materiam fornicationis ostendere, & simul destruere. Item hoc dicit: quia liberi sum arbitrii, & licet mihi agere quod velim: non tamen debeo ipse aliquo peccato esse subiectus.

Omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigar potestate. Esca ventri, & venter estis. Licet nobis manducare & bibere, sed si nimium ventri subditi fuerimus, ipsum licitum trahit nos ad illicita, hoc est, ad fornicationem: ita & de omnibus intelligendum, quæ cum peccatum non sunt, occasiones tamen possunt capere delictorum.

Deus autem hunc & hanc destruet. Et hæc duo, id est, escam & ventrem, & hominem, his subditum, & voluptatibus servientem. Item in resurrectione mortuorum non destruetur ventris substantia, sed eius ciborum, & ventris opera cessabunt. Quoniam regnum cælorum sicut idem Apostolus ad Romanos dicit, neque esca, neque potus est.

Corpus autem non fornicationi, sed Domino: & Dominus corpori. Non fornicationi, sed Domino exhibeatur: & Dominus corpori copulabitur. Dominus enim nobiscum est, quædiu fuerimus cum illo: si dereliquerimus eum, & ille nos derelinquet.

Deus vero & Dominum suscitavit, & nos suscitabit per virtutem suam. Quia caput nostrum suscitavit, & nos suscitabit, si tamen ejus membra per sanctitatem esse mereamur.

Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Omnis Ecclesia, corpus Christi est: singuli autem membra.

Tollens ergo membra Christi. Tollit Chri-

sti membra, id est, abscindit se a corpore Christi, qui junctus est meretrici.

Faciam membra meretricis? Abstine. Non dixit fornicaris: ut ostenderet eum ejusdem & criminis esse, & nominis, cujus illa est. Apud homines enim minus videtur viri, quam mulieris admissum.

An nescitis, quoniam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur? Erunt enim, inquit, duo in carne una. Quomodo cum uxore licite, ita & illicite cum meretrice una caro efficitur per amorem.

Qui autem adhæret Deo, unus spiritus est. Quomodo per carnis opera, caro fit: ita per opera Dei, spiritus efficitur.

Fugite fornicationem. Cujus crimen videtis esse gravissimum.

Omne enim peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. Omne peccatum potest & ab uno committi: qui membrum dici potest, non tamen corpus. In fornicatione autem duo pereunt, etiam corpus. Gravius ergo malum est, in quo due animæ moriuntur. Gravare vult fornicationis causam, quæ illis per consuetudinem levissima videbatur. Item alia expolitio: De his qui sunt in conjugio constituti, Apostolus sumit exemplum. Quomodo inquit, scriptum est: Erunt duo in carne una: id est, vir & uxor, unum corpus efficitur. Unde si aliquis ipsum fuerit fornicatus, peccat in alium, quasi in proprium corpus. Residua autem peccata, specialia unicuiqueque sunt: nec alterum condemnant.

An nescitis, quoniam membra vestra, templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est? quem habetis a Deo. Cui gravissimam injuriam facitis fornicando.

Et non estis vestri. Empti enim estis pretio magno. Qui non est suus, non debet suæ voluntati servire: sed illius a quo emptus est, secundum ipsius jussum, dicentis: Qui vult post me venire, abneget semetipsum sibi. Si enim homo a servo paucæ pecuniæ comparato, continuam exigit servitutem, quanto magis ille qui nos sua morte redemit? Sicut ait Petrus: Scientes quod non corruptibilibus, argento vel auro redempti estis de vana vestra conversatione paternæ traditionis, sed pretioso sanguine, quasi agni immaculati & incontaminati Christi. Aliter: Rescindit emptionis pactum quisquis inculcaverit jus testamenti: & a servili conditione alienus est, qui libertate suæ voluntatis non impeditur.

Glorificate, & portate Deum in corpore vestro. Glorificate Deum actibus vestris, & portate eum, ejus imaginem conservando:

do : sicut ait alibi : Sicut portavimus A
 imaginem terreni, ita portemus imaginem
 celestis.

Caput VII.

DE quibus autem scripsistis mihi. Inci-
 pit de conjugis : ante enim expu-
 gnavit illicita, quam de licitis loqueretur.

Bonum est homini mulierem non tangere. Propter fornicationem autem unusquisque B
suam uxorem habeat : Et unaquaque suum
virum habeat. Uxori vir debitum reddat :
similiter autem et uxor viro. Bonum fue-
rat illi, quod vobis in primordio prædi-
cavi : hoc est, secundum conjugii usum,
 non tangere mulierem. Sed quoniam mul-
 tos incontinentes huic doctrinæ scripsistis
 refragari : concedatur remedium, ne for-
 nicando moriantur. Ergo hoc Apostoli
 exemplo, in primis virginitas & continen-
 tia prædicatur. Et si quis se incontinen-
 tem non erubuerit confiteri, in languorem
 incontinentiæ reclamanti, non denegetur
 remedium nuptiarum. Quomodo si peri-
 tus medicus inquit ægro, & neganti se
 posse a pomis omnibus abstinere, concedat
 aliquantum, ne ille perniciose præsumat.
 Incontinentiæ revera usus & rempo-
 re, & ætate, & loco, & infirmitate
 prohibetur. Castitas vero potest jugiter cus-
 todiri. Illud ergo debemus appetere, quod
 facilius cultodire sine impedimento ullo
 possumus, & in perpetuo possidere. Sed
 obijcere amatores luxuriæ solent : Ut quid
 ergo prima Dei benedictio, crescere &
 multiplicare concessit ? Ut terra scilicet re-
 pletetur : qua jam impleta, debemus
 ab incontinentia temperare. Sed poruit,
 inquit, omnes homines de terra formare,
 si semper illi usus conjugii non fuerat placit-
 us. Sed non quaritur quid poruit,
 sed quid fecit : cui omnia possibilia sunt.
 Ipsam denique Evam noluit de terra fa-
 cere, sed de costa. Si autem puras nobis E
 antiqua tempora in omnibus convenire,
 imitare Adam, qui filiam ut ita dixerim
 suam accepit uxorem. Cain similiter, si non
 pudet, & cæteros, qui proprias in matri-
 monium accepere sorores. Quod si fieri
 non debet, omnia Dominum secundum
 præsentiam suis temporibus ordinasse cre-
 damus : ut qui tunc terram impleri vol-
 uit, modo plus diligit castitatem, cui &
 grande præmium reponnitur. Illud etiam
 dicendum est, quod nec secundum vetus F
 Testamentum, quosdam uxores habuisse
 videamus. Quia ibi uxores liberum caus-
 sâ habere permissum est : non propter ni-
 miam libidinem exercendam : qui in hoc

etiam animalibus deteriores esse noscuntur :
 quo necando filios, probant se non filio-
 rum causâ nupsisse. Qui autem ea sola
 causâ conjungitur, statim se abstinere post
 conceptum. Et cessante jam per ætatem
 partu, cessat & usus.

Mulier sui corporis potestatem non habet,
sed vir. Similiter autem et vir sui corporis
potestatem non habet, sed mulier. Cor-
 pus dicitur omne quod tangitur. Sicut er-
 go mulier corpus dicitur viri : ita & vir
 corpus mulieris appellatur. Ideo neque si
 voluerit mulier contraire : in corpore suo,
 id est, in uxore, vir poterit dominari.
 Dubium autem non est, multo magis no-
 lente viro, neque in virum mulierem pos-
 se prævalere. Quoniam ergo de duobus
 incontinentibus dicit, concedit ex ne-
 cessitate Apostolus, ut in idipsum, quia
 utrique incontinentes sunt, & veritantur.
 intercedente quacumque discessionis causâ,
 ambo fornicationis crimen amittant,
 quia utrique sunt incontinentes. Cæterum
 autem si unus, & duobus considerans præ-
 mium castitatis, voluerit continere, in-
 continentem assentire non debet, sed ita agere,
 ut videndo continentiam illius provo-
 cetur incontinens : quia luxuria ad continen-
 tiam transire debet, non ad luxuriam
 continentia declinare : quævis plurimæ
 mulieres castitati contradicant, ita illum
 qui voluerit continere, agere debere, ut
 incontinentem assentiat in idipsum : ne dum
 ille continet, illa peccet. Anima quæ pec-
 caverit, ipsa morietur. Nec enim servi-
 tuti subjectus est frater, aut soror in ejus-
 modi. Neque enim vocavit nos Deus in
 immunditia, sed in sanctificatione. Alteri :
 Quia voluit viro esse subjectam, solam
 sibi abstulit libertatem.

Nolite fraudare invicem : nisi forte ex
consensu ad tempus, ut vacetis orationi, Et
iterum revertimini in idipsum. Negare vi-
 detur incontinentes orationi posse vacare,
 quæ in eo utique minor est communione,
 quæ catechumeni & poenitentes orant, qui
 communicare non possunt. Non solum
 hoc in novo, sed etiam in veteri Testa-
 mento sanctificantur a muliere, ut descen-
 denti Domino in montem, assistere me-
 reantur. Hic probatur quid possit perpetua
 continentia, si tantum valuit triidua-
 na. Unde & in Re norum libro panem
 sacerdotalem non nisi continentes accipiunt.
 Quam ob causam necessitas legem solve-
 re venialiter potuit suffragio caritatis. Un-
 ge & Petrus heratur, nostras orationes
 minime impediri debere.

Ne tentet vos satanas propter incontinen-
tiam vestram. Notandum quod ad duos re-
 spiciens incontinentes, uni non præjudicat
 con-

continenti. Item ne uno se retrahente, alius A mulierem fidelem, & sanctificata est melior infidelis, per virum fidelem. Exemplum a refert, quia saepe contingit, ut lucrifera vir per mulierem. Unde & beatus Petrus ait: Ut si qui non credunt verbo, per mulierum conversationem sine verbo lucrifiant. id est, cum viderint eas in melius commutatas, cognoscant omnes, Dei legem ita consuetudine inveterata potuisse mutari: Item ideo vir & uxor invicem sanctificantur: quia ex traditione Dei, sanctae sunt nuptiae.

Hoc autem dico secundum indulgentiam, & non secundum imperium. Volo autem omnes vos esse sicut meipsum. Hoc ut parvulis indulgeo, non praecipio ut perfectis: nam omnes homines cupio mihi similes inveniri. Novi enim quanta castitas mercede pensetur. Namquam hoc voluisset Apostolus, si fieri omnino non posset.

Sed unusquisque proprium donum habet ex Deo: alius quidem sic, alius vero sic. Hoc est, B proprie voluntatis accipit donativum.

Dico autem non nuptis & viduis. Incipit aliam causam de inuuptis.

Bonum est illis, si sic permanserint sicut & ego. Magnopere appetendum est, quod a tanto doctore laudatur.

Quod si non continent, nubant. Notandum quod incontinentibus nuptiae concedantur.

Melius est enim nubere, quam uri. Malo fornicationis melius est, quod igne puni- tur: sicut Judas in Genesi de sua nuru pronunciat.

His autem, qui matrimonio juncti sunt. Item de conjugii minime causa aliqua dimittendis.

Praecipio, non ego, sed Dominus: uxorem a viro non discedere. Prohibet dimitti quacumque ex causa, ne alius conjungantur secundum consuetudinem Judaeorum, quam Dominus interdixit, dicens: Quicumque dimiserit uxorem suam, excepta causa fornicationis, & aliam duxerit, mœchatur. Aliter: Praecipio, non ego, sed Dominus: uxorem a viro non discedere. Non quia in se non habebat Christum loquentem, hæc dicit, sed ut ostendat, quia ipse Dominus per semetipsum de hoc in Evangelio dixit.

Quid si discesserit, manere inuuptam: aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat. Si ob aliquam causam discesserit, alii non nubat: aut suo viro si voluerit, reconcilietur: quia hoc quam alteri nubere, melius esse manifestum est.

Nam ceteris dico ego, non Dominus. Confili- um do, quod mihi utile esse videtur.

Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam. Et si qua mulier fidelis habet virum infidelem, & hæc consentit habitare cum illa, non dimittat virum. Si quis solus crediderit, e duobus; non quo permiserit fidelem infidelem coniungi. Non enim dixit, si quis ducit, sed, si quis habet infidelem.

Sanctificatus est enim vir infidelis, per S. Hier. Tom. XI. Pars III.

a S. Augustinus lib. III. de peccatorum meritis & remiss. sub Noem, huic P. u. locum cum adduxisset, Aut, inquit, sic est accipiendum, quemadmodum & nos alibi (l. i. de Sermon. Domini in monte) & Pe- lagius, cum eandem ad Corinthios epistolam retracta-

Alioquin filii vestri inmundi essent: nunc autem sancti sunt. Si non ita esset, ut dico, filii vestri adhuc infideles permanerent: saepe enim contingeret, ut filii illos parentes, qui crediderant, sequerentur. Sub qua spe credi voluit, alterum salvari posse, tam liberorum exemplo, quam conjugis.

Quod si infidelis discedit, discedat. Maritus enim, vel uxor non sunt Domino præferendi.

Non enim servienti subiectus est frater, vel soror in ejusmodi. Non enim ita ligatus est in ejusmodi causa, quasi vere illi fer- vire necesse sit, & propter alterum interire.

In pacem autem vocavit vos Deus. Cæterum non ad dissidium sumus vocati: ultro ergo discedere non debemus.

Unde enim scis mulier, si virum salvum facies? In dubium quidem posuit: sed semper ambigua in melius evenire credenda sunt. Simul querendum, quomodo superius sanctificatus dicatur, de cujus hic salute dubitatur: nisi secundum hunc quem exposuimus intellectum.

Aut unde scis vir, si mulierem salvam facies? Si per te credat, & salva sit.

Nisi unicuique sicut dixisset Dominus. Unumquemque sicut vocavit Deus, ita ambulet: & sicut in omnibus Ecclesiis doceo. Vel cum in- * Martian. fideli conjugē, vel etiam cum * fideli: sive infideli. in præputio, sive circumcisis: servus, aut liber.

E Circumcisis aliquis vocatus est, non adducat præputium. In præputio autem aliquis vocatus est, non circumcidatur. Non putet se superflue circumcisum: nec de hoc pœniteat: fuit enim quo tempore necessarium. Sive hoc modo: non adducat præputium, quo sine legis caeremoniis vivat: quia tunc quibuscumque Apostoli permittebant opera legalia custodire, ne subito a lege retracti, scandalum patenterent. Item alia explicatio: Eviciens est hoc loco, non hic de circum- cilio.

ret, exposuit, Quod exemplum jam præcesserat, & virorum, quos uxores, & feminarum, quas mariti, lucrificerant (S. Nec dubium videatur, quin hunc locum præ oculis habuerit.

cisione carnis, aut præputio Apostolum lo-
qui: neque enim fieri potest, circumciscum
aliquem posse præputium adducere; sed ad
eos sermo est, qui sunt in conjugio consti-
tuti: hoc enim dicit: Si quis ad fidem Dei
accefferit, uxorem non habens: postmodum
gentilem conjugem non debet accipere. Si
autem in tali copula constitutus, ad fidem
fuerit vocatus, non debere eum conjugale
vinculum solvere.

*Circumciso nihil est, & præputium nihil
est, sed observatio mandatorum Dei.* Hoc
tempore nec prodesse poterit, nec obesse.

*Unusquisque in qua vocatione vocatus est,
in ea permaneat.* Servus vocatus es, non
sit tibi cura. Christianæ religioni condi-
tio non potest obesse servilis. Ne dicas ergo
quomodo Deo possum placere, qui
servus sum? Deus enim non conditionem
aspicit, sed voluntatem querit & men-
tem.

Sed & si potes fieri liber, magis utere.
Uque adeo non prodest libertas, nec ser-
vitus nocet. Item similiter ad eos qui ma-
trimonio juncti sunt, Apostolus loquitur,
dicens: Sed & si potes liber fieri, magis
utere: si tamen tibi Deo pudice volenti
servire, non fuerit molesta, quando forte
tuo consortio, etiam ipsa ad Deum possit
converti.

*Qui enim in Domino vocatus est servus,
libertus est Domini.* Similiter qui liber voca-
tus est, servus est Christi. Qui hominis ser-
vus est, liber est Deo, & qui hominibus
liber est, servus est Christi. Ambo ergo
unum sunt. Non est enim personarum ac-
ceptio apud Deum.

*Pretio empti estis: nolite fieri servi homi-
num.* Unusquisque ergo in quo vocatus est
frater, in hoc permaneat apud Deum. Pretio
empti estis: hoc est, Christi sanguine com-
parati: nihil ergo propter homines facia-
tis: sicut alibi ait: Non ad oculum ser-
vientes, quasi hominibus placentes: sed
quasi servi Christi, facientes voluntatem Dei
ex animo, & cætera.

De virginibus autem. Et de hoc consu-
luerant, ubi esset præcepta virginitas.

Præceptum Domini non habeo. Quod sub
præcepto est, si non impleatur, punit. Im-
pletum morte tantum caret: quia nihil ex
se dat: sed quod debet, exsolvit.

Consilium autem do. Consilium est autem
Salvatoris dicentis: Sunt qui se castraverunt
propter regnum celorum.

*Tanquam misericordiam consequutus a Do-
mino.* Suo exemplo docet, non nisi in Do-
mino glorandum.

Ut sim fidelis. Domini mei semper servi-
tio occupatus.

Existimo ergo hoc bonum esse. Hic, existi-

mo non pro dubio posuit, sed pro certo:
sicut & illud: Puto enim quod & ego spi-
ritum Dei habeo.

Propter instantem necessitatem. Id est, præ-
sentis vitæ solitudinem, quæ multum potest
obesse iustitiæ: & qua præcipue juncti ma-
trimoniis implicantur.

Quoniam bonum est homini sic esse. Duplex
bonum est: & solitudinibus mundi carere,
& virginitatis præmium expectare.

Alligatus es uxori, noli querere solutionem.

Solutus es ab uxore, noli querere uxorem.
Ita vult solutus non ligari: quomodo nec
solvî dissidio ligatos admittit.

*Si autem acceperis uxorem, non peccasti,
& si nupseris uxore, non peccavit.* Quia li-
beræ voluntatis es, si non vis esse major,
esto vel minor. Nuptiæ enim peccatum non
sunt: sed per solitudinem mundi, qui
nubunt, legem servare vix possunt. Ali-
ter: Illos dicit non peccare si nubant,
qui nondum Deo voverint castitatem. Cæ-
terum, qui vel in corde suo promissit, si
aliud fecerit, habet damnationem: quia
primam fidem irritam fecit. Quod eam
erat licitum, per votum sibi fecit illicitum:
sicut Ananix & Sapphiræ, quibus
de pretio possessionis suæ retinere nihil licuit.
Ob quam causam & subita morte prostrati
sunt.

*Tribulationem tamen carnis habebunt hu-
jusmodi.* Maledictio se Evæ subicientes, si-
ve solitudinem sæcularis tribulationis &
tristitiæ patientur.

Ego autem vobis parco. Vobis virginibus,
ut minori labore majorem possitis implere
justitiam.

Hoc itaque dico, fratres. Hic omni inten-
tione etiam habentes uxores ad continentiam
cohortatur: ut multo magis suadeat non nu-
bere non habentes.

*Tempus breve est: reliquum est, ut & qui
habent uxores, tanquam non habentes sint.*
Tempus vitæ nostræ modicum asserit: ut
doceat voluptatem, quæ cito finitur, non
magnopere appetendam: sed magis con-
cupiscendum esse æternum præmium casti-
tatis.

*Et qui stent, tanquam non stentes: &
qui gaudent, tanquam non gaudentes: &
qui emunt, tanquam non possidentes: & qui
utuntur hoc mundo, tanquam non utantur.*
Quia & istud in brevi transibit: tempus e-
nim omnis rei sub sole: tempus plangendi,
& cætera.

Præterit enim figura hujus mundi. Hoc
sæculum quasi umbra pertransit. Nolite er-
go de eo multum esse solliciti, ne hujus
possessione perdati æternam. Et figuram
querentes, incipiatis amittere veritatem.
Hic enim mundus, imago futuri est. Si er-
gō

go talis est imago, ipsa veritas qualis est? A Unde si hoc tam impense diligitis, quanto magis illud impensius amare debetis? Nam sæculum hoc nos dimissuros, quotidiana morientium exempla testantur. An forte nos credimus immortales, quasi nos simus ex hominibus generati? Unde sapiens semper aliorum casibus emendatur: dicente Scriptura: Cor sapientis in domo luctus. Hic enim finis omni homini: & cui vult, dabit bonum in corde suo.

Volo autem vos sine sollicitudine esse. Debemus & nos velle, quod Apostolus velle se dicit: B

ne incontinentes, contra ejus videamur facere voluntatem.
Qui sine uxore est, sollicitus est, quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum uxore est, sollicitus est, quæ sunt mundi. Multum nobis expedit sollicitudine carere mundana, ne forte spinæ suffocent semen, & dicere, incipiamus: Villam comparavi, boves emi, uxorem duxi, ad coenam venire non possum.

Quomodo placeat uxori. Quale est uxori E

magis velle placere, quam Deo?
Est divisus esse. Quod divisum est, unum non potest esse: quia unitas divisionem omnino non accipit.

Et mulier inupta & virgo, cogitat quæ Domini sunt: ut sit sancta corpore & spiritu. Corpore ab usu conjugali: spiritu, a rerum mundanarum sollicitudine: dum tota divino servitio mancipatur.

Quæ autem nupta est, cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat viro. Nuptam viro placere asserit, cogitando quæ mundi sunt: D inuptam vero Deo, quod illi nulla cura sit sæculi. Quæ ergo virum non habet, & tamen quæ mundi sunt, cogitat: cui placere deliderat? Nonne incipiet illi nupta præponi, quæ cogitando mundana, complacet, vel marito, cum hæc nec marito (quem non habet) possit placere, nec Deo.

Porro hoc ad utilitatem vestram dico: non ut laqueum vobis injiciam, sed ad id, quod honestum est, & quod facultatem præbeat sine E impedimento Dominum obsecrandi. Necessitatem illis videtur imponere: Dicit se, quid illis expediat commovere eos. Simul attende, quia si hoc illis utile erat, quod Apostolus suadebat; illud minus utile erat, quod illi volebant.

Si quis autem turpem se videri existimat super virgine sua, quod sit superadulta. Turpis videri poterit, si cupientem virginem suam nubere non permittat, & illa fuerit fornicata. Item hoc loco non parentes dicit virginum F filiarum: neque enim potestatis illorum potest esse propositum alienæ continentiae; sed unumquemque habere propriæ carnis arbitrium, eam incorruptam servare.

Et ita oportet fieri, quod vult, faciat: non peccat, si nubat. Si ita necesse fuerit propter filiae voluntatem: nam parentes quidem usque ad legitimam ætatem custodire debent, & docere, quod melius est; si autem illa noluerit, fiat quod necesse est.

Nam qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem: potestatem autem habens suæ voluntatis, & hoc judicavit in corde suo, servare virginem suam, bene facit. Ille firmus statuit, ejus puellæ consensus, patris firmaverit voluntatem. Et non illum compellit filiae necessitas facere, quod nolebat, sicut illum de quo supra locutus est.

Igitur, & qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit, & qui non jungit, melius facit: Ita concludit virginum causam, ut eas faciat in omnibus meliores. Unde prudentibus semper meliora & perfectiora secunda sunt: quia nec in secularibus, & caducis norunt mediocribus esse contenti.

Mulier alligata est legi, quanto tempore vir ejus vivit. Hic incipit de bigamis & viduis.

Quod si dormierit vir ejus, liberata est a lege. Cui autem vult, nubat, tantum in Domino. Secundum legem libera facta est a vinculo conjugali. Quod si nec tunc continere voluerit, conceduntur illi etiam secundæ nuptiæ, tantum ut infidelium ritu non nubat.

Beatior autem erit, si se permanferit, secundum meum consilium. Beata habens maritum, si custodiat castitatem. Beatior vidua, quia minore labore majorem inveniet castitatem. Beatissima virgo, quæ sine labore ad summum præmium possit pervenire.

Puto autem quod & ego spiritum Dei habeam. Ne meum contemnam tanquam humanum contemnatis.

Caput VIII.

DE his autem, quæ idolis sacrificantur. Incipit de idolothytis, de quibus etiam dixerat. Quia quidam in templis edebant, idolum nihil esse dicentes, & creatura Dei se debere uti: & errabant verisimilis ratione decepti. Hoc increpandum Apostolus dicit ad eos, qui habent scientiam dijudicandi, nihil esse, quod idolis immolatur. Hoc ergo ait:

Scimus, quia omnes scientiam habemus. Id est, non omnibus est notitia. Et nos omnes novimus sicut vos, sed sunt aliqui, qui ignorant.

Scientia inflat. Illa scientia, quæ ex A sensu proprio & humano descendit, eos qui præter eam divinam non habuerint, inflat, & quæ conjecturis magis nititur, quam exemplis. Cæterum si divina inflat, ut quidam putant, quare illos amplius vult docendo inflare? Et in principio ipsius Epistolæ, gratias se dicit Deo agere: quod omni scientia sint repleti. Suum quoque alibi proponit exemplum, dicens. Et si imperitus sermone, sed non scientia. Sæpe etiam arguit ignorantibus: Et ignorantiam tenebris comparavit. Galatas æque stultitiz notat, necnon Ephesius lumen sapientiæ suppliciter deprecatur.

Caritas vero ædificat. Quia non quærit, quæ sua sunt, sed quæ ædificant fratres.

Si quis autem se existimat scire aliquid, nondum cognovit, quemadmodum oporteat eum scire. Si quis sibi videtur sapiens, stultus est, qui enim vere sapiens est, insipientiorem se omnibus arbitrat. Unde Salomon ait: Vidi virum, qui sibi sapiens esse videbatur, & spem habuit insipientis magis, quam ille.

Si quis autem diligit Deum, hic cognitus est ab eo. Ille diligit Deum, qui ædificat fratres, sicut dicitur Petro: Si amas me, pascere oves meas.

De eis autem, quæ idolis immolantur, scimus, quia nihil est idolum in mundo, & quod nullus est Deus, nisi unus. Repetit, quod superius dixerat se scire, & quid sit, evidentius ostendit.

Nam estis sunt, qui dicantur dii, sive in cælo, sive in terra: siquidem sunt dii multi & domini multi. In cælo Angeli, & Sancti in terra, de quibus dicitur. Ego dixi dii estis: & Domini sunt Sancti eorum, quos iudicabunt, de quibus dicitur: Iudicabunt nationes, & dominabuntur populis.

Nobis tamen unus Deus Pater. Cujus virtute ex nihilo omnia sunt creata. Item hunc locum hæretici ita accipiunt, personam Patris Filique separantes, ut dicant unum Deum & Patrem, ex quo omnia: & dicunt Domino, id est, Christo, esse majorem, per quem omnia. Hæc autem & Filio sicut Patri esse communia, idem Apostolus ad Romanos docet, dicens: Quis enim cognovit sensum Domini? id est, Christi, non Dei Patris: sicut ille dicit, & infert dicens: Quia ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Item, per quem, etiam Deo Patri adscribit idem Apostolus in hac eadem Epistola, dicens: Fidelis dominus, per quem vocati estis in communionem Filii ejus Jesu Christi Domini nostri.

Ex quo omnia, & nos in illo, & unus Dominus Jesus Christus. Calumniam ex hoc loco commovent Ariani, quod cum unus tantum Deus dicitur Pater, Filius a deitate sejunctus sit. Quibus respondendum: si ideo non est Filius Deus, quia unus est Deus Pater: Ergo & Pater non erit Dominus, quia unus est Dominus Christus. Si autem Pater non excluditur a dominatione: nec Filius a deitate: sed utrumque utrique commune est.

Per quem omnia, & nos per ipsum. Per Filium omnia facta sunt: sed & nos per ipsum sumus salvati.

Sed non in omnibus est scientia. Non omnes sciunt, quia per contemptum idolorum & non magis venerationis gratia manducetis.

Quidam autem cum conscientia usque nunc idoli, quasi idolythum manducant, & conscientia ipsorum cum sit infirma, polluitur. Quidam ignari fi habent: adhuc in conscientia sua quomodo antequam crederent manducabant.

Esca autem nos non commendat Deo. Sicut dicit Aggæus Propheta: Et si manducatis & bibistis, nonne vobis manducatis & bibistis.

Neque enim si manducaverimus, abundabimus: neque si non manducaverimus, deficiamus. Cui enim dubium est, nullum neque manducando abundare, neque non manducando egere? cum e contrario illis magis formidando inopia sit, qui gulam retinere non norunt. Sed quia magnitudini fidei suæ, quæ idolis immolata sunt vesci, adscribant: ideo Apostolus neque in illis edendis fidei abundantiam, neque in non edendis inopiam esse testatur.

Videte autem ne forte hæc licentia vestra. Videte, ne quid vobis sufficere minus creditis, aliis obicit. Potest & illis dici, qui destruunt exemplo, quod ædificant verbo.

Offendiculum fiat infirmis. Ne per vos offendant & cadant.

Si enim quis viderit eum qui habet scientiam, in idolytho recubentem, nonne conscientia ejus, cum sit infirma, ædificabitur ad manducandum idolythum? Et perivit infirmus in tua conscientia frater, propter quem Corinthus mortuus est: Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christo peccatis. Quicumque scandalizaverit unum de pusillis istis, expedit ei ut mola asinaria suspendatur collo ejus, & mittatur in profundum maris. Quanto gravior poena illos exspectat, ut ad comparisonem illius, hoc quod gravissimum est, leve putetur. Et notandum, quod in Christo peccare dixerit, qui in membro peccaverit Christi.

Quapropter si esca scandalizat fratrem meum,

am, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem. Non solum esca, sed et omnia, quæ scandalizare poterunt fratrem.

Caput IX.

NON sum liber, non sum Apostolus. Sicut alii? Nunquid non sum, suam illis replicat formam, quod etiam licita contempserit, ne alii ejus infirmarentur exemplis.

Nonne Christum Jesum Dominum nostrum vidi? Nonne opus meum vos estis in Domino? Et si aliis non sum Apostolus, sed tamen vobis sum. Ad quos n'en fum directus a Domino: id est, ad Judæos.

Nam signaculum Apostolatus mei vos estis in Domino. Indicium apostolatus mei est, quod per me Domino credidistis, signis & virtutibus provocati.

Mea defensio apud eos. Inde Apostolus esse defensor.

Qui me interrogant, hæc est. In Græco habet, judicat.

Nunquid non habemus potestatem manducandi & bibendi? Habemus potestatem coactam a Domino de sumptu vestro vivendi, sine nostro labore.

Nunquid non habemus potestatem forem mulierculam circumducendi? Non dixit, mulieres ducendi, ne de uxoriis dicere putaretur: sed circumducendi, inquit, per provincias, quæ necessaria de suis facultatibus ministrarent.

Sicut & ceteri Apostoli, & fratres Domini, & Ceobas? Aut solus ego & Barnabas non habemus potestatem hoc operandi? Non illos condemnat, sed suum dat exemplum. Illi enim fidelioribus prædicabant: & apud Judæos antiqua hæc erat consuetudo, ut necessaria doctoribus a discipulis præberentur: quod gentes adhuc rudes poterat scandalizare.

Quis militat. Aliis etiam exemplis probat, sibi debitum hoc fuisse.

Suis stipendiis unquam? Suis, & non publicis, vel eorum pro quibus militat.

Qui plantat vineam, & de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat? Per comparisonem vineæ & gregis, populum vult intelligi, sicut ibi: Vineam de Ægypto transtulisti. Et iterum, Dabo vobis pastores secundum cor meum, & pascunt vos cum disciplina.

Nunquid secundum hominem hæc dico? Id est, nunquid proprio tantum sensu loquor?

An & lex hæc non dicit? Scriptum est enim in lege Moysi: Non alligabis os bovi trituranti. Nunquid de bobus cura est Deo? An pro-

pter nos utique hæc dicit? Nam propter nos utique scripta sunt. Quomodo ergo ei de pecoribus cura est? Et ad Jonam de Ninive dicitur; in qua sunt homines, & pecora multa? Sed de ipsius propter hominem, cui creata sunt, cura est: nam deficiente homine, & ista deficiunt: non tamen proprie Dei curam mereantur.

Quoniam debet, in spe qui arat, arare: & qui triturat, in spe fructus percipiendi. Debet fructum sui laboris percipere: & qui triturat, debet de ipsa arca manducare.

Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est, si nos carnalia vestra metamus? Si vobis spiritualia & divina seminavimus, nunquid gravabimus vos, si a vobis, quæ carni opus sunt, velimus accipere?

Si alii potestatis vestra participes sunt, quare non potius nos? Si illi a vobis acceperunt: quibus minime debeat, pseudoapostoli scilicet, quos nihil vobis certum est contulisse, quanto magis nos accipere poterimus, si vobis utile esse sentimus?

Sed non ahi sumus hæc potestate, sed omnia sustinemus, ne quod offensionis demus Evangelio Christi. Hoc est, famem & sitim, & nuditatem libentissime toleramus: ne per nos adversariis occasione accepta devorantibus offendantur. Aut ne cui prædicatio nostra in aliquo reprehensibilis videatur, avaritiæ suspitione maculata.

Nescitis, quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt? Et qui altari deserviunt, cum altario participant? Apud Judæos secundum consuetudinem veteris Testamenti, etiam hoc exemplum, eadem repetendo, confirmat.

Ita & Dominus ordinavit his qui Evangelium annunciant, de Evangelio vivere. Ego autem nullo horum usus sum. Dicens: Dignus est operarius mercede sua.

Non autem scripsi hæc, ut ita fiant in me. Non hæc ideo scribo, ut vel modo fiat quod ante factum non sit: sed vobis exempla præbeo tam proprii, quam alieni discriminis: saltem ab illicitis abstinere, cum videatis me aliorum causa salutis, debita non minus, quam licita contempsisse.

Bonum est enim mihi magis mori, quam ut gloriam meam quis evacuet. Et si fame morerer, propolium meum, de quo ante Deum glorior, nunquam potest immutari.

Nam & si evangelizavero, non est mihi gloria: necessitas enim mihi incumbit. Cum omnia feceritis præcepta, debita vos dicite persolvisse. Non enim aliquid amplius fecistis, unde gloriarı possitis.

Væ enim mihi est, si non evangelizavero. Damnationem habeo.

Si enim volens hoc ago? mercedem habeo? si autem invidus, dispensatio mihi credita est.

Tunc

Tunc magis videbatur voluntarium, si amor e ejus licita contemnantur.

Qua est ergo merces mea? ut Evangelium prædicans sine sumptu ponam Evangelium, ut non abutar potestate mea in Evangelio. Quasi interroget unde majorem possit habere mercedem, & ipse respondet, si gratis annunciem, nec acceptam exerceam potestatem.

Nam cum liber essem, ex omnibus, omnium me servum feci, ut plures lucrificerem. Cum possem uti libertate mea, & de cæteris non curare: omnibus tamen compassus sum, ut eos facerem salvos.

Et factus sum Judæis tanquam Judæus, ut Judæos lucrarer. Quando fe purificavit in templo, quod tempore gratiæ sciebat esse superfluum.

His qui sub lege sunt, quasi sub lege essem. Ostendit quomodo fuerit cum ipsis & ipse Judæus. Potest & ita intelligi, quod Samaritanos dixerit esse sub lege: qui legem tantum Mosi videntur accipere.

Cum ipse non essem sub lege, ut eos qui sub lege erant lucrificerem. Non est sub lege litera, quæ peccatoribus data esse perscribitur.

His qui sine lege erant, tanquam sine lege essem. Sine lege literæ: & a gentibus in primis solam fidem quærebat, quasi non haberet præcepta legis Christi, quæ illos observare doceret, si ve in eo quo illos ad fidei credulitate non tam legalibus doctrinis, quam rationabilibus argumentis provocabat. Sicut Athenis scisse perhibetur, philosophos & paganos per philosophiam, & ararum titulum exhortando, dum dicit: Circuivi aras vestras, & ut quidam vestrum dixerunt.

Cum sine lege Dei non essem, sed in lege essem Christi, ut lucrificerem eos, qui sine lege erant. Contra Arianos & Photinianos, quod Deus sit Christus. Etiam hoc notandum, quod novum Testamentum lex appellatur.

Factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrificerem. Propter infirmos olera manducaui, cum securus possem carnibus vesci promiscuis.

Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos. Non aliquid mihi, nec quærens, quod mihi utile est, sed quod multis. Item aliter: In his quæ superius memoravimus: non ut quidam male existimant, illum etiam illicitis consensisse.

Omnia autem facio propter Evangelium, ut participes ejus efficiar. Ut in eo partem merear habere cum sanctis.

Nescitis quod hi qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit præmium? Sic currite, ut comprehendatis. Hic stadii cursum, justitiæ, vel fidei comparavit: quia quomodo illic cum omnes intra stadium cur-

runt, non nisi qui bene cucurrerit, dignus præmio judicatur: ita & hic, quamvis intra fidei metas cuncti credentes contineantur, soli tamen qui justè vixerint, præmium cælestè percipient. Item hoc loco inter eos, qui in stadio currunt, unum accipientem palmam, significat omnem rectè fidem tenentem, & præcepta servantem.

Omnis enim, qui in agone contendit, ab omnibus se abstinere. Ab omnibus efscis, quæ cursum eorum impedire consueverunt.

Et illi quidem, ut corruptibilem coronam accipiat, nos autem incorruptam. Ego igitur sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aerem verberans. Sed castigo corpus meum, & in servitutem redigo. Non in vanum curro, vel fingo certamen, sed castigo corpus meum, & servituti subijcio per abstinentiam & afflictionem atque labores, sicut alibi ait: In jejuniis multis, in vigiliis, in fame & siti, in frigore & nuditate, in laboribus, in carceribus, &c. Sicut ad Hebræos, Prophetas, & alios Sanctos passus multa talia memoravit.

Ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar. Non faciendo, quæ dico.

Caput X.

NOLO enim vos ignorare, fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt. Ne quis confidens in eo solum, quod baptizatus est: aut in esca spirituali, vel potu, putet sibi Deum parere, si peccaverit: tale patrum proponit exemplum, quo ostendat, tunc ista merito profutura, si præcepta servantur.

Et omnes in Moysse baptizati sunt. In Moysse, qui Christi typum gerebat. Item, hæc in illo tempore quasi in umbra & typo fiebant, non in veritate: postea vero præsentia Christi complentur.

In nube, & in mari. Quia & nubes proprium humorem portat.

Et omnes eandem spirituales escam manducaverunt, & omnes eundem potum spirituales biberunt. Manna, figura corporis Christi fuit.

Bibebant autem de spirituali consequente eos petra. Ostendit Apostolus, quoniam, populus Israel quamdiu in deserto fuit, per omne iter eorum sequebatur eos petra. Unde populo cum omni substantia sua fluente succurrunt: donec pervenientes in terram Moab, puteum effoderunt aquarum, terra Repromissionis in proximo constituta.

Petra autem erat Christus. Quia Christus erat postmodum secutus: cujus figuram tunc petra gerebat. Idcirco pulchre dixit, consequente eos petra.

Sed non in pluribus eorum beneplacitum est

Deo

Deo. Nam prostrati sunt in deserto. Ita ergo A
& vobis erit, si eos volueritis peccando imitari.

Hec autem in figura facta sunt nostri, ut non
simus concupiscentes malorum, sicut & illi concupierunt. Ipsi vere facta sunt, quæ in figura erant nostra, ut timeamus talia agere, ne talia incurramus. Omnia enim, quæ in populo Israel illo tempore facta sunt in figura, nunc in nobis in veritate debeantur. Sicut enim illi per Moysen ex Ægypto liberati sunt: sic nos per quemlibet sacerdotem, vel doctorem de sæculo liberamur. Deinde Christiani facti, ducimur per desertum; ut per exercitum contemptum mundi & abstinentiæ, in oblivionem nobis erant Ægypti voluptates: ita ut nesciamus ad sæculum repedare. Cum vero Baptismi mare transimus, tunc nobis diabolus cum suo exercitu, tamquam Pharaon demergitur. Deinde mana cibatur, & potum accipimus de Christi latere emanantem. Claritas quoque scientiæ tamquam columna ignis, in nocte sæculi demonstratur, & in tribulationis æstu, divinæ consolationis nube protegimur. Post quæ omnia si peccaverimus, illa nobis sola suffragari non poterunt: sicut & ad Hebræos dicitur: Irritum quis faciens legem Moysi, duobus aut tribus testibus, sine ulla miseratione punitur: Quanto magis puritatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei concubaverit? & cætera.

Neque idololatæ efficiamini, sicut quidam ex
ipsis: quemadmodum scriptum est: Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere. In idolo recumbentium utque adeo negotium aggravavit, ut illos idololatras fuisse definiat.

Neque fornicemur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, & ceciderunt una die viginti tria millia. Notandum quod non solum idololatæ perire dicuntur.

Neque tentemus Christum, sicut quidam eorum. Et hic Christus Deus ostenditur: quia Deum dixisse legimus: Tentaverunt me decies.

Tentaverunt, & a serpentibus perierunt. Dicientes, nunquid potest Deus parare mensam in deserto?

Neque murmuraveritis, sicut quidam eorum murmuraverunt: & perierunt ab exterminatore. In tribulationibus propter Christum.

Hec autem omnia in figura contingebant illis: scripta sunt autem ad correptionem nostram. Omnia quæ illis contigerunt, secundum facta sua quidem receperunt: sed tamen ideo scripta sunt, ne nos putemus impune peccare. Si enim adhuc parvulis & rudibus non pepercit, quanto magis nobis, qui legem perfectionis accepimus, non parcat, si talia fecerimus?

In quos fines sæculorum devenerunt. In quos tota temporum perfectio decurrit,

Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat. Videat, ne per hoc ipsum cadat: quod se stare firmiter gloriatur: sive, videat ne fallatur.

Tentatio vos non apprehendat, nisi humana. Non vobis venit extrinsecus ista tentatio, quam vobis sponte generatis; quam etiam si tormentis cogere mini, admittere non deberetis. Hoc ideo dicit, quia spontanea voluntate, immolata idolis manducabant.

Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis. Qui se pollicitus est sui nominis causa tribulationem patientibus affuturum, ut ibi: Multæ tribulationes iustorum, & cætera.

Sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possit sustinere. Non amplius vobis tribulationem venire patietur, quam sustinere possitis.

Propter quod carissimi mihi, fugite ab idolorum cultura. Ut prudentibus loquor, vos ipsi iudicate, quod dico. Propter omnia, quæ superius comprehendendi.

Calix benedictionis, cui benedicimus. Ideo primum calicem nominavit, ut possit de pane latius disputare.

Nonne communicatio sanguinis Christi est? Sicut ipse Salvator dicit: Qui, manducat carnem meam, & biberit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo.

Et panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? Quoniam unus panis & unum corpus multi sumus. Ita & panis idololatæ, demonum participatio esse monstratur.

Omne quidem de uno pane, & de uno calice participamus. Ita si cum idololatæ de uno pane comedimus, unum cum illa corpus efficiamur.

Videat Israel secundum carnem. Carnalis Israel, carnales hostias offerebat: sicut spiritualis, sacrificia spiritualia offert Christo. Item ideo secundum carnem, quod juxta litteram non spiritualiter servierunt.

Nonne qui edunt hostias, participes sunt altaris? Sicut illi edentes hostias participes fiebant divini altaris: ita isti similiter idolorum.

Quid ergo? Dico quod idolis immolatum sit aliquid, aut quod idolum sit aliquid? Sed quæ immolant gentes, demonis immolant, & non Deo. Nolo autem vos scio fieri demoniorum. Peraverit, ne quis diceret: Ergo dicis vim aliquam habere idolum, vel posse polluere? Non inquit, idolum insensibile polluit, sed demones, qui templis præsentant ad homines depravandos, & suo servitio mancipandos.

Non potestis calicem Domini bibere, & calicem

Vicem demoniorum - Non potestis mensse Domini participes esse, & mensse demoniorum. Non potestis & Dei & demonum esse participes.

An amamus Dominum? Alii codices habent: Ipsi me zelaverunt in Domino, hoc est, ad zelum provocaverunt.

Nunquid fortiores illo sumus? Qui ista non fecit: nam si fecisset hinc fidem firmissimam comprobare, in hoc quoque dedisset exemplum.

Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Omnia quæ a lege non prohibentur, licent: quia per se non habent peccatum, sed non semper expediunt: quia occasionem nonnunquam generant delinquendi.

Omnia mihi licent, sed non omnia edificant. Nemo quod suum est querat, sed quod, alterius. Omne quod expedit, licet: non omne quod licet, expedit; sed nos Apostoli exemplo & Christi non debemus illa tantum considerare, quæ licent, sed illa potius quæ nobis expediunt, & edificant fratres: ut non queramus, quæ nobis solum temporaliter prosint, & aliis forte nocent.

Omne quod in macello venit, manducate, nihil interrogantes, propter conscientiam. Si vultis manducare carnes, saltem de macello comparate: tantum ne in idolo comedatis, & nolite interrogare, utrum immolata sint: ne cognoscetes vos, omnia immolata esse respondent, & non possitis propter conscientiam manducare.

Domini est terra, & plenitudo ejus. Si Domini sunt, munda sunt omnia simpliciter utentibus.

Si quis vocat vos infidelium ad cœnam, & vultis ire: omne quod vobis apponitur, manducate: nihil interrogantes, propter conscientiam. Si quis autem dixerit: hoc immolatum est idolis: nolite manducare, propter illum qui indicavit, & propter conscientiam. Concessit ire si velint. Tunc sane debet Christianus ad infidelem ire, si novit esse profectum; sicut Salvator, qui ad hoc ibat, ut aut signa faceret, aut doceret: sicut apud Phariseum, primo ipsum docuit, non divites pascendos esse, sed debiles. Deinde simul discumbentes docuit humilitatem etiam in accubitu custodire. Postremo legisperitus arguit arrogantiam, eo quod nec ipsi redarguerent superbiam, nec alios patebantur.

Conscientiam autem dico, non tuam, sed alterius. Ne quis putet illa vos quasi sancta comedere.

Ut quid enim libertas mea judicatur ab aliena conscientia? Hoc est, ad quem profectum ita utor libertate mea, ut me alius reprehendat?

Si ego cum gratia participo, quid blasphemor pro eo, quod gratias ago? Non ideo sub gratia

sumus, ut sub libertatis specie occasionem demus infidelibus blasphemandi.

Sive ergo manducatis, sive bibitis, vel aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. Nihil magis agendum est Christiano, quam ut in omni opere ejus, Dei gloria prædicetur: nec aliquid faciat, unde Christi doctrina possit in aliquo reprehendi.

Sine offensione estote Judæis & gentibus, & Ecclesie Dei. Quia & Judæi tanquam de idololatriis scandalum patientes, credere non audebant: & gentes in colendis idolis firmabantur, & Christiani tali destruebantur exemplo.

Sicut & ego per omnia omnibus placeo, non quarens, quod mihi utile est: sed quod multis ut salvi fiant. Ego me sic exhibeo, ut omnibus placeam ad profectum. Si quis me sine causa odisse voluerit, ego non sum in culpa. Nunquam Apostolus ipse se laudat, non se ad extollentiam laudat: sed suo exemplo illos provocat ad profectum. Unde & nos ad hoc solum debemus velle placere: ut sicut illius tantum Deus nostram novit conscientiam: quia non hoc propter favorem, sed propter salutem hominum facimus.

Caput XI.

IMITATORES mei estote, sicut & ego Christi. Christus nihil propter se fecit, aut passus est, sed est salutis causa multorum. Item qui non querit ea, quæ sibi soli expediunt, sed & pluribus, ut salvi fiant: ipse imitator est Christi, qui pro nobis & passus est, & mortuus.

Laudo autem vos, fratres, quod per omnia mei memores estis. Incipit de velamentis, & laudando ad rationem provocat: quia in hac causa, auctoritatem legis non habet quam profert. Hæc irridendo Apostolus dicit, quod ejus præcepta minime servarent.

Et sicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis. Quasi legem præcepta mea tenetis, scientes illum in me spiritum loqui, qui in lege locutus est & Prophetis.

Volo autem vos scire. Etiam in hoc volo vos instruere, ut illud similiter tenetis.

Quod omnis viri caput, Christus est. Vir nulli subiectus est nisi Christo, qui & homo & Deus est. Mulier vero & Christo & viro debet esse subiecta.

FCaput autem mulieris, vir. Secundum ordinem naturalem. Cæterum in Christo Jesu neque masculus, neque femina, sed voluit eas esse subiectas.

Caput vero Christi, Deus. Secundum assumpti hominis formam. Item ideo Caput Christi Deus: quoniam susceptam incarnationem secun-

secundum hominem deitas quæ in eo inerat, A gubernabat : sicut idem Apostolus alibi dicit : Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi.

Omnis vir orans, vel prophetans. Sive docens, sive futura prædicans.

Velato capite, deturpat caput suum. Venit ad causam : quia & viri comam nutriebant, & mulieres nudo capite procedebant in Ecclesiam, gloriantes in crinibus : quod non solum inhonestum erat, sed etiam concupiscentiæ fomenta præstabat. Vir ergo ut li-
ber, non debet habere velamen, cuius caput est Christus. Mulier vero debet esse velata ? ut ostendatur, quia debet esse humilis & subiecta.

Omnis autem mulier orans, aut prophetans non velato capite, deturpat caput suum. Unum enim est, ac si decalvetur. Nam si non velatur mulier, tondetur. Si vero turpe est mulieri tonderi, aut decalvari, velat caput suum. In suo sexu, aut in domo.

Vir quidem non debet velare caput suum. C Ergo nec comam nutrire.

Quoniam imago & gloria Dei est : mulier autem gloria viri est. Vir ad imaginem Dei factus est : & idcirco liber est. Mulier vero ad viri similitudinem est formata : unde iubetur esse subiecta.

Non enim vir ex muliere est, sed mulier ex viro. Ex costa scilicet viri.

Etenim non est creatus vir propter mulierem, sed mulier propter virum. Vir propter seipsum factus est, mulier vero ad viri adiutorium creata est.

Ideo debet mulier velamen habere super caput suum. Velamen signum potestatis esse declarat.

Et propter angelos. Item hoc loco angelos, Ecclesiis presidentes dicit : sicut & Malachias Propheta testatur, sacerdotem angelum esse, dicens : Labia enim sacerdotis custodiunt scientiam : Et, legem requirunt ex ore ejus, quia angelus Domini exercituum est. Sive vere propter honorem angelorum, qui Ecclesie assistere perhibentur.

Verumtamen neque vir sine muliere, neque mulier sine viro in Domino. Consideratur illas, ne nimium eas gravasse videatur : & nec vir sine muliere potest nasci, nec mulier sine viro.

Nam sicut mulier de viro, ita & vir per mulierem. Hoc est in principio. Potest et ita dici : Sicut Eva ex Adam, ita secundum hominem, Christus ex Maria.

Omnia autem ex Deo. Contra Manichæos, qui negant carnem factam a Deo.

Vos ipsi iudicate : docet mulierem non velatam orare Deum. In ipsorum iudicio ponit, ut sua conscientia convincantur.

S. Hier. Tom. XI. Pars III.

Nec ipsa natura docet vos. Potest dici, si hoc natura est : quare non ab omnibus gentibus custoditur ? quia illi a natura deciderunt : sicut ex multis aliis comprobatur. Denique sine lege vivunt, & si apud illos loqueretur Apostolus, aliis rationibus uteretur.

Quod vir quidem si comam nutriat, ignominia est illi : mulier vero si comam nutriat, gloria est illi. Nazaræi ut comam nutrirent, ex Dei præcepto devotissime faciebant.

Quoniam capilli pro velamine dati sunt ei. Exposuit, quod dixerat, si non velatur & tondetur.

Si quis autem videtur contentiosus esse. Prævenit illos, ne quis diceret : ubi scriptum est, vel aliis argumentis huic resisteret rationi.

Nos talem consuetudinem non habemus. Si ve contentendi, sive talia faciendi.

Neque Ecclesia Dei. Quæ mansuetudini potius, quam contentionibus studet.

Hoc autem præcipio. Considerandum est, quid audierit a Domino ille servus, qui solum acceptum talentum custodiivit. Unde non est laudandus, qui non semper crevit in melius : quia fides eo perfectior esse debet, quo senior. Miserum autem est, si semper infans lacte potetur : aut qui literis studet, hoc solum habeat, quod in primis rudimentis accepit. Quanto igitur magis ille sine spe est, qui non solum non proficit, sed etiam deficit, & illud ipsum penitus obliviscitur, quod accepit.

Non laudans, quod non in melius, sed in deterius convenitis. Sabauditur, vitupero, quod in deterius proficitis.

Primum quidem convenientibus vobis in Ecclesiam. Incipit de sacramentis.

Audite scissuras esse inter vos, & ex parte credo. Secundum quod mihi a Domino revelatum est : sive quia scio contentiosos vos esse.

Nam oportet & hæreses esse : ut & qui probati sunt, manifesti fiant in vobis. Quia tales contentiones habetis, necesse est etiam vos usque ad hæreses pervenire. Sicut si dicas : ille qui tantum bibit, necesse habet inebriari. Item non hoc dicit Apostolus, quia debent esse hæreses : sed quia inter se scissuras habebant, ideo dicit, oportet hoc esse : & necesse est hæreses esse.

Convenientibus ergo vobis in unum, jam non est dominicam cenam manducare. Uausque enim suam cenam præsumit ad manducandum. Jam non est dominica, sed humana : quando unusquisque tanquam cenam propriam solus invadit, & alii, qui non obtulerit, non imperit : ita ut magis propter futuritatem, quam propter mysterium videamus

R mini

mini convenire. Cæterum dominica cæna A ne quid indignum ei faciat, cujus corpus est.

omnibus discipulis suis qui aderant, æqualiter tradidit sacramenta. Cæna autem ideo dicitur, quia Dominus in cæna tradidit sacramenta. Item hoc ideo dicit, quia in Ecclesia convenienter, oblationes suas separatim offerbant: & post communionem quicumque eis de sacrificiis superfuissent, illi in Ecclesia communem cenam comedentes, pariter consumebant.

Et alius quidem esurit, alius autem ebrius B est. Quicumque non obtulisset, non communicabat: quia omnia soli, qui obtulerant, infumebant. Quidam hunc locum ad illos referunt, qui epulas in Ecclesia faciebant. Aliter: Quidam esurit, quidam ebrius est: ideo dicit, quia supervenientibus mediocribus, & volentibus fumere sacramenta, deerant: quoniam ab illis, qui obtulerant oblationes, in communi convivio fuerant cuncta consumpta.

Nunquid domos non habetis ad manducandum, & bibendum? Si vultis saturari, domi manducate. Sanctificatio enim etiam in parvo consistit.

Aut Ecclesiam Dei contemnitis? Facientes eam triclinium epularum.

Et confunditis eos, qui non habent? Confundebantur, ab omnibus denotati: cum ita debeant communicare, ut eum qui obtulerit nemo cognoscat.

Quid dicam vobis? laudo vos, in hoc non laudo. Sicut in aliis laudavi, ubi laudabiliter egistis, in hoc omnino non laudo.

Ego enim accepi a Domino, quod & tradidi vobis. Non est meum quod vobis tradidi, sed a Domino illud accepi, sicut ipse alibi dicit, non se ab hominibus, sed omnia a Deo didicisse.

Quoniam Dominus Jesus. Jam hinc quasi oblitis commemorat, quam magnum sit huius mysterii sacramentum.

In qua nocte trad-batur. Id est, a Juda.

Accipit panem, & gratias agens fregit, & dixit: Accipite, & manducate. Hoc est, benedicens, etiam passurus, ultimam nobis commemorationem, sive memoriam dereliquit. Quemadmodum si quis peregre proficiens aliquod pignus ei, quem diligit, derelinquat: ut quotiescumque illud viderit, possit ejus beneficia & amicitias memorari: quod ille si perfecte dilexit, sine ingenti desiderio non potest videre, vel fletu.

Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem, postquam cenavit, dicens: Qui manducat corpus meum, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo. Unde agnoscere se debet, quisquis Christi aut corpus edit, aut sanguinem bibit:

ne quid indignum ei faciat, cujus corpus est.

Hic calix novum Testamentum est. Quia vetus, hoc per sanguinem animalium portendebat.

In meo sanguine. Et vetus & novum per sanguinem dedicatur: quia sine morte firmum esse non potest Testamentum.

Hoc facite, quotiescumque bibetis, in meam commemorationem. Ideo hoc Salvator tradidit sacramentum, ut per hoc semper commemoremus, quia pro nobis est mortuus. Nam & ideo cum accipimus, a sacerdotibus commonemur, quia corpus & sanguis est Christi: ut beneficiis ejus non existamus ingrati.

Quotiescumque enina manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis. Sive ipsi mysterio nuntiant: si ve in cordibus vestris agnoscitis.

Donec veniat. Tamdiu memoria opus est, donec ipse venire dignetur.

Itaque quicumque manducaverit panem hunc, & biberit calicem Domini indigne. Sicut scriptum est: Omnis mundus manducabit. Et iterum: Anima quæ manducaverit immunda, exterminabitur de populo suo. Et ipse Dominus ait: Si ante altare recordatus fueris, quia habet frater tuus aliquid adversum te: relinque munus tuum ante altare, & vade reconciliari fratri tuo. Prius ergo perscrutanda est conscientia, si in nullo nos reprehendit, & sic aut offerre, aut commuicare debemus. D Quidam sane dicunt: quia non indignum, sed indigne accipientem revocet a sacculo. Si ergo etiam dignus indigne accedens retrahitur: quanto magis indignus qui non potest accipere digne? Unde oportet otiosum cessare a vitiis, ut sacculum Domini corpus sancte percipiat.

Reus erit corporis & sanguinis Domini. Quia tanti mysterii sacramentum pro vili despexerit.

Probet autem seipsum homo: & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Si in lintheum, vel vas sordidum, non illud mittere audeat: quanto magis in corde polluto? quam immunditiam Deus super omnia execratur, & quæ sola injuria ejus est corporis. Nam & Joseph ille justus propriae fidei munda involutum in sepulchro novo corpus Domini sepelivit, præfigurans corpus Domini accepturos, tam mundam mentem debere habere, quam novam.

Qui enim manducat & bibit indigne, judicium sibi manducat & bibit. Dupliciter reus effectus, præsumptiois scilicet, & peccati.

Non dijudicans corpus Domini. Non discernens a cibo communi.

Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles,

les, & dormiunt multi. Quod si nosmetipsos A
dijudicemus, non utique dijudicemur. Er-
rat præsens correptio, & nunc est: sed quia
multa talia patiuntur, putamus consuetudinis
esse, quod culpæ est. Tribus sane causis in-
firmittates adveniunt corporales. Aut ex ten-
tatione, sicut Job & Tobia: aut ex pecca-
to, sicut Asaph regi, & his qui in præsentia
ab Apostolo arguuntur: aut ex aliqua in-
temperantia, ut Timotheo, & his qui ju-
benur medicum honorare. Hinc tantum
causæ humana potest succurrere medicina. B
Item significat Corinthios, propter supradic-
tum peccatum, ægotiatione & imbecillitate
& morte a Domino esse correptos.

Dum judicamur autem, a Domino corripi-
mur: ut non cum hoc mundo damnemur.
Correptio paternæ est pietatis, ut peccata-
mus: ne cum infidelibus mundi damnemur
in æternum.

Itaque fratres mei, cum convenitis ad man-
ducandum, invicem expectate. Si quis eju-
rit, domi manducet. Quia nemo alium ex-
pectabat, ut communiter offerretur. C

Ut non in iudicium conveniatis. Non in
sanctificationem, sed ad iudicium convenie-
bant.

Cætera autem cum venero, disponam. Cæ-
tera de ipsius mysterii sacramento.

Caput XII.

DE spiritalibus autem. Incipit de spiri-
tualibus sacramentis. Crescente fide, D
jam linguarum gratia (qui propter infide-
les acceperant) definebat: hinc ergo plurimi
contristati, adhuc etiam hanc gratiam ha-
bentibus invidabant, omnibus donis hanc ma-
jorem esse putantes.

Nolo vos ignorare, fratres. Nolo vos hu-
jus mysterii nescire rationem.

Scitis autem quoniam cum gentes essetis, ad
simulacra muta. Hoc est, irrationabiles, se-
cundum Prophetam dicentem: Similes illis
sunt, qui faciunt ea, & omnes qui confi-
dunt in eis.

Prout ducébamini euntes. A magis, vel
aruspicipibus idolorum.

Ideo notum vobis facio, quod nemo in spi-
ritu Dei loquens, dicit anathema Jesu. Uti-
nam irrationabiles mobilescitis: cum
religione enim & moribus mutare debetis, &
nosse vestræ fidei rationem.

Et nemo potest dicere, Dominus Jesus, nisi
in Spiritu sancto. Quomodo ergo operarios
iniquitatis Dominus cognoscet si etiam vir-
tutes sint operati, & Deus malis operibus
denegatur? Sed nemo potest in Spiritu san-
cto Dominum appellare, nisi qui eum &
verbis, & operibus constituitur. Item docet

Corinthios, nisi in Spiritu sancto, hoc est,
in bonis operibus converfantes, Dominum
Jesum dicant, eis prodesse non posse, sicut
& ipse Dominus in Evangelio dicit: Non
omnis qui dicit mihi, Domine Domine,
introbis in regnum celorum, sed qui facit
voluntatem Patris mei.

Divisiones vero gratiarum sunt, idem au-
tem spiritus. Et divisiones ministratorum
sunt, idem autem Dominus. Et divisiones ope-
rationum sunt, idem vero Deus: qui operatur
omnia in omnibus. Hic vult ostendere, gra-
tiæ Spiritus sancti divisiones esse, non ipsius.
Et quamvis hic locus proprie contra Mace-
donianos faciat, qui Spiritum sanctum negant
esse Deum: dicendo enim, semper
idem, omnia se dicere de Spiritu sancto de-
clarat. Sed & paulo post ait: Hæc autem
omnia cooperatur unus atque idem Spiritus: ut
eum & Deum & Dominum demonstret.
Tamen contra Arianos non mediocriter
est argumentum, qui de hoc & luminari so-
lent, quod primo Pater, secundo Filius,
tertio Spiritus sancti nominantur. Hic enim
istum ordinem permittit. Item manifesta-
tio recte est, utius deitas atque sub-
stantiæ Patris & Filii, & Spiritum sanctum
esse, qui potentiam ut Dominus &
Deus, singulis quibulque, ut vult, gratia-
rum dona largiatur.

Unicuique autem datur manifestatio spiritus
ad utilitatem. Ut appareat illum Spiritum
sanctum cecisse.

Alii quidem per spiritum datur sermo sa-
pientiæ. Sapientiæ sermo est, sapienter &
apte ac rationabiliter loqui: & posse dis-
serere, vel docere, quod non sit sane. Qui ex
dono habet sapientiæ, sine suo conatu loqui-
tur & labore: & nemo illi sicut beatus Ste-
phano prævalet contraire. Ad utilitatem, &
incredulorum, ut credant: & credentes, ut
firmantur.

Alii autem sermo scientiæ, secundum eum-
dem spiritum. Ut sciat legis mysteria expla-
nare: vel, ut præterita noverit, & æstimet
de futuris.

Alii fides in eodem spiritu. Hic fides,
ad prodigia facienda, que montes transfe-
rat. Abulive enim rem posuit pro effectu.

Alii gratia sanitatum in uno spiritu. Ut
curet ægros.

Alii operatio virtutum. Opus virtutis est,
dæmonia eicere, vel mortuos suscitare.

Alii prophetia. Hoc est, ut futura præ-
dicet.

Alii discretio spirituum: alii genera lin-
guarum. Ut qualis, vel quo spiritu veniat,
vel loquatur, intelligat.

Alii interpretatio sermonum. Alius inter-
pretari poterat, que alius loqueretur.

Hæc autem omnia operatur unus atque idem
R 2 spi-

spiritus. Si omnia unus spiritus operatur, *A que eorum in corpore sicut voluit*. Sicut in corpore apte & ordinate constituta sunt membra : ita & in Ecclesia unusquisque a Deo, ad id quod aptus est, ordinatur.

Dividens singulis prout vult. Sic quoque spiritum Domini dicit : dum non iussus, sed voluntarius operatur.

Sicut enim corpus unum est, & membra habet multa : Omnia autem membra corporis cum sint multa, unum tamen corpus sunt. Per comparationem corporis, ostendit non B naturam membrorum, sed officia esse diversa : & neminem debere curare cuius sit officii, dum omnes uno eodemque spiritu animentur. Sumit exemplum ex humano corpore : ut doceat ita esse Ecclesiam in Christo unum corpus, sicut sunt membra in corpore hominis : ne adversum alterum, alter infletur.

Ita & Christus. Notandum quod Christus per corpus suum dicatur Ecclesia.

Etenim in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Judei, sive Gentiles, sive servi, sive liberi. Ut unum corpus efficiamur in Christo. Quorum ergo spiritualia, & celestia communia sunt, debent terrena & carnalia communiter possidere, secundum sententiam Prophetæ : Nonne pater unus est omnium ? Item hic manifeste ostenditur : quoniam qui baptizantur in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, in una baptizantur substantia : quoniam Trinitas deitatis non habet diversitatem, dicente Apostolo.

Et omnes in uno spiritu vocati sumus. Quasi potionati spiritu, quem accipiunt baptizati per manuum impositionem.

Nam & corpus. Revertitur ad exemplum.

Non est unum membrum, sed multa. Non potest totum corpus, unum officium agere : sed unumquodque membrorum id agit ad quod aptum est.

Si dixerit pes. Per Ecclesiam dici potest, E qui ad intercedendum egreditur.

Quoniam non sum manus. Manus est ille, qui operatur.

Non sum de corpore : num ideo non est de corpore ? Et si dixerit auris : quoniam non sum oculus, non sum de corpore : num ideo non est de corpore ? Dicebat enim non esse se de corpore : quia hanc quam alii acceperunt gratiam, non habebat.

Si totum corpus oculus, ubi auditus ? Si omnes scientes, ubi sunt auditores ?

Si totum auditus, ubi odoratus ? Si omnes auditores, quis erit boni odoris malive discretor ? ut unum corpus efficiamur in Christo.

Nunc autem posuit Deus membra, unumquod-

Nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus. Hoc est, humanum : quod multa membra ostendit.

Non potest autem oculus dicere manus, opera tua non indigeo. Ideo invicem indigemus, ut magis ac magis caritas confirmetur. Nam si unus omnia haberet, adversus ceteros inflaretur.

Aut iterum caput pedibus. Sacerdos est caput : infirmi, pedes Ecclesie. Si dixerit auricula, quæ sapiens auditor est (nam auris inter cetera auferri dicitur a Judæa per Isaiam Prophetam) Non sum oculus, non sum ex corpore : non ideo non est de corpore ?

Non estis mihi necessarii. Oculus est, qui intelligit : os, ille qui docet, vel loquitur linguis.

Sed multo magis, quæ videntur membra corporis infirmiora esse, necessaria sunt. Membra, quæ spernit in Ecclesia majoris utilitatis esse probantur : sicut in corpore sine manibus & pedibus vivitur, sine intestinis omnino non vivitur.

Et quæ putamus ignobiliora membra esse corporis. Non quo vere sint talia.

His honorem abundantiorum circumdamus. Cum cautius vestimentis, & diligentius conteguntur.

Et quæ inhonesta sunt nostra, abundantiorum honestatem habent. Honestæ autem nostra nullius egent. Quæ per se pulchra sunt, nullius te minis egent pulchritudine, ut est caput & manus.

Sed Deus temperavit corpus, ei cui deerat, abundantiorum tribuendo honorem. Minoribus majora dona concedens : ut qui honore minor erat, gratia abundaret.

Ut non sit schisma in corpore. Ut pro invicem solliciti simus : dum alterutro indigemus, ne quis sequeatur & gratia & honore privatum.

Sed in idipsum pro invicem solliciti sint membra. Sicut oculi viam pedibus prævident, & manus pro toto corpore operantur : & omnia alterutrum membra deserviunt.

Et si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra. Si unum membrum dolet, totum corpus affligitur, & ad sanitatem ejus membra omnia collaborant.

Sive gloriatur unum membrum, congraudent omnia membra. Sicut ait Salomon : Corde lætan-

latante, vultus floret. Nos autem compassionem, & congratulationem in contraria permutamus.

Vos autem estis corpus Christi. Hoc est, Ecclesia de carne ejus, & de ossibus ejus: sicut ad Ezechielis ait.

Et membra de membro. Tori, corpus: sin. uli, membra.

Et quodam tempore posuit Deus. Modo ipsum vult membrorum ordinem demonstrare.

In Ecclesia primo Apostolos. Non in synagoga, nec putemus eum, e antiquis dixisse Prophetis: sicut erat Agabus: ceterum Patriarchas quoque debuerat nominare.

Secundo Prophetas, tertio doctores. Prophetarum sunt, qui explanant obscura Prophetarum: & qui homines exhortantur, sicut alibi dicit: Nam qui prophetat hominibus, loquitur ad edificationem, exhortationem, & consolationem.

Deinde virtutes, exinde gratias curationum. Hic virtutes, signa majora significat.

Opulationes. Hoc est, adiutoria. Unde Paulum visu dicitur a viro Macedone: Veni, adjuva nos.

Gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum. Qui sciunt singulos, prout apti sunt gubernare.

Nunquid omnes Apostoli? Nunquid omnes Prophetar? Nunquid omnes doctores? Nunquid omnes virtutes? Nunquid omnes gratiam habent curationum? Nunquid omnes linguis loquuntur? Nunquid omnes interpretantur? Hoc est, quod superius dixerat: Si essent omnia unum membrum, ubi corpus?

Emulamini autem charismata meliora. Hoc est, sectamini Prophetas.

Et adhuc excellentiorem. In Græco habet, super modum.

Viam vobis demonstro. Caritatem, per quam pervenitur ad Deum: Vult nos magis illa quaerere, quæ ex nobis sunt, & ad vitam profunt, quam signa quæ non sunt in nostra potestate posita.

Caput XIII.

Si linguis hominum loquar, & angelorum. Non solum omnium hominum, sed etiam si quæ sunt angelorum.

Caritatem autem non habeam: factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens. Quod non ex se, sed ab alio impulsus solum sonitum reddit, & delectat auditum. Caritas vero ex nobis est, & omnem possidet fructum.

Et si habuero prophetiam, & noverim mysteria omnia. Hic futura prædicare, mysteriorum cognitio est, & omnium secreto-

rum. Scientia vero, nosse omnia quæ fuerunt & sunt. Si ista omnia tam magna sine caritate nihil sunt: quanto magis sine abtinentia, jejuniis, & his similibus, in quibus tibi plerique relicta caritate gloriantur?

Et omnem scientiam. Et hic scientia magna: quia cum his computatur, etiam si minor sit caritate.

Et si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam: caritatem autem non habuero, nihil sum. Hic inter signum magna tui esse, quæ in Evangelio grano sinapis comparatur: quæ non propter modicitatem, sed propter integritatem, vel vigorem appropinquat. Notandum sane quod inter cetera etiam omnis fides, quæ montes transferat, sine caritate non proficit.

Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas. Apostolus de summo caritatis bono tractans, magnis eam proculdubio rebus prætulisse credendus est: neque enim potuerunt rei summæ comparari non magna: quod ex ipsis speciebus agnoscitur. Nam linguis hominum loqui, & angelorum, & habere prophetiam, & omnia mysteria nosse, omnemque scientiam possidere, & habere omnem fidem, & ignibus se cremandum tradere, magna esse quis nesciat? His etiam mundi contemptus annectitur: qui si magnus non esset, nec rei summæ, id est, caritati compararetur, nec inter magna utique poneretur. Quod illorum silentium destruit, qui renunciandum rebus seculi certo tempore,

persecutione cogente, volunt esse præceptum: ut & Apostolis gloriam tollant, quod non voluntarie fecerint, sed invitati: & nostris ævi perfectos, vanos constituant, qui rem alterius temporis frustra nunc voluerunt exercere. Item aliter: Notandum, quod contemptus mundi, martyrio comparatur: contra eos, qui illud de Evangelio variis argumentis nituntur exsolvere, ubi dicitur ad divitem: Vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus.

Et si tradidero corpus meum, ita, ut ardeam: caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Non propter Deum, sed propter gloriam humanam. Vel certe si quis in ipso martyrio adversum fratrem retineat iram, contemnis eum, qui iussit nos malitiam proximi oblivisci, & in ipsa etiam morte prævaricator exiturus.

Caritas patiens est, benigna est. Semper bene volens. Modo describit omnia membra, & species caritatis. Parentes, quia multum diligunt filios, eorum etiam libenter patiuntur injurias.

Caritas non amulat: non agit perperam, non inflatur. Nemo illi, quem vere amat, invidet, cuiusvis eum esse conspiciat gloriæ, vel

vel honoris : sed omnem ejus felicitatem , A omnibus : quia qui diligit , & credit & quasi suam libenter amplectitur .

Non est ambitiosa. Major esse aliis non ambit , & super fratres non cupit dominari .

Non querit , quæ sua sunt . Non querit , quod sibi tantum sit utile , sed quod multis .

Non irritatur. Non incitatur ad jurgia , ab illo quem diligit .

Non cogitat malum . Non solum non facit , sed ne cogitat quidem .

Non gaudet super iniquitate . Contristatur si quem iniquum aliquid , vel fecisse , vel passum esse confexerit .

Congaudet autem veritati . Id est , bonis operibus , vel fidei veritati .

Omnia sufferit , omnia credit , omni sperat , omnia sustinet . Sufferit injurias , satisfaciendi credit , sperat ejus emendationem : & donec corrigat , patienter expectat .

Caritas nunquam excidit . Hoc est , ipsa sola permanet in futuro . Aut certe , quæ vera est , non finitur .

Sive prophetia evacuabuntur , sive lingue cessabunt , sive scientia destruetur . Ex parte enim cognoscimus , & ex parte prophetamus . Non omnia scimus , nec omnia prophetamus . Et ita , Ut in majus proficiamus , destruuntur ; per ista enim ad perfectam venimus .

Cum autem venerit , quod perfectum est , evacuabitur , quod ex parte est . Quod sanctis D promissum est in futuro .

Cum essem parvulus , loquebar ut parvulus , sapiebam ut parvulus , cogitabam ut parvulus . Exemplo carnalis incrementi , vult spiritualium demonstrare profectum .

Quando autem factus sum vir : evacuavi quæ erant parvuli . Expofuit qualiter evacuentur , quæ superius memoravit .

Videmus nunc . Quasi parvuli , qui non possunt serena cordis luce , perfecte lumen perspicere veritatis .

Per speculum in anigmate . Per speculum legis , quasi rerum imaginem contemplanur .

Tunc autem facie ad faciem . Id est , in præsentia .

Nunc cognosco ex parte : tunc autem cognoscam , sicut & cognitus sum . Sicut me perfecte Deus novit , ita & ego , quæ sunt divina cognoscam .

Nunc autem manent fides . In præsentia tria hæc : in futuro sola Dei caritas , & angelorum & sanctorum omnium permanebit . Majus ergo est , quod semper erit , quam quod aliquando cessabit . Item in Patre & Filio , & Spiritu sancto , fides stabilis est : additamento enim opus non habet . Spem autem eam manere dicit , quæ est non eorum , quæ videmus . Caritas vero ideo major est

A omnibus : quia qui diligit , & credit & sperat .

Spes , caritas , tria hæc : major autem horum est caritas . Omne quod speramus , credimus , non omne quod credimus , speramus .

Caput XIV.

SECTAMINI caritatem . Omni comatu ipsam sequamini : quia in vestra est potestare .

B *Annulamini spiritualia , magis autem prophetetis .* Et spiritualia dona æmulari vos ac querere non prohibeo , sed ut magis proficiatis , exhortor .

Qui enim loquitur lingua , non hominibus loquitur , sed Deo . Nemo enim audit . N. mo per auditum aurium de his , quæ dicuntur accipit intellectum , nisi Deus , & qui interpretandi donum accipit , vel qui ejusdem est linguae .

C *Spiritus autem loquitur mysteria .* Iterum linguam significat .

Nam qui prophæt , hominibus loquitur ad edificationem , & exhortationem , & consolationem . Qui loquitur lingua , semetipsum edificat , qui autem prophetat , Ecclesiam Dei edificat . Notandum quoniam prophetiam doctrinam dicit : expofuit quot modis intelligenda sit prophetia . Quicumque hanc habet , propheta esse censendus est .

Volo autem omnes vos loqui linguis , magis autem prophetare . Hoc quidem volo , sed illud malo : hoc non prohibeo , illud exhortor .

Nam major est , qui prophetat . Quia & hoc magnum opus est caritatis , per quod multi proficiunt .

Quam qui loquitur linguis . Quod vos præcipuum existimatis .

Nisi forte interpretetur , ut Ecclesia edificationem accipiat . Si interpretetur , æqualis esse poterit E prophetanti .

Nunc autem , fratres , si venero ad vos , linguis loquens : quid vobis prodero , nisi vobis loquar , aut in revelatione , aut in scientia , aut in prophetia , aut in doctrina ? Sum illis proponit exemplum : erit vobis sola admiratio , non profectus : nisi vobis aut interprete , aut plana faciam legis occulta , quæ novi , aut prophetias exponam , aut vos moralibus doceam institutis .

Tamen quæ sine anima sunt vocem dantia , sive tibia , sive cithara , nisi distinctionem sonituum dederint : quomodo scietur id quod canitur , aut quod citharizatur ? Cum hæc inanitantia , nisi distinctionem habeant , non possunt reddere cantilenam , & ut superflua respuunt : quanto magis vobis , qui spirituales estis , suavitas non aures debet mulcere , sed mentes .

Ete-

Etenim si incertam vocem det tuba, quis parabit se ad bellum? Ita & vos per linguam nisi manifestum sermonem dederitis, quomodo scietur id quod dicitur? Si vox tubæ incerta fuerit, utrum solemnitatis an belli sit, nemo pugnabit: ita ergo & vester intelligendus est sermo, ut possit ad spirituale prælium Christi milites præparare.

Eritis enim in aera loquentes. Tam multa ut puta genera linguarum sunt in hoc mundo. Etiam si tam multa loquamini, ut genera sunt linguarum, quid proderit, cum omnia in aera solvantur, & nulli proficiant.

Et nihil sine voce est. Nihil sine voce linguam habens.

Si ergo nesciero virtutem vocis, ero ei cui loquor barbarus. Omnis sermo, qui non intelligitur, barbarus judicatur.

Et qui loquitur mihi barbarus. Sic & vos, quoniam amulatores estis spirituum ad edificationem Ecclesie, querite ut abundetis. Quoniam spiritalia dona sectamini, illa magis, querite, quæ edificent auditores.

*Et ideo qui loquitur lingua, oret ut interprete-
tur. Oratio hoc loco oris elocutio intelligitur. Si ergo loquatur, ut gratiæ verba quæ dicit, possint intelligi: siue oret, ut illi interpretandi gratia doneatur.*

Nam si orem lingua, spiritus meus orat. Hoc dicit, quoniam si quis incognitis aliis linguis loquatur, mens ejus, non ipsi efficiunt sine fructu, sed audienti: quicquid enim dicitur ignorat. Item si lingua dicam, non ego loquor, sed spiritus, qui in me est. Si autem ad orationem requiratur spiritus, sermo non intelligendus est, qui nonnunquam, mente alia cogitante, precatur.

Mens autem mea sine fructu est. Qui non intelligo, quod loquor.

Quid ergo? Orabo spiritu, orabo & mente. Psallam spiritu, psallam & mente. Qui enim interpretatur, necesse est, ut ante intelligat, quod alius est dicturus. Item sic est loquendum, ut intelligant alii.

Cæterum si benedixeris spiritu. Benedicatur omne quod vere, & secundum Deum dicitur.

Quis supplet locum idiotæ? Laicum significat, qui nullo gradu Ecclesiastico fungitur. Aliter: Inanitatem scientiæ in corde ignari, quis implet?

Quomodo dicit amen super tuam benedictionem? Quoniam quid dicas, nescit. Quomodo tuæ perhibet benedictionis testimonium, vel consensum.

Nam tu quidem bene gratias agis, sed alter non edificatur. Quod superius dixerat, omni benedictis, hic ipsum exponit.

Gratias ago Deo meo, quod omnium vestrum lingua loquor. Ne putetis me hanc quoque gra-

tiam non habere, & vos ideo prohibere, & idcirco non loqui.

Sed in Ecclesia volo quinque verba sensu meo loqui. Sed malo perpaucam ad profectum loqui, quam multa, quæ nulli proficiant. Quidam sane quærant, quæ sunt quinque verba: a quibus e contrario, quæ sint decem millia, est quærendum.

Ut & alios instruum: quam decem millia verborum in lingua. Id est, proprio intellectu & simplici ratione.

Fratres, nolite pueri effici sensibus. Scire debetis quamdiu futuræ sunt linguæ, vel quare sint datæ.

Sed malitia parvuli estote, sensibus autem perfecti estote. Malitia debetis parvuli esse, non sensu; simul ostendit neminem nisi parvulum malitia, sensu esse perfectum. Quia in malivolam animam non introibit spiritus sapientie.

In lege enim scriptum est: Quoniam in aliis linguis, & in aliis labiis loquar populo buic, & nec sic exaudient me, dicit Dominus. Etiam hoc signum dabo, ut per sanctos meo iustificato sermone loquar, & nec sic eloquentem intelligant.

Itaque lingua in signum sunt, non fidelibus. Hic ostenditur, crescente fide, signa cessasse, quando infidelium causa danda esse prædicebatur.

Sed infidelibus. Ut ejus saltem admiratione moverentur.

Prophetia autem non infidelibus, sed fidelibus. Major est ergo & utilior, quæ fidelibus prodest, & semper est opus.

Si ergo conveniat universa Ecclesia in unum, & omnes linguis loquantur. Hoc si fieri potest, ut concederetur vobis, qui omnes hoc vultis.

Intrent autem idiotæ, aut infideles. Idiotæ nupr credentes dicuntur hoc loco.

Nonne dicent, quid insanitis? Sicut Judæi ac Apostolis dixerunt: Hi pleni sunt multo. Aliter, sicut initio Apostoli, quando acceperunt Spiritum sanctum, visi sunt quasi ebrii.

Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis, vel idiota: convincitur ab omnibus, disjudicatur ab omnibus. Oculta enim cordis ejus manifesta sunt. Quando ejus pulsatur conscientia per doctrinam.

Et ita cadens in faciem, adorabit Deum, pronuncians, quod vere Deus in vobis sit. Sicut Nabuchodonosor adoravit Danielem: Vere Deus vester ipse est Deus, postquam sonum quod oblitus fuerat, & interpretationem ejus audivisset.

Quid ergo est, fratres? Quid ergo est faciendum, vel quid definiemus esse tenendum?

Cum

Cum convenitis unusquisque vestrum psalmum habet, doctrinam habet. Hoc est, intelligit Psalmum.

Apocalypsim habet, linguam habet, interpretationem habet. Revelationem aliquam mysteriorum, quod intelligitur revelatio.

Omnia ad edificationem fiant. Nihil sit in vobis quod non vos alterutrum ædificet.

Sive lingua quis loquitur secundum duos: aut ut multum tres, & per partes, & unus interpretetur. Hoc est vicissim prophetantes dicant, & unus paulatim interpretetur.

Si autem non fuerit interpres, taceat in Ecclesia: sibi autem loquatur & Deo. Sua conscientia, & Dei teneat eum gratiam hanc habere.

Prophetæ autem duo aut tres dicant, & ceteri diducunt. Quod si alii revelatum fuerit sedenti, prior taceat. Potestis enim omnes per singulos prophetare, ut omnes discant, & omnes exhortentur. Non itantibus, sed Prophetis sedentibus.

Et spiritus Prophetarum Prophetis subiectus est. Non enim est dissensionis Deus, sed pacis. Sive gratia spiritus alteri prophetæ concessit, ut alterutrum sibi cedant: sive spiritum humilitatis, & caritatis debent habere Prophetæ. Quia Deus qui in ipsis est, non est Deus dissensionis, neque superbix. Item hoc ait, quia in quo est spiritus prophetix per societatem gratix subiectus est: in qua non emulatur alterum prophetare, cum ei fuerit revelatum.

Sicut & in omnibus Ecclesiis sanctorum doceo. Sic est ubique, ne novi aliquid me vobis imperare pureis.

Mulieres in Ecclesiis taceant. Non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse sicut & lex dicit. Quia contra ordinem est naturæ, vel legis, ut in conventu virorum femina loquantur. Queritur ergo quomodo alibi dicat, mulieres docere prudentiam, & castitatem debere. Sed hoc in sexu suo. Sed & hic designat locum, ubi taceant: alibi eis loqui permittit, sicut & lex dicit.

Si quid autem volunt discere. Quia & vir prius factus est, & Sara dominum vocabat Abraham.

Domini viros suos interrogent. Turpe est enim mulieri loqui in Ecclesia. Ne videretur eas etiam discere vetuisse, domi illas hoc quod publice non decebat, facere debere præcepit.

An a vobis verbum Dei processit: aut in vos solos pervenit? Nunquid doctrina Christi, aut ex vobis est, aut apud vos remansit. De scientia similiter est dicendum.

Si quis videtur Propheta esse, aut spirituali, cognoscat, quæ scribo vobis, quia Domini sunt mandata. Si quis autem ignoret, ignorabitur.

Hoc probatis verum Prophetam, si ista cognoverit Domini mandata esse, quæ dico. Si quis autem ignorat hæc, ignorabitur & a nobis, & a Domino, dicente eis, qui se in ejus nomine prophetasse dicebant, nescio vos.

Itaque, fratres, emulamini prophetare, & loqui linguis nolite prohibere. Illud sectamini, hoc prohibere nolite.

Omnia autem honeste, & secundum ordinem fiant in vobis. Nihil perverso ordine, aut per contentionem, vel, inanem gloriam faciatis.

Caput XV.

Notum autem vobis facio, fratres, Evangelium, quod prædicavi vobis. Incipit causa resurrectionis. Inter cætera, quidam Corinthiorum etiam resurrectionem carnis auli fuerant ex veteris scientiæ præsumptione negare: qui hic ab Apostolo arguuntur.

Quod & accepistis. Ne illi hoc non credidisse viderentur, vel omnes creditum recepisse.

In quo statis, per quod & salvamini. In cujus doctrina statis, & per quod salutem speratis, & in præsentia de diversis infirmitatibus sæpe salvamini.

Qua ratione prædicaverim vobis. Tota ratio prædicationis nostræ hæc est, ut resurrectionem credatis, hoc est enim primum omnium, qui Christo deserviunt: alioquin superflua omnis labor est orationum jejuniarumque, quem in hac vita patimini, cum vobis hic prospera, vel adversa cum infidelibus esse communia videantur: sicut & ipsi solent pagani proponere, quid ab illis amplius habemus, & verum est: si horum laborum præmium in vita alia non habemus, peiores illis sumus: quia illi, vel in præsentia voluptatum & luxuriæ consolationem habere videntur.

Si tenetis: nisi frustra credidistis. Si filei vestræ, & laboris præmium non speratis, superflua hæc credidistis.

Tradidi enim vobis in primis. In primordio, sive maxime.

Quod & accepi. Vel a lege, vel a prioribus sive per revelationem Christi.

Quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris, secundum Scripturas, & quia sepultus est. Posset quidem Apostolis prædicantibus, & multa virtutum signa facientibus haberi fides, esse ipsum Christum, quem evangelizant: sed ut majore beatus Apostolus auctoritate firmaret, hunc esse Christum, Salvatorem mundi, quem Moyses, & Prophetae annuntiaverunt: ideo secundum Scripturas præ-

prædictum esse commemorat: sicut inter cætera Isaias Propheta dicit: Sicut ovis ad occisionem ducitur, & quasi agnus coram tondente se obmutescit. Item infra idem Propheta: Et dabit impios pro sepultura, & divitem pro morte sua. Similiter Osee Propheta, tertia die resurrectionem Christi futuram annunciat, dicens: Vivificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos, & vivemus in conspectu ejus.

Et quia resurrexit tertia die, secundum Scripturas. Sicut Osee dicit: Vivificabit nos in B bido, & die tertia resurgemus.

Et quia visus est Cepha. Quod in Evangelio dicitur: Apparuit Simoni.

Et post hoc undecim. Iterum Petro, & reliquis decem.

Deinde visus est plus quam quingentis fratribus simul: ex quibus multi manent usque adhuc: quidam autem dormierunt. Vides quia in Evangelio non omnes scriptæ sunt visiones, nisi quæ sufficerent ad fidem. Hic autem, quoniam de Apostolis dixerat, etiam hoc addidit: ne Apostoli tanquam intimi ejus, putarentur esse mentiri. Et ut major fides multitudini testium haberetur, etiam multi vivere dicuntur, qui possint interrogati dicere, quæ viderunt.

Deinde visus est Jacobo. Jacobo seorsum apparuit.

Deinde Apostolis omnibus. Sive iterum, sive Apostolis, quos extra duodecim ad prædicandum misit.

Novissime autem omnium. Ne putarent eum audita potius, quam visa narrare.

Tanquam aborivo. De cujus vita desperatum est.

Visus est & mihi. In via scilicet, vel in templo.

Ego enim sum minimus Apostolorum. Minimus tempore, non labore.

Qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam perfectus sum Ecclesiam Dei. Fili peccati, ne adicias iterum: sed & de pristinis deprecare. Unde & per Isaiam Dominus dicit: Ego sum qui deleo iniquitates tuas, & non memorabor, tu autem: memorare. Melius est enim dimissa recordari peccata, quam detenta oblivisci.

Gratia autem Dei sum, id quod sum, & gratia ejus in me vacua non fuit. Non fuit sine fructu, sicut ille, qui talentum Domini defodit in terram.

Sed abundantius illis omnibus laboravi. Quia illis diutius.

Non ego autem, sed gratia Dei mecum. Non ex me, sed gratia Dei: nec se sine gratia F dicit in Evangelio laborasse, ne contra illud, quod superius dixerat sibi aliquid dari videretur: nec gratiam sine se, ut liberum servaret arbitrium.

S. Hier. Tom. XI. Pars III.

A Sive enim ego, sive illi, sic prædicavimus, & sic credidistis. Unde igitur, & nos sic prædicavimus, & vos similiter credidistis, quia Christus idcirco surrexit primus, ut viam resurrectionis aperiret: hoc illis commemorat, ut illi quod consequens est negare non possint.

Si autem Christus prædicatur, quod resurrexit a mortuis. Quæ consequentia rationis. Jam enim hoc ipsum resurrectio est, quod Christus a mortuis resurrexit.

Quomodo quidam dicunt in nobis, quoniam resurrectio mortuorum non est? Si autem resurrectio mortuorum non est, Alterum ex altero pendet: aut utrumque negare, aut utrumque necesse est cogitari;

Neque Christus resurrexit. Cæterum rei non futuræ exemplum dare non debuit.

Si autem Christus non resurrexit, inanis est prædicatio nostra, inanis est & fides vestra. Ergo & nos sine causa hæc prædicavimus, si vere non resurrexit, & vos in illum frustra credidistis. Quidam hæretici animæ resurrectionem volunt assignare, non carnis; sed resurgere non dicitur, nisi quod cecidit, & resurgit. Ergo neque anima morte cecidit, neque semper jacuit corpus: alioquin surgere magis, quam resurgere diceretur.

Invenimur autem & falsi testes Dei: quoniam testimonium diximus adversus Deum, quod suscitaverit Christum: quem non suscitavit, si mortui non resurgunt. Non solum vani, sed etiam falsi contra Deum invenimur existisse: si quidem mortui non resurgunt.

Nam si mortui non resurgunt, neque Christus resurrexit. Sed quoniam de illo nemo dubitat, & de nobis nemo dubitet.

Quod si Christus non resurrexit, vania est fides vestra. Adhuc enim estis in peccatis vestris. Si mentitus est se post triduum resurrecturum, mentitus est etiam se peccata dimittere. Aut ita: omnes in resurrectione ejus baptizamur, ut nostra peccata diluantur. Si ergo non resurrexit, nec nobis remissa sunt peccata.

Ergo & qui dormierunt in Christo, perierunt. Maxime de his dicit, qui pro Christo sunt mortui: sine causa enim hanc vitam perdidit, si aliam non habebunt.

Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus: miserabiliores sumus omnibus hominibus. Illi enim vel in præsentī gloriantur: nos autem hic tribulationes quotidie sustinemus.

Nunc autem Christus resurrexit a mortuis. Quod apud omnes est certum: quia in primis probatum est.

Primitia dormientium. Quia primus in incorruptione surrexit. Si ergo caput resurrexit, necesse est etiam, ut cætera membra sequantur.

Quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. Sicut per Adam mors intravit, quia primus ipse est mortuus: ita per Christum resurrectio, quia primus resurrexit. Et sicut ille morientium forma est: ita & iste resurgentium. Aliter: spem resurrectionis volens ostendere, hoc dicit: sicut in Adam mortales sumus: sic & in Christo immortales erimus.

Et sicut in Adam omnes moriuntur: ita & in Christo omnes vivificabuntur. Omnes quidem resurgent, sed soli hi vivificabuntur in Christo, qui Christi merebuntur copulari corpori. Item & de communi morte, & de resurrectione dicit.

Unusquisque autem in suo ordine. Temporis, vel honoris.

Primitie Christus: deinde hi, qui sunt Christi: qui in adventu ejus crediderunt. Deinde finis. Tunc erit finis omnium, etiam mortis, cum universi resurgent.

Cum tradiderit regnum Deo & Patri. Regnum scilicet humani generis, secundum Patri Epistolam, & Apocalypsim Joannis, Patri tradendum asserit esse per Filium: ut ibi regnet Deus per gloriam, ubi per vitia diabolus ante regnabat. Deo & Patri. Deo, secundum humanitatem: Patri, secundum deitatem. Hoc loco calumniari solent Ariani, dicentes, minorem esse Filium. Si enim trader, inquit, Patri regnum: ipse utique jam regnare desinet. Quibus primo dicendum est: quia hic non de Trinitatis substantia, sed de resurrectione confirmat. Ergo secundum substantiam ejus loquitur, qui a mortuis resurrexit. Si tamen ideo Christus non regnabit, quia regnum traditurus est Patri: ergo nec Pater regnarat, antequam ei tradatur a Filio. Si autem Pater non tunc primum regnavit, quamvis tunc suscipiat regnum: nec Filius illud, quamvis tunc tradere videatur, amittit. Aliter: In hoc Deo patri Christus regnum tradit, quoniam nemo potest ad Patrem venire, nisi crediderit in Christo, sicut ipse in Evangelio dicit: Nemo venit ad Patrem, nisi per me.

Cum evacuaverit omnem principatum, & potestatem, & virtutem. Evacuatis peccatis, evacuabuntur a nobis omnes contrariae potestates: ab eo, quod nobis se sequentibus principantur potestate, qua nos viceant. Virtus enim eorum, nostra peccata sunt.

Oportet autem illum regnare, donec ponat,

Cum omnibus scilicet suis. Donec, non semper finem significat: sicut est illud: Ego Deus vester, donec senescatis, & cetera talia. Aliter: Oportet, inquit, regnare omnibus Christum, donec inimicos, & in se incredulos, subjiciat sibi & Patri. Non est autem una subiectio: nam iustos, ad se fide & credulitate venientes, subjicit. Infideles autem, & impios destruens, subjugabit aeterno supplicio deputandos.

Omnes inimicos sub pedibus ejus. Quando alii voluntate, alii erunt necessitate subiecti.

Novissime autem inimica destruetur mors. Omnia enim subiecit sub pedibus ejus. Cum autem dicat, omnia subiecta sunt ei. Diabolus, qui in Apocalypsi peccatum & mors appellatur: quia auctor est peccati & mortis.

Præter eum, qui subiecit ei omnia. Caute Apostolus dicit Filio, qui Deo Patri subiecit omnia, cuncta esse subiecta: ne & ipsum simul, cum omnibus, quæ subiecta sunt, credamus esse subiectum, quoniam a dextris Patris sedet: æquali potestate cum Patre judicaturus.

Cum autem subiecta fuerint illi omnia, tunc & ipse Filius subiectus erit illi, qui subiecit sibi omnia. Hic quoque Ariani ea calumniantur, ut dicant, quia post resurrectionem omnium & finem, erit Filius Patri subiectus, ut minor scilicet majori. Quibus respondendum est: Subiectionem non semper ad diminutionem honoris pertinere, sed etiam ad caritatis officium: maxime cum & spiritus Prophetarum Prophetis dicatur esse subiectus, ut non sit Deus ibi disensionis, sed pacis. Et ipse Dominus Joseph ac Mariæ scribitur fuisse subiectus. Multi sane de hoc capitulo diversa senserunt. Nam quidam dicunt, sicut in suis esurientibus esuriit, vel cibatur: ita & in Ecclesia (quæ est corpus ejus) ipse subiecit. Alii ajunt, quod ipsa humana natura, quam induit, in gratiarum actionem semper sit subiecta divinitati: cui scum unum faciendo, omnia subiecerit. Multi etiam alia, & diversa dicunt, quæ inferre, & enumerare, prolixum est.

Ut sit Deus omnia in omnibus. Tunc Deus omnia in omnibus erit, cum evacuata morte, & omni malitia, vel errore destructo, solus regnabit in cunctis.

Alioquin quid facient, qui baptizantur pro mortuis? Quicumque baptizati sumus in Christo, in morte ipsius baptizati sumus, id

a Vicarii pro mortuis Baptismi morem respiciat hic ab Apostolo verbis, scribit Epiphanius hæres. 28. Præ cuius sententia hæc est vero præior Auctoris nostri, qui in Christi morte baptizari explicat. Confer ipsius Apostoli aliam Epistolam ad Romanos VI. 3. Paulo aliter Cosmas Indopleustes VIII. p. 280. Βαπτίζο μεν μοιχαῖστον ὄντα τῶν ἡμετέρων

ἐν τῷ θανάτῳ καὶ τῶν ζώντων ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ, καὶ οὐκ ἐν τῷ νεκρῷ. καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ. Ildorus quoque Pelusiot. l. i. Epist. 221. Βαπτίζομεν οὐκ ὄντα καὶ ζῶντα ἐν τῷ θανάτῳ τοῦ Χριστοῦ, καὶ οὐκ ἐν τῷ νεκρῷ. Παρὰ τὸν Τερτυλλιανὸν V. 10. contra Marcionem, Chrysolomum, Theophylactum, aliosque.

id est, jam quasi commortui cum illo sumus. Quid ergo prodest nos huic mundo mori, si hunc contemptum volupratum vita non sequitur aeterna? Item hoc est, quod dicit, quia non solum propter remissionem peccatorum baptizantur, sed & propter resurrectionem carnis nostrae. Carnem autem nostram mortuam appellat, quoniam hac morte anima non moritur. Unde increpando ait: Aut quid facient, qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? id est, quid baptizari opus est carnem, si non resurgat?

Si omnino non mortui resurgunt, ut quid & baptizantur pro illis? Ut quid & nos periclitamur omni hora? Si nihil esset in futuro, non eramus tam stulti, ut tantas tribulationes pro illis patemur.

Quotidie morior. Semper paratus ad mortem, & quotidie exspecto me pro vestra gloria morituum.

Per vestram gloriam, fratres. Per, non semper significatio iuramenti est. Nam si dicam, per puerum misi: non statim per puerum iurasse, recte putabor.

Quam habeo in Christo Jesu Domino nostro. Ego habeo mercedem laborum in vobis: etiam si vos proficere nolueritis.

Si secundum hominem ad bestias pugnavi Epheſi, quid mihi prodest, si mortui non resurgunt? Si nihil remunerationis a Deo pro hoc certamine spero, quare pugnavi, ut hominibus forte placerem? Aliter: Hic bestias eos commemorat, qui Epheſi seditionem adversus eum moverant popularem, propter Dianæ idolum, cujus culturam prædicatione apostolica destruebat. Quod autem manifeste constat, bestias, cum quibus pugnavit Apostolus, adversarios homines debere intelligi: idem in alia Epistola memorat, dicens: Et liberatus sum de ore leonis. In quo ostendit se sevitiā Neronis evasisse, quando prima vice Romam victus deductus est. Dicens vero, quid mihi prodest, si mortui non resurgunt? illorum dogma destruit, qui dicunt, ante corpora animas in cælo factas, ædum quandam propriæ conversationis habuisse. Aliter: Multa dicuntur in Epistolis, quæ in Actibus non continentur, & multa in Actibus, quæ in Epistolis non scribuntur. Per allegoriam autem bestiarum possunt intelligi adversariæ potestates, sicut ait in Psalmo: Ne tradas bestias animas confitentes tibi: ad quas hic dicit se pugnasse.

Manducemus, & bibamus: eras enim moriemur. Increpat exemplo Prophetæ gulæ deditos, desperatione futurorum: cujus rei erimen negatur eis remitti quoadusque moriantur.

Nolite seduci. Ab his, qui talia loquuntur.

Corrumpunt mores bonos colloquia mala. Ne dicerent, ergo tales nos judicas, qui facile seducamur? non inquit, de vobis timeo: sed de illorum conversatione formido. Sed quomodo mala colloquia bonos mores corrumpunt: ita e contrario bona colloquia malos mores ædificant.

Evigilate iussit, & nolite peccare. Ille iustus est, qui non peccat.

Ignorantiam enim Dei quidam habent. Ignorant virtutem Dei, qui eum putant suscitare non posse: potentiam ejus ex sua imbecillitate censentes.

Ad reverentiam vobis loquor. Ut erubescatis vos his sermonibus, tanquam adhuc parvulus erudiri.

Sed dicit aliquis. Ipse sibi ex contradicentium persona proponit. Aliter: Præclarum hoc locum Apostolus de resurrectione carnis, frumentorum sumit exemplum. Quorum semen, cum nudum feratur, non ita ut terræ mandatur, renascitur: sed sicut in principio secundum ordinem unicuique feminum, quale corpus Deus esse præcepit, & quemadmodum jussit terram producere ordinatione sua, durat & permanet. Ita & unicuique hominum carnem, quam unicuique initio nascendi specialiter tribuit, in resurrectione restituit. Dicendo autem, dat illi corpus sicut voluit, & non, sicut vult: ostendit, a principio constitutionem Dei immutabilem permanere.

Quomodo resurgent mortui? Quali autem corpore venient? Multi solent proponere utrum debilia corpora, ut sunt defuncta, resurgant. Quibus respondendum est, in resurrectione non debilitatis vitium, sed integritatem reparari naturæ. Nunquam enim tam debile est corpus, quam cum fuerit in pulverem resolutum. Qui ergo credit totum reddere, cur ex parte reparare dubitetur? hoc est, verbi gratia, cur non reddat oculos, qui totum restituet corpus?

Inspiciens, tu quod feminas non vivificatur, nisi prius moriatur. Qui etiam naturalibus exemplis edoceri debueras, adhuc divinis promissionibus infidelis existis.

Et quid feminas? Non corpus, quod futurum est feminas: sed nudum granum, ut puta, tritici, aut alicujus cæterorum. Sicut de grano resurgit secundior, cum granis arista: ita & corruptibile corpus in gloria resurgit cum augmento.

Deus autem dat illi corpus sicut vult. Sicut ab initio disposuit, ut omnia femina cum putroerint in amplius reformentur.

Et unicuique feminum proprium corpus. Attende quia proprium corpus dixerit, non alienum.

Non omnis caro, eadem caro, sed alia hominum, alia pecorum. Cujus jussu in principio

capio terra tanta & tam diversa corpora animata, quæ non acceperat, dedit: quid mirum si ejus jussu hominem restituat, quem accepit?

Alia volucrum, alia autem piscium. Similiter & de aquis intellige, quæ tantam diversitatem volucrum & piscium ediderunt.

Et corpora caelestia, & corpora terrestria. Qui talia fecit corpora elementorum, cur non possit exiguum corpus humanum reficere?

Sed alia quidem caelestium gloria: alia autem terrestrium. Alia claritas solis: alia claritas lunæ; & alia claritas stellarum. Tota comparationis hujus diversitas ad hoc facit, ut credas unum genus reparare facile posse, qui tanta fecit ex nihilo.

Stella enim a stella differunt in claritate: sic & resurrectio mortuorum. Stellarum diversitati, iustorum differentiam comparat: quos gradus virtutum in gloria, non peccata, faciunt esse diversos. Nam peccatorum diversitas in caelo non erit, sed in poena.

Seminatur in corruptione: surgit in incorruptione. Ut nec febres jam, nec cætera corruptibilitatis genera patiantur. Aliter: sanctis & peccatoribus resurrectio carnis communis est: sed sanctorum corpora aeterna gloria veltentur, cum incorruptione & immortalitate.

Seminatur in ignobilitate. Quid tam ignobile, quam cadaver?

Surgit in gloria. In gloria splendoris, ut sol.

Seminatur in infirmitate. Imbecillitatis humanæ.

Surgit in virtute. In virtute æternitatis. *Seminatur corpus animale, surgit corpus spirituale.* Si est corpus animale, est & spirituale: sicut scriptum est. Hic animale est corpus, quia non semper habet Spiritum sanctum. Tunc vero semper manebit in sanctis. Item seminatur corpus animale, surgit corpus spirituale. Aliter: Animale corpus dicit, quod conditum terræ corrumpitur. Spirituale vero, quod incorruptum refurgit, ut possit aera penetrare, festinans ad celos. Primus Adam ad hoc factus est tantum, ut viveret. Novissimus Adam, id est, Christus, ideo suscepit hominem, ut vivificaret.

Factus est primus homo Adam in animam viventem: novissimus Adam in spiritum vivificantem. Notandum, quod cum Deus Adam dicit, ejusdem naturæ utroque demonstrat. Quod contra Manichæos & Apollinaristas facit, qui negant a Dei Verbo perfectum hominem esse susceptum.

Sed non prius, quod spirituale est, sed quod animale est: deinde quod spirituale. Primus homo, de terra terrenus: secundus homo, de caelo caelestis. Qualis terrenus, tales & terreni. Caelestis dicitur, quia non humanæ fragilitatis ritu, sed divinæ majestatis nutu & conceptus est, & enixus: nam usque adeo naturam nostram habuit, ut secundus Adam dicatur, & homo. Aliter: Hic primum & secundum hominem, juxta opera terrestrem & caelestem dicit: Nam & Christus secundum carnem, ex nostra massa fuit.

Et qualis caelestis, tales & caelestes. Si ideo, ut hæretici volunt, nostri generis assumptus homo non fuit: quia caelestis dicitur: ergo nec isti naturæ nostræ sunt, qui caelestes appellantur. Si vero de his nemo dubitat, nec de illis est ambigendum.

Igitur sicut portavimus imaginem terræ, portemus, & imaginem caelestis. Peccator, Adæ imaginem portat: iustus vero, imaginem Christi. Ergo sicut portavimus veterem hominem ante baptismum: ita & post baptismum portemus novum.

Hoc autem dico, fratres, quia caro & sanguis regnum Dei possidere non possunt: neque corruptio incorruptalem possidebit. Frequenter Scriptura carnem, pro operibus nominat carnis, ut ibi: Vos autem in carne non estis, sed in spiritu. Aliter: Caro (sicut est) regnum Dei non possidebit, nisi immortalitate vestita.

Ece mysterium vobis dico. Obscuritatem significat, nominando mysterium.

Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur. Omnes homines resurgent, sed soli qui regnaturi sunt in gloria, mutabuntur. Sive ita, resurgemus omnes, qui in adventu Christi mortui inveniemur. Non omnes immutabuntur, qui in corpore sint reperti: quia sancti soli beatitudinis gloriam consequentur. Aliter in quibusdam Græcis codicibus habetur, *Omnes enim dormiemus: non omnes immutabimur.* In aliis autem, *Omnes enim non dormiemus, omnes autem immutabimur:* quod quadrat magis ad sensum Apostoli: quia hic sermo non de omnibus generaliter dicitur, sed de solis sanctis.

In momento, in ictu oculi. Per ictum oculi, nimiam breviter vult significare momenti: ut quanta sit Dei potentia, ex resurrectionis celeritate cognoscas.

In novissima tuba. Canet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti, & nos immutabimur. Novissima tuba, novissimus adventus intelligitur Christi: mortui autem, vel peccatores intelligendi sunt, qui etiam viventis mortui esse dicuntur, ut ad prænam aut im-

Quæ hinc subsequuntur omnia ad finem usque hujus, & initium alterius in sequentem Epistolam Commentarii ad vers. 5. habebantur olim iisdem

plene verbis in antiquis Editionibus S. Ambrosii, atque tam Benedictini Parisienses adornarent.

immortales, aut absque aliqua membrorum diminutione resurgant: vel certe simpliciter omnes mortuos resurgere dicit, & solos Sanctos, cum his qui vivi iusti inventi fuerint, in gloriam immutari.

Oportet enim incorruptibile hoc. Necessae est fieri, quod promissum est.

Induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. Est quod induit, & est similiter indumentum.

Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo, qui scriptus est: Absorpta est mors in victoria. Ut evacuatis causis mortis, per divinam victoriam, sibi absorpta non appareat.

Ubi est mors victoria tua? Ubi est mors stimulus tuus? Propheta ex persona iustorum loquitur insultantium morti.

Stimulus autem mortis, peccatum est. Sanguis mortis peccatum, per quod animae jugulantur.

Virtus vero peccati lex. Dum fortius & maius fit per scientiam peccatum.

Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam, per Dominum nostrum Iesum Christum: Victoriam illius peccati, in quo lex per carnalem nostram voluntatem fuerat infirmata, quam Christus cruce, & exemplo destruxit.

Itaque fratres mei dilecti. Reddita resurrectionis ratione, de qua hesitabant, hortatur eos in Dei opere permanere, jam certos de retributione futura.

Stabiles estote & immobiles, abundantes in omni opere Domini, semper scientes, quod labor vestester non est inanis in Domino. Nemo vos de gradu spei futuræ ultra permoveat.

Caput XVI.

DE collectis autem, quæ sunt in sanctos, & vos facite. De sumptibus dicit, qui per singulas Ecclesias collecti, Ierosolimam sanctis pauperibus mittebantur.

Per unam sabbati. Una sabbati dominica dies est: sicut in Evangelio dicitur, Dominus una sabbati surrexisset.

Uausquisque vestrum apud se reponat, recensens, quod ei bene placuerit, ut non cum venero, tunc collecta fiant. Ut paulatim reservantes, non una hora gravari se putent: ut hilares darores diligantur a Deo.

Cum autem praesens fuero, quos probaveritis per Epistolas, hos mittam perferre gratiam vestram in Ierusalem. Quod si dignum fuerit, ut ego eam: mecum ibunt. Veniam autem ad vos, cum Macedoniam pertransiero. Nam Macedoniam pertransibo. Apud vos autem forsitan manebam, vel etiam hyemabam: ut vos me delucatis quocumque iero. Nolo enim vos modo in

transitu videre. Spero enim me aliquantulum temporis manere apud vos: si Dominus permiserit. Quia ita se agunt Macedones, ut non sit necesse mihi apud eos diutius demorari: apud vos autem necesse est, ut maneam, vel hyemem. Multa enim sunt, quæ corrigantur in vobis: sicut medicus ibi moram habet, ubi plures ægrotant.

Permanebo autem Ephesi usque ad Pentecosten. Ostimus enim mihi apertum est magnam & evidens, & adversarii multi. Ideo ibi permanebo, quia cum mihi evidens datus sit aditus prædicationi, & vobis plurimi, qui resistant.

Si autem venerit Timotheus, videte ut sine timore sit apud vos. Opus enim Domini operatur, sicut & ego. Ne quis ergo illum spernat. Sine tribulationis formidine, vel etiam vestri contentu.

Deducite autem illum in pace, ut veniat ad me. Exspecto enim illum cum fratribus. Nihil admittentes, quod ad animæ ejus faciat læsionem.

De Apollo autem fratre vobis notum facio, quoniam multum rogavi eum, ut veniret ad vos, cum fratribus, & atque non fuit voluntas ejus, ut nunc veniret. Veniet autem cum ei vacuum fuerit. Vigilate, state in fide. Vigilate mentis oculis ad diaboli astutias præcavendas. State, quia stantibus difficile formus obrepit.

Viriliter agite. Muliebris enim omnis inconstantia & varietas judicatur.

Et confortamini: omnia enim vestra in caritate fiant. Ut sit in vestra virtute profectus, omnia non inanis gloriæ causa, sed caritatis gratia facere festinate.

Obsecro autem vos, fratres, nostis domum Stephani & Fortunati, & Achaici, quoniam sunt primitiæ Achaie, & in ministerium sanctorum ordinaverunt seipsos, ut & vos subditi sitis ejusmodi, & omni cooperanti & laboranti. Gaudeo autem in praesentia Stephani & Fortunati & Achaici, quoniam id quod vobis deerat, ipsi suppleverunt. Quia praesentes sunt apud vos, & in illis magnum potestis habere profectum. Sive quia mihi venerunt pro vobis ministrare officium caritatis.

Resecerunt enim & meum spiritum & vestrum. Meum spiritum caritate, pro vobis: vestrum pro mea letitia, resecerunt.

Cognoscite ergo, quæ ejusmodi sunt. Unde, & alibi ait: Cognoscite eos, qui ita ambulant, ut habetis formam nostram. Hoc cognoscite, honorate cognoscentes eorum stadium, vel laborem.

Salutant vos Ecclesie Asia. Salutant vos in Domino multum Aquila & Prisca, cum domestica sua Ecclesia, apud quos & hospitor. Salutant vos omnes fratres. Salutate invicem in osculo sancto. Domesticam congregationem fra-

fraternitatis, Ecclesiam nominavit.

Salutatio mea, manu Pauli. Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, sit anathema. Sicut illis, qui eum amant, redemptionis venturus est Christus: ita & qui eum non ament, anathema sit, id est, ut illos abominetur, & perdat.

Maranatha. Magis Syrum est, quam Hebræum: tamen ex confinio utrumque linguarum aliquid Hebræum sonet. Et interpretatur. Dominus noster venit.

Gratia Domini nostri Jesu Christi vobiscum. Proprie manus consueta subscriptio.

A *Caritas mea cum omnibus vobis. Ut quomodo vos ego diligo: ita & in Christo invicem diligatis.*

In Christo Jesu. Non secundum sæculi caritatem.

Amen. Confirmatio est benedictionis hic sermo, sicut superius ipse demonstrat: quomodo, inquiens, dicit amen super tuam benedictionem?

Explicit Commentarius in I. Epistolam ad Corinthios.

COMMENTARIJ IN SECUNDAM EPISTOLAM AD CORINTHIOS.

Caput I.

PAULUS Apostolus Jesu Christi, per voluntatem Dei. Queritur cur in omnibus Epistolis contra usum Epistolarum, primum suum nomen ponat, quam eorum ad quos litteræ destinantur. Sed hoc ex auctoritate Apostolici ordinis, quia minoribus scripsit: ut etiam sæculi iudices solent ad eos, quos regunt, scripta dirigere. Per voluntatem Dei, id est, non h. min. voluntate. Simul vult ostendere non sine voluntate Patris se missum a Christo.

Et Timotheus frater Ecclesie Dei, quæ est Corinthi. Non dixit, Paulus & Timotheus, quia non ambo Apostoli. Ad Philippenfes vero, ubi non erat tanta auctoritas necessaria, servi ambo ponuntur.

Cum omnibus sanctis, qui sunt in universa Achaia. Hic sancti possunt accipi sacerdotes, qui in prima ponuntur invocantes Dominum, & ad Philippenfes cum Episcopis & Diaconibus. Ideo autem postea nominantur, ne parum intelligentes, eos præterminissos esse putarent. Cum sint in Ecclesia comprehensivi Achaie, cujus est metropolis Corinthus.

Gratia vobis & pax a Deo Patre nostro, & Domino Jesu Christo. Hæc est solita salutatio. Hic gratias agit Deo, gaudens se ideo consolari, ut ipse alios consoletur.

Benedictus Deus & Pater Domini nostri Jesu Christi, pater misericordiarum. Quia ex ipso est omnis misericordia.

B *Et Deus totius consolationis: qui consolatur nos. Id est, perfectæ consolationis, quia non est minus tribulatione solatium.*

In omni tribulatione nostra. Id est, non in aliquibus, sed in omnibus.

Ut possimus, & ipsi consolari eos, qui in omni pressura sunt, per exhortationem, quæ exhortamur & ipsi a Deo. Id est, propterea liberamur, ut & nos alios consolari, & de tristitia liberare possimus. Aut ita formam dat nobis alios consolandi, ut per exhortationem, quæ ipsi a Deo consolamur, agnoscamus, quod Deus timentium se neminem derelinquat, & multo magis in futuro remuneret, quos etiam in presenti non deserit.

Quoniam sicut abundant passionibus Christi in nobis. Id est, pro nomine Christi.

Ita & per Christum abundat consolatio nostra. Ut Petrus est de carcere liberatus, & Paulus visione Domini & voce confirmatus in templo.

D *Sive autem tribulamur pro vestra exhortatione & salute: sive consolamur, pro vestra consolatione: sive exhortamur, pro vestra exhortatione & salute. Quia vos ad salutem hortamur: vel ut vobis exemplum tolerantiae præbeamus.*

Quæ operatur tolerantiam earundem passionum, quas & nos patimur: ut spes nostra firma sit pro vobis. Id est, id eo liberamur, ut ipsa se confirmemini non pertimescere passionibus, vel ut vos hortemur patienter ferre illa,

illa, quæ ad præsentem consolationem pertinet & futuram.

Scientes quoniam sicut socii passionum estis, sic eritis & consolationis. Id est, hæc est spes nostra firma pro vobis.

Non enim volumus ignorare vos, fratres, de tribulatione nostra, quæ facta est in Asia. Narrat suas passiones, ut illi se ad illarum comparationem parva pati cognoscat, maxime cum illi talia patiantur, qui vice Christi fuerant destinati. Sicut si quis discipulus doleat super injuria sua: cum audierit magistrum majora perpeffum, consolatione accepta, dolere desinit.

Quoniam super modum gravati sumus, supra virtutem. Supra virtutem gravati pondere passionum.

Ita ut taderet nos etiam vivere. Ita ut mori omni desiderio cuperemus.

Sed ipsi in nobismetipsis responsum mortis habuimus, ut non simus fidentes in nobis. Hoc est, in nostra prudentia, vel cautela.

Sed in Deo, qui suscitavit mortuos. Ipsa mors docuit nos omne humanum auxilium defecisse: & ab illo solo sperandum esse remedium, cui etiam possibile est mortuos suscitare.

Qui de tantis periculis nos eripuit & eruit, in quem speramus: quoniam & adhuc eripiet. Scit se adhuc multa passurum, qui sperat se adhuc liberandum.

Adjuvantibus & vobis. Nisi laborans non dicitur ab alio iuvare.

In oratione pro nobis. Multum valet oratio totius Ecclesiæ, quæ Petrum de carcere liberavit.

Ut ex multarum personis facierum ejus, quæ in nobis est, donationis per multos gratia agantur pro nobis. Id est, ut ex multorum conventu pro eo quod vobis donatur, Domino gratiæ referantur: vel quia multis donati sumus, plures convertentes per nos, gratiam agunt.

Nam gloria nostra hæc est. Ideo in ipsis passionibus gloriamur, quoniam conscientia nos minime reprehendit, eo quod gloriæ, vel lucri causa docere videamur.

Testimonium conscientie nostræ. Id est, beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.

Quod in simplicitate cordis & sinceritate Dei. Quomodo Deus simplex est, & sincerus.

Et non in sapientia carnali, sed in gratia Dei conversati sumus in hoc mundo. Hoc non subdole, vel astute docentes: ut sapientia carnalis, quæ mercede distrahitur, sed gratis: F sicut a Deo acceptimus, vel Dei solius causa docemus.

Abundantius autem ad vos. A quibus

Anec victum, qui nobis jure debetur, accipimus.

Non enim alia scribimus vobis. Non confundor, quia vos nobis certum esse, quod dico.

Quam quæ legistis & cognovistis. Id est, quæ legistis in Epistola, cognovistis in conscientia.

Spero autem quod usque in finem cognoscetis. Id est, certus sum meum propositum non mutari.

Sicut & cognovistis nos ex parte. Quia nondum finis est: cum autem venerit, ex integro cognoscetis.

Quia gloria vestra sumus, sicut & vos nostra. Sic gloriantur discipuli de bono doctore, quomodo & magistri in bonis discipulis gloriantur.

In die Domini nostri Jesu Christi. Quando & veri magistri & boni discipuli probabuntur.

Et hac confidentia volui prius venire ad vos. Id est, quod nihil aliud vestrum quæsi, quam salutem.

Ut secundam gratiam haberetis, & per vos transire in Macedoniam, & iterum a Macedonia venire ad vos, & a vobis deduci in Judæam. Quia primam in primo habuistis adventu: vel ut gratiam secundam præsentie meæ post literas haberetis.

Cum ergo hoc voluissim: nunquid levitate usus sum? Quia promissum non impleverat, ne levitatis accusaretur se excusat.

Aut quæ cogito, secundum carnem cogito. Id est, secundum carnalem voluntatem: carnale enim est aliquem nulla majore causa exilente non facere, quæ promittit.

Ut sit apud me est, & non est? Ideo non cogito secundum carnem, ut non mendax, vel duplex inveniar.

Fidelis autem Deus. Ita & nos, per quos ipse loquitur: dum eum imitamur, nos sumus infideles.

Quia sermo noster qui fuit apud vos, non est in illo, est, & non: sed est in illo, est. Nulla in eo ambiguitas, nec nos vobis sumus aliquando mentiri.

Dei enim Filius Jesus Christus, qui in vobis per nos prædicatus est: per me & Sylvanum, & Timotheum, non fuit in illo, est & non, sed est in illo fuit. Quare cum promississet ire se ad Centurionis puerum, non perrexit. Sed affuit spirituali gratia, qui non affuit præsentia corporali. Sed est in illo fuit: id est, immutabilis veritas, ut ad Moysen dicit: Qui est, misit me. Ille enim vere est, qui semper idem est.

Quotquot enim promissionis Dei sunt, in illo est. Ideo & per ipsum dicimus, amen Deo, ad gloriam nostram. Omnis veritas promissionis

nis in Christo est, quæ per nos ad Dei gloriam predicatur.

Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo. Gratia & doctrina. Et quia dixerat per nos, modo ostendit Deum totum facere, qui in eis ista omnia operatus est,

Et qui unxit nos Deus. Spiritu sancto, vel chrismate.

Et qui signavit nos. Illud signatur, quod aliquid intrinsecus continet pretiosum.

Dedit pignus spiritus in cordibus nostris. Id est, pro arra; spiritus gratiam: omnis autem arra pro magnitudine pretii dari solet. Quantum ergo pretium est, cujus tanta est arra?

Ego autem testem Deum invoco. Reddit causam non impleti promissi: hoc non fuisse levitati, sed illorum infirmitati asserit deputandum.

In animam meam. Cujus secreta solus agnoscit.

Quod parcens vobis, non veni ultra Corinthum. Ne in vobis acrius vindicaretur.

Non quia dominamur fidei vestrae, sed adiutores sumus gaudij vestri. Non quod ideo credideritis, ut vobis dominemur, sicut in lege sacerdotes: & ideo vos terremus; sed omnia ad vestram facinus emendationem: ut hic in conscientia, & in perpetuo gaudeatis, ne ipsa libertate usi fueritis in pejus.

Nam fide statis. Fide, non lege, id est, credendo Christo stare cœpistis.

Caput II.

STATUI autem hoc ipsum apud me: ne iterum in tristitiam venirem ad vos. Cogitavi, vel disposui, ne in tristitia secundo venirem. Qui cum primum credidistis, apud vos in gaudio fui.

Si enim ego contristo vos, & quis est, qui me lætificet. Propterea id facio, ut possim gaudere de vobis.

Nisi qui contristatur ex me? Qui enim contristatur, intelligit se peccasse: sicut æger, qui dolorem sentit, potest percipere sanitatem, & ad medici lætitiā pertinere.

Et hoc ipsum scripsi vobis. Modo enim ideo scribo, vel ante scripsi, ut literis emendati, præsentem me gaudere faciatis.

Ut non cum venero, tristitiam super tristitiam habeam. Tristitiam habeo, quia peccastis: quæ magis augebitur, si vos non perfecte videro emendasse.

De quibus oportuerat me gaudere. De quibus semper gaudere debueram, vel de emendatione gratulari.

Confidens in omnibus vobis, quia meum gaudium omnium vestrum est. Nam ex multis

tribulatione & angustia cordis. Id est, confido vos intelligere, quia tunc sit verum gaudium vestrum si ego gaudeam. Sive confido quod me taliter diligatis, ut meum gaudium vestrum esse dicatis.

Scripsi vobis per multas lacrymas. Primam Epistolam, qua vos corripui: & hinc intelligendum, quam fuerit de omnium salute sollicitus.

Non ut contristemini, sed ut sciatis, quam caritatem habeam. Non ideo commemoro, ut eum contristemini, sed ut sciatis me omnia in caritate fecisse.

Abundantius in vobis. Ex majori sollicitudine, abundantior cognoscite caritatem.

Si quis autem contristavit me, non me contristavit. Quia per illius peccatum vos etiam correpti, amplius profecistis. Sive, qui me emendavit; non me penitus contristavit.

Sed ex parte. Id est, ex ea solum parte, qua nocuit sibi: dum illi necesse est penitere.

Ut non onerem omnes vos. Ideo scribo eum recipi, ut non oneremini, si per vestram duritiam desperaverit de salute.

Sufficit illi, qui ejusmodi est, oburgatio hæc quæ sit a pluribus. Non de illo solum dicit, qui paternum polluit thorum, sed de omni peccante: nam multos illic peccasse, Epistola prima demonstrat.

Ita ut e contrario magis donetis. Ut contra oburgationem donetis veniam.

Et consolemini. Verbis Prophetæ dicentis: Nolo mortem peccatoris. Et, Iniquus quicumque die fuerit conversus, non memobuntur peccata ejus.

Ne forte abundantiori tristitia absorbeatur, qui ejusmodi est. Ne forte per desperationem indulgentiæ absorbeatur iurgium vitiis, & a diabolo persuasus, ad infidelitatis & blasphemiarum majora præcipitia, deducatur.

Propter quod obsecro vos, ut confirmetis in illum caritatem. Quia perfecte recognoscat se veniam consecutum.

Ideo enim & scripsi vobis, ut cognoscam experimentum vestrum an in omnibus obedientes sitis. Ut videam si quomodo obaudistis in vindicando: ita obaudiat in indulgendo. Obedientia enim illa vera & perfecta est, quæ in nullo contemnit.

Cui autem aliquid donatis, & ego. Sicut vobiscum vindicavi: ita & dono vobiscum.

Nam & ego quod donavi. Non in mea persona, sed in Christa, qui dixit: Quicumque solveritis in terra, erunt & in cælo soluta.

Si quid donavi, propter vos. Ne vos gravemini, vel contristemini.

In persona Christi. Quia vice fungimur Christi.

Ut non circumveniamur a satana. Non enim ignoramus cogitationes ejus. Nec enim ejus ignoramus versutias. Idem similiter circumvenit per nimiam duritiam peccatores, ut pereant desperando : quomodo nimia remissione minime corrigendo. Unde Salomon ait : Non declines in dexteram, neque sinistram. Quamvis ergo tota Epistola contra Novatum sit, tamen hic evidentissime ostenditur a diabolo circumventos penitentiam denegare : cujus ista versutia est, ut sub specie justitiæ fallat incautos.

Cum venissem autem Troadem, propter Evangelium Christi, & ostium mihi apertum esset in Domino : non habui requiem spiritui meo, eo quod non invenissem Titum fratrem meum. Modo illis vult probare quanto amplius eos diligit : quorum causa tantum sollicitus est, ut cum essent illi omnia prosperata, nullam requiem habuerit : quia Titum quem ad eos videndos miserat, non invenit, timens jam, ne minime eos correxisset, quia nondum ei quicquam renunciaverat Titus.

Sed valescens eis, profectus sum. Cito inde egressus sum, quamvis occasionem habuerim predicandi.

In Macedoniam. Per quam a vobis Titus erat utique rediturus. Vicinior est enim Macedonia Achaiae, quam Troadæ : denique cum ibi esset, dicit Titum postea advenisse.

Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Jesu. Triumphare facit nos per Christum, vel in nobis ipse triumphat.

Et odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco. Odor notitiæ Dei, per doctrinam manifestatur & signa. Odor autem ideo dicitur, quia sentitur potius quam videtur, & quia primo credentes, aliquid tanquam per modicum odorem sentire valebant.

Quia Christi bonus odor sumus Deo, in his qui salvi fiunt, & in his pereunt. Aliis qui dem odor mortis in mortem, aliis autem odor vitae in vitam. Quidam ita dicunt, noster labor Deo semper est gratus : quia in omnibus praeedicamus, seu velint credere, seu nolint ; sed hic proprie de illis dicitur, qui vel sanabantur per ipsos, vel in quibus vindicta fiebat. Bonus ergo odor in utrisque, quia iustus.

Et ad hæc quis tam idoneus ? Ad hæc facienda quis potest tam idoneus esse, quam nos, qui ad hoc sumus electi ?

Non enim sumus sicut plurimi, adulterantes verbum Dei. Pseudopostolos tangit, humanum sensum divinæ prædicationi miscen- tes. Unde Iſaias ait : Caupones rui miscent S. Hier. Tom. XI. Pars III.

A vino aquam, id est, meræ doctrinæ adul- tionis mollia verba : quibus homines non tam inebriati ferveant, quam delectati tace- fiant.

Sed ex sinceritate, sicut ex Deo, coram Deo in Christo loquimur. Ex Deo processit doctrina, quam scimus, ipso præsentem, in persona dicere Christi : id est, sicut ipse prædicavit.

Caput III.

INCIPIMUS iterum nosmetipsos commenda- re ? Non ut commendemus nos vobis ista dicendo, laudare nos volumus : sed hæc ne ab aliis seducamini, cogimur commemo- rare.

Aut nunquid egemus sicut quidam commen- datitiis Epistolis ad vos, aut ex vobis ? Quos non commendat gratia virtutum, illos ali- gne commendant Epistolæ amicorum.

Epistola nostra vos estis. Per vestram fidem omnibus commendamur, sicut alibi dicit : Signaculum apostolatus mei vos estis.

Scripta in cordibus nostris, quæ scitur & legitur ab omnibus hominibus, manifestati. In conscientiis nostris, & vos nobis prædicanti- bus credidisse : vel, in corde nostro est prædicatio, per quam Epistola nostra estis facti, quæ cognoscitur, & quæ legitur ab om- nibus hominibus, & manifestatur.

Quoniam Epistola estis Christi. Omnibus manifestum est, Christo vos per nostram credidisse doctrinam, confirmante virtutem Spiritu sancto. Sive, vere hinc cognoscimini Christi esse, quod ejus spiritum accepistis.

Ministrata a nobis. Hoc est Spiritu san- cto præparata.

Et scripta, non atramento, sed Spiritu Dei vivi : non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus. Hic differentiam inducit legis & gratiæ : Judæi in dura materia legem acceperant, significante duritiam mentis eorum : sicut & velamen faciei Moysi, cordis eorum velamen ignorantia portende- bat. Nos vero quamvis legem Christi scrip- tam in Evangelis habeamus : tamen in primis non quasi absentes tabulis scriptis, sed præsentem per auditum Domini verba corde suscepimus. Evangelia vero postmodum scrip- ta sunt, ad memoriam posterorum. Si ergo inexcusabiles sunt, qui legem in lapidi- bus acceperunt : quanto magis nos, qui verba Christi suscepimus, si peccemus : ut Fad Hebræos scribitur : Si enim illi non ef- fugerunt super terram loquente illis, & reliqua.

Fiduciam autem talem habemus per Chri- stum ad Deum. Quia novimus vos per nos

credidisse: vel quod nos non humana Epistola, A sed gratia divina commendat.

Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis. Vult ostendere se nihil sua prudentia facere, vel virtute: quia pauci homines rustici, nunquam sine Dei gratia totum mundum salvare potuissent.

Sed sufficientia nostra ex Deo est. Ideo hoc præmisit, quia dicturus erat tanto majus se, quam Moysem, ministerium suscepisse, quanto majus est novum Testamentum Lege, ut eos a falsis Apostolis sibi detrahentibus B revocaret.

Qui Et idoneos nos fecit ministros novi Testamenti. Dum ad hoc idonei adimplendum non essemus.

Non litera, sed spiritu. Non literæ legis, sed spiritui gratiæ ministrantur.

Litera enim occidit: spiritus autem vivificat. Quomodo alibi dicit legem esse spirituales spirituales. Cæterum peccatores occidit: gratia autem vivificat impium convertentem. Quidam dicunt, quod historicus intellectus occidat: nescientes quo nec ubique historia, nec ubique possit allegoria servari. Nam sicut quædam in figura dicta sunt: ut si præcepta velis allegorice intelligere, omnem virtutem eorum evacuans, omnibus aperuisti viam delinquendi. Sed ille verus spiritualis intellectus est, qui non verisimilibus coloribus pulchrum mendacium pingit, sed virtute rerum ipsam rem exprimit veritatis.

Quod si ministratio mortis, literis deservata in lapidibus, fuit in gloria. Quæ mortificat peccatores: cæterum ipse eam sanctam & justam, & bonam alibi dicit.

Ita ut non possent intendere filii Israel in faciem Moysi. Id est, contra Manichæos. Nunquam enim Apostolus posset contrario comparare: id est, majorem ministrorum novi Testamenti, quam Moysi gloriam dicere, si inter eos non videretur esse communio.

Propter gloriam vultus ejus, quæ evacuatur. Gloria Legis, per gloriam Evangelii evacuatur, sed ita evacuatur, ut proficiat: sicut infantem ipse dicit evacuari in viri perfecti ætatem. Semen quoque evacuatur in fructum: melior fructus semine, sed sine eo esse non potest. Fructus non perit, sed multiplicatur semen in fructu, & ita evacuatur, sicut prophetia & scientia destruentur.

Quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria? In gloria nostra, quæ ut perfecta non potest evacuari.

Nam si ministratio damnationis in gloria est. Expovit quod superius dixerat, literam occidere in ministrationem esse mortis, jam damnando peccantes.

Multo magis abundat ministerium justitiæ in gloria. Quod ministrat justitiam, admit-tendo peccata.

Nam nec glorificatum est, quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam. In comparatione gloriæ Evangelicæ, obumbratur gloria Legis: ut orto sole, lumen ob-tunditur luna, cum tamen suo tempore ma-gnum habeat fulgorem. Hoc ostendit etiam Dominus, cum ascendens montem solus, splendore solis visus est radiasse: cum ta-men Moyses & Elias visi in gloria, refe-rantur: & ideo vox desuper Patris ipsum solum præcepit audiri.

Si enim quod evacuatur, per gloriam est: multo magis quod manet, in gloria est. Si e-vacuandum per gloriam datum est Testamen-tum, quanto magis erit, quod permanet glo-riofum?

Habentes igitur talem spem. Talem spem gloriæ, quia spe salvi facti sumus.

Multa fiducia utimur. In Deo, qui fecit C nos idoneos.

Et non sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam. Non ita facimus, quia jam omnes Christiani vident gloriam Domini, sancto Spiritu revelante.

Ut non intenderent filii Israel in faciem ejus. Usque in finem ejus, id est, usque in finem vitæ ejus: ita & lex non intelligitur usque dum in finem ejus, id est, dum Chri-sto credatur.

Quod evacuatur. Velamen nunc evacuatur D in Christo.

Sed obtusi sunt sensus eorum. Usque in ho-diernum diem. Nisi enim crediderint, intel-ligere secundum Prophetam omnino non possunt.

Idipsum velamen in lectione veteris Testa-menti manet non revelatum. Cujus figuram ille gestabat in facie.

Quod in Christo evacuatur. Qui finis est legis.

Sed usque in hodiernum diem, cum legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum. Ignorantiæ, super cor eorum, quibus legi-tur Moyses: id est, Judæorum.

Cum autem conversus fuerit ad Deum, au-feretur velamen. Cum conversus fuerit Ju-dæus, sicut Moyses convertebatur ad Domi-num audiendum.

Dominus autem spiritus est. Nihil in illo obsecrum, vel velatum.

Ubi autem spiritus Domini, ibi libertas. Liber est spiritus, & ideo non potest ve-lamen accipere, cum magis ipse omnia re-velat: quia qui spiritum Dei habet, omnia illi nuda sunt & aperta: quia spiritus omnia F scrutatur.

Nos vero omnes revelata facie gloriam Do-mini speculantes. Evidenter & clare Domini gloriam contemplamur.

In eandem imaginem transformamur. Quam Dominus ostendit in monte, sicut alibi dicit: Qui transfiguravit corpus humilitatis nostræ, conforme corpori claritatis suæ. Si ve transformamur quotidie, & nitimur transformari.

A claritate in claritatem, tanquam a Domini spiritu. Id est, ab hac gloria in futuram proficimus, spiritu Domini operante.

Caput IV.

IDEO habentes hanc administrationem, iuxta, quod misericordiam consecuti sumus. Quia per nos idonei tanto officio non eramus.

Non deficiamus. In omnibus tribulationibus nostris.

Sed abdicamus occulta dedecoris. Id est, occulta vitiatorum. Dedecus est enim delinquere * Christianum.

* Marc.
Christum.

Non ambulantes in astutia. Non turpis luctri gratia prædicantes.

Neque adulterantes verbum Dei. Per adulationem excusando peccata, ut aliqui causa lætificandi cor hominis, verbo Dei sermonem vilem admiscunt, & per terram reperiunt.

Sed in manifestatione veritatis, commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum. Sed ita manifestum est apud homines verum esse, quod dicimus, ut eorum conscientia testimonium perhibeat nobis, qui resistant.

Coram Deo. Non omnibus, id est, non propter ipsos eis non commendamus.

Quod si etiam opertum est Evangelium nostrum, in his, qui pereunt, est opertum. Quasi aliquis illi objecisset, quod hanc non omnes intelligant veritatem; sed non credentes (inquit) vel subdoli, non fideles: etiam plurimi Judæorum ignorabant.

In quibus Deus hujus sæculi excavit mentes infidelium, ut non fulgeat illuminatio Evangelii gloriæ Christi. Deus sæculi potest ita accipi quomodo princeps mundi, quia ipse sibi in infidelibus vendicat principatum: seu propter calumniam hæreticorum ita intelligendum est, ut dicamus Deum mentes infidelium hujus sæculi merito infidelitatis excavasse: sicut ait Salvator: In iudicium veni in hunc mundum, ut qui non vident, videant: & qui vident, cæci fiant. Et ipse Apostolus alibi ait: Quia non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati, misit illis Deus spiritum erroris: hoc est, dari permittit, quia credere noluerunt: quasi si medicus inobedientem ægrum deferat, ipse ægritudine dicitur prolongasse: cum tota illius culpa sit, quia audire contempsit. Ta-

men si rursus roget, & obtemperet, potest recipere sanitatem.

Qui est imago Dei. Imago expressa substantia Dei, sicut scriptum est ad Hebræos.

Non enim nosmetipsos prædicamus: sed Jesum Christum Dominum nostrum. Qui enim commoda propria querit, non Christum, sed semetipsum prædicat: sicut qui suo ventri serviunt.

Nos autem servos vestros per Jesum. Quia vestræ utilitati omnia procuramus, exemplo Christi, qui formam servi accepit, non gloriæ, nec avaritiæ causa docemus.

Quoniam Deus qui dixit de tenebris lucem splendescere. Hoc contra omnes inimicos veteris Testamenti: quia a Patre Christi est datum.

Ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiæ claritatis Dei. Illuxit primus in cordibus nostris, per Jesum Christum, ut nos alios illuminare possumus.

In facie Christi Jesu. Quæ caritas est in facie Christi inajor, quam Moysi? vel in persona Christi nos homines scientia illuminamus.

Habemus autem. Hinc incipit ostendere quare tanta & talia patiantur, quia de hoc illis pseudoapostoli detrahebant.

Thesaurum istum in vas fictilibus, ut sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis. Thesaurum gratiæ spiritualis in fragili corpore bajulamus, in quo etiam cum alios facimus, ipsi aliquoties infirmamur: ut quod facimus, non nostræ virtutis, sed Dei esse noscatur.

In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur. Persecutionem quidem patimur, sed per solarium futuræ spei: non angustiamur, sed amplius delectamur.

Apertamur, sed non desitumur. Persecutionem patimur, sed non derelinquimur. Humiliamur, sed non confundimur. Et cæde, & opprobriis, sed divino non desolamur auxilio.

Dejicimur, sed non perimus. Usque ad desperationem vitæ venimus, sed non morimur; sed & si morimur, non perimus.

Semper mortificationem Jesu Christi in corpore nostro circumferentes: ut & vita Jesu manifestetur in corporibus nostris. Per tribulationem, sicut alibi ait: Quotidie morimur per vestram gloriam: ergo si commorimur, inquit, & convivemus. Illi autem, qui nolunt commori, nec convivunt.

Semper enim nos qui vivimus, in mortem tradimur. Quamdiu sumus in corpore.

Propter Jesum, ut & vita Jesu manifestetur in carne nostra mortali. Non propter opera mala, sed propter corpus ejus, id est, Ecclesiam patimur, quod passus est ille pro nobis: ut vita ejus, hoc est, æterna, maneat.

nifestetur in carne nostra mortali: ut possit fieri immortalis. Nondum enim apparuit in nobis, quid erimus.

Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis. Nunquid in nobis semper erit mors, & in vobis vita, & futura, & præsens.

Habentes autem eundem spiritum fidei: sicut scriptum est. Increpat eos, qui falsis Apostolis crediderunt: idcirco Paulum passionibus subjacere, quia fidei minoris sit. Si ergo per fidem tribulari non possit, e contrario ostendit se propter fidem talia sustinere: illos vero causas odii non habere per adulationem atque dissidium. Unde ad Galatas ait: *Qui volunt in carne placere tantum, ut crucis Christi persecutionem minime patiantur.*

Credidi, propter quod locutus sum: & nos credimus, propter quod & loquimur. Hoc testimonio credere se probat. Si enim ille ideo quia credidit, loquebatur: nemo enim sanæ mentis alteri affirmat, quod ipse non credit: ergo & nos qui loquimur, inquit, credimus, qui etiam propterea tribulamur.

Scientes quoniam qui suscitavit Jesum. Firmiter tenentes hanc fidem, a qua nec morte divellimur.

Et nos cum Jesu suscitabit, & constituet vobiscum. Sicut illum suscitavit, & nos, si pro eo morimur.

Omnia enim propter vos. Omnia ideo patimur, quia fideliter vestram salutem quaerimus, & optamus.

Ut gratia abundans per multos in gratiarum actione abundet in gloriam Dei. Hunc sensum habet, per multitudinem credentium propter gratiam abundantem, & gratiarum actio abundet in gloria Dei.

Propter quod non desicimus. Propter vos, & propter gloriam Dei, in omnibus tribulationibus & opprobriis non cessamus.

Sed licet is qui foris est noster homo corrumpatur, tamen is qui intus est, renovatur de die in diem. Licet corpus passionum injuriis corrumpatur, anima tamen spe futurorum quotidie confirmatur ad omnia sustinenda.

Id enim, quod in presenti est momentaneum, & leve tribulationis nostræ. Præsens tribulatio quantolibet tempore perseverans, ad comparationem immensæ gloriæ æternæ brevis & facilis est: sicut ad Romanos ait: Existimo enim, quod non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam.

Supra modum in sublimitate. Quia nulla comparatio potest esse.

Æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Quia illud leve dixerat: ideo posuit hic pondus, servans metaphoram statæræ: vel quod tribulationum pondus, quæ supra modum

sunt in præsentia, sublimitatem gloriæ æternæ perficiant.

Non contemplantibus nobis, quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt, quæ autem non videntur, æterna sunt. De visibilibus, nec bonis moveamur, nec malis, quia utraque finiuntur.

Caput V.

SCIamus enim quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur: quod ædificationem ex Deo habemus. Quasi aliquis ei dixisset, quando istud erit, cum sciam me esse mortalem: ideo resurrectionem gloriæ induxit. Domus nostra, inquit, terrenum corpus, in quo in hoc sæculo adhuc corporaliter habitamus: si ante adventum Domini, vel passionibus, vel conditione naturæ fuerit dissolutum, celestem incorruptionem ex Deo, corpore revivificante, sumemus.

Domum non manufactam, sed æternam in celis. Quia animale corpus, quod Dei quodammodo manu dicitur esse plasmatum: hoc ipsum spirituale fiet, per spiritum.

Nam & in hoc ingemiscimus, habitationem nostram, quæ de celo est, superindui cupientes. Gemitus hic pro labore accipitur: quia cum gemitu laboratur, sicut & partus pro labore ponitur. Ad hoc ergo laboramus, ut illa superindui mereamur.

Si tamen vestiti, & non nudi inveniamur. A fide vel opere pietatis.

Nam & qui sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus gravati: eo quod volumus exposcari, sed supervestiri. Nam qui vivi inveniuntur, hoc laborabunt, ut non exspolientur ab igne cum peccatoribus, cum omnia ceperint elementa consumi: sed ut cum justis immortalitate superindui mereantur.

Ut absorbeatur, quod mortale est a vita. Quod absorbetur, non apparet cum sit, sicut ferrum si mittatur in ignem, manente ejus materia totum fit ignis: nam & splendorem, & calorem ipsius ignis assumit.

Qui autem efficit nos in hoc ipsum Deus. Dum hoc dicit facere, ne cui impossibile videretur.

Qui dedit nobis pignus spiritus. Qui nobis dedit pignus spiritus, ut sciamus, quia templum sui spiritus perire non patitur.

Audentes igitur semper, & scientes. Ideo hoc audemus petere: quia quamdiu in corpore sumus in hac vita, incertis iactamur eventibus, finem nostri exitus nescientes. Cum autem excesserimus e corpore, tunc scimus nos Domino propinquare, quoniam adversis & incertis sumus sæculi molestiis liberati.

Quoniam dum sumus in hoc corpore, per-
gri-

griamur a Domino. Per fidem enim ambulamus, & non per speciem. Audemus autem, & bonam voluntatem habemus. Peregrinamur: quia adhuc non sumus in hereditate paterna. Ut peregrini ergo non debemus de huius sæculi rebus magnopere curare: sed necessariis contenti, desiderium omne, & studium perveniendi ad patriam habemus: quia fide adhuc speramus, & nondum specie posfidemus. Audemus autem & consentimus, & proflus hoc audenter legimus, sicut alibi ait: Dissovi, & cum Christo esse, multo magis melius.

Magis peregrinari a corpore. Bene ait, peregrinari a corpore: quia ad id sumus iterum regressuri.

Et presentes esse ad Dominum. Quamquam creatori suo nulla creatura sit absens: sed nos quodammodo tunc illi magis presentes erimus, ut etiam perfecti, cum a carnis fuerimus fragilitate sejuncti. Sive quod secundum nos Deo presentes erimus: quia secundum illum absentes esse nunquam possumus.

Et ideo contendimus, sive absentes, sive presentes, placere illi. Jam modo tales esse actū conamur, quales futuri sumus in regno, natura incorruptibili sine dubio & perfecti. Hoc dicit: quamdiu in mundo positi peregrinamur a Domino, conversatione bona id agamus: ut ei in futuro placere possimus: non ut quidam putant, quia postea quam excesserimus e corpore, ibi aliquid operantes Deum promereamur.

Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi. Pro magnitudine potentie sedentis, magnitudo tribunalis, & terror iudicii æstimanda sunt.

Ut reserat unusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum. Quia de resurrectionis tempore fecerat mentionem, vult ostendere animam omnia per corpus operatam, sive bonum, sive malum. Venite ad me benedicti. Et, Discedite a me maledicti.

Scientes ergo timorem Domini, hominibus suademus: Deo autem metuescimus. Scientes, quantum metus sit divini iudicii, hominibus suademus ut caveant: Deo autem metuescimus, si non & nos formidamus.

Spero autem & in conscientiis vestris manifestos nos esse. Quamvis male vobis suggerit sit de nobis: puto tamen quod non recipiat conscientia vestra de nobis aliud suspicari, quam novit: nec possit aliis magis fidem accommodare, quam sibi.

Non iterum commendamus nos vobis. Quia si superius dixerat: Incipimus nosmetipsos commendare.

Sed occasionem damus vobis glorianti pro nobis. Contra pseudopostolos, qui primum

per detractionem odium eis volebant inferere: ut eis fides facilius haberetur.

Ut habeatis ad eos, qui in facie gloriantur, & non in corde. Ut habeatis ad eos, qui in carnalibus, & in visibilibus, & non in conscientiis gloriantur. Quid respondere potestis contra ea, quæ de nostra obtreptione confingunt, ut etiam sui cordis testimonio revincantur.

Sive enim mente excedimus, Deo. Si, inquit, sensu proprio recta pervertimus in veritatem, ipsi a Deo excidimus, atque alienamur ab eo. Si autem integre sentimus & sobrii, vobis sufficit nostra prædicatione. Dicebat enim de illis, si eorum esset memoria coram Deo, nunquam talia paterentur. Quidam aliter dicunt. Sive in ecclasiis sumus, Deo: sive nostro sensu loquimur, vobis.

Sive sobrii sumus, vobis. Sive abstinentes, propter vos.

Caritas enim Christi urget nos. Necessè est nobis, vel aliquatenus vicem ejus rependere caritati, id est, ut pro ejus corpore patiamur, qui mori pro nobis morte dignatus est.

Æstimantes hoc, quantum si unus pro omnibus mortuus est: ergo omnes mortui sunt. Et pro omnibus mortuus est Christus. Solus inventus est, qui ut immaculata hostia pro omnibus, qui erant in peccatis mortui, offerretur.

Ut & qui vivunt, jam non sibi vivant. Ei debemus vitam nostram, qui illum in omnibus sua morte servavit. Si quis ergo suam potius quam Dei voluntatem facit: sibi vivit, non illi. Unde ipse Dominus ait: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum sibi, &c.

Sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit. Propter calumniam, semper mortis resurrectionem adjungit. De abolitione veterum, & renovatione creaturæ, & reconciliatione nostra ad Deum per Domini nostrum Jesum Christum.

Itaque nos ex hoc neminem novimus secundum carnem. Id est, carnaliter circumcismum, & carnales ceremonias servantem, & nullius veterum imitatur exemplum.

Eti cognovimus secundum carnem Christum, sed nunc jam non novimus. Cognovimus, inquit, secundum carnem Christum: quando maledictum factus, patibulum crucis pro nostra salute suscepit. Nunc autem non ita cognoscimus: non enim est jam passus pro nobis, qui semel pro omnibus & mortuus est, & resurrexit. Aliter: Et si cognovimus Christum, cum adhuc effemus secundum carnem: sed nunc jam non novimus. Quia eis exempla veterum proponebat: ait Christum carnaliter circumcismum, cum Judæis omnia celebrasse. Sed nunc jam ista non novimus: quia post resurrectionem ejus, novum.

rum est Testamentum. Aliter : Qui infirmi sunt, carnaliter credunt Christo : perfecti vero intelligunt, jam post resurrectionem nihil imbecillitatis in eo esse carnalis.

Si qua ergo in Christo nova creatura, veterata transferuntur : Ecce facta sunt omnia nova. Si quis credit in Christo, nova est creatura : intelligens vetera suo tempore fuisse disjuncta, & amodo novo more vivendum.

Omnia autem ex Deo. Quia etiam precepta innovata sunt : tamen & nova & vetera ab uno Deo pro diversitate temporum sunt dispensata.

Qui nos reconciliavit sibi. Quia peccando fueramus ab eo averfi.

Per Christum. Per Christi doctrinam pariter, & exemplum.

Et dedit nobis ministerium reconciliationis. Ut & nos alios reconciliare possimus.

Quoniam quidem Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi. Tribus modis inesse Deum legimus : Secundum infinitatem omni creature, sicut ipse dicit per Prophetam. Nonne cælum & terram ego impleo? Secundum sanctificationem, & peculiarem inhabitationem in sanctis : juxta illud : Et inhabitabo in illis. Secundum plenitudinem divinitatis in Christo, dicente alibi Apostolo : Quia in ipso habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter : mundum reconcilians sibi.

Non reputans illis delicta ipsorum. Hoc est, per solam fidem cognoscens.

Et posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo ergo legatione fungimur. Ut pro Christo nos reconciliemus homines Deo, cujus Christi vice, legati sumus Dei.

Tanquam Deo exhortante per nos. Id est, non ex nobis loquimur, sed ex Deo.

Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. Quod dicit, hoc est : non, inquit, nos pro Christo deprecamur, sed propter id quod pro nobis passus est : ut credentes in ipsum, reconciliemini Deo, hoc est, vice Christi.

Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit. Secundum illud : Christus qui absque peccato erat, pro nobis dicitur factus peccatum, quia pro peccatis nostris mortuus est : Pater pro nobis Christum, qui peccatum nesciebat, peccatum fecit : hoc est, sicut hostia pro peccato oblata, peccatum vocabatur in Lege (ut in Levitico scriptum est : Et imponet manum super caput peccati sui) ita & Christus pro peccatis nostris oblatus, peccati nomen accepit.

Ut nos efficeremur justitia Dei in ipso. Non nostra, nec nobis.

Caput VI.

ADUJUVANTES autem exhortamur. Verbo vos adjuvantes.

Ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. In vacuum gratiam Dei recipit, qui in novo Testamento non novus est : hoc est, nihil in illo proficit.

Ait enim : Tempore accepto exaudivi te, & in die salutis adjuvi te. Acceptum tempus ad exaudiendum, & ad salutem miserandum, in hac vita præsentem est sicut ait Salvator : Ambulate, dum lucem habetis, ne vos tenebræ comprehendant.

Ecce nunc tempus acceptabile. Sicut alibi : Dum tempus habemus, ait, operemur, quod bonum est. Dies autem ideo dicitur hæc vita, quia ad operandum est apta : & concluditur nocte judicii : quæ dies tenebræ erunt peccatoribus, non lux, in qua jam nemo poterit operari. Æstati quoque assimilatur hoc tempus : in cuius comparatione, formica dicitur hyemem sperare venturam.

Ecce nunc dies salutis. Modo solam possumus invenire salutem : quia juxta Prophetæ testimonium, in Inferno nemo constituitur.

Nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum. Nemo a nostro ostendatur exemplo : ne non tam nostrum vitium putetur esse, quam legis.

Sed in omnibus, Non in aliquantibus. Exhibeamus nosmetipsos. Omnes autem hu-
jus causæ in nostra sunt potestate.

Sicut Dei ministros. Dei ministri Deum debent (prout possibile est) imitari, ut ex actu cognoscantur Dei esse cultores. Unde alibi ait : Portate Deum in corpore vestro. Sicut ille se ab omnibus patitur blasphemari, & tamen in præsentem vitam ingratis etiam sua beneficia non negat.

In multa patientia, in tribulationibus. Omnis læsio, tribulatio est.

In necessitatibus. Omne quod necesse est, feramus, ut necesse est.

In angustis. Angustia, est omnis egentia.

In plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus. Manuum, vel discursuum.

In vigiliis. Non minus mentis, quam corporis.

In jejuniis. Notandum cum jejunia virtutibus numerari.

In castitate. Illa est vera castitas, quæ nec mente polluitur.

In scientia. Notandum, quod scientia inter species virtutum.

In longanimitate. Id est, sustinentia longa.

In suavitate. Ut nulli verbis nostris amaritudo.

situdinem generemus : & dicatur de nobis : A
fauces ejus dulcedines , & totum desi-
derium .

In Spiritu sancto . Dum dignum ei nos habi-
taculum preparamus .

In caritate non ficta . Omnia quæ nobis volu-
mus facere , aliis faciamus : ut non diligamus
verbo , sed opere & veritate .

In verbo veritatis . Id est , in verbo Christi :
si apte proferatur & vere , ne fiat de veritate
mendacium .

In virtute Dei , Per arma justitiæ . In vir-
tute Dei , sive legis , contra diabolum dimi-
cemus .

¶ Adextris , & a sinistris . Nec prosperis eleve-
mur , nec frangamur adversis .

Per gloriam & ignobilitatem . Gloriam virtu-
tum , & ignobilitatem carceris .

¶ Per infamiam & bonam famam : ut seducto-
res , & veraces . Ab aliis , ut veraces lauda-
mur : ut seductores ab aliis infamamur : si-
cut & ipse Salvator appellatus est a Judæis
seductor . Quæ omnia æqualiter ferimus , ne
extollant nos laudantes , nec decedant destra-
hentes : quia necesse est utramque partem a-
liquando mentiri . Unde ad conscientiam ro-
deantes , non debemus aliis magis fidem ac-
commodare , quam nobis .

Sicut qui ignoti , & cogniti . Ignoti perfi-
dis & ingratis , & cogniti a fidelibus &
justis .

Quasi morientes , & ecce vivimus . Hoc est ,
usque ad mortem pervenientes : sicut quando
lapidatus est , & mortuus æstimatus surgens
dicebat in Lystris .

Ut castigati , & non mortificati . Castigans
castigavit me Dominus , & mortui non tra-
didit me .

Quasi tristes , semper autem gaudentes . Tri-
stes severitate vultus : corde vero etiam in
tribulatione gaudentes .

Sicut egentes , multos autem locupletantes .
In hoc ipso quo nobis egemus , aliis abun-
damus : dum per nos elemosinæ fiunt : sive
terrenis egentes , alios bonis cælestibus faci-
mus locupletes . Simul attendendum , quomo-
do omnia quasi pati se dicit , non tamen
pati : ut ostendat ista esse quasi imagines
passionum , ad comparationem præmii sem-
piterni .

Tamquam nihil habentes , & omnia possi-
dentes . Sicut ait Salomon , Ejus qui fidelis
est , est totus mundus divitiarum . Nam ex-
cepto , quod omnia nostra Dei sunt , nemo
plus habet , quam qui nullius indiget . Il-
le vero nihil eget , qui præter necessaria ni-
hil requirit . De separatione fideliæ ab in-
fidelibus : & quod omnes sancti templum sint
Dei .

Os nostrum patet ad vos , o Corinthii , cor

nostrum dilatatum est . Ita sumus vestro pro-
fectu provocati , ut tacere penitus non pos-
simus . Profectus enim discipuli , aperit os
magistri . Et cor dilatat atque amplificat ,
id est , facit sensibus abundare . Sicut de Sa-
lomone scriptum est : Quia dedit illi Deus
latitudinem cordis , sicut arenam maris .

Non angustiamini in nobis : angustiamini au-
tem in visceribus vestris . Non ex nobis , fer-
monis angustia : sed quia validiorem vos non
potestis audire doctrinam , ideo ex vobis caus-
a procedit angustia .

Eandem autem habentes remunerationem .
Si eundem sustinueritis laborem . Aut certe
si tantum , quantum dicere possumus , ca-
piatis .

Tamquam filiis dico , dilatamini & vos .
Quasi filii meo exemplo dilatamini , ut ma-
jora recipiatis . Sive sacerdotes in doctrina
exemplo suo præcipit dilatare .

Nolite jugum ducere cum infidelibus . Nolite
illis conjungi , vel æquari : quia jugum simul
non trahunt , nisi pares : id est , nolite pseu-
doapostolis sociari , vel his qui in idolo re-
cumbebant .

Que enim participatio justitiæ , cum iniqui-
tate , aut quæ societas luci ad tenebras ? Nul-
la , sicut nec cum tenebris luci . Simul osten-
dit neminem posse esse justum & injustum :
valde contraria exempla proponens .

Quæ autem conventio Christi ad Belial ?
Aut quæ pars fideli cum infideli . Penitus illi
non potest convenire . In Belial autem dia-
bolum , sive Antichristum in vocabulo , idoli
nominavit .

Qui autem consensus templo Dei , cum ido-
lis ? Vos enim estis templum Dei vivi . Idola
ipsos homines dicit , qui idola colunt : quia
templa sunt dæmonum , sicut justis templum
Dei sunt .

Sicut dicit Deus : Quoniam inhabitabo in il-
lis . Cum ubique sit Deus , tamen in illis pro-
prie habitare se dicit : qui ejus gratia per-
sueunt , qui mundum ei præparant sui cor-
dis hospitium .

Et inambulabo inter eos . Omnes eorum sen-
sus obtinebo , vel percurram .

Et ero illorum Deus . Deus enim natura o-
mnium est , voluntate paucorum : non enim
est Deus mortuorum , sed vivorum .

Et ipservunt mihi populus . Qui voluntate ser-
vi sunt , non natura tantum .

Propter quod exite de medio eorum , & separa-
mini , dicit Dominus . Actû vel conversatio-
ne , vel familiaritate : non loco .

Et immundum non tetigeritis . Omnis qui pec-
cat , immundus enim apud Deum omnis ini-
quus .

Ecce ego recipiam vos . Si vos illi eiecerint .

Et ero vobis in patrem , & vos eritis mihi
in

in filios, & filias. Si vos parentes abdica-
verint infideles, me patrem habebitis sempiternum.

Dicit Dominus omnipotens. Addidit, omnipotens, ne cui impossibile videretur.

Caput VII.

HAS ergo habentes promissiones, carissimi. Tantas & tales promissiones habentibus, quanto studio mundana est domus talem hospitem receptura? & Dei filii, quomodo debent patrem in omnibus iustitiæ operibus imitari.

Mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus. Inquinamentum carnis est, quod per carnem admittitur. Spiritus vero, quod sola cogitatione peccatur.

Perficiemtes sanctificationem. Tunc erit perfecta sanctificatio, si utraque munda fuerit.

In timore Dei. Non in laude hominum, vel timore.

Capite nos, Neminem lesimus. Accipite quod dicimus; sive quod vivimus, ut exemplum nostrum teneatis.

Neminem corrupimus. Mala doctrina. Neminem circumvenimus. Ut ejus aliquid tollereamus.

Non ad condemnationem vestram dico. Prediximus enim, quod in cordibus nostris estis ad commoriendum, & ad convivendum. Non me excusando, vos tales expono: non enim possum de vobis, hoc sentire quos diligo, ut superius commemoravi.

Multa mihi fiducia est apud vos. Multam mihi fiduciam dedistis loquendi: quia in omnibus obedistis, sive quia multum a vobis diligi, non ignoro.

Multa mihi gloriatio pro vobis. Apud alias Ecclesias, de vestra emendatione mihi applaudo.

Repletus sum consolatione. Post multam tristitiam. Sive, sermo mihi suppeditat consolationem, vestro provocatus exemplo & profectu.

Superabundo gaudio, in omni tribulatione vestra. In omni tribulatione vestra tantum gaudeo, ut obliviscar omnium pressurarum.

Nem & cum venissemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro nostra. Ostendere illis vult, quantam pressuram magnitudo gaudii superarit.

Sed omnem tribulationem passi sumus. Nullum genus tribulationis experti non sumus.

Foris pugna, intus timores. Pugna contra infideles, & timor de fratribus falsis: sive, timebamus ne scandalizarentur infirmi.

Sed qui consolatur humiles, consolatus est

nos Deus. Hoc est, humiliatos passionibus & afflictis.

In adventu Titi. Non solum autem in adventu ejus, sed etiam in consolatione. Non solum, quia desideratus, advenit, sed etiam quia illa nunciavit, propter quæ ejus maxime expectabamus adventum.

In qua consolatus est in vobis. Post luctum, quem pro vobis nobiscum habebat.

Referens nobis desiderium vestrum, vestrum fletum. Pro nostra contristatione, & quorundam peccatis.

Vestram emulationem pro me. Quia vice mea emulati estis Del emulatione peccantes. Sive triplex est emulatio: aut imitationis, aut invidia, aut de qua agitur in præsentia.

Ita ut magis gauderem. Quia non modo correxistis vos, sed etiam amplius profecistis.

Quoniam & si contristavi vos in Epistola, non me poenitet. Et si poeniteret videns, quod Epistola illa, etsi ad horam vos contristavit, nunc gaudeo: non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad poenitentiam. Etsi me poenitisset, eo quod vos durius corripuerim: tamen vester facit profectus, ut non me poeniteat: quasi si dicat medicus, etiam si doluisset mihi tam ardentem me usum esse cauterio: sed nunc gaudeo, non quia doluisset, sed quia dolor ille vobis profuit ad salutem.

Contristati enim estis secundum Deum. Non secundum sæculum.

Ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis. Aut nostra negligentia: aut, ut venientes aliquem vestrum damnaremus.

Quæ enim secundum Deum tristitia est, poenitentiam in salutem stabilem operatur. Est enim poenitentia diabolica, adversa salutis: si quis de bono opere poeniteat. Stabilem operatur, stabilem salutem, sive permanentem poenitentiam. De propitiæ enim peccatorum, non debemus esse sine metu.

Sæculi autem tristitia mortem operatur. Sæculi tristitia est, aut de amissis rebus propriis, aut de alienis non invalis dolere, vel de alterius felicitate torqueri. Secundum Deum vero tristitia est, sive sua, sive aliena lugere commissa.

Eccæ enim hoc ipsum secundum Deum contristari vos, quantum in vobis operatur sollicitudinem? Hoc ipsum quod modo factum est, potest vos docere, quid sit inter utramque tristitiam.

Sed defensionem. Quidam habent, sed excusationem: in Græco autem ἀπολογία: id est, satisfactionem præcepti scilicet dicit. Quidam dicunt, hoc loco, sed præpositionem in Latino esse superfluum. Apud Græcos

cos vero consequentiam fructuræ esse feram.

Sed indignationem. Contra peccantes, non negligentiam.

Sed timorem. Timorem Domini, non seculariter.

Sed desiderium. Non fastidium, sed desiderium nostrum.

Sed emulationem. Contra peccantes, ne ultra peccarent: non remissionem.

Sed vindictam. Non veniam nocivam, sed vindictam salutarem.

In omnibus exhibitis vos incontaminatos esse negotio. Probatis vos immunes a culpa: contaminatus enim auctoritatem non habet vindicandi.

Igitur etsi scripsi vobis, non propter eum qui fecit injuriam, nec propter eum qui passus est. Non propter eum, qui patri fecit injuriam tantum, nec propter ipsum solummodo, patrem scripsi. Potest & ita dici: Non propter eum, qui ejectus est, scripsi: neque enim per me hæc sola emendata, vel correpta est causa.

Sed ad manifestandam sollicitudinem nostram, quam habemus pro vobis coram Deo. Ne putetis nos aliquid posse latere, dum pro vobis sumus nimia cura solliciti.

Ideo quoque consolati sumus. Quia vos castos probatis esse in negotio.

In consolatione autem nostra abundantius magis gavisi sumus super gaudio Titi: quia resectus est spiritus ejus ab omnibus vobis. In hoc autem amplius gratulati sumus: quod ita a vobis Titi spiritus est resectus, ut nunquam de ejus mente possit recedere. Profectus quippe discipulorum spiritualia gaudia sunt magistrorum.

Et si quid apud illum de vobis gloriatus sum. Quasi peritus medicus agit qui vulnus jam prope sanatum, blandis unktionibus fovet, ut facilius cauterii ulla sanetur.

Non confusus sum, sed sicut omnia vobis in veritate locuti sumus. Confusionem non habet gloria de profectu.

Ita & gloriatio nostra, quæ fuit ad Titum, veritas facta est. De rebus iustis, non vanitatis, sed veritatis est gloriatio.

Et viscera ejus abundantius in vobis sunt: reminiscens omnium vestrum obedientiam. Omnia vos effectum ejus membra desiderant: ut oculi præsentiam, aures sermonem, os colloquium expectet.

Quomodo cum timore & tremore exceperitis illum. Obedientiam fidelem describit: qui enim ex caritate obedit, timet contristare, quem diligit.

Gaudeo, quod in omnibus confido in vobis. Fecistis me gaudere: quia de obedientia vestra nunquam potui hælitare, & de ministerio in sanctos.

S. Hier. Tom. XI. Pars III.

Caput VIII.

NOTAM autem faciamus vobis, fratres, gratiam Dei, quæ data est in Ecclesiis Macedonia. Causam inchoat de collectis, & exemplo Ecclesiarum illarum, eos ad pœnitentiam & eleemosynam provocat, ut non putarent sibi grave, quod pauperiores videant jam fecisse.

Et quod in multo experimento tribulationis abundantia gaudii ipsorum fuit. Tunc maxime gaudent, quando fuerint tribulati, scientes Apostolos contumeliam in consilio passos pro nomine Christi, publica læticia fuisse gavisos.

Et altissima paupertas eorum abundavit in divitiis simplicitatis eorum. Multum quidem in terrena facultate sunt pauperes: sed in magna simplicitate sunt divites: plus cupientes dare quam habent. Ac propterea Deus animum magis probat, quam quod dextera porrigit; qui enim quantum potest facit, totum fecit. Similiter dives & pauper, quamvis dives amplius dare videatur.

Quia secundum virtutem testimonium illis reddo, & supra virtutem voluntarii fuerunt. Verbis præposteris hoc dicit Testimonium illis reddo, quod secundum vires facientes, supra virtutem voluntarii fuerunt.

Cum multa exhortatione obsecrantes nos gratiam & communicationem ministerii, quod sit in sanctos. Multum suadentes nos, rogaverunt, ut graterent, quæ offerebant, susceperemus in ministerium sanctorum.

Et non sicut speravimus: sed semetipsos dederunt primum Domino, deinde nobis. Amplius quam sperabamus fecerunt, non contenti sua dare, sed seipsos primo Domino tradiderunt, deinde nobis; hoc est, Deus videt voluntatem eorum, non effectum.

Per voluntatem Dei. Non ut nobis placerent sine Domini voluntate.

Ita ut rogaremus Titum: ut quemadmodum capis, & perficiat in vobis etiam gratiam istam. Illorum devotione accensi sumus mittere eum ad vos: ut doctrina & dispositione sua, etiam hoc in vobis perficiat, ne quid minus cæteris habeatis. De collaudatione Corinthiorum & æqualitate, prout quisque habuit, & de ministerio quod sit in sanctos, agit.

Sed sicut in omnibus abundantis fide, & sermone, & scientia: & in omni sollicitudine, in super & caritate vestra in nos. Nota cum fide scientiam esse laudabilem.

Ut & in hac gratia abundetis. Ne cum in aliis vincatis, in hoc ab aliis superemini.

Non quasi imperans dico: sed per aliorum sollicitudinem, etiam vestra caritatis ingenium bonum comprobans. Non impero nec exigo, sed

sed consilium do: ut sicut in multis formam aliis præberis: ita & in isto opere faciatis. Est enim vobis sic ingenua pietas, ut ab aliis eam discere minime egeatis.

Sciatis enim gratiam Domini nostri Jesu Christi: quoniam propter vos egenus factus est, cum esset dives: ut illius inopia vos divites essetis, & consilium in hoc do. Hoc enim vobis utile est. Non ignoratis Dei Filium propter vos pauperem factum, qui universorum erat conditor & Dominus, ut ejus exemplo bonis cælestibus ditaremini. Si ergo ille propter vos temporalia universa contempsit, quanto magis vos dare debetis parva, non vestra, imo sua ei reddere. Ipsi enim datur, quicquid ejus causa porrigitur. Simul & contra Fortunum facit, quod priusquam pauper fieret Christus, dives erat: quia habitabat in Patre.

Qui non solum facere, sed & velle capistis ab anno priore. Ostendit quoddam posse facere non volentes: cum aut importunitates petentis, aut auctoritas præcipientis exigeret.

Nunc vero & factio perficite, ut quemadmodum promptus est animus voluntatis: ita sit & perficiendi, ex eo quod habetis. Quod voluntarie incepistis, implete. Omnis enim boni operis finis est expectandus. Quia sicut factum inviti, acceptum non est: ita voluntas instructuosa est, habentibus eam sine facto.

Si enim voluntas prompta est: secundum id quod habet, accepta est, non secundum id quod non habet. Ne putetis me aliquem supra vires cogere, aut tantum in hac causa a pauperum quantum a divite expetere. Omnes æqualiter dabunt, si unusquisque tantum dederit, quantum potest, non secundum quod non habet. Hoc & Tobias dicebat ad filium: Prout habueris, fili, fac elemosynam.

Non enim ut aliis sit remissio, vobis autem tribulatio: sed ex æqualitate in presenti tempore. Non dico ut vobis nihil servetis, sed quod quidem utrique sufficiat.

Vestra abundantia illorum inopiam suppleat, ut illorum abundantia vestra inopia sit supplementum: ut fiat æqualitas: sicut scriptum est. Date illis carnalia, ut & illi vacantes, possint vobis reddere spiritualia. Isti enim duo gradus, sine alterutro esse non possunt: jam enim ille perfectus non erit de carnalibus cogitando, quamvis misericors, cum non habet, cui dare, vel quomodo dare doceatur.

Qui multum habuit, non abundavit: & qui modicum, non minoravit. De manna hoc dicitur, quod accepit populus in deserto, cuius exemplo docemur, quod omnis superabundantia generet vermes. Simul & ostenditur, quæ Deus dicit, omnibus æqualia esse debere. Et propter hujus testimonii auctori-

tatem, vult nobis Apostolus præsentia omnia esse communia, ut & perfecti doctrinam non abscondant, & habentes sublimitatem mundi, non denegent eis victum. Dignus est enim operarius cibo suo.

Gratias autem ago Deo, qui dedit eandem sollicitudinem pro vobis in corde Titi: quoniam exhortationem quidem suscepit, sed cum sollicitior esset, sua voluntate profectus est ad vos. Gratia quidem exhortationis, & voluntate propria festinavit, ut mercedem haberet, non invitus, quasi ei sic credita dispensatio.

Misimus autem cum illo fratrem nostrum, cujus laus est in Evangelio per omnes Ecclesias. Hoc de Luca intelligitur: quia laudem in Evangelio confendendo videtur habere præ cæteris; qui etiam Actus, Apostolorum præter Evangelia scripsit.

Non solum autem, sed & ordinatus est ab Ecclesiis comes peregrinationis nostre, in hanc gratiam, quæ ministratur a nobis. Testimonio Ecclesiarum idoneum eum & probatum fuisse, demonstrat.

Ad Domini gloriam, & destinatum voluntatem nostram. Propositam, sive paratam.

Devitantes hoc, ne quis nos vituperet in hac plenitudine, quæ ministratur a nobis in Domini gloriam. Ne quis dicat, quomodo Christus legem implevit: cum videamus Christianos, non tantam elemosynam facere quantum fieri in lege præceptum est?

Providemus enim bona, non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus. Nihil enim propter humanam gloriam facimus, sed tamen nolumus, ut per nos aliquis scandalum merito patiatur: sed ut omnes videntes opera nostra bona, magnificent Patrem nostrum.

Misimus autem cum illis & fratrem nostrum. Quidam hoc de Apollo asserunt dictum.

Quem probavimus in multis sæpe sollicitum esse. Testimonium illi dat, ut facilius audiatur.

Nunc autem multo sollicitiorem confidentia multa in vos. Multo nunc sollicitiorem comprobamus eum, propter vos: quia vestra obedientia provocatur, sive qui adjuti a Tito, sive quia per seipsum comprobavit.

Sive pro Tito, qui est socius meus, & in vobis adiutor, sive fratres nostri, Apostoli Ecclesiarum gloria Christi. Quod dicit, hoc est: Tam, Titi causa, qui eorum obedientiam collaudaverat, quam eorum qui ad ipsum fuerant pariter destinati: ita se exhibent, ut & caritatis sinceritatem & Apostolica pro ipsis gloriæ veritatem, in conspectu omnium comprobarent.

Ostensionem ergo, quæ est caritatis vestre & nostre gloriæ, pro vobis in illos ostendite in faciem

ciem Ecclesiarum: Ut videant[ur] verum esse, quod dicitur in omnibus Ecclesiis de vestro profectu. Sive aliter, ostendite caritatem vestram de qua coram omnibus Ecclesiis gloriamur.

Cap. IX.

NAM de ministerio, quod sit in sanctos, ex abundanti est mihi scribere vobis. Scio enim promptum animum vestrum, pro quo de vobis glorior apud Macedones. Mutare videtur, sanctos, hic sensum: & ideo quidam dicunt eum superius de laicis dixisse: hic vero de sacerdotibus sanctis. Alii vero ajunt eum de elemosinis huicque tractasse, modo autem de ministerio verbi commone: quod sanctificationis per baptismum exhibetur. Hi vero duo sensus usque ad finem causæ diligenter utrique sunt colligendi.

Quoniam & Achaia parata est ab anno præterito. Tota provincia, cujus caput estis, per nos ad hoc ministerium provocata est.

Et vestra æmulatio provocavit plurimos. Hic æmulatio pro imitatione ponitur.

Misimus autem fratres, ut ne quod gloriamur de vobis, evaneat in hac parte. Superius memoratur: Qui vos commoneant ne aliter inveniant: in parte doctrinæ, sive ministerii, quam putabam.

Ut quemadmodum dixi, parati sitis: ne cum venerim Macedones mecum, & invenerim vos imparatos, erubescamus nos, ut non dicamus vos, in hac substantia. Si nos erubuerimus pro, quasi falso gloriantes: quanto magis vos & vestra negligentia, & pro nostro rubore? Multa enim confusio est, si quis pro eo, qui eum diligit, erubescat.

Necessarium ergo existimavi rogare fratres, ut præveniant ad vos, & præparent repromissam benedictionem hanc paratam esse. Sive a benedicens, sive quia per humanitatem eorum benedictio nascitur Dei.

Sic quasi benedictionem, non quasi avaritiam. Hoc autem dico: Qui parce seminat, parce & metet. Et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Unusquisque prout destinavit in corde suo, non ex tristitia, aut necessitate. Benedictio erit si grato animo tribuatur.

Hilarem enim datorem diligit Deus. Avarus autem hilariter dare non novit. Inscientia autem avarus est, qui sensum non vult implere, quem cepit. Unde Dominus neminem in via salutare præcepit: hoc est, nulli transitorie verbum annunciare salutis. F Hic est autem, qui parce seminat, parce & metet. Contra Jovinianum etiam hic locus facit, ubi meritum gradus esse monstrantur. Et qui seminant in benedictionibus, de benedictio-

nibus & metet. E contrario ergo in maledictione seminans, inde & metet: sicut scriptum est: Non semines mala in sulcis injuriarum, & non metes ea septuplum. Unusquisque prout destinavit in corde suo, id est, voluntarius, non coactus: non ex tristitia, aut ex necessitate: hilarem enim datorem diligit Deus, secundum sapientiam Salomonis: Et in omni dato, hilarem fac vultum tuum. Si autem de scientia intelligitur, hilarem in labore suo vult esse doctorem: sicut de se alibi dicitur. Si enim volens hoc ago, mercedem habeo, & reliqua.

Potens est autem Deus: Sive ne inopiam formidarent, sive gratuitum donum sapientiarum.

Omnem gratiam abundare facere in vobis. Gratiam nascentiarum, quia exinde per opera vestra, Deo gratiæ referuntur. A fructu enim frumenti, vini & olei sui, multiplicati sunt.

Ut in omnibus semper, omnem sufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum, sicut scriptum est. Ita ut tam carnalium misericordiarum, quam spiritualium, id est, doctrinarum opus bonum possitis implere, sicut scriptum est:

Dispersit, dedit pauperibus, Sive sensus pauperibus, sive substantia: sicut superius ait, Illorum abundantia vestra inopiam sit supplementum.

Justitia ejus manet in æternum. Rebus temporalibus æterna justitia comparatur.

Qui autem administrat semen seminanti, & panem ad manducandum præstabit. Hoc ait: Quod; Deus qui velle eis præstitit, etiam facere perficiat in vobis. Hoc est, Deus qui tibi dedit unde dispenfes, esurientem minime patietur. Si autem ad semen verbi resferas: Qui dedit officium docendi, præstabit & escam tibi: modo ad hoc solum vacare velis.

Et multiplicabit semen vestrum. Humilitatis, vel sermonis.

Et augebit incrementa frugum justitiæ vestrae. Fruges justitiæ, sunt facultates, cum de eis sit justitia. Cum vero aut inique congregantur, aut ad avaritiam, vel superbiam possidentur, fruges iniquitatis sunt. Pretio enim gravans triticum, in populo maledicitur: sive fruges justitiæ sermones sunt Dei. De fructu enim laborum suorum satiabitur sapiens.

Ut in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem, qua operatur per vos gratiarum actionem Deo. Ut sine discretionem omnibus simpliciter indigentibus tribuatis. Non quærentes, cui, sed, quare detis.

Quoniam ministerium hujus officii non solum supplet ea, quæ desunt sanctis, sed etiam abun-

abundat, per multas gratiarum actiones in Domino. Duplicem potestis habere mercedem: & perfectionem sanctorum, & gratiarum in Domino actiones. Aliter: Non solum docet sanctos, sed Domino gratias agit, qui nos tanta sapientia erudit.

Per probationem ministerii hujus, glorificantes Deum in obedientia confessionis vestre, in Evangelio Christi. Per hoc ministerium esse probamini Christiani, magnificantes Deum per operum confessionem, sicut e contrario alii factis negare dicuntur. Aliter, perfecte docetis, & ostenditis divinum esse, in quo Deum per obedientiam magnificatis.

Et simplicitate communicationis vestre in illos, & in omnes, & in ipsum obsecratione pro vobis. In omnes simpliciter tribuentes, sive docentes bona, quae communicatis potius, quam donatis, certi vos cum multiplici ea sanore recepturos. Haec omnia operatur administratio hujus officii, quae etiam in hoc abundat.

Desiderantium vos, propter eminentem gratiam Dei in vobis. Quis autem non desideret talem propter gratiam, sive scientiae, sive misericordiae ceteris eminentem.

Gratias ago Deo super inenarrabili dono eius. Qui tantam nobis gratiam pietate sua conferre dignatus est. De armis carnalibus & spiritualibus, & de Apostoli potestate, & de his qui seipsos commendare conantur.

Caput X.

IPSE autem ego Paulus, obsecro vos per mansuetudinem & modestiam Christi. Ea vos mansuetudine rogo qua Christus, cum se posset de injuriis ulcisci, noluit, ut vel sero se corrigerent.

Qui in facie quidem humilis sum inter vos: absens autem confido in vobis. Semper Sanctorum praesentia, per nimiam humilitatem, minus intelligentibus potest esse contemptui. Absentes vero si necesse fuerit, confidenter suam indicant potestatem. Qui praesentes sic sunt, quasi nihil possint habere virtutum: si tamen nihil desiderii reppererint in subiectis.

Rogo autem vos, ne praesens audeam. Ita agite, ne mihi necesse sit manifestare virtutem.

Per eam confidentiam, qua existimor audere in quosdam. Nam omnis existimatio facta est, sicut est. Puto autem quod & ego spiritum Dei habeam.

Qui arbitrantur nos, tanquam secundum carnem ambulemus. Qui putant nos nihil amplius ceteris hominibus habere virtutis.

In carne enim ambulantes, non tamen se-

condum carnem militamus. Nam arma militiae nostrae non carnalia sunt, sed potentia Deo. In corpore videmur incedere, sed ut Dei ministri spiritualiter militamus. Arma, quippe militiae nostrae non sunt facta de ferro, sed manu hominis fabricata sunt, sed potentia Dei: qua plus, vel verbo agas, quam alii homines carnalibus armis.

Ad destructionem munitionum consilia destruentes. Muniant enim & circumdant doctrinam suam falsi doctores astutiae argumentis, quas aereas potestates Apostolus destruit virtute gratiae spiritualis: sicut illum Magum vias Domini perverfis disputationibus subvertentem, Paulus verbo cecavit. Item cognitiones adversarias, nec adversus Christum fugerunt, destruendas dicit.

Et omnem altitudinem extollemem se adversus scientiam Dei. Quid tam superbum, quam divinis contraire doctrinis.

Et in captivitatem redigentes omnem intellectum, in obsequium Christi. Illos destruimus, qui sub nomine obsequii Christi, omnem intellectum sententiae cupiunt captivare.

Et in promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam, cum impleta fuerit vestra obedientia. Parati ad ulciscendum omnem inobedientiam, cum impleta fuerit obedientia. Hoc dicit Apostolus, modo paratum se esse ulcisci omnem inobedientiam, cum ea quae praecipiantur, impleverint. Item cum jam vestra per nos obedientia fuerit impleta, illi non audiuntur, potestatem se vindicandi accepisse a Domino, quia mentiuntur.

Quae secundum faciem sunt, videte. Hoc est ab illis qui in facie gloriantur, cavete. Tam manifesta est rei probatio, ut facillima sit intellectu. Sive ab his hypocritis vobis cavete, qui in praesentia gloriantur.

Si quis confidit, Christi se esse, hoc cogitet iterum apud se: quia siens & ipse Christi est, ita & nos. Nemo tam stultus est, quam qui se solum Christi esse gloriantur.

Nam etsi amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra, quam dedit nobis Dominus in aedificationem. Nam etsi me magis potestatem a Christo accepisse dixerim, quam ceteros, ut Apostolus, non erubescam: quia verum dico, & non gloriae, sed aedificationis causa compulsus haec facio.

Et non destructionem vestram: non erubescam. Nam illi & usurpata & in destructionem exercere cupiunt potestatem.

Ut autem non existimer tanquam terrere vos per Epistolas: quoniam quidem Epistola, inquit, graves sunt & sortes: praesentia autem corporis infirma & sermo contemptibilis. Hoc ideo dico, ne quis me putet illa comminari, quae implere non possum, ut de me jactant deceptiores.

Hoc

*Hoc cogitet, qui ejusmodi est: quia quales A
sumus verbo per Epistolas, absentes, tales &
præsentem in factis. Qui? putat hoc, sciat omnia
me posse facere, si necesse sit, quæ
promitto. Nam obedientibus per humilitatem
inferimus: & peccantibus per severitatem
fortis existo.*

*Non enim audentis inferere, aut comparare
nos quibusdam qui seipso commendant. Id est
non debemus ita Deum contemnere, ut co-
æquemur aliquibus, qui suis laudibus ma-
lunt, quam Dei gratia commendari, nec B
nobis possumus majora jactare, quam su-
mus.*

*Sed & ipsi in nobis nosmetipsos metientes.
Non excedimus mensuræ nostræ terminos.*

*Et comparantes nosmetipsos nobis. Non mi-
noribus: sicut cum illi nihil sint, Aposto-
lis se non modo æquales faciunt, sed etiam
anteponunt.*

*Nos autem non in immensum gloriamur:
sed secundum mensuram regulæ, quæ mensus
est nobis Deus mensuram pertingendi usque ad C
vos. Non enim quasi non pertingentes, ad vos
superextendimus nos. Nihil supra mensuram
humanam facimus, sed in apostolorum gra-
tiam, quantum nobis Dominus donare di-
gnatus est, per quam vobis, Corinthii,
prædicamus, nec enim hoc usurpatione fe-
cimus, sed præcepto.*

*Usque ad vos enim pervenimus in Evan-
gelio Christi. Non nostro, ut illi qui prædi-
cando se, suum Evangelium faciunt.*

*Non in immensum gloriantes in alienis la-
boribus. Immensum est in alienis laboribus
gloriar. Illi autem semper ad fideles ibant,
qui signa minime quærebant.*

*Spem autem habentes, crescentis fidei ve-
stræ in vobis magnificari secundum regulam
nostram. Qui non munera a vobis, sed mer-
cedem a Deo vestræ fidei expectamus.*

*In abundantia: etiam in illa quæ ultra vos
sunt, evangelizare. Id est, non enim usque
ad vos sulticit pervenire: sed cum vestra
fides creverit, alio transiemus.*

*Non in aliena regula in his, quæ preparata
sunt gloriar. Sicut illi de preparatis jam ab
aliis imprudenter gloriantur.*

*Qui autem gloriantur, in Domino glorietur.
Jam gloriar in Domino exhortatur: cujus
virtutes in eo operate sunt.*

*Non enim qui seipsum commendat, ille pro-
batum est: sed quem Deus commendat. Seip-
sum commendat, qui ipse laudat se: Illum
vero Dominus commendat, qui signorum
virtutibus commendatur.*

Caput XI.

UTINAM suffineretis modicum quid insu-
pientis meæ: sed & supportate me.
Sustinete me, qui multum sustinere consu-
vistis imprudentiam meam. Ideo insipientem
se dicit: quia illi necesse erat aliqua de se
dicere, licet vera: ut ostendat, quam vere
insipientes sunt, qui falso se laudant. Sed &
supportate me.

*Emulor enim vos, Dei æmulatione. Despon-
di enim vos uni viro virginem castam exhibe-
re Christo. Id est, non stimulo livoris in-
flammor, sed vos tanquam pater divina æ-
mulatione cultodio, ut possim vos immacu-
lato Christo conjungere: tanto majore stu-
dio conversatos, quanto meliori estis sponso
jungendi.*

*Timeo autem ne sicut serpens Evam seduxit
astutia sua: ita corrumpantur sensus vestri.
Serpens Evam, de Deo mentiando, seduxit:
affirmans solum Deum comminatum esse
mortem, nec esse jam illaturum. Ita &
pseudoapostoli asserbant ideo Evangelii præ-
cepta addita, ut vel sic lex antiqua servaretur:
& eam solum sufficere custodiam, perquirunt
æmulatores. Jam nunc serpens similitur
quosdam seducit, gehennam propter
solum terrorem asserentes nominari: quam
aut penitus non esse, aut æternam non esse
affirmant, contra auctoritatem omnium Scri-
pturarum.*

*Et excidant a simplicitate. Quia Dei ver-
bum simpliciter credere, non est hominum
perverforum.*

*Quæ est in Christo Jesu. Castus sensus, qui
uni viro conjungitur Christo: & solius illi
semel promissa sufficiunt.*

*Nam si is qui venit, alium Christum præ-
dicat, quem non prædicavimus: aut alium
spiritum accipitis, quem non accepistis: aut
aliud Evangelium, quod non recepistis: recte
pateremini. Si vobis amplius aliquid gratiæ
prædicaretur, quam per nos accepistis, recte
eos nobis præponi forsitan pateremini.*

*Existimo enim, nihil me minus fecisse. Me
minus fecisse istis, qui non nihil sunt, ne
putetis.*

*A magnis Apostolis. Quanto magis Pe-
trus & cæteri prædicant minus aliquid ac-
cepisse.*

*Nam & si imperitus sermone, sed non
scientia. Nam sicut isti: qui cum sint
scientia imperiti, in sermone tumido glo-
riantur.*

*In omnibus autem manifestus sum vobis.
Ostendit integritatem suam, quæ per Deum
omnia fecerit: cum nec avaritiam, nec
gulam,*

gulam, nec gloriam ab eis aliquando quæ-

Aut nunquid peccatum feci meipsum humilians, ut vos exaltemini? Si forte hoc solum peccavi, qui propter vos etiam licita, & concessa contempni.

Quoniam gratis Evangelium Dei evangelizavi vobis. Qui neque panem quotidianum, quem ordinavit Dominus, accepimus.

Alias Ecclesias expoliavi, accipiens stipendium ad ministerium vestrum. Cum vobis prædicarem, mihi Macedones ministrabant.

Et cum essem apud vos, & egerem: nulli onerosus fui. Hoc fuit ex veritate, infirmitatem portare parvulorum, ut nectunc quidem vellet accipere cum egeret.

Nam quæ mihi deerat, suppleverunt fratres, qui venerunt de Macedonia. Qui non occurrerant, manibus adorando fratres, quos noverunt falsos nec pseudoapostolos susceperant, quinimo vincebant.

Et in omnibus sine opere me vobis servavi, & servabo. Quando infirmos vos habueritis.

Est veritas Christi in me. Sicut Christus semel statuit, nec negavit, necesse est utaliquando non mentitus ita faciam.

Quoniam hac gloriatio non infringetur in me in regionibus Achaia. Gloriationem, propter Deum concessam contemnit, præcipue si inopiam patiatur.

Quare? Quia non diligo vos: Deus scit. Ipse novit utrum vos diligam, an non. Imo ideo a vobis non accipio: quia multum vos diligo.

Quod autem facio, & faciam, ut amputem occasionem eorum, qui volunt occasionem: ut in quo gloriantur, inveniantur sicut & nos. Hic reddit causam, quæ ipse non acceperit, & adversarii cum docerent gulam, avaritiamque scelerentur, quærentes perpaucum aditum invenire lucranti, ut hic vel panem acciperet, illi aurum licentius exigerent. Ideo tollit occasionem Apostolus, ut in hoc appareant, qui propter Deum docerent, si a discipulis nihil ex peterent.

Nam ejusmodi pseudoapostoli sunt. Dicentes: Hæc dicit Dominus, cum ipse non miserit eos: & visiones a corde suo loquuntur.

Operarii subdoli, transfigurantes se in Apostolos Christi. Subdolos est, qui aliud fingit, cum aliud agit: ut sub contemplatione evangelicæ predicationis contegat rapacitatem. Tales enim prædicatores, ut hominibus placeant, necesse est adulari, ut adulando placeant, & placendo accipiant. Et quæ commendantur dicunt, non ea quæ ædificant audientem. Plerique eorum non tam pecuniam desiderant, quam honorem: arbitantes se minimis opibus esse ditatos, si ab omnibus

collaudentur: sed nec pecuniâ ideo spernunt, quia non habent, sed quia in reconditis habent. Veri autem & simplices magistri Apostolos imitantur, dicentes: Neque enim fuimus in sermone adulatores aliquando, nec in occasione avaritiæ, neque quærentes ab omnibus gloriam, nec a vobis.

Et non mirum. Ipse enim satanas transfiguratur se in angelum lucis. Non tam facile somniis, aut aliquibus quasi angelis lucis, fides habenda, ne forte transfigurer. se satanas in angelum lucis, & decipiat ac fallat incautos.

Non ergo est magnum, si ministri ejus transfigurentur, velut ministri justitiæ. Non mirum, si ministri satanæ, avaritiæ, id est, gloriæ causa fingant se justitiam prædicare.

Quorum finis erit secundum opera eorum. Mala opera, malus finis expectat.

Iterum dico, ne quis putet me insipientem esse. Alioquin velut insipientem accipite me: & ego modicum, quid gloriæ. Jam superius dixit: Sustinete modicum quid insipientiæ meæ: & reddiderat rationem, quia zelo Dei eos zelaret: non gloriæ desiderio esset de se aliquid dicturus: ne ejus in odium versi, falsos Apostolos sequerentur. Si ergo insipientia ejus tam sapiens est, quam sapiens erit ipsa sapientia? Simul notandum, quia mirum esse non debet si ad tempus falsa doctrina prævaleat, cujus auctoribus in fine vindicta promittitur.

Quod loquor, non loquor secundum Deum: sed quasi in insipientia: in hac substantia gloriæ. Si hic necessitate populi compulsi, negat se secundum Deum gloriari: quid de illis sentiendum est, qui sola jactantia gloriantur substantiæ gloriæ? Est enim alia vera substantia gloriandi.

Quoniam multi gloriantur secundum carnem: & ego gloriabor. Quoniam in nobilitate terreni generis gloriari, carnale est.

Libenter enim sufferitis insipientes, cum sitis ipsi sapientes. Video enim vos cum edocti sitis, nullius momenti insipientibus facile consentisse.

Sustinetis enim si quis vos in servitutem redigit. Legis, vel Pharisaorum, qui dominatum in populum exercebant.

Si quis devorat, se quis accipit. Convivia, vel munera. Si quis accipit pecuniam.

Si quis extollitur. Judaica superbia, vel de scientia, vel de generis qualitate.

Si quis in faciem vos cadit. Si quis etiam præsentibus objurgat.

Secundum ignobilitatem dico. Ignobilitas enim maxima est, si quis filius Dei, de terrena nobilitate se jactet.

Quasi nos infirmi fuerimus in hac parte. Ab illis minus aliquid habeamus.

In quo quis audeat: in insipientia dico. Hic A hil potuerint prævalere. Hæc autem idcirco fe Apostolis comparat, laborum suorum contemplatione. Item notandum quod quasi temerarium dixerit, audent.

Audeo & ego. Possim audent si volo.

Hebrei sunt, & ego. Israelite sunt, & ego. Semen Abrahæ sunt, & ego. Si in hoc gloriantur: & ego huius sum gentis.

Ministri Christi sunt, & ego. Notandum quod si quis de Christi solum ministerio gloriatur, non sapienter hoc facit.

Ut minus sapiens dico, plus ego. In laboribus plurimis: in carceribus abundantius: in plagis supra modum: in mortibus frequenter. A Judeis quinquies quadragenas una minus accepi. Ter virgis cæsus sum: semel lapidatus sum. Quinque vicibus tricenarum, & novenas quasi transgressor legis accepi. Hæc autem in Actibus Apostolorum non omnia reperiuntur: quia nec in Epistolis omnia quæ ibi scripta sunt continentur.

Ter naufragium feci: nocte ac die in profundo maris fui. In ultimo periculo, cum navim in profunda tempestate deducam, in horas fluctu operiri putaremus.

In itineribus saepe: periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus. Qui explorare subintroierunt nostram libertatem.

In labore & ærumna, in vigiliis multis, in fame & siti, & in jejuniis multis. In frigore & nuditate. Fames necessitatis est, jejuniarum voluntatis.

Præter illa quæ extrinsecus sunt instantia mea, quotidiana sollicitudo omnium Ecclesiarum. Præter illa quæ per mansuetudinem leviora esse videntur.

Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur?, & ego non uxor? Non dixit, scandalizor: quia in fide scandalizatur. Cum infirmantibus infirmor: cum periculis perire me credo: sic enim uxor tristitia, ut animo ardere me sentiam.

Si gloriari oportet. Nam si gloriari necessesse est, non in his quæ ad lætitiarum, sed quæ ad moerorem pertinent, gloriabor.

Quæ infirmitatis meæ sunt gloriabor. Manifeste infirmitates suas Apostolus tentationes quas sustinebat, persecutionesque significat. Item omnes superiores necessitates, uero infirmitatis nomine definit, eo quod humanas imbecillitates itæ prævaleant.

Deus & Pater Domini nostri Jesu Christi scit, qui est benedictus in sæcula, quod non mentior. Rem quasi difficile dicturus, quod Judei contra eum etiam principes gentium concitassent, ante implorat testimonium Dei: ne verè hoc jactantiæ imputaretur, quod adversus eum etiam regna surrexerint, & ni-

hil potuerint prævalere. Hæc autem idcirco enumerat, ut ostendat quid interfuit inter veros, & falsos Apostolos.

Damasci præpositus gentis Aretæ regis, custodiebat civitatem Damascenorum, ut me comprehenderet. Et per fenestram in sporta dimissus sum per murum, & sic effugi manus ejus. Præpositus gentis illius erat, cui imperabat Aretæ rex.

Caput XII.

SI gloriari oportet, non expedit quidem. Non mihi expedit, qui necessitate compellor.

Veniam autem ad visiones, & revelationes Domini. Sibi infirmitates, Domino visiones ascribit.

Scio hominem in Christo. Sive humilitatis causa de se in alterius persona loquitur: sive de alio: verum potest utrumque constare.

Ante annos quatuordecim: sive in corpore, sive extra corpus, nescio, Deus scit, raptum hujuscemodi usque ad tertium cælum. Quia iterum repetit, ostendit aliam fuisse visionem. Vide quanta necessitas fuit, ut quod annis quatuordecim celaverat, prodere cogeretur.

Et scio hujuscemodi hominem, sive in corpore, sive extra corpus, nescio: Deus scit: quoniam raptus est in paradysum. Iterando Apostolus hunc talem hominem, ostendit secundo esse raptum: semel usque ad tertium cælum, ubi vidit visiones: & semel in paradysum, ubi revelata sunt ei ineffabilia verba.

Et audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui. Sive quæ nulli dicere fas est, sive, quæ impossibile est humanam enarrare naturam. Hoc contra Arianos.

Pro hujuscemodi gloriabor: pro me autem nihil. Visione, vel homine: pro me autem non gloriabor in mea virtute: quia non est revelatio mea, sed Dei.

Nisi in infirmitatibus meis. Nam & si voluero gloriari, non ero insipiens: veritatem enim dicam. Hic videtur ostendere, cum de alio dicat, etiam si dicat, causam gloriandi habere nolle.

Parco autem, ne quis me existimet supra id quod videt in me, aut audit aliquid ex me. Sufficiunt manifesta, etiam si celentur occulta.

Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus satanæ. Quanta putatis esse, quæ celo, ut merito mihi esset stimulus necessarius, qui me hominem esse semper mihi demonstraret. Stimulum carnis, angelum satanæ: tentationes

nes persecutionum, Apostolus se sustinuisse A significat.

Qui me colaphizat. Aut tribulationes suscitando, aut dolores. Quidam enim dicunt cum frequenter dolore capitis laborasse.

Propter quod ter Dominum rogavi, ut discederet a me. *Et dixit mihi.* Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur. Hic intelligimus etiam sanctos ignoranter nonnunquam aliqua inimpetrabilia postulas: simul etiam discimus, quod importuna petitio, vel responsum mereatur, si non B meretur effectum.

Libenter igitur glorior in infirmitatibus meis: ut inhabitet in me virtus Christi. Postquam cognovi professe, quod nocere putabam.

Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis. Non in honoribus. *In necessitatibus.* Non in otio, non in divitiis.

In persecutionibus, in angustiis pro Christo. Non pro crimine: unde Salvator docuit, C ut sola causa iustitiae patiamur, Petro similiter id attestante.

Cum enim infirmor, tunc potens sum. Maxima potentia est infirmari pro Christo, & magnæ divitiæ, indigere.

Faciens sum insipiens. Insipientem esse dicit, aliquem se in laboribus jactare, vel virtutibus,

Vos me coegistis. Ego enim a vobis debui commendari. Nihil enim minus feci ab his, qui sunt supra modum Apostoli. Sed hoc vos coegistis, qui cum aliis de me satisfacere deberetis, quod nihil minus fuerim a magnis Apostolis: iterum opus habetis, ut vos de- D nuo commendemus.

Tamen si nihil sum: signa tamen apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia, in signis & prodigiis & virtutibus. Ego quidem nihil sum ut homo: sed Apostolatus sua in vobis signa monstravit: hoc est, patientiam in moribus, & prodigia in signis.

Quid est enim, quod minus habuistis præ cæteris Ecclesiis, nisi quod ego ipse non gravavi vos? Donante mihi hanc injuriam. Quibus alii Apostoli prædicaverunt. De integritate Apostoli, & severitate acceptæ potestatis a Domino, in eos qui penitentiam negarunt, agit.

Ecce tertio hoc paratus sum venire ad vos: & non ero gravis vobis. Non enim quareque vestra sunt, sed vos. Salutem vestram desidero, nec munera.

Nec enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis. Ego magis si habere, vobis dare deberem.

Ego autem libentissime impendam, & superimpendam ego ipse pro animabus vestris abun-

dantius: licet plus vos diligens, minus diligar. Quod habeo labore nimio, impendo, & plusquam possum impendam. Perfecta enim dilectio non solum totum, quod habet, gratis impendit, sed etiam ipsa libenter superimpenditur si necesse est.

Sed esto. Ego vos non gravavi, sed cum essem astutus, dolo vos cepi. Nunquid per aliquem eorum quos misi ad vos, circumveni vos? Per omnia se purgat, ipsorum semper conscientiam testem invocans: simul & quomodo se ab illis possint cavere demon- strans.

Rogavi Titum, & misi cum illo fratrem. Nunquid Titus vos circumvenit? Nunquid aliquid vobis abstulit ad me perferendum?

Nonne eodem spiritu ambulavimus? Nonne eisdem vestigiis? Nonne uno spiritu omnia gerimus?

Olim putatis, quod excusamus nos apud vos. Non sicut superius dixi, placemus vobis: sed ne nobis cum venerimus necesse sit acris vindicare.

Coram Deo in Christo loquimur. Omnia autem, carissimi, propter adificationem vestram. Quem fallere impossibile est.

Timeo enim ne forte cum venero, non quales volo inveniam vos: & ego inveniar a vobis qualem non vultis. Timeo si vos non invenero iustos, & ego vobis severus inveniar. Blandimentis minas jungit.

Ne forte contentiones, emulations, animositates, disensiones, detractones, susurriones, inflationes, seditiones sint inter vos. Ne iterum cum venero humiliet me Deus apud vos. Propter hæc se dicebat severissime vindicare. Quid faceret si nostris temporibus adveniret, quibus ad comparisonem aliorum criminum, ista ne putantur quidem esse peccata.

Et luceam multos ex his, qui ante peccaverunt, & non egerunt penitentiam. Hoc est contra Novatianos penitentia negatores: si enim luget penitentiam non agentes, utique de agentibus gaudet.

Super immunditia & fornicatione, & impudicitia, quam gesserunt. Impudicitia gravior est fornicatione, quasi monstruosa turpitudine: sicut ille fecit, qui uxorem patris accepit.

Caput XIII.

ECCE tertio hoc venio ad vos: in ore duorum, vel trium testimonium stabit omne verbum. Secundum legem, contra Manichæos.

Predixi enim & predico, ut presens vobis, & nunc absens his, qui ante peccaverunt, & cæteris omnibus: quoniam si venero, iterum non parsam. Qui post documenta prio- rum

rum peccaverint, non ipsis parcam : quia antecedentium ruina, sequentes debet facere cautiore.

An experimentum queritis ejus, qui in me loquitur Christus? An in me Christum tentatis : utrum in vobis valeat vindicare?

Qui in vobis non infirmatur. Quem non infirmum, sed potentem esse nec ipsi negavit.

Sed potens est in vobis. Quanto magis in vobis carporibus fui.

Nam & si crucifixus est ex infirmitate : sed vivit ex virtute Dei. Quod crucifixus est, nostræ est infirmitatis : quod vivit, suæ virtutis.

Nam & nos infirmi sumus in illo, sed vivemus cum eo ex virtute Dei in vobis. Sive, qui nos quasi infirmos provocatis, invenitis nos vivere cum Christo in virtute Dei, cum in vos vindicare cœperimus. Sive nos in presenti quidem infirmamur, sed in futuro cum illo, non in nostra, sed Dei virtute vivemus.

Vosmetipsos tentate, si estis in fide : ipsi vos probate. Si in fide estis, & in nobis vos cognoscite : date sententiam in peccante, & videte si non statim, cum vestro verbo vindicta procedat.

An non cognoscitis vosmetipsos, quia Christus Jesus in vobis est? Nisi forte reprobi estis. Dei virtus, si tamen vos minime reprobavit.

Spero autem quod cognoscitis : quia nos non sumus reprobi. Spero vos sensuros quomodo, nos converteremur.

Oramus autem Deum, ut nihil mali faciat : non ut nos probati pareamus, sed ut vos quod bonum est faciat. Nos autem ut reprobi sumus. Si enim mali aliquid feceritis, nos vindicando parebimus probati : sed malimus, nos reprobos videri, tantum ut vos, quod bonum est faciat.

Non possumus enim aliquid adversus veritatem : sed pro veritate. Innocentiae enim nostræ sententia obesse non poterit, nisi ei, qui pro certo peccaverit.

Gaudemus enim quoniam nos infirmi sumus, vos potentes estis. Gaudemus si non sit necesse, ut nostra virtus appareat, sicut Petri apparuit in Sapphira & Ananias.

Hoc & oramus vestram consummationem. Ut vos perfecti sitis potentes.

Ideo enim hæc absens scribo, ut non presens durius agam, secundum potestatem, quam Dominus dedit mihi. Si non correxeritis vos, durius adhuc acturus sum, quam scribendo denuntio.

In edificationem. Ut & vos de cætero emendetis : & alii peccare formident.

Et non in destructionem. Ad quam sibi pseudoapostoli potestatem usurpant.

De cætero, fratres, gaudete, perfecti estote, exhortamini. Notandum quod toti Ecclesie scribens, dicit eos omnes debere esse perfectos : & quod laicos jubet se invicem exhortari.

Idipsum sapite. Pacem habete : & Deus pacis, & dilectionis erit vobiscum. Alioquin auctor dissensionis & odii contrarius erit vobis, & vos cum illo permanebitis in æternum, si ille hic vobiscum manserit semper.

Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes sancti. Non honorati, aut divites.

Gratia Domini nostri Jesu Christi, & caritas Dei, & communicatio sancti Spiritus. Contra Arianos, qui ideo Patrem majorem esse contendunt : quia plerumque primus nominatur in ordine.

Sit cum omnibus vobis. Amen. Non aliquantis : sive quod omnes in his donis vellet esse perfectos.

Explicit Commentarius in secundam Epistolam ad Corinthios.

COMMENTARII IN EPISTOLAM AD GALATAS.

Caput I.

PAULUS *Apostolus non ab hominibus, neque per hominem.* Sicut sacrarum Scripturarum testatur auctoritas, neminem venire ad Patrem nisi per Filium & Spiritum sanctum: item neminem venire ad Filium, nisi quem vocaverit Pater & Spiritus sanctus: ita & hoc loco manifeste ostenditur, Paulum Apostolum in Evangelii prædicatione, per Jesum Christum & Deum Patrem vocatum esse a sancto Spiritu. Quemadmodum liber Apostolicorum Actuum docet, dicens: Ministrantibus autem illis Domino, & jejunantibus, dixit Spiritus sanctus: Segregate mihi Barnabam, & Saulum in opus ad quod assumpsi eos. Item & infra in eodem loco: Et ipsi quidem missi a Spiritu sancto abierunt Seleuciam. Quod autem hic Jesum Christum primo loco ponit, & ita demum Patrem, & alibi indifferenter Deum Patrem anteposit, frequenter etiam Spiritum sanctum: hoc ostendit, quoniam in Patre & Filio & Spiritu sancto, non ordo, non major aut minor, sed una est gloria, eademque substantia. Quod vero dicit, neque per hominem, sed per Jesum Christum: hic personam deitatis ostendit. Quod autem ait: Qui suscitavit eum a mortuis: assumpti hominis significat incarnationem. Aliter: Non humana præsumptione, ut illi dicunt, neque per Apostolos alios, ut Aaron per Moysen: sed per ipsum Dominum, ut Moyses & omnes Apostoli, vel Prophetæ: sed plerique ab hominibus ordinantur, cum indigne favore populi patientiam Domini contemnentes, divino sacerdotio contra meritum ordinantur.

Sed per Jesum Christum. Qui Petrum & ceteros Apostolos in ministerium apostolatus elegit.

Et Deum Patrem. Ostendit unam esse Patris & Filii operationem.

Qui suscitavit eum a mortuis. Secundum, quod mori potuit, secundum carnem scilicet.

Et qui mecum sunt omnes fratres, Ecclesiis Galatia. Ne solus indigne ferre putaretur,

A suam conculcari doctrinam, Apostolus objurgatur Galatas propter conversationem suam; non tantum ex sua persona scribit ad eos, se ex omnium fratrum, qui in consorcio secum erant: quos in Epistola ad Corinthios Apostolos vocat, dicens: Sive fratres nostri Apostoli, Ecclesiam gloriæ Christi.

Gratia vobis. Quia sola estis fide salvati.

Et pax a Deo Patre nostro, & Domino Jesu Christo. Qua remissis delictis omnibus, reconciliati fuerant Deo.

Qui dedit, semetipsum pro peccatis nostris. Ostendit beneficia Christi, quibus existebant ingrati, in lege, quæ peccatoribus data est, vivere cupientibus, cum illis omnia essent peccata dimissa.

Ut eriperet nos de presenti sæculo nequam. Non quod sæculum nequam sit, sed quod mala sint quæ aguntur in sæculo: sicut & Dominus in Evangelio dicit: Sufficit diei malitia sua. Non quia dies mala sit, sed propter illa, quæ in ejus tempore aguntur, vel bona, vel mala dicitur. Item mala sæculi opera dicuntur, quæ committuntur in ipso.

Secundum voluntatem Dei, & Patris nostri. Non secundum merita nostra.

Cui est gloria in sæcula sæculorum. Amen. Infinitis beneficiis, infinita gloria debetur.

Miror quod sic tam cito transferimini ab eo, qui vos vocavit in gratiam Christi, in aliud Evangelium: quod non est aliud. Manifestatis beneficiis, mirari se dicit, quod ab illo potuerint separari.

Nisi sunt aliqui, qui vos conturbant. Nam Evangelium verum aliud esse non potest, nisi Christi.

Et volunt convertere Evangelium Christi. Dum Lex ad Evangelium proferretur: illi perverso ordine Evangelium ad Legem provocare nituntur.

Sed licet nos, aut angelus de celo enangelizet vobis præterquam, quod evangelizavimus vobis. Breviser omni voluit prædicare personæ, quando nec Apostolus contra id, quod primum prædicaverat, nec vocem de calo loquentis angeli permisit audire. Facit autem

tem sententia contra omnes hæreticos, qui A traditiones apostolicas mutare conantur.

Anathema sit. Hoc est, abominabilis vobis sit.

Sicut prædiximus, & nunc iterum dico: Si quis vobis evangelizaverit præter id, quod accepistis, anathema sit. Repetitur fortius commendatur.

Modo enim hominibus suadeo, an Deo? Nunquid propter homines vobis suadeo, sicut propter Judæorum traditiones ante faciebam? Ostendere vult omnia hominum se non B timentem, libere defendere veritatem.

An quæro hominibus placere? Ubicumque sine additamento aliquo homines nominantur, in malam partem accipitur in Scripturis. Ut est illud: Omnis homo mendax. Et: Quem dicunt homines esse? Et: Nonne homines estis? Et: Secundum hominem ambulatis. Igitur quicumque talibus placere voluerit, necesse est, ut eorum faciat voluntatem. Sancti autem Deo tantum, & Deum amantibus placent: qui plus, quam homines esse meruerunt.

Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem. Nam ideo me oderunt, quia servus sum Christi.

Notum enim vobis facio, fratres, Evangelium, quod Evangelizatum est a me. Vult purgare usurpationis, & humanæ traditionis infamiam.

Quia non est secundum hominem. Neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Jesu Christi. Neque a me confuxi, neque ab alio homine accepi, neque a quoquam didici, quod gentes sola fide salvarentur.

Audistis enim conversationem meam aliquando in Judaismo. Nec vos credo latere quod dico. Ostendere vult, quam firmiter tenuerit Judaismo, & quam fideliter pro traditionibus patrum expugnari Ecclesiam: ut intelligamus eum non potuisse inde humano consilio, nisi revelatione separari divina.

Quoniam supra modum persequabar Ecclesiam Dei, & expugnabam illam, & proficiebam in Judaismo supra multos constantiores meos in genere meo, abundantius emulator existens paternarum mearum traditionum. Non supra omnes, ne iactabundus putaretur.

Cum autem placuit ei, qui me segregavit ex utero matris meæ. Hic præscientiam Dei, ad dilectionem Apostoli antequam nasceretur, ostendit. Item qui me in præscientiâ ab utero segregavit, quando voluit, fecit quod sciebat esse futurum.

Et vocavit per gratiam suam. Non meritis F meis.

Ut revelaret Filium suum in me, ut evangelizarem illum in gentibus. Ut Filium suum per me gentibus revelaret.

Continuo non acquievi carni & sanguini. Hoc dicit: quoniam secundum mysterium revelationis, commissam fibi prædicationem Evangelii exercuerit, neque tunc carnis, & sanguinis vocem audivi, sed Dei.

Neque veni Ierosolimam ad antecessores meos Apostolos, sed abii in Arabiam: & iterum reversus sum Damascum. Non quod mihi necesse fuit, ut ab illis aliquid edoteretur: sed de Damasco in Arabiam protinus ibam, ut docerem quod mihi a Deo revelatum fuerat.

Deinde post annos tres. Ostendit, se non indiguiffe doceri, qui tribus jam annis aliis prædicarat.

Veni Ierosolimam. Quando se discipulis jungere attentabat.

Videre Petrum. Et susceptum se ab illo in caritate demonstrat: & in tam brevi tempore nihil discere potuisse.

Et mansi apud eum diebus quindecim. Videntis gratia, non discendi.

Alium autem Apostolorum vidi neminem. Ne vel ab illis didicisse videretur.

Nisi Jacobum fratrem Domini. Quæ autem scribo vobis, ecce coram Deo, quia non mentior. Quatuor modis fratres appellari, quis dubitat? Primo, natura: secundo, cognatione: tertio, gente: quarto, affectu. Unde Jacobus secundum cognationem frater Domini dicitur: quoniam de Maria Cleopæ, sorore matris Domini, natus esse monstratur.

Deinde veni in partes Syriæ & Ciliæ. Eram autem ignotus facie Ecclesiis Judææ. D Notandum quia per triennium Ecclesiis Judææ erat ignotus.

Quæ erant in Christo. Tantum autem auditum habebant: quoniam qui persequeretur nos aliquando, nunc evangelizat fidem, quam aliquando expugnabat. Særsum, qui ex Judæis erant, Ecclesiæ habebantur, nec his qui erant ex gentibus, miscebantur.

Et in me clarificabant Deum. De re difficili maxima nascitur admiratio: & laudabatur Deus qui hoc solus posset efficere. E falsis fratribus, & de Petro in circumcissione, Paulo vero in gentibus ordinatis.

Caput II.

DEINDE post annos quatuordecim. Quando de oneribus legis quæstio movebatur.

Iterum ascendi Ierosolimam cum Barnabæ, assumpto & Tito. Non volutate mea, sed imperii divini necessitate.

Ascendi autem secundum revelationem. Hoc ait Apostolus: Cum venirem, inquit, Ierosolimam, secundum revelationem Dei, congregationi fratrum per edificationem meam reddidi rationem, seorsum & Aposto-

lis: non ut ab illis in aliquo instruerer, Abona fuerant a Judæis invasa: sicut legimus ad Hebræos.
 qui plenam fueram gratiam consecutus: sed ut manifestarem eis recto ordine, me Christi Evangelium predicare.

Et contuli cum illis Evangelium, quod prædicas in gentibus. Non didici, sed contuli Evangelium, per quod gentes sola fide salvantur.

Scorsum autem his qui videbantur aliquid esse. Ne illos discipuli de Evangelio dubitare putarent.

Ne forte in vacuum currerem, aut currissem. Hoc non est dubitantis, sed potius confirmantis.

Sed neque Titus, qui mecum erat, cum esset gentilis, compulsus esse circumcidi. In vacuum cucurrit.

Sed propter subintroductos falsos fratres. Reddit causas, cur circumcidit Titum: non quia illi circumcisio prodesset, sed ut scandalum immineret vitaretur.

Qui subintroierunt explorare libertatem nostram, quam habemus in Christo Jesu: ut nos in servitutem redigerent. Qua absoluti sumus a iugo legis.

Quibus neque ad bonam cessimus subjectioni, ut veritas Evangelii permaneat apud vos. Ut periculum vitaremus: & essent in nobis qui veritatem Evangelii confirmarent.

Ab his autem qui videbantur esse aliquid. Hic eos significat, qui Galatas judaizare compulerant: qui aliquando insignes inter discipulos Apostolorum fuerant: quique præsentī tempore a fide Christiana, ad observationem Judaicam convertebant.

Quales aliquando fuerint, nihil mea interest. Deus enim personam hominis non accipit. Non mihi cura est, quia cum Domino ambulaverunt: quia nec tempus præjudicat fidei, nec persona labori.

Mihi autem qui videbantur esse aliquid, nihil contulerunt: sed e contra cum vidissent, quod creditum est mihi Evangelium præputii. Ut prædicem in gentibus, sicut illis Judæis.

Sicut & Petro circumcisionis. Qui enim operatus est Petro in Apostolatū circumcisionis, operatus est & mihi inter gentes. Et cum cognovissent gratiam, quæ data est mihi. In nullo sum illo inferior: quia ab uno Deo sumus in ministerio ordinati.

Jacobus, & Cephas, & Joannes, qui videbantur columna esse. Super quas erat Ecclesiā confirmata.

Dextras dederunt. Ita nos docere debere.

Mihi & Barnabæ, societatis: ut nos in gentes, ipsi autem in circumcissionem. Ambo enim missi erant simul, ut gentibus prædicarent.

Tantum ut pauperum memores essemus. Qui omnia sua distribuentes, ad Apostolorum pedes, pretia deponebant. Vel quorum

Quod etiam sollicitus fui hoc ipsum facere. Hoc est, quod in omni pene scribit Epistola.

Cum autem venisset Cephas Antiochiam, in faciem ei resisti: quia reprehensibilis erat. Galatarum infirmitas compellit eum narrare, quod nec ipsi Apostolorum Principi Petro pepercit, veritatem Evangelii non libere defendenti: sicut etiam ad profectum Corinthiorum manifestat visionem, quam annis quatuordecim celaverat. Hoc autem totum ait, ut ostendat nunquam circumcissionis fuisse factorem, quod de illo falsi Apostoli congebant. Unde & alibi dicit: Ego autem, fratres, si circumcissionem prædicō, quid adhuc persecutionem patior?

Prius enim, quam veniret quidam a Jacobo, cum gentibus edebat. Sciens fidei ostensum, ut nullius generis hominem vocaret immundum.

Cum autem venisset, subtrahabat & segregabat se, timens eos qui ex circumcissione erant: & simulationi ejus confenserunt ceteri Judæi. Non ideo reprehensibilis erat, quia cum illis edebat: sed quia postea propter homines se subtrahabat.

Ita ut & Barnabas duceretur ab eis in illam simulationem. Qui mecum ad gentes missus, nihil inter eos docuerat esse discriminis.

Sed cum vidissem, quod non recte ambularent ad veritatem Evangelii. Quamvis hoc propter scandalum faceret Judæorum: tamen publice illum conveni, ut Judæis superbia, & gentibus desperatio tolleretur.

Dixi Cepharum omnibus. Publicum scandalum non poterat private curari.

Si tu cum Judæis sis. Si tu non tenes, quod natus es: quomodo illos facis tenere quod nati non sunt? Rationem reddit, non injuriam facit.

Gentiliter vivis, & non Judaice. Non ex operibus legis, sed sola fide sicut gentes, vitam in Christo invenisse te nosti.

Quomodo gentes cogis judaizare? Cur subtrahis te, tanquam a peccatoribus?

Nos natura Judæi, & non ex gentibus peccatores. Peccatores tamen eramus: quia conclusit Scriptura omnia sub peccato.

Scientes autem quod non justificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Jesu Christi. & nos in Christo Jesu credimus, ut justificemur ex fide Christi, & non ex operibus legis. Propter quod ex operibus legis non justificabitur omnis caro. Opera legis: circumcisio & sabbatum, dies festi, & cætera, quæ non propter justitiam, sed ad edomandam populi duritiam sunt mandata.

Quod si quærentes justificari in Christo, inventi sumus & ipsi peccatores: nunquid Christus peccati minister est? Absit. Si enim gen-

tes fides sola non salvat, nec nos : quia ex A
operibus nemo iustificatur. Ergo adhuc pec-
catores fumus, & Christus peccatorum mini-
ster est, tanquam non valens peccata indul-
gere.

Si enim quæ destruxi iterum hæc reedifico,
prævaricatorem me constituo. Si destruxi Ju-
daeos, & nunc (ut illi dicunt) ipsos reedi-
fico, meæ sententiæ prævaricator invenior.

Ego enim per legem legi mortuus sum. Hoc
est, quod dicit, per legem Christi, legi Moyli
mortuus sum. Aut certe per ipsam Moyli
legem, legis ejusdem sum observationibus li-
beratus : quoniam scriptum est in eadem le-
ge : Quia Abraham ex fide iustificatus est,
& non ex operibus legis. Item per legem
Christi, legi literæ, & Moyli legi veteri
sum mortuus : quia ipsa se cessaturam esse
prædixit.

Ut Deo vivam. Quia legem suam innovavit.
Christo crucifixus sum cruci. Omnibus pec-
catis, quibus lex est data, sum mortuus :
ergo lex minime est necessaria.

Vivo autem non ego. Vetus homo.

Vivis vero in me Christus. In illo vivit
Christus, in quo Christus vegetat actus &
vitam.

Quod autem nunc vivo in carne, in fide vi-
vo Filii Dei. In sola fide : quia nihil debeo
legi antiquæ.

Qui dilexit me, & tradidit seipsum pro me.
Non pecuniam, non aliquid aliud pretium,
sed se.

Non abjicio gratiam Dei. Non debeo illi
esse ingratus : qui me tantum dilexit, ut
pro me etiam moreretur. Abiecta enim est
gratia, si mihi sola non sufficit.

Si enim per legem iustitia, ergo gratis Chri-
stus mortuus est. Si lex poterat iustificare,
superflue mortuus est Christus.

Caput III.

O Insensati Galata. Non est contrarium
Salvatoris verbo, quo fratrem fatuum
vocari prohibuit : non enim hic dicitur sine
causa.

Quis vos fascinavit. Per vulgi verbum,
invidiam significavit : sicut ait Salomon :
Fascinatio nugacitatis obscureat bona.

Non obedire veritati? Ante quorum oculis
Christus Jesus proscriptus est. Quibus per
meam prædicationem ita manifestata est pas-
sio ejus, ut ipsam ante vos pendere putare-
tis. Proscriptus est, sententiam damnationis
accepit.

Et in vobis crucifixus. Quasi apud vos om-
nia facta sint. Sive sic, quem vere pro
damnato, & mortuo etiam nunc vilem ha-
betis, dum putatis eum vobis non sufficere
ad salutem.

Hoc solum a vobis volo discere. Hoc unum
vos interrogo.

Ex operibus legis spiritum accepistis, an ex
auditu fidei? Si ex merito fidei spiritum ac-
cepistis, quid nobis lex amplius poterit
dare?

Sic stulti estis, ut cum spiritu caperitis,
nunc carne consummemini? Cum nec Judei
aliter spiritum accipiant, quam per fidem
Christi, vos contrarioputatis vobis spiri-
tum non sufficere lege lege.

Tanta passi estis sine causa, si tamen sine
causa. Oitendit, quia in Galatia constituti,
pro Christi fide passi sunt persecutionem.
Item tanta sine causa pro Christo tolera-
stis, si non iterum pro Christo corrigatis.
Sive quod hic, si tamen, non dubitantis
sermo sit, sed potius confirmantis : secundum
illud : si tamen iustum est apud Deum, re-
tribuere, qui nos tribulant tribulationem.

Qui ergo tribuit vobis spiritum, & operatur
virtutes in vobis : ex operibus legis, an ex au-
ditu fidei, sicut scriptum est. Spiritum san-
ctum sola fide accepistis, qui non nisi a ju-
stis accipitur : iustos autem sine legis oneri-
bus esse vos constat.

Abraham credidit Deo, & reputatum est
illi ad iustitiam. Ita & vobis ad iustitiam
sola sufficit fides.

Cognoscite ergo : quia qui ex fide sunt, hi
sunt filii Abrahe. Sive Judæi, sive Græci,
non carnaliter circumcisi.

Providens autem Scriptura, quia ex fide
iustificat gentes Deus, prænuñtiavit Abrahe :
quia benedicentur in te omnes gentes. Non una
gens Judaica, sed omnes quæ ex operibus le-
gis sunt.

Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fi-
deli Abraham. Non enim circumcise sunt
gentes, ut possint ex operibus benedici.

Quicumque enim ex operibus legis sunt, sub
maledicto sunt. Scriptum est enim. Quia ita
prævaluit consuetudo peccandi, ut nemo jam
perficiat legem.

Maledictus omnis, qui non permanferit in
omnibus quæ scripta sunt in libro legis, ut fa-
ciat ea. Hoc est, qui non omnia usque
ad fidem legis mandata servaverit. Quaritur
sane hoc loco, si fides sola sufficiat Christia-
no : & utrum non sit maledictus, qui evange-
lica præcepta contemnet. Sed fides ad hoc pro-
ficit, ut in primitis credulitatis accedentes
ad Deum iustificet, si deinceps in iustifica-
tione permaneant : ceterum sine operibus fi-
dei, non legis, mortua est fides. Qui enim
non credit mandatis, & eos qui Evangelii
præcepta contemunt, maledictos esse, &
Salvator edocuit, dicens : Discedite a me
maledicti in ignem æternum. Et Jacobus A-
postolus, unius mandati transgressorem, om-
nium reum esse demonstravit.

Quo-

Quoniam autem in lege nemo iustificatur a Deum manifestum est. Quia nemo illum servat: ideo dictum est, quod sola fide iustificandi essent credentes. Item vult ostendere, quia ex operibus legis Moyli iustificari homo non possit, nisi habuerit & fidem: quae veniam dat credenti in Deo. Non enim qui credunt in Christo, sine lege vivere possunt.

Quia iustus ex fide vivit. Perfecta fides est, non solum Christum, sed & Christo credere.

Lex autem non est ex fide. Non iustificat sola fides.

Sed qui fecerit ea, vivet in illis. Suo labore conquirit iustitiam, & vivet in aeternum.

Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. Qui sub maledicto non erat: quia per omnia legem implevit. Et ideo indebito maledicto ejus nostrum debitum compensatum est, ut liberet transeuntes ad fidem.

Quia scriptum est: Maledictus omnis qui pendet in ligno. Sic est scriptum: Si cui fuerit iudicium mortis, suspendetur eum in ligno. Non ideo maledictus, quia pendet: sed ideo pendet, quia maledictus. Christus ergo, cui non erat iudicium mortis, nec causa subeunda crucis, & maledicti reatus, pro nobis maledictum suscepit: quia omnes maledicti eramus, & debiti ligno, & ideo maledicti: quia non permanimus in omnibus, quae scripta erant in lege.

Ut in gentibus benedictio Abrahae fieret in Christo Jesu. Ut sola fide gentes benedicerentur in Christo, sicut promissum fuerat Abrahamae.

Ut pollicitationem spiritus accipiamus per fidem. Quae per Joelem Prophetam omni carni promissa est, id est, universo generi hominum.

Fratres, secundum hominem dico: tamen hominis confirmatum testamentum. Humano utro exemplo: comparari enim humana divinis, propter evidentiorum intellectum possunt: aequari non possunt.

Nemo spernit, aut superordinat. Abrahae di- & sunt promissiones, & seminae ejus. Non dicit, & seminibus, quasi in multis: sed quasi in uno, & semini tuo, qui Christus. Quia post tantum temporis data lex est.

Hoc autem dico testamentum confirmatum a Deo. In Christo Jesu.

Qua post quadringentos & triginta annos, facta lex: non irinum facit ad evacuandum promissionem. Ne quis putet esse contrarium, quoniam in libro Geneseos ad Abraham a Deo dicitur. Scito praesciens, quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua: & subijcient eos servituti, & affligent

quadringentos annos: & hic Apostolus triginta annos amplius ponat. Quod autem dicit, hoc est, septuagesimo quinto aetatis suae anno, Abraham accepit a Deo repromissionem, a quo tempore usque ad initium legis Moisaicae, quadringenti & triginta anni, hac ratione complentur. Ex tempore repromissionis, usque ad centesimum annum Abraham: quando Isaac filius ei natus fuit, viginti quinque anni numerantur. Postea quanto aetatis anno, Isaac parvulus ab Ismaele cepit affligi: sicut idem Apostolus in hac ipsa epistola scribit. Evidenter ergo monstratur, secundum momentum Dei ad Abraham factum, post centum triginta annos repromissionis, semen ejus persecutionibus laborare coepisse.

Nam si ex lege hereditas, jam non ex promissione. Abraham autem per repromissionem donavit Deus. Non per legem, quae novam erat.

Quid igitur lex? Quare ergo data est lex?

Propter transgressionem posita est, donec veniret semen cui promiserat. Propterea data est, ut nos non transgredi, vel cogere, vel doceret, usque dum Christus veniret.

Ordinata per angelos. Hoc loco Moysen, Dei & Hebraeorum mediatorem, significat legem per angelum Domini accepisse: sicut in libro Actuum Apostolorum Stephanus dicit: Hic est Moyses, qui fuit in Ecclesia in solitudine cum angelo, qui loquebatur ei in monte Sina. Item legimus angelos per legem saepe populo assuisse.

In manu mediatoris. Sive Moysi (ut quidam putat) sive Christi. Nam & Moyses, & Jesus, inter Deum & populum medius fuit.

Mediator autem unius non est. Id est, unius partis.

Deus autem unius est. Hoc ideo addit, ne quis putaret Christum ab unitate divinae naturae penitus esse divisum: quia mediatoris suscepisset officium.

Lex ergo adversus promissa Dei? Absit. Si enim data esset lex, quae posset vivificare, vere ex lege esset iustitia. Sicut ait Romanos ait: Quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur, scilicet, quae a nemine servabatur.

Sed conclusit Scriptura omnia sub peccato: ut promissa ex fide Jesu Christi daretur credentibus. Adveniente Christo, qui sub lege Moysi erant, conclusi sunt peccato, si ultra in legis observatione permanere voluerint. Quia maledicti qui umbræ legis deservierunt, veritate praesente. Item ostendit, quoniam non potuit inveniri, qui daretur credentibus: ut necesse esset, sola fide salvati credentes.

Prius autem, quam veniret fides. Priusquam

veniret, cui crederemur. Sub lege custodiebamur, conclusi in eam fidem, quæ revelanda erat. Servabamur a lege huic fidei, quæ erat suo tempore revelanda.

Itaque lex pedagógus noster fuit in Christo ut ex fide iustificemur. Ad disciplinam nos arctius retentas? perfectam doctrinam vero magistro servabat.

At ubi venit fides, jam non sumus sub pedagogo. Perfectæ ætatis discipuli, non indigent pedagogo.

Omnes enim filii Dei estis per fidem, quæ est in Christo Jesu. Equaliter & Judæi & gentes per solam fidem filii Dei estis, quæ credidistis Christo.

Quicumque enim in Christo Jesu baptizati estis, Christum induistis. Filium Dei induti, & toti membra ejus effecti, filii Dei sitis, necesse est: ut quid ergo vobis lex, quæ servis & peccatoribus data est, quibus per baptismum peccata remissa sunt.

Non est Judæus, neque Græcus: non est servus, neque liber: non est masculus, neque femina. Omnes enim vos unum estis in Christo Jesu. Ante enim non solum inter Judæum & Græcum, sed etiam inter tribum & tribum erat magna diversitas.

Si autem vos Christi, ergo semen Abraham estis, secundum promissionem hæredes. Si omnes unum corpus estis Christi, Abraham semen estis, & veri hæredes: non ex carnali semine, sed ex divina promissione generati.

Caput IV.

DICO autem: Quanto tempore hæres parvulus est, nihil differt a servo, cum sit Dominus omnium: sed sub tutoribus & actoribus est, usque ad præstitum tempus a patre. Quia dominatum quondam sacerdotes, & principes exercebant: quos tutores & actores appellat. Modo autem non dominari, sed formam præbere jubentur: quia sacerdotale genus sumus, & omnia communiter habemus: quamvis per illos percipiamus sacramenta.

Ita & nos cum essemus parvuli, sub elementis mundi eramus servientes. Dierum videlicet & temporum, quæ fuerant eorum inxmitati necessaria, pro temporis qualitate.

At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum. Impletum jam erat tempus, quando legem per malam consuetudinem nemus poterat custodire.

Factum ex muliere. Dicens factum ex muliere: sexum significat, non corruptionem.

Cæterum ut manifeste ostenderet natum ex virgine, ait, ex muliere: non per mulierem. In eo autem quod dicit, ex muliere, monstrat non more solito ex conventu viri & femine, sed per Spiritum sanctum, ex matre tantum Christum incarnationem hominis suscepisse. Nam idem Apostolus ad Corinthios scribens ait: Sicut mulier ex viro, ita & vir per mulierem. Unde sicut in principio generationis, mulier ex viro sumpta est: ita & Christus secundum carnem, ex matre tantum est. Omnis autem reliqua humana generatio non est ex muliere; secundum Apostoli dictum, sed per mulierem: ut clareat generatio hominum ex viro per mulierem creati.

Factum sub lege, ut eos qui sub lege erant, redimeret. Christus sub lege factus est, ut peccatum in carne vincens, credentes in se a legis vinculis liberaret. Ipse autem sub lege tandiu fuit, donec baptizatus, novi Testamenti inciperet Evangelium prædicare. Item si sub lege factus non esset, Judæos salvare non poterat: gentes vero poterat positus sub lege redimere.

Ut adoptionem filiorum recipereamus. Non enim omnes recepissimus adoptionem, si factus sub lege non esset.

Quoniam autem estis filii Dei, misit Deus spiritum Filii sui in corda vestra clamantem, abba pater. Ex hoc nos probat filios esse Dei, quoniam spiritum Christi accepimus.

Itaque jam non est servus, sed filius: quod si filius & hæres per Deum. Quid vis iterum servus esse, qui jam filius & hæres es? Item hic manifeste ostendit, quia totus populus, unus filius vocatur.

Sed tunc quidem ignorantes Dum his qui natura non sunt dii, serviebatis. Convertit se ad illos, qui ex gentibus crediderant, & arguit illos, quia dies festos, & tempora Judæorum observare vellent, sicut antea idolis fecerant. Nam Judæis isti dies idcirco concessi sunt, ne eos amore festivitatis, idolis exhiberent.

Nunc autem cum cognoveritis Deum, imo cogniti sitis a Deo. Ante ignorabimini ab illo, quia non novit iniquos: & non vos illum quæstistis, sed ille vos perditos requisiivit.

Quomodo convertimini iterum ad infirma & egena elementa, quibus denovo servite cultis? Evidenter ostendit Apostolus, Galatas post acceptam fidem Christi, ad idolorum iterum redisse culturam.

Dies observatis, & menses, & tempora, & annos. Nos non similiter observamus: non enim Calendas colimus, nec dies festos, sicut in luxuria & epulis, sed in sinceritate azyma epulamur.

Ti.

Timeo ne forte sine causa laboraverim in vobis. Nihil enim prodest Christianos vos facere, si ista iterum observetis.

Esote sicut ego, quia & ego sicut vos. Hoc est, quod dicit, me imitamini: gentiliter viventem: quia & ego gentiliter vivo, Judaica observatione deposita, sicut Apostolus in hac eadem Epistola Petro Apostolo dicit: Si tu cum sis Iudeus, gentiliter vivis, quomodo cogis gentes Judaizare?

Fratres, obsecro vos, nihil me lassitis. Ut merito putetis me inimicitiarum, & non falsis vestræ causæ moveri.

Scitis autem quia per infirmitatem carnis evangelizavi vobis jampridem. Vel per passionem, vel etiam per naturalem infirmitatem: quia thesaurum gratiæ in vasis fictilibus habulabat.

Et tentationem vestram in carne mea non sprevisistis, neque respicistis. Increpando hoc Apostolus dicit, quia cum fidem Christi apud Galatas prædicaret, persecutionem ab incredulis civibus eorum passus est: & nihilominus ipsi tentationi & variis injuriis permiserunt Apostolum subiacere. Item grandis tentatio est, si vir sanctus aut infirmetur, aut impune datur. Sed ideo ista pati permittitur a Deo, ut virtutem per infirmitatem perficiat: & ut corruptionem hanc sentientem, incorruptam vitam, majori studio, & amore perquirant.

Sed sicut angelum Dei exceperistis me. Cum se angelis comparatum gaudet, probat angelos hominibus esse majores.

Sicut Christum Jesum. Non solum, ut angelum.

Ubi est ergo beatitudo vestra? Quam nunc taliter suscepistis.

Testimonium enim perhibeo vobis: quia si fieri potuisset, oculos vestros eruissetis, & dedissetis mihi. Ostendit quanta eum caritate dilexerint, & quomodo se totos eius doctrinæ tradiderint. Utique carissima corporis sui membra eidem tradere cupierant, hanc solum Evangelico luminis dignam esse vicissitudinem arbitantes, si sua lumina ei reddidissent.

Ergo inimicus vobis factus sum, verum dicens vobis? Hæc est conditio veritatis, ut eam semper inimicitia sequantur: sicut per adulationem perniciosa, amicitia conquiritur. Libenter enim quod delectat, auditur: & offendit omne quod nolumus. Ita enim & hi diligere coeperant sabbati otia, & dierum festorum epulas prædicantes contra Apostolum, qui omnem continentiam suo illis exemplo monstrabat.

Emulantur vos non bene: sed excludere vos volunt, ut illos amulemini. Amulus, & imitator potest & inimicus intelligi. Sic non

A bene æmulatur, qui ut alium deiciat, non ut ipse proficiat, æmulatur. Æmulamini autem meliora charifimata.

Bonum autem emulamini in bono semper, & non tantum cum præsens sum apud vos. Nolite illos æmulari, sed bonum semper æmulamini, non in præsentia mea tantum.

Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. Evidenter hoc adversus hæreticos valet: qui post baptismam peccantibus, poenitentiam non dant. Item in illo vere Christus formatur, qui virtutem fidei ejus intelligit, & in quo omnis conversatio ejus exprimitur atque depingitur.

Vellem autem esse apud vos modo. Quia quanta vos audire meremini, scribere tanta non possum.

Et mutare vocem meam. Vocem blandientis patris, in rigorem magistri veteris murare.

Quoniam confundor in vobis. Detrimentum discipulorum confusio est magistri: sicut profectus eorum, est gloria præceptoris. Confunditur autem, quia jam filii facti, rursum servi esse cupiebant.

Dicite mihi, qui sub lege vultis esse. Legem non legisistis? *Scriptum est enim, quoniam Abraham duos filios habuit, unum de ancilla, & unum de libera.* Sed qui de ancilla, secundum carnem natus est: qui autem de libera, per repromissionem. Ismael, carnis: Isaac, filius fidei. Illum enim Abraham secundum carnalem usum genuit: istum contra naturam promissione suscepit.

Quæ sunt per allegoriam dicta. Quæ quidem sunt per Allegoriam dicta: hoc est, alia ex aliis figurata. Dedit autem regulam hoc loco Apostolus intelligendi Allegoricas rationes, scilicet ut manente historia veritate, figuras veteris Testamenti exponamus. Nam cum dixisset, Abraham duas uxores verissime habuisse, postea quid præfiguraverint, demonstravit: & hoc ipsum ibi fecit, ubi aliqua Sanctorum honesta gesta referuntur: non ubi peccata notantur. Cæterum delicta dicere per mysteria, aut impossibilitatis, aut ignorantie Deum esse criminari. Qui autem aliter sua monstrare non poterit sacramenta: aut certe putans sibi quorundam peccata necessaria, prius illa generaliter condemnet, sed & postea reprehendendo atque vindicando ostendat, illa non propter sua mysteria fieri voluisse: præcepta vero difficile inveniet Apostoli, taliter exponentis, ne eorum vitam videretur enervare.

Hæc enim sunt duo Testamenta: Vetus & novum, singulos populos generantia.

Unum quidem in mente Sina, in servitutum generans. Judæi metu præsentium cohebantur, ut feræ: nos vero præmiis invitamur

ut liberi, & illi quasi servi præter moralia præcepta, etiam diversis operibus premebantur: nobis autem quasi filiis, moralibus moribus adimpletis, servilia onera auferuntur. Sed illi sacerdotibus suis ex debito servientes, tributa etiam reddere cogebantur: nos præter caritatem nihil debentes, antistites nostros voluntarie honoramus.

Quæ est Agar. Cujus typum habuit synagogam.

Sina enim mons est in Arabia, qui conjunctus est ei, quæ nunc est Jerusalem. Ex qualitatibus locorum vult intelligi diversitatem Testamentorum.

Et servit cum filiis suis. Cum filiis Jerusalem, gentibus servit.

Illam autem quæ sursum est Jerusalem, libera est: quæ est mater nostra. Recte dicit Apostolus, Jerusalem cælestem sterilem esse, generatione filiorum, quia non illic generat filios: sed hic per fidem renatos in Christo, postea suscipit, & eorum quos suscepit, mater efficitur. Hoc autem valet contra dogma eorum, qui dicunt, animas de calopropter peccatum, in terras demitti, & nascentibus corporibus infundi. Quod autem ait: Multi filii desertæ magis, quam quæ habet virum. Filios desertæ, significat Ecclesiæ populum ex gentibus congregatos. Habentem autem virum, synagoram Judæorum testatur, sicut Osæ Propheta monstrat: Judicate matrem vestram, judicate, quia ipsa non uxor mea, & ego non vir ejus. Item Ecclesia mater est tam gentium credentium, quam etiam Judæorum, cujus filii, servi esse non possunt. Et ideo & mediator novi Testamenti de cælo advenit Pontifex: & Evangelium non in uno loco, sed in toto mundo est prædicatum.

Sicut scriptum est: Letare sterilis, quæ non paris. Prophetico testimonio probat meliorem nos, quam Judæos matrem habere.

Erumpe & clama, quæ non parturis. Clamor, pro prophetia ponitur in hoc loco.

Quia multi deserte magis. Hoc præfigurabat Anna, quæ dixit: Sterilis quæ peperit septem, & sterosa in filiis infirmata est.

Quam ejus, quæ habet virum. Quæ virum habere putans, de sacunditate gloriatur. Aut quia habebat virum, antequam ejiceretur cum filio suo.

Nos autem fratres secundum Isaac promissionis filii sumus. Quomodo de Isaac, ita & de nobis est Abraham promissum, quod scilicet in eo benedicendæ essent omnes gentes.

Sed quomodo tunc is, qui secundum carnem natus fuerat. Semper carnales homines, eos qui spiritualiter sunt persequuntur. Unde mirum non est, si modo carni & sæculares

S. Hier. Tom. XI. Pars III.

homines sanctos tribulant, & affligant, imo inde cognoscendi sunt justis esse, si a talibus opprimantur.

Persequebatur eum, qui secundum spiritum. In Genesi quidem hoc scriptum est. Quia illuserat Isaac Ismael: Sed Apostolus ostendit non simplicem lusum fuisse, quem persequutionem appellat. Quia scurrialem eum, & levem, sicut ipse erat, facere cupiebat: ne illi possit in hæreditate præferri. Ideo Abraham deiciendo eum, vocem Sara jubet audire.

Ita & nunc. Ita & isti servos suos sibi similes facere nituntur.

Sed quid dicis Scriptura? Ejice ancillam & filium ejus: non enim heres erit filius ancillæ, cum filio libera. Quantumvis se extollat iniquitas, ancilla est, & subijcienda sanctis sicut & Judæi: quamvis Abraham filios se jactant, quamdiu filii ancillæ fuerint, nobiscum hæreditatem habere non possunt.

Uaque fratres, non sumus ancillæ filii, sed libera: quæ liberat nos Christus liberavit. Non debemus ancillam sequi, matre relicta, quia licet ejusdem viri fuerit uxor, tamen ad tempus, quia Saræ tempus nondum venerat generandi.

Caput V.

STATE, & nolite iterum iugo servitutis contineri. State in fide Evangelii, jam enim tempus legis effluxit: nolite iugum cum Judæis trahere, quod nec ipsi ferre possunt.

Ecce ego Paulus dico vobis. Ego vobis audenter dico, neminem pertimescens.

Quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit. Quia solum illud ad salutem vobis sufficere non putatis.

Testificor autem rursus omni boni, circumcidenti se, quoniam debitor est universæ legis faciendæ. Qui caput operum legis suscepit, necesse est, ut cætera membra sustineat, ne maledictio subiaceat.

Evacuati estis a Christo, qui in lege iustificamini, a gratia excidistis. Si in lege sperem ponitis, & iustificare posse vos creditis, infirmam Christi gratiam judicatis. & quod jam gratis consecuti estis, tamquam non habentes, propriis vultis laboribus adifici.

Nos enim spiritu ex fide spem iustitiæ expectamus. Spiritualis conversatione perfectæ fidei speramus nos iustitiæ immortalem accepturos esse mercedem.

Nam in Christo Jesu, neque circumcisio aliquid valet, neque præputium. Neque circumcisio prodest, nec præputium nocet temporibus Christianis.

Sed fides, quæ per caritatem operatur. Ergo & fides operatur per caritatem, non per

timorem : qui enim credit Deo , attendit mandatis : nam qui credit futuris , amplius operatur , quam qui præsentem metuit penam .

Currebatis bene . Fidei gressibus , & moralibus disciplinis .

Quis vos impeditur veritati non obedire ? Quis ille fuit qui vos legis operibus implicavit , ut cursum vestræ fidei impediret ?

Nemini consenseritis . Persuasio hæc non est ex eo qui vocat vos . Nec illis , nec mihi , sine verbis Dei consentire debetis : qui vos iterum ad poenitentiam vocat .

Modicum fermentum , totam massam corrumpit : Ne quis diceret : Cur omnes corripis , dum non omnes erraverunt ? Ostendit quod modicum malitiæ fermentum , totam possit Ecclesiam & massam suam a veritate corrumpere .

Ego confido in vobis , in Domino , quod nihil aliud sapietis . Quam habet veritas Christi .

Qui autem conturbat vos , portabit iudicium , quicumque est ille . Ab Evangelii veritate ,

Ego autem , fratres , si circumcisionem adhuc prædico , quid adhuc persecutionem patior ? Quod de me vobis mentiri sunt deceptores , ita me aliis prædicare . Quid persecutionem patior , si ipsius circumcisionis non inimicus sum , ut affirmatur ?

Ergo evacuatum est scandalum crucis ? Ideo scandalum patiuntur : quia in sola fide crucis dico esse salutem .

Utinam abscondantur qui vos conturbant . Si putant sibi hoc prodesse , non solum circumciantur , sed etiam abscondantur : si enim exspoliatio membri proficit , multo magis abolitio . Quidam dicunt : Utinam errore abscissi , veritatis radicibus inferantur .

Vos enim in libertatem vocati estis , fratres : tantum ne libertatem in occasionem detis carnis . Tantum ne per occasionem circumcisionis ad legis servitium redeatis .

Sed per caritatem spiritus servite invicem . Non superbiam per speciem libertatis in sinu , sed spontaneum esse volo servitium , non coactum .

Omnis enim lex in uno sermone impletur , Legis etiam ipsa moralia , quæcumque sunt , uno possunt sermone concludi , & in uno hoc præcepto compleri :

Diliges proximum tuum . Dilectio , vel caritas , in quatuor modis consistit : hoc est , in Dei dilectione , quæ prima est ; secunda , si nosmetipsos secundum Deum amemus ; tertia , proximos : quarta , etiam inimicos . Deum ergo plusquam nos diligere debemus : proximum , sicut nos : inimicum , ut proximum . Proximis diligebatur in lege : & nisi

Deum primo dilexerimus , nos minime possumus non peccando diligere : & vos diligamus ad quam formam proximos diligimus : quod si proximos non amamus , quando inimicum amare poterimus ? Si ergo volumus dilectionem habere , primo Deum plusquam nostras animas diligamus : quod inde probatur , si propter Deum etiam salutem nostram , & ipsas animas contemnamus .

Sicut seipsum . Qui secum proximum diligit , utraque complet genera mandatorum : id est , nec malum facit ulli , sed bonum facit .

Quod si invicem mordetis , & comideris . Per contentiones singuli vos meliores alterius iudicando .

Videte ne ab invicem consummami . Dum alter alteri occasio perditionis exstat .

Dico autem in Christo : Spiritu ambulato . Spiritualibus actibus , quos infra describit .

Et desideria carnis non perficietis . Non quo caro sine anima concupiscat , sed quando ipsa anima carnalia cogitat , caro dicitur : quando vero spiritualia , unus cum Deo fit spiritus . Quamdiu ergo duplex in nobis est desiderium , vel voluntas , non perficimus quæcumque volumus , uno ædificante in nobis , & alio destruttore .

Caro enim concupiscit adversus spiritum , spiritus autem adversus carnem . Carnalis consuetudo adversus spirituale desiderium .

Hæc enim sibi invicem adversantur , ut non quæcumque vultis , illa faciatis . Hoc facit ratio , ut non voluntatem sequatur effectus .

Quod si spiritu ducimini , non estis sub lege . Si vos spiritualibus per omnia actibus occupetis , non est vobis lex necessaria , quæ carnalibus data est .

Manifesta sunt autem opera carnis . Non est difficile discernere inter utraque opera .

Quæ sunt fornicatio , immunditia , impudicitia , luxuria , idolorum servitus , veneficia , inimicitia , contentiones , emulationes , ira , rixæ , dissensiones , sectæ , invidia , homicidia , ebrietates , comestiones , & his similia . Inimicitias & cætera sequentia , carnalia dicit , quæ animæ sunt , non carnis : ne Manichæi eum substantiam carnis accusare putarent ; sed omne malum , carnale definiunt : omne bonum , spirituale , quia cælestē .

Quæ prædico vobis , sicut prædixi . Ex his cætera colligere poteram , quæ compendii gratia prætermisi .

Quoniam qui talia agunt , regnum Dei non consequentur . Notandum atque plangendum , quod contentiosos atque dissidentes , vel iracundos , cum idololatriis , & veneficiis , & homicidiis , penitus excludit a regno .

Fructus autem spiritus , est caritas . Omnium virtutum prima est caritas , quam in quatuor partes divisibilem annotavimus .

Gaudium. Spirituale.

Pax, patientia. Etiam cum odientibus pacem.

Benignitas, bonitas. Semper bene velle facere.

Longanimitas. Illatas injurias sustinere patienter.

Manfuetudo. Nulli injuriam irrogare.

Fides. Vel debes credere, vel omnibus promissa complere.

Modestia. Nec læsus irasci.

Continentia. In conjugiiis spiritualibus.

Castitas. In virginibus intelligitur.

Adversus hujusmodi non est lex. Non enim ista prohibuit, sed & qui novum implet, non est sub veteri Testamento.

Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis. Si omnia simul vitia crucifixa sunt, & caro quasi pendens in ligno, non concupiscit: ut quid nobis lex, quæ dara est ad vitia cæcenda? Simul illud notandum, quod eos dixerit Christi esse, qui carnem cum vitiis crucifixerunt. Hoc contra illos, qui solam fidem sufficere arbitrantur.

Caput VI.

Si spiritu vivimus, spiritu & ambulemus. Si per spiritum vitam habemus, spiritualiter conversemur, & non carnaliter legi serviamus.

Non efficiamur inanis gloriæ cupidi. Inanis gloriæ est cupidus, qui alterius quamvis veram doctrinam evacuare conatur, ut plures videatur habere discipulos; hujusmodi tamen se alterutrum ad iracundiam provocare consueverunt: quamdiu sibi invicem invidere non desinunt. Inanis aliter gloria est, si ex his quæ non præcipiuntur in lege, omnes cogamur facere, quantum non facimus: & cum ipsi non poterimus, hæc superflua dicamus.

Invicem provocantes, invicem invidentes. Si irridendo seductos ad iracundiam provocetis, & illi vobis invident.

Fratres, & si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto: vos qui spirituales estis, hujusmodi injurate in spiritu lenitatis. Hoc illis dicit, qui non fuerant persuasi, ut præventos corrigant mansuete. Sane in his prævenitur humana fragilitas, quæ leviora sunt, & ex insperato contingunt. Cæterum non est præventio, ubi aliquid cum consilio diu meditato committitur.

Considerans teipsum, ne & tu tentoris. Quia & tu ipse homo cum sis, potes in aliquo præveniri, & adjutorio indigere, sicut sani infirmos sustinent, & mortui sepeliunt vivos: quia & ipsi infirmari, & mori se posse credunt.

Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi. Lex Christi, caritas est: sicut ipse dicit: Mandatum novum do vobis, ut vos invicem diligatis: sicut & ego dilexi vos. Notandum quod gratia lex dicitur.

Nam si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit. Qui se putat non posse tentari: sive qui plus de se laudant, quam suæ conscientiæ credit.

Opus autem suum probet unusquisque. Testimonio conscietur.

Et sic in semetipso tantum gloriam habebit, & non in altero. In sua conscientia, & non in alterius adulatione: sive in sua iustitia, non alieno peccato. Nemo enim proficit ad alterius detrimentum: nec ex illius delicto jultior quam fuerit, apparebit.

Unusquisque enim onus suum portabit. Non enim onus ejus aufert laus sectantis.

Communiquez autem eis, qui catechizatur verbo, ei qui se catechizat in omnibus bonis. Sive obedientiam verbo, & actibus imitationem, sive substantiam vultus.

Nolite errare, Deus non irridetur. Homo potest a serpente, Dei vinclam negante irrideri, sicut Eva. Nam Deus exhibet, quod promittit: nam ut omnem ejus altitiam excluderet, amplius primo peccantibus reddidit, quam promisit, & uxori Lot etiam quod non dixerat, fecit.

Quia enim seminaveris homo, hæc & metet: quoniam qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem. Qui spem habet in circumcissione carnali, vel qui vitia seminat, metet pœnam.

Qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam. Quia in spirituali conversatione, vel fide.

Bonum autem facientes non deficiamus. Sicut Ecclesiasticus ait: Non impediaris orare semper, & non verearis usque ad mortem iustificari: quoniam merces Domini manet in æternum. Indeficientem enim iustitiam, indeficiens præmium subsequitur: quia qui perseveraverit usque in finem, salvus erit.

Tempore enim suo metemus non deficientes. Nunc tempus seminandi est, non metendi.

Ergo dum tempus habemus. Ultimum sementis hoc tempus est. Festinemus ergo campos omnes ferere, sed magis eos, qui sunt uberrimi, repleamus: ne incipiamus tempore missis, aliis abundantibus, eferre.

Operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei. Indigentibus Judæis, & Paganis, & omnibus Christianis, bonis masculisque misericordiam faciamus: nec alicui quod Dominus communiter tribuit, denegemus.

mus : maxime tamen his , qui peculiarem A
fidei exhibent famulatum .

Videte qualibus literis scripsi vobis mea manu . Intelligite quod non timeam , qui literas manu mea nuper scripsi .

Quicumque enim volunt placere in carne , hi egunt vos circumcidi : tantum ut crucis Christi persecutionem non patiantur . Qui Judæis carnalibus placere desiderant , crucis Christi persecutionem sustinere timentes .

Neque enim qui circumcidentur , legem custodiunt . Si circumcisio legem faceret custodire , aliquod videretur habere rationis ista persuasio .

Sed volunt vos circumcidi , ut in carne vestra glorientur . Ut de carne vestra apud Judæos laudem habeant : sive quod discipulos ad se traxerint , glorientur .

Mihi autem absit gloriari , nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi : per quem mihi mundus crucifixus est , & ego mundo . Non in propria iustitia , vel doctrina , sed in fide crucis : per quam mihi omnia peccata dimissa sunt , ut ego mundo morerer , & ille mihi .

In Christo enim Jesu , neque circumcisio aliquid valet , neque praprium , sed nova crea-

tura . Hoc tempore solum hoc prodelt , si quis renatus in Christo , nova conversatione utatur , ut Propheta ait : Innovate vobis novam messiem , & ne immnaveritis inter spinas . Circumcidite vos Deo vestro : & circumcidite praprium cordis vestri .

Et quicumque hanc regulam secuti fuerint , pax super illos , & misericordia . Quia in sola fide spes collocatur animarum .

Et super Israel Dei . Dei est ergo Israel : Non enim omnes qui sunt ex Israel , hi sunt Israelitæ .

De cetero nemo mihi molestus sit . Ego enim stigmata Domini Jesu in corpore meo porto . Nemo me amplius interroget , qualidubitans . quia omnem exposui veritatem . Ego enim signa & characteres , non incircumcisionis , sed crucis & passionis in corpore meo circumfero .

Gratia Domini nostri Jesu Christi cum spiritu vestro , fratres . Amen . Subscriptio talis est Apostoli . Optat autem ut gratia eius Domini , non legis opera comitentur . Simul & attende , quia cum spiritu vestro dixerit , non cum carne : in cujus circumcissione gloriantur carnales ; vos autem spiritualiter conversamini , ut spiritualiter circumcisi .

Explicit Commentarius in Epistolam ad Galatas .

COMMENTARIII IN EPISTOLAM AD EPHESIOS .

Caput I .

PAULUS Apostolus Jesu Christi , per voluntatem Dei . Non meis meritis .

Omnibus sanctis . Omnes sancti , fideles : non omnes fideles , sancti . Quia possunt etiam catechumeni ex eo quod Christo credunt fideles dici : non tamen sancti sunt , quia non per baptismum sanctificati . Sive sic intelligendum , quod scribat fideliter servanti-bus gratiam sanctitatis .

Qui sunt Ephesi , & fidelibus in Christo Jesu . Non omnibus Ephesiis , sed his qui credunt in Christo .

Gratia vobis & pax . Tunc vobis valebit gratia , si ei non sitis ingrati : salutem ve-

stram vestris meritis deputantes . Pacem vero reconciliationis observabimus : si nihil ejus bonitati , vel iustitiæ deinceps faciamus contrarium .

A Deo Patre nostro , & Domino Jesu Christo . Unum esse Patrem & Filium demonstrat . utique pariter operantes .

Benedictus Deus & Pater Domini nostri Jesu Christi . Laudat Deum , eo quod donaverit infra scripta .

Qui benedixit nos in omni benedictione spirituali . Non aliquantis , sed omnibus spiritualibus gratiæ benedictionibus : ut quomodo in nobis nihil deest ex illo , ita voluntati ejus nihil deest ex nobis .

In celestibus . Non in carnali prosperitate , nec in terrena abundantia .

In

In Christo. In capite omnia membra be-
nedixit.

Sicut elegit nos in ipso ante mundi con-
stitutionem : ut essemus sancti & immaculati.
Quia nihil novum est ei, apud quem omnia
erant, antequam fierent ; non ut quidam hæ-
retici somniant, animas autem in cælo fuisse
segregatas.

In conspectu ejus. Non hominum.

In caritate. Hoc fecit, sive immaculatos
diligat Deus.

Qui prædestinavit nos in adoptionem filio-
rum. Hoc prædestinavit, ut haberent pote-
statem filii Dei fieri homines, qui credere
voluissent : sicut scriptum est : Loquebantur
verbum cum fiducia omni volenti credere.

Per Jesum Christum in ipsum. Ut mem-
bra ejus simus.

Secundum propositum voluntatis suæ. Non
secundum merita nostra.

In laudem gloriæ gratiæ suæ. Ut laudemus
gloriam gratiæ ejus.

In qua gratificavit nos in dilecto Filio suo.
In qua gratia gratos fecit nos tibi in Christo.

In quo habemus redemptionem, per sangui-
nem ejus in remissionem peccatorum, secundum
divitiis gratiæ ejus. Non solum redemit,
sed etiam peccata remisit : sine labore no-
stro iustos nos facit, secundum divitiis gloriæ
ejus.

Quæ superabundavit in nobis, in omni sapientia, & prudentia : ut notum faceret nobis sacramentum voluntatis suæ, secundum beneplacitum ejus, quod proposuit in eo. Plusquam abundavit, ut non solum a morte redemptis gratis peccata dimitteret, sed etiam nobis tantam sapientiam donaret, ut voluntatis ejus occulta mysteria nosceremus.

In dispensatione plenitudinis temporum. In novissimis temporibus, quando jam omnis dispensatio temporum, legis & naturæ Prophetarumque transacta est.

Instaurare omnia in Christo, quæ in cælis, & quæ in terra sunt in ipso. Multi super hac re diversa dixerunt. Nam quidam ajunt cælos, animas, terram, corpora accipienda. Alii cælos, Judæos, qui cælestia præcepta habuerant : terram esse gentiles affirmant. Alii vero asserunt, non angelos per cælos significari, sed eorum scientiam : ex Christi enim tempore proficisse, qui tanquam ignari interrogabant : Quis est iste rex gloriæ ? Et docentur Dominum eum esse victurum. Sed quoniam instaurari non dicitur nisi lapsum, melius est, si eorum gaudium in salute hominum instauratum esse dicamus : quod habuerant antequam homines a justitia penitus declinarent. In terra vero instauratum genus hominum per Christum, nullus ignorat.

In quo etiam nos sorte vocati sumus. Nos qui ex Judæis credimus.

Prædestinati. Per fidem, sive præcogniti.

Secundum propositum ejus. Proposuit omnia restaurare, sed primo ovem perditam domus Israel.

Qui operatur omnia. Omnium horum causa, voluntas Dei est : quam rationabilem esse non dubium est.

Secundum consilium voluntatis suæ. Non secundum merita nostra.

Ut simus in laudem gloriæ ejus. Ut per conversationem nostram, & ignea que facimus, detur gloria Deo.

Nos qui ante speravimus in Christo. Nos Apostoli, vel Judæi, qui priores credidimus Christo, sive ex lege expectavimus.

In quo & vos cum audissetis verbum veritatis, Evangelium salutis vestræ. In quo etiam vobis gentibus annuntiata est salus.

In quo credentes. In quo Evangelio, sive Christo.

Signati estis spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostræ. Hinc cognoscimini unum esse, quia eundem spiritum accepistis : cujus signa, ara sunt hereditatis futuræ. Si ergo mortuus suscitare ara est, quanta erit ista possessio ? Pignus vero promissis fidem operatur spiritu promissionis, qui non carni promissus est.

In redemptionem acquisitionis, in laudem gloriæ ipsius. Quos redimendo suo sanguine acquirit, ut etiam in hoc laudemus gloriam ejus.

Propterea & ego audiens fidem vestram, quæ est in Christo Jesu. Quam firmiter teneatis fidem Jesu.

Et dilationem in omnes sanctos. Hoc est, fidem operibus comprobatis : & omnes bonos sine exceptione persone, vel notitiæ diligitis. Cavere autem a pseudopphetis, & non omni spiritui credere, & non ante probationem nobis judicare præcipitur.

Nunc cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis. Non ut quidam in juvenilitate convivi : mihi autem nihil oratione jucundius.

Ut Deus Domini nostri Jesu Christi, Pater gloriæ, det vobis spiritum sapientiæ & revelationis. Notandum quia fidem & caritatem habentibus, sapientia a Domino prædicatur : noverat enim adjutricem esse virtutum.

In agnitionem ejus. Quomodo optat ut agnoscat Deum, quem usque adeo noverant : ut ei credentes, omnes propter ipsum diligenter sanctos ? Sed hoc petit, ut perfecte agnoscant magnitudinem ejus atque virtutem, qua potest promissa præmia, vel penas implere magnitudinem : qui cum ubique sit, nihil eum potest omnino latere : qui enim pro certo cognoverat, nullo poterit in loco.

loco peccare; nam qui humanum testimonium erubescit, multo magis divinum poterit revereri. Unde filii Eli cum sacerdotibus esset, Deum nescisse dicuntur: quia presentiam & potentiam ejus minime timerunt. Et Joannes Apostolus omnem qui peccat, Deum non cognovisse confirmat.

Illuminatos oculos cordis vestri. Spiritualia promissa non nisi spiritualibus oculis pervidentur.

Ut sciatis, quæ sit spes vocationis ejus, & quæ divitiæ gloria hereditatis ejus in sanctis. Si sciretis ad quantam spem vocati estis, omnem spem sæculi facile contemneretis, & si divitiis hereditatis Dei videretis, omnis terrena vobis horrebit hereditas. Nemo enim regnum cum opibus suis sperans curatore esse, & mediocrem substantiam possidere dignatur.

Et quæ sit supereminens magnitudo virtutis ejus in nos, qui credimus secundum operationem potentie virtutis ejus, quam operatus est in Christo Jesu, suscitans illum a mortuis. Omnis magnitudo virtutum Dei, in natura, vel lege supereminet, quia præstitit Christianis, ut filio suo non parceret: ut eum caput nostrum factum, ad suam dexteram in cælestibus collocaret.

Et constitutus ad dexteram suam in cælestibus. Hic dextera pro honore ponitur: ne Deus corporeus esse credatur. Nam & pater a dextris esse scribitur Christi. Dominus, a dextris tuis, confregit in die iræ suæ reges. Ambo ergo a dextris sunt: quia nihil est in divinitate finitum.

Super omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & dominationem. Quia unum est jam cum Deo assumptus homo, qui suscitatus est.

Et omne nomen quod nominatur: non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro. Si quod est aliud.

Et omnia subjecit sub pedibus ejus. Et ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus. Ecclesia omnium plenitudo membrorum est.

Qui omnia in omnibus adimpletur. Quando omnes credent, tunc erit corpus ejus effectus in omnibus membris. Totus enim in membris, non in singulis impletur: ne ulla sit diversitas meritum.

Caput II.

ET vos conviviscite cum essetis mortui delictis & peccatis vestris. Incipit collata beneficia replicare, ut juxta officium mandatorum, ex contemplatione donatæ indulgentiæ avidius concitentur. Mortui enim erant peccatis facientibus, sicut Adam & Eva in deliciis viventes.

In quibus aliquando ambulastis. Notandum quod in peccatis ambulasse illos, non ambulare dixerit.

Secundum sæculum mundi hujus. Seculi hominibus similes sequentes diaboli voluptatem.

Secundum principem potestatis aeris hujus spiritus. Secundum principem illius potestatis, qui hujus aeris satellitibus suis ad decipiendos diversis peccatis homines, dives erat potestate.

Qui nunc operatur in filios diffidentie. Operatur suasionem, non vi, in eos qui credunt. Illi autem qui desperant atque diffidunt de promissione Dei, dicuntur filii diffidentie, sicut filii iræ, & gehennæ, & mortis.

In quibus & nos omnes aliquando conversati sumus. Non solum vos gentes non credendo, sed & nos Judæi peccando.

In desideriis carnis nostræ, facientes voluntatem carnis & cogitationum. Quando mens nostra rebus terrenis, & carnalibus inhærebat: non solum desiderabant, sed & faciebant quæcumque mala cogitatio suggessisset.

Et examus natura filii iræ, sicut & ceteri. Ira nos paternæ traditionis consuetudo profecerat, ut omnes ad damnationem nasci videremur.

Deus autem, qui dives est in misericordia. Misericors hominibus: quia omnia diligit, quæ creasti: nec enim odiens aliquid constituiti.

Propter nimiam caritatem suam, quæ dilexit nos. Nimia caritas est, rebelles servos quasi filios diligere. Unde considerandum est quantum diligit sanctos & perfectos, qui tantum dignatus est diligere peccatores.

Et cum essemus mortui peccatis, & conviviscavit nos in Christo. Sine peccato, sicut Christus, per baptismum faciendo.

Cujus gratia estis salvati. Propter usum, sive qui pro vobis gratia nullo vestro iustitiæ merito intercedente mortuus est, cum ipse reus non esset.

Et consuevit, & confedere fecit in cælestibus, in Christo Jesu. Non possumus desperare, quod nostra jam possidet natura, quia ubi caput est, ibi erit & corpus: sicut ipse ait, Volo ubi ego sum, & isti sint mecum.

Ut ostenderet in sæculis supervenientibus. Ante prædestinavit, quod erat his temporibus completurus.

Abundantes divitiis gratiæ suæ. Vere abundans est gratia, quæ non solum peccata donavit, sed etiam cum Christo resuscitans in dextera Dei, in cælestibus collocavit.

In bonitate super nos in Christo Jesu. Exemplo, vel corpore Christi.

Gratia enim estis salvati, per fidem, & hoc non ex vobis. Non meritis prioris vitæ, sed sola fide: sed tamen non sine fide.

Dei enim donum est, non ex operibus, ut ne quis gloriatur. Quasi suis meritis aliquid in baptismo accepisset.

Ipsius enim luxuræ satura: creati in Christo Jesu, in operibus bonis: quæ preparavit Deus, ut in illis ambulemus. Quia nuper sumus in Christo renati, ut quæ in Evangelii sunt defensa.

Propter quod memores estote, quod aliquando vos qui quod eratis in carne. Commemorat illa, ne de tanta ignobilitate, qua ad summam regni perducti sunt dignitatem, sint ingrati beneficiis largitoris.

Qui dicebamini præputium ab ea qua dicitur circumcisio. Gentes præputium, Judæi circumcisio.

In carne manufacta. In manu humana: in carne, non in spiritu Dei, aut corde.

Qui eratis illo in tempore sine Christo. Nescientes Christum, idola insensibilia colebatis.

Alienati a conversatione Israel. Qui tunc erat populus Dei.

Et hospites testamentorum. Etiam si crederatis: & profelyti, hoc est, advenæ habebamini.

Promissionis spem non habentes. Quam Deus promissit Abraham, illi soli sperare videbatur.

Et sine Deo in hoc mundo. Multos enim falsos deos sequentes, unum amiserant verum.

Nunc autem in Christo Jesu, vos qui aliquando eratis longe, facti estis prope. Ita ut Judæos sequeremini, qui cum Deo erant.

In sanguine Christi. Credendo vos esse sanguine ejus, & passione liberatos.

Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque unum. Ipse est reconciliatio utriusque populi adinvicem ad Deum.

Et medium parietem macerie. Medius paries & seps, & maceries, onera legis erant, duos populos dividentes: & ideo ipse paries inimicitie nominantur.

Solvens inimicitias in carne sua. Circumcisionis & cæterorum, quæ non tam Dei voluntas, quam temporis ratio, aut populi duritia exegerat.

Legem mandatorum decretis evacuans. Per solam fidem justificans, moralia sola decernens.

Ut duos condat in semetipso. Judæum, & gentilem in suo corpore æqualiter conjungens.

In uno novo homine faciens pacem. In unum populum Christianum ex duobus effectum.

Ut reconciliet ambos in uno corpore Deo.

Quia ambo per peccatum fuerant inimici. Per crucem interficiens inimicitias in semetipso. Per solam fidem crucis, quæ nullum deterret: non enim gravis aut difficilis est, quam habere etiam latro potuit crucifixus.

Et veniens evangelizavit pacem vobis, qui longe fuistis: & pacem his qui prope. Ad hoc venit, ut dissidens humanum genus in semetipso, & in Deo, ad reconciliationis gratiam revocaret.

Quoniam per ipsum habemus accessum ambo in uno spiritu ad patrem. Nemo venit ad patrem, nisi per me. In uno spiritu, unum corpus, unum spiritum habet & signum patris.

Ergo jam non estis hospites & advenæ, sed estis cives sanctorum, & domestici Dei. Jam non extranei & profelyti: nec enim separavit nos Deus a populo suo: sicut dixit Isaias; sed cives, qui sunt ejusdem originis, vel hospitii, & habitationis.

Superedificati super fundamentum. Apostolorum, & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu: in quo omnis edificatio constructa. Prophetarum novi Testamenti (in quibus Agabus fuit) Christus etiam fundamentum: qui etiam lapis dicitur angularis, duos conjungens, & continens parietes. Ideo autem fundamentum, & summus est: quia in ipso fundatur, & consummatur Ecclesia.

Crescit in templum sanctum in Domino. In templo sancto non possunt lapides nisi sancti poni: ad comparisonem templi Jerusalem, dixit extrui corpus Christi: id est, Ecclesiam: & multo majorem munditiam & sanctitatem habet veritas, quam imago.

In quo & vos coedificamini in tabernaculum Dei, in Spiritu Sancto. Ut cum Apostolis & Prophetis, sitis habitaculum Dei spirituale, non manu factum.

Caput III.

C*UJUS rei gratia. Quam superius memoravit, quod Filius Dei, & gentes salvaverit, & Judæos, & utroque fecerit unum.*

Ego Paulus vinclus Christi Jesu. Sive catenis, sive Christi amore ligatus, non possum meam, nisi Domini facere voluntatem. Sane quomodo vinclum se nominat, confirmat Evangelium Christi. Ostendit quanta sit spes, pro quo talia pati libenter amplectitur: cum posset apud Judæos (ut legis doctor) & magnis divitiis abundare, & summo honore gaudere.

Pro vobis gentibus. Secundum Evangelium, ini-

inimici propter vos : quia vos similes esse Marcionem proficiat , & omnes hæreticidicimus Judæorum .

Si tamen audistis dispensationem gratiæ Dei , quæ data est mihi in vobis . Si tamen firmiter retinetis me in vobis dispensationem accepisse doctrinæ . Quis enim fidelis servus & prudens , quem constituit Dominus super familiam suam : ut det illis escam in tempore ?

Quoniam secundum revelationem . Non secundum humanam doctrinam .

Notum factum mihi est sacramentum , sicut B supra scripsi . Judæos & gentes unum esse in Christo .

In brevi : prout potestis legentes intelligere prudentiam meam . Non quantum poteram ego scribere , sed quantum vos assequi valebatis .

In ministerio Christi . Non eloquio seculari .

Quod aliis generationibus non est agnitus filiis hominum : sicuti nunc revelatum est sanctis Apostolis ejus & Prophetis . Sciebant quidem C Prophetæ , priores gentes esse vocandas : non tamen sciebant , nullam inter ipsas & Judæos discessionem futuram .

In spiritu esse gentes cohæredes . Per spiritum mihi revelatum , sive in spiritu illos sociatos esse , non carnis circumcissione .

Et concorporales , & participes promissionis in Christo Jesu . Id est , unius corporis : non solum cohæredes , quod potuit diversi generis esse : nec solum corporales , quia possunt ejusdem generis filii , non ejusdem in D hereditate esse substantiæ .

Per Evangelium : cuius factus sum ego minister . Per meam prædicationem omnibus innosces , quia hoc mihi peculiariter revelatum .

Secundum donum gratiæ Dei , quæ data est mihi . Non secundum meritum meum .

Secundum operationem virtutis ejus . Cujus virtus me confirmavit : sive cuius virtutes meum confirmant Evangelium .

Mihi enim omnium sanctorum minimo data est gratia hæc . Minimo tempore , non labore . Notandum quod inter sanctos se humiliando fecerit gratum .

In gentibus evangelizare in investigabiles divitias Christi . Annunciare futuras hereditates , divitias promissas : quas sensus humanus apprehendere non valet , nisi per revelationem .

Et illuminare omnes , quæ sit dispensatio sacramenti . Judæis & gentibus hujus sacramenti pandere rationem .

Abconditi a seculis in Deo . Hoc est , quod F in primis temporibus , soli Deo confirmatum erat .

Qui omnia creavit . Et Judæos & gentes : sive omnem creaturam , ut sensus contra

ut innoscescat principatibus & potestatibus in caelestibus per Ecclesiam multiformis sapientia Dei . Ut per me his qui rebus caelestibus per omnem Ecclesiam principantur , multiformis sapientia innoscescat .

Secundum prædicationem seculorum , quam fecit in Christo Jesu Domino nostro . Quam præstint & hoc tempore , quando jam homines aliter salvari non poterunt , nisi Christi fide salventur .

In quo habemus fiduciam & accessum in confidentia per fidem ejus . Non per nostram iustitiam , sed per eum cuius fides peccata dimittit .

Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis , quæ est gloria vestra . Ne me audientes impune lædi , ad Deum non pertinere putetis , in quo magis gloriarī debetis : intelligentes me tanta absque certa spei fiducia sustinere non posse .

Hujus rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Jesu Christi : ex quo omnis paternitas in caelis , & in terra nominatur . Ex quo omnis paternitas nomen accepit . Sive ex qua omnis res , pater nominatur .

Ut det vobis secundum divitias gloriæ suæ virtutem corroborari per spiritum ejus . Ut vos per illuminationem scientiæ & divitiarum fructum confirmet .

In interiori homine Christum habitare perfidem in cordibus vestris . Ubi interior homo per fidem robustus est , ibi habitat Christus , non ubi exterior saginatur .

In caritate radicati & fundati . Ut in ejus amore firmiter farent , beneficiorum ejus recordatur , ut eum cognitis ejus beneficiis diligerent .

Ut possitis comprehendere . Ut ex omni parte magnitudinem scientiæ adipisci valeatis .

Cum omnibus sanctis . Quære sapientiam apud malos , & non invenies . Et alibi : In corde autem boni requiescit sapientia .

Quæ sit latitudo , & longitudo , & sublimitas , & profunditas . Quidam dicunt quod latitudo , spatiosa via intelligatur : longitudo , vita æterna : altitudo , cælum : profundum , infernus : ut scilicet horum omnium notitiam habentes , noverint quid diligant , vel quid resistent .

Scire etiam supereminentem scientiæ caritatem Christi . Superminet fructus .

Ut impleamini in omnem plenitudinem Dei . Ut efficiamini pleni omnibus virtutibus .

Ei autem qui potens est omnia facere superabundanter , quam petimus , aut intelligimus , secundum virtutem , quæ operatur in nobis . Frequenter majora tribuit , non solum , quam peti-

petimus, sed etiam quam petere intelligimus, A
quæ operatur in nobis.

Ipsi gloria in Ecclesia & in Christo Jesu.
Quia veniens Christus sibi mer ad Dei gloria
Ecclesiam congregavit.

In omnes generationes seculorum. Amen.
Immensa beneficia immensis laudibus
celebranda, non solum de his quæ Christi
temporibus contulit, sed etiam quæ ante i-
ciet. Amen.

Caput IV.

OBSECRE itaque vos ego vincit in Do-
mino, ut digni ambuletis vocatione, qua
vocati estis. Ego vos rogo, qui vestri caus-
sum vincit, ut vos Dei Filium agnoscentes,
digne tanto honore conversemini: quia
una dignitas est, qua agnoscuntur propria in-
stituta.

Cum omni humilitate, & mansuetudine, cum
patientia. Et mentis & corporis. Humilitas
vera nihil sibi vendicat, mansuetus nulli no-
cet, patiens nulli vicem reddit injuriæ.

Supportantes invicem in caritate. Sufferunt
& philosophi, sed non in caritate. Nos
vero non ut laudari, sed ut ille, quem sus-
tinentus proficiat, diligentes sustinere de-
bemus.

Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo
pæcis. Per vinculum pæcis in vobis unitas
spiritus continetur. Multitudinis enim cre-
dentium erat cor unum, & animæ una.

Unum corpus, & unus spiritus: sicut vocati
estis in una spe vocationis vestræ. Unus Domi-
nus, una fides, unum baptisma. Unum con-
sensum debet habere in uno corpore omnium
compago membrorum, quæ ad unam spem
sunt vocata salutis. Unde diligentius legere
debent hunc locum hi qui in sæculi occupa-
tionibus ligati, putant sibi licere peccare, &
aliis non licere: cum omnes in unum cor-
pus baptizati, eundem spiritum acceperint,
& in una spe vocati sint Dei. Sive sic: si
unum spiritum habetis, & ex uno Patre Deo
nati estis, nolite vobis de terrena nobilitate
aliquid arrogare, ne vestram gloriam amiti-
tatis.

Unus Deus & Pater omnium. Etiam eo-
rum, qui ex gentibus crediderunt.

Qui super omnes, & per omnia & in omni-
bus nobis. Super omnes virtutes, ut potens,
per omnia opera sua: qui immensus omni-
bus Christianis, secundum quem habitare
dignatur.

Utiqueque autem nostrum data est gratia. F
Non multa sunt corpora per varietatem gra-
tiarum, sed membra diversa.

Secundum mensuram. Non tam nostræ ca-
pacitatis, quam illius largientis.

Donationis Christi. Ad quam gratiam, qui
S. Hier. Tom. XI. Pars III.

se aptaverit, ipsam consequitur: ut puta,
studiosus legis est, sapientiam multam: o-
ranti & jejunanti conceditur spiritus po-
testas.

Propter quod dicit: Ascendens in altum,
captivam duxit captivitatem: dedit dona homi-
nibus. Quos diabolus captivos tenebat ad
mortem, Christus captivavit ad vitam: ad
caput nostrum in celestibus collocandum.

Quod autem ascendit, quid est nisi, quia
& descendit. Exponit cur dicatur ascendisse,
quem nusquam non esse, non dubium est,
secundum formam scilicet servi: ad quam
non localiter, sed dignanter descendit.

Primum in inferiores partes terræ. Infernum
sub terra esse, nemo jam ambigat.

Qui descendit, ipse est & qui ascendit su-
per omnes calos. Qui descendit cum anima in
infernum, ipse cum anima & corpore ascen-
dit in calum.

Ut adimpleret omnia. Gloria triumphantes,
sive quæ scripta sunt, sive dum jam huma-
nitas cum divinitate unum effectum est.

Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos,
quosdam autem Prophetas. Contra Arianos,
ut Filii & Patris una sit operatio. Nam ad
Corinthios Deum Patrem dicit in Ecclesia
ordinasse: hic vero Christum hoc dixisse,
commemoratur.

Alios vero Evangelistas. Omnis Apostolus,
Evangelista: non omnis Evāgelista, Apo-
stolus: sicut Philippus, qui erat unus ex
septem.

Alios autem pastores & doctores. Pastores
vero omnes, qui sunt idonei ad alios in-
struendos. Omnis ergo pastor, doctor: non
omnis qui doctor est, & pastor.

Ad consummationem sanctorum in opus mini-
sterii, in edificationem corporis Christi. Ut
perficiantur sancti, sive eorum numerus im-
pleatur, omnes sunt constituti ad ædifican-
dam Ecclesiam, quæ corpus Christi est: ut
omnes ad perfectionem fidei perducantur.

Donec occurramus omnes in unitate fidei. E
Hoc votum etiam fallis doctoribus inest, id
est, volo omnes esse sicut me.

Et agnitionis Filii Dei. Ille agnovit gra-
tiam Filii Dei, qui non peccat: quia omnis
qui peccat, non videt eum, nec cognovit
eum.

In virum perfectum, in mensuram ætatis
plenitudinis Christi. Qui enim se dicit in
Christo manere, debet quomodo ille ambu-
vit, ambulare: & non annorum ejus æta-
tem, sed plenitudinem imitari.

Ut iam non simus parvuli fluctuantes, &
circumferamur omni vento doctrinæ. Ut non
simus ignorantes, nec dubii, ac vacillantes,
& more imperiti gubernatoris, omnis do-
ctrinæ vento nostræ fidei vela appenden-
tes, ne facile naufragemus, aut ad por-
tum

tum perfectionis nunquam pervenire possimus.

In nequitia hominum, in astutia. Nequitia hominum, astutis disputationibus a recto fidei cursu detorquet incautos.

Ad circumventionem erroris. Sive cum multi quoddam erroris sui remedium putent, si multos secum traxerint ad errorem: sive errantibus remedium sine labore promittentes, permanere faciunt in errore.

Veritatem autem facientes in caritate. Omnia in veritate propter caritatem Christi, & nihil in hypocrisis facientes.

Crescamus in illo per omnia. In illius perfectione ex omni parte crescamus.

Qui est caput Christus? ex quo totum corpus compactum, & connexum per omnem juncturam submisurationis secundum operationem. Ex capite connexum corpus, per omnem subjunctionem operationis crescit, dum se alterutrum membra edificat diligendo: ita ut unumquodque membrum in sua mensura augeatur: hoc est, ut qui est per sapientiam oculus, in eorum numerum crescat, qui oculi officium gesturi sunt: & singula quæque membra proficiant.

In mensura unusquisque membri augmentum corporis facit in edificationem sui in caritate. Dum singula membra crescunt, majus efficitur corpus.

Hoc igitur dico, & testificor in Domino. Quos superius obsecraverat, hic in Domino obtestatione constringit.

Ut jam non ambuletis, sicut & gentes ambulat. Nolo, ait, solo vos nomine esse Christianos: & Deum ore confitentes, operibus denegare: sed quantum inter diabolum distat, & Deum, tanta differentia debent filii Dei a filiis diaboli in operibus discrepare. Ne Deum labijs honorantes, cordis timore longius assistamus, & dicatur de nobis: Sine causa colunt me: hoc est, ex mea cultura nullos accipiant fructus.

In vanitate sensus sui. Vani sunt enim omnes homines, quibus non est sapientia Dei.

Tenebris obscuratum habentes intellectum. Scilicet ignorantia, & mundanarum rerum sollicitudinum caligine ac tenebris obscuratum.

Alienati a vita Dei. Illi ideo a vita alienati sunt Dei, quia ignorant: vos autem quia cognovistis Deum, sequi debetis.

Per ignorantiam, qua est in illis. Notandum, quia contemptus ignorantiam generavit.

Propter cecitatem cordis ipsorum. Dicentium, non est Deus.

Qui desperantes semetipsos tradiderunt impudentia. Desperantes penam impiorum, & premium iustorum, necesse est, ut præsentibus voluptatibus adhererent, qui futura desperant: Venite & fruamur bonis, quæ sunt, & cætera.

In operatione immunditiæ omnis in avaritiæ. Omnia crimina, immunditiæ & avaritiæ nomine comprehendit.

Vos autem non ita didicistis Christum. & tamen illum audistis, & in ipso edolli estis. Et sicut ille non gentili ritu vivatis. Ille enim vere Christum audivit, & ab ipso didicit, qui nullo similis vitio gentibus invenitur.

Sicut est veritas in Jesu. Sicut ille vere mortuus est & surrexit, ut nos vere in veritate ambulemus.

Deponite vos secundum pristinam conversationem veterem hominem. Exposuit quid sit vetus homo, & quomodo deponatur: scilicet ut pristinos errores abiciat hujus mundi, & non membris corporis, sed mente & conversatione mutetur.

Qui corrumpitur secundum desideria erroris. Faciens voluntatem carnalium cogitationum. Renovamini autem spiritu mentis vestre. Sicut Jeremias ait: Facite vobis cor novum, & spiritum novum.

Et induite novum hominem. Ex veteri intellige novum.

Qui secundum Deum creatus est in iustitia, & sanctitate veritatis. Exposuit quid sit hominem ad imaginem Dei creatum: ut scilicet iustus, & sanctus, & verax, sicut Deus: ut sanctitate veritatis, non vanitatis sit præditus, hoc est, quæ vanam hominum gloriam aucupatur, cum scriptum sit: iuste quod iustum est persequeris.

Propter quod deponentes mendacium. Hic describuntur ipse species castitatis, quibus novus homo cognoscitur.

Loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo: quoniam sumus invicem membra. Nemo suum circumveniat fratrem: quia unum corpus sumus, & non possunt alterutrum membra se fallere: nec enim manus illudit oculo, aut dentes lacerant membra, nisi forte ubi spiritus immundus inhabitat.

Ira cinimini, & nolite peccare. Ira non inebriet mentem, sed veritas dispenseat: nec tuam injuriam, sed fratris animadvertet peccatum.

Sol non occidat super iracundiam vestram. Ne scientiæ lumen in tua indignatione deficiat.

Nolite locum dare diabolo. Irascendo, vel quolibet alio delicto. Porta enim diaboli est peccatum: sicut homo iustus Spiritus sancti porta est.

Qui furabatur, jam non furetur: magis autem laboret. Alienos labores aliquando directos, nunc suo labore compenset: & operando tribuat indigentibus, qui multos furando fecit egentes.

Operando manibus suis, quod bonum est: ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. Non quod malum: sunt enim multe, vel inho-

inhonestæ, vel malæ artes, ut maleficia, & A omnia, quæ non ad naturæ necessitatem, sed ad concupiscentiarum proficiunt voluptatem.

Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat. Non unus, nec duo, sed omnes mali sermones: in hoc Christiani debent esse crucifixi.

Sed si quis bonus est ad edificationem fidei. Non silentium imposuit, sed qualitatem loquendi monstravit, ut omnis sermo fidem ædificet Christianam: & os nostrum solum appetat verbum Dei. Simul notandum, quia hoc universæ Ecclesiæ præcipitur.

Ut det gratiam audientibus. Hoc est quod alibi dicit: Sermo vester in gratia sit sale conditus: & in sermone nostro gratiam accipiant audientes.

Et nolite contristare Spiritum sanctum Dei. Hominibus loquens, comparationem inducit humanam, ut ex nobis intelligamus quantam Spiritui sancto injuriam facimus, cum domum ejus in aliqua peccati forde pollumus: Et quia de hospitio suo nobis condolet: ideo sibi dolens tristis abscedit. Cæterum tristitia & ira & cætera hujusmodi in nobis passionibus sunt, quia passibiles sumus: in Deo vero dispensationes. Nos illa invitati patimur, ille voluntate ad nostram emendationem assumit. Et hæc est, quæ assumit Deum & hominem, harum conditionum diversitas & natura.

In quo signati estis in die redemptionis. Signaculum sancti Spiritus in die baptismi accepistis: novum signaculum habere cœpistis.

Omnis amaritudo. In qua contristatur Spiritus sanctus. Recte autem posuit amaritudinem, quia ipsa est provocatio.

Et ira. Omnem auferit iram.

Et indignatio. Indignatio ex superbia est, cum aliquem judicamus indignum: ideo eum nolumus sustinere.

Et elamor. Qui ex furore descendit, quem non habent Christiani. Cæterum Isaias bene clamare jubetur. Sed & ipse Jesus clamabat in templo: Qui sitit, veniat, & bibat.

Et blasphemia tollatur a vobis cum omni malitia. Quæ vel inimico potest vicem redere.

Esstate autem invicem benigni. Servat ordinem legis, ut non solum malitia tollatur, sed etiam benignitas inferatur.

Misericordes. Id est, condolentes.

Donantes invicem, sicut & Deus in Christo donavit vobis. Remittentes peccata, ne vobis dicatur: Serve nequam, omne debitum dimisi tibi: oportuit & te dimittere confervo tuo.

Caput V.

ESTOTE ergo imitatores Dei, sicut filii carissimi. Imitatione enim, non natura filii Dei sumus, sicut ait Salvator: Ut sitis filii Patris mei qui in cælis est, &c.

Et ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos. Unde & Joannes Apostolus ait: In hoc cognovimus caritatem: quia ille animam suam pro nobis posuit. Debemus ergo & nos pro fratribus animas ponere.

Et tradidit semetipsum. Voluntarie ipse se tradidit, non ab alio invitatus traditus est.

Pro nobis. Pro peccatoribus, ut fierent iusti.

Oblationem & hostiam Deo in odorem suavitatis. Suavissimus Deo odor est caritas.

Fornicatio autem, & omnis immunditia, aut avaritia. Omnia crimina breviter comprehendit, duorum criminum designando radices.

Nec nominetur in vobis, sicut dicit sanctus. Considerandum scilicet non licere fieri, quod non licet nominare.

Aut turpido, aut stultiloquium. Hoc etiam in filiis hominum reprehenditur honestorum.

Aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinet. Risorum movens, qui gravitati non convenit Christianæ: quia ad rem non pertinet cælestem & divinam.

Sed magis gratiarum actio. Hoc magis semper tractare debetis, quomodo Deo & actu & cogitatione placeatis.

Hoc enim scitote, intelligentes, quod omnis fornicator, aut avarus, quod est idolorum servitus, non habet hereditatem in regno Christi & Dei. Contra illos agit, qui solam fidem dicunt sufficere: quia hujusmodi actus non Deo, sed dæmoni exhibentur. Hereditas autem regni cælorum Dei filiis, non diaboli preparatur.

Nemo vos seducat: Dicendo hoc solummodo opus est, ut fides sit, & homo Christi baptismum consequatur: quamvis peccet, perire non potest.

Inanibus verbis. Quæ hominem liberare non possunt.

Propter hæc enim venit ira Dei. Ex præteritis futura cognoscite: si Sodomitis non pepercit, & his qui in diluvio perierunt, parceret vobis?

In filios dissidentia. Qui non crediderunt iram comminantis se superventuram.

Nolite ergo effici participes eorum. Si in peccatis, iudicio desperantium participes fueritis, eritis in pœna confortes.

Eratis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. Ut filii lucis ambulate. Quando nesciebatis Domini voluntatem. Nunc

vero omnia cognovistis. Quantum ego inter Alucem distat & tenebras, tantum a pristina conversatione discrepare debetis.

Fructus enim lucis est in omni bonitate, & justitia, & veritate. Talem habet scientia fructum.

Probantes quid sit beneplacitum Deo. Ex lege probate quid beneplaceat Deo, non quod homines afferunt.

Et nolite communicare operibus instructis tenebrarum. Non prodest quicquid fit sine scientia veritatis: quia nec lux potest communicare cum tenebris.

Magis autem redarguite. Non solum communicare nolite, sed etiam redarguite.

Quæ enim in occulto sunt ab ipsis. In secretis locis domorum, vel templi.

Turpe est & dicere. Nobis dicere turpe est, quæ illi, vel in tenebris facere nonrubeant.

Omnia autem, quæ arguuntur, a lumine manifestantur. Sicut ad Corinthios ait: Occulta etiam cordis ejus manifesta sunt. Et tunc cadens in faciem adorabis Deum, pronuncians, quod Deus vere est in nobis.

Omne enim quod manifestatur, lumen est. Incipit lumen esse cum crediderit, & vobis adjungitur.

Propter quod dicit: Surge qui dormis. Voce alicujus sapientis, conscientiam in ruduli pulsare cupientis, de somno ignorantie excitat.

Et exurge a mortuis. A peccatis, vel idoliis.

Et illuminabit te Christus. Cum ei credideris, efficietis & ipse lux.

Videte itaque, fratres, quomodo caute ambuletis: non quasi insipientes, sed ut sapientes. Quasi filii sapientie & lucis, ne alicui offendiculum detis, & incipiat ei causa perditionis existeret.

Redimentes tempus. Vestra sapientia, vel cautela.

Quoniam dies mali sunt. Non dies mali sunt per se, sed per homines: sicut locus malus dicitur, in quo aliquid committitur mali.

Propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes, quæ sit voluntas Dei. Scrutamini legem, in qua voluntas agnoscitur.

Et nolite inebriari vino, in quo est luxuria: sed impleamini Spiritu Sancto. Exponit continentie utilitatem. Quia luxurie materiam expetere non convenit crucifixis, sed Spiritu sancto repleti.

Loquentes vobismetipsis in Psalmis, & Hymnis, & canticis spiritualibus. Non in actibus sæculi, sicut ait Propheta: Ut non loquatur os meum opera hominum.

Cantantes & psallentes in cordibus vestris. Ne ore tantum verba Dei resonemus.

Domino gratias agentes semper pro omnibus in nomine Domini nostri Jesu Christi. Sive bonis, sive malis, sicut ait Job: Sit nomen Domini benedictum.

Deo & Patri. Subjetti invicem in timore Christi. Non humano timore, vel avaritie studio: sicut quidam suis patronis adulari consueverunt.

Mulieres viris suis subdite sint. Non eos sicut Corinthios lacte alebat, sed perfectio cibum continentie nutrebat. Timet enim ne cessante in plerisque carnis officio, aut mulieribus subjeccio, aut in viris cessaret caritatis affectus: & ne tanquam divortium docuisse crederetur. Ceterum tale est, ut novæ vitæ prædicator nulla existente causa hoc doceret, quod naturaliter possidebant.

Sicut Domino. Quomodo Sara subdita erat Abraham, dominum eum vocans.

Quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesie, ipse Salvator corporis ejus. Sed sicut Ecclesia subiecta est Christo, ita & mulieres viris suis in omnibus. Reddit justam causam subjectionis: quia & prior est vir, & utriusque corporis debet esse Salvator.

Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam. Tan sancta & venerabili caritate.

Et seipsum tradidit pro ea. Ita & vos pro sanctitate uxorum, nec mori si necesse fuerit, recusetis.

Ut illam sanctificaret, mundans eam lavacro aque in verbo vite. Aqua lavit corpus, animam doctrina mundavit, sicut ait ad Hebræos: Aspersi corda a conscientia mala, & abluti corpus aqua munda: ita & vos corpora uxorum, conscientie animas, mundate doctrinis.

Ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujusmodi. Ita sibi Christus mundavit Ecclesiam, ut antiqua crimina ablueret: & novas maculas quomodo incurrimus, & verbo ostenderet & exemplo.

Sed ut sit sancta & immaculata. Si omnibus immaculata est, maculati ab ea alieni esse censetur, nisi rursus per poenitentiam fuerint expurgati.

Ita & viri debent diligere uxores suas ut corpora sua. Item quales uxores cupiunt invenire, tales exhibeat se uxoriis.

Qui suam uxorem diligit, seipsum diligit. Quia duo sunt in carne una.

Nemo enim unquam carnem suam odio habuit, sed nutrit & fovet eam. Non ut ei labores & dolores infligat, sed ut securam faciat & quietam. Non nuptias damnat, sed ad continentiam cohortatur.

Sicut & Christus Ecclesiam : quia membra A sumus corporis ejus. Membra ejus eum debent in omnibus imitari.

De carne ejus, & de ossibus ejus. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam. Amore, si non bono.

Et adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Obiecto ex persona carnalium, volentium se amare carnaliter, ut quolibetam videtur.

Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico in Christo & in Ecclesia. Ego hoc, inquit, in Christo intelligendum dico, & in Ecclesia: unde vos majore affectu debetis uxores vestras sanctas diligere spirituales, qui ante dilexistis peccatrices, & in gentilitate carnales.

Veruntamen & vos singuli unusquisque uxorem suam sicut seipsum diligat: uxor autem timeat virum suum. Subjecta sit ei tanquam infirmior, ut regatur.

Caput VI.

FILII, obedite parentibus vestris in Domino. Parat illos discipulos, quia illos a parentibus secundum Deum præcepit erudiri.

Hoc enim iustum est. Ut mutuam invicem dilectionem exhibeatis.

Honora patrem tuum, & matrem tuam. Subbet honorare parentes, sed bonos. Ceterum contra Deum viventes ipse etiam Moyses prohibuit agnoscere.

Quod est mandatum primum. In secunda tabula primum, quæ ad humanitatem pertinentia præcepta sex numero continebat. Prima enim tabula propriæ officia exigebat.

In promissione, ut bene sit tibi, & sis longævus super terram. Non in hac terra, in qua impij nonnunquam, & in parentes scelesti, faciunt: sed super terram illam, quam Dominus iustis promittit, in qua iusti habitabunt, & cujus bona virosos esse se credunt.

Et vos patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros, sed educate illos in disciplina & correptione Domini. Sive in moderatione. Et non irrationabiliter verberando: sive ne eos ad secularia studia provocantes, iracundiam discere faciat: sed divinæ legis eos instituat discipulis. Talibus ergo parentibus præcepit obedire.

Servi: obedite dominis carnalibus. Non enim venit Christus conditiones mutare. Nam servitium non natura dedit, sed captivitas fecit: neque ex maledicto Cham, ut quidam putant, cum ex eo reges legamus esse generatos. Maledictum illud in filius Cham impletum est, qui Israël fuit subjugum. Provideret sane hic Apostolus, ne doctrina Dei

in aliquo blasphemetur, si credentes servi suis dominis inutiles fiant. Et qui forte permissus erat, alios servos fieri Christianos, de ipsis jam factis incipit penitere. Si vero viderit eos in melius profecisse, & ex infidelibus fideles effectos, non solum alios optabit credere famulos suos: sed etiam ipse fortasse salvabitur.

Cum timore, & tremore, in simplicitate cordis vestri. Cum omni obedientia & festinatione humilitatis: priori superbia & simulatione dposita.

Sicut Christo. Hoc in Christo fit, quicquid ejus contemplatione hominibus exhibetur.

Non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes. Non timentes dominos tantum, quasi ipsi, non Deo placere volentes.

Sed ut servi Christi, scientes voluntatem Dei ex animo. In his quæ Dei non sunt contraria voluntati. In multis enim concordat cum lege naturali animus dominorum: quia servos & fideles, & sobrios, & castos, & humiles habere desiderant.

Cum bona voluntate servientes, sicut Domino, & non hominibus. Non cum murmuratione, ne apud homines gratia, apud Deum mercede privemini.

Scientes quoniam unusquisque quodcumque fecerit bonum, hoc recipiat a Domino, si servus, si liber. Quicquid propter Dominum feceris, habebis ab ipso mercedem, nec te desperare faciat conditio servitutis.

Et vos Domini eadem facite illis. Nesci fugerint, tuæ malitiæ incipias deputare, non legi. Hoc etiam pigrius fecisset, si aliter tractaretur præceptum: & tu audire de illo non vis, quod iustum est?

Remittentes minas: scientes quia & illorum & vestrorum Dominus est in calis: & personarum acceptio non est apud Deum. Minamini propter disciplinam: sed remittite propter misericordiam, & ut vobis a vestro Domino remittatur, apud quem utique unum estis: ut hereditas quæ promissa est, una sit in vobis.

De extero fratres. Generaliter Epistolam exhortatione concludit.

Confortamini in Domino, & in potentia virtutis ejus. Exemplo Domini & virtute.

Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli. Contra spirituales hostes spiritualia arma sumenda sunt: ut a dissimilitudine naturæ diaboli armorum fortitudine protegetur.

Quoniam non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem. Caro & sanguis, homo dicitur.

Sed adversus principes & potestates. Qui sibi præcipit in hujus mundi homines fut-

parunt, & qui ignorantes animas per peccata seducunt.

Adversus mundi rectores tenebrarum harum. Contra dæmonum potestatem, qui sibi in homines mundi hujus potestatem capientes, ignorantie erroribus præsumunt: qui tenebris comparantur, sicut ipse ait: Fuistis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino.

Contra spiritualia nequitia in cælestibus. Sunt autem spirituales bonitates in cælestibus, in aere, ubi volucres cæli appellantur.

Propterea accipite armaturam Dei. Quia tales habetis inimicos.

Ut possitis resistere in die malo. Non sibi malus est dies, sed nobis, quando impugnatur a malo.

Et in omnibus perfecti stare. Non in aliquantis perfectum vult hominem. Sed & hoc notandum, quod omnes ad perfectionem hortatur.

Stare ergo succincti lumbos vestros. Perfecte staret, lumbis mentis succincti, hoc est, in omni prælio præparati, & ab omnibus curis sæculi expediti.

In veritate. Non hypocriti: nemo enim coronatur, nisi qui legitime certaverit.

Et indui loriceam justitiæ. Sicut lorica multis circulis, vel armillis intextitur: ita & justitia diversis virtutum connectitur speciebus. Monet autem non solum peccatoris conscientiam, sed & ventris continentiam: necnon & ad fornicationem usque pertingit libidinem coercendam.

Et calciahi pedes in præparatione Evangelii pacis. Cum fiducia incedentes intrepide prædicare.

In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea exstinguere. In omnibus certaminibus fide muniamur. Quia sicut scutum, ipsorum quoque armorum defensor est, & sine hoc omnis armatus inermis est: ita & hæc virtutes sine fide salvare non possunt. Nam sicut scutum omnia injecta repellit & recutit: ita & fides omnes diaboli persuasiones exstinguit, quamvis quasi lumen rationis habere videantur.

Et galeam salutis assumite. Quæ omnes capitis sensus a pravis officiis protegat & abscondat.

Et gladium spiritus, quod est verbum Dei. Nemo militum audent ad bellum sine gladio proficisci: se enim utcumque tueri potest, sed hostem non valet occidere. Nonnumquam etiam ab audaci inimico perimitur, & armis omnibus expoliatur: ita sine Dei verbo, justitia omnis intuta est.

Per omnem orationem & obsecrationem. Semper hunc gladium postulate.

Orantes omni tempore in spiritu. Non impediatis orare semper, & pro rebus spiritualibus deprecari.

Et in ipso vigilantes in omni instantia & obsecratione. Nihil enim prodest dormientis more latere corpore, & animo prægravari: dum in hac vanitate nec ab homine possit aliquid impetrari.

Pro omnibus sanctis. Sancti estote, ut possitis orare pro sanctis.

Et pro me, ut detur mihi sermo in aperitione oris mei cum fiducia notum facere mysterium Evangelii. Ut abundanter & sine metu exponam persecutiones, vel odio Judæorum, muniti in Christi populi ratione.

Pro quo legatione fungor in catena ista, ita ut in ipso audeam prout oportet me loqui. Omnis enim verbi legator, talia necesse est ut sustineat: sed verbum Dei non potest alligari: tunc enim major fiducia erit, si rationabiliter dicatur, & si abundanter exprimat ratione.

Ut autem & vos sciatis, quæ circa me sunt, quid agam, omnia vobis nota faciet Tychicus carissimus frater, & fidelis minister in Domino, quem misi ad vos in hoc ipsum, ut cognoscatis, quæ circa nos sunt, & consoletur corda vestra. Sollicitè agit, non solum ut proficiant, sed & ne in tribulationibus deficiant, vel ne in aliquo contristentur.

Pax fratribus & caritas cum fide a Deo Patre nostro, & Domino Jesu Christo. Pax, & caritas, & fides, perfectum faciunt Christianum. Tamen sine fide infructuosa est caritas, sicut fides sine caritate, vel pace. Caritas major est pace. Potest enim odios non haberi quis, non tamen & amari.

Gratia cum omnibus qui diligunt Dominum nostrum Jesum Christum in incorruptione. Amen. In quorum corde, adulterino more, per secularia Christi dilectio non violatur.

Explicit Commentarius in Epistolam ad Ephesios.

COMMENTARI II

IN EPISTOLAM

AD PHILIPPENSES.

Caput I.

PAULUS & *Timotheus servi Jesu Christi*. Ambo servi, non ambo Apostoli. Omnis enim Apostolus, servus: non omnis autem servus, Apostolus.

Omnes sanctis in Christo Jesu, qui sunt Philippus, Quia nemo sine Christo sanctus est: & sanctis, non omnibus Philippiensibus, id est, non etiam paganis.

Cum Episcopis & Diaconibus. Gratia vobis, & pax a Deo Patre nostro, & Domino Jesu Christo. Hic Episcopos Presbyteros intelligimus: non enim in una urbe plures Episcopi esse potuissent, sed etiam hoc in Apostolorum Actibus habetur.

Gratias ago Deo meo in omni memoria vestri. Bonorum memoriam cum gratiarum actione celebrat.

Semper in cunctis orationibus meis. Ostendit circa eos dilectionem suam, pro quibus semper orat.

Pro omnibus vobis. Quia omnes tales estis.

Cum gaudio deprecationem faciens. Non in peccati alicujus tristitia, vel mœrore.

Super communicatione vestra in Evangelio Christi. Quia mihi communicastis in Evangelio predicando.

A prima die usque nunc. Ab initio fidei vestræ, deprecor, ut perseveretis: sive quod communicatis ab initio predicando.

Confidens in hoc ipsum. Confido me impetrare.

Quia qui capit in vobis opus bonum. Cœpit doctrinam, sive gratiam scientiæ largiendo.

Perficiet. Perficiendo quod docti fuerint, ut doceant.

Usque in diem Christi Jesu. Usque ad diem, quo de corpore recedebant. Ex quo jam ad Domini unusquisque servatur adventum.

Sicut est mihi justum hoc sentire pro omnibus vobis. Caritas enim omnia sperat.

Eo quod habeam vos in corde & in vinculis

A meis. Tantum vos diligo, ut mihi memoriam vestri, nec hæc tribulatio, nec solitudo defensionis auferat.

Et in defensione & confirmatione Evangelii. Confirmatio Evangelii, est constans tolerantia prædicantis.

Socios gaudii mei omnes vos esse. Hoc sentio de vobis & credo: quia sicut meæ tribulationis focii estis, ita eritis & gaudii sempiterni. Sive sic: scio vos ita Evangelio credidisse, ut etiam in tribulationibus meis pro ejus defensione mecum pariter gaudeatis.

Testis enim mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vos esse in visceribus Jesu Christi. Sive esse ejus in visceribus, sive ita vos desidero tanquam viscera Christi.

Et hoc oro, ut caritas vestra magis ac magis abundet. Ut vos in eo quod habetis, amplius abundetis.

In scientia, & in omni sensu, ut probeitis potiora. Notandum, quia scientibus adhuc scientiam deprecatur, ut sincere in omnibus esse valeant. Nemo enim æger, an sanari possit, agnoscat.

Ut sitis sincere & sine offensa in diem Christi. Sinceris materia est, quæ naturam suam servat, nulla extrinsecus corruptione fucata: tale vinum semper in melius proficit, non in pejor.

Repleti fructu justitiæ per Jesum Christum. Non solum sincere ab omni corruptione sitis, sed etiam fructu justitiæ, abundetis exemplo Christi: qui non modo malitiam non habet, sed etiam bono redundat.

In gloriam & laudem Dei. Ut glorietur Deus in actibus vestris.

Scire autem volo vos, fratres, quia quæ circa me sunt. Hic consolatur eos de sua tribulatione: qui audierant, eum vinculum in urbe Roma custodiri.

Magis ad prosectum venerunt Evangelii, ita ut vincula mea manifesta fierent in Christo, in omni prætorio, & in ceteris omnibus. Non solum non obfunt, sed etiam profuerunt, dum manifestatur, me non pro aliquo crimine, sed pro Christo omnia sustinere.

Ut plures & fratribus in Domino confidentes. A Plures mea tribulatione constantes effecti sunt, quum doctrina.

In vinculis meis abundantius audent sine timore verbum Dei loqui. Vinculorum meorum exemplo sunt incitati, dum me viderunt pro Christo libentissime sustinere.

Quidam quidem & propter invidiam & contentione. Dum mihi apud credentes gloriam auferre se putant, ne solus mihi vindicare videar scientiam prædicandi.

Quidam autem & propter bonam voluntatem Christum prædicant. Alii etiam alios salvare B volentes, fideliter Christum annuntiant.

Quidam ex caritate. Quidam vero ex mea caritate adjuvant me, Evangelium defendendo.

Scientes quoniam in defectione Evangelii positus sum. Non humane dilectionis affectu, sed quia sciunt, me a Domino ad defendendum Evangelium ordinatum.

Quidam autem ex contentione Christum annuntiant non sincere, existimantes, pressuram se suscitare vinculis meis. Alii dolore prædicant ad me gravandum, quasi plures discipulos facientem, & doctrina mea totum orbem implere conantem: ut ex hoc saltem major mihi cumuletur injuria, vel prefura.

Quid enim? Dum omni modo, sive per occasionem. Odii, vel invidiæ.

Sive per veritatem. Simplicis, vel puræ prædicationis.

Christus annuncietur: & in hoc gaudeo, sed & gaudeo. Non mihi coræ est, qua prædicent mente, dummodo (quod cupio) Christi nomen omnibus innotescat, & a multis credatur. Quapropter & modo gaudeo, & in futuro gaudebo.

Scio enim quia hoc mihi proveniet ad salutem, per vestram orationem. Quod mihi nocere putant, in salutem proveniet: quia non solum per verbum & passionem meam: sed etiam per odium Christi Ecclesia augmentatur.

Et subministrationem spiritus Jesu Christi. Quia ad meam per omnia salutem gubernati.

Secundum expectationem & spem meam. Quia de omnibus his expecto & spero mercedem.

Quia in nullo confundar. Neque in vita, neque in morte, neque in contumeliis, neque in opprobriis, denique in nullo Apostolus confundebatur. Nos in omnibus erubescimus: & in quo vituperamur, ultra non facimus, quamvis secundum Deum cœperimus: unde ostendimus, non laudibus, non Christo servire. Apostolus non confundebatur in cætenis, nos confundimur in opprobriis.

Sed in omni fiducia, sicut semper. Nulla res me poterit deterere,

Et nunc magnificabitur Christus in corpore meo. Inimicis suis insultat, quod se nocere non valeant. Si enim eum occiderint, martyrio coronabitur. Si servaverint ad Christum annuntiandum, plurimum facient fructum.

Sive per vitam, sive per mortem. Et vita nostra & mors ad magnificentiam pertinet Christi.

Mihi enim vivere Christus est. Non alia causa volui vivere nisi Christi, ut ejus corpus ædificem.

Et mori lucrum. Corona.

Quod si vivere in carne, hic mihi fructus operis est. Si vivere in carne me voluerint, habeo tempus operandi.

Et quid eligam, ignoro: coartor autem & dubius. Intantum mihi utraque conveniunt, ut quid eligam scire non possim.

Desiderium habens dissolvi & esse cum Christo, multo magis melius: permanere autem in carne, necessarium propter vos. Illud melius mihi, istud necessarium vobis. Et mortem illos non timere, sed diligere debere eos, suo demonstrat exemplo: & ut non contristentur, mansurum se in carne spiritu prophetico promittit.

Et hoc confidens scio, quia manebo. Non solum credo, sed etiam certissime novi.

Et permanebo omnibus vobis. Non mihi, id est, non mei causa.

Ad profectum vestrum, & gaudium fidei. Ut profectum de fructu fidei vestre, & gaudium habeatis, sive ut gaudeatis: quia vestra me fides & oratio conservavit.

Ut gratulatio vestra abundet in Christo Jesu in me, per meum adventum iterum ad vos. Ut postquam viserim vos, iterum abundantius gratulemini.

Tantum digne Evangelio Christi conversimini. Omnia ejus præcepta servantes, sive digne Evangelii prædicatoribus consecrare debetis.

Ut sive cum venero & videro vos, sive absens audiam de vobis: quia statim in omni spiritu. Sicut legimus: quia erat eis cor unum & anima una: nec quisquam suum dicebat, sed erant illis omnia communia.

Unanimes, collaborantes fidei Evangelii. Omnis pugna unanimiter aggressa victoriam parit.

Et in nullo terreamini ab adversariis, quæ est illis causa perditionis, vobis autem salutis. Neque versutus disputationibus, nec passionibus, opprobriisque turbemini. Quia vobis magis ad mercedem possunt prodesse. Sicut Apostoli ibant gaudentes: quia pro nomine Domini digni habiti sunt contumeliari pati.

Et hoc a Deo, quia vobis donatum est pro Christo. Quia vult vos coronati probatos: sicut Job permittitur tentari. Quia nec vinci habet.

habebat, & ejus gloria amplianda erat, ad-A
versario superato atque confuso.

Non solum ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo patiamini. Ocasio fidei a Deo donata est: quia si non venisset Christus & docuisset, non utique crederemus: ceterum & fidem voluntariam in actibus legis legimus. Non solum ergo vult ut fidei meritum, sed etiam ut martyrii primum habeatis, dum vos tentari Deus patitur, ut vincatis.

Idem certamen habentes, quale & vidistis in me & nunc audistis de me. Nihil novum patimini: sed hoc quod præsentes vidistis in me, & nunc abentes de me audistis. Non sit ergo illud vobis indignum, in quo nos conspexistis gloriari.

Caput II.

Si qua ergo consolatio in Christo. Si in omni tribulatione ab ipso solo consolamini, non sit vestra consolatio, patrimonium terrenum.

Si quod solatium caritatis. Caritas Christi, non amicum.

Si qua societas spiritus. Spiritualium, non carnalium.

Si qua viscera miserationis. Vestri miseremini potius, quam parentum.

Implete gaudium meum. Quod jam habeo ex parte: in talibus enim doctor exultat. Aliter: Si qua mihi a vobis consolatio exhibetur in Christo, & si quod solatium caritatis: si qua vos societas spiritus connectit, & si qua sint ad vos viscera pietatis: hoc mihi præstare, quod rogo, ut gaudium nostrum unitatis & electionis impleatis.

Ut idem sapiatis, eandem caritatem habentes, unanimis id ipsum sentientes. Nolite caritatem scindere, sentiendo diversa.

Nihil per contentiorem, neque per inanem gloriam. Ne aliquid, non Dei annulatione faciatis, sed ut quisque alius videatur.

Sed in omni humilitate superiores sibi invicem arbitantes. Si omnes, a quibus injuriam patimur, superiores esse arbitraremur, facile patientiam fervaremus. Nemo enim a patre, vel a domino agre fert se injuriam consecutum.

Non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea quæ aliorum. Non quæ nobis solis expediunt, sed quæ aliis profunt.

Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Jesu. Vult ostendere Christum, non pro se, sed pro aliis passum: sive, Tam humilis sensus sit in vobis, quam fuit in Christo. Multi præterea hunc locum ita intelligunt, quod secundum divinitatem se humiliaverit Christus, secundum formam videlicet, se-

S. Hier. Tom. XI. Pars III.

cundum quam aquam aequalitatem Dei, non rapinam usurpaverit, quam naturaliter possidebat. Et exinanivit se, non substantiam evacuans, sed honorem declinans: formam servi, hoc est, naturam hominis inducendo: & per omnia homo tantummodo atque humilitatis suæ obedientia, nec crucis mortem recusando. Quod in Christo Jesu, secundum quod unctus est, Christus est: Jesus nomen accepit: hoc est, secundum hominem.

Qui cum in forma Dei esset. In qua erat, si-
ve quia absque peccato erat: ad imaginem Dei scilicet.

Non rapinam arbitratus est esse æqualem Deo: sed semetipsum exinanivit. Quod erat humilitate, celavit: dans nobis exemplum, ne in his gloriemur, quæ forsitan non habemus.

Formam servi accipiens. Ita ut etiam pedes lavaret discipulorum.

In similitudinem hominum factus. Interdum similitudo recipit veritatem: nam genuit Adam filium secundum imaginem & similitudinem suam, & vocavit nomen ejus Seth. In similitudine humana humilitate serviendo, cum omnium Dominus esset.

Et habitu inventus ut homo. Hoc ut verum sit, sicut quasi unigeniti a Patre, ita intelligendum.

Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem. Ut nobis perfectæ obedientiæ monstraret exemplum.

D*Mortem autem crucis.* Qua nulla mors potest esse deterior.

Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen. Quia se assumptus homo humiliare dignatus est, divinitas quæ humiliari non potest, eum qui humiliatus fuerat, exaltavit. Sed & illi donatum est nomen, quia ante non habuit: unde rectus locus hic secundum humanam naturam intelligendus est, quam divinam. Si ergo nos ex alto respiciamus, exemplo Christi fratribus serviamus. Si enim ille Dominus & magnus, servis & discipulis ministravit: quanto magis nos aequalibus & majoribus servire debemus, & Deo & sanctis ejus, usque ad mortem etiam obedire: ne magistrum humilem superbi discipuli non sequamur, & Dominum mitem servi contemnamus ingrati.

Quod est super omne nomen. Cui enim angelorum dixit, Filius meus es tu.

F*Ut in nomine Jesu omne genu flectatur caelestium, terrestrium.* Ut omnes simul hominem adorent cum Verbo assumptum.

Et infernorum. Hic infernorum custodes inducit.

Et omnis lingua confiteatur. Omnium gentium scilicet.

A a

Quia

Quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris . Hoc est , in natura & gloria deitatis , dum ejusdem est gloriae cujus Pater .

Itaque carissimi mei , sicut semper obedistis . Exemplo ejus , qui usque ad mortem obdixit .

Non in praesentia mei tantum . Quasi servi ad oculum servientes .

Sed multo magis nunc in absentia mea . Quia si quid , me praesente , liberius agebatis , corrigere poteram .

Cum metu & tremore vestram salutem operamini . Non cum negligentia , sed sicut ait Job : Verebare omnia opera mea propter Deum , sciens quod non parceres delinquenti . Et super humilem , & quietum , & trementem verba Dei Spiritus sanctus requiescit .

Deus est enim qui operatur in vobis & velle , & perficere . Velle operatur suadendo , & praemia promittendo : Qui perseveraverit usque in finem , hic salvus erit . Ceterum perficere nostrum omnino , nec velle quicquam est : quia utrumque ejusdem loci definitione tenetur .

Pro bona voluntate . Si in ea maneatis .

Omnia autem facite sine murmurationibus . Ingratus est servus , qui gravia domini sui queritur esse praecipia . Qui enim murmurat de praecipis , dubitat de praemiis . Hic etiam ipse operatur , non est sine querela . Unde alibi ait ; Nec murmuraveritis , & cetera .

Et hastationibus . De mercede futura .

Ut sitis sine querela , & simplices filii Dei sine reprehensione . Sicut Deus vos fecit . Considerate cujus filii sitis : qui cum in omnibus sanctus ac purus sit , filios non potest habere degeneres .

In medio nationis pravæ atque perversæ . Quæ omnem rationabilis naturæ pervertit ordinem , & perdidit .

Inter quos lucetis sicut luminaria in mundo . Sic luceat Dei genus in genere humano , sicut sol & luna illuminant mundum .

Verbum vitæ continentes . Ut per vos illuminentur , & exemplo confirmentur .

Ad gloriam meam . Gloria patris filiorum est , ut ait Salomon .

In die Christi . In die Judicii .

Quia non in vacuum cucurri , neque in vacuum laboravi , Qui talem Deo populum acquisivi .

Sed & si immolor supra sacrificium & obsequium fidei vestre , gaudeo & congratulor omnibus vobis . Etiam si occidat : quia sacrificium & obsequium fidei vestrae obtulit Deo : vincit profectus vestri gaudium tristitiam poenæ , vel mortis . Sive jam non timeo mori sacri-

ficio fidei vestrae consummato : sive quia fidei vestrae ministravi .

Idipsum autem & vos gaudete , & congratulamini mihi . Quia mihi grande praemium est pro vobis occidi : sive quia mihi expedit solvi .

Spero autem in Domino Jesus Timotheum me cito mittere ad vos . Dat exemplum non timere quid definiendi , sed omnia spe Domini promittendi .

Ut & ego bono animo sim , cognitis quæ circa vos sunt . Ut sciatis , quia vos meæ passionis minime terruerunt .

Neminem enim habeo tam unanimum , qui sincera affectione pro vobis sollicitus sit . Qui ita mecum pro omnium vestrum salute sollicitus sit .

Omnes enim quæ suæ sunt , querunt . Commოდum , vel quietem , nolentes pro anima tribulari .

Non quæ Jesu Christi . Non curantes de corpore , vel exemplo Christi , qui pro omnium salute mori minime recusavit .

Experimentum autem ejus cognoscite . Ut qualis sit , noveritis .

Quoniam sicut patris filius , mecum servavit in Evangelio . Secundum hominem , propter homines factus obediens usque ad mortem .

Hunc igitur spero me mittere ad vos mox ut videro , quæ circa me sunt . Modo enim incertus sum .

Confido autem in Domino , quoniam & ipse veniam ad vos cito . Non solum illum mitto , quem unicum habeo solatium .

Necessarium autem existimavi Epaphroditum fratrem , & cooperatorem . Necessarium vobis & cooperatorem propter Evangelii opus .

Et commilitonem meum , vestrum autem Apostolum . Commilito propter honorem : quia & ipse acceperat in illis apostolorum officium .

Et ministrum necessitatis meæ mittere ad vos . Quia venit meæ necessitati ministrare pro vobis .

Quoniam quidem omnes vos desiderabat , Caritatem ejus circa illos sollicitam commendat , ut & ipse ab eis amplius diligatur .

Es morbus erat , propterea , quod audieratis illum infirmatum . Tristitiæ vestrae causa morbus erat , eo quod vos per infirmitatis suæ nuncium paveret nimium contristatos .

Nam & infirmatus est usque ad mortem , sed Deus misertus est ejus . Ut majorem docendo colligat fructum .

Non solum autem ejus , verum etiam & mei , ne tristitiam super tristitiam haberem . Ne tristitia carceris tristitia desolationis augeret .

Festinantius ergo misi illum , ut viso illo , iterum gaudeatis . Pro cujus absentia novi vos contristari .

Et ego sine tristitia sim. Quam mihi vestra A tristitia generat.

Excipite itaque illum cum omni gaudio in Domino. Solventes, si quem scrupulum de eius tarditate animus forte susceperat.

Et ejusmodi cum honore habetote. Non solum hunc, qui vester est doctor, sed & omnes, qui talis gratia sunt, honorate.

Quoniam propter opus Christi usque ad mortem accessit. Qui mihi non timuit in carcere ministrare.

Tradens animam suam. In manus inimicorum: hoc est, paratus ad mortem.

Ut implet id quod ex vobis deerat erga meum obsequium. Ut reliquum vestrum erga me solus implet obsequium.

Caput III.

DE cetero, fratres mei, gaudete in Domino. Non in rebus humanis, vel in aliquo præterquam in Domino gaudeatis.

Eadem vobis scribere mihi quidem non pigrum. Eadem repetere, quæ præsens dixeram.

Vobis autem necessarium. Sicut hortor crebrius irrigari.

Videte canes. Hic contra pseudoapostolos ait Christi Evangelium lacerantes.

Videte malos operarios. Qui quod nos bene construximus, destruerent conantur.

Videte concisionem. Concilio enim potius, quam circumcisio sunt dicendi.

Nos enim sumus circumcisi, qui spiritu servimus Deo. Nos sumus viri Judei, qui non unius membri pellem, sed totius carnis vitia amputamus, spiritualiter scilicet circumcisi.

Et gloriamur in Christo Jesu: & non in carne fiduciam habentes. In sola fide Christi, non in circumcissione carnali.

Quamquam & ego habeam confidentiam in carne. Ne quis putet me hoc ideo dicere, quia ego glorianti causam non habeam, & idcirco non glorier.

Si quis alius videtur confidere in carne, ego magis circumcissus octavo die, & ex genere Israel. Quia ex illis forte aliqui, erant profecti: ego secundum genus, non post annos, ut aliqui peregrini.

De tribu Benjamin. Quæ semper cum Juda conjuncta fuit.

Hebraeus ex Hebrais. Non ex gentibus profectus.

Secundum legem Phariseus. Legisperitus, & el divisus a turba, qui non possem posse quod probarem.

Secundum emulationem persequens Ecclesiam Dei. Tanquam habui emulationem, ut ne scius etiam Ecclesiam inflecterem.

Secundum justitiam, quæ in lege est. Primus fui in omnibus, in quibus illi falso gloriantur: sed quia hoc tempore illa non valere

cognovi, ideo illa nullius duco momenti, & tanquam impedimenta projicio, quibus me vitam acquirere posse putabam.

Conversatus sine querela. Omnium justificationum, & ceremoniarum purificationem, & mandata complebam: sed hæc nulla putavi, dum crederem Christo, quæ lex ipsa promiserat.

Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus sum propter Christum derelinquere. Ad comparationem inventi auri, contemnitur æramentum, & quamvis ab uno sit conditum, & pro temporis qualitate necessarium.

Veruntamen existimo omnia detrimentum esse, propter eminentem scientiam Jesu Christi Domini mei, propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut spercor. Stercora ciborum sunt reliquæ, & quondam rerum utilium purgamenta.

Ut Christum lucrificam, ut & inveniar in illo. Ut Christum habeam caput, & ejus inveniar membrum.

Non habens meam justitiam, quæ ex lege est. Hoc est, ex meo labore quæsitam.

Sed illam quæ ex fide est Christi Jesu, quæ ex Deo est justitia in fide. Sed illam quæ a Deo proprie, & sola fide collata est Christianis.

Ad cognoscendum illum. Ut beneficium ejus perfecte cognoscam.

Et virtutem resurrectionis ejus. Quia ideo surrexit, ut nos similiter resurgamus. Qui autem hoc vere cognoscit, satis agit, si omnino non peccet.

Et societatem passionis illius: configuratus morti ejus. Si enim compatimur, & convivemus.

Si quomodo occurram ad resurrectionem, quæ est ex mortuis. Ad illam quæ perfectiorum est proprie, non ad illam, quam etiam invitos habere necesse est.

Non quod jam acceperim. Quia mundi nondum finis advenit: sed in spe est, quod credimus, non in re.

Aut jam perfectus sim. Adhuc ait se de perfectione hac, & de tali resurrectione suspensum.

Sequitur autem si quomodo comprehendam, in quo & comprehensus sum a Christo Jesu. Si comprehendam meritum apostolatus, in quo apostolatu a Christo sum reprehensus.

Fratres, ego me non arbitror comprehendisse. Se humiliando, omnibus gloriam tollit, & universos provocat ad perfectionem.

Unum autem, quæ quidam retro sunt obliviens: ad ea vero quæ sunt priora extendens seipsum. Hoc solum scio, quia quotidie proficio: & præteritum laborem non computans, ad priora festino: sive Legis obliviscens, ad perfecta Evangelii præcepta me teneo.

Ad destinatum persequor bravium superme occasionis Dei in Christo Jesu. Quod perfectis

dis Deus promisit in Christo in celis: quod A figuratum corpori claritatis sua. Sicut mon-
stravit in monte, cum unum ex viventibus,
non nisi vincentes accipient.

Quicumque ergo perfecti sumus, hoc sentia-
mus. Quomodo negat se esse perfectum, si
alii sunt: nisi humilitatis gratia hoc dictum
accipias? Quicumque perfectus est, hoc
sentiat: vetera scilicet obliviscendo, no-
va secundo. Quia perfecti debent esse di-
scipuli Christi; licet superius de perfectione
præmi: hic vero de scientia sit locutus.

Et si quid aliter sapitis, & hoc vobis re-
velabit Deus. Si quid alii Deus revelavit. B
Aliter, inquit, non aliud: hoc est, alia as-
sertione, non fide.

Veruntamen ad quod pervenimus. Ad perfe-
ctionem novi Testamenti.

Ut idem sapiamus. Idem sit: aliter scilicet
alter non astruat.

Et in eadem permaneamus regula. Non enim
scire sufficit sine facto.

Imitatores mei estote, fratres. Me sequimini,
non falsos Apostolos.

Et observate eos quia ita ambulant, sicut
habetis formam nostram. Duplitter dicitur
observare, vel ad imitandum, ut hic: vel
ad cavendum, sicut ad Romanos ait: Ob-
servate eos qui dissensiones & offendicula faci-
ciunt.

Multum enim ambulant, quos sæpe dicebam
vobis. De his dicit, qui spem passionis
Christi, per quam peccata dimissa sunt,
aufertentes in lege ceremonias collocabant.
Potest & de Ioviniani studis accipi, qui
juniorum afflictiones & omnem corporis
cruciatum, in luxuriam & epulas conver-
terit.

Nunc autem & flens dico, inimicos crucis
Christi. Notandum quod vero affectu, om-
nium salutem optaverit, qui etiam inimi-
cos crucis Christi desebat, ultro in interitum
properantes.

Quorum finis interitus. Quia in corruptio-
ne seminant carnis.

Quorum Deus venter est. Qui se in hoc
putant Deo servire, si comedant, non au-
dientes Prophetam dicentem: Si manducave-
ritis & biberitis, nonne vos manducatis &
bibitis?

Et gloria in confusione ipsorum, qui ter-
rena sapient. In circumcissione verecundi
membri.

Nostra autem conversatio in calis est. Hoc
non potest dicere terrenis vitiis manci-
patus.

Unde etiam Salvatorem expectamus, Domi-
num nostrum Jesum Christum. Qui caput est
nostrum.

Qui reformabit corpus humilitatis nostra, con-

ITAQUE fratres mei carissimi & desideratissi-
mi. Quia perfectiores.

Gaudium meum, & corona mea. Per vos
in præsentem latitior, & in futuro coronabor.

Sic state in Domino carissimi. In sola Chri-
sti fide, ut superius comprehendi, spem po-
nentes, & in conversatione celestis.

Erodiam vobis, & Synrichen deprecor idi-
psum sapere in Domino. Quod dicit, id est,
una mecum a hæc mulieres scientes erant le-
gis: quia similiter utitas eadem sentire com-
memorat & hortatur.

Etiā rogo & te, Germane compar. Ger-
manus dictus est nomine, qui erat compar
offici.

Adjuva illas, quæ mecum laboraverunt in E-
vangelio. Non viros, sed feminas, quæ erant
docentes: non in Ecclesia, sed in domo.

Cum Clemente & ceteris auditoribus meis.
Clemens ex philosopho magne doctrinæ, vir
qui Romæ Episcopus fuit.

Quorum nomina sunt in libro vitæ. Ne no-
leste terrent sua nomina in hac Epistola com-
prehensa, scripta esse dicit in celis. Hujus
libri etiam Moyses & David meminit, &
Dominus in Evangelio.

Gaudete in Domino semper. Quia sæculi
gaudium non habetis.

Iterum dico gaudete. Repetit, ut magis ac
magis gaudium confirmetur.

Molestia vestra nota sit omnibus hominibus.
E Judæis & Gentibus omnibus, qui vos tribu-
lant & persequuntur.

Dominus enim prope est. Scit quid opus sit an-
tequam petatis ab eo: sive de congruentibus co-
gitationibus sollicitudinem gerite: quam enim
Dominus nobis prope sit, optime novistis,
secundum illud: Juxta est Dominus his qui tri-
bulato sunt corde.

Nihil solliciti sitis. Nolite cogitare, quid
manducetis, aut quid induamini. Hæc omnia
gentes inquirunt.

Sed in omni oratione & obsecratione cum gra-
tiarum actione, petitiones vestras immolavistis
apud

a Haud igitur bene sentiunt, qui Synrichen viro
fuisse contendunt: quos inter & Marrianus est. Opti-
me in nostri domestici Musæoi inscriptione antiqua,

apud Deum. Non cum murmuratione, aut A tristitia : tunc potest oratio vestra digna esse auribus Salvatoris, si pro omnibus, quæ patimini gratias referatis, sicut Apostoli faciebant.

Et pax Dei, quæ exsuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, & intelligentias vestras in Christo Jesu. Quia malos sustinet & ingratos. Christi pax, quæ pro suis persecutoribus exorabat, si recogitemus, omnem mentem superat & inclinat. Hæc ergo pax corda & intelligentias vestras exemplo Christi B custodiat.

De cætero fratres. Ad extremum, ut omnia breviter comprehendam.

Quæcumque sunt vera. Permanenda.

Quæcumque pudica, quæcumque iusta, quæcumque sancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ. Quia omnis natura humana novit diligenter amare, quod bonum est.

Si quæ virtus, si quæ laus discipline : hæc cogitate, quæ & didicistis, & accepistis, & audistis, & vidistis in me : Virtus tolerantie, sive laus conversationis, & reliqua bona, quæ & didicistis verbo, & accepistis exemplo, & audistis auribus, & vidistis oculis : hæc tantummodo cogitate.

Hæc agite. Non enim sola sine actu sufficit cogitatio. Hæc posteriora, illa explanant superiora.

Et Deus pacis erit vobiscum. Si hæc non modo cogiteris, sed etiam faciatis.

Gavissus sum autem in Domino vehementer : quoniam tandem aliquando resorussistis pro me sentire, sicut & sentiebatis. Occupari autem eratis. Iterum florem boni operis recepistis, qui mei immemores occupatione non voluntate arefacti fueratis occisi.

Non quasi propter penuriam dico. Non propter meam inopiam, sed propter vestrum fructum dico, me esse gavissum.

Ego enim didici in quibus sum sufficiens esse. A Christo omnia æquanimiter ferre sum edoctus.

Scio & humiliari : scio & abundare. Ubi- que & in omnibus institutus sum : & satiari, & esurire, & abundare, & penuriam pati. Ut nec abundantia extollar, nec frangat inopia.

Omnia possum in eo qui me consortat. Dans intelligentiam, vel sua doctrina consrmat.

Verumtamen bene fecistis, communicantes tribulationi meæ. Non enim debuit mea inopia vestram impedire mercedem.

Scitis autem & vos Philippenses, quod in principio Evangelii, quando profectus sum a Macedonia, nulla mihi Ecclesia communicavit. Quando profectus sum, scitis : quia vos solos, a quibus sumptus accepimus, elegimus, fideiores vos omnibus iudicantes.

In ratione dati & accepti, nisi vos soli. Dantes carnalia, spiritalia accepistis.

Quia & Thessalonicam semel, & bis in usum mihi misistis : non quia quæro datum, sed requiro fructum abundantem in ratione vestra. Abundans fructus orationis est, cum sanctis etiam absentibus ministratur.

Habeo autem omnia, & abundo. Repletus sum exceptis ab Epaphroditum, quæ misistis. Provocat eos laudando, & gratias referendo.

In odorem suavitatis. Odor suavitatis, non in re oblata, sed in mentis devotione consistit : sicut sacrificium Noe Deus describitur odoratus, cum ipse dicat, nec carnibus, nec animalium sanguine se delectari.

Hostiam acceptam, placentem Deo. Notandum quod elemosyna hostia appellatur : quæ sicut a sanctis oblata, accepta est : ita eorum qui in peccatis duraverint, reprobat.

Deus autem meus impleat omne desiderium vestrum, secundum divitias suas in gloria in Christo Iesu. Deo autem & Patri nostro gloria in sæcula sæculorum : Amen. Quia ut perfecti alia desiderare non poterant, nisi quæ sunt secundum divitias Dei, non sæculi, & quæ ad gloriam pertinent Christi.

Salutate omnem sanctum in Christo Jesu. Salutant vos qui mecum sunt fratres. Erant enim omnes sancti, quos salvare jubet, & omnes præcepit salutari : sicut & in omnibus Epistolis facit : & proculdubio verum dixisse credendus est. Si vere sancti erant, peccatores utique non erant ; & quia non peccatores, sed sancti erant : tam poterant esse, quod erant, quam poterant non esse quod non erant. Igitur sanctos homines hac ratione esse possibile est.

Salutant vos omnes sancti, maxime autem qui de Cæsaris domo sunt. Qui sunt nuper de Cæsaris domo conversi.

Gratia Domini nostri Jesu Christi cum spiritu vestro : Amen.

Explicit Commentarius in Epistolam ad Philippenses.

COMMENTARII IN EPISTOLAM AD COLOSSENSES.

Caput I.

PAULUS Apostolus Jesu Christi, per voluntatem Dei, & Timotheus frater, his qui sunt Colossis sanctis & fidelibus fratribus in Christo Jesu: Gratia vobis, pax a Deo Patre nostro. Et Christo Jesu Domino nostro.

Gratias agimus Deo, & Patri Domini nostri Jesu Christi semper pro vobis orantes, audientes fidem vestram in verbo veritatis Evangelii, quod pervenit ad vos. Non propter hominum laudem, sed propter vitam aeternam, quae in Christo est.

Propter spem, quae reposita est nobis in calis: quam audistis in verbo veritatis Evangelii, quod pervenit ad vos. Non propter hominum laudem, sed propter vitam aeternam, quae in Christo est.

Sicut & in universo mundo est, & fructificat. Aliud tricesimum, aliud sexagesimum, aliud centesimum, secundum parabolam seminantis.

Et crescit. In numero, vel virtute.

Sicut in vobis ex ea die qua audistis & cognovistis gratiam Dei in veritate. Qui ejus beneficia malis actibus non evacuant.

Sicut didicistis ab Epaphra carissimo conservo nostro, qui est fidelis pro vobis minister Christi Jesu. Fideliter pro vobis in oratione incumbens, ministerium Christi exhibet voluntate.

Qui etiam manifestavit nobis dilectionem vestram in spiritu. Quam habetis in spiritualibus caritatem.

Ideo & nos ex qua die audivimus, non cessamus pro vobis orantes & postulantes, ut impleamini agnitione voluntatis ejus in omni sapientia & intellectu spirituali. Quia eam aliter facere non potestis: quod Propheta intelligens dicebat ad Deum: Doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu.

Ut ambuletis digne Deo per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes: & crescentes in scientia Dei. Bene ille Deo ambulat, qui ei per omnia placet: hoc est, ut in opere bono cum scientia Dei fructifi-

cat. Simul exposuit quod frequenter obscure dicebat: hoc est, quomodo Deus det velle, vel adjuvet, & confirmet. docendo scilicet sapientiam, & intellectum gratiarum tribuendo, non libertatem arbitrii auferendo, sicut etiam in praesenti orat, ut impleantur agitione voluntatis ejus, in omni sapientia & intellectu spirituali: quo possint digne Deo per omnia ambulare.

In omni virtute confortati. Virtus magna est inveteratum vincere vitiatorum: vel in passionibus carnis infirmitatem superare.

Secundum potentiam claritatis ejus. Ut & vos sicut & ille patienter omnia sufferatis.

In omni patientia & longanimitate cum gaudio. Ibi est vera longanimitas & patientia, ubi aliquis gaudet etiam sustinere, quod patitur.

Gratias agentes Deo, & patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine. Plus vocatio latificet, quam affligat tristitia passionum. Cognominat sortem sanctorum, sortem hereditatis, sicut etiam Scriptura commemorat: quia Jesus terram divisit in sorte.

Qui eripuit nos de potestate tenebrarum. Ab ignorantia, vel errore.

Et transfudit in regnum filii dilectionis suae. De regno erroris & mortis, quo & dilecti & filii fieremus.

In quo habemus redemptionem & remissionem peccatorum. Redemptis fide, per baptismum peccata dimisit.

Qui est imago Dei invisibilis. Secundum Epistolam ad Hebraeos.

Primogenitus omnis creaturae. Primogenitus secundum assumpti hominis formam, non tempore, sed honore, juxta illud: Filius meus primogenitus Israel.

Quoniam in ipso condita sunt universa in calis & in terra, visibilia & invisibilia: sive throni, sive dominationes, sive principatus, sive potestates. Id contra Manichaeos facit.

Omnia per ipsum & in ipso creata sunt. In ipsius creata sunt potestate.

Et ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant. Dum per ipsum subsistunt.

Et

Et ipse est caput corporis Ecclesie. Quia omnes credentes ejus membra sunt.

Qui est principium primo genitus ex mortuis. Incorruptibilis gloriæ.

Ut sit in omnibus ipse primum tenens. Tam in visibilibus, quam in invisibilibus creaturis.

Quia in ipso complacuit omnem plenitudinem divinitatis inhabitare. In aliis, hoc est, in Apostolis, Patriarchis, vel Prophetis, gratia fuit ex parte. In Christo autem tota divinitas habitavit corporaliter, quasi si dicas **B** summalius.

Et per eum reconciliari omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis ejus. Per quem sunt homines emundati.

Sive qua in celis, sive qua in terris sunt. Terrena celestibus, quæ ab eis per contrarietatem vitæ fuerant separata. Unde orare docemur, ut voluntas Dei quemadmodum celebratur in calis, ita fiat & in terris.

Et vos cum essetis aliquando alienati, & inimici sensu operibus malis: nunc autem reconciliastis in corpore carnis ejus per mortem. Quæ fuerint inimicitia, evidentissime declaravit.

Exhibere vos sanctos. Ne ejus beneficium irritum facientes, sitis iterum inimici.

Et immaculatos, & irreprehensibiles coram ipso. Vide si sciebat se impossibilia præcepisse.

Si tamen permanetis in fide fundati, & stabiles, & immbiles. Tunc poteritis immaculati esse, si hominum vos exempla minime decipiant, sed firmiter futura credatis.

A spe Evangelii quod audistis. Spem Evangelii contra Evangelium viventes sperare non possunt.

Quod prædicatum est in universa creatura, quæ sub cælo est. Rationabili scilicet. Notandum sane quomodo omnem creaturam, homines solos nominavit.

Cujus factus sum ego Paulus minister, qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis. Pro aliis patitur: quia pro ipso ante passus est Christus.

Et adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea pro corpore ejus, quod est Ecclesia. Cujus factus sum ego minister. Usque adeo præsentibus non terreo perfectionibus, ut mihi parvum esse videatur quod patior, quoadusque in me passio impeat, sicut ad Hebræos dicit: Ut non fatigemini animis vestris deficientes: nondum enim usque ad sanguinem restitistis.

Secundum dispensationem Dei, quæ data est mihi in vobis: ut impleam verbum Dei, & mysterium quod absconditum fuit a sæculis & generationibus. Doctrinæ Evangelicæ, quam vobis gentibus iussus sum erogare.

Nunc autem manifestatum est sanctis ejus,

in quibus voluit, Deus. Tempore quo voluit gentes vocare, quibus voluit sanctis aperuit sacramentum.

Notas facere divitias gloriæ sacramenti huius in gentibus. Quia idem Dominus omnium, dives in omnes qui invocant illum.

Quod est Christus in vobis spes gloriæ, quem nos annunciamus, corripientes omnem hominem, & docentes in omni sapientia. Judæum & Græcum, servum & liberum. Simul attende, quod omnes sapientiam doceat.

Ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Jesu: in quo & laboro, & secundo secundum operationem ejus, quam operatur in me virtute. Notandum quod omnes conetur exhibere perfectos.

Caput II.

VOLO enim vos scire qualem sollicitudinem habeam pro vobis, & pro his qui sunt Laodiceæ: & quicumque non viderunt faciem meam in carne: ut consolentur corda ipsorum, instructi in caritate, & in omnes divitias plenitudinis intellectus in agnitione mysterii Dei Patris & Christi Jesu. Qui si me vidissent, & caritatem meam erga se, & divitias mysterii plenius cognovissent, majorem præstissent affectum, & abundantiam rationis a me, quam ab ipso Christo didici, docerentur: & per hæc consolationem fuissent consecuti.

In quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ. Qui latebant in literis Legis, sicut Isaïas ait: In thesauris salus nostra venit.

Abconditi. Qui Moyse erant velamine contecti.

Hoc autem dico, ut nemo vos decipiat in sublimitate sermonum. Idcirco melius fuisset, ut ego præfens instruerem: sed tamen breviter omnem sapientiam in ipso esse complexam, ut sensum vel sermonem philosophiæ, quæ contra illum est, non solum non timeatis, sed etiam stultitiæ deputetis.

Nam & si corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum: gaudens & videns ordinem vestrum, & firmamentum ejus, quæ in Christo est, fidei vestræ. Habebant hanc gratiam Apostoli, ut alibi positi, quid alibi ageretur, agnosceret: sicut Elisæi spiritus cum Giezi fuit in via. Supplens id quod est de utilitate vestræ fidei: vel impleo, quod præsentia implere non possum.

Sicut ergo accepistis Jesum Christum Dominum nostrum, in ipso ambulate. Exemplum Christi in vobis sufficit ad vitam, etiam si aliquid interim minus scientiæ habetis.

Radicali & superedificati in ipso. Secundum robur fundamenti, validum supercreavit ædificium.

Et confirmati in fide: sicut & didicistis,

abundantes in illo in gratiarum actione. Semper crescentes in illo: & pro omnibus beneficiis ejus gratias referentes.

Videte ne quis vos decipiat per philosophiam, & inanem fallaciam secundum traditionem hominum: secundum elementa mundi, & non secundum Christum. Contra philosophos aut, quorum omnis pene disputatio de elementis est, & de visibilibus creaturis, & ex rebus naturalibus virtutem existimant Dei: dicentes, ex nihilo fieri nihil posse: & animam, aut initium non habere, aut esse mortalem: & virginem parere omnino non posse: sed & Deum ex homine nasci, mori, atque resurgere, stultum esse.

Quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter. Omnis plenitudo divinae naturae in corpore ejus inhabitat.

Et estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus & potestatis. Si illius scientia docemini, qui prodidit initium invisibili creaturae: quid vobis conferent, qui nihil plus intelligunt, quam quod vident?

In quo & circumcisi estis circumcisione non manufacta in expolatione corporis carnis. Hic jam pseudoapostolos taxat, ne ab ipsis quidam seducantur.

Sed in circumcisione Jesu Christi, consepulti ei in baptismo. Per quam totum hominem expoliastis.

In quo & resurrexistis per fidem operationis Dei, qui suscitavit illum a mortuis. Surrexistis in novam vitam, credentes eum etiam propter hoc furrexisse.

Et vos cum mortui essetis in delictis, & praeputio carnis vestrae. Quia non solum peccantes, sed etiam non circumcisi in Lege pariter damnabuntur. Cum ergo dupliciter indigni essetis, filiorum consortes effecti estis.

Conversificavit cum illo, donans vobis omnia delicta. Auferendo causas mortis, id est, peccata.

Delens quod adversus nos erat chiographum decreti, quod erat contrarium nobis. Et ipsum tulit de medio, affigens illud cruci. Chiographum, maledictum Legis est. Unde alibi ait: Christus nos redemit de maledicto Legis, quia in eo continetur: Maledictus omnis, qui non permanferit in libro Legis, ut faciat ea. Quidam vero chiographum dicunt esse, quasi scriptam quandam apud Deum memoriam peccatorum. Unde ipse in Galatis dicit: Nonne haec congregata sunt quod me, & signata in thesauris meis? Et Hieronimus ait: Peccatum Judae in ungue adamantino. Etiam haec deleta est in cruce, dum dimissis peccatis, etiam memoria oblita est delictorum.

Et expoliatis principatus & potestates. Ut per mortem destrueret eum, qui habebat

mortis imperium, se offerendo pro eis. Traduxit confidentem palam, triumphans illos in seipso. Devicit palam crucifixus, confusione contenta, triumphavit: non occidendo, sed moriendo: ut nobis, contrafacta omni superbia, monstraret exemplum.

Nemo ergo vos judicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomenia, aut sabbatorum. Nullum ergo in hoc iudicium est, quod est umbra, & cessavit, corpore veniente: quia imagine opus non est, veritate praesente.

Quae sunt umbra futurorum, corpus autem Christi. Tunc enim futura erant, quae modo sunt.

Nemo vos seducat, volens in humilitate religionis angelorum, quae non vidit ambulans frustra, inflatus sensu suae carnis. Nemo sic humilitate superbus, & angelos se videre mentiens, frustra se super homines jactet, qui visiones a suo corde loquuntur: sive nemo tam humilis sibi & religiosus videatur, ut angelos, qui Deum vident, se videri mentiantur.

Et non tenens caput. Christo non credens, qui omnium Sanctorum caput est.

Ex quo totum corpus per nexus & conjunctiones subministratum & constructum crescit. Quia membris per totum corpus membra junguntur. Quicumque igitur extra hoc corpus est, quantumlibet se jactet, ille caput non habet, quod est Christus qui est vita.

In augmentum Dei. Augmentum illius corporis, quod unum est Deo.

Si ergo mortui estis cum Christo ab elementis hujus mundi. Possunt intelligi etiam avaritia, luxuria, & cetera huius familia.

Quid adhuc tanquam viventes mundo decernitis? Ne similitudinem quidem ullam viventium in mundo voluit nos habere: hoc est, illorum, qui futura non credunt.

Ne tetigeritis, neque gustaveritis, neque contraxeritis. Illo tactu, & gustu, & contractione, quo hi, qui concupiscentiis abutuntur, & terrena diligunt pro aeternis.

Quae sunt omnia in interitu ipso usu. Ex partibus mundi, conditionem ipsius advertimus: cui enim membra componuntur atque solvuntur, necesse est ut totus aliquando compositus fuerit, & quandoque solvatur: non ergo mortalia pro immortalibus debent diligi & aeternis.

Secundum praecepta & doctrinas hominum, quae sunt rationem quidem habentia sapientia, in superstitione & humilitate: & non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad latuitatem carnis. Secundum quod multi homines, natura docente, transiderunt, quod mundus esset aliquando solvendus: & ideo Deum, quem solum aeternum intellexerunt,

runt, licet superflitiose, tamen humiliter A venerati sunt : & non parcendum duxerunt corpori : nec carnem in saturitate honorandam, ut pote morituram. Aliter : Non vos seducat Philosophia ad humanam doctrinam, quæ sapientie & abstinentie specie subornatur. In qua tam vana est corporis afflictio, tam stulta meditationis intentio : cujus bonum ad capiendas & infirmandas mentes, quasi quidam laqueus diabolo aucupante, præteditur : quo facilis malum suum sequens inducat.

Caput III.

IGITUR si confurrexistis cum Christo, que sursum sunt queratis : ubi Christus est in dextera Dei sedens. Consequenter primo commortuati, deinde confurrexistis nos dicit : nec solum terræ mori, sed etiam cælo nos vivere hortatur : nihil, inquit, terrenum ambiatis, nihil mortale queratis.

Que sursum sunt sapite, non que super terram. Mortui enim estis. Cælestem sectamini sapientiam. Sed nos laboriosius humanæ sapientie studium impendimus, & artibus vilissimis ingenium occupamus.

Et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Cum autem Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria. Quia filii Dei cum simus, nondum apparuit. Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus. Non ergo debemus hic nostram querere gloriam, in præsentia : ne de nobis quoque dicatur : Perceperunt mercedem suam.

Mortificate ergo. Quod professi estis, implete.

Membra vestra que sunt super terram. Membra vitiatorum vestrorum : sive malum membrorum, nominat vestra membra.

Fornicationem, immunditiam, libidinem. Omnem impudicitiam, & immunditiam, & libidinem nominavit.

Concupiscentiam malam. Est enim concupiscentia bona. Unde Daniel vir concupiscentiarum appellatur. Et David inquit : Concupiscit & deficit anima mea in atria Domini.

Et avaritiam : que est simulacrorum servitus. Nihil prodest Deo nomine, & idolis operibus servire.

Propter qua venit ira Dei super filios incredulitatis. Super Sodomam, & eos qui in diluvio perierunt. Ex præteritis ergo exemplis, futura timenda sunt.

In quibus & vos ambulastis aliquando, cum viveretis in illis. Nunc autem deponite & vos omnia. Nolite itaque nunc ambulare, ne frustra videamini credidisse.

S. Hier. Tom. XI. Pars III.

Iram, indignationem, malitiam, blasphemiam. Ipsa est, quæ inebriat mentem, per malitiam inferre alteri, quod pati nolis.

Turpem sermonem de ore vestro. Quia hic in disciplinis filius hominum non convenit educatis : quanto magis Dei, quibus non minus est turpis sermo, quam actus.

Nolite mentiri invicem. Non decet mentiri invicem filios veritatis, cum de veritate non sit omne mendacium.

Exspoliantes vos veterem hominem cum actibus suis. Cum actibus voluptatum.

Et induentes novum, eum qui renovatur in agnitione Dei. Cum cognoverit, cujus imago est : & inquantum debet & potest, nitor simulare.

Secundum imaginem ejus qui creavit eum. Expovit imaginem in actu consistere.

Ubi non est masculus, & femina, gentilis & judæus, circumcisio & præputium, barbarus & scythæ, servus & liber. Apud Deum non præjudicat sexus, vel genus, vel conditio, sed conversatio sola.

Sed omnia & in omnibus Christum. Omnes quicumque baptizati sumus, Christum induimus.

Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti & dilecti. Illa deponentes, induite : quia ad hoc facti estis.

Viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam. Quia illa membra dixerat, hæc viscera nominavit.

Supportantes, invicem. Exemplo Christi, qui infirmitates nostras portavit.

Et donantes vobismetipsis. Indulgentes invicem, sicut Christus omnibus indulsit : etiam pro persecutoribus orans, ut & nobis a Patre cælesti debita remittantur : ne impleatur in vobis illa sententia : Homo homini reservat iram, & a Domino querit medelam &c.

Si quis adversus aliquem habet querelam. Unusquisque malitiæ proximi sui non meminert : ne forte exigentes a conservis, etiam propria indulta reddere cogamur.

Sicut & Dominus donavit vobis, ita & vos. Si ille indulsit qui potuit : vindicta, aut nulla, aut satis parva est.

Super omnia autem hæc caritatem habete. Super hæc omnia est caritas : quia omnem quem diligimus, sustinemus : & non omnem quem sufferimus, diligimus.

Quod est vinculum perfectionis. Caritas enim multa membra in unum colligit corpus.

Et pax Christi. Non sæculi, quam nobis reliquit : qui pro omnibus mortuus est, & nos inimicos dilexit.

Exultet in cordibus vestris, in qua & vocati estis in uno corpore. Non in facie fallaciter aridente, vel sermone dolofo.

B b

E t

Et grati estote. Beneficiis scilicet Christi. A In nonnullis exemplaribus habet, *Gratia estote*: hoc est, nolite Legi assimilari, quæ vicem reddit, sed Gratia: quæ ignoscit etiam inimicis, & pro eis Dominum deprecatur.

Verbum Christi habitat in vobis abundanter. Hic ostenditur verbum Christi non sufficienter, sed abundanter etiam laicos habere debere: & docere se invicem, vel monere.

In omni sapientia docentes & communes B *vosmetipsos.* Ut sapienter & rationabiliter proferatur.

In psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus in gratia. Psalmis, ut David: hymnis, ut trium puerorum: canticis, ut Moyse, & cæterorum, quæ sunt spiritualia: & non carnalibus, vel turpibus cantilenis.

Cantantes in cordibus vestris Domino. Nusquam legimus aliquem sine voce cantasse. Unde necesse est hic, in corde, ex corde intelligi, scilicet, non solum ore, sed etiam corde cantemus: Confitebor, inquit, tibi Domine, in toto corde meo.

Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Jesu Christi: gratias agentes Deo & Patri per ipsum. Sive docetis, sive operamini, nihil ad vestram, sed omnia ad Domini gloriam faciatis: Deo gratias referentes, qui Filium suum ad hæc docenda destinare dignatus est: sive, per actus vestros Deo gratiæ referantur.

Mulieres subditi estote viris vestris, sicut oportet, in Domino. Secundum legem, in his quæ conveniunt Domino.

Viri diligite uxores vestras, & nolite amari esse ad illas. Filii obedite parentibus per omnia: hoc enim placitum est in Domino. Nunquam rem naturalem hortaretur, nisi continentes esse cœpissent, sicut ad Ephesios plenius notatum est.

Patres nolite ad indignationem provocare filios vestros: ut non pusillo animo fiant. Ne exasperati iracundi fiant, qui exemplo vestro, patientiam discere debuissent.

Servi obedite per omnia dominis carnalibus, Qui carnis solum dominationem exercent.

Non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes. Non ad hoc tantum, ut hominibus videamini carnalibus laborantes.

Sed in simplicitate cordis timentes Dominum. Qui ubique semper videt, & custodit omne quod factum est.

Quodcumque facitis, ex animo operamini sicut Domino, & non hominibus. Non necessitate conditionis, sed religionis facite voluntate: ut per opera vestra Domino gratiæ referatur, cum ex tempore credulitatis talia viderint proficisci.

Scientes, quod a Domino accipietis retributionem hereditatis. Nolite putare vestrum instructuosum esse servitium: quod propter Deum exhibitum, caelesti remuneratione penfabitur.

Dominum Christo servite. Ipse enim servit Deo, qui propter ipsum homini servit.

Qui enim injuriam facit, recipiet id quod inique gessit. Et non est personarum acceptio apud Deum. Sive servus, qui dominum contempserit: sive dominus, qui servum inique tractaverit. Ideo hoc dicit, ut consolationem habeant, scientes suam inultam non esse injuriam apud Deum.

Caput IV.

DOMINI, quod justum est, & æquum, servis præstare. Patres magis vos sentire debent, quam dominos. Unde & patres familias appellantur.

Scientes quoniam & vos Dominum habetis in calo. Qualem circa vos Dominum vultis esse, tales & vos estote conversi.

Orationi insiate, vigilantes in ea. Negligentis enim & dormientis oratio, nec ab homine prævalet impetrare.

In gratiarum actione. Pro omnibus, quæ concessa sunt vobis.

Orantes simul & pro nobis, ut Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi: propter quod etiam vincit sum. Vobis enim orantibus, si de tribulatione liberemur, vobis proficiet in doctrina.

Ut manifestem illud, ita ut oportet me loqui. Ut ipse destinet quid agendum, quando, vel cui debeat prædicare, sicut Iſaias ait: Ut sciam quando oporteat me dicere sermonem.

In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt. Nolite eos ultra ad iracundiam provocare.

Tempus redimentes. De malo tempore, bonum tempus vestra prudentia facientes.

Sermo vester semper in gratia. In novo scilicet Testamento: vel certe gratum proferatis sermonem.

Sale sit conditus. Sapientiæ & rationis, ne stulta nostra religio a philosophis & gentibus existimetur.

Ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere. Aliter paganis, aliter Judæis, aliter hæreticis contradicentibus veritati. Unde & Petrus ait: Parati semper ad satisfactionem &c.

Quæ circa me sunt, omnia vobis nota faciet Tychicus carissimus frater, & fidelis minister, & conversus in Domino: quem misi ad vos ad hoc ipsum, ut cognoscat, quæ circa vos sunt, & consoletur corda vestra, cum Onesimo carissimo & fidelis fratre, qui ex vobis est, qui omnia quæ hic aguntur, nota facient vobis.

Secu-

Securos illos vult esse de sua incolunitate, **A** mi temporis discipuli Apostolorum, ut imitarentur magistros, & pro omnium essent salute solliciti.

Salutat vos Aristarchus concaptivus meus. Simul vinculus erat, sive compatiebatur caritatis effectus.

Et Marcus consobrinus Barnabæ, de quo accepistis mandata. Si venerit ad vos, suscipite illum. Et Jesus qui dicitur justus, qui sunt ex circumcisione. Hi soli sunt adjuvatores mei in regno Dei, qui mihi fuerunt solatio. In novo Testamento, per quod intratur regnum: sicut satanas mors dicitur, quia ipse

Salutat vos Lucas medicus carissimus, & Demas. Salutate fratres, qui sunt Laodiceæ, & Nympham, & quæ in domo ejus est Ecclesiam. Et cum lecta fuerit apud vos Epistola hæc, facite ut & in Laodicensium Ecclesia legatur: & ea quæ Laodicensium est vobis legatur. Evangelista ex medico erat, sicut Mattheus jam Apostolus adhuc dicitur publicanus.

Salutat vos Epaphras, qui ex vobis est servus Christi Jesu, semper sollicitus pro vobis in orationibus, ut stitis perfecti & pleni in omni voluntate Dei. Tam erant perfecti, qui perseverare monentur. Laborem ergo eorum fuis orationibus adjuvabat.

Et dicite Archippo: Vide ministerium, quod accepisti in Domino, ut illud impleas. Hic diaconus fuisse perhibetur.

Testimonium enim illi perhibeo, quod habet multum laborem pro vobis, & pro his qui sunt Laodiceæ, & qui Hierapoli. Tales erant pri-

Salutatio mea manu Pauli. Memores estote vinculorum meorum. Sive orate, ut reddar vobis: sive mementote, quia vestri hæc patior causa, & imitamini tolerantiam passionum.

Gratia Domini nostri Jesu Christi vobiscum. Amen.

Explicit Commentarius in Epistolam ad Colossenses.

COMMENTARIUS IN PRIMAM EPISTOLAM AD THESSALONICENSES.

Caput I.

PAULUS & Sylvanus, & Timotheus, Ecclesie Thessalonicensium. Quia per ipsos filiis verbum fuerat nuntiatur, sicut & Corinthiis: quod ad eosdem in secunda commemorat.

In Deo Patre nostro, & Domino Jesu Christo. Quia per fidem Filii, tam in Patre, quam in Filio erant. Quia quicumque constituitur Filius, & Patrem habet.

Gratia vobis & pax. A Deo Patre scilicet, & Domino nostro Jesu Christo.

Gratias agimus Deo semper pro omnibus vobis. Quia omnium nobis gratia memoria est.

Memoriam vestri facientes in orationibus nostris sine intermissione. In indefinenti oratione, memorie quantitas & dilectionis ostenditur, quam eorum inerita postulabant.

Memores operis fidei vestre, & laboris. Non immerito illius fidei memores sunt, quam & justitia labor, & caritatis affectus, & passionum tolerantia comprobant.

C Et caritatis, & sustinentis spei Domini nostri Jesu Christi ante Deum & patrem nostrum. Ad Deum patrem nostrum. Qui perfectæ caritatis est, sustinet omnia patienter propter spem futuram.

Scientes, fratres, dilecti a Deo, electionem vestram. Retinentes tempus electionis vestre, qualiter nos prædicaverimus, & vos credideritis.

Quia Evangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum. Notandum quod illa efficax possit esse doctrina, quæ justitiæ commendatur exemplo.

Sed in virtute. In virtute, sive signorum, sive tolerantia passionum.

Et in Spiritu sancto. Quem devote accepistis: vel cujus virtutem per signa monstravimus.

Et in plenitudine multa. Perfectionis, justitiæ, conversationis, & vitæ.

Sicut scitis quales fuimus in vobis propter vos. Ad profectum vestrum etiam ab illicitis abstinentes, ut inferius continetur.

Bb 2

Es

Et vos imitatores nostri facti estis & Domini. In passionibus verbum suscipientes: sicut & nos docuimus, & Dominus prædicavit.

Excipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus sancti. Hoc est, vere in Spiritu sancto gaudete: sicut & Apostolos fecisse legimus.

Ita ut facti sitis forma omnibus credentibus in Macedonia & in Achaja. Perfectorum exempla, forma omnibus credentibus exhibetur. Vestro ergo exemplo etiam provincie profecerunt.

A vobis enim diffamatus est sermo Domini, non solum in Macedonia & in Achaja, sed in omni loco. Natura famæ hæc est, ut siue bonum, siue malum nuncias, ubique omni celeritate discurrat.

Fides vestra quæ est ad Deum, profecta est. A vobis ad Deum conversa.

Ita ut non sit nobis necesse quicquam loqui. Id est, ut nobis incipientibus, aliquid de vestro exemplo, ipsi optime scire se dicant.

Ipsi enim de nobis annunciant, qualem introitum habuerimus ad vos: & quomodo conversi estis ad Deum. Et nostræ constantiæ, & vestræ conversationis omnibus nota est qualitas.

A simulachris, servire Deo vivo & vero. Simulachrum a simulando dicitur. Pulchre ad Deum verum & vivum, a falsis dominis conversi esse dicuntur.

Et expectare Filium ejus de calis, quem suscitavit ex mortuis, Jesum. Talis est, ut fiducialiter & cum gaudio adventum Domini expectetis.

Qui eripuit nos ab ira ventura. Dimittendo peccata: & doctrina sua, & exemplo ab ira nos liberavit. Jam ergo in spe libertatem habemus.

Caput II.

NAM & ipsi scitis, fratres, introitum nostrum ad vos. Commemorat illos, ut agnoscant verum quod dicunt: & eorum magis proficiant exemplo.

Quia non inanis fuit: sed ante passi multa, & contumelias affecti. Non est inanis sermo, qui completur constantia passionis.

Sicut scitis in Philippis. Quia aliquantius vestrum videtur nos Philippis passos, nec expavisse persecutiones, nec prædicare cessasse.

Fiduciam habuimus in Deo nostro. Qui nos liberare in presenti, vel in futuro potest, & laboris nostri mercedem omnibus recompenfare.

Loqui ad vos Evangelium Dei in multa sollicitudine. Non negliger, nec transitorie, sed in sollicitudine non parva, sed multa.

Exhortatio enim nostra non de errore. Ideo non erramus: errat enim quicumque putat,

vel docet multos posse regnare cum Christo, sicut alibi dicit: Nolite errare: quia Deus non irridetur.

Neque de immunditia. Sicut Joviniani doctrina fuit.

Neque in dolo. Non contra constantiam nostram docentes, atque suadentes.

Sed sicut probati sumus a Deo, ut crederetur a nobis Evangelium, ita loquimur: non quasi hominibus placentes. Qui falli possunt.

Sed Deo, qui probat corda nostra. Integri quasi a Deo probati, & ab ipso in hoc officium destinati: qui cordis occulta rimatur.

Neque enim aliquando sumus in sermone adulationis, sicut scitis. Sicut qui hominibus placent, tanquam ægris desiderata omnia concedentes, & mortem eorum negligentes.

Neque in occasione avaritiæ, Deus testis est: neque querentes ab hominibus gloriam: neque a vobis, neque ab aliis. Omnis qui adulatur, aut propter avaritiam, aut propter vanam gloriam adulatur: ille vero propter Deum docere probatur, qui ista non querit.

Cum possemus vobis oneri esse, ut Christi Apostoli. Vel in hoc, quod Deus ordinavit id est, ut de Evangelio viveremus.

Sed facti sumus parvuli in medio vestrum. Humiliantes nos, & nec honorem debitum requirentes.

Tanquam si nutrix foret filios suos. Humilians se in omnibus, parvulo se cœquant: ut illos ad majora sua imitatione perducant. Nam & balbutit interdum lingua, & manducare fingit, & cum eis lente ambulare consuecit.

Ita desiderantes vos cupide, volebamus tradere vobis, non solum Evangelium Dei, sed etiam animas nostras. Sicut nutrix non solum verbum, sed etiam omnem sensum perfectionis suæ in parvulum transfundere cupit, ut ei cito possit æquari: ita nos omnia fecimus per quæ proficere poteratis.

Quoniam carissimi nobis facti estis. Propter fidem & conversationem vestram, quam superius memoravimus.

Memores enim facti estis, fratres, laboris nostri, & fatigationis, nocte & die operantis. Laborem manuum nocte, & fatigationem verbi die: cæterum semper operabatur, quando docebat.

Ne quemquam vestrum gravarem. Apud istos & Corinthios, & Ephesios laboravit, quibus occasionem auferre cupiebat, vel docendi, vel de se aliquid suspicandi.

Prædicavimus in vobis Evangelium Dei. Vos testes estis & Deus. Sicut Samuel populum contestatur.

Quam sancte & iuste, & sine querela vobis, qui credidistis, assuimus. Ne vobis ullam offensionem dare videremur.

Sicut scitis qualiter unumquemque vestrum,

tantum pater filios suos, deprecantes vos. Paravulus nutrix fovet; proficientes vero jam pater instituit.

Et consolantes testificati sumus. In tribulationibus, promissionibus Christi vos sumus consolati.

Ut ambulare digni Deo. Digne Deo ambulat, qui nihil Deo agit indignum.

Qui vocat vos in suum regnum & gloriam. Quod non nisi ejus similes possidebunt, iustitiæ scilicet & sanctitatis exemplo.

Ideo & nos gratias agimus Deo sine intermissione: quoniam cum accepissetis a nobis verbum auditus Dei. Quod primum de Deo audistis, five quasi audieritis Deum.

Accepistis illud non ut verbum hominum, sed sicut est vere verbum Dei. Ut verbum hominum accipit, qui contemnit: vos autem ita credidistis, ut ab ipso Deo audire putaretis.

Qui operatur in vobis, qui credidistis. Verbo, vel signis: five virtutes exercet. Credentes enim, ait Marcus, hæc signa sequantur.

Vos enim imitatores facti estis, fratres, Ecclesiarum Dei, quæ sunt in Judea in Christo Jesu. Quibus dicitur: Nam & vinctis compassi estis, & rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis.

Quia eadem passi estis & vos a contribulibus vestris, sicut & ipsi a Judeis. De vobis plus miror, qui nec Legis, nec Prophetarum habuistis exempla.

Qui & Dominum occiderunt Jesum, & Prophetas: & nos persecuti sunt, & Deo non placent. Quid mirum si nos mali persequantur, qui nec ipsi Domino pepererunt.

Et omnibus hominibus adversantur: prohibentes nos gentibus loqui, ut salvi fiant: ut impleant peccata sua semper. Non solum Judæos impediunt, sed etiam gentibus invident, ad suorum cumulum peccatorum.

Pervenit enim ira Dei super illos usque in finem. Sive quia prædico qua poena captivi sunt: five quia ablati sunt non credentibus intellectus.

Non autem, fratres, desolati a vobis ad tempus hanc, aspectu, non corde. Sicut alibi ait: Et corpus absens, sed spiritus præsens.

Abundantius festinavimus faciem vestram videre cum multo desiderio. Quoniam volumus venire ad vos. ego quidem Paulus & semel & iterum, sed impedit nos satanas. Tribulationibus persequentium.

Quæ est enim nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nonne vos, ante Dominum nostrum Jesum Christum in adventu ejus? Non immerito vos desideramus, per quos lætitiæ gaudium speramus, & gloriæ coronam.

Vos enim estis gloriæ nostra & gaudium. Boni magistri, omnem spem, & gaudium, & gloriam solent collocare in profectu discipulorum.

Caput III.

PROPTER, quod non sustinentes amplius. Ad vos neminem nostrum venire.

Placuit nobis remanere Athenis soli. Maluimus soli remanere, quam nescire quid ageretur.

Et missus Timotheum fratrem nostrum. Quæritur quomodo Timotheus missus est: sed prius id dictum est.

Et minister Dei in Evangelio Christi. Adjutores pro discipulis etiam vulgo dicuntur.

Ad confirmandos vos & exhortandos pro fide vestra. Pro hac causa duntaxat: quia perfecte credidistis.

Ut nemo moveatur in tribulationibus istis. Non dico, ne omnes, sed ne vel aliquis moveatur.

Ipsi enim scitis, quod in hoc positi sumus. Non ergo mirari debetis, scientes nos aliter transire non posse, dicente Domino: Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Et iterum: Ecce dixi vobis ut in me pacem habeatis: in hoc vobis sæculo pressuram.

Nam & cum apud vos essemus, prædicebamus vobis passuros nos tribulationes: sicut & factum est, & scitis. Ne vos ipsa novitas deterreret, sed magis prophetia nostra confirmaret: sicut & Dominus passurum se ante prædixit.

Propterea & ego amplius non sustinens, misi ad cognoscendum fidem vestram, ne forte tentaverit vos. Dicens: Ecce in quibus putatis Deum esse, qualia pariantur, & fidem vestram forsitan commoveret.

Is qui tentat. Sicut Job a Domino probatur.

Nunc autem veniente Timotheo ad nos a vobis, & annunciant nobis fidem & caritatem vestram: & quia memoriam nostri habetis bonam, semper desiderantes nos videre, sicut & nos quoque & vos. Quia firmiter Christo credentes, tenetis fidem: & nos solita dilectione diligitis.

Ideo consolati sumus, fratres, in vobis in omni necessitate & tribulatione nostra per fidem vestram. Omnem necessitatem & tribulationem non sentimus, præ magnitudine gaudii status vestri.

Quoniam nunc vivimus, si vos statis in Domino. Etiam si occidamur, vivimus: quia vita nostra in vestra firmitate consistit.

Quam enim gratiarum actionem possumus Deo retribuere pro vobis, in omni gaudio, quo gaudemus propter vos ante Dominum Deum nostrum. Triplicem lætitiæ causam nobis vestra conversatio præstat: quia & vos proficitis, &

Deo.

Dominus per vos benedicitur, & aliis præ-
betis exemplum.

*Noctæ ac die abundantius orantes, ut videamus
faciem vestram.* Ostendit quantum aliis desi-
derandi sint fratribus, quos tantum ipse desi-
derat. Quis enim cum famam peperit, vide-
re non cupiat?

Et compleamus ea quæ desunt fidei vestra. Si
quid fides vestra minus habet doctrinæ.

*Ipse autem Deus & Pater noster, & Dominus
Iesus Christus dirigat viam nostram ad vos.* Re-
motis diaboli scandalis, quibus noster impedi-
tur ad vos advenit.

*Vos autem Dominus multiplicet, & abundare
faciat caritatem vestram.* Quia jam plena &
opere comprobata est.

In invicem & in omnes. Ut non solum
Christianos, sed etiam omnis sectæ homi-
nes, non erroris, sed naturæ gratia diliga-
tis: & eis in quo indigerint, misericordiam
quam illis in præsentia Deus exhibet, non
negetis.

*Quemadmodum & nos in vobis ad confirmanda
corda vestra.* Fecit abundare, ut & vos alio-
rum corda firmetis.

*Sine querela in sanctitate ante Deum & Pa-
trem nostrum in adventu Domini nostri Jesu
Christi cum omnibus Sanctis ejus. Amen.* Non
ante homines, sicut de Zacharia, & Eliza-
beth. Et per Isaiam: Et vos eritis mihi ju-
sti, dicit Dominus.

Caput IV.

DE cætero ergo fratres. Post laudem & con-
solationem, incipit exhortatio.

*Rogamus vos, & obsecramus in Domino
Jesu: ut quemadmodum accepistis a nobis, quo-
modo oporteat vos ambulare & placere Deo:
sic & ambuletis, ut abundetis magis.* Quibus
via Christi est, dignis eo gressibus ambula-
te: quia cum ætate fides augeri debet & mo-
res: sicut cum ætate carnis, & cibus crescit
& studium.

*Scitis enim quæ præcepta dederim vobis per
Dominum Jesum.* Hec est enim voluntas Dei,
sanctificatio vestra, ut abstineatis vos a forni-
catione. Sanctificatio ab omni incontinentia
revocat Christianum, cui incontinenti non
expedit sanctum Christi corpus attingere:
maxime cum Moyses Judæos sanctificare vo-
lens, populum totum ab femina se continere
præcepit, ut Dei potiri præsentia mere-
rentur.

*Ut sciat unusquisque vestrum vas suum possi-
dere in sanctificatione & honore.* Suum corpus
unusquisque castum servando sanctificet &
honoret. Simul considerandum, quia eis tan-
quam perfectis, non sicut Corinthiis scribit
infirmis.

Non in passione desiderii, sicut & gentes,

quæ ignorant Deum. Ne nimia & immoderata
libidini fervientes, similes gentibus
fiatis: quæ Deum amatorem castitatis igno-
rant.

*Et ne quis supergrediatur, neque circumveniat
in negotio fratrem suum.* Ne quis post de-
votam continentiam & consensum, fratri suo
aliquam circumventionem vi circumferre nitatur:
sive in quolibet negotio, ne quis alterum
fraudet.

*Quoniam vindex est Dominus de his omni-
bus: sicut prædiximus vobis, & testificati sumus.*
Non solum de fornicatione & publica
turpitudine, sed etiam de transgressionem pro-
positi. Quisquis enim continentiam Leo vo-
verit, fecit sibi illicitum, quod licebat.

Non enim vocavit nos Deus in immunditia.
Quæ corpus Christi audenter non permittit
accipi.

Sed in sanctificationem. Ut exemplo Chri-
sti vivatis. Qui enim habet spem hanc in
eum, sanctificat se, sicut ille sanctus est.

*Itaque qui hæc spernit, non hominem spernit,
sed Deum: qui etiam dedit Spiritum suum sanctum
in nobis.* Non me, sed eum qui in me lo-
quitur Christus: cujus spiritui injuriam facit
omnis qui non sancte versatur.

*De caritate autem fraternitatis non, necesse ha-
buimus scribere vobis.* Videte quam perfecti e-
rant, de tanto & tam necessario præcepto,
non indigebant admoneri.

Ipsi enim vos a Deo didicistis, ut diligatis invicem.
Etenim illud facitis in omnes fratres in
universa Macedonia. A Christo, qui dixit:
Mandatum novum do vobis. Hoc novum
est, ut pro alterutro moriamur: quia hoc
vetus, non suum erat Testamentum.

*Rogamus autem vos fratres, ut abundetis magis
& operam detis.* Hoc est, ut jam ignotos
quosque diligatis.

*Ut quieti sitis, & ut vestrum negotium agatis,
& operemini manibus vestris: sicut præcepimus vobis.*
Quidam inquiete per diversorum
discurrebant postulas: aliqua etiam ad reli-
gionis opprobrium postulantes ab infidelibus:
quamquam ad eos in secunda plenius
exequitur. Unde magis vult eos, vel proprii
negotii cura, vel labore manuum occupari,
quam otiositatis detrimentum, & inquietudi-
nis habere peccatum.

*Ut & honeste ambuletis ad eos, qui foris sunt,
& nullius aliquid desideretis.* Ne vos ipsi deno-
tent, qui præstare videntur.

Nolumus autem vos ignorare, fratres, de dormientibus.
Dormit enim, quem certum est
surrecturum, sicut dicitum est in Evangelio
de Lazaro.

*Ut non contristemini, sicut & ceteri, qui spem
non habent.* Aliter debet fieri, qui peregre per-
git, aliter ille qui moritur.

Si enim credimus, quod Jesus mortuus est,

Et resurrexit. Si ea credimus, quæ non videmus: & per ejus resurrectionem certi sumus non veniam consecutos: cur illud similiter non credamus, quod gentes qui videnti Deo non credunt?

Ita & Deus eos qui dormiunt, per Jesum adducet cum eo. Qui caput suscitavit, etiam cætera membra suscitaturum se promittit.

Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini. Ex Evangelii sententia.

Quia nos, qui vivimus, qui residui sumus in adventu Domini. Semper Apostolus diem Domini fecit habere suspectum, quasi eos in corpore inveniret.

Non præveniemus eos, qui dormiunt. Tam velox erit eorum resurrectio, quam nostra assumptio.

Quoniam ipse Dominus in jussu, & in voce Archangeli. Terrore illius diei monstrat, quo omnis potestas celi, & elementa movenda sunt: ut nos sciamus, quali conscientia diem Domini expectemus.

Et in turba Dei descendet de celo. Si ad hominis tubam terra videtur permoveri, quanto magis ad Dei: sicut Elias quoque terribilem in monte Domini vidit adventum.

Et mortui qui in Christo sunt, resurgent primi. Deinde nos qui vivimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo in aera. Qui in Christo mortui fuerint, resurgent primo: & qui vivi inventi fuerint sancti, cum ipsis pariter rapiemur: qui non judicabuntur, sed potius pericabunt.

Et sic semper cum Domino erimus. In eadem gloria æternitatis.

Itaque consolamini invicem in verbis istis. Notandum quod læti hoc præcipit, ut alterutrum se doctrinis instruant.

Caput V.

DE temporibus autem & momentis, fratres, non indigetis, ut scribamus vobis. Ipsi enim diligenter scitis. Evidentissima Evangelii lætione edociti.

Quia dies Domini sicut fur in nocte, ita venit. Quando omnes sciet dormire securos.

Cum enim dixerint, pax & securitas: tunc repentinus eis superveniet interitus. Tunc maxime timenda est pœna, quam nunc non expectant.

Sicut dolor in utero habentis, & non effugiet. Sicut mulier, veniente partu, dolores non effugit.

Vos autem, fratres, non estis in tenebris: ut

vos dies ille tanquam fur comprehendat. Non estis adeo ignorantes, ut nesciatis vos semper paratos esse debere.

Omnes enim vos filii lucis estis, & filii diei. Scientiæ veritatis.

Non sumus noctis, neque tenebrarum. Quia sicut tenebræ, ita & ignorantia dat fiduciam delinquendi.

Igitur non dormiamus, sicut & ceteri. Qui sic dormierunt, etiam obliiti sunt sui.

Sed vigilemus, & sobrii simus. Attendite vobis ne gravetur corda vestra in crapula, & in ebrietate, & curis hujus vitæ: ergo & curæ inebriant mentem.

Qui enim dormiunt, nocte dormiunt, & qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt. Ideo otiosi & ebrii sunt, quia in tenebris sunt.

Nos autem qui diei sumus, sobrii simus. Nos qui diem Christum habemus, nec otiosi, nec ebrii esse debemus.

Induti lorica fidei, & caritatis, & galeam spem salutis. Fide & caritate, & iustitia omnia constant, quas & lorice alibi comparavit.

Quoniam non posuit nos Deus in iram, sed in acquisitionem salutis, per Dominum nostrum Jesum Christum. In ira sunt positi; quia jam judicati sunt.

Qui mortuus est pro nobis. Ut nos non moreremur.

Ut sive vigilemus, sive dormiamus, simul cum illo vivamus. Ut sive in corpore, sive extra corpus inveniamur, semper cum ipso vivamus.

D Propter quod consolamini invicem, & edificate alterutrum, sicut & facitis. Notandum, quia hoc laicis præcipit: quos etiam monet, ut studeant exhibere officia caritatis.

Rogamus autem vos, fratres, ut noveritis eos, qui laborant inter vos. Ut intelligatis laborem eorum.

Et præsent vobis in Domino, & monent vos. Exemplo iustitiæ, non potestate terrena, sicut ait Petrus.

E *Ut habeatis illos abundantius in caritate, propter opus illorum, & pacem habete cum eis.* Presbyteri qui laborant in verbo, dupliciter honorandi sunt, id est, caritatis obsequio, & ordinis dignitate.

Rogamus autem vos, fratres, corripite inquietos, consolamini pusillanimes. Pro diversitate morborum, diversitas adhibenda est medicina. Illi corripiendi, ne pereant: isti consolandi sunt, ne deficient.

Suscipite infirmos, sustinete nuper credentes, qui nondum sunt confirmati.

F *Patientes estote ad omnes.* Etiam ad correptos, quia impatientes non corriguntur, sed iritantur.

Videte ne quis malum pro malo alicui reddat. Omni diligentia cave, ne cui infirmio-

ri (ut ignarus) vel vicem mali reddas: quia A ultro aliquem id facere, non credo. Omnis enim qui injuriam facit, male facit: & qui vicem injuriæ reddit, injuriam facit, & male facit: quia ut superius dictum est, omnis qui facit injuriam, male facit.

Sed semper quod bonum est sectamini in invicem, & in omnes. Non solum in vos Christianos, sed etiam in homines.

Semper gaudete. In conscientie puritate.

Sine intermissione orate. Si jugiter non potes lingua, saltem corde, sicut Moysi tacenti dicitur: Quid clamas ad me? Sive omnis actus vester talis sit, ut pro vobis semper Deum oret.

In omnibus gratias agite. In omnibus, quæ acciderint, sicut Job: sive, in omni conversatione vestra Domino gratiæ referantur.

Hæc est enim voluntas Dei in Christo Jesu, in omnibus vobis. Sicut in Christo per omnia impleta est, ita & in vobis omnibus impleatur.

Spiritus nolite extinguere. Spiritum exhortationis, questionibus nolite extinguere. Sive spiritum pro gratia linguarum posuit, sicut ait: Si oravero lingua, spiritus meus orat. Quomodo etiam ad Corinthios dicit: Et loqui linguis nolite prohibere: ita & hic spiritum non extinguendum esse testatur.

Prophetias nolite spernere. Omnia autem probate: quod bonum est, tenete: ab omni specie mala abstinete vos. Sive futura prædicantes, sive præterita differentes: tantum, ut probetis, sit legi non sunt contraria, quæ dicuntur: si quid tale fuerit, refutate.

Ipse autem Deus pacis. Qui omnia sustinet, etiam blasphemantes.

Sanctificet vos per omnia. Sive gratia, sive doctrina.

Ut integer spiritus vester, & anima, & corpus. B Gratia spiritus quamvis in se semper integra sit, non tamen in nobis integra, nisi ab integris habeatur.

Sine querela in adventu Domini nostri Jesu Christi servetur. Usque in diem judicii: quia non sunt tantum initia laudanda, sed finis.

Fidelis est qui vocavit vos. Qui dixit: Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego vos requiescere faciam.

Qui etiam faciet. Fratres, orate pro nobis.

Salutate fratres omnes in osculo sancto. Quod promissit.

Adjuvo per Dominum, ut legatur Epistola hæc omnibus sanctis fratribus. Adjurare permittitur, non jurare.

Gratia Domini nostri Jesu Christi vobiscum: Amen. Gratia cum omnibus perseveret.

Explicit Commentarius in primam Epistolam ad Thessalonicenses.

COMMENTARIJ IN SECUNDAM EPISTOLAM AD THESSALONICENSES.

Caput I.

PAULUS, & Silvanus, & Timotheus, Ecclesie Thessalonicensium in Deo Patre nostro, & Domino Jesu Christo. Gratia vobis & pax a Deo Patre & Domino Jesu Christo. Fratras agere debemus semper Deo pro vobis, fratres, ita ut dignum est. Qui sibi talem Ecclesiam conquistavit.

Quoniam supercrevit fides vestra. Ideo laus augetur.

Et abundat caritas uniuscujusque vestrum in invicem: ita ut & nos ipsi in vobis gloriamur in Ecclesiis Dei. In tantum proficitis, ut non solum alii vos inferiores quique collaudent, sed etiam nos ipsi vos præferamus, omnibus imitandos.

Pro patientia vestra & fide, & in omnibus persecutionibus vestris, & tribulationibus. Nisi futura crederetis, ista minime susterre velletis.

Quas sustinetis in exemplum justii D Dei. Ut exemplum detis, justum Dei judicium expectandi: quem ita creditis esse venturum.

Ut digni habeamini in regno Dei, pro quo & patimini. Hi digni sunt regno Dei, qui gloriam ei tribuerunt: scientes nullam passionem esse condignam.

Si tamen justum est apud Deum retribuere tribulationem his qui vos tribulant. Hic, si tamen, confirmantis sermo est, non dubitantis: quasi dicat: si tamen foris potest judicare iustitia, quod justum est. Nam sicut indubitanter pro nomine Domini patientibus

re-

requiem: ita incunctanter tribulationem his A
qui eos tribulant, repromisit.

Et vobis qui tribulamini, requiem nobiscum.
Quia nobis compatimini.

In revelationem Domini Jesu de celo cum
angelis virtutis ejus.

In flamma ignis, dantis vindictam. Si potuit
flamma dei imperio tres pueros omnino non
tangere: quare non eadem potentia salis fa-
vior, aliis mitior esse credatur? Hoc con-
tra eos propterea, quod penam conscientie
bombarunt; quia hoc illis impossibile vide-
batur.

His qui non noverunt Deum: & qui non
obediunt Evangelio Domini nostri Jesu Christi.
Non solum qui non noverunt, sed etiam qui
non obaudiunt Evangelii disciplinis.

Qui penas dabunt in interitum aeternas. Pœnas
in eo qui patitur, non potest dici.

A facie Domini, & a gloria virtutis ejus.
A iusti conspectu, sententiam damnationis
accipiant.

Cum veneris glorificari in sanctis suis. Ipse in
filiis glorificandus est membris, quæ solis
splendore fulgebunt.

Et admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt.
Mirabuntur impii, & irrisores humilitatis,
in subitatione salutis insperatæ iustorum.

Quia creditum est testimonium nostrum super
vos in die illo. Quia multi in die illo, no-
stro testimonio credidistis.

In quo etiam oramus semper pro vobis, ut
dignetur vos sua vocatione Deus noster. Ut di-
gini inveniamini ad id quod vocati estis:
quia priores invitati, non erant digni.

Et impleat omnem voluntatem bonitatis suæ,
& opus fidei in virtute. Adjutorio gratiæ,
& consolatione scientiæ virtutum, quæ opus
sunt fidei.

Ut clarificetur nomen Domini nostri Jesu Chri-
sti in vobis, & vos in ipso. Et ut Christi
nomen in vestris actibus clarum sit, & vos
in ejus signis, & virtutibus gloriosi.

Secundum gratiam Dei nostri, & Domini
Jesu Christi. Expetit a nobis, quod possu-
mus: ut quod non possumus, largiatur.

Cap. II.

ROGAMUS autem vos, fratres, per adven-
tum Domini nostri Jesu Christi. Quo vo-
bis carius nihil esse, sum certius.

Et nostra congregationis in ipsum. Quando a
quattuor ventis celi congregabuntur electi:
ut ubi fuerit corpus, illic concurrent & A-
quilla.

Ut non cito moveamini a vestro sensu, ne-
que trequemini. Perfacilis est, qui de Domini
adventu contra Evangelicam sententiam com-
movetur.

S. Hier. Tom. XI. Pars III.

Neque per spiritum, neque per sermonem.
Ne signa vos terreant, quasi per spiritum fa-
cta: quia & hoc Salvator ante præmonuit:
neque sermo dialecticæ vos seducat.

Neque per Epistolam tanquam per nos mis-
sam. Poterant, & hoc diabolica excogitare
versutia, sicut in multis apocryphis apparet,
quæ ad fidem perniciem faciendam, Apostolo-
rum nomine intitulantur.

Quasi instet dies Domini. Ne quis vos se-
ducat ullo modo. Dicentes: hic Christus, ec-
ce illic.

Quoniam nisi venerit discessio primum. Nisi
Antichristus venerit, non veniet Christus.
Quod autem discessionem hic dicit, alibi re-
fugium appellavit. In Latinis exemplariis
utrumque ita intelligendum est, quod nisi ve-
nerit refugia veritatis, sive sui principatus de-
fector, sive discello gentium a regno Ro-
mano, sicut in Daniele per bestiam imaginem
dicit.

Et revelatus fuerit homo peccata. Diabolus
scilicet.

C Eius perditionis. Qui eum quasi sibi na-
tum, servitio possidebit: qui secundum I-
saïam conturbare dicitur gentes.

Qui adversatur & extollitur supra omne, quod
dicitur Deus, aut quod colitur: ita in templo dei
sedet, ostendens se tanquam sit Deus. Supra
omnem potentiam, & æternitatem se jacta-
bit. ut sacramenta culturæ corrigere, vel au-
gere se dicat, & templum Jerusalem reficere
tentabit, omnesque Legis ceremonias resta-
urare: tantum ut veritatis Christi Evan-
gelium solvat; quæ res Judæis eum pro Chri-
sto suscipere suadebit, in suo, non Dei no-
mine venientem.

Non retineatis, quod cum adhuc essem apud vos,
hæc dicebam vobis. Et nunc quid detineat, scitis.
Hoc est, quæ mora est, ut non veniat.

Ut reveletur in suo tempore. Quod tempus non-
dum advenit.

Nam mysterium jam operatur iniquitatis. In
his qui falsis doctrinis ejus prævium sciunt
iter: quos beatus Joannes in mundum dicit
E exisse.

Tantum ut qui tenet nunc, teneat: donec de
medio fiat. Et tunc revelabitur ille iniquus. Do-
nec regnum, quod nunc tenet, de medio au-
feratur, prius, quam Antichristus reveletur.

Quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui.
Cælesti imperio, vel solo.

Et destruet illud iniquitatis adventus sui. Quia si-
cut, fulgur ubique conflagrat in mundo, solutis
commotisque elementis per ignem.

Eum, cujus est adventus secundum operationem
F Satanæ in omni virtute, & signis & prodigiis
mendacibus, & in omni seductione iniquitatis,
his qui pereunt. Sicut ante prædixit, dabunt
signa, ut seducant, si fieri potest, etiam ele-
ctos per phantasmata simulationemque virtutum:

Cc sicut

sicut Jamnes & Mambre coram Pharaone A fecerunt.

Et quod veritatis caritatem non receperunt, ut salvi fierent. Ideo mittit illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio. Permittit venire: nam si Deus mittit, non est operatio Satanae.

Ut judicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati. Non se propter incarnationis Christi obcuritatem excusent, divinis non credidisse virtutibus: cum homini crediderint, diabolica arte fallente.

Nos autem debemus gratias agere Deo semper pro vobis fratres dilecti a Deo. Quia caritatem recepimus veritatis, & propter hoc nos diligit.

Quod elegerit nos Deus primitias in salutem in sanctificatione spiritus, & in fide veritatis. Videns paratos ad credendum, sicut & alibi, recumbenti a viro Macedone revelatum est.

In qua & vocavit vos per Evangelium nostrum in acquisitionem gloriae Domini Jesu Christi. Ad hoc vocati sumus, ut Christi gloriam acquiramus: Scimus enim quoniam cum apparuerit, similes ei erimus.

Itaque, fratres, stete. In fide veritatis immobiles.

Et tenete traditiones quas didicistis, sive per sermonem, sive per Epistolam nostram. Quando sua vult teneri, non vult extranea superaddi. Apostolica enim traditio est, quae in toto mundo praedicatur, ut baptismi sacramenta.

Ipsae autem Dominus noster Jesus Christus, & Deus, & Pater noster, qui dilexit nos. Etiam si non pateri fuimus. Contra Arium facit, qui Deo majorem Patrem putat, quia prior soleat nominari.

Et dedit consolationem aeternam, & spem bonam in gratia. Promissionem, sive spiritum consolatorem, qui Graece παρακλητης appellatur. Potest esse & spes mala in gratia.

Exhortetur corda vestra, & confirmet. Virtutibus & revelatione.

In omni opere & sermone bono. Prius opere, & postea sermone.

Caput III.

DE cetero, fratres, orate pro nobis. Dat humilitatis exemplum, & occasionem caritatis, ut pro alterutro audacius exoremus. Simul notandum, in quibus causis orare possit Apostolus.

Ut sermo Dei currat & clarificetur, sicut & apud vos. Currat, affluente: magnificetur, auditorum profectu.

Et ut liberemur ab importunis, & malis hominibus. Non enim omnium est fides. Non omnes credunt, ideo contradicunt.

Fidelis autem Deus est. Quia non relinquit, nisi relinquentes se.

Qui confirmabit vos, & custodiet a malo. In fide, per doctrinam & gratiam.

Confidimus autem de vobis, fratres, in Domino: quoniam quaecumque praecipimus, & facitis & facietis. Dominus autem dirigat corda vestra in caritate Dei, & patientia Christi. Revelando quanta sint, quae amoris sui causa contumelias patientibus promittit.

Denuntiamus autem vobis, fratres, in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, & non secundum traditionem, quam acceperunt a nobis. Quia in prima lenius commonuimus, & emendare se noluerunt. Vel hoc modo, quod Sancti se ab eis separant, erubescant. Hujus plane loci auctoritate subtrahendum est ab omni Christiano, qui non secundum Apostoli incedit praecepta.

Ipsi enim scitis quemadmodum oporteat imitari nos, quoniam non iniqui fuimus inter vos: neque gratis panem manducavimus ab aliquo, sed in labore & fatigatione, nocte ac die operantes: ne quem vestrum gravaremus. Qui sumus forma credentium.

Non quasi non habuerimus potestatem. Quia dignus est operarius mercede sua.

Sed ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. Ne cui occasionem avaritiae, quae fons est iniquitudinis praeberemus.

Nam & cum essemus apud vos, haec denuntiabamus vobis. Quia praevidebamus aliquos tales esse saturos.

Quoniam si quis non vult operari. Aut sedeat quieti, aut si veri sunt Apostoli, non sequantur: si non avaritiae, sed Dei causa ambulare se dicunt.

Nec manducet. Haec sit iniquitudinis non solum poena, sed etiam emendatio.

Audivimus enim inter vos quosdam ambulare inquiete, nihil operantes. Reddit superioris sententiae causas, ad quos legitime debeat pertinere: scilicet ad inquiete ambulantes, non ad quiete sedentes.

Sed curiose agentes. Inquirentes, quid in unaquaque civitate, vel provincia geratur, & domo.

His autem qui ejusmodi sunt, denuntiamus & obsecramus in Domino Jesu Christo. Non ipsos post alteram correctionem definit commonere.

Ut cum silentio operantes, suum panem manducent. Non cum inquietudine alienum.

Vos autem, fratres, nolite deficere benefacientes. Non omnibus, sed talibus dari prohibeo: ne puteris me boni operis consuetudinem amputare.

Quod si quis non obediit verbo nostro, per Epistolam hunc notate, & non commisceamini cum illo. Si quis tertio noluerit emendari.

Ut

Ut confundatur. Non ut penitus absin-

Et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite, ut fratrem. Corrigit, ut emendetur, & nolite abscondere, ut desperet. Ager curandus est, non necandus: ne in apostasiam inquietudo vertatur.

Ipse autem Deus pacis det vobis pacem sempiter-

nam in omni loco. Dominus sit cum omnibus vobis. Salutatio mea manu Pauli, quod est signum in omni Epistola, ita scribo: Gratia Domini nostri Jesu Christi, cum omnibus vobis: Amen. His verbis omnes Epistolas subscribebat, excepta Galatarum, quam ex integro manu propria percriptit: ut post eam nec sibi, nec angelo crederetur.

Explicit Commentarius in secundam Epistolam ad Thessalonicenses.

COMMENTARIUS IN PRIMAM EPISTOLAM AD TIMOTHEUM.

Caput I.

PAULUS Apostolus Jesu Christi. Auctoritas & nominis & officii prænotatur, propter eos quibus erat responsurus.

Secundum imperium Dei Salvatoris nostri, & Christi Jesu spei nostre. Non secundum meam præsumptionem: simul & Patris, & Filii unum imperium demonstratur.

Timotheo dilecto filio in fide. In fide filio, non in carne.

Gratia & misericordia, & pax a Deo Patre & Christo Jesu Domino nostro. Gratis misericordiam consecuti, reconciliati sumus Deo.

Sicut rogavi te, ut remaneres Epheesi, cum irem in Macedoniam: ut denunciaves quibusdam, ne aliter docerent. Quibus in aëlibus prædixerat intraturos lupos, qui gregi non parcerent.

Neque intenderent fabulis. Quas Deuteroseis appellant. Unde in Evangelio docentes doctrinas hominum condemnantur.

Et genealogiis interminatis. Generationibus antiquorum: in quibus sibi summam scientiam vendicant, si omnes ab initio generationes enumerent.

Quas quæstiones præstant magis, quam adificationem Dei, quæ est in fide. Tam veteres contrarietates, quam generationum sollicitudines superfluas.

Finis autem præcepti est caritas de corde pura. Caritas Dei & proximi, in qua tota lex pendet, & Prophete: hæc si de corde puro sit, difficile delinquere poterimus.

Et conscientia bona. Ut conscientia tua testimonium perhibeat veritati.

B Et fide non ficta. Fides enim ficta est, quæ solo ore promittitur, & actu negatur.

A quibus quidam aberrantes conversi sunt in vaniloquium, volentes esse legis doctores: non intelligentes, neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant. Infinite stultitiæ est, non intellecta de magis non intellectis velle firmare.

Scimus autem quia bona est lex. Ut a Deo promulgata est, pro qualitate temporis: sicut alibi lex sancta est appellata.

C Si quis ea legitime utatur. Si quis sciat, quibus, quare, quamdiu habenda sit data.

Scientes hoc, quia lex iusto non est posita. Ergo Christianis non opus est, qui sunt iustificati per Christum: qui didicerunt etiam occasiones fugere delictorum: nam ut quid dicitur: Non occides, quibus irasci non permittitur.

D Sea iniustus non subditis, impiis & peccatoribus, sceleratis & contaminatis, patricidis, matricidis, & homicidis, fornicariis, masculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus & perjuriis. Illis omnibus data est, quos abjectis criminibus nititur revocare.

Et si quid aliud sane doctrinæ adversatur, quæ est secundum Evangelium. Sunt ergo doctrinæ non sanæ: contra quas etiam data lex est, quæ contrariæ sunt cælestibus institutis. Quid ergo ibi querunt, quod hic non habent? simul & Legem Evangelii concordare demonstrat.

E Gloria beati Dei. Per quam glorificatur Deus.

Quod creditum est mihi. Ne dicerent adversarii: quis erat ille, cui Evangelium crederetur, ait:

Gratias ago ei, qui me confortavit in Christo Jesu Domino nostro. Cum essem inutilis & infirmus.

Quia fidelem me existimavit ponens in ministerio. Qui prius blasphemus fui, & persecutor, & contumeliosus. Iustus in primordio accusator fui est: ut statim cum caperit, adversarius confundatur.

Sed misericordiam Dei consecutus sum: quia ignorans feci. Levius esse peccatum ignorantiæ, demonstratur.

In incredulitate. Quia non credens, intelligere non valebam.

Superabundavit autem gratia Domini nostri cum fide & dilectione, quæ est in Christo Jesu. Ubi autem iniquitas abundaverat: statim ut credidi, amplius capi diligere Christum, qui mihi magna peccata dimisit.

Fidelis sermo & omni acceptione dignus. Quem omnes credant, & omnium conscientiarum verum esse cognoscant.

Quia Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere. Ergo & me salvavit inter ceteros peccatores: tunc enim merito mihi præjudicaretur, si solos iustos vocare venisset.

Quorum primus ego sum. Hic, sum, pro fui, ponitur: sicut Matthæus dicitur publicanus, cum jam Christus esset Apostolus.

Sed ideo misericordiam consecutus sum. Ut David ait: Docebo iniquas vias tuas, & impii ad te convertentur. Si mihi viderint indulta peccata, tunc docebo neminem desperare debere.

Ut in me primo ostenderet Christus Jesus omnem patientiam. Qui etiam persecutoribus conversis non solum indulget, sed etiam confert apostolatus honorem.

Ad informationem eorum, qui credituri sunt illi in vitam æternam. Ad exemplum, ut ne desperent.

Regi autem sæculorum immortalis, invisibili, soli Deo honor & gloria in sæcula sæculorum: Amen. Qui mihi veniam tribuit non merenti. Rex enim parvi temporis & mortalis, ac visibilis, & capax confortis, honorem & gloriam temporalem habere potest, non tamen sempiternam.

Hoc præceptum commendo tibi, fili Timothee. Hucusque de statu tuo, quomodo adversarius respondere: hinc dat auctoritatem ordinandi, docendi, quæ præcepta sunt commendata.

Secundum præcedentes in te Prophetias. Secundum quod etiam ante hoc officium, habebas gratiam prophetandi.

Ut milites in illis bonam militiam. Bona militiæ est, in qua contra diabolus & vitia militatur.

Habens fidem. Pro armis, fidem in Christo perfectam.

Et bonam conscientiam. Implendo quod doces.

Quam quidam repellentes circa fidem naufragaverunt. Male vivendo, ipsam quoque fidem perdidērunt, quam habere videbantur: sive etiam jam vitia defendentes.

Ex quibus est Hymenæus & Alexander. Qui amore vestiorum, ad hæresim transierunt.

Quos tradidit satana: ut discant non blasphemare. In interitum carnis, ut ex præsentis correptione discant, futurum iudicium non negaret ad emendandum traditi, non ad perdendum.

Caput II.

OBSECRO igitur primum omnium fieri obsecrationes. Obsecratio, impensor est oratio.

COrationes, postulationes, gratiarum actiones. Pro eo, quod nos dignos fecit, etiam pro his, qui vos persequuntur & tribulant.

Pro omnibus hominibus, pro regibus, & omnibus qui in sublimitate constituti sunt. Ut cognoscant Deum, sive, ut subiectas habeant gentes. Illorum enim in pace tranquillitas nostra consistit: sed & si nobis Christianis sit persecutionis turbatio, omnis inquietudo cessabit.

Ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate. Ad hoc nos vult esse quietos, ut pietate & castitate, non diffensione atque luxuria, tranquillitas nostra proficiat.

DHoc enim bonum est, & acceptum coram Salvatore nostro Deo. Ut quieti in sanctis operibus serviamus.

Qui omnes homines vult salvos fieri. Hic a probatur, nemini oportere ad credendum vim inferre, nec tollere arbitrii libertatem. Sed & illud hoc loco solvitur de induratione Pharaonis, & cæteræ huiusmodi objectionis quæstiones.

Et ad agnitionem veritatis venire. Si ipsi tamen vocanti Deo consentire voluerint.

Unum enim Deus. Unus enim Deus Pater & Filius & Spiritus sanctus: id est, una in tribus personis natura est deitatis.

Unus & mediator Dei & hominum, homo Christus Jesus. Sicut unus Deus, ita unus est mediator inter Deum & homines universos: hoc est, nullus alius talis, nec Moyses, nec aliquis Propheta, quia hic & homo erat, & Deus. Sed quia de traditione erat dicturus, ideo hominem solummodo nominavit.

FQui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. Ille se pro omnibus dedit, si omnes redimi vellent.

Cur

Cujus testimonium temporibus suis confirmatum est. In testimonium generi humano, sanctæ vitæ dedit exemplum: quia & Prophetæ suis testimonium fuere temporibus: novissime autem misit filium suum ad colonos.

In quo postus sum ego predicator & Apostolus. In Christi testimonio, sive Christo.

Veritatem dico, non mentior, doctor gentium in fide & veritate. Volo ergo viros orare in omni loco. Magister gentium dat legem orandi, ut auctoritate Salvatoris, neque in monte B neque in Hierosolymis aliquis orandi eligat locum, sed in spiritu: qui ubique nobiscum esse intelligitur. Sana de hoc loco, & hac causa a Judæis mota fuit quæstio, qui in templo solummodo in Hierosolymis orare cupiebant.

Levantes puras manus sine ira & discipulatione. A cæde, & sanguine, omnique opere malo. Testimonium enim innocentiae est manuum elevatio. Non solum autem manus ab opere, sed etiam mentem ab ira & discipulationis cogitatu, qui sibi dimitti petit, debet habere mundas. Nemo aliquid impetrare potest, alia cogitando.

Similiter & mulieres. Omnia quæ dixi de viris.

In habitu ornato. Honesto & convenienti naturæ.

Cum reverentia & sobrietate ornantes se. Hæc sunt ornamenta feminae Christianæ.

Et non in tortis crinibus. Non debent occasionem dare concupiscentiæ.

Aut auro, aut margaritis. Quæ terræ sunt partes: cuius est homo dominus institutus. Vel veste pretiosa. Quæ præ nimia subtilitate, nec frigus arceat, & de cuius pretio plurimi vestiri ejusdem naturæ homines potuissent.

Sed quod deceat mulieres, promittentes pietatem per opera bona. Ita ergo non sunt promittentium, sed negantium castitatem.

Mulieres in silentio discat cum omni subjectione. Discat quidem, sed cum omni humilitate & caritate.

Docere autem mulieri non permitto. Publice non permittit: nam filium, aut fratrem debet docere privatim.

Neque dominari in virum, sed esse in silentio. Ne magistrum tibi usurpando superbiat, sed taceat in Ecclesia.

Adam enim primus formatus est, deinde Eva. Et Adam non est seductus: mulier autem seducta. Reddit causam quare eas velit esse subiectas: scilicet, quia & posteriores in sacra sunt, & priores in culpa.

In pravaricatione fuit. Salvabitur autem per filiorum generationem. In pravaricatione fuit mandati. Sed non ideo desperet mulier: quia per baptismum, quod est filiorum generatio,

ipsa salvabitur: non Eva, sed credens mulier. Quia Eva ad exemplum adducta est creationis: non de ipsius salute proprie tractabatur. Caterum, quomodo iustitia iusti super ipsam erit, & quomodo Noë, J B, & Daniel filios suos liberabunt: sic per filios Eva salvabitur.

Si permanserint. Sicut superius de plurali numero mulierum, id singularem accens, mulier in silentio discat: ita & hic sedulitas pluralem.

In fide & dilectione. Christi, & dilectione proximorum.

Et sanctificatione cum sobrietate. Notandum, quod sola fides ad salutem ei, qui post baptismum supervixerit, non sufficit, nisi sanctitatem mentis & corporis hæbeat: quæ sine sobrietate difficile custoditur.

Caput III.

FIDELIS sermo: Si quis episcopatum desiderat. Primum laicos instituit, de quibus optimi quique in sacerdotium eliguntur: & sic dicit quales debeant ordinari.

Bonum opus desiderat. Ad boni operis desiderium cum provocat, non ad honorem.

Oportet enim Episcopum irreprehensibilem esse. Aut Ecclesiæ princeps non erit: quia ideo Apostolus sine macula alibi definitivè.

Unius uxoris virum. Viris nec hoc licet, quod velati incendant: multo magis illa, quæ etiam laico prohibetur.

Sobrium. Et mente, & corpore.

Ornatum, prudentem, pudicum. His omnibus spiritualibus ornamentis.

Hospitalem. Ad humanitatis opus cuncta plebs rectoris forma provocetur.

Doctorem. Tam verbo, quam exemplo. Si enim omnium vota scire voluerit, vel deberet, quomodo omnes valeant respondere: quanto magis sacerdos legem exquiret: quia angelus Dei omnipotentis est.

Non vinulentum. Ut fiducialiter possit corripere ebriosos.

Non percussorem. Sive ne sit petulans ad cædendum: sive ne malo exemplo conscientias feriat infirmorum.

Sed modestum. Qui omnia faciat cum mensura.

Non litigiosum, cupidum, sed suæ domui bene præpositum, filios habentem subditos cum omni castitate. Servum Dei non oportet litigare. Lites autem & jurgia maxime ex cupiditatibus oriuntur.

Si quis autem domui suæ bene præesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam habebit? Ioseph in sequentibus exposuit, si filios in castitate, & humilitate nutrit: hinc ejus diligentia comprobatur: si enim filios suos erudire nescivit, quomodo tantos Dei filios gubernare-

bernabit, quorum mores secundum numerum sunt diversi? vel qua fiducia, qui in disciplinatos habet filios, audebit exigere discipulum?

Non neophytum, ne in superbiam elatus, in judicium incidat diaboli. Ne nuper renatus, cito possit per ignorantiam exaltari: & putet se non tam ministerium humilitatis, quam administrationem seculari potestatis adeptum, & condemnationem superbiam mereatur: sicut diabolus, qui per jactantiam judicatus atque dejectus est.

Oportet autem & illum testimonium habere bonum ab his, qui foris sunt. Ut sine offensione Judæis, infidelibus, atque Græcis, præsit Ecclesiæ Dei. Omnes enim naturaliter noverunt culpæ vitia, & laudare virtutes.

Ut non in opprobrium incidat, & in laqueum diaboli. Ut non vituperetur ministerium nostrum, & per illum diabolus multos in laqueum teneat, qui poterant fieri Christiani.

Diaconos similiter. Irreprehensibiles, ut Episcopis eligantur. Quaritur cur de presbyteris nullam fecerit mentionem, sed eos Episcoporum nomine comprehenderit: quia secundus, imo pene unus est gradus: sicut ad Philippenses Episcopis ac diaconis scribit, cum una civitas plures Episcopos habere non possit, & in Actibus Apostolorum presbyteros Ecclesiæ, iturus Jerosolymas, congregans, ait: Inter cætera videte gregem, in quo vos Spiritus sanctus Episcopos ordinavit.

Pudicos. Continentes scilicet.

Non bilingues. Sufurro, & bilinguis multos turbat, pacem habentes.

Non multa vino deditos. Concessit necessitati parum, qui voluptati amplius denegavit.

Nec turpe lucrum sectantes. Turpe lucrum est de cælestibus mysteriis, terrena sectari.

Habentes mysterium fidei in conscientia pura. Mysterium est, quod passio Christi redemptionis est salutis humanæ: si ergo intelligit pure, non confunditur de humilitate Christi. Sive si propter hoc solum prædicat mysterium fidei, propter quod debet prædicari: non ultra debitum mysterium quæstum esse existimet pietatem.

Et hi autem probentur primum, & sic ministrent, nullum crimen habentes. Non solum Episcopi, sed & isti ante ordinationem probari debent.

Mulieres similiter pudicas. Similiter eas, ut diaconos eligi jubet. Unde intelligitur, quod de his dicat, quas adhuc hodie in Oriente diaconissas appellant.

Non detrabentes. Quod illis vitium præcipue dominatur.

Sobrias, fideles in omnibus. In nullo dubitantes.

Diacones sint unius uxoris viri, qui filiis suis bene præsent, & suis domibus. Non ut, si non habuerint, ducant; sed ne duas habeant. Si enim digniorem facit uxor, cur non magis & digami, & trigami ordinantur?

Qui enim bene ministraverint. Ostendit non ministerium tantum, sed qualitatem ministerii præmium promereri.

Gradum bonum sibi acquirunt. Bonum, hic pro gradu majori posuit: sunt enim minores.

Et multam fiduciam in fide, quæ est in Christo Jesu. Apud Dominum petendi, & apud homines docendi, vel etiam arguendi.

Hæc tibi scribo, fili Timothee, sperans me venire ad te cito. Si autem tardavero, ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quæ est Ecclesiæ Dei viri. Ut auctoritatem habeas pro me omnia ordinandi, hujus Epistolæ sententia confirmari.

Columna & firmamentum veritatis. In qua nunc sola veritas stat firmata: quæ ante in lege erat posita vel naturæ, quæ sola sustinet ædificium.

Et manifeste magnum est pietatis sacramentum. Quod scire te cupio sacramentum incarnationis Christi, per quam generi humano pietas collata est.

Quod manifestatum est in carne. Quod nunc in carne ejus declaratum est.

Et justificatum est in Spiritu. Demonstratum est.

Apparuit angelis. Quando dicebant: Gloria in excelsis Deo: quando illi in eremo ministrabant.

Prædicatum est gentibus. In gentibus omne genus hominum comprehendit.

Creditum est in mundo, assumptum est in gloria. Videntibus Apostolis, ascendit in cælum.

Caput IV.

SPIRITUS autem manifeste dicit, quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide. Prophetalem inducit affectum, quod antiqui dicebant: Hæc dicit Spiritus sanctus. *Attendentes spiritibus erroris & doctrinis demoniorum.* Omnis hæretica doctrina, demonum arte composita est.

In hypocrisi, loquentium mendaciam, & cauteriatem habentium suam conscientiam. In hypocrisi loquuntur: qui cum non continent, tam casti volunt videri, ut etiam nuptias damnent: tam abstinentes, ut creatura Dei parce utentes judicent, cum ipsi comestationibus vacent. Hic vero ita castitatem & abstinentiam prædicat, ut nec naturam, nec creaturas damnet. At illud fortiores hortatur: istud concedit infirmis. Illi autem hoc amore castitatis & abstinentiæ, sed ad obumbrandum ejus justiciam faciebant: sancto.

iores videri volentes, quam ille qui amore castitatis etiam nuptias concedebat: scilicet ne fornicationis crimen incurrerent. Omnis enim qui nuptias damnat, non amator, sed inimicus est castitatis: dum & continentibus laudem tollit, & incontinentibus, sublato nuptiarum remedio, fornicationis facit inire discrimen.

Prohibitum nubere: abstinere a cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & his qui cognoverunt veritatem: Quia omnis creatura Dei bona est, & nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur. Sanctificatur enim per verbum Dei & orationem. Si ad proprietatem sermonis attendas, monstruosa nescio quæ prædicatio prædicatur: quæ tam nubere, quam abstinere prohibeat dicentium hæc omnia, quæ sequuntur.

Hæc præparans fratribus, bonus eris minister Christi Jesu. Libram vi omnibus tenens, & omnia rationabiliter, & moderate dispensans.

Enutritus verbis fidei & bonæ doctrinæ, quam affectus es. Quia sacris Legis literis ab infantia eruditus fuerat. Verba propriæ fidei, sunt traditio Symboli. Bona vero doctrina, qua vita instituitur Christiana.

Ineptas autem & aniles fabulas devita. Fidei, vel religioni non aptas.

Exerce autem teipsum ad pietatem. Pietas est etiam, cum tua tribulatione aliis subvenire, sicut Sareptana vidua fecit.

Nam corporalis exercitatio ad medicum utilis est, Sanctarum balnearum, venationum, & hujusmodi, quæ ad breve tempus in carnali proficiunt sanitate.

Pietas autem ad omnia utilis est: promissionem habens vitæ, quæ nunc est, & futuræ. Et ad præsens tempus, & in futurum: nam & ipsa vidua & in præsentem casta est, & merces ejus manet in ea.

Fidelis sermo, & omni acceptione dignus. Verus sermo apud omnium conscientiam, & cui nemo resistit.

In hoc enim laboramus, & maledicimur: quia speramus in Deum vivum. Cum certum sit, apud homines nihil nos dignum odio perpetrasse: quid aliud sequitur, quam quod propter vitam dissimilem blasphemamur?

Qui est Salvator omnium hominum, maxime fidelium. Omnium, in præsentem: fidelium, in futuro. Sive, quia omnes de periculis liberat, & maxime fideles.

Præcipe hæc, & doce. Præcipe, ut fiant: doce quomodo fiant, vel quali præmio remuneranda sint.

Nemo adolescentiam tuam contemnat. Sic age, ut admirationi sis, priusquam contemtu habearis. Hoc enim illi præcipit, quod in illius potestate constabat.

Sed exemplum esto fidelium. Parvum est fidelium esse formam: apud quos qui graviora crimina non habet, magnus habetur. Hoc multum est, ut talem se exhibeat, per quem etiam sancti proficiant.

In verbo, in conversatione. Nihil aliud magis loquaris, quam Domini verbum. Notandum quia fidelibus etiam verbi præbere cupit exemplum.

In caritate. Ut exemplum illis dilectionis ostendat.

In fide. Catholica, vel perfecta.

In castitate. Mentis & corporis: cujus insignia etiam gravitate habitus præferuntur.

Dum venio attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ. Fac, lege, exhortare ut fiant: doce, quomodo intelligantur obscura: ut possint fieri quæ leguntur.

Noli negligere gratiam, quæ est in te. Negligit gratiam, qui acceptum talentum non exercet.

Quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterii. Prophetiæ gratiam habebat, cum ordinatione Episcopatus.

Hæc meditare. Omnis enim profectus ex meditatione descendit.

In his esto. Non enim omnis, qui in his est, meditatur.

Ut profectus tuus manifestus sit omnibus. Tunc manifestus erit, si in meditatione sis semper: & cum manifestus fueris, poterunt exemplo tuo ad meliora proficere.

Attende enim tibi, & doctrinæ insti in illis. Hoc enim faciens, & teipsum salvum facies, & eos qui te audiunt. Primo tibi, deinde doctrinæ: ut ubique & actu salves illos; & doctrina pariter & exemplo.

Caput V.

SENIOREM ne increpaveris, sed obsecra, ut patrem. Ne indigne ferens se a junioribus correptum, exasperetur, & non proficiat, sed obsecra, ut suo quasi pater exemplo instituat juniores.

Juvenes ut fratres. Quia hæc via liberius commonentur, similiter & sorores.

Anus ut matres. Cum omni reverentia.

Juvenulas ut sorores, in omni castitate. Et mentis, & corporis.

Viduas honora. Necessaria præbendo, vel solatio convivendo.

Quæ vere viduæ sunt. Illas veras viduas esse definivit, quæ universis curis exutæ sunt, & ab omnibus desolatæ.

Si quæ autem viduæ filios, aut nepotes habet: discat primum domum suam regere, & mutuum vicem reddere parentibus. Hoc enim acceptum est coram Deo. Tamdiu regit domum, quamdiu docet filios parvulos, aut nepotes, ut quod a parentibus pietatis accepit,

pit, filijs reddat: ita tamen, ut non hac excusatione avaritiæ studeat, sed sufficientem tantum sibi referat, & ne liberis ejus ipsa occasionem det sæculo serviendi.

Quæ autem vere vidua est, & desolata, speret in Deum, & insiet obsecrationibus & orationibus nocte ac die. Qualis erat Anna-filia Phanuel, tales præcipit honorari.

Nam quæ in deliciis est vivens, mortua est. Quicquid modum naturæ excedit, deliciis deputatur. Hic maxime nostri temporis viduas tangit, quæ cum hominem suæ naturæ qualicumque panno non vestiant, parietes pretiosis marmorum crustis exornant.

Et hoc præcipe, ut irreprehensibiles sint. Notandum irreprehensibiles eas tam posse, quam esse debere.

Si quis autem suorum, & maxime domesticorum, curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior. Si quis viduas abjicit, aut pupillos, vel maxime parentes & pauperes, deterior est infideli: quia & illi habent naturaliter circa proximos pietatem. Siue, si qua vidua filios orphanos negligat, hujus sententiæ crimen incurrit. Simul notandum, quoddam fideles nomine, qui infidelibus conversatione peiores sunt.

Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor. Tales volunt eligi diaconissas, quæ omnibus essent exemplum vivendi.

In operibus bonis. Si ex tempore viduitatis suæ ista omnia custodivit.

Testimonium habens. Sicut Tabitha.

Testimonium habens. Subauditur, Deo.

Si hospitio recepit. si sanctorum pedes lavit. Si non solum humilitatis habet insignia: cui non sufficit hospitio suscipere, sed etiam manu propria lavare hospitum pedes.

Si tribulationem patientibus ministravit. Hoc est, in carcere positus, vel ægrotis.

Si omne opus bonum subsecuta est. Brevis iter univerfa concludit.

Adolescentiores autem viduas devota aliis ministerio diaconatus præponere, ne magnum pro bono detur exemplum.

Cum enim luxuriatæ fuerint, in Christo numerare volunt. Cum sub eo tempore religionis abundantiam habuerint, quæ sæpe solet generare luxuriam.

Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. Quæ se viduas promiserant permansuras. Hæc regula non solum in viduis, sed in virginibus continentibus, quæ primam fidem irritam fecerunt, intelligenda est.

Simul autem & otiosa discunt circumire domos. Divino ramine timore detentæ, nec mariti potentari subjece, nullaque cura domesticæ occupationis adstrictæ.

Non solum otiosa, sed & verborosa, & cu-

otiosa loquentes, quæ non oportet. Dum voluntatis suæ cupiunt præbere exemplum.

Volo autem juniores nubere, filios procreare. Volo: quia necesse est ut tales ante hoc faciant, quam illud promittant: inde si transgressæ fuerint damnationem acquirunt.

Matres familias esse. Matres familias dici possunt, etiam quæ duos habent, vel tres servos: hoc dicit, ne ex hoc nomine avaritia defendatur.

Nullam occasionem dare adversario maledicæ gratia. Si incontinentes sunt: vel ne per illas religio blasphemetur.

Jam enim quædam converse sunt retro post satanam. Reddit causas quare eas nubere velle prædixerit, ne eum putarem optare. quia quædam promissum propositum Deo non reddentes, fuerant fornicatæ.

Si quis fidelis habet viduas, subministrat illis, ut non graveetur Ecclesia. In domo propria, ut parentibus.

Ut his quæ vere viduæ sunt, sufficiat. Quæ sunt omnium auxilio desolatæ.

Qui bene præsumt presbyteri. Qui implent officium suum.

Duplici honore digni habeantur. Et officii, & doctrinæ.

Maxime qui laborant in verbo, & doctrina. Non dixit omnium, qui habent verbum, sed qui laborant in verbo. Cæterum omnes habentes præcipit ordinare.

Dicit enim Scriptura: Non insrenabis os bovi trituranti: & Dignus est operarius mercede sua. Vult illi præstare carnalia, a quibus alii spiritalia consequuntur: quia occupati in doctrina, necessaria sibi providere non possunt.

Adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus. injustum est etiam adversus laicum accusationem recipere, cum hoc nec sæculares faciant: quanto magis adversus Domini sacerdotem.

Peccantes coram omnibus argue. Si de illis fuerit comprobatum.

Ut ceteri timorem habeant. Videntes te nemini pepercisse.

Testor coram Deo, & Christo Jesu, & electis angelis ejus, ut hæc custodias sine præjudicio. Obtestatur illum divina & celesti testificatione, ut nulla illi res præjudicet ad ista servanda, nec electi angeli, qui sacris assistunt altaribus.

Nihil faciens in alteram partem declinando. Neque in dexteram, neque in sinistram.

Manus cito nemini imposueris. Nisi talem invenieris, qualem dixi.

Neque communicaveris peccatis alienis. Communicare eum dicit peccatis, qui non probatus fuerit ordinatus.

Teipsum castum custodi. Non alios custodire

dire præcipit, ut possit audenter arguere delinquentes.

Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino utere, propter stomachum tuum, & frequenter tuas infirmitates. Ne putaret etiam abstinentiæ se formam infirmis dare debere: maxime cum audierit a magistro dicente, omnibus bonum esse non bibere vinum. Datergo ei consilium, ut plus doctrinæ causam, quam abstinentiæ curet: & simul ostendit quas infirmitates creaturarum medicina possit sanare.

Quorundam hominum peccata manifesta sunt, præcedentia ad iudicium. Detecti excommunicantur: siue plagis præsentibus damnantur.

Quorundam autem & subsequuntur. In futuro iudicio: siue hic diu latere non possunt. Non ergo debent facile ordinari.

Similiter & facta bona manifesta sunt, & quæ aliter se habent, abscondi non possunt. Non enim potest abscondi civitas supra montem posita: sed etiam quæ ad tempus latent, non possunt diutius occultari.

Caput VI.

QUICUMQUE sin sub iugo servi, dominos suos omni honore dignos arbitrentur. Non solum bonos, sed etiam infideles.

Ne notent Domini, & doctrina blasphemetur. Ne videantur per religionem in detestis profecisse.

Qui autem fideles habent dominos, non contemnunt, quia fratres sunt. Ne sibi æqualem continent.

Sed magis serviant: quia fideles sunt & dilecti, quia beneficii participes sunt. Si serviebant infidelibus timore odioso: quanto magis debent servire fidelibus, quorum caritatis participes esse merentur.

Hæc doce, & exhortare. Doce, ira debere fieri: exhortare, præmium ostendere Deum.

Si quis aliter docet, & non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Jesu Christi: & i quæ secundum pietatem est doctrina. Nov Testamenti; veteris enim severa doctrina est.

Superbus est, nihil sciens. Super alios se extollens, cum sit desursum veniens, quam prædicat sapientiam.

Sed languens circa questiones. Nec enim recusando penitus fidem, moritur, nec adversitatis scientia convalescit, sed diversis occasionibus languet.

Et pignus verborum. Relicto sensu veritatis, ambiguitates verborum observant: sicut Manichei ex verbo, diversitatem Testamentorum.

S. Hier. Tom. XI. Pars III.

Ex quibus oriuntur invidia, contentiones, blasphemie. Quæ generant lites ac blasphemias, in Deum pugnando sermonibus.

Suspiciones malæ. Sive hæresim de altero suspicantur, siue audientes putant efficere veritatem.

Confusionationes hominum mente corruptorum: & qui a veritate privati sunt. Ab integritate Evangelii, vel naturæ.

Existimantium quæstum esse pietatem. Qui putant quæstus sui causa, novum venisse Testamentum.

Est autem quæstus magnus, pietas cum sufficientia. Multum inquit, qui habet pietatem: cum sufficientia, non luxuria, sed naturæ est. Sive sicut pietas est cultura Dei: ita impietas est contentus.

Nihil enim intulimus in hunc mundum: haud dubium, quia nec auferre quid possumus. Nudi nati sumus, nudi etiam morituri. Quicquid hic invenitur, hic relinquitur: non est nostrum, quod non semper nostrum est. Tanquam peregrini ergo sufficienti usu contenti simus: illas divitias acquiramus, quas nobiscum ad cælestem patriam ferre possimus.

Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. Superius dixerat sufficientiam: quicquid his amplius est, divitiis deputatur.

Nam qui volunt divites fieri. Voluntatem divitiarum desinavit: quæ voluntas, & habentibus est, & querentibus.

Incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli. Occasio tentationis est, & laqueus diaboli, velle habere divitias.

Et desideria multa, & inutilia, & nociva. Nunquam ergo divitiarum desideria satiantur.

Quæ mergunt homines in interitum, & perditionem. Dum ambitione bonorum tumentes, ad cælos elevari, usque ad inferos demerguntur: siue desiderantes alienas opes, ut A hab, usque ad homicidii perveniunt factiones.

Radix enim omnium malorum est cupiditas. Quia & fins est, & omnium criminum augmentum. Radix excisos semper cœlius reparat ramos: evellenda est ergo radix, ne rami superflue excidantur.

Quam quidam appetentes erraverunt a fide. Hoc est, recesserunt a fide promissorum Dei, dum presentibus oblectantur.

Et inferuerunt se doloribus multis. Quanto amplius habuerint, tanto plures sollicitudinum sustinent cruciatus. unde & Dominus divitiarum arumnas circa reliqua concupiscentiæ verba asseruit suffocare,

Tu autem, o homo Dei. Non divitiarum homo, sed Dei: nec mammonæ servus, sed Christi: cuius sunt omnia, quæ videntur.

D d

Hæc

Hæc fuge. Quasi causas perdidit, vel dolorem.

Seculare vero iustitiam, pietatem, fidem.

In his te cupio divitiis esse locupletem.

Caritatem. Dei, & proximi.

Patientiam, mansuetudinem. Patientiam sustinendi, mansuetudinem non nocendi.

Certa bonum certamen fidei. Bonum certamen est, non pro rebus sæculi, sed usque ad mortem pro fidei veritate certare: sicut scriptum est: In iustitia agonizare pro anima tua: & usque ad mortem certa pro iustitia. Sive ut illi student in divitiis omnia vincere, ita & tu in fide.

Apprehende. Quomodo ego comprehendi.

Vitam æternam: in quam vocatus es. Ut illi gerere cupiunt temporalem.

Et confessus es bonam confessionem. In baptismo abrenunciando sæculo, & pompis ejus.

Coram multis testibus. Sacerdotibus, vel ministris, virtutibusque celestibus.

Præcipio tibi coram Deo. Præcipit auctoritate magistris.

Qui vivificat omnia. Omnia quæ vivunt, etiam si aresciant, per ejus potentiam, reviviscunt.

Et Christo Jesu, qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato, bonam confessionem. Dicens ad Pilatum: Ego ad hoc veni in hunc mundum, ut testimonium perhibeam veritati: scilicet pro ea etiam moriendo.

Ut serves mandatum. Sicut ille usque ad mortem.

Sine macula irreprehensibile. Maculat quodammodo, & reprehendi facit mandata, qui peccat.

Usque in adventum Domini nostri Jesu Christi. Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.

Quem suis temporibus ostendit beatus, & solus potens, rex regum, & Dominus dominantium. Quando voluerit, qui hoc solum potest Deus.

Qui solus habet immortalitatem. Ille solus proprie habet, qui angelis, & qui hominibus dedit habere. Nos autem nec soli nec nobis habemus ut ille. Hoc contra Manichæos, qui mali naturam putant immortalē atque perpetuam.

Et lucem habitat inaccessibilem. Omni creaturæ. Nemo enim novit Patrem nisi Filius: neque Filium nisi Pater, & Spiritus sanctus, utrumque etiam scrutatur profunda Dei.

Quem nullus hominum vidit: sed nec videre potest: cui est honor, & imperium sempiternum.

Æternum: Amen. Nemo novit, sed unusquisque pro merito intelligit. Nam solem tanto amplius vident singuli, quanto purior fuerit acies oculorum.

Divitiis hujus sæculi præcipe. Sunt & alterius sæculi divites, qui emunt sibi aurum ignitum a Deo: & qui habent aurum in cælo, nec non qui proferunt nova & vetera.

Non sublime sapere. In primis principalem eorum tetigit morbum. Difficile divitem invenies non superbum, qui pauperes, vel parentes agnoscit: & qui non graviter ferat minime sibi ab inferiore honorem deferri.

Neque sperare. Non sperando vilescunt & cum spernuntur, erogantur.

Incerto divitiarum. De quibus incertum est utrum illæ tibi, an tu illis celerius subtraharis: multis enim cum vita sublatæ sunt. Alii propriis eas auferri oculis viderunt: nonnulli etiam invitæ extraneis reliquerunt.

Sed in Deo vivo. Cujus præstat omnia.

Qui præstat nobis omnia abunde. Qui ideo abunde præstat, ut vivamus, etiam aliis largientes: non ut grandi labore destruentes, majora horrea faciamus.

Ad fruendum. Non ad occultandum, vel negotiandum.

Bene agere: divites fieri in operibus bonis. Non in auro & argento.

Facile tribuere: communicare. Qui facile tribuit, cito dives esse celsabit. Tribuere, donare est: communicare vero, multum dare.

Thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum. Vade, Vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni sequere me: quod perfectionis est fundamentum.

Ut apprehendant veram vitam. Hæc enim non est vera vita, quæ in suo non permanet statu. Vanitas enim sub sole, dicit Ecclesiastes.

O Timothee, depositum custodi. Commendatum a nobis, servandum tibi, fidei depositum custodi.

Devotans prophanas vocum novitates. Quod a me non audisti, nec ab angelo si dicatur libenter admittas.

Et oppositiones falsi nominis scientia: quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt. Artis dialecticæ, per quas tibi infinitam rerum scientiam hæretici promittunt, ideo a fidei veritate cadunt.

Gratia tecum. Amen. Permaneat in æternum.

Explicit Commentarius in primam Epistolam ad Timotheum.

COMMENTARII IN SECUNDAM EPISTOLAM AD TIMOTHEUM

Caput I.

PAULUS Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei. Non meis meritis: five a Christo missus, non sine Dei voluntate.

Secundum promissionem vite, quæ est in Christo Jesu. Condignum exhibens promissione servitium.

Timotheo carissimo filio. Carissimo, id est, careris cariori.

Gratia & misericordia, & pax a Deo Patre, & Christo Jesu Domino nostro. Talis est salutatio Pauli, ut in ea omnia Patris, & Christi beneficia memorentur.

Gratias ago Deo meo. Deo qui nos talem in alterutrum docuit caritatem.

Cui servo a progenitoribus meis in conscientia pura. Omnis origo mea coluit unum Christum: non malevolentia, sed legis æmulatione vultabam.

Quod sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis, nocte ac die desiderans te videre. Et caritatem ostendit, & jugiter orandi præbet exemplum.

Memor lachrymarum tuarum, ut gaudio implear. Quas pro me abunde profudit, ut & me ad tristitiam provocares: quas tua ad-optimæ præsentia relevavi.

Recordationem accipiens ejus fidei, quæ est in te non ficta: quæ & habitavit primum in avia tua Loida. Quæ vere te esse in operibus comprobavit: sicut Jacobus definivit: & quæ ad te ex avie successione institutione, quasi hæreditario jure descendit.

Et matre tua Eunice. Quia prior credit.

Certus sum autem quod & in te. Propter quam causam admoneo te. Quia comprobavi fidem tuam, commoneri indiges, non doceri.

Ut resuscites gratiam Dei. Quasi tribulationibus dormitantem.

Quæ est in te per impositionem manuum mearum. Ad Episcopatum scilicet.

Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis. Contemnendi pœnas. Illi merito humana supplicia videntur formidare

A qui peccant: ut alibi dicit: Si autem malefeceris, time.

Et dilectiois, & sobrietatis. Sive pro eo Domino, sive pro alterutro. Libenter etiam moriamur, ut omnia sobria mente faciamus.

Noli itaque erubescere testimonium Domini nostri: neque me vinculum ejus. Quia nihil confusione dignum Christus exercuit: sed nec ego, quem nosti, ob aliquod crimen, sed propter Deum hæc omnia quæ patior, sustineo.

Sed collabora Evangelio. Tua conversatio, sive doctrina.

Secundum virtutem Dei. Quæ sua causa adjuvat laborantes.

Qui nos liberavit, & vocavit vocatione sua sancta. Scilicet a peccatis.

Non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, & gratiam, quæ data est nobis in Christo Jesu. Quo proposuit nos gratis salvare per Christum.

Ante tempora secularia. Quantum ad præscientiam Dei, ante sæcula jam donavit. Nam homines solent filiis parare prædia, priusquam nascantur.

Manifestata est autem nunc. Quæ ante latebat.

Per illuminationem Salvatoris nostri Jesu Christi. Verbis scilicet & exemplis.

Qui destruxit quidem mortem: illuminavit autem vitam, & incorruptionem. Doctrina sua, & conversatione destruxit peccata, quæ mortem hominis generabant: & ostendit quomodo vita, & incorruptio quærat.

Per Evangelium. Volentes docuit, non coegit invitos.

In quo positus sum ego prædicator, & Apostolus, & magister gentium. Ad comparationem aliorum possunt dici magistri. Ad comparationem nemo magister verus.

Ob quam causam etiam hæc patior. Non ob aliquod crimen, sicuti nos pati Petrus hortatur dicens: Nemo vestrum patiatur quasi homicida: si autem ut Christianus, non erubescat.

Sed non confundor. Hic non erubescit in cætenis, cum nos in folis opprobriis confundamur.

Scio enim cui credidi, & certus sum, quia A
potens est. Scio enim eum fidelem, & potentem.

Depositem meum servare in illum diem. Apud me ipse, quod deposuit, conservabit: five quod ego apud illum commendo, restituet in futuro.

Formam habe sanctorum verborum, quæ a me audisti in fidei, & in dilectione in Christo Jesu. Secundum meam formam vide & doce, quam a me breviter accepisti, quomodo integre credere, & alterutrum diligere debeamus.

Bonum depositum custodi, per Spiritum sanctum, qui habitat in nobis. Quod apud te per Spiritum sanctum commendavi, adiutorio ejus depositum custodi.

Scis enim hoc, quod arcei sunt a me omnes qui in Asia sunt: ex quibus est Phygelus, & Hermogenes. Idcirco te commoneo, quia quos non putabam, me dereliquerunt.

Det misericordiam Dominus Onesiphori domui: quia sæpe me refrigeravit, & catenam meam non erubuit. Vituperat desertores, & laudat permanentes: ut deterreat ab imitatione mala, & ad exemplum provocet bonum.

Sed cum Romam venisset, sollicitè me quaesivit, & invenit. Det illi Dominus invenire misericordiam a Domino in illa die. Et quanta Ephesi ministravit mihi, tu melius nosti. Idcirco invenit, quia sollicitè quaesivit: unde & ostenditur, quia idcirco non omnes quaerentes inveniunt: quia negligenter inquirunt.

Caput II.

TU ergo fili mi, confortare in gratia, quæ est in Christo Jesu: & quæ audisti a me per multos testes. Sive praesentibus multis, tibi dedi mandata, qualiter docere debeas: sive quæ dixi multis Prophetarum exemplis, & testimoniis confirmavi.

Hæc commenda fidelibus hominibus. Qui fideliter possunt gratiam Dei dispensare: hoc est, solius Dei causâ prædicare.

Qui idonei erunt & alios docere. Non solum ipsi facere, sed & alios erudire.

Labora sicut bonus miles Christi Jesu. Ideo milites dicimur, quia hostes habemus, contra quos laboriose debemus dimicare.

Nemo militans Deo, implicat se negotiis secularibus, ut placeat ei cui se probavit. Comparatione militantium utitur, ut ostendat multo magis nos a negotiis secularibus liberos esse debere, ut Christo placeamus: cum etiam sæculi milites a reliquis actibus vacent, ut possint imperatori suo placere perfecte.

Nam & qui certat in agone, non coronabitur nisi legitime certaverit. Alia comparatio-
ne id ipsum dicit. Multi enim certant: sed ille solus, qui tota virtute vicerit, coronatur.

Laborantem agricolam oportet primum de fructibus accipere. Ne diceret, unde ergo victu-

rus sum, si me totum occupaverim in doctrina: ostendit eum primitias fructuum a populo debere accipere, præter mercedem, quam a Domino accipiet in futuro.

Intellige quæ dico. Dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum. Eorum quæ propter quaerentes occationem, comparationis velamine fuerant obumbrata.

Memor esto Dominum Jesum Christum resurrexisse a mortuis, ex semine David. Hoc contra illos qui carnis resurrectionem negant, & consequenter etiam Christi negabant, sed & adversus illos, qui negant Christum in carne venisse: quos Joannes antichristos appellat.

Secundum Evangelium meum. Secundum quod me prædicare non cessatis.

In quo laboro usque ad vincula quasi male operans. Non tamen male.

Sed verbum Dei non est alligatum. Qui & praesentes fiducialiter doceo, & literis absentes confirmare non cesso.

Ideo omnia sustineo propter electos. Ideo Tribuni auxilium petivi, ac postea Cæsarem appellavi, ut per me confirmetur, cum his passionibus potuerim moriendo finire.

Ut & ipsi salutem consequantur, quæ est in Christo Jesu cum gloria caelesti. Quæ salus in Christo, est non nuda, sed gloria vestita: nec terrena gloria fed caelesti.

Fidelis sermo: nam si commortui sumus, & convivemus. Veritatis ratione subnixus. Si enim a virtuti, & voluptatibus sumus commortui Christo, vivemus cum illo. Alioquin quomodo sperare poterimus hoc?

Si sustinemus, & convaginabimur. Si sustinerimus cum necesse fuerit, quod ille sustinuit, tunc demum regnare poterimus simul.

Si negaverimus, & ille negabit nos, si non credimus, ille fidelis permanet: negare se ipsum non potest. Sive credamus, sive non credamus: non aliud potest exhibere singulis, quam promisit. Quia veritas contra se non faciet, ne se negare videatur.

Hæc commune testificans coram Deo. Subtestificatione Dei contringe.

Noli contendere verbis, ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium. Sine testimoniis Scripturarum hujusmodi letitiam contentio non ædificat, sed destruit audientes: putant enim omnia acumine, & subtilitate subflettere. Sive: noli verbis vincere, sed factis.

Sollicitè autem cura te ipsum probabilem exhibere Deo. Ante omnia hoc labora, ut talem te apud Deum exhibeas, quo merito possit tibi populus obaudire.

Operarium inconfusibilem. Ita vive, ne dicta factis deficientibus erubescant.

Rectè tractantem verbum veritatis. Ille rectè tractat, qui exemplis sua dicta confirmat. Ornamentum enim vitæ, doctrina: firmamentum verbi, opus.

Prophana autem & vaniloquia devota. Mal-
tum enim proficiunt ad impietatem. Irreligio-
fas hæreticorum fabulas, qui negant resurre-
ctionem, per quas utique iudicis timore sub-
lato, ad omnem impietatem, & ad cuncta
crimina perveniunt.

Sermo eorum ut cancer pergit. Cancer dici-
tur vulnus, quod in mammillis nascitur fe-
minarum: cui nisi cito subvenitur fuerit,
cum virus ad cor serpendo pervenerit, nul-
lum remedium est. Ita & hæreticorum sunt
vitandi colloquia, ne per aures irremediabi-
liter vulnerent mentes.

Ex quibus et Hymeneus & Phileus, qui
a veritate exiderunt. Nomina signat, ut no-
verit, quos debeat præcavere.

Dixentes resurrectionem jam factam, & sub-
verterunt quorundam fidem. In filiis, sive
ostia vivificata in Ezechiele Israelis, inter-
pretabantur de captivitate collecta, quasi re-
surrexisset.

Sed firmum fundamentum Dei stat, habens
signaculum hoc. In quorum corde fides Chri-
sti erat fundata, non sunt seducti, vel moti:
& hoc quia Dei essent habentes judi-
cium, sicut Moyse tempore fuit, in quo
Dathan, & Abiron subversi sunt: non si-
mul cum impijs perierunt, Deo illos esse
optimos cognoscente, ut in Numeri scriptum
est libro.

Cognovit Dominus qui sunt ejus: & disce-
dat ab iniquitate omnis qui invocat nomen Do-
mini. Ut Sion simul pereat cum iuniquis.

In magna autem domo. Magnam domum,
non Ecclesiam dicit, ut quidam putant, quæ
non habet maculam neque rugam, sed Mun-
dum. Unde ait Jeremias. O Israel, quam
magna est domus Domini & cætera. In
qua sunt zizania mixta cum tritico: nam
resurrectionem negantes, in Ecclesia esse non
possunt.

Non solum sunt vasa aurea & argentea.
Preiosa & fortia.

Sed & lignea & fictilia. Iunera.

Et quædam quidem in honorem, quædam au-
tem in contumeliam. Si quis ergo se emenda-
verit ab istis, sit vas in honorem sanctifica-
tum, & utile Domino ad omne opus bonum
paratum. Si quis se a doctoribus hæreticis
mundaverit, & crediderit in resurrectionem
futuram, iudicium Dei per omne opus bonum
implere studet.

Juvenilia autem desideria fuge. Quia hi ex
senioribus esse non possunt si hæc agant,
quæ gravitati non conveniunt Christianæ,
& a juvenibus vincuntur, si habeant levi-
tatem.

Sectare vero iustitiam, fidem, spem, carita-
tem. Hic fidem integritatem dicit.

Et pacem. Illam pacem, quæ religioni de-
betur.

Cum his qui invocant Dominum de corde
puro. Beati imundo corde: de quibus dicitur,
quid me vocatis Deum, & non facitis, quæ
dico?

Stultas autem & sine disciplina quæstiones
devota: sciens, quia generant lites. Stultæ
omnes, & sine disciplina legis sunt quæstio-
nes.

Servum autem Domini non oportet litigare.
Servus est Christi, qui non clamavit, neque
contendit, neque audivit quicquam vocem
ejus, secundum quod Doeg Propheta præ-
dixit.

Sed mansuetum esse ad omnes. Non solum
ad amicos.

Docibilem, patientem, cum modestia corri-
pientem eos qui resistunt veritati. Omnes sem-
per docere patienter, non in furore, sed cum
modestia.

Ne quando det illis Deus poenitentiam ad
cognoscendam veritatem, & resipiscant a diabo-
li laqueis, a quo captivi tenentur ad ipsius vo-
luntatem. Non de Dei bonitate dubitat, sed
de accipientium pravitate. Det illis Deus
perpetuam, mitem, blandamque correptionem,
ut accepta ratione, resipiscant. Simul
& contra Novationis poenitentiae negatores,
qui hæreticos conversos veniam non posse
consequi perhibent.

Caput III.

HOC autem scito, quia in novissimis die-

bus instabunt tempora periculosa. Non

sit tibi mirum, quod quotidie pejora ve-

niunt.

Et erunt homines seipsos amantes. Non Dei
gloriam, sed sua querentes.

Cupidi, elati. Avar & in avaritia iacta-
bundi.

Superbi, blasphemæ. Cum nolint discere, do-
ctrinam usurpant.

Parentibus non obedientes, ingrati, scelesti,
sine affectione. Veteribus scilicet doctoribus,
qui eos per Evangelium genuerunt.

Sine pace, criminatores. Pacis sanctorum.
Iacintinentes, immites, sine benignitate. In
omnibus vitiis.

Protervi, tumidi, & voluptuatum amatores
magis quam Dei. Sollicitudo iudicium est
abundantioris amoris: qui enim sæculi volup-
itates, quam Domini præcepta libentius au-
dit, aut loquitur talis est.

Habentes speciem quidem pietatis. In habi-
tu, vel doctrina.

Virtutem autem ejus abnegantes. Ipsam rem-
operibus abnegantes.

Et hos devota. Ne corrumpant mores bo-
nos, colloquia prava.

Ex his enim sunt qui penetrant domos, &
captivos ducunt mulierculas oneratas peccatis.
Illas.

Illas capiunt, quæ sunt oneratae peccatis: A dem, quæ est in Christo Jesu. Sine fide enim impunitatem illis ac veniam promittentes: sive infirmas mentes, quæ feminis comparantur.

Quæ ducuntur variis desideriis. Nova semper discere cupientes.

Semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis pervenientes. Quia nihil definitum tenent, quisque traditiones vult tenere diversas, non probatas. Ab uno etiam dicta, ab alio destruantur.

Quemadmodum autem Janes, & Jambres B resisterunt Moysi: ita & hi resistent veritati. Sicut illi per magicæ artis præstigias: ita & isti per argumentorum fallaciam. Simulque ostendit Moysen veritatis fuisse doctorem, adversus obtruncatores veteris Testamenti.

Homines corrupti mente: reprobi circa fidem. Tam moribus corrupti, quam circa fidem reprobi.

Sed ultra non proficiunt. De omnibus hæreticis dicit: sed de his quos tunc cito noverat in spiritu destruendos. Cæterum ipse infusus quosdam in pejus profecisse prædixit.

Insipientia enim eorum manifesta erit omnibus: sicut & illorum fuit. Confessi sunt se Dei digito superatos.

Tu autem assecutus es meam doctrinam, institutionem, propositum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam. Plus tibi crede de me, quam illis: sive idcirco tibi non timeo, quia scio te doctrinam, & virtutem meam optime cognovisse.

Persecutiones, passiones: qualia mihi facta sunt Antiochia, Iconii, Lystris: quales persecutiones sustinui. Ex his potuisti cognoscere, me nihil propter homines facere, quia tantum passus.

Et ex omnibus eripuit me Dominus. Ita & te de omnibus eripiet, si sequaris.

Et omnes qui pie volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur. Non solum ego, sed & omnes, qui non occidunt animas in adulando. Timendum ergo nobis est, ne non pie vivamus, qui nihil patimur propter Deum.

Mali autem homines, & seductores proficiunt in pejus, errantes, & in errorem mittentes. Hoc de adulatoribus dicit, qui dum a stultis hominibus diliguntur, magis decepti decipiunt: sive de hæreticis accipiendum.

Tu vero permane in his, quæ didicisti. Nolo ista te terreat, vel seducant.

Et credita sunt tibi. A Deo per nos.

Sciens a quo didiceris. Et quia ab infantia sacras literas nosti. Sive a vero Apostolo, sive per legem a Deo.

Quæ te possunt instruere ad salutem, per fi-

dem, quæ est in Christo Jesu. Sine fide enim Christi, jam non sufficiunt ad salutem.

Omnis enim Scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitia: ut perfectius sit homo Dei ad omne opus bonum instructus. Ideo data est legis instructio, ut ejus consilio cuncta facientes, iuste iusta faciamus.

Caput IV.

TESTIFICOR coram Deo & Christo Jesu, qui iudicaturus est vivos & mortuos, & per adventum ipsius, & regnum ejus. Contestatur illum per universa, quæ credit religio Christiana, ut verbum Dei instantè annuntiet. Qui iudicaturus est vivos & mortuos. Quia vivos inveniet, mortuos suscitabit.

Prædica verbum: instat opportune, importune. Opportunum est, libenter audire. Importunum est, invito prædicare.

Argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina. Argue peccantes, contestare, ne peccent. Increpa resistentes: sed hæc omnia cum patientia, & secundum doctrinam.

Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt. Veram & perfectam: sicut Israel audire noluit Prophetas.

Sed ad sua desideria coarcebant sibi magistros. Tales magistros inquirunt, qui ea dicunt, quæ ipsi audire desiderant, ut securi delinquant.

Prurientes auribus. Qui delectare desiderant, non compungere.

Et a veritate quidem auditum advertent: ad fabulas autem convertebantur. A veritate legis, quæ vitia damnat: ad rationes humanas, quæ Deum ut piæ non vindicaturum esse, concinnant.

Tu vero vigila: in omnibus labora. Quæ ad utilitatem pertinent audientium.

Opus fac Evangeliste. Verbum tuum, operibus conformetur.

Ministerium tuum imple: sobrius esto. Episcopatus scilicet. Non enim semper ero in corpore, ut valeam commonere.

Ego enim jam delibor, & tempus resolutionis meæ instat. Mortem suam, sacrificium Deo futurum dixit, ut eum ad martyrium provocet.

Bonum certamen certavi, cursum consummavi. Modo jam confidenter hoc dicit, in extremo vitæ limite constitutus. Comparatione autem utitur in agone certantium.

Fidem servavi. Fidem suscepti officii in finem usque servavi.

In reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus ju-

judex. Qui novit me usque ad mortem pro A iustitia dimicasse.

Non solum autem mihi. Quia non personis debetur meritum, sed labori.

Sed & his qui diligunt adventum ejus. Qui gaudent advenisse Christum, & iustitiam docuisse. Sive, qui sic agunt, ut adventum Domini libenter expectent.

Festina ad me venire cito. Demas enim me dereliquit, diligens hoc sæculum, & abiit Thesaloniam. Necessè erat, ut diligens sæculum, non amantem sæculum relinqueret. B Omne enim animal ad sibi simile conjungitur.

Crescens in Galatiam: Titus in Dalmatiam: Lucas est mecum solus. Isti missi sunt, non deferuerunt.

Marcum assume, & adduc tecum: est enim mihi utilis in ministerio. Tychicum autem misi Ephesum. Verbi Dei, vel cujuslibet necessitatis.

Penulam quam reliqui Troade apud Carpum, veniens asser tecum, & libros, maxime C autem & membranas. Non dixit penulam meam: potuit enim conversus aliquis ad pedes ejus, inter cætera imposuisse vendendam.

Alexander erarius multa mala mihi ostendit: reddet illi Dominus secundum opera ejus. Quoniam verbis Dei restitit: cum habebat rationem.

Quem & tu devota. Monet caveri la- trautes.

Valde enim restitit verbis nostris. Si nostris restitit, quanto magis tuis?

In prima mea defensione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt: non illis imputetur. Quando primum cœpi Evangelium defendere.

Dominus autem mihi assistit, & confortavit me. Cum dicit sibi Dominum in omnibus affuisse, ne timeat, cohortatur.

Ut per me predicatio impleatur, & audiant omnes gentes. Non quod ego mori timerem.

Et liberatus sum de ore leonis. Persecutoris.

Liberavit me Dominus ab omni opere malo. Ab insidiantium malignitate.

Et salvum faciet in regnum suum celeste. Quomodo hic liberat, ita in regnum ducit.

Cui gloria in sæcula sæculorum: Amen. Saluta Priscum & Aquilam, & Onesiphori domum. Erastus remansit Corinthi. Ob hæc omnia.

Trophimum autem reliqui infirmum Mileti. Festina ante hyemem venire. Salutant te Eubulus, & Pudens, & Linus, & Claudia, & fratres omnes. Hinc probatur, quia non propter sanitatem carnalem tantum Apostoli curabant, sed ut etiam signa monstrarent: quia hic suum discipulum non curavit.

Dominus Jesus Christus cum spiritu tuo. Quia carne mortuus, spiritaliter vivis.

Gratia vobiscum. Amen.

Explicit Commentarius in secundam Epistolam ad Timotheum.

COMMENTARIUS IN EPISTOLAM AD TITUM.

Caput I.

PAULUS servus Dei. Non peccati.

Apostolus autem Jesu Christi. Non omnis servus Apostolus, Ideo autem Christi: quia ab ipso missus fuerat prædicare.

Secundum fidem electorum Dei, & agnitionem veritatis: quæ secundum pietatem est in spem vitæ æternæ. Secundum eam fidem, quæ credentes electi sunt, cum cognoscerent veritatem: quæ agnitio non ex merito est, sed ex Dominica veritate.

D Quam promissit, qui non mentitur, Deus. Si non mentitur, non exhibet aliud, quam quod promissit, iustis scilicet, & injustis: quamvis hominibus durum esse videatur.

Ante tempora sæcularia. Ante omnia tempora apud se proposuit per Filium salvare credentes.

Manifestavit autem temporibus suis verbum suum. Tunc manifestavit consilium suum, quando præcierat factum esse, omnem scilicet mundum a iustitia diversum.

In prædicatione, quæ credita est mihi secundum præceptum Salvatoris nostri Dei. Quo Pau-

Paulum & Barnabam segregare præcepit, ut A subvertunt, docentes, quæ non oportet, turpis
gentibus prædicarent.

Tuo dilecto filio, secundum communem fidem: Grata & pax, a Deo Patre & Christo Jesu Salvatore nostro. Secundum fidem filius, non natura.

Hujus rei gratia reliqui te Crete, ut a quæ desunt, cortigas: & constituas per civitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi. Quæ detur, recto tenore corrige: & tuncdemum presbyteris poteris ordinare, cum omnes in Ecclesia fuerint recti.

Si quis sine crimine est, unius uxoris vir. Notandum quod in sacerdote etiam aliis licita prohibentur.

Filios habent fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subditos. Ne non possit audenter corripere delinquentes: sive ut experimentum ejus doctrinæ, de domus suæ disciplina noscatur.

Oportet enim Episcopum sine crimine esse. Ipsum dicit Episcopum, quem superius presbyterum nominavit.

Sicut Dei dispensatorem. Si ergo humanarum legum dispensatores presbyteri queruntur, & iusti quales esse debent, qui divina jura dispensant?

Non superbum, non iracundum, non vinolentum, non percussorem, non turpis, lucri cupidum. Non debet discipulus Christi percutere: qui percussus est, & non reperiit. Non turpe lucrum adulando sectari: terrenum scilicet, qui cælestia & divina promittit.

Sed hospitalem. Primo vitia damnavit, ut virtutes inferret, secundum consuetudinem Scripturarum.

Benignum. Ut hospites non cum tristitia, sed cum benevolentia suscipiat.

Sobrium, justum, sanctum, continentem. Incontinentiam, vel continentiam nunquam Apostolus, nisi in causa luxuriæ dicit: justum iudicio, continentia factum: ne quia unus uxoris fecerat mentionem, locum incontinentiæ dedisse putaretur.

Amplexentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem. Diligentem doctrinam, & semper iude loquentem: non fabulas sæculares & vanas.

Ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contraeunt arguere. Talis eligendus est, qui exhortari possit, & contradicentes arguere in doctrina sana, quæ sanat audientes, sive quæ nulla futilitate corrupta est.

Sunt enim multi etiam inobedientes, vaniloqui & seductores. Apostolicæ doctrinæ non obtemperantes, & ad nullum profectum loquentes.

Maxime autem, qui de circumcissione sunt. Qui humanas potius traditiones observant, quam divina mandata.

Quos oportet redargui, qui universas domos

A subvertunt, docentes, quæ non oportet, turpis lucri gratia. Quæ jam superflua temporibus Christi: ceremonias autem Judæorum ab eis doceri dicit.

Dixit quidam ex illis proprius ipsorum Prophetæ. Callimachus scilicet. Vide quales sunt, qui etiam a suis tale testimonium promerentur.

Cretenses semper mendaces. Amantes mentiri, noxii oratores, pariter otiosi.

Mala bestia, ventres pigri. Ideo serias, & totia libenter admittunt.

Testimonium hoc verum est. Quam ob causam, increpa illos dure, ut sani sint in fide: non inobedientes Judaicis fabulis, & mandatis hominum. Traditionibus humanis, de quibus Dominus in Evangelio iustis loquitur: secundum fidei, Dominum non in corde, sed in libris honorantes.

Aversantium se a veritate. Novi scilicet Testamenti.

Omnia munda mundis. Quia adhuc secundum Legem immunda vocabantur.

Coinquinatis autem & infidelibus. Coinquinati, & infideles sunt, qui non credunt iugum Legis a collo credentium Dominum abstinuisse: id est, omnia quæ temporaliter fuerant instituta.

Sed inquinata sunt eorum, & mens, & conscientia. Etiam in hoc ipso.

Constituitur se nosse Deum, factis autem negant. Se melius Christum dicunt nosse, ut Lege promissum: sed factis ejus adventum negant: cum se sine Legis auxilio putant justificari non posse.

Cum sint abominati & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi. In sola confessione Legis religiosiores se dicunt, cum illa non faciant, quæ quærentur.

Caput II.

TU autem loquere, quæ decent sanam doctrinam. Quæ ad vitam pertinent Christi. Senes, ut sobrii sint, pudici, prudentes, sani in fide, in dilectione, in patientia. Hic senes ætate, & ordine possunt intelligi, Ecclesiæ præcipue seniores, quibus omnibus, formam præbere necesse est.

Annus similiter. Quæ ad aliarum eligebantur exemplum.

In habitu sancto: non criminatrices. Habitus enim non sanctus est, de quo alibi dicit: Non tortis criminibus, & reliqua.

Non multo vino serviens. Sed parvo utentes.

Bene docentes, ut prudentiam doceant. Docere illis permittit, seu feminas: & hoc non in Ecclesia, sed privatim.

Adolecentulas, ut viros suos ament, filios suos diligant, prudentes, castas, sobrias. Non alie.

alienos: five ideo dicit, ne aliæ, quæ continentur erant, non diligenter viros suos: & verbum Dei tanquam diffidium prædicans, culparetur.

Domus curam habentes. Ne viros suos in aliquo contristarent.

Benignas, subditas viris suis: ut non blasphemetur verbum Dei. Ne vel ipsa blasphement, si gentes sunt, vel alii videntes eas peiores effectas, quam fuerant ante fidem.

Juvenes similiter hortare, ut sobrii sint. Auferentes ab eis causam luxuriæ.

In omnibus. Quæ junguntur, five non solum corpore, sed & mente.

Teipsum præbe exemplum bonorum operum. Ne exemplo destruas verbum, & ut audenter corripas delinquentes.

In doctrina, in integritate, in gravitate. Quo solummodo doceri potest; integritas vero nec muneribus corrumpitur, nec acceptione personæ.

Verbum sanum, irreprehensibile. Nullius adulationis accensione languens.

Ut is, qui ex adverso est, vereatur, nihil habens malum dicere de vobis. Tibi tibi potest contradicere, si quid in te tale notaverit.

Servos dominis suis subditos esse, in omnibus placentes. Quæ imperant iusta.

Non contradicentes. Ne murmuracionem facientes, & mercede privemini, & homines existatis ingrati.

Non fraudantes, sed in omnibus fidem bonam ostendentes. Sive in his, quæ illis conceduntur, five ut in opere ostendant bonum esse, quod credunt.

Ut doctrinam Salvatoris nostri Dei ornent in omnibus. Dum eorum operibus laudantur.

Apparuit enim gratia Dei, & Salvatoris nostri omnibus hominibus. Nullam conditionem excipit.

Erudiens nos, ut abnegantes impietatem, & secularia desideria. Sæculare est omne desiderium carnale, & omnis habitatio temporalis.

Sobrie. Perfecte, Domino dicente: Attendite, ne graventur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis hujus vitæ.

Et iuste & pie vivamus in hoc sæculo. Iustitia non temperatur, nisi pietas adiungatur.

Expectantes beatam spem. Qui ejus mandata fervaverint.

Et adventum gloriæ magni Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi. Spiritum dicit magnum Deum, quia ipsum expectamus adventum.

Qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Quia fe dedit, caveamus ne beneficium ejus inane, & irritum faciamus.

S. Hier. Tom. XI. Pars III.

Hæc loquere & exhortare. Omnis sermo tuus in hac exhortatione consistat.

Et argue cum omni imperio. Acriter argue eos qui ita non vivunt.

Nemo te contemnat. Talem te exhibe, ne contemni possis. Vita enim auctoritatem tribuit verbo.

Caput III.

ADMONE illos, principibus & potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse. Non ad aliquod malum.

Neminem blasphemare. Ne illos quidem qui merentur.

Non litigiosos esse, sed modestos. Ne vicem reddendo, provocent litem.

Omnes ostendentes mansuetudinem ad omnes homines. Non solum ad bonos, vel ad amicos.

Erasmus enim aliquando & nos insipientes, increduli, errantes, servientes desideris, & voluptatibus variis, in malitia, & invidia agentes: odibiles, odientes invicem. Ne desperant correptione sua, opponit exemplum se, quia & nos fuimus, inquit, tales: debemus igitur patienter eorum insipientiam tolerare.

Cum autem benignitas, & humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei: non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum misericordiam suam, salvos nos fecit. Sive largitas misericordiæ Dei, five secundum hominem Christus.

Per lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus sancti. Quia nos Spiritus sanctus per baptismum renovavit.

Quem effudit in nos abunde per Jesum Christum Salvatorem nostrum. Abundantius, quam in veteri Testamento.

Ut iustificati gratia ipsius, heredes simus, secundum spem vitæ æternæ. Non secundum carnalem hereditatem vitæ temporalis.

Fidelis sermo est. Ne quis dubitet.

Et de his rebus te confirmare. Confirmare scientem, non instruere ignorantem.

Ut current bonis operibus præfesse, qui credunt Deo. Ad bona opera docenda præfesse.

Hæc sunt bona & utilia hominibus. Hæc, non illa, quæ sequuntur.

Stultas autem quæstiones & genealogias, & contentiones. Non vult nos superfluis contentionibus implicari, quæ in Lege de generationibus oriuntur: sed hæc loqui semper, de quibus proficiunt audientes.

Et pugnas legis devita: sunt enim inutiles & vanae. Quasi contrariæ oppositiones, quas hæretici confectantur.

Hæreticum hominem post unam, & secundam correptionem devita, sciens, quia subversus est, qui ejusdem est, & delinquit, cum sit proprio

Ee

judicio condemnatus. Nec circa ipsos nos occupari permittit, si correpti iterum non corrigantur: ne tempus inani contentione perdamus; & aliquid proprio judicio conatus nihil efficiat: quia unicuique manet libertas arbitrii, & funiculis peccatorum unusquisque confringitur.

Cum misero ad te Artemam aut Tycheicum, festina ad me venire Nicopolim: ibi enim statui hynare. Zenam legisperitum, & Apollo sollicite premittite, ut nihil illis desit. Ut nihil

perdant de fructu doctrinae tantantes. Disant autem & vestri bonis operibus praefese ad usus necessarios, ut non sint instructi. Idipsum repetit, quod superius dixerat: Current bonis operibus praefese credentes. Salutat te qui mecum sunt omnes, Saluta eos, qui nos amant in fide. Gratia Dei cum omnibus vobis. Amen. Qui nos fideliter amant, sive qui fidei causa nos amant. Notandum quod excipit Apostolos quos salutat.

Explicit Commentarius in Epistolam ad Titum.

COMMENTARIJ IN EPISTOLAM AD PHILEMONEM.

Caput unicum.

PAULUS vinctus Christi Jesu, & Timotheus frater. In carcere, vel in catenis.

Philemoni dilecto adjutori nostro, & Apphie sorori carissimae. In Evangelio adjutrici. Apphia vero soror, vel conjux creditur.

Et Archippo commiliti nostro. Hic diaconus erat, de quo ad Colossenses ait: Dicit Archippo: Vide ministerium, quod accepisti, & illud impleas.

Et Ecclesia, quae in domo tua est: Gratia vobis, & pax a Deo Patre nostro, & Domino Jesu Christo. Cum omni gratiarum actione, & cum gaudio exorat.

Gratias ago Deo meo, semper memoriam tui faciens in orationibus meis, audiens caritatem tuam & fidem. Quae nobis in bonis operibus innotescit.

Quam habes in Domino Jesu, & in omnes sanctos. Qui diligit caput, necesse est eum omnia diligere membra.

Ut communicatio fidei tua evidens fiat in agnitione omnis operis boni in Christo Jesu. Omnes sanctos diligis, intantum ut omnes boni nostrorum in Christo evidenter te fidelem esse cognoscant.

Gaudium enim magnum habui, & consolationem in caritate tua: quia viscera sanctorum requieverunt per te, fratre. Quos hospitio recipiens reseclisti.

Propter quod multam fiduciam habens in Christo Jesu, imperandi tibi. Cum nobis causa ipsius dederit fiduciam imperandi, tamen caritate faciendo obsecrare maluimus, quam jubere.

Quod ad rem pertinet. Quod ad rem pertinet rei Christianae.

Propter caritatem magis obsecro cum sis talis, ut Paulus senex: nunc autem & vinctus Jesu Christi. Moribus talis, qualis ille, qui in senectute etiam pro Christo vincula non recusat.

Obsecro te pro meo filio, quem genui in vinculis,

Explicit Commentarius in

B Onesimo, qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem, & mihi & tibi utilis: quem revendi tibi. Quando erat gentilis, & vel carnalis.

Tu autem illum, ut mea viscera suscipe. Velut filium nostrum carissimum.

Quem ego volueram mecum detinere, ut pro te mihi ministraret in vinculis Evangelii. Ex hoc cognosce qualis sit, qui mihi ita placuit, ut tua vice ministraret.

Sine consilio autem tuo nihil volui facere. Ita loquitur, ut eum ad ipsum remittat, sive ut magis ejus utilitas commendetur.

Uti ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium. Notandum quod neminem voluerit necessitate boni aliquid facere, ne mercedem amitteret.

Foris enim ille discessit ad horam a te, ut in aeternum illum reciperes. Forte hoc Dei providentia procuravit.

Jam non ut servum, sed pro servo carissimum fratrem. Jam enim non quasi ex necessitate servus, sed quasi frater voluntarius.

Maxime mihi: quanto autem magis tibi, & in carne & in Domino. Cui & carnaliter, & secundum fidem debet obsequium.

Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet, hoc mihi imputa. Ego Paulus scripsi, mea manu: ego redam, ut non dicam tibi, quod te ipsum mihi debes. Ita frater, ego te suar in Domino: refice viscera mea in Christo. Confidens in obedientia tua scripsi tibi: sciens quoniam & super id quod dico facies. Simul autem & para mihi hospitium. Nam spero per orationes vestras donari me vobis. Hic ostenditur, quia prima vice sit ex urbe dimissus.

Salutat te Epaphras conceptivus meus in Christo Jesu: Marcus, Aristarchus, Demas & Lucas, adjutores mei. Gratia Domini nostri Jesu Christi, cum spiritu vestro. Amen. Non alicujus criminis causa, sed fidei societate.

Epistolam ad Philemonem.

OMNIUM

S. HIERONYMI PRESBYTERI

D I S T R I B U T I O

I N D E C E M T O M O S

Comparata cum distributione Editionum antiquarum, & Benedictina.

T O M O P R I M O .

Exhibentur Epistolæ Centumquingaginta secundum temporum ordinem dispositæ, & in quinque Classes digestæ.

O R D O .		O R D G		O R D O		
Veterum Editionum.		H U J U S E D I T I O N I S .		Benedictina Editionis		
Epist.	49	I.	Ad Innocent. de muliere septies percussa	col. 1	Epist.	17
	38	II.	Ad Theodolium & ceteros Anachoretas	8		3
	41	III.	Ad Rufinum Monachum	9		1
	4	IV.	Ad Eusebium	13		2
	6	V.	Ad eundem	14		4
	37	VI.	Ad Julianum	16		6
	43	VII.	Ad Chromatium, Iovinum, & Eusebium	17		7
	42	VIII.	Ad Niciam Hypodisconum	21		8
	47	IX.	Ad Christogonum	22		9
	21	X.	Ad Paulum Concordiensem	23		10
	39	XI.	Ad Virgines Amonenses	24		12
	45	XII.	Ad Antonium Monachum	25		11
	34	XIII.	Ad Callorinum Marcellerum	26		13
	1	XIV.	Ad Heliodorum	27		5
	57	XV.	Ad Damasum Papam de hypostasis	38		14
	58	XVI.	Ad eundem	42		16
	77	XVII.	Ad Marcum Presbyterum	43		15
<i>Descripta in 142 & 145</i>		XVIII.	Ad Damasum de Seraphim	45	<i>Inter Commensar. t. 3.</i>	
	124	XIX.	<i>Damasii ad Hieron. de Olfanna</i>	61	<i>Inter Criticas tom. 4. t.</i>	
	145	XX.	Ad Damasum de Olfanna	64	<i>Ibidem II.</i>	
	146	XXI.	Ad eundem de duobus filiis, frugi, & luxur.	68	<i>Ibidem III.</i>	
	82	XXII.	Ad Eutrochium de Virginitate	88		18
	24	XXIII.	Ad Marcellam de exitu Letæ	126		20
	15	XXIV.	Ad eandem de laudibus Afellæ	128		21
	136	XXV.	Ad eandem de decem Dei nominibus	130	<i>Inter Critic. t. 2. XLV.</i>	
	137	XXVI.	Ad eandem de quibusdam Hebræis vocibus	131	<i>Ibidem XV.</i>	
	102	XXVII.	Ad eandem adversus obrectatores suos	135		25
	138	XXVIII.	Ad eandem de Diapelsina	135	<i>Inter Critic. t. 2. XVI.</i>	
	15	XXIX.	Ad eandem de Ephod & Theraphim	137	<i>Ibidem VII.</i>	
	145	XXX.	Ad Paulam de Alphabero	140	<i>Ibidem XVII.</i>	
	19	XXXI.	Ad Eutrochium de masculis	151		23
	741	XXXII.	Ad Marcellam brevis	152		24
<i>Vacat</i>		XXXIII.	Ad Paulam de Origene, Fragm.	153		29
	141	XXXIV.	Ad Marcellum de Psalm. CXXVI.	154	<i>Inter Critic. t. 2. XVIII.</i>	
	124	XXXV.	<i>Damasii ad Hieron. de quinque Questionibus</i>	155	<i>Ibidem I.</i>	
	125	XXXVI.	Ad Damasum de quinque Questionibus	160	<i>Ibidem II.</i>	
	132	XXXVII.	Ad Marcellam de Commentar. Rhetici	171	<i>Ibidem X.</i>	
	23	XXXVIII.	Ad Marcellam de ærorar. Blesillæ	173		19
	25	XXXIX.	Ad Paulam de obitu Blesillæ	177		22
	100	XL.	Ad Marcellam de Onaso	186		26
	54	XLI.	Ad eundem contra Montanum	187		27
	14	XLII.	Ad eandem contra Novatianos	191	<i>Inter Critic. tom. 4. VI.</i>	
	13	XLIII.	Ad eandem de laudibus ruris	195		45
	2	XLIV.	Ad eandem de Manusculis	194		46
	99	XLV.	Ad Afellam	195		28
	17	XLVI.	<i>Paula & Eustochii ad Marcellam</i>	199		44
	154	XLVII.	Ad Desiderium	210		48
	40	XLVIII.	Ad Panmach. pro libris contra Jovin.	211		30
	52	XLIX.	Ad eundem alia.	224		31
	51	L.	Ad Donnionem	236		32

E c 2. 140

O R D O

Vetus Editionum

60	LL
2	LII.
103	LIII.
10	LIV.
147	LV.
86	LVI.
101	LVII.
13	LVIII.
148	LIX.
3	LX.
75	LXI.
76	LXII.
68	LXIII.
128	LXIV.
140	LXV.
46	LXVI.
87	LXVII.
33	LXVIII.
83	LXIX.
84	LXX.
83	LXXI.
132	LXXII.
126	LXXIII.
131	LXXIV.
29	LXXV.
32	LXXVI.
30	LXXVII.
129	LXXVIII.
9	LXXIX.
Defideratur.	LXXX.
66	LXXXI.
62	LXXXII.
64	LXXXIII.
65	LXXXIV.
153	LXXXV.
70	LXXXVI.
69	LXXXVII.
71	LXXXVIII.
72	LXXXIX.
67	XC.
73	XCI.
Inedita.	XCII.
Inedita.	XCIII.
Inedita.	XCIV.
Inedita.	XCV.
Caret numero.	XCVI.
78	XCVII.
Caret numero.	XCVIII.
31	XCIX.
Caret numero.	C.
90	CI.
91	CII.
98	CIII.
88	CIV.
92	CV.
135	CVI.
7	CVII.
27	CVIII.
53	CIX.
93	CX.
95	CXI.
89	CXII.
Numero caret.	CXIII.
Superiori juncta in unū.	CXIV.
96	CXV.
97	CXVI.
47	CXVII.
34	CXVIII.
152	CXIX.
150	CXX.
154	CXXI.
40	CXXII.

O R D O

HUIUS EDITIONIS.

Epiphani ad Joan. Jerosolym.	241
Ad Nepotian. de Vit. Clericor.	254
Ad Paulinum de studio Scripturarum	270
Ad Eutim.	282
Ad Amundum	295
Augustini ad Hieronymum	300
Ad Pammachium de Optimo genere interp.	305
Ad Paulinum altera	318
Ad Marcellam de quæstion. N. T.	327
Ad Heliodoram Epitaphium Nepotiani	331
Ad Vigilantium	347
Ad Tranquillum	351
Ad Theophilum de Origenis caussa	353
Ad Fabiolam de veste sacerdot.	358
Ad Principium in Psalm. XLIV.	373
Ad Pammachium de morte Paulinæ	392
Augustini ad Hieronymum	404
Ad Castrucium	408
Ad Oceanum.	411
Ad Magnum	425
Ad Lucinum	430
Ad Vitalem	435
Ad Evangelium de Melchisedech	440
Ad Rufinum Romanum Presbyterum	447
Ad Theodoram	451
Ad Abigam	455
Ad Oceanum de morte Fabiolæ	457
Ad Fabiolam de XLII. Mansionibus	467
Ad Salvinum	497
Rufini Prælatio in libros <i>πρὸς Ἀρχαί</i>	508
Ad Rufinum	511
Ad Theophilum contra Joan. Jerosolym.	512
Pammachi & Oceani ad Hieronymum	521
Ad Pammachium & Oceanum	522
Ad Paulinum de duabus Quæstionculis	521
Ad Theophilum	535
Theophili ad Hieronymum	536
Ad Theophilum	536
Theophili ad Hieronymum	537
Theophili ad Epiphaniū	538
Epiphani ad Hieronymum	540
Synodica Theoph. ad Episc. Palest. & Cyp.	541
Synodica Jerosolymit. Synodi ad superior.	554
Dionysii ad Theophilum	556
Anastasi Tapæ ad Staphilianum	558
Theophili Palchalis I.	562
Ad Pammachium & Marcellam	581
Palchalis II.	583
Ad Theophilum	609
Palchalis III.	611
Ad Theophilum	631
Augustini ad Hieronymum	632
Ad eundem	634
Augustini ad Hieronymum	635
Ad Augustinum	638
Ad Sunnam & Fretellam	641
Ad Letam	677
Ad Eulochium, Epitaphium Paulæ	690
Ad Riparium de Vigilantio	724
Augustini ad Hieronymum	729
Eisdem ad Præsidium	736
Ad Augustinum	738
Theophili fragmentum epist. ad Hieron.	745
Ad Theophilum.	758
Ad Augustinum	760
Augustini ad Hieronymum	762
Ad Matrem & Filium	782
Ad Julianum	791
Ad Minervam & Alexandrum	799
Ad Hediā de XII. Quæstion. N. T.	817
Ad Algam de XL. Quæstionibus N. T.	849
Ad Rusticum de penitentia	850

O R D O

Benedictina Editionis.

110	241
34	254
50	270
47	282
Inter Critic. tom. 4. IV.	295
65	300
33	305
49	318
Inter Critic. tom. 4. V.	327
35	331
36	347
56	351
58	353
Inter Critic. tom. 2. F.	358
Idem XL.	373
54	392
67	404
100	408
82	411
83	425
52	430
Inter Critic. t. 2. cX.	435
Idem III.	440
Idem VIII.	447
53	451
55	455
84	457
Inter Critic. tom. 2. IV.	467
85	497
Numero caret.	508
42	511
19	512
41	521
51	522
59	521
60	535
61	536
62	537
111	538
63	540
Inedita.	541
Inedita.	554
Inedita.	556
Inedita.	558
Caret numero.	562
87	581
Caret numero.	583
64	609
Caret numero.	611
68	631
69	632
66	634
70	635
71	638
Inter Critic. tom. 7. XI.	641
57	677
86	690
37	724
72	729
73	736
74	738
78	745
Super. juncta in unum	758
75	760
76	762
89	782
92	791
Inter Critic. tom. 4. IX.	799
Inter Critic. tom. 4. VII.	817
Idem VIII.	849
90	850

O R D O

O R D O

Q R D O

veterum Editionum.

H U J U S E D I T I O N I S.

Benedictine Editionis.

	CXXIII.	Ad Agracium de Monogamia	906	95	
11	CXXIV.	Ad Avinum de libris <i>xvi. A. xlv</i>	916	96	
59	CXXV.	Ad Rutilicum Monachum	932	97	
2	CXXVI.	Ad Marcellinum & Anaplychiam	948	98	
16	CXXVII.	Ad Principium, Marcellæ vid. epiph.	950	96	
12	CXXVIII.	Ad Gaudentium de Pseuæ educat.	961	98	
129	CXXIX.	Ad Dardanem de Terra-Promissionis	966		<i>Inscr Critic. t. 2. VI.</i>
8	CXXX.	Ad Demetriadem de fessida Virgin.	975	97	
Vocat.	CXXXI.	<i>Auripsum</i> ad Hieron. de origine animæ	977		<i>Vocat.</i>
Vocat.	CXXXII.	<i>Lindem</i> et <i>Silviciem</i> de senten. Jac. Ap.	1004		<i>Vocat.</i>
Caret numero.	CXXXIII.	Ad Ctesiphontem	1007	41	
94	CXXXIV.	Ad Augustinum	1048	72	
	CXXXV.	<i>Ianoreus</i> pax ad Aurelium	1044		
Non habentur.	CXXXVI.	<i>Ejusdem</i> ad Hieronymum	144		<i>Non habentur</i>
	CXXXVII.	<i>Ejusdem</i> ad Joannem Jerosolim.	1049		
55	CXXXVIII.	Ad Riparium	1048	102	
16	CXXXIX.	Ad Apronium	1047	103	
129	CXL.	Ad Opatrum de Psal. LXXXIX.	1047		<i>Inscr Critic. t. 2. XIII.</i>
80	CXLI.	Ad Augustinum	1065	80	
81	CXLII.	Ad eundem	1066	77	
79	CXLIII.	Ad Alypium & Augustinum	1066	81	
Disfaturat.	CXLIV.	<i>Augustini</i> ad Opatrum de Hieronymo	1068		<i>Disfaturat</i>
38	CXLV.	Ad Exuperantium	1079	99	
19	CXLVI.	Ad Evangelum	1080	101	
14	CXLVII.	Ad Sabinnianum	1084	93	
		Falso adscripta.			
	CXLVIII.	Ad Celauriam:	1095	109	
Inedita.	CALIX.	De solemnitatibus Pasche	1114		<i>Inedita.</i>
Non habetur.	CL.	Proceps Græce & Latine	1119		<i>Ultima abbas numero</i>

T O M O S E C U N D O.

Tom. I. post Epist. XLIX.	Vita S. Pauli primi Eremitae	1	Tom. IV. post Epist. XXIX.
<i>Ibidem</i>	Vita S. Hieronimi Eremitae	13	<i>Ibidem</i>
<i>Ibidem</i>	Vita Malchi Monachi captivi	41	<i>Ibidem</i>
Deest	Regula S. Pachomii, et Graeco Latine reddita	53	Deest
Deest	Eusebii, et S. Theodorici Epistolae et verba mystica	83	Deest
Tom. IX.	Liber Dalmati de Spiritu S. ex Graec. Lat. conversus	108	In Appendice Tom. IV.
Trilog. II.	Micerciani Luciani, et Orthodoxi	171	Tr. IV. post Epist. XXXVII.
<i>Ibidem</i>	Liber adversus Helvidium	201	<i>Ibid.</i> post Epist. XXXIX.
<i>Ibidem</i>	Liber deo adversus Iovinianum	232	<i>Ibidem</i>
<i>Ibidem</i>	Liber contra Vigilantium	387	ib. post Epist. XXXVII.
Epist. LXL	Liber contra Joannem Ierosolymitanum	407	Epist. XXXVIII.
Tom. II.	Apologetici adversus Rufinum Libri tres	457	Post Epist. XLII.
Tom. IV. inter Iussufl.	Apologia, quae pro Iulio Rustino ad Anastasium Pap. 672	572	Tom. V.
<i>Ibidem</i>	Epistola Anastasii Papae ad Iulianum, Iuper monacho Rustini 683	683	<i>Ibidem</i>
Tom. II.	Dialogi contra Pelagianorum libri tres	692	Post Epist. XLIII.
Deest	Deiunx. Mariani fragmena et litterae contra Hieron.	697	Deest non
Tom. I. in fine	Liber de Viris Illust. ad Actus Graec. versione Sophronii	822	Post Epist. XXXIX. sine Graec.
Intexta Verf. Graec.	Appendix prima de Vita Apollonii	957	<i>Ibidem</i>
Tom. IV.	Appendix altera de Anacleti Doctoris ad Desiderium 961	961	Deest non
Tom. I. in fin.	Gennadius de Vr. III. quos B. Hieron. sequens commemorat 965	965	Inter Iussufl. Tom. V.

T O M O T E R T I O.

<i>Tom. III. in fine Ibidem</i>	Liber de Nominibus Hebraicis Liber de situ & nominibus Locorum Hebraicorum, Graeco Eusebii textu.	1 cum 121	<i>Tom. II. init. Ibid. post aliquanta</i>
<i>Ibidem</i>	Liber Quaestionum Hebraicarum in Genesim Commentarius in Ecclesiasten	301 381	<i>Ibidem Tom. II. post Epist. Ceter.</i>
<i>Tom. III. post Epist. ad Algalam</i>	Homilie duæ Origenis in Canticum Canticorum Latine abs Hieronymo redditæ	499	<i>Ibidem</i>

IN PRIORI APPENDICE GRÆCA.

Non habentur.	}	Quinque Græcæ Fragm. Libri Nominum Hebræicorum	537	}	Tom. II.
		Lexicon Græc. Nominum Hebræic. quod Origenian. audit	619		
		Eiusdem Libri aliud Exemplar	693		
		Excerpta ex Operibus Philonis Judæi	731		
		Excerpta ex Operibus Flavii Josephi	745		

IN APPENDICE ALTERA LATINA.

Tom. III.	Lib. Nonimum Locorum & X. Ad.	757	Deſideratur
Tom. III. & parte	De Hebraico Alphabeto, & A. Dei Nonimibus	767	Ex parte tantum T. V.
Non habetur	De Benedictionibus Jacob Patriarcha	773	Non habetur
Non habetur	Ejusdem Libelli aliarum exemplar	783	Tom. V.
Tom. IV.	De decem Tentationibus in deſerto.	786	In Appen. T. II. & T. V.

Non habetur
Tom. III.
Ibidem
Non habetur
Non habetur

Tom. V.
Ibidem

Desiderantur

Tom. V.
Ibidem
Desiderantur

Tomum VI. conficiunt

Tom. IX.
Desunt

Tom. IX.
Ibidem
Ibidem

Tom. VIII.
Desideratur
Desideratur

Omnia desiderantur.

Excepit Psalmorum Li-
bro, qui habetur in Ap-
pendice Tomi VII. ca-
tera desiderantur

In Canticum Debora Commentarius 795
Quaestiones Hebraicae in Libros Regum 805
Quaestiones Hebraicae in Libros Paralipomenon 851
In Iob interlinearis Expositio Philippi 905
Excerpta ex Commentariis Mf. in eundem Librum 975

TOMO QUARTO.
Commentarium in Isaia libri XVIII. 1
Commentarium in Ieremiam libri VI. 834

APPENDIX.
Homiliae Novem Origenis in Isaia, quarum Latinae
interpretatio Hieronymo tribuitur 1097
Parvulae Abbrevisatio in Isaia ex Mf. Veronensi 1141

TOMO QUINTO.
Commentarium in Ezechielem libri XVI. 2
Explanationis in Daniele liber unicus 617
Homiliarum XXVIII. in Ieremiam & Ezechielem, quas
de Graeco Origenis S. Hieronymus Latinas fecit liber
singularis, qui nunc primo accedit 741

TOMO SEXTO.
In Osee Commentarium Libri tres 1
In Jochem Liber unus 166
In Amos Libri tres 219
In Abdiam Liber unus 358
In Joannem Liber unus 387
In Michaeam Libri duo 431
In Naum Liber unus 535
In Abacuc Libri duo 587
In Sophoniam Liber unus 671
In Aggeum Liber unus 735
In Zachariam Libri tres 775
In Malachiam Liber unus 999

TOMO SEPTIMO.
In Marcum Commentarium Libri quatuor 1
In Lucam Homiliae triginta novem Origenis, quae ex
Graeco in Latinum a S. Hieronymo conversae, nunc
primum ejus Operum Collectioni accedunt 245
In Epistolam ad Galatas Commentarij. Libri tres 367
In Epistolam ad Ephesios Commentarij. Libri tres 537
In Epistolam ad Titum Commentarij. Liber singularis 685
In Epistolam ad Philemonem Commentarij. Liber unus 742

IN APPENDICE.

Admonitioni inferitur Specimen Commentarii inediti in
Psalmos, Hieronymo adscripti in Mediolanensi Ambro-
siano Mf.

Breviarium in Psalmos S. Hier. adscriptum, falso tamen
Liber in Expositione Psalmorum sub ejusdem Hier. nomine 545
Praefatio de Libro Psalmorum 583

TOMO OCTAVO.
Chronico Eusebii, quod S. Hieronymus Latine reddi-
dit, Graecus textus ferme in integrum restituitur 11
S. Hieron. continuatio, ex quo loco Eusebius desinit 785
S. Prospert post Hieronymum continuatio 821
Arnaldi Pontici in Chronica Apparatus & Adnotat. 1

TOMO NONO.

Continetur Bibliotheca Divina, seu Sacrae Scripturae ex
Hieronymi Versione, Pars prima, in qua libri Veteris
Testamenti juxta Hebraeorum Canonem, atque ex He-
braico archetypo Latinae a S. Patre redditae, tres denique
in Ordines distributae.

Primus Ordo Legis a Genesi ad Iosue 1
Secundus Ordo Prophetarum a Iosue ad Iob 365
Tertius Ordo Hagiographorum a Iob ad Hester 1101

TO-

Ibidem
Ibidem
Ibidem
Non habentur

Tom. III.
Ibidem

Desiderantur

Tom. III.
Ibidem
Desiderantur, Praefatio
excepit in VIII. Epi-
stolarum Classe

Tomo III. parte altera

Tom. IV.
Desunt, excepta Prae-
fatione in VIII. Epi-
stolarum Classe

Tom. IV.
Ibidem
Ibidem

In Append. Tom. II.
Ibidem

Excepit Praefatio ad Vin-
cent. in VIII. Epi-
stolarum Classe, nihil hu-
jus Operis habetur.

Tomo I. Parte prima qua
Ch. dicitur antea me-
dita

Bibliotheca Divina Pars altera, continens libros S. Scripturæ extra Hebræum Canonem, aut ex Græco exemplari a S. Hieronymo in Latinum conversos.

Liber Tobie ex Chaldaico Originali	1
Liber Judith ex eodem	21
Liber Job cum Obelis & Alteris ex Græco	50
Psalterium ex Græco duplex, alterum quod Romanum dicitur, cursum emendatum, alterum Gallicanum cum Obelis & Alteris	105
Præfatio in Libros Paralipomenon juxta Græcum	431
Præfatio in Libros Salomonis juxta eundem textum	435

A P P E N D I X E X V U L G A T A.

Liber Sapientie	443
Liber Ecclesiastici	473
Duo Libri Machabæorum	553

P A R S T E R T I A.

In qua Novi Testamenti ex Græco archetypo Translatio continetur.

Quatuor Evangelia, præfixa Græce & Latine ad Carpianum Epistolæ, & Canonibus Eusebianis	660
Liber Actuum	873
Epistolæ XIV. S. Pauli	927
Epistolæ VII. Canonicæ cum Prologo	1057
Apocalypsis Joannis	1078

Singulis Tomis Adnotationes Editionis Benedictinæ, ut ne quid deesse videretur, subjunctæ sunt.

Non Hieronymi quidem, sed quæ illi adtributa vulgo sunt, neque alibi locum commode habent, Scripta recentur, indicatis subinde veris Auctoribus. In antiquis Editionibus IV. Tomum occupant: in Benedictina in V. sive ultimum ablegata omnia sunt. Quæ asterisco prænotantur partim in illis, partim etiam in Benedictina Editione desiderabantur.

Ad Demetriadem Virginem	1	<i>Est Pelagii</i>
Ad Gerontii filias	30	<i>Eusepii Presbyteri</i>
Ad Marcellam, ut adversus toleret	42	<i>f. Philippi Presbyteri</i>
Ad Virginem in exilium missam	47	<i>f. ejusdem</i>
Ad Amicum ægrotum	54	<i>S. Maximi Taurinensis</i>
Ad Amicum de scientiis divinæ Legis	71	<i>Ejusdem S. Maximi</i>
De tribus virtutibus Homelie	107	<i>f. Fausti Rhegiensis</i>
Ad Paulam & Eustochium de Assumptione B. M. V.	121	
De Assumptione B. M. V. Sermo	127	<i>f. Fulberti Carnot.</i>
De honorandis Parentibus	151	
De septem Ordinibus Ecclesiæ	154	
Virginitatis deus	157	
De his, quæ Deo in Scripturis sanctis adtribuuntur	175	<i>f. Pauli Pannonii Presb.</i>
Damasi Symbolum	191	
Symboli Explanatio ad Damasum	200	<i>f. Gregorii Bæfici</i>
Explanatio Filii ad Cyrillum	202	<i>Pelagii</i>
Ad Præsidium de Cere Paschali	205	
De vera Circumcisione	212	<i>f. S. Hieronimi ex parte</i>
Ad Sufannam lapsam	220	<i>f. Tertulliani</i>
In Evagrium oburgatio	248	<i>Nicææ Episc. Romaniani</i>
Ad Militem sæculi, ut Christo militet	264	<i>f. S. Paulini</i>
Explanatio in Psalm. XII.	269	<i>S. ejusdem Paulini</i>
Explanatio in Psalm. CXVII.	271	
Ad Dardanum de diversis generibus Musicorum	275	
De Resurrectione Domini	280	<i>f. Fausti Rhegiensis</i>
De Nativitate Domini	286	
De Epiphania Domini	287	
De Quadragesima	289	<i>Videatur unius ejusdemque Auctoris</i>
De festu Agni	291	
De Resurrectione Domini	295	
Ad Eustochium de Vinculis B. Petri	297	
De Observatione Vigiliarum	304	<i>Nicetii Trevienfis Episc.</i>

Tomo I. Pars secunda & tertia

Non habentur

Epist. ad Carpianum
desideratur

HUIUS EDITIONIS.

Ad Pamachium & Oceanum Exhortatoria	311	
Ad quendam, qui in saculo penitebat	315	
De diversis generibus Leporum	318	
De duobus Filiis, frugi & luxurioso	322	
Valerius Rufinus, ne ducat uxorem	329	
Dialogus Hieronymi & Augustini de origine animarum	337	
De Corpore & Sanguine Christi	349	
Super Evangelium Matthæi	354	
Ad Tyritium super morte filie	357	<i>f. Fausti Rhegiens.</i>
Ad Oceanum de ferendis opprobriis	361	<i>f. ejusdem</i>
Ad Oceanum de vitis Clericorum	369	
Ad Damasum de Oblationibus Altaris	374	
* Damasus ad Hieronymum) de gestis Pontificum	375	
* Hieronymi ad Damasum)		
Damasus Hieronymo) de Psalmorum emendatione	376 378	
Hieronymus Damasum)	381, 382	
Chromatii & Heliodori ad Hieronymum) de Nat. B. M. V.		
Hieronymi ad Chromatium & Heliodorum)		
Ad Paulam & Eustochium de virtute Psalmorum	390	
Ad Augustinum, alias Anonymi.	392	
Guigonis ad Fratres Barboneses de Scriptis Hieronymi.	393	
* Hieronymus de formis Hebraicar. literar.	394	
Catalogus quorundam Operum Hieronymo ad tributor.	395	
S. Hieronymi ad Monachos.	398	
Eiusdem Regula Monachorum: tum & Monacharum.	407	
* Canones Penitentiales secundum Hieronymum.	530	
* Martyrologium Hieronymianum, præfixis Epistolis Chromatii & Heliodori ad Hieronymum, & Hieronymi ad eosdem	542	
Liber Comitibus, præfixa Epistola ad Constantium	607	

ELENCHUS
COMMENTARIORUM

IN NOVO TESTAMENTO S. HIERONYMO,

FALSO TAMEN, ADSCRIPTORUM,

QUI TOMO HOC ULTIMO CONTINENTUR.

SUA CUIQUE COMMENTARIO CENSURA

PRÆNOTATA.

* Expositio Evangeliorum de brevi Proverbio edita.	1
* In Marcum	34
* In Lucam.	42
* In Joannem	
Commentarii in Evangelium secundum Marcum	67
Præfatio Commentarii in Evangelium secundum Lucam	
Commentarii in quatuordecim Epistolas S. Pauli	
Commentarii in Epistolam ad Romanos	
Commentarii in Epistolam primam ad Corinthios	
Commentarii in Epistolam secundam ad Corinthios	
Commentarii in Epistolam ad Galatas	
Commentarii in Epistolam ad Ephesos	
Commentarii in Epistolam ad Philippenses	
Commentarii in Epistolam ad Colossenses	
Commentarii in primam Epistolam ad Thessalonicenses	
Commentarii in secundam Epistolam ad Thessalonicenses	
Commentarii in primam Epistolam ad Timotheum	
Commentarii in secundam Epistolam ad Timotheum	
Commentarii in Epistolam ad Titum	
Commentarii in Epistolam ad Philemonem	
Conspæctus totius Editionis nostræ in X. Tomos distributa, & ad Benedictinam, & vetustiores Editiones comparata	
Index generalis in omnia Opera S. Hieronymi.	
Index generalis locorum S. Scripturæ, quæ in S. Hieronymi Operibus explicantur.	

Sunt Pelagii

INDEX GENERALIS IN OMNIA OPERA S. HIERONYMI

Illis, qui singulis Tomis subijuncti sunt, multo locupletior.

Officiis autem Tomis heic minime locum habet, cujus peculiaris Index juxta annorum ordinem, sue numeros Abraamitis texitur: ut neque subsequentes duo, quibus Sacra Scriptura Latina interpretatio continetur.

A

A Literam saepe per He pronuntiant Hebraei. 3. tom. 321

Aaron vestes spirant caelestia sacramenta. 1. tom. 276. Sacrilegium illius fraternae correre preces. *ib.* 450. Quod Aaron & filii ejus acce Levitae fuerunt in Templo, hoc Episcopi, Presbyteri, & Diaconi videntur in Ecclesia. *ib.* 1083. Aaron Pontifex obiit in Beroth. 3. tom. 171

Abacuc interpretatur *luctator fortis* & *spidus*. 1. tom. 278. Christum in cruce contemplantur. *ib.* Historia ejusdem ad Danielis missi probatur *ibid.* 95. Abacuc Canticum quo titulo inscribitur. 2. tom. 738. Loquens insubriter ad Dominum sese reprehendit, & scripsit Canticum poenitentiae. 739. Quid deprecatur. *ibid.* 772. Historia Abacuc missi ad Danielem, non invenitur in Hebraeo. *ibid.* 749. Abacuc sepulchrum monstratur in villa Cella. 3. tom. 186. 207. & in Gathaba. *ib.* 227. Abacuc ad Danielis missi historia apud quosdam incerta. 6. tom. 591

Aberim nomen. 1. tom. 494. Aberim mons, in quo mortuus est Moyses. 3. tom. 142

Abba, Hebraeo & Syro sermone dicitur. 7. tom. 451. Nestor Hieronymus, qui licentia hoc nomen dederit in Monasteriis. *ibid.*

Abdias interpretatur *servus Dei*. 1. tom. 278. De quibus tradit. *ibid.* Reliquae Abdias pater. Samaritan. *ibid.* 109. Ibi sunt conditi. *ib.* 703. Abdias quis? 6. tom. 362. Iudei putant prophetiam ejus fieri contra Romam. *ibid.* 366. Magna pars Abdias in Jeremia continetur. *ibid.* 369. In Sebalthe sepulchrum Abdias, Elisaei, & Joannis Baptiste. *ib.* 365. Abdias quid significet? 7. tom. 658

Abdameus ex his *sedibus*, vox Angelorum in Templo Hierosolymitano S. Hier. Index Gen.

audia. 1. tom. 53. 202. 831. & 5. tom. 112

Abel cur justus dicitur. 7. tom. 190. A Canio in campo Damasci juxta Hebraeorum traditiones interfecit. 5. tom. 316

Abel Sithim. 1. tom. 497

Abela, vini fertilis. 3. tom. 158

Abagus Rex Ostroenae. 7. tom. 57

Abimelech regum apud Philistinum nomen. 5. tom. 341

Abire a nobis Dei & Angelorum auxilium dicitur, quoniam humana fragilitas suae relinquitur imbecillitati. 6. tom. 806

Abisag interpretatio. 1. tom. 257. Sacramentum Abisag dormienti cum David exponitur. *ibid.* 255

Abjuratio Saranae cum pompis & nequitis suis in Baptismo. 1. tom. 31

Ab lactationis tempus quinto anno statutum, vel anno duodecimo, ex sententia Hebraeorum. 3. tom. 335

Abnegatio sui, quid. 7. tom. 713

Abominatio desolationis. 1. tom. 859. & 7. tom. 195

Abortum procurantes. 1. tom. 97. Myrtice Abortus quid sit. *ib.* 260

Abraam tentatur, & fideliter invenitur. 1. tom. 173. In summis divitiis, amicus Dei, tunc. *ib.* 498. A-

braam Chaldaeam relinquendo, querit quod nescit, ne perdat quem invenerat. *ib.* 432. Non arbitrans est simul se habere posse & patriam & Dominum. *ib.* Dum non est praesenti virtute contentus, in futurum se extendit. *ib.* Myrticem fortius est nomen. *ib.* Quam viam nobis aperuit? *ib.* Abraam in quibus divites? *ib.* 401. Ejus familia quanta? *ib.* Post crebra hospitalitatis officia, Deum suscipere curat. *ib.* Non servis & ancillis curam hospitum committebat, sed solus cum Sara humanitati incumbere. *ib.* Bonum quod exercebat, non lineabat per alios manus. *ib.* Sicut ut servus peregrinis praeberetur. *ib.* Abraam unicum filium latius interfecit. *ib.*

184. Eundem voluntate jugulavit? *ib.* 797. Quem heredem mundi futurum audierat non desperat etiam post mortem esse vidurum. *ib.* In Gomorrah cum Angelis suscepit Deum. *ib.* 890. Abraam & Isaac putatos fodiunt, repugnant allophyli. *ib.* 419. Oppidum, ubi viri quatuor conditi Abraham, Isaac, & Jacob. 700. Abraham virum, fides. 2. tom. 712. Abraham conscientia fragilitatis suae pronus cecidit in terram. *ib.* 796. Putans se celare Deo, aperte ridere non audeat. *ib.* Non credit quod Deus repromisit, & causas incredulitatis exponit. *ib.* Arguitur a Deo ocula responsione. *ibid.*

Abraam aliter ut garrulus. *ib.* 268. Adjurat servum in Circho. *ibid.* 252. Abraam & Sara arguuntur in risu. *ib.* 731. Idem ex eo quod postea crediderant, iustitiae palmam acceperunt. *ib.* Abraam & ceteri non sibi divites fuerunt. *ib.*

Abraam secundum traditiones Hebraeorum de igne liberatus est, quum noluisse Chaldaeorum idola colere. 3. tom. 323. & 324. Ejus mausoleum, & quercum Mamre, quae superfluitio se colebatur. *ib.* 120. & 195. Erat natione Syrus. *ibid.* 356. Israel cur dictus. *ibid.* 357. Abraham fidelis integritate servaus est de igne Chaldaeorum. 4. tom. 770. Non ideo bona habuit, quia dives fuit, sed quia divitis bene usus est. *ibid.* 645. In monte Moria obtulit Isaac. *ibid.* 1026. Nullus ante Abraham senex appellatus est. *ibid.* 47. & 48.

Abraam, peccaverunt Moyses & Aaron. *ibid.* 523. Abraham fides commendatur. 5. tom. 403.

Hebraeus, id est, *transitor* dictus. *ib.* 65. Abraham opera, quae? 6. tom. 296. Filii Abraham, qui? *ib.* 876. In tabernaculo Abraam in castris exercebat. *ibid.* 885. Abraham quid significet? 7. tom. 472. Fides ejus commendatur. *ib.* 425

Abredotas occisus. 2. tom. 311

Ab-

- Abraham. 1. tom. 453. *Vid.* Myrrha. 3. tom. 367
- Abrech. 3. tom. 367
- Abrahamum xgro non audeat dare, nisi qui dicitur. 2. tom. 473
- Abseihonis infamia. 7. tom. 493
- Abfcondere mandata Dei penes te quid sit. 4. tom. 13
- Abfentia, non multum perdit quæ jugibus sibi liris jungitur. 1. tom. 937
- Abfinthii cibus pro malorum magnitudine. 4. tom. 907
- Abfinentia enares ciborum non probatur, quare? 1. tom. 983. Ante annos robustæ ætatis periculosa est. teneris Abfinentia. *ib.* 685. Multo melius est quotidie parum, quam raro satis sumere. *ibid.* 239.
- Fama Abfinentia in deliciis quaeritur. *ib.* 266. Abfinentia bonum, & malum fauritat. 2. tom. 346. 347. Beatitude paradisi difficile abfinentia cibi non potuit dedeceri. *ib.* 246. Abfinentia bonum. 7. tom. 700. *Vide* Jejunium, Continentia, Cibus.
- Abundantius confil Digne exultat. 1. tom. 344
- Aburi. Non habet veram lætitiæ & cor bonum qui creaturis fupra modum aburiat. 3. tom. 463
- Abylli varii generis funt. 6. tom. 410
- Abyllus in utramque partem indifferenter accipitur. *ibid.*
- Acacius fuit Epifcopus Cafariensis post Eusebium Pamphilum. 7. tom. 191. Eius opera & expositio cujusdam loci B. Pauli. *ib.*
- Academici Gymnafia. 1. tom. 270
- Academici novi, quos Tullius fequitur. 1. tom. 1026. Quid fenfuum de extirpatione paffionum. *ib.* Academici. 2. tom. 558. Idem Academici. 7. tom. 737
- Accentum varietas in nominibus Hebraicis diverfa, efficit fignificationem. 3. tom. 309
- Achad urbs Babyloniz. 2. tom. 137. Nunc Nifibis dicitur. *ib.*
- Achates quid notet. 3. tom. 363
- Acipinus plus quam damus. 1. tom. 558. Numquam petentes, vero accipimus rogati. *ibid.* 260. Accipere & recipere quid differant? 7. tom. 450
- Acco nunc Ptolomais dicitur. 1. tom. 606
- Accufatio vera contra fratrem difplicet. 2. tom. 467. Accufare majorem suum nemo audeat. 3. tom. 454
- Achab prænitens exauditur. 1. tom. 460
- Achab & Jeshab Eliæ interceptione corripuntur. *ib.* 893. Prænitentia Achab & obfinitio Jeshab. *ibid.* Unus veniam meretur, altera condemnatur. *ib.*
- Achazæ Ecclefia pluribus hærefibus vexata. 2. tom. 893.
- Achizæ æn generis XI. anno. 1. tom. 445. & 1693. Eius mala vita. *ibid.*
- Acheldama Syrum effi nomen, non Hebræum. 3. tom. 89
- Achica filius Saphan liberavit Jeremiam. 4. tom. 1031
- Achillas Lector. 2. tom. 193
- Achillis tumulus ab Alexandro vifitatus. 2. tom. 13
- Achor vallis. 1. tom. 703
- Actæum litus. 2. tom. 659
- Actoria Paula uxor M. Catonis Censorii. 2. tom. 316. Ejus vitia. *ibid.*
- Actus Apoftolorum, nudam videntur fonare hiftoriam, & Ecclefia infanciam texere. 1. tom. 250. Omnia hujus libri verba funt animæ languentis medicina. *ib.* Apoftolorum Acta, & Epiftolæ tota cordis imbibitur voluntate. *ib.* 658
- Adad quartus regnavit in terra Idumæa. 3. tom. 218
- Adadremmon urbs juxta Jerazemem, nunc Maximianopolis nominata. 6. tom. 504
- Adam in tertæ perfectæ conditus fuit juxta Judæos. 1. tom. 719. Expulfus de Paradiso, unam uxorem habuit. *ib.* 507. Adam ventri obediit. *ib.* 95. Adam & Eva figure funt Christi & Ecclefie. *ib.* 908. Fuerunt monogami. *ib.* Ubi habitavit & mortuus est. *ib.* 193. Adam fpe divinitatis fuppantatus est. 2. tom. 31. Adam & Eva in paradiso virgines, confortio Domini fruebantur. *ib.* 241. 265. Monogamus fuit. *ib.* 264. Omnis pene Scriptura hoc idiomate plena est, quo univerfus genus humanum Adam filios vocat. 3. tom. 486.
- Adam fepulchrum dicitur in civitate Arbee, vel in loco Calvarie. *ib.* 130. Adam, quare eiectus de Paradiso? 4. tom. 778. In Adam peccatum originale. 6. tom. 417. Adam primus vates. 7. tom. 660. Ubi fepulchrum. *ib.* 233. Totum quod de Adam & Eva dicitur, in Christo & in Ecclefia interpretari poffe, difficile est. *ib.* 660
- Adama & Seboim duæ urbes Pentapoleos. 6. tom. 129. Adama & Seboim ufurpantur de Ifraele: Sodoma & Gomorra ufurpantur de populo Juda. *ib.*
- Adamantis natura. 4. r. 957. Adamantis fortiffimus. 6. tom. 228. & 856
- Adamantus Origenes cur dictus? 1. tom. 153. Eius diligentia. 7. tom. 77. Exemplaria ejusdem & Pierii. *ib.* 199. Quid non habetur in Adamantii ex. *ib.* 418. *Vide* Origenes.
- Additamentum non canonicum. 2. tom. 759
- Ader turris. 1. tom. 700
- Adiabonorum Regina, quæ? 1. r. 547
- Admetus quantum amans. 2. r. 311
- Adolefcens dives, qui omnia fe feciffe dicebat, in primo certamine divitias vincere non potest. 1. r. 794
- Adolefcencia multa corporis fulmet bella. 1. tom. 256. Primum arma demonum adverfus Adolefcenciam. *ib.* 93. Lubricum est Adolefcencia iter. *ib.* 19. Cognationum fagittis Adolefcencia percuti folet. *ib.* 506. Crebris orationibus repelluntur. *ib.* Adolefcencularum cavendum commercium. 1. tom. 912. Lasciviens adolefcencularum caro, crebris & dupliciter jejuniis frangitur. *ib.* 713. Adolefcenculi accendendo
- illudres viros, fuis nominifamam querebant. 1. tom. 633. Adolefcencia fultitia effi copulata. 3. tom. 424
- Adomim, quid fignificat? 1. tom. 701. Multus in hoc loco fanguis fundebatur latronum incurfus. *ib.* Eius loci meminit Dominus in parabola defcendens de Jerufalem in Jerico. 3. tom. 149
- Adont. Veni vis amarus. 1. tom. 350
- Adonidis horri. 4. tom. 774
- Adonidis latus. 1. tom. 322
- Adorandi mos. 1. tom. 1023. Alius adorandi mos Veterum. 4. tom. 952. Adorat unufquique quod diligit. 4. tom. 953. Adorabit Jidæi contra Templum in quocumque regione fundant. *ib.* 628. Adorare cadens, quid? 5. tom. 628
- Adorare non licet flatus & imagines regum. *ib.* 641. Veri adoratores ubique adorant Deum. 1. tom. 320
- Adorea five Adoria quid Veteribus? 1. tom. 927
- Adramelech, Idolum Affyriorum quod Samaritæ venerant fuit. 2. tom. 116
- Adria infula. 1. tom. 638. Electus. *ib.* 727
- Adrieticum mare. 1. tom. 695. Pius ælius. *ib.*
- Adrianus Philofophæ artibus & Antinoem confectus in Deum. &c. 4. tom. 251
- Adventus Christi. 1. tom. 927. Adventus Christi fecundus in gloria demonftrandus. 7. tom. 197. Eius fignum quodam? *ib.* 194. & 169. De Christi Adventu modæ notæ, irradiat Judoæum. *ib.* 203
- In Adverfis & in profpectu laudem voluntas Dei. 1. tom. 179. Quid poffet dicere, qui de Clementia in adverfis gloriatur. *ib.*
- Adverfaria potestates natura fortiores, nos vero fide. 4. tom. 1062
- Adulatio femper est infidiosa, cellida, blanda. 1. tom. 222. Ubi nulla est adulatio. *ib.* 501
- Adulator blandus est inimicus. 1. tom. 83. Adulatoribus noftris libenter favemus. *ib.* 107. Adulatores fugiendi. *ib.* 324. Magis amat objugator fanans, quam adulator ungens caput. *ib.* 304. Natura Adulatorum & ignavorum. *ib.* 240. Adulator quomodo definitur. 2. tom. 709. Adulari proprie hæreticum est. 2. r. 723. Quid dicitur de iis, qui averfunt aufferentem magiftrum? & Adulatoribus favent. 4. r. 407.
- Adulari malis propter potentiam, & bonos defpicere propter inopiam, vulgatum est vicium. 6. tom. 82. Non Adulandum impius. *ib.* 637. Adulatores & callis fallit. 6. tom. 337. Adulatores non credendum. *ib.* 615. Non finies aut Adulatores Dei. *ib.* 604
- Adulterum tempore Hieronymi cepit puniri folium. 1. tom. 3. Hieronymi apud Ethnicos damnavit. 4. tom. 459. Caver Apollotus Paulus, ne menti partus ex adulterio liberi interfecciant. *ib.*
- Adulter dicitur, qui fæcra violat, cæfta corrumpit, &c. 5. tom. 220
- Advo-

Advocatus forensis in alienarum causarum actione merentes. 1. t. 708.
 Edificamus quasi semper victuri. 1. tom. 905
 Edificatio Dei. 5. tom. 756. Edificatio diaboli. 1b.
 Edificationis verbum sumitur in parvis operibus. 7. tom. 627
 Ediles venduntur rabiem coarctant. 1. tom. 944. Hos a *toperibus* Graeci appellant. 1b.
 Egre reprehendas quod finis confutetur. 1. tom. 685
 Egrotanti quis debet assistere. 5. tom. 258. Clementia, & sedulitas in egrotantes. 1b. 709. Egroti multum vitæ mortem præferunt. 2. tom. 453.
 Egrotantes mortem vitæ præferunt. 7. tom. 678
 Ægyptus semper sumitur pro hoc mundo. 1. tom. 204. Parvulum Christum fovit, & adultum filii calorem defendit. 1b. 481. Ægyptus & Panchus norum Xenodochium in Portu Romano. 1b. 466
 Ægypti lingua civitates singulas bellas venerantur. 2. tom. 335. Ex illis nomina sua fortunarunt. 1b. In Ægypto & Palæstina vesca non comeduntur. 1b.
 Ægyptus, *Mefram* appellatur in Scriptura Sacra. 2. tom. 13. Tempore Hieronymi linguis Ægyptiorum dicebatur. *Ham. ib. 316.* Ægyptus humilis & jaceus de Æthiopia venientibus aquis irrigatur. 1. 309. Ægyptus quibus rebus fertilissimus est? 4. tom. 203. Solitudo Ægypti fertilitatem venientium animantium. 1b. 781. Idola Ægyptiorum, quæ? 1b. 169. Nulla gens in idololatriæ huius dedita, quam Ægyptus. 1b. 540.
 Ægyptii vocantur Regiones *Nomen. ibid. 165.* Libido Ægyptiorum, quanta? 1b. 848. Ægyptii vocantur nactus, & Asyrii. *Apes. 1b. 113.* Societate Israelis Ægyptus benedicitur. 1b. 300. Apud Hebræos, Ægyptus, & Ægyptus Ægypti uno vocabulo nuncupantur *Mefram. 108.* Dens ædificavit domos oblectricibus Ægypti. 1b. 792
 Ægyptiis ad Tauri sacra semel meritis assimilantur. 1. tom. 906
 Ægyptii Sacerdotes utebantur lineis vestibus. 5. tom. 547
 Ælia Jerosolyma. 5. tom. 695. *Ch. 891*
 Ælius Hadrianus Judæos rebellantes superavit. 5. tom. 695
 Æmulario bona & mala. 7. tom. 463
 Ælia Vix illa careamus. 1b. 507
 Ænea, quid dicitur. 1. tom. 401.
 Æneæ & Dardanis refurrescit. 1b. 696
 Ænigmata propria Dialecticorum & Philosophorum. 1. tom. 426
 Ænigma & Parabola aliud præferunt in verbis; aliud in sensibus. 5. tom. 700
 Ænigmatis quid Græci? 2. tom. 235
 Æolis quinta lingua Græciæ. 3. tom. 318. Æolides unde. 1b.
 Æon, sive *Ævi* humanæ ætatis tempus. 1. tom. 302. Æones triginta Valentini. 6. tom. 257
 Æqualitas & similitudo in quo differunt. 5. tom. 332

Æquitate pauci ducuntur. 6. tom. 51
 Aeris intemperies nihil aliud præter putredinem velari patitur. 2. tom. 44
 Aer corruptus & pestilentia ex locustarum mortuorum fœtore. 6. tom. 195
 Aer celum dicitur. 4. tom. 142
 Aeris heresis. 2. tom. 416
 Æs Cyprium in quo figuræ portentose sculptæ. 2. tom. 233
 Æris materia cunctis metallis vocalior est. 5. tom. 465
 Aeron mons, quem Phœnices *Sannar*, Amorrhæi *Sannur* vocabant: in ejus vertice insigne templum. 1. 135
 Æsclophus Rhodi exulavit. 1. tom. 272. Quid tunc narratur dixisse. 1b. Euldem oratio. 1b. 308
 Æsculap. 2. tom. 622. Æsculapi vates interrogari. 1b. 23. Æsculapi Virbum fuscitasse, Poetam pectus fabulis. 4. tom. 352. Æsculapi phannum Joannis iutorum celebratum. 1b. 775
 Æsopi fabula. 1. tom. 501. Cornix Ætiosi. 1b. 705
 Æther inter purpuram & gemmas, superbiæ humilitate vicit. 1. tom. 502
 Ætus nostræ momenta per singulos actus minuuntur. 1. tom. 346. Virii hujus ætatis status non sentiuntur. 1b. Ætes operta non viciniam mortis, sed annorum nobis spatia pollicetur. 1b. 913. Fragilis sexus & ætas imbecillis non utatur suo arbitrio. 1b. 290. Ætis ardor Dei misericordia, & peccatorum tunc restituitur. 1b. 987. Lubricam ætatem monuisse, pietatis est. 1b. 504. Non facile credendum quicquid dicitur de proventa ætate, quam vita præterita defendit, & honorat vocabulum dignitatis. 1b. 946. Si periclitæ ætas & sui juris imparet parentibus; quanto magis lactens & fragilis? 1b. 684.
 Ætis ordo commendatur. 2. tom. 279. Quid dicitur de utrinque sexus ætate diversa. 1b. 789. Ætis flores cito concidit. 4. tom. 494
 Ætes senum venerabilis etiam inter hostes. 1b. 451. Ætes matura perquirat prudens consilium. 5. tom. 78. Ætes matura errores adolescentie condemnat. 1b. 457
 Ætas Sacerdotalis apud Hebræos. 5. tom. 4. ante ætatem Sacerdotalem quænam veteris Testamenti, particulatim legere non permittuntur. 1b. in Prologo.
 Æternitati omne tempus comparatum, breve est. 5. tom. 359. Æternitas seculorum & temporum. 7. tom. 691. Unum tempus Dei, est Æternitas. 1b. Ad comparationem Æternitatis, omne tempus breve est. 1b.
 Æthiopes Medis subditi. 6. tom. 710
 Æthiopes appellantur in Scripturis qui in vita sunt dementi. 1b.
 Æthiopum Deo placentium exempla. 1b. 674
 Æthiopissa Moysi uxor. 1. tom. 480
 Æthiops mutans contra naturam pellem suam, & pardus varietates

suas. 1. tom. 450. Æthiopes ironice vocantur arguti. 1b. 137
 Æthiopia ab Hebræis dicitur Chus. 3. tom. 319. Æthiopia vicina est Ægypto. 5. tom. 356
 Ætnei ignes. 1. tom. 287
 Allectus eradicandos Stoici docent. 1. tom. 1026. Affectus animi ad bonum creati. 2. tom. 508. In Affectu, qualis ordo? 7. tom. 65
 Afflictio in faculo, materia præmium est. 1. tom. 711. Afflictiones libenter fulsunt sancti. 4. tom. 979. Afflictio omnis Deo judice dispensatur. 6. tom. 181
 Atri lacertis viridibus vesci solent. 2. tom. 334. Atri linguam Phœnicem novissimam ex parte mutantur. 7. tom. 429
 Africanus temporum scriptor. 7. tom. 11. Ejus expositio LXX. Hebdomadarum. 5. tom. 682
 de Afro Grammatico, quid refertur. 1b.
 Agamemnon decenniali obsidione Tegeæ levavit. 1. tom. 691
 Agamemnon Athenienium dux. 1. tom. 46
 Agape, quid. 1. tom. 117. Agapeitarum pestis. 1b. 98
 Agape Ellipidum cæcum, cæca duxit in seipsum. 1b.
 Agar & Sara duo Testamenti significant. 1. tom. 910. Agar an filium grandævum porret in humeris. 1. tom. 166. Agar eadem quæ Ceura, juxta opinionem Hebræorum. 3. tom. 143. Agar interpretatio. 7. tom. 472. Pene omnia eadem est explanatio de Agar & Sara. 1b. A. lia de islelem datur. 1b.
 Agareni Saraceni dicuntur in vicinia urbis Jerusalem. 1. tom. 572. *Idem. 4. tom. 217*
 Agatho Episcopus. 1. tom. 536
 Agathoclis, quem palatium ferreum, Ptolemæus Ægypti ducem constituerant, superbia & dissolutio. 5. tom. 707
 Agenoris urbs. 7. tom. 417
 Agentis & patientis notiones. 7. tom. 570
 Ageruchæ nominis significatio. 1. tom. 900. Hanc nobilis propinquorum turbs circumstat. 1b. Ab amita filii enurrit. 1b. Ageruchia non præstat monogamiam generi suo, sed reddit. 1b. Posthimum habuit filium, Simplicium nomine. 1b. Vir ejus eodem nomine vocabatur. 1b. Ageruchia viuit multos palatii proceres. 1b. Hos certum diabolus inflammat, ut ejus casum proberent. 1b. Nobilitas, forma, & opes illam faciunt appetibilem. 1b.
 Ager irriguus & voluptatis. 2. tom. 317. Nemo securus agrum possidet. 1b. 196
 Aggeus interpretatur *seculum* & *lunus*. 1. tom. 278. De quo prophetat. 1b. An angelus fuerit humano corpore vestitus. 6. tom. 751
 B. Agnes ætatem vicit & tyrannum. 1. tom. 979. Titulum calistatis martyrio consecravit. 1b.
 Agni mysticis nominatio. 1. tom. 205

Agnitio in quo differt a notione. 2. tom. 614. Agnitio, quid? 7. tom. 563.
 Agonizans noster Christus non invidus. 1. tom. 43.
 in Agro terræ bonæ tres fructus leguntur. 1. tom. 393.
 Agrotis genus herbæ. 6. tom. 108.
 Aila urbs imminens mari Rubro. 2. tom. 21.
 Aila litera, vocalis est apud Hebræos. 3. tom. 11. Per G legitur apud LXX. Interpretes. *ib.* & 17. 35. 42. 130.
 Akibas Aquilæ magister. 4. tom. 128.
 Alæ navium quinque. 4. tom. 285.
 Alæ fere Scraphim duorum. 1. t. 49.
 Alanus. 1. tom. 345.
 Albina mater Marcellæ. 1. tom. 290.
 Hortatur filiam ad secundam matrimonia. *ib.* 951. Dicitur communis mater. *ib.* 153. Albinae matris S. Marcellæ mors nuntiatur Hieronymo. 7. tom. 367.
 Album Pro Albina. 1. tom. 677.
 Quis saluus. *ib.* 1067.
 Albus succellor festi in gubernatione Judææ. 2. tom. 321.
 Alceus. 1. tom. 279.
 Alcelin ferunt pro Admero sponte defunctam. 2. tom. 311.
 Aleiades. 2. tom. 247. A quo occisus. *ib.* 311. Amor concubine in illum. *ib.*
 Alimenz adulterium. 2. tom. 337.
 Alemanni. 1. tom. 914.
 Alentius Diaconus. 1. tom. 1047.
 Alethius Presbyter. 1. tom. 851.
 Alexander Judæorum Rex & Pontifex. 5. tom. 686. Ejus uxor Alexandria post mortem mariti, Judæorum obtinuit imperium, & filius distribuit. *ib.* 627.
 Alexander Macedo, orbis dominor. 1. tom. 682. In moribus & in intellectu non potuit carere virtutis Leonidis magistri sui. *ib.* Babylonio perit veneno. *ib.* 689. Alexandri claustra feras gentes cohibent. *ib.* 464. Alexander idem Magnus. 2. tom. 507. Alexander quid dixisse narratur ad Achillis tumulum. *ib.* 13. Alexander, quare pater dicitur. 4. tom. 872. Alexander Magnus appellatus Hircus. *ib.* 212. Veneno petiit, & ejus regnum dividit in partes. *ib.* Alexandri Magni regnum, cur æneum? 5. tom. 634. Alexandri Magni victoriæ & mors. *ib.* 703. Ejus succellor. *ib.* Vexillo Alexandri victoriæ. *ib.* 668. Alexander Tyrum obsedit & cepit. *ib.* 305. Idem Darium vicit in Lydia. *ib.*
 Alexandria Aphrodisi Commentaria. 1. tom. 237. & 2. tom. 476. & 635.
 Alexandria Monachus. 1. tom. 799.
 Alexandria Imperator. 2. tom. 893. Filius est Memme. *ib.* 899.
 Alexander Jerosolymorum Episcopus. 2. tom. 879. Exstat ejus Epistola. *ib.* Cum Nereio rexit Ecclesiam. *ib.* Dormivit in carcere pro confessione Christi. *ib.* 595.
 Alexander hæretici opus. 7. tom. 369.
 Alexandria olim vocabatur No. 1. tom. 704. Glorabatur se esse par-

ticipem Romanæ fidei. *ib.* 535.
 Erectum Alexandria vexillum crucis, & adversus hæresim trophæa fulgentis, turba populorum prospexit. *ib.* Alexandria, Diopolis, five Jovis civitas dicitur. 3. t. 82.
 Alexandria, quæ prius vocabatur No, ab Alexandro Macedone nomen accepit. 6. tom. 94. Hæc metropolis Ægypti. *ib.*
 Alexandrinum decrevum. 1. tom. 39.
 Alexandria Ecclesiæ confutatio. 2. tom. 875. Ejus Martyres. *ib.* 402.
 Alexandria, & Ægyptus in LXX. suis Hefychium laudat Auctorem. *ib.* 522. Quid constitutum fuit in Synodo Alexandrina. *ib.* 193. Occidens assensum ei præbuit. *ib.*
 Alphabetum Hebraicum. 1. tom. 146. *ib.* 194. Quæ ab ejus literis in sacra Script. per ordinem incipiunt. *ib.*
 Alphabetum Hebræorum se explicat dicit Hieronymus. 3. tom. 73. Alphabetum quomodo legebatur apud Græcos & Hebræos. 4. tom. 1019.
 Alieni filii, qui in Idololorum errore generati. 6. tom. 50.
 Aliena appetere publice leges veniant. 1. tom. 112.
 Alienis a se parit Deus propter propriam mansuetudinem. 5. tom. 377.
 Allegoria, quid? 7. tom. 471. Pleni sunt allegoriis Oratorum & Poetarum libri. *ib.* Dicitur intelligentia spiritalis. *ib.* Per Allegoria incerta non debet extenuari manifestissima prophetia in Scripturis. 6. tom. 952.
 Alleluia. Vid. Epist. XXVI. Cui solum in funeribus Christianor. 1. tom. 466. Signum ad collectam. 2. tom. 622.
 apud Alliam Exercitus Romanus vicus. 1. tom. 914.
 de verbo Alma interpretatur Judæorum. 2. tom. 287. Vera ex Hebræo assignatur. 288. Alma in Scriptura Hebraica semper significat virginem absconditam, non adulescentulam nuptam. 3. tom. 343. *ib.* 343.
 Alpes Julix. 1. tom. 914. Alpium nomina diversa pro locorum varietate. *ib.* 344. Quidquid inter Alpes & Pyrenæum est, vastarunt hostes diveri. *ib.* 913.
 Altaris Christi ministerio qua veneratione deferendum. 1. tom. 759. Ad Altaria Christi stabulati equi. *ib.* 344. Altare Ecclesiæ unum, non plurima. 4. tom. 107.
 Unum Altare, sicut una fides & una Ecclesia. *ib.* 205. Unum Altare habet Ecclesia. 6. tom. 263. Altaria hæreticorum plurima. *ib.* Tot habent Altaria, quod schismata. *ib.* Hæretici unum Altare habere se jactant. *ib.*
 Altare Templi erat in parte tribus Benjamin. 1. tom. 381. Altare Dei ex impulsu lapidibus constructum. 4. tom. 779. Altaris corona in modum litui. 5. tom. 550. Altaria duo Domini, aureum & æneum. *ib.* 94. Non intelligitur quomodo Altare, in quo ignis succendendus erat, nihil ab eo patitur. *ib.*

503. Juxta Altare Domini lucus & arbores non plantantur, cur? 6. tom. 40.
 Alinum fr. tum. 1. tom. 337.
 Alypius videretur. Hieronymum. 1. t. 301. Saluator ab Hieronymo. *ib.*
 Amabilis Episcopus. 4. tom. 624.
 Aman interpretatur iniquitas. 1. tom. 107.
 Amalec & Chananeus vocatur in Denotamento Amorrhæus. 7. tom. 202.
 Amalec pariter. *ib.* 356.
 Amandi tempus est post Deum liberos & propinquos. 3. tom. 411. Amantium aera sunt judicis. 6. tom. 100. Nihil amantibus dicitur. *ib.* 124. Verba dulcia amorum, quæ. *ib.* 560. Amare, & amari magis caribus sæpe quibuscumque evocant. *ib.* 540.
 Amaraturo quid non fallidius. 1. tom. 474. Amaraturo & fana fructus iræ. 7. tom. 635. Contraria dulcedinem. *ib.* 636. In amari nemi Deus mutat nostrum. *ib.* qui natura sua dulcis ac benivoli. *ib.* 5. tom. 70.
 Amathas discipulus Antonii. 2. tom. 12.
 2. Ejus corpus sepelivit. *ib.* 70.
 Amator sui ipse se facit. 7. tom. 522. In Dei injuria benigni fumus in nostra exercemus odia. *ib.* 12.
 Amazones. 2. tom. 328.
 Ambiani. 1. tom. 914.
 Ambrosio inter luctus lacrymasque non cessans. 2. tom. 14.
 Ambrosius Origenes *ib.* 14.
 2. tom. 192. Temperantia ac fides. *ib.* 532. Eiusdem upote divitiarum prehensio. 2. tom. 897. *ib.* 1.
 Ambrosius frater nuntialis & litera desult. Hieronymo. 1. tom. 270.
 S. Ambrosius. *ib.* 31. 230. S. Ambrosii liber de Viduis. *ib.* 225.
 Multa ex eo reperiuntur. *ib.* 216.
 Verba ejusdem expendi & laudat Hieronymus. *ib.* 78. Libros de Virginibus scripti. *ib.* 141. Laudantur. *ib.* 106. Ambrosii libri de Officiis. *ib.* 774. Complures Hexameron Origens. *ib.* 529. Sequitur est Sententias Hieronymi & Iuliani. *ib.* Sequitur est Origenum. 753. Ambrosii laudes. 2. tom. 618.
 648. Ambrosii libri sermonibus Origens pleni. *ib.* 644. Dicitur columna Ecclesiæ. *ib.* Ambrosium laudat ab Hieronymo voluit Rufinus. *ib.* 647. Interpres fuit Origens. *ib.* 604.
 Ambrosia & nectar Gentilium. 4. tom. 418.
 Amen, approbatio eorum quæ dicta sunt. 4. tom. 787. Amen, quid significat? 7. tom. 35. 380. 535.
 Amicia quæ delicta potest, vera nunquam fuit. 1. tom. 134. Vera quod sentit, & dissimulare non debet. *ib.* 511. Inconstantia amicitie humanæ. *ib.* 761. de illa omnis suspicio tollenda est. *ib.* 628. Eadem velle, & eadem nolle, & eadem firma amicitia est. *ib.* 688.
 Vera est illa, quam non infirmis familiaris, non præsentia tantum cor-

corporum, fed Dei timor & fcriptura-
rum fludia conciliant. *ibid.* 270.
Melius est inimicitias hominum fu-
bere perpetuas, quam Dei offen-
fam, amicitias noxiis provocare. *ib.*
719. Sub occasione fermonis, potest
quæ amicitias potentius querere.
ibid. 498. Amicitie Christianæ
vera. *ibid.* 779. Falsa amicitia.
ib. 195. Bonorum amicitia appetenda.
ib. 456. Amicitia ex quo fir-
me nascuntur. 2. tom. 439 Nulla
maior inimicitia, quam amicitias
necessitate ferre. *ib.* 753.
Amici rari sunt boni & fideles. 2. tom.
756. Laudare vitios non debet. *ibid.*
776. Prudentes est, & amici
reconciliant similes, etiam le-
ves suspiciones fugere. *ib.* 459. Si
amicus pro te dixerit, non tellis
aut iudeus, sed fautor pabatur.
ib. 410. Nunquam de amicorum pu-
blico gloriamur. *ib.* Amicus pra-
ter, recta iudicat. *ib.* 479 Amici-
rum fides exemp. o probata. 7. tom.
142. Amicus dum queritur, vix in-
venitur, difficile servatur. 1. tom.
13. In amicis non requiritur, sed
voluntas. *ib.* 409. Non minus ca-
ritas iungit amicos, quam natura.
ib. 17. Diversa ferre possunt, sed
ideo scipios lacerare. *ib.* 640. Ami-
corum non laudanda sunt vitia. *ib.*
523. In amicis etiam via timemus.
ib. 537. Amicus aliter, aliter ini-
micus percutit. 4. tom. 1056. Ami-
cus, quid? 6. tom. 516. Amici-
dium multi, non perpetuum. *ibid.*
Qua queritur, vix invenitur, diffi-
cile servatur. *ib.* Amici fratres di-
cuntur. *ib.* 233. Vera amicitia in
quo polita. *ib.* 517. Eadem quando
delicata. *ibid.*
Amnata, quid significat? 2. t. 287
Amnata vivit nomen, quæ &
Philadelphæ. 6. tom. 572
Ammonius damnatus. 1. tom. 1020
Ammon Beronice Episcopus 2.
tom. 911
Ammon filius de stirpe Loth generari
sunt. 6. tom. 236. Habitant in A-
rabia, ubi nunc est Philadelpheia.
ib. Rabba fuit metropolis eorum. *ib.*
Amazæ & excelsæ loca semper Ido-
lis dedicata. 4. tom. 849
Amor ordinem nescit. 1. tom. 21. A-
mor Christi, quid facit? *ib.* 124
Quæ vincula rumpit amor Dei, &
gehennæ timor. *ib.* 31. Sanctus a-
mor impatientem non habet. *ibid.*
290. Impudicus quid agit? *ibid.*
1090. Facilis negligentia potest e-
mendari, quam amor nasci. *ibid.*
18. Debet amor laesus irasci. *ib.*
29. Graudis in suos pietas, impie-
tas in Deum est. *ib.* 184. Amor a-
more expulsi. *ib.* 342. Illicet a-
morem in foveis elici non possunt.
ib. 787. Amor sanctus impatientem
non habet. 2. tom. 401. To-
ta amoris infectio apud Platonem
expolita est. *ib.* 318. Eius incom-
moda Lysias explicat. *ib.* Nemo
potest duobus amoribus possideri
si carnis amator est, amorem spiri-
tus non capis. 1. tom. 505
Amor purus caritatis. 7. tom. 750

Amorrhæi post expleta peccata ex-
puli. 6. tom. 213
Amos ruborum mora distringens, re-
pente Propheta electus est. 1. tom.
35. De quibus propheta. *ib.* 277
Paucis verbis explicari non potest.
ib. Amos Propheta sepulchrum in
Tecu. 3. tom. 306. 283. Amos no-
men diversis literis apud Hebræos
scribitur, & diverso modo inter-
pretatur. 4. tom. 7. 8. Amos pas-
ter Isaac non est tertius duodecim
Prophetarum. *ib.* 8. Amos pascor
pecorum utitur in sua prophetia
fermonibus artis suæ. 6. tom.
237. Amos nequaquam ad Jerusa-
lem, sed ad Israël & in Samara
predicat. *ib.* 321
Amphiarus ab uxore sua proditus.
2. tom. 317
Amphilochius. 1. tom. 66
Amphilochus. 1. tom. 435
Amulius Latinorum rex. 1. tom. 409
Amor quid invenitur in deserto, aquas
calidas, an itagnum, an alios ve-
lucifimos. 3. tom. 363
Anabasi, qui. 2. tom. 533
Anachoretarum conversatio. 1. t. 120
Anacleus III. Romæ Episcopus. 2.
tom. 853
Anage, quid. 1. tom. 851
Ananiam idem quod sine peccato.
1. tom. 1028
Ananias & Sapphira, quare condem-
nati? 1. tom. 990. Puniantur non
crudelitate sententiæ, sed correc-
tionis exemplo. *ibid.* Anania &
Sapphira timide sua servaverunt.
ibid. 324
Ananiam, Azariam, & Misabel de
captivitate venientes, aurum & ar-
gentum in munera Templi, & coro-
nas Pontificis ac Ducis attulisse,
Hebræi tradunt. 6. tom. 88
Anastasiu Originem damnavit. 1.
tom. 583. Hunc Roma du habere
non meruit, quare. *ib.* 918. Lau-
datur. *ib.* 992. Anastasiu urbis Ro-
mæ Episcopus. 2. tom. 491. 515
536. 550. 553. 560. 564. Prædicat
Originem hereticum. *ib.* 405. E-
pistola Papæ Anastasi. *ibid.* 540
Una ad Joannem Hierosolymita-
num. *ib.* 505
Anathema, quid? 1. tom. 839. 859
Anathoth, quid significet? 5. tom.
816. quantum ab Hierosolymis di-
stet. 4. tom. 923
Anatolius Sacerdos Laodiceus Ecce-
lesiæ. 1. tom. 429
Anaxagoræ sententia. 1. tom. 334
Anaxilidis liber secundus de Philo-
sophia. 2. tom. 309
Anchira Galatiæ metropolis quæ
schismatibus dilacerata? 7. tom. 427
Ancillas, quæ mari in obsequio sunt,
ubi fuis esse in iudiciis. 1. tom.
976. Quanto vilior earum condi-
tio, tanto facilius est ruina. *ibid.*
Ancilla virgo procedens ornatur
dominis, quæ re digna planctu.
ib. 802. Aliæ notantur. *ibid.*
Andabatarum mos pugnandi, 2. tom.
210. More eorum pugnare quid sit
ibid. 994
Andræ, & Philippi Apostolorum be-

nevolentia. 1. tom. 890. corpora SS.
Andræ & Timothei Constantinopolim translata. 1. tom. 301
Androneda ad faxum religata. 1. t. 966
Anea, vicus in quo habitatores omnes
erant Christiani. 3. tom. 151
inter Angelos non est masculus neque
femina. 1. tom. 213. Iustitia Angelorum
super peccatores penitentium
generis. *ibid.* 896. Angeli. Cuius.
ibid. 1090. Angeli Cultores loco-
rum. *ibid.* 453. Similes erimus An-
gelis in celo. *ib.* Similitudo An-
gelorum nobis promittitur, sed non
natura. *ibid.* 817. Non sublimari
nobis Angelorum, sed coelevationem
& beatitudinem Domini as-
sumit. *ib.* Quando dicitur finiri
licet Angelis, non natura corpo-
rum tollitur, sed gloriæ magnitudo
monstratur. *ib.* 453. Per quæ in hu-
mano corpore, Angelorum impe-
tratur conversatio. *ibid.* 487. Ange-
li, nomen est o. cili. 2. tom. 423
Secundum naturam suam sunt invi-
sibiles. *ibid.* 415. Immortales legun-
tur per gratiam, non per naturam.
ibid. 750. Nusquam auditur spiri-
tualium virtutum in celo nuptias
celebrari. *ib.* 439. Angelorum me-
ritum videtur. *ib.* 369. Exercitii An-
gelorum, vacatur calce Dei. *ib.*
790. Datur subordinatio inter illos.
ib. 479. Habitat diversæ officiorum
genera, & merita. *ib.* 480. Possunt
recipere peccatum. *ib.* 329. Simili-
tudo Angelorum in quo est posita.
ib. 439. Angelus refusa. *ibid.*
488. 612. Angelo Ephe. Dei. *ib.*
caritas imputatur. *ib.* 198. In An-
gelo Perseus Ecclésiæ idolo-
thyorum efus, & Nicolaiarum
doctrinis reprehenditur. *ibid.* 198.
Angeli prædici hunc mundo. 3.
tom. 437. Unicusque nostrum An-
gelus habet comes, quo ad Deum
verba nostra perferunt. *ib.* 438
Angeli terram circumstant, & sunt
administratores spiritus, qui insunt
avium nostra verba & cogitationes
ad celum perferunt. *ib.* 479. An-
geli præpositi super homines, pre-
legunt hominum peccata, & pro-
hibere possunt iniurias a clientibus.
ibid. 429. Angeli ubi in ortu
Domini ceciderint. *ib.* 361. Ange-
lorum tutela. 4. tom. 1055. Ange-
li Cultores. *ib.* 673. Angeli præ-
sides. *ibid.* 550. Angeli prædici
portis urbis Dominice. *ib.* 344
Angeli singulis præfunt gentibus.
ib. 264. 441. Angeli humano præ-
funt generi. *ib.* 246. Unusquisque
habet Angelum Cultorem. *ib.* 822
Angeli stant in conspectu Dei.
ib. 950. Cælum Angelorum habi-
tacula. *ib.* 537. 650. Angeli vo-
cantur spiritus. *ib.* 547. Angeli spi-
ritus ignei. *ib.* 678. Angeli quo fen-
tu slas habere dicuntur. *ib.* 92. An-
geli & viri sancti vehicula dicuntur,
quibus homines adducuntur ad fidem.
ib. 821. Universa hominum
multitudo, Angelorum multitudine
comparata, pro nihilo ducitur. *ib.*
481. Intrant Angeli per virtutes.
ib. 702. Quod Angeli faciunt

in cælis, hoc in terra faciendum. *ib.* 586. Per Spiritum Domini, Angelus intelligendus. *ib.* 754. Angeli boni & mali designati. *ib.* 236. Angeli mali prædites provinciarum. *ib.* 337. Angeli rebus omnibus prædites. *ib.* 7. tom. 918. Angelorum officia. *ib.* 660. Quatuor Angelus principalia regna committit. *ib.* 663. Apollotropa ad Angelum Chusodem. *ib.* 839. Angeli Dii sapientie nuncupantur. *ib.* 643. Imitantur Angelorum officia. *ib.* 647. Mali Angeli tormentis præpositi sunt. *ib.* 362. Angeli rerum humanarum procuratores. *ib.* 500. Laudantur & acculantur pro virtutibus vel vitis eorum, quibus præfunt. *ib.* Angeli deliquit ad gubernationem mundi. *ib.* 662. Angeli Christo ministrantur in terra. *ib.* 785. Sensus a Deo illuminatus, Angelus noster est. *ib.* 808. Angelorum tutela. *ib.* 17. Quidam putant Joannem Baptistam, Malachiam & Aggeum fuisse Angelos. *ib.* 751. Angeli pessimi dicuntur Dei exercitus. *ib.* 100. Angeli & Apolloti natura sua mirabiles. *ib.* 7. tom. 382. Angelorum prædium & tutela. *ib.* 21. 140. Angeli Custodes. *ib.* 446. Præstant quatuor Elementis. *ib.* 447. Varia Angelorum munificeria erga Christum. 241. Virtutes corporum. Angeli. *ib.* 197. 198. Deus loquens in Angelis & per Angelos. *ib.* 442. Angeli quo tenus habeat partes in cælis. *ib.* 601. Angeli refuges. *ib.* 619. Angeli Apollotæ. *ib.* 576. Angelus pro regno ponitur. 4. 2. 3. in Angulius er laboribus, quid legendum. 1. tom. 124. Funtis temporis gloria præfens angulius mitigatur. *ib.* 622. in Angulius quid dicendum consolationis causa. 4. tom. 834. Conterit Deus in variis Angulius, ut patescat exortetur. *ib.* 306. in Angulius positi quid solentis dicere. 6. tom. 301. Amianus fuccidit Marco. 2. tom. 845. Anicetus regens Ecclesiam. 2. tom. 857. Decimus Episcopus Rome fuit post Petrum. *ib.* 863. Anima immortalis est, et subsistens post mortem. 1. tom. 334. Nonnulli de ea philosophati sunt. *ib.* Nescit diversitatem sexus. *ib.* 900. Ecclesiastici nonnulli putant animas olim conditas, haberi in thesauro Dei. *ib.* 948. Alii existimant a Deo fieri quotidie. *ib.* De origine animæ ubi scripsit Hieronymus. *ib.* 949. Senectus maximæ partis Occidentalem de ea. *ib.* 948. Aliæ varietate notantur. *ib.* De nomine ejus, quid sentitur. *ib.* 598. Si sit sine mente & sensu, jumentis comparatur. *ib.* 538. Omnis anima tristis separatur a corpore. *ib.* 127. Thesaurus animarum quomodo exhauritur. *ib.* 617. Prudentia animæ non potest anima nuncupari. *ib.* 583. Nuda anima non appellatur vir & mulier, sed corpora. *ib.* 624. Animæ Christianæ pabulum est, si in lege Domini meditetur,

ib. 15. Verum Christi templum anima credentis est. *ib.* 324. Hæc exornetur, ut Christum mereatur suscipere. *ib.* Quid pulchrius anima, quæ Dei filia nuncupatur, & nullus extrinsecus querit ornatus. *ib.* 235. Quomodo erudienda est, quæ fuit templum Domini. *ib.* 681. Anima sacrificiis Dei vacans, debet esse ab omni affectu expedita. *ib.* 183. Hostes ejus varii. *ib.* 31. Muro continentie vallemus illam. *ib.* 605. Libertatem illius quotidiana virtutum exortatione tucatur. *ib.* Tota virtutum animæ nobis ab omni conjugatione purgemus. *ib.* 585. Liberas animæ vitis opprimunt, & sanatur meditatione virtutum. *ib.* 608. Munda corporis arque vestitus, ejus immundicia est. *ib.* 713. Nobis non corporis cultus, sed & animæ vigor queritur, &c. *ib.* 288. Habito curam non rei familiaris, sed animæ tue. *ib.* 936. Quo culmine, adificatio animæ protegitur. *ib.* 719. Nulli parcas, ut soli parcas animæ. *ib.* 936. Non prius corpusculum requiescat, quam illa pascatur. *ib.* 121. Anima fluctuat inter opera carnis & spiritus. *ib.* 506. Alia anima desiderat, aliud caro facere cogitur. *ib.* 598. Qui animas suas variis vendere desiderant, horum quibus se tradiderint, famuli nuncupantur. *ib.* 605. Legum iusta conservans, a malorum contagione fecerunt. *ib.* 614. Quo solet sterile animarum solum pinguescere. *ib.* 233. Carnis bona in ejus laudibus non requirenda. *ib.* 336. Dominus magis querit animas credentium, quam opes. *ib.* 433. Quomodo præcepta senu in profundum impiedit. *ib.* 605. Nullam animam recepit Deus, quæ eo nolente separatur a corpore. *ib.* 180. Anima non est de Dei substantia. 2. tom. 426. Ecclesiastica opinio de origine animarum. *ib.* 557. Tres animæ origines notantur. *ib.* 497. Tres sententia de eadem. *ib.* 558. Quotidie Deus fabricatur animas rationales. *ib.* 427. Anima nobis cum diis, corpus cum bellis commune est. *ib.* 335. Corpus puer dicitur, anima pædagogus. *ib.* Vinculum animæ, corpus. *ib.* 481. Comparationes animæ & corporis. *ib.* 339. Utriusque creator est Deus. *ib.* 428. Ex anima & corpore compacti, utriusque substantiæ naturam consequuntur. *ib.* 794. Quomodo corpus sanum dicitur, si nullo languore vexetur: ita anima absque vitio, si nulla perturbatio quatitur. *ib.* Non flagitatur nitor linguæ, sed animæ queritur pietas. *ib.* 224. Grandis exultatio illius unde sit. *ib.* 341. Prius animæ reflectio querenda, quam corporis. *ib.* 27. Cogitatio & perturbatio impetus sustinet: quæ est. *ib.* 704. Anima ingreditur in corpora parvulorum. 3. tom. 482. Rendendi sunt qui putant animas cum corporibus feri,

& non a Deo, sed a corporum parentibus generari. *ib.* 492. Anima ad imaginem Dei creata est. 4. tom. 594. Ornamenta Animæ, quæ. *ib.* 829. Bona animæ virtutes malæ, vitia. *ib.* 645. Sanctorum Animæ semper in corde Dei prima colliguntur. *ib.* 570. Sanctorum animæ collectæ & montes dicuntur pro varietate virtutum. *ib.* 653. Anima nostra vinea Dei & pomorum paradisi dicitur, quando ratio præest, & habet Deum cultorem. *ib.* 18. Liberas animæ servanda. *ib.* 700. Animarum, quæ de Sanctiæ primæ corruerunt, vastitas & miseria. *ib.* 16. 17. Post quietem notis Anima vegetior est ad audiendum & sciendum quæ dicuntur. *ib.* 893. Perturbatione animæ vocatur ebrietas. *ib.* 76. Inquies anima nunquam saturatur suo errore. *ib.* 602. Omnium animarum affectus in ferus suos ingens. *ib.* 810. Quædam animantia in terris desertis habitant. *ib.* 444. Animæ pura a Deo conditæ. 5. tom. 247. Animarum, quæ de facie terrefrillina corruerunt, vastitas & miseria. *ib.* 17. Animæ sedulas quæ adulterat in vita. *ib.* 267. Animæ temperatæ. *ib.* 893. Animæ pulcherrima. *ib.* 951. Anima in medio virtutum & vitiorum polita. 6. tom. 375. Omnes Animæ Dei sunt. *ib.* 175. Vera causa luxurie Animæ, quæ est. *ib.* 728. Omnis Anima per naturam suam tabernaculum Dei est, non Demoniis. *ib.* 597. Anima similis estur et ali adhaeret, vel Deo, vel mundo. *ib.* 578. Anima separata a corpore quo dicitur. *ib.* 348. Manum Dei exadere non potest. *ib.* Anima invisibilis est, & incorporealis. *ib.* 7. tom. 62. Cum corpore punietur. *ib.* Principalis animæ in corde, non in cerebro. *ib.* 114. Anima in quadam medullis polita inter carnem & spiritum. *ib.* 595. Media consistit inter iurgium carnis & spiritus. *ib.* 593. Magna dignitas animarum. *ib.* 139. Habet sensus & membra sua, sicut corpus. *ib.* 420. 678. Ad quid acceptum animæ & intellectus. *ib.* 628. Anima corporis foliis ubi habitant juxta quomodo. *ib.* 676. Anima Christiana quomodo carnem diligit & nutrit. *ib.* 618. Majus lucrum non est, quam li humanam animam quæ lucratur. *ib.* 714.

bruta Animalia ductores quædam sunt. 1. tom. 943. In eadem non incidunt. *ib.* 284. Deserunt huius sæculi nitoralia. *ib.* 934. Animal non potest vivere, nisi crebescendo capax fit. 2. tom. 349. Bruta animalia, quævis in longo itinere, noventur secundo diverticula. *ib.* 486. Bruta animalia Deum esse sentiunt. *ib.* 12. Multitudo venentorum animalium ex improviso ebulliens. *ib.* 32. Bruta animalia curata. *ib.* 25. Venenata notantur. *ib.* 47. Animalia diversa diversorum in hominibus mo-

monum simulacra. 4. tom. 259
 Animalia quatuor, apud Ezechielem
 quod significant. 1. tom. 308. A-
 nimalia Evangelistis tributa. 7.
 tom. 6
 Animus hominis in tres partes divi-
 fus. 1. tom. 595. Animi humani
 in diversum mutatio. 2. tom. 737
 Nihil ita obruit illi ut plenus
 venter. *ib.* 341. Animorum in ni-
 no homine diversa facies. 1. tom.
 193. Quidam convalescent corpore
 & animo ægrotare ceperunt.
ib. 26. Corpus pariter & animus
 tendunt ad Dominum. *ib.* 239. Plus
 est animus depositus quam cultu-
 ra. *ib.* 445. Quid debemus animo
 præmeditari. *ib.* 342. Vincenda a-
 nimi molities. *ib.* 343. Non tu-
 meat. *ib.* 916. Animorum caritas
 commendatur, non corporum. 4.
 tom. 766. Lætitia animi mitigat
 dolorem corporis. *ib.* 15. Animi
 quatuor perturbations. 6. tom.
 171. Vide Mens, Ingenium, Pectus.
 Anici illustris Sanguinis genus. 1.
 tom. 977. In eo aut nullus, aut
 rarus qui non meruerit Confula-
 tum.
 Anna, interpretatur gratia. 1. tom.
 292. Quid meruit *ib.* Sterilitatem
 alvi, fecunditate mutavit. *ib.* Primi
 sterilis, Feneenæ uberitate fecun-
 dior est. *ib.* 680. Samuelem non
 sibi, sed tabernaculo genuit. *ib.*
 508. Anna filium quem Deo voca-
 rat, postquam concepit, nunquam
 recepit. *ib.* 937. 689. Postquam
 concepit, non est ausa ad Tem-
 plum accedere, nisi prius redderet,
 quod debebat. *ib.* Quare plurimos
 filios habere meruit. *ib.* 689. Anna
 viduus imitanda. *ib.* 508. Salva-
 rem mundi prius suscepit, sacra-
 mentum cunctis futurorum. *ib.*
 Hæc ætas sit in admirationem. *ib.*
 598
 Anna verbum Hebraicum quod signi-
 ficat. 7. tom. 706
 Anni veterum Patrum ante Diluvium
 1. tom. 255. Anni revolutio. *ib.*
 108. Sequædas anni incipit enu-
 bere. *ib.* 260. Anni 1745
 temporis futura tempora signifi-
 cant. 4. tom. 270. Anni irrisi-
 mas in hominibus robustissimas,
 in pæcudibus & jumentis ter-
 tibus. *ib.* 187. Anni, unde dicitur?
 5. tom. 11. Anni lex mixte non-
 dum impleri tempore Hieronymi.
 7. tom. 691. Supputatio annorum
 a Abram usque ad Moysen a
 multis quaerita. *ib.* 440
 Anni Jubilæus Judæorum. 4. tom.
 551. Anni Jubilæus verus. *ib.* 650
 Anno remissionis, live Jubilæo
 omnis emptio ad venditorem rever-
 tebatur. 5. tom. 69
 Annius Iudeo-diaconus Celestius.
 1. tom. 1067. Nonnulla dicuntur
 de illo. *ib.*
 Annus dictum optimum. 2. tom. 312
 Anni signaculum aureum. 1. tom. 953
 Annulus inscriptus Liber Sexti Py-
 thagorei, & Sixto Pontifici adscri-
 batus. 4. tom. 993

Ante, præpositio, quid sæpe osten-
 dit. 2. tom. 207
 Anthropomorphitæ. 2. tom. 418
 Eorundem hæresis. *ib.* 539
 Antichristus Christum mentitur. 1.
 t. 123. Antichristi velamen. *ib.* 286
 Antichristi advenus creditus. 2.
 tom. 889. Vera Antichristi prædi-
 catio. *ib.* 357. Synagoga ejusdem,
 quæ? *ib.* 201. Antichristum popu-
 lus Israel pro Christo suscepit
 est. 3. tom. 426
 Antichristus multa operaturus est li-
 bra. 4. tom. 241. Diabolus parens
 Antichristi. *ib.* 271. Antichristus
 in monte Olivæ confutandus jux-
 ta quosdam. *ib.* 341. Antichristus,
 Judæorum Christus. 5. tom. 468
 Sicut Christus Sanctos habuit in
 typum, sic Antichristus. *ib.* 715
 Superiora Antichristi in quo posita.
ib. Multi ex nostris putant, Do-
 minum Neronem fore Antichristum.
ib. 715. Antichristus pugnaturus
 adversus sanctos Domini. 6. t. 214
 Antidotus amarissima datur a me-
 dicis stomacho nauseanti. 4. tom.
 599
 Antigonus Carillus. 2. tom. 821
 Antiochia condita. 5. tom. 577
 Antimus, falsus Nomschus. 1. tom. 112
 Antinoë urbs, unde appellata. 2.
 tom. 336
 Antinous servus Hadriani Cæsaris. 2.
 tom. 803. Huius Gymnicus Agon
 exercebatur, & est civitas ex ejus
 nomine Antinoë dicta. *ib.*
 Antiochensis Ecclesiæ scilicet in tres par-
 tes. 1. tom. 23. Antiochia olim
 vocabatur Reblan. 4. tom. 169
 Antiochia, Isodicea & Apamia
 post imperium Macedonum aucta.
ib. 41
 Antiochia obsideur. 1. tom. 345
 Antiochia Metropolis totius Orien-
 tis. 2. tom. 447. Urbs est Syria.
ib. 41
 Antiochus Regum apud Syros no-
 men. 5. tom. 341
 Antiochus Magnus Syriæ rex Ptole-
 mæo Philopatori bellum inferre
 vincitur. 5. tom. 707. A L. Scipio-
 ne victus, & intra Taurum re-
 gnum julius. *ib.* 210. Ejus adver-
 sum Ptolemæum Epiphanem bellum
 vario eventu gestum. *ib.* 709. Eli-
 am Cleopatram Ptolemæo Epipha-
 ni despondit. *ib.* 710. Adversus
 Elymæos pugnavit cum omni exer-
 citu deletus est. *ib.*
 Antiochus hæc peruxorem Laodiceam
 veneno interfecit. 5. tom. 703
 Antiochus Epiphanes rex crudeli-
 mus. 2. tom. 779. Antiochus Epi-
 phanes, qui & Philopator appel-
 latus est. 5. tom. 673. Eum pars
 quædam Judæorum ad persecutio-
 nem populi concitavit. *ib.* 49. Idem
 Roma obses per dolum caput im-
 perium. *ib.* 674. Quare templum
 spolare cupit. *ib.* 675. & 712. Ch-
 164. Typus, & figura Antichristi.
ib. 673. & 711. Quam callidus in
 subjuganda & vastanda Ægypto.
ib. 713. Duos fratres Ptolemæos Ale-
 xandriæ obdidit. *ib.* 715. Ad Ido-
 lorum Græciæ cultum Judæos ac

Samaritas compulsi. *ib.* 716. & 719
 Homo in tantum luxuriosus, ut
 scortis & mimis publice jungitur.
ib. 719. Contra Araxiam Armeniæ
 regem dimicat. *ib.* 667. 668. & 722
 Suum simulacrum in Templo Dei
 poni jussit. *ib.* 718. Mors ejus-
 dem. *ib.* 676. Propter quod punitus
ib. 719
 Antiparis oppidulum, unde nonne
 habet? 1. tom. 696
 Antipater inter spineta versatur. 3.
 tom. 371
 Antisthenes quid fecit? 1. tom. 413-399
 Antisthenis historia. 2. tom. 345
 M. Antonius. 2. tom. 877-865
 Antonius Verus. *ib.* Discipulus fuit
 Frontonis Oratoris. *ib.* 861. Li-
 ber pro Christiano dogmate extra-
 ditur. *ib.*
 Antoninus Caracalla. 2. tom. 875
 Antoninus Pius Imperator. 1. tom. 428
 Antoninus Pius Imperator. 2. tom.
 875-866
 Antonius Cleopatræ junctus. 1. tom. 5
 Antonio Cleopatræque superatis,
 Augustus Cæsar Ægyptum subjuga-
 vit. 4. tom. 203
 Antonii Oratoris dictum. 1. tom. 212
 Antonii Orator. 2. tom. 271. In
 Antonii Oratoris laudibus personat
 Cæsar. *ib.* 802. Differens sit,
 vidisse multos, eloquentem adhuc
 nenumen. *ib.*
 Antonius illustratur vice Anchorete-
 rum. 1. tom. 121. Nunquam vidit
 Jerusalem. *ib.* 321. Vita ejusdem
 transposita. *ib.* 310. Historia ejus &
 Didymi. *ib.* 410
 Antonius propolitus Monachorum caput
 dicitur juxta vulgus. 2. tom. 2. Ordo
 vitæ Antonii, quis? *ib.* 14. Ad eum
 magnus fit concursus populorum,
 quare? *ib.* Descriptio habitationis &
 cellulæ illius. *ib.* 30. Labores &
 exercitia. *ib.* Obpurgat onagros, &
 ei obediendum præbet. *ib.* 14. Quare
 ignorat illius sepulchrum. *ib.*
 Præcepit ut occiderentur. *ib.*
 Gaudet Antonius de Christi glo-
 ria, & interni Satanæ. *ib.* 2. Pau-
 li unica diebus Iaschæ & Pente-
 costes velitus. *ib.* 12. Antio-
 nii & Hilariionis mutua epistolæ.
ib. 26. Humilitas Antonii.
ib. 10. Aetias. *ib.* 6. Mors ejus co-
 gnita Hilariionis, antequam nunci-
 aretur. *ib.* 29. Elementa dicitur
 lugere morum Antonii. *ib.* 32
 Græco & Romano stilo memo-
 riæ traditur. *ib.* 3. Monasterium
 Antonii a Sarracenis occupatum.
ib. 10
 Antonius. 7. tom. 738
 Anubis latrator. 4. tom. 544
 Anus multas nuriebat Ecclesiæ. 1.
 tom. 260
 Anni montes. 1. tom. 325
 Apadno loci nomen juxta Nicopolin.
 5. tom. 723
 APAGEFAN nonnulli afferunt. 1.
 tom. 1040
 Appelles Philumenem habuit comitem
 doctrinæ suæ. 1. tom. 1031. Apel-
 les. 2. tom. 431. Quare irritus? *ib.*
 897. Idem. 7. tom. 1. 743. 749
 Appelles & ejus virgo Philumen
ib. 16.

ibid. 210
 Appelles Episcopus, Timothei fuc-
 cessor. 1. tom. 405
 Aperi Erimanthum. 2. tom. 388
 Apher, unus ex posteris abrahe dicit
 adversus Libyam exercitum; & ibi
 victus huncup, confedit. Ejus po-
 steriori Aphricam occupavit ex no-
 mine atavi. 3. tom. 344
 Aphroditon, oppidum. 2. tom. 330
 Aphrodisiades insula. 7. tom. 427
 Aptiti & Paxami jura. 2. tom. 354
 Aps. Ægyptiorum sub jura bovis
 cultus. 6. tom. 44. A Cambyse in-
 terfectus. 5. tom. 352
 Apocalypsis multo post passionem Do-
 mini scripta est. 1. tom. 203. Diffi-
 cilis est & obscura. *ib.* 274. Non
 referatur nisi Christo. *ib.* Apoca-
 lypsis tot habet sacramenta quot
 verba. *ib.* 280. In verbis singulis
 multiplices latent intelligentie. *ib.*
 Pro merito hujus voluminis, laus
 omnis inferior est. *ib.* Apocalypsis
 infinita futurorum mysteria con-
 tinet. 2. tom. 280. Apocalypsim
 quinam interpretati sunt. *ib.* 845
 Apocalypsis verum propriæ Scrip-
 turarum est. 7. tom. 387
 Apocryphi libri, id est, absconditi. 1.
 tom. 579. Cavendi sunt, & quo-
 modo legendi sunt. *ib.* 688. Multa
 in his admixta sunt vitiosa. *ib.* A-
 pocryphi libri ab Ecclesia non rece-
 pti, non sunt legendi. 2. tom. 309
 Libri inter Apocryphas Scripturas
 repudiati. *ib.* 829. Multi ob igno-
 rantiam, Apocryphorum deliramenta
 sectantur. *ib.* 420. Libri Apocry-
 phi & fidei revelationes. *ib.* 394
 Apocrypha nescit Ecclesia. *ib.* 403
 Apocryphorum deliramenta. *ib.*
 214. Apocryphorum librorum na-
 tix hereticis relinquenda. 7. tom.
 5. Non statim testimonia recitata
 ad Apocryphorum ineptias referen-
 da. *ib.* 660
 Apollinarius Hieropolitana Ecclesiæ
 Sacerdos. 1. tom. 428. & 2. tom. 867
 Apollinarius Laodicensis. 1. tom. 223
 235. 347. Quos scriptis suis & dis-
 sentatione sua subvertit. *ib.* 489
 Perversa intellexit & scripsit super
 anima Christi, id est hereticus. *ib.*
 Præceptor fuit Hieronymi Antio-
 chie. *ib.* 522. Egredius est ab Eccle-
 sia. *ib.* 740. Scripsit in epistolam ad
 Galatas. *ib.* Idem scripsit adversus
 Porphyrium. *ib.* 523. Quot volu-
 mina. *ib.* 427. Ejus dogma impium
 de Christo. *ib.* 523. 526. Ejusdem
 sententia de anima. *ib.* 919. Scripsit
 in Psalmos. *ib.* 733. Quomodo legendus
 est. *ib.* 352. Illum, exortio de
 manibus ejus gladio, confodit Theo-
 philus. *ib.* 583. In eum, & discipu-
 los ejus que dicuntur. *ib.* 589. Eo-
 rum dogmata. *ib.* 6. & 699. Apolli-
 narium alieni sectatus est Hierony-
 mus. 2. tom. 469. Illius translatio
 assuta ex diversis panis. *ib.* 528
 Consequentiam Scripturarum non
 ex regula veritatis, sed ex suo ju-
 dicio texuit. *ib.* Scripsit adversus
 Porphyrium. *ib.* 527. Ejus Com-
 mentarii. *ib.* 477. Inter Apolli-
 narium & Didimum sili & dogma-

tum magna est diversitas. *ib.* 543
 Nec Judæis placere potuit, nec
 Christianis; quia ab Hebræis procul
 est, & sequi LXX. Interpretes de-
 dignatur. 3. tom. 491. 492. Apolli-
 narius non tam commentarius,
 quam indices Capitolorum scripsit
 in Isaiam. 4. r. 5. More suo omnia
 prætervolat. *ib.* Ejus Commenta-
 rioli in Epistolam ad Ephes. 7. tom.
 541. Non approbatur. *ib.* 195
 Apollo Delphicus oracula fudit Creso
 & Lyrio. 1. tom. 526. Virginum
 Apollinis perpetua virginitas. *ib.*
 906. Apollo Delphicus, Loxias,
 Delius, Clarius. 4. tom. 503
 Apollo Episcopus in Achæis. 4.
 tom. 405
 Apollo Pauli discipulus, quis fuit?
 7. tom. 739
 Apollonius Grecus. 1. tom. 211. A-
 pollonius Magus, vel Philosphus
 quas regiones peragravit? *ib.* 271
 Audivit Iarcam docentem de natura,
 de moribus, & de siderum cursu.
ib. Perrexit Æthiopiam ad Gym-
 notophistas, & famulosissimam foli-
 mentam videret in sculo. *ib.* In-
 venit ubique quod disceret, & sem-
 per proficiens, melior factus est. *ib.*
 Apollonius Grecus, ilans in consi-
 storio Domitiani scribitur re-
 pente non comparuisse. 2. tom. 444
 Apollonius Romanæ Urbis Senator
 opusculum edidit. 1. tom. 429. A-
 pollonius a quo fuit proditus? 2.
 tom. 381
 Apolloni de pificatione piscium, ad pif-
 cationem hominum transierunt. 1.
 tom. 937. Portabant quotidie crucem
 suam. *ib.* Spiritus sanctus Apolli-
 ois suggerebat, quicquid aliis exer-
 citatio, & quotidiana in lege me-
 ditatio solet tribuere. *ib.* 273. Di-
 cutur *ib.* 244. *ib.* Undecim
 Jude proditi non sunt fracti. *ib.*
 122. In illis simplicitatem loquendi
 excusabat magnitudinem sanctitatis. *ib.*
 318. Unusquisque illorum loque-
 batur sermone omnium Gentium.
ib. 188. Virtutes Apostolorum prius
 imitantes, quam simplicitas verbo-
 rum. *ib.* 318. Qui diverso rante
 ab Apostolorum regulis aberravit,
 quasi indignus choro Christi ejici-
 tur. *ib.* 592. Apostoli vel fuere
 virgines, vel post nuptias conti-
 nentes. *ib.* 233. Toto orbe pere-
 grini & pauperes quid dicere po-
 terant. *ib.* 913. Non divitiarum fa-
 scina pregravati, poterant ingredi
 per angustias acies. *ib.* Quantum ad
 divitias nihil, quantum ad volun-
 tatem, totum mundum reliquerunt
ib. 402. Nemo Apollitis paupe-
 rior fuit, & nemotantum pro Do-
 mino dereliquit. *ib.* 1080. Aposto-
 li in quo gloriantur. *ib.* 755. Te-
 stimonio suorum judicis coronantur.
ib. Se offerentes, totum dimiserant,
 quod habebant. *ib.* Gloria-
 bantur, quando pro Christo passi
 sunt contumeliam. *ib.* 709. Vela-
 men non solum in facie Moysi,
 sed & in Evangelistis & in Apo-
 stolis positum est. *ib.* 525. Sepua-
 ginta Palme Apostolorum dulcora-

tis legis gurgitibus irrigantur. *ib.*
 424. Apostolorum pauperes. *ib.*
 423. Alter habendi, ac ceteri tra-
 ctatores. *ib.* 515. Apostoli & E-
 vangelistæ sentum Scripturæ pro-
 curant, non verba. *ib.* 215. Lau-
 danda res, & Apostolorum tem-
 porum virtutibus corquanda. *ib.*
 433. Apostolorum verba dicuntur
 igniculi Christi lampas clarissima.
 2. tom. 754. Fidem illorum hæc
 non destruit. *ib.* 396. Per os A-
 postolorum Christi nobis sonat. *ib.*
 421. Ante Prophetas, ubi testimo-
 nia clarissima polita legantur.
ib. Hamulanur, ut exaltentur.
ib. 801. Quo sensu non fuerunt
 perfecti. *ib.* 704. Non fuerunt
 sine peccato. *ib.* Apostoli carnis
 fragilitate superari. *ib.* 797. Instante
 cruce de dignitate contendunt. *ib.*
 760. Super omnes homines pec-
 catores erant. *ib.* 783. Salvis am-
 icis, discesserunt inter se. *ib.* 512
 Navicula Apostolorum periculosa.
ib. 191. Apostoli, Prophetæ
 & sancti peccatores se esse præ-
 bant. *ib.* 379. LXX. Interpretibus
 præferuntur. *ib.* 120. Apostoli se-
 quantur LXX. ubi non discordant
 ab Hebræis: ubi differunt id po-
 fuerunt in Græco, quod est
 erunt apud Hebræos. *ib.* 524. Apo-
 stoli & Apostolici viri plerumque
 testimonis abundant, que jam la-
 rent in genibus divulgata. 3. tom.
 371. Per Apostolos, quid per pa-
 vulos scyphos, in toto orbe cre-
 dentibus effusa sapientia est. *ib.*
 401. Apostoli & Evangeliste, nec
 non & salvator noluit multa quæ
 de veteri Testamento præfaretur,
 que non sunt in LXX. Innumer-
 tos exemplarios. *ib.* 502. In Apo-
 stolos gratia Prophetarum venit. 4.
 tom. 214. Apostoli numerantur.
ib. 194. Divisi Apostoli in diver-
 sas Provincias. *ib.* 445. Precipitur
 Apollitis, ut elevent lignum Do-
 minicæ crucis. *ib.* 235. Prædica-
 tiones Apostolorum. *ib.* 511. A-
 postoli roborantur contra perfec-
 tiones. *ib.* 517. Precipitur Apo-

stolis, ut persecutores suos loco su-
 rum habeant. *ib.* 802. Quamvis
 vindicta solvunt Apostoli. *ib.* 235
 Apostoli & Evangeliste ex He-
 breo testimonio recitantur. *ib.* 1008
 Sequuntur sensum non verba
 testimonis veteris Testamenti. *ib.*
 110. Absque damno sensum inter-
 pretati sunt in Græcum ex He-
 breo. *ib.* 356. Chorus Apostolorum
 proprium humilitatem & contritum,
 vermis appellatur. *ib.* 520
 Apostoli arceolæ dicuntur. *ib.* 70
 Illi Apostolorum libri. *ib.* 515
 Qui ab Apostolis & mari liberati
 est, eum in collibus habitare de-
 cet. 5. tom. 879. Apostoli & Mer-
 tyres dicuntur fundamenta terre.
 6. tom. 501. Apostolorum nomina
 quondam magnifica. *ib.* 722. Illud
 non profest. *ib.* Apostolorum
 predicationes & operi. *ib.* 755
 760. Claves Ecclesiæ Apostolis com-
 miffæ.

missi. *ib.* 445. Apollini nudis pedibus incedere jubetur. *ib.* 445. 460. Cur Apollini vestimentis suis straverint pullum alin. *ib.* 244. Apollini memoriter Scripturas recitabant. *ib.* 485. Apollini maiora signa fecerunt quam ipse Christus. *ib.* 527. Apollolorum fortitudo, & invicta constantia. *ib.* 396. 497. Apolloli proprie Hebraeorum vocabulum est. *ib.* 374. Apolloli a columnis Ecclesie dicuntur, maxime Petrus, & *ib.* 404. Sic possunt nominari credentes, & ipsa Ecclesia. *ib.* Majestas & latitudo sapientie ex Apollolis. *ib.* 487. Apollolis cur potestas tradita infirmis curandi, &c. *ib.* 58. Mittuntur nudis pedibus. *ib.* 174. Iarriahe in Apollolorum fundamento constituitur, sicut & nos super Prophetas fundati sumus. *ib.* 446. Apolloli, qui dicuntur? *ib.* 374. Quatuor sunt genera Apollolorum. *ib.* Cur, exceptis duodecim, multi vocantur Apolloli. *ib.* 396. Apolloli & Evangeliste sentium veteris Testamenti tantum proferunt. *ib.* 228. Nulla erat aemulatio inter Apollolos. *ib.* 749. Vestis Apollolica. *ib.* 161.

Appio Grammaticus Alexandrinus notatus. *1.* tom. 428. & 2. tom. 847. Sub Calligula lectus missus est. *ib.* Script contra Philonem. *ib.* 1040.

Appii dictum. *1.* tom. 1040.

Appropinquare Deo quomodo alibi possit. *4.* tom. 394. Appropinquare Deo, non loci est, sed affectus. *ib.* 686.

Aprilis mensis tempus verum. *ib.* 1271.

Apides Platonis. *1.* tom. 1028.

Aqua natura frigida fuma est. *1.* tom. 288. Aquae, quae super calos sunt, in laudes Dei separantur. *ib.* 419. Inter manus Dei aquarum sacramenta versantur. *ib.* Laudes earum & baptismi prae dicuntur. *ib.* Pollutas diluvio aquas, totius humani generis interfectione maculatas, suo Dominus mundavit baptisate. *ib.* 702. Aquae omnes aique torrentes per oculos venas ad matricem abyssi reveruntur. *3.* tom. 316. Aquae quomodo oblationi preparaverint Iudaei. *4.* tom. 222. Aqua gelu conficta dicitur apud Greecos crystallus. *6.* tom. 10. Aqua quomodo in bonam & malam partem accipitur. *ib.* 587. Aquarum diversitas, quae aliz sempiternae sunt, aliz breves. *6.* tom. 610.

Aquae calidae erumpunt in Amantia. *3.* tom. 147. Sponte humus ad effert in Beelinus. *ib.* 170. Ad radices montis urbis Galatae, aquae calidae etiam erumpunt, balneis desuper edificantur. *ib.* 227.

Aquila Interpretis. *1.* tom. 316. Rejicitur a Christianis. *ib.* Edinio Aquae juvat ad fidem Christianam roborandum. *ib.* 124. Tunc Hieronymus, ne propter odium Christi, aliquid ex illa, synagogam mutaret. *ib.* Aquila prima Edinio. *4.* tom. 879. Aquila Edinio secunda. *ib.* 903. Aquila eruditissimus simulavit imperitum, aut S. Hier. Index Gen.

Phariseorum interpretatione deceptus est. *ib.* 564. Aquila diligens & curiosus. Interpretes. *6.* tom. 25.

Aquila transmarina cadavera sentiant. *2.* tom. 445. Aquila natura erga pullos. *4.* tom. 810. Aquilam senectus reviviscit mutatione penarum. *ib.* 495. Splendorem radiorum solis micantibus oculis intuentur. *ib.* Quomodo probant pullos suos. *ib.* Aquila inter aves regnum tene, sicut leo inter bestias. *5.* tom. 664. Aquila natura. *6.* tom. 168. & 447. Dicitur regina avium. *ib.* 447. Aquila in volatu avium superat. *ib.* 195. Aquila & vultures trans maria dicuntur sentire cadavera. *7.* tom. 197.

Aquileus Ecclesiae additio in Symbolo. *2.* tom. 577.

Aquilo ventus durissimus, & frigidissimus. *1.* tom. 472. Nominis dexter vocatur, siue sinistro dextera nomen assumit. *ib.* Aquilonis terra. *4.* tom. 862. Aquilo ventus durissimus, qui durissima habitatorum suorum corda facit. *6.* tom. 796.

Aquitania cuncta populata sunt. *1.* tom. 914. Aquitania Graeca se jactat origine. *7.* tom. 427.

Arabes & Saraceni quibus vescuntur. *2.* tom. 334. Ne las arbitrantur vesci carnibus porcorum. *ib.* Arabes latrocinii dediti, obidebant vias Jericho. *4.* tom. 857.

Arabes Femine, ut & Mesopotamiae thespitris optent. *ib.* 62.

Arabis in bonam partem accipitur. *ib.* 245.

Arabia abundat gregibus. *5.* tom. 317.

Atabia, quid significet? *7.* tom. 429.

Arch, idest, Edifica. *3.* tom. 330.

Aradum insula notitur. *5.* tom. 390.

Aracus & Anaradus Tyro vicina. *ib.* Aram fratris Abraha sepulchrum in Ur Chaldaeorum. *3.* tom. 287.

Ararat, est Armenia, in cujus montibus superfluitates erant reliquiae arce Noe. *3.* tom. 126. Ararat, rego campetris in Armenia. *4.* tom. 466. Per eam Araxes fluit. *ib.* Aratus testis vocatur ab Apostolo. *1.* tom. 436. Aratus. *7.* tom. 642. 648.

Hemistichium Arati. *ib.* 1471. 701. Scriptum de celo & de stellis. *ib.* Phenomenus Arati a quibus translata. *ib.* 16.

Arbee, in qua quatuor conditi sunt, nempe Abraham, & Isaac, & Jacob, & ipse princeps humani generis Adam. *3.* tom. 340.

Arbitri sententia. *1.* tom. 995.

Arbitri liberi asserio. *1.* tom. 613.

Dei semper interget auxilio. *ib.* 1029. In nostro arbitrio est quem volumus sequi vel Jazemur, vel divitem. *ib.* 234. Quis dicitur liberum arbitrium. *ib.* 104. Damentur, qui dnmnt illud. *ib.* 1034.

Hi desunt arbitrii libertatem, qui facile eo abutuntur ad verum beneficium largitoris. *ib.* 1034. Vel le & curre, nostrum est, sed

ipsum nostrum, sine Dei semper auxilio, non erit nostrum. *ib.* 1033. Liberi arbitrii nos condidit Deus, nec ad virtutes, nec ad vitia necessitate trahimur. *2.* tom. 326. Praesentia Dei cum libero arbitrio. *ib.* 788. Frustra semper oramus, si in nostro arbitrio est facere quod volumus. *ib.* 706. Eo sublatum Manichorum fides contribuitur. *ib.* 787. Liberum arbitrium in eo tantum est, ut velimus, cupimus, & placitis tribus assensum. *ib.* 793. In operibus nostris quod tribuitur Deo & libero arbitrio. *ib.* Non hic donata est liberi arbitrii gratia, ut Dei per singula tollatur adminiculum. *ib.* 69. In voluntate nostra, & in cursu liberum servatur arbitrium; sed in consummatione voluntatis & cursus, Dei potentia cuncta relinquuntur. *ib.* 700. Non nostrum solum est potestatis facere quod volumus, sed & Dei clementiae. *ib.* 749. Quid frangit superbiem arbitrii libertatem? *ib.* 792. Non potest ad Christum pergere, nisi trahatur a Deo. *ib.* Ubi misericordia & gratia est, liberum arbitrium cessat ex parte. *ib.* 793. Liberum hominis arbitrium monstratur. *4.* tom. 563. 873. 985.

Cur liberum arbitrium homini servatur. *ib.* 1027. In nostro arbitrio consistit bonum malum eligere, *ib.* 671. Nulla est liberi arbitrii potestas sine gratia. *ib.* 970. Damentur qui ita laudant arbitrii potestatem, ut Dei misericordia tollatur. *ib.* 910. Ibi libertas arbitrii reservanda est, ut in omnibus cessat gratia largitoris. *ib.* 960. Liberum arbitrium, in omnibus. *5.* tom. 355. 885. 892. Liberum hominis arbitrium cum praesentia Dei. *ib.* 24. Liberum arbitrium hominis. *7.* tom. 487. 900. 958. Libertas liberi arbitrii, a quo? *ib.* 527.

Arbor civitas. *3.* tom. 349.

Arbor Abraha xenodochium figurat. *1.* tom. 401.

Arbor ex pomorum dulcedine agnoscitur. *2.* tom. 417. De semine & incremento arborum, tritici, &c. nonnulla dicuntur. *ib.* 432. Tandum nec arbor bona, minus fructus facit, nec mala bona, quandiu vel in bonitate sua, vel in malitia perseverat. *ib.* 366. Arborum radices quantum in ima demerguntur. *6.* tom. 160.

Arcadius Augustus. *1.* tom. 914. Arcadius & Honorius principes religiosissimi. *ib.* 10.

Artem Noe Petrus interpretatur sub typo Ecclesie. *1.* tom. 609. In illa non reperitur digamia nec in viris, nec in bestis. *ib.* In illa non solum munda, sed & immunda fuerunt animalia. *ib.* Si quis in Arca Noe non fuerit, peribit regnante Diluvio. *ib.* 39.

Arca Noe typus Ecclesie. *2.* tom. 359. Fuit sacramenta cum Ecclesia. *ib.* 155. Periclitata est in Diluvio. *ib.* 154. Septenus numerus animalium cum ingressus in

- Aracm Noe. *ibid.* 267. Arce Noe meminerunt omnes qui barbaras scripserunt historias. 3. tom. 126
Arca Noe ad montes Tauri delata. 4. tom. 467
Arcana cordis cognoscere non est hominis, quamvis Sancti. 5. tom. 143
Arcana Dei non quibuscumque narranda. 3. tom. 451
Arcellas veritatem & vitam tollebat. 2. tom. 498. Medice Academicus auctor. *ibid.*
Archangelus primus est Angelorum. 1. tom. 479
Archielus Comes laudatus. 2. tom. 440
Archelai regis Judaeae simulacrum ostendebatur propter Bethleem. 3. tom. 16
Architer medicus dictus. 7. tom. 282
Archidiaconi singuli Ecclesiarum. 1. tom. 342
Archippus auditor Pythagorae Thebis scholas habuit. 2. tom. 565
Memories tenens doctoris sui precepta, ingenio pro libris utebatur, ex quo nonnulla referuntur. *ibid.* Archippus, quis? 7. tom. 748
Archipresbyteri singuli Ecclesiarum. 1. tom. 92
Archizae Tarentini irati dictum. 1. tom. 506. A Platone visitatur. *ibid.* 220. Archizae Tarentinus scripsit de impari numero. *ibid.* 232. Archizae Tarentinus. 2. tom. 507
Arcus. 6. tom. 289 *Ch seg.*
Arcus dolosus quid significet. 6. tom. 662
Areopagus, curia est Athenienium. 7. tom. 706
Areopolis, urbs a Marte dicta juxta quosdam. 3. tom. 162. Quae derivatio improbat. 4. tom. 184. Areopoles muri terrae motu nocte ceciderunt. *ibid.* 185
Aretas Damasci imperans. 4. tom. 570
Aretaei quindecim, quos Osea adulterare spondit, mythice explicati. 6. tom. 30
Argentoratus. 1. tom. 914
Argentum, cui obediunt omnia, talenta sunt de Evangelio. 3. tom. 478. Argentum & aurum semper Scriptura divina super sermone ponit & sensu. *ibid.* 400
Argenti vilior materia nulticaria & ancilium ornatus est. 5. tom. 157
Argenti centum oculi. 1. tom. 287
Argumenta. 1. tom. 237. In argumento quid dicitur. *ibid.* 222
Argumentum iudicium. 7. tom. 449
Argumentationibus res plana non debet fieri dubia. 2. tom. 503
Arianorum dogma. 2. tom. 184
Obiciunt calumniam, cui respondet Ecclesia. *ibid.* 861. Conventicula illorum, castra sunt diaboli. *ibid.* 172. Arianorum Episcopus, hostis est Christi. *ibid.* 176. Ariani, & Semiariani Spiritum Sanctum conditum blasphemant. *ibid.* 423. Dei Filius non concedunt, quod Pelagius tribuit omni homini. *ibid.* 716. Episcopi & Clerici Ariani, qui subscripserunt *homium* in Nicæna Synodo. *ibid.* 193. Nomen *homium* se damnare simulabant. *ibid.* 410. Epistole & libri Arianorum ante Synodum Nicænam editi. *ibid.* 193. Nonnulla de Ariano dicuntur. *ibid.* 173. 189. Arianorum haereticus. 4. tom. 877. Arianorum error confutatur. *ibid.* 787. Arianorum haereticus notatur. 5. tom. 670. Locus intelligendus de Ariano Episcopo. *ibid.* 546. Ariani frustra gloriantur de testimonio Scripturae. 7. tom. 598
Argumentatur Hieronymus contra Arianos. *ibid.* 609. Ariana rabies fulta mundi praedictis fremit. *ibid.* 41. Ariani nullum doctoribus laborem faciunt. *ibid.* 1034. Quid exigit Hieronymus ab Ariano & Campanio. *ibid.* 38. Auctores haereticos Arianae. *ibid.* Ingenuit totus orbis, & Ariano se esse miratus est. *ibid.* 191. Persecutio Arianorum seculissima. *ibid.* 789. Arius. 1. tom. 40. Ut orbem deciperet, forem principis ante decepit. *ibid.* 1032. Arius confutatur. 2. tom. 412. & 508. Dogma ejus impium de Christo. *ibid.* 512
Arius dicit cuncta, creata per Filium. *ibid.* 423. Vocatur demonium meridianum. *ibid.* 509. Captus est Arianorum, & causa malorum. *ibid.* Subscriptum Nicæna Synodo. *ibid.* 193. Arii haereticus notatur. 6. tom. 429. Non negat Filium Conditorum. *ibid.* Arius, & Eunomius haereticus. *ibid.* 229. Quo sensu Arium vocat Hieronymus ostium, A tum vero, & Eunomium vices. *ibid.* Arius. 7. tom. 610. 737. Christus predicat creaturam. *ibid.* 108 235. Didus est serpens. *ibid.* 724
Scintilla. *ibid.* 489. Gaudet Arius, & Eunomius, quare? *ibid.* 190. Idem interrogantur. *ibid.* 170
Ariel urbs, aliis etiam creditur dicta Areopolis. 1. tom. 696
Ariel interpretatur *Leo Dei*. 1. tom. 697
Ariel quondam fortissima vocatur Jerusalem. 4. tom. 388
Aries instrumentum bellicum. 1. tom. 30. & 5. tom. 81
Arietes in populo quinam. 4. tom. 1023. *Ch seg.*
Ariminenis Synodi Acta. 2. tom. 188. *Ch seg.* In Ecclesia, quae est apud Ariminum, quid scilicet. *ibid.* 189. Ecclesiae servabantur in actis acta Synodi Ariminensis. *ibid.* 190. Episcopi dolis Ariminensibus irriteri attestantur se nihil in sua fide suspicatos esse. *ibid.*
Aristarchi eruditio. 1. tom. 237
Aristeas nihil refert de cellulis LXX. Interpretum. 2. tom. 520. Aristoteles & Iosephus quinque tantum libros Molis a LXX. translatos afferunt. 5. tom. 53. *Ch seg.*
Aristarchus Consul. 1. tom. 725
Aristarcheta vult ad Antoninam pergere, sed prohibetur, & quomodo. 2. tom. 239. Uxor erat Hippodamia. 19. De Iantare filiorum suorum sollicita pergit ad Hilarionem. *ibid.*
Aristides Hadriano Apologeticum pro Christianis obulit. 1. tom. 458. & 2. tom. 861. Idem philosophus Atheniensis, cui Julius appellatur. 2. tom. 316
Aristion. 2. tom. 319
Aristippus. 1. tom. 341. & 2. tom. 469
Aristobolus scripsit adversus gentes. 2. tom. 879
Aristobolus primus diadema, in quo Regis potestatem, cum honore Pontificatus assumit. 5. tom. 668
Aristocles Orchomeni tyrannus. 1. tom. 476
Aristomenes Messenien in quo laudat iustitiam. 2. tom. 308. Abolitur tur opera & precibus virginitas. *ibid.*
Aristophanes. 2. tom. 103
Aristoteles. 1. tom. 222. Alexandri Magni preceptor. *ibid.* 682. Aristoteles *καταρχει*. *ibid.* 26. Argumenta. *ibid.* 37. Syllogismi Aristotelis. *ibid.* 237. Aristoteles huius principis Philosophorum. 2. tom. 707. Prosa scripsit. *ibid.* 332. 1. thagorica praecipua profectum in libris suis. *ibid.* 506. Aristoteles argumentationibus urbanus. Ariani. *ibid.* 183. Scripsit de testimonio. *ibid.* 318. Opiniones. *ibid.* 558. Spineta. *ibid.* 206. Ex lectione Aristotelis quid cognoscitur. *ibid.* 476
Aristoteles princeps Dialecticorum. 7. tom. 755. Neglectus fuit post predicationem Evangelii. *ibid.* 487
Armatura nostra Christus est. 1. tom. 737
Armenus deposuit pharetras. 1. tom. 679
Armillae quid significant. 1. tom. 1151
Anabasis. 1. tom. 338. Septem libros edidit contra Gentes. *ibid.* 429
Quomodo legendus? *ibid.* 312. Inaequalis est & nimis, absque operis sui partitione confusus. *ibid.* 326
Aroer myrice exponitur. 4. tom. 192
Aromata multa ex India proveniunt. 4. tom. 884
Arraboe definitur. 7. tom. 560. 561
Ex Arraboea ætimator qualis exitio futura est. *ibid.*
Arrogantia diuicilium quam auro carum & gemmis. 1. tom. 358. Arrogantia fuga, & gaudiarum actio. 5. tom. 681
Arseaces vocabatur Persarum rex. 5. tom. 341
Arsenii amputata manus. 2. tom. 569
Artes Ochi filius Persarum rex. 5. tom. 665
Ariathus Episcopus. 1. tom. 449
Arius columna Christi. 1. tom. 705
Ars nulla absque magistro dicitur. 1. tom. 942. Artes quae manu administrantur. *ibid.* 275. Absque do-

docte non possunt assequi. *ibid.*
In antiqui deritque materia, rudi-
cin artis excoquimus materiam.
ibid. 900. Felices artes, si de il-
lis soli artifices iudicarent. *ibid.*
400. Manufacta & oculis parentia
magis probant artifices. *ibid.* Ar-
tes omnes Deus possibiles dedit
humano generi. 2. tom. 716. Nilu-
lus est, quamvis sit ingeniosus,
qui omnes comprehendere possit.
ibid. Artes quas Græci *βαρβαρος*
vocant. *ibid.* Notantur aliz per-
mutæ. *ibid.* Aliud sunt artes,
aliud id quod per artes est. *ibid.*
702. Ars apud barbaros pretiosissi-
ma, quæ 2. tom. 1012.
Artas mensura Ægyptiaca, facit
modios viginti. 4. tom. 75
Arabianus septem mensibus Persarum
rex fuit. 5. tom. 40. & 665
Artaxerxis sententia corrigitur ab E-
sther. 2. tom. 792
Artaxerxes Longimanus Persarum rex
5. tom. 665
Artaxerxes Mnemon XL. annis Per-
sarum rex, Alfuerus ab Hebræis ap-
pellatur. 6. tom. 43. & 665
Artaxerxes Oechus Persarum rex. 5.
tom.
Artaxius Armenorum rex. 5. tom.
892
Artemisia uxoris Mausoli pudicitia
insignis. 2. tom. 311. Fuit regi-
na Cariz, & prædicatur laudi-
bus Ptoemari & Historiconum.
ibid. Mortuum virum semper a-
mavit ut vivum eique miræ ma-
gitudinis exstruxit sepulchrum.
ibid.
Artemis, est Diana. 3. tom. 99
Artemionis dogma instauratum. 2.
tom. 913
Artifices optimi de artibus iudices.
41. tom. 666. Artificum inclu-
sorum auri ac gemmarum ars a-
pud Barbaros pretiosissima. *ibid.*
1011. Artifices omnes suæ ar-
tis loquuntur exemplis. 6. tom.
224
Atrium maleficarum genera. 4. tom.
127
Atrority hæretici. 7. tom. 439
Atroridinem qualicunque confringere, &
suum fumigantem extinguere, quid?
7. tom. 78
Atroripicium, hæreticorum & in-
cantatorum studium, Babylon &
omnis Chaldaea habuit. 4. tom.
553
Ata quamvis, iustus errasse dicitur.
3. tom. 767
Asclepiades Cyprius. 2. tom. 1009
343. Ordinario Asclepiadis Confes-
soris. *ib.* 879
Asclepiodori. 7. tom. 429
Asella exemplum pudicitie & vir-
ginitatis insignis. 1. tom. 198
Asen-
vatur laudibus suis. *ibid.* 118
Conversatio illius perfectæ viræ
norma est. *ibid.* In utero ma-
tris benedictur. *ibid.* Ejus vir-
tutes, quantæ. *ib.* & 1099.
Nunquid vendidit & indura tunc
cum fusciorum se se Domino con-
fessurum. *ibid.* Amor solitudinis.
ib. Non novit alloquium viri.

As. Juge jejunium & in quadra-
gelina duplicatum non nocuit fa-
stidii. *ibid.* Duritie camelorum
de genibus obcalluit præ orandi
frequentia. *ib.* In omnibus sic fuit
modesta, ut omnibus proponatur
imunda. *ib.*
Asellus in via quam lassus fue-
rit, diverticula quatit. 1. tom.
687
Aser in beatitudinem, vel in divitias
vertitur. 1. tom. 292
Asianus tumor Attico siccatur sale.
1. tom. 935
Aina Balaam in quo felix. 7. tom.
238
de Atinæ pullo soluto. 7. tom. 359
Aini sepultura, quæ? 4. tom. 992
Ainius Pollio. 2. tom. 485
Afor, metropolis omnium regnorum
Philisim. 3. tom. 145
Aspectus nullus est etiam in domo
eius. 1. tom. 96
Aspri Commentarii in Virgilium, &
salutium. 2. tom. 472
Asia, civitas. 1. tom. 344
Asaph propheta. 1. tom. 494
Assimilatio Dei in manibus Prophe-
tarum. 6. tom. 140
Alterici & Obeli in interpretatione
Scripturæ, quid significant? 1. tom.
712. Alterici & Obeli in versio-
ne Hieronymi. 2. tom. 665
Assuerus vocatur Artaxerxes a Se-
ptuaginta. 2. tom. 792. Somnus
assuetus ab oculis ejus, quare?
ibid. Nonnulla de eodem referuntur.
ibid.
Assyrii & Chaldei in septentriona-
li plaga juxta Judææ situm. 4.
tom. 87. Regnum Assyriorum ve-
tustissimum & quondam potentis-
simum. *ibid.* 435. Assyrii MCCC.
annis regnum Aliz, Ægypti, &
Libyæ possederunt. *ib.* 114. LXX.
annis regnum Assyriorum fuit in
Jerusalem. *ib.* 231. Enumeratio
regum Assyriorum, qui populum
Israel expugnaverunt. *ib.* 455. Græ-
ci auctores descripserunt bella As-
syriæ gentis. *ibid.* 227. Veteres
Assyrii, appellantur Syri. *ibid.*
209. Tradunt Hebræi Assyriorum
corpora cremata fuisse illis ve-
stibus. *ib.* 147. De eorum exer-
citu X. tantum remanserunt jux-
ta eosdem. *ibid.* Assyrii & Ba-
bylonii quas regiones tenuerunt.
6. tom. 377. Assyrii & Baby-
lonii terram Aquilonis occupant.
ibid. 795
Alterius Scythopolita. 1. tom. 429
Scripti in Psalmos. *ib.* 753. As-
terii & Apollinarij libri con-
tra Marcellum Ancyranum. 2. tom. 525
Asterius subdiaconus. 1. tom. 634
Atharor Sydoniorum idolum. 6. & 4.
Atharor nomina dicitur ex Geni-
bus. 1. tom. 367. Ea quidam pu-
rant rationabilia esse. 4. tom. 539.
Ordo celestium Aithronum non po-
test mutari. *ib.* 1076. Aithronum
apud Chaldeos observantia est. *ib.*
476
Aithrologi qui? 4. tom. 553. In Chaldaea
frequentes. *ib.* 16
Aithyæ, Byri avus maternus, Me-

dorum rex. 5. tom. 675. Athyæ
gen quidam in Græcis volumini-
bus Darum Medum vocant. *ibid.*
673
de Atlante Calydonia virgine, quid
referunt fabulæ. 2. tom. 306
Attellanarum ludicia. 1. tom. 255
de Qu. Aterio quidam narratur.
2. tom. 439
Athanasius Diaconus. 1. tom. 536
Athanasius Alexandrinus Episcopus.
1. tom. 429. Romam fugit, persecu-
tiones Arianorum declinans. *ib.*
954. Disciplinam Monachorum &
vitam S. Antonii prædicat in hoc
Urbe. *ib.* Ejus Epistolæ lauda-
tur. *ib.* 688. Athanasio quid falso
imputatur. 2. tom. 668. Athana-
sius triumphator ad Ecclesiam suam
revertitur. *ib.* 191. Defendit er-
rorem Dionysii. *ib.* 509. Athana-
sius & Paulinus soli in Oriente
Catholici. *ib.* 411. Athanasii lib-
ri. *ib.*
Athanasius Athridivis Episcopus, I-
thodori successit. 1. tom. 630
Athanasius Papa quid approbat. 7.
tom. 738
Athenum quid? 1. tom. 400. Idem
7. tom. 483
Athenibus concitatus adversus Rufi-
num. 2. tom. 561. Hieronymum
inducit hæreticum ex ejus amici-
tis. *ib.* Latrabat contra Rufinum.
ibid.
Atheniensium civitas idolatriæ fuit
dedita. 4. tom. 604. 980. Athe-
nienium aræ inscriptio. 7. tom.
706. De ea Paulus aliquis muta-
vit. *ib.*
Athenodorus frater Theodori, & ejus
comodes. 2. tom. 905. Discipuli fue-
runt Origines. *ib.*
Athenodorus quid sit. 2. tom. 536
Athletæ suis incursionibus fortiores
sunt? & tamen mori debilius, ut
pugner ille qui fortior est. 1. tom.
798. Nemo Athletæ sine sudore co-
ronatur. *ib.* 37. de Athletis quid
dicitur a Galeno. 2. tom. 340. Mos
Pælestinae & Græciæ in Athletis
exercendus. 6. tom. 896. Athle-
tarum fortitudo quando laudatur.
7. tom. 522
in Athletis suis gloriatur Dominus. 6.
tom. 733. Athletæ Domini, & Athle-
ta luxuria notantur. *ib.* 373
Athyrsi nomen mensis apud Ægyptios
qui octavus Hebæus est, & Novem-
ber Latinorum responder. 6. t.
Atrorid quid? 1. tom. 802
Atroni Democriti & Epicuri. 4. t. 468
Atroni Rex. 1. tom. 518
Atrielabus quid. 6. tom. 576. Differe-
ntia Atrielabi & Bruchi. *ib.* 581. 582
Atrielabo comparata hæretes. *ib.* 583
Atticorum promiscuæ uxores habebant,
& liberos communes. 1. tom. 413
Atticorum humanis vescuntur caribus.
2. t. 335
Atrys, æque cultus. 6. tom. 41
Avaritia radix omnium malorum. 1.
tom. 118. 937. Avaritia, libido,
fraus, idolatria est. *ibid.* 31. Nul-
lus expleat operibus. *ib.* 713. Quis
to amplius habuerit, plus requirit,
& neque copias, neque inopia mi-
nui-

nuitur. *ib.* Concremit leges, gehennae flammam spicit. &c. *ib.* 637. Infernum imitatur avaritiam. *ibid.* Quicquid habuerit, plus requirit. *ib.* Minus putat ab eo quod cupit, omne quod possidet. *ib.* In conviviis non cibos vorat, sed in iustitiam. *ibid.* In iudiciisurgia misceatque discordias. *ibid.* Invidiam parturit, & quasi ebria fluctuat. *ib.* Unum habet mensuram, extra mensuram semper iugurere. *ibid.* Comparatur luxuriosis, & mala quae perpetrat, recensentur. *ib.* Ardemus avaritia, & contra pecunias dispansat, auro liquum expandimus, nihilque nobis satis est. *ib.* 913. Melius est non habere, quod tribum, quam impudenter petere quod recondam. *ib.* 264. Avaritia fugienda. *ib.* 116. & 169. Timor Dei instabilem levitatem compescit. *ib.* 617. Hanc quasi fœneratorem pestissimum declinamus. *ib.* 608. Quos custodes habeat, avaritia, demonstratur. *ib.* 934. Accusatur avaritiam & larro potest. *ib.* 265. Radix avaritiae, cura Gentilium. *ib.* 116. Avaritia occasio est nullis nomen pauperum. 2. tom. 21. Delicæ & epularum varietates, fomenta avaritiae sunt. *ibid.* 341. Avaritia neque copia, neque copia minuitur. 3. tom. 430. Avaritia inter idola condemnatur. 4. tom. 36. Avari & raptores, servi sunt manumorum. *ib.* 576. Avaritiae vitium damnat Hieronymus. 5. t. 283. Avaritia bona & mala. 6. t. 618. Avaritia immunditiam fovans. 7. tom. 640. 643. Avarus eget semper. 1. tom. 627. Et tantum deest quod habet, quantum quod non habet. *ib.* Quid convectus avaris, elemosynam negantibus. *ib.* 118. Avarus semper eger. 3. tom. 430. Scilicetum paritate se cruciat, aliis devoranda conservans. *ibid.* 433. Avarus idolatra dictus. 7. tom. *ib.* Auditors non orthodoxos sic lepos, ut magis iudices, quam sequearis. 1. tom. 688. Audacia, quid sit? 1. tom. 605. Audacia effrenata quo non erumpat? 2. tom. 554. In Audientium arbitrio grandia semper ponuntur. 1. tom. 308. Non est tam sollicita de Audientium fide, simplex & pura laudatio. *ib.* 512. Auditorum lacrymae sunt Doctoris laudes. 1. tom. 263. Auditor prudens in Ecclesia necessarius. 6. tom. 61. Auditor vitiosus notatur. 7. t. 114. aliter Audita, aliter vite narratur. 2. tom. 521. Non aequè inimici audiunt & amici. *ib.* 409. Audius in Scripturis sanctis non aures, sed corde percipitur. 6. t. 169. Spirituales & terrenti diverto modo audiunt. *ib.* Averso sumitur pro pena. 1. t. 1087. Aves vagæ non incidunt in eadem pedicæ & retia. 1. tom. 283. Aves exquisitè ad cibum. *ib.* 504. Phasides Aves, & genæ volucres. *ib.* 618. Aves quid agant ut de-

ferant ferus suos. 4. tom. 423. Aves & belliz non abicillos arborum ramos, sed cadavera devorant. *ibid.* Audidiorum virtus non minor in luctu quam in bellis. 1. tom. Augures Chalædeorum multi. 4. t. 553. Augustinus hortatur Hieronymum ad palinodiam. 1. tom. 407. Videtur iactare doctrinam. *ib.* 640. Epitola Augustini ad Hieronymum difficile fœderabatur. *ib.* 752. Novo syllogismo utitur Augustinus adversus Hieronymum. *ibid.* Huic respondet sanctus Doctor. *ib.* 753. Quo honore habebatur ab Hieronymo. *ib.* 949. Ad illum remittit interrogantes de origine animæ. *ib.* Censetur ab Hieronymo ledere amicis, & necessitudinis iura violare. *ib.* 640. Amici Hieronymi accusabant Augulinum vanæ gloriæ. *ibid.* 638. Quare non vult Augustinus interpretationem ex Hieronymo Hieronymi legi in Ecclesiis. *ib.* 781. Magis optat legi in Iona propheta cucurbitam, quam hederam. *ibid.* Laudar scripta Hieronymi. *ibid.* 404. Quid dicit de libro ejusdem, de Scripturis Ecclesiasticis. *ib.* 408. Laudet Augustinus interpretationem Evangeliorum ab Hieronymo factam. *ib.* 637. Quare Augustinus suscepit illum in emendatione novi Testamenti. *ibid.* 753. Quid rogat ab eodem. *ib.* 301. Augustinus optat agere de Scripturis cum Hieronymo serio potius quam ludo. *ib.* 762. Duos libros Augustinus Hieronymo dedicat. *ib.* 1043. Fulgent omni eloquentiæ splendore, laudantur & ingenium Augustini celebrat Hieronymus. *ib.* Illis respondere Hieron. non potuit. *ib.* Utterque cruditionis causis differit. *ib.* Animus Hieronymi in Augulinum. *ib.* Quem honorem deferret Augustinus libris Canonicis. *ib.* 762. Si quid in illis videret contrarium veritati, id tribuit colici mendofo, vel interpreti non intelligenti quod dictum est. *ibid.* Aliis Interpretibus quem sensum præbet. *ib.* Hæreticorum factiones extinxit. *ib.* 1067. In orbe celebratur, illumque Catholici ut conditorem antiquæ fidei venerant. *ib.* Omnes Hæretici deestantur eum. *ibid.* Deplorat Augustinus discordiæ causam Hieronymi & Rufini. 753. & 754. 759. In illa Hieronymum non reprehendit nec culpam in illo agnovit. *ib.* 303. 771. 780. Scripsit contra Faustum Manichæum. *ib.* 771. Confirmat verbe Hieronymi. *ib.* Amor pacis & fraternæ dilectionis in Augulino. *ibid.* 782. Plects venerabatur illum. *ibid.* 751. Vixit Augustinus gentia. *ib.* 175. Non multum distat a sententia Hieronymi. *ib.* 782. Postea Augustinus sententia, nullus post priores audebit loqui & scribere. *ib.* 783. Soliloquiorum libri Augustini, & Commentarii in Psalmos. *ib.* 640. In quibusdam arguntur. *ib.* Ejusdem laudes. *ib.* 150. fit libri

ad Marcellinum & ad Hilarium. *ib.* Hæresis Cælestiana Augulini & Aitypi opera jugulari est. *ib.* 1067. Augustus ab Herode honoratus. 1. tom. 703. Augulorum mensie militat orbis, & terræ æmaria ferunt. *ib.* 502. Augulius vii Antonium & Cleopatram superavit. 1. tom. 738. Vide Cæsar. Avidius feminea. 7. tom. 155. Avienus. 7. tom. 706. Aulon campi nomine apud Palæstinos. 1. tom. 446. Aulon, non Græcum vocabulum, sed Hebræum. 3. tom. 139. Aura popularis duræ pestissimæ. 1. tom. 572. Prosperior rerum aura quomodo temperant. *ib.* 688. Auria quid? 1. tom. 431. Aurclii Victoris historia. 1. t. 54. Aurelianus. 2. tom. 303. M. Aurelius Antoninus Macrobius Cælestis. 2. tom. 993. I. Aurelius Commodus. 2. t. 837. Aures incrementæ, quid significent? 4. tom. 884. Docentur & auribus corporis, & sensu animæ audiri. *ib.* 550. pro Auribus portæ sumptæ. 6. t. 448. Aureum Sauri sæculum fabulis. *ib.* 420. aurum & Judæitarum comparationem. 4. tom. 149. Auriga Gæzenis percussus a dæmone, curatur. 2. tom. 20. Aurum depone re incipientium est, non perfectorum. 1. tom. 433. A quibus contentum. *ib.* 735. Aurum invenit difficultas. 2. tom. 254. Quid cogit facere auri fames. *ibid.* 4. Aurum est Deus avari. 4. tom. 42. Aurum atque argentum possidentes non liberat. *ib.* 74. Quid in factis ligandi. *ib.* 75. Mos antiquis condendi Aurum & ornamenta in sepulchris. *ib.* 393. Est Indus locus, in quo Aurum optimè nascitur. *ib.* 242. de Antonio quid dicit Hieronymus. 1. tom. 791. De eodem, quid dictum. *ibid.* 732. Aulter floribus inimicus. 1. tom. 341. hamus corporis pestilens. *ib.* Autelycus. 2. tom. 867. Avenicus Arius. 1. tom. 7. 41. Auxilium. Quos non possumus re, consilio adjuvare debemus, & solatio fovere. 3. tom. 445. Azazel regis Damasci crudelitas. 6. tom. 226. 227. Azouus, urbis potentissima Palæstina. 4. tom. 218.

B

Baal idolum Sideniorum. 4. tom. 407. Idolum Baal positum in Templo. *ib.* 672. Baal status vocabatur idolum Zeli, & posita erat ad viam Aquilonis. 4. tom. 84. Baal interpretatur superior & devotio. 6. tom. 17. Item interpretatur *exor, habens. ibid.* 24. Baal delubrum in valle filiorum Ennom. 4. tom. 974. Baal fidei Baal idolum, Aillyrium religio à Nino in honorem Belis patris consecrata. 5. tom. 264.

264. Baal cultus ab Achabo inven-
tus. 6. tom. 122. Baal vocatur imago
Zeli. 6. tom. 679. Eit idolum
Sidoniorum. *ib.* Sidonii & Phoe-
nicee hunc appellabant Baal & Beel.
ib. Baal idolum juxta Jerusalem. 7.
tom. 62
Babylus Ecclesie Antiochenae Ponti-
ficis in carcere mortuus 2. tom. 395
Antiochia pallus est, & ductus Cae-
sarem. *ib.* 903
Babylon ex confusione linguarum no-
men accepit. 4. tom. 143. Medorum
& Persarum impetu subversa. *ib.*
169. A Chaldeis condita est. *ib.*
tom. 549. Fuit metropolis Chaldeo-
rum. *ib.* 169. Babylonis circuitus, e-
jusque capitolii altitudo, & rerum, qui
in ea habebantur, magnificentia
exponitur. *ib.* 180. Hebraice
Babel dicitur. *ib.* 234. Virgo & filia
appellatur. *ib.* 540. Ejus natura
non est damnabilis, ut volunt heretici.
ib. Babylon & regio Chal-
deorum, montes caliginosi appel-
lantur. *ib.* 933. Cur Babylon dicitur
mare. *ib.* 212. Babylonis crudeli-
tas. *ib.* 202. In Babylone erant ve-
nationes regie. *ib.* 175. Multo uti-
lior est ignis & incendium Babyloni-
um, quam astrologi, & *ib.* 554.
Quid dicuntur contra Babylonem,
ad hujus mundi confusionem & in-
teritum pertinent. *ib.* 235. Babyloni-
um Regnum cur lex non dictum
5. tom. 664. Babilonius mox ex-
tulit Sciarimus uxor Nini. 6.
tom. 24
Baculi pro baculo. 2. tom. 67
Bactri, fenes obijcunt canibus. 2.
tom. 335
Bactroperae Philophi. 7. tom. 38
Baisanes Diaconus, in quo laudandus.
2. tom. 30
Belam futuræ Christi mysteria aper-
te prophetavit. 1. tom. 463. Ba-
lam de Hirpe Bæ, in libro Iob
dicitur Eliu; primum vir sanctus
& Prophetes Dei, postea per inobedi-
entiam & delictum munus
Divini vocabulo nuncupatur. 3.
tom. 339. De Fathura civitate fuit.
ib. 214
Bello alius Salisa nominatur. 3. t. 326
Bellula quanto plus retrahitur, tanto
fortius mittit. 2. tom. 240
Belusnam calor novam adolescentem
languinem non incendat. 1. t.
505. Earum fomenta non querat,
qui colorem corporis, & juvenum
frigore cupit extinguere. *ib.* 936
Belneaurum bellens fopit laves fu-
ciantur. *ib.* 687. Ut laves Balneis,
cathidus detrahatur. *ib.* 289
Bilsumus ab hereticis excoigatum no-
men. 1. tom. 453. Balsamus quid 2.
tom. 393
Bisumum & poma palmarum gignuntur
apud Balam urbem. 3. tom. 167
Belshazar rex non fuit filius Nabucho-
donosor. 5. tom. 671. Quid fuit
Iosephus de rege Belshazar. *ib.* 676
Baptismus sine Spiritu Sancto ad salu-
tem non sufficit. 1. tom. 420. Ab eo
tempore censetur, ex quo in
Christo renascimur. *ib.* 336. A-

quæ in baptismo consecrantur ad-
ventu Spiritus Sancti. *ib.* 595. Tyro-
cini nostri dies, baptisimus est.
ib. 29. Parvulus in baptismo vin-
culo parentis solvitur. *ib.* 413. No-
vum hominem facit, & ex toto no-
vum creat. *ib.* Omnia crimina.
Christi fonte purgantur. *ib.* 415
Redemptio veterum peccatorum in
aquis baptismi reperitur. *ib.* 700.
Ter baptismum confusit fumus
Christo in morte. *ib.* 421. Per-
multa, quæ ad potentiam baptismi
pertinent. *ib.* 422. *Ep. 169.* In ba-
ptismate, in Sacramenti verba jura-
mus. *ib.* 29. Quibus verbis Chri-
stiani renunciabant diabolo in illo
ib. 984. Origenis sententia de ef-
fectu illius. *ib.* 199. Baptizantur in-
fantes quare. *ib.* Jubentur Apo-
stoli baptizare in mysterio Trini-
tatis. *ib.* 420. Baptisimum imperfectum
sine invocatione Spiritus S. 2. tom.
530. Verum & legitimum Eccle-
siae baptismum. *ib.* 180. Perfec-
tum non potest dici, nisi quod in
cruce & in resurrectione Christi.
ib. 179. In baptismo ter caput
mergebatur. *ib.* 183. Egressi lac &
mel praeigunt, quare? *ib.* Nec-
que enim aqua lavat animam, sed
prius ipsa lavatur a spiritu. *ib.* 177.
Quid fit homo per baptis-
mum. *ib.* Conferunt in nomine SS.
Trinitatis. *ib.* Nullum est sine Spi-
ritu Sancto. *ib.* 177. 179. De quo
liberati sumus per illum. *ib.* 742.
Vetera peccata consciunt, novas
virtutes non tribuit. *ib.* 719. Bap-
tismus præterita donat peccata, non
novam ferat iustitiam. *ib.* 731.
Quo sensu aequales non elicit
fuspicientes. *ib.* 239. Nullus fit ef-
fectus sine vitio, quomodo qui
statim procedunt de Christi fonte.
ib. 800. Solemne erat in lavato
interrogare de religione. *ib.* 184.
Baptismi effectus. *ib.* 489. Quid
oriuntur communiur post bap-
tismum? 800. Dum Joannis baptis-
mus tribuit plusquam habuit, Do-
minicum destruit. *ib.* 179. Corvus
& columba emissi de Arca Noe ty-
pus baptismi. *ib.* 195. Verba Psal-
mistæ convenientibus surgentibus de
fonte baptismatis. *ib.* 800. Baptis-
mi solum sacramentum peccata di-
mittit. 4. tom. 22. Baptismus &
martyrium dedicata in aqua & san-
guine lateris Christi. *ib.* 651. In
Baptismo nulla personarum diffe-
rentia. *ib.* 602. In Baptismo ho-
mo aquam tribuit, Deus autem Spi-
ritum Sanctum. *ib.* 66. Renascen-
tes in Baptismo, comparantur
herbis virentibus. *ib.* 525. Bap-
tizantur alii Baptismo ignis, alii
Baptismo Spiritus Sancti. 5. tom.
588. Mundamur in Baptismo fide
Christi. *ib.* 441. Gratia salutaris
Baptismi offertur. *ib.* 688. Ni-
hil in Baptismo commendandum est.
ib. 940. Baptismus & penitentia
quo sensu portæ dicitur. 6. tom.
686. Verum Baptisma in Spiritu
Sancto, & mysterio SS. Trinita-
tis. *ib.* 202. Baptismi effectus. *ib.*

907. Christum Baptismi perditio,
non ideo desperandum. *ib.* 695.
Baptismus in Pascha & Penteco-
ste conferunt. *ib.* 921. Quid nobis
præcipitur in Baptismo. *ib.*
683. Apostoli baptizant in nomi-
ne Patris, & Filii & Spiritus
Sancti. *ib.* 415. Baptisma datur in
nomine SS. Trinitatis. 7. tom.
19. 243. 610. Trina immerio in
Baptismo propter mysterium Trini-
tatis. *ib.* 610. Patium in Baptis-
mo. *ib.* 18. In secunda generatione
signaculum Creatoris accipimus.
ib. 600. Baptismi sacramenti effica-
cia etiam in parvulis. *ib.* 289. Cur
baptizantur parvuli. *ib.*
Baptizandi confusio in Ecclesia. 2.
tom. 419. Manus imponuntur ba-
ptizatis ad invocationem Spiritus
Sancti. *ib.* 180. Presbyter & Dia-
conus jus non habent baptizandi si-
ne Iulione Episcopi. *ib.* 182. Nec-
cessitate cogente, licet licet bapti-
zare. *ib.* Qui sciens ab hereticis bap-
tizatus est, erroris veniam non me-
reatur. *ib.* 184
Bar apud Hebræos diversa significat.
2. tom. 475
Baracia Doctor Hebræorum, quem
unum vel maxime admirabantur Ju-
dei. Hieronymi tempore. 3. tom.
424
Baras quidam imperite arbitrantur
Debitum fildum. 1. tom. 293. & 2.
tom. 469
Baranina Præceptor Hieronymi. 1.
tom. 534
Barbarorum crudelitas nemini parens.
1. tom. 464. Impetus Barbarorum in
varias regiones. *ib.* 949. Barbaro-
rum corpora Romanis coartibus
rectiori carent, quare? 5. tom. 147
Barbam superioris labii mysticam vo-
cant Græci. 3. tom. 3
Barba decor indicium est virilitatis
4. tom. 114. Barba capitisque rasu-
ra luctus indicium fuit. *ib.* 186.
Barba decor indicium est virilita-
tis. 5. tom. 49
Barbelon portentosum nomen. 1.
tom. 453
Berbelus quid. 2. tom. 393
Brice oppidum. 1. tom. 972
Berchochab auctor seditionis Juda-
icæ. 2. tom. 659. Supplam in ore
succentur venientibus, ut flammæ
evemete pateretur. *ib.*
Bardefanes Babylonius. 1. tom. 425.
Bardefanes Babylonius, quid nar-
rat? 2. tom. 346. Idem. *ib.* 871. Bar-
defanes, (cujus etiam Philopoli ad-
mirantur ingenium. 6. tom. 196
Barabas, quid significat? 2. tom. 475
Barnabas clementis Paulo 2. t. 263
Barnabas Cyprus. *ib.* 839. Ejus e-
pistola inter Apocryphas Scrip-
turas habita. 5. tom. 489
Bartholomæi interpretatio. 2. tom. 475
Iuxta Christum prædicavit in India
idem Barthæ Evang. *ib.* 875
Barraba quid fons. 7. tom. 269
Rursum, quid significat? 7. tom.
123
Baruch libellus editioni LXX. copu-
latur, nec habetur apud Hebræos.
4. tom. 833. Baruch imminet
Ægy-

- Ægypti** captivitatē morte viasse, Hebræi dicunt. *ib.* 456. Baruch interpretat. 7. tom. 546
- Babān** Arabiæ regio. 4. tom. 39
- Babilicæ** floribus ornari, & ramificulis. 1. tom. 340. Opibus privatorum extractæ Babilicæ. *ib.* 207
- Babilidis**, luxuria magistri, hæresis fœvens per Hieroniam. 1. tom. 453
- Idem** magistri luxuriæ. 2. tom. 331
- Babilidis** porta verborum. *ib.* 197.
- Impia** commenta. *ib.* Vigniti quatuor volumina Babilidis hæretici. 1. tom. 861. Ejus mysteria, quæ? *ib.* Mortuus est in Alexandria. *ib.* Babilides hæreticus. 5. tom. 784. 818.
- Ejus** error. 7. tom. 1. & 685; Babilides & cæteri hæretici non habent Evangelium Dei. *ib.*
- Basilus**, Cappadocium Episcopus. 1. tom. 429. Basilus idem. *ib.* 520. S. Basilii Commentaria in Iliam citantur. 4. tom. 237
- Balthæzæ** quid? 1. tom. 99. & 4. tom. 823. *ib.* 169.
- Bathoneus** Porphyrius cur dictus. 7. tom. 371
- Batus** dicitur in liquidis, Erii in aridis. 4. tom. 75
- Baum** Ægyptium Monasterii nomen. 2. tom. 95
- Beatitudo** nullo temporum fine claudenda est. 1. tom. 620. Felix & omni dignus Beatitudine, quis sit? *ib.* 298. Æterna lætitia nulla vitiorum mole extenuatur. *ib.* 569. Beatitudo cælestis, quanta? 7. tom. Nulla conditio excluditur ab illa. *ib.* 721. Beatitudo perfecta, quæ sermone docueris, opere complectere. *ib.* 26. In quo loco Beatitudines docuit Christus? *ib.* 23. Olyvia Beatitudo martyrio terminatur. *ib.* 24. Exemplo vineæ demonstrantur in doctrina singuli Beatitudinum proventus. *ib.* 461. Beatitudinis finis, cognoscere Deum. 5. tom. 460. *Vide* Cælum Paradisus.
- Beatus** quis prædicatur? 1. tom. 92. Impossibile est Beatum ac felicem quemquam esse in hoc mundo & in futuro. *ib.* 798. Beati qui vocantur non propter virtutem, sed propter munera, præcipitabuntur in morte. *ib.* 141. Beati qui propter iustitiam vœntur. 4. tom. 755
- Beel** Sephon. 1. tom. 473
- Beeri** a quibusdam *lux* mea exponitur, rectius vertitur *purus meus*. 6. tom. 1. Pater Osee Propheta. *ib.*
- Bel** idolum, a Græcis vocatur Belus, & a Latinis Saturnus, 4. tom. 544. Huic immolabantur hostiæ humanæ. *ib.* Belis idolum. Agyptiorum religio eret. 5. tom. 264. Hanc consecravit Ninus in honorem patris sui Belis.
- Belian**, pro quo multi Belian legunt. 7. tom. 659
- Beelphegor**, idolum Moab cognomen to Basil, quem Latini Priapum vocant, 3. tom. 170. Beelphegor idolum consecratum in Nabo. 4. tom. 385. Beelphegor idolum, quid? 6. tom. 68. Qui ididum deservunt, nihil colunt in Deum. *ib.*
- Bella** & ruinas horret Hieronymi animus persequi. 1. tom. 344. Omnia cætorum nomina in bellis percurrere non potest Hieronymus. *ib.* 345
- Periculofum** est ea quæ in illis eveniunt, dicere. *ib.* Barbarorum pugnam bella domestica superant in Oriente. *ib.* 464. Intellum bellum periculofum est. *ib.* 402. Bella civilia & hostilia quibus alicui Diogenes excitari. 2. tom. 40. Unde bella, & rixæ? *ib.* 764
- Bellum** bonum milium a Christo. 7. tom. 64
- Belzebub**, sive *Belzebul*, non Belzebub legendum. 3. tom. 97. Idolum Accaron. 7. tom. 61. Ejus interpretatio. *ib.*
- Benedicere** pro maledicere. 1. tom. 794
- Benedictio** & supplicium nominibus & operibus procul distant. 1. tom. 635.
- Benedictio** panis & olei. 2. tom. 49
- Benedictiones** terrenæ & spirituales. 7. tom. 546. 547
- quem** per Beneficia non intelligimus, sentimus per tormenta. 5. tom. 79
- Beneficentia** Dei magnitudo nobis Deum proprium facit. 6. tom. 412
- Beniamin**, quid significat? 1. tom. 395
- Tribus** Beniamin propter Paulum reservata. *ib.* 659. Præcurrit raptum Sabinarum a Romulo. *ib.* 703
- Benigna** mater Aguruchiz. 1. tom. 900. annos viduitatis implevit. *ib.*
- Benignitatis** definitio, & a bonitate eius differentia. 7. tom. 511
- Benith** construxerunt Samaritani, qui de Babylonis regione tranierant. 3. tom. 179
- Benon**, interpretatur *filius doloris* mei. 1. tom. 693
- Berilli** Dialogus. 2. tom. 899
- Beris** mons in Armenia, in quo erant vestigia quædam ære Noe. 3. tom. 126
- Berfabæ** civitas juramenti, nomen sumit a fontibus. 1. tom. 419
- Berosus** scripsit historiam Chaldeorum. 5. tom. 651
- Beryrus**, colonia Romana. 1. tom. 695
- Bellorum** feritas. 1. tom. 334. Bellorum cachinus. 2. tom. 312
- Bestiarum** diversarum quidam allumunt imagines. 5. tom. 136
- ad** Bestias pugnasse Romæ Ignatium. 7. tom. 262
- Bestiæ** pro feris gentibus accipiuntur. 4. tom. 1030. Bestiæ pessimæ terris vastatis inducuntur. 5. tom. 56. Bestiarum omnia genera Gentilium fuit adorabat religio. *ib.* 86. Bestiarum omnium simulacra divino cultui in Ægypto consecrata. *ib.* 670
- Beta**, genus oleis vilissimum. 4. tom. 698. Ægorantium cibus est. *ib.* Varii status fidelium per eam designantur. *ib.*
- Bethacherna** vicus prope Jerusalem. 1. tom. 881
- Bethania**, domus obedientia. 7. tom. 164.
- Bethaven**, domus iniquitatis, & iniquitatis. 6. tom. 43. Nonnulli voluerunt eam domum solis, id est Ecclesiam Christi. *ib.* 44. Cui Serpentina verterit, domum videtur.
- Betharam** a Syriis Bethramtha, ab

- Herode** in honorem Augusti, Libias vocata. 3. tom. 172. 174
- Bethesda** lacus visus & virtus. 2. tom. 117
- Bethel**, hoc est, *domus Dei*. 1. tom. 798
- Bethel**, quæ prius vocabatur *domus Dei*, postea Bethaven dicitur, id est, *domus inanis* & *idoli*. 6. tom. 453
- Bethfago**, mois Modibaturus. 3. tom. 214
- Bethleem**, interpretatur *domus panis*. 1. tom. 608. Augustissimus oris locus. *ib.* 312. Bethleem augustinus Roma. *ib.* Pia exercitia in Bethleem. *ib.* 208. Bethleem in tribu Zabulon, & Bethleem in tribu Iuda. 3. tom. 177. Civitas angustius Roma. *ib.* 381. Bethleem pauperula gloriæ sanctitatis possidet. quæ Jerusalem excedit. 4. tom. 676
- Bethleem** & Ephraim duo episcopi loci nomina. 1664. Bethleem dplex. 7. tom. 14
- Bethoron** inferior & superior dicitur a Salomone condita. 1. tom. 696.
- Visa** bellorum tempestate deleta sunt. *ib.*
- Bethpage** domus maxillarum, in monte Oliveri. 1. tom. 701. Quid significat. 7. tom. 159. Ejus situs. *ib.*
- Bethfabæ** quo sensu sanctificata laudatur. 1. tom. 585
- Bethsida**, quid significat? 5. tom. 339
- Bethsaida**, urbs Galilee. 7. tom. 71
- Bethsur** vicus in tribu Iuda. 1. tom. 798
- Bethula**. 3. tom. 52
- Biarchus** quidam? 3. tom. 415
- Biblia** Hebrea a LXX. Interpretibus corrupte versa. 2. tom. 520. Ab Aquila, Symmacho, Theodotione, quomodo translata. *ib.* 528. Biblia Græca ab Origene, quomodo revisa. 1. tom. 646. *Vide* Scripturæ.
- Biblicæ** Epistolæ quid? 1. tom. 341
- Volitant** trans flumina Æthiopie. 2. tom. 741
- Bibliotheca** Ecclesiarum. 1. tom. 245
- Omnes** Ecclesiarum Bibliothecæ quis damare cogitur? *ib.* 752. Cæsariensis Bibliotheca. *ib.* 547. 724. In illa quid esset. *ib.* 835. Eadem Bibliotheca laudatur. 7. tom. 734
- Bibliotheca** Divina, quæ? 2. tom. 915
- Bibliothecarum** historias Polybius, & Diodorus scribunt. 5. tom. 718
- Bigamus** primus quis? 1. tom. 907.
- Vide* Digamia, Digamus.
- Bile** exemplum pudiciæ. 6. tom. 31
- In** quo insuper laudatur.
- Bitumen** ex monumentis ære non allevabit, & eo utebantur qui exspiant. 3. tom. 121
- Blasphemia** pater prima fronte. 1. tom. 1040. Simulas redintegrari potest blasphemia veniam non meretur. *ib.* 533. Non necesse habere convinci, quod sua professione blasphemum est. *ib.* 1040. Blasphemia veniam non meretur. 2. tom. 467. Aperta indignationem flagitat. *ib.* 402. Blasphemæ auditu vestimenta scindi solita. 4. tom. 459. Blasphemæ natura & ortus. 7. tom. 637
- Ab** omni peccata scinda est. *ib.* 759
- Blasphemare** Discipulos Christi, non oportet. *ib.* Blasphemia nullo tempore remittenda. *ib.* 81
- Blasph.** 2. tom. 685

Beſilla Eufochii foror vidua eſt ſe-
pſimo meſe. 1. tom. 98. Inter ſu-
per incipientis ardorem, confuſa-
m operis percipit coronam. *ib.* 180
Per trinita dies iugiter adiut ſi-
ſtribus *ib.* 174. Inde ejuſ converſio.
ib. & ſeqq. Eju� exercitia & veſti-
mentis. *ib.* In morte Beſilla omnes
virtutes deſecerunt. *ib.* 176. Vidua
vixit annorum, adoleſcentula voca-
tur. *ib.* Naturæ dotes, quæ? *ib.*
Perſectæ eminebat in uſulanguinis.
ib. Eju� humilitas, ceteræque vir-
tutes. *ib.* Brevis moritur ſele com-
mendar orationibus aſſiſtentium. *ib.*
Nobiles inſexequiſ præſunt, & vela-
mentum aureum ſereno obtulerunt. *ib.*
Quid tunc clamaſſe de celo vide-
bit. *ib.* Beſilla in brevi vita ſpa-
tium multa virtutum tempora com-
plevit. *ib.* 285. Lacrymas Paula
matris ſux obſurgere dicitur. *ib.* 183
Hieronymus Beſilla pater ſpirituſ,
& nutritus caritate. *ib.* 177. Studium
Hieronymi in illam. *ib.* 184. Quo
tempore ſcriptiſ Hieronymus ſuper
dormitione Beſillæ. *ib.* 457. Muſi-
ſtatio populi in ejus morte. *ib.* 184.
Beſilla mater Paulæ. *ib.* 691.
ſcripſit. Græcorumque proci-
pines eſt. *ib.* Beſilla quid eſſaſia-
vit ab Hieronymo. 2. tom. 632.
Beſilla quid item ab eo ſagita-
verit. 7. tom. 245
Boia vulgo dicebantur torques dama-
torum. 3. tom. 43
Bonum omne quod habemus, guſtus
eſt Domini. 1. tom. 1034. Scire bo-
num, judiciuſ eſt; facere, laboris.
ib. 106. Illud commune eſt cum
pluribus, hoc cum paucis. *ib.* Bona
apud aliquos in proſupſito ſunt, in
aliis longo uſu diſcimus. *ib.* 287.
Sciendum eſt bonum, ut declina-
mus a malo. *ib.* 941. Non ſufficit
ſcire, quod bonum eſt, niſi cuſto-
diatur attentius quod eſcimus eſt.
ib. 106. Vix laborantes & ſudantes
mala bonis poſſumus immutare. *ib.*
617. Niſi oderimus malum, bonum
amare non poſſumus. *ib.* 941. Pro-
videndum bona etiam coram homini-
bus. *ib.* 912. Impoſſibile eſt, ut
præſentibus bonis & futuris fruatur
bonis. *ib.* 798. Bonum pro malo
jubemus reddere. *ib.* 522. Bona in-
differentia. *ib.* 792. In eorum amiſ-
ſione & contentu, non eſt virtus
perſectæ. *ib.* Non ita debemus bo-
na alterius recipere, ut mala quo-
que ſuſcipere cogamur. *ib.* 327.
Bonum Dei eſt omne bonum quod
gerimus. 2. tom. 777. Unuſquiſque
ſecundum vires ſuas quantum po-
tuerit, extendat ad bonum. *ib.*
717. Niſi bono contrarium ſit,
niſi malum. *ib.* 246. Bona & mala
ſuo impuſantur auctori. *ib.* 662.
De bonis ad meliora mutatio, dextere
& potentia eſt. *ib.* 765. Non eſt
injuſtus Dominus, ut tantum
peccata condemnent, & bonorum o-
perum non meminerit. *ib.* Bona in-
differentia. *ib.* 317. Bonum omne
& veritas certo ſine concluditur;
malitia vero atque mendacium ſine
ſine ſunt. 3. tom. 466. Juxta diſpo-

ſitionem Dei bonum eſt unumquod-
que, quum opus eſt. *ib.* 412. O-
mnia quæ in hoc mundo ſunt, bona
quidem per ſe dicere poſſumus; ſed
ad Deum compaſta, pro nihilo re-
putantur. *ib.* 386. Quæ bona ho-
mini dedit Deus in hac vita. *ib.*
449. Bonum niſi niſi virtus, & ni-
hil malum niſi vitium. 4. tom. 159.
Bona a Philoſophis appellantur in-
differentia. *ib.* 607. 645. Bona in-
differentia, quæ? *ib.* 159. Quidquid
boni eſt, ſine Deo dari non poteſt.
ib. 947. Bona, mala, & vitiaſ
Domini quid? *ib.* 1000. Bona vera
non naſcuntur in maledicta terra,
ſed in celo. 5. tom. 859. Non ita-
rum ſequitur, ut quod Bonum non
eſt, malum ſit. *ib.* 231. Boni indi-
gent aſſiduo præceptore. *ib.* 34. U-
nionis bonum. *ib.* 960. Bona falſa,
quæ? tom. 6. 514. Benedictio Dei
eſt quando aſſert ea. *ib.* Bona non
amare, peccati eſt, quanti ſceleris
odiſſe. *ib.* 465. Quid eſt Bonum
querere, & malum repellere. *ib.*
296. Non ſufficit Bonum querere,
& malum repellere. *ib.* 279. Di-
lectio Boni, & odium mali in quo
reponitur. *ib.* Merces diligentiſ
bonum. *ib.* Penarum ſinis, Bono-
rum exordium eſt. *ib.* 525. Bonum
qui operatur? 7. tom. 631. Nullum
ſine virtutibus. *ib.* 552. Nihil bo-
num dici poteſt, niſi ſit voluntas
ut. *ib.* 751. De fonte Chriſto
omne bonum ſit. *ib.* 754. Similem
Deo eſſe, abſolute bonum eſt. *ib.*
777. Non tam initia in bonis lau-
danda, quam ſinis. *ib.* 461. Bona
& mala in quibus poſita. *ib.* 524.
Bonum propter quid faciendum.
ib. 255
Boni & mali videntur ſibi invicem
inſanire. 1. tom. 196. Laudantur
boni, mali condemnantur, quare?
ib. 126. In omni gradu & ſexu bo-
ni & mali reperiuntur. *ib.* 260. In
optimis prædicandis, bonorum ſtu-
dia ad virtutem concitantur. *ib.* 128
Bonitas in qua re ſuſpecta habetur.
2. tom. 251. Bonitas noſtra ex Deo,
peccata ex nobis. 5. tom. 865. Bo-
nitas definitio, & in quo diſſert
a benignitate. 7. tom. 512
Boniti laudes. 1. tom. 18. Eju� ſolu-
tudo. *ib.* 11. Cur piſcis filius voca-
tus? *ib.* Simul cum Hieronymo
ſuit nutritus. *ib.* 12. Hieronymus
ſemper fuit prolixus in Boniti lau-
dibus. *ib.*
Bores. 2. tom. 43. Urbs eſt Sy-
ria. *ib.* 833
Bootes ſidus. 4. tom. 240
Bohorix. 7. tom. 429
Borith, herba fullonum, quæ juxta
ritum Palæſtina in vitentibus, &
humectis naſcitur locis. 4. tom. 850
Eadem, & quid conſtat. 6. tom. 972
Bos & Aſinus ubi pariter leguntur
in ſcripſuris. 4. tom. 12. Bos & Aſi-
nus, quid ſignificent. *ib.* 432
Boſor, quid ſignificat? 2. tom. 442
Boſra, interpretatur caro. 2. tom.
774
Boſra in terra Moab. 4. tom. 442

Boſra, Idumæam *ib.* 247. &
mutant ſignificant. 6. tom. 235
Bovis Ægypti caput deſideravit po-
pulus Iſrael. 4. tom. 556
Brachia Dei, quæ ſunt. 4. tom. 587
Brachium pro opere ponitur. 1. 235
Brachium & pedus de victimis facer-
doti dari ſolium, quid ſignificent.
1. tom. 354
Brachmanx qui? 1. tom. 271. Quid
obſervant in cibis. *ib.* 685
Brennus tantum quod invenerat, tu-
lit. 1. tom. 987. Fuſo apud Alliam
exercituſ, Romanum intavit. *ib.* 914.
Brevis, id eſt, Catalogus. 1. tom. 15
Britannia, fertilis provincia tyran-
norum. 1. tom. 1038. Diſcit Xe-
nodochoſ eſſe in portu Romano.
ib. 466. Britania & Mauritania
tempore Origenis Chriſtianæ. 5.
tom. 917
Brutorum virtus in quo laudatur? 1.
tom. 314
Brutus. 2. tom. 471. Brutus Portum
dixit. *ib.* 312. Que dogmata di-
ſcuntur in Bruto. *ib.* 565
Bubili indomiti. 6. tom. 319
Bubaliſ Ægypti civitas. 5. tom. 393
Buccina & Tubæ differentia. 6. tom.
57. Buccinarum & tubarum uſus,
quando in populo Dei experti. 4.
tom. 150
Bucolia Ægypti. 2. tom. 38
Budda Gymnoſophitarum principis
latere virginis generatus eſt. 2.
tom. 329
Burgundiones. 1. tom. 914
Buriſi manni. 1. tom. 329
Buxus lignum eſt impuribile. 4.
tom. 406
in Buxo erudebant manum parvu-
li. 6. tom. 610
Byſſus pro terra. 1. tom. 368. Byſſus
naſcitur in Ægypto. 5. tom. 306
De Byſſo tenuiſſima in veſte Pon-
tificis filia texuntur. *ib.* 153

C

Acum deſcribit Virgilius. 2.
tom. 787
Cadaver unde dicatur? 7. tom. 347
Cades deſertum. 1. tom. 488. Inter-
pretatio. *ib.* 489. Cadeſa, id eſt
ſeritum. *ib.*
Cadere in ſciem, & retrorſum quid
ſignificent. 5. tom. 23
apud Cannas multa millia Romano-
rum occiſa. 1. tom. 980
Caci triuſque populi ſacramenta
premittebant. 1. tom. 702
Cæcilius Comicos veteres vertit. 1.
tom. 309
Cæcilius Presbyter convertit Cyprian-
um ad fidem. 2. tom. 907
Cadere aliud eſt parentis aſſectus,
aliud contra adverſarios deſervire.
2. tom. 724. Nullus fortiter a ſe-
metipſo caditur. *ib.* 412. qui ex-
cidit, non maior eſt, ſed ſortior illo,
qui ex caditur. 4. tom. 677
Cæmetatium ſimilitudo. 1. t. 625
Cæſar Auguſtus honoratus ab Herode.
1. tom. 696. De Cæſare, quid di-
xit Tullius, *ib.* 398. Cæſaris Au-
guſti dictum. 2. tom. 419. Cæſaris
& Auguſti vocabuli regia apud Ro-
ma-

manos dignitas demonstratur. 5. t.
341. Cæsaris antiquum vocabulum
Principes Romani, etiam apud bar-
baras nationes retinetur. 6. tom. 716
Cæsar. 7. tom. 530. 478. Reges
Romani, Cæsares appellari a Cajo
Cæsare. 16. 177. Augustus Cæsar.
16. 688. Imago Cæsaris a Pilato po-
sita in Templo. 16. 194. *Vide* Au-
gustus.

Cæris unde sic dicta? 1. tom. 696
In ea quæ videbantur. 16. Cæsaria
Metropolis est Palæstine. 2. tom.
447. Exempla præbuit virginum
puellarum. 16. 301. In Cæsarea Ec-
clesia dedicata per Cornelium cen-
surionem. 16. Cæsarea nomen Ma-
zacæ, Cappadocum metropolis,
ab Augusto Cæsare impositum. 5.
tom. 311

Cæsarea Philippi, hodie appellatur
Panaes. 4. tom. 507. Cæsarea Phi-
lippi unde sic dicta, & a quo con-
dita. 7. tom. 121. Nunc vocatur
Panaes, & est in Provincia Phœni-
cis. 16. Turris Stratonis cur, a quo
appellata Cæsarea. 16. 121. & 2.
tom. 883

Cæsarius frater Gregorii Nazianzeni.
2. tom. 942
Cæsaries candida, longitudinem æ-
tatis monstrat. 4. tom. 338. Cæ-
saries & barba virilitatis indicium est.
5. tom. 49

Caina hæresis, quasi vipera contrarium
caput levat. 1. tom. 411. Totum
Christi fidei sacramentum. 16. id.
Afferit quædam esse peccata, quæ
Christus non potest purgare san-
guine suo. 16. Nihil aliud agit,
nisi ut Christus frustra mortuus sit.
16. 411. Caina hæresis instaurata. 2.
tom. 306

Cainati. 2. tom. 187

Cain quomodo intelligitur ad septem
generationes vindictus. 1. tom. 161
& seq. Cain quo signo cognoverit
munera Abel placuisse Deo. 3. r.
310. Vagus & profugus oberravit in
terra. 16. 312. Cain primum ex-
sternit civitatem. 6. tom. 229. 424

Cajus Calgula. 2. tom. 847

Calamus in membrana, charta, vel
alio materia ad scribendum apta scri-
bit. 1. tom. 376

Calamus confractus mystice quid sit.
1. tom. 866

Calamitas. Qui injuste a potenti-
oribus opprimuntur, consolatores ne-
queunt reperire. 3. tom. 418

Calcare terrena, sapientie, scientie,
atque virtutis est. 3. tom. 405

Calcarem lugentes forsitan abijce-
re. 5. tom. 282

Calcarei pedes Christianorum. 4. t.
302

Cæcælus frigidus. 1. tom. 286

Calceos Christus non habuit. 1. tom.
703. Mystice quid significet calceus.
16. Apollolis prohibens calceos.
16. 346

Calculus lapidis genus. 1. tom. 61.
significat verbum Dei. 16.

Calix Dominici furoris indi-
cium. 4. tom. 1017

Calix mortificationem carnis ostendit,
& semper animum ad martyrium

preparatum. 1. tom. 194

Calices & sancta velamina qua vene-
ratione tractanda. 16. 759

Calix supplicii, & calix benedictio-
nis. 5. tom. 822. 829. Calix in Scri-
pturis, quid? 7. tom. 155. *Vide* Al-
fistio. Angustia.

Callides. 2. tom. 566

Callimachus versus Heroici hemi-
chium usurpat. 1. tom. 426. Calli-
machus Cyrenensis Poeta. 7. tom.

707. Quid ei tribuitur? 16. Scripti
de laudibus Jovis. 1. b.

Callirhoe, urbs e qua aquæ calide
prompentes in mare Rubrum de-
fluunt. 3. tom. 321

Calor subitus longum vincit tempore.
1. tom. 17

Calpe, mons. 7. tom. 427

Calvaria, unde sic appellatur. 1. t. 201

Calvaria locus. 7. tom. 232. Qui-
dam suspicatur Adai in eo sepul-
tum fuisse. 16.

Calvitium luctus signum. 4. tom. 952
& 5. tom. 75. 322. & 6. tom. 340

Calumnia novum genus. 2. tom. 654
de Calumniis omnis iniquus nasci-
tur. 4. tom. 640. Calumnia vitium
describitur. 6. tom. 801. Studium &
mendacia Calumniatorum. 16. 331

Cambyfes Cyri filius Ægyptum va-
stavit usque ad Æthiopiam. 5. tom.

352. Idem capta Ægypto Decorum
simulacra in Persas portavit. 16.

710. In amientiam versus, casu e-
quæ, & proprio pignore consiliis.
16. 332

Camelli Madian & Ephra, in typo
bonorum divinum. 1. tom. 500. Ca-
meli dromedarii ruminantes. 2. t. 48

Camellus vox ambigui significatur. 7.
tom. 150. Camelli gibbus sunt pec-
ca. 3. 1. tom. 821

Camilli. 1. tom. 323

Camilla regina Volscorum ob in-
gnem castitatem virgo nominatur.
2. tom. 306. Turno auxilium præ-
buit. 16.

Camilliæ militum. 1. tom. 361. ve-
stimenti militaris. 16.

Campanes hæretici. 1. tom. 39. 411

Cana & Capernaum signorum Chri-
sti familiares. 1. tom. 703. Cana
Latium, de Hebræa lingua sumum
est. 3. tom. 39

Cancer morbus. 5. tom. 927

Candidus Constantii Imperatoris a
demonis possessione liberatus. 2. r.
24. Simpliciter eius rustica. 16.

Candidus fegator Valentiniani 2. t.
509. Dialogus Candidi & Originis.

11. Christum asserit prolatum a
Patre, & demonium pessimæ natu-
ræ. 16.

Canes latrant pro dominis suis. 2. t.
569. Canes, sagacissimum animantium
genus. 4. tom. 12. Canes quomodo
leruntur in rabiem. 7. tom. 116

Canenlis pugna. 1. tom. 118

Canentium laudes Domini dignitas &
perfectio. 5. tom. 490

Cantharus in quo Hæreticorum figura.
6. tom. 619

Cantheris Gallicis nonnulli dimituntur
gaudere. 1. tom. 135

Cantherius acutus sacrilegii S. Hie-
ronymum. 6. tom. 425. Innocen-

tiam suam probat S. Doctor. 16.

Canica mundi igitanda. 1. t. 681

Canica servitium Idolis ululatus
appellatur. 6. tom. 80

cum Canico orare an decessit sit.
6. tom. 633

Canticum Canticorum quod legen-
dum. 1. tom. 688. Cavendum ne
sub verbis carnalibus, & spirituali-
bus intelligentes, vulnereur. 16.

Canticum Canticorum virginum
continet sacramenta. 2. tom. 285

Non significat anorem carnis. 16.

286. Ab Origene explicatum. 16.

500. Est quatuor vocum. 16. 592.

Canticum Canticorum ad eos pro-
prie facit mentionem, qui eam
supersederunt. 3. tom. 384

Canticum Canticorum quatuor bre-
vius est, tanto difficilior. 4. tom.

364. Canticum spirituale quis an-
7. tom. 651

Cantorum vitium. 1. tom. 17

Cantus Ecclesiastici quanam? 7. tom.

692. Quid vinandum in canu, &
optandum. 16.

Capbar-Berucha, interpretatur *Villa*
hereditationis. 1. tom. 711

Captharnas ager. 1. tom. 409. Ca-
pharnaum quid significet. 16. 41

Capillorum ambitio he unus quæ
mate stringitur. 5. tom. 150. Capil-
los tondere lugentium apud Vire-
res confuetudo. 4. tom. 898

Capitum summi Pontificis in vir-
tutibus. 1. tom. 310

Capitis calvitium, luctus est signum.
5. tom. 73

Capitulum suratum squalet. 1. t. 678

Capitodoces habitaverunt in Gasa,
primitis cultoribus interfectis. 5.
tom. 28

Capree vulnerate appetunt dictam-
num. 3. tom. 444. Capree quid na-
cet. 16. Acutus fatus videt. 16.

Capri Commentarii. 2. tom. 809

Caprices quid? 1. tom. 292

Capritivitas inter hostium manus, &
duram necessitatem nihil crudelius
est quam parentes a liberis sepa-
rari. 1. tom. 694. Capritivitas extre-
ma pudorem & imbecillitatem re-
scit. 4. tom. 186. Capritivus Ira-
lis cur in Hofe regis tempora per-
fissimum incidit. 6. tom. 106. *&
seq.*

Capritivorum vincula videantur non
attingere. 1. tom. 579. Tractigre-
nes capritivorum. 16. 345

Capite sano, omnes sensus vigent.
1. tom. 32. Quidquid in membris
lauds est, omne refertur ad caput.
1. 16. 321. Capris motus recessus
& invidia affertur signum. 4. tom.

160. Capitis ornatus corporis cor-
poris dignitas est. 5. tom. 159

Caput obtrinet principalem locum in
ter omnia membra & sensus. 4.
tom. 15. Quum dolet, debilia
16. id.

Caricella velis genus. 1. tom. 361.

Carbo de solboribus. 1. tom. 61

Carbones congregare super caput in-
imici, quid? 1. tom. 821. *& seq.*

Carbunculus ubi nascatur & smarag-
di. 1. tom. 934. Carbunculus lapis,
quid? 4. tom. 94

Car

Carcere clausus humanitas diurna fluctent. 1. tom. 586
 Cardano & fale Perfe in pulmento uli. 7. tom. 697
 Carduenerum mons in Armenia 3. tom. 126
 Cariah-Sepher, interpretatur *viculus litterarum*. 1. tom. 700
 Caritas. 2. tom. 881
 Caritas mater est omnium virtutum. 1. tom. 521. Prærogativa. *ib.* 347
 Menfuram non habet. *ib.* 199. 300
 Omnia potest. *ib.* 3. Caritas non potest comparari, nec pretium habere. *ib.* 13. Nulla necessitas maior est caritate. *ib.* 18. Caritati Dei & proximi in mundo nihil aliud præstatum. *ib.* 620. Prona ad misericordiam, non insultans peccantibus. *ib.* 580. Quos caritas iungit, terrarum longitudo non separat. *ib.* 435. Absentes facit præsentem. *ib.* 347. Caritatis dignitas. 2. tom. 491. Servetur a nobis patienter & leniter caritas animi, vinculum fidei, concordia Sacerdotum. *ib.* 399. Plurimum inordinari est caritas, quod in primo loco debet diligere, diligunt in secundo. 3. tom. 524. Si filius malus est, & domesticus bonus, domesticus in caritate filii collocetur: & si fiet, ut filiorum ordinati sit caritas. *ib.* 736. Vera caritas & a nullo livore violata, quanto augeatur numero, tanto crescit & roboratur. *ib.* 422. Caritas principatum tenet inter virtutes. 7. tom. 510. Eius officia. *ib.* 607. Bonum caritatis. *ib.* 497. 510. Caritas Angelis convenit. *ib.* 407. Sola sine labore est. *ib.* 408. Impugnari in nobis a diabolo. *ib.* Eius possessio rara. *ib.* Sine caritate publicum est latrocinium inter homines. *ib.* 501. Non eadem est in proximis & in uxore caritas. *ib.* 661. Sanitas caritatis. *ib.* 716. Fervet, & gelida. *ib.* Vide Amor, & Dilectio.
 Carmelus mons in Galilea nemoribus confusus. 4. tom. 147. 191. Carmelus duplex. *ib.* 397. Carmeli duo. 6. tom. 225
 Cæmen pertinet ad iustos. 1. t. 1017
 Carnales quando dicuntur, vel spirituales. 7. tom. 501. 504
 Carnales libetuli. 1. t. 324. Carneades quid agebat? *ib.* 237. Carneades, Iulianus discipulus. 2. t. 309
 Veritate et vita auerebat. *ib.* 498
 Carnum ususque ad Diluvium ignotus. 2. tom. 267. A multis rejicitur. *ib.* 242. *Ch. 164.* Putrida carnes ferro cernuntur, & cetero. *ib.* 777. Coma. 1. tom. 704. Eius floribus quibusdam permittitur, & aliis prohibetur. *ib.* Interdictus est in junjuni. *ib.* 617
 Caribiffum illecebris ad mortiferas amara. 1. v. opacitatis trahit. 1. tom. 506. Grandis virtutis est, in Carne exagiliter non vivere. *ib.* 227. Fugilis, & cinis futura pugnat solis cum pluribus. *ib.* 89
 Carnis amor, spiritus amore superatur. *ib.* 100. Animæ vigor fit
 S. Hier. Index Gen.

forior infirmitate carnis. *ib.* 288
 Inter opera illius & spiritus media anima fluctuat. 506. Quæ caro amanda. *ib.* 531. Alia carnis fragilitas, alia spiritus fortitudo. *ib.* 1037. Fragilitas ejus ducit ad mortem. 1038. In syriacolo resurrectione carnis credidit. *ib.* 527. Quod finire non potest carnis fragilitas, vincit animus fide colloquens Deo. *ib.* 620. Prudentia carnis inimica Deo est, & mors. *ib.* 538. Non potest appellari anima. *ib.* Carnis opera damnantur, non natura. 2. t. 436. Qui in carne sunt, Deo placere non possunt. *ib.* 273. Alia carnis, alia corporis delectatio. *ib.* 435. Caro & spiritus sibi adversantur. 4. tom. 348. Natura carnis non damnabilis. *ib.* 603. Plurimi in ea regnant cum Christo. *ib.* Caro aspernatur famem, id est averfatur. 7. tom. 502. Difficilis est in carne victoria. *ib.* 519. Fructus carnis & spiritus. *ib.* 510. Quantum de ardore mentis confidimus, tantum de carnis fragilitate timeamus. *ib.* 220. Quis non condidit in carne. 499. Carnis & spiritus desideria. *ib.* 501. 502. Aliud est in carne esse, & in carne vivere. *ib.* 415. Quanti parati exilia, martyria & inopiam sustinere, & nihilominus carnis passione superantur. *ib.* 684
 Caro infirma quo auxilio confirmanda. *ib.* 277
 Carpena ferrata, quibus in Palæstina tritura periclitur. 4. tom. 342. & 385
 Carpere & detrahare vel imperitii possunt. 6. tom. 429
 Carprocrates. 2. tom. 107
 Carterii laus. 1. tom. 425. De Carterio Hispanie Episcopo referuntur nonnulla. *ib.* 412
 Carthago condita fuit a Didone. 2. tom. 310. In carthasis laude ædificata, & fuita est. *ib.* Incenditur. *ib.* Regina Carthaginis magis ardere voluit, quam Jarchæ regi nocere. *ib.* 900. Carthago putatur esse Tharhis. 3. tom. 286. Carthago Tyriorum colonia est. 4. t. 227. Carthaginis conditores, qui? 7. tom. 413
 Carus Imperator. 2. tom. 917
 Caska quid? 1. tom. 384
 Calsani Valentimani opusculum. 2. tom. 879
 Catium Aegypti civitas. 4. tom. 207
 Caspii, fenes moruos projiciunt belibus. 2. tom. 338
 Callandra vates Apollinis & Junonis virgo. 2. tom. 307
 Callias truncat libidinem, & femina vincit viros. 1. tom. 193. jejunius ac continentis redimitur. *ib.* 616. Firmissima possessiones callistat & sanctimoniz. *ib.* 628. Amator callistat, præconium pudicitie intenta aure capiet. *ib.* 230
 Salva lege nuptiarum Evangelice callistate succiditur. *ib.* 909. Tuenda callistatis comites. *ib.* 619
 Falfo lingua personat callitatem, quum totus corpus præfert impudicitiam. *ib.* 286. Eius pericula.

ib. 786. Diabolus callitatem reperit perditionem. *ib.* 905. Qui virgines non permancunt, ad comparationem purissimæ callistatis polluti dicuntur. *ib.* 226. Adolefcentula terrente cibis corpore, non est de callitate secuta. *ib.* 237. Iusta callitas. *ib.* In prima non confidendum. *ib.* 559. Nihilam callitatem lucrum suum facere. *ib.* 992. Callitas semper preclata nuptis. 2. tom. 256. Eius privilegium. 2. tom. 484. Callitis diaboli. 5. tom. 947. Callitas & incorruptio. 7. tom. 720. Callitas pericula, quæ. *ib.* 716. Per se blanda est. *ib.* 147. Causa callitatem magis in ætate florenti pugnat inimicus. *ib.* 719. Vide Pudicitia & Continentia.
 Calitoria Hieronymi matertera. 1. tom. 27
 Caltra vallo ac fossa muniri solia. 1. tom. 29
 Callisti bona volumus in Hieronymum in quo agnoscitur. 3. t. 406
 Cataphrygarum hæresis exordium. 2. t. 881. Cataphryga. 7. t. 429
 Cataractæ quid? 6. tom. 145
 Cathedra quæ dicti apud Christianos. 1. tom. 237
 Cathemeni, fidei sunt candidi. 1. tom. 415
 Cathartica porio. 4. tom. 1017. *Ch. 169.*
 Cathartica dantur, ut noxius humor e corporibus egeratur. 5. tom. 269
 Cathedra pro doctrina sumitur. 7. tom. 182
 Catholicorum prima victoria detegere, secretis hæreticorum. 6. t. 370
 Cathala sententia. 2. tom. 350
 Carina Auctor, & ejus sententia. 5. tom. 12
 Cato Censorius Græcas litteras jam senex didicit. 1. tom. 252. De eodem nonnulla dicuntur. *ib.* 989
 Canonum virtus in luctu. *ib.* 335. Nomina vana Canonum. *ib.* 324. Cato martyr stultæ Philosophiæ. *ib.* 180. Scimus Catonis. *ib.* 400
 Catonis Censorii uxor. 2. tom. 316
 Catoniana severitas. *ib.* 469. Superbia. *ib.* 726. Catonis exemplum. *ib.* 335. Caro viri Marcie. *ib.* 312
 Catonis glorie nec profuit Cicero laudando, nec obicit Cæsar vituperando. 6. tom. 53
 Carullus. 1. tom. 279
 Caucali rupe. 1. tom. 464. Eadem rupe. 2. tom. 300
 Caupones quomodo Doctores sint. 4. tom. 257
 Causæ centumvirales. 1. tom. 237
 Cauterius quid? 1. tom. 263
 Cautio iniqua & falsa. 4. tom. 600
 Cedar, quid significet. 1. tom. 650
 Cedar & Naboth, quid? 4. tom. 722. Cedar regio est in Æthiopia, quos nunc vocant Sarraenos. *ib.* 846. Habitatores Cedar maxime polent ære pugnandi. *ib.* 218
 Cedrus & Cyparissus odoris optimi. 4. tom. 502. Lignum cedar impurabile. 6. tom. 2
 Cæranus pater Ageruchæ. 2. t. 894
 Soror ejusdem per annos viginti vixit permanit. *ib.* Agerucham nudavit

trivit infantem, & in suo natam
suscepit gremio. *ib.*
Celestina vox naturam se invicem ad-
hortatur. 1. tom. 36
Celestiana hæresis jugular. 1. t. 1067
Cellular habere pro paradiso. 1.
tom. 936
Celli impietas. 1. tom. 313. Scribit
contra Christianos cui respondit O-
rigenes. *ib.* 427. Celsus & Porphy-
rius a quibus impugnati. *ib.* 232
Celsus inimicus Christi. 1. t. 823
Adversus Celsum & Porphyrium
multi scripserunt. *ib.* 569
Censor iniquus, quis? 2. tom. 502
Centaurorum fabula. 7. tom. 650
Centenarii numeri laudes. 4. t. 791
Centones quid sint. 1. tom. 227
Centumvires caule. 1. tom. 237
Centuriones, Tribuni, Quinquagenarij
& Decani unde sic dicti. 4. t. 148
Centurionis fides, humilitas, & pru-
dentia. 7. tom. 44
Cepe & crepitus ventris pars religio-
nis Pelusiacæ. 4. tom. 544
Cephas interpretatur Petrus. 1. t. 890
Cephas & Petrus idem sonant. 7.
tom. 499. Quidam admittunt du-
plicem Cephan. *ib.* 408. Alium tamen
non novit Hieronymus, nisi
Petrum. *ib.*
Cera mellis hospitium est, & contem-
nabatur in sacrificiis. 1. tom. 961
Cerafa, unde sic dicta? 1. tom. 151
Lucullus de Cerafura primus Ro-
mam hunc fructum dicitur attulisse.
ib.
Cerberus. 2. tom. 387
Cereales. 2. tom. 536
Cerealis consul Marcellum requirit in
matrimonium. 1. tom. 951. Ei re-
cusa antea nonnulla dicit. *ib.* 952
Cerebrum, nisi sanum fuerit, omnia
membra in vitio erunt. 1. tom. 423
In nonnullis per nimiam abstinen-
tiam, cerebri sanitas vexata est.
ib. 994
Cerei cæci ferebantur in funere de-
juncturum. 1. tom. 722. Ad quid
possint accendi. *ib.* 194. Cerei in
templis quare accendi? 2. tom. 394
Ad Evangelij lectionem accenduntur,
quare? *ib.*
Ceramonia Judæorum Christianis
perniciose. 1. t. 743. Ceramoniis
Legis cur Judæi acceperint. 5. t. 228
Cerinthi hæresis. 1. tom. 746. Cerin-
thus. 2. tom. 843. 205. Ebionem ha-
buit florentem. *ib.* 157. Evange-
lia laxavit. *ib.* Cerinthi dogma.
7. tom. 3
Ceronus, quid? 1. tom. 257
Certa non sunt dimittenda, ut incerta
fecerunt. 2. tom. 400
Certamen non putemus esse perpetu-
um, ut idcirco lallemur. 1. t. 616
Finis hujus, corona est iustitiae. *ib.*
Nostrum est eligere, si voluerimus
in agone atque certamine coronari
ib. 990. Certamen qui autem, aufert
coronam? 2. tom. 784. Quidam
vivimus in certamine sumus. 2. t.
747. Vide Pugna.
Cervicis induratio. 4. tom. 230. Cervi-
cis erectio. 6. tom. 658
Cervi extrahunt serpentes de caver-
nis. 4. tom. 918. Cervorum sibus

sunt colubri. 1. tom. 979
Cetura Hebræis puratur mutato no-
mine eadem esse atque Agar. 3.
tom. 343
Chalannæ, sive Babylonis turris. 2.
tom. 88
per Insulas Cethim, vel Italia, vel
partes occidentales intelliguntur.
4. tom. 846. Diversæ opiniones de
Cethim. *ib.* 227
Chalcenterum apud Græcos Scripserit
copiosissimus. 1. tom. 153. Libro-
rum ejusdem multitudine. *ib.* 237
Chalciceus virgo. 2. tom. 306
Chaldaei, interpretantur *demonia*. 1.
tom. 88. Chaldaei *dæmones* sonant.
4. t. 529. Chaldaei qui? 5. t. 890
Chaldaea, terra Chanaan. 5. tom. 170
Chanaan num possit terra promissa
dici. 1. tom. 966. Chanaan decem
tribus audiunt. 6. tom. 137. Cha-
naan interpretari potest *quasi ma-
ventes*. *ib.* 138
Chananitis lingua eadem ac Syra. 4.
tom. 207. Loqui lingua Chananiti-
de, quid? *ib.* 296
Chartæ exiguitas in solitudine. 1. tom.
25. Commertium chartarum in Æ-
gypto. *ib.* 18. Charta de juncis fiebat.
4. tom. 191. Fasciculi Chartarum,
in quibus continentur columnæ
fœneratorum, seditionis causa ma-
xima. *ib.* 689
Chartarum Romanæ Ecclesiæ. 2.
tom. 559
Carybdis. 1. tom. 695. 923. Geryb-
dis. 2. tom. 563. Insatibilis vorago.
ib. 551
Chavone, sive placentæ aut crustulæ,
quas militiæ calci idololatæ præpa-
rebant. 4. tom. 671
Cherubim civitas. 3. tom. 361
Cheromim, interpretatur *scientia mul-
titudine*. 1. tom. 280
Cheremon nulla narrat de sacerdoti-
bus Ægypti. 2. tom. 342. 343
Chiliastæ qui? 6. tom. 925. & 944.
quales sibi delicias formant. *ib.* 930
& 4. tom. 646. Confutatur. *ib.*
828. & seq.
Chimæra monstrum. 2. tom. 387
Chirographa quibus nominibus a Pro-
pheta appellentur. 4. tom. 642. &
seq.
Chirurgi crudeliter puniunt, & mi-
seri sunt. 1. tom. 186
Chnum Ægyptium Monasterii no-
men. 2. tom. 89
Chærogerilus quid? 1. tom. 670
Chobor, quid? 4. tom. 5
Chochebas dux Judæorum a Romanis
oppressus. 5. tom. 666
Chodchod, quid significet, nescit
Hieronymus. 6. tom. 312
Chorozaim, civitas Galilee. 7. t. 723
Christiatis usus. 6. tom. 654. Dicitur
ingenuum spirituale. *ib.*
Christiani sunt, non nascuntur. 1.
tom. 678. Nominis Christiani di-
gnitatem sanctis largitus est Chri-
stus. *ib.* 623. Ungebantur oleo.
ib. 182. Nihil Christiano felicius,
cui promittitur regnum celorum.
ib. 932. Nihil laboriosius, qui
quod die de vita periclitatur. *ib.*
Nihil fortius, qui vincit diabolum.
ib. Nihil imbecillius, qui a car-

ne superatur. *ib.* Horum exempla
sunt plurima. *ib.* Militia est vita
Christiani. *ib.* 29. Desipula o ierre
Deo, proprie Christianorum est,
& Apotitoium. *ib.* 433. Plus reci-
piunt, quam offerunt. *ib.* 979. Ille
Christianum, grande est: non vi-
deri. *ib.* 325. Irena in Christianis
virtus, quod? *ib.* 207. Ille humilis-
tas. *ib.* 707. Apud illos, non qui
paritur, sed qui tacit contumeliam,
miser est. *ib.* 43. In omnibus ju-
diciis Domini gaudeat Christianus.
ib. 179. Que suspicio debet præ-
sul esse a Christianis. *ib.* 501. Plus de-
bet Christi discipulus præstare,
quam mundi filius. *ib.* 399
Moner. Hieronymus quid dicit de
vete, qui servus sumus est Chris-
ti. *ib.* 798. Servus Christiani non
virum tunc, nec contrariatur pau-
peritate. *ib.* 267. Leta continent
& triula. *ib.* Nolent que dignatur
Christiani vecordes. *ib.* 235. Non
quantum in illis inna, sed animi.
ib. 235. Volunt omnes esse line pe-
ccato. *ib.* 1036. Quomodo gradiar.
207. Dogma Christianorum, humi-
liatis tenere vexillum. *ib.* 210
Hujus virtutis contempto inter
pilos Christianos. *ib.* 207. Ignosce-
re, Christiani est. *ib.* 1091. In-
gienda illis Iudæia. *ib.* 265. Ju-
dæorum ludus, Christianorum gau-
dium est. *ib.* 335. Victus & vellu-
tus, divite Christianorum. 231
Ornatu quales quirit Dominus in
illis. 207. Nec affectatæ sorles,
nec exquisitæ munditie conveniunt
eis. *ib.* 113. Christianorum domos
debemus anare, quali propriis. *ib.*
262. Confessoribus nos noverunt in
morbis suis. *ib.* Lucrum Chri-
stianorum. *ib.* 346. Quid dicere de-
bent in amissione suorum. *ib.* 796
Non nullum dicit in vitio, vel
deeperde posse, vel decipi Chri-
stianum. *ib.* 324. Quomodo honor
nominis Christiani fraudem magis
facit quam paritur. *ib.* 944. Non est
ejus culpa, si simulator religionis
in vitio lit. *ib.* 935. Christianæ
glorie triumphus ubi auditis est?
ib. 980. Christiani nomine, qui?
ib. 197. Remedium pœne fæ ar-
bitrantur, si verba lit percutiunt,
si, &c. *ib.* Christianorum erant magis
celestia contempsi, & semper
orare Deum. 2. tom. 849. Quid
procul debet esse a moribus Ro-
mum. *ib.* 569. Nullam Hieronymus
approbat accusationem Christiani in
Christianum. *ib.* 711. Quid Roma
non potuit Christianis exprobrare.
ib. 309. Apud Christianos vitium est
magnum, turpe quid narrare, vel
iscere. *ib.* 224. Non ad ostentatio-
nem, sed ad edificationem eis lo-
quendum est. *ib.* 535. Gladio per-
cuti, votum Christianorum. 1. t.
Fortitudo non convenit Christiano.
ib. 341. Sanitas apud viribus ni-
mis necessaria est ei. *ib.* Pœne
Christianorum, qui salvantur. *ib.*
712. Omne quod non licet Chris-
tiano commune est tam Episcopo,
quam laico, &c. 174. Quem Hieron-
c. 111

cum dixeris, Christianum negasti. *ib.* Christianorum plurimi vitali gurgite baptizabantur in Bethabara. *ib.* tom. 182. Christianus populus Dei vocatur. *ib.* tom. 739. Christianorum concordia & unitas. *ib.* 160. Omnia quæ Judæi faciunt carnaliter, a Christianis implentur spiritualiter. *ib.* 21. In comparatione Christianorum Edinæ quasi mulieres. *ib.* 206. Quia clamant magistri Ecclesiarum Christianis. *ib.* 482. Christiani non voluntate, sed necessitate. *ib.* 727. Christiani soli possunt nomen Domini. *ib.* tom. 523. Christiani, cur in Scripturis immutetur petre sunt. *ib.* 878. Christiani officium. *ib.* 300. *ib.* tom. 478. Nomen Christianorum tormenta non superabant. *ib.* 478. Christianus debet esse temperans prudens & simplicitate. *ib.* 70. Persecutiones in Christianis, & pax Ecclesie. *ib.* 841. Christiani pugnant contra Ecclesiam tempore Persecutionis. *ib.* 897. Quomodo numerus septem innotuit ad Christianorum nomen pertinere. *ib.* 855. quid Christianum deest. *ib.* tom. 641. Christianorum inultu & paucitas Judæorum. *ib.* 647. Christianorum propria virtus, in adversis gentibus retere Deo. *ib.* 653. Lament contra Christianos gentiliu auctores. *ib.* 166. Judæorum persecutio in Christianis. *ib.* 476. Christus exemplar perfectæ humilitatis. *ib.* tom. 347. Eius animi cunctis virtutibus pollet. *ib.* 589. Latet clausum in terra. *ib.* 274. Paterfamilias est, & paterfamilias in lege & in prophetis. *ib.* Christi thesaurus in agro Scripturarum nascitur. *ib.* 399. Idem gemma quod multis emittit margaritis. *ib.* Sanctificatio est. *ib.* Idem redemptio, Redemptor & pretium. *ib.* 400. Omnia in nobis est. *ib.* 404. Loco non tenetur incensus. *ib.* 522. Humilitas Christi. *ib.* 26. Obsequentia. *ib.* 283. Venerabantur Matrem, cuius erat ipse pater. *ib.* Colebat nutricium, quem nutritur. *ib.* Christum fere non saluti. *ib.* 286. Christus, si aliquos vivificare non potest, frustra mortuus est. *ib.* 412. Torus mundi una vox. *ib.* Christus est. *ib.* 334. Christus propter salutem nostram, carnem humane fragilitatis assumpsit. *ib.* 586. Quomodo cepit esse iud sumus non desinit esse, quod fuerat. *ib.* Licet homo fuerit, tamen non est versutus in carnem, qui Deus esse cessavit. *ib.* Idem. Totum hominem assumpsit absque peccato. *ib.* Per quæ Christus ostendit fuisse laborem legum, & Deum verum. *ib.* 563. Eius divinitus nullis locorum foris circumscriptur. *ib.* angustia humani corporis inestabilem maiestatis eius virtutem non terminavit. *ib.* Hinc operum magnitudo Filium Dei comprobatur. *ib.* Perfectus Deus propria voluntate, quicquid humane conditionis est, & nature af-

fuit. *ib.* In duos Salvatores non esse se junctus iuxta errorem quoniam. *ib.* 564. Quidquid semel assumit, nunquam dimittit. *ib.* Vere fuit Deus & homo. *ib.* Christus hoc tantum fultis mentibus credebat, quod oculi deinde mirabantur. *ib.* 622. hæc operibus Deus invisibilis a predictis cernebat. *ib.* Idem. Quem facies hominem demonstrabat, hunc virtutes significabant Deum. *ib.* Intrepidus morti occurrit, exemplum daturus fortitudinis & constantie. *ib.* Dominus glorie in ipsa passione monstratus est. *ib.* Impassibilis divinitate permansit, carne passibilis. *ib.* Simuliter crucem, quis libens pro religione pugnasset. *ib.* Irridet ad incredulos, qui orbem terrarum suæ subieci fidei. *ib.* Nominis Christiani dignitatem Sanctis largitus est. *ib.* Nil nostre conditionis & celo veniens secum deportavit. *ib.* 591. Crux in utero beate Mariæ decem mensibus. *ib.* 12. Falsidia quæ sustinuit & proba, quanta. *ib.* 618. Genus mortuorum non fulminans & romanis, sed in præceptis variis, & tacens salvavit in cruce. *ib.* 612. Magorum præliis suis delevit viri advenit. *ib.* 576. Est in vitam peccatorum, & in resurrectionem penitentium. *ib.* 897. Quidquid humane nature competit perfectioni, id a Christo assumptum est. *ib.* 594. Propter nos homo factus est, non propter bruta. *ib.* 638. Non habuit corpus ærum & spirituale. *ib.* 718. Nil aliud imperfectum, suscepit est. *ib.* 591. Filius Dei & anima eius diversa sunt nature. *ib.* 590. Hanc absque mente & sensu fuisse, impium est dicere. *ib.* 587. Non ea, quam assumpsit anima, exinanivit se. *ib.* 232. Prædicta virgo, & ejus mater. *ib.* 597. Virginitatem nobis reliquit exempla. *ib.* 986. In carne virgo, in spiritu monogamus. *ib.* 908. Aetas triginta annorum in Christo perfectæ. *ib.* 518. Diabolus per ciuam molitur ei insidias. *ib.* 986. Cur tentatus fuit. *ib.* Lavacro suo mundavit aquas. *ib.* 702. Post baptismum, & sanctificatus Jordanis aquas, regnum celorum prædicat. *ib.* 499. Primum signum ex quo facit. *ib.* De questionibus Legis Senes interrogans, docet. *ib.* 273. Flevit vi amoris & caritatis. *ib.* 201. Quare ploravit Lazarum. *ib.* 338. Sanctæ semine ministrabant illi de suis substantiis. *ib.* 954. In spina corona mundi delicta portavit. *ib.* 291. In carne periens fortitudinem propriæ maiestatis ostendit. *ib.* 564. Christi humilitas & passio omnem virtutem superat. *ib.* 981. Ex latere Christi, baptisimi atque martyrii sacramenta funduntur. *ib.* 421. Senectutem ejus venerabilis est Sanctis sanctiorum. *ib.* 202. Christus animam suam in resurrectione suscepit. *ib.* 590. Hæc, sepulchro corpore, descendit ad inferos. *ib.* Nec carnem deduxit & celo,

nec anima ante carnem ejus condita fuit. *ib.* 591. Post resurrectionem omnia membra sua habebat. *ib.* 718. Quid fecit, ne veritas corporis, phantasma putaretur. *ib.* 232. Pignus salutis nostris corporibus in resurrectione sui tribuit. *ib.* 575. Mortem jugulavit. *ib.* 312. Perdidit sanguine portæ paradisi aperire sunt. *ib.* 333. Passione & resurrectione ejus gentium voces & literæ sonant. *ib.* 334. Novam sibi familiam instituit in terra. *ib.* 104. Ateram nobis victorie suæ dedit lacrimam. *ib.* 591. Perdidit nondum a Christo extracta. *ib.* 181. Omnia nostra cum Christo mortuus. *ib.* 421. Vivit qui credit in eum. *ib.* 283. Ante Christum Abraham apud inferos, post Christum latro in paradiso. *ib.* 333. Futurus est iudex. *ib.* 1088. Totum hominem salvavit. *ib.* 312. Quæ recte intelliguntur in Christo. *ib.* 273. Nihil medium amat. *ib.* 171. Similium nostra in Christo non est mutata in naturam divinitatis, nec divinitas. *ib.* 506. In patibulo victor exiit. *ib.* Nonnulli existimant Christum in alium commutatum. *ib.* Regno illius imponit Origenes. *ib.* Si finem dicit, consequens, ut Christus Deus esse desistat. *ib.* 597. Quod Abraham alienis, hoc discipulis & servis exhibuit. *ib.* 401. Ate non illudur. *ib.* 446. Honoratur in servis suis. *ib.* 453. Qui ejus non est, Antichristi est. *ib.* 39. Sine Christo vanum omne quod vivimus. *ib.* 340. Quid est, Christi hostes ferere, & enutrire adversarios ejus. *ib.* 1042. Oculis desiderantes Christum, nihil aliud dignatur respicere. *ib.* 936. Perfectus servus Christi, nihil præter Christum habet. *ib.* 33. Quæ videntur dura, Christum non amittimus. *ib.* 123. Hunc sequitur, qui peccata dimittit, & virtutum comes est. *ib.* 399. Quisquis Christi est, plus nolet est. *ib.* 782. Quibus nihil proderat, docet. *ib.* 273. Qui in sæculo primus est, in Christi familia primus fit. *ib.* 795. Nadum Christum, nudus sequere. *ib.* 948. Adversarius ejus est cui displicent ejus præcepta. *ib.* 175. Eiusdem impietatis est, Filium Dei & animam ejus unum dicere, atque Patrem & Filium unum esse negare. *ib.* 609. In eundem impietas. *ib.* 609. Christus nunquam fuit sine Spiritu Sancto. *ib.* tom. 179. Secundus & exaltatus. *ib.* Idem dicitur. *ib.* 373. Unus Christus & unus Deus omnibus Christianorum ordinibus. *ib.* 173. Solutus illius sapientiam veterum contemnit. *ib.* 425. Solus ille peccator. *ib.* 321. Omnia posse, illius est.

est, & illi servatur. *ib.* 760. Solus omnes virtutes habuit. *ib.* 719. Brachium illius salutare præbuit. *ib.* 773. Christus fuit in utero beate Mariæ decem menses. *ib.* 206. Solus casus portus vulvæ virginis aperuit. *ib.* 745. Natus in carne Ecclesiam plantavit. *ib.* 105. Alimus hominis veritas in Christo. *ib.* 758. Aliquid in carne, & propter carnem non potuisse narratur. *ib.* Quidam Patres nimis caute loquuti sunt de divinitate Christi ante hæresim Arianae. *ib.* 509. In quo indicat hominis veritatem. *ib.* 447. Carnem naturæ humanæ & animam fuscipit. *ib.* 493. Hunc confiterentur dæmones. *ib.* Fit quæstio de anima illius. *ib.* Christus virgo de virgine, de incorrupta incorruptus. *ib.* 249. Imitatur ejus conversationem, qui non solumus imitari natiuitatem. *ib.* Christus candidus in virginitate, rubicundus in Martyrio. *ib.* 287. Præco virginitatis. *ib.* 268. In carne virgo, in spiritu monogamus. 265. Lavacro suo mundavit aquas. *ib.* 179. Omnes, exceptis paucis illum æstimabat filium Joseph. *ib.* 209. Caro Christi mensuram fragilitatis suæ excedere non potuit, quare? *ib.* 718. Carnis detrimenta non peritit. *ib.* 755. Injuriam ejusdem superavit & fragilitatem. 786. Dolores sentit. *ib.* 778. Diem & horam consumptionis ultimæ ignoravit. *ib.* 758. Quomodo in monte transfiguratus. *ib.* 437. Infidelitatis alienæ stupore retineat. *ib.* 747. Cur Christus cum cæcis Judicem conversationem sequens est? *ib.* 405. Licet frequens in prandis, nec gula scribitur servile, nec ventri. *ib.* 352. Secundum quod filius est hominis, sentientiam temperat. *ib.* 757. Sub persona assumti hominis, quid loquitur? *ib.* 347. Uñe est Hebræis Scripturis. *ib.* 528. Christus expresse mysterium in typum fide passionis. *ib.* 352. Homo passus, hominis loquitur verbis. *ib.* 748. Quomodo oravit in cruce. *ib.* 799. Hunc crucifixum illustrant Judæi, & honoraverunt Gentiles. *ib.* 195. Redemti sanguine & passione illius. *ib.* 285. Christus quidem fecit post resurrectionem fuisse, verè & in veritate fecit. *ib.* 444. Quod ab oculis repente evanuit, virtus Dei est, non umbræ aut phantasmatis. *ib.* Post illam comedit, ut probaret veritatem corporis sui. *ib.* 352. Respondetur quærentibus, cur Christus gnoscatur post resurrectionem suam? *ib.* 445. Cognitus & non cognitus idem semper erat. *ib.* Salvavit omnes, ut omnis mundus subjeciat Deo, & illius clementia conservet. *ib.* 774. Subjiciendus est Patri secundum dispensationem carnis assumpta. *ib.* 713. Quomodo cum se unum sumus? *ib.* 371. Quanto sunt humiliora quæ pro nobis passus est, tanto plus illi debemus. *ib.*

226. Frates Christi eodem modo æstimentur, quo Joseph æstimatus est pater. *ib.* 224. Omnia paverunt ad adventum illius. *ib.* 774. Gloria ejusdem, & interitus Sarræ. *ib.* 7. Christus verus Salomon, quales habet armericos. *ib.* 285. Ad quos pergit. *ib.* Sub Christo imperatore, qui gloriosior. *ib.* 291. Extremum temporum retrahit ad principium. *ib.* 268. Nihil desiderat de his quæ videntur. *ib.* 857. Nudum Christum nudus sequere. *ib.* 756. Hoc ludus non est, nec jocus. *ib.* Hæresis Christum ante incarnationem negans. *ib.* 809. Hæretici craverunt non intelligentes mysterium natiuitatis Christi. *ib.* 745. Cur Marcion esset, natiuitatem Christi fuisse in phantasmate? *ib.* 444. Hæretici asserentes resurrectionem Christi fuisse in phantasmate, & natiuitatem ejus puritatem. *ib.* 431. Arrianorum blasphemie in Filium, & in Spiritum Sanctum. *ib.* 181. 184. Christus antequam in corpore cerneretur, jam vocatus in Scripturis, & cognitus Prophetis & Sanctis Dei erat, secundum hominem, in quo minor est Pater. 3. tom. 435. Natiuitas Christi ab umbra sumit exordium. *ib.* 523. Corpus ejus crater magnus, in quo non mœrea divinitas, sed humanitate media temperata est. *ib.* 401. A Nazareth vocatus Nazarenus: sed & nos apud Veteres quali opprobrio Nazareni dicebamus, quos nunc Christianos vocant. *ib.* 256. Tam in fronte Genesios, quam in principio Joannis Evangelicæ, celi & terræ conditor approbatur. *ib.* 305. In semine Abrææ, id est, in Christo juravit servus Abrææ. *ib.* 341. In præliando fortior quodammodo fit, annitentibus nobis per liberum arbitrium. *ib.* 422. Cujus caput Christus est, oculos fides semper habet ad Christum, & os in subline elevans, nunquam de inferioribus cogitabit. *ib.* 403. Nullum bonum plenum, donec Christus manifestetur. *ib.* 432. Quam Christus omnia ad se traxerit, & universos suis radiis illuminaverit, fiet restitutor principalis: & Deus erit omnis in omnibus. *ib.* 389. Christus non ex profectu, sed natura Deus. 4. tom. 981. Divinitas ejus. *ib.* 528. In veteri Testamento omnipotens appellatur. *ib.* 18. 44. Splendor gloriæ & forma substantiæ Patris. *ib.* 648. Omnes virtutes Patris in se continet. *ib.* 709. Brachium Domini. *ib.* 591. In eo quanta fortitudo. *ib.* Fons & principium omnium virtutum. *ib.* 157. Una persona in Christo. *ib.* 946. In eo permansit Spiritus Sanctus æterna habitatione. *ib.* 156. In eo omnis plenitudo divinitatis habitavit corporaliter. *ib.* In eo omnes virtutes. *ib.* 509. Christus princeps penitentium. *ib.* 48. 49. In Christi adventum omnia Prophetarum vota pendebant. *ib.* 12. Concepit Chri-

sti ex sola Virgine. *ib.* 1054. Incarnatio Christi ex Virgine statuitur, relictis omnibus Judæis. *ib.* 108. 109. 202. Natus in Judæa quadagesimo primo anno Augusti Cæsaris. *ib.* Natiuitas ejus, creatio nuncupata. *ib.* 1096. Humanis sermonem potest explicare mysteria natiuitatis Christi. *ib.* 117. Ordo Dominico Salvatore, omnia bella cellaverunt. *ib.* 334. Ad ingressum ejus, idoli ægypti corruerunt. *ib.* 202. Infantia humani corporis in eo, divinitas non præjudicavit sapientie. *ib.* 111. Unico ejus spiritalis erat. *ib.* 731. Idem vocatus a Spiritu Sancto. *ib.* 732. Tempus prædicationis Christi, ætas apostolorum. *ib.* Christus docet, Moyses & Prophetas de se prophetæ omnis. *ib.* 118. Clementia Christi. *ib.* 624. Solus Jesus omnes lætiores fanat, & infirmities. *ib.* 53. Aspectus Christi inglorius non sedat, sed paupertate. *ib.* 612. Nullus homo præter Christum sine peccato. *ib.* 619. Solum Christum venientia diaboli non tangunt. *ib.* 806. Sacramentum corporis, & sanguinis Christi laudat. *ib.* 743. Quo sensu passionem recusat. *ib.* 111. Solus pro nobis passus est. *ib.* 748. Passio ejus plene describitur. *ib.* 614. & 619. Demonstratur per translationem fractæ languculæ. *ib.* 154. Eius caro morti traditur, ut Judæorum subtilitatis destruat. *ib.* In cruce ignobilis simul & decorus aspectu. *ib.* 614. Candidus, & rubicundus. *ib.* Verum corpus hominis & veram animam scius infirmitates demonstravit. *ib.* Eius omnes divinitas sua superavit. *ib.* Cur exaltatur in cruce? *ib.* 410. Non necessitate, sed voluminate crucem fulminat. *ib.* 616. 620. Mortuus est pro omnibus. *ib.* 608. 753. Mors ejus requies appellatur. *ib.* 161. Latus ejus perierunt. *ib.* 585. Cur passus est & sepultus? *ib.* 619. Caro Christi non vidit corruptionem. *ib.* 665. Sponte descendit ad inferos. *ib.* 253. Percussus in cruce, sanatus in resurrectione. *ib.* 685. Suo vulnera nostris curavit. *ib.* 615. Sanguis Christi pretium redemptionis. *ib.* 602. Nos Deo commixit. *ib.* 703. Pænitens omnia in celo & in terra per crucem suam. *ib.* 607. Ante Christi passionem unusquisque proprium sequebatur errorem. *ib.* 616. Post passionem multa præmia consequuntur. *ib.* 622. Passio ejus quid operatur in gentibus. *ib.* 542. Non ob meritis, sed ob gratiam & fidem Christi Deo reconciliati sumus. *ib.* 602. In toto orbe loquitur per Apostolicos vites. *ib.* 650. Ex omnibus gentibus unam fecit sui nominis gentem Christum creatorem, non creaturam. *ib.* 988. Propter humanam salutem carnem assumpsit. *ib.* Adorat in Ecclesiâ, quasi in corpore. *ib.* 573. Sponsus virginis.

diligunt illum. *ib.* 553. Quid est, in Christi corpore errare, & labi. *ib.* 753. Injuria Christi, nostra gloria est. *ib.* 438. Omnis erant vacua ante adventum ejus. *ib.* 614. Traditio Judæorum de eo. *ib.* 203. Adventus Christi, salus totius mundi. *ib.* 160. Secundus Christi adventus erit in gloria. *ib.* 159. Signum ejus. *ib.* 194. In quibus, vivit Christus? *ib.* 415. Quomodo formatur in corde credentium. *ib.* 467. Neva hæretici de Christo. *ib.* 375. Quidam suspicant illum, irrationabilem fuisse animam. *ib.* 219. Nativitatem ejusdem calumniantur. *ib.* 627. Putant corpus non habuisset verum, quare? *ib.* 108. Retelluntur qui cum creatum volunt. *ib.* 75. Hæretici que carnem Christi putant vindicare. *ib.* 395. Una dimittam ejus asserit dispensationem. *ib.* 614. Quidam calumniantur Dominum Pylicæ disputationis ignarum. *ib.* 114. Mater & Fratres Christi, qui? *ib.* 86. Patres Christi nonnulli suspicantur filios Joseph de alia uxore. *ib.* 85. Christus & homines, quod sensu dicti fomen Abrahæ. *ib.* 415. Fraudulenta promissio Christo a Judæis facta. *ib.* 234. Multi Christos esse se dixerunt. *ib.* 196. Christus induisse corpus celeste quidem asserunt. *ib.* 294. Christus quomodo repletus sapientia Dei? *ib.* 204. Christus quomodo confortatus spiritu? *ib.* Christus quatenus servus Dei. *ib.* 320. Christus rex iudicium in quibus regnet? *ib.* 313. Christus quomodo a divitis visus. *ib.* 253. Christus quomodo diligendus. *ib.* 222. Christi fletus super Jerusalem exponitur. *ib.* 332. Christus quomodo dicatur esse in ruinam & resurrectionem multorum. *ib.* 295. Christus non indigere Angelorum auxilio. *ib.* 319. Christorum genera, quæ? 6. tom. 654.

B. Chroniatus. 1. tom. 21. 512. Arit dogma exclusum a Chronioto, &c. *ib.* 20. Laus fororum ejus. *ib.* Constantia B. Chroniati in dormitione germani sui. *ib.* 347. B. Chroniatus. 2. tom. 460. 514. 526. 535. Hieronymi præfatatione ad eundem. *ib.* 521.

C. Chryppii contorta acumina. 1. tom. 318. Sophisma. *ib.* 334. Acumen Chryppii. *ib.* 349. Chryppias inter spineta versatur. 2. tom. 471. Contorta ejusdem acumina. *ib.* 487. Præcepit nuptias, quare? *ib.* 318. Inter Chryppium & Diodorum contentio. *ib.* 702. Iuxta Chryppium potest quis perfecte erare passionibus. *ib.* 749. Chryppii helleborum. 7. tom. 327.

Chorus pallentium. 1. tom. 1090.

Chryseis vates Apollinis & Junonis virgo. 2. tom. 307.

Chrysostron festator Rusini 2. tom. 483. Multa obicit Hieronymo, quibus respondet sanctus Doctor. *ib.* 801.

Chrysolithus lapis. 4. tom. 42.

Chrysothora, sancta femina. 2. t. 809.

Cibus, id est, Æthiopia ab Hebræis nuncupatur. 3. tom. 219.

Cibarius panis, 1. tom. 246.

Cibus tenuis sit, vilis & vespertinus. 1. tom. 233. Parsus cibus, & venter semper elurient, triduis jejuniis præferatur. *ib.* 288. Moderatus laudatur. *ib.* 100. Frugalitas animæ utilis est. *ib.* 326. Cibi Monachorum qui. *ib.* 344. Simplicitas ciborum laudatur. *ib.* 94. Quæ innocentes cibos præbent. *ib.* 194. Delicium in illis cavendū. *ib.* 106. Utendum cum gratiarum actione. *ib.* 287. Non fumentur, nisi oratione præmissa, nec recedatur a mensa, nisi referatur Creatori gratia. *ib.* 288. In potu & cibus quid sumendum aut fugiendum. *ib.* 295. Innumerebilibus Scripturæ auctoritas, quæ gulam damnet, & simplices cibos probet. *ib.* 151. Sic comedendum est, ut cibum & oratio sequatur, & lectio. *ib.* Nihil sic inflammant corpora, sicut indigestus cibus, ructusque convulsus. *ib.* 288. Qui calorem augent, & quibus noxi? *ib.* Qui Christum dederat, non querit de quin pretiosis cibis iterum conficiat. *ib.* 323. Carnalis cibus præteriri non debet spirituali. *ib.* 434. Ubi cibus potiusque moderatus, ibi divitiæ supervacue, ubi nulla adulatio. *ib.* 501. Cibus tenuis necessarius famuli. 2. tom. 341. Commendatur. *ib.* 340. Cibus facilius qui sustentat corpus. *ib.* 339. Eorum cupiditas, quid operatur? *ib.* 337. Cibi exulit majorem poenam habent in inquirendo, quam voluptatem in abutendo. *ib.* 340. Viris raro operi mancipatis, qui cibi conveniant. *ib.* 332. Cibus solidus mysticus intellectus, & cibus moralis. 5. tom. 953. Vide Abstinencia. Continentia. Epulæ.

Cicatrix male obducta, incocto pure dirumpitur. 2. tom. 101.

Ciceion diverso modo exprimitur. 1. tom. 715. Quid sit? *ib.*

Cicero 1. tom. 21. Sententia ejusdem. *ib.* 206. Eloquentia. *ib.* 215. 9. 0. Fluvii eloq. *ib.* 527. Dives Cicero nis lingua. *ib.* 226. Dictum illius. *ib.* 324. Terro 225. Quem sequatur est? *ib.* 334. Cicero nis filius non imitatur eloquentiam patris. *ib.* 320. Cicero, quid facit, cum Apollonio? *ib.* 114. Cicero nis sententia. 2. tom. 717. Orationes ejus pro Vatinio. *ib.* 665. Libri Cicero nis quinque dispartit de Passionibus. *ib.* 749. Commentarii in Dialogos illius. *ib.* 472. Cicero nis Brutus, vel Catalogus Oratorum. *ib.* 823. Quorum doctrina discurrunt in Cicero? *ib.* 565. Repudiavit Terentium uxorem, & eam nubere contemnit. *ib.* 316. Lingua ejus a Fulvia confoditur. *ib.* 669. Cicero nis duo volumina de Gloria. 7. tom. 515. Quid translatum Latine. *ib.* 706. Vide Tullius.

Cidaris, quid? 5. tom. 289.

Cilicæ asperitatem mollia linteamina, & senex pretiosa commutanda. 1. tom. 706. Cilicæ de filis Caparam 2. tom. 98.

Cilicæ quid significet? 7. tom. 397.

Cilicum lingue proprietates. 1. tom. 879.

Cimori. 1. tom. 914.

Cimices dolorem faucium & urinae difficultatem depellunt. 2. tom. 332.

Cinematii fugiendi. 1. tom. 995.

Cinctorium Jeremias, quid? 5. tom. 811.

Cineris asperitio, luctus & penitentia indicium. 5. tom. 323.

Cineres sanctos Martyrum perhorrescunt Demones, ut Hieron. *ib.* 4. tom. 775.

Cinguli usus ad pugnam. 4. tom. 829.

Circumcilio secunda cum petriro circumcilio. 2. tom. 270. In Circumcissione jurale servum Abrahæ, tradit Hebræi. 5. tom. 341. Circumcilio in lignum data, & quæ populi communis. 4. tom. 910. Triplex Circumcilio in scripturis ponitur. *ib.* 884. Circumcilio vera, quæ? 5. tom. 541. Circumcilio cur Abrahæ tradita, & ejus potestas. 2. tom. 423. Nullus spatio XL. annorum in eremo illam recepit, quare? *ib.* Quæ Circumcilio prodit? 482 483.

Circustorum turba, quid solet decantare? 2. tom. 473.

Citerum syrii Gubbam vocant. 2. tom. 6. Citerum ad solandam rariorem fontem extracta in Palestina. 4. tom. 570. Citerum nullus Sanctorum fodiit in Scripturis dicitur. 5. tom. 350. Citerum inter & puteum discernit. 6. tom. 1. Citerum aquæ in locis Judeæ præcipuis. *ib.* 272.

Cives semper civibus invident. 7. tom. 101.

Civitas, quæ expendat esse, & laudanda. 1. tom. 320. Civitates refugit cur in descriptione terræ sanctæ Ezechielis insinuat. 5. tom. 609.

Civitas pro civibus sumit. 7. tom. 131.

Civium civitas, de qua fuit Zeno Stoicæ sectæ hæreticæ. 4. tom. 227.

Clamor patientissimus Dei aures vincens. 1. tom. 973. Clamor cordis. 6. tom. 497. Clamor, quid in Scripturis. 7. tom. 451. 452. 637. Confusus clamor, magni timoris indicium est. *ib.* 107.

Claudia virgo Vestalis. 2. tom. 307.

Claudius. *ib.* 320.

Claudius 2. tom. 847.

Claudius Episcopus legit blasphemias, quæ Valentinus ferebatur? 2. tom. 136. Multa proponit Valentin damanda. *ib.*

Clavi Dominice Crucis, & quibus Constantinus Augustus frans equo suo fecerit. 6. tom. 935.

Cleantes sapientia. 2. tom. 457.

Clearchus, quid scriptis de Platone? 2. tom. 309.

Cle-

Clemens Alexandrinæ Ecclesiæ, magister Origenis, 1. tom. 438. Iudicio Hieronymi omnium est eruditissimus. *ib.* Eius opera. *ib.* Nihil in illis iudicium. *ib.* Hunc imitatus Origines. *ib.* Clemens Alexandrinus idem, magister Origenis. 2. tom. 877. De eius libris, quid referatur? *ib.* Nonnulla habet hereticæ. *ib.* Defenditur. *ib.* 509. Scripsisse dicitur, Filium Dei creatum esse. *ib.* 508. Defenditur. *ib.* 509. Clemens quid solebat dicere, ut probaret, quod dicebat. *ib.* 469. Clementis testimonium de Jacobo. *ib.* 821. Quid scripsit in faxto. *Tom. 704-710.* *ib.* 1. tom. 830. Notatur.

Clemens Apostolorum discipulus. 2. tom. 329. Clemens post Apostolos Episcopus Romæ fuit. *ib.* 117. 839. 807. Scripti Epistolæ. *ib.* 258. Stilus Epistolæ Clementis ad Corinthios, conveni characteri Epistolæ ad Hebræos. *ib.* 853. Ecclesiæ eius nomen Romæ attribuit. *ib.* Clemens vir Apostolicus scripsit ad Corinthios. 4. tom. 612. Clementis Epistola ad Corinthios. 7. tom. 171. 606. Clementis crudelitate severior. *ib.* 586. Omnis animi in alterum duri-ritia, Clementis in nosmetipsos cogitatione transiit. *ib.* 458. Hebræus in omnes imaginem bonitatis Dei. *ib.* 573. ad Clementiam natura hominum prona est, & in alieno peccato, in quoque misere-ritur. 2. tom. 407. Clementia & familiaritas commendatur. 7. tom. 617.

Clementis Dei est, quum peccator hic visitatur pro suo scelere. 3. t. 315.

Cleobulina. 2. tom. 320. Cleodemus Malchus Barabæ historici scriptor. 3. tom. 334.

Cleombrotus maritæ stultæ Philoso-phus. 1. tom. 180.

Cleopatre morte regnum Ægyptio-rum detractum. 4. tom. 104. & 5. tom. 341. Cleopatra. 7. tom. 713.

Clericatus unus est, non honor. 1. tom. 937. Qui Clericatum delide-rat, dicitur quod possit docere, & rationabilis hostium offerat Deo. *ib.* 259. Officium Clericorum non putetur genus antiquæ militiæ. *ib.* Clericatus utilis in quo sita sit. 5. tom. 859.

Clerici interpretæ. 10. 1. tom. 258. Apostolico gradu succedunt. *ib.* 25. Officia Clericorum. *ib.* 268. Eorum pars Dominus. *ib.* 258. Nihil possident extra Deum. *ib.* 258. Sufficienter oblatione altaris. *ib.* 259. Clericorum officium in sepeliendis mortuis. *ib.* 6. Dignitas eorumdem in consecratione corporis Christi, & absoluteque cre-tum. *ib.* 34. Quid illis propo-nitur iugendum, adfectum. *ib.* 258. & 343. Numquam de mani-bus Clerici sacra lectio deponatur. *ib.* 261. Sit semper paratus ad sa-tisfactionem omni peccatori ratio-

nem. *ib.* Convivia secularium vi-tanda sunt Clericis. *ib.* 265. Ma-gnates declinent. *ib.* Sanctitatem illorum magis venerantur seculares, quam opes. *ib.* Subjectus sit Clericus Episcopo, & quali animæ pa-remem suspiciat. *ib.* 262. Clerico-rum est visitare languentes. *ib.* 268. Oculos callos servant, & lin-guam. *ib.* Nuptias ne conciliet Clericus. *ib.* 246. Predicator est continentis. *ib.* Non sit procura-tor bonorum alienorum. *ib.* Clerici laudati. *ib.* 268. Iudex secu-li plus desert Clerico continen-ti, quam diviti. *ib.* 268. Jubentur proprias contemnere facultates. *ib.* Aliud officium Clericorum, aliud Monachorum. *ib.* 34. Cavet Hieronymus ne de illis quicquam ini-strum loquatur. *ib.* Liber ad Ne-porianum docet quomodo eis sit vivendum. *ib.* 937. Parres sunt Mo-nachorum. *ib.* 285. Clerici & Mo-nachi exhædantur. *ib.* 260. Ab-stinentia vini eis præcipitur. *ib.* 260. Morum discordia in Clericis. *ib.* 559. Eujanas multiplici. *ib.* Non-dent occasiones suspitioni. *ib.* 264. Turpe servitium eorum. *ib.* 261. Delicta. *ib.* 262. Vitia. *ib.* 99. facile contemnitur Clericus, qui saepe vocatus ad prandium ire non recusat. *ib.* 265. Turpe est, iudi-cem provinciæ melius apud Cleri-cum prandere, quam in Palatio. *ib.* 259. Negociator & ex inope dives, quali peius legatur. *ib.* 261. Avari-tiæ artes in Clericis. *ib.* 262. Eccle-sia hæres illorum debet esse. *ib.* Clericorum cælibatus. 2. tom. 388. Ecclesia non recipit nisi vigines sint aut continentis. *ib.* Ne lucra se-cum in Christi querat milita. *ib.* 264. Sit hospitalis. *ib.* Quidam sunt capones. *ib.* 229. Clerici & Monachi majori honore hospiti-o suscipiendi. *ib.* 63.

in Clerum electio a quibus sebas. 1. tom. 944.

Clibani succensis metaphora idolatriæ flammam significatur. 6. tom. 72.

Clinici. 1. tom. 694.

Climachus de quo scripsit. 1. tom. 314.

Clytemnestra occidit virum ob amo-rem adulteri. 2. tom. 317.

Coccus in veste Porficis, quid no-tet? 1. tom. 366.

Codices Latini, quid non exprimit? 1. tom. 126. Viriotes eorum ad Græcam originem revocantur. *ib.* 134. Codicis Latini depravatio. 2. tom. 260. In Latinis Codicibus, quid non invenitur? *ib.* 261. Quid male legitur? *ib.* 257. Latinorum Codicum non probata interpreta-tio. *ib.* 281. Quid in plerisque Co-dicibus antiquis additum non est. *ib.* 747. Palæstini Codices, quos ab Origene elaboratos, quidam vul-gant, a quibus leguntur. *ib.* 523. Codicum varia lectio. 7. tom. 470. Latini codices, quid habent? *ib.* 556. 572. Quædam in illis addita. *ib.* 199. 509. 590. Reinent falsa. *ib.* 487. Vera lectio restituatur.

ib. In plerisque Evang. Codd. non-nulla deerant. *ib.* 116. Latini Co-dices mendum habentes. *ib.* 517. Quid in eis male habetur? *ib.* 438.

Codrantem per Q literam Latini Quadrantem dicunt. 3. tom. 89.

Codrus. 7. tom. 573.

Coelestes myticam sequuntur intel-ligentiam. *ib.* terreni simplicem histo-riam. 4. tom. 11.

Coelium Virtutum ordines. 1. tom. 369. Qui nihil creste possunt cogitare. *ib.* 340. Coelestia clausa erant antequam paradisi fores Chris-tus cum latrone referret. 3. tom. 416.

in Coelo gloria est, & perpetua laus, & indefessa præconia. 1. tom. 450. Aequaliter patet omnibus aula coe-lestis. *ib.* 121. Reges coelorum ex-peditos, & alarum levitate subitiss-habitoribus desiderant. *ib.* 795. Post grandia maris pericula tutissimum coelorum portum felicitatem intra-re. *ib.* 584. Nil vim feceris, cæ-lorum regna non capies. *ib.* 125.

In coelo non est peccatum. *ib.* 450. Nudi huc volare debemus. *ib.* 1080. Coelum juxta Hebræos, ex aquis sortitur vocabulum. *ib.* 419.

Coelum non reprimuntur in vete-ri Testamento. 2. tom. 728. Pri-mum predicatum est in Evang. *ib.* 10.

ib. Eadem coeli plaga tribus no-minibus appellatur. *ib.* 219. Coe-lum & terram, quidam putant a-mantibus. 4. tom. 10. 242. Coe-lum & terra non peribunt. *ib.* 578.

Coelorum & terræ commutatio in melius. *ib.* 589. 788. Coelos re-plicari quasi librum, quid? *ib.* 447.

Coeleci dicuntur pluraliter, sed in-gulariter intelliguntur. *ib.* 795. Coe-lum significat Angelicas virtutes.

terra mortalium genus. *ib.* Coe-lum astrum rotundum, & in modum sphaeræ volvitur. 7. tom. 602. Quidam quotidie in coe-lo ruinas fieri mentuntur. *ib.* 74.

Pro ære sumitur. *ib.* 571. Nomen coeli quomodo intelligendum. *ib.* 675.

Quomodo coeli transibunt. *ib.* 198. 199. Regnum coelorum præ-dicatio Evangelii est. *ib.* 93. Triplici modo sumitur. *ib.* 80.

Coelites, qui, & cur ita vocati. 2. tom. 381.

Coelibus laudatus. 7. tom. 60.

Coelobitæ Gentili lingua sanctus vo-cantur. 1. tom. 118. Eorum con-versario, quæ? *ib.* 119. & 343. Vita Coelobitarum prolata, ne com-mendata. *ib.* 938. 942. Commenda-tur. *ib.* 1086.

Cenomyia, pro quo scribendum Cynomyia. 1. tom. 676.

Cogitare mala sceleraum est: ne-quius est male cogitare velles perfi-cere. 1. tom. 943. Dum ab alio quis transit ad aliud, quicquid su-dedit operi, illud solvit. Cogitat, &c.

Cogitatio tacita animi arcanus est sermo est. 1. tom. 604. Per lin-guam fornicatus resonans, profert sententiam meam. *ib.* Non finis

mus cogitationes malas crescere. *ib.* 92. Cogitationis, sermonis & operis reddemus rationem in iudicio. *ib.* 604. Ne vageatur perniciosis Cogitationibus mens, labor requiritur. *ib.* 940. Cogitationes pessimæ, & mentis decrevit, in malis operibus puniuntur. *ib.* 985. In medullis nostrum iudicium est, vel abijcere Cogitata, vel recipere. *ib.* 506. Orationes crebre commendantur ad repellendas Cogitationes malas. *ib.* Cogitatio & sensus dantur a Deo. 2. tom. 777. Proprie mentis Cogitationes sepe sermo non explicat. *ib.* 407. Tacita cogitatio non laet scientiam Dei. *ib.* 721. Nostra Cogitatio quæstione contrahitur. *ib.* 791. In malis studiis, & quotidiana medicatione sudantibus, vix invenitur cogitatus purus, & viri dignus vocabulo. 3. tom. 449. Cogitationum secreta solus Deus cognoscit. 4. tom. 900. Quidam dicunt non esse peccatum in Cogitationibus. *ib.* 865. Cogitationum malarum thesaurus pectus. 5. tom. 405. Deus non punit primos & secundos stimulos Cogitationum. *ib.* 200. 201. Cogitatio privatis humanæ notatur. 6. tom. 145. Cogitationes malæ penas luent. *ib.* 38. Cogitationes ex propria nascuntur voluntate. 7. t. 115. Non immituntur a diabolo, sed accenduntur. *ib.* Tractor adveniens diaboli in nos, Cogitatio mala. *ib.* 650. Cogitans semper de Deo facere nefcit injuriam. 6. tom. 551. Cognitio Dei non unius generis. 6. tom. 205. Cognitiones bonæ, vel malæ in nobis unde. 7. tom. 280. id Colit unusquisque, quod diligit. 1. tom. 95. Cognoscendi verbum de opere nupio usurpant. 2. t. 210. Collecta fratrum congregatio in unum locum. 2. 58. & 72. Item ipsius quoque loci vocabulum. *ib.* 71. Collectæ fiebant dei Dominico. *ib.* 308. Colligatio iniquitatis, quid? 6. tom. 150. Collyba, quid? 7. tom. 162. Collybisæ. 7. tom. 132. Collyra, panis & crusti genus. 1. tom. 95. Colossis urbs Asiæ. 7. tom. 762. Coluber spicior erit omnibus bestiis. 1. tom. 113. Colubri cervorum cibis sunt. *ib.* 985. Colubri pellis dolorem aurium mitigat. 2. tom. 332. Columba Spiritus S. ita ad Noe, quasi ad Christum in Jordane volat. 1. tom. 419. Ramo refectionis ac luminis, pacem orbi annunciat. *ib.* Columba pacem terræ nunciat. 2. tom. 195. Columbae suspiciterant habeamus, nec utquam machinemur dolos. 1. t. 324. De agmine columbarum, crebro accipit unam separare, quam laceret. *ib.* 957. Duo pulli columbarum oblato pro Christo. *ib.* 307. Columba sola ablato pullos non

dolet. 6. tom. 77. Columnæ Christi. 1. tom. 705. Ubi ostendebatur columna, insecta cruce Domini, ad quam vincitur, dicitur flagellatus. *ib.* 697. Hæc fuit itinebat porcum Ecclesiæ. *ib.* 547. Coma in luctu tonderi solita. 5. t. 280. Coma dimittit, luxuriosum est & barbarorum. *ib.* 547. sic Comedendum, ut postea liceat orare & legere. 1. tom. 289. Sic Comedat quis, ut semper esuriat, & itam post cibum possit legere & psallere. *ib.* 680. Nemo Comedere, vel quum opus est parere, potest absque Deo. 3. tom. 406. Comedere munda, vel immunda, in nobis est. 7. tom. 711. Comici cuspida finis. 1. tom. 288. Comici sententia. 2. tom. 336. 659. Commatio Dei ad quid directa. 5. tom. 33. Commentatoris officium. 1. t. 329. Idem officium. 2. tom. 477. Commentatoris officium, diuicidat obfiscus. 6. tom. 388. 837. Denuo idem officium. 7. tom. 485. Commentariorum mos & regula. 2. tom. 541. Quid operis habent. *ib.* 471. Commentariorum Scriptores. *ib.* 472. Commentarii in Terentii Comedias. *ib.* 471. In Oratorum Ciceronis. *ib.* Commentariorum leges, quæ? 4. tom. 833. Communicare proprie Scripturarum est. 7. tom. 112. Commutatio beata rerum. 1. tom. 715. Comparare & emere, quid differant. 2. tom. 537. Comparatio inferioris, superioris injura. 2. tom. 239. Comprum est bivium, ubi diligenter debet viator aspicere, quod iter grandendi capiat. 3. t. 305. Computandi per digitos ratio apud Veteres. 1. tom. 907. & 2. tom. 240. Comædiæ veteris licentia in ceris personis taxandis. 1. tom. 935. Comædiæ sacerdotibus non legendæ. *ib.* 78. aliud est Conari, aliud agere. 1. t. 342. Conchylia quid? 1. tom. 682. Conchylia hæreticorum, cubilia & lustra ferarum &c. 6. tom. 80. difficile est ut Conceller alienus, quas filius fraterque non potuit. 1. tom. 782. Conciones in Ecclesiâ. 1. tom. 263. Concionatorum lacrymæ auditorum, laudes sint. 1. tom. 263. Sint mysteriorum periti, & sacramentorum Dei eruditissimi. *ib.* Nonnulli arguunt. *ib.* De infid. Tullius. *ib.* Conclusionum septem modi. 2. tom. 486. Concordia crescit, quod æmulatio dissipatur erat. 1. tom. 465. Concordiæ bonum, & malum discordiæ. 7. tom. 79. Concordia oppidum Italiæ. 2. tom. 311. Concubinarum novum genus. 1. t.

98. Concubinarum fides. 2. tom. 311. Concubinis publice vel clarissimi Philosophorum Græciæ habebant. 4. tom. 31. Concupiscentiæ sepulcra perferant. 2. tom. 353. quoties Concupiscentis, toties formidantur. 1. tom. 937. Concupiscentiæ irillationem vis illius est, qui non sentiat. 5. tom. 590. Condemnatur nemo in eo, quod facere non potuit. 2. tom. 741. Conditionem nostram ex historia descimus. 3. tom. 777. Unaqueque res de suo statu & conditione Creatori non invidet. *ib.* 715. Conditio humana, quæ? 6. 448. Conditionis verbum alium in magnis rebus. 7. t. 627. Conditionis suæ obliuio unde subrept. 1. tom. 907. de Conditor duplici error hæreticorum. 7. tom. 377. Confessio & pulchritudo in quo reperitur. 1. tom. 595. Secunda post naufragium tabula, & ultia Confessio. *ib.* 528. Ingenua & verecunda Confessio est, quo ipse caræ, & in aliis prædicare. *ib.* 232. Confessio & penitentia, precari principium. 3. tom. 474. Confessio pro hulo accipitur. 4. tom. 630. Confessio peccatorum, & confessio laudis. 5. tom. 680. Confessio delictorum in conversione. 6. tom. 157. Confessio peccatorum commendatur. 7. t. 125. Confessio significans gratiarum actionem. *ib.* 73. Confessores Egyptii. 1. t. 30. Confessores sub nomine Athanasii exules. 2. tom. 191. Confidendum, non in sapientia nostra, nec in ulis virtutibus, sed in solo Domino. 2. t. 791. Confidit Confingunt nonnulli audenti temeritate. 2. tom. 226. Confutandum simpliciter est, quod simpliciter creditur. 1. t. 303. Conitari debemus virtutem nostram. 2. t. 765. Qui peccata simpliciter continentur, merentur humiliter clementiam Salvatoris. *ib.* 754. Constatu & sulphure quomodo differant. 6. tom. 627. Consilio aliud a viram, aliud a matrem. 6. tom. 638. Conjugia Ethnicorum amputantur. 1. tom. 459. Umbra conjugii in feribilibus. *ib.* 91. Rectus fuerit subtile hominis conjugium, quam ad altiora tendentem in infernum cadere. *ib.* 106. Qui in conjugio æbrium solvit, orare non potest. *ib.* Servitus conjugalis. *ib.* 226. Solemus vis liberiorum & conjugum ignorare, viciniis cunctantibus. *ib.* 1093. Conjugia Ecclesiæ probat & dispensat. 2. t. 306. Hæretici damnant conjugia. *ib.* 306. Conjugii alligati in Apostolorum, relinquunt conjugale officium. 2. tom. 277. Conjugia conjugum innotant. 5. tom. 206. Conjugari, post conceptum debent vacare orationi non concubio. 7. tom. 657. Cause.

felix, in qua inimici nullum reparant occasionem c. t. t. 678. Male
Conversionis exemplum multos corruptum .ib. 182
Converſi olivæ frugifera comparati .t. 60m.
Convertio nunquam eſt ſera . i. tom.
42. 179. 678. Conversione noſtra Deum . t. 374
Convivium in fratrem, eſt reatuſque micidii . i. tom.
356
Convivium animæ quotidianum . i. tom. 80. In Convivio ut velatit quæ carniſcus quæſi invitus cogitur .ib. 265. Convivia , quæ Clericis fugienda . ib. 269. Convivium unde luxur . i. tom. 26. Convivialis luxur non ſolum gula , fed & auribus .ib. 336
Cophiai XII. i. tom. 702
Coqui ventris rabiem diverſo ciborum ſapore demittunt . i. t. 618
Cor in Scripturis pro ſenſu & anima accipitur . a. tom. 868. Loqui ad Deum . q. 374. Quorum cor labiaque confiteſcunt , hæc diligit Deus .ib. 873. Cor in Scriptura , pectus & manille quæ nominantur . s. 145. Cordis ſecreta motu corporis & gelubus indicantur . ib. 85. Cor novum Iſraël'is , & cor novum ætatum in quo poſuitur .ibid. 206. Cor dicitur deinde & de Ægyptum .ib. 360. Ad cor loqui, quid? 6. tom. 21. Cor animalis in medio eſt . 7. 67m. 539. Cor cum omni diligencia clauſtodiendum .ib. 716
Corneica farina . i. tom. 678
Corban Domini Dei. i. t. 604
Cornu dedit Calvaria . i. t. 375. Cornu
Cornuthus phariſæ Paulus quare q. i. t. 893. Cornuthus , Athenienſis hæc , & imperator Barbari .ib. 345. Cornithorum propoſitiones factæ ad Apollolum . 2. tom. 245. Cornithi Africa ſcandala occiderunt . 7. t. 266. Cornuthi hæc Athenienſis .ib. 207. Cornithi in quibus denuntiavit ap. Apollolo .ib. 1427. Inter Cornithios & Epheſios magna diſtantia .ib. 665
Cornelia pudicitiz ſimul & fecunditati exemplar . i. tom. 284. Oratores genuit .ib. Corneliæ pudicitia præcipue in Græcia .ib. 219
Cornelius erat centurio cohortis Italice . i. tom. 431. Actus Ethnicus , dono S. Spiritus mundatur .ib. 35. Cornelii domus , Chriſti Eccleſia .ib. 656. De eodem quid dicatur ? ib. 499. Cornelius dedicavit Eccleſiam in Ceſarea . 2. t. 361
Cornelius & Annulus Pollio . i. t. 719
Cornelius Pater Monafterii Munchæſco . 2. tom. 82
Cornelius Papa quo tempore maritus occubuit . 2. tom. 3
Cornelli tribuni ſeditioſi deſenſo . 2. tom. 419
Cornelius Nepos , qui reſert ? 2. t. 424. Eſda Nepotem . 429
Cornutus . i. tom. 429
Cornu regnum & potentiam ſignificat . 4. tom. 68. Cornu populi regnis poſita . 6. t. 639. & ſep. 750.

Coronam animam nullam inter im-
munda positum. 6. t. 640
Coronam pulchritudinis nulla seculorum
corruptio vitiat. 1. t. 616. Coronam
accipit, qui in hoc seculo victor
existit. 2. t. 782
Coronam altaris in modum illius est. 527
Coronata, vicus Christianis omnibus
floreus. 3. t. 133
Corpus conciliare ex membris. 1. t. 601
Corpus. Non propter unumquemque
corpora fabricantur, sed propter,
&c. 632. Quondam sunt, crescenti
sat decrescunt. ib. 719. Aetatem
diversitas non mutat eorum natu-
ram. ib. Diversa membra unum
corpus efficiunt. ib. 264. Cuncta
que per corpus exercentur, fructu
corpore, minora sunt. ibid. 721.
Se mo silens, tacti oculi & totius
corporis habitus, quae interdum lo-
quuntur. ib. 789. Absentiam cor-
porum qui so amur. ib. 194, 456. Cor-
pus non manet in uno & eodem
statu naturae. 2. tom. 340. Totum
corpus, dolore unius membri cru-
ciatur. ib. 713. Quomodo sanum &
robustum, raro carum infirmis. ib.
734. Interdum pituita mole-
stiam patitur, usque firmitatem.
ib. Nullum dicitur, quod caret o-
mni infirmitate. ib. Absque gultu
& cibis impossibile est, humanum
corpus subistere. ib. 339. Mala &
agitationes Corporis. 6. t. 564.
Causas earum quidam norant. ib.
Corpora Barbarorum Romanis re-
riora, quare? 5. t. 147
Corporum una conditio est cum be-
stis isac jumentis, nisi aeternitas animae
promittatur. 1. t. 706. Affligendum
corpus, quod multis vacare deli-
ciis. ib. 509. Multo melius est im-
perare illi, quam servire. ib. 780.
Corpus mortis quod sit? 2. t. 481
Corpus caeleste, & corpus terrestre.
ib. 435. Corpora credentium, Tem-
plum Dei sunt. 4. t. 1040. Corpus
tabernaculum dicitur. ib. 452. Afflic-
tio Corporis indulgentiam pecca-
torum deprecatur. ibid. 690. Nulla
est turpitudine, Corporis membrum
vocare suo nomine. ib. 560. Error
peccissimus de statu Corporum post
resurrectionem. ib. 828. Resurre-
ctio Corporum stabilitur. ib. 589.
Non solum animae, sed & Corpora
commutabuntur. ib. 588. Substantia
Corporis glorificatio non denega-
tur. ibid. 702. Corporis fortitudo
est imbecillitas animae, & econtra-
rio. 6. t. 291. Imbecillitas Corporis
animi vires fecum trahit. ib.
263. Flagella corporis. ib. Corporis
necessitatis servire, non est
peccatum. 7. t. 743. Vnde resurre-
ctio corporum. ib. 45. Vide Resurre-
ctio.

Correctio, vel Correctio: in ea
modus servandus. 1. t. 947. A mi-
nore quolibet non est refugienda,
vel designanda Correctio. ib. 780.
Correctio patientis aggradiatur, i-
racundus blanditis. 1. t. 713. Cor-
rectio vivificatio est. 2. tom. 802.
In corripiendo, sumus adulatores
divinum. ib. 773. Non est neces-

se, in multorum scandala ruinam-
que profecti, quae secedunt cor-
rupti possunt, aut erascendi. ib.
534. Recta orationem recipiunt:
curva Correctionem. 3. tom. 394.
Correctio amara ad praesens. 4. t.
840. alia Correctio est adversario-
rum, alia filiorum. 5. tom. 126.
Correctio perverforum non con-
demnat bonos. 6. t. 719. Correctio
quando utilis & bona? ib. 708. O-
dium Correctionis noxiatur. ib. 292.
Qui amatur a Deo, corrigitur, qui
negligitur, suis peccatis dimittitur.
ibid. 42. in Correctione
mansuetudo & lenitas adhibenda
est. 7. t. 518. 519. Multorum con-
sentus valet ad Correctionem. ib.
375. Quis non indiget Correctione.
ib. 378. Omne quod corrigitur, im-
pericilium est. ib. 693. Ubi virga
necessaria est corripienti? ib. 519
quem oburgatio non corrigit, pudor
quandoque emendat. 1. t. 713. Lau-
dabilis est libenter accipere corrip-
tionem, quam audacter corrigere
deviantem. ib. 774
Corrumperet fratres peccatis quoniam &
quomodo dicantur. 5. t. 183
Corrupta palam nubatur. 1. t. 704. Quod
male cepit, hoc remedium saltem
temperet. ib. Vide Meretrix.
Corruptio & incorruptio ad quid per-
tinent. 2. t. 258. Corruptio salutaris
est quoniam. 6. t. 458
Corrupti & incorrupti iuxta sermo-
nem vulgarem. 7. t. 684, 419, 420
Corus tam acidorum, quam liquido-
rum mensura, continens triginta
modos. 5. t. 563
Consortia externarum non debet pe-
riculose querere, qui de suorum fo-
culetate secus est. 1. t. 506. Non-
nulli sub nominibus peccatis, qua-
runt suspecta Consortia. ib. 915
Corymbus quid? 1. t. 393
Cossi vermiculi. 2. t. 334
Cotti regis Alpes. 1. t. 727
Crantor volumen. 1. t. 334
in Crapulam investio. 2. t. 339
Cras & crastinum pro futuro ponitur.
1. t. 295. Cras in Scripturis. quid
7. tom. 318
Crassus. 1. t. 27, 989. Semel in vita
rursus dicitur. ib. & 2. t. 486. 471.
& 536
Crassus dux caput, & Romanus ex-
ercitus caelis in Chytra urbe Me-
seporum. 3. t. 159
Crassi in quo auditi. 1. t. 335
Crates Thabanus ad philosophandum
pergens, magnum auri pondus abje-
cit. 1. t. 319. Non putavit se si-
mul, posse & virtutes, & divitias
possidere. ib. Idem, quid fecit ib.
319. Crates Thebanus aurum projec-
it in mare. 2. t. 338
Creatio in Scripturis quid significet.
1. t. 392. Creati sumus boni a Deo,
nostro victio lapsi. 2. t. 284. In us-
us hominum cuncta sunt creata.
ib. 330. Minus est restituere quod
fuerit, quam facere quod non fuit.
ib. 440. Creatio in Scripturis non
semper conditionem eorum, quae
non erant, sed interdum gratiam in
eos qui meruerint, significat. 4. t.

166. Creationis nomen de conceptu
& nativitate Salvatoris usurpatur.
ib. 1009. Creatio quid sonat inter
Graecos & Latinos. 7. t. 626. Hae-
c nunquam nominatur nisi in maiori
operibus. ib. Creatio & possessio in
quo differunt? ib. 773
Creatoris vi absque notitia omnis
homo peccat est. 1. t. 334. Solertiam
Creatoris auge in innotibus ac in
magis veneramus. ib. 340. Qui
tolle Creatoris servilis varietatem,
divertitatem rerum & gratiarum
distantiam? 2. t. 715. Quod minus
est, tribuitur Creatori: quod minus
deus, deagatur. ib. 446. Ex rerum
aequalitate, cursu, ordine
constantia intelligimus Creatorem.
3. t. 453. Creatoris granditudo ma-
gnitudo. 4. t. 1084. Miserendum Cre-
atoris diffemus exemplo naturam.
ibid. 810. Creatore negatum, omnis
creatura confutit in peccatore.
944. Salus creaturae, formae est
Creatoris. ib. 947. Creator ma-
di contentus ab hereticis, qui non
recipiunt Verum Testamentum. 5.
t. 6. Omnis creatura ad corruptu-
ritatem Creatoris immundit est. ib.
575. Ex creaturam ordine & con-
stantia cognoscimus Creatorem. ib.
493. Ex creaturis Creator intelligi-
tur. ib. 624
Creatura omnis Dei bona est. 1. t.
894. Hanc si Deo contuleris, non
subditur. ib. 324. Creaturam pul-
chritudo consistit in ordine de-
scriptum. ib. 594. A Deo bona con-
ditae sunt. ib. 324. Creaturam vi-
tias demonstratur, ut apparat in-
comparabilis subtilitas Dei. ib. 601
Nonnulli asserunt rationales crea-
turas ab peccata in corpora esse de-
lapsas. ib. 716. Pro diversitate pec-
catorum adhibentur eis tali, vel illi
conditio generari. ib. Creatura
omnis, excepto Deo, sub victio est.
2. t. 377. Peccato subiectae, & in-
diger misericordia Dei. ib. 744.
Creatura omnis bona a Deo condita
est, & perfecta. 5. t. 335.
Creatura Dei notitia fulgetur.
ib. 16. Creaturae rationabiles Dei
an omnes aequales, ut nulla ex eis
peritura sit? 6. t. 418. Omnes Cre-
aturae sentiunt Creatorem. 7. t. 43.
Habent a Deo ut sint, & eum di-
rectum bona. ib. 600
Cuncti facti sumus de eodem luto, si-
dem compacti exordium. 1. t. 509
Credenti rois mundus divitiarum est.
1. t. 281. Quo solent arva Credentium
condiri? ib. 299. qui pure Credit, de-
bet pure loqui. 2. t. 409. Quae est
ista simplicitas, nescire quod cre-
das? ib. 327. Credentium quatuor
genera. 4. tom. 72. Credentes quo
modo ad idem veniant. 7. t. 273.
Quae credentes turbat? ib. 384
Crescens Cynicus sectator Ibiidinum,
& hostis Christianorum. 2. t. 865
Crescere bifariam dicitur in Scripturis.
7. tom. 275
Crescentum proprietates. 7. t. 416.
Crescentes septem brum. Jovis se-
cendere gloriantur. ib. 708
Crimen & error in quo sunt? 1. t. 705.
Ve-

Vetera crimina, si novella conversione muerentur, non iudicat Deus. *ib.* 897. Omni nobis in baptisma te condonata sunt. *ib.* 416. Criminum objectiones, non chara Ecclesiastica, sed libelli iudicium debent continere. *ib.* 696. Qui agitur crimini, sit criminofus. *ib.* 576. Crimen morale. 7. t. 35. Vide Peccatum.

Criminari stultissimum est acutatum sed alio. 1. t. 208

Crines in monasteriis Virgines & Viduae defecari curabant, quare? 1. t. 1089. Parva anima inter eum & crines gigni solent. *ib.* Examinei contra Apocriticos crines taxantur. *ib.* 113

Crispi Cafaris, filii Constantini, magister quis? 2. t. 905. Hic Crispus a Patre interfecit fuit. *ib.*

Crispi Salustii dictum. 2. t. 12. Idem citatur. 6. t. 617. Eiusdem fementia. 7. t. 662

Croci opes. 1. t. 318. 319. Crocus notatur. 2. t. 536

Crudelitate ingenia omnia in Martyrum victa. 1. t. 619. Quid superat crudelitate omnium latronum. *ib.* 260. Crudelitate quia pietate utitur. 2. t. 101.

Cruentitas parens est libidinum. 1. t. 930 nudam Cruentum, nudum sequi. 1. t. 259. Nudam nudus sequens, expellitur & levior scandit scilicet Jacob. *ib.* 319. Cognitus Cruem Christi, & divitis lumen putabimus. *ib.* 267. Cruem pictura decorat purpura regum, & diademata. *ib.* 670. Vexilla militum, crucis insignia sunt. *ib.* Ad omnem actum, manus pingat Cruem Domini. *ib.* 121. Id fuit crebro quare? 086. Cruem vexillum & predicationis aufferitis idolorum templa destruxit. 2. t. 307. In illa de hostibus triumphamus. *ib.* 226. Ille obiectum professionis & fidei nostrae. *ib.* Crux Christi non est fictilis. *ib.* 756. Signum Crucis laudant marmat frontem. *ib.* 6. Vox impia, Cruem Christi evocat. *ib.* 126. Cruem signum exaltatum in genibus. *ib.* 772. Tualis Cruci Christi, cur tribus generibus appellatur. *ib.* 456. Iudicis rationum turba suscepit Cruem Christi, non sapientem fecit. *ib.* 13. Cruis Christi Trinitas, qui tribus generibus appellatur. 1. t. 508. In Cruem, ascendit foris. 6. t. 600. 637. Cruis sanctissima in Moyse figuratur. *ib.* 11. In Cruem ve, xillo Amalec suberatus est. *ib.* 367. Constatissimus deitur francos equo fove facile ex clavis dominice Cruis. *ib.* 557. Crux Christi universa possidet. 1. t. 607. Terra simul & caelestis paravit. *ib.* 668. Profrat Angeli & hominibus. *ib.* 582. 594. Crux semper ferenda. *ib.* 65. Cauda Crucis Christi, nuda est. *ib.* 259. Quomodo Iudeis scandalum fuit. *ib.* 492. Demones statim fenferunt virum Crucis. *ib.* 234. In Cruem quis potest gloriam? *ib.* 531

Crucifigere & recrucifigere. 7. t. 514

Crudeles videntur qui fanant & emendant. 4. t. 384

Crypta subterranea sepulchrorum Martyrum corpora continentes. 5. t. 687. Eas Roma crebro ingressus Hieronymus cum aequalibus. *ib.*

Crytallo nihil purius. 4. t. 930. In albugibus dicuntur aquae concrefere in crytallum. *ib.*

Ctesiphon & Seleucia Persarum urbes pro Babylone inclite facte. 4. t. 174 pro Ctesiphone oratio. 2. t. 520

Cubilis & Iultra ferarum concubilibus Hareticorum. 6. t. 63

Cubrium & Cubria neutrali genere, quae alias Cubri & Cubitis. 5. t. 472

Cucurbitae ridiculae quae. 1. t. 754

Cucurbitae & hederæ indigent calamentis & basilium admodum. *ib.* 754. Cucurbita ejusdem naturae ac hederæ. 6. t. 126. Utrique peritum Israel denotat. *ib.* 427

Cuculi Monachorum habebant signa Monasteria, & Domus. 2. t. 688. *ib.* 124.

Culpam non facit dignitas, sed voluntas. 1. t. 459. Culpam venia tribuenda. 7. t. 143

Culus superfluitus vitetur. 1. t. 267.

Quae Cupido tenere nos debeat. 1. t. 180

Curatio, non bestitudo, sed solatium. 6. t. 525

Curiositas scientiae damnatur. 3. t. 441. Tormentum habet inutile. *ib.* 457

Curius. 2. t. 37. Curi paupertas. *ib.* 322

Curandum, ut non corruamus in via. 1. t. 687

Cirrus Dei quid? 4. t. 813

Currunt. 7. t. 513

Custodem, quem nos dicimus, Hebraei Samaritan vocant. 1. t. 198

Custodes vinearum & cucumerariorum ponebantur in umbraculis & casulis. 4. t. 101.

Custodia cordis laudata. 6. t. 640

Cutus nitens foridum ostendit animum. 1. t. 757

Cybele tremula. 1. t. 123

Cyclades. 2. t. 554

Cydnus fluvius. 1. t. 345

Cygnocanore vox dulcor. 7. t. 331

Cynici ejusdem sententia turpis. 7. t. 640

Cynici nihil preter pallium, baculum & peram habebant. 1. t. 399

Cyniphe, parvicolles. 6. t. 198

Cyparillus odoris optimi & impuriabilis. 4. t. 502

S. Cyprianus. 1. t. 223. 220. 232. Doctrina ejus antidotum dicta. *ib.* 225. Instat tonis purissimum dulcis incedit & placidum. *ib.* 256. Tonus est in exhortatione virtutum. *ib.* Occurrit persecutionum angustias, de Scripturis nequaquam disseruit. *ib.* Fuit vir eloquentia pollens & martyrio. *ib.* 427. Quare reprehenditur a Flaminio? *ib.* Scripta adversus Demetrianum. *ib.* Doctae peritum idola, deos non esse. *ib.* 430. Dictum ejusdem. *ib.* Cypriani Operum lectio commendatur. *ib.* 688

Scriptis de Virginitate. *ib.* 106. 996. Nonnulla epistole illius ad fidem referuntur. *ib.* 159. Desepentiano numero scriptis ad Fortunatum. *ib.* 232. Scriptis de viribus & premis Eusebii. *ib.* 397. Cyprianus semper permansit in communione Stephani Romani Pontificis. 2. t. 198. Nonnulla ex eodem citantur, quae id probant. *ib.* Numquam anathematizavit eos, qui illum sequi noluerunt. *ib.* Ad jubanum de haereticis rebaptizandis scriptis. *ib.* 199. B. Cyprianus reprobat Bepifina hxr. contra Africanum de hoc re Syndonum congregavit. *ib.* 190. Carthaginense sanguinem fudit. *ib.* 4. De persecutione hujus temporis, quid dicit. *ib.* D. S. Cyprianus, quid dictum? *ib.* 891. Vox ejusdem. *ib.* 410. Octo ejus Epistole ad Corinthen. *ib.* 891. Epistole Cypriani, in quibus laudatur Stephanus. *ib.* 200. Opus ejusdem ad Quir. num. *ib.* 729. Fabula de Cypriano Martyre. *ib.* 513. Cyprianus & Hilarius laudantur. 4. t. 727. Beati Cypriani aures. 6. t. 420. S. Cyprianus Martyr. 1. t. 101. Scripta reliquit de zelo & li-vore. *ib.* 508

Cyprianus Diaconus. 1. t. 729

Cyprus insula vicina Judaeae, de qua fuit Zeno princeps Siroicorum. 4. t. 846

Cyrene syrius vicina. 8. t. 352

Cyrenius, apud Latinos melius effertur & verius per Q. literam, ut dicitur Quirinius. 3. t. 94

S. Cyrillus. 1. t. 45

Cyrus antequam nasceretur, predictus fuit. 4. t. 532. Hunc dilexisset Judaeus, refert Josephus & Chaldeos. *ib.* 531. Eo regnante Templum cepit edificari. *ib.* Appellatur Christus. *ib.* Figura fuit viri Ecclesiastici. *ib.* 530. Cyrus regnavit in Persis, subverso Ahyage rege Medorum. 4. t. 101. 41. Bioglyonem cepit & Chasium. *ib.* 226. Cyrus imperium Chaldaeorum destruxit. 6. t. 778. Eius piety in populum Iudaeum. *ib.* Interfectus fuit apud Massagetas post annos imperii xxx. *ib.* Eius successores. *ib.*

D

Dacia regio. 1. t. 344

Dadan feni Aethiopie. 3. t. 320

Demones ante sepulchra Sanctorum cruciantur. 1. t. 703. Expelluntur de obsessis corporibus ante sepulchrum Domini. *ib.* 205. Homines possessi a Daemonibus in quo miseratione digni. *ib.* 703. Demones unum Deum credunt, & contemiscunt. 2. t. 323. Daemonum discursus. *ib.* 392. Fallaces sunt, & cecidi. *ib.* 24. Nolunt pravos vulnerare, sed rectos corde. *ib.* 766. Voces demonum resonant in Templo antiquissimo. *ib.* 38. Demones in aere versantur. 4. t. 101.

tom. 412. 577. Non habent sanguinem. *ibid.* 740. Nihil crudelius Demonibus. *ib.* 291. Non habent potestatem in homines. *ib.* 869. Demonibus potestas aliquando concessa est, ut mala facerent. *ib.* 504. Magis eligunt perire flammis quam peccatum perdere. *ib.* 131. Quo sensu non subditur. *ib.* 72. Quidquid peccamus, imperium est Demonum. *ibid.* 957. Hierig et folent Demones colere, ne nocent. *ib.* 911. Error quorundam de amore Demonum in mulieres. *ib.* 635. Demones, hostes Christianorum? *ib.* 74. Singule Demonum turme habent suos principes. *ibid.* 659. Latitant interitum hominum. *ib.* 145. Faciunt admirari pulchritudinem seculi. *ib.* 643. Confusio Demonum in fine seculi. *ib.* 554. Demones observant lunaria tempora. *ib.* 702. Aet plenus demonibus juxta opinionem Doctorum omnium. *ib.* 674. Eorum potestas a Deo. *ib.* Diversa habent ministeria. *ib.* Tormenta Demonum, praesentia Salvatoris. *ibid.* 49. Docet Apollonius qui sint demones, quid valeant, &c. *ib.* 541. Quidam putant Demones scire filium Dei, & Diabolum ignorare. *ib.* 40. Per vitia coluntur. *ib.* 505. *Vide* Diabolus.

Demoniacus puro sermone Syro loquitur, quamvis linguam ignoret. *ib.* 25

Dagon idolum urbium Philisthim. *ib.* 44

Dalmatius zastro. 1. t. 344. Dalmatius infelix. 2. t. 535

Dalmatae feroces. 7. t. 416

Damsceus Nicolaus de Diluvio scripsit. 3. t. 126. Ejus historia laudatur. 5. t. 207

Damsceus civites regis. 4. tom. 192

Damasci nominis triplex interpretatio. *ibid.* 278. & *seq.* Damascus unde, & a quo ita appellata juxta Hebraeorum traditiones. 5. t. 316

A quo condita. 3. t. 221. A quibus cepit. 4. t. 292. & *seq.* Sub quibus instructa. 292

Damasus Papa laudatur. 1. tom. 230. Versus & Prosa scripsit de Virginitate. *ibid.* 106. Damasus Papa. 2. t. 415. Damasus urbis Romae Episcopus. 7. t. 160

Damnatorum ater nam supplicia. 4. t. 828. 830. Quidam voluit torquent Damnatorum finiendam. *ibid.* 829

Damnatorum capita truncabantur extra urbem. 7. t. 213

Den unus e fontibus est Jordanis. 3. tom. 328

Danes padicitia per quod victa est. 2. t. 534

Daniel. 1. tom. 307. Cur vocatur vir desideriorum. *ibid.* 95. Et amicus Dei. *ibid.* 218. Daniel adhuc reus impudicos senes condemnavit. *ibid.* 219. Daniel & tres pueri fec praerant Babylonis opibus, ut Deo mentee fervirent. *ib.* 500. Genere concordantes erant, & fide. *ibid.* 618. Eorum nobilitatem dura non mutavit servitus. *ib.* Commendantur jeja-

niorum causa. *ib.* Consilium Danielis probat vim & praemium eleemosynae. *ibid.* 397. Daniel de quibus agit? *ibid.* 279. Daniel adhuc puer, quomodo novus populo? 2. tom. 534. Per jejunium fuit horribilis leonibus. *ib.* 340. Quid juxta hypothesis dictum est de Daniele? Nos & Job? *ibid.* 276. Ecclesie Christi Danielum legebant, juxta Theodotionis editionem. *ib.* 527. Daniel & ejus socii facti eunuchi juxta Hebraeos. 4. tom. 479. Daniel de filiis Juda. non Sacerdos. 5. tom. 623. & *seq.* Omnium Prophetarum apertissime dixit de Christo. *ib.* 621. Daniel & socii Babyloniorum doctrinam, non ut sequantur, sed ut convincant, dicunt. *ib.* 624. Daniel turrim exiit uxit excessum, & quadro edificatam marmore in urbe Sulis. *ib.* 672. Ad Danielis extrema partes intelligentes multiplex Graecorum historia necessaria est, & quorum? *ib.* 621. Daniel Eunuchus. *ib.* 910. Quibus linguis conscriptus est liber Danielis. *ibid.* 627. Calumniantes historice Danielis rejiciuntur. *ib.* 671. Calumniator Ecclesie Danielum reprehendit, & confutatur. *ibid.* 635. Quare Noe, Daniel & Job, ceteris omisiss, soli nominantur. *ib.* 137

Danubii limes fractus. 1. tom. 114

Daphnes nomen accepit locus a Pompeio militari manu consus, & cur? 5. t. 499. Daphnes fons, de quo Antiochia aquis abundantissimis fruatur. *ibid.*

Dardania Thraciae finitima. 1. tom. 344

Dareis & Entelli comparatio. 1. t. 633. 729

Darius rex Medorum. 1. t. 464. Darii divitiae. *ibid.* 359. Darius rex Medorum dives. 2. t. 534. Darius primus Babyloniorum dexteravit imperium. 4. t. 173. Subversa Babylonem, reversus in regnum, Danielum secum tulit. 5. t. 617

Darii Regis Perfarum anno secundo Templum aedificatum est. 5. tom. 32

Darius Histaspis filius ex sententia septem familiarum Rex Perfarum constituitur. 6. t. 277. Sub hoc Agaeus propheta vit. *ibid.* 737

Darius Nothus novendecim annos Perfarum Rex. 5. t. 40. Darium istum omnium ditissimum ac potentissimum tam Graecis quam Barbaris narrat historia. *ibid.* 673. Ab Alexandro M. victus est. *ib.* 670. & q. 673.

Darii tres. 5. tom. 677. Darius & Cyrus imperium Chelidarum subvertitur. *ib.* 651. Unum fuit sub Dario & Cyro regnum Perfarum & Medorum. *ib.* 669

ad Datoris gloriam omnia, referenda. 4. tom. 534. Datore qui ex copia non sentit, sentit ex penuria. 6. t. 18

David rex quibus telis armatus procedit ad praellum. 1. tom. 737. Maluit se, hostibus, quam

invidis subiacere. *ibid.* 708. Simonides nollet, Pindarius, Alcaeus, &c. *ibid.* 279. Christum lyra personat, & ab inferis fuisse resurgentem. *ibid.* Rem difficillimum oportet ponere, quam praesumit. *ibid.* 952. Si tenebras ignorantiae conficiunt, qua nos purandum est insanie nobis circumdandi? *ibid.* 255. Vitius est ut homo, quare? *ibid.* 504. David viri sancti homicidium & adulterium emendavit famem septem dierum. *ibid.* 460. Voluntur in cinere, & oboles regis petebant, lumen quaerunt in tenebris. *ibid.* Qui prius docet virtutibus, quomodo fieri non caderet, deinde per penitentiam, quomodo eadem resurgeret. *ibid.* David unum praecipit ut dandum peccator & pauperes transire in magistrum. *ibid.* 896. David virtus animi manifestatulo. 2. tom. 713. Reges multi conservati sunt virtutibus David parvis sui. *ibid.* 709. Defectum ut parumper fragilitati suae. *ibid.* 704. Multis aliis bonis quibus immensus fuit. *ibid.* In quo fuit vir sanguinarius. *ibid.* 274. David, Saulis filia d' splicens, nuptiis praecur Deo. 3. tom. 425. David & Jese sepulchrum. *ibid.* 107. David interpretatur Fortis manus. 5. tom. 715. Pauci de stirpe David placentur Deo. *ibid.* 986. David Fortis manu interpretatur. 6. tom. 33. David mansuetudo quanta? 7. tom. 512

Debeatur non ei cui nascitur, sed cui renescitur. 2. t. 336. *Vide* Elie.

Deblis, unus infirmis nomen est. 7. t. 117

Deblatha, civitatis nomen, quae postea Epiphania Syria. 5. tom. 62

Deborah quidam imperitiae inter viros numerant. 1. tom. 293. *Vide* Prophetissa, & apud nomen accepit. *ibid.*

Decades decem quadra formae possident firmitatem. 4. tom. 790. In decem Decadum numero plenus & perfectus numerus. 5. tom. 497

Decalogus non solida est, sed laetitia. com. t. 952. Decalogi unumquodque mandatum, primum est appellandum. 7. t. 694. In membranis descebebant Pharisaei Decalogum. *ib.* 183

Decani quatuor. 4. t. 49

Decem Tribus in Prophetia, sed praecipue in Osee interduum referuntur ad Haereticos. 6. t. 8. Decem Tribuum captivitas in urbibus Medorum. 5. tom. 262. Decem Tribuum regnum quibus nominibus veniat. 6. t. 8

Decimaria variae species. 5. tom. 106. Hebraeorum de his traditio. *ibid.*

ut decipiant seipsos. 2. t. 338

Decius & Valerianus persecutores Christianorum. 2. t. 3. Anima compiebat jugulare, non corpora. *ibid.*

De-

ib. Me incredula de bonorum et
promissione non desepit. ib. 26.
Desperantes, putant omnia morte fi-
niri. ib. Non Desperandum, 7. lice-
at post baptisma p.emus. 2. t. 32.
Desponsationis nomen tertio repetitur
quid notet? 6. tom. 20.
Detracto cavendo. 3. tom. 268. 944.
Dei non est iniqua provi-
dens. ib. 267. Quod Detrahit in
laudem nostram est. ib. 785. Nec
non invito auditori liberenter refer-
ret Detractionis verba. ib. 268. Dama-
natur qui aliqua peccata fingit
se loquuntur. quod nulli dixerint
alteri. ib. 947. Nonnulli dixerint
se fingi in finitima delin-
quendi. ib. 712. Non est grandis
garrire per angustis, et de alius fer-
re sententiam. ib. 240. Difficile est
in laudanda civitate non aliquam
finistri rumoris fabulam contrahere.
ib. 952. Labia dolosa et lingua
iniquorum non sunt mentienda. ib.
948. Non est non in malis homi-
num morum hominum, huius vite cur-
riculaque pertransfert. ib. 390. De-
tractio cavenda. 3. tom. 694. De-
tractio facilis. 6. tom. 452.
Detractor dicat, dum te vide, non
libenter audire, non facie detra-
here. ib. 946. Detrahere non vici-
tiosum est, trilem. 7. tom. 952.
Detraheret. Detraheres non au-
dia tur. ib. 268. Pro illis obsecran-
tes. ib. 579. Detraheres vocantur
caus Scyllie. 2. tom. 124. Detra-
ctorum malitia. ib. 934. Detractor
et serpens aequales sunt. 3. tom.
474. Ignoscendum est detraheri
et non detrahere. ib. 948. Detra-
ctorum Hieronymus arguit. 7. tom.
537.
nulli Detrahas, nec ceteros laceres.
1. tom. 945. qui Detrahit, & qui
detrahentem audit, simul peribunt.
ib. 946. Nec bonis deserviantur
detractiones. ib. 947. Detraheres
laudanda sunt vitia. ib. 523. San-
ctus non Detrahendum, quia An-
geli nostra verba & cogitationes ad
Deum perferunt. 3. tom. 479. De-
trahere bono, vel malum laudem,
crusatione criminis. 3. tom. 82.
Imperitior est Detrahere, doctorem
vitiis. 6. tom. 452.
Deus non est composuit diversita-
te membrorum. 1. tom. 602. Una
est Deus, & sola natura, qua vers
est. ib. 40. Cetera quae creata
sunt proprie non sunt, sed folios
Deus. ib. Mensura & numero non
tenetur. ib. 604. Bonus est Deus
et bonus, quia ibi Deus est, bona
sunt necesse est. ib. 75. Non des-
cit in dando. ib. Omnipotentia
Dei non concluditur in angustio
loco. ib. 320. Abit hoc de omni-
potente credere, quod in aliquo
impotens sit. ib. 412. Offendi-
tur, quando fit aliquid contra na-
turam. ib. 718. Multa sunt ignora-
ta, quae scientia illius sunt relinquen-
da. ib. 1028. Aliud est Deus, 2.
aliud homo. ib. 1027. In Deo o-
mnia sunt. ib. 586. Deus omnia est

immortalis. 1. tom. 749. Solus verax. *ib.* 780. Solus verax: omnis homo mendax. *ib.* 799. Solus Deus est sine peccato. *ib.* 771. Solus est sapiens. *ib.* 750. Ejus nunc omnia gubernantur. *ib.* 698. Ex illius cuncta pendunt iudicio, qui Creator est omnium. *ib.* 698, 771. Deo cuncta possibilia sunt. *ib.* 730. Dei velle, fecisse est. *ib.* 427. Potentia Dei commendatur. *ib.* 440. Potest quidquid voluerit. *ib.* 783. Omnium Creator est. *ib.* 697. Animarum simul & corporum est conditor. *ib.* 497, 559. Non est superfluum. *ib.* 532. Dei opera in veritate & iustitia. *ib.* 779. Deo omnia vivunt. *ib.* 11. Præscientia Dei. *ib.* 477. Deus fuisse semper est id quod fuit. 3. tom. 386. Ut benignus & clemens, minimorum quoque & omnium recordatur. *ib.* 392. Deus non habet principium. 4. tom. 538. Confortes nature suæ non habet. *ib.* 731. Ex naturalis & scripturæ Deum testatur. *ib.* 400. Nihil concluditur loco, quia omnia pugio concludit & palmo. *ib.* 799. Creator est omnium visibilium, & invisibilium. *ib.* Dei faciem juxta naturæ suæ proprietatem nulla vidit creatura, sed mente cernit, quando invisibilis creditur. *ib.* 20. Dei maiestas & potentia demonstratur. *ib.* 487, 492. Omnipotentia Dei in quo prævalet. *ib.* 597. In Deo dixisse, fecisse est. *ib.* 425. Magnitudo fortitudinis Dei, facit cuncta servire suo ordine. *ib.* 492. Deus facit res inter se contrarias. *ib.* 533. Manus Dei pro potentia facitur. *ib.* 811. Promissio Dei constans est & firma. *ib.* 134, 623. Nullus potest consilium Dei infirmare. *ib.* 261. Deo non juranti credendum est. *ib.* 181. Ejus scientia, immensitas & providentia nonatur. *ib.* 494. Grandis amor iustitiae in Deo. *ib.* 872. Iustitia ejus quando cognoscitur. *ib.* 384. Pœnitentia in Deo, quid? *ib.* 871. Ad comparationem ejus, cuncta sapientia in nihilum deputatur. *ib.* 914. Quo sensu Deus dicitur habere membra. *ib.* 546. Non potest hominis manu fieri divina ineffabilis. *ib.* 528. Præscientia Dei futura prænotat. *ib.* 151, 1025. Deum nihil latet. *ib.* 494. Deum nihil celare possumus. *ib.* 23. Nemo fecit scientia, nisi Deus. *ib.* 547. 1044. Scientia Dei quid operatur? *ib.* 606. Deus indigna sui notitia, ignorare se dicit. *ib.* 974. Quo sensu dicitur manere confurgere. *ib.* 893. Nomen Domini additum Deo pro intelligentia personæ. *ib.* 615. Deus benignus & severus. 5. tom. 872. Deus prudentia extendit calculum. *ib.* 705. Deus fundavit terram fortitudine. *ib.* 793. Deus fudit terram sapientia. *ib.* 798. Deus ignis consumens. *ib.* 863. Deus quo sensu ignis & lumen appellatur. *ib.* 868. Nomen Dei quatuor litterarum ineffabile. *ib.*

327. Nullo concluditur loco, quia omnia pugio concludit & palmo. *ib.* 485. Id quod hæretici appellant in Deo crudelitatem, sonat clementiam. *ib.* 236. In Deo nihil est corporale. *ib.* 82. Clementia Dei est, mala ficta subvertere. *ib.* 362. Ubi similitudo Dei est, ibi & plenitudo sapientia. *ib.* 339. Futurorum scientia solus Dei est. *ib.* 628. Alta & profunda Dei, cur vulgo non proferenda? *ib.* 549. Vult omnes salvos fieri. *ib.* 205. Dormire & vigilare Dei quid? *ib.* 679. De Deo etiam vera dicere pecculosum. *ib.* 891. Nomen Dei Tetragrammaton, quid proprie significet. *ib.* 922. Deus veritas est. 6. tom. 391. Natura sua misericors. *ib.* 413. Domini iustitie, fecisse est. *ib.* 379, 477. Deus omnium beneficiorum auctor & largitor. *ib.* 637. Creator totius hominis. *ib.* 896. Aequaliter Deus omnium. *ib.* 870. Curam habet universarum gentium. *ib.* 240. Factor universalitatis in brevi ostenditur. *ib.* 400. Non mutatur. *ib.* 849. Quo sensu dicitur mutabilis. *ib.* Quare promissa mutat? *ib.* 354. Voluntatis ejus per hostes explere. *ib.* 107. Dei Essentia. 7. tom. 600. Deus solus nature sui immutabilis. *ib.* 283. Præter illum nihil potest esse a se. *ib.* 600. Providentia ejus erga homines. *ib.* 63. Præscientia. *ib.* 584. Nihil Deum latet. *ib.* 64. Natura sua bonus, communionem sui efficit Sanctorum. *ib.* 546. Vult omnes salvari. *ib.* 558. Utiq; est, & reus ubique est. *ib.* 380. Deus in singulis est per partes. *ib.* 569. Univerforum est conditor. *ib.* 547. Creavit omnia ex nihilo. *ib.* 548. Deum dixisse fecisse est. *ib.* 124. Opera Dei vera, quæ? *ib.* 517. Quo sensu operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ. *ib.* 558. In eo moderata & ordinata sunt omnia. *ib.* 636. Notitia Dei natura inest omnibus. *ib.* 391, 704. Ex creaturis potest agnosci. *ib.* 419. Substantia Dei, dum talis & talis alteritur, causa est erroris. *ib.* 537. Quomodo solus verax est, & omnis homo mendax. *ib.* 690. Sedere Dei, quid significet? *ib.* 565. Deus, quos scire dicitur? *ib.* 455. Non novit eos, qui pereunt. *ib.* 41. De quo maxime irascitur. *ib.* 644. In Deo quid ira & furor? *ib.* 636. Jurat ut nos securiores faciat. *ib.* 650. Verba sua confirmat quædam jurandi consuetudine. *ib.* 555. Ignoramus judicia Dei. *ib.* 73. Dextra Dei & sinistra quid? *ib.* 565. Deus semper largitor, semperque donator est. 1. tom. 1033. Clementia Dei quanta? *ib.* 894. Deus patiens & misericors. *ib.* 1087. Quare protinus ulcor scelerum non exstirpat? *ib.* Dei veritas, quæ est his quæ facta sunt. *ib.* 600. Non tantas fecit creaturas, quantas poterat, sed tante ab eo factæ sunt,

quantæ debebant fieri. *ib.* 601. Iusta iudicia ejus, & bona. *ib.* 178. 690. Exaltatur Dei manus diu, & suspenditur plaga, ut feriat fortius. *ib.* 536. Nomen illius potest resurrectionem Christi, ubique diffusum. *ib.* 333, 334. Nulla major temeritas, quam aequalitatem illius fieri vindicare. *ib.* 1025. Misericordiam Dei, nunciamus clementiam non exultantes materiam delictorum. *ib.* 1024. Si te iustitia & veritas Dei terruerit, misericordia & pax provecent ad salutem. *ib.* 835. Possidere Dominum, quid? *ib.* 259. Non delectatur nostra in Deo. *ib.* 95. Major scelerum in Deo laudatur falsitas, quam veritas in Deo. *ib.* 303. Deus qui nulli contra se viribus superari potest, nec facit quod minus est, quomodo? *ib.* 906. Concede Deo potentiam sui; nequam te indiget defensor. *ib.* 1038. Cuius Dei verus, quis? *ib.* 267. 268. Quæ varos nos esse convenit ad accipiendum Dei beneficia. *ib.* 1037. Utinam quæque iudicat, licet invenit. *ib.* 896. Nec præterita confidit, sed præsentia, li vetera etiam novella conversione mutentur. *ib.* Olim ostensum sentimus Deum, nec placemus. *ib.* 246. Si non credimus promittenti Deo, credamus saltem pro salute nostra juranti. *ib.* 891. Plus tribuit, quam rogatur. *ib.* 9. Non placet dilationes imperfectæ servituti Dei. *ib.* 337. Cum quanto minus debet servari, quod Deo fuit consecratum. *ib.* 683. Clementia Dei conservatur. 2. tom. 752. Nihil possumus celare Deum. *ib.* 697. Ira Dei iusta est. *ib.* 747. Communiatio Dei interdum clementiam sonat. *ib.* 724. Dei comparatione nulla creatura potest esse perfecta. *ib.* 710. Deum nemo vidit in hoc seculo. *ib.* 727. Aliud est voluntas Dei, aliud indulgentia. *ib.* 258. Voluntas Dei non dissentanda, sed cum gratissimo actione patienda est. *ib.* 706. Non possumus Dei scire iudicia, & ex nostro arbitrio, illius sententia præiudicare. *ib.* 284. Cur voluit sibi offerri victimas? *ib.* 776. Non voluntate, sed idolorum comparatione illas præcepit. *ib.* Impietates sunt fieri ad patientiam peccata. *ib.* 780. Deus quomodo erit omnia in omnibus. *ib.* 713. Similitudo Dei & vera contemplatio, quando reprimuntur. *ib.* 798. Non aequè omnes inhabetur. *ib.* 376. Semper in nobis majora desiderat. *ib.* Quomodo unum sumus in illo? *ib.* 370. Sermones Dei persuasivissimi sunt. *ib.* 771. His non acquiescere, peccatum est. *ib.* 770. Quid coronat in nobis? *ib.* 769. In adimplentem temporum recapitulavit omnia. *ib.* 267. Deus præteritis iudicat, non futuris. *ib.* 718. Non condemnat ex præscientia quem novit tale fore, qui sibi postea dispendit. *ib.* Tantæ bonitatis

tis est, ut eligat quem scit malum futurum. *ib.* Domini cultus dedit fulgentiam. *ib.* 603. Sobrie de Deo loquendum & cogitandum. 3. tom. 427. Qui plura voluerit de divinitate differere, incidit in stultitiam. *ib.* Grandis Dei clementia laudatur. 4. tom. 409. 632. 651. Clementia Dei vincitur magnitudine peccatorum. *ib.* 766. Semper indignus Dei misericordia & nullus est finis ejus clementie. *ib.* 309. Misericordia Dei, & supplicia habent mensuram suam. *ib.* 276. Misericordiae Dei est, unam perire gentem, ut omnes salvae fiant. *ib.* 99. Absconditur Dei misericordia, & ipse demonstratur, ut homines peccare desistant. *ib.* 229. Incredibilis patientia Dei. *ib.* 383. Varie dispensat genus humanum. *ib.* 386. Omnia ejus arbitrio gubernantur. *ib.* 403. 926. Ordo providentiae Dei describitur. *ib.* 211. Non est opus ejus perdere, quos creavit. *ib.* 383. Labor Dei defendere peccatores. *ib.* 522. Omnis qui directus est in Deo, seipsum est hereditatis ejus. *ib.* Notitia unius Dei, omnium virtutum possessio est. *ib.* 1075. Magna stultitia, non cognoscere Deum, & praesentem contemnere. *ib.* 870. Vocat omnes ad fidem. *ib.* 639. Non merito nostrum, sed Dei salvanur auxilio. *ib.* 22. Noli Deus nos traxerit, salvi esse non pollamus. *ib.* 883. Omnia eveniunt contraria his, quos Deus vult salvare. *ib.* 326. Videre Deum, perfectum est gaudium. *ib.* 811. A quibus videtur Deus? *ib.* 761. Quo sensu Patris et filii, & Spiritus Dominum viderunt. *ib.* 90. Semper inquirendus, & quomodo. *ib.* 307. A quibus invenitur. *ib.* 685. Adversare Deo, non invenitur requies. *ib.* 231. Appropinquat Sanctus suis. *ib.* 313. 649. Appropinquamus Deo nunciente, non corpore. *ib.* 394. Appropinquare Deo non est meritis otioso, sed laborioso operis. *ib.* 686. Servire Domino, & habere coram eo, non est loci, sed mentis. *ib.* 233. Reddere Deo & Carari, quid? *ib.* 630. Non loco recedimus a Deo, sed voluntate. *ib.* 914. Modis reverendi ad Deum. *ib.* 649. Oblivio invocandi Deum, unde? *ib.* 676. Quo sensu Deus dicitur furere. *ib.* 83. 776. Ultio ejus sancta & iusta. *ib.* 359. Universalis consentientia irae Dei. *ib.* 937. Dicitur iram, ut praebeat misericordiam. *ib.* 377. Iram Dei sentimus minus elevari & animantur. *ib.* 870. Percutit delinquentes, ut percussos corrigat. *ib.* 14. 679. Quasi filios nos trudit, quando visitat in viam inquirentes peccatores. *ib.* 262. Ideo misereatur & parcat, ut exaltetur illius misericordia. *ib.* 410. Qui non sentitur Deum per beneficentiam, sentitur per supplicia. *ib.* 714. Confolatio ejus est super hominibus suis, ut qui beneficia non sentierunt, suppliciis corrigantur.

ib. 27. Cur visitat iniqua es. *ib.* 241. Cur dissimulat peccata. *ib.* Cur veniens est cum gloria & furore. *ib.* 419. Quomodo ignis est. *ib.* 812. In habitu judicis & triumphantis ostenditur. *ib.* 813. Venit ad iudicium, non ut iudicet; sed ut pariter iudicetur. *ib.* 56. 522. Caelum & terram vocat in testimonium. *ib.* 10. Quomodo habitavit in excelsis. *ib.* 675. Quae sanctiora sunt, habitaculum Dei dicuntur. *ib.* 765. Ubi sit voluntas ejus: ibi habitaculum & domus. *ib.* Reirigerium Dei est, ut in nobis requiescat. *ib.* 377. Nomen Dei blasphematur propter opera nostra mala. *ib.* 606. Nolito loquatur asseculi. *ib.* 21. Ira ejus quoniam resistitur. *ib.* 639. Non parum putemus esse timere Dominum. *ib.* 582. Qui Dominum deliderat, aliud non deliderat. *ib.* 377. Parumper deserit, ut cogat ad rogandum. *ib.* 752. Quinam audiri ab eo non merentur? *ib.* 865. Magis diligit iustorum pauperem, quam munerum divitum. *ib.* 732. Deus impreficit imaginem suam animae nostrae, deinde Diabolus suam per peccatum. 5. t. 865. Deus inchoat a tristibus, in laetis desinit. *ib.* 756. 767. Deus loquitur per angelum. *ib.* 858. Deus non est omnium. *ib.* 805. Deus percipit primum, deinde sanat. *ib.* 861. Deus praceptor sacrorum Scripturam. 813. Deus in puniendo lenis. *ib.* 744. Mente & sermone Deo interveniendum. *ib.* 501. Praesentia Dei impedit, ne peccemus. *ib.* 88. 265. Oblivio Dei unde? *ib.* 182. Omnia quae absque Deo sunt, non sunt. *ib.* 302. Non hominibus, sed vitis irascitur. *ib.* 649. Percutit delinquentes, ut percussos corrigat. *ib.* 23. 64. 68. 276. Locus ejus est omnis, in quo hospitium invenit. *ib.* 31. Non considerat verba loquentium, sed corda. *ib.* 137. Medicus est clementissimus. 6. tom. 591. Magna ejus clementia. *ib.* 26. Futura praenuntiat, ne cogatur inferre supplicia. *ib.* 256. Severus in die iudicii, clemens erit contra populum suum. *ib.* 214. Vult omnes salvari. *ib.* 132. Deus alios vivat in veritate, alios in misericordia. *ib.* 531. Propter multa peccata non obliviscitur paucorum bonorum. *ib.* 744. Penitentia in Deo, quomodo accipienda. *ib.* 325. Non iuram, si iurare dicatur. *ib.* 340. Multa mala facit non puniens; sed occasione tribuens penitentiae. *ib.* 48. 49. 61. 269. 275. Quibus bonus est? *ib.* 453. Beneficia ejus in populum suum. *ib.* 125. Gravia comminatur, ut misereatur penitentium. *ib.* 63. Austeritatem iudicis mitigat pietas Patris. *ib.* 129. Plaga Dei visitatio est, atque curatio. *ib.* 252. Causa irae Dei quae? *ib.* 530. Dicitur in ira sua non obliviscitur. *ib.* 636. Habet suas mensuras. *ib.* Quo sensu ira ejus immenda? *ib.* 730. Quomodo fit sima-

rus. *ib.* 143. 915. Quo sensu Deus cogitat malum. *ib.* 451. 534. 609. Deus dedit Israeli regem in furore suo, & absolvit populum in indignatione sua. *ib.* 152. Deserere videtur, ut quem praesentem non sentimus, absentem requiramus. *ib.* 61. Vult cum populo suo iudicari, ne iustitiae videretur ferre sententiam. *ib.* 34. 257. Vices rependit peccantibus. *ib.* 42. 836. Peccata patrum se comminatur redimendum. *ib.* 220. In eo quod mandat, videtur ipse perire. *ib.* 318. Deus nihil praecipit nisi quod honestum est. *ib.* In *Praxi* in *Of.* Blasphemum est dicere, quidquam sine Deo fieri. *ib.* 605. Potentia Dei demonstratur in parvis animalibus. *ib.* 137. 198. Deus diligit nunc Judeos, quomodo? *ib.* 29. Nihil Deus versante, securum est. *ib.* 336. Dei semper regimur potestate. *ib.* 76. Inest omnibus occasio cognoscendi Deum. *ib.* 577. Ambulare cum Deo, est praecipuum. *ib.* 507. Aliiter nec sciens Deum, aliter puniunt recedente. *ib.* Deo. *ib.* 91. Deus non ea quae ostentant, sed voluntate respicit ostentum. *ib.* 395. Per manum Mediatoris, ejus potentia & virum intelligi debet. 7. tom. 442. Deus quomodo imitandus. *ib.* 639. Multi quatuor illum, & non inveniunt. *ib.* 732. Quoties bene quid agimus, Deum confitemur. *ib.* 712. Qui credit Deum, credit & in Sanctis ejus. *ib.* 752. Deum abnegare, quid? *ib.* 712. Voluntas Dei in omni opere consulenda. *ib.* 650. Ab impiis longe est, & vicinis Sanctis. *ib.* 480. Qui absque Deo est, nullum Deum habet. *ib.* Proximum esse Deo, & recedere ab eo, quid. *ib.* 565. Homines & Angeli habitaculum Dei. *ib.* 584. De Dei verbo addito Hieronymi suspicio. 7. tom. 437. Haereticis detrahentes Deo creatores. *ib.* 454. Admittunt duos Deos. *ib.* 31. Deorum Gentilium nomina non usurpanda. 1. tom. 76. Deorum multorum opinio condemnata. 4. tom. 527. Qui cooperatores sunt Christi, Dei vocantur. *ib.* 913. Audiores & dii Aegyptiorum. *ib.* 205. Diis Aegypti habent nomina ex bestis. *ib.* 544. Deuteronomium secunda Lex dicitur, & Evangelicae Legis praefiguratio. 1. tom. 276. Sic ea habet quae priora sunt, ut tamen nova sint omnia de veteribus. *ib.* Deuteronomium libri enumerationem est praeritorum. 2. tom. 716. Sub Iosia reperiuntur in Templo. *ib.* 244. Illud Volumen scripsit Moses juxta montes Aureos. 3. tom. 184. Ad occidentem Moab juxta Jordanem contra Ierusalem. *ib.* 198. In Iobon illam librum legit. *ib.* 238. In Taphol eum scripsit. *ib.* 231. Dexter pollicitur a Hieronymo indicem Auctorum Ecclesiasticorum. 2. tom. 416. Dexter. *ib.* 816. Dextera & sinistra quomodo intelliguntur in Scripturis. 4. tom. 629. De-

Declinare ad dexteram & ad sinistram, quid? *ib.* 604. Quomodo difficile est, nec ad sinistram, nec ad dextram declinare. *ib.* 82.

Diabolus per superbiam cecidit. *1. tom.* 111. Iudicium & rursus diaboli arguitur est. *ib.* 42. Caliditas ejusdem & astutus. *ib.* 792. Habet focos. *ib.* 235. Quia Deo perit, non esse dicitur. *ib.* Quod diaboli est, idololatia est. *ib.* 31. Contra servos Dei ubique pugnat, & ad omnia loca praecedit. *ib.* 700. Cibus diaboli, negatores Dei sunt. *ib.* 571. Sanguinem impiis praestat, ut peccent. *ib.* 24. Virtus diaboli contra viros, & feminas in quo posita. *ib.* 96. Ardentes diaboli fugit, quibus remediis resinguenda. *ib.* 286. Quos querit. *ib.* 90. Non querit homines infideles, sed de Ecclesia Christi depere festinat. *ib.* Adversus Deum sapit, quidquid diaboli est. *ib.* 31. Diabolus & filius ejus infatigabiles. *2. tom.* 282. De Scripturis aliqua loquutus est. *ib.* 202. Nihil turum apud illius: invidia ejus ineffabilis. *ib.* 44. Numquam aperta fronte se prodit. *ib.* 43. Item iumenta corripit hominum causa. *ib.* 25. Antidotum Christi contra venena diaboli. *ib.* 242. Diabolus per bonorum abundantiam corrumpit. *3. tom.* 396. Nox virorum & peccati operatur in novis perditionem. *ib.* 451. Semper bonorum rerum cupidus. *ib.* 476. Fautor errorum. *ib.* 411. Ad insidiam diaboli peccata peccatis cumulantur. *ib.* 304. Omnes gressus diaboli, nequitiae sunt & fraudes. *ib.* 309. Retibus ejus omnia plena sunt. *ib.* 529. Numerus seductorum a diabolo nequit supputatione comprehendit. *ib.* 394. Diaboli peccatum superbia. *4. tom.* 52. Non necessitate naturae, sed mensuris arbitrio melius est. *ib.* 641. In quo similis Christo. *ib.* 262. Festinat occupare etiam perfectos. *ib.* 260. Potentia ejus pulveri comparata. *ib.* 270. Damnantur qui dicunt, Diabolum posse mundari, & agere poenitentiam. *ib.* 257. 283. Vitiis perditio est, & victoribus causa praemiorum. *ib.* 641. Error circa poenitentiam Diaboli. *ib.* 255. Quo sensu securis, ferra & virga denominantur. *ib.* 146. Diabolus, leo, ursus, & coluber appellatus. *ib.* 301. Fons mortuorum. *ib.* 166. Diaboli varium flagellum. *ib.* 664. Annuntius aut rarus, quem deceptor Diabolus. *ib.* 484 486. Quadam existant, Diabolum acturum esse poenitentiam. *ib.* 418. Diaboli mundi & saeculi vocabulo donatus. *7. tom.* 572. Innotuit hominibus peccata. *ib.* Diversae ejus significationes. *ib.* 679. 670 721. Mons appellatur. *ib.* 166. Diabolus cur dictus inimicus homo. *ib.* 96. Perditio factus est propria voluntate, non natura. *ib.* 573. Opinio veterum de Diabolo. *ib.* 28. Occulta cordis non ri-

mat. *ib.* 115. Versutia & adinventiones Diaboli. *ib.* 670. 671. Persuadere potest, non praecipere. *ib.* 21. 22. Male interpretatur Scripturas. *ib.* Quando maxime ducitur in potestatem Diaboli? *ib.* 690. Hac in nostra voluntate est. *ib.* Retelluntur qui putant, Diabolum non incitare ad peccatum. *ib.* 672. Diaboli amoribus servientes & aliis vitiis. *ib.* 671. Quo sensu in caelestibus commorantur. *ib.* 612. Captivi eremus Diaboli. *ib.* 673. Diabolus quomodo tentat, & unde? *ib.* 340. Diaboli, serpentium, viperarum, leonis, draconis, vulpis, hirci, porcorum, formam quatenus assumimus. *ib.* 267. Vide Demones.

Diaconi Evangelium legebant. *1. tom.* 1030. Quid honorabiles facit Diaconos. *ib.* 1035. Nonnulli Diaconos Presbyteris aequant, quibus respondentur. *ib.* 1081. *¶* 1039. Quid faciunt Romae praesentibus Presbyteris? *ib.* 1083. Quare constituti sunt Diaconi? *ib.* Diaconus publica recitabat offerendum nomina. *5. tom.* 209.

Diadema Regum. *1. tom.* 372. Diadema & purpura solis Imperatoribus dantur. *4. tom.* 532.

Dialectica ars. *5. tom.* 537. **Dialecticorum** tendicula. *2. tom.* 206.

Dialectus quinta Graecorum vocatur Aëolis. *3. tom.* 318. Dialectici quibus illudent. *7. tom.* 735.

Diana & Minervae virginum perpetua virginitas. *1. tom.* 906. Diana virgo permansit. *2. tom.* 307. Dianae templum incensum. *ib.* 223. De auctore hujus incendi, quid refertur? *ib.* Dianae Tauricae sacerdotibus & Vestib. *ib.* 307. Dianae templum in Elimaide spolare voluit Antiochus. *5. tom.* 718. Dianae due notantur, una venatrix, altera mulcramina. *tom.* 541. Hanc ultimam colebant Ephesi. *ib.*

Diapsalma quid significet? *1. tom.* 436. *¶* 6. tom. 637.

Dibon & Dimon ejusdem urbis Moab nomen. *4. tom.* 188.

Dibon-gad. *1. tom.* 892. **Dicaarchus** in libris Antiquitatum quid refert? *2. tom.* 342.

Dicendi genera plura notantur. *1. tom.* 222. Sunt qui quidquid Dixerint, hoc legem Dei putant. *ib.* 275. Celeritate Dicendi apud imperium vulgus admirationem sui facere, indoctorum hominum est. *ib.*

Dicitis temeritas incensum veritum. *1. tom.* 737. Vide Scribo.

Dictum antiquum. *1. tom.* 231. Vulgare. *ib.* 994. Dictum egregium nobilis Romani. *2. tom.* 317. Dictum oratoris Graeci. *4. tom.* 483. Dictum viri apissime gravis. *7. tom.* 723. Aliud consilium oratoris. *ib.*

615. Latini historici Dicta. *ib.* 416.

Didrachmon Hebraice dicitur Bace, semuncia est. *3. tom.* 341.

Dido Regina Charietinis. *1. tom.*

906. Didonis historia & laudes. *2. tom.* 310.

Didymus, Praeceptor Hieronymi Alexandriae. *1. tom.* 524. Catechista ejusdem. *ib.* 137. Vult afflictor Gregorius. *ib.* 534. Scientia Scripturae.

tom. Didymi. *ib.* 237. Interpretatur est Psalmos. *ib.* 751. Scripti in Epistolam ad Galatas. *ib.* 738. Historia de eodem & beato Antonio.

ib. 410. Didymus. *ib.* 532. 235. Didymus laudatur. *2. tom.* 106. Ejus liber de Spiritu Sancto. *ib.* 107. *¶* 109. Praeceptor Hieronymi Alexandriae. *ib.* 103. Fuit afflictor Gregorius. *ib.* 462. 507. In Trinitate Catholicus est. *ib.* Librum edidit de Spiritu Sancto, quem translatit Hieronymus. *ib.* In eo quaedam laudantur, quaedam damnantur. *ib.*

556. Didymi in Osee. *ib.* 558. Explanat & edidit translationem Iudaeorum. *ib.* 528. Liber Didymi ad Rufinum. *ib.* Didymus. *ib.* 469.

Didymus Hieronymi amicus de caeca & octo edidit Tomos in Hebraeo. *5. tom.* 5. Didymus Alexandriae.

7. tom. 539. Eiusdem Commentarius. *ib.* 357. 525. Didymus tres libros in Osee scripti. *6. tom.* 77.

Dies & nox certis horarum sunt sedecim Partis. *1. tom.* 621. Paucitiam decretales, quod amittunt, recipiunt, tribuunt. *ib.* Ad eandem mensuram bis in anno conveniunt, nec manent in eodem flumine. *ib.* Vicaria diei & noctis successio.

ib. Brevitate & longitudine, horarum momenta discernunt, ut qui rem mundo faciant tempusque verificentur. *ib.* Dies sex huius saeculi labori destinantur. *2. tom.* 366.

¶ 369. Non prolongant Dies suos, qui multo tempore vivunt, sed qui grandes eos faciunt bonorum operum magnitudine. *3. tom.* 455.

Dies pro tempore accipiunt. *tom.* 208. Dies hominis five humanus. *ib.* 962. Dies malus, quis? *ib.* 963. Quo sensu crudelis dicitur. *ib.* 171.

Dies Domini, vel consummationis torus mundi, vel exitus universitatis de vita. *ib.* 23. Dies & nox prospera & adversa significant. *ib.* 307. Dierum pariteris medicinalis, quid in nobis operatur. *5. tom.* 99.

Dies furoris quanam? *ib.* 258. Dies sepius quique criticus. *6. tom.* 283. Dies Jezrael exponitur dies Christi. *ib.* 11. Dies retributionis est infanabilis. *ib.* 181. Diem extremi iudicii quomodo Christus ignoret dicitur. *ib.* 5. Diei iudicii apponitur & effectus. *ib.* 918.

Nullus dies malus. *ib.* 312. In nostra potestate est, vel bonum diem facere, vel malum. *ib.* Diem retributionis predicare quid? *7. tom.* 352. Omnes Dies Christianis aequales. *ib.* 457. Quomodo funt pessimi? *ib.* 372. Dies malus, quis? *ib.* 676. 677. Sereni & pluvii dies in die praeficiuntur. *ib.* 119.

Difficile semper, quod facimus invit. *5. tom.* 239.

Digamia, quodam modo non est bonum. *1. tom.* 907. In terra bona non

non oritur. *ib.* 507. Plantarium digamia procius diluvii pena fuit. *ib.* 507. In digamia miseriarum consolatior est, in sortio pena peccati est. *ib.* 502. Per incontinentiam ad barathrum lapsus habentibus, decuria porrigitur manus. *ib.* 505. Digamia in quibus non reperitur. *ib.* 509. Praefertur fornicationi. *ib.* 502. Nescias vidua digamiae indulgentiam. *ib.* 507. Digamata, trigamata, &c. non damnantur Hieronymus. *ib.* 531. Digamia primis nutritis hominibus. *ib.* 502. De eis quid dictum? *ib.* 507. A muliere avilis reprobat. *ib.* 525. Digamia quivis licet, non tamen expeditur. *ib.* 4. t. 784. Digamia & Trigamia non legitur, sed indulgentia. *ib.* 505. Digamia damnatur in Episcopo, Presbytero, & Diacono. *ib.* 7. tom. 302. *Vide* Bignina.

Dignus non potest eligi in Sacerdote. *ib.* 1. tom. 384. Non adjiciuntur de Ecclesia Digami, sed monachi, provocant ad conventum. *ib.* 507. Dignus in Clerum non potest eligi. *ib.* 1. tom. 303. *Vide* Bignus.

Dignorum conspectio & inaequalitas. *ib.* 2. tom. 220. Per Dignos compendiis magis. *ib.* 240. Ex Dignis unus Gultor dicitur. *ib.* 4. tom. 487.

Dignitas apud viros, horos indignior sit, quam mulierum indigni possideant. *ib.* 1. tom. 466. Dignitatem inter homines, ordo ex laboris varietate diversus est. *ib.* 2. tom. 480.

Dignitatem cum bubonibus in culminibus remanserunt. *ib.* 1. tom. 679.

Dii, qui appellantur. *ib.* 5. tom. 552.

Dii Aegyptiorum, qui? *ib.* 6. tom. 442.

Dii veterum, Dii mortui. *ib.* 7. tom. 123. Quidam recentiores. *ib.* 12.

Dilatio non est damnosa, ubi celeriter sit ex dilatione victoria. *ib.* 2. t. 240.

Dilectio ordinem non habet. *ib.* 1. tom. 200. Dilectio vera in fide diligit. *ib.* 7. tom. 710. Dilectio inimicorum multis impossibilis reputatur. *ib.* 31.

Contrarium perhibetur. *ib.* In dilectione periculum & modus. *ib.* 32. *Vide* Amor & Caritas.

Dilectum inter & diligibilem, quid interit? *ib.* 7. tom. 749.

Dilemma contra Judeos Isaiam interficientes. *ib.* 1. tom. 44. Dilemma ex carnis officina & meditatione proficit. *ib.* 535.

Dilemmation decedens in grande blasphemium barathrum. *ib.* 2. t. 787.

Diligentes quos vocamus. *ib.* 2. tom. 481.

Diligentia nimia suspiciones facit. *ib.* 1. tom. 409. Qui cum Diligentia & ratione agit universa, potest ad omnia vana dicere. *ib.* 3. tom. 423. Diligentia Sacerdotum & militum quid nobis prodest? *ib.* 7. tom. 234.

Dilecti difficile est ab his, quos horum praecedis. *ib.* 1. tom. 502. Quos Diligit unusquisque adorat. *ib.* 4. tom. 553. Diligere bonum quid? *ib.* 6. tom. 256. Diligere unumquemque quantum meretur. *ib.* 7. tom. 223.

Diluvii recordatur antiqui Scripturae. *ib.* Index Gen.

res exotici. *ib.* 3. tom. 126. In Diluvio cuncta peccata deleta sunt. *ib.* 4. tom. 631.

Dimicare, melius est brevi tempore, quam impatientia unius horae servare perpetuo. *ib.* 1. tom. 124. *Vide* Pugna.

Dimittere, melius est sponte, quam id amittere, pro quo omnia dimittenda sunt. *ib.* 1. tom. 912.

Diocletianus. *ib.* 2. tom. 915.

Diodorus Sacerdotis filius insignis perditur. *ib.* 2. tom. 309. Inter Diodorum & Crisippum contentio. *ib.* 702.

Diogenis opusculum. *ib.* 1. tom. 334. Diogenes in quo amosus. *ib.* 2. tom. 344.

Thores Platonis latus, peccatus cur conculcavit? *ib.* 338.

Dimon & Dibon dicta. *ib.* 4. tom. 183.

Dionysius Corinthiorum Episcopus. *ib.* 1. tom. 428. & 2. tom. 867.

Dionysius Alexandrinus Episcopus. *ib.* 1. tom. 232. 235. 420. Dionysii quatuor volumina contra Sabellum. *ib.* 2. tom. 508. Delabuit in dogma Ariarium. *ib.* Delenditur. *ib.* Dionysius Alexandrinus scripti & verbi lexatum. *ib.* 7. tom. 760. Hunc respondit Apollinaris. *ib.* 12.

Dionysius unde nomen Translati habuit? *ib.* 7. tom. 381.

Dionysius Romae Presbyter, postea Episcopus. *ib.* 2. tom. 909.

Dionysius Episcopus Diofideos. *ib.* 2. tom. 412.

Dionysius Philosophus. *ib.* 1. tom. 606.

Dioscorus medicus ab Hilario impugnatus. *ib.* 1. tom. 430.

Dioscorides. *ib.* 2. tom. 332.

Diofieri sunt Caistor & Pollux. *ib.* 3. tom. 100.

Diofpolis prius dicebatur Lydda. *ib.* 1. tom. 614.

Diofpolis parva civitas Aegypti. *ib.* 3. tom. 357.

Diofpolitana Synodus miserabilis. *ib.* 1. tom. 1067.

Diphthongos habet lingua Hebraica. *ib.* 3. tom. 58.

Discendi studio peregrinationes adiungunt. *ib.* 1. tom. 271. Multo tempore Discere quid doceas. *ib.* 347. Discamus in terris, quorum nobis scientia perferret in caelis. *ib.* 281.

Quidam inrudite sapientes remanent dum nolunt Discere quod ignorant. *ib.* 2. tom. 473.

Discernere. Difficile invenitur qui discernere quest virum sapientem, ab his qui videntur esse sapientes. *ib.* 3. tom. 450.

Discipulum non corrigit magister, nisi eum quem ardentioris carnis ingenii. *ib.* 1. tom. 410. Aliud est docere Discipulum, aliud adverterium vitare. *ib.* 2. tom. 225. Discipulum nemo potest prius esse, quam magistrum erudit praedicantem. *ib.* 2. tom. 186.

Abfurdum est, ut Discipulus ad magistrum vadens ante sit artifex, quam doceatur. *ib.* 184. Adversarius vincitur, Discipulus doceatur. *ib.* 187. Discipulus imitans vitae magistri. *ib.* 566. Post multum silentium, de Discipulis effici debemus magistri. *ib.* 3. tom. 412. Discipulorum

salus, praemium magistrorum est? *ib.* 5. tom. 360. Discipuli necessaria vitae praebent magistri. *ib.* 7. tom. 524.

Alfies praetendunt excusationes ut ab hoc officio liberi sint. *ib.* 525.

Discipulos paucos habuit Christus; Pharisei multos: quid inde concluditur? *ib.* 1. tom. 380.

Discordiae mala quantae? *ib.* 6. tom. 154.

Dispersatio honesta Apostolorum. *ib.* 1. tom. 745. Cauta rei familiaris dispersatio, & ad calcem rediens, non cito deponitur. *ib.* 432.

Dispersi or optimi est, qui sibi nihil reservat. *ib.* 1. tom. 239.

Dispersae. Vana sunt universa sub sole, dum invicem nobis in populum & malorum finibus Dispersimus. *ib.* 3. tom. 203.

Dispersum contra se magis edocet, quam vincere. *ib.* 1. tom. 439.

Dispersitionis ordo, & ratio veritas. *ib.* 2. tom. 699. Fructus Dispersitionis, quis debet esse? *ib.* 202. In celestia Dispersatione, animum puriorum deliramenta videntur. *ib.* 512. Nullus Catholicorum in Dispersitione Sectarum, turpitudinem ei, adversus quem diffunditur, obicit. *ib.* 569.

Dissentio aliquid habet humane fragilitatis. *ib.* 2. tom. 763. Dissensionis definitio. *ib.* 7. tom. 607.

Dissolutio que conveniant. *ib.* 2. t. 334.

Diveritas ibi alteri fecus est, ubi proprietas singulorum. *ib.* 2. tom. 429.

Divinitio non accipitur in bonam partem. *ib.* 6. tom. 472.

In Divinis rebus non possibiles, sed animus inspicendus. *ib.* 1. tom. 2.

Divini & fomitiatores, qui? *ib.* 4. t. 1643.

Divini & fomitiatores vane confabulantur. *ib.* 6. tom. 371.

Divitius una Patris & Filii. *ib.* 7. tom. 614.

Diviti non obfunt opes, si eis bene utantur. *ib.* 1. tom. 498. Quomodo possibile sit illos salvos fieri. *ib.* 600.

Tempore Hieronymi satis Divites erant, qui pane non indigebat. *ib.* 527. Divitum miseri conditio. *ib.* 1. tom. 12.

Divitis Evangelii quod improbitas. *ib.* 5. tom. 966. Multi probantur divitibus & paupertate. *ib.* 320.

Divitis superbia ante iudicium damnari. *ib.* 6. tom. 687. Divitis purpurati superbia. *ib.* 507. Damnatur electio Divitum, pauperibus neglectis. *ib.* 679. 680. Nox, quibus dignoscitur Divitum reprobatio. *ib.* 43.

In Divitum tumulis recondantur divitiae. *ib.* 7. tom. 239. Vanitas divitum. *ib.* 621.

Divitiae quibus modis dispanant? *ib.* 1. tom. 592. Inlata undarum effusio, quae succedentibus sibi dominis occupant. *ib.* Velis, nolis, in morte dimissus es. *ib.* 681. Non nos extollant divitiae, quae stultissimos hominum deprime re elevare solent. *ib.* 626. Cura eorum somnos interrumpit dulcissimos. *ib.* Non tantum adversarii contra hostes suos, quantum divitiae contra vires ducunt. *ib.* 681. Ratione & misericordia in proximos temperentur. *ib.* Hae in urbibus nobilitati praefertur, &

& novis hominibus antiquum donant familiam. *ib.* Nunquam divitiarum desiderium, ullis divitiis satari potest. *ib.* Quae mala operatur. *ib.* Divitiae in momento & perdit, & inveniri possunt. *ib.* 399. Quae sustentant divitiarum causam. *ib.* 394. Ubi divitiae sunt supervacuae. *ib.* 301. Christo dimittenda sunt. *ib.* 284. Camelorum praevaritibus comparantur. *ib.* 1080. In evertione & perditione rei familiaris, divitiarum quid dicendum? *ib.* 710. Multi licet vitiosissimi divitias contemnantur. *ib.* 309. In earum contemptu non est perfecta virtus. *ib.* 703. Censurus Divitiarum exemplis roboratur. *ib.* 108. Quando anima nostra possessionum ac reddituum procuracione devincta est, de Deo libere cogitare non possumus. *ib.* 435. Non laudis est possidere Divitias, sed pro Christo eas contemnere. *ib.* 692. Experimentum virtutum in possessione Divitiarum. *ib.* 506. Divitiae quae quotidie erogantur, & aliquam deficiunt. *ib.* 326. Praestant in redemptionem animae, & in alimenta miserorum. *ib.* 795. Divitiae, quae *ib.* 435. Divitiae nobis sunt alienae. *ib.* 116. Divitiae cur querantur, & earum usus. *ib.* 325. Nulla sapientia est, terrens divitias congregare. *ib.* 3. tom. 405. Non est in nostra potestate habere divitias, quas in illis sepe plus possident. *ib.* 440. Dei donum est posse frui divitiis. *ib.* 432. Viro sancto graves sunt. *ib.* 325. Langor est pessimus, pro divitiis cogitatione torqueri, & perituros operes, in tristitia, in gemitu, in litibus, callo labore conquerere. *ib.* 431. Divitiae non conservantur, nisi cum alterius damno. *ib.* 4. tom. 437. Homines saeculi per rapinas misericordiae lacrymas divitias congregant. *ib.* 26. Recipiunt in hoc saeculo consolationem suam. *ib.* 981. Avidi sapientes. *ib.* 961. Multi probantur divitiis & pauperate. *ib.* 566. 675. Quanto in divitiis maior auctoritas, tanto maior insolentia peccatorum. *ib.* 873. Crimen divitis purpura. *ib.* 954. Divitiae iniquitate parantur. *ib.* 6. tom. 509. Multiplicatae divitiae, densum sunt. *ib.* 613. Quomodo divitiae liberant de morte. *ib.* 687. Veritas pauperum, mendacium divitis parit. *ib.* 509. Divitiarum lubrica possessio. *ib.* 7. tom. 90. Vide Ope.

Docere quod facias, caput est artis. *ib.* tom. 423. Sullistum est Docere, quod docet ille, quem docet. *ib.* 117. Pro saeculorum quotidie in peccatis labentium vitio, Docemus nunc in Ecclesia quod neficiamus. *ib.* 3. tom. 411. Docere potest, quis post peccatum, & quomodo. *ib.* 5. tom. 408

Doctus quoniam Ecclesiae tractatus legendi sunt post scripturas sacras. *ib.* tom. 289. Sint illorum quorum fides nota est. *ib.* Doctores Christiani

debent latere pro Christo. *ib.* tom. 509. Falsus Doctor adulatur & decipit, nec querit conversionem audientium, sed plausus & laudem. *ib.* tom. 437. Idem docet ea quae populum audire delectet, quod peccatores palpet in vitio, & illeptus concire audientium. *ib.* 478. Divitiae & cibos, & opes per delectabilia promissa conquirunt. *ib.* Auditores furor incendio praeparat, & vinculis peccatorum magis innectit. *ib.* 437. Falsi Doctores, qui? *ib.* tom. 901. Merces sermonis Doctores, quae? *ib.* 950. Doctores prospera divitiis reprobis arguunt. *ib.* 889. Doctores Theologi Graeci & Latini judicantes. *ib.* tom. 422. Distantia inter Doctum sanctum, & simplicem sanctum. *ib.* 733. Doctores falsi & Praetuli designati. *ib.* tom. 318. Minima culpa in Doctore, cum adducit de gradu maximo. *ib.* tom. 26

Doctrina nova sepe est. *ib.* tom. 536. Delitiae, quae? *ib.* 221. Pergrina non respicienda. *ib.* 992. Erubescit animi quavis praeterita Doctrina, quam propria reprehendit conscientia. *ib.* 957. Sparsa doctrina Romae invenit quos deciperet. *ib.* 957. Scelerata olim Aegyptus, & Orientis partibus versatur. *ib.* 993. Magni viri in omni genere doctrinarum. *ib.* 237. Doctrina Phariseorum, subversio veritatis est. *ib.* tom. 707. Falsa pro lucro facta omnia. *ib.* 276. Panis Doctrinae non comeditur, nisi a peruerius oculis cordis. *ib.* 651. Melius est saecularibus tradere disciplinis quam Doctrinae penuria mori. *ib.* 981. Doctrina verus & nova simul excolenda. *ib.* tom. 552. Doctrina magistrorum magis consideranda, quam vita. *ib.* 498. Doctrinae veritate, diversi adorantur dii. *ib.* tom. 507. Pereunt virtutes, si Doctrina non sit in Ecclesiis. *ib.* 349. Doctrina Dei quali quadam norma sermonis est. *ib.* tom. 533. Quis ornatus Doctrinam Domini, & confundit illam. *ib.* 723. Hec cum vitae exemplo commendatur. *ib.* 697. 720. Aliud est sanam doctrinam loqui, aliud ea quae conveniunt finis doctrinae, docere. *ib.* 713. Firmamentum doctrinae. *ib.* 489

Doctus. Non sine periculo etiam doctus vir disputat cum haereticis. *ib.* tom. 473. Docti in Ecclesia apprehendunt sapientes caeculi in salutem eorum. *ib.* 400. Doctus non iustus in stercore concutendus. *ib.* tom. 635. Iuxta ejus scientie profectum, majora sunt supplicia. *ib.* 114. Doeg, vel Doeh praefectus mulorum. *ib.* tom. 312. Dogmatum perverforum contagio animarum pulchritudinem violat. *ib.* tom. 603. Non possunt caelestium recipere sacramenta verborum qui divinis Ecclesiae Dogmatibus contradicunt. *ib.* 585. In Dogmatibus & quaestionibus differendis, non

persona, sed causa querenda est. *ib.* tom. 751. Dogma Gentilium, & ex parte Platonum. *ib.* 424. Dogmata falsitatis idola dicuntur. *ib.* tom. 41. Omne Dogma contrarium veritati adorat opera manuum suarum. *ib.* 37. Omnia dogmata contraria veritati amara sunt, & sola dulcis veritas. *ib.* 81. Dogmatum dulcis veritas ac purpurata purpuris, qui? *ib.* tom. 174. Quot Dogmata falsa, tot sunt Antichristi. *ib.* tom. 558. Dogma novum latens decedat. *ib.* tom. 7. tom. 523

Dolatio Dei in Prophetis. *ib.* tom. 7. Dolis turpe est hollem ferire, non verbum. *ib.* tom. 117. Dolor qui nec temporis, nec ratione curatur. *ib.* tom. 581. Modus afflicti, beatus in dolore. *ib.* 182. 315. Vincatur ratione, qui tempore mirandus est. *ib.* 182. In dolore animae & membrorum, cessante est, non insensibile. *ib.* 295. Quod dolor dolet, majorem datus sapientiam. *ib.* tom. 107

Doma quid significet. *ib.* tom. 107. Domestici fidei quis? *ib.* tom. 107. Dominae ex ancillarum meritis. *ib.* tom. 1. tom. 549. De laetitia puerum sepe de laetitia arripit. *ib.* 953. Quaeque sit, totum consorcium delectatur. *ib.* Excepit plures & dominas, sequuta est turris familiarum. *ib.* tom. 994

Domini non audienti, si visiosa precipiant. *ib.* tom. 668. Quicquid revertitur ad Dominum, in familiam numero computatur. *ib.* tom. 600. Dominus, vox saepe in versione Graeca falsitatis edita. *ib.* tom. 629. Dominus sanctus cum eo qui similes, & pervertitur apud quem quia voluntate fuerit ante pervertit. *ib.* tom. 441. Domini magnitudo in quo? *ib.* tom. 259. Dominus a quibus invenitur. *ib.* tom. 217

Dominicus homo quo sensu Christus dictus sit? *ib.* tom. 117. Dominicus princeps. *ib.* tom. 695. Dominicus idem. *ib.* tom. 280. Hec legavit Joannem Evangelistam. *ib.* 280. Persecutio Dominanti. *ib.* 845. Occisus fuit, & ejus Actus a Sordibus rescissus. *ib.* tom. 117

Flavie Domitillae exilium sub Domitiano principe. *ib.* tom. 695. Cellula in quibus locum martyrum duxerat, videbantur. *ib.* tom. 262

Domitri Oratoris fortuna. *ib.* tom. 262. Dominus ad Judaeos declinavit. *ib.* tom. 883

Domitian appellatur. *ib.* tom. 217. Quid Hieroni accepit ab ecclesia. *ib.* 335. Domitianus quid indicavit Hieronymus. *ib.* tom. 664. Donus Dei Ecclesiae, & unusquisque credentium. *ib.* tom. 97. Dono Dei idem, terra sancta, ejusque Israel. *ib.* tom. 98

Dorus pennis miserorum & labore demuntorum vestitus. *ib.* tom. 283. In domo mansit videretur fuit. *ib.* 927. In domo domus domini. *ib.* 942. In ea domo nubes versetur, in qua necesse habet quondam aut

aut perire, aut vincere. *ib.* 784
Quodcumque domi fingitur, i-
mor in publicum fit. *ib.* 788. Sa-
mus mala nostra domus scire no-
vissimi. *ib.* 1003. Domus luxurio-
se apparat. *4. tom.* 331. Domus
hymenalis & ædilia. *6. tom.* 261-
69.

Donæ Christi diversæ sunt. *2. tom.*
250. Malum est atque peccatum Deo
satisfacere velle, non obediens &
operibus bonis, sed victimis. Do-
nus, & sacrificiis. *7. tom.* 426. Do-
na spiritualia, (si merces media) fi-
sunt viliora. *7. tom.* 68. Perfec-
torum & incipientium Donæ. *ib.*
693.

Donæ dantem spoliant, & accipien-
tem inveniunt. *6. tom.* 514. Dona
impudentem postulant, & tur-
pius accipiuntur.

Donativum militum auctoramentum.
1. tom. 29

Donati Præceptoris Hieronymi Com-
mentarii. *2. tom.* 472. Donatus
Præceptor Hieronymi, Terentium
expoliorat. *4. tom.* 890

Donatus, a quo Donatistæ, Lucille
opus adiutus. *1. tom.* 1032. Do-
natus de quo accusat Christianus. *2. tom.*
629. Africa & Numidia fua
persuasio deceptæ. *ib.*

Donec & usque ad verba sensu Hel-
vidii. *2. tom.* 210. Eadem expo-
nuntur ab Hieronymo. *ib.*

Dor urbs quondam potentissima. *1. tom.* 896

Dorcadis atque Æneæ resurrectione. *1. tom.* 896

Dorcas, hoc est, cæprea ex insula sibi
vi nomen accepit. Ab eo etiam
quod acutus videat, Dorcas appel-
lata est. *3. tom.* 518

de Dormientibus contridit, qui ve-
rat Apostolus? *1. 450. Vide* Morui.

Dormiendum crebris ventre vacuo,
1. tom. 324

Dormire quomodo, & quibus Deus
dicatur. *4. tom.* 289

Dormio dicitur mors. *4. tom.* 210
Dormio in delubris Idolorum super
pellibus hostiarum, ut somnus fu-
erit co-possentur. *4. tom.* 774-
789.

Dositheus. *1. tom.* 103. Dositheus Sa-
maritanorum princeps Prophetas re-
spiciatur. *2. tom.* 197. Dositheus Sa-
maritarum heresiarchas. *7. tom.* 267

Dotes corporis & animi, aliæ sunt in
omnibus, & a iis in aliis. *2. 1720*

Draconia perit, & invenitur in iter-
core. *1. tom.* 896

Draconem contra Latinam unciam fa-
ciunt. *6. tom.* 43

Draconius Episcopus, ubi exalbat.
tom. 30. Venerat ab Hilarione. *ib.*

Draconis nescis. *6. tom.* 438. Draco-
nis terribilis fustus, quando ab E-
lephantis vincuntur. *ib.* Virus Dra-
conis in lunæ est. *ib.* 557

Dromædis camelis quantum spiritus,
unde die futere poterunt linæ. *ib.*
1. tom. 218

Dix mulieres nudæ Ofam reanorum
Israelis & Judæ personas sustinent.
6. tom. 2. & 3

Dualitas Pontificum, patiente Chri-
sto, religionis eorum scissam mon-
strat errorem. *5. tom.* 95

Duelius primus Romæ navali cer-
amine triumphavit. *2. tom.* 312. De
eo quid dicitur? *ib.*

Dubium quod est, temerarium est quali
de certo pronunciant. *7. tom.* 758

Dulcedo simulata, virus pessimum re-
git. *1. tom.* 463

Duna, regio Idumææ, quæ ad Au-
drum vergit, & ab Eleutheropoli
distat viginti millibus. *4. tom.* 216

Juxta eam sunt montes Seir, *ib.*
Etia sit dicti.

Duodecim, numerus perfectus. *5. 4373*
Duplex numerus non bonus, & cur.
2. tom. 368

Dupondium quid? *2. tom.* 260

Dura campus in terra Sennaar. *5. tom.* 623

Duritia nostra quanta? *1. tom.* 804
Per cordis duritiam in injuriâ Dei
terga vertimus. *ib.* 893

E

EBRONITÆ nec Judæi sunt nec Chri-
stiani. *1. tom.* 769. Ebronitæ,
qui se esse Christianos fingunt.
ib. 746. Ebronitarum dogma. *2. tom.*
847. Ebronitarum dogma, & habi-
tatio, huiusmodi Hebræorum *3. t.*
190. Ebronitæ noianunt. *4. tom.*
823. Ebronitæ Paulum repudiabant.
7. tom. 75. Ebronitarum de Chri-
sto error. *ib.* 399

Ebion furetor Cerinthi rejecti E-
vangelia. *2. tom.* 197. A Scrip-
turis antiquis impugnat. *ib.* 225. E-
bion. *ib.* 200. Ebion dignus pau-
peritate nominis sui. *4. tom.* 121. E-
bion. *7. tom.* 375. 737. Semi-Chri-
stianus fuit, & sensu Judæus. *ib.*
435. Ejus versio verborum quorunda-
m Hebræorum. *ib.* Ebronis hæ-
resis reconditur. *ib.* 375. Hanc & se-
cutores ejus coarctat Hieronymus.
ib. 480. Locus sciti adversus Ebronem.
ib. 614. Ejusdem dogma con-
trarium. *ib.* 385

Eboris segmenta in medelas varias af-
fumiuntur. *2. tom.* 331

Ebrietas & crapula exauriunt thesau-
rum animarum. *1. tom.* 617. Idio-
ma lingue Hebrææ est, ut ebria-
tem pro satietate ponat. *3. tom.*
368. Ebrietas in bonam partem fum-
itur. *4. tom.* 1072. In Apollolis
comprobata. *ib.* 1053. Ebrietas Sa-
cerdotum spiritualis. *ib.* In Ebrie-
tate usus meus exierit. *6. tom.* 551.

Non solum in portione vini,
sed in omnibus rebus Ebrietas o-
stenditur. *ib.* Ebrietas animi quæ?
6. tom. 277. Ebrietas pro copia re-
rum sumta. *ib.* 160. Ebrietas oscu-
lorum ex variis causis. *7. tom.* 507-508

Ei semper jungitur luxuria. *ib.* Ejus
estodus. *ib.* 669. Libido ubi ebrie-
tas & furiæ. *ib.* 700

Ebrius describitur. *4. tom.* 335. E-
brius nunquam castus. *7. tom.* 700

Dictum oratoris non ignobili de e-
brio. *ib.* 509

Eblymius, vel Eblymium, vox Æ-
gyptia, sive Coptica, loci nomen,
hæc pulpiti ejus, qui præcinbat.
2. tom. 518

Ecclesia una est parens omnium Chri-
stianorum. *1. tom.* 908. Fundendo
sanguinem, & patiendo, magis
quam faciendo contumelias, Chri-
sti fundata est Ecclesia. *ib.* 610. Per-
secutionibus crevit. martyris cor-
ronata est. *ib.* Ecclesia præfigurata
in Lege. *ib.* 910. Cherubim de
Templo transfigurate, Ecclesiam
Domini fundaverunt. *ib.* 701. Super
Petrum stabili mole fundata est. *ib.*
188. Nec impetu fluminis, nec ulla
tempestate concutitur. *ib.* Prima Ec-
clesia de Israel. reliquis congrega-
tur. *ib.* 416. Ecclesia Christi con-
furgens in gentibus significatur. *ib.*
201. De gentibus congregata quid
meretur audire. *ib.* 897. Nascentes
Ecclesie radimenta, quid posses-
sant? *ib.* 393. Pulpis rudem Chri-
sti induit Ecclesia, & omni or-
dini providet. *ib.* 502. In uno Ec-
clesiæ corpore, membra sunt di-
versa. *ib.* 264. Ecclesia iusta judi-
cia requeamus irrationabili clemen-
tia destruantur. *ib.* 630. Candor Ec-
clesiæ Ethnicorum sordibus pollu-
tus. *ib.* 426. Dispicitur in omnia
præva. 236. Alieni, & extra Eccle-
siam sunt Judæi, Hæretici atque
Gentiles. *ib.* 425. Major Hierony-
mi super statu illius. *ib.* 909. Ec-
clesiæ sunt quasi vexilla erecta vic-
toriarum Domini. *ib.* 209. Flores
& ornamenta Ecclesie Monachi
Virgines. *ib.* 208. Cunctæ per A-
fricam Ecclesiæ quodam exultare
triduo, quare? *ib.* 986. Consecu-
tudo pessima in quibusdam Eccle-
siis. *ib.* 262. Ancilla Christi non
de nobilitate veteris historie, sed
de humilitate Ecclesie producenda
est. *ib.* 456. Ecclesia universales esse
debet, non ad angulum consti-
tuta. *2. tom.* 186. Tabernaculum,
figura Ecclesiæ præsentis & futuræ.
ib. 186. In corpore Ecclesiæ Chri-
stus caput est. *ib.* 713. Quibusdam
repugnans membris, corpus capi-
ti non est subiectum. *ib.* Super
Petram stabili mole fundata est.
ib. 707. Nec impetu fluminis, nec
ulla tempestate concutitur. *ib.* Di-
versitas amonitionum Aræ Noë præ-
figuravit varietatem Ecclesiæ. *ib.* 184.
267. Ut in Arca omnium anima-
rum genera, ita in Ecclesia homines
sunt universarum Gentium,
& morum. *ib.* 105. Maxima ele-
menta Ecclesiæ. *ib.* 835. Leviora
precepta data rudis adhuc Ecclesiæ.
ib. 290. In Ecclesia Dei, simplici-
tatis est, & pura confessio. *ib.*
103. In uno Ecclesiæ corpore, mem-
bra sunt diversa. *ib.* 711. Ecclesia
divitis major, virtutibus minor fa-
cto est. *ib.* 411. In illa permanen-
dum est, quæ ab Apollolis funda-
ta, usque ad diem hanc durat. *ib.*
201. Ordines Ecclesiæ. *ib.* 369
Gradus. *ib.* 195. Ecclesia creden-
tium Christo talis fuit, quales nunc
Monachi esse nuntiunt. *ib.* 847

Periclitatur in mundo. *ib.* 195
Quos adversarios habet. *ibid.* 392. De omni Ecclesia quid sentiendum est? *ibid.* 194, 195. Viri maximos ac doctos semper habuit Ecclesia. *ibid.* 82. Ecclesia: plura in ea amicum quem homines, plures oves quam servi, ancillae atque vernaculi. 3. tom. 399. Per negligentiam principum, omnis Ecclesia corrumpit altitudo. *ibid.* 477. Christus in sola Ecclesia comeditur. 4. tom. 815. Ea nihil non Christus habet. Super petram fundavit. *ib.* 51. Porro Ecclesia jugiter pectus salvatoris cupientibus. *ib.* 725. Debent esse ceterae cunctis virtutibus. *ibid.* 729. In ea dogmata veritatis. *ib.* 215. Et vera solennitas. *ib.* 439. Primum ex Judaeis congregata. *ib.* 107. In Jerusalem fundata totius orbis Ecclesiam fundavit. *ib.* 33. Populus nationum exiit ex Ecclesia Christi. *ib.* 725. Ecclesiae tropheum in Aegypto. *ib.* 204. Firma mole fundatur. *ib.* 750. In toto orbe multiplicata. *ib.* 315. De toto orbe Ecclesiae gentium Judaeis ministrare dirigebat. *ib.* 710. Habitatores quondam idololatras, facti coloni Ecclesiae. *ib.* 640. Gloria Domini praedicatur in solitudine Ecclesiae. *ibid.* 481. Principes Ecclesiarum ex Gentibus sumti. *ibid.* 734. Duces Ecclesiae mysteria Dei & Scripturarum sacramenta cognoscunt. *ib.* 236. Custodes Ecclesiae qui? *ib.* 741. Census Presbyterorum, Senatus Ecclesiae. *ib.* 50. Paucis & persecutionibus, crescit, & decrevit. *ib.* 826. Quamdiu diaboli vasa Ecclesiam, ira Dei persequitur est. *ib.* 806. Quomodo Ecclesia Dei virtutem in speluncam latronum. *ib.* 892. Ecclesia negligens docet adversarios suos quomodo eam comprehendat. *ib.* 938. Saepo Deus deserit Ecclesiam propter negligentiam. *ib.* 725. Christus Ecclesiam suam deserit propter impietatem quotidie succubentem. *ib.* 320. Ecclesia ex appellatur Infelix. *ib.* 540. In ea ignis est & caminus. *ib.* 425. Felix qui tanti meriti est, tantaeque virtutis, ut ornamentum dicatur Ecclesiae. *ib.* 571. Onus dignitatum Ecclesiasticarum & consilio. *ibid.* 229. Ecclesia capit bonos & malos. 5. tom. 892. Non potest habere munditiam, qui extra Ecclesiam Domini est. *ib.* 74. Nihil prodest gentibus & haereticis infansile Ecclesiae tempore persecutionis. *ib.* 423, 429. Quomodo arcamus Dei violatur in Ecclesia. *ib.* 76. Simulacra reperiuntur in Ecclesia. *ib.* 205. Simpliciter contentus fide, quomodo versatur in ea. *ib.* 61. Solent principes eius opinari plebem. *ib.* 207. Superbia praepolitorum multos ejicit de ea. *ib.* 412. Periculosum est de sententia magnilorum Ecclesiae judicare. *ibid.* 682. Ecclesiae ortus. 6. tom. 772. Christi sanguine redempta. *ib.*

717. Cur dicitur Columba. *ib.* Unitate Spiritus conjuncta est. *ib.* 444. Habet urbes suas. *ib.* Possidet mysterium SS. Trinitatis. *ib.* 445. Angelorum praesidio munitur. *ib.* 861. Longae morae senesca. *ib.* 757. Cur traditur perfectionibus. *ib.* 358, 758. Auxilio Domini pax redditur Ecclesiae, non doctrina magistrorum. *ib.* 900. Sola Ecclesia irrigatur amore sempiterno. *ib.* 273. In ea abundant spes, fides, caritas. *ib.* Blasphemum videtur dicere, Ecclesiam esse maleo dedicatam. *ib.* 725. Omnis qui salvatur, in Ecclesia salvatur. *ib.* 208. Judices Ecclesiae quomodo abominantur judicium. *ib.* 471. Vita & avaritia rectorum Ecclesiae ejicit multos ex ea. *ib.* 750. Ecclesiae peccatrici non parit Dominus. *ib.* 713, 714. Ecclesiae ecclesiae, quae? 757. Ecclesiae angelis creditur. 7. tom. 281. Ecclesia duplex quae? *ib.* 321. Ecclesia Christi de viii plebecula congregata. *ib.* 489. Sterilis fuit ante Christi adventum. *ib.* 472. Ejus secunditas. *ib.* 474. Quatuor & angulos, & annulos habet. *ib.* 1. Ecclesia duplex est. *ibid.* 376. Non disjungit Patres veteris Testamenti a filijs novi, sed fociat. *ib.* 446. Multiplex sapientia in Ecclesia. *ibid.* 595. Ecclesiae Catholicae. *ib.* 107. Ecclesiae ornatus. 1. tom. 240. Notantur. *ib.* 991. Licet bona judicentur, possuntur elemosynae. *ib.* Autum in Ecclesiis & gemmae non probantur. *ib.* 264. Subvertuntur Ecclesiae. *ib.* 244. In cineres ac favillas sacra quondam ceciderunt. *ib.* 905. In Ecclesiis multa hominum iniqua trucidata. *ib.* 914. Ecclesia doctus Christi est. 4. tom. 599. Domus est orationis. *ib.* 619. Dicitur Dominium. *ib.* 739. Vinum & lac in Ecclesiis Occidentis tribuntur renatis in Christo. *ib.* 644. Docta descriptio additionis Ecclesiae. *ib.* 634. & seqq. De ea quid dicitur. *ibid.* 719. & seqq. Multa loca habet Ecclesia. *ibid.* 1099. Nova nomina cur Ecclesiae imponuntur. *ib.* 745. Abusus bonorum Ecclesiae notatur. *ib.* 57. Abusus rerum Templi & Ecclesiae. 4. tom. 242. Ecclesiae Romanae laus. 1. tom. 208. Extra Ecclesiam Romanam, & super petram aedificata, nulla fuit. *ib.* 39. Ecclesiae Christi in Tyro extructae. 4. tom. 223. Ecclesiastici viri, qui in lege Dei meditantur die & nocte, discipi non possunt. 1. tom. 1028. Mori & turres Ecclesiae. *ib.* 893. Dura corda peccantium suis lacrymis provocant ad fletum. *ib.* E-rubescat omnis Ecclesiasticus gradus, & cessent nomina Monachorum emere praedis. *ib.* 981. Sais rectoribus nititur. *ib.* 942. Gradus Ecclesiastici. *ib.* 260. Non facit Christianum Ecclesiasticus dignitas. *ib.* 35. Ecclesiasticorum candida vestis. 2. *ib.* 727. Ecclesia multis gradibus con-

sistens, Presbyteris, Episcopis, que finitur. *ib.* 195. Ecclesiastica anima omnibus animabus est melior: si non est melior, non est Ecclesiastica. 3. tom. 514. Ecclesiasticus vir Scripturas ecclesiasticas audis, semper cupit discere. *ibid.* 424. Ecclesiasticus doctor qualis esse debet. 4. t. 55. Opera viri Ecclesiastici in reduciendis quos haereticus decipit, quae? *ib.* 692. Nullus Ecclesiasticus, tantum habet studij in bono, quantum haereticus in malo. *ib.* 285. Ecclesiastici ab haereticorum terrore non sine fecerunt. 5. tom. 391. Graviora peccant. *ib.* 5. Ecclesiastici viri, si peccaverint? 5. tom. 426. & Gomoribz cunctis in faciebant. 6. tom. 130. Ecclesiastici gradus tempore Hieronymi. *ibid.* 102. Notatur. *ib.* 728. Quomodo debent promoveri ad gradum Ecclesiasticum. *ib.* 694. Ecclesiasticus liber, ex quo discimus, quae mundi sunt calceae. 1. tom. 688. Ecclesiasticus liber multa suggerit de natura rerum. *ib.* 564. De illi, nulla est ambiguitas. 2. t. 731. Ecclesiastes Graeco sermone appellatur, qui certum, id est, Ecclesiam congregat, quoniam Laus in concilio. *ibid.* 2. t. 733. Liber Ecclesiasticus ex sententia Hieronymi meruit auctoritatem propter ultimam capitulum, ut in divinum Volubinum numero poneretur. *ib.* 456. Et Liber Salomonis potentiam agens. *ib.* 525. Male quidam opinantur, nos ex hoc Libro ad voluptatem & luxuriam provocari. *ib.* 385. Nunquam tristitia laetitia festivitatis convivij praesulit, si bibere & vesci aliquis praesulit esse momenti. *ib.* 433. Non provocat ad luxuriam, neque in Epistolae dogma corripit. *ib.* 48. in Ecclesia, nec torere, nec loqui habere quos potest. 6. tom. 589. Eden paradisi locus ad Orientem. 2. tom. 109. & 507. Edessa. 2. tom. 43. Edissi eadem Caesarea civitas. 3. tom. 320. & 7. tom. 57. Ediligent quidam alius audierit, quod non intelligunt. 4. tom. 273. Editiones Quinta, Sexta, & Septima. 2. tom. 893. Quinta Editio est & a quo reperi. *ibid.* Editiones Iudaicorum Translatores emelentur magnis sumis. *ibid.* 628. Has eduliorant Patres. *ibid.* Editio Hebraica, & ceteris Editionibus. *ib.* 120. 276. Subvertit fortissimum. *ibid.* Editio LXX. repudiat a magistris Ecclesiae. 5. tom. 645. Editio Scripturarum Quinta. 6. tom. 213. Editio Editiones sine auctorum nominibus. *ib.* 592. Praeter quinque Editiones, duas in 111. Prophetis reperi. Hieronymus. 6. tom. 118. Editiones Quinta, Sexta, & Septima non-

nulorum librorum Scripturæ. 7. tom. 235. Auctoritate sine nominibus Interpretum consequuta sunt. *ibid.* Vulgata Editio. *ibid.* 95. 514. Editiones in quo congruenter opinionioni Hieronymi. *ibid.* 642. Vide Verliones.

Edom *est terræ interpretatur, aut cunctus* 1. tom. 442. Edom, id est, Edum, sive fulvum. 3. tom. 346. Edom Scir, & Esau unus nomen est hominis. *ibid.* 302. Edom non loci vocabulum, sed nomen sanguinis. 4. tom. 747. Edom rufus. 6. tom. 304. Edom nomen cur Esau imposuit. *ibid.* Edom Iudæi Romanis intellam, & horum imperium destruxit ex Melachia Prophecia putant. *ibid.* 445.

Edictio liberorum & infanticidii quomodo comparata esse debent. 1. t. 682.

Edificationis vocabulum in bonam & malam partem accipitur. 5. tom. 978.

Edilio largitæta maneris nort. 6. t. 201. & 931.

Edistio Spiritus Sancti. 1. t. 834. *Ch. 17.* & 6. t. 203.

Egeitatem qui non timet. 1. t. 290. Vide Pauperes.

Egredi Dominum de loco suo, quid sit. 4. t.

Ejecti ob aliquod peccatum de Congregatione fratrum, non debent relictari. 6. t.

Eleazari, filii Aeron, sepulchrum quod veneratur, & ubi jacet. 1. t. 702.

Elam, a quo Elamite principes Persidis. 3. t. 322.

Elam regio Persidis trans Babylonem. 4. t. 1018.

Elamita frater, a quo didicit Hieronymus de venationibus regis &c. Babylonem. 4. t. 175.

Elati in Christo ante constitutionem mundi, in prioribus seculis jam fuerunt. 3. t. 329. Elektorum magna est diversitas. 7. t. 689.

Electra auro argenteque pretiosis. 6. t. 8 & 812.

Eleemosyna quantas habet vires & premia. 1. t. *ib.* 297. In Eleemosyna loci hic bibuli diminutio, sed communis. *ib.* Quod si in sumis de mo videris, pro lucro computa. *ib.* 281. Eleemosynas excusasse, magnam est. *ib.* 501. Praferantur de fictionibus Ecclesiarum. *ibid.* 99. Sollicitudo Christi non immoderatur eloquentia. *ibid.* 314. Indulgentia in danda Eleemosyna licet, ut nullus desperare vacuum remittat. *ib.* 707. Oleo Eleemosynæ peccatorum rores lavemus. *ibid.* 770. Quoties summe manum extendas, Christi amicum. *ibid.* 250. Quam facis Eleemosynam, Deus illis videtur. *ib.* 110. Quid in Eleemosyna considerandum. *ibid.* 200. Multi idem fecerit venteris causa. *ib.* 117. Quibus eleemosyna facienda. *ib.* 189. 704. Signis desiderium ad luxuriam, sed ali necessitatem. *ibid.* 324. De quo necessitas sufficiens, non quo augeretur oculus. *ibid.* 398. Nihil præter pe-

ccissitas cuiquam tribuendum est. *ib.* Laudent se esurientium viscera, non ricantium opulenta convivia. *ib.* 990. Genus Eleemosynæ, venatio dicitur. *ibid.* 264. Non statim, qui extendit pauperi manum, Deo honorat. 2. tom. 133. In Eleemosyna querimus vanam gloriam. *ibid.* 754. Rarus qui ea mente non facit. *ib.* Conferuendo Eleemosynarum apud Hebræos & Christianos. *ibid.* 399. Quibus potissimum sunt faciendæ. *ibid.* Nemo melius erogat, quam qui sibi nihil referat. *ib.* 21. Non eligendus, qui hominum facinus. 3. tom. 482. Indiferete faciendum bene, & omni petenti dandum. *ibid.* 479. Qui confiderat qui benefaciat, & non omni petenti se tribuit, sæpe præterit eum qui meretur accipere. *ib.* 481. Qui largitur egenis, non grauius feminis, sed ipsam parum ferit, senone quodam multiplicationem illius præstols, in que iudici multo amplius quam dederat, receperunt. *ibid.* 479. Quidquid supra vidum & vestimentum habere possimus, in pauperibus habendis & egenis largitione consumendum est. *ib.* 415. Nihil est bonum in vita ista, nisi quo letetur homo in opere suo faciens eleemosynam, & futuro sibi thesuros in regno calorum præparans. *ibid.* 418. Eleemosyna commendatur. 4. t. 236. Eleemosyna cui faciendæ. 5. t. 208. De futuro non debet fieri. *ibid.* Eleemosyna & humilitas, si vere sint, pro vicinis deprecatur. 6. t. 65. Non omnis Eleemosyna placet Deo. *ib.* 298. Eleemosyna non deficiens, que? 7. t. 31.

Elegancia scholastica. 7. t. 709.

Elementa Deo servantur. 1. t. 1035.

Elementa quatuor sunt, & quibus omnes res compactæ. 2. t. 421. Elementa omnia simul deficiunt aduersus eos qui offenderint Deum. 4. t. 203.

Elementa Hebraici Alphabet. 1. tom. 140. *Ch. 17.* Ipse Elementorum sonus, & prima initio præceptorem, aliter de erudito, aliter de rustico ore proferunt. *ib.* 990.

Elevatio manus habitus est percutientis. 5. t. 229.

Eleutheropolis Idumæa civitas. 4. t. 217. & 6. t. 381. *Ch. 17.*

Eleutheropolitani dicitur quæ? 1. t. 518.

Eleusina quibusdam cibis abstinere, & soleme erit. 2. tom. 344. Præcepta tria in templo Eleusina. *ibid.*

Eleutherus Aniceti Diaconus, postea Romanus Episcopus. 2. t. 863.

El Sacerdos, quare mortem incurrit. 7. t.

Elles maris virgo. 1. t. 103. Idem quidriginta dierum jejuniis igneo terra rapitur ad celum. *ibid.* 986. Non pergit ad celos ire cum palio. *ibid.* 795. Meloten reliquit in terris. *ibid.* 987. Princeps dicitur Monarcha. *ibid.* 313. Thiridæ

Eliz in Sareptæ libere. *ibid.* 695. Apocrypha Eliz Apocalypsis. *ib.* 314. Elis interpretatur fortis Dominus. 2. t. 408. Virtus Eliz, zelus. *ibid.* 713. Elis & Elifeus ille post in catalogo maritorum. *ib.* 275. Ante immortalis fuit, quam mortuus. *ibid.* 238. Quid meriti jejuniis? *ibid.* 349. Raptus est carneus. *ibid.* 437. Elis & Enoch nondum mortui. *ibid.* 794. In ea dem permanent ætate, qui rapti sunt. *ib.* 440. Virgo non caruit. *ib.* 767. Elam esse Phinees, Hebræi ex Apocryphis peritus. *ibid.* 5. t. 813. Elis & Ioannes in quo pares. 7. t. 70. Traditio, Pharisæorum da Elis. *ibid.* 132.

Eligendum e duobus malis, quod levius est. 1. t. 305. Eligenda que expediunt. 4. t. 784.

Elimalis provincia ultima Perfarum ad Orientem regio. 5. t. 722.

Elisa infulus, Joni maris infulus. 17. tom. 306.

Elifeus viri furo. 1. t. 104. Boves & iuga prioris operis verit in voca. *ib.* 433. Dux dicitur Monachorum. *ibid.* 324. Elifeus Samaritæ sepultus. *ibid.* 205. Elifei duplex spiritus. 2. t. 270. Elifei Prophete mausoleum. 6. t. 362.

Elizabeth & Zacharias inferior sunt sanctitate beatæ Mariæ. 2. t. 712.

Elocutionis genus frequentissimum. 2. t. 567.

Eloquentem neminem, disertos multos se vidisse dicebat Antonius. 2. tom. 782.

Eloquentia tristis non est. 1. t. 610. Eloquentie torcularia, non verborum pampinis, sed sensum quasi uvarum expressionibus redundant. *ibid.* 935. Multo melius est rusticitatem habere sanctam, quam Eloquentiam peccatricem. *ibid.* 264.

Eloquentiæ vis & proprietates. 2. t. 420. In æternum nomen offit. *ibid.* 219. Eloquentia Aro, flore variata. *ibid.* 501. Non possimus eloqui omnia, que sentimus. 3. t. 395. Eloquentia secularis inebriat. 6. t. 420. Auctores flammam Eloquentiæ. *ib.* 538. Eloquentia secularis Apostolorum simpliciter præferunt. 7. t. 483.

ELAHN & Græcum & Ethnium significat. 7. t. 445.

Elipidis ab Agape muliere decipitur. 1. t. 1032.

Elipidis Præfatus Prætorio. 2. t. 18.

Elusa, urbs fembarbari. 2. t. 726.

Eluzi civitas in Morditis partibus sita. 4. t. 186.

Emas, sive Emmaus appellata est Nicopolis. 1. t. 695. & 2. t. 993.

Emmaus endem Nicopolis. 5. tom. 612. & 6. t. 341.

Emath magna, Antiochia minor, Epiphania juxta Edellam. 3. tom. 100. Emath vocat Syri Epiphaniam. 4. tom. 143. & 6. tom. 598.

Emath dicitur una magna, que nunc Antiochia nominatur, & una minor, Epiphania dicit. 6. t. 311. 210. L'antiochia tritium mensium per o-

80 annos Judæi faciunt . 5. tom. 63.
 Emerere & comparare, quomodo differunt . 2. t. 557. Emerere & redimere quid ? 7. t. 557.
 Emulio manus Dei & extensio quomodo differant . 5. t. 168.
 Empedocles . 1. t. 528. Empedocles idem 2. t. 575. 567. Dogma ejusdem . 1b. 331.
 Emio omnis ad venditorem revertetur ante quinquagesimo Hebraico anno . 5. t. 69. in Eimionibus confuetudo . 4. t. 1034.
 Enceia unde dicitur . 1. t. 62.
 Enceladi fuga . 4. t. 361.
 Encratiz unde dicti . 2. t. 869. Error eorum . 1b. 274. Encratitarum princeps Tatianus . 6. t. 180. Idem . 1b. 247.
 Ennius . 1. tom. 21. Eius sententia . 1b. 342. Ennium dictum . 1b. 734.
 Engada, vicus Judæorum, unde opobalsamum veniebat . 3. t. 206.
 Engadi palmarum & balsami fertile . 3. tom. 328. Engadi & Engallim, quod sint & significant . 5. t. 191.
 Enoch, cur translatus 2. tom. 266.
 Translatus est in carne . 1b. 437.
 Enoch & Elias nondum mortui . 1b. 791. Et coloni paradisi . 1b. 437. Quo cibo vescuntur . 1b. Liber Enoch apocryphus . 1b. 833. De eo Judas Apollitus fuit monium . 1b. Enoch, & Elias rapti in celum . 6. t. 347. 813. Enoch liber apocryphus . 7. t. 708. De eo Apollitus Judas testimonium fuit . 1b. 1b. 1.
 Enos spes laudatur . 7. t. 426.
 Enelli & Daretis fit mentio . 1. tom. 633. 729.
 de Epaphra fabula . 7. t. 762.
 Ependites quid ? 1. tom. 363. & seg. 1.
 Ephe, sive Ephri, decima pars Cotti, mensura genus in aridis . 4. t. 75.
 Ephe, basus, corus, siclus, unius, sive mina, quid ? 5. t. 563.
 Ephod indumentum sacerdotale . 6. t. 32. Ephod est, vel simplex, & alius etiam hominibus commune, vel ornatus, folis sacerdotibus peculiaris . 1. t. 361. & seg. 1.
 Ephod bad quid ? 1. t. 140. & seg. 1.
 Epheliorum amor in Paulum . 7. tom. 541. Grandis consolatior Epheliorum, & Colossensium . 1b. 682. Epheliorum angelus bonus & malus . 1b. 281.
 Ephesus Metropolis Asia . 7. t. 541. Ejus idolatris, & artes magice . 1b. Quid significant ? 1b. 633.
 S. Ephrem scripta in Ecclesiis quibusdam recitabantur . 2. t. 943. Laudatur . 1b. 1b. 1.
 Ephraim in typo esse gentium, Scriptura testatur . 4. t. 1062.
 Ephraiz, interpretatur frugifera . 1. t. 334. Ephraiz & Bethleem unius urbis vocabulum est . 3. tom. 260.
 Ephraiz, regio Bethlem, in tribu Juda, non in tribu Benjamin . 1b. 202. Ephraiz dicitur & Bethleem . 6. t. 385.
 Epicurei contemnantur Logicam . 2. t. 427.

Epicurei . 7. t. 737.
 Epicurus . 1. t. 241. Epicurus voluntatis affector revocat a nuptiis . 2. t. 317. Quid docet de cibis ? 1b. 349. Epicuri damnata sententia . 1b. 339. Lustrum . 1b. 387. Epicurus . 1b. 241. 463. 553. Epicurus allebat per januabiles periodos eadem, & idem in locis, & per eosdem fieri . 3. t. 551. Epicuri sententia . 4. t. 474. 788.
 Epidaurus Dalmanæ oppidum . 2. t. 37. Quid prædicat usque hodie . 1b. 36.
 Epimenides Poeta citatur a Paulo . 1. t. 424. Dicitur Epimenides dormire somnum . 1b. 153. Epimenides . 7. t. 647. 643. Versus heroicis ejusdem . 1b. 471. Approbat ab Apollito . 1b. 416. 706. Hanc Paulus vocat Prophetam, quare ? 1b. Scripti libri in Oraculorum titulo prænotantur . 1b. 1b. 1.
 Epiphanes cognomen Antiochi crudelissimi tyranni . 5. t. 598.
 Epiphania urbis nomen apud Syros, quæ antea Emath dicta . 4. t. 143. Ab Antiocho Epiphane nomen accepit . 5. t. 598.
 Epiphania Syriz, antea Deblatha . 5. tom. 63.
 Epiphanius dies venerabilis tempore Hieronymi . 5. t. 6.
 Epiphanius Cypri Salaminæ Episcopus, inter Episcopos clarum in orbe fidus effulsi . 1. t. 257. Epiphanius necessitas Ecclesiæ Romanæ traxit . 1b. 955. Ibi hospitio recipitur a Paulo . 1b. 693. Quid conatur suadere Pauli matri . 1b. 714. Epiphanius decem diebus retineat Paulam . 1b. 695. Amore illius multos ad se conduxerat . 1b. Monasterium S. Epiphanius verus dictum ubi iterum est ? 1b. 518. Epiphanius literæ ad Joannem Episcopum . 1b. 241. Epiphanius insignis Ecclesiæ Sacerdos quinque linguas noverat . 2. t. 416. 537. Pater dicitur Episcoporum, & reliquæ sanctitatis antiquæ . 1b. 419. Epiphanius patientia . 1b. 420. Prudentia . 1b. 457. Humilitas & caritas in Joannem Jerusalem . 1b. 414. Epiphanius probans verba Joannis Jerosol. sese purgat a suspitione hæreseos . 1b. 418. Veneratio populi in Epiphanius . 1b. Laudatur . 1b. 411. Venit Jerosolymam . 1b. 561. Epistolæ Hieronymi ad illum . 1b. Ubi recepit Hieronymum . 1b. 551. Epiphanius loquens contra Origenem, a quibus deridetur . 1b. 417. Epiphanius a Rufino laus . 1b. 552. De quo accufatur . 1b. 504. Epistolæ contra Epiphanius . 1b. 545. Laudes Hilarionis scripsit . 1b. 13. Nonnulla Epiphanius verba referuntur . 1b. 553. Ejusdem Epistolæ furto sublata . 1b. Epiphanius propter res, & propter verba laudatur . 1b. 551. Plures ejusdem Epistolæ, quibus scripsit . 1b. 434. Epiphanius literæ ad Siricum . 1b. 421. Adversus Origenem . 1b. 468. Epiphanius & Plinius Secundus scripserunt de natura lapidum & gemmarum . 4. t. 627. Idem . 5. t. 334. Uterque laudatur . 1b. 1b. 1.
 Epirus pars Acroceramidis . 1. tom. 344.
 Episcopus opus est, non dignitas, labor, domus, & cetera . 1. t. 425. Secundum honorem vocabula Episcopus Presbyterio major est . 1b. 780. Nulla differentia Episcoporum . 1b. 1083.
 Episcopi tenent locum Apostolorum . 1. t. 189. Vices agunt Petri & Pauli . 1b. 36. Patres se esse sciunt, habent in exemplum Apostolos . 1b. 323. Horum honorum potentes, habere narrantur & memur . 1b. Quid fuerunt & Aaron & filii ejus, hoc sunt Episcopi & Presbyteri . 1b. 262. Nomen Episcopi unde tractum est . 1b. 181. & seg. 1.
 Quasi imitator Pauli, unumversum salutari ex æquo servavit . 1b. 530. Pater est, non dominus . 1b. 262. Honore Sacerdotis & Clericos . 1b. Humilitate decorati, non in tumefacti fastigio . 1b. 422. Episcopus laici canum, baculi, & pastoris, luporum rabies detestanda est . 1b. 639. Gloria Episcopi est, pauperum nomine providere . 1b. 262. Ordinatio epi quomodo fiebat, & quis eligebat . 1b. 1081. Episcopi five Presbyteri jubentur monagani in Clerum eligi . 1b. 415. Episcopi Presbyteri, Diaconi aut virgines eliguntur, aut vidui, aut soli Sacerdotum pudici . 233. Episcopus fieri non potest, qui filios habuerit luxuriosos, & ceteros subditos . 1b. 683. Episcopi ordinantur scribentur, & ab eis Ecclesiæ suscipiebantur literæ . 1b. 776. In illam oculi omnium diriguntur . 1b. 342. Domus ejus & conversatio, multa est Episcopi & publice . 1b. In descriptione virtutum Episcopi, quasi speculum Sacerdotum proponitur . 1b. 688. Non omnes Episcopi, Episcopi sunt . 1b. 35. Singuli Ecclesiarum Episcopi . 1b. 942. Translationes eorum prohibentur . 1b. 417. Quid fit determinis inter illos . 1b. 262. & seg. 1.
 Apud veteres Episcopi & Presbyteri idem fuerunt . 1b. 417. Illud non dignitas est, hoc ætatis . 1b. Dilectio Episcopi & Regis . 1b. 342. Timenda est, ne Episcopus pro immitto dicitur pereat inani . 1b. 1093. Episcopi ordinari . 1b. 776. Ordine innumerantur . 1b. 609. Servire populum in Episcopos & marones . 1b. 342. Episcopi & Presbyteros vult Deus tales esse, quales Paulus docet . 2. t. 717. Non ideo reijciendi, si sint in quibusdam reprehensibiles . 1b. & seg. 1.
 Sola virtus Episcopos & Presbyteros beatos efficit, non dignitas . 1b. 253. Eis quid convenit . 1b. 718. & seg. 1.
 Ad Episcopum pertinet manus imponere baptizatis . 1b. 181. Quare, talis in positio ei reservatur ? 1b. Reservatur ad honorem potius Sacerdotum, quam ad legem necessitatis . 1b. 181.

181. Ecclesie lumen est Episcopus. 175. Condemnatum est totum mundum, & propria Ecclesia. *ib.* 174. In Ecclesia constituitur, ut populum coarctat ab errore. *ib.* 176. Populorum zelus & amor in Episcopos attulit ad pene interitum deponendum illos. *ib.* 192. Episcopus non sibi tantum lucet, sed omnibus proliet. *ib.* Non prodest illi conscientia virtutum suarum, nisi credidit sibi populum posse intrare. *ibid.* 292. Episcopi pudicitia quis esse debeat. *ib.* Non sufficit Episcopo propriam habere pudicitiam, nisi et aliorum & communem, & in illorum pudore decorari. *ibid.* 78. Timet incutere penam Heli Sacerdoti. *ib.* Natus aut rarus est Episcopus, qui omnia habeat, quae habere doceat. *ib.* 719. Si unum vel duo de carissimis virtutum ei desuerint, non ideo carebit ipso vocabulo. *ib.* Episcopus si ceciderit, difficile inuenietur veniam. *ib.* 175. Tunc non prodest populo. *ib.* 176. Episcopus Presbyter, Diaconus, non sunt compia meritorum, sed officiorum. *ib.* 202. Iis quid conuenit? *ib.* Quis Episcopus bene sibi conscius pascitur se deponit. *ib.* 192. De Episcoporum continentis non iudicat Hieronymus, nec capit eorum decreta rescindi. *ib.* 546. Quando vocatur Antichristi discipulus. *ib.* 176. In recipiendo Episcopum ex haceli reverentem, amplexari praestitit provincie. Ecclesia sumatur. *ib.* 174. Episcopi non ordinant Diaconos, nisi prius uxores duxerint. *ibid.* 388. Decepi ab aliis. *ibid.* 189. *Ch. seg.* Difficilis est accusatio adversus Episcopum, si enim peccaverit, non credatur. *ib.* si convictus fuerit, non puniatur. 3. tom. 454. Episcoporum dignitas & virtus in quo positae. 4. tom. 72. Circumvenit inter Episcopos & Presbyteros. *ib.* 66. Episcopi, Presbyteri & Diaconi intelligant, quid debeat. *ibid.* 387. Episcopi prohibentur & omnia ratio Ecclesiastica indare in E. causam interitumque corde & carne. 5. t. 541. 542. Eorum fuculentum & vitis demargatur. *ib.* 604. Episcoporum manus & officia. 6. tom. 72. Si ioseph ager, ne violent faciat. *ibid.* Non dignitas, sed opus eos salvet. *ibid.* Virtutes Episcoporum quae. *ibid.* 706. 761. Scitatum h. causat, ut possint alio erudire. *ibid.* Discant facilius ignorantes. *ibid.* Commendatur in lectio Scripturarum. *ib.* Episcopale nomen sine opera auleatur. *ib.* 684. Episcopus quis eligendus? 7. tom. 698. Quid requirunt in Episcopum. *ib.* 696. *Ch. seg.* Si datus, & v. sancta. *ibid.* 735. Verbi h. sunt regula verbi. *ib.* Quis innocens requirunt in eo & castus. *ib.* 696. 702. I. Iria Episcopi quantum differat a Lici. *ibid.* 702. Non sit perversus, sed bonus villicus. *ib.* 699. Vivat de altari, non diyes

fiat. *ib.* 701. Domus illius sit communis. *ib.* Populus non est servus Episcopi, sed confervus. *ib.* 699. Per singulas provincias ordinari presbyteri & Episcopi ab Apollolis. *ibid.* 207. Unde, & cur in Ecclesia constituitur. *ib.* 699. Sola confuetudine Ecclesie maiores sunt Presbyteri, non, &c. *ib.* & 696. Illibat vicinas quotidie offerunt. *ibid.* 702. Superent conversatione & sermone cunctum populum. *ibid.* 723. Episcopi & Presbyteri, servorum suorum servi. *ib.* 653. Audiunt Episcopi qui habent potestatem constituendi Presbyteros. *ibid.* 694. Gradum Ecclesiae non deferant sanguini, sed vitae & meritis. *ib.* Damnantur plurimi contra scientes. *ib.* 695. Episcopi & Presbyteri aliquid sibi de Pharisaorum supercilio assument. *ib.* 125. Eorum est de veritate peccatorum ferre iudicium. *ib.* Supercilium Episcoporum. *ib.* 458. Dicant ab Apostolorum humilitatem. *ibid.* Eorum superbia deprimitur. *ib.* 598. Laici iudices Episcoporum. *ibid.* 700. Invidia eorumdem in sanctos Laicos. *ibid.* Cur paries vitii filiorum prohibentur ab Episcopatu. *ibid.* 698. Episcopi & Presbyteri filios suos, secularibus literis educientes, huc legant. *ib.* 666. *Vide Praeful. Pontifex.* Presbyter. Sacerdos.

Episcopi Orientis & Occidentis ob quasdam Ecclesiarum dissensiones Romanos convocant. 1. t. 697. Imperiales literae Episcopos Romanos venire coarctant. *ib.* Alii Episcopi propter Ecclesiasticas causas congregati. 2. tom. 417. Exules redeunt ad Ecclesiam per indulgentiam Iuliani. *ib.* 191. Episcopi recepti a quibusdam in suum gradum possit Laphemum Spiritus Sanctus. 7. tom. 81.

Epistola reservata in calumaiam. 1. t. 524. Amatorum. *ib.* 823. Epistola Apollolorum mystica, & succincta. 1. tom. 285. Breves sunt pariter & longae. *ibid.* Rarus est, qui non in eadem lectione cunctet. *ibid.* Totz Apostoli Epistolae, Christi gratiam sonant. *ibid.* 412. Epistola Catholica B. Petri secunda. 4. tom. 841. secundam Epistolam B. Petri Canonicam vocat Hieronymus. *ib.* 779. Epistola B. Barnabae inter Scripturas apocryphas. *ibid.* 531. Epistola Apollolica veterem legem explicat. 6. t. 763. Epistola Beati Pauli Apostoli ad Romanos, quibus & car scripta? 7. tom. 478. Nihil habet quod sit contrarium Epistolae ad Galatas. *ibid.* & 479. Epistola ad Galatas manu Pauli scripta, & ab alio exarata. *ibid.* 529. Eadem est materia Epistolae ad Galatas, & ad Romanos. *ib.* 369. Quoddam Africanum notatur inter istamque. *ibid.* In his antiquae legis cellario, & novae introductio continetur. *ibid.* 392. Epistola ad Ephesios inter omnes obscura. *ib.* 622. Dicitur me-

di. *ibid.* 539. Alias superat mysteris. 538. 632. Epistola ad Titum unde scripta? *ib.* Nonnulli Epistolae ad Philenonem reputant. *ib.* 741. 742. Reclluntur. *ibid.* Epistola Pauli quo sensu magne in literis. *ib.* 530. Quendam quo tempore scripta. *ibid.* 751. 747. Paulus Epistolae manu sua scripsit, quare? *ibid.* 530. Epistola sub nomine Pauli misit. *ibid.* 529. 530. Epistola ad Hebraeos a plerisque extorta numerum ponitur. 1. tom. 280. Epistola ad Hebraeos quos creditur. 2. tom. 837. Non habebatur apud Romanos. *ib.* 899. Epistola ad Hebraeos non recepta Latinis. 4. tom. 91. Cur ei contradicunt, & dubia est. *ibid.* 97. Inter Canonice Scripturas non recipitur. *ibid.* 125. Epistola B. Pauli ad Hebraeos, cur ei contradicunt, & dubia est. 5. t. 335. Epistola ad Hebraeos non recepta ab omnibus. 6. tom. 838. Eius auctor ignoratur. *ibid.* 339. Utraque Epistola Pauli ad Timotheum, ad Hebraeos, & ad Titum a nonnullis haereticis rejiciuntur. 7. tom. 685. Epistola ad Hebraeos non recepta ab omnibus. *ib.* 533. Latini dubitant de ea. *ib.* 213. Inter Ecclesiasticas re ipsa. *ibid.* 213.

Epistola Pauli ad Laodiceenses ab omnibus explosa. 2. tom. 839. Epistola Pauli ad Senecam, & Seneca ad Paulum. *ib.* 851.

Epistola Episcopi commendatitia. 1. tom. 1094. Epistola absentes homines, praesentes faciunt. *ib.* 21. Quanto insperata, tanto gaudiorum sunt plene. *ib.* 430. Epistola Bibling. 2. t. 754. Quidam Epistolas dirigebant in universum orbem, ut quos oderant, infamarent. 4. t. 1061.

Epitaphium proprie inscribitur more. 1. t. 733. Epulis frigidioribus arder corporum temperandus est. 1. tom. 283. Epularum largitas corpus frangit & animam. 2. tom. 341. Bella & subversiones urbium epularum deliciis excitantur. *ib.* 340. *Vide Cibum.*

Equorum greges Judaea provincia non habebat. 4. tom. 385. *Ch. seg.*

Equorum cuius, favore sit perniciosus. 1. t. 977. Equi Circenses nutriti ad celebrandum silem Sabianum rapum. 2. tom. 22.

Equum indigentia carebat populus Judaeorum. 4. t. 155.

Equitum suadet exercitus regionum Persiae & Chaldaee. 4. t. 926.

Eremitica vita commendatio. 1. t. 29. *Ch. seg.*

Eremita hypocritae quid fingunt apud imperitos? 1. t. 913. In eremo Syriae, quid vidit Hieronymus? 2. tom. 5. Eremitus Calceatus. *ib.* 42.

Eremitae familiaris Deo gaudent. 1. t. 36. Paradisum mente demulcunt, demulcet vastitatem Eremitae. *ibid.*

carione Evangelii. *ibid.* 194. Evangelica veritas non recipit paramen-
tum. *ibid.* 30. Differim inter acci-
pere Evangelium & differe. *ibid.*
337. Quid suspicantur, qui scripse-
runt contra Evangelium. *ib.* 236. Verum
Evangelii ingis expellim in
Græco, quam in Latino. *ibid.* 227.
In veris exemplariis Evangelii,
quid legitur. *ibid.* 103. In Evange-
lio quid cernatur. *ibid.* 247. Evange-
lio quatuor & multis electa, & tradi-
ta Ecclesiis. *ibid.* 247.
Evangelium juxta Hebræos, Chalda-
eos Syroque sermones, sed Hebræi
sunt linguæ scripturæ. *ibid.* 782. Na-
ture in unum & nonnulla scien-
tiam referuntur. *ibid.* 118. Hæc in
Cæsariensi Bibliotheca. *ibid.* Evange-
lium Hebræum in Græcum & La-
tinum vertit Hieronymus. *ibid.* 831.
Origenes sapius utitur illo. *ibid.*
Quædam huius loca citantur. *ibid.*
Evangelium Hebræum Nazarenorum
4. to. 18. 485. & 5. 135. Evangelium
Mithræi Hebræice scriptum. 6. to.
123. Evangelium secundum Hebræ-
os ad Hieronymo translatum. *ibid.*
520. Evangelii plures scripserunt.
7. tom. 1. Hæc diversarum hærese-
on fuisse principia. *ibid.* Falsæ edi-
ta & quibuscum. *ibid.* Evangelium
Nazæorum, & Lihonit. ad Hierony-
mo translatum. *ib.* 77. In eo nova
lectio reperit. *ibid.* Vocatur
2 multis Mithræi authenticum. *ibid.*
Evangelium Hebræorum quid ha-
bet. *ibid.* 720. 320. 641. Evange-
lium secundum Aegyptios. *ibid.* 247.
secundum Apollonios, Thom in
Mathiam. *ibid.* Evangelia multa
multis fuisse scripta. *ibid.* Evange-
lium quando cepum est prædica-
ri. *ibid.* 313.
Evangelistæ quatuor, quadriga Do-
mini & verum Cherubin. 1. tom.
280. Temor fæ mutuo ubique per-
plexi sunt. *ibid.* Quasi rota in to-
ta volvantur, & tergunt quocum-
que eos flatus Spiritus sancti per-
duxerit. *ibid.* Evangelistæ quid in
sacris Voluminibus fecerunt. *ibid.*
310. & 369. Quatuor animalia qua-
re Evangelistæ tribuuntur. 2. tom.
280. Evangelistæ quatuor. 7. tom.
2. Cur tribuantur illis species ani-
malium? *ibid.* Dura Evangelistæ
conditio. *ibid.* 67.
Evangelus Presbyter. 1. tom. 442. & 1080.
Eubulus. 1. tom. 335. Eubulus scripti
historiam Mithræ. 2. tom. 344.
Eucharistia Sacramentum notatur. 1.
tom. 371. Mysterium sanguinis, &
corporis Christi dicitur a Mel-
chisedech. *ibid.* 205. Panis & vinum
in sacramento Eucharistie per in-
vocationem & adventum sancti Spi-
ritus sanctificantur. *ibid.* 505. Do-
minici sanguinis sacramentum quid
indicat? *ibid.* 227. Consecratio cor-
poris & sanguinis Christi ad quos
pertinet. *ibid.* 1081. A quoti-
die accipiendi, lege quid dicitur. *ibid.*
434. Accipere corpus Christi, majus
est quam orare. *ibid.* 227. Dilata
communio corporis Christi non
reddet sanctiorem. *ibid.* Eucha-
r. Hier. Index Gen.

stiam absque condemnatione nostri,
& pungente conscientia, semper ac-
cipere optanda res est. *ib.* 434. Indi-
gne accedens ad calicem Domini, reus
erit Domini corporis & sangui-
nis. *ib.* 35. Romana Ecclesia & Hi-
spania perhibentur jejunare die Eucha-
ristie, & Eucharistiam quotidie ac-
cipere. *ibid.* 424. De Romanis quid
relegetur circa communionem corpo-
ris Christi. *ib.* 227. Quæ pertinent
ad consecrationem corporis & sangui-
nis Domini, eadem quæ corpus ejus
& sanguis maiestate veneranda.
ibid. 759. Eucharistia Corpus Do-
mini in Ecclesia. 2. tom. 191. Il-
lud surrebant Episcopi. *ib.* 173.
Ministrebant populo de sublimi lo-
co. *ib.* Extendebat manus ad ac-
cipiendam Eucharistiam. *ibid.* 508.
Corpus Christi accipientes, respon-
debant Amen. *ib.* Sumptio Corporis
Christi. *ibid.* 800. Mundi debent
fumere. *ib.* 269. Illud aqualiter
accipiunt, licet pro meritis ac-
cipiunt diversum sit. *ibid.* 364.
Prima communio Corporis Christi
post baptismum. *ib.* 800. Eucha-
ristia Domini cum cautione fumen-
da. *ib.* 734. Hoc solum habemus in
præsentis sæculo bonum, si vescamur
Carne Domini & Cruore
potemur, non solum in mysterio,
sed etiam in scripturam lectio-
ne. 3. tom. 417. In Eucharistia Sa-
cramento veritas, & realitas Cor-
poris & sanguinis Christi statuitur.
7. tom. 210. Corpus Christi in
Eucharistia verum & substantiale.
ib. 702. Pollutus non juneat. *ib.*
711. Periclitatur, qui fuit calesti
Paine ad optatum mansionem perve-
nisse festinat. *ibid.* 116.
ex Eventu rebus vocabula impone-
bant Hebræi. 4. tom. 740.
de Euteno tyranno quid refertur
1. tom. 344.
Evila, ubi aurum purissimum, & gem-
me præciosissime, carbunculus, fusa-
ragus nascuntur. 3. to. 199.
de Evilmerodach, fabula narratur. 4.
to. 128. Evilmerodach filius Nabochod-
onosor. 5. to. 651.
Eumenides furæ, cur sic appellatæ,
1. to. 187.
Eunomius. 2. to. 508. Auctor est hæ-
reses contra Reliquias. *ib.* 395.
Eius sectatores Basilicas Apollono-
rum & Martyrum non ingredun-
tur, & libro: ilius majoris auctori-
tatis arbitrantur, quam Evange-
lium. *ib.* Dogma Eunomii de Christo
ibid. 513. Quid respondetur ei. *ib.*
586. Dogma ejusdem. *ib.* 507. Euno-
mii abis hæresis. *ib.* 416. Euno-
mius leprosus. 4. tom. 775. Euno-
mius. 5. tom. 380. Idem refellit
6. tom. 267. Eunomius & Eury-
cius Arii vectes. *ib.* 229. Euno-
mius. 7. to. 737. Dogma ejusdem
ibid. 610. Superbam sibi vindicat scien-
tiam. *ib.* 74. Appellatur coluber.
ib. 724.
Eunomianorum & Ariarum hæresi-
totum Orientem possedit. 2. to. 411.
Eunomiani. 6. to. 262.
Eunuchi non deponunt animos viro-

rum. 1. to. 687. Eunuchi illi pla-
cent Deo, quos caltravit non neces-
sitas, sed voluntas. 2. to. 257. Typus
Eunuchorum voluntæ, qui. *ib.*
Eunuchi erant Antitiles & Pontifi-
ces Heliopoles. 3. tom. 367. Eu-
nuchus novæ Legis, custos Sabba-
thorum. 4. tom. 657. & 658. Eu-
nuchi qui Deo placent. 6. tom.
674. 675. Eunuchorum triplex ges-
nitas. 7. tom. 140. 149.
Eunuchus Regine Candacis Isaiæ la-
dione prophetica, baptismum præ-
paratur. 1. to. 430. De illo nonnulla
referuntur. *ib.* 274. 275. Amator fuit
legis, & divinæ scientiæ. *ib.* Plus
in deserto fonte Ecclesiæ reperit,
quam in auro Syngogæ templo.
ib. Eunuchus Æthiops præfigurans
Gentium populos, mutavit cellam
suam. *ib.* 800. Dum vetus relegit
instrumentum, fontem reperit Eu-
angelis *ib.* Eunuchus reginæ Can-
dacis ob robur fidei, viri nomen
obtinuit. 2. to. 257. Eunuchus Candaci
reginæ baptizatus in fonte juxta
Bethoron, fuit Bethoron. 3. tom.
175. Eunuchus reginæ Candaci.
Apollonius missus est genti Æthio-
pium. 4. tom. 617. 616.
Evodium salus Hieronymus. 1. tom.
1066.
Euphorbus renatus esse perhibetur. 2.
to. 382. Euphorbus. *ib.* 366.
Euphrates fluvius. 1. tom. 345. Eu-
phrates, fluvius Mesopotamiæ, in
paradoxi oriens. 3. tom. 201. Se-
cundum Salustium auctorem certissi-
mum, fontem habet in Armenia.
ib. Euphrates in Iudæa terminis
fluvius appellatur, in Ægypti fini-
bus torrent. 4. tom. 313.
Euphras. 2. tom. 912.
Euphrator. 2. tom. 641.
Eupolemus Judæus quid scripsit? 2.
tom. 879.
Euripides quid refert? 2. tom. 344. Eu-
ripides Tragoediæ, in mulieres fuit
medicifia. *ib.* 317.
Euriporum amantiss. 1. tom. 11.
Europa & Asia decennali bello con-
figunt. 2. tom. 317.
Eusebius Episcopus Cæsariæ Palæsti-
næ. 1. tom. 429. Hanc Ariarum
Iustie, nemo est qui dubitat. *ibid.*
1031. Ecclesiastica texur hiko-
rum. *ib.* 523. Eusebius Ariarum
fissimus fuit propagator. *ib.* Chro-
nicon Eusebii Cæsariensis quando
translatum in latinum. *ib.* 369. In-
terpretatus est H. lino. *ib.* 753. Quo-
volumina condidit adversus eum-
dem? *ibid.* 427. Altorum fuit Origene-
m. *ib.* 531. Nititur probare Ori-
genem fuisse Catholicum. *ib.* 532.
In opere suo ilium Ariarum probe
dormiens. *ib.* Eusebius. *ib.* 222. 232.
236. Damatus. *ib.* 1050. Eusebius
historiam Isitæ expositionem, ti-
tulo reprobans, interdum obli-
vitur propitius &c. 4. tom. 162.
item. 170. Reprehenditur. *ib.* 199.
220. & 369. Iuxta hilericum ex-
positum quinquidem edidit vo-
lumenta in Isiam. *ib.* 6. Eusebius
Cæsariensis quomodo sepevulgata
Hebdomadas interpretatus sit. 5.
tom. 107.

- tom. 687. & seq. Ejusdem de Sufanna Beligie historici confectio. *ib.* 619. Eusebii Liber pro Origene sub Pamphyli martyris nomine a Rufino translatus. *ib.* 209. Eusebius Cæsariensis de Evangeliorum scriptis dissertationi. *ib.* 7. r. 11. tom. Triavolumina ejusdem. *ib.* 195
- Eusebii Cremonensis quid quaerit ab Hieronymo. 1. tom. 306. Greci sermonis erat ignarus. *ib.* Eusebii Cremonensis. 2. tom. 553. 561. Mititur in Occidentem. *ib.* 554. Epistola Eusebii quid habet. *ib.* 418. De cubiculo Eusebii Monachus, fatus est Episcopus. *ib.* 534. Desendit idem Eusebii. *ib.* Eusebii Cremonensis. 7. t. 3
- Eusebii Emisenus. 1. tom. 459. Eius Commemrari. *ib.* 759. Eusebii Emisenus. 2. t. 927. Eusebii Emiseni scripti in Apolloniam. 7. r. 369
- Eusebii Vercellensis transitu Eusebii Cæsariensem & Origenem. 1. t. 753. Transiit Eusebii Cremonensis hominis haereticus. *ib.* 548. Eusebii Vercellensis de exilio in Italiam redit. 2. t. 191. Eusebii Vercellensis. *ib.* 194
- Eusebii sanctus frater. 1. t. 21. 350. 1057
- Gratiam duplicat. *ib.* 281
- Eusebius pater Hieronymi. 2. t. 953
- Eustathius Antiochenus Episcopus. 1. tom. 39. Eustathio falso imputatur filii. 2. t. 560. Ubi exul fuit ille & sepultus. *ib.* 923
- Eustathius Sebastenus. 2. t. 927
- Eustochium prima urbis Romanæ virgo nobilis. 1. tom. 99. Ejus parva adhuc ætas, & rudis infantia. *ib.* 184. Sævi diabolus in illum. *ib.* Eustochium ubi nutrita fuit. *ib.* 954. Vita illius proponitur imitanda. *ib.* 689. Ejus sermo, inaccessus & habitus, doctrina virtutum est. *ib.* Fortitudo prædicatur in Eustochio. *ib.* 304. Virginitatis flores meritis. *ib.* Laudes ejusdem & virtutes. *ib.* 290. Humilis Eustochii & Paulæ maris s. *ib.* 111. Matres illius, quæ 125. Virgo & devota Christi filia nominatur. *ib.* 601. In ejus consolationem vita Paulæ matris adducitur. *ib.* Procul a nobili genere, sola fide & gratia dives relinquitur. *ib.* Julia nuncupabatur, quare? *ib.* 692 Eustochium in sanctis Locis virginibus & Ecclesiæ monile pretiosum est. *ib.* Comes fuit propitius & peregrinationis maris vir. *ib.* 694. Virtutes ejusdem quæritur? *ib.* 720. Eustochii semper in matrem pietas probata. *ib.* 721. A matre mortua non potest abstrahi. *ib.* 721. Eustochium nullam pro matris dormitione recipit consolationem. *ib.* 616. Dormio Eustochii, causa est doloris in Hieronymo. *ib.* 163. Liber ad Eustochium de Virginitate, quando scriptus. *ib.* 269. Citatur. *ib.* 230. Eustochium unicum nobilitatis & virginitatis exemplum. 4. t. 535. Eustochio inscripti Commemrari in Ezechielem. 5. tom. 4. &c.
- Excelsa & amena loca idolis dedicantur. 4. t. 839. Excelsorum & lucorum irreligiositas. 6. t. 40
- Excelsa periculosis itant. 5. t. 645.
- Eutyrius. 2. t. 411
- Euthymius damnatus. 1. 1039
- Euxinum mare. 1. t. 3
- Euzonius Presbyter Cæsariensis. 1. 441
- Euzoius Diaconus, & postea sub Theodosio Antiochenus Episcopus. 2. t. 192
- Exatores nostri qui? 7. t. 457
- Exaudire. Cur non semper Exaudiat Deus? 6. t. 591. Expedit contraria orantibus, aut non intelligitur quid prosit, ut non Exaudiantur. *ib.* 951. & seq.
- Exculsi qui dicantur in Psalmo. 1. t. 155. Excursum filii. *ib.* 156. necesse est ut Excellant singuli in quibusdam. 2. t. 714
- Excerta libera. 1. t. 1039. per Excertam quis sc. 1. t. 17
- Excommunicatio non facile ferenda. 1. t. 726
- Excusatio socii negligentie. 1. tom. 23. Non sunt vanæ Excusationes querendæ, nec danda occasio carni ad peccandum, quali necessitate compulsi ea faciamus, quæ nolimus. 3. t. 428. 429
- Exemplaria omnia Scripurae habere, magnorum summum est, & infinitè difficultatis. 2. t. 524. Totus orbis inter 3. trisaria Exemplarium Scripturæ varietate computatur. *ib.*
- Exemplaria Latina & Græca errore confusa. 7. t. 487
- Exemplum nunquam a malis sumitur. 6. t. 999. Exemplum non imitandum. *ib.* 935. Exemplum ex gubernatore naves ductum. *ib.* 624. Exemplum plus proficit quam verba. 7. t. 740
- Exemplum de sacris Scripturis quantum percurat. 6. t. 868
- Exequiarum saltus apud Romanorum nobiles. 1. t. 177
- Exercitia Monasterii. 2. t. 712. Breve videbitur tempus, quod piis exercitiis occupatur. *ib.* 686. Laborantibus & piis exercitiis deditis, nunquam dies longi sunt. *ib.* 991. Exercitia & vestes mulieris ad Deum converte. *ib.* 275
- In grandi Exercitii unius signum expectatur. 1. tom. 942. Exercitii quibus constat. 2. tom. 291. 293. Exercitium magistris, Archimistris dicantur in Scriptura, id est, coquorum principes. 3. t. 264. Exercitium principes quid solent facere in oppugnatione urbium. 7. tom. 670
- Exodus continet decem plagas, cum Decalogo, & cum mysticis divinisque præceptis. 1. t. 276. Applicatur ad novi Testamenti mysteria. *ib.* & seq.
- Exploratores Botrum ingentis magnitudinis portaverunt in testimonium terræ fertilissimæ, & in typum Domini. 1. tom. 700. Exploratores Terræ sanctæ Geometre fuerunt. 5. t. 513
- Explorandum non est homini con-
- verso a peccatis suis. 5. t. 110
- Expolio pulchra verborum. Oculatur me oculus oris sui. 4. tom. 751.
- Varia Expositiones describuntur. *ib.* 497. Expositiones Judæorum & aliorum. *ib.* 1065. Præstigia Expositionis hære viandæ. *ib.* 974
- Falsa Expolio, licet bono voto. *ib.* 960. Hæretica Expolio constituitur. *ib.* 674. Expolio cupidam ridicula explosa. 5. tom. 337. Quædam aliæ non probantur. *ib.* 218. Falsa Expolio non est recepta in Ecclesia. *ib.* 640. Expolio cupiditatis Condonatoris non probata ab Hieronymo. 7. t. 648.
- Varia Auctorum notantur. *ib.* 441.
- Abstrusus sensus in Expositione iustitia loci Scripturæ. *ib.* 622. Præcepta morali indigent prædicatione Expositione. *ib.* 681. Vide Interpretatio.
- Expolio nomina verecunde non possunt. 2. t. 499
- Exsuperiorum vitæ. 7. t. 571
- Extermine, quid? 7. t. 31
- Extensio manus percutientis bellum. 6. tom. 688. Extensio manus Dei, & emissio quomodo differant? 5. t. 768
- Alia quæ Extrinsecus sunt, alia quæ intrinsecus. 1. t. 792. Hebrei appellant quod hebrei Extrinsecus. *ib.* 401
- Exuperius Tolosæ Episcopus, vidua Sapphensis imitator. 1. tom. 995. Esurientes pascit alios, & ore palente jejuniis, quare torquetur aliena. *ib.* Omnem substantiam pauperibus erogavit. *ib.* Corpus Christi in cantino portavit vinctus, & sanguinem in vitro. *ib.* Avaritiam eiecit e templo, &c. *ib.* Proponitur imitandus. *ib.* S. Exuperii meritis Tolosa non destruitur. *ib.* 913. Laudatur. *ib.* 229
- Ezechias penitentiam agendo, Adversarios delevit. 1. tom. 345. Vita morte terretur. *ib.* 174. Ezechias dux Dei appellatur. 2. tom. 755. Accusatur infidelitatis. *ib.* Unde vocabulum ipsi possidet? *ib.* 459. Ezechias, duodecimo; anno Romuli Romæ conditoris regnavit in Jerusalem. 4. tom. 9. Humilitas & prudentia hujus regis. *ib.* 459. Causa fletus ejus. *ib.* 468. Cur tentationi relicus. *ib.* 270. Traudum Hebrei causam agnorant, ejus. *ib.* 478. Quid facit fletus, ut faneet Ezechiam. *ib.* 467. Sanitas ei restituta per res noxias & adversas. *ib.* 476. Gradus domus Ezechie in Templo demonstrantur. *ib.* 468.
- Ezechiel in typo formaturus Jerusalem tandem deservit fletum. 1. tom. 427. Librum devotæ scriptum intus & foris, carmine, & plandiu, & v. *ib.* 891. Hæc explicatur. *ib.* Ezechielis uxor cor mortui. *ib.* 909. Difficilis ejusdem explanatio. *ib.* 449. Ezechiel principia & finem habet obscuritibus obvoluta. *ib.* 270. Ille pariter non testatur apud Hebræos ante annos viginti. *ib.* Templum Ezechielis ad exponendum difficultatum. *ib.* 976. Pro-

pheta Ezechielis difficilis. 4. tom. 1096. Ezechiel quare vocatur filius hominis. 6. tom. 591. In expositione Vitonis Ezechielis mutæ sunt Iudæorum Synagoge. *ibid.* 7. Ezechiel & Abacuc non in spiritu, sed in ipso corpore translati. *ib.* 32. Ezechiel typus Christi. *ib.* 884. Octo circumstantiæ Vitonis Ezechielis. *ib.* 891. Ezechiel volens, & non coactus vaticinari. *ibid.* 934. Prudentia eius. *ibid.* 369. Erazus, quid significet? 1. tom. 279. Erazus & Nehemias in unum volumen coarctantur. *ibid.* Quæ continentur in illo? *ib.* Aliud in corice præteritum, aliud reuocant in medulla. *ib.* Vide Edras.

F

F Abram cibus Pythagoreis detectabilis. 6. tom. 41. Fabianus urbis Romæ Episcopus. 2. tom. 330. Occubuit in persecutione Decii. *ibid.* 895. Fabiola dicitur Iasus Christianorum, miraculum Gentilium, luctus pauperum, solatium Monachorum. 1. tom. 458. Ejus virtutes perulæ & præclare. *ib.* Quos habuit parentes. *ibid.* Non laudatur conuersa, nisi prius rea absolueretur. *ibid.* 459. Ob vitia a marito recessit. *ib.* Ex imbecillitate mentis & ignorantia legis alteri nupti, priore adhuc viuentis. *ibid.* Post mortem secundi mariti, penitentiam facit publicam. *ibid.* 460. Opera penitentis illius. *ibid.* Recipit communionem per oculis omnis Ecclesiæ. *ibid.* 461. In die bona malorum non est oblitus. *ibid.* Prima domum inhabitat ad pauperes cupiendos, & egros curandos. *ibid.* 704. Eodem humeris sui portavit, lavit purulentam vunerum fanem, & cibos propria manu lavabat. *ib.* Ejus liberalitas. *ibid.* Misericordiæ illius angusta fuit Roma. *ibid.* Ingenitæ Scripturarum studio tenebatur. *ibid.* Quid petiit a Hieronymo. *ibid.* 463. Amor solitudinis illam Bethleem perduxit. *ibid.* Roman revertitur, ubi pauper viveret, ubi dives fuerat. *ibid.* Ardorem enim illius præceteris virtutibus lædæ Hieronymus. *ib.* Epistolam ejusdem ad Heliædorum tenebat memoriter: unde summo solitudinis desiderio utebatur. *ib.* 465. Dispenfationem petente & causam distributionem genus nobilitatis vocabat. *ibid.* Ipse pro Christo stipem optabat accipere. *ibid.* Dum temper paratur, mors eam invenire non potuit imperatam. *ibid.* Simul cum Pamphilio Xerodochidum contrivit. *ib.* Ur usque terror animæ. *ib.* 466. Moritur, & ad exequia populi rotas Urbis congregat. *ibid.* Antiquis canitur in illis. *ibid.* Inciderat in latrones, sed Christi humeris reportata est. *ibid.* 467. Fabiola. 2. tom. 534. Qui Fabium cur mirant antiquis? 1. tom. 340. Fabii dictum. *ib.* 340. Fabius omni familia laudatus. *ib.* 400

Fabius Antiochenæ Ecclesiæ Episcopus. 2. tom. 805. Fabulis, id est, colloquiis. 1. tom. 126. Fabula gentilium quid narrat? 1. tom. 787. Fabulæ de quibusdam animalibus quid describunt. 4. tom. 444. Fabula mille annorum abijcienda. *ib.* 702. Fabula Gentilis exponitur. 5. tom. 88. Fabula quo sensu dicitur ab Hieronymo Sufanz, & Beis & Draconis historia. *ib.* 630. & 721. *Ch. seg.* Fabula de Amantibus, & Mosibis Templum referunt in gressis. *ibid.* 238. Fabri tractant tabrilis. 2. tom. 237. Fabricii continentia. 2. tom. 341. Fabricius neis duxit regem prodium interficere. 1. tom. 307. Fabricii. 2. tom. 223. Facida, viculus urbis Rhinocoræ. 2. tom. 19. Facies speculum mentis est. 1. tom. 350. Turpanda est facies, quæ contra præceptum Domini purpurio & ceruilla depicta olim fuit. *ibid.* 700. Facies obvelata quid sibi vult? 5. tom. 126. *Ch. seg.* Faciem in lege suscipere quid? 6. tom. 961. Facinus quod nec nimis fingere, nec cura ludere, nec Atellanus potest edari. 1. tom. 1089. Facit unusquisque quod prævalet. 1. tom. 194. Non bene fit quod occupatio auxilio fit. *ibid.* 535. Factorum alia natura est, & alia ejus qui factor est. 1. tom. 602. Facundia canina. 1. tom. 1043. Falsorum huius prodiit. 1. tom. 307. Falsum quidquid est, nunquam fieri potest. 2. tom. 721. Falsum omne non subitit. 7. tom. 382. de bona fama curandum est. 1. tom. 910. Licet conscientia criminis vultus non habeat, habet quandoque fama ignominia. *ib.* 783. Per bonam & malam famam pervenitur ad cælum. *ibid.* 198. Fames Dei iudicio ob peccata immititur. 5. tom. 55. *Ch. seg.* Fames Iudæorum quæ. *ibid.* 817. Fame nihil durius. 6. tom. 342. Fames spiritualis Iudæorum & litis. *ib.* 343. Fames & penuria mundum opprimens ex ira Dei descendit, in pauperibus fraudari se querentis. *ibid.* 976. *Ch. seg.* Familiaritas facit contemptum. 1. tom. 338. Afiduitas facit familiaritatem. *ibid.* 60. Famulus senex honestis moribus præfatur. 1. tom. 505. *Vide Servus.* Fauni. 2. tom. 7. Alii vocant Faunos farios. 4. tom. 175. Far, Ægyptiorum mos est vocare Theran, quo tempore Hieronymi corrupte Atheran nuncubant. 3. tom. 369. non Fatis, sed voluntate Dei res eveniunt. 4. tom. 329. Finita a scientia. 5. tom. 77. 778.800. Fatuum Dei sapientius est hominibus. 5. tom. 800. Fatum excluditur. 7. tom. 146. Fata quid? 7. tom. 577. Faustina Juliani conjux. 1. tom. 792. Faustinus Origenem respondendum existimar. 1. tom. 352. Faustus Manichæus. 1. tom. 771. Febris totum corpus depopulatur. 1. tom. 603. Ardor febrim monet reijciendis corporis delictis. *ib.* 174. Febris in leonis similitudinem olla consumit. 4. tom. 472. Febris natura. 7. tom. 45. Fel, fedes feritatis, inacidia & violentie in Leone. 6. tom. 10. Fellis pous pro malorum magnitudine. 4. tom. 902. Felicitas æternæ consortium. 1. tom. 187. Felicitatis magnæ interitum est ad præfens infirmitatem non mereri. 5. tom. 97. S. Felicitas. 1. tom. 198. Felix Episcopus Romæ constituitur in locum Liberii. 2. tom. 931. Felix, quis? 7. tom. 45. Femina captivæ virtus. 2. tom. 45. Feminarum mirabilis & fluctans sententia est. 1. tom. 994. Si suo arbitrio relinquuntur, cito ad deteriora delabuntur. *ibid.* Damnantur feminæ quæ oderunt suos, & non suorum palpatum arietu. *ibid.* 935. Earum impenitentia nullam recipit excusationem. *ib.* Sexus feminæ suo jungatur sexu. *ibid.* 904. Quibus nobilium feminarum ardet ambitio. *ibid.* 934. De nobilibus Feminis pudenda dicuntur. *ib.* 965. Tenera res in illis, fama pudicitia est. *ib.* 505. Constantia unus in descenda parit, & in filiis & propinquis derelinquendis. *ib.* 693. Non facit Hieronymus ullam inter facies Feminas differentiationem. *ib.* 652. Virtutes Feminarum & viduarum profertur. *ib.* 232. 233. *Ch. seg.* Nullus sanctior, nihil peritior, Feminæ gentile narratur. 3. tom. 400. Feminarum mores describuntur, & per hæc, insignia virtutum, a. tom. 61. Filia Feminarum, pleonasmus. 5. tom. 710. Femine natura. 6. tom. 518. Femine gentiles doctissimæ. *ibid.* 691. In Feminis sancta dilectio nonnumquam infirmatur, & ferat mortem. 7. tom. 715. *Vide Muller, Uxor.* Femoralis quid sunt. 1. tom. 361. Femur quid? 1. tom. 96. Myrice pro nupiarum operibus sumitur. *ib.* 361. Femur manu percutere, dolentis & plangentis indicium. 4. tom. 1066. Femur Jacobi sanatum. 3. tom. 356. Fenesira toxicæ quæ? 5. tom. 476. Fenon, ubi aris metalli damnatorum supplicii effunduntur. 3. tom. 214. Fera gustatum sanguinem semper ferunt. 1. tom. 4. Fermentum myrice quid. 1. tom. 471. Fermentum falsæ doctrinæ. 6. tom. 80. Ferrum labique ilano fuerit, uritur, & crematur. 6. tom. 813. Ferulicem annorum aufpicandi consuetudo idolatriæ. 4. tom. 782. Eadem apud Ægyptios. 4. tom. 883. Fervidum pro bono. 4. tom. 339. Fervor nascens ex amore Dei. 1. tom. 339. Fescenninum carmen. 1. tom. 214. Pro-cax. *ib.* 309. Festum quomodo celebrandum. 5. tom. 131. Festum Petri Apostoli. *ib.* Christianis omne tempus Festum est. *ib.* f 2

ib. 381.
 Felus Judam rexit. 2. t. 823
 Successit Felici. *ib.* 827
 Festivitates celebranda non in vino. 6. t. 549. Quorum Deus projicit Festivitates? *ib.* 302
 Ferus verius melior est, quam animalis. 3. t. 354
 Ficorum usus quis? 4. t. 354
 In interpretationes quorundam de duobus cophinis ficorum. *ib.* 1116
 sub Ficu requiescere quid? 1. t. 799. Ficus sterilis Judaeorum figura. 6. t. 669
 Fides unde fit dicitur? 1. t. 774. Catholica Fides & regula Ecclesie custodienda sunt. *ib.* 530. Nihil est antiquius quam Christi jura servare, nec Easam transferre terminos, semperque meminis Romanam fidem &c. *ib.* 353. Servata hereditas fidei apud Romanos. *ib.* 383. Victoria Fidei contra hereticos. *ib.* 435. Magna fides quae contemnit? *ib.* 402. Plena quae patitur? *ib.* 694. Fidem non timet. *ib.* 56. Omnis deformitatem vincit. *ib.* 619. Deus quae non habet fundamenta Fidei solida, diaboli turbine concidit. *ib.* 599. Rara est in hominibus. *ib.* 323. Non est pensanda temporibus. *ib.* 319. Sutilissimum est de fide ex alterius pendere iudicio. *ib.* 199. Artes pietatis, quae Fides quatuor, Evangelii retundendus est uero. *ib.* 30. Fides pura & aperta confessio, non quaerit strophas, & arguenda verbum. *ib.* 517. Qui Ecclesiam cae Fidei contradicunt, duplici languore detinentur. *ib.* 602. Fidem conversatione decoremus. *ib.* 579. Parva, quae inopia non potest, saltem minora servat. *ib.* 590. Singuli credendum, non locorum diversitatibus, sed Fidei merito ponderantur. *ib.* 320. Candidatus est Fidei, quem filiorum & nepotum credens turba circumdat. *ib.* 678. Non lassatur, licet lassentur torores. *ib.* 620. Animus Fide robustior, vincit carnis fragilitatem. *ib.* Praefat in nobis, quod in aliis exhibuit infidelitas. *ib.* 337. Dormiens sensus vigili suscitatur Fide. *ib.* 616. mortalium fragilis & caduca natura, nisi fides Christi nos extolleret ad caelum. *ib.* 721. Fides Apostolico ore laudata videtur a multis. *ib.* 958. Si aliquem miseris in fide inhiomere, suscipe, consolare, blandire. *ib.* 113. Nihil nocet & prudentes, & eruditos viros pro sollicitudine fidei commoneri. *ib.* 337. Fides praesentes facit, absentes corpore. *ib.* 699. Fides Ecclesiae. 2. t. 429. Proprie Christianorum est. *ib.* 256. Si opera non habuerit, mortua est. *ib.* Perfecta fides, quae. *ib.* 189. Pericula est Deus de Deo credere. *ib.* Zelus fidei quis debet esse? 419. Fides Romana praestigias non recipit. *ib.* 542. Non potest mutari. *ib.* Catholicorum est. *ib.* 461. Veritas illius non potest subverti argumentationibus vanis. *ib.* 752. Pura moram non patitur. *ib.* 415. Nihil melius est, quam sacramen-

ti fides, & puritas animae. *ib.* 387. Certa fidei domus. *ib.* 436. Fides perfecta, & quae difficile invenitur etiam apud eos qui bene credunt. *ib.* 179. Indubitata ad Deum, ardue reperitur. *ib.* Si in Petro modica fides est, in quo magna fit, ignoratur. *ib.* 188. Perfecta, quid fecit in orante? *ib.* 189. Fidei scrupulositas. *ib.* 444. Libera confessio ejusdem. *ib.* 428. Spiritus Sanctus non efficitur habitator ejus templi, quod Aristem non habet veram fidem. *ib.* 181. Fides erosa, id est, non sana, neque integra. *ib.* 415. Nomine inanis & fidei, infidelitas scripta. *ib.* 181. Argutia est, non respondere interrogantibus de fide. *ib.* 410. Sacerdote fidem veram predicante, ex omnium corde tenebre disciuntur. *ib.* 175. Ridiculum est, quempiam ante de fide disputare, quam credere. *ib.* 184. Fides & devotio simplicium habet mercedem. *ib.* 324. Multa proponuntur credenda sub pena anathematis. *ib.* 90. Credendum est, omne venisse, qui scriptus est: sed non requirendum, quomodo & quantus, & qualis venerit. 3. t. 435. Fides post passionem Domini fundavit Ecclesiam. 4. t. 28. Fides Christianorum est. *ib.* 434. 896. Rara est. *ib.* 562. Brevitas adorationis fidei. *ib.* 432. Non ita otiosa. *ib.* 609. Sine operibus non sufficit. *ib.* 345. Ex praeiis commendatur. *ib.* 510. Omnes homines aequaliter vocatur ad fidem. *ib.* 657. Totius mundi vocatio ad fidem demonstratur. *ib.* 163. Fides Gentium signorum miraculis fuit quodammodo extorta. *ib.* 756. Principes Romani transiunt ad fidem Christi. *ib.* 719. Christianorum. *ib.* 1091. Fide sua unusquisque coronabitur, & impietate damnabitur. 5. t. 216. Fides in Spiritum Sanctum commendatur. 6. tom. 202. Potest aliquis ante fidem percipere fructum boni operis. *ib.* 768. Viri & victimae Fidei. *ib.* 158. Rara Fides, quae? *ib.* 517. Fides in Christo, principium fidei. 7. tom. 596. Sacramentum Fidei nostrae non revelatur nisi per Scripturas & adventum Christi. *ib.* 692. Ecclesiae fides inter falsorum dogmatum naufragia constituta. *ib.* 375. Regnum Patri, fides credendum. *ib.* 217. Non nostrae voluntatis est, sed Dei muneris. *ib.* 577. Nullus inter eos fidus affectus, quorum diversa fides est. *ib.* 61. Fides Sanctorum laudat. *ib.* 711. Fides Evangelica minima in principio, &c. *ib.* 92. Ex Fide Christi omnes homines justificantur. *ib.* 412. Fidei & doctrina fanatis. *ib.* 710. Fides & sanctificatio, ex quo? *ib.* 545. Operatio Fidei per caritatem, omnia mandata continet. *ib.* 483. Fides cum opere commendatur. *ib.* 759. Unusquisque pro qualitate Fidei, aliis melior est, vel deterior. *ib.* 445. Pro

varietate mentium Fides est diversa. *ib.* 692. Quis vivit ex Fide? *ib.* Ibid. Iustus non vivit sine Fide. *ib.* Opera Legis & Fides simul appendenda. *ib.* 434. Absque operibus mortua est. *ib.* 483. Fides Apostolorum & credentium ascenditur. *ib.* 134. Pro diversitate Fidei, ordo nominum commutatur. *ib.* 116. Fides censetur pro minus devotione. *ib.* 445. Ad fidem quo medio veniant credentes. *ib.* Ibid. 282.

Fides cui magis accommodanda. 1. tom. 517. Si non exoritur fidem prudentia, exoritur scilicet verendum. *ib.* 676. Servanda Fides estiam inter hostes. 5. t. 193. Fidei commissi, per quae legibus illudinaus. 1. tom. 204

Fidus Episcopos. 1. t. 2. quid Fiduciam nobis praestat ad Deum. 7. t. 595

Filamenta Monachorum quorundam de Demonum pugna. 1. tom. 933. Filamenta quidam & veterum fabularum refert Hieronymus. 4. t. 923. Filamenta & fabule Veterum. 5. t. 618

Figura rotunda pulchrior. 5. t. 618

Filix appellatur minoris vici & oppida. 4. t. 60. & 5. t. 54.

Filii non sumper respondent generi suo. 1. t. 284. Filiorum meritis magna constanter ferunt exempla. *ib.* 334. & 169. Inimicus filio redunda ad patrem. *ib.* 412. Non est parvi apud Deum meriti, bene Filios educare. *ib.* 604. Amor filiorum majore in Deum amore continetur. *ib.* 688. Amare Filiorum, timere servorum est. *ib.* 262. Nihil tam pium, quam sanctae Mater, sanctum Filium custodire. *ib.* 537. Elio Deo confecti, primi progeniti sunt, quae ostendunt in lege. *ib.* 680. Filii & haeres quomodo patribus causa sunt trillitum. 2. tom. 315. Filius omnis, ad comparationem parentum, infans vocatur & parvulus, tam apud Romanos, quam apud Hebraeos. 3. tom. 336. Filii omnes Romae vocantur infantes. *ib.* Filiorum distantia & servorum. 4. tom. 721.

Filii Prophetarum quinam? *ib.* Nihil dolentius, quam unum vel solum perdere Filium. *ib.* 889. Propter sanctos patres miseretur Deus Filiorum. *ib.* 844. Quomodo Filii tenebantur prudentiores filii Filii lucis. *ib.* 1049. Filii penitentur, Filii Belial. *ib.* 350. Filios malos multi parentes sancti habent, & econtrario. 5. tom. 201. Filii peccatores an parentum merito & virtutibus de Gehennae igne possint liberari. *ib.* 139. Filii qui comedunt Patres, nulla historia prodit. *ib.* 55. Tamis necessitate matres comedunt Filios. *ib.* 11. Filii & filius ex servus in Scriptura sancta voluntate fit, non natura. 6. tom. 945.

Fig. seg. Filii nomen in bonam & in malam partem accipitur. *ib.* Filii & Filix in Scripturis, quid? 7. tom. 573. 644. 609. Viscera sunt parentum. *ib.* 756. Obediant Fi-

lia

filii parentibus. *ib.* 662. 663. 665. Eudrudio filiorum. *ib.* Filii obsequium, parentibus pubere moleratium imperium. *ib.* 666. Filios amare, quid? *ib.* 718. Filii ut quomodo sumus omnes. *ib.* 573. Ubi in veteri Lege *Filii pœsentialia* ponuntur, ibi in Hebræis voluminibus, *Abial* legitur. *ib.* 629. *Vide Liber.*

Filius Dei Confessor. 1. tom. 834

Filius Dei esse creaturam subspitione manū asserentes. 5. t. 545

Filius hominis singulari numero in bonam, plurali in malam partem legitur in Scriptura. 5. *ib.* 360

Filii Joseph Sponsi Mariæ quid? 7. tom. 267

Filii excofforum quid? 1. tom. 150

Finis. Qui in carnis est, minor est eo qui ad Finem pervenit. 2. tom. 797. Absque Deo adiutore ad Finem nostrum pervenire non possumus. 3. tom. 464. Finis non initia queruntur. 7. tom. 175

Firmianus liberum de ira Dei confitetur. 7. tom. 628. Imperia Scripturam in Firmiano. *ib.* 450. Epistolam libri de eodem. *ib.* Eravit circa scriptum sanctum. *Vide Lactantium.*

Filius quo directus, & quare? 1. tom. 1043. De eo quid dicitur? *ib.* 774.

Filii Epistolæ ad Florum. 2. tom. 459. Fauci referuntur ex illa. *ib.* Filii sententia. 7. tom. 682. Flacus deridet simulacra Gentium. 6. tom. 528

Flagella riturantium instrumenta. 4. tom. 386. Flagella vinearum habilius calamitibus subrigenda. *ib.* 70. Flagellum Diaboli quoniam? 6. tom. 560

Flagitium omne, si terminum prodoris excessit, semper ad deteriora procedit. 6. tom. 241

Flamen unus uxoribus de Sacerdotum admittitur. 1. tom. 905

Flamine unus mariti uxor. 1. t. 907

Flaminii, Ducis Romani quodam. 7. tom. 102

Flammia Babylonis quomodo vincebat qui minus in iugum, pauperum inter non possumus? 2. t. 666

Flammæ consecrationis virginum. 1. tom. 1090

Flavia Domitilla ob fidem exultat. 1. tom. 195

Flavianus Grammaticus scripti de medicinalibus. 2. tom. 919

Flavius verbius scripti. 1. tom. 332

Fluvium magnitudo, aquarum diluvio comparatur. 1. tom. 855. Quid completur in Flente? *ib.* Hletus nimii gaudii indicium. 4. tom. 1061

Flores cito percutit, cito violas & liliū, & crocum pellitens cura corrumpit. 1. tom. 656. Vitarum pulchritudo Florum. *ib.* 934

Florus nulla regum purpura potest comparari. 7. tom. 37

Florus. 2. tom. 873

Florū Flacci Epistola. 2. t. 469

Fluviorum aquæ humani cruore nate. 1. tom. 345

Flavius igneus quis? 7. tom. 379

Flumina ex terræ motibus eruperunt. 6. tom. 648. Alia abfora sunt. *ib.* Fœderatio secunda post Deum. 1. tom. 753

Fœderatori an plas accipere liceat, quam dedit. 5. tom. 210. *Ch. seq.*

Fœni penuria in multis Orientis provinciis. 4. tom. 182

Fœtus *Æneiz* Scrophæ. 7. tom. 273

Fons unus in quatuor principia dividitur. 1. t. 425. Amaras aquas mortuusque vivificat. *ib.* Fons prior unda, quam rivi. 2. tom. 213

Fons Judææ obturati. 6. tom. 643

Fontium apud Gentiles religio. 4. tom. 894. Fontium in regione Ierusalem raritas. *ib.* 567

Forces mystice quid. 1. tom. 60

Formica sex pedes habet. 2. tom. 457

Formicarum labores. *ib.* 466

In Fornace Dominus Salvator, cum tribus pueris juxta quosdam. 5. t. 643. Fornax ferrea tribulationis symbolum. 4. tom. 910

Fornicationis blandum ac lubricum colubrum sollicita mente vitemus. 1. tom. 668. Fornicatio & impudicitia viris permittitur juxta quosdam. *ib.* 459. Fornicatio cur sola in corpore peccatum. *ib.* 296. *Ch. seq.* Fornicatio spiritalis tripliciter facta. 5. tom. 172. *Ch. seq.* Fornicatio inter ubera Hæreticorum. 6. tom. 14

Fornicationum filii ab Offe assumi. *ib.* 4. *Ch. seq.* Fornicatio idem quod Idololatria. *ib.* 39. *Ch. seq.* Fornicationis malum. 7. tom. 566. Alia est in infideli, & alia in fidei. *ib.* 506

Fortitudinis exempla imitanda. 1. t. 619. Fortitudine pressum & paucem animum fuisse. *ib.* 68

Fortitudo semper in propanilo multos habet. 3. tom. 301. Fortitudo corporis, imbecillitas animi. 6. t. 995. Fortitudo, virtus animi. 7. t. 669. Hæc apud Philosophos inter quatuor virtutes ponitur. *ib.*

Fortitudo, sive virtutes a dextris, & sinistris Dei. 6. tom. 198. *Ch. seq.* Fortis viri natura. 6. tom. 172. Fortissimi, ut adamantes sola libidine dissolvuntur. *ib.* 330. Prodest Fortitudines pessimas inter se non convenire. *ib.* 616

Fortunatiani Commentarii. 1. t. 24

Fortunarianus in quo detestabilis. 2. tom. 931. Fortunatianus. 7. t. 3

Fortunatus. 1. tom. 233

Fortuna. Male quidam æstimant omnia sortitu geri, & variam in rebus humanis Fortunam ludere. 3. tom. 461. Fortunæ mensam parere quid? 4. tom. 783

Fræres in Scripturis quatuor modis dicuntur. 2. tom. 220. *Ch. seq.* Omnes fratres. Fratres duplici modo. *ib.* 222. Filii dicuntur fratres in Scriptura sacra. 3. tom. 345. Fratrū peccatis non ignoscens, plus iustus est, quam iustus est. *ib.* 443. Frater est, & proximus omne genus hominum. 6. tom. 835. 849

Fræres Domini quoniam, & cur vocentur. 2. tom. 216. & 220

Frigidum pro malo accipitur. 4. tom. 882

omnis Fraudolentia aliud, & aliud ostendit. 1. tom. 566. Sub virtutis specie viri celat. 5. tom. 18

ubi nulla Fraudis deceptio reperitur? 1. tom. 614. Nihil a se ita repellendum est, quam accusatio Fraudis & infidelitatis. 2. tom. 560

Frontis contractione, & vultus tristicia errans arguitur. 1. tom. 713

Frontem fronte concutere interdum gratia Dei est. 5. tom. 331. *Ch. seq.*

Frontonis Oratoris gravitas. 1. tom. 941. Fronto Orator, Fraxceptor Antonini Veri. 2. tom. 865

Fructum dulcedo compensat radicis amaritudinem. 1. tom. 678

Frugalitas dominorum, damna servorum. 7. t. 284. Frugalitas servorum laudata. 2. tom. 331. *Ch. seq.*

Frumentum ut servant ab avis, quas adhibent Agricola: artes. 2. t. 198

Frumenti penuria in Judæa. 1. t. 293

Fuga Prophete Uriæ non infidelitatis, sed prudentiæ fuit. 4. tom. 1030

Fugere quid jubetur? 2. tom. 255

Fugitivorum urbes, quæ? 5. tom. 604

Cir ab Ezechielis fletu. *ib.* 161

Fugitivo quid convenit. 6. t. 391

ferunt fummos Fulgura montes. 1. tom. 344. 707. Fulgura ex nubium collisione generantur. 5. tom. 798

Fulvia quid fecit in Ciceronem. 2. tom. 669

Fumus pro gloria fumitur. 4. tom. 66

Fumus Templum. *(Hæc. VI. 4.)* respens quid? 1. tom. 701

Fundamenta terræ quamvis. 6. tom. 470.

Funera Thracibus læta, puerperia luctuosa. 2. tom. 360

Funiculi mensura inreris certi, præsertim naves in Nilo itralenium iumbus. 6. tom. 218

Funiculus triplex, de quo Ecclesiæ quid? 1. tom. 521

Furanis vultus licet impudens, erubescit cum in furto deprehenditur. 4. tom. 882

Fur & larro quid differunt. 6. tom. 69. Fures & latrones in Ecclesiâ quoniam? *ib.* 66

Furia Probi consulis nurus. 1. tom. 715. Grande privilegium generis Furis, & ejus majorum. *ib.* 105

Furius triumphavit de Gallis. 1. t. 466

Futor sumtus pro eo, quod mentis consolatur molliorem. 5. tom. 502

Futor quid? 7. tom. 636. Furoris effectus. *ib.*

Furor, & ira quomodo in Deo capienda. 4. tom. 85

Furum quali sacrilegium detestandum. 1. tom. 713. Amico quippiam rapere, furum est: Ecclesiæ fraudare, sacrilegium est. *ib.* 269. Furum & perjurium non paucere minis. 6. tom. 816. Furum, quid? 7. tom. 631. In Furro non id quod ablatum est, sed mens furantis attenditur. *ib.* 723. Furi suspicio fir aliena ab omni libero. *ib.*

Furtum spirituale. 7. tom. 521. 632

Furtura succedunt lapsu præteritorum. 1. tom. 622. Furura incerta sunt omnia, maxime ea quæ nunquam facta sunt. 2. tom. 702. Una est scientia Futurorum. *ib.* 444. Quis furus.

tura prædicit, non interest utrum
post decem annos, aut post cen-
tum futura pronunciet, *ib.* Futura
semper cavenda in prosperis, 4. t.
427. Futurum solus Deus habet
notitiam. *ib.* & 1033. 1040

G

Gas interpretatur commotio. 2.
tom. 272
Gaba, & Rama, duæ civitates tribus
Beniamin. 6. tom. 54
Gabriel Hebræorum voluit Anpe-
lum Alifirij exercitus perculorem.
4. t. 434. Gabriel, Raphael, & Mi-
chael quid significant? 5. tom. 676
Gabriel, & Michael protectores Ju-
dæorum. 6. tom. 665
Galaad, *galaad, tumulus refectum*,
five *transmigrationis refectum*, 4. t.
688. Polleſſio dicta dicitur tribus Manaſ-
ſe tranſ Jordanem. *ib.* Galaad &
Aumân, quid? 5. tom. 600. Galaad
mons Libani. *ib.* Galaad in tribu ſacer-
dotum civitas. 6. tom. 65. *Ch. leg.*
Galatarum ortus & regio. 7. tom. 425
427. Lingua eorum, quæ? *ib.* 429
Niratio Pauli quomodo utilis Ga-
laris. *ib.* 339. Commentarii in Epi-
ſtoli ad Colatas & Latinis ante Hiero-
nymum inventi. *ib.* 360. Græci
perpau i eo fuerat aggreſſi. *ib.*
Galeni & Medicorum Sententia de
uſu ciborum. 1. tom. 287. Galenus
Hippocratis interpres quid dicit
de Athletis? 2. tom. 340. *ib.* 340
quid docet. *ib.* 331. Genus medi-
corum diſſerimus. 6. tom. 283. *ib.*
juſdem libri *per. xpl. v. xpl. xpl. xpl.*
200. *ib.* 340
Galgala interpretatur *revelatio*. 2.
tom. 270. Galgala quæ & Golgol,
ubi præcipua legis Moſaice præce-
pta adimpleta dicuntur. 3. tom. 219
Locus ille miro cultu habitus. *ib.*
Galgala idololatriz locus. 6. tom.
302. *Ch. leg.* & 269. *Ch. leg.* Unde
ſuperſtitioſus bene celebris eſt cepe-
rit. *ib.* 44
Galla adjuncta Priſcillianæ. 1. t. 1031
Galli cuncta veſtant. 1. tom. 914. Gallo-
rum impetus. *ib.* 310. Strata
Gallorum agmina. *ib.* 980. Geni-
tale Gallorum ſolum Romano ſub-
jicit imperio. *ib.* 914. Gello-
rum conſtantia in lamentis præfer-
tur. *ib.* 325. Gallis irruentibus, patri-
tij, & ſuos juventibus Romano in
arce ſervati. 4. tom. 220. Galli a
Romanis truncati ad ignominiam.
6. tom. 41. Galli a cænore corpo-
ris Galatz dicti. 7. tom. 425. Galli
ab Hilario dicti indociles. *ib.* 427
Oratorum feroces ſunt. *ib.* 46
Galli matris Deorum ſacerdotes. 6. t.
41. Cur poſſimum eſtaminati? *ib.*
Galliarum fines. 1. tom. 614. Gallia-
rum ſtudia florentiſſima. *ib.* 935
In Gallia conſiderunt Orientis &
Occidentis victores. *ib.* 914. Fero-
ciſſimæ Nationes, univerſæ Gal-
lias occupant. *ib.* 913. Gallia
viris ſoribus, & eloquentiſſimis
ſemper abundavit. 2. tom. 387
Gallia veſtes, & Gallicarii. 2. t. 55

Gallienus. 2. tom. 907
Gallus. 2. tom. 907
Gallus Dialogi nomen a Severo editi
5. tom. 422
Gamaliel Patriarcha in quem exercit
inimicitias. 1. tom. 307
Ganges fluvius totam terram Evila
circumit. 1. tom. 934. Gangen flu-
vium ſancit Scriptura Phifon com-
memorat. *ib.* Multa genera pig-
mentorum de paradifi dicitur fonte
devehere. *ib.* In eo quæ naſcuntur.
ib. Ganges fluvius. 2. tom. 344.
Ganges, Phifon creditur, circumſer-
terem Evila. 3. tom. 190. 211
Garizim & Gebal duo montes vicini
juxta Jericho. 3. tom. 219. Error
Samaritanorum de ea re. *ib.*
Garumma. 1. tom. 454
Gaudia futura præſenti ſtetu redima-
mus. 1. tom. 608. Gaudium & læ-
ritia in quo differunt juxta Stoicos,
& quoddam alios. 7. tom. 510. 511
Gaza urbs Gentilium, ubi Marnas co-
latur. 2. tom. 19. Gazenſes adverſari
juri Dei. *ib.* 24. Gaza, quomodo
fuit in ſepulchrum ſempiternum.
3. tom. 218
Gaza lingua Perſarum divitiarum nuncun-
pantur. 4. tom. 477
Grazanus diſcipulus Hilarionis. 2.
tom. 33
Gazanus Majomi ſes paralyticus, cu-
ratur. 2. tom. 22
Gazarenæ qui, & quæ eorum ſtudia?
4. tom. 553
Gebelane regio. 6. tom. 364
Gedeon dictus Jerobaal. 4. tom. 160
Gehennæ ignibus quæ delegantur? 2.
tom. 753. Gehenna unde appellata.
3. tom. 229. Gehenna unde dicta.
4. tom. 897. Gehennæ nomen a
ſalvatore inventum. 7. tom. 62
Gehennon locus juxta Jeruſalem di-
ctus. 7. tom. 62
Gæce vocabulum a LXX. uſurpatum,
quod neſcire ſe ſtetur Hieronymus
quos 5. tom. 417
Gelaſius celebrat opera ſua. 2. tom. 651
Gemma fulgor ſiſſima, etiam in
luo radiat. 1. tom. 367. De gem-
mis & Lapidibus Scriptores maxi-
me ingeſ. 4. tom. 637
Genelogia Chriſti quomodo diſſerſe
ab Evangeliftis narretur. 7. t. 335
in Genalogia ſalvatoris nulla mul-
lier ſancta recenſetur. 7. tom. 9. In ea
tres Reges præſentuntur. *ib.* 10
Generationis humanæ quadruplex ſig-
nificatur genus. 2. tom. 430. Una
hominis natura non diſſert in hac
diverſitate. *ib.* Generationis malæ
finis eſt peſſimus. 4. tom. 766
de Genere non debemus ſactare nos.
1. tom. 336
in Genere quod verum eſt, tenetur
& in ſpecie. 2. tom. 743. Quiddid
tollitur in partibus, necelle eſt ut
in Genere negetur. *ib.* 699
Geneſeos Liber quæ continet? 1. t.
276. Exordium Geneſeos non lege-
batur apud Hebræos ante annos tri-
ginta. *ib.* 279. Geneſis multa ſug-
gerit de natura rerum. 2. tom. 588
Geneſis caput omnium librorum.
2. tom. 305. Vocatur Breſith apud
Hebræos. *ib.* 305. Geneſis liber ju-

ſtorum. 4. tom. 524. Geneſeos li-
ber Lex vocatur. 7. tom. 469
Genezareth. 7. tom. 109
Gens inter Saxonem & Alemannum
lata, ſed valida. 2. tom. 24. Gen-
tes ſorilime, quæ? 5. tom. 309
Una Gens quinque appellata no-
minibus. *ib.* 301
Gentium converſione ſines increduli-
tatis Judæorum, reſtinguntur.
1. tom. 933. Gentium multitudine
ante & poſt notitiam Dei, quid?
4. tom. 481. Appellabatur caro, &
cur? *ib.* Converterio Gentium præ-
dicitur. *ib.* 542. Vocatio G. num
notatur. *ib.* 369. Significat per Da-
maſcum. *ib.* 278. *Ch. leg.* Converterio
Gentium quid operatur. *ib.* 439
De univerſis Gentibus una geneſi-
ſta eſt Chriſtianorum. *ib.* 800. Er-
ror Gentium ad nos tranſiit, aut
religionem in divitiis arbitrat.
ib. 911. Gentium religio adorat o-
mnia genera beſtiamum. 5. tom. 86
Vocatio Gentium notatur. 7. tom. 417
Gentium vocatio deſcribitur. 6.
tom. 857. 861. 920. Quomodo juſta
eſt. *ib.* 883. Gentes in ſummiſſione
Iſraelis projectæ ſunt. *ib.* 89
Gentium penitencia, ruina eſt Ju-
dæorum. *ib.* 392. Gentes diſſerſe
habere quædam idemata, merito
operum priſtiorum. 7. tom. 417
Perſecta ſalus Gentium, Paſſionis
& Reſurrectionis temporis ſervatur.
ib. 115. Fides Nationum ocu-
latur præſentur. *ib.* 84
Nequaquam Gentilis plangendus atque
Judæus. 1. tom. 893. Conſuſio
Gentilium eſt, quum ea vi-
dent Eccleſiis diſſolpere, quæ o-
mnibus bonis non placent. *ib.* 936
Gentilium populus diſſoluitur. *ib.*
dei magnitudinem meruit præſo-
rum. 2. 374. Summa Gentium vir-
tus erat, aliena non rapere. *ib.* 250.
Gentiles nunquam a vocatio-
ne excluſi ſunt. 4. tom. 631. Uſus
Gentilium, qui omne quod ſu-
pra ſe eſt, dicos putant. 7. tom. 646.
Corda Gentilium nominantur
Lapides. 7. tom. 423. Virtutes Gen-
tilium in condemnationem Chri-
ſtianorum. *ib.* 428. Plurimi Gen-
tilium glorizabantur in ignominioſis
ſuis. *ib.* 495
Gentilitas ſolitudinis. 1. tom. 679. Gen-
tilitas deſuſa errore coram, quos
collit. 2. tom. 7. Gentilitas non
ignoravit majellatem Dei. 5. t. 166
Geneſiſſetate, ſollicitæ & humiliter
orationis indicium eſt. 1. tom. 574
Frequenter ad ſignenda gentia, ſolli-
citudine animæ ſuſcitur. *ib.* 591. Ge-
nu ſectere Chriſto, moris eſt Ec-
cleſiæ, quod Judæi non ſe-
ciunt. 4. tom. 542. Quibus tempo-
ribus genus ſua ſeſcenda. 5. tom.
659. Genu in terram poſito, ora-
di conſuetudo. 7. tom. 457. Angeli
& animæ quo modo ſeſcunt gent.
ib. 598. Quo tempore non ſeſcunt
genus gentia. *ib.* 411. Geniculatio
eſt in actione præcepta. *ib.* 569
Genu ſectere ſalvatori, & peccato-
ri, quid?
Geometras fuiſſe, qui a Joſue miſſi
ſunt

erudire possunt . 6. tom. 978. *§*
§ 3. Gratiarius actio duplici modo
 sumitur . 7. tom. 641. Generalis
 Gratiarius *ib.* 6. & specialis . *ib.*
 652. Semper debemus Gratiis re-
 ferre Deo sine in prosperis, sive
 in adversis . *ib.*
 Gratius Imperatoris ab exercitu suo
 prolixi iuratus . 1. tom. 343. Gra-
 tianus Imperator . 2. tom. 943
 Gregorius Thaumaturgus vir Aposto-
 licorum signorum atque virum .
 1. tom. 429. Vocatur Theodo-
 rus . *ib.* 419. Gregorius Thaumatur-
 gus fuit discipulus Origenis . 2.
 tom. 995. Plurima signa & mira-
 cula percipitur . *ib.* Gregorius
 Pontii Episcopus Origenis auditor,
 metaphrasim scripsit in Ecclesiasten .
 3. tom. 424
 Gregorius Nazanzenus Hieronymi
 cathedra . 1. tom. 237. Hierony-
 mus luit elegant . *ib.* 263. Gre-
 gorius Nazanzenus præceptor Hie-
 ronimi . 2. tom. 643. Ius Gre-
 gorii Nazanzeni . *ib.* 469. Græcis ver-
 bis quod explicavit . 160. Gre-
 gorius Nazanzenus a Rufino transla-
 tus . *ib.* 486. Gregorii Nazanzeni
 laudes . 7. tom. 661. Quod solbet
 dicere Hieronymo de quodam Scri-
 pturæ loco . *ib.*
 Græci unam sequuntur ordine litem-
 to . 1. tom. 642
 Granius Corocotte Porcellj Testa-
 mentum decantabant pueri in scho-
 lis . 4. tom. 491
 Grunnius noratur, quo videtur nomi-
 ne Rufinus perstringi . 4. tom. 835
 Miserabilis Grunnius ad calumnian-
 dum aperuit os suum . *ib.* 983
 Grunniæ calumnix fector . 4. tom.
 1040. Grunniæ factionis hæreses .
 5. tom. 401
 Gubba Syris appellatur cisterna . 3.
 tom. 3. & 122
 Gula. Quidquid post Gulam non
 sentitur, idem tibi sit, quod panis
 & legumina . 1. tom. 224. Gula
 impudentiam multi vomitu reme-
 dianur . 2. tom. 240
 Gymnosophistæ . 1. tom. 271. Æ-
 gyptiorum Gymnosophistæ quid
 observant in cibis . *ib.* 393. Gy-
 mnosophistæ Indorum in duodeci-
 mata divisi . 2. tom. 344. Eorum
 Abstinencia . *ib.* Quantum honore-
 rentur . *ib.* Gymnosophistæ Indiæ quid
 trident de Buddæ eorum principis?
ib. 303
 Gymnæzæ insulæ, nunc Balesares di-
 citur . 7. tom. 427

H

H A perisueque aspiratio, non li-
 tera putatur . 2. tom. 34. Gram-
 matici eam non putant literæ loco
 habendam . *ib.* 91. Per H. leguntur
 tria nomina . *ib.* 106
 Halacæ quid significet, 1. tom. 278
 Eius argumentum . *ib.* Eius Pro-
 phetia . c. tom. 610. Alias scribitur
 Amicum . 6. tom. 587. Quo
 tempore floruerit . *ib.*
 nihil habet quis in bonis nisi quod

pauperibus erogat . 1. tom. 990. Plus
 sensimus quod habuimus, postquam
 habere delivimus . *ib.* 397. Multo
 laboriosius est, non irui eo quod
 habess, quam desiderare quod ami-
 seris . *ib.* 908. quidquid habes Dei
 beneficio deputandum est . 2. tom.
 700
 Habituaculum Dei est ubicunque sit vo-
 luntas Dei . 4. tom. 775
 Habitare coram Deo, non loci est,
 sed meriti . 4. tom. 122
 Habituaculo terræ quinam dicuntur .
 4. tom. 481. 482. & 885. & 5. tom.
 6. Habituaculum terræ, & incolarum
 discernim . 6. tom. 235
 Hadrianus Ierosolymam nominat
 Æliam . 1. tom. 607. Eleusine æra
 invasit . *ib.* 428. Hadrianus . *ib.* 321
 Hadrianus Athenis hyemem exegit .
 2. tom. 861. Hadrianus annis fere
 quinquaginta post Vespasianum,
 venit Iulianum deprecaturus . 2.
 tom. 100. Prohiberi sunt ab eo Iu-
 dai in eam ingredi . *ib.* Hadrianus
 de civillibus Ierusalem sui nominis
 Æliam condidit civitatem . 6. tom.
 171. Hadriani aequestris statua stans
 in Temp'o . 7. tom. 194
 Hadrianus Hilarionis discipulus Julia-
 num occisum ei renunciat . 2. tom.
 33. Idem infelix dicitur, quare? *ib.*
 Hæresis nostra in Christo . 7. 704
 Hæresis ardentius defenditur ab hæ-
 reticis, quam a Catholicis oppu-
 gnatur . 1. tom. 537. Orgenes
 Hæreseon multis voluminibus a
 quibus explicat: *ib.* 429. Hære-
 sis, quæ dicitur Mincorum . *ib.* 746
 Una asserens aliquis esse, quæ Chris-
 tus non possit purgere sanguine
 suo . *ib.* 413. Hæresis simulans pe-
 nitentiam, ut docendi in Ecclesiis
 habet facultatem . *ib.* 1043. Hæ-
 resis trahens in assensum sui sa-
 cerdotes, monachos & seculares .
ib. 957. Hæresis incerta & magna
 promittens, ut quæ certa & mode-
 rata sunt, auferat . *ib.* 454. Hæresis
 per simulam humilitatem, docens
 superbiam . *ib.* 1026. Hærese-
 ses primitivæ Ecclesiæ . 2. tom.
 197. Dux noratur . *ib.* 482. Subli-
 lis est Hæresis, & simplices animas
 facile decipit . *ib.* 183. In Hæresi
 consuetudo servatur, ut aliud popu-
 lari audient, aliud prædicent sa-
 cerdotes . *ib.* 410. Inimicabiles
 jam Hæreses tempore Hieronymi,
ib. 380. Unde processerant, *ib.* La-
 tina lingua habet Hæresim suam .
ib. 381. In suspitione Hæreseos
 nemo debet esse patiens . *ib.* 400. Qui
 Catholicam sectantur fidem,
 optant & cupiunt damari
 Hæresim, homines emendari . *ib.*
 701. Hæreses inter se dividuntur .
 4. tom. 140. De Hæresibus sermo
 Propheticus nuntiavit . *ib.* 285. Nul-
 la Hæresis nisi propter gulam &
 ventrem constituitur . *ib.* 860. Qui
 impugnat Hæreses, vix potest per-
 fectam habere victoriam . *ib.* 144
 Pestifera Hæresis progressus . *ib.*
 966. Eius Auctores & sectatores .
ib. 967. Noratur nova Hæresis . *ib.*
 876. 860. Hæreseon compugnatio

inter se, nostra victoria est . 5. 451
 Hæresis ævissima, quæ? *ib.* 331
 Hæreses omnes unde? 6. tom. 382
 Una lingua latrant adversus Eccle-
 siam . *ib.* 699. Patriarchæ Hære-
 son qui? *ib.* 369. 517. Hære-
 ticorum mater superbia . *ib.* 429. 474
 706. Hæreticorum simulationes
 superbia noratur . 243. 244. 368
 Rex apud Hæreticos dici potest
 qui primus Hæresim repetit . *ib.*
 70. Hæretici caro fuerunt & mem-
 brum Christi . *ib.* 103. De domo
 Dei eieci sunt . *ib.* Nihil diffinit
 a gentibus . *ib.* 75. 80. Non Scri-
 pturam auctoritatem, sed huma-
 næ rationis sensum loquuntur .
 Hæretici doctissimi . *ib.* 106. Ser-
 mo eorum compositus . *ib.* 119
 287. 293. 294. Quidquid loquuntur
 Hæretici, plenum est doli . *ib.* 138
 Doctrina Hæretica quæ? *ib.* 113
 645. Hæresis quid? *ib.* 737. Hære-
 ses unde nascitur, & in omni ha-
 bent? *ib.* 507. Ad carnis, & vera re-
 feruntur . *ib.* De intelligentia car-
 na? Scripturæ subsistunt . *ib.* 495
 Secundum hanc fidem, si fa uni-
 versa possident . *ib.* 615. 616. Non
 vult Hieronymus occasionem dare
 Hæresi . *ib.* 711. 712. Auctor novæ
 Hæresis . *ib.* 737. Quid calumnietur
 nova Hæresis . *ib.* 724. 735. Hære-
 sis & Schisma in quo differunt . *ib.*
 738. Hæresis turpis . *ib.* 649
 Hæretici in Iamach egredere videntur .
 1. tom. 509. Ecceque illorum,
 sunt Synagoga diaboli, non conci-
 lialis Christi . *ib.* Hæretici dupli-
 ci languore detineantur . *ib.* 605. In
 morem serpentum, totum ad terra-
 m conversi sunt . *ib.* Non nocue-
 runt quæ sit differentia veterum ma-
 tæ virium . *ib.* De sanctis Scri-
 pturæ medicamenta contemnantur .
ib. In morem pregnantium fastidii
 veritatis sufficient . *ib.* Quali poti
 voluntur in cæco . *ib.* Patriar-
 chæ Hæreticorum Ecclesiæ prædi-
 cantem perverfa maculaverunt doctrina .
ib. 1026. Hæretici cavendi ut scor-
 piones . *ib.* 992. Venena eorum,
 unde? *ib.* 1026. Eorumdem elo-
 quentia, calix est aureus Babilo-
 nis . *ib.* Mos hæreticorum in erro-
 ribus suis commendandis, & assu-
 pta in dissimulandis . *ib.* 1020. Veri-
 tatem dogmantur, falsi nominis
 scientia condemnantur . *ib.* 655. Quan-
 vis scriperit aliqua quæ hdei non
 repugnant, ob pleraque tamen im-
 pia tales censentur . *ib.* 580. Strop-
 his dialecticæ aris simplicis fidei
 decreta pervertunt hæretici . *ib.* Li-
 bri Hæreticorum quomodo legen-
 di . *ib.* 237. Portentosa nomina .
ib. 454. Multitudo facinorosi Hære-
 ticum non probat esse Catholicum .
ib. 109. Hæretici falsæ questiones,
 & dogmata falsa . *ib.* 714. Hæretici
 detecti ac confutati . *ib.* 958. Horum
 reprehendunt vitam, quorum fidei
 relictum non audent . *ib.* 582. Multi-
 tudo Hæreticorum adiuncta . *ib.* 1030
 Hæretici damnati ab Episcopis no-
 tantur . *ib.* 1039. Hæretici non sunt
 Christi, sed diaboli . 2. tom. 187
 De

De illis sic loquendum, ut de gentibus. *ib.* De Scripturis affirmare videntur, quæ dicunt. *ib.* 201. Argumenta illorum de fonte gentium manantur. *ib.* 439. Altitia hæreticorum. *ib.* 435. Apollolis docet nos, hæreticum vitare, non accusare. *ib.* 803. Qui scripserunt adversus hæreticos, tori in convincenda hæresi incubuerunt, non in maledictis conficiendis. *ib.* 569. Ille hæreticum interficit, qui esse hæreticum patitur. *ib.* 803. Hæreticorum factio fugata. *ib.* 547. Sententia eorumdem impiissima. *ib.* 694. Inimicitia amicorum levius sustinetur, quam Hæreticorum amicitia. *ib.* 664. Hæretici a summis Pontificibus in penitentiam susceperunt. *ib.* 300. Eius concedenda est penitentia sine baptismo. *ib.* 198. Hæreticus omnis, & falsum dogma defendens, impudenti vultu est. 3. tom. 450. Hæretici falsis dogmatibus acquiescentes, læta sibi & prospera reprobantur. *ib.* 398. Ligna sunt instructio, & falsus abique utilitate pomorum. *ib.* 473. Divitis dogmatum congregant in malum fiam. *ib.* 431. Multiloquium hæreticorum & veritas arguitur. *ib.* 475. Sagena eorum, est sermo asibilis, blandum eloquium, simulata aut coacta jejunia, vestis humilis, virtutum imitatio. *ib.* 465. Tristitia laborant, & affliguntur in studio Scripturarum, quia ambulant in deserto, & veritatis civitatem invenire non valent. *ib.* 475. Falsum sacramentum, & pollutum habent baptismum. *ib.* 448. Hæretici norantur. 4. tom. 140. 141. 773. 859. Superbia eorum, quanta? *ib.* 272. 295. Veritatis in iura est. *ib.* 241. Angelicorum, qui? *ib.* 286. Principes dicti leones. *ib.* 843. Sunt filii perditionis. *ib.* 670. Filii mendaces. *ib.* 407. Artifices idolorum. *ib.* 528. Adorant errores suos. *ib.* 506. Gloriantur in eis. *ib.* 856. Cor eorum, thesaurum dogmatum perverforum. *ib.* 264. Hæreticorum inventio, perditio est. *ib.* 312. Loquuntur in demonibus. *ib.* 1000. Sicut cubile demonis prostrantur. *ib.* 672. Dogmata hæreticorum penitus destruenda. *ib.* 145. Cito corrumpunt. *ib.* 267. Doctrina eorum paleis comparata. *ib.* 1005. Pardos sua varietate imitantur. *ib.* 268. Apud hæreticos nihil est aliud nisi fulgor eloquentiarum, & sensus diabolice arte constructus, & sermo mortuus. *ib.* 40. Loquuntur non ex ore Domini, sed quæ in corde suo simulat. *ib.* 1001. Multa bona reprobantur. *ib.* 1005. Non late ea quæ doct. ratione discutit. *ib.* 411. Sermo eorum serpit ut cancer. *ib.* 952. Invenitur per se Salvator. 1006. Non habent fervorem Spiritus Sancti. *ib.* 253. Soli remanescunt sine gratia Spiritus Sancti. *ib.* 957. Omne consilium eorum, in quo posuit. *ib.* 429. Oppugnant Ecclesiam. *ib.* 119. Et des. *S. Hier. Index Gen.*

spiciunt eam. *ib.* 137. Consentunt sibi, ut expugnent Ecclesiam. *ib.* 102. Maxime gloriantur, si Ecclesie contumeliam fecerint. *ib.* 276. Eorum superbia. *ib.* Hæreticus timet virum Ecclesiasticum, & ad recordationem illius terretur. *ib.* 295. Doctrinam veteris Testamenti rejiciunt. *ib.* 294. 315. Evangelicam veritatem eorumque prave intelligentia, & sunt culpæ pessimi. *ib.* 25. Aburrunt testimonio Scripturæ. *ib.* 936. Non intelligunt Scripturam, ut illius convenit maiestati. *ib.* 432. Scripturarum non digerunt cibos. *ib.* 376. Non habent notitiam spiritualis circumcissionis. *ib.* 274. Omnam habent virtutum, non veritatem. *ib.* 76. Hæreticorum umbræ ad tempus prevalent. *ib.* 912. Quidquid loquuntur est ulularum demonum. *ib.* 246. Judicant Christum. *ib.* 946. Si eorum bella confurgunt, munimenta Christi nos teneant. *ib.* 805. Omnis hæreticus contendit, & pugnat contra patrem. *ib.* 991. Non veltur Corpore & Sanguine Christi. *ib.* Eius Errores unde? *ib.* Hæreticorum cogitatio est, ut struant calumnias contra Sanctos. *ib.* 971. Cælestia reprobantur. *ib.* 286. Superant impietatem Ethnicorum. *ib.* Multum laborant in decipiendis populis. *ib.* Faciunt omnia mercedis causa. *ib.* 372. Dulcissimus cibus diaboli sunt. *ib.* Samaritani Judæi, & Hæretici Christianos fugiunt quasi imundos. 775. Hi pullulant in Gallia. *ib.* Delicæ & voluptates eorum. *ib.* 1003. Futura non sperant, nec credunt in resurrectionem. *ib.* Tradunt desideris cordis sui. *ib.* 294. Dicuntur versari in valle Sion. *ib.* 310. Eorum doctrina non in sensu, sed in multi loquio & clamore. *ib.* Ecclesiam defecunt. *ib.* 312. Principes illorum quis? *ib.* Simpliciter quousque decipiunt. *ib.* 950. Dicum inipium Episcopi sibi vindicant. *ib.* 316. Quanto quis in hæretica perversitate prudentior est, tanto longius recedit a Domino. *ib.* 312. Populus hæreticus quomodo horribilis. *ib.* 286. Hæretici sunt lignum frondosum & sterile. 5. tom. 873. Hæretici oratores sermonis elegantie, non auditorum emendationi studentes. *ib.* Hæretici vocantur. *ib.* 362. 363. Superbia eorum, quanta? *ib.* 205. 476. Dicti gigantes potentissimi. *ib.* 389. Principes eorum diabolus. *ib.* Omnes infani. *ib.* 391. Cavendi sunt. *ib.* 393. Vulpium similes. *ib.* 124. Quare volucres dicti & bestie? *ib.* 459. Habitant in parietinis & desertis. *ib.* 493. Cor eorum, thesaurum dogmatum perverforum. *ib.* 56. Cito corrumpunt dogmata Hæreticorum. *ib.* 127. Hæreticorum conversatio dissoluta. *ib.* 908. Hæreticus bonæ vite nocentior. *ib.* 947. Hæretici colloquium periculosum. *ib.*

954. Quasi tempestas veniunt contra Ecclesiam. *ib.* 448. Pereunt extra Ecclesiam. *ib.* 380. Inimantur viris Ecclesiasticis. *ib.* 459. Oblatio eorum non in Dei cultum, sed in demonum cibum proficit. *ib.* Quando Hæretici Doctores Ecclesie purant sibi traditos ad devorandum. *ib.* 418. Eorum tela igne S. Spiritus. Doctores succendenda. *ib.* 455. Deum crudelitate notat. *ib.* 67. Doctrinam veteris Testamenti rejiciunt. *ib.* 178. 199. Non utuntur testimoniis Scripturarum sibi cohererebus. *ib.* 380. Vocantur bestie vitæ effecerat. *ib.* 381. Quantum in se est, Scripturas maculant. *ib.* 381. Consuetudo eorum in usu Scripturarum arguitur. *ib.* 161. Turpi sonitu Deum blasphemant. *ib.* 91. Lavacra eorum. *ib.* 146. Impellunt hæretici ut celanda essentur in publicum. *ib.* 882. Culus eorum vertitur in peccatum. 6. tom. 635. Hæretici non habent vocem, sententias explicitam, sed sonitum. *ib.* 121. Hæreticorum crictas. 303. Horum munera non suscipit Deus. *ib.* 304. Sententia Hæreticorum variat. *ib.* 105. 304. Non curant de operibus Hæretici, dummodo sibi teneantur. *ib.* 38. 408. Deceptores quid faciunt. *ib.* 308. Multa consurgunt sponte, quasi traditione apostolica. *ib.* 479. Raperi conantur prae ceteris eorum, qui in Ecclesia sunt constituti. *ib.* 145. Singuli Hæreticorum habent Deos suos. *ib.* 123. Sibi vindicant sacerdotum dignitatem. *ib.* 314. Ligno crucis doctrinam suam confirmant. *ib.* 620. Habent solennitates suas. *ib.* 73. Falsa mysteria Hæreticorum. *ib.* 80. Culus eorum fornicatio est. *ib.* 23. Severi apud pauperes, non pud divites. *ib.* 295. Raro Hæreticus diligit calitatem. *ib.* 78. 99. Continentiam & jejunia quidam secernunt, quidam voluptates. *ib.* 262. Deum calumniantur. *ib.* 273. 828. Omnes peccant in Trinitatem. 887. Facilius ab Ethnicis caprum liberamus, quam ab Hæreticis irretrahimus. *ib.* 76. Multo peiores Judæi & Hæretici persecutores, quam Ethnicis. *ib.* 374. Tribulatio Hæreticorum quæ? *ib.* 529. Plangendi Hæretici. *ib.* 56. Salus eorum non despetenda, sed opanda. *ib.* 13. Hæretici peiores Gentilibus. 7. tom. 84. Eorum hypocritas. *ib.* 40. Hæretici se solent lucratore hominum asserere. *ib.* 706. Si quodam fecerint signum, ex eo probant veritatem suæ fidei. *ib.* 422. Hæretici contra se invicem dimicantes, victoriam Ecclesie faciunt. *ib.* 193. Permentum Hæreticorum. *ib.* 120. Sunt qui omnia putant amantia. *ib.* 47. Dogma perversum Hæreticorum & Philosophorum. *ib.* 33. Hæretici semel & bis tantum corripendi sunt. *ib.* 738. Hæreticus quis potest appellari? *ib.* 508. Hæretici asserentes Christum

- a Prophetis non fuisse prædicatum. *ib.* 209. Hæretici per curus Ephraim intellecti. *ib.* 336. Hæretici multa habent Evangelia. *ib.* 247. Hæretici recipientes Evangelium Lucæ. *ib.* 298. Hæreticorum panis quis? *ib.* 336.
- Hæresarchæ dicti Antichristi. 74. 193.
- Hæzer quid notet. 3. t. 335. & seq.
- Hæzereni qui & Saraceni. 4. tom. 308 & 5. tom. 285.
- Hæzri nomen festivum significat. 6. tom. 739. Hæzrus quando prophetauit. *ib.* 737. & seq.
- Haila, sive Aila, Idumææ locus. 6. tom. 379.
- Halani. 1. tom. 913.
- Halys fluvius. 1. tom. 348.
- Hanes civitas ultima Ægypti juxta Æthiops & Blemnyas. 4. t. 403.
- Hannibal ex Alpibus descendit. 1. tom. 1095. Eundem agmina cecidit. *ib.* 18. Hannibalem juveniliter exultantem Q. Maximus parientis sua fregit. *ib.* 639. Hann. vassallus Italiam, nec ausus est Romam obsidere. *ib.* 914. Bithyniæ mortem veneno reperit. *ib.*
- per Harioles sæpe furata diducit. 4. tom. 47. Gentium est laudare Harioles, aruspices. *ib.* 291.
- Harpalicem virginem Thraciam laudat insignis Poeta. 2. tom. 327.
- Hafdrubalis uxor, in eaque pudicitia amor. 1. t. 906. Apprehensit utraque manu liberis se precipitavit in incendium. *ib.* Hafdrubalis uxoris idem factum, ne a Romanis caperetur. 2. tom. 309. Hafdrubalis uxoris idem factum. 7. tom. 666.
- Hauran oppidum Damasci in solitudine. 5. tom. 592.
- He literam per a legunt Hebraei, licet contrario. *ib.* Legit in A.
- Hebdomadarius Danielis variaz variorum expositiones. 6. tom. 682. & seq.
- Hebena ligna nigri coloris pretiosissima. 5. tom. 313. 314.
- Hebion, & Hebionitz. Vide Ebion & Ebionitz.
- Hebraus interpretatur transitor. 1. tom. 432. Hebraica veritas. *ib.* 231. 311. 315. 518. 758. Hebraica veritas habet quod in Latinis & Græcis non habetur. *ib.* 364. Apud Hebræos filia ambiguum nominum & verborum. 2. tom. 475. Apostolici viri & Evangelistæ utuntur Scripturis Hebraicis. *ib.* 528. Proverbium Hebræorum, quando sunt in angustia constituti. 3. tom. 336. Hebræorum liberationis miracula. 4. tom. 520. Eorum observatio. *ib.* 96. Hebraice consuevit, ut ex eventu rebus nominat imponat. *ib.* 740. Hebræi credentes in Christum. *ib.* 13. Hebræorum traditio de Cain. 5. tom. 316. Fabula eorum de rege Hiram. *ib.* 327. Longæ fabulæ. *ib.* 498. Hebræis incumbendum. *ib.* 498.
- De Hebræo scite converso quid dicatur? 7. tom. 725. Sententia Hebræi Præceptoris Hieronymi de quibusdam verbis Hebræicis. *ib.* 435.
- Hebræi libri Authentici. 1. tom. 317.
- Scripturæ Hebraicæ veritas. 2. t. 527. Nonnulla in Hebræorum libris inveniuntur, quæ LXX. non habent. *ib.* 524. In voluminibus Hebræis quid non legatur. *ib.* 375. Hinc habent Hebræi consuetudinem, ut voluminibus ex principibus eorum nomina imponant. 3. tom. 304. Ante triginta annuum quid Hebræi non legebant. 4. tom. 1095. Expolitio Hebræorum, quæ? *ib.* 485. Hebræi contra se legunt. *ib.* 1099. Quidam argunt Hebræam veritatem. *ib.* 987. Hebræi codices diversas habent lectiones. 6. tom. 690. In expolitione historiarum Hebraicæ veritas sequenda. *ib.* 382. Hebræorum traditio quæ? *ib.* 823. Hebræorum voluminum veritas. 7. tom. 15. 578. Verio quorundam verborum Hebræorum juxta Aquilam, Symmachum, & Theodotionem, LXX. Quarta & sexta Editio. *ib.* 435. 725. Ubi scriptum est in veteri Testamento, *Filius hominis*, in Hebræo ponitur, *Filius Adam*. *ib.* 122. In Hebræo, & cæteris editionibus, ubi Testamentum scribitur, non Testamentum sonat, sed *Patrum*. *ib.* 439. 1. Hæretici voluminibus Samaritanorum quid inveniunt Hieronymus. *ib.* 421. Debatit Hieronymus de veritate Codicum Hebræorum. *ib.* & 427. Omnes Scripturarum editiones, & Hebræorum volumina cur evolvat Hieronymus. *ib.* 648. 649. Nomina Hebræa corrupte proferuntur a Latinis, quare? *ib.* 731.
- Hebrææ linguæ studium difficile. 1. tom. 906. Idioma ejusdem. *ib.* 310. Lingue Hebræicæ veritas. 2. tom. 475. Feminino genere exprimit, quod nos solemus absolute, & neutro tempore appellare. *ib.* 449. Hebræus sermo q. Græcam litteram non habet. *ib.* 7. Lingua Hebrææ divitæ. 4. tom. 458. Hebræici characteris idioma in syllabis IM, & OTH. *ib.* 10. Ambiguitas sermonis Hebræici. *ib.* 124. 136. Hebraicum idioma. 6. tom. 263. 452. Pingunt Judæi, omnes loquuturos Hebræicæ. *ib.* 722. Eorum Lingua & consuetudo in perdiscendis nominibus propriis. 7. tom. 735.
- in Hebron quatuor viri conditi, Abraham, Isaac, Jacob & Adam, vel Caleb. 1. tom. 604. Hebron, sive Chebron condita est septem annos, antequam condereetur Tanis urbs Ægypti. 3. tom. 190.
- Hederæ & cucurbitæ indigent calidiorum & hæstiliu administrulis. 1. tom. 745. Hederæ natura. 6. t. 425. In Palestina & arenosis locis nascitur. *ib.*
- Hedibia quid petiit Hieronymo. 1. tom. 890. Mulier erudita. *ib.*
- Helch viculus in Galilæa. 6. t. 535.
- Helena mausoleum. 1. tom. 591.
- Helena Adiabænorum Regina populum in fame juvit frumento. *ib.*
- Helena meretrici adjuxit simonis magi. 1. tom. 1031.
- Helenopolis locus sepulchræ Luckani. 2. tom.
- Heli Sacerdos sanctus fuit. 1. tom. 1094. Filii ejus fornicabant cum mulieribus in tabernaculo Dei. *ib.* Dum est nimium tenuis in filios offendit Deum. *ib.* 1095. Impieque & vitia eorumdem. *ib.* 1042. Quo offendit Deum? *ib.* 683. 702. Heli quare puniunt? 2. tom. 718. Quo offendit Deum? *ib.* 293. Heli 2. m. 92. 702. perit infansibilis. 5. tom. 14.
- Helia, vel Ælia, nomen civitatis ex urbis Jerusalem, reliquæ sunt conditæ. 6. tom. 171. Vide Jerusalem.
- Helias Christum antecelessum. 6. tom. 970. Virum in celum rapit. *ib.* 984. 985.
- Helicon vertices. 1. tom. 110.
- Heliodorus. 1. tom. 9. 15. Prætor quid eremum d. milit? *ib.* 326. 1. x. Iste Hieronymus Heliodorum ad solitudinem persequendum. *ib.* 13. Hinc oburgat. *ib.* 15. 25. Heliodora stola ad Heliodorum quæ tum scripta. *ib.* 254. De cæteris Heliodorus. *ib.* Adjuta Heliodori necessitas. *ib.* 12. Teltis dicitur. *ib.* 17. 22. In domo ejusdem duplex fuit Pontificis domus. *ib.* 331. Idem avocatus. *ib.* 18. 25. Heliodorus innotuit. *ib.* 258. Heliodorus clarissimus Hieronymi sodalis. 2. tom. 28. Eum Hieronymus detrahere cepit in Prætor. *ib.* & 64. Heliodorus quid indicat? Hieronymo de Rufini studio. *ib.* 15. Heliodorus idem poëta Episcopus. 2. tom. 326. Laudatur. 6. tom. 363.
- Heliodorus alius Prætor, S. Hieronymi adjutor. 2. tom. 607.
- Helipolitanum templum, quæ ex Ægypti nominis. 4. tom. 288.
- Helios Mithra Romæ colebatur, sed destructum fuit ejus simulacrum. 1. tom. 679.
- Helicæus, secundum Hebræos prætor Nabum, ipse propheta. 6. t. 596.
- Helicæi viculus Galilææ. *ib.*
- Helisei sepulchrum. 1. tom. 753.
- Helvidius Romæ erat. 2. tom. 234. Volcat ejusdem esse glorie virginis & maritis. *ib.* 229. Quædam falsata dicebat in Græcis collemus. *ib.* 213. 224. Helvidius convinctus pugnatu inter se dixit. *ib.* 207. Terullianum in testimonio vocat, & Victorini Episcopi verba proponit. *ib.* 211.
- Heluz, vel Eluz, urbis nomen in Moabitis finibus sita. 4. tom. 186.
- Helmar. Vide Emath.
- Heopemptus Episcopus. 1. tom. 630. H. reclus Alexandrinum tenuit Ecclesiæ pot. Demetrium. 2. tom. 831. 907.
- Heracleianus tyrannus. 2. tom. 804.
- Heracleianus idem Africa comes ob iustitiam honorem suum ex alterius perfusione pendere. 5. tom. 329. Novarum rerum reus honorem amittit, & vitam.
- Herodictus obscurus erat. 2. tom. 487. Vix intelligitur. *ib.* 218.
- Heracles Diaconus quid refert Hieronymo. 1. tom. 408.
- Hercules robustus. 1. tom. 193. Hercules naus est ex adulterio. 2. t. 398.

308. Unde fuit magna fortitudo.
ib. Herculi extorquer de manu
 clavum, magnarum est virum. 3.
 tom. 301
 Herennius. 2. tom. 471
 Herinnacus, animal est parvum, flux-
 uax, & spinarum fentibus praga-
 vatum. 1. tom. 283. Herinnacio, si-
 ve Herinnio divites comparantur.
 4. tom. 250. Hericus animal spin-
 nofum, & plenum fentibus & vul-
 nerans quidquid contingit. 6. t.
 713. Herinnaci natura. 7. tom. 42
 Hermaiora timiditas. 1. tom. 281
 Herimacrus. 2. tom. 559
 Hierione quid loquitur de mul-
 tibus. 2. tom. 317
 Hieronymus Peripateticus. 2. tom. 821
 Hierogenes. 2. tom. 867
 Hierotimus. 2. tom. 566
 Hiero Episcopus. Nafeam successorem
 habet. 1. tom. 609
 Hierodes Antipatri filius, five Magnus,
 Stratonis natus, Caesarem vocat
 quare? 1. tom. 697. Samariam vo-
 cat bebafem, quare? *ib.* Herodes
 vocat oppidum nomine patris fui.
ib. 679. Successit in Iudaeam im-
 perium post Principes ex tribu
 Levi. 4. tom. 996. Herodes idem
 filius Antipatri, Rex Iudaeis con-
 stitutus ab Augusto. 7. tom. 175
 Causa expouitur. *ib.* Ab Angelo
 percussus est. *ib.* 235
 Herodes alius. Quid narrat vetus
 Historia de Herode, Herodiade,
 &c. 7. tom. 101, 102. Quidam Ia-
 ni Herodem Chulium credunt.
ib. 194. Dicitur esse Christum crucifige-
 re. *ib.* 133. Lugdunum relegatus, fra-
 trem suum successorem Regni ha-
 buit. *ib.* 16
 Herodias quid fecit in Joannem. 2.
 tom. 569
 Herodotus. 1. tom. 323. Quid referat
 de Hippias. *ib.* 264. Herodotus &
 Herodorus narrare se Sennacheribi ex-
 peditione, Affyrios pestilentia cor-
 ruisse. 4. tom. 461. Herodotus ple-
 nissime scripsit de Cambys & de
 omni Aegyptio. 5. tom. 332
 Heruli. 1. tom. 913
 Herodes laudatur. 1. tom. 256. Ni-
 tiles hominum plagens, gaudet in
 finire. *ib.* 323
 Hieronymus amicus Hilariensis. 2. tom.
 28. Venerationis illius dedus erat.
ib. 29. Hilariem toto orbe qua-
 rit. *ib.* 35. Tandem invenit. *ib.*
 Mittitur in Palaestinam. *ib.* 38. Cor-
 ruptus illius fitrat. *ib.* 40. Hieronymus
 laudatur. *ib.* 523
 Hebrae Hieronymus duplicem habet
 aspirationem, & a LXX exprimi-
 tur per x Graecum. 3. tom. 7.
 317. 66.
 Hetrufci, qui? 4. tom. 816. Lydo-
 rum coloni. *ib.*
 Heyda. *Vide* Origenes. *ib.*
 Hicacina facra nocturna quae voca-
 bantur. 2. tom. 308
 Hibera exetra.
 Hiberz naxia. 1. tom. 646
 Hiebus, vel Jebus & Salem pristinā
 Ierusalem nomina. 4. tom. 595
 Hieremias. *Vide* Jeremias.
 Hierocolum. *Vide* Jeroboam.

Hieria, regio Indiae. 3. tom. 199. 258
 Hieronymus natus Christianis paren-
 tibus Romae fuit baptizatus. 1.
 tom. 29. 42. Aureum ingenium e-
 iusdem. *ib.* 405. Totius Romae flu-
 dia in Hieronymum conflabantur.
ib. 196. Quamvis iudicio dignus
 fummo Sacerdote decerneretur.
ib. Solitudo Hieronymi *ib.* 14. 29
 Historia solitudinis illius. *ib.* 440
 Hieronymus voluntate sua in ere-
 mo poenitens. *ib.* 42. Vexatur ab
 haereticis. *ib.* Clausus cellula, pra-
 terita plangit vitia, & vitare nitur
 praesentia. *ib.* 782. Tentatio-
 nis Hieronymi in eremo. *ib.* 93
 Ejus antecessores, jejunia & lacry-
 mae. *ib.* Ignorat an ipius patria
 adhuc periret. *ib.* 17. Adversus
 barbariem loci suae solitudinis,
 quid clamat. *ib.* 45. Quotidie ma-
 nus & proprio sudore victim
 querebat. *ib.* Semper in variis
 vigeat in solitudine illius. *ib.* 13
 Infirmities Hieronymi. *ib.* 433
 610. Corpus ejus invalidum. *ib.* 5.
 Corporis agrotatione, & ani-
 mi agitudine consummum fuit in
 eremo. *ib.* 17. Virginitatem suam
 amiserat Hieronymus. *ib.* 222. Se-
 fatur lapsum in adolescentia. *ib.* 19.
 Sororem suam quibuscum com-
 mendat. *ib.* Gaudet Hieronymus
 de perseverantia fororis suae in
 bono. *ib.* 17. Non timet judicium
 hominum sibi detrahentium. *ib.*
 Refert historiam infestitatis suae
ib. 114. Summum ejus studium in
 legendis profanis, & avertio a le-
 ctione Prophetarum. *ib.* Bibliotheca-
 cam cum magno labore sibi con-
 fecit. *ib.* Quod diceretur, hujus re-
 cordatur. *ib.* 427
 Hieronymus & Pammachius con-
 discipuli. 1. tom. 400. De quo ride-
 batur? *ib.* Praeceptoris ejusdem. *ib.*
 523. Catechista qui? *ib.* 238. Ejus
 laudes. *ib.* 762. In quo melior a-
 liis est. *ib.* 935. Hieronymus gra-
 tias agit Deo, quod dignus sit,
 quem mundus oderit. *ib.* 197. Je-
 rosolymam vocat patriam suam.
ib. Romam venit cum Paulino, &
 Epiphano. *ib.* 955. Quid apud
 Damasum Romae egerit? *ib.* 997
 Pene triennium Romae vixit. *ib.*
 194. Hieronymus saepe disputavit
 Romae cum monacho quem irridet.
ib. 230. Cornutum syllogismum
 illi sustinuit. *ib.* 413. Multo glo-
 riosiore se existimasti mundi Philo-
 sopho. *ib.* 537. Monasterium &
 divertorium exultavit Hieronymus.
ib. 402. Fratrem suum Paulinianum
 mittit in patriam, quare? *ib.* Fre-
 quentia peregrinationum apud Hiero-
 nimum. *ib.* 433. Multos fratres
 alebat. *ib.* 767. Gravissimo lan-
 guore correptus, mortis limen in-
 greffus est. *ib.* Vocatur falsarius.
ib. 207. Quid antiquus erat illo.
ib. 534. Ejus discretum iudicium.
 685. Sciebat bonorum appetere a-
 micitiam. *ib.* 404. Non quarebat
 Hieronymus amicitias potentium.
ib. 406. Non potuit impieciem
 contra Deum terre. *ib.* 351. Om-

nia contra Ecclesiam dogmata pu-
 blica voce reprehendit. *ib.* 348
 Ad communionem S. Chro-
 mastii voluit Hieronymus retice-
 re. *ib.* 524. Didicit Scripturas ab
 illustribus Ecclesiae viris. *ib.* 720
 Semper studiosus fuit linguae He-
 braeae. *ib.* Majorum sententiam fe-
 quitur est. *ib.* 519. Arguendo vi-
 tia, factus est criminofus. *ib.* 782
 Ipsi parietes in ipsum maledicta
 resonantur. *ib.* Post peccatum non
 tollit Hieronymus poenitentiam.
ib. 784. Non fuit magister men-
 dacii. *ib.* 761. Non vult disputa-
 re cum rancore hominibus. *ib.* 632
 Quomodo legebat Hieronymus li-
 bros in quibusdam damnatos. *ib.*
 247. Non erat Origenista. *ib.* 524
 Dogmata Origenis obijciuntur il-
 li. *ib.* 342. Dogmatibus ejusdem
 semper contrarius fuit. *ib.* 533.
 Quare persecutus illius? *ib.* 533
 Congregavit libros Origenis. *ib.*
 524. Verit e Graeco librum contra
 S. Joen. Chrysost. *ib.* 756. Cir-
 ca eundem fuit deceptus *ib.* Jo-
 annes Jerofol. occidere eum voluit.
ib. 968. Falso dicitur haereticus.
ib. 43. Ejus sedes haereticorum
 Petrus Alexandrino & Damaso.
ib. Hebraeae zelum fidei in omnes
 haereticos. *ib.* 540. Numquam ac-
 quievit haereticis praviari. *ib.* 349. Hae-
 retici non eum amabant. *ib.* 346
 Non poterat Hieronymus patienter
 audire blasphemias haereticorum.
ib. 727. Haereticum illum profanum
 odio. *ib.* 1006. Cogit cum so-
 dalibus eremum deferre propter
 haereticos. *ib.* 44. Miro odio aver-
 sabatur Iudeos. *ib.* 524
 Hieronymus incredulis inimicitias
 Russini patienter ferebat. 1. tom.
 735. Vult estimari Hieronymus,
 vel potius errare, vel amore labi,
 cum amicum adulatione decipere.
ib. 327. Timet incurrere crimen
 assentantis. *ib.* 610. Non decipie-
 bat Hieronymus adulatione, nec
 lubrica fraude supplantari. *ib.* 794
 Non ex aliquo in se beneficio
 gratiam lingua reddit. *ib.* 501. De-
 struxit Hieronymum in multis. *ib.*
 195. *ib.* 794. Sese excoit, & defi-
 tendit modelle ac religiofe. *ib.* O-
 stendit obrektoribus suis, fe post-
 fe quidquid venerit in buccam di-
 cere. *ib.* 790. Oraciones fuit flor-
 bus Scripturarum terebret. *ib.* Ejus
 lingua notiorum minus prae-
 ruit. *ib.* Potest remordere Hierony-
 mum, sed magis eligit discipulum esse
 Christi. *ib.* 240. Timet a detra-
 ctoribus suis. *ib.* 260. Arguit eod-
 dem. *ib.* DetraCTORibus suis respon-
 dit Hieronymus non superbia in-
 gustur. *ib.* 132. De bono consilio
 & praepro, cunctatione digitis no-
 tatur. *ib.* 134. Timet oculum le-
 gentium iudicium. *ib.* 408. Meror
 Hieronymi de morte S. Pauli. *ib.*
 724. Nihil fingebat in defectione
 virtutum illius. *ib.* Munera Hiero-
 nympi Lucino. *ib.* 435. Pileolum
 accepit a Paulino, cui gratias agit.
ib.

Hieronymi modestia. 1. tom. 190
235. 280. 215. Humilitas. 13. ib.
19. 25. 210. 319. Nihil ita cona-
tus est Hieronymus ab pueritia vi-
tare, quam superbum. *ib.* 455. In-
stantia reus non est. *ib.* 222. Ma-
luit periclitari in salutem, quam
in fide. *ib.* 533. Amor pacis &
silentii in illo. *ib.* 519. Hiero-
nymus pura fide & sinceritas. *ib.*
531. Adhæsiō ejus cathedræ Petri.
ib. 29. Studium Hieronymi ad fi-
dem Christianam roborandum. *ib.*
152. Venerationi illi semper fuit,
non verbosa rusticitas, sed sancta
simplicitas. *ib.* 318. Revertens
Hieronymi in ministris Ecclesiæ.
ib. 938. Non veneratur Episcopos,
nisi fuerint rectæ fidei. *ib.* 520. E-
jusdem virtus & constantia. *ib.*
Virtutes non sexu, sed animo ju-
dicat. *ib.* 995. Meditatio Scriptura-
rum in Hieronymo, in naturam
verā. *ib.* In persequi ignorantiam
suum simpliciter confessus est. *ib.*
463. Quorum comparatione Hiero-
nymus fe faceret imperitissimum.
ib. 428. Pura doctrina Hieronymi
ab adolescentia. *ib.* 1040. Semper
habuit studio audientibus loqui,
quod publice in Ecclesia diceretur.
ib. Philosopherum argumenta non
est sectatus, sed Apostolorum sim-
plicitati acquievit. *ib.* Provocat
adversarios suos, ut omnia scripta
sua ex integro discerant, quare?
ib. Mens ejus sincera & irrepre-
hensibilis. *ib.* Mavult errorem e-
mendare, quam perseverare in pra-
vitate sententiarum. *ib.* Melius fecit
Biblicthez codicibus abundat
Hieronymus. *ib.* 15. habebat alu-
mos antiquariæ arti servientes.
ib. Libros quos non habebat, scri-
bi & ad se mitteri rogat. *ib.* 15. A-
mor studii in Hieronymo. *ib.* 349
Eloquentis in Syro sermone & Gra-
eco habebatur. *ib.* 44. Nonnulla e-
jusdem opera recentiorum. *ib.* 349
Scripturionem ejus tempus notatum.
ib. 453
Hieronymi consilium in vendendis
Scripturis. 1. tom. 753. In transla-
tione Scripturarum sua non finxit.
ib. 754. Pura est & sincera. *ib.*
Non verba transferrebat Hieronymus,
sed sensum. *ib.* 399. In transla-
tione sua conservat sensum veri-
tatem potius quam ordinem ver-
borum. *ib.* 752. Prologus in librum
Hebraicorum nomen. *ib.* 523
Cur remittit ad suas præfatiunculas
divinorum voluminum? *ib.* 753
Canonem Hebraicæ veritatis tran-
stulit. *ib.* 434. Præfatiuncula illius
ad Damasum in hominibus Cantici
Canticorum. *ib.* 522. Expositionem
Templi Ezechielis interruptit,
ut ad Demetriadem scriberet. *ib.*
976. Sexdecim libros Prophetarum
veritatem de Hebræo in Latinum. *ib.*
235. Translulit Job in linguam
nostram. *ib.* Comendat, licet transla-
tationem. *ib.* Mitteri Domini o-
pera quodam in Prophetas. *ib.*
Novum Testamentum Græcæ au-
thoritati reddidit Hieronymus. *ib.*

444. Interpretatio ejusdem habens
asteriscos & virgulas prænotatas.
ib. 751. Aliam absque his signis
edidit. *ib.* Commentatoris officio
usus est. *ib.* 224. Optabat Com-
mentarios Scripturarum scribere.
ib. 316. Tumulus factus in plebe,
in lectione interpretationis Hie-
ronymi. *ib.* 106. Divinos libros
nonnullis virginibus diservit. *ib.*
196. Interpretationem Psalmorum
Davidicorum sibi transferri petiit.
ib. 14. LXX. Interpretum editio-
nem diligenter emendavit. *ib.* 434
Celeritate dictandi aliqua verba di-
miserat. *ib.* 316. Scriptura Ecclie-
siae utilitatem, non in sacerdotum
supplicationem. *ib.* 422. Contemnit
leptorem artis Rhetoricæ. *ib.* 792
Sanctorum studia accendebat, &
adjuvabat. *ib.* 478. Opuscula Hie-
ronymi in vulgus itatim diffeminan-
bantur. *ib.* 232. Inde fit, ut quæ-
dam emendare non possent. *ib.* Quo
tempore venit Chronicon Eusebii
ib. 399. Volebat scribere de zava-
ria. *ib.* 118. Quæritur ab Hieronymo
quare in opusculis suis, sæcularium
literarum ponat exempla
ib. 424. Quomodo usus est in opu-
sculis suis literis Sæcularibus. *ib.*
425. Scriptis contra Helvidium de
perpetua virginitate B. Mariæ. *ib.*
105. Liber contra eundem citatus.
ib. 231. Cur titulum non imposuit
huic libro. *ib.* Dicitur inscriptus
ab imperitis nonnullis de Auditori-
bus. *ib.* Falsus rumor dans Hie-
ronymo translationem quorundam
operum. *ib.* 433. Liber de optimo
genere interpretandi Hieronymi.
ib. 753. Libri ejusdem de virgini-
tate servanda notantur. *ib.* 915
Liber Hieronymi ad Heliodor.
memoriter dicebatur. *ib.* 465. Duo
libri ejusdem mittuntur Fabiolæ.
ib. 446. Epistolæ permixtæ simul
ab eo flagrantur. *ib.* 531. Quid ob-
servat Hieronymus in translatione
Epistolæ Paschalis Theophili.
ib. 582. Literæ Theophili non
reddidit Hieronymo. *ib.* 519. Epi-
stolas Epiphaniū vertit in Latinum
Hieronymus. *ib.* 305. Ex latere pa-
ginæ sensus capitulorum notavit.
ib. Translulit opera Origenis. *ib.*
348. Non reprobat Hieronymus o-
mnia que scripsit Origenes. *ib.* 534
Accusatur subito mutare sententiam
suam. *ib.* Nollit transferre malos
ejus Libros. *ib.* 530. Declamaverat.
ib. 511. Orat Hieronymus, ut con-
tendens cum Augustino, veritas su-
peret. *ib.* 738. Timebat responde-
re proaciter Episcopo Catholico.
ib. 639. Nihil retinet in mente,
quod dixerat a labiis. *ib.* 640. Sin-
cerum ejusdem pedus in Augusti-
num. *ib.* Cavebat lædere existima-
tione Christianam. *ib.* 633. Hie-
ronymi scripsit laudantur ab Augu-
stino. *ib.* 404. Quæ ex operibus
Hieronymi perit Augustinus. *ib.* 781
Perit ab Augustino scripta non quæ-
stionum, sed caritatis. *ib.* 760
Hieronymi ordo professionis de urbe
Roma. 2. tom. 551. Socii ejus &

loca per quæ transit. *ib.* Multa in-
terire vidit & dicitur. *ib.* Suscepit
ab Epiphano, & fruitur com-
munione Paulini. *ib.* Hieronymus
adolescens morabatur in Syria.
ib. 42. Clausus est ab adolescentia
in monasterio. *ib.* 464. Somnia
Hieronymi. *ib.* 486. Multa de fe-
ro nata. *ib.* 690
Hieronymus meminisse se dicit co-
rum, quæ gessit puer. *ib.* 486. *¶*
seg. Trahitur de avix sinu ad Orbili-
um magistrum suum. *ib.* Hieronymus
multavit monasteria Nitrie.
ib. 551. Optio ejus. *ib.* 13. Compellitur
inspiciere hieri. *ib.* 395. Lavat
Hieronymus 33. Trinitatem. *ib.*
206. Hieronymus ordinatus a Pauli-
no, quid ei dixerit. *ib.* 485. Ho-
spitalis a ejusdem. *ib.* 545. Hære-
ticos non recipiatur. *ib.* Hierony-
mus cum falsis testis vocatur.
ib. 449. Deceperit se fuisse factum.
ib. 417. 541. Cum timore Dei lo-
quitur Hieronymus, & vult audi-
ri. *ib.* 418. Iulius excusationes il-
lius. *ib.* 461. Amici Hieronymi iussu
in occidentem. *ib.* 554. Non potest
transire furda aure injuriam Apollo-
lorum & Prophetarum. *ib.* 388. 389
Quomodo secutus est Hieronymus
Origenem, Didymum & Apollina-
rium. *ib.* 421. Uno mente fuit
apud Didymum. *ib.* 642. Quid ma-
ximè a se repellere. *ib.* 560. Di-
citur discipulus Origenis & prodi-
tor. *ib.* 618. Prohibetur ingredi Spec-
cum Domini. *ib.* 452. Purgat se a
crimine quo dicebatur scindere Ec-
clesiam. *ib.* Refutat calumniam hæ-
reticos. *ib.* 477. Toris viribus de-
fendit Hieronymus a suspitione
illius. *ib.* 539. Hæreticos non potest
edit patere. *ib.* 570. Id probat exem-
plis. *ib.* 695. Non odit homines
Hieronymus, sed errores. *ib.* 695
Hypocriticos arguit ab amicis suis.
ib. 562. Dum pacem incautus præ-
bet, intestina Ecclesiæ bella susci-
pit. *ib.* Symmites Rufini putatur.
ib. Cujus scribitur arguitur Hie-
ronymus. *ib.* 608. Huic pepercit Rus-
sinus, quem cum jugulare posset,
noluit. *ib.* Non damnationem illius
querit Hieronymus, sed conver-
sionem. *ib.* 543. Proposuit est
Hieronymus, non alios accusare,
sed se defendere. *ib.* 491. Favorem
hominum requirebat Hieronymus,
si credatur Rufino. *ib.* 600
In respondendo jura amicis ser-
vat. *ib.* 468. Contemnit detractores
suos. *ib.* 13
Hieronymi modestia. 2. tom. 603
Moderatio. *ib.* 468. 242. Timebat
interdum Hieronymus baldice in-
trare martyrium. *ib.* 389. Nulla
ambitio in Hieronymo, nec avari-
tia. *ib.* 459. Parentia Hierony-
mi. *ib.* 572. Blanditiis acquiecit,
non timet committantem. *ib.* Ubi
fides una est, ibi paxem habet. *ib.*
Vult magis acutari, quam aculeis,
& pati injuriam quam facere. *ib.*
534. Læsus Hieronymus, servat ju-
ra amicis. *ib.* 563. Levius est
ei amici inimicitias, quam hereti-
corum

corum amicitias sustinere. *ib.* Maluit de Dei rebus, quam de injuriis dicere. *ibid.* 442. Impatien-
tia non potest argui. *ibid.* 408. Hieronymi
pura fides & sinceritas. *ibid.* 416.
Zelus fidei in eo. *ibid.* 415. Securi-
tatis Hieronymi. *ibid.* Fabula de
Hieronymo. *ib.* 622. Unde haec
quae dixit de nuptiis. *ibid.* 318.
Facultas ei traditur describendi vo-
lumen Hebraeorum. *ibid.* 833. Tri-
linguis erat. *ib.* 416. 537. Hiero-
nimo diversae scientiae. *ib.* Theolo-
gia. *ib.* 427. Opuscula in Græcum
verba. *ib.* 952. Translationes Hiero-
nymi consilium in vendendis
Hieronymi consilium in vendendis
Scripturis. in 2. 555. Praefationem
Hieronymi in vetus Instrumentum
referunt, quare? *ib.* 419. *Cap. leg.*
Præmittit Hieron. paululum le-
gationem Hebraicam, quare? *ibid.*
613. Nihil de Hebraica veritate
mutavit. *ib.* 535. Verba Hieron. quae
interpretatur *ibid.* 524. Quo
tempore scripsit Hieronymus Com-
mentarios in Ecclesiasten, & in
Epistolam ad Ephesios. *ibid.* 424.
Novi Testamenti verba & nomina
interpretatus est. *ibid.* 643. Græci
susceperunt novam Hieron. transla-
tionem. *ibid.* 418. Quo tempore
scripsit in Epistolam ad Ephesios.
ibid. 429. 479. Translationem Hiero-
nymi, quæ ex Hebræo est, ca-
lumniantur Rufinus. *ib.* 613. Prohi-
bere legere Scripturas celebrate
loci & sanctorum conventu. *ib.* 487.
Hieron. LXX. emendavit & transla-
vit. *ibid.* 518. Hos in conventu
fratrum edidit, & Palimpsestorum
jugi meditatione decantat. *ibid.*
Omnes ejus tractatus horum testi-
monia textu sunt: & Commentarii
in Prophetas & suam & LXX.
editionem edidit. *ib.* Elegans
responsio Hieronymi. *ibid.* 556.
Volebat scribere contra volumina
Eusebii scripta sub nomine Pamphi-
li. *ib.* 416. Historiam Ecclesiasticam
scribere volebat. *ib.* 41. Mentem
suam de ordine, quem erat serva-
tus, exponit. *ibid.* Verba Scrip-
turae non audeat exponere, ne
Helvidius calumnietur. *ibid.* 330.
Epilogus disputationis Hieronymi
adversus Jovinianum. *ibid.* 382.
Invehitur in illum. *ibid.* 329. 382.
Libri Hieronymi adversus Jovinia-
num reprehenduntur. *ib.* 624. Scrip-
sit de Viris illustribus a passione
Christi ad annum XIV. Theodosii
Imperator. *ibid.* 821. Quibus scrip-
sit Hieronymus. *ibid.* 616. Episto-
la ejus ad Rufinum bono animo
non fuit reddita. *ib.* 564. Vincentio
euidam quid scripsit? *ib.* 642. Epi-
stola supposita Hieronymo. *ib.*
417. 445. 556. Falsa continet. *ib.*
517. Epistola translata ab Hiero-
nymo. *ibid.* 408. Versio Episto-
larum Theophili facta ab eodem.
ib. 445. Liber unus Didymi versus
ab illo. *ibid.* 392. Hieronymus
interpret Origenis multa fustulit.
ib. 653. Multa transfudit de eodem
sine invidia aliorum. *ibid.* 551.

Quomodo interpretatus est illum.
ibid. 514. Transfudit Homilias il-
lius. *ibid.* 417. Hieronymus
grammaticis exponebat parvulis in
Bethleem. *ibid.* 636. In monte O-
liveti Ciceronis dialogi describuntur
ei. *ibid.* Sæpe lauit Hieronymus
in scholis strophis dyslexicæ præ-
dicationis. *ib.* 160. Figuratas con-
troverbias dederat. *ib.* 409
Hieronymi infantia tempore Con-
stantii Imperatoris. 3. t. 195. Hiero-
nimo Hebræus præceptor, quo
Scripturas sanctas, influente per-
legerat. *ib.* 393. 412. 424. 428. 433.
459. 466. 470. 471. Hieronymus non
probat expositionem præceptoris sui
Hebræi. *ibid.* 428. 459. Non probat
sepius, quod in Latini trans-
ferebat sermonem. *ibid.* 195. 207.
Contra conscientiam suam, noluit
opinionum rivulos confectari, fonte
veritatis omisso. *ibid.* 381. Ne
novitate nimia Lectoris studium
deiceret, veteres Interpretes ali-
quando sequutus est. *ib.* Non arguit
errores LXX. Interpretum. *ib.* 303.
LXX. Interpretum consuetudinem se
coaptavit in his, quæ non multum
ab Hebræis discrepabant. *ib.* 381.
Romæ Ecclesiasten sanctæ Bilellæ
legerat, ut tam ad consensum
huius sæculi provocaret. *ibid.* 381.
Hieronymi consuetudo in scribendis
Commentariis. 4. tom. 994. Hunc
calumniantur ejus adversarii. *ib.*
Non approbat Commentarios S.
Basilii in quemdam Isaie locum. *ib.*
98. Idem ante annos circiter triginta
scripserat tractatum de Villone lu-
lus Prophetæ. *ibid.* Gregorium
Nazianzenum magistrum in Scrip-
turis sanctis habuisse se testatur. *ib.*
Scripsit in Epistolam ad Ephesios.
ibid. 833. Subjungit alia volumina
edita adversus Rufinum & Joviniani-
um. *ib.* Scripserat in Marthæum,
& librum ad Algalam, autem
exponeret Isaia. *ib.* 506. Scripse-
rat in Zachariam, priusquam expo-
neret Isaia. *ib.* 630. Solvit Quæ-
stionem sibi ab Eustochio propo-
sitam de VIII. versibus Psalmi XIII.
665. Coarctatur in intelligentia quo-
rundam dogmatum, & libri Apo-
calypsis. *ib.* 767. Laborandum est
Hieronymo, ut breviter Hebræam
etymologiam Latinus lector inter-
ligat. *ib.* 840. Vult interficere sa-
gittis Scripturatum. *ib.* 244. Argu-
mentatur contra Judæos. *ibid.* 209.
Arguit Judæos criticos. *ibid.* 396.
Non recepit traditiones Hebræas.
ibid. 224. Arguit LXX. Interpre-
tes. *ibid.* 707. Dubitat de Septua-
ginta interpretatione. *ibid.* 1068.
Dubitat de auctore Epistolæ ad
Hebræos. 707. Arguit falsam in-
terpretationem quorundam. *ib.*
532. Humilitas Hieronymi & mo-
destia. *ib.* 206. 315. Testimonium
paucorum requirit. *ib.* 493. Inimi-
ci erroris, non hominum. *ib.* 567.
Non desinat in Martyribus, quod
ipse sequi recusat. *ibidem* 975.
Invehitur in Arianos. *ib.* 166. De-
clinat calumniam. 841. Quosdam

calumniantes notes. *ib.* 923. Ha-
bitabat in Palæstina. *ib.* 119. He-
bræus Præceptor Hieronymi. *ib.*
172. 220. 318.
Hieronymus solēbat adhuc puer cry-
psus Martyrum ingredi & circuire.
3. tom. 468. Pulchre ac descriptit.
ib. Hieronymus contra Helvidium
scripsit. *ib.* 533. Non uno modo
semper verit. *ib.* 527. Quæstio-
nem proponit & solvit. *ib.* 649.
Non curat vitia sermonis, sed &c.
ib. 472. Fateatur occultitatem Scrip-
turae. *ib.* 475. Servat consuetudi-
nem loquendi propriam indoctos.
ib. 500. De verborum generibus
Hieronymi & modestia. *ib.* 201.
308. 422. 462. Seipsum castigat.
ib. 469. Socraticum dictum suum
facit. *ib.* 510. Citat opus Auctoris
sue zisati non ignobilis. Vitar-
um & calumniantes. *ib.* 387.
587. Invidios arguit. *ib.* 401
Hieronymus orat pro remissione pec-
catorum suorum. 6. tom. 531. Quid
observat in interpretatione Scrip-
turae. *ib.* 447. Humilitas ejus.
ib. 361. 386. 443. 452. Studium
Hieronymi in lingua Hebræa. *ib.*
773. Non de proprio sensu loqui-
tur. *ib.* 550. Morbos libenter su-
fluit, modo libidine carnis. *ib.*
263. Dubitat de malitia Judæo-
rum. *ibid.* 474. Cavet odium E-
pistoporum. *ib.* 175. Testis erat
oculus subversoribus Judæis. *ib.* 692.
Hieronymus adolescentulus, quibus
operam dabat. 7. tom. 408. Fuit
studiosus ad adolescentiam. *ib.* 539.
Alexandriam perrexit, Didymum
de sacris Scripturis interrogavit.
ib. Stridor lectionis Hebrææ for-
didavit in Hieronymo elegantiam
Latinitatis. *ib.* 483. Ejus instiga-
bile studium linguæ Hebrææ.
ib. Quam fidem habuit de Christo?
ib. 724. 725. Amor veritatis in il-
lo, quantus? *ib.* Modestia illius.
ib. 470. Causa admirationis in
Hieronymo. *ib.* 136. Infirmitas in
Hieronymo. *ib.* 485. Monasterium. *ib.* 585. O-
pilio Hieronymi, quæ? *ib.* 635.
Sequitur Origenem. *ib.* 369. Ejus
studium in Hexaplis Origenis. *ib.*
734. Mos Hieronymi recurendi ad
originalia Scripturæ libros. *ib.* 529.
Compellitur mutare ordinem lectio-
nis. *ib.* 555. Falso reprehenditur.
ib. 508. Scriptores profanos legere
deserat Hieronymus, nec is vult
uti. *ib.* 425. A quo tempore cessa-
vit legere Tullium & alios Aucto-
res. *ib.* 485. Expoliuit Hieronymus
Leviticum Paulæ & Eustochio
viva voce, non scripto. *ib.* 723.
Stauerat exponere librum Exodi.
ib. 211. Non vult Hieronymus
Opuscula sua facile tradi maledicis
& invidis. *ib.* 539. Item rume-
rum versuum quotidie scribere
Hieronymus. *ib.* 877. Scripsit Ro-
mæ librum de Virginitate B. Ma-
rie. *ib.* 395. Libellum de Opti-
mo genere interpretandi. *ib.* 218.
Nonnullum scripsit Hieronymus in
Zachariam, quem ederet Marthæ-
um. *ib.* 160. Hieronymi Libri He-
brai-

- braicorum Questionum in Vetus Testamentum. *ib.* 245. Ejusdem Questiones Hebraice in Genesim. *ib.* 672.
- Hierophanta apud Athenas arena debilitare fit callus. 1. t. Hierophanta Atheniensium. 905. 1. 320.
- Hilarion uxo tantum die vidit Iherusalem, quare? 1. tom. 322. Hilarion ubi natus? 2. tom. 14. Habuit parentes idolis dedicatos. *ib.* Eius dotis naturæ & gratiæ. *ib.* Pergit ad Antonium, cumque iterum sibi proponit, *ib.* Substantiam suam distribuit. *ib.* Quo fecerit. *ib.* Jejunium ejus, tentationes, & exercitia. *ib.* 16. Provolutus in terra crucem Christi signabat in fronte contra impetus demonum. *ib.* Mens ejus ab oratione abducitur. *ib.* Quam cellulum habebat. *ib.* Austeritates & victus. *ib.* 17. Scripturas Sanctas memoriter tenebat & recitabat. *ib.* Latrones non timet. *ib.* *Ch* 369. Fundator & eruditior fuit conversationis monachice in Syria. *ib.* 19. Deambulans cum fratribus interpretabatur Scripturas. *ib.* Populus & dona spernit. *ib.* Petitur ad supplicium ut maleficus. *ib.* 23. Fama illius in longinquis provinciis percrebuit. *ib.* 24. Omnes monachi ceratim currunt ad illum. *ib.* 25. Qualis fuit in mente Antonii. *ib.* 26. Visitabat monasteria. *ib.* Populus in honorem Veneris congressus, ei occurrit, & fidem Christianam proficitur. *ib.* Ex odore vestium cognoscebat quique vestit. *ib.* 27. Dolet de turbis venientibus ad se. *ib.* 29. Morem Antonii nondum nuntiati agnovit. *ib.* Mirabilis glorie contentus. *ib.* Pluviam imperat, & oleo benedicto liberat agricolas a moribus serpentum. *ib.* *Ch* 369. Queritur ut tradatur morti. *ib.* 30. Gazenses a Juliano mortem Hilarionis & Hefychii imperaverant. *ib.* 33. Evangeliorum codicem manu sua scripsit Hilarion adolefens. *ib.* Ejicit Demonium. *ib.* In quo laboravit. *ib.* 34. Fugit ad mediterranea loca, & absconditus proditur a demoniaco. *ib.* Vocatus propheta Christianorum. *ib.* Nihil accipere a quoquam. *ib.* Mercede quod, exente de se lingua, miracula loqueretur. *ib.* 36. Mare intumescens stat ad preces Hilarionis, & paulatim ad semetipsum relabatur. *ib.* 37. Pirax illius iussu feruntur inviti ad litus. *ib.* Ducenti fere homines ab illo curati. *ib.* 37. Fuga glorie in eodem loco diu manere non finit. non levitas mentis. *ib.* Testamenti vice brevem scripsit Epistolam Hefychio. *ib.* 39. Multi religiosi ad Hilarionem egrotantem de Papho venerunt. *ib.* Quod jubet de corpore suo. *ib.* Spes ejus & mors. *ib.* Corpus post decem menses integrum reperiit, & vestes illesæ. *ib.* Miramur Palæstinis & Cypriis de Hilarione contentio. *ib.*
- S. Hilarius, ejusque libri orthodoxi. 1. tom. 688. S. Hilarius Gallicano cothurno attollitur. *ib.* 325. Græciæ floribus adornatur. *ib.* 326. Logis interdum periculis involvitur, & a lectione simpliciorum procul est. *ib.* Prolixus de Synodis Liber S. Hilarii. *ib.* 14. Librum de Synodis ejusdem manu sui descripsit Hieronymus. *ib.* Quintiliani libros stilimitatus est & numero. *ib.* 230. In libello quem scripsit adversus Dioscorum, quid in literis possit ostendit. *ib.* Hilarius quid veritæ & Græco? *ib.* 310. Quæ opera transtulit. *ib.* 310. 348. Transtulit Origenem & Eusebium. *ib.* 753. Hilarius interpres Origenis. *ib.* 532. Hilarius. *ib.* 223. 232. Hilarius dicitur columna Ecclesiæ. 2. tom. 460. Hilarium de exilio & prelio reverentem, Galliarum Ecclesiæ complectitur. *ib.* 302. Hilarii Liber falsatus, & fabula de eo. *ib.* 615. Dicitur vir eloquentissimus & sermonis Latini tuba contra Arianos. *ib.* 504. 510. S. Hilarius opus Oregonis transtulit. 6. tom. 429. Hilarius Fidaevensis Episcopus Pictavis gentis est. 7. tom. 427. Ejus encomium. *ib.*
- Hilarius Ecclesiæ Romanæ clericus, 2. t. 194. Hilarius idem Deualion orbis dicitur. *ib.* 199. Idem ante Synodum Ariminensem recipiatur baptizatus a Manichæis, & comprobatur baptisma Ebonis. *ib.* 200. Libelli Hilarii de hæreticis reba- prizandis. *ib.* De eodem quæ narrantur? *ib.* 194. 200 in mensura genus. 5. tom. 43. 44.
- Hic & 576. *Ch* 369. Innatus eorum in Scripturis duplex acceptio. 6. t. 315-316.
- Hippocentaurus occurrit Antonio, in eremo. 2. tom. 6. Interrogatur, & respondet. *ib.*
- Hippocrates quid exigit a suis discipulis. 1. tom. 268. Multa eis prescribit. *ib.* Vincula ejusdem. Hippocrates laudatur. *ib.* 351. Ejusdem juramentum. *ib.* 368. Hippocrates quid docet de obelo corpore? 2. t. 339. Vincula ejusdem. 239. 390.
- Hippodromum pro Ephratha nam & cur Septuaginta transtulerunt. 3. t. 360.
- Hippolytus, 1. tom. 222. 529. Hippolytus vir disertissimus de quo scripsit. *ib.* 434. Hippolytus contra Gentes proprium opusculum edidit. *ib.* 907. Hippolytus. 2. tom. 431. Hippolytus de Septuaginta hebdomadibus gentis. 5. tom. 659. *Ch* 369. Ejusdem in Zachariam Commentarii. 6. tom. 788. Hippolytus Martyr. 7. tom. 2.
- Hir interpretatur vigil. 1. tom. 453.
- Hiram mille annis vixisse, Hebræi fabulantur. 4. tom. 337. 338.
- Hircanus Judæorum princeps. 4. tom. 28. Hircanus idem Pontifex quadema suo capiti imposuit. *ib.* tom. 251. Ab Herode jugulatus est. *ib.* 688.
- Hircanus & Aristobolus frater in testina seditione pugnant. 5. tom. 687.
- Hircani & Alexandri dissensio. 5. tom. 687.
- Hircani fenes semivivos canibus & volucris projiciunt. 2. tom. 335.
- Hircus sororum suam proponit Ciceroni nubendum. 2. tom. 315.
- Hyrcus in typum Christi esset peccata populi in solitudine. 2. tom. 713. Hyrcus quare in sacrificiis offeratur. 5. tom. 533.
- Hirundo pullos suos novit de oculis oculare chelidonia. 3. tom. 444. juxta Hirseniæ canere. 2. t. 423.
- Hispaniæ quotidie contremunt ab Hylionum incurbis. 1. tom. 919. Quidquid alit semel possit, nec semper timore perennat. *ib.* 919.
- Hispania, Iberia appellatur, & Celtiberia. 4. tom. 817. Lusitania & Hispaniarum hæretis. *ib.* 761.
- Hispani unde, & cur Iberi nunciantur. 5. tom. 371.
- Historia a Paulo hec vocatur. 1. tom. 814. In verbis Historis quid significatur. *ib.* 215. Historiam quæ veram est. 2. tom. 209. Quid narrat vetus Historia. *ib.* 412. Historiæ sacræ profans antiquiores. 4. tom. 9. Aliud est Historiam, aliud Prophetiam scribere. *ib.* 983. Scriptores naturalis Historiæ, quæ lib. 960. Historiam ejusdem, & currit quibus & tropologia. 5. t. 482. Scriptores Historiarum Barbararum, qui? *ib.* 761. Historia aliquando metaphoricæ textur. 6. t. 682. Ordo Historiarum in laudibus Dei non semper servatur, præcipue in Psalmis III. & II. *ib.* 245. Non omnia que in Historia narrantur, possunt tropologicè sumi. *ib.* 397. Historia quam impossibilitatem habet, aut surptitudinem, ad altiora transmittitur. 7. tom. 169. Error propter ignorantiam Historiarum. *ib.*
- Historici proponant sibi Theucidem, Sallustium, Herodotum, &c. 4. t. 322. Historici, quorum cognitio necessaria est ad intelligendas extremas partes Danielis. 5. t. 621. 622.
- Hilario unus & idem diversas personas inducit. 1. t. 193.
- Hodie vocis varia interpretatio. 6. t. 36.
- Hedi in Scripturis pro peccatoribus accipiuntur. 1. t. 170.
- Hedus animal semper ad excelsa festinans. 5. t. 532.
- Hedonismus. 1. t. 682.
- Holocautum & victimarum, live hostiarum differentia. 4. tom. 666. & 5. t. 568.
- Homerus sapientia fuit præditus. 1. tom. 256. Homerus moriem & somnum fratres fingit. *ib.* 142. Quid refert de Nestore. *ib.* 229. Homerus præce meritorum Achilles. 2. tom. 568.
- Homerici Proverbia. *ib.* 568.
- Homerocentones qui dicantur. 7. t. 674.

275.
Homicida est, qui quomodo possit hominem de morie liberare, non liberat.
2. r. 789. Si fratrem oderis, homicida es. *ibid.* 534. Homicidas ponere non est esse sanguinis, sed ministerium legum. 4. tom. 587.
Homicidium ex odio sepe nascitur. 1. tom. 27. Nors est omnium pestiferum. 2. tom. 534. Homicidium iudex omnibus homicidis pejus. 6. tom. 301.
Homo fabricatus de limo. 1. t. 419. Natus homo secundum naturam est pollutus. *ibid.* 741. Omnes aequales ad Christi gratiam provocantur. *ibid.* Perfecta totius hominis compositio. *ibid.* 130. Misera hominibus ante Christi adventum. *ibid.* 333. Prudenti homini quid conveniat. *ibid.* 349. Interior homo desiderio ad superna fulsit. *ibid.* 629. Omnes impens voluptratis ratione compescit. *ibid.* Per exteriorum hominem, interioris hominis vita deminuitur. *ibid.* Vita hominum in saeculo degenat. describitur. *ibid.* 139. Quid est hominem ex homine tollere, & in corpore consistum esse sine corpore. *ibid.* 102. Magnitudines hominum, officia & conditiones fugientes. *ibid.* 502. Quidam predicant Deum dedisse homini partem aliquam suae naturae. 2. tom. 422. Homo naturae est, peccator volucrius. *ibid.* 743. Varietas est omnis homo, vel vivens in corpore, vel vivens in spiritibus. *ibid.* 765. Multae facies hominum, ne & corda diversae. *ibid.* 752. In homine, vir & femina continentur. *ibid.* 283. Expecta est de paradiso consilium. *ibid.* 241. Homo incerto statum tenet, & dum non timet, in timore patitur rempella. *ibid.* 588. Nunquam securus est, sed semper meret in tranquillitate naufragium. *ibid.* 705. Gloria homini in Christi cuncta non mutata natura. *ibid.* 711. Homo Christo deus potest fieri, non superari. *ibid.* 518. Omnis homo proficit, nam esse & deperit, in Dei auxilio deservit. *ibid.* 591. Labores hominum, semper incerti. *ibid.* 418. Horum flucta contrarios fines habent. *ibid.* Cupiditas hominum, occulta cognoscere. *ibid.* 7. Vera hominis sapientia. *ibid.* 708. Donum hominis non est contentum. *ibid.* 250. Huius hominis proficit curatioibus ex Galeno. *ibid.* 331. Hominum vera potum diluvium non est contracta in centum viginti annos. 3. t. 315. 318. Homo non est infensibilis, sed solus Deus creatus est relinquitur ipsi liberum arbitrium in eligendo bonum, & vitando malum. *ibid.* 442. Ad hoc natus est homo, ut Creatorem suum intelligens, veneretur cum metu, & honore, & opere adoratum. *ibid.* 436. Colonus & hospes mundi hominem dicit, ut brevitate suae suum tempus, & brevis prolixioris aetatis abscessa, cuncta

que possidet, quasi ad alia profecturus aspicit. *ibid.* 412. Interior homo post quartum decimum pubertatis annum in nobis exoritur. *ibid.* 424. Insipiens homo futura nunquam cogitat, sed praesentibus & caducis, quasi magnis atque perpetuis delectatur. *ibid.* 425. Homines errore saeculi rapiti & turbine non intelligunt rationem peccatorum suorum, & in his exultant quae magis digna sunt punitu. *ibid.* 396. Non curandum quid de nobis loquantur homines. *ibid.* 446. Homo rationale animal desinit. 4. tom. 32. Homines omnes sunt naturae sui Dei, sed virio suo efficiuntur alieni. *ibid.* 18. Primum tempus humanae sapientiae, quando egredimur pueritiam, & ad rationalem venimus aetatem. *ibid.* 77. Haec aetas mane appellatur in Scripturis. *ibid.* In hominibus tricesimus annus, in iumentis tertius est robustissimus. *ibid.* 187. Omnes homines, quos narrat Historiae, qui nihil reputati. *ibid.* 492. Homines de uno proposito transientes ad aliud. *ibid.* 325. Omnis homo tibi videtur iustus. *ibid.* 3494. Mores eorum in diversis animantibus monstrantur. *ibid.* 259. Jumenta vocatur saeculo dediti. *ibid.* 404. Vilis hominis per mortem sentitur. *ibid.* 127. Fragilitas ejus ac perperam nobilitas seculo comparatur. *ibid.* 482. Fortitudo etiam sine Christo, imbecilla reputatur. *ibid.* 955. Quantum Dei auxilium, & quam fragilis natura humana. *ibid.* 1006. Prona est ad extinctionem sui humana perversitas. *ibid.* 853. Dimittit Deus hominem voluntari suae, quare? *ibid.* 969. Dismittuntur qui perferant in hominem iustitiam predicant. *ibid.* 999. Anus delicta consingens, posse hominem esse sine peccato. *ibid.* 957. Silvestres quidam homines. *ibid.* 175. Homines, qui non sunt. 5. tom. 911. Imago Dei in homine facta in creatura, similitudo in baptismo. *ibid.* 331. Duo interiores homines. *ibid.* 921. Homo, ubi persona non ponitur, pro quolibet homine sumitur. 6. tom. 761. Fugit Homo a Deo. *ibid.* 399. Hominem insensibilem & peccatorem. 4. tom. 411. Crudelitas eorum. *ibid.* 129. Hominis formatio in utero per novem menses. 7. tom. 466. Homo interior & exterior. *ibid.* 625. Interioris hominis membra. *ibid.* 563. Solutio quaestionis, quare Deus hominem non fecit ex necessitate bonum & rectum. *ibid.* 756. De toto genere hominum, singulari numero disputat. *ibid.* 452. Homines relictum bonum habentes etiam apud adversarios. *ibid.* 721. Hostia placabilis. Deo hominum salus est. *ibid.* 75. Per homines & jumenta, qui intelliguntur. *ibid.* 480. Humana fragilitas confectio majoris gloriae ferre non sustinet. *ibid.* 131. Quid conveniat omnibus humanae vitae rebus. *ibid.* 715. & sequi. Hominibus in-

gulis duos Angelos asserere. *ibid.* 220. Hominum iudicium fallax. *ibid.* 220.
Honestate multa sunt re, nominibus autem turpia, & vicissim. 4. tom. 550.
Honor fumpus pro elemosyna, vel pro munere. 1. tom. 904. Ubi non est honor, multa sequuntur incommoda. *ibid.* 33. Quomodo clarus honor, vilesit in turpis. *ibid.* 398. Non timere ad honores, sed pro Dei fide eos revipendere. *ibid.* 691. Totus orbis quibus honoribus plenus est. *ibid.* 398. Honor in Scripturis, quid? 7. tom. 110.
Honore Praepositos, non autem sperare in eis debemus. 6. tom. 518.
Honorius & Arcadius principes religiosissimi. 1. t. 913.
Horae canonicae. 1. 121. 686. 712. 691.
Horatius nihil habet commune, cum Plautio. 1. t. 114. Quid praecipit interpreti. *ibid.* 309. Praeclatum Horatii dictum. *ibid.* 206. Horatii carmina. *ibid.* 17. 24. 283. 506.
Horatius iridet appetitum ciborum. 2. tom. 324.
Hordei farina cur potationis ratione adjuncta. 6. t. 342.
Hormiculus, torques, vel monile. 3. tom. 515.
Horologii Achaz gradus quomodo arte mechanica constructi. 4. tom. 469. & sequi.
Horrii, ubi habitaverint. 6. tom. 364.
Horrii & suadere quomodo differant. 1. tom. 36.
Hortensius oratio in paterno sinu coelitus. 1. tom. 682. Hortensius maritus Marci. 2. tom. 312.
Horti Adonis. 4. tom. 723.
Horrorum delicias locus Theophrastus praebat, irrigatus fontibus Siloe. 3. tom. 300.
Hostia. Vide Ofanas.
Hofee. Vide Ofee.
Hospitalitatis commendatio & officia. 2. tom. 546. Hospitalitatis officium aliud esse debet in Episcopo, aliud in Laico. 7. tom. 701.
Hospites non levi sermone summissis labijs invitamus, sed toto mentis ardore tenemus. 1. t. 942. Cum haec nostro sese offerunt. *ibid.* Quid timeamus in Hospitum receptione. 2. t. 516.
Hostem, dum parvus est, interfice. 1. t. 92. Hostes an fraude decipiendi. 7. tom. 194.
Hostiam mutum qui obulerit, facilegii reus est. 1. tom. 684. Testis vult Dominus hostiam vivam, placentem Deo. *ibid.* 796.
Hostias & victimarum immolationem cur Deus quaesierit. 2. tom. 21. Hostiz humanae Saurio immolat. *ibid.* 544. Hostiarum pellicibus incubantes, ut foeminae suura cognoscere. *ibid.* 774. De Hostiis quomodo acciperent sacerdotes. 6. t. 949. & sequi. Eorum allegoria. *ibid.*

Hulli Patriarchæ expositio ex Origene referat. 2. t. 469
 Humanæ vitæ miseria. 1. t. 1057.
 Humanarum rerum varietas, nihilque stabile. *ib.* 342. Humana dies quid. *ibidem* 886. Humanæ conditionis fragilitas. 4. tom. 473. & 5. t. 72. &c. Humanæ hostiæ Saturno immolatæ. 4. t. 544
 Humerus opus significat. 6. t. 65
 Humilior quanto quis, tanto sublimior est. 1. tom. 396. Minimus inter omnes, omnium fit. *major*. *ib.* 692. Quanto plus aliquis fe deiecit, tanto magis a Christo suble-
 vatur. *ib.* Nec satis religiosi velimus videri, nec plus humiles quam necesse est. *ib.* 111. Quantumquæque te deieceris, humilior Christo non eris. *ib.* 404. Deus humiles & despectos erigit in regnum. 2. tom. 779
 Humilitas virtus Christianorum. 1. tom. 210. Commendatur. *ib.* 36. Falsa viteur. *ib.* 112. Per ima gradientes, ad summa scandimus. *ib.* 210. Minimus major agnoscitur, & Humilitas sublimitate in-
 auit. 2. tom. 759. Deus potentes humilitate commutat. *ib.* 779. Per Humilitatem ascendimus in cæ-
 lum. 4. tom. 251. Humilitas, af-
 fectat quæ. *ib.* 687. Humilitas quæ laudem non meretur, in quo poli-
 ta. *ib.* 693. Humilitas cordis com-
 menderat. 5. tom. 842. Atrogans
 mens offendit Deum, Humilis ad
 misericordiam provocat. *ib.* 522.
 Quantoquæque studio ad altiora
 tendimus, in inferioribus nos pu-
 temur collocatos. *ib.* 530. Quo
 quis sublimior fuerit, debet time-
 re, ne corruat. *ib.* 160. Humilitas
 inter virtutes præcipua. 6. tom.
 431. Spe hæreditatis Dominicæ as-
 cendit. *ib.* 697. Humilitas nascitur
 ex fragilitate conditionis nostræ.
 7. tom. 605. Residet in mente.
ib. 607. Pauperas spiritus, Humi-
 litas. *ib.* 23. Ad culmen virtu-
 tum humilitate venit. *ibid.*
 157
 ex Humorum siccitate, quid nascitur.
 2. t. 794
 Hunni eruperunt in Orientem. 1. t.
 464. Juxta Herodotum viginti an-
 nis Orientem tenebant capivum, &
 ab Ægyptiis atque Æthiopiis an-
 nuum exegerunt vectigal. *ibid.*
 Difeunt Palæstrin. *ib.* 679. Hunni
 vefcuntur femurdis carnibus. 2. t.
 334
 Hiram. *Vide* Hiram.
 Hyæ nhina sacra nocturna. 2. tom.
 300
 Hyacinthus lapis pretiosissimus. 1. t.
 366. Hyacinthus in velibus Ponti-
 ficis a Philone regi comparatur. *ib.*
 Cæli habet similitudinem. 5. tom.
 17
 Hyænz fel restituit claritatem oculo-
 rum, & sterus purida curat. vul-
 nera. 2. t. 331. Hyænz natura. 4.
 t. 928. Hyæna animal noxiom ca-
 daveribus corporum mortuorum
 vivens. 4. t. 928
 Hydræ Fictio. 2. t. 947

Hydra mulorum capivum. 2. tom.
 37
 Hyems militibus agenda sub pellibus.
 1. t. 29
 Hyginus scriptor de viris illustribus.
 2. t. 821
 Hylas famulus S. Melanie. 1. tom.
 10
 Hymerius vir Prætextat nobilissime
 femine. 1. tom. 683. Patruus erat
 Eulochii virginis. *ib.*
 Hymnus trium puerorum non habetur
 in Hebræo. 2. t. 527. Hymnus,
 quid. 7. t. 651
 Hypatius Consul. 2. t. 188
 Hyperbolice dicitur, quod aves, &
 parietes nuntiant, quæ audierint
 nobis loquentibus. 3. t. 479
 Hypocritæ maculam non habere,
 aut pauciorum est, aut nullorum.
 2. t. 757. Hypocritæ emendata hy-
 pocritæ. 7. t. 404
 Hypocrita, quis? 4. t. 139. & 7. t.
 32
 Hypostasis quid in schola secularium
 literarum. 1. t. 49. Tres Hyposta-
 ses, quid? *ib.* 38
 Hyram Tyrii artificis nomen. 4. t.
 51

I

Jacob tantum necessaria deprecatus
 est. 1. t. 117. Spiritus prophetalis
 longe post futura prospexit. *ibid.*
 409. Ecclesia circa puteum Jacob.
ib. 703. Jacob benedictiones Paris
 artificis impetravit mendacio. 2. t.
 475. Quando nomen Israel sortitus
 est. *ib.* 269. Pugnat cum Angelo
 sub figura hominis. *ib.* 178. *Re-*
distinus Dei nominatur. *ib.* Non
 audent ad fratrem reverti, nisi ro-
 boratus Dei auxilio. *ib.* Jacob pro-
 bat se hominem lugendo morte
 filii sui Joseph. *ib.* 731. Jac-
 cob quare dictus sit Israel. 3. tom.
 357. Jacob & Ephraim rapuerunt
 primogenita. 4. t. 1063. Jacob du-
 ra persequi est pro una filia. *ib.*
 865. Quo sensu dies ejus, parvi
 vocantur & pessimi. *ib.* 982. Jacob
 unde Israelis, & Directi nomen
 accepit. 6. tom. 156. 551. 552. Ab
 Angelo confortatur ne timeat Esau.
ib. 142. Idem typus Christi. *ibid.*
 de Jacob luctatione quid dicitur.
 7. t. 572
 Jacobus & Joannes nimium ferventes
 absque errore non fuerunt. 2. tom.
 759. Duo Apostoli Jacobi nomine.
ib. 219. Laudatur Jacobus frater Do-
 mini. *ib.* 829. 301. Ejus sanctitas
 & virginitas commendata. *ibid.*
 Soli Jacobo licentia erat ingredi
 Sancta Sanctorum. *ib.* 829. Josephi
 testimonium de illo. *ib.* 831. Pus-
 timorum auctorum testimonia de
 eodem. *ib.* Jacobus Titulum usque
 ad obliuionem Titi & ultimam Ha-
 driani, notissimum habuit. *ib.* 833.
 Falsa quorundam opinio de loco
 ejus sepulture. *ibid.* Mater Jacobi
 Minoris, quæ? *ibid.* 219. Diversis
 nominibus donatur. *ib.* S. Jacobus
 præcipuus de Templo. 6. t. 692.

Jacobus capite truncatus. 7. tom.
 155. Jacobus specialiter frater Do-
 mini appellatus est. *ib.* 396. Lau-
 datur. *ib.* Præfuit Ecclesiæ quæ pri-
 ma ex Judæis credidit in Christum
ib. Sanctitas ejus. *ib.* 397. De Tem-
 plo fuit præcipuus. *ib.*
 Jactantia feminaria. 1. t. 324
 Jaddus Pontifex, ejus ætate Alexan-
 der M. venit Jerosolimam. 5. t.
 685. & 569.
 Jamblichus Philosophus commen-
 tatus est in dogmata Pythagoræ. 2.
 tom. 555
 Janus Templi Jerosol. sponte refe-
 rat ante urbis excidium. 4. t. 601.
 Janus Templi de Juniperis factus.
 5. t. 161
 Janus clausis ingredit, contra natu-
 ram est solidorum corporum. 1. t.
 717
 Januarius, hiberni frigoris commu-
 principium. 5. t. 341. Unde la-
 dictus. *ib.* Januarius noster quæ-
 Judæorum mensi respondet. *ib.*
 6. Januarius mensis unde sic dicitur
 7. t. 813
 Japhet Orientalium nationum auctor.
 4. t. 817
 Jarbas Rex Lybiæ Didonem petivit in
 conjugium. 1. t. 906. & 2. tom.
 310
 Jarcas in throno sedens aureo, & po-
 tans de Tantalii fonte, docebat de
 natura, moribus, ac fideiæ cursu.
 1. t. 71
 Jansonis & Papifici altæti quo. 741.
 435. In ea quid legit Hieronymus.
ibid.
 Jaspis lapis. 1. t. 371. Jaspidium mul-
 ta genera ubi inveniuntur. 4. tom.
 638
 Java urbs Mortuo mari imminet. 4.
 tom. 186
 Javan, a quo Jones. 5. t. 311. Javan
 etymologia. *ib.* 316
 Iberia, Hispania dicta ab Ibero fluvio.
 4. t. 817
 Ichabod quid significet. 1. tom.
 395
 Ichthyus, sive piscis mysteria. 1. tom.
 236
 Ichthyophagi, qui? 2. t. 334. Quo
 alimento viciant. *ib.* 335
 Ida, Phrygiæ mons. 4. t. 639
 Idææ Simulacrum in vado Tiberis. 2. t.
 307
 Idioma Apostolicum. 7. t. 754
 Idola, & Idolis servire, quid? 1. t.
 31. Eorum servitus in vitis, &
 peccatis. *ib.* Idolum unusquisque
 quæ id quod diligit. *ib.* 96. Idola
 dicuntur primum fabricata tempore
 Enos. 3. t. 312. 315. Idola imagi-
 nes sunt mortuorum. 4. tom. 461.
 Eorum fabricatio. *ib.* 497. Ex quo
 ligno sunt. *ib.* 489. Varia con-
 genera notantur. *ib.* 444. 911. A-
 pothra ad Idola. *ib.* 504. 505.
 Post adventum Christi omnia con-
 cecuerunt. *ib.* Futura non prædix-
 erunt. *ib.* Eorum responsa erant
 ambigua. *ib.* Quare comparata sal-
 pi & vesperilionibus. *ib.* 42. Pro-
 pheticus sermo super irrisione
 eorum conuertitur. *ib.* 527. Hinc imi-
 tabantur Israelitæ. *ib.* Idolorum
 ori-

origo. 6. tom. 24. Idola gentium quæz *ib.* 207. Idolorum denominatio, quæ in Ægypto adoravit Judas. *ib.* 240. In idolis quod reputatur. *ib.* 250. Idolum chthonio nuncupatur. 7. tom. 105. Idola habent continentia. *ib.* 538. Idolis similes, qui faciunt & adorant ea. *ib.* 283. Idololatraz quatenus in lapide conuerſa. *ib.*

Idolum quid. 6. t. 227. & seq.

Idololatraz subtiliter et arte magica. 1. t. 570. De idololatraz errore omnes non venimus. *ib.* 296. Idolatraz Alexandria, quanta? 2. tom. 7. Describitur verus confuetudo Idololatraz in Ægypto. &c. 4. tom. 723

Idrus, mons. 7. t.

Idumæa politæ Gsbalene dicta. 1. t. 696. Idumæa interpretatur *sanctuarium*, vel *terrena*. 2. tom. 772. Sub idumææ nomine semper Romanos denotari exultant Hebrei. 4. t. 217. & seq. Idumæa montana. 6. t. 371. Palæstina vicibus. *ib.* 369. Idumæa vergit ad Australem partem. *ib.* 235. Hæc provincia Themam, Saron, & Nægo dicitur. *ib.*

Idumæorum regio quæ. 6. t. 370.

Idumæorum regum listæ nomen. *ib.* Idumæi Judæi Romanis censentur. *ib.*

Iechonias Domini præparatio interpretatur. 6. t. 995. Iehoz nepos. *ib.* 989. Iechonias Iehonathas. 6. t. 836

Iedar, sedes volapraus, concupiscentiarum & libidinis. 1. tom. 355. & 5. 10

Iehu rex sanguinolentus. 6. t. 64. Ithu sanguis Nabot. *ib.* 7. Ithu Domus subversio. *ib.*

Ieiunium tempore a vino & carnibus abstinentium est. 2. tom. 619. Ieiunium non perfecta virtus, sed ceterarum virtutum fundamentum est. *ib.* 988. Mollia ieiuniorum frena. *ib.* 688. Traditio Ecclesiastica de solvendo illo. *ib.* 120. Observatio legis Dei, ieiuniorum præcepta decorat. *ib.* 623. Et quædam ieiuniorum, quod & quæ sit? *ib.* 266. In eo quod vincimus? *ib.* 185. Ieiunia sunt moderata, quæz? *ib.* 266. 687. 936. 788. Supplicia ieiunia venturum. *ib.* 266. Longa & immutata ieiunia damnantur in teneris ætutibus. *ib.* 689. Docet historia Danielis appetere & honorare ieiunia. *ib.* 618. Commemora ac ieiunium redimitur, citius. *ib.* 616. Providendum est, ut quos fuerint de paradiso expulsi, reducat esuries. *ib.* 696. Nihil est grande, simulare ieiunia, possessio non rediunt abundare, & vile iactare palatium. *ib.* 319. Ieiunia postponuntur parcimonie. *ib.* 289. Nihil prodest biuo transire transillum, vacuum portare verbum, si compeñserit fœritas. ieiunium. *ib.* 100. Sint quotidiana ieiunia, & selectio facietatem fugiens. *ib.* 41. Ieiunium a Deo rejectum. 180. Multorum habebunt de ieiunio libri, ad quos remittit Hieronymus. *ib.* 988.

S. Hier. *Idumæa Gen.*

Ieiuniorum commendatio. 2. tom. 348. 349. & seq. Sanctificatio. *ib.* 353. Ieiunium Christianorum Christus sanctificavit. *ib.* 352. Solvitur die Dominico & in Pentecoste. *ib.* 180. Per ieiunium possunt redire in paradysum. *ib.* 348. Ieiunium, quadraginta dierum non patitur natura hominum. *ib.* 443. Qui quadraginta diebus potest ieiunare & vivere, æternum tempore poterit absque elca & potu vivere. *ib.* 444. Ieiunium dies solennes Dominus nobis reliquit. 4. tom. 689. Ieiunia & preces quando proficiunt. *ib.* 940. Ieiunium verum & falsum in quo posuit. *ib.* 687. Ieiunium nostrum non sit lucrum marisupii. *ib.* 691. Afflictionem & humilitatem habet animæ. *ib.* 690. Illud a Deo recipitur quod non habet ortum bonorum operum. *ib.* 21. Ieiunius & vigiliis Deus recitendus. 5. t. 661. Ieiunium Manichæi, Hæreticum, maximeque En-craticorum fœritate & ebrietate deterius est. 6. t. 180. Ieiunia quære insituta? 7. t. 457. Vide Abstinencia, Continentia, Cibus.

quæ ieiunias, Ieta sit facies. 1. t. 110. Sic debes ieiunare, ut non palpitet, & respirare vix possis. *ib.* 988. Ieiunantes multo plus accipiunt quam offerunt. *ib.* 1020. Ieiunantes quomodo peiores non ieiunantibus. *ib.* 121. Non statim qui Ieiunas, Deo ieiunat. 2. t.

Iephre recensetur in catalogo iustorum. 1. t. 236. Quare in hæc enumeratione ab Apostolo ponitur? *ib.* 797. Iephre inter viros Sanctos numeratus, licet fuerit meretricis filius. *ib.* 439. Arguitur temerarij voti. *ib.* 275. Iephre sacrificium non placuit Deo, sed animus. 4. t. 807. Ieremias sanctificatus in utero. 1. t. 128. Ieremias uxorem non duxit. *ib.* 104. Cur prohibetur uxorem ducere. *ib.* 910. Plangit populum penitentiam non agentem. *ib.* 593. Nonnulla proferuntur ex nomine Ieremie quæ sunt Zacharie. *ib.* 310. Ieremias sanctificatus in utero. 2. tom. 772. Fuit virgo & Propheta. *ib.* Timet impium regem. *ib.* Carcerem reformidat, cui paratus erat paradysus. *ib.* In typo Christi Propetia gentibus mittitur. *ib.* 477. Ieremias prærogative, quæ? 4. t. 999. Ieremiam & Baruch imminetent Ægypti captivitatem morte vitæ. Hebrei dicunt. *ib.* 405. Ieremias, natiuitatis tempus quomodo Hebrei supputant. *ib.* 982. Suspicantur quidam, ante conceptionem eum extinxisse. *ib.* 837. Ejus prudentia, humilitas, & patientia. *ib.* 1038. Ieremias, & Ezechiël eadem, & eodem tempore prophetauerunt. *ib.* 1053. Quantum similes in verbis, tantum in iustitate sensum prouidissimus. *ib.* Opus Pseudopropheta magis quam se vera dicere. *ib.* 1037. Sacerdotes crudelis in eum per inuidiam sanctitatis. *ib.* 1027. Ieremias & Ezechiel eadem, & eo-

dem tempore prophetauerunt. 5. 116. Ieremias quando orsus est propheta. *ib.* 623. Ieremias ab uero factus. *ib.* 791. Ieremias a cubilibus propheta. *ib.* 843. Ieremias Prophetæ eximius. *ib.* 746. Ieremias quo tempore prophetauerit. *ib.* 745. Ieremias figura Christi. *ib.* 747. 844. Pleraque ad Ieremiam dicta Christo conueniunt. *ib.* 747. Differentia Ieremiam, inter & Isaiam. *ib.* 792. Ieremias Lamentationes in Ioliam scripsit. 6. t. 994. Ieremias Liber Apostolus. 7. t. 104

Ieria Index regio. 3. t. 322 Jericho, in cuius subuerſione, mundus subuersus. 2. t. 271. Jericho, prima, secunda, & tertia. 3. t. 230. 231. Jerichontini fluxui sacramentum. 5. t. 590. In Jericho multi thronos. 7. t. 157. Ierusalem triplici nomine donatur. 1. t. 202. 606. Interpretatur. *ib.* 101. Ab Ælio Hadriano, Ælia nominatur. *ib.* 696. Ierusalem fulbilior cunctis Iudææ civitatibus. *ib.* Maledicta terra nominatur, quod crucorem Domini hauriret. *ib.* 205. Ex hoc inferunt eam dicendam esse benedictam. *ib.* Dicitur Athenæ Christianiorum. *ib.* 206. Peregrinationes in Ierusalem commendantur. *ib.* 211. Earum frequentia & antiquitas. *ib.* 206. 211. 322. Monachorum examina, quæ non videntur Ierusalem. *ib.* Non Ierusalem fuisse, sed Ierusalem bene vixisse, laudandum est. *ib.* 319. Ierusalem multo peior subuerſa Ierusalem propter necem Jacobi. *ib.* 831. Ierusalem ipsa est, quæ & Salem. &c. 3. tom. 141. Ierusalem in tribu Benjamin sita est. 4. tom. 881. In sexcentis montibus edificata. *ib.* 570. Dicitur civitas sanctuarium. *ib.* 601. Sola in orbe terrarum legem accepit. *ib.* Sion & Ierusalem intelligitur in Scripturis quatuor modis. *ib.* 609. Idololatraz deditur. *ib.* 668. In Ierusalem, & Samaria eadem sunt idola ac in Gentibus. *ib.* 144. Sodoma collectio Ierusalem iustitiaz nomen accipit. *ib.* 873. Omnia domonia in ea habitale dicuntur. *ib.* 445. Quomodo meretricis & adultera. *ib.* 673. Sedirio Ierusalem in tres partes diuisa fuit. *ib.* 52. 804. Romani, Galli & Hispani a Deo vocati ad oblationem ejus. *ib.* 87. Post annos quadraginta duos Dominice Passionis cepit. *ib.* 93. Ierusalem & Templi euerſionem propriis oculis videbat Hieronymus. *ib.* 17. Extrema solitudo ejus describitur. *ib.* 444. Non ita percussa, sicut percussit Christum & Apostolos. *ib.* 364. Ælia dicitur ab Ælio Hadriano. *ib.* 4. t. 996. Ierusalem in medio mundi sita, Propheta reſatur. 3. tom. 49. Paulum gloria Domini recedit de ea, & quomodo. *ib.* 112. Impietates ejus, quanta? *ib.* 271. Multo scelerosiora peccavit, quam Samaria & Sodoma. *ib.* 264.

779. In Capite XVI. Ezechielis sub persona adulteræ & meretricis exponitur. tom. 143. Lexa appellatur. *ibid.* 318. Templi & urbis Ierusalem subverio. *ibid.* 277. Ierusalem in innotibus sita. 6. tom. 23. Tribus nominibus appellatur. *ibid.* 361. Eius ingratitudo. *ibid.* 49. Tradita Romanis exercitibus. *ibid.* 316-694. Ierusalem, metropolis civitas Iudæorum. 7. tom. 400. Dicitur Civitas sancta. *ibid.* 228. Tres factiones seditionis in Ierusalem. *ibid.* 196.

Jesul zelotypus est. 1. tom. 108. 109. Jesus Imperator credentium. 7. tom. 234. Interdum Deum Verbum, & hominem separatim significat. *ibid.* 623. Christus & Jesus quid differant. *ibid.* 125. Sunt vocabula assumpta hominibus. *ibid.* 724. Jesus nominis excellentia. *ibid.* 286. Jesus quatenus fordidatus. *ibid.* 286. Jesus quomodo crecebat & confortabatur. *ibid.* 302. Jesus qui habet. *ibid.* 304. Jesus ubi, & quomodo querendus. *ibid.* 287. Vide Christus.

Jesu Nave, typus Domini in gestis & in nomine. 1. tom. 276. Quo sensu Ecclesie, cælestique Jerusalem spiritualia regna describit. *ibid.* Jesu Nave cultus commendatur. 2. t. 279. Jesus filius Nave typus Salvarioris. 6. t. 741.

Jesul Josedech, typus Salvarioris. 2. tom. 328.

Jeshira habebat omnes habitatores Christianos. 3. t. 234.

Jezrael significat Semen Dei. 1. t. 27. Vinea Jezrael, hoc est, Semen Dei. *ibid.* 1093. Jezrael filius, Osee. 6. tom. 6. Nomen civitatis. *ibid.*

Ignatius vir Apostolicus & Martyr, quid scribit. 2. t. 783. Testimonium illius nemo vitur ad auctoritatem. *ibid.* Utebatur Evangelio Hebræo. *ibid.* 865. Ignatius Martyr. 7. tom. 32.

Ignis æternus juxta Origenem. 2. t. 496. Igne peribunt omnia quæ certum sunt juxta Philophos. 4. t. 588. Ignis Spiritus Sancti sermo Dei. 6. t. 455. Per Ignem Ethnici filios suos transirebant, vel transire compellabant. *ibid.* 165. Ignis natura duplex. 6. t. 203.

Ignorantia furoris Domini punita. 2. tom. 738. Ignorantia esse peccatum probant Scripturæ. *ibid.* 730. *Ch. seg.* Testimonia novi Testamenti quibus ignorantia teneur in crimine. *ibid.* 741. *Ch. seg.*

Ignorantibus venia potest concedi. 7. tom. 422.

Ignora nonnunquam miscula sunt. 2. tom. 544.

Ignis & Martis conditores Romæ genti. 2. t. 310.

Illium virgines ex more mittebant. 2. tom. 308.

Illecebre. Ibi vitiorum Illecebre sunt, ubi regmen putabatur esse virtutum. 3. t. 427.

Illusiones nocturnæ ab inimico. 5. t. 689.

Imago quædam in templo suspensa ab Epiphania discinditur. 1. tom. 253.

In Imaginibus Tyranni obtruncati mos servatus. 6. t. 659.

Imaginem cælestis gerit anima nostra ex creatione, & per penitentiam: imaginem vero terrestris per peccatum. 5. tom. 865. Nullus hominum quicquam imaginem non habet, sive sanctitatis, sive peccati. *ibid.* 86.

Imber subitus & nimis in preceptis atva subvertit. 1. t. 239.

Immaculati in via qui finit. 1. t. 952.

Immiteriticos non exaudiuntur. 6. tom. 466.

Immolatio humanarum hostiarum, & liberorum ad Saturni, religionem pertinuit. 4. t. 544.

Immortalitas ab incorruptione in quo differt. 1. t. 800. *Ch. seg.*

Immundi omnes sunt. 2. tom. 760.

Immundus in animis qui dicitur sit. 6. tom. 761. Immundus nihil mundum. *ibid.*

Impare numero Deus gaudet. 6. t. 738.

Impatentia nescit modum. 1. t. 199. 202. Eius effectus notantur. *ibid.* 125.

Impatentia humana in disceptationibus designatur. 6. t. 603.

Impeccantiæ perpetuas soli Deo reservatur, & Christo. 2. t. 755.

Imperativus modus pro Operativo in Scripturis interdum ponitur. 3. t. 505.

Imperatorum multorum diverse mortes. 1. tom. 343. Paratas ad prelium acies, strictosque mucrones, sermo Imperatoris accendit. *ibid.* 397. Imperatores Romani iugo Christi colla submunt, & ejus Ecclesiam sua auctoritate defendunt. 4. tom. 725. Imperatorum statue adorant. 5. t. 638. Imperatores impia Deo puniunt. 6. t. 659. Imperatores Romani ex subjectis gentibus insignia nomina reportarunt. 7. t. 746. 747.

Imperitium docet Apostolus, quod nos homines putabamus perfectum. 2. t. 708.

Imperiale scripturum. 2. t. 546-547.

Imperitia vitium familiare. 1. t. 236.

Imperitia causa est malorum omnium. *ibid.* 573. Venia conceditur imperitix. *ibid.* 221. Imperitia prociæ quo denotatur. 2. t. 563.

Imperitius foris accular imperitiam suam, dum scribit. 2. t. 564.

Imperium singulare constitutum est. 6. t. 477.

Impietas ad quos pertinet. 2. 724. Impietas & iniquitas in quo differunt. 4. t. 880. Grandis impietas, non solum cavere, sed nec intelligere vel lepe peccata, &c. *ibid.* 886.

Impi infirmatibus sepe non corripunt, quam Sancti miseris, & egestate torquentur. 1. tom. 409.

Impius in quo differt ab iniquo. 2. t. 729. Sine lege impius est. *ibid.* 725.

Impius in perditionem sunt preiudicati. *ibid.* 724. Impius, quis? 4. t. 346. Aliud est esse impius, aliud peccatorem. *ibid.* 386. Impius iterum populum ad ruinam. *ibid.* 418. In interitio impiorum voluntas & imperium Domini compleitur. *ibid.* 1023. Impi qui non credunt, traditi gladio sempiterno.

ibid. 1022. Comparatur maritum quam quiescenti. *ibid.* 584. Impius se abscondit a facie Dei. 5. t. 869.

Impii seminant triticum, & merine spinas. *ibid.* 809. Impiorum res prosperæ in hac vita. *ibid.* 818. Impiorum multitudo ad nihilum utilis est. 6. tom. 102. Eorum itupor. *ibid.* 734. Cur Impii super jultos prevalant. *ibid.* 602. 603.

Impenitentia lorum crimen est quod veniam consequi non potest. *ibid.* 1004. 1007.

Impenitens provocat ad itacandam judicantem. 1. t. 1057. Nulli repugnat Deo, quam cor impientis. *ibid.* & 2. t. 641.

Impolitio manuum consensu totius orbis vim precepti obtinuit. 2. t. 150.

Impossibile impossibile comparatur. 2. t. 603. 757. Deus quam impossibilita pro difficultate, nimis præcipisse viderit. *ibid.* 758.

Impossibilitas autem est, quæ sit contra temerem, & invidet descendit non vacat supplicio. 4. t. 884.

Impostulorum mos juxta Justinianum. 2. t. 29.

Imprecatio. Ecclesiæ imprecatio male his qui habent timorem Dei, & optat ne diu differatur pena. 3. t. 455.

Impudentia apud ignorantes quandoque veritas, & furor constantia putatur. 1. t. 537. Impudentia malevolentia, & livor nutrit. 2. t. 180.

Inanes unde dicuntur. 5. tom. 155.

Incantatores & incantatio in bonam partem interdum accipitur. 4. t. 52.

Incantatores, magi, & malefici quid differant. 5. tom. 627. Incantatorum studium apud Chaldaeos. *ibid.* 553.

Incarnationis mysterium totum exponitur. 4. t. 155. 1059. Eius effectus, quis? *ibid.* 1250. Incarnationis Mysterium. 7. t. 743.

Incellus species. 5. t. 254.

Incolatum, & habitatorum terræ discernim. 6. t. 35.

Incontinentes adolefcent quidam quomodo a Patre monasterii servatus. 1. t. 941.

Inconstantia fidem non meretur. 2. t. 472.

Incerta nunc omnia apud homines, & utrum per amorem Dei sustineant, ut Job, an per odium, iuxta plurimum peccatores, nunc habetur incertum. 3. t. 457.

Incursumus & immundi, quis? 4. tom. 601.

Increduli pro divitiate meritorium diversæ passuri sunt. 4. t. 33.

Incubi spiritus. 2. t. 7 & 4. tom. 175.

Indi plurimas uxores habent. 2. tom. 311. Apud eos lex est, ut uxoretissimus cum viro defuncto coeuret. *ibid.* De istem quid legitur. *ibid.* Indi, Perse & Babylonii quid tacebant. 7. t. 123.

Indix regna opulentissima. 1. t. 271. Per Oceanum vix anno perpetuo ad Indiam pervenit. *ibid.* 934.

de India per mare Rabram plura veniunt aromata. 4. t. 887
 Indifferentia, quæ nec bona sunt, nec mala. 1. tom. 750. Indifferentia quænam inter res huius sæculi. 4. tom. 159. Indifferentia sunt bona facula, quæ pro qualitate utentium variantur. 1b. 645
 ubi Indignatio, ubi nulla quies. 1. tom. 134. Indignatio unde? 7. tom. 636
 Indolorum prædicavit quidam Philosophus. 7. t. 621
 Indulgentia pœnitenti. 1. t. 228. Inconferentia nolite tribuere Indulgentiam. 1b. 596. Post Indulgentiam non est timenda iudicii severitas. 1b. 416. Indulgentia Principis quandoque fukinet calumniam reorum. 1b. 411. Indulgentia Principis. 2. tom. 375. Aliud est Indulgentiam inforti tribuere, aliud vigintiis præmia polliceri. 1b. 209
 Infamia stultum est frustra sustinere. 2. t. 409
 Infamia ignorat boni & mali differentiam. 1. t. 664. Infamia multa ad purum recedat. 2. t. 612. Infamium corpora, statim ut emittuntur ex utero, lavari solent. 5. tom. 146
 Infantes ætas quid timer? 7. tom. 447
 Infantes in primo nativitate fide oritur, nihil aliud faciunt quam deprecantur. 1. tom. 201. Salus infanum, inarum lucrum est. 1b. 684. Infantes interfecti crudelitate barbarum. 1b. 494. Infans manu tenera ridens verberat matrem. 1b. 902. Amet quod cogitur, discere, ut non opus sit, sed delectatio. 1b. 4. Carnum cultio sustententur, ne prius deficient pedes, quam currere possint. 1b. 685.
 Infantes nec possunt peccare, nec volum. 2. t. 805. Infantes a Baptismo non excluduntur. 1b. 804.
 Respondetur questionibus, quare Infantes tam cito moriantur. 1b. 658.
 Infans apud Hebræos respectu parentum omnis filius dicitur. 3. tom. 336. Romæ etiam omnes infantes filii appellantur. 1b. Infantes resurgunt in virum perfectum. 4. t. 1006. Infantes panisur involvantur. 5. t. 147. Solent etiam ab obsecratoribus sale committi. 1b. 147. Infantium recens natorum curatio. 1b. 4.
 Infelicitas magna a mulieribus dicere carmina lamentationis. 4. tom. 367
 Infelicitum non debemus insultare calumniari. 1. t. 687
 Inferre quid id unde dicitur. 1. tom. 334. Inferis mortuorum homines a Bestis immolari. 1b. 4.
 Inferus mortuis non expletur; sed quantum plures susceperit, tanto plures desiderat. 1. tom. 526. Non plures interire perire cum corpore, vel inferno rebus detinere ante adventum Christi. 3. tom. 416. Inferus sub terra est. 4. tom. 109. Inferum habere dicitur, licet non sit animal. 1b. 79. Locum suppliciorum & crucis, quæ est.

1b. 260. Dicitur Angelus iis preelle. 1b. 421. Inferni æternus ardor. 1b. 421. Sicut lacus aquas a se descendentes suscipit, ita infernus animas. 1b. 254. Infernus ultimus quid. 1b. 173. Profundum infernum significat, & excessum celos. 1b. 106. Infernus vocatur lacus. 6. t. 340. Infernus in medio terræ. 6. t. 408. Infernum inter & mortem quæ differentia. 1b. 152. Nullus ante resurrectionis diem ab Inferis, retrahetur. 1b. 347. Quidquid separat fratres, Infernus est appellandus. 1b. 152. Infernus in interiori parte terræ. 7. t. 613. De eo quaestio. 1b. 676. Porta Inferi. 1b. 124
 Infidels etiam obolo indiget. 1. tom. 281. Infidelium pater. Diabolus. 1b. 387. Incerta apud infidels sunt præmia futurorum. 1b. 979. Fidelis domus, unum sanctificat Infidelium. 1b. 628. Infidels nihil in mundo possidet. 5. t. 564
 Infirmatates & miseris diversæ hominum. 1. tom. 461. Non semper veniunt de peccato. 1b. 409. Infirmus ipsa fructum habet elemosynæ. 1b. 450. Infirmus duplicatur, si ad erogationem corporis accedat ægritudo animi. 4. tom. 15
 Longa infirmitate tabescere. Dei ira est. 1b. 987. Infirmus quæ prodest. 6. t. 690. Infirmatibus fratrum compatiendum est. 7. tom. 520
 Infirmus quidquid paritur, & nos pati possumus. 1. t. 402. Vultus ejus existimemus propria. 1b. Compatiendum est similibus nostris infirmis. 1b. 4.
 Ingenua parva non solum grandes materias. 1. t. 331. Ingenua liberaliter educata facilius verecundia quam metus superat. 1b. 397. Præclara ingenua, & mens plena virtutibus, in varium artium redundant elegantiam. 1b. 340. Non multum curandum, quid imperitorum rursusculi de ingenio nostro pœtiterent. 1b. 700. Imbecillitas corporis & animi minor, Ingenii æumen obtundit. 1b. 769. Ingenium docile laudabile est. 1b. 375. Ingenium oler quo fœnel sunt imbutum. 2. t. 486. Multi sunt quæ præclara Ingenua nobilitent. 1b. 327
 Ingratum hominum genus pro beneficiis acceptis. 3. t. 406
 Inimici oburgantes utiliores sunt, quam amici oburgare merentes. 1. t. 730. Inimici quousque diligendi. 1b. 537. Magnis inimicis circumdantur agnibus. 1b. 594. Inimicorum dilectio qualis esse debet. 2. t. 728. Non ira debemus eos diligere quasi consanguineos & amicos. 1b. 4.
 Pulchra interpretatio Pauli de illorum dilectione. 1b. 4. Levis est profeffum inimicum cavere, quam hostem latentem sub amico nomine suscipere. 1b. 539. Inimicus semper in iudiciis est. 1b. 783. Impugnati, nec victus recedit. 1b. Inimicus nodum in seipso querit. 1b. 409
 Inimicis utilis. 7. t. 506
 ubi iniquitas, ubi & indignatio. 1. t.

33. Iniquitas in quo differt ab impietate. 4. t. 820. Reverberio ab Iniquitate, est cogitare veritatem Dei. 5. t. 679
 Iniquus in quo differt ab impio? 2. t. 724
 In Injuriis non confidens quod hostis aereatur, sed quod re decet. 2. tom. 530. Injuria uxoris Levitic quo animo vindicare Israelit. 6. tom. 114. Injuria sustinere non tantæ virtutis, quantæ gratiæ injuriarum non facere. 6. t. 551
 Innocens quis? 1095. Innocentes mercedem habent causi sanguinis pro Christo. 4. t. 1075
 Iniquitas hominis, iudicium sanguinis est. 4. t. 438
 Innocentiam pressam malis non dolere difficile est. 1. t. 793. Innocentia perierat, si semper nequitiæ multa esset potentia. 2. t. 418. Nihil in homine tuum est, si Innocentia criminosa est. 1b. 4.
 Innocentes amicus Hieronymi. 1. t. 10
 Innocenti Pæpæ fides proponitur tenenda. 1. t. 592
 per Inopiam multi converuntur ad Dominum. 4. t. 324
 Iniquitas tendere, diaboli est. 2. t. 660
 Iniquitas declinande. 5. tom. 699.
 Iniquitas ad secula solennia Jerosolymam euntibus pollicetur. 6. t. 66
 Inventionem genera. 1. t. 940
 Inlicitam multo melius est simpliciter confiteri, quam impetire suæ alios heredes facere. 4. t. 998
 Infomum mediatio. 1. t. 65
 Instrumenta neci hominum concurrunt quomodo prosequuntur odio. 7. t. 377
 Insula Dalmatiae. 1. t. 337. Omnes inter Africam Italianique insulae quo rumore complexæ? 1b. 988. Insule in Scripturis, quid? 4. t. 508
 Insulsi unde vocantur Insulsi. 1. t. 143
 Insultandum non est his, qui Dei iudicio penis traditi sunt. 5. t. 110
 Interpretationis difficultas. 1. tom. 537. Ecclesiastica quid debet fugere? 1b. 235. Quod genus Interpretationis in Scripturis facis sequendum est? 1b. 753. Anxia irons, interpretur fæpe, quod nescit. 1b. 211. Quam aliis persuasent, sibi quoque insuper scientiam. 1b. 311. De Interpretatione quis facile iudicare non potest. 2. t. 527. Causa divetrum interpretationum. 1b. 476. Non debemus in Scripturarum interpretatione opinionumque pnos pro voluntate nostra conficere, sed unum disputationis servare textum & ordinem & eundem sensum. 2. t. 429. Simplex intelligentia Interpretatione non indiget. 1b. 427
 Interpretatio Historica hæret licere. 4. t. 176. Pia interpretatio ab Hieronymo non approbata. 1b. 195. Interpretatio periculosa. 5. t. 1. Et Interpretatio. octa. 7. t. 63. Repudiata. 1b. 143. Superfluitio Interpretationes cavende. 1b. 304. Interpretatio quorundam. 1b. 97
 Vide Expolitio.
 Interpretes sensum, non litteram sequi debent. 2.

genus continet. *ib.*
 Jobab idem, qui Job esse putatur.
tom. 365
 Joci Christianorum quomodo comparari esse debeant. *1. tom.* 151
 Jod & Vav sola distant magnitudine.
4. tom. 143
 Joci de quibus agitur? *1. tom.* 227. Joci
 hic promittit ad Tribum Juda perti-
 nent, non ad decem Tribus. *1. tom.* 166.
 Joci, id est, incipiens, verbi
 Joci. *ib.* 167. Quo tempore pri-
 sephus vivit. *ib.* 169
 Jorabab filiorum landev. *1. tom.* 936
 Scribitur. *1. tom.* 936. quod primi
 capite verum sustinuerunt. *ib.*
 Jorab Porus. *1. tom.* 696 & 2. tom.
 553.
 Jona interpretatur columba. *1. tom.* 273.
 Narratio suo passione Domini
 presertim. *ib.* 274. Mercedem ad
 postulationem revocat, & sub nomi-
 ne Ninive, faciem gentium nunti-
 at. *ib.* Jona in nulli mortis argu-
 gitor. *2. tom.* 785. Jona arguitur
 a Deo utrius est esse mendacium,
 quem Ninive ruinam. *4. tom.* 1037
 Jona quo fuisse capit. *5. tom.* 698.
 Jona Columbiani & Græciam
 fuit. *6. tom.* 716. Hebræorum tra-
 dicto est. Jonaem Serapione videri
 fuisse esse. *ib.* 390. Cur de sua elec-
 tione doluerit. *ib.* 392. 393. 423
 Arguitur a Deo. *ib.* 393. Typus
 Christi. *ib.* 387
 In Jona varia interpretatio ejusdem
 verbi, & 1. tom. 274. Interpretatio
 veteris fuit Jonaem dicens.
6. tom. 487. Jona ubi non prater
 suum voluim in veteri Testame-
 to fuit inventus. *ib.*
 Jotham medius inter David & Saül.
2. tom. 377
 Jona & Javan dicti. *4. tom.* 817. Jona
 ibi Orientales dicuntur. *5. tom.* 716
 Jona & Javan. *6. tom.* 716
 Jona mare. *4. tom.* 817
 Joppe opidium maritima Palestinæ.
1. tom. 1047. Joppe. *ib.* 106. *ib.*
 De Joppe ad Iudiam non potest
 navigari. *4. tom.* 411. Joppe portus
 Judææ. *6. tom.* 194. In montibus
 Joppe, in quibus Andronicus in-
 ventus fuit. *ib.*
 Jorabab filius. *1. tom.* 497. Quo
 iudicat. *2. tom.* 105. Myseria. *ib.* Jor-
 abab filius ortus & fontibus
 Jorabab, & in mare Mortuum
 intrat. *3. tom.* 139. Erumpit ex ri-
 vo Dan & Jor, quod fluvium si-
 gnificat. *ib.* 195. 230. Dan & Jor
 fontes Jordanis, unde & nomen
 accepit. *ib.* 328. In Jordanis litore
 quædam civitates nunc sunt. *4. tom.* 120.
 Jordanis quæ non habet. *5. tom.* 217. Juxta Jor-
 danem morantur Leonis. *6. tom.* 884
 Jordanis ortus, & nomen unde? *7. tom.* 122
 Josphar vallis. *1. tom.* 47
 Josphar in quo reprehenditur? *1. tom.* 1041.
 Josphar errore non casus. *2. tom.* 768
 Joci dec interpretatur iustus Domini.
2. tom. 772
 Josphi virgo fuit per Mariam. *2. tom.* 226.
 Cuius ejus fuit potius, quam

maritus. *ib.* Cur Pater Domini
 appellatur. *ib.* 209. Josphi quies-
 centis pater Christi dictus. *7. tom.* 303
 Josphi venditur, ut parentem pater
 & fratres. *1. tom.* 174. Iracundia
 in typo Salvatoris. *ib.* 727. Jo-
 sephus filius in Sichem sepulta. *3. tom.* 274.
 Ejus mansoleum in Sichem
 tempore Hieronymi cenebatur.
ib. 374. Josphi quo pretio venditus
 fuit. *7. tom.* 213. Virus Patriarcha
 Josphi paterfamilias erat, & con-
 stans. *ib.* 690
 Josphus, & Staceus Livius appella-
 tur. *1. tom.* 129. Vernaculus est
 Scriptor Judæorum. *ib.* 213. Duo
 ejusdem contra Appionem volu-
 mina. *ib.* 428. Libros ejusdem non
 transtulit Hieronymus. *ib.* 434. Jo-
 sephus inquit, Christus a Phari-
 saeis interfectum ob magnitudinem
 signorum. *2. tom.* 851. De eodem
 Christo Domino nostro ejus testi-
 monium. *ib.* Josphus Scriptor Hi-
 storiarum Melchiorum, quid fecit
 de passionibus? *ib.* 749. Nihil refert
 de cellulis LXX. interpretum. *ib.* 510.
 De Efigies multa refert. *ib.* 317.
 Duo ejusdem contra Appionem
 volumina. *ib.* Quid scripsit de Ja-
 cobi. *ib.* 101. Libri Josphi de ca-
 ptilitate Judæica bibliothecæ Ro-
 manorum traditi. *ib.* 851. Josphus
 scripsit de captivitate Judæica. *4. tom.* 706.
 Redarguitur. *ib.* 208. Error
 ejus notatur. *ib.* 288. Josphus om-
 nia Hebræorum gentium nomina
 exposuit. *5. tom.* 446. Josphus
 scripsit triumphos Vespasiani &
 Titi. *6. tom.* 171
 Josphus in quo dicitur. *1. tom.* 1041
 Josphus regis iusti tres filii. *4. tom.* 989.
 Josphus in peccatis populi pec-
 catoris mortuus est. *5. tom.* 438. Sub
 Josphi extremum regnum duarum tri-
 buum. *6. tom.* 676
 Josphus & Moys sepultura comparatio
 2. tom. 272. Josphus sepulchrum mon-
 stratur juxta Thama. *3. tom.* 223. 283
 Josphus iocatore prunorum suffocatus
 est. *1. tom.* 344. Joviani im-
 perium. *2. tom.* 236
 Jovianus Monachus scilicet revertens
 ad communem. *2. tom.* 303. Nomen
 id est de idolis derivatum est. *ib.* 384.
 Jovianus Epicureus simul &
 Stoicus. *ib.* 357. Nuptus prædi-
 cat, ut virginatui detrahatur. *ib.* 230.
 Vocatur Epicurus Christiano-
 rum. *ib.* 127. Vita sermonis ejus-
 dem. *ib.* In commune hostis est
 Jovianum. *ib.* 380. Sententia Jo-
 vianini de casta Romæ & in Afri-
 ca. *ib.* 751. Baillides transformatur
 in Jovianum quasi in Ephor-
 bum. *ib.* 380. Auctoritas Roma-
 næ Ecclesiæ fuit damnata. *ib.* 389
 Jovianini reprehensio confutatur.
4. tom. 951
 Jovis simulacrum in Christi Refur-
 rectionis loco positum. *1. tom.* 321
 Jovis idolum, qui quondam tem-
 plum Dei erat collocatum. *4. tom.* 37.
 Jovis simulacrum ab Hadriano
 usque ad Constantinum, in loco

Refurrectionis Christi fuit. *1. tom.* 118.
 Jovis simulacrum itans in Tem-
 plo. *5. tom.* 711. Jovis simulacrum.
7. tom. 701. *ib.* Jovis simulacrum.
 Jovigenia virgo, facinus adversos
 peravit ventus. *2. tom.* 395
 Ira Leonis periculi paratim imponit.
1. tom. 193. Ira viri de pericula
 ante procedit. *2. tom.* 747. Ne-
 mo carere potest ira. *ib.* Jultitia
 est, iram celeri promptitudine miti-
 gare. *ib.* Tuius est, iram Leonis,
 quam hominis fulminare. *ib.* 47
 Ire pro correptione & eruditione
 in mores posita. *3. tom.* 439. Ira
 semper junda superbia est, & sap-
 iens, si irascenda sit, irascens ar-
 guitur. *ib.* Ira tunc & recens,
 quam avertit dolor, facilius sedan-
 tur, & potest auferri. *ib.* Irascen-
 dum & nobis, si quando peccamus,
 irascendum & alijs, quia per tri-
 stitiam vivis melior facimur. *ib.* 437.
 Ire natura. *6. tom.* 123. In
 fabricatione simulacra offenditur ma-
 gnitudo iræ. *ib.* 289. Ira quid? *7. tom.* 636.
 Ira duplici nomine do-
 netur. *ib.* 628. Duplici quoque mo-
 do definitur. *ib.*
 Ira Dei materiam habet, non in Do-
 mini voluntate, sed in nostris vir-
 tutibus. *4. tom.* 776. Ira Dei quando-
 que intelligitur Diabolus, & pesti-
 mi Angeli, qui mittuntur ad ple-
 ctiendos, qui iradigni sunt. *5. tom.* 537.
 Ira Dei necessaria. *ib.* 879. Ira
 Dei magna est, non irasci. *ib.* 168
 Aut iras, aut nullus est, qui ira
 Dei non sit dignus. *6. tom.* 440
 Bruta iram Dei sentiunt. *ib.* 676
 Ira Dei mensuras habet. *ib.* 635. Ira
 Dei omnem creaturam passura. *7. tom.* 283
 Iracundus, quis? *7. tom.* 659. Ira-
 cundus & iratus in quo differunt.
ib. 707
 Irasci hominis est, injuriam non fa-
 cere Christiani. *1. tom.* 27. 708
 Qui irascitur, non se esse Christianum
 indicit. *ib.* 175. Irasci leviter
 peccatum est. *2. tom.* 747. Nec omni
 causa licet irasci. *ib.*
 S. Irenæus Phocini martyris successore.
1. tom. 428. Irenæus discipulus fuit
 Phocini martyris. *2. tom.* 873
 Phocini martyris fuit successore. *ib.*
 Irenæus multarum hæresium origi-
 nem explicuit. *4. tom.* 761
 qui irreprehensibilis est, non solum
 a domesticis, sed & ab alienis,
 confonso ore laudatur. *1. tom.* 435
 Irreprehensibilis nullus, aut talis
 est. *2. tom.* 713
 Iris quid? *5. tom.* 22. Numquam ap-
 preter nisi in pluvia. *ib.*
 Irrisibilis signa. *1. tom.* 925
 Irreforbis aurem ne libenter accom-
 des. *1. tom.* 944
 Isaac duplices annos David habuit. *1. tom.* 254.
 Ante Evangelium, Evgeli-
 cam portavit crucem. *ib.* 258
 Isaac & Rebecca monogami fuerunt.
ib. 210. Isaac unde nomen accepit?
2. tom. 436. Unius uxori fuit.
 Christi præfiguratur Esau. *ib.* 267.
 Isaac parus in Generis. *ib.* 261
 quæcum Mambre. *3. tom.* 327. Vel
 hora.

hora nona, vel ante solis occalum
spirituales Deo victimas offerrebat,
& in campo orationi vacabat. *ib.*
343. Isaac semper habuit idem nomen
& una uxore filio contentus.
4. tom.
Isaac Monachus interpretis Antonii. 2.
tom.
Isaia magis fuit Evangelista, quam
Propheta. 1. tom. 284. Vitioles I-
saia valde obfuscum est. *ib.* 435
Isaia virginis demonstrator, in
una quæstione succumbit. 2. tom.
417. Virutum merito Dei frueba-
tur aspectu, & conscientia peccato-
rum, labia sua faciebatur innum-
da. *ib.* 773. Isaia arrogans dictus
est a Pelagio. *ib.* 790. Isaia, quis?
4. tom. 211. Sub quatuor regibus
prophetavit. *ib.* 89. quo. Quatuor
Prophetae, Isaia, Osee, Joel, &
Amos eodem tempore propheta-
verunt. *ib.* 7. Isaia luit univerfa
Domini sacramenta continet. *ib.* 3.
Loquitur præcipue de Tribu Juda
& Benjamin. *ib.* 7. Prophetia in
eo copulata historiz. *ib.* 460. Pro-
phetia nullis obfcuritatibus involuta.
ib. 326. In expositione ejus
Græcorum ingenia fuderunt, non
Latino. *ib.* 6. Juxta numerum
versuum æqualis, rar major duodeci-
mum Prophetarum. *ib.* 5. C. l. anni lu-
centur inter Isaia, & Jeremiam.
ib. 400. Afcenfo Isaia & Apoca-
lypsis. *ib.* 701. Non Prophetam,
sed filium Prophetæ se appellat.
ib. 460. Non aude laudare Domi-
num. *ib.* 93. Causa luctus ejus,
quæ? *ib.* 335. Cur fuerit interfec-
tus a Judæis, juxta sententiam Hebræo-
rum. *ib.* 19. More ejus & suppli-
cium ex traditione Judæorum. *ib.*
666. Isaia & Jeremias quid differe-
rant. 5. tom. 752. Isaia scetus. 7.
tom. 204. Nomen Isaia additum
scripturam vitio. *ib.* 17
Ischur unde dictus sit. 3. tom. 351
Interpretatur merces. *ib.* Cur alius
officius. *ib.* 376
Isaurorum irruptio in Orientem. 1.
tom.
Isaophet iustus appellatur, quod ab-
que noxa interfec-
tus sit. 2. tom.
Isidorus Episcopus & Confessor. 1.
tom. 704. Isidorus damnatur. *ib.*
1029.
Isidorus Presbyter a Theophilo Ale-
xandrino missus ad componendum
inter Jo. Jerofolymitanum, & He-
ronymum diffidium. 2. tom. 447
Isis. *ib.* 104.
Isidis & Cybeles cultorum gulosa
abundantia. 1. tom. 687. Isis. 4.
tom. 205. Isidis & Serapis Sacer-
dotum capra rasa. 5. tom. 547
Ismael ludens cum Isaac, vel idola
faciebat, vel joco sibi primogeniti
vendebat. 3. tom. 335. Ismael
non fuit de re promissione. 7. tom.
470. Nimis difficultas de Isaac &
Ismael proponitur, & solvitur. *ib.*
469. *ib.* 1094. Scriptura Ismael vocat,
Jurgium Ismael cum Isaac.
ib. 575
Ismaelitarum negotiatorum felicitas.

1. tom. 501. Mercimonium eorum
salus mundi est. *ib.* Ismaelitarum
veites & arma. 2. tom. 43. Ismae-
litz habitant in tentoriis, & fu-
giunt per vastam solitudinem. 4.
tom. 212. Ismaelitz quantum spa-
tium dromedaris camelis una die fu-
gere possint. *ib.* Ejus gentis de-
scriptio. *ib.* Afor eorum metropo-
lis. *ib.*
Isocrates quod annos in docendi la-
bore & scribendi complevit. 1. t.
257. Disputavit in carcere de anima
post mortem. *ib.* 334
Israel filii pugnant cum adversariis
suis neme pacifica. 1. tom. 738
Per viam regiam Israel ad terram
re promissionis properavit. *ib.* 946
Appellatur gens & populus. 4. tom.
13. Primogeniti dicuntur Israelitæ,
non unigeniti. *ib.* Populus Israel
non suo merito, sed virtutibus pa-
trum accipere terram re promissio-
nis. *ib.* 1059. Decem Tribus Israel,
quæ in Samaria erant, vocabantur
Ephraim, & Israel. *ib.* 6. Israel
& Juda quid inter se differant.
ib. 72. Justior Israel in compara-
tione Judæ. *ib.* 859. Populus X.
Tribuum dictus corona superbiæ.
ib. 372. Comparatur ejus gloria
coronæ variorum florum. *ib.* Nulla
species peccatorum in populo Israel
non fuit. *ib.* 11. Inter idola &
Deum semper claudicavit. *ib.* 143
Caput bovis Ægypti desideravit.
ib. 556. Israelitæ dedit idololatriz
domesticos habebant lares. *ib.* 672
Manus Israelis cruentæ. *ib.* 736
Non solum a Romanis, sed a
cunctis gentibus vastatus. *ib.* 808
Cur pacer consilios, & cruciatus.
ib. 16. Israel peccavit primum,
deinde Juda. 5. tom. 869. Israel
levius peccavit quam Juda. *ib.*
Israel penitus a Deo repudiatur.
ib. 871. Israeli datus est libellus
repudii. *ib.* 871. Israelis repudium
Judam non emendavit. *ib.* 809
Israelitæ colebant idola in Ægyp-
to. *ib.* 261. Qui perierunt in de-
ferro, non sunt delicti delibro v-
ventium. *ib.* 239. Regnum Israel
permanit ducentis quinquaginta an-
nis. 6. tom. 2. Israel vocatur E-
phraim & Joseph & Samaria. *ib.*
8. Quo sensu populus Israel ap-
pellatur virgo. *ib.* 281. Cur Deus
tam consilii Israeli benedictus. *ib.*
503. Idololatriz Israel. *ib.* 285. Per-
tinacia populi Israel in suo pecca-
to. *ib.* 278. 211. 312. Abundans
opibus. *ib.* 261. Ejus rapina. *ib.*
295. Per flagella, & tormenta eru-
ditur. *ib.* 275. Suscepit cultum ido-
lorum virio principum. *ib.* 446. Cru-
delitas principum Israel. *ib.* 465
Per quingentos triginta annos
Israelitæ captivi in Ægypto. *ib.*
217. In fine mundi omnis Israel
salvus fiet. *ib.* 355. Israeliam gravi-
corde, & dura cervice Scripturæ
arguit. 7. tom. 416. Cultus im-
pius populi Israel. *ib.* 62. Filios
suos demonibus incendit & initiat.
ib. Vide Hebræi & Judæi.
Israel Angelorum cibum contemnens,

carne Ægyptias suspiciat. 2. tom.
347. Israel interpretatur, *mos ven-
dens Deum.* 4. tom. 13. Inveniri
habens in Abraham calorem fidei.
ib. 779. Israel unde videns Deum
sortitus est nomen. 6. tom. 275
Isabyrium & Tabor mos idem. 1.
tom. 209. 235. Isabyrium, est mos
Thabor in campo maximo. 3. tom.
235.
Italia quondam magna Græcia dice-
batur. 1. tom. 270. Homines Ita-
liz, Cæsei ab Ennio appellantur.
ib. 20. De iis quid dixit Cicero,
ib. Eorum mos in scribendis & mit-
tendis Epistolis. *ib.* Bella civilia
Italia, vel Africa, Italia quondam
maior. 2. tom. 465
Italia olim Heperia dicta. 4. tom.
87. Italia, olim dicta major Græ-
cia. 7. tom.
Italicus municipis Christianus adjunctus
ab Hilarione. 2. tom. 22
Iter Hebræorum ex Ægypto, no-
strum e terra ad Cæsam significat.
1. tom. 468. Explicuit late in
manibus. *ib.* 470. & seq.
Ithaci facio. 2. tom. 917
Iuræ & Trachonitis Regio. 7. tom. 121.
Jabal repertor cytharæ. 4. tom. 77
Jubileus annus, quo univerfa cunctis
debita relaxantur, & ad anti-
quam possessionem reditus vendi-
tor. 3. tom. 350. Juailus annus
Judæorum 4. tom. 40. Jubili ad-
ventu solvebatur omnis dura con-
ditio. 7. tom. 379
Judæ proditoris infelicitas. 1. tom.
219. Ejus laudatur exordia, sed
huius proditioe damnatur. *ib.* 285
Jude electio. ut & Saulis unctio
non arguit Deum ignorantem, sed
præsentium monstrant esse iudi-
cem. 5. tom. 16. Judæ proditoris
interitus. 6. tom. 301. Judas non
potest dici de manibus Deus rapinis,
sed excidisse. *ib.* 60. Judæ homi-
cidium omnibus homicidiis pejus.
ib. 301. Judas unde dicitur Ichi-
riotes? 7. tom. 57. Dicitur ma-
læ signa naturæ. *ib.* 226. Para-
bra signa Christi magicis artibus fa-
cta. *ib.* 221. Impudens Judæ con-
fidentia. *ib.*
Juda interpretatur *confessio.* 1. tom.
179. Domus Judæ, Ecclesia est
Christi. *ib.* 616. Jude tribus bel-
liciosissimis viris pollens, in omni-
bus tribus tenuit principatum. 3.
tom. 174. Frustra de otio sabbathi
gloriarur. *ib.* 307. Tribus Juda in
Australi parte sita est. 4. tom. 403
Juda peccavit populo Israellem. 5.
tom. 808. Juda gravis peccavit
quam Israel. *ib.* 869. Juda penitus
a Deo repudiatur. *ib.* 871. Tribus
Juda unde meruit regnum accipere.
6. tom. 132. Tribus diuocem in-
tra Emath, Epiphaniam, & termi-
nos Ægypti concluduntur. *ib.* 320
Jude ingressus in mare Rubrum
secundum fabulam Hebræorum. *ib.*
122.
Jude Galilæe domus. 7. tom. 759
Judas frater Jacob. 1. tom. 533
Judas & Joseph typus Christi. 6.
tom.

rom.
Jude Macchabæi descriptio. 6. tom.
872.
Judea sublimior cæteris provinciis.
1. tom. 102. Judea omnis confinis
Moabit. 4. tom. 189. Urbes ejus
insule dicuntur. 16. 711. Reda-
da sunt in solitudinem. 16. 916
Quare? 16. 381. Juxta situm ter-
re Judeæ Scriptura loquitur. 16.
868. Dicitur habere pietatis um-
bram. 16. 282. Judea regio pul-
cherrima. 5. tom. 225. Judea sub-
jecta Romanis sub Cæsare Augu-
sto. 7. tom. 175. Stipendiaria facta
est, ortus feditio. 16. Facta est
tributaria populi Augustum Domi-
næ. 16. 135. Vide Jerusalem.
Judei occasione carnis Domine fer-
vi impietatis effugii sunt. 1. tom.
621. Quamvis virtutes ejus omni-
bus entrescant, blasphemare non
cessant. 16. Carmonia Judæorum
perniciosa sunt & mortificæ Chri-
stianis. 16. 747. Forum Sacramen-
ta non sunt indifferencia inter bo-
num & malum. 16. 750. Heretici
per totas Orientis Synagogas in-
ter Judæos vigens. 16. 746. Ri-
tus flentium Judæorum. 16. 182
Judei in deserto non fenerant
incrementa capillorum. 2. tom.
440. Heretici Judæorum. 16. 197
Aliud est in Ecclesiæ psalmos le-
gere, aliud Judæos singula verbo
calumniantibus respondere. 16. 426.
Judei traditi Romanis, quod
exacerbaverunt Spiritum Sanctum.
16. 154. Judei quo sensu appellati
sunt filii Dei, & filii iniquitatis.
4. tom. 14. Bona seculi præfentis
eius promissa, ut saltem præfentia
quæ invitati facerent, quæ præcepta
fuerunt. 16. 24. 723. Deus exegit de
eis obedientiam. 16. 912. Arguit eos
Deus, fidei tam habuile in homine.
16. 224. Semper increduli fuerant
præceptis Domini. 16. Dominus de
protector populi Judei, fustus
est adversarius. 16. 754. Solennita-
tes eorum, typus futurorum. 16.
276. Sibylla refferre, omnis eor-
um festivitatis perit. 16. 389. Pess-
ima consuetudine in montibus im-
molant. 16. 455. Liberos suos idola
sacrificando, ventres suos seculi
seculi eorum faciunt. 16. 975. Popu-
lus Judeus a quibus regitur a
Joachim usque ad Christum. 16. 996
Judei meruerunt amissionem Iacoba-
norum, Athenienfium, & Ro-
manorum. 16. 115. Impietates eorum
quante? 16. 115. 709. Duritia Judæ-
orum reprehenditur in comparatione
fidei regum & principum.
16. 880. Cæcitas eorum. 16. 514
Temeritas, quæ? 16. 685. Reproba-
tio & tenebræ. 16. 709. Judei
& millenarii nomen. 657. Optio
eorum confutata. 16. 198. Cæcilia
eorum vota. 16. 365. In futurum
vota differunt. 16. 232. Antichri-
stum organum diaboli recepturi
sunt. 16. Quem pro Christo sibi
promittunt. 16. 704. Traditio eorum
in reproba. 16. 318. In Antichri-
stis traditionibus latet Judæi-

flus. 16. 705. Frangitur superbia
Judæorum. 16. 483. Simplices &
occidentem sequuntur historiam.
16. 935. Non habent scientiam Scri-
pturarum, nec folia, nec poma
verborum. 16. 29. & 368. Niuntur
subvertere sacramenta Christi
& Apostolorum. 16. 474. 579. Ver-
bum ambiguum Hebraicum in deter-
torem partem interpretati sunt.
16. 43. Spiritualiter transacta sunt,
quæ Judæi carnaliter futura contem-
dunt. 16. 165. Judei prævaricatores
& Apostoli variis Scripturæ
expressioibus separantur. 16. 524
Eorum interpretationes. 16. 243
717. Judea fabula. 16. 361. Judei
in Idumæa nomine intelliguntur Ro-
manos. 16. 218. Grandævo filios
ulnis & humeris portabant. 16. 672
Judæos vocat Hieronymus *Circum-*
cissionem. 16. 154. Quomodo fece-
runt sibi quidam præputium. 16.
601. Habent panem, sed absque
fortitudine: habent aquas, sed
absque robore. 16. 46. Nilhil avar-
ius Judæorum & Romanorum
gentis. 16. 36. Sub nomine Spi-
ritus Sancti, columbas vendebant
in Templo. 16. 660. Tribus vicibus
per annum veniebant Jerusalem.
16. 573. Post interfectionem Chri-
sti omnes gratiæ, & donationes
sublatæ sunt a Judæis. 16. 43. Pau-
ci ex eis salvati. 16. 129. 614. Epi-
stolas miserunt ad omnes gentes na
susciperent Passionem Christi. 16.
199. Ter per singulos dies anathe-
matizant nomen Christianum. 16.
81. 565. 604. 766. Non habent pro-
prios Judices, sed Romanos. 16.
47. Nullus Propheta, & bellator in
lege apud eos. 16. Non habent po-
tatem arma portandi. 16. Vin-
centibus Romanis Judæos, Domi-
nus pugnasse monstratur. 16. 711
Dies perditionis Judicæ, quis?
16. 971. Ultima vestras sub Vespas-
iano, Tito, Adrianoque accidit.
16. 430. Vallitas eorum usque ad
finem perseverabit. 16. 21. Aeter-
nam eorum captivitatem exprimit
irremediabilem descriptio vulne-
rum. 16. 16. Deleiti sunt propter
abjectam legem Evangelii. 16. 57
Lege prohibentur ingredi in Ur-
bem sanctam. 16. 971. Ad compa-
rationem prioris multitudinis, vix
decima pars remanet. 16. 100. Con-
fusus eorum quando Christum co-
gnoverint. 16. 370. Judas ambilis
& dilectus in comparatione Israel.
16. 72. Judea, & Benjamin idolola-
trix. 16. 374. Judei eorumque ma-
gistri decalogum circumdabant capi-
tibus suis. 5. tom. 280. Azymorum
dies & Scenopægiæ solennitates eo-
rum. 16. 388. Quando celebrabantur.
16. Sciam Israel possident in
Templo. 16. 271. Quidem sibi vin-
dicarint frustra regnum Judæicum.
16. 251. Impudentia populi Judi-
ci, & Dei erga eum pietas. 16. 235
Catalogus impietatum ejusdem. 16.
320. Cæsa eorum vota. 16. 41. Us-
que hodie velamen habent positum
in veteris Testamenti litione. 16.

27. Quærebant per Prophetas quod
scire cupiebant. 16. 222. Audiebant
Prophetas ad aurium volutatem,
non ad animæ salutem. 16. 404
Non ultra merentur habere Pro-
phetas. 16. 69. Ridebant discre-
pantiam verborum in codicibus La-
tinis. 16. 432. Eorum interpretatio-
nes. 16. 444. 453. Quo cibo pascun-
tur. 16. 44. Propter bonos hujus se-
culi operantur. 16. 46. Deus non
vult mortem eorum. 16. 217. Popu-
li Judei & Christiani differen-
tiam. 16. 602. Si Judei terram a
Deo promissam non receperunt,
causa est eorum incredulitas. 16.
225. Judei tergiversantur in pro-
phetis de Christo. 6. tom. 851
Varie Judæorum captivitates. 16.
320. Eorum solennitates. 16. 19
Afflictio populi Judei quæ? 16.
692. 693. Prohibetur ingredi Je-
rusalem. 16. Quod offendit Judæi-
cos populus, dispensationis Dei
est. 16. 454. 455. Unum Deum co-
gnovit Judei, sed Trinitatem non a-
gnoverunt. 16. 391. Judei licet ide-
lis non servant, nec tamen habent
Deum. 16. 31. Quibus cibus vescun-
tur. 16. Pietas & amor Christi in
populo Judæicum. 16. 394. Quo-
taplici modo venit Dominus ad
populum Judæicum. 16. 665. Judei
sua sponte divisi sunt a Christo.
16. 345. A Deo rejecti sunt. 16. 154
Corporibus filiorum vesci coacti
sunt. 16. 178. Principium Judæo-
rum superbia. 16. 307. Post Domi-
num oblatum, deficit regnum a
Judæis. 16. 683. Bella Judæorum
interfusa. 16. 886. Quadreginta an-
nis post Passionem Christi subver-
si. 16. 666. Ruina eorum extreme.
16. 337. Narratur eorum crimina,
& causa iræ Dei. 16. 339. Judei
toto orbe peregrini. 16. 342. Eo-
rum poenæ in omni loco. 16. Ju-
dei æterna cæcitate coopti. 16.
927. Eorum magistri occidentem se-
quuntur hieram. 16. 231. Rari Do-
ctores apud Judæos tempore Hier-
onymi. 16. *Præf. Offe.* Judei vo-
cantur Circumcisi. 16. Synagoga
Judæorum fornicaria simul & adul-
tera. 16. 14. Conversio populi Ju-
dei in consummatione seculi.
16. 664. Tercæ Judeæ termini. 16.
310. Fontium Judææ siccitas. 16.
273. Judei doctores defuncti. 7. tom.
8. Eorum obdurnatio non est na-
tura, sed voluntas. 16. Ante ad-
ventum Christi non plenam, sed
aliqua ex parte habuerunt iustitiam.
16. 721. Solennitates Judæorum. 16.
456. Exorcizæ apud Judæos. 16.
79. Clerici. 16. 60. In quo fe-
stant. 16. 734. Scientia Judæorum
in vanis. 16. Præcepta magis homi-
num quam Dei custodiunt. 16. 351
Dux heretice in Judæis. 16. 177
Infelicitas Judæorum, quanta? 16.
421. Quomodo inexcusabiles sunt.
16. 220. Error Judæorum, falsus ius-
tra est. 16. 99. Superfluum Judæo-
rum persequitur Ecclesiam. 16. 389
Judei de capite veniunt in stu-
diam.

dam. *ib.* 153. Novissimis ipsorum, periora prioribus. *ib.* 87. Judet & gentes quadrifariam dividuntur. *ib.* 579. Quid obijciat Christianis a Judetis? *ib.* 435. Hos reuelli Hieronymus. *ib.* 579. Imperatorum leges de Judetis. *ib.* 531. Mos eorum in reos Judetis tradendos. *ib.* 226. Poena maiorum criminum apud ipsos. *ib.* 128. Pestima consuetudo iurandi apud Judetos. *ib.* 30. Quid solent facere his qui blasphemant contra Deum. *ib.* 25. Apostoli missi a Patriarchis Judetorum. *ib.* 374. Iudaea fabula. *ib.* 710. Quoniam ipsi attendant. *ib.* *Vide* Hebraei & Israel.

Judaeizans gravissimo somno sterit. *ib.* 4. tom. 159

Judicatorio Domino, lugubre mundus immaginet, &c. 1. tom. 37. Quae tunc non proderunt, *ib.* Alter hominum livor, alter Christus iudicatur. *ib.* 26. Unumquodque non personarum, sed rerum pondere iudicandum est. *ib.* 523. 479

Judicem fecit ille qui rogat. *ib.* 1. tom. 1088. Judices saeculi quod faciunt, ut nobiliores videantur. 7. tom. 688. Praesentia Judicis formidanda. *ib.* 138. Iudex iustus solus Deus. *ib.* 250. Iudex iniustus natus. 6. tom. 513

In Iudicum libro quot principes, tot figure. 1. tom. 277

In Iudicio non sit personarum consideratio, sed rerum. 1. tom. 579. Amaniunt cetera sunt iudicia. 2. tom. 430. Iudicium transcendendum omni tempore. 4. tom. 654. Non itam multitudinis acquiescendum iudicio. *ib.* 53. Iudicia in portis Templicis exercebantur. *ib.* 1027. Iudices priores populi Hebraeorum. *ib.* 23. Iudicia in portis urbium fiebant. *ib.* 291. Iudicia vera quo tempore fiant. *ib.* 53. Veri iudicii signa quae? *ib.* 850. Iudicium convertit in furorem qui tractus iudicatur. *ib.* 231. De peruersis iudiciis non debemus turbari. *ib.* 502. Iudicium hominum non esse certum. 7. t. 250

Judicio Dei solus iustus exaltabit, ceteri pavebunt. 1. tom. 37. Non eadem sententia est tribunalis Christi, & angeli suffragatorum. *ib.* 26. Qui meruit illud, utique bonis operibus se iudicio praeponat. *ib.* 691

Judicium Dei est cum pondere. 2. tom. 764. Certum iudicium solius Dei est. *ib.* 748. Nemo potest Christi palmam nisi assumere ante diem iudicii. *ib.* 191. Nullus intrepidus vadit ad iudicium Domini. *ib.* 769. Nemo potest ante diem iudicii de hominibus iudicare. *ib.* 196. Omnis terra indiget iudicio. *ib.* 774. Plerumque iudicati in hac vita ante diem iudicii. 3. tom. 444. Deus non per partes & per singulos nunc iudicat, sed in futura remans reservat iudicium, ut omnes pariter iudicentur, & secundum voluntatem, & opera suis ibi recipient. *ib.* 415. In iudicio quando Dominus ceperit iudicare, tunc futura est veritas: nunc iniustitia domina-

tur in mundo. *ib.* 490. Iudicii tempus quo sensu imminet. *ib.* 246. Non erit tempus poenitentiae, sed poenitentium. *ib.* 239. Neminem impium abire patitur. *ib.* 418. In die iudicii terra producet in medium omnem sanguinem. *ib.* 359. Tunc omnis creatura nihil esse se sentiet. *ib.* 38. Non praeveniens iudicium. *ib.* 79. Diei iudicii explanatio praecleara & terribilis. *ib.* 238. & 1043. Nullus quavis sanctus, securus pergit ad iudicium. *ib.* 1055. Iudicii dies pavendus. 5. tom. 359. Iudicii diem nec Angeli novaverunt, nec Filii. 6. tom. 33. Diei iudicii severitas quanta? *ib.* 181. 188. 213. Iudicii dies pavendus. *ib.* 301. Nulla anima est, quae non paveat ad iudicium Dei. *ib.* 540. In iudicii die quidam Christus negaturus est, vel confessorus. 7. tom. 321. In die iudicii, non erit locus poenitentiae, nec negandi facultas, &c. *ib.* 174. In illo aliorum virtutes, aliorum vitia non sublevent. *ib.* 201. Post diem iudicii bonorum operum, & iustitiae occasio non erit. *ib.* 205. Quare non expedit Apostolos nosse diem iudicii. *ib.* 200. Portare iudicium, quid? *ib.*

Jaith in typo Ecclesiae, diabolum capite truncavit. 1. tom. 507. Laudes Judith. *ib.* Proponitur imitanda viduis. 19. 508. Liber Judith non receptus ab omnibus. *ib.* 231. Iudith prudenti verborum simulatione vicit Holofernem. 2. tom. 474

sub Iugo qui est, ita debet currere, ne in luto conitem derelinquat. 1. tom. 680

Julia uxor. 7. tom. 122

Juliana mater Demetriadi. 1. t. 979

Julianus Apostata proditor animae suae & Christiani jugulator exercitus, Christiani sensit in Media. 1. tom. 35. Julianus Imperator septem libros adversus Christum evomit. *ib.* 427. Iuxta fabulos poetarum dicitur suo se esse lacerasse. *ib.* Christum, Galilaeum vocabat. *ib.* Mercedem linguae putide conto illa periculosus accepit. *ib.* Julianus Imperator hostis Christi infensissimus. 2. tom. 823. Successit Constantino, & eius indignata Episcopi exales redeunt ad suum Ecclesiam. *ib.* 191. Julianus idem volumina quaedam contra Christianos evomit. 6. t. 123. Ejusdem Apostatae calumniam confutatur. *ib.* Dicitur Ethnicis in ineritu Juliani. *ib.* 660. Juliani Augusti obiecto. 7. tom. 11. Ejusdem calumniam confutatur. *ib.* 50

Julianus brevis patio duas filias, & uxorem amat. 1. tom. 729. Ejus dama, & catalogus tentationum ejus. *ib.* Qui proponitur Juliano imitandi. *ib.* 726. Bonae ejusdem opera in Sanctis & Ecclesiis. *ib.*

Julii & Athanasii Pontificum Communitio. 2. tom. 925

Julius Africanus temporum scriptor historicus. 1. tom. 439

Julius nomen habet a magno Iulo.

1. tom. 692

Julus magnus. 1. tom. 692

Jumentorum animae cum corporibus pereunt, & in pulverem resoluuntur. 1. tom. 590. Jumenta unde dicuntur. 2. tom. 328. Jumenta, ab eo quod juvent homines, appellantur. 4. tom. 12. *Vide* Animalia.

Jupiter, & ejus cineris vis in igne per annum confusantur. 1. t. 431

Junipero quomodo Caritis similis. 6. tom. 131

Junonis univira, virginis perpetua marcescente virginitate. 1. tom. 908. Junonis univira. 2. tom. 281

Junio habet univira. 7. tom. 523

Jupiter Gamelius & Celsus. 2. tom. 217. Tempia Jovis & Celsi non ariet conciderunt Romae. *ib.* 194. Prophetarum Jovis abstinencia. *ib.* 344. Jupiter Emulius. Mactum significat. 3. tom. 266. Jupiter Gamelius. *ib.* Jovis amantur & amantur, Poculum ipsi Jovi. 1. tom. 116

Juramentum dicitur Sacramentum. 1. tom. 116. Juramentum & perjurium, in quo differunt. 3. tom. 804

Jurare, pro confiteri dicitur. *ib.* 863. Juramenti fides inviolabilis. 2. tom. 194. Finitis est controversa. *ib.* 118

Jurare quando Deus dicitur, quid inibi velit. 6. tom. 349

Jurantis non considerandum est, sed per quem juraverit. 5. t. 193

Jurantes ante se sermone lenissimo lacerantur. 1. tom. 713. *Vide* Contendo.

Jus summum summa malitia. 1. t. 7

non iudicatur homo, nisi per fidem Christi. 2. t. 752. Ante dei conspectum nullus iustificatur. *ib.* 760

Justinus Philosophus quem imitatus est. 1. tom. 428. Librum contra Gentiles edidit, & obulit Antonino pio. *ib.* Defendit ignominiam crucis, & resurrectionem Christi praedicat. *ib.* Justinus Philosophus. 2. tom. 863

Justitia duplex in Scripturis fuit. 2. tom. 709. Justitia custodita lae bore, diligenter, & Dei clamentia. *ib.* 781. Non in hominis merito, sed in Dei gratia, justus est. *ib.* 750. Justitia Patriarcharum & Prophetarum non fuit perfecta. *ib.* 707. Plenam justitiam non habet qui non vult erogare pauperibus substantiam suam. *ib.* 757. Justitia requiem habet, iniquitas laborem. 3. tom. 421. Inhumana justitia est, quae fragilitatis conditionis hominum non ignoscit. *ib.* 443. Justitia & pietas in nobis debent praecedere scientiae laudem. *ib.* 407

Grandis libra justitiae est, & cui, & quantum, & quando, & quare, vel in re, vel in consilio tribuere. *ib.* 446. Justitia omnes virtutes complectitur. 4. tom. 665. Partes ejus, recedere a malo, & facere bonum. *ib.* 23. Infelicitas tui pax perditur, & non est justitia. *ib.* 729. Justitia hominis indiget misericordia Dei. *ib.* 1068. Solus Dominus novit probare eam. *ib.* 581

Dupli-

Duplicis Iustitiae differentia, quae?
ib. 762. 763. Iustitia & opera iro-
nice funtuntur. ib. 676. Iustitia in
omnibus coluenda. 5. tom. 564
Quomodo iniquitas iustificet, &
Iustitia condemnat. ib. 964. Iusti-
tia Dei vallat misericordia. 6.
tom. 419. Iustitia fontis, iniqui-
tas iteros vacuos derelinquit. ib.
339. Quomodo fructus Iustitiae veni-
at in amaritudinem. ibid. 321.
Iustitia semper eluenda. 7. tom.
24.

Iustus de sua virtute non sit securus.
1. tom. 512. Iusti in Scripturis
iuxta quam iustitiam de appellan-
tur? ib. 898. Pater peccati Adam
in iustis. ib. 332. Non caruerunt
omni vitio. ib. 1041. Turbantur
propter prosperitatem impiorum.
ib. 178. Iusti & peccatoris distin-
ctio confititur. ib. 127. Non occidit
Dominus fame animam iustam.
ib. 117. Iustus est in eo quod ho-
mo multus virtutibus. 2. tom. 23
Vix salvatum quiescit? ib. Nullus
ad perfectum iustus est, sed ex ali-
qua parte peccator. ib. 755. Non
sunt immunes ab omni peccato. ib.
744. Possunt nonnulli nominari iusti
quia, qui aliorum comparatione iusti
non sunt. ib. 900. Quos putamus
iustos, sepe peccatores invenimus.
ib. 900. Quos, & quos. 748. Iustus in
de finitiam non habet meritum,
sed totum in eo dextrum est. 3.
tom. 405. Iustus ea frequenter eve-
nit, quae impulsu evenire debuerunt.
ib. 900. Iusti tam felices in hoc
saeculo degunt, ut eos putare
possint. ib. 456. Pro incurio
digne lupus & lupo fletu, & ju-
stus concidit, & peccator excipit.
ib. 418. Iustus & peccator nequa-
quam pari exitu tenentur: quia
hic ad reliquiam, ille pergit ad po-
nitum. ib. 404. Iustus non est qui
non peccat. 4. tom. 81. Impatiens
iustus est. ib. 981. Est iustus qui pe-
nit in peccatis. ib. 762. Vir ju-
stus quo sensu mundare Dei est.
ib. 931. Non implet omnes virtu-
tes. ib. 1055. Iusti iactantia & cru-
deltate, ab impiis miseri reputantur.
ib. 435. Iustus pergruunt est super-
biam. 5. tom. 695. Ejus constan-
tia & modestia. ib. 1071. Iustus pa-
teret non superbiat, ut inquam
aliquid fecit, laudatur. ib. 241. Iu-
sti loquuntur cum Deo. ib. 529. Iu-
sti omnes per Noe, Job, & Da-
videm intellecti. 7. tom. 191. Iusti
simplices & docti, quante dantia.
ib. 900.

688. Juvenes erravimus, emende-
mur senes. 2. tom. 539. Vide Ado-
lescens.

K

K Apud Latinos, exceptis Ka-
lendis, superflus litera pu-
tatur. 3. tom. 34. Per C exprimi-
tur. ib. 91

L

L Aabyrinthi descriptio ex Virgilio.
5. tom. 561

Laborum repandum in margine altaris
527

Labor cum pietate coniungendus. 1

1. 991. Abique Labore Aegyptiorum
monasteria neminem suscipiunt, &
cir? ib. 940. Labor grandis, sed
grande premium esse quod marty-
res, esse &c. 1. tom. 123. Praesentis
saeculi Labor finem accipiet, & suc-
cede ei perpetuum gaudium. ibid.
621. Intuitus labor maior, infinitus
moderator. ib. 687. Nihil sine ma-
gno labore vita dedit mortalibus.
ib. 327. Maxima est inter homines
vanitas, ut alter labore alterius per-
fruatur, & sudor mortui delictis
sint viventis. 3. tom. 405. Labor
omnis brevis, dum ad desideratum
mercedem perveniat. 4. tom. 219
Sudore & Labore ad ubertatem fru-
ctuum pervenimus. ib. 872

ad hoc Laboramus, & in saeculi hu-
jus periculis militia, ut futuro
saeculo coronemur. 1. tom. 681
Laborandum hominibus, ut semper
Diaboli illos inveniat occupatos.
ib. 939. Ad quid laboramus in ter-
ra. 6. tom. 901

Laborofodachi Babylonis rex post Ne-
gligiam. 5. tom. 623

Lacedaemoniorum frugalitas. 2. tom.
342. Lacedaemon ad bellum prom-
tissimi. 4. tom. 61

Iachus urbi idolis dedita. 6. tom. 442

Laconica vestimenta, quae? 4. tom. 62

Lacryma detestanda & incredulitate
plena. 1. tom. 187. Nos omnes in
quo Lacrymus & dolore digni? ib.

Lacrymosus homo habere nobis licet
in calamitatibus, dum opprimimur
a potentioribus. 3. tom. 418. ad
Jactantiam provocandi mos in Ju-
da. 4. tom. 998. Vide Lamentatio.

Lactantius discipulus fuit Arnobii. 1
tom. 459. Ejus opera quae? ib. Dia-
logorum Ciceronis in eis &c. repetit.
ib. Lactantius quali quid
dum fuit Tullianae eloquentiae.
ib. 337. Non tam nostra asseruimus,
quam facile aliena destruxit. ib.

Lactantius error de Spiritu S. ib. 728

Scriptis fortissime adversus gentes.
ib. Lactantio quid adscribitur. 2.

tom. 497. Sententia falso ei tribu-
ta. ib. 558. Lactantium vindicat
Hieronymus. ib. 500. In praefatio
Institutionum suarum opere, Y li-
terae meminit, & de dextris ac si-
nistris, hoc est, de virtutibus &
vitiis plenissime disputat. 3. tom.
460. Lactantius. 7. tom. 537. Ejus

volumen ad Probum de Galatis.
ib. 425. Vide Firmianus.

Lacte & melle manans terra. 4. tom. 18

Lacus famulissimus. 2. tom. 541. La-
cus, quid? 5. tom. 660. Lacus Ty-
beriadis, Larius, & Benacus. ib.

300. Lacus pro cisterna. ib.

Lacius quid verat. 1. tom. 20

Lana genus velis delicatae. 1. tom. 289

Lena nata est de impari matrimonio
1. tom. 678. Aeternae se tradit po-
nitur. ib. 723

Lentia non solum corporalis, sed
etiam spiritualis tentatio est possi-
dendi, ita ut indagar corripiente
stimulo, non eleveatur. 3. tom. 390

In conviviis Lentia, si quid timo-
ris Dei habere videbamus, amittimus.
ib. 476

Laseo qui non convexit? 2. tom. 173

Lamech primus bigamus fuit. 1. tom.
509. 509. Ex Lamechi progenie se-
pugnata septem animae in Dilu-
vio perierunt. ib. 163. Ch. 569.

Lamentationes, carmen, & vae qui-
bus conveniunt? 5. tom. 27. La-
mentationes super quo scripsit Je-
remias 6. tom. 904. Lamenti & vae
quodam discernunt. ib. 906

Lamentatrices in Judaea mulieres. 6.
tom. 298. Ch. 569.

Lampenz quid sint, & significant. 4.
tom. 823

Lanarum conchyliis vocant in pristi-
num colorem revoct. 1. tom. 682

Lanarum conchyliis nulla aqua di-
luunt. 2. tom. 486. Lana de Mille-
to. 5. tom. 316

Languentibus multi pauperum sani in-
videntes. 1. tom. 462

Leodamia Poterum ore cantatur. 2.
tom. 311

Laodiceus interpres. 7. tom. 369

Laperha, oppidum. 2. tom. 37

Lapides duodecim de Jordanis alveo
quo translati. 1. tom. 701. In ty-
pum fuerunt duodecim Apostolo-
rum. ib. Lapidum pretiosorum variae
species. ib. 982. Ad hos ardent
& infantiunt ludia mulierum. ib.

Quatuor ordines Lapidum inscripti
nominibus duodecim Tribuum. 4.
tom. 637. Lapis specularis. 5. tom.
501. Lapis angularis Ecclesiae. 6.
tom. 924. Lapidis rotundi gravissi-
mi positi in urbis Palaestinae
ponti soliti ad juvenem viris exer-
centias. ib. 896. Lapidis vivi simus.
7. tom. 584

Lepidum fabula. 7. tom. 681

Laqueus Diaboli omnia complevit,
& rebus plena sunt cuncta. 1.
tom. 529

Lares domestici. 4. tom. 672

In Largiendo quid huiusmodi. 7. tom. 528

Larvarum natura est terrore pavidos,
& in angulis terrere periculosos. 3.
tom. 393

Laterani Basilica. 1. tom. 489

Lateranus Caesariano truncatus est
gladio. ib.

Latina eruditio, si non ab initio es
tenuerim composuerit, in peregrinum
sonum lingua corrumpitur. 1. tom.
686. Latini auctores quae Graeci in-
terpreta sunt? ib. 209. Latini
sermo propriam Graecam non

expriunt. 2. tom. 261. Latini plau-
fu tantum eloquentia delectantur.
14. tom. 6. Horum aures falli-
diosis ad intelligendas Scripturas.
ib. Sermo Latinus non exprimit
sonum literæ Hebraicæ. *Sade.* 16.
159. Strictis denitibus vius impref-
sionis lingue profertur. 16. Latini-
tas quotidie regionibus mutatur
& tempore. 7. tom. 429. Latinius
sermo quid non exprimit. 16. 551
602.

Latro de cruce transit in paradifum.
1. tom. 678. Crucem tantum para-
difo, & facit homicidii poenam,
martyrium. 16. 319. Latronis nu-
dus non timet. 2. tom. 18. Latro
de cruce transit in paradifum. 4.
tom. 674. Quando in Latrocinio
fpeculam Dei Ecclefia vertatur.
ibid. 892. Latro cum Christo in-
gressus est primus in paradifum. 6.
tom. 365. Latro, quis in Templo?
7. tom. 162.

Latrocinio magis quam pugna apte
genus Idumæorum, Ammonitarum
&c. 4. tom. 829.

Larunculi, id est, Emittarii. 6. 443.

Latus regis, reginam Hebræi dicunt.
5. tom. 674.

Lavaca falubria in Betzeana. 3. t.
151. 175. Lavaca multa Ethnici in
myfteris suis pollicentur. 5. tom.
146.

Laudatio non est pulchra in ore pec-
catoris. 1. tom. 1037. Homines ni-
mi sunt in laude, vel in vipe-
ratione. 16. 235.

Laudatoribus ne credas rursus. 1. tom.
944. Laus Dei Laudatoribus magis
prodest quam ipsi Deo. 7. t. 562.

Laudare folent interdu homines,
quod non probant. 2. tom. 421. Li-
cet pro tempore eundem Laudare
& vituperare. 16. 943. Non est vi-
tium hominem unum Laudare in aliis,
& in aliis acufare, sed ec. 16. 116.

Frequenter pro mortem multi Lau-
dantur in Ecclefia, & beati in his
que non probabiliter fecerant, pu-
blice five a fuccelloribus, five a po-
pulis predicatoribus. 3. tom. 474.

Laureæ latent in multitudine. 1.
tom. 398.

Λατρεῖον Latinus interpres Affium
verit. 1. tom. 676.

Lazari fepulchrum offendeatur. 1.
tom. 701. Lazari pauperis & re-
fingitur. 16. 758.

Læx mors nuncietur Hieronymo,
1. tom. 127. Hæc reliquæ Offium
delectæ, 16. Princeps fuit mona-
chi, & mater virginum. 16. Hæc
fors longe melior Prætextati Con-
fulis. 16.

Leæna invadens hominem. 2. tom. 447.

Leæna naturæ. 5. tom. 664. Leæna
cur regnum Babylonium compare-
tur. 16. 670. Leæna ferociore,
& gelidior ad colum. 16.

Lectione fanda commendatur. 1. tom.
100. In ea Deus nobis loquitur. 16.
129. Semper in manu fæcra fit le-
ctio. 16. 374. 919. Lectione affidua
& meditatione pectus noftrum fit
Bibliotheca Christi. 16. 239. Non
fit ad laborem, fed ad delectatio-

nem & inftitutionem animæ. 16.
991. Negligentia in lectione. 16. 4.
192. Lectione orationem excipiat,
& oratio Lectionem. 16. 686.

Lectiones variz codicum Latinor. &
Græcor. 1. tom. 134. Lectione variis
notatur. 5. tom. 589. Lectione varia
Codicum. 7. tom. 72. 95. 432. 552
596. 626. 627. 632. 64. 659. 692
702. 727. 745. 753. Lectione Aquilæ,
Theodotionis & Symmachi. 16. 641.

Mens Divina Lectione pascitur.
16. 734.

Lector iniquus, quis? 1. tom. 214.

Prudens quid agere debet? 16. 221.

Lector cautus cito deprehendit cu-
niculos & inidias, quibus veritas
fubvertitur. 2. tom. 410.

Quid lectionum cante? 7. tom. 511.

Legio Romana, cognomento Decima
fedeat in Aila in extremis finibus
Palæftine. 3. tom. 130. Legio
complebatur fex millibus hominum.
7. tom. 222.

Legumina parce modestrateque fumta,
innoxia funt. 1. tom. 238.

Leptulus Mimographus. 2. tom. 513.

Leo Nemus. 2. tom. 387. Leone cu-
rode & præfide, nullus audet acce-
dere. 4. tom. 1024. Leonum rabies
in fovea conclusa ab Angelo, qua-
ret? 5. tom. 664. Leo regnum inter
belitias tenet. 16. 685. Leonum ca-
prio in foveis. 16. 219. Leonis na-
tura quæ? 6. t. 131. Leo non ver-
fatur in agris confitis, fed ubi il-
læ funt & inest humus. 16. 274.

Leonides magister Alexandri. 1. 682.

Leonides Origenis pater martyrio co-
ronatus. 2. tom. 891. Uxorem cum
feprem filiis dereliquit. 16. 418. Rem
ejus familiarem filius occupavit.
16. 414.

Leontius Presbyter rogat Hierony-
mum, ut regulam S. Pachomii La-
tine transferret. 2. tom. 53.

Leontia uxor Metrodori. 1. tom. 317.

Leontienis interitus. 2. tom. 307.

Leporam petra quæ. 1. tom. 984.

Lepra flagellum intelligitur. 4. t. 11.

Leptis urbs fembarbara. 2. tom. 307.

Lethæus anguis. 4. tom. 923.

Lethæus gurgis. 1. tom. 480.

Leuca via spatium apud Gallos. 6.
tom. 215.

Leucate promontorium Epiri. 2. tom.
230.

Levi tribus, pro tribu Dan reposita.
2. tom. 336.

Levis cum levisus, & gravis cum
gravibus comparantur. 1. tom. 714.

Leviathan quibusdam Diaboli pater
creditur. 4. tom. 259. Leviathan
habitare sub terrâ & in æthere,
Thannim in mari, Jafzorum eit
fabula. 16. 361.

Levitarum habitus. 2. tom. 274. Le-
vitæ fpirituales, five in abfcondi-
to. 4. tom. 825.

Levitæ tribui civitates XLVIII. dan-
tur ad habendum. 5. tom. 602.

Levici libri fingulæ pene fyllabæ fpi-
ritus celestia Sacramenta. 1. t. 276.

Levitarum, velitis Monachorum
genus. 2. tom. 66.

Leulibore ridiculum nomen. 2. t. 393.

Lex & Evangelium, quorum unus &

idem Deus 1. tom. 916. In Lege
ferit, ut metat in Evangelio. 16.
Lex fpiritalis eit, & revelatione
opus eit, ut intelligatur. 16. 474.

Observare ejus caeremonias, non
potest eit indifferens. 16. 720. Ar-
guit Paulus eos, qui fe iustificari
poffe in Lege credabant. 16. 722.

Qui fub ea eit, Spiritum Sanctum
non haet. 16. Lex a nullo vo-
completa. 2. tom. 752. 746. 1. Mo-
fius ejus comparationem habet
religæ gratiæ, non videntur effe las-
titia. 16. 709. Tempora Legis &
tempora ignorantur. 16. 701.

Quædam Legis obfervanda, q. da-
dam prætermittenda funt. 16. 741.

Raro fcientia Legis inven-
nitur in doctioribus Ecclefie. 16. 721.

Ab exordio mundi ætate
ad Noe, quid non vigeat. 16. 4.
267. Post diluvium, & 1604. Chri-
ftum quædam conceffa & con-
demnata. 16. 268. Lex ætate
qua rigida, imbenigna, non præ-
cens, peccatorem interit. Evange-
lii gratia miferetur, & ad poeniten-
tiam provocat. 3. tom. 409. Lex ve-
rita eit per Moyfen. 4. tom. 371.

Lex Dei parataque lincera vici-
lata eit traditionibus Pharifeorum.
16. 25. 147. Lex Domini primus
in Alexandria interpretatur. 16. 105.

Julitta Legis ad comparationem
nem Evangelicæ puritatis immu-
data commutatur. 761. Reperitur
opinio alterens caeremonias Legis
effe fervandas in Ecclefia. 16. 62.

Præceptum Apoftolicum in Lege
manifestum. 5. t. 583. Lex, Spiritu
Sancto dicante, fcripta fuit. 6.
t. 805. Quinque Moyfis libri tranfunt
a LXX. tranfati. 16. 439. Legem
fine Chrifti amittit. 16. 573.

Lex & Prophetæ de Chrifti Paffio-
ne prædicant. 16. 809. Lex cur dicit
fit? 7. tom. 430. 441. Elementa munda
Lex Moyfis, & verus Testamen-
tum. 16. 447. Iuftitiam reftituit in
ratione. 16. 499. Merces obfervatio-
nis Legis veteris. 16. 433. Malef-
da Legis, non Deo auctore, com-
plentur. 16. 433. Moyfes & Propheta
non fub Lege vixerunt, fed quali
fub Lege. 16. 403. Lex fide fal-
vare non potest abique vede Chri-
fti. 16. 411. Paulus docet ubique
deponitur. 16. 369. 371. Audit Le-
gem, qui non fuperficem, fed
intellum ejus interroget. 16. 450.

Quæfitio proponitur de Lege veteri,
& folvitur. 16. 457. 454. Intelli-
gentia fpiritalis Legis præfertur li-
terali. 16. 456. 447. Dico eit in-
telligentia ejus fpiritalis. 16. 455.

Quædam in Lege præcepta funt, quæ
explere nullus potest, & quædam
funt ab eis, qui ignorant illum.
16. 415. Præcepta Legis, uno di-
lectionis capitulo concluduntur. 16.
407. & feg. Lex poft Evangelium non
valet. 16. 411. Umbra in Lege veteri,
& Veritas in Evangelio. 16. 411.

Difficulas antiquæ Legis, Evangelio
impregetur mactur. 16. 446. Lex im-
perat nunc non potest. 16. 411.

Quis per caritatem adimplet Legem
Chri-
sti.

Christi. *ib.* 521. Hanc non implet qui elementum non habet. *ib.* Aliud est per Legem mori, aliud Legi mori. *ib.* 413. Non idem est sub Lege esse, & quali sub Lege. *ib.* 502. Qui Legis litera moritur, Deo vivit. *ib.* 413. Fugias Legem non ob desiderium veritatis, sed ob iactantiam glorie. *ib.* 730. Servi & liberi in Lege, qui *ib.* 470 Lex allegorie sumpta non pro voluntate legis, sed pro scribentis auctoritate hic condita est. *ib.* 474

Lex. Bonum observantia Legum. *ib.* tom. 614. Quod gubernator navis, hoc animo est Lex Dei. *ib.* 626. Ei, ut duci fortissimum, parandum est. *ib.* 616. Recordatio illius non finit peccata generari, nec ea crescere paratur. *ib.* 611. Iudei illa mediatio Legis Christi nascitur ex amore Dei & ex desiderio eius. *ib.* 339. Non est in replicando quæ scripta sunt, sed in opere. *ib.* 953. Legi Dei non præferant arbitria humana. *ib.* 629. Leges norum teneant veritatis. *ib.* 579. Aliz sunt Leges Cæsarum, aliz Christi. *ib.* 437. Silent inter arma Leges. *ib.* 447. Quis iudicat Legem? *ib.* tom. 746. Non in lege ratio queritur, sed auctoritas. *ib.* 747. Lex naturalis omnibus data. *ib.* tom. 331. In laudat Lex naturalis. *ib.* 560. Lex repudiis qualis? *ib.* tom. 871. Legem occulte audire quid? *ib.* 833

Libri. Eius interpretatio, Sacerdotis officium est. *ib.* 78. Descendit illi & filiz iuxta Legem Dei. *ib.* 724. Lex lacerata propter munera. *ib.* 591. Lex naturalis loquitur in cordibus matris. *ib.* tom. 419

Lilo. Ierosolymitana Synagoga prelati. *ib.* tom. 910

Liber. *ib.* *candor* interpretatur. *ib.* tom. 286. Liberis natus Libenici. *ib.* tom. 397. 726. In scripturis Libris crebro appellatur Templum. *ib.* 435. Vocatur Jerusalem. *ib.* Libanus thuri *ib.* 601. Libani arbores proceritatem, & radicis firmam. *ib.* Libano in terra promissio nihil excelsius. *ib.* 834

Liberitate liberalitas pertinet. *ib.* tom. 334

Liberalitas, & dispensatio, virtus maxima est. *ib.* tom. 674

Liber Libero & Cere reperi Venus. *ib.* tom. 287. Liber de femore Jovis procreatus. *ib.* tom. 309. Liber duplex, bonus & malus. *ib.* tom. 669

Liberus Episcopus. *ib.* tom. 919. 931

Liberorum procreatio olim benedicta, & quasi iusta. *ib.* tom. 105. Iustus multumdo Liberorum pro benedictione promittitur. *ib.* 624. Placatur Deus viribus Liberorum. *ib.* 703. Vide Filius.

Libertas animi non destruitur licet ad Deum semper recuramus, & ex illi pendamus voluntate. *ib.* tom. 1037

Omnes in captivitate, & oblatione generali, non desiderant quam non verant Liberatem. *ib.* 913. Libertas humani arbitrii. *ib.* tom. 790

Libido infusa a Deo ob liberorum procreationem. *ib.* tom. 1287. Fines suos egressa si fuerit, redundat in virum. *ib.* Fomenta libidinis & impudencie indicia. *ib.* 286. In serice & in panis eadem dominatur. *ib.* 17. Libido uli domat mentes ferreas. *ib.* 787. Majorem in virginibus patitur tamen, dum dulcius putat omne quod nescit. *ib.* Transfusa semper sui relinquitur consuetudinem. *ib.* 911. Sub quorum patrocinio libido sibi blanditur. *ib.* 501. Libidinosa mens ardentius inhonesta persequitur. *ib.* 787. Quod non licet, dulcis fieri solet. *ib.* In nullis artibus libido turba est. *ib.* 750

Quibus signis libidinosus animus ostenditur? *ib.* 713. Cuius adolescentis Ægyptia Domina pallium non tenuit. *ib.* 501. De expletis libidinibus, triumphis ac palmarum vitiorum subleantur. *ib.* 1094. Legibus Cæsarum, excepto adulterio, libido per lupanaria permittitur. *ib.* 459

Impuratus infelicitas conjugis mortis, & libido meretrici coronatur. *ib.* 415. Qui illi serviebat, libertate bona servari cessavit. *ib.* Libidinis feminarium est elix carnis, & potus vini, & perfusus fœtibus. *ib.* tom. 326. Captivitas nulla maior calamitas est, quam ad alienam Libidinem trahi. *ib.* 319. Vide Luxuria. Voluptas.

Libyz pars Græcis urbibus plena. *ib.* tom. 427

Librari unde sic nominati? *ib.* tom. 21

Librari indochi, qui dum alienos errores emendare nituntur, offendunt suos. *ib.* 424. Librarium Officium. *ib.* 683. Librarium Negligentia peperit varias in Bibliis lectiones. *ib.* 646. Librarium error notatur. *ib.* tom. 14

Libri Apocryphi declinandi. *ib.* tom. 432. Libri pene omnes, eruditionis doctrinæque secularis sunt pleni. *ib.* 456. Ex stylo & falva librum auctoris cognoscimus. *ib.* 632. Scribantur libri, ut & manus operetur claudum, & anima lectione fatietur. *ib.* 939. Ut verum librorum fides de Hebræis voluminibus examinanda est, ita novorum Græci sermonis normam desiderat. *ib.* 434. Librorum materia & ornatus. *ib.* 117. Libri non magnopere formidandi sunt, quos metu auctor suos prode. *ib.* tom. 461. Libri impetiorum lectorem inveniunt. *ib.* 474. Obreptio transcriptionis librorum. *ib.* 879. Multi ob ignorantiam, Libros natus Libris authenticis præferunt. *ib.* 420. Literis ex principis eorum nomina imponunt Hebræi. *ib.* tom. 306. Innumerabiles libri, una Lex, unum Evangelium nominantur. *ib.* 495

Libros quo maximo labore componunt homines, tegibus & otio torpenti bus sepe redunt. *ib.* 404

Libri Hebræi non corrupti. *ib.* tom. 572. Libri apocryphi cavendi. *ib.* 70. Libri sacri auro & purpura ornantur. *ib.* tom. 841. Liber Judith non ab omnibus receptus. *ib.* 745

Libri apocryphi doctrina dantur. *ib.* 604. Librorum apocryphorum nonnullæ sententia. *ib.* 751. Libri Canonici, auctoritas unde petitur. *ib.* tom. 743

Liburna navis longa. *ib.* tom. 720

Lilide Hebræi sapientis fabula. *ib.* tom. 623

Lilida Diospolis. *ib.* tom. 359. & 360

Ligna filvarum, quam multiplicem utilitatem habeant. *ib.* tom. 141

Lignum in panem mittere quid? *ib.* tom. 815

Lila habent in se puritatis sacramentum. *ib.* tom. 933

Lina exuntur capiendis piscibus. *ib.* tom. 919

Lini incombustibilis genus. *ib.* tom. 903

In Linguis diversarum gentium unus in laudibus Dei spiritus concinit. *ib.* tom. 1090. Stridor Punice lingue. *ib.* 979. Quinque Ægypti civitates, quæ loquuntur lingua Chananitide. *ib.* 702. Lingua Græce latuendo. *ib.* tom. 628. Inter Hebræam & Ægyptiam, lingua Chananitis, Hebræa magna ex parte confinis. *ib.* 256. Quinque civitates in Ægypto loquuntur Lingua Chananitica. *ib.* 187. Quare? *ib.* 256. Loqui Lingua Ægyptiaca, quid? *ib.* 295. Lingua Hebræa matris omnium Linguarum. *ib.* tom. 759. Lingua Latina paupertas. *ib.* tom. 548. Minutia magis observantur in Lingua Græca, quam in Latina. *ib.* 503. Latini vim eandem petuntur in Lingua Græca, quam Græci in Hebræa. *ib.* 760. Vicinia Linguarum Syriæ, & Hebrææ. *ib.* 409. Multa sunt quæ transiri non possunt in aliam linguam. *ib.* 581. Lingua divise in septuaginta duas. *ib.* tom. 222

Lingua nihil aliud novet, nisi Christum. *ib.* tom. 991. Nihil possit sonare, nisi quod sanctum est. *ib.* Nihil nam facile, quam vilen plebicum lingue volubilitate decipere. *ib.* 263. Lingua incontinentis est malum, & plena veneni mortiferi. *ib.* tom. 764. Lingua inmoderate periculum. *ib.* tom. 479. Lingua data est ad laudandum Deum. *ib.* tom. 101

Lineamentum candidissimum in superna translatum, quid docet? *ib.* tom. 913

Lineola injeiuntur vulneribus. *ib.* tom. 16. Lineola ad abstergendos sudores. *ib.* tom. 473

Linus secundus Romæ Episcopus. *ib.* tom. 853

Literæ sculares comparantur captivæ, quæ fiat Israelitis. *ib.* tom. 427

Multum proficiunt, qui transi in opusculis suis etiam sanctis recte utitur illis. *ib.* De amaro semine literarum, dulces fructus percipiuntur. *ib.* 941. Literæ marsum non sequuntur. *ib.* tom. 473. Sudoris comites sunt & laboris: facia juniorum, non fœtibus: continentia, non luxuria. *ib.* Literarum radices amara, fructus dulces. *ib.* 829. A Litera interdum discendum necessario. *ib.* tom. 905. Amariodol intelligit Literas. *ib.* tom. 487. Habet Litera in litatem maximam, si ferveret. *ib.* 147

Luxuria insatiabilis est. 1. tom. 627.
Circum restringenda. *ibid.* 194. Luxu-
ria fluitans adversum nos crebris
intumescit. *ibid.* 561. Non pos-
sunt suscipere correptionem, qui
illi oblectatione capiuntur. *ibid.*
617. In vino luxuria, in luxuria
voluptas, in voluptate impudicia
est. *ibid.* 423. Quod luxurie para-
batur, virtus infatur. *ibid.* 291.
Luxuria nititur subvertere forti-
tudinem Crucis. 2. tom. 338. *Vide*
Libido. Voluptas.
qui Luxuriatur, vivens mortuus est.
1. tom. 423
Luxuriosi hominis ornamenta. 1. tom.
1097. Luxuriosi filii miseria & ne-
cessitas. *ibid.* 890
Lybia ab Hebraeis dicitur Phut. 3. t.
319
Lybia, quid? 7. t. 485
Lycians, loci ubi morantur mo-
nachii. 2. t. 30
Lydda, sive Diospolis in quo fuit in-
clynra. 1. t. 695
Lyddens Hieronymi præceptor ob
intelligentiam Jobi multis redem-
um. *Præf. in Job. ex Hbr.*
Lyddinter robustissimus genus repu-
tatur. 5. t. 309. Lydyorum rex Croesus
a Cyro capus. *ibid.*
Lyncus videbat trans parietem. 2. t.
445
Lyncis natura. 1. tom. 22. Lyncis
magna obliquo. *ibid.*
Lyncis lapis quis, & unde. 1. tom.
565. *56. sep.*
Lycander principis Iselethemoniorum,
7. tom. 131. Victis Athenis, tyrannus
impositus. *ibid.*
Lylas explicat incommoda amoris.
3. t. 318
Lyvdes auditor Pythagoræ, Thebis
scholas habuit. 2. tom. 565. Me-
moniter tenens præcepta doctoris
fuit, ingenio pro libris utebatur, ex
quibus novissima sunt &c. *ibid.*
Lazim, Phutxi dicti sunt. 3. tom.
320

M

MACARIUS Monachus Ægyptus con-
fessarius Christi. 1. tom. 705
Macarius Antonii discipulus, & alius
Macarius. 2. tom. 582. 640
Machabæorum sanguis, victoria. 1. tom.
619. In Ecclesia Christi toto orbe
predicatur. *ibid.* Machabæorum
Cupula in Modum ostendebantur
tamen eorum reliquæ Antichristi. 3.
tom. 247. 257. Machabæorum contra
Antichristum pugna & victoria. 6. t.
867
Machabæorum primus liber Hebræis
reperitur. *Præf. in Paralip.*
Macedonii error. 7. tom. 610
Macedonius paitor, quis? 7. tom.
278
Macedonium regnum quæ annis perma-
nentit. 5. tom. 760. Macedonium
caritas & hospitium. 7. tom. 259
Horatium vi in norantur. *ibid.*
Machelot. 1. tom. 424
Macula, quæ nullo nitro, nulla ful-
vula herba elui possit. 1. tom.
7097

Madai auctor fuit gentis Medorum.
2. tom. 423
Madin & Ephra regiones sunt trans
Arabiam, fertiles camelorum. 4.
tom. 722. Tota & præcipua regio-
num illarum provincia appellatur
Saba, unde fuit, & Saba regina.
ibid. 722
Madianitarum opes in grecibus. 5.
tom. 285. 386. Adjacent terræ Ar-
bia. *ib.* 286. Appellatur Sarraceni.
ibid.
Maoris. 1. tom. 464
Magalia. 1. tom. 990
Magia parens est Idololatricæ. 1. tom.
576. Leges publicæ magicam artem
puniant. *ibid.*
Magorum Ægypti signa non erant
vera. 1. tom. 576. Magorum dona
quid significant? *ibid.* 603. Mago-
rum tria genera apud Persas. 2. t.
344. Magi venerunt ab oriente,
vel ex artis scientia, vel, &c. 4.
tom. 553. De Magis quid dicitur.
ibid. 290. Magos pro maleficis con-
suetudo & sermo communis acci-
pit. 5. tom. 627
Magi fratres, Cambysis in regno suc-
cessores. 6. t. 772. A populo oc-
cisi sunt. *ib.*
Magister prob. zaris, & vitæ erudi-
tionisque est eligendus. 1. t. 622.
Incidunt in arrogantiam, qui in
puncto horæ, necdum discipuli,
jam magistri sunt. *ibid.* 424. Ne
prius magister sis, quam discipu-
lus. *ib.* 931. Nonnulli prius sunt
impertorum magistri, quam doc-
torum discipuli. *ib.* 994. Delica-
tus magister est, qui pleno ventre
de jejuniis disputat. *ib.* 263. Ma-
gister pessimus, quis? 2. t. 821. U-
tile est Magistronum limina terere,
& artem ab arcebus discere. *ibid.*
427. Sicut Magistros sanctos juvat
discipulorum felus, sic perditio se-
ductorum perdit Patriarchas eor-
um. 4. t. 423. Magistronum vitio
discipuli puniuntur. 6. tom. 871.
Magistronum sollicitudo pro disci-
pulorum salute, qualis esse debet.
7. t. 465. Vix invenitur quis sit
perfectus. *ib.* Lecti discipulus Ma-
gitrum, si negligat ejus præcepta.
ib. 459. Magistri debent communi-
care consilia cum discipulis. *ibid.*
137. Vatu & vestitu fuit contenti.
ib. 238. Quando sine causa labo-
rant? *ib.* 457. Raro magister, &
discipulus libi consentiant. *ib.* 466.
Quis laborem præstat Magistro? *ib.*
534. Magistri perversi notantur. *ib.*
183
Magnes lapis. 7. t. 50
Magog & Gog Scythiæ gentes. 4. t.
419
Magnum, nobilis civitas, capta
a que subversa est. 1. t. 413. In
Ecclesia ejusdem multa hominum
scilla cruciata. *ib.*
Magdalo campus, Josæ necis confici-
tus. 1. t. 698
Maison explicatur. 1. t. 1052
Majoma emporium GAZÆ. 2. tom.
15
Major & minor non inter tres, s. d
inter duos solent præbere distan-

tiam. 2. t. 219
Majorum sequenda vestigia, & ab au-
dientia eorum discrepare non de-
bemus. 3. tom. 495. Ad Majora
pervenimus per iuniora. 5. t. 514
Majorum de minor, non minorem
fieri de majore naturale est. 7. t.
464. In quo Majores sumus omni-
bus. *ib.* 613
Malchus aperte vacillantur de abie-
ctione Israel, & veritate peni-
tentium. 1. t. 219. De Malchia Pro-
pheta opiniones varie. 6. t. 939.
Malchus Propetiarum ad octidum
novissimus. *ib.* Urum idem an
diversus ab Edra. *ib.* 940. *et. 43.*
An Angelus humini in corpore
fuerit. *ib.* & 751. Quo tempore
prophetavit. *ib.*
Malchion Presbyter. 1. t. 429
Malchus Latine regem sonat. 2. tom.
42. Syrus erat natione & lingua.
ib. Pietas ejus & mulieris decrepita,
cum qua manebat, laudatur,
&c. *ib.* Malchus, quid significet?
7. t. 212
in Maledictum & in detractionem reg-
um & principum non debemus
promerere. 3. t. 479. Maledictum
Eve mulieris, in mulieribus sub-
vertitur. 7. tom. 241. Nullum mo-
veat, quod Christus factus sit, Ma-
ledictum. *ibid.* 437. Unusquisque
Sanctorum facit Maledictum pro
populo. *ib.* 432. Quod Maledictum
contemnentem, & opendam. *ib.*
24. Unusquisque maledictum ponit
in Scripturis, nunquam Dei
nomen adiungit. *ib.* 436
Maledictus qui non audit verba Dei.
5. t. 805. Maledictus quis. *ib.* 536.
436
Maledictum dissolutum in Circensibus
equis. 2. t. 22
Malesit in bonam partem accipien-
tur. 6. t. 566. Malesit Magi & In-
cantatores quid dixerant. 5. tom.
637
Maltia numeris utitur nocendi ar-
tibus. 1. t. 612. In toto orbe re-
gnavit ante adventum Christi. *ib.*
632. Maltia nostra inebat Deum.
5. tom. 679. Principe Maltia, &
ejus discipuli, debili nominantur.
ib. 345. Maltia in Scripturis pro
angustia. 6. tom. 399. 871. Ma-
ltia dupliciter fama. 7. tom.
637
Mali peccantium multitudinem parent
culpam peccatorum suorum. 1. tom.
259. Illorum solatium est, bonorum
carpe. *ib.* Describit bona de Malis
existimatio. 2. t. 102. Mals pro-
deit, ut bonis ferviat. 4. t. 247.
Arguntur qui Malorum abundant
ministeris. *ib.* 1089
in Malogranatis significatur concen-
tus virtutum. 2. t. 287. Malogra-
natum semper intelligitur de Ec-
clesia. 6. tom. 771. 906. Malo-
granati arboris descriptio. *ibid.*
Malogranati arbor Ecclesie figura.
ibid.
Malam breve putatur, quod finis me-
lior subsequitur. 1. tom. 179. Ma-
li præsentia spe futurorum despi-
ciuntur. *ibid.* 619. Proclivis est
1089

- cor hominis a pueritia ad malum. *ib.* 506. Pertinaces in eo, habendi sunt, sicut ethnici & Publicani. *ib.* 946. Naturali decemio malo. *ib.* 108. *Æquale* maledictio subiacet, qui bona mala dicunt, & qui mala bona dicunt. *ib.* 534. Facillus mala credunt homines. *ib.* 788. Malum non tam natura cogit facere, quam voluntas. 2. tom. 401. Non potest auferri malum inoliis mali, nisi a solo vero medico. *ib.* 776. Mala offendere interdum non docentis est, sed venantis. *ib.* 544. Malum pro afflictione funitur. 2. tom. 533. 750. Malum levius est aperte peccare, quam simulare, & fingere sanctitatem. *ib.* 277. Mala omnia ob peccata nostra nobis imputantur. 5. tom. 52. & 53. Malis prementibus majorem habemus fiduciam in proximo, quam in nobis. *ib.* 46. Malum quid Dominus facit, quale? 6. t. 355. Malum facere & diligere quid? *ib.* 273. Malum alicui esse potest, quod malum non est. *ib.* 683. Malum, nonnumquam oculo fit bonorum. 7. t. 758. Vide Vitium.
- Mamæra lubverba. 1. t. 308
- Mamma mater Alexandri Imperatoris sancta femina. 2. tom. 893
- Mammona divites nuncupantur. 1. t. 117. Mammona non Hebræorum, sed Syrorum lingua divites sonat, & cur? *ib.* 865. Mammona quid? 7. t. 36
- Mammilla pro eruditione. 1. tom. 400. Mammillæ infantularum, ut nate fuerint, ligari solent. 5. t. 147
- Mamre civitas. 3. t. 361
- Manahen rex Israël, quæ munera Regi Assyrio miserit. 6. t. 111
- Manam castra interpretantur. 3. t. 356
- Manassæ penitentia sua non solum indulgentiam, sed & regnum recipere meruit. 1. t. 460. Manassæ post captivitatem restitutus in fines postea digneceps vixit tempore. 3. t. 443. 466. Manassæ crudelitas. 4. tom. 666. Manassæ egit penitentiam. 6. t. 675
- Mandata Dei possibilia sunt. 1. tom. 1006. Omnia in uno Legis nomine continentur. *ib.* Si inutilis est, qui fecit omnia Mandata, quid de illo dicendum est, qui expleri non potuit? *ib.* 1035. Mandata Dei non sunt facilia. 2. tom. 754. *Ch. seq.* Quo sensu dicuntur levia? *ib.* 746
- Mane quid in Scripturis significet. 4. t. 77. De Mane Deum confingere, quid? *ib.* & 893
- Manichæi dogma. 1. tom. 232. Sententia ejusdem impia. *ib.* 1042. Manichæi sententia de origine animæ. *ib.* 949. Manichæi electi. *ib.* 1028. Idem asserit, homines posse, si velint, omni carere peccato. *ib.* Notatur. *ib.* 527. 752. Manichæus dicitur Eusebius. 2. t.
395. Manichæi dogma. *ib.* 239. Damnam legem. *ib.* 729. 741. Ejusdem substantia esse humanam animam & Deum, asserit. *ib.* 370. Animas hominum dicit partem esse Dei naturæ. *ib.* 413. 426. Manichæum nominare pollutio est. *ib.* 427. Theophrastus Manichæi. *ib.* 393. Notatur. *ib.* 413. 508. Manichæus aliam extra domum Dei Jacob quæreret domum. 4. t. 32. Manichæi dogma impium. 6. tom. 582. 619. Manichæus. 7. tom. 54. 211. 473. 727. Error ejusdem. *ib.* 85. 107. 548. Dogma Manichæi reprobatur. *ib.* 48. Provocatur. *ib.* 58. 105.
- Manichæi dicuntur impurissimi. 1. tom. 519. Cur plurima ex Scripturis falsa esse contendunt. *ib.* 160. Manichæi utem non tribuunt Apollolis, sed codicum corruptoribus. *ib.* 160. Convincuntur. *ib.* 160. Errores Manichæorum. *ib.* 1042. Dogma. *ib.* 1036. Manichæorum blasphemie. 4. t. 272. Manichæi. 7. t. 492
- Manna habebat speciem glacie. 4. t. 266
- Manni Burici equi. 1. t. 399
- Manus accipiuntur pro opere nuptiarum. 1. t. 105. Erit illa aliud lingua præterit, quum manus sentire aliud comprobatur. *ib.* 1039. Manus quid sit. 3. tom. 471. Manus expansæ Dei & Christi, quid significant? 4. t. 772. Manus Domini commotione, vel elatione penæ ac supplicia demonstrantur. *ib.* 295. Manus habere super caput, quid? *ib.* 856. Manus mortis quid? 6. tom. 151. De Manu inimicorum nostrorum quomodo? Christo liberati? 7. t. 274
- Manfiones diversas esse in cælo, ordines Ecclesiæ probat. 2. t. 369. *Ch. seq.*
- Manihom XLII. mysteria singularem explicata. 1. tom. 468. *Ch. seq.*
- Manfueri qui sint intelligendi. 1. t. 968. Manfueros ferre, nulla virtus est. 7. t. 231
- Manfuerudo vera nulla passione turbatur. 7. tom. 607. Hæc possidet terram, & quomodo. *ib.* 731. Ficta manfuerudo damnata. *ib.* 731.
- Manubias de vasis quondam Dei Romani Capirolis obulerunt. 4. t. 390
- Mara mutatur Sacramento crucis. 1. t. 420
- S. Marcellæ virtutes comparantur cum virtutibus Annæ prophetissæ. 1. t. 294. Marcellæ laudes. *ib.* 784. *Ch. seq.* Marcella mater erat in spiritu Paulæ & Eustochii. 2. t. 352. S. Marcella uicium vitandis exemplum. 7. t. 339. Eius laudes. *ib.* 369. 385
- Marcelli apud Nolam præfuit. 1. t. 18. 981. Marcellorum virtus in luctu & in bellis. *ib.* 333
- Marcellus Sideres. 2. t. 332
- Marcellus Ancyranus. 2. t. 925. Hilaris meminit illius tantum hæretici. *ib.* 312
- Marcia Hortensium Catenoneque viros habuit. 2. t. 312
- Marcion Romam misit mulierem, quæ decipiendo ipsi animos præpararet. 1. t. 1031. Marcionis columna. *ib.* 910. Dogma. *ib.* 4213. Notatur. *ib.* 527. 748. Marcion dicitur primus eunus Dabylæ. 2. tom. 857. Marcion & alii illudens operibus Creatoris. *ib.* 757. Eiusdem & aliorum argumenta, & blasphemia. *ib.* 758. Duplicem adiuvat Deum, & duplicem rem conditorem. *ib.* 423. Axiomata. Marcionis. *ib.* 401. Marcionis & Valentini errore multi decipiuntur. *ib.* 829. Cur cibos reliquit. *ib.* 431. Dogma. *ib.* 239. Notatur. *ib.* 431. 508. Marcion & Valentini hæresim se dicunt naturæ esse. *ib.* 431. 438. conditor est. 3. tom. 450. Marcia & Manichæus rabido ore dilabant veterem Legem, Evangelistam tantum suscipiebant. *ib.* 480. Marcionis dogma & blasphemie. 4. tom. 285. 534. Duos Deos inducit. *ib.* 505. Marcion & Valentini hæresim assimulantur. *ib.* 757. Marcionis hæreticus. 5. tom. 784. Marcionis dogma & blasphemie. *ib.* 90. 91. Marcionis hæresis. 6. tom. 257. 370. 429. 535. 741. Marcion. 7. tom. 54. 107. 121. 473. 727. Errores ejusdem. *ib.* 85. 382. 434. 593. 645. Impugnantur. *ib.* 453. 584. 660. Provocatur. *ib.* 98. 105. Marcionis impietas. *ib.* 685. Falsa interpretatio. *ib.* 533. Repudiat Prophetas. *ib.* 418. Marcionis & Manichæi hæreses carmen Christi putantur simulare. *ib.* 448. Cur non habet Evangelium Dei. *ib.* 386. Marcion non nebat Epistolam Pauli ad Philemonem, & eam non ausus est corrumpere. *ib.* 743. Ceteros ejusdem vel non suscepit, vel quem ex his mutavit. *ib.* Quid exerat de Apostolo Paulo. *ib.* 422. Marcion & Manichæus quid de Apostolo tollere noluerunt. *ib.* 475. Nonnulla eorum assertoria. *ib.* 474. De Marcione quidam error. *ib.* 389
- Marcionitæ. 2. tom. 201. Inter se differant. *ib.* 877. Marcionitarum quid? Christi error. 7. t. 299
- Marcomanni. 1. tom. 344
- Marcus hæreticus quæ provincias sua doctrina maculavit? 1. tom. 454
- Marcus idem Gnosticum sectarius. 2. tom. 761. Hæreticum primum in Galliam, deinde in Hispaniam intulit. *ib.* 389
- S. Marcus Evangelista, discipulus Petri. 1. tom. 713. Cathedra Marci Evangelistæ ubi? *ib.* 583. Marci cap. XVI. in Græcis libris omnibus desiderari dicitur. *ib.* 825. Marcus discipulus Petri. 2. tom. 427. Auditor & interpres ejusdem fuit. *ib.* 827. Evangelium juxta Marcum, Petri dicitur. *ib.* Marcus, quis? 7. tom. 3. Evangelium scripsit juxta fidem magis getorum, quam

quam ordinem, *ibid.*
 Mardochæus & Esther inter purpuram, superbiam humilitate vice-
 runt. 1. tom. 975. Tanti fidei me-
 ritum, ut captivi viduibus impera-
 rent. *ibid.* Mardochæi & Esther
 historia sub quo Persarum reges-
 ta sit, 5. tom. 40. *Ch. seg.*
 super Mare ambulare, contra naturam
 est corporum graviorum. 1. tom.
 718. Mare Jonium, & Egeum, &
 Adriaticum, & Thyrennum. 2. tom.
 560. Maria vi terrarum egressa
 sunt terminos suos. *ibid.* 36. Stant
 ad preces Hilarionis. *ibid.* 36. Mare
 apud Hebræos vocatur. Omnis
 congregatio aquarum. 3. tom. 965
 In Scripturis pro Occidente ponit-
 ur. *ib.* 316. Scriptura omnes con-
 gregationes aquarum appellat Ma-
 ria. 4. t. 204. Sonitus maris, quid
 significet in Scripturis, *ibid.* 88.
 Mare Mortuum quare sic dictum.
 5. tom. 590. Vocat Scriptura pro-
 prium terræ Judææ mare, Occiden-
 tem. *ibid.* 583. Mare Mortuum un-
 de dictum. 6. tom. 195. 919. De
 Mari exemplum sumunt. 7. tom.
 611
 Margaritis lacus. 4. tom. 204
 Margaritum licet in fordibus. 1. tom.
 307. Ubi nascuntur Margarita can-
 dentia. *ibid.* 923. Si tantum vitrum,
 quare non majoris in pretii Mar-
 garitum. *ib.* 685. 585. Margaritum
 pretiosissimum. 5. tom.
 Maria Mater Dei Virgo simul & fac-
 endo. 1. tom. 103. Cur timore
 perterrita est in salutatione An-
 thrielis. *ibid.* 683. Ejusdem virgini-
 tatis perpetua. *ibid.* 232. Puritas
 illius commendatur. *ibid.* Maria
 commendatur discipulo a Christo,
 quam ante crucem nunquam dis-
 cernat. *ibid.* 783. Maria Mater Dei
 virgo simul & facunda quare des-
 ponata concepit. 2. tom. 208. Uter-
 us B. Mariæ semper clausus per-
 mansit. *ibid.* 745. De B. Maria in
 prophetia Jeremij, grande miracu-
 lum est. *ibid.* 287. Nulla obli-
 tatio in parva B. Mariæ Virginitas.
ibid. 211. Non legitur nuptiis pos-
 tularum. *ibid.* 226. Mariæ perfectio
 superius perfectione Elizabeth.
ibid. 712. Beatam fide esse dicit,
 non proprio merito, & virtute,
 sed Dei in se habitantis clemen-
 tia. *ibid.* B. Maria Prophetis agno-
 scitur. 4. tom. 117. Virginitatis
 privilegium in ea. *ibid.* 614. B.
 Maria semper virgo. 6. tom. 538.
 Maria pater ceteris mulieribus illu-
 minata. 6. tom. 671. Maria Virgo
 oblique appellatur mulier. 7. tom.
 604. Integritas illius non nocet,
 quod uxor & mulier vocetur. *ib.*
 449. Quidam perverse suspicantur
 B. Mariam plures habuisse filios.
ibid. 14. Mariæ humilitas in quam
 repressit Deus, quæ t. *ibid.* 267.
 Maria Virgo Prophetas. *ibid.* Ma-
 ria virginitatem duobus laudat.
 & cur. *ibid.* 258. Mariam nuptiis
 post partum, non posse probari.
ibid. 206
 Mariæ stantes ante crucem. 1. t.

974
 Maria soror Moysi, cujus sepulchrum
 monstrabatur in Cades. 3. tom.
 133
 Maria Magdalene ob fœdilitatem, &
 ardorem hinc *turna* nomen accepit.
 1. tom. 914. Prima ante Apostolos
 Christum videre meruit resurgen-
 tem. *ibid.*
 Maritalis licentia, in quam per fœ-
 datum nomina nonnullæ erum-
 punt. 1. r. 935
 Mariti uxorisque fœdera ob benedi-
 ctionem puncta credimus. 1. tom.
 623. Mariti umbra, tamen uxoris
 est. *ibid.* 535. Quid sperabant
 super tumulos conjugum suarum.
ibid. 396. Mariti incredibilis igno-
 minia exponitur. 6. tom. 335. Ex-
 trema ejus miseria. *ibid.* 913. Mi-
 ritus quidam viginti uxorem, &
 uxor viginti duorum virosum. 1. r.
 901. *Ch. seg.*
 Marius victor Numidæ, quo puta-
 tur indignus. 1. tom. 398. Ma-
 rius gentem Theuorum lapnavit.
ib. 950. Mariorum virus in luctu.
ib. 315
 G. Marius Victorinus Romæ Rhetor-
 icam docuit. 7. tom. 369. Edi-
 dit Commentarios in Apollonium.
ibid.
 Marnas Gazæ luget inclusus, & ever-
 sionem Templi permiscuit. 1. t.
 679. Marnas idolum ubi colitur.
 2. tom. 199. Victus est ab Christo.
ib. 23
 Maronia, viculus est. 2. tom. 41
 Maritæ juvenis fortitudo. 2. tom.
 29. Hic affectus pessimo demone
 liberatur. *ib.*
 de Martha & Maria quid dicitur? 1.
 tom. 108. Hospitium earum vide-
 batur. *ibid.* 701
 Maria Papyria mater Africani. 1. t.
 690
 Mariti Q. regis constantia in morte
 filii. 1. tom. 335
 Martinianus Hieronymi amicus. 1. t.
 14
 Martis idolum in Areopoli vocatum
 Ariel. 3. tom. 162
 Martyres nostri pro veritate fortius
 dimicaverunt, quam pro Helena
 Heroe Græci contra Trojam. 1. r.
 428. Coronæ Martyrum de rois,
 & violis plectitur, Confessorum de
 liliis. *ibid.* 723. Martyrum sepul-
 chra venerantur fideles. *ibid.* 205.
 Sanctam illorum favillam oculis
 apponunt, & deosculantur. *ibid.*
 Ad illorum tumulos inundans po-
 pulus currit. *ibid.* 678. Accensi Ce-
 reci ante tumulos Martyrum. *ibid.*
 727. Dedicatio officium Martyris.
ibid. 704. Absurdum est nimia fa-
 turitate velle honorare Martyres,
 quos scimus Deo placuisse jeju-
 niis. *ibid.* 151. Martyrum reliquie
 effolæ. *ibid.* 344. In Martyre vo-
 luntas, ex qua mors nascitur, co-
 ronatur. 2. tom. 373. Duorum
 Martyrum insignis constantia. *ib.*
 2. Demones torquebantur in Ba-
 lileis eorum. *ibid.* 597. Martyres &
 Machabæi pro Lege Dei atque ju-
 stitia vili sunt in sua perire iusti-
 tia.

3. tom. 411. Martyres non
 pereunt, sed vincunt. 4. t. 667.
 Fortitudo gentium, triumphus est
 Martyrum. *ibid.* 735. Victoria Ec-
 clesiæ in Martyribus. *ibid.* 121.
 Vulneribus Martyrum fides cre-
 dendum confirmatur. *ibid.* 298. Se-
 curi in Ecclesiæ de nucula conjugum
 & liberorum suorum, secuti ad
 bella procedebant. *ib.* 23. Sangui-
 nem Martyrum producit Dominus
 in publicum. &c. *ibid.* 358. De-
 mones non sultinent cineres Mar-
 tyrum. *ibid.* 775. Victus in Mar-
 tyrio dolor cruciatus, levioris est
 illi eo, qui non toruit Chris-
 tum negat. *ibid.* 511. Martyres
 concalescant adversarios suos. 1. r.
 tom. 873. Fame perierunt. *ibid.*
 344. Martyr, verus quis? 7. tom.
 747
 Martyrio delerunt multi peccata sua.
 1. tom. 533. Non solum effusio
 sanguinis in confessione reputatur,
 sed devotio quoque mentis
 servitus immaculata, quotidianum
 Martyrium est. *ibid.* 723. Sanguis
 in Martyrio non sine dolore &
 tremore funditur. 7. tom. 498. Non
 cadent præcia plectitur qui Chris-
 tum negat in Martyrio absque tor-
 mentis, & c. *ib.* 381
 Martyrium, id est, templum. 2. t.
 32
 Marullus mimographus. 2. tom.
 515
 Mathematicum vocatur quod robustum
 est. 3. tom. 353
 Massa de recentibus fecis compacta
 apud Hebræos Debelath, apud Gri-
 ecos Palatha vocatur. 3. tom. 27
 Massageræ miseros putant qui ægro-
 tatione moriuntur. 2. tom. 335.
 Propinquos cum ad fœnetum ve-
 nerant, jugulant, ut devotent. *ib.*
 Massila a Phocæ condita. 7. tom.
 427
 Mastruca barbaricæ vestis genus. 2. t.
 171
 Mater & filia nomina pietatis, offi-
 ciorum vocabula, &c. 1. tom. 783.
 Non est laus si se diligant, scelus
 est, si se oderint. *ib.* Matrum di-
 ligentia circa natus infantulus. 5.
 tom. 145. *Ch. seg.* Mater & filium
 de eodem populo dicuntur, quo-
 modo discernantur. 6. tom. 27
 Mater Deum, rectius Demoniolum.
 6. tom. 680
 Mathematici, & Astrologi, qui? 4.
 t. 553. Mathematici, & Astrologi
 quoniam vulgo. 5. tom. 628. Ma-
 thematiciorum errores damnantur.
 6. tom. 680
 Mathusale quatuordecim annis post
 diluvium vaselle scribitur. 1. tom.
 164. Mathusale quo anno moriens
 sit. 3. tom. 216
 Matrimonium præcipitur, ut conse-
 cretur genus humanum. 1. t. 627.
 Vinculum est, & viduitas solutio.
ib. 607. Servi carnis vocantur in
 matrimonio constituti. *ibid.* 901.
 Matrimonium viri qui viginti se-
 pellerat uxores, cum uxore que
 viginti quos habuerat maritos. *ib.*
 908. Paulus concedit secundum Ma-

trimonium; quare? *ib.* 901. Non damat Hieronymus. *ib.* 906. Occatione fuorum primi & secundi matrimonii domesticis otium pugna. *ib.* 292. De Matrimonio qui scripturatur? 2. t. 317. Matrimonium quando vertitur in adulteria. *ib.* 319.
Matronæ & virgines, quibus fieri ludibrios. *ib.* 345. Matronarum senatus Romæ erat. *ib.* 194. Eorum colloquia devotiva. *ib.* 324. Multæ dona conferantur buccinatoribus. *ib.* 707. Delicatæ matronæ usque ad adulterium etiam lingunt. *ib.* 114. Matrona felix, & pudica vellet nubere. 2. tom. 313. Matrona favitura in Hieronymo. *ib.* 252.
Matra genus, culcitæ durioris. 2. t. 55.
Mattheus Evangelium Hebræo sermone conscripsit. 1. t. 69. Mattheus usque est Hebræa veritate, non translatione. LXX. interpretum. 2. t. 833. Quis in Græcum vertit Evangelium illius, incertum est. *ib.* Mattheus Hebræo, Joannes Græco sermone texerunt Evangelia. 4. tom. 69. Uterque de Hebræo profert testimonia. *ib.* Hebræum sequitur Mattheus. *ib.* 128. 507. Non fuisse testimonium juxta Hebræum & LXX. *ib.* 1064. Quædam Scriptorum errore sublati in Mattheo. *ib.* 507. Eius humilitas. *ib.* 459. Mattheus arguit negligentiam Scribas & Sacerdotes. 6. t. 488. Mattheus ait locum Ofsee. *ib.* 124. Christum applicandum, cuiquam illuserit. 6. t. 123. *ib.* seq. Mattheus edidit Evangelium Hebræo sermone, quare? 7. t. 3. Recensentur tum Græci, tum Latini qui conscripserunt in Mattheo. *ib.* Mattheus & Lucas quomodo conciliantur. *ib.* 129. 355. Idem, & Joannes non differant inter se. *ib.* 232. Humilitas Matthei. *ib.* 57. In Mattheo Hilarj & Victorini commentaria. *ib.* 246.
Mauritis morum pariter & ætatis in senibus spectanda. 4. tom. 48. *ib.* seq.
Mavorte & Masorte vestis genus. 1. tom. 97.
Mauri, vani dicuntur. 7. t. 416. In Mauritania Christus prædicatus. 7. tom. 263.
Mausolea unde dicta? 2. t. 210.
Mausolus vir Aremisæ. 2. tom. 310.
Maxilla de virtutis Sacerdotibus davi solita quid notet. 1. t. 355. Maxilla pro eloquentia. *ib.*
Maximianus, si quo persecutio in toto orbe fuit. 5. t. 423.
Maximinopolis civitas. 6. tom. 904.
Maximilla & Priscilla hæretici. 1. t. 87. Maximilla & Prisca prophetæ, demonio inspiratæ spiritu. 5. t. 132.
Maximianus persecutor omnium christianissimus. 4. tom. 926. & om. f. 826.
Q. Maximus cunctando relinquit rem. 1. t. 458. Hæreticæ patientia sua

fregit. *ib.* 639. Nonnulla de Maximo referuntur. *ib.* 344. Maximorum virtus in luctu laudata. *ib.* 335.
Maximus Tyrannus. 2. t. 947.
Maximus Philothesus. 2. t. 943.
Maximus Alexanensis Ecclesiæ Episcopus. *ib.* 913.
Mazæa Cappadocum metropolis. 2. t. 817.
Cæsare Augusto Cæsarea appellata. 4. t. 817.
Mazuroth Zodiacum notat. 1. t. 367.
Mechir undecim mensis apud Aegyptios nomen. 6. t. 783.
Medi semper potentissimi. 4. t. 374.
Medos vocat Deus sanctificatos suos, & Nabuchodonosor servum suum & columbum. *ib.* 170. Medorum gentis auctor Madai. *ib.* 243. Medorum ac Persarum in Babylone impetus. *ib.* 173. Medorum & Persarum unum sub Dario, & Cyro regnum. 5. t. 673. *ib.* seq. Medorum Regnum majus est quam Persarum. *ib.* 656. Medorum & Persarum regnum a Macedonibus delectum. 6. tom. 823. Apud Medos versari dicuntur Hieronymo Israel, sive decem tribus. *ib.* 798. Medorum terra latissima. *ib.* 45. Medi & Persæ, unum regnum faciunt. *ib.* 750.
Medicina in tria dividitur. 2. tom. 717. Medicinalia multa describuntur. *ib.* 331. Medicina veras Deo. 4. t. 962. Non spernenda. *ib.* 352. Absque Dei misericordia aris mendiandi non valet. *ib.* 476. Medicina extrema X. tribuum, & omnium peccatorum, quæ. 9. t. 276. Medicinæ ars. *ib.* 61.
Medici si cessaverit curare, desperat. 1. t. 409. Medici diligentia nos non liberat ab omni infirmitate. 2. t. 794. Physici & medici, quæ ad utilitatem artis suæ referunt? *ib.* 332. Quid declarant eorum libri. *ib.* Imperitorum Medicorum consuetudo. *ib.* 412. Frustra laborant Medici, nisi Dominus curet. 4. t. 475. Medicorum mos in curatione vulnerum. 7. t. 268. Medicus imperitus, quis? *ib.* 539.
Medicatio quotidiana & frequens lectio, animæ solet magis labor esse quam carnis. 3. t. 395.
de Megarensibus quid dicitur? 1. tom. 912.
Mel non offertur in sacrificiis, quare? 1. tom. 962. Mel saturitate nimia vertitur in abinthium. 5. t. 315.
Mel non offertur in sacrificiis. 6. tom. 173.
Melania. 2. tom. 14. 87. Ejus inter Christianos vera nobilitas. *ib.* 182. Ejus patientia & constantia. *ib.* Ejus laudes. *ib.* 196. In quo Roma fabulam præbuit? *ib.* Melania & Paula vita strictior. *ib.* 197.
Melanthius respondit Gorgia Rhe-tori. 2. t. 316.
Melchisedech ἀνισκελόντος dicitur 1. tom. 441. Putatur quibusdam Sem filius Noe. *ib.* 444. An sit Spiritus Sanctus. *ib.* 443. Ab Origene Angelus dicitur. *ib.* idem

Fuit Sacerdos Dei absque Circumcisione, & Legalibus caeremoniis. *ib.* 446. Ejus palatium in Salema monstratur. 19. 447. Melchisedech juxta opinionem Hebræorum fuit Sem filius Noe. 3. tom. 328. Melchisedech panem & vinum obtulit. 181.
Melchom idolum Ammonitarum. 2. t. 250. & 6. t. 256. 67.
Meletius Antiochenus Episcopus. 1. tom. 39. 43.
Meli vestis sacerdotalis. 1. tom. 363.
Melitro Sardensis Episcopus. 1. tom. 428. Melitro Sardensis Episcopus. 2. t. 865. Melitro in Spiritu Sancto conclusus positus est in Sardis. 10. 887.
Meliorum exempla sequenda. 5. t. 122.
Melius semper ad computationem deterioris respici, non ad bonitatem incomparabilis per se. 2. t. 1. t. 229.
Melotes vestis genus. 2. t. 51.
Membrane unde dictæ pergamentæ. 2. t. 197.
Membra hominis affectu spiritus humani quomodo Deo ascribuntur. 1. t. 315. *ib.* seq. Membra, altera quæ non sunt, nisi fideles tantum. 1. t. 62.
Memoria. Nihil prodest videre & audire, nisi ea quæ videntur & audiantur, in Memoria thesauri nonantur. 5. t. 408.
Memphis & Taphus urbes Aegypti. 4. t. 848. Urbs dictæ magnæ artem. *ib.* 205. *ib.* 205. In Memphis templum est Apis. 3. t. 127. In eo oracula consulta respondeant. *ib.* 257. Metropolis superfluitum. *ib.* Memphis olim metropolis Aegypti. 6. t. 94.
Memphitici vates a Pythagora videntur. 2. t. 270.
Menander discipulus Simonis magi. 2. tom. 197.
Menander Poeta. 7. t. 647. 648. Trimer jambicus ejusdem. *ib.* 471. Menandri Comædia. *ib.* 207. Pausanias ex ea sumit versum jambicum. *ib.* 474.
Mendaces faciunt, ut nec sibi vera dicentibus credatur. 1. tom. 10. Mendaces mentes esse debent. 1. tom. 543.
Mendacium tempore risumatum. 1. tom. 586. Mendaciorum finis, incertus est. *ib.* 606. Mendacium non hæret inter se. 2. tom. 536. Impudens non refellendum. *ib.* 3. Mendacium licitum juxta quædam. *ib.* 474. Profecta hominibus suspitionem habent mendacium. *ib.* 470. Mendacium incitat veritatem. 4. tom. 1006. 1009.
Mendaci inconstantia, & sermonum destitabilitas. *ib.* 266. Quidam in Ecclesia per ignorantiam defendunt mendacium pro veritate. *ib.* 144. Conseruendo mentiendi in hominum vestis. *ib.* 905. Mendaci reatu. 1. tom. 592.
Mendacium exitum habere multi Divites inter auripargentique pondera

ra egestate confecti. 5. t. 76
Menites. 2. tom. 642
Mens Christo dedita, in minoribus est
intenta. 1. t. 340. Non est culpa
ubi defuit sententia, mentisq; iudici-
um. *ib.* 794. Mens cibis onerata
premitur. *ib.* 193. Multo melius
est stomachum dolere, quam men-
tem. *ib.* 507. Non sanatur cecitas
mentis, nisi doctrina Christi. 4. t.
120. Mens iuncta Deo provocat
eius clementiam, non vicinitas Ec-
clesiam. 5. t. 513. Mensis obsecran-
di, & vanitas sensus obscuri' di-
visa in 8c. 7. t. 621. *Vide* Animus.
Ingenium. Pectus.
Mentium varii generis epulis referant,
& speculum mixtum ponebant
Egypti, annorum fertilitate aus-
picientes. 4. tom. 718
Mense benedictio, & gratiarum actio.
1. tom. 121
Menfes Iphamenoth & Pharmuthi. 1.
tom. 630. Menfes Mechir, & Phar-
muthi. *ib.* 609. Mensis secundum
lunam cursum supputatur apud He-
breos. 5. tom. 353. Menfes He-
brei numerant juxta lunam cursum.
ibid. 68. Mensium ratio. *ibid.* 6.
Mensium Judaeorum initium. 7. t.
336.
Mentifruta nihil imaudius. 6. tom.
299
Mensura Hebraice & Latine eodem
appellatur nomine. 4. tom. 134
Mensura misericordiae Divinae. 4. t.
272
Mentis sterilegium puta. 1. t. 683.
Ubi fit quod dicitur, mentendi
non est locus. *ib.* 774. Nemo memo-
rans. *ibid.* 788
Mercatores, sive negotiatores cur in
mille annorum regno fecerunt
Chilithas non laetari. 4. tom. 828
Mercatum celeberrimum Terubithi
execrabile erat in illis vicibus, & cur.
4. t. 1006. Mercatus ille celebra-
rissimus per singulos annos in taber-
naculo Abrahæ. 6. tom. 885
Merces, quanta apud Deum, si in
sensu poetium non excedat. 1. t.
261. Majoris est mercedis, quod non
cogitur, & offertur. *ib.* 134. Prae-
sentis laboris merces considerand. 1.
ib. 125
Mercedarius nominatur. 4. t. 276
Mercedem ne patitur iniqua. 3. t.
210. Meretricem & adolescentem
cum Deo peculiariter evectarum
exempla. 6. tom. 19. *Ch. seq.* Meretrix
Atheniensis. 7. tom. 515
Meretrix lavat stercus pedes Domini.
1. tom. 431. Unguentis bonorum
opum corpori illius dedat se
sepulchrum. *ib.* Quod in typum Ec-
clesiae meretur alius. 7. t. 897
Merita. Non est in praesenti retribu-
tio Meritorum, sed in futuro. 3. t.
465. Si Merita nostra conferideremus
desperandum est. 4. tom. 765
Merodach patrem Nabuchodonosor
Hebraei tradunt. 4. tom. 477
Messorum ideo dicitur, quod duo-
bus fluxibus, Euphrate ambiat, &
Tigri. 3. tom. 102
Mellia uxor quae nupit tertio Cor-
vino. 2. tom. 316

S. Hier. Index Gen.

Mellaliani, Hæretici Syriae. 1. tom.
1032. Hos Greci *ἑξήταις* vocant. *ib.*
Nellip pro supplicio accipitur. 6. tom.
67. & 68
Mellore mensis nomen apud Ægy-
ptios, cui apud Latinos Augustus
respondet. 2. tom. 55
Metalorum species non facile digna-
scunt rustici. 5. tom. 257. Metallum
omnia Deo creata. 6. tom. 758
Metallofenum, locus juxta Aures. 3.
tom. 199. 211. Idem qui Fenon,
sive Finon. *ib.*
Memoriosofores Naforis libri. 6. tom.
406
Metana Monasterium de Canobo. 2.
tom. 53
Metaphoræ elegantes a simili ductæ.
1. t. 603. Metaphora si de alia in
aliam linguam ad verbum transfe-
ritur, obscuratur. 2. tom. 476. Me-
taphora, & Allegoria Historie non
semper consonant. 6. t. 658. Me-
taphora ad verbum transita ob-
scuros sensus habet. 7. tom. 620
Metaphoræ humilitas dicta. 7. t. 270
Mirelli laudati. 1. tom. 335
Mirellus Creteci nomen familiae sue
reportavit. 7. tom. 747
Metempsychosis non tantum a Pytha-
gora, & Empedocle, sed etiam a
Platone asseritur. 1. tom. 428. & 2.
tom. 567. 567. Metempsychosis ulti-
ma opinio. 7. tom. 75
Methodius usque ad decem millia pro-
cedit versusum adversus Origenem.
1. t. 427. Methodius scriptus contra
Porphyrium. 2. tom. 527
Methodia. 2. tom. 35
Merra an sint apud Hebræos. *Prefat.*
in Job & in Chronicon.
Mercedarius diffipulus Epicuri. 2. t. 317
Meronia Agrethica avia, per annos
quadraginta vidua perseveravit. 1.
tom. 988. Annam filiam Phanuelis
remittit. *ibid.*
in Metu semper debemus esse, etiam
post victoriam. 5. tom. 614
Michas interpretatur *colares Christi*.
1. tom. 177. De quibus propheta.
ib. De baptismi gratia variatur.
ib. 426. Michas Prophete sepul-
chrum ubi pæcet. *ibid.* 704. Nunc
Ecclesia est. *ib.* Michas percussus a
Sedecia. 7. tom. 270
Michael princeps populi Israelitic.
5. tom. 318. Michael ultor iniquita-
tum Israel. 6. tom. 754. Michael
princeps Judaeorum. 7. tom. 232
Meno M. cum uxore pergit ad pre-
lium. 1. tom. 105
Mille virgines turpitudinem morte
fugiant. 2. tom. 308
Mileitis fabellas cur multi magis re-
volvunt, quam Platonis libros. 4.
tom. 491
Mileisium figmenta. 2. tom. 457
Milero lanæ precipue deferuntur. 5.
tom. 316
Militia quo honore donatur. 1. t. 398
Militare qui primus cepit, saepe non
melior est in exercitu Christi. 1.
tom. 319
Militaris gloria triumphusque con-
ferunt. 2. t. 319. Militarium di-
gnitatum nomen. *ib.* 424. Ordo
militaris. *ib.* 369. Militares statio-

ones & vigiliæ. 7. tom. 107
Mille annorum Fabula & Judaica tra-
ditio. 2. tom. 859. Notantur multi
hac opinione ducti. *ibid.*
Milleuarii notantur. 4. tom. 210. 339.
417. Arguuntur. *ibid.* 450. Mille-
narium vana spes. *ibid.* 636. Er-
ror Millenariorum, qui? *ib.* 76.
Auctores Ecclesiastici faventes er-
rori Millenariorum. *ibid.* 769
Millenariorum hæresis arguitur. 6.
t. 12. 210. 214. 474. Sex Milia an-
norum, & hora novissima. *ib.* 475
Millenariorum error refutatur. 7. t.
151
Milonis Crochnate vires. 2. t. 341.
Milonis humeri. *ib.* 726
Miltades scriptus contra Gentes. 1. t.
429
Milvus avus rapacissima. 4. tom. 444.
& 6. tom. 819
Mimi cui & unde dicantur. 1. tom.
262
Mina vel Mna fides habet sexaginta. 5.
tom. 563
Minæorum hæresis. 1. tom. 646
Minerva Dea, virgo. 2. tom. 207
Procreata est de capite Iovis. *ibid.*
309
Minervale munus. 7. tom. 666
Minervius Monachus, ad quem Præ-
satio in Malachiam. 6. tom. 629
Ministrum unum, unus Dominus.
8c. 1. tom. 362
Ministri Ecclesie continentes. 1. t.
2313. Ministrorum Christi nulla fit
electio. *ibid.* 264. Ministri Ecclesie
capti & interfecti. *ibid.* 245. Mini-
stri Ecclesie exercitui dimicanti
comparantur. 2. tom. 299. Sobrie-
tas requiritur in illis. *ibid.* 340.
Ministrorum Christi, qui? 4. tom. 732.
Ministrum Ecclesie superioria de-
ducunt. 5. tom. 591. Servientes Mi-
nisterio Dei, virtutibus sunt præ-
diti. *ibid.* 491. Ministris Evangelii
necessaria tribuantur. 7. t. 738. 4939
Ministrorum diversitas in Regnis.
ibid.
Ministrare viduis & pauperibus, Apo-
stolicum est. 6. tom. 457
Minora semper cedunt majoribus. 7.
tom. 454
Minutus propter suspensionem suspirii
viva defossa. 2. tom. 307
Minutus Felix caudicibus Romani fori
in libris suis nihil gentiliū de-
dicarum reliquit intactum. 1. tom.
429. Eius Dialogus Christiani, &
Ethnici. 2. tom. 897
Miolesne velitis sacerdotalis. 1. t. 261
Miraculorum vis & potentia. 2. tom.
397. Fiebant in badicis martyrum.
ibid. Una Dei Ægypto, signorum
operatio molliebat corda creden-
tium, & incredulos indurabat. 3. t.
481.
Miserabilis uterque est, & qui propter
opes periclitatur, & qui propter
inopiam egestate conficitur. 13. tom.
420
Misericordia ultima, quæ? 4. t. 191. Con-
solatio miseriarum est, imitari
suam alfeondere. *ibid.* 54
quid Misericordia capere potest? 1. t. 612.
Misericordiam in pauperes commendat.
1. tom. 579. Opera illius ju-
ben-

benitur. 290. 291. Narratur. *ibid.* 693. Multi divites & religiosi ob stomachi angustiam exercere non possunt misericordiam in pauperes. *ibid.* 462. Non ideo damandi. *ib.* Magnam peccatum, magna indiget misericordia. *ibid.* 895. Misericordia aeternam non habet. 2. 21. Misericordiae opera & caritatis commendantur. 4. t. 690. 591. Misericordia & electio quissimam copiantur? *ibid.* 247. Misericordia ad praesens non mereri, magis interitum felicitatis est. 5. t. 92. Misericordia opera. 6. t. 833. 834. Misericordia in quo posita. 7. 23. Misericordia Dei quousque extendatur. *ibid.* 270. Misericordia Dei omnia fructa in adventu Christi. *ibid.* 274. Mithra simulacrum quo subversum. 1. t. 678. Signa Mithrae. *ibid.* De Mithrae generatione quid narrat fabula. 2. t. 246. 247. Historia illius a quo scripta? *ibid.* 344. Mithridatis literae. 1. tom. 531. Mithylenae insula Africae. 1. tom. 464. Miznephet sacerdotalis vestis genus. 1. tom. 362. Moab provincia est Arabum. 4. tom. 184. Huius metropolis est Ar, quae hodie ex Hebraeo & Graeco sermone composita, Arcopolis nuncupatur. *ibid.* Ejus muros corruellit, testatur Hieronymus magno terremotu. *ib.* Messies Moabitica nascuntur in vallibus Raphaim. *ibid.* 274. De Moab egressus est agnus immolatus. *ibid.* 189. In omni terra Moab Ecclesiae Christi. *ibid.* 190. Moabitae & Ammonitae opus vini, & luxuriae. 1. t. 701. Ex Moabitarum metropoli, tota appellata est provincia. 6. tom. 247. 703. Mochanthes monasterium. 2. t. 84. *Et seq.* Moderator vir eloquentissimus, auditor fuit Pythagorae. 2. tom. 565. Modeliam inter & continentiam quid interest? 7. tom. 871. Modelitus. 2. tom. 871. Modus virus, nimietas vitium. 1. t. 988. Modus in omnibus servandus. *ibid.* 325. 714. Modum quidquid excedit in vicio est. 4. tom. 412. Meniana, five Menias quid sint? 1. t. 667. & 5. tom. 504. in Merore quid dicendum? 1. tom. 710. Magnitudine latitiae, rem Majoris parli. *ibid.* 431. Moia quid significat. 1. tom. 549. Moloch idolum Ammonitarum. 4. t. 673. Monachus quis? 1. tom. 238. Nomen illius & propositum. *ibid.* 222. Quid significat. *ibid.* 32. Propositum illius dicitur secundum baptismum. *ibid.* 180. Non potest esse perfectus in patria sua. *ibid.* 33. Praeceptum viri est, contemneret hominum iudicia. *ibid.* 397. Monachi veri descriptio. *ib.* 390. Norms viri illius & exercitia. *ibid.* 942. Monacho praecipitur sic vivere, ut Clericus esse mereatur. *ibid.* 943. Adolescentiam suam nulla forde commaculat. *ibid.* Ad altare Christi, qui de thalamo virgo procedat, ha-

bens de foris bonum testimonium. *ibid.* Penina nomen illius avernit, & vultum nesciant. *ibid.* Monacho oppidum licet carcer, & solitudo paradisi. *ibid.* 937. Quid desiderat urbium frequentiam, qui de singularitate censetur? *ib.* Quid cogitare non deceat Monacho. *ibid.* 943. Tantum silentium erat inter Monachos, ut nemo alium respiceret, nemo audiret exercere. *ibid.* 119. Amore celestis patriae apud alios. *ib.* Victus & conversatio. *ib.* Principes illorum. *ibid.* 323. Hos imitentur Monachi. *ibid.* Vita eorum dura dicitur. *ibid.* 338. Aliena a proposito Monachorum, quae? *ibid.* 208. Quid fugiendum illis & sectandum. *ibid.* 222. Cur patres suos dimittant. *ibid.* 220. Honore parum venerantur Episcopos, non dominorum metu. *ibid.* Samae utilitatis est renuciare igneo, patriam deferere, & peregrine vivere, quam vitium erari in patria. *ibid.* 206. Monachi & virgines flores Ecclesiae, & ornamenta. *ibid.* 206. Eorum constantia qualis? *ibid.* 530. Exheredantur. *ibid.* 261. Opera Monachorum. 939. *Et seq.* Victus. *ib.* 93. Eorum in Oriente instituta. *ibid.* 207. Monachus & virgo sic in quadraginta suos admittant equos, ut sibi meminerint semper esse currentes. *ib.* 187. Continentes & mansuetos Monachorum Nitrix. *ibid.* 534. Tra in Aegypto Monachorum genera. *ibid.* 718. Genus Monachorum Rembath dictum. *ibid.* Horum conversatio teterima. *ibid.* Mistia in eodem loco divitiis cellulis habitabant. *ibid.* Turbae Monachorum de India, &c. 699. Multi ex Monachi sacerdotes ac Levitico gradu sublimati. *ib.* 704. Laudandi sunt qui veneratibus habant sacerdotes Christi &c. *ibid.* 185. Alia Monachorum est causa, alia Clericorum. *ibid.* 34. Monachi manus ad altare offerant. *ibid.* Romae novum & ignominiosum nomen illorum. *ib.* 954. Quando cognitum fuit & laudum in hac urbe? *ibid.* Monachus si reciderit, rogat pro eo sacerdos. *ib.* 25. Non vult Hieronymus hominem inter saeculares Monachum esse, & saecularem inter Monachos. *ibid.* 797. Monachi in veteri Testamento. *ib.* 936. Quid dicitur in Monachos, redundat in Clericos. *ib.* 285. Multitudo populi in eos. *ibid.* 184. Quis Monachorum exul patriae, non exul est mundi? *ibid.* 519. Quod monachi esse cepimus, non nobis sit timoris, sed humiliteris occasio. *ibid.* 402. Fusi & saeculares monachi. *ibid.* 963. Nonnulli veniunt in melancoliam, unde? *ibid.* Inter monachos & sacerdotes innum sunt, quod sanctum erat inter hostes. *ib.* 307. Historia adolescentis monachi a spiritu immundo & cogitationibus impuris agitati. *ib.* 942. Monachi sub religionis titulo exercebant iniqua compendia. *ibid.* 943. Pleni saeculi moriuntur divites, qui quali-

pauperes vixerunt. *ibid.* Cras opes inuis more deprehensa. *ib.* 933. Monachi exari opus maronitarum venarum obsequis. *ibid.* 339. Damnantur qui diuitiores facti sunt, quam fuerant saeculares. *ibid.* Monachus crebro loquens de nummis, insitior est, non monachus. *ibid.* 324. Monachi cupidi divitiarum, etiam his quae necessaria sunt propter vitam indigent. *ibid.* 197. Utriusque prioris historia. *ib.* 117. Monachi scitulos & vanos caligat Hieronymus. *ib.* 43. Monachis deprehensum illuditur, & imperitiae arguitur. *ibid.* 236. *Et seq.* Quare tunc? Monachus innotuit cum meto. *ibid.* 939. Filii Monachum patrem viduati quae presidi in. *ibid.* 939. Pseudo monachus qui egrot. *ibid.* 939. Monachi rudes quomodo docentur. 2. tom. 72. Monachi viros & mulieres. *ibid.* 400. Monachi rectoris doctoris habet, sed plangere officium. *ibid.* 401. Affectus monasterii debet vitare. *ibid.* Incanonice Monachorum. *ibid.* 350. Utrum frequenter a monachis docentur. *ib.* 401. Monachorum Aegyptiaci disciplina. *ib.* 16. Nonnulli continentia. *ib.* 6. Monachi non erant in Syria ante Hilarionem. *ibid.* 10. Multi monachi decepti, & quomodo? *ib.* 43. Monachus nimis caute ab Hilarione expulsi. *ibid.* 28. In parvo quid dictum? *ib.* 7. Pariter eius puniunt. *ib.* Monachi in Carina forebant in Aegypto, & Mopotamia. 3. tom. 210. Monasterii exercitia. 1. tom. 712. Mas Aegyptiorum Monasteriorum, ne nullum absque operis labore fecissent, quare? *ibid.* 947. Praeposita Monasterii tunc erat Dominus, diligatur ut parens. *ib.* Monasterium ordinem ac regiam disciplinam in parvis disse animalibus. *ib.* Fensetraz monasteriorum altaz. *ib.* 1000. Quod inter saeculi homines, vel leve peratur, vel nihil hoc in monasteriis dicitur esse delictum. 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.* 713. Mos Aegypti & Syria monasteriorum in crinibus descenda virginum ac mulierum. *ib.* 1090. Monasteria capte. *ibid.* 345. Monasteriorum bona communia. 2. tom. 406. Per totam Palaestina innumerebilia monasteria edificantur. *ib.* 713. Visitantur ab Hilarione. *ibid.*

admitit. *ib.* 461. Montanus dicitur
aur ascellus & femivir. *ibid.* 190.
Montani sectatores in SS. Trinitate
unicam personam agnoscunt. *ib.*
188. Damnant secundas nuptias.
ib. In anno tres faciunt quadrage-
simas. *ib.* 189. Episcopus apud eos
in tertium locum devolvitur. *ib.*
Primos & secundos Patriarchas ci-
praeponeat. *ib.* Ad omne pene de-
lectum obferat foras Ecclesie. *ib.*
Eorum mysteria lupia. *ib.* De Deo
& de Christo quid hixerunt. *ibid.*
Allesunt Spiritus S. in Montanum,
Priscam & Maxima. defendi. *ib.*
19. Peritiam eorum expofuit,
supraffe eit. *ib.* In Montanum Pa-
tracleum venit, voluit hereses. *ib.*
tom. 395. Error eiffem damnatus.
ib. 325. Nec penitentes recipit.
ib. 408. Iste & eius infans vates
perire fufpendio. *ib.* 887. Mon-
tani & infanum mulierum fomia
& deliramen. *ib.* 4. t. 6. Montanus
& eius difcipuli vino & licia
inebriantur. *ib.* 758. Montanus con-
fatur. *ib.* tom. 398. Montanus deli-
rat. *ib.* tom. 395. 599. Montanus. *ib.*
tom. 737. E. r. r. *ib.* 539. Dan-
nat fecunda matrimonia. *ib.* 669
Montanus, Pifca & Maxima popi
pentecostem faciunt Quadragesimam,
quare? *ib.* 51
Montani rigidi peiora peccantes.
ib. tom. 190
Montenes, five C. mpie. *ib.* 2. tom.
201
Montes ariet, quos avie hominibus
impossibile eit, quare? *ib.* tom. 934
Montes tenebris & lucidi, quare? *ib.*
tom. 332. Montes sanctus & iustus
Christi appellatur. *ib.* 1070. Montes
& colles in utramque partem ac-
cipiuntur, nunc pro varietate virtu-
um, nunc pro diversitate virtutum.
ib. 30. *ib.* 169. Mons pro Diabolo
& Antichristo. *ib.* tom. 810. Mon-
tes feculi qui. *ib.* 1041. *ib.* 1693.
Montes templi & Sion, montes Dei
ib. 917
Monumenta tempore Passionis aper-
ta. *ib.* tom. 831. *ib.* 1693.
Mortuorum ubi mortui eit Con-
fessus. *ib.* tom. 343
Mortuus, sepulchrum Michae. Pro-
phetiae. *ib.* tom. 704. Mortui vi-
celus Palastrum. *ib.* tom. 433
Mortuorum varii genera. *ib.* tom. 396.
Amputans causa morbi, ut morbus
pauper autem. *ibid.* 346. Grandes
morbi naturae dimittendi. *ibid.* 329.
Morbi ex furtivitate nimia concu-
piscunt. *ib.* tom. 249. Quae sunt apta
ad morbos curandos? *ib.* 331. Mor-
bus regio contraria quaecunque
habet dulia. *ib.* tom. 475
Mores diversitas in diversis animanti-
bus monstratur. *ib.* 4. t. 259
Morum diversitas variis ignotum nomi-
nibus. *ib.* 4. t. 45. Utinamque pro
Mortuis foris fortium vocabatur.
ibid. 25
Moria In morte Moria creditur tem-
plum edificatum. *ib.* tom. 377. De
Geriis usque ad montem Moria,
id eit sedem templi, iter diem
fuit erat. De Geriazatem Nanto

usque ad eundem montem, vix
unus dies plenam fuit. *ib.* 338
Moria, tuons. *ib.* tom. 377
Moriatur quo idie, quotidie commu-
tatur, & tamen aeternus nos esse
credimus. *ib.* tom. 346. Moriatur
dianna compertat successio nascen-
tum. *ibid.* 624. Sicut bonus, ita &
qui peccat, Moriatur. *ib.* 721. Non
Moriatur, quibus victurus occidi-
tur. *ib.* 4. Facile contemnit omnia
qui se semper cogitat esse Moriatur.
ib. 379. Mori peccato quid? *ib.* 6. 2. 25
Marini populi. *ib.* tom. 914
Mors per eam, vita per Mariam.
ib. tom. 107. In quo dura & crudelis.
ibid. 332. 451. Devoravit & devo-
rata eit. *ibid.* Domini sermone ju-
gulari. *ibid.* Solatium adversus il-
lum. *ibid.* Solus & dormitio ap-
pellatur. *ib.* 4. t. 452. Cogitatio mor-
tis ad quae utilis. *ib.* 291. Omnis
sapientia vita, interitum eit mortis.
ib. 4. t. 341. Praeceptum Saicri
d. memoria illius. *ib.* 4. t. 956. Nul-
lus inferior homine, ante quam
vicerit mori. *ib.* 332. Mors
tantum loque polari. *ibid.* 512.
Bona praeparanda in eam
ante mortem. *ibid.* 201. Brevis
visum sumus eos, quos dolamus
morte absentes. *ib.* 450. Mors & vi-
ta ubi contraria sunt, & tanta pe-
nitentia copulantur. *ib.* 8. 6. 6. Flos
noster, mortis interitum. *ibid.* 349.
Mors expectata propter iustitiam. *ib.* 4. t.
47. Quare dies mortis melior die
nativitatis. *ib.* 4. t. 436. Utinamque
ceciderimus, mortis temeritate fua-
verit, ubi iustitiam permanebimus. *ib.*
480. Mors mortis, appellatur. Dor-
mitio. *ib.* 4. t. 249. Mors sanctorum,
somnia eit. *ib.* 356. Mors quo fen-
ditur Dominus. *ib.* 341. Domi-
nus mortem non facit, sed pecca-
tum. *ibid.* 1072. Non facit, sed vo-
luntate Dei, dies mortis praestitit
singulis. *ib.* 469. Quare morte ter-
rentur etiam viri sancti. *ibid.* Dis-
crimen inter mortem, & unbram
mortis. *ibid.* 129. Regio mortis,
regio peccatorum eit. *ibid.* 179
Mors extremum omnium malorum.
ib. tom. 239. Menus mortis quid?
ib. 151. Quodam discrimen inter
mortem & internum. *ibid.* 152. Ti-
mor mortis in homine, & difficul-
tas avelli ab hoc mundo. *ibid.* 560
Quod in die iudicii futurum eit
omnibus, hoc in singulis die mortis
impletur. *ibid.* 188. Mortis cum
meerere comparietio. *ibid.* 162
Post Mortem certamina futura con-
tra diabolum iuxta quosdam. *ib.* 7. t.
678. Illicium eit mortem libi inter-
ferre. *ibid.* 224. Mors Sanctorum,
somnia appellatur. *ib.* 203
Mortale omne eit corruptivum, fed
non contra. *ib.* tom. 169.
Mortuorum, quid? *ib.* tom. 45
Mortuorum portat stigma Domini.
ib. tom. 714
Mortui Christiani, dormientes vo-
cantur. *ib.* 1231. Iusti non lugendi.
ib. 179. Licet flere mortuos. *ib.* 326
Sancti veteris Testamenti luxerunt
mortuos suos, quare? *ibid.* 180

Quis mortuus lugendus. *ibid.* 179
Mors antiquorum in exequiis mor-
tuorum. *ib.* 331. Illorum interitis
homines quondam immolabantur.
ib. 334. Christiana traditio de Pal-
mas & hymnis recitandis super il-
los. *ib.* 466. Alleluia cantatum in
exequiis mortuorum. *ib.* Mortui di-
vites mortuos suos auratis obvol-
vunt velibus. *ib.* tom. 12. Christi-
ana traditio de Palmas & Hymnis
recitandis super illos. *ibid.* 11. Pre-
fenti cadavere mortuorum, condi-
tiones nostrae, & fragilitas huma-
nae commoneatur. *ib.* 4. t. 436. Solus
Deus fufcit mortuos. *ibid.* 153
In eo quod non querimus Deum,
mortui sumus. *ibid.* Surgere a mor-
tuis, quid? *ibid.* 950
Moseoth, *ib.* tom. 486
Moses Elias ficerdotis Madian ab in-
juria vindicat. *ib.* tom. 409. ut pre-
efferet Iudeis, XL annis crudiri
in eremo. *ib.* 337. Iustor ovium
hominum, iustus eit pastor. *ibid.*
Moses familiaritate & sermone Dei
pascitur. *ibid.* 986. In fe quid pro-
bat verissimum? *ib.* Sororis contra
se loquentis culpa oratione dele-
vit. *ib.* 379. Vult perire cum pe-
nitentibus, nec propria salute con-
tentus eit. *ibid.* 986. Moses contra
Amalec, non gladio fed oratione
pugnavit. *ib.* 145. Moses & Pro-
phetae a quibus non cognitae ante ad-
ventum Christi? *ib.* 1031. Plangi-
tur mortuus contra Iesus Nave,
quare? *ib.* 183. 335. Hebraica ve-
ritas tradit corpus Moys ab ipso
Domino sepulchrum. *ibid.* 726. In
Mose quodam affumuntur de Gen-
tilium libris. *ib.* 42. Moses Deo
irascente primum, dehinc inspiran-
te legem fufcepit. *ib.* 4. t. 494. Moses
legem fufcepit. *ib.* 2. t. 271. Quomo-
do vidit Deum. *ib.* 792. Angelus
loquebatur ei in rubo. *ibid.* 169. Mo-
ses & Elias typum legis, & pro-
phetarum monstraverunt. *ib.* 349
Quidam volunt locum typum virgi-
natis & nuptiarum. *ib.* Conspira-
tur Moys & Iesu sepultura. *ibid.*
234. Plangitur mortuus, non Iesus
Nave, quare? *ib.* 273. Moses vidit
vorem Dei. *ib.* tom. 854. Ejus hu-
milis. *ibid.* 96. Moses, Aaron,
& Maria in uno mense condemna-
ri. *ib.* tom. 889. Moses praeter ceteris
Patriarchis dictus eit Emanuel Dei.
ib. tom. 396. Scripsit spiritualia.
ibid. 473. Moys & consiliarius
Dei praerogative & premia. *ibid.*
474
Mosech Cappadoces dicuntur. *ib.* tom.
817. & tom. 11. 187. & 414.
Mori, linteola, quae inferuntur vel-
neribus, ut putridas carnes com-
dant. *ib.* tom. 61
Mortuis linteolum, quod ad sanien-
ticandam, & extrahendam pu-
lverem inijciunt velneribus. *ib.* 4.
tom. 16
Mulieris virtus honorabilior pretio
laetibus quae. *ib.* tom. 417. In qua
mulier Christiana debet embeccere?
ib. 175. Maroniam declinet collo-
quia. *ibid.* Vas infernum dicitur
ib. 2.

mulieres. *ib.* 963. Ciro sinefuit. *ib.* 198. Quæ in ministerium eligenda. *ib.* 963. Constatina mulieris falso adulteri accusata. *ib.* 3. & 4. *ib.* 969. Deprecantur mulieres. ut templo Cereis ac Veneris tradantur in servitium. quare? *ib.* 996. Pugnantes folios cibos respiciunt. & noxia quaque festinant. *ib.* 605. Nobilitas mulieris Romæ solius. & crudelitas. *ib.* 116. *Ætas*. antiquitas familiar. & decor corporis in mulieribus viris placere confervit. *ib.* 951. Sectantes delicias Domine vocatur & sanctæ. *ibid.* 107. Ridentur magistri secreti mulierum. *ibid.* 564. Colloquia mulierum fecerit vengere. *ibid.* 260. Vasa curiositas mulierum secularium in ornatu & molliere. *ibid.* 175. Hypocriti nonnulli mulierum. *ibid.* 111. Fucate scandalizant oculos Christianos. *ibid.* 175. Has depingit Hieronymus. *ib.* Artes ac simulationes mulieris impudicæ. *ibid.* 787. Nuditates mulieribus affectatæ. *ibid.* 788. Periculose alcuni ministrat mulier. cuius vultum frequenter attendit. *ibid.* 260. Mulieres. quæ veste mutata. erubescunt esse femine. *ibid.* 111. Gerula. fundentes. non quod aliis. sed quod sibi prosit. *ibid.* 284. Scæulo deditis quid non convenit? *ibid.* 286. Secunda post naufragium tabula pro mulieribus corripit. *ibid.* 781. Ad quid ardet. & infanti studium mulierum. *ibid.* 982. Nonnulli discunt a mulieribus. quod viri doceant. *ibid.* 275. Nonnulli sacros ordines ambiunt. ut mulieres licentiam videant. *ibid.* 111. In hoc studium ponunt. ut matronarum nomina. honores. moreque cognoscant. *ibid.* Mulieris virus pudicitia est. 2. tom. 319. Mulieres sanctæ. quæ? *ibid.* 228. In Scriptura deficientibus sanctis viris. laudantur in virorum opprobria. *ibid.* 276. Mulierum commendatio. *ib.* 319. 358. Salus earum in quo posita. *ib.* 28. Mulieres ministrabant magistris alimenta. *ibid.* 277. Tales habebant Apostoli. *ibid.* Dux Mulieres Evangelicæ unam putant nonnulli. *ibid.* 375. Mulieres Romanæ insignes pudicitia. *ibid.* 311. Ceca muliera decem annis sanatur. *ibid.* 25. Mos mulierularum gerularum in paucos. *ibid.* 427. Omnia mala ex mulieribus. *ib.* 317. Amor forme quæ amantes deducit? *ib.* 318. Vir sapiens iudicio debet amare mulierem. non affectu. *ibid.* 319. Mulieris anxietas. & sollicitudines. *ibid.* 227. 229. Propensio earum in secunda matrimonium. *ibid.* 312. Non licet Christianis Eheuico nubere. *ibid.* 262. Fideles junctæ infidelibus discedant. si repudiemur. *ib.* 261. De his quid præcipit Paulus. *ib.* In tactu illarum grande periculum. *ibid.* 246. Quid solent incere? *ib.* 229. Caput omnium marum mulierum. 3. t. 447. Omnes mulieres non ad aurum. sed ad aurum deducunt. *ibid.* 448. In ruina generis humani. facilior ad casum est mulier. *ib.* Corpus fa-

clarum mulierum non viri maculas. sed voluntas. *ib.* 224. De Mulieribus. quæ Dominum religiosum viderunt. I propheticus sermo prænnuntiat. 4. tom. 367. 392. Superbia & luxuria Mulierum describitur. *ib.* 58. Mucrona & pallia. ornamenta Mulierum. *ib.* 62. Mulierum aurei circuli. 5. t. 155. Mulieres sanctæ non leguntur. peperisse cum dolore. 6. t. 433. Mulierum amor calius in viros suos. 7. t. 718. Servitus earum in eos fit libera. & dilectionis plena. *ib.* Cujus criminis accusantur. si illis non subiciantur. *ib.* Mulierum subjectio. *ibid.* 654. In generationibus ordo mulierum non reuertit. *ib.* 12. Mulieres & parvuli magni numero. *ibid.* 106. In mulierum corporibus solent fovere navi. &c. *ib.* 657. Harum studium ne ab his scelerentur. *ib.* Multa viri mortuis supervivere noluerunt. *ibid.* 656. Conclusio Judica in ministrante mulierum. *ibid.* 248. Mulieres comites Christi. quæ? *ibid.* Multæ sunt. quæ Dominum unxerunt. *ib.* 211. Vide Femina. Matrona. & Uxor. 507. Malibre jurgium. 7. tom. 82. Mulorum in Scriptura duplex appropio. 4. tom. 823. Malfam quid? 1. tom. 119. Multitudo peccantium impetabiliter facit impiis ventum. 5. tom. 445. Multitudinis iudicio non statim acquiescendum. *ib.* 583. Multorum numerus semper in virio est. 1. tom. 805. Mundi pulchritudo subsistere non valeret. nisi cum variis creantur. impletur ornatu. 1. tom. 595. Successione nascentium. morientum damna compensat. *ibid.* 623. Brevitatem vitæ humanæ vincit successione perpetua. *ibid.* Diabolus hunc extruxit virtus. scelerum condit. & iniquitate complevit. *ib.* 204. Restitutum est. ut fuit ante. *ibid.* Mundi vestimenta. in mundo dimittenda. *ib.* 795. Pius placet mundo. qui Christo displicent. *ib.* 324. Exemplum contentus mundi. *ib.* 693. 694. Rulus in principio describitur. ad laudem æquarum baptismi. *ib.* 419. Peccat mundus. & sine æquarum diluvio non purgatur. *ibid.* Mundus omnis obnoxius est Deo. 2. tom. 750. Mundus ex diversis subsistit. & eodem modo viri hominis super terram. 3. tom. 442. Tanta malitia in mundi hujus capacitate versatur. ut non possit recipere ordinem. & perfectionem. sunt. in quibus primari conditus est. *ib.* 394. Mundus reus spiritui. qui intus infusus alit omnia. 4. tom. 68. Omnis Mundus indiget Dei misericordia. *ibid.* 1055. Per regiones quæ vine sunt Israeli. totius Mundi conversio predicatur. *ib.* 722. Mundus iudicio Dei concremabitur. *ib.* 1061. Quid passus est in fine. *ib.* 229. *de sep.* Iuxta traditiones Ecclesiasticas Mundus post sex dies consummabitur. *ib.* 326

in consummatione Mundi. perierunt delictorum recordatio; erit interea cruciatum. *ib.* 331. Mundus in sex diebus factus. 5. tom. 472. A Græcis Cosmos dicitur. *ib.* 493. Dei misericordia est. ut mundi lux percat abundantia. *ib.* 349. Redarguendi quæ putant. Mundum non esse peritum. *ib.* 642. Quot annos enumerant aliqui. quæ de consummationem fecerit. *ibid.* 41. Mundi hujus omnis gloria instabilis. *ib.* 35. Omnia orta in Mundo occidunt. & aucta feneſcunt. *ib.* 79. Mundus ab ornatu non habet. 6. tom. 391. 455. Mundus quomodo duplex est. 7. tom. 432. Accipitur mundus prolixi qui mundo fuit. *ibid.* 448. Non cognovit Deum ex creaturis. *ib.* 485. Non reuertit. *ibid.* Mundum. *ib.* 675. Mournantibus contr. Creavit de suo statu & conditione quod convenit. 2. tom. 776. Muneribus pauperum 5. tom. 394. Munera non pondere sui. sed offerentium voluntate perficiunt. 1. tom. 796. Raro accipiuntur. *ib.* 260. Qui munera recipit. vilior pulchritudine contemnit. plus honorat. *ibid.* Parva munera specie. caritate habi magna. *ib.* 150. Nonnulla accipit Hieronymus ab Eustochio. *ib.* 151. Ea mystice trahit ad institutionem morum. *ib.* Munera quæ non tantum. 4. tom. 26. De qua redimunt se putant nonnulli deos. atque muneribus. sine oblatione mandatorum. *ib.* 21. Qui accipiant munera a reprobis. focii furum sunt. *ibid.* 26. Munera quæ parva sunt. majoribus viri præposita. 5. tom. 616. Munera de rapinis quaerit Deus non recipit. 6. tom. 302. Munitiones. aggeres. castra. arietes. 5. tom. 37. Munuscula suspensa. 1. tom. 206. Sanctus amor renuit illa. *ib.* Mylæria in munusculis demonstrantur. *ib.* 14. Murena aureum colli fœderum ornamentum. 1. tom. 115. Mufca. cur Ægypti vocatur. 3. tom. 113. Mufcaria parva ad mufcas eventulata apta. 1. tom. 194. Mufcus Epifcopus. Apollinis succentor. 1. tom. 632. Mufice instrumenta. nescit virgo. cur facta sint. 1. tom. 680. Muficatio Aaronis & Mufice contra Moys Æthiopiam oppugnat. 6. tom. 21. Mutatio vocabulorum saepe significat mutationem rerum. 4. tom. 1292. Muretio nonnullum. 5. tom. 645. Myria Cn. Pompei uxore impudica. 2. tom. 316. Murus magis sonat. dum rogare non potest. 1. t. 396. Muzonius Epifcopus provincie Byzantinae. 2. t. 189. Myrice in folitudine. & falsa humo nascitur. 2. tom. 193. Oula magis arboribus nascitur iuxta quoddam ex arbore Myrice. *ib.* 279. My-

Myron nepris Aristidis, uxor Socra-
tis. 2. tom. 316
Myrtus odoris optimi & impuribilis.
4. tom. 502
Myriterium nuncupari potest quidquid
occulum est, & ab hominibus igno-
ratur. 5. tom. 631. In Myteris cum
reincantamus, & ad quem conver-
timur. 6. tom. 322
Mythum esse quod dicitur, unde di-
gnoscitur? 7. tom. 194

N

Nabau, sive Nabo, mons in quo
innotuit ei Moses. 3. t. 251
Nabo & Medaba civitates nobiles. 4.
tom. 185
Nabo idolum contraxisse dicitur post
Evangelii veritatem. 16. 544
Naboli pictas. 4. tom. 300
Nebuchodonosor, servus Dei dicitur.
1. tom. 244. Statuit meritis resili-
tus. 16. 678. Nebuchodonosor, ut
columba Domini. 4. tom. 1024. Na-
buchodonosor quomodo in servus Domi-
ni. 16. 678. Quando Nabylonis
imperium in secessit. 16. Ejus de
cadavere uocis & funibus tracto He-
braeorum fabula. 16. 178. Quare vo-
catur sanctus. 16. 988. 1215. A quo
est sanctificatio eius, sive Sacerdo-
tum qui ministrant Domino. 16. 678.
Nabuchodonosor furor & amentia.
5. tom. 656. Non formam amittit,
sed mentem. 16. 652. Eius domi-
natio. 16. 652. Caput T. torbe nil
dignum suo labore cur invenie-
rit. 16. 352. Successores ejus, qui?
16. 651
Nabutha, genus montis apud Persas,
quo maxime nutritur incendia,
secundum Salullum. 5. tom. 641
Nonnullis olla olivorum que projici-
untur cum amara arefacta. 16.
Narbonensis provincia populara. 1.
tom. 913
Narciso revelatio facta de suo co-
ductore. 2. tom. 901. Eius atas
CXVI. annorum. 16.
Narium purgamenta Romani deuti-
cat diobus digitalis. 1. tom. 1030
Natus est graule Nesci ex viris in fe-
cundo clarissimis, sed contempnere,
mirabile. 1. tom. 692. Non Nasci-
tur, sed renascitur Christiani. 2.
tom. 394
Naves dies a quibus observati. 7.
tom. 102
Nathaniel interpretatur Donum Dei.
1. tom. 836. Nathaniel quarebat
Christum auctoritate Scripturarum.
4. tom. 321
Nationes ferebantur. 1. tom. 913. Na-
tiones omnes mundi pronuntiantur
credidit in Christo. 4. tom. 610
Natura nonnulli diversae asserunt. 1.
tom. 1037. De rerum Natura opi-
niones Ve erum. 2. tom. 558. Deus
provisit bonorum operum impedit
ordinem Naturae, quare? 16. 793
Facile explevit ejus necessitas. 16.
341. Naturae heretici quidam intro-
ducebant, quod non recipiunt fani-
tatem. 3. t. 384. Natura boni fuit,
voluntate mali. 4. t. 554. Non fuit

diverse Naturae, ut volunt Here-
tici. 10. 13. 679. Interrogatur, qui
duplicem addunt Naturam. 16.
Naturae bonum non facit ad ju-
sticiam? 16. 23. Unusquisque hoc
deciderat, in quo natus est. 16. 457
Natura insensibilis praesentis suum
Creatorem. 6. tom. 348. Bonum
Naturae & Gratiae in defensione
sui servandum. 16. 579. Natura
remum sapientia incognita. 7. tom.
555. Non natura hominum vera,
sed voluntas. 16. 621. Heretici
agnoscentes duas Naturas inter se
contrarias. 16. 40. 390. 519. 573
Refelluntur. 16. 40. 390. Quo tes-
tamento Scripturae utuntur, qui
diversas Naturas introducunt? 16.
112. Nonnulli asserunt spiritualem
Naturam non posse peccare, nec
bonum facere terrenam, quomodo
refrui? 16. 411
Naturale est, ut quisquis gentile so-
lum diligit. 4. tom. 891
Nevium cursu incerto universus ho-
minum labor, hujusque saeculi bo-
na comparantur. 4. tom. 326. Na-
ves Liburnae. 5. tom. 704. Secun-
da navis post naufragium, erubescere.
16. 696
Nevigantes quibus calibus opprimun-
tur. 4. tom. 533
Natum exponit consolator. 6. tom.
533. Cur juxta LXX. post Joannem
positus. 16.
Nazarei, sive Nazareni sectarii, ut-
bantur Evangelio Matthaei juxta He-
breum. 2. tom. 833. Nazarenorum
variae sententiae atque expositiones.
4. tom. 128. 130. Ita recipiunt Chris-
tum, ut observationes legis non
amittant. 16. 122. Nazarenorum o-
pinio, quae? 16. 130. 425. Nazare-
ni veteris legis observantiam Evan-
gelicae gratiae optare conantur. 5.
tom. 161. Lectum Evangelium
juxta Hebraeos. 16. 158. Non ra-
dant capita sua. 16. 73. Sub nomi-
ne Nazarenorum Judaei ter in singu-
lis dies blasphemant Christianos.
6. tom. 235. Nazarenorum stultitia,
quae? 7. tom. 99
Nazarei vinum & sinceram non bi-
bebant. 4. tom. 83
Nazareth significat florem. 1. tom. 209
Prius dicebatur Sicheim. 16. 703
Nazareth, idolum Assyriarum. 5.
tom. 213
Neapolis Cizyrenus. 2. tom. 343
Neapolis urbs Palaestinae. 2. tom. 303
Neapoli ut olim Ephraim. 6. t. 381
Neboiath-solitudinis nomen unde im-
positum. 4. tom. 722
Nebulim. 6. tom. 31
Nebrii virtus, educatio, & matri-
monium. 1. tom. 498
Necessarii quomodo utimur, & cor-
pus circumcidimus. 5. tom. 541
quidquid Necessitate sit, cito solvi-
tur; quod voluntate arripitur, per-
fervet. 6. tom. 71
Neconantia, quid? 4. tom. 389
Nectar & Ambrosia Poelarum. 4. l.
438
Neglesit Christum in martyrii cruci-
atibus, & oblique dolore cruciatum,
alii aliter iuxta peccat. 4. l. 311

Negotiatores facili quantia sustinent,
ut ad periturae meritis perveniant.
1. tom. 934. Servat cum differe-
mine animae, quae multis periculis
quaeritur. 16. Christi Negotiatori
quid faciendum ostenditur, compa-
ratione Negotiatorum de vitium.
16. Quare pretiosissimum margari-
tum. 16.
Negotio quomodo cum fornicatio-
ne comparetur. 4. t. 234. Negotia-
tionis ardor Syris ingentius. 5. t. 313
Nemere. 1. tom. 913
Nemir super mare Mortuum est. 4.
tom. 187. Eius aquae pessima & a-
mare, nec ubi herba pullulat. 16.
Nemrod primus in populo tyranni-
dem infusam arripuit, regnavitque
in Babylone. 3. tom. 319
Neomazis, quid sit? 1. tom. 676
Neophyti ordinati Episcopi. 1. tom.
424. & 2. tom. 719. Neophyti or-
dinari Episcopi cur Paulus vetet.
4. tom. 48
in Nephthi aquae calide nascebantur.
3. tom. 377
Neporianus fuit in militia Patritii.
1. tom. 334. In ea ejus conversatio.
16. Circa templorum cultum quam
sollicitus. 16. 340. Presbyter fit
inivus. 16. 337. Laudatur. 16.
Ch. seq. Amor Hieronymi in eum.
16. 347
Nepos de quibus scriptum. 2. tom. 821
Nepos Episcopus asserat regnum
nulle annorum. 16. 911
Nequiria eliditur in femine. 1. t. 92
Neronis nuptiae. 1. tom. 289. Nero-
nis imperium nonnullum roboratur.
2. tom. 845. Vocatur Leo. 16. Nero
persecutor. 4. tom. 954. Neronis
gladius sanguinem Christianum de-
dicavit. 7. tom. 761
Nerva princeps. 2. tom. 545
Nescire aliquid scire melius est,
quam cum periculo discere. 1. t. 113
Nesciens Deum, & recedens a Deo
diverso gradu puniuntur. 6. tom.
98. Ch. seq.
Neser, quid? 4. tom. 255
Nesrah, Deus Ninivitarum. 4. t. 466
Nestoris facundia. 1. tom. 357
Nestor poeta sententia. 1. tom. 342
Nestor locus. 3. tom. 203
Nicanus Synodus quor. damnavit? 1.
tom. 528. In illa silentium fuit de
Spiritu Sancto, quare? 16. 235
Ejus decretum prohibens ne E-
piscopus de una ad aliam Eccle-
siam transferatur. 16. 417. Nica-
na fides. 16. 38. Nicanus Synodus
cur congregata. 2. tom. 192. Octo
Episcopi Ariani in ea suspensum
erant. 16. Nullus in mundo Episco-
pus fuit, nisi quos Synodus illa or-
dinavit. 16. Acta & nomina Episco-
porum Synodi Nicanae. 16. 193
Facta nonnulla illius referuntur.
16. Duritia quorundam sectatorum
Nicanae fidei. 16. 195. Omnes he-
reticos suscepit, exceptis Pauli Sa-
mofateni discipulis. 16. 200. Su-
periorum adhuc homines tempore
Hieronymi, qui Synodo Nicanae
interfuerunt. 16. 193. Eius fidei da-
matio conclusa est. 16. 198
Nicanor Alexandri praefectus quid e-

mandare voluit. 2. tom. 335. Nicano-
r vicis Thebis, amore superatus
est. *ib.* 309
Nicerati conjugi castitas. 2. tom. 316
Nichiim civitas. 1. tom. 630
Nicolaitarum hæresis innumerosissima.
4. tom. 377
Nicolaus Antiochenus omnium
inimicorum repertor fuit. 1. tom.
1021. Uxores sibi adstrictas accevit.
ib. Nicolaitarum hæresos autem
extitisse refertur. *ib.* 37. 1088. Da-
mannus est sententia Domini in A-
pocalypsi. *ib.* 35. Nicolai Diaconi
impetres. 2. tom. 1097
Nicolaus Damascenus, quid de Dilu-
vio scriptus. 2. tom. 126. *q. scilicet*
Nicolis prius Emmaus dicebatur. 1.
tom. 696. Nicolipolis unde nomen
accepit. 7. tom. 738. In Actiaco lit-
tore sita est. *ib.* 678. PolleSSIONis
erat Paula & Eutochii. *ib.*
Nilus fluit de Æthiopia in Ægyptum.
4. tom. 198. In septem rivos divi-
sus est atque confusus. *ib.* 169. A-
que ejus turbide. *ib.* 321. In Nili
inundatione 1205 Ægyptiorum. 5.
tom. 358. A mari usque ad turrim
Syenes navigabilis. *ib.* 348. Propter
Nili inundationem excessus aggeres
ad ripas constituebant Ægyptum. *ib.*
358. Nili diuina. 4. tom. 342. & 357
In Nilo naves trihuncum funibus.
6. tom. 216. Rivas Nili inter Ri-
nocrorum & Pelusium, mare in-
greditur. *ib.* 319
ne quid Nimis. 1. tom. 714
Ninim, five Nemini oppidum su-
per mare Moruum salis aquas. 4.
tom. 187
Ninive penitentia sua impendebat
Dei irem. 1. tom. 460. Ni-
aive urbs Assyriorum, & Nivaie
urbs Judæorum in angulo Arabie.
3. tom. 251. Ninive metropolis As-
syriorum. 4. tom. 169. Ninive mi-
guitudo & ambitus. 6. tom. 415. Ni-
nive fulverbrio. *ib.* 389. 390. Ni-
nive vocabatur tunc Ninus. *ib.* 532
Ninus civitas eadem ac Ninive. 6. tom. 24
Ninus Basili, five Beis religionem
in honorem patris consecravit. 5.
tom. 264. Ninus primus in Asia re-
gnavit. 6. tom. 22. Sui nominis
condidit civitatem. Hanc vocant
Niniven Hebræi. *ib.*
de Niobe quid finxit Antiquitas. 1.
tom. 342. Nimo fletu in lapide
versa est. *ib.* 414
Nisan mense Hebræorum pascha ce-
lebratur. 5. tom. 6. Nisan mensis
primus Hebræorum. 6. tom. 709
Nisan secundum lunæ cursum tem-
peratam Martii patrem possidet,
interdum in Aprilis incipit. *ib.*
Nisibi a Joviano imperatore Persis tra-
dita. 3. tom. 128
Nirrie monasteria. 1. tom. 813
Nirtum propheta. 1. tom. 329
Nio exterius peccata. *ib.* 703
Nirtum nostrum & herba fullonis
penitentia est. 4. tom. 850
Nives ætivate Tyrum od delicias de-
ferabantur a monte Ærmon. 3.
tom. 143
No civitas, versa est in Alexandriam
4. tom. 705. No, civitas Ægypti,

nunc Alexandria dicta. 7. tom. 138
Nobe urbs quorundam sacerdotum, nunc
tumulus occisorum. 1. tom. 795
Nobilitatis privilegia facili homines
mimantur. 1. tom. 692. Laudantur
qui pro Salvatore ita depexerint.
ib. Nobilitas vana peribit. 6. tom.
683. Vitis ex se nascitur. *ib.*
Nole arboris melo, malus canes re-
quenda est. 1. tom. 416. Nodum
in scirpo querere. 6. tom. 851
Noe inebriatus nudar sese. 1. tom.
423. Sacrificia Noe de imparibus.
ib. 909. Noe secunda radix generi
humano ferverat. 3. tom. 266. Ru-
sus arca typus fuit Ecclesie. *ib.* Noe
non fuit iustus secundum iustitiam
consummatam. 3. tom. 315. Sub Noe
omne hominum genus divina pro-
tectione protectum. 6. tom. 838
Noemi, quid significat. 1. tom. 293
Pudicitiam reportavit in partum.
ib. 161.
Nomades semicrudis vescuntur carni-
bus. 2. tom. 334
Nomen Dei ineffabile. 5. tom. 159
Vide Deus.
Nomen Dei polluere quinam dicantur.
5. tom. 523
Nomina ætatis, meriti, religionis,
& caritatis. 1. tom. 110. Nominum
hæc causa diversitas est, ubi non
est diversitas meritorum. 2. tom.
369. Quatuor homines in veteri
Testamento nominibus suis vocati
sunt antequam nascerentur. 3. tom.
332. Nomina Hebræa secundum ac-
centum & litterarum diversitatem,
in varias significationes commutan-
tur. 15. 32. 36. 88. 98. 102. *ib.* 114
Nominum d. verborum interpreta-
tiones. 4. tom. 9. Dominus quo-
modo in aomen & in signum æternum
lit penitentibus. *ib.* 604. No-
minum diversorum interpretationes.
5. tom. 508. Nomina & verba He-
braica in translationibus corrupta.
ib. 470. Unde vocabula & Nomina
Hebræa varie interpretantur. *ib.* d.
316. Nomina quæ causis & origi-
nes Gentilium fabularum habent.
7. tom. 418. Quædam quid signifi-
cant secundum Iudæos. *ib.* 764. Re-
bus novis nova fingenda sunt No-
mina. *ib.* 516. Novum nomen a
Paulo usurpatum. *ib.* 675. Quidam
Dei iussione nomina mutant.
ib. 161.
Nomina offerentium, quantum quis-
que dederit, vel pollicitus fuerit,
in Ecclesia publice a Diacono reci-
tata. 5. tom. 239
Nomina cuncta, quæ vulgo vocat
cantiones, anno Jubilæo irrita fieri
dicuntur. 4. tom. 690
Nominum mutatio a Domino facta in
bonam partem. 5. tom. 625. No-
minum mutatio in Daniele & so-
bernis. 1. tom. 108
Nonas numerus, solis & planetarum
est. 5. tom. 277. Numquam in bo-
nam partem legitur. 6. tom. 759
Nosse aliud est, aliud eloqui. 4. tom. 619
Nosse peccatum, & nosse iustitiam,
quid significet. 5. tom. 813. 814
Notitii ad describenda Hieronymi o-
pera. 1. tom. 454

Notionem inter & agnitionem diffe-
rentia. 2. tom. 678. Notionis de-
finitio. 7. tom. 663
Notitia unus Dei omnium virtutum
possessio est. 4. tom. 1075
Novacula & tonfor exercitum Chal-
dæorum. 6. tom. 321. *q. scilicet*
Novatiani Epistolæ. 1. tom. 24. No-
vatus Roms Episcopus in vine
ordinatus. Illic creditur. 2. tom.
206. Dogma Novatiani. *ib.* 911
Conatus est invadere Cathedram
Sacerdotum. *ib.* Liber episcopi de
Trinitate. *ib.* 513. Novatiani.
6. tom. 156
Novationum Episcopus, & conversus
fuerit, Presbyteri gratia ferverat.
2. tom. 202. Novatus Cæcilius ve-
vocat, & cur. 6. tom. 156
Novatus rejicit penitentiam. 1. tom.
461. Novatus quomodo lapsus. 1.
ib. 352. Novatus. *q. scilicet* Pres-
byter cuius auctor dogmata. 2. tom.
911. Errantes non fugiunt.
ib. 405. Error episcopi dimittas.
ib. 225. Novatus ab Hieronimo im-
pugnatur. 6. tom. 202. 282. Novatus
sectatores rejicientes secunda ma-
trimonia. 7. tom. 697
Novitiani Græcorum. 4. tom. 826
Novissima non providere, maxime
indefinitum est. 4. tom. 204
Novum nihil volebat sub sole ha-
retici, nihil quod fuerat in præteri-
tis feculis, antequam fieret. 3. tom.
391. Novus rebus nova fingenda sunt
nomina. 5. tom. 154
Nox pro tribulatione accipitur. 4.
tom. 348
Noxia plurima in rebus sunt creata,
ut videri vitium ea, ad sapientiam
erudiamur. 3. tom. 395
Nubere pro be bonum non est. 1. tom.
507. Paulus omnes ostendit eos
brevis concludit. *ib.* 902. 903. Nu-
bere melius est, quia pejus est illud.
2. tom. 265. Inter Nubere, & con-
jux ducere, differunt. 7. tom. 178
Nubes juxta Philofo, non amplius
decem stadiis a terra elevatur. 4.
tom. 578. Nubes levis alicui cor-
pus Christi ex Maria allatum. *ib.*
250. Nubes allegorice Sanctos signifi-
cat. 5. tom. 736. 797. Nubes est
unusquisque Sanctus. *ib.* 797. Nubes
ex quibus funduntur pluvie, non
amplius, quam duos milibus pas-
suum illi ut a terra. 7. tom. 676
Numa Pompilius. 2. tom. 387
Numerius. 1. tom. 429
Numerandi per digitos consuevit
rom. 216. In duplici numero quod
exhibetur Sacramentum. *ib.* 216
Numerus duplex non est bonus. 1.
tom. 231. Impar numerus est mun-
di. *ib.* 102. 232. Imparis nume-
ri dispartitos permittit. *ib.* 216. Nu-
merus duplex non est bonus. 1. tom.
216. In duplici numero quod
exhibetur Sacramentum. *ib.* 216
Occlusus numerus in Psalmis & in
Evangelio. *ib.* 105. Vicenarius in-
faustus. *ib.* 271. Quid significat
in Scripturis. *ib.* 240. Impar nu-
merus est mundus. *ib.* 241. Nu-
merus singularis in bono semper ac-
cipi-

capitur, duplex in malo. 3. tom. 421. Numerus dualis apud Hebræos. 5. tom. 671. Mos Hebræorum & veterum Latinorum in Numeris supputandis. *ibid.* 695. Numerus verus, qui unus Dei majestatem concluditur. 6. tom. 234. Secundus Numerus in malum pertinet sumitur. *ib.* 752. Septenarius sanctus *ib.* 282. Octavus sanctus. *ib.* 752. Nonus in malam partem fuit. *ib.* 753. Tricenarius sanctus & vicissimus non fit. *ib.* 708. Quadragenarius convenit peccatoribus. *ib.* 416. Altitudinem & jejunium denotat. *ib.* 256. Numeri perfecti, qui 2. *ib.* 282. Numerus IV. cur semper in laude positus 7. tom. 119. Numerus XV. quid significet? *ib.* 395. Numerus scortorum, id est, coriaceus 2. tom. 565. Nutritio confuetudo. 5. tom. 631. Nuptialis velis, quæ? 7. tom. 124. Nuptius aures necessitas. 1. tom. 102. Quod divisum fuerat, Nuptius copulatur. *ib.* 908. Molestia Nuptiarum. *ib.* 89. Tunica Nuptialis vario non lit texta subegmine. *ib.* 903. Plus honoratur nuptia, quando quod deus nascitur, plus amatur. *ib.* 180. Incitus eorum. *ib.* 913. Impedientur Prophetæ vaticinari libere. *ib.* 910. Liberi sunt, qui aliquæ jugo Nuptiarum, tota Domino servant libertate. *ib.* 905. Consortia S. Spiritus, vobiscum non tenent nuptiarum. *ib.* 394. Cuius conjugio, femina non habet sociale. 29. 452. Quo sensu laudat Hieronymus Nuptias. *ib.* 104. & 163. Non detrahit Nuptias. *ib.* 101. Secundæ Nuptiæ concluduntur, cur? *ib.* Nuptiarum magna injuria, que fit? *ib.* 215. Molestia Nuptiarum. *ib.* 239. Tertia Nuptiarum, quæ? *ib.* 258. Nuptiæ terram replent, virginibus Paradisum. *ib.* Quid interit inter Nuptiæ & virginum? *ib.* 164. Quarta Nuptiarum, quid probant? *ib.* 249. Imago Creatoris non habet copiam Nuptiarum. *ib.* 268. Non detrahit illis. *ib.* 128. Nuptiarum præmium, e quibus unam carnem fieri. 7. tom. 145. Finit operum Nuptiarum. *ib.* 506. Iam vercedunt & cum honestate. *ib.* Hæretici damnantur Nuptias. *ib.* 666. Refelluntur. *ib.* Nuptæ & viduæ, per quid significantur? 2. tom. 240. Nurum odile Socrum, naturale promodum est. 6. tom. 519. Nurtorax, quid significet. 1. tom. 662.

O

Oasis. 2. tom. 33. Obediens quibus debetur, & quando 7. tom. 770. Obediens filium & servum. *ib.* 668. Obsequium, de qua veritate, adulatio est. *ib.* 462. Obediens indicium, & contentum

lignum in quo positum. 4. tom. 853. Obeli & alterici. 1. tom. 752. In recensionem Verionis LXX. ab Origene adhibiti. *ib.* 643. & seq. Obelus incuria amanitum omittitur. *ib.* 645. Obliata facies, quid significet. 5. tom. 134. Oblivatio vultus prophetici quid sibi velit. 5. tom. 241. Oblivio veritatis velox. 5. tom. 635. Obulus, quid? 5. tom. 564. Obvium, genus auri quod Græci fulvum vocant. 3. tom. 81. Obvinitas sermonis nascitur ex tribus rebus. 5. tom. 507. Cur multa narrantur obscure. *ib.* 564. Obscurit 3. tribus modis nascitur. 6. tom. 25. Obscuri vel maxime prophetæ. 6. 559. Obvidioni quomodo civitatem suam Judæi paraverunt. 4. t. 221. & 222. Obsistere cura circa recens natos. 5. tom. 146. Occidentis calamitates. 1. tom. 144. Occidentis Ecclesiarum mos in reatis per Baptismum in Christo virum & lac tribuendi. 4. tom. 644. Occidens Occidentis, quomodo dicitur Canticum Canticoque, &c. 5. tom. 308. Occidens, vocatur mare in Scriptura pro finis terree Judææ. 5. tom. 583. In Occidentis partibus cingentia reperitur perpericia. 7. tom. 427. Occidentales populi in Orientis plagam transierunt. 7. tom. 425. Oceanus vir eruditus in lege Domini. 1. tom. 425. Oceanus vir in Christo precipuus. 2. tom. 562. Prudens & Christianus. *ib.* 534. Oceani ambitu Occidentalis plaga elaudatur. 4. tom. 163. Ocistenchus. 1. tom. 434. Octavus numerus perfectus. 5. t. 483. Octavianus Augustus. 7. tom. 550. October primus apud Orientales mensis, & cur? 8. tom. 6. Obonarii numeri Sacramenta. 5. t. 484. Oculi faterentur cordis arcana. 1. tom. 200. Impudici non norunt puritatem animæ considerare, sed corpus. *ib.* 109. Oculis capere, talpa non contemnat. *ib.* 430. Oculis dexter pro virginitate fuscus. 2. tom. 286. Similis pro nuptiis. *ib.* Quod oculis videtur, magis mente retinetur. 4. tom. 97. & 973. Per Oculorum, & animum portas, ut vitia maxima illapsa fuerant, ita per eandem pena maxime sentietur. 6. tom. 684. & seq. Oculi carnis & mentis. 7. tom. 300. Oculi hominum quando non timeant fuisse. 1. tom. 553. Ex odio hominem saepe nascitur. *ib.* 27. Oculi nostris adversarios immortali persequimur: blasphemantibus Deum, clericeum porrigimus manum. 2. tom. 447. Odolla urbs Judæ. 6. tom. 443. Odor Christi bonus vita & mors quibus? 1. tom. 843. & 849. Odoris suavis quibus conveniat. 2. t. 337. Odoripis fabula, a quo usurpata. 1. tom. 257. Oenanthe herba. 2. tom. 513.

Oestrum musæ genus. 1. tom. 738. Ocellus Episcopus. 1. tom. 630. Ocella grandis, nolle placere quomodo offendit. 4. tom. 896. Offendit Domino quæ? 1. tom. 709. Si Oestrum Charilo opes cum anima nostra, libenter fuscipiet. *ib.* 422. Si que foris sunt Deo, quæ intus sunt, Diabolo demus, non est aqua paritio. *ib.* Totum Deo dedit, qui seipsum obtulit. *ib.* 281. Offerte pocula nostra est, oblatum negligere, ad periculum pertinet. *ib.* 634. Offerte quod possumus nostrum est, Dei impio quod non possumus. 2. tom. 781. Offertum nomina recitantur publice. 4. tom. 921. Offertum nomina, quæ sanctificata sunt Domino, non funt eorum, quibus data sunt, sed ejus cuius nomine possidentur. 5. tom. 607. Offertum non munera, sed voluntatem Deus recipit. 6. tom. 209. Officium quandoque putatur ambitio. 1. tom. 497. Officiorum vocabula. *ib.* 783. Oida Prophetissa fuit in reprehensione omnium virorum. 2. tom. 556. Oida mulier quando prophetaverit. 3. tom. 623. Olerum ejus multum prodest Christianis juvenibus. 1. tom. 288. Os brie fumantur. *ib.* Oleum, non cera, in templo accendatur. 1. tom. 662. Oleum benedictum sanat a moribus venenatorum animalium. 2. tom. 320. Olei natura est, & ut lumen alit, & seipsum solvat laborem. 3. tom. 463. Olei virtus. 4. tom. 502. Filii Olei, quis? *ib.* 69. Oleum quo Salvator noster unctus est. 5. tom. 151. Oleum quidam arbitrantur in Aegypto non gigni. 6. tom. 138. Sanaria in Oleo fertilissima. 1. tom. 106. Olive ungebantur Prophetæ. *ib.* Olive fructus ad quod utilis. 6. tom. 610. Olive fructifera comparantur convertis. *ib.* 163. Oliveri arbores frugiferæ. 7. tom. 161. Olibrius pater Demetriadis. 1. tom. 777. Hunc immatura morte subratum Roma congemuit. *ib.* Laudes ejusdem, & in quo telix prædicitur. *ib.* Olibriorum nomina. *ib.* Omnei, live Onanium, gens valida in Sava. 3. tom. 267. Omnia pax partem maximam interdum significat. 1. tom. 88. Omnis pro majori parte sumitur. 7. tom. 588. On, Græce Heliopolis, extructa erat antequam Jacob ingrederetur Aegyptum. 3. tom. 258. On, live Aun, civitas Samaritæ. *ib.* Onagri obediens Antonio. 2. t. 131. Onafus segestans potitur. 1. t. 157. Onera ultra vires ferre, non probat Hieronymus. 1. tom. 688. 714. Oneris & Visionis in quo fit differentia. 4. tom. 184. 1067. Onas in bonam & malam partem potest sumi. 7. tom. Onesimus pater. 1. tom. 11. Onichinus Colossensis fuit. 7. tom. 748. Onesimi hiltoria. *ib.* 715. Onocrotalorum duo genera. 6. t. 710. Onyx

- Onyx lapis. 1. tom. 371
 Ooliva interpretatur, *taberulum meum*. 4. tom. 25. Oola & Ooliva colores, idem quod mulieres. *Ola*. 1. tom. 6
 Opera. 1. Opus sine fide caducum est & infirmum. 1. tom. 604. Unguentum bonorum operum. *ib.* 431. Opera non confundant sermonem docentis. *ib.* 162. 422. Multi, licet sermone taceant, operum loquuntur. *ib.* 113. Laboris & operis utilitas. *ib.* 991. Ideo laborandum est, ut per occasionem operis, nihil aliud cogites, nisi quod ad Domini servitium pertinet. *ib.* Facito aliquid operis, ut te semper Dominum inveniat occupatum. *ib.* 939. Non debet quis ab opere cessare, quia nulla res indiget. *ib.* 991. Operis boni perfectior est Deus, malior perfectior Diabolus. 2. tom. 281. Per singula, & in singulis dei auxilium flagitatur a Sanctis. *ib.* 700. In bonis operibus Dei nos nitimur auxilio, in malis diaboli. *ib.* 698. Novo operi venia concedenda. 3. tom. 305. Ex operibus operibus semina hæreses capiunt perverit, & alienos labores calumniantur. *ib.* 4. Error querendum circa Opera mortuorum. *ib.* 459. Nullum bonum opus post mortem homines perpetrare possunt. *ib.* Opera bona Nardus significat. *ib.* 517. Opera populi Dei non veterascunt, sed innovantur quotidie. 4. tom. 794. In Opera præmium est, non in sponione. *ib.* 1079. Nullum Opus, dignum Dei iustitia reperitur. *ib.* 238. Sanctus non in scientia Scripturarum, sed in Operibus gloriatur. *ib.* 685. Opera bona sola profunt. 5. tom. 79. Opera nostra, quando mercedem non habent? 6. tom. 844. Sine mercede sunt ea que non sunt in nomine Christi. *ib.* 846. Apud incredulos non profunt bona opera. *ib.* 768. Deus mutat promissa, si homines murent opera. *ib.* 421. Opus Dei aliud est, quam opus hominum. 7. tom. 487. Cura bonorum operum habenda, per quam hæresis Dei præparatur. *ib.* 733. Omnia in nomine Domini sunt facienda. *ib.* 318. Unusquisque cuius operi agit, ejus filius appellatur. *ib.* 86. Bona opera sine fide mortui capiuntur. *ib.* 482. Omnia opera, vel carni, vel spiritui deputantur, media reperire, difficile est. *ib.* 51. Si sunt amore vane gloriæ, præmii habent, non præmia. *ib.* 495. Exor in bonis operibus & temporibus. *ib.* 464. Majoris est demeritis, qui agit opera infidelium, quam qui gentiles sunt. *ib.* 141. Bona opera pagano-rum hæc fide. 391. *Vide* Labor.
 Operandum, non dies est. 5. t. 821. Operari in vestem missi. 1. tom. 86. non. Opes dibus, sed virtutem firmissimum ducunt. 1. tom. 627. Non solum opes contemnere, nisi sequamur Christum. *ib.* 295. Opes diviti non obfunt, si is bene utatur. *ib.* 246. Opes quomodo ero-
- gandæ. *ib.*
 Ophaz, quid? 1. tom. 170. & *seq.*
 Ophir genus auri. 1. tom. 386
 Ophir, regio Indis sic dicta ab Ophir uno de posteris Eber. 3. tom. 218. 275
 Ophitæ. 2. tom. 197. & 7. tom. 429
 Oppianus Cilix Poeta doctissimus. 5. tom.
 Opusculum, idest, syntagma, scriptum carmen. 1. tom. 378
 Or damnatus. 1. tom. 1030
 Or, mons in quo mortuus est Aaron. 3. tom. 218
 Ori luteus color perfundit. 2. t. 794
 Oracula demonum falsa, & curio-ses morborum. 6. tom. 597
 Orandum flexo corpore, & mens erigenda ad Dominum. 1. tom. 334
 Divisas orandi horas debemus habere. *ib.* 121. Orare nostrum est, Dei tribuere quod rogar. 2. tom. 281
 Die Dominico, & in Pentecoste stantes oremus. *ib.* 180. Orandum secreto, & clauso pectoris cubiculo. 4. tom. 689. Nullus dignus O-rare pro peccatoribus. *ib.* 944. Stultum est Orare pro peccatoribus ad mortem. *ib.* 940. Multi licet genuflexi preces fundunt, 7. tom. 599
 Oratio conuenitur ac precipitur. 1. tom. 121. In ea Deo loquimur. *ib.* 105. Aura popularis frangit rectum iter Orationis. *ib.* 267. Apollolus sine intermissione orare non jubet. *ib.* 106. In quibus orationis arma sumenda? *ib.* 121. Egredientes de hospitio, armet oratio. *ib.* Regredientibus de platea, Oratio occurrat, antequam festio. *ib.* Non-tribus bis, & terque furendum ad Orationem. *ib.* Oratio quotidiana. *ib.* 28. Oratio, discursus mentis. 2. tom. 17. Tota oratio & deprecatio extorquet clementiam Creatoris. *ib.* 793. Oratio Domini-na in sacrificio altaris a fidelibus recitur. *ib.* 800. Quid petunt per illam. *ib.* Quantum distet ab oratione Pelagii. *ib.* Oratio continua debet esse in ore nostro. 4. tom. 741. Perseverantia in Oratione commendatur. *ib.* 920. Oratio perseverans Prophetæ notatur. *ib.* 738. In Oratione dies nobis esse conjungunt quidam impij, qui non exaudiantur a Deo. *ib.* 22. Orationis necessitas. 5. tom. 499. Orationis tria tempora Eccle-siastica traditio intelligit. *ib.* 680. Clausula olim addita in Oratione Dominica. *ib.* 604. Orationis efficacia. 7. tom. 761. Culpa nostra non accipimus, quod postulamus. *ib.* 134. Sepe contra nos petimus in oratione. *ib.* 603. Non prodeest voce invocare, quin operibus negamus. *ib.* 205. Clausula addita in Oratione Dominica. *ib.* 220. Quem panem petimus in illa. *ib.* 726
 Oratio qualis esse debeat. *ib.* 248
 Oratio jactet, in qua rariu verba laudantur. 1. t. 335. Nonnulli mercenaria oratione laudant. *ib.* 982. Oratio non perenda in multis. 2. t. 22. Oratio non polita manu auctoris, redolent negligentiam. 6. tom.
881. Oratio manu auctoris limanda est & perficienda. 7. tom. 485
 Oratoris definitio. 1. tom. 422. Oratores intemur Lylam, Gracos, Demosthenem &c. *ib.* 333. Inclyti Oratores sententia. *ib.* 376. Oratorum nullus hic tumor, quorum definitio est, dicere ad persuadendum accommodata. 2. tom. 707. Oratorum floribus solent aures imperitorum decipi. *ib.* 802. Oratores prolixi, & Christiani obloquentes sunt et laudati. 4. tom. 329. Egregia distictissimi Oratoris sententia. *ib.* 615
 Oratores & Philosophi velut res hominum habiti. 6. tom. 417. eorum præcepta quasi oracula deorum accipiuntur. *ib.* 420. Difficile est deus in Deum. *ib.* Oratores brevi sermone comprehendunt in fine, qui prius filius disputant. 7. t. 350. Oratores, omnesi super nece illi propriis conuulsiis vertuntur. *ib.* 371
 Orbilius Grammaticus. 1. tom. 171
 Orbis sunt quatuor plæge. 4. tom. 568. Valtatio Orbis tempore Hieronymi. *ib.* 810. Orbis itau. 5. tom. 404. Orbem iteri & Terras orbis est diversus. *ib.* 404
 quibus Ordinationibus totius mundi Episcopus est. 1. t. 412. Quanto magis Episcopus, qui ministrum ordinavit, probabilis est tanto detestior est ordinatus, si cum secleribus. *ib.* 1093. Ordinato Clariorum summa solum ad imprecationem vocat, sed ad impositionem manus. *ib.* 1093. 4. t. 666. Debet dari Sanctus, & ille doctissimus, non vero, &c. *ib.* Sicut in Ordinatione mortuorum, percipiet est peccatorum, qui rebus constituit, sic & in Ordinatione Sanctorum, percipiet est eorum iustitiae, qui bonos elegit. *ib.*
 Orga & mysteria hæreticorum. 5. t. 320. & 6. tom.
 Orientales locis vestri solent. 2. t. 334. Apud Orientem populus prius anni mensis October. 5. t. 6
 Orientis climates. 1. t. 396. Status illius & Occidentis circa hunc. *ib.* 28. In Oriente cur ingenitum humanitatem barbaram redolent? 7. t. 427. Habitatores Orientis in Occidente confessi pervernerunt. *ib.*
 Origenes Chæcenerus notat, unde Adamanti non invenit. 1. tom. 173. Ejus opera recentiorum. *ib.* 180. Græcos pariter & Latinos labore superavit. *ib.* Damnavit a Demetrio, & ab urbe Romanæ, quare? *ib.* Origeni. *ib.* & vita. *ib.* 320
 Tempus mortis Origenis, & loci. *ib.* 519. In insipula aura popularis. *ib.* 569. Multa bene interpretatur est. *ib.* 347. Interpretatus est Psalmos. *ib.* 753. Dogmata nostræ religionis de Philosophis confirmat. *ib.* 429. Quid probatur & improbat in Origene. *ib.* 519. Propter audientiam quomodolibet legentis. *ib.* 519. Quare? *ib.* 519. Quid hæc ad istum est ex Theodotio editio. *ib.* 752. Commemoratarius Origenis, quos in Scripturas sanctas utiles edidit, non sunt respuen-

respondi. *ibid.* 551. Quam in cæteris libris omnes vicerit, in Cantico Canticorum & ipse fecit vici. *ib.* 529. Opera eisdem in Epistola ad Galatas. *ibid.* 530. Octo scripsit libros adversus Celsum. *ibid.* 427. Epistola ad Fabianum quod habet. *ibid.* 531. In sexto Stromateon libro perjuria & mendacium docuit. *ib.* 535. Ineptum est differere libros quos esse violatos. *ibid.* 531. Aurei simpliciis sua persuasio decepti. *ibid.* 632. Quæ dicuntur in illum. *ibid.* 531. Nonnulli ex Ezechiele in Originem dicta. *ibid.* 568. Damnatus est ab Anastasio. *ibid.* 583. Impiatus Ethnicæ fidei particeps. *ibid.* 557. Dicitur mulieres Hydra hæresion. *ibid.* 582. Hierotius. *ibid.* 582. Quomodo omni discipuli ejus ab hac nota faciunt inamam. *ibid.* Catalogus præcipuarum hæreseon Originis. *ib.* 592. & seq. Retelluntur. *ibid.* Describuntur per totam Epistolam. *ibid.* 917. & seq. Fons dicitur Arii. *ibid.* 526. Originis infamia ac demerita multiplex. *ibid.* 568. Affert Christum pro Demonibus crucifigendum. *ibid.* Retelluntur. *ibid.* Origines in Christum iniqui Pilato & Judæis. *ibid.* 667. Ejus passionem irritam fecit. *ibid.* Finem imponit regno Christi. *ibid.* 565 Retelluntur. *ib.* Christianum dogma in ludam jocumque venit. *ib.* & seq. Dogma Originis de anima Christi impugnatur. *ibid.* 691. Vult post resurrectionem corpora denno morte intercipienda. *ib.* 572. Idem scribit non orandum esse Filium. *ibid.* 573 Error ejusdem de corporibus peior priore. *ibid.* Blasphemia vox Originis in Spiritum Sanctum. *ibid.* 505. Originis hæresis de animabus. *ib.* 592. Sententia de anima. *ibid.* 948 Magister tribus patrociniis tribuit. *ibid.* 595. Contraria libri loquitur. *ibid.* 599. Omnes hæreticos magnitudine blasphemæ superat. *ib.* Circumedit potentiam Dei in creando. *ibid.* Qui scripserunt adversus Arium, Eunomium, Originis impietatis responsiones credendi sunt. *ib.* 921. Conventus discipulorum fidei Clementis. *2. tom.* 879. Sub occasione fecerunt literarum in fide Christi venientes ad se. instruitur. *ib.* 895. Post annos CL. mortis fuit in ius trahitur. *ibid.* 320. Bibliotheca Originis restituta. *ibid.* 941. In vilo laudatur scientia Scripturarum, sed non recipitur dogmatum fides. *ib.* 556. Laudatur in Hieronymo. *ibid.* 521. & seq. Originis opuscula in omnem Scripturam triplicia sunt. *ibid.* Indices librorum ejusdem in tertio volumine Eusebii. *ib.* 416. Quæ opera Originis laudata. *ib.* 521. Compositus Hexapla quatuor editionum, & in editione LXX. Theodotius editionem misit. *ib.* 522. Quod iusto quasi Judæi omisit, Originis Christianismus implevit. *ib.* Quintam editionem in Astrolitore invenisse se scripsit. *ib.* 523. Triâ Originis s. Hier. Index Gen.

volumina in Epistolam ad Ephesios. *ib.* 477. Homilix & tomus illius, in quibus moralis tractatur locus, & obscura Scripturarum panduntur. *ib.* 514. Tomi fere erroribus pleni. *ib.* 511. In libris suis Platonem transtulit. *ibid.* 567. Doctâ Originis Epistola. *ib.* 903. Libellus ejusdem ad Fabianum. *ib.* 350. Epistola in Demetrium. *ib.* 519. Dialogus Originis. *ib.* 839. Dialogus Originis & Candidi. *ib.* 511. In eo divinitatem Christianæget. *ib.* Sex milia librorum Originis nunquam existerunt. *ib.* 504. 417. Quid solent scribere in approbando quod dicit. *ib.* 470. Cautione illius inproponendis opinionibus, & errores in eis. *ib.* 431. Octo errores ejusdem. *ib.* 413. Autem veritatem historiarum. *ib.* Julia non Arius fuit. *ib.* 464. Quid docet per scalam Jacob. *ib.* 425. Ejus dogma de gentiliis fabulis contextum. *ib.* Omnes rationales creaturas æquo affert iure conditi. *ib.* 715. Non dixit animas ex Angelis fieri. *ib.* 423. Originis docet mendacium licitum esse. *ib.* 474. Indulgentia Principalis Originis. *ib.* 503. Originis post Apostolos Ecclesiarum magister appellatur. *5. tom.* 4. In Homiliis suis comminam Editionem sequebatur, in Tomis Hebræicæ linguæ querebat auxilia. *ib.* 303. Supplevit in libro Hebræicorum Nominum quod Philo Judæus omiserat. *ib.* Omnes vicit in cæteris libris, in Canticum Canticorum se ipsum superavit. *ib.* 499. Originis allegorice Interpret. *4. tom.* 1031. 1034. 1039. 1046. Ingenium suum ficit Ecclesiæ sacramenta. *ib.* 167. Ejus volumina, Homilix & Excerpta. *ib.* 6. In Iftam multa volumina. *ib.* Ad Gratam duo libri feli putantur, *ib.* Interpretationes Scripturarum Originis & Eusebii Pamphili quales. *ib.* 167. Originis expositio, quæ? *ib.* 994. Notatur. *ib.* 981. Originis Presbyter. *5. tom.* 810. Originis multorum odio, & invidia laboravit. *ib.* 800. Originis, se pro erigi non haberi agnoscit. *ib.* 801. Originis Hebræorum audit. *ib.* 625. Eisdem allegorice improbantur. *ib.* Arguitur. *ib.* 667. Notatur. *ib.* 644. Originis scripsit in Canticum Canticorum. *6. tom.* 361. Et tria volumina in Malachiam. *ib.* 441. In allegorice interpretatione totus est. *4. tom.* Diversa ejusdem interpretatio. *ib.* 814. Originis tria volumina in Epistolam ad Ephesios. *7. tom.* 543. Hunc sequitur Hieronymus. *ib.* Diversa ejusdem commentariorum genera. *ib.* 369. Expositio. *ib.* 494. & seq. Decimus liber Stromateon. *ib.* 494. 505. Quot scripsit volumina in Mattheum. *ib.* 3. Hexapla Originis. *ib.* 721. Originis lectio. *ib.* 513. Errores. *ib.* 548. 551. 665. Originis error de animabus post resurrectionem. *ib.*

288
Originitarum impietas versipellis. *ib.* 621. Discipulorum Originis totus in fideles. *ib.* 605. Ad subscriptionem tergiversantur & quarunt fugiunt. *ib.* 525. Rabies hæresis eorumdem. *ib.* 556. & seq. De eisdem que dicuntur? *ib.* Hieronymus confutat Originem. *ib.* 716. Omniaque inter se orgis mendaciorum facientur. *4. tom.* 470. Imperatorum decreta adversus Originistas. *ib.* 468. De quodam originista quod dicitur. *ib.* 425. Orion vir primarius & distissimus sanatur ab Hilarione. *3. tom.* 20. Orion viginti & duas fellas habet. *4. tom.* 240. Orion & Arturus. *6. tom.* 289. Oriza quid? *1. tom.* 685. Ornatu qualis esse debet? *1. tom.* 264. Ornatu & cultus fordibus fordior. *ib.* 423. Ornatu & sordes pari modo lugenda sunt. *ib.* 264. Alterum delicia, alterum gloriam redolent. *ib.* Ornatu & lapides mulierum secularium. *ib.* 982. Multi non intelligentes quid sit ornatu, in vita nunt. *ib.* 422. Oros Ægyptiorum Deus. *4. t.* 205. Orontes fluvius. *1. tom.* 245. Orpheus carnum efum detestatur. *1. tom.* 346. Ad Orpheu citharam, arbores, bestias, ac filicum dura mollitia. *1. tom.* 786. Os pullarum prohibetur facere mentionem nominis Dei. *6. tom.* 44. Offans quid significat. *1. t.* 64. & seq. Offania nomen Hebræicum. *7. t.* 160. Eius interpretatio. *ib.* Dicebatur Sanctis & Episcopus. *ibid.* 164. Ofculo salutatum olim. *1. tom.* 268. Ofce quid habet? *1. tom.* 277. Non solum meretrici, sed etiam adulteræ copulari. *ib.* 959. Accipiens uxorem fornicarium quid præferat? *ib.* 427. Ofce ex sententia Hieronymi uxorem meretricem non habuisse videtur. *4. tom.* 125. Ofce nomen Iosue olim proprium. *6. tom.* 1. Nomen ultimi Regis Israel. *ib.* 4. Salvatorum notat. *ib.* 2. Perperam Ausu dicitur. *ib.* Ofce sub quo Rege prophetæ cepit. *ib.* 2. Arce & post captivitatem Israel prophetavit. *ib.* 3. Præmus Prophetarum qui tempore Ozæ regis prophetaverunt. *ib.* 2. Ofce eo patientior, quo uxor, quam assumptis, fordior. *ib.* 3. Ofce uxor fornicationum populum significat, fornicationis & libidinis servientem. *ib.* Dilectio Ofce in adulterum, dilectionem significat Dei in tribus Israel. *ib.* 29. Ofce prophetæ ad 1. Tribus pertinet, non ad tribum Juda. *ib.* 169. Grati Auctores. qui Ofce opusculum. *ib.* In Pref. Ofce. Prophetiam ejus intelligere non quidem impossibile, tamen difficile est. *ib.* Voluminis obscuritatem ipse scripsit tellatur. *ib.* Ofce Rege imperante, cur Israel caput positum fuerit. *6. tom.* 107. Ofca impugnata, quid? *4. t.* 697. Ofsa arida reviviscit. *5. t.* 423. 1. Ofsa

Olla Regis Idumæ combusta a
Mabris. 6. tom. 237
Ostena Regio Syrie. 7. tom. 406
Ostium apertum Paulo. 1. tom. 834
Ostracine Ægypti civitas. 4. t. 207
Ostios federe aptum est. 1. t. 194
Ostios vitanda. 5. tom. 183
Orium & delidia rubigo sapientie est.
3. tom. 473
Ovidi versiculos. 1. tom. 902. Ovidi
memorgio fœson libri. 6. tom. 406
Oves moribde suum relinquunt pasto-
rem, & luporum faucibus devoran-
tur. 1. t. 95. Cuncta ovis membra
portata sunt. 1b. 312. Ovium Itri-
carum & Mesopotamie una natu-
ra esse tradiat. 3. tom. 355
Ozi licet arcam. quali ruentem
sustentare voluerit, percussus est. 1.
tom. 1093
Oziæ Regis historia explicatur. 1. t.
45. & seqq. Ozias ipse est Azarias,
duplici nomine. 4. tom. 7

P

P Literam non habent Hebræi.
Abusive eorum nomina per F.
scripta sunt apud Latinos. 3. tom.
96. 101. P. Literam non habet sermo
Hebræus, sed pro ea Phi Græco
co utitur. 4. tom. 35
Pachomii monasteria laudantur Romæ.
1. tom. 954. Pachomius ab Angelo
lingue mystice scientiam didicit.
2. tom. 56. Precepta Pachonii. 1b.
& seqq. Eiusdem Institutum. 1b. 73
& seqq. Eiusdem Judicia. 77. &
seqq. Eiusdem leges de orationibus
vespertinis. &c. 1b. 79. Monita.
1b. 81. & seqq. Eiusdem Epistola &
verba mystica. 1b. 83. & seqq. 97
& seqq.
Pactolus ditior cæno, quam fluens.
1. tom. 816
Pactum & Testamentum idem sunt.
4. tom. 1074
Pædagogus qualis esse debet. 1. t. 764
Pædagogus optimus qui moneat, &
asperitet fronte terreat. 1. t. 789
Pædagogus, quid? 7. tom. 442. Cur
parvulis assignatur. 1b.
Palæ, vulgo ventilabris nuncupaban-
tur. 3. tom. 96
Palæstina pars Syria. 1. t. 345. In
Palæstina perfecta vita Christiana.
1b. 207. Palæstina non pertinet
ad Episcopum Alexandrinum. 2.
tom. 447. Palæstine ritus in con-
tendis paleis. 4. tom. 342. Palæsti-
na Ægypto vicina. 5. tom. 166
Quibus abundet copias. 1b. 314. In
Palæstina solent diebus festis unge-
re capita. 7. tom. 35
Palæstini a Babylonis capti, & va-
stati. 4. tom. 1018. Palæstinorum
quinque civitates. 1b. & 6. tom.
231. & 311.
Palcis comparatur perversa doctrina.
4. tom. 105. In Palcis contendis
ritus Palæstinorum. 1b. 242
Palinodiam more Stesichori canare.
2. tom. 467
Palladis ars. 2. tom. 540
Palladius Rusticus amicus notatur.
2. tom. 566. Palladius servilis nequi-
tie quam hæresim insinuare cona-

tus est? 1b. 695. Calumniam struit
Hieronymo. 1b.
Palma alterius, alteri non parat igno-
miniam. 1. tom. 421. Impari cur-
su, pari animo ad Palmam tendi-
tur. 1b. 394. Palmarum calatura
in Ezechiele, quid significat. 5. t.
477. In Palmarum ramis, signum
victorie, & virtutis præmium. 6
tom. 932
Palmi mensura. 5. t. 478. & seqq.
Palmyra urbis nomen, quæ & Tha-
mar. 5. tom. 601. & 613.
Pambo & Ildorus Monachi. 1. t. 118
Pammachius vir nobilis & eruditus.
1. tom. 236. Amicus Hieronymi.
1b. 235. Studium Pammachi in
litteris sacris. 1b. 235. Pammachius
habeat ab omnibus dignus sacer-
doto. 1b. Pammachius Romæ co-
natur exprimeri, quod Ierosoly-
mis Paula complevit. 1b. 716. Vita
ejus & virtutes. 1b. 394. & seqq.
Pammachius non solum divites,
sed & seipsum Deo obulit. 1b.
706. Pammachius simul cum Fabio
Xenodochium construxit. 1b.
456. Pammachii somnium. 1. tom.
554. Pammachii, & Marcellæ mors
nuntiatur Hieronymo. 5. tom. 1.
Pammachii nomen, quid significet.
6. tom. 223
Pamphilus non edidit Apologiam O-
rigenis. 1. tom. 532. Cuius esse cre-
ditur. 1b. Pamphilus martyr con-
fecit Bibliothecam Cæsariensem. 1.
tom. 833. Vita Pamphili ubi habetur
scripta. 1b. 416. Servabat Hierony-
mus descripta manu Pamphili, tan-
quam thesaurum pretiosum. 1b.
Pampini pro verbis. 1. tom. 935
Pancrarius Romanæ Ecclesiæ Cleri-
cus. 2. tom. 929
Panex urbis nomen, quæ antea Cæ-
sarea Philippi. 4. tom. 507. Panex
quondam Cæsarea Philippi. 5. t.
317.
Panem cælestium fastidiebat Israel,
& Ægyptiorum carnes desidera-
bat. 3. tom. 138. Panis & aqua pro
omni cibo & potu accipitur in Scrip-
turis. 4. tom. 45. Panis luctus hæ-
reticis tribuitur. 6. tom. 15
Panex propositionis, duodecim in Ta-
bernaculo menses significant. 1. t.
360. Panes propositionis ipsi sacer-
dotes ferere ipsi demerere, molere,
coquere debebant. 6. tom. 948. De
novis frugibus in solennitate Pen-
tecostes offeruntur. 1b. 779. Sem-
per novi pro veteribus commutari.
1b. 953. Ablati cedebant in usus
sacerdotum. 1b. Panes Laici. 7
tom. 75
Pannonii. 1. tom. 913
Pannoniæ & Dalmatiæ regiones vs-
itate. 6. tom. 676
Pantripes filia Cambysis, Smerdis
uxor, hoc occiso, nupit Dario.
5. tom. 702
Pantæus scilicet Stoicæ Philosophus
miterit a Demetrio, ut Christum
predicaret. 1. tom. 428. & 2. tom.
861.
Pantæna Abradæus uxor. 2. t. 311
Papia volumina non transtulit Hiero-
nymus. 1. tom. 434. Papias Episcopus

Jeropolitanus. 2. tom. 859
Paphus urbis Cypri nobilis carminibus.
1. tom. 473
Pæotæum, terræ motu eversa. 2.
tom. 37
aliud Papinianus Iurificusculus.
aliud Paulus notiter præcipit. 1.
tom. 459. Fornicationes & lupana-
ria permittit. 1b.
Papyrius triumphavit de Sannicibus.
1. tom. 465
B. Papyrius ubi jacet. 2. tom. 465
Papyri vasa pro epulis, five bacu-
lus. 4. tom. 109
Papula in labiis post morbum, fau-
stus indicium. 6. tom. 510
Parabolæ & ænigmatis notiones. 5.
tom. 190. Parabolæ Syris & Palæ-
stinis familiares. 7. tom. 142. Pa-
rabolæ & ænigmata non proferunt
ad auctoritatem dogmatis. 1b. 91
Paradisi parer omnibus janua. 1. tom.
321. Plantatur paradisi in Eden.
1b. 419. Paradisi colonum de pæ-
fessione sua mulier eiecit. 1b. 259
Paradisi dicitur constitutus ante ca-
lum & terram. 3. t. 307. De Pa-
diso & ejus fluminibus quid senti-
endum ex Sallustio certissimo au-
ctore. 1b. 202. Paradisi domus
Dei. 5. tom. 216
Paralipomenon liber dicitur Infla-
menti veteris introitus. 1. tom. 29
Abique illo si quis scientiam Scrip-
turarum sibi voluerit arrogare,
scriptum irridet. 1b. Per singula ver-
mina juncturae verborum præ-
termissa in Regum libris historice
tanguntur, & innumerabiles expli-
cantur quaestiones Evangelii. 1b. 101.
Parce fies vocantur, quod non par-
cant. 1. tom. 117
Parus cur Alexander Magnus sit di-
ctus. 2. tom. 13
Parentalia quid sint. 4. t. 552. Un-
de dicantur. 6. tom. 93
Parentes non sunt diligendi supra
Christum. 1. tom. 30. Quando pa-
rentes honorandi sunt? 1b. 282
Parentes quomodo honorandi sunt
a filiis? 904. Hoc præceptum Scri-
pturæ & pharisæi subvertebant. 1b. 101.
Pietas in parentem, maxima hære-
tica creditur. 1b. 720. Grande
præmium oblati parentis. 1b. 283.
Certant inter se indulgentia
parentis & filii pietas. 1b. 425
Parentes a filiis separari nihil est.
1b. 694. Discent parentes filios
magis doceri potest exemplis, quam
voce, quare? 1b. 686. Non filii
parentibus, sed parentes filios the-
saurizant. 1b. 738. Qui parvulus est,
donec ad annos sapientie veniat,
tam bona ejus quam mala parenti-
bus imputantur. 1b. 684. Solent
parentes filias deformes virginitati
tradere. 1b. 496. In eos Invenit
Hieronymus. 1b. 401. Quod nobis in
Christo copulati sunt, illos pueri-
mos parentes, fratres & affines no-
stros. 1b. 422. Parentes vulgari
sermone dicebantur affines & co-
gnati. 1b. 352. Parentes caveant
filios provocare ad iracundiam. 2.
tom. 509. Dissento falsè pietate
inter parentes & liberos. 1b. 314
In Parentibus & proximis contami-
nari,

nari, quid? 5. t. 553. Parentes polli-
cium diligant. *ibid.* Parentes vultu
tantum iacere, scelus est. 6. t.
510. Parentibus subijcendi filii,
Christi exemplo. 7. tom. 312
Parochia fumiunt pro Diceceſi. 1.
tom. 716
Parrem petere cum Christo, cum Pro-
phetis, cum Apſtoliſ, quid? 7
tom. 351 & 352
Particeps & comparticeps, quid? 7
tom. 644
Participationem nihil gravius dolore
45. tom. 889
Parvula, instrumentum ad evellendas
ſpinas, quæ inter incendendum pe-
dibus inguntur. 2. tom. 67. Par-
vula mordax pro forteipa parvula
ibid.
Parvuli maurinis horis erudiuntur.
4. tom. 373
de Paſcha, ſive Paſchalis liber. 1. t.
610. Ad Paſchæ celebratorem quæ
requiruntur. *ibid.* 608. 570. Paſcha
Episcopis Aſiæ celebrant cum Judo-
ſis luna XIV. 8. tom. 833. Paſchæ
ſolemnitas in Monasteriis. *ibid.* 92.
& 109. Paſcha, tranſitus ſonant. 4.
tom. 424. Per tria Paſcha Dominus
venit in Jeruſalem. *ibid.* 390. Paſ-
chay, a quo nomen accepit. 6. tom.
530. Paſcha unde dictum? 7. tom.
210. Paſcha Judæorum quid? *ibid.*
254
Paſhur alius eſt filius Emmer. 4. t.
297. Alius filius Melchiz. 49. 982
Paſphaes uxoris regis turpido. 2.
tom. 317
Paſſionicitia. 7. tom. 329
Paſſer nunquam in Scriptura legitur
in malam parrem. 3. tom. 489
Paſſionibus humanis ſubjaceamus. 1.
tom. 597. Paſſiones dux, una ma-
li, altera boni. 3. tom. 748. Exce-
dere in paſſionem quid? *ibid.* 749
Sententia nonnullorum de paſſio-
nis animi, utrum quis poſſit ſi-
cere, vel non? *ibid.* In ira omnes
perturbationes animi comprehenduntur
in carnis malicia, univerſæ
corporis voluptates. 3. tom. 486
Paſſiones dicte perturbationes. 4.
tom. 83. His carere debent, qui
praſunt. *ibid.* Paſſiones quatuor
notantur. 5. tom. 12. De his plenissi-
me ſcripſit Cicero. *ibid.* Quatuor
virtutes eis oppoſitæ, de quibus
Auctor diſputat. *ibid.* Paſſiones tres
animæ, & earum ſedes. 7. tom.
94. Uſus paſſionum. *ibid.* Hinc præ-
ſtat doctrina Evangelica. *ibid.* Hinc
occulſo triumphorum. *ibid.* 528. Paſ-
ſionem dedit, proprium habent
Deum. *ibid.* 37. Paſſionis & propaſ-
ſionis differentia. *ibid.* 25. 29
Paſſionem Chriſti lex & omnis Pro-
phetarum chorus prædicat. 6. tom.
977
Paſtophorium, vel πρεσβυτεριον quid?
4. t. 318. & 4. t. 490. & 4. t. 504
Paſtoris liber legatur in conſultis
Ecclēſiæ Græcæ. 1. tom. 807. Multi
de eo uſurpaverunt reſiſſionem.
ibid. Apud Latinos pene ignotus e-
rat. *ibid.* Paſtoris liber. 6. tom. 75.
Paſtorum negligentiam paſchæ deſer-
ptio. 4. tom. 664. Idem notatur.

ibid. 690. & ſeqq. Proprie Paſtores
male hæretici Domini conſecra-
tur. *ibid.* 67. Paſtores negliges
notantur. 3. tom. 884. 805. Paſ-
tor bonus quis, & ejus officium.
7. tom. 277. Ad Paſtores Ecclēſiæ
exhortatio. *ibid.* 108. Qui Paſtor
eſt, debet eſſe & magiſter. *ibid.* 615
Vexatio ovium, Paſtorum culpa, &
vitiū magiſtrorum eſt. *ibid.* 55. Paſ-
ſi Paſtores in Ecclēſiâ. *ibid.* 616
Pater nec pro filio, nec filius pro pa-
tre puniunt. 1. tom. 1093. Non e-
rudet Pater niſi quem amat. *ibid.*
410. Juvenes & ſtulti dicuntur in
Scriptura, qui a veteri auctoritate
deſiciunt, & cana præcepta Pa-
trum contemnuunt. 3. tom. 476.
Patrum ſimilitudinem habentes fi-
lii, & ſuo & prætorum ſcelere puni-
untur. *ibid.* 854. Patres quod filios
comederint, aut filii Patres, nul-
la narrat hiſtoria. 5. tom. 12. Pa-
tres noſtri duplices. *ibid.* 807. Pater
omnis, filii nomen eſt. 7. t. 200.
217. Quo ſenſu homines vocan-
tur Patres & magiſtri. *ibid.* 185.
Habent a Deo, ut Patres vocen-
tur. *ibid.* 601
Pater proprie Dei nomen eſt. 4. t.
1088. Patris nomen ante adventum
Chriſti occultum fuit. 6. tom. 635.
Agnitio Patris & Filii unde venit.
ibid. 616
Pachuel latitudo Dei, vel aperius
Deus. 6. tom. 107
Patientia in adverſis præbenda. 1. t.
178. Quæſt. athleta fortiffimus illa-
tis ſuſtinetur quæ injurias. *ibid.* 628
Exemplum patientiæ in femina. *ibid.*
708. 709. Patiendi injurias, furor
rabidi peſtoris miratur. *ibid.* 712.
Patientia Chriſtiani. 2. tom. 727.
Qui in nos clementes ſumus, rigo-
rem contra alios non tenemus. *ibid.*
408. Patientia non ſolum in angu-
ſtiis, ſed & in letioribus neceſſaria
eſt, ne plus quam concedere, exalte-
mur. 3. tom. 439. Convenit juſto
parum habere ſimplicitatis, & pro-
pter nimiam patientiam, dum ultio-
nem reſervat Deo, ſtultum videri,
quum ſtatim ſe vindictam ſub ve-
lamento prudentiæ exercere mali-
tam. *ibid.* 468. Dei patientia in oc-
culto eſt, quæ ſint tribulare nunc
ſanctos, & peccatores non viſitat
pro ſcelere, ut juſtis poſſit æterna
bona reſtituere, & peccatoribus ma-
la inferre perpetua. *ibid.* 443. Pa-
tientia noſtra nomen Dei gloriſica-
tur. 4. tom. 803. Patientiæ ſancti-
tas. 7. tom. 716
Patimur non ſortuito, ſed Dei vo-
luntate. 6. tom. 547
Patria vox Græca eſt, non Latina. 1.
tom. 220. 221. Patriam ſuam dili-
gere, naturale eſt. 4. tom. 891
Patriarchæ & Apoſtoli non carere
peccato. 1. t. 898. Patriarcha plu-
rimas habuerunt uxores, & concu-
binas. *ibid.* 909. Patriarchum XII.
ſepulchra monſtrantur. *ibid.* 703.
Patriarchatum juſtitia non fuit per-
fecta. 2. tom. 707. Patriarchatum
nominum omnium etymologiæ po-
nuntur. 3. tom. 350

Patrii qui Romæ dicti. 1. tom. 285
Parvulus, παρβυλος. 4. tom. 1708
Parvulus Iſaæ Chriſtus dicitur.
ibid. 67
Paula laborioſam viduitatis æream re-
rit. 1. t. 394. Paula renunciavit tot
mundo, & volebat exire de
terra ſua. *ibid.* 183. Omnem ſubſtan-
tiam nondum morua pauperibus &
filiiſ dilargita eſt. *ibid.* Juſtitia præ-
dicatur in Paula. *ibid.* 394. Inter
liberos opibus diſtributis, docet il-
los divitias contemnere. *ibid.* Pau-
la fruſta eſt amicitiaſ Marcellæ. *ibid.*
954. Paula & Euſtichium, flores
familiaſ Furæ. *ibid.* 182. Paula &
Euſtichii mollitia, & poſtea vir-
tutes. *ibid.* 402. Nolunt vinci ab
aliis labore corporum, quia ipſæ
ſuperant virtute animi. *ibid.* 485
Virtutes Paulæ. *ibid.* 197. Paula
junior Chriſti Ammonio reſervavit.
ibid. 720. Magiſter & nutritius e-
jus voluit eſſe Hieronymus. *ibid.* 689
Paula & Pammachius tranſierunt per
tormentum acus. 4. tom. 724. Uter-
que laudatur ab Hieronymo. *ibid.*
Paula monaſterium, & Scriptura-
rum ſimilitudo. 6. tom. in *Præſat.*
19. Ote. Paulæ & Pamphili Propher-
arum quorundam ab Hieronymo pro-
miſſa. *ibid.* 224. Paula, cujuſque ſi-
lia Euſtichium. *ibid.* 224. Paula &
Euſtichio cur libros
inſcripſit Hieronymus. *ibid.* 572
Paulina Pammachii uxor luxuræ. 1.
tom. 393. Laudatur. *ibid.* & ſeqq.
Paulinianus Presbyter, frater Hiero-
nymy. 1. tom. 370. Pauliniani ordi-
natio quærum inimicitiarum anſam
dedit.
Paulinus Nolan. non ſolum divitias,
ſed & ſeipſum Deo obulit. 1.
tom. 796.
Paulinus Antiochenſis urbis Epico-
pus Romam pergit. *ibid.* 692
L. Paulus inter exequias filiorum ur-
bem ingreſſus eſt triumphans. 1.
tom. 335
Paulus ad pedes Gamalieliſ legem Do-
mini & Prophetas diſcit. 1. tom.
272. Paulus quare vocatur ſus ele-
ctionis. *ibid.* 273. Legis & ſacra-
mentum Scripturarum armarius fuit.
ibid. Verba Apoſtoli Pauli totius.
ibid. 223. Variis modis diſputat in
ſuis Epitoliſ. *ibid.* Paulus noviffimus
in ordine, primus in meritis
eſt. *ibid.* 219. In ore Pauli Chriſtus
reſonavit. *ibid.* 907. Cernit natura-
lem carnis ardorem ſuæ repugnare
ſententiæ. *ibid.* Paulus Romam vin-
ctus ingreditur, ut victos ſuperſti-
tioneſ erroribus liberoficiat. *ibid.* 431
Manet in hoſpicio per biennium,
ut nobis utriuſque Teſtamenti æter-
nam reddat domum. *ibid.* Laus juſtiſ
libertatis in Paulo. *ibid.* 775. Ani-
madvertenda Apoſtoliſ Pauli pruden-
tia. *ibid.* 224. Paulus pene rem con-
tra naturam exigit. *ibid.* 422. Aliud
eſt quod vult Apoſtelus, aliud
quod cogit velle. *ibid.* 905. Dux
ejus ſunt voluntates circa præcepta
continentiæ & matrimonii. *ibid.*
Peregrinationes Pauli. *ibid.* 272.
Paulus male capxit, ſed bene fini-
vit.

ibid. 585. Paulus providebat bona etiam coram hominibus. *ibid.* 512. Quo sensu Paulus legitima Judæorum susceperat celebranda. *ibid.* 764. 766. Paulus cur Timotheum circumcidit, & non Titum. *ib.* 768. Paulus in quo fuit imitator gentium. *ibid.* 751. Paulus Epimenides veruliculus usus est. *ibid.* 425. Menandri utrumque usurpat. *ibid.* 426. Apud Athenienses in Maris curia disputationes, Aratum telum vocat. *ibid.* Apollolus Paulus uxorem non habuit. *ibid.* 102. Monitor humanæ infirmitatis in Paulo, in similitudinem triumphantium. *ib.* 179. Paulus ob carnis aculeos reprimat corpus suum. *ib.* 91. Paulus fuit persona sua fragillitatem humani corporis facebatur. *ibid.* 504. Paulus ex persona generis humani ardoribus corporis inflammatus. *ib.* 985. Paulus multa ignorat, & concedit scientie Dei. *ibid.* 1038. Paulus scripsit ad septem Ecclesias. *ibid.* 280. Paulus cur lucebat Corinthios. *ib.* 891. Paulus & samuel peccatores lucebant clementi pietate. *ib.* 1084. Origenis & Pauli collatio. *ib.* 402. Paulus cogitabat de his, quæ in usu corporis sunt necessaria. 2. tom. 785. Impatientie videtur argui. *ib.* Paulus in faciem Petro restituit. *ib.* 534. Eundem vocat columnam Ecclesie. *ib.* Paulus compulsi sunt eum velle multa quæ non vult. *ib.* 264. Paulus quotidie proficit. *ib.* 376. Humilitas Pauli quæ? *ib.* 249. Caritas Pauli. *ib.* 599. Pulchra Pauli interpretatio de dilectionis inimicorum. *ib.* 718. Paulus nondum perfectus ad maiora se extendit. *ib.* 707. Sumit testimonia de Poetis. *ib.* 250. Paulus severior Barnabæ. *ib.* 763. Dissensio Pauli & Barnabæ aliquid habet humanæ fragilitatis. *ib.* Paulus contemnebat, vel diffimulabat scandalum Græcam, quare? *ib.* 473. Cunctæ prope Epistolæ Pauli, quod habet principium, & quo sine clauduntur. *ibid.* 250. Ubi Paulus scripsit Epistolam ad Ephesios. *ib.* 481. Diversa sunt exemplaria S. Pauli. *ib.* 708. Non nobis cura: sed quid Aristoteles, sed quid Paulus doceat. *ib.* 714. Manifestissima est in benedictione Benjamin propheta de Paulo Apostolo. 3. tom. 379. Paulus Apollolus unde nomen accepit. 4. tom. 278. Prædicator Evangelii per Apollolum Paulum multiplicat. *ib.* 130. Prædicationes ejus. *ib.* 355. Sequitur Hebræarum veritatem. *ib.* 608. 760. Utitur testimonio Poetarum. *ib.* 480. Ubi præcedit Apostoli Pauli auctoritas, cessat alia interpretatio. *ib.* 149. Sequitur et ejus expositio. *ib.* 609. Laudat & corripit Corinthios pro diversitate habitantium. *ib.* 751. Paulus nomine Benjamin intellectus. 5. tom. 610. Apollolus Paulus Poetam Græcum vocat Prophetam. *ib.* 121. Paulus, Iupis rapax. 6. tom. 55. Eius conversio. *ib.* 250. Quare vocationis dictus. *ib.* 86. Audivimus my-

steria Trinitatis. *ib.* 349. Scriptum ad septem Ecclesias. *ib.* 855. Paulus stultus & inobediens. 7. tom. 734. Eius malitia & invidia in Christianos. *ib.* Erat acuti & acris ingenii. *ib.* 517. Ad pedes Gamalielis edoctus fuit. *ib.* 475. Paulus vir Hebrææ peritiæ, & in Lege doctissimus. *ib.* 429. In Vernaculo sermone erat doctissimus, non in Græco. *ib.* 120. Scripsit Literas faciales, sed non perfecte. *ibid.* 471. A quo Apollolus nomen tenit. *ib.* 375. Paulus in Hebræo, mirabilem sonat. *ib.* 147. Quare fuit hic nominatus, qui Saulus dicebatur. *ib.* 745. & seq. Idem vocabatur Saul, non Saulus. *ib.* De traditionibus Hebræorum profert sermo. *ib.* 666. In quo Paulus narrat omnibus. *ib.* 552. Humilitas illius. *ib.* 308. 681. 713. Prudentia. *ib.* 371. 384. Magnanimitas & fervor. *ib.* 756. Anxietas & pietas patris in Paulo. *ib.* 466. Prophetavit. *ib.* 490. Gravissimo capitis dolore afflictus est. *ib.* 460. Error Apostolicus de pietatis veniens affectu. *ib.* 177. Sermo vitæ, morumque regula. *ib.* 714. Pondus verborum Pauli observandum. *ib.* 380. Non videtur concordasse cum secreto mentis suæ. *ib.* 592. Ordo Historiæ de Paulo sibi non videtur concinere. *ib.* 392. In modum hitionum habitum mutavit. *ib.* 468. Profundus sensus Græco sermone non explicat. *ib.* 468. De Paulo Apostolo ficti quidam errores. *ib.* 350. Paulus ex nimio amore Christi eum sapiens & superflue nominabat. *ib.* 659. Exercitus dæmonum pugnabat adversus Paulum. *ib.* 596. Furor & rabies diaboli in illum. *ib.* 635. A Cæsare missus est in carcerem. *ib.* 748. Eius familiam convertit ad Fidem. *ib.* Scripti Apostolas ad omnes Galatiæ fideles. *ib.* 375. Sermonibus vilibus usus est scribens ad Galatas. *ib.* 439. Paulus nec nomen suum, nec Apostoli vocabulum præposuit in Epistola ad Hebræos, quare? *ib.* 374. Aliqui putant eum reprehendendum. *ib.* 691. Defenditur & excusatur. *ib.* 493. Imperitus sermone. *ib.* 596. In Grammatica lapsus est. *ib.* 587. Hunc non pulsât Hieronymus, sed magis defendit. *ib.* Usus est sermone triviali. *ib.* 417. Verbum vulgatum ponit. *ib.* 641. Usus est verbis Poetarum. *ib.* 6. 7. Non ideo credidit ea quæ scripsere, fuisse sancta. *ib.* 648. 709. Paulum defendit Hieronymus. *ib.* 708. Unamquamque Provinciam suis denotat prædicationibus. *ib.* 427. Sensum testimonii magis posuit, quam verba. *ib.* 421. 437. Textus Apostoli depravatus. *ib.* 488. In Paulo quid additum? *ib.* 487. Pauli plurima differentia. *ib.* 692. Paulus fenex Petri martyris discipulus. 2. tom. 649. Paulus Concordiæ, quid refert audisse de notario S. Cypriani. *ib.* 889. Paulus Samaritanus & phariseus in

quo maledicti. 4. tom. 598. P. Paulus septem diebus inter duorum exequis filiorum triumphantium, urbem est ingressus. 1. tom. 335. Pauperes expectant gloriam, illa cruciatum habet. 1. tom. 928. Amor cuiusdam femine in Pauperes. *ib.* 693. Non nos humilitat duritia pauperatis. *ib.* 627. Frustra ejus lingua prædicat pauperatem & eleemosynas, qui Cræci divitis tumet, &c. *ib.* 955. Perdidit pauperem quandoque populorum aure offerimus. *ib.* 458. Pauperes facit damnatur. 4. tom. 473. Pauperatem Judæi non laudant. *ib.* 505. Pauperatem iustum magis diligit Deus, quam divitem mulierem, quæ de rapinis fuit. *ib.* Pauperes homines tentant. *ibid.* qui Pauper est cum Christo, dives est. 1. tom. 29. Pauperem ecclesiam commendabilem non fieri, si inter sordes & mopiam peccata non caveat. *ib.* 498. Pauperibus dandum, non locupletibus, non superbis. *ib.* 390. Res pauperum non est tribuenda immoderato iudicio non pauperibus. *ib.* 334. Scit Episcopus quem curet pauperum prævariat. *ib.* 254. Nonnulli pauperibus paulum tribuunt, ut amplius accipiant. *ibid.* Non est parum, virtutis labilem, potentium in platea vitare comitatum, & adherere pauperibus. *ib.* 397. Quæ utilitas est, parietes fulgere gemmis, & Christum in paupere facie periclitari? *ib.* 254. Pauperes mali & perversi. 2. tom. 400. Qui beati appellantur. *ib.* Pauperes factorum Locorum præ ceteris adjuvantur. *ib.* 399. Pauperum ac divitum acceptio damnatur. 4. tom. 57. Fenerandum Christo in Pauperibus. *ib.* 946. Periculum est repetere a Paupere, qui solvere non sit. *ib.* 687. Pauperum res in suos usus convertere nefas est. 7. tom. 136. Qui dat pauperi, Deo fenerat. *ib.* 638. Sancti Pauperes, quorum meminit Paulus, qui? *ibid.* 577. Inter nobiles & egenos, nulla distantia in rebus divinis. *ib.* 68. Pavi fenus podagere fervorem mitigat. 2. tom. 332. Pacem querere non sufficit, nisi inventam fugientemque omni studio persequamur. 1. tom. 941. Pax ficta non auferat, quod bellum servavit. 2. tom. 660. Sæpe perditur in pace, quod in prælio servabatur. *ib.* 45. Pax nulla impis. 4. tom. 613. Pace impleretur, qui contumelias illi afflicti sunt. 4. tom. 457. Quam Pacem miserit in terram Dominus, & quando vulerit? 7. 1. 280. In Pace quis moriatur. *ib.* 292. Pax vera? quæ? *ib.* 24. 611. Pax inter præcipua Dei dona. *ib.* 682. Qui Deum non fecit querunt, Pacem invenire non possunt. *ibid.* 733. Peccare hominis est, iniurias tendere, diaboli. 2. 1. 560. Quoties peccamus omnes, & in aliquo labimur. *ib.* 408. Taudiu filii Dei manemus, quamdum non peccamus. *ibid.* 322. Iste homo non peccare, si vellet, *ib.*

lit, pro tempore, pro loco, quamdiu inrensus est animus. *ib.* 785. Si paululum quis declinaverit, aut errandum illi est, aut in preceptis cadendum. *ibid.* 794. Corripiendi peccantes a se rotibus. *ib.* 722. Aliud est cogitare, aliud opere peccare. *3. tom.* 470. Qui peccavit, & fecit malum, mortuus est; in eo enim quod peccavit, illam mortuus est. *ibid.* 454. Nec formore, nec opere peccandum. *1. tom.* 726. Facillius peccandi, & difficultas cunctandi a peccatis. *ib.* 81. Levius est enim esse peccare, quam simulare & fingere sanctitatem. *ib.* 227. Male credit, qui quique peccat, *5. tom.* 691. Qui peccat, ex Diabolo natus est. *ib.* 799. Omnis qui peccat, amat tenebras. *ib.* 424. Ecce Histrioni in Theatralibus feceris comparari. *1. tom.* 192. Nec Peccator desperet salutem, nec justus de sua virtute securus sit. *ib.* 912. Fracto navigio tubulum, per quam salvari potest, Peccator reinnet. *ib.* 1059. Sepe induit cor Peccatoris, quia non istam petuntur, & differtur diu ad penam. *ib.* 1084. Magna ira est, quando peccantis non inseruit Deus. *ib.* 412. Multitudo peccantium feculus non minuit. *ib.* 542. 566. Non insultandum peccantibus, sed consolendum. *ibid.* 575. Aliud est, peccatores a peccato, & iniquitate excludere; aliud ipsos perire in perpetuum. *2. tom.* 724. Peccator ignorans contemplantem spiritum sanctum, prohibet a vera penitentia cor suum. *ib.* 402. Ira Dei est in Peccatore, ut diabolus ac nobilissimos opes congreget, & nequaquam contentus, his relinquit qui in conspectu Dei iusti sunt. *ibid.* 406. Quia peccatores non istam arguuntur, acque corripuntur purius nequaquam futurum esse iudicium, & in scelere perseverant. *ibid.* 453. Peccatorum remedium ex conversione bona nascitur, non ex iumentis & superflua dignitate. *ib.* 470. Quanto feror vindicta Peccantium, tanto iustior. *4. tom.* 1087. Peregrinum & alienum a Deo est, punire peccantes. *ib.* 333. Spes salutis eorum in quo posita. *ib.* 327. Culpas suas referunt in Deum. *ib.* 757. Putantur, ne insulam peccatum ceteris noccat exemplo. *ib.* 637. Torpescunt. *ib.* 148. Interfectio commenta adhibentur eis, ut divino ignem, significatam consummatam. *ib.* 946. Sermo divinus cohortatur Peccatores ad penitentiam. *ib.* 409. Per gradus penitentiae de Moabitis facit Ifraelite. *ib.* 271. In dimittit diem suum moriatur. *ib.* 471. Noxium est vivere cum Peccatoribus. *ib.* 92. Non temere indulgentia Peccatoribus est pollicenda. *4. tom.* 649. Tormenta, & eorum remedia. *ib.* 269. Unusquisque sibi parat supplicia, dum non vult errata corrigere. *ib.* 136. Quid prodest

Peccatoribus. *ib.* 525. Duo genera Peccatorum. *ib.* 990. Peccatorum superbia. *ib.* Peccatores a Deo separantur & disperguntur. *ibid.* 824. Dignitas Peccatoris maior m habet penam. *ib.* 184. Non liberantur de Gehennae ignibus meritis parentum. *ib.* 138. Domini propitiatione salvantur. *ib.* 520. In Peccatore convertere, quid sit. *2. tom.* 639. Victimae Dei, conversio peccatorum est. *ib.* 67. Peccatores de Ecclesia expelluntur. *ib.* 484. Peccatores delicias praeferitis vitae austeritate compensent. *ib.* 180. Nec sufficit flere, & habium lugentis assumere, nisi sanctificent jejuniis. *ib.* Ligat Deus pedes Peccatorum, ne ab illo fugiant. *ibid.* 126. Penitentia Dei eorum salutis occasio. *ib.* Quomodo eos percutit ad salutem. *ib.* 129. Peccatorum iusta rena. *ib.* 254. Cadentibus non insultandum. *ib.* 454. Causa redditur. *ib.* 524

Peccatum substantiam non habet. *1. tom.* 564. 622. Mors nostra Peccatum est. *ib.* 185. Omne peccatum etiam in verbo orisio reprehensione dignum est. *ib.* 422. Peccatum originale. *ibid.* 182. 199. Nullus Christianorum est, qui nolit esse sine peccato. *ib.* 1032. Si in cælo peccatum fuit, quanto magis in terra? *ib.* 898. Ipsi peccati nostri accusatores. *ib.* 608. Liberati a peccatis, Christi potentiam probant. *ib.* 412. Peccati cessatio, virtutis principium est. *ib.* 613. Ut peccata germinant negligentem, ita sollicitudo virtutes parit. *ib.* Ad excusandas excusationes in peccatis, quæ præceduntur. *ib.* 945. Qui per scelus æque peccata egrediuntur de Ecclesia, plangendi sunt. *ib.* 893. Quomodo exponitur hæc verba, Peccata patrum reddim in filios. *984.* Peccata levia, & gravia. *2. tom.* 373. Subiacemus peccato, non vicio nature, sed fragilitate. *ib.* 780. Omnia simul peccata non possunt vitari. *ib.* 792. Nulla est anima, quæ possit esse sine peccato. *ib.* 794. Potest homo esse sine vicio, sed non potest esse absque peccato. *ib.* 744. Qui carius est, potest ad tempus vitare peccata. *ib.* 772. Soli Deo committit esse sine peccato. *ib.* 745. Potest Deus hominem servare sine peccato. *ib.* 750. Superbia est, peccata propria voluntatis referre ad Conditoris injuriam. *ib.* 775. Peccatum odoris est puridi; virtus spirat unguenta. *3. tom.* 301. Propter unum peccatum mulxæ iustitiae pereunt. *ib.* 408. Peccatum foetidissimum est. *4. tom.* 266. Murus est dividens Deum, & homines. *ib.* 702. Nimis consequens in natura veniunt. *ib.* 636. Unusquisque Peccatis suis veniuntur. *ib.* 575. Pro diversitate Peccati, ordo iudicii disponitur. *ib.* 248. Quo habemus Peccatorum genera, tot iudiciorum mereremur sententias. *ibid.* 308. Deus Peccatis nostris non potest laxi. *ibid.* 804.

Omnia nostra peccata patent oculis Dei. *ib.* 777. Nihil se ostendit Deum, quam post Peccata, credenda cervix. *ib.* 223. Qui nolit Peccata sua cognoscere, magis provocat iram Dei. *ib.* 856. Qui in Peccato moritur, Deo perit, & non sublevis. *ibid.* 774. Non solvuntur Peccata nostra, nisi de manu Domini receperimus. *ib.* 480. Omnis creatura condoleat super Peccatis hominum. *ib.* 847. Peccata sunt varia. *ib.* 262. Levia, & gravia quibus remediis purgantur. *ib.* 850. Leviora lavantur, gravia exuruntur. *ib.* 66. Quando minora sunt, Deus patenter agnit, & c. *ib.* 235. Non idem est, solvi peccata, acque dimitti. *ib.* 480. Quamvis grave sit Peccatum, si quis convertatur, potest sanari. *ib.* 59. Qui volunt converti, non suo merito, sed Dei clementia conservantur. *ib.* 718. Remissio Peccatorum, causa est consolationis. *ib.* 479. Injuria salutis est, sua intelligere & flere Peccata. *ib.* 266. 865. Omnis remedium eorum de Templo poscebantur. *ib.* 938. Excusationes in Peccatis, verba sunt murmurationis. *ib.* 695. Difficile invenitur, qui non deprimatur vinculis Peccati. *ib.* 694. Unusquisque pro qualitate Peccati ignem sibi succendit. *ib.* 584. Quoties crebrior admonitio, tanto majora continentium Peccata. *ib.* 1024. Peccatum mortem sonat. *5. tom.* 725. Peccata nostra causa omnium malorum. *ib.* 55. Quo sensu Deus punit Peccata patrum in tertis, & quarta generatione. *ib.* 199. 224. Peccata non aquila, contra quosdam & maxime Stoicos. *ibid.* 99. Peccata levia pro necessitatibus carnis. *ib.* 551. Mortui Peccatis, quomodo resurgunt. *5. tom.* 436. Peccati & virtutis comparatio. *ib.* 959. Inaequalia peccata. *ib.* 562. Peccata nostra animis nostris inscripta. *ib.* 864. Peccata nostra ex nobis, bonitas nostra ex Deo. *ib.* 865. Peccata diversa, diversis remediis curanda. *ib.* 867. Peccata quædam sanantur poa & niro, quædam spiritu combustionis & poena. *ib.* 867. Peccata sua duplicia recipiunt quidam, quidam simplicia. *ib.* 863. Peccati gradus quatuor. *6. tom.* 228. Regna diaboli, diversa peccata. *ib.* 647. Peccatorum pondus gravissimum. *ib.* 818. Venit fuit mortis. *ib.* 155. Nihil dignum quod possit Deo offerri pro peccato. *ib.* 505. Pro peccato sanguis proprius digne offertur. *ib.* Alia possit, quæ danielibus profuit, ut, &c. *ib.* 506. Secundum ordinem peccatorum fit ordo penarum. *ib.* 437. Ad magna peccata magna est indignatio. *ib.* 127. 836. Grande Peccatum est odium contempnentem, maxime si amore corripit. *ibid.* 292. Grande peccatum est, non solum facere malum, sed & diligere. *ib.* 296. Iniquitas & Peccatum quo differant. *ibid.* 89. Peccatum, mors animæ. *2. tom.* 571. Dicitur corruptio eiusdem.

ibid. 684. Nullus est absque peccato parentum. *ibid.* 667. Supplicia eorum aeterna. *ib.* 644. Sententia quorumdam da supplicis peccatorum. *ib.* Peccata carnis & mentis. *ib.* 572. Peccata haereticorum, peccata mentis. *ib.* Parva peccata. *ib.* 38. Necessitas dimittendi peccata. *ibid.* 141. Dimissio eorum donatio dicitur. *ibid.* 738. Excoctio Peccatorum damnatur. *ib.* 66. Lapsus in peccatum priora fieri opera non perdit, si revertatur ad illam, & ad antiquum studium. *ib.* 121. Peccata, & delicta in quo differant. *ibid.* 671
 Peccatoris cellarium quibus opibus locupletandum est. 1. tom. 683. Vultus Peccatoris, commemoratio exculcitrae. *ib.* 393. Pectus thesaurus malorum cogitationum. 2. tom. 712
 Pectusculum & brachium victimarum facit doli separam. 1. tom. 355. Pectusculum de sacrificiis cur facerdotibus destinatum. 4. tom. 855
 Pecunia in quibus elidenda. 1. tom. 701. Non accipienda aliena pecunia ad distribuendum. *ib.* 324. Dispendio pecuniae & causa distributio vocatur genus infidelitatis. *ib.* 465. Quo offenditur, pecuniae esse calendas. *ib.* 990. Pecuniae ante pedes Apostolorum positae offendebant avaritiam esse calcandam. *ibid.* 413. Argentum secundum Graeci sermonem ambiguitatem, potest & Pecunia transferri. 3. tom. 430. Pecunia & argentum idem. 7. tom. 207
 Pecuniosi primum dicti referuntur, qui plura habuerunt peculias, id est, pecora. 3. tom. 430
 Pedes ejus & cur velent Seraphim. 1. tom. 51. Pedes Apostolorum cur laverit Christus? *ibid.* 512
 Pelagus, novus Apollolus, orbiterarum facienda & non facienda decernit. 1. tom. 1038. Falsa humilitas ejusdem. *ib.* Minas intentabat Hieronymo, ne scriberet. *ib.* 1039. Haeretic Pelagii nomine haereticorum venena complectitur. *ib.* 1026. Doctrina Pelagii, rursusculum est Origenis. *ib.* 1030. Vicina est errori Joviniani. *ib.* Soli haeretic Pelagii publice erubescit loqui. *ibid.* 1038. Eius silentia proferat rabies discipulorum. *ib.* Sententia Pelagii inter se repugnant. *ib.* 1031. Pelagius haeres Joviniani. 2. t. 772. Pelagius tribuit omni homini, quod Ariani Dei Filio non concedunt. *ibid.* 716. Oratio Pelagii plena tumore, & superbia. *ibid.* 798. Longe superat arrogantiam orationis Pharisaei. *ibid.* Hanc impugnat Hieronymus. *ib.* *Ch. seq.* Pelagius horum mulieres, ut habent scientiam legis. *ib.* 723. Earum voce & canticis delectatur. *ib.* Pelagus adulter viduae. *ib.* 801. Et tribuit, quod Angeli non audent usurpare. *ib.* Liber Pelagii citatur. *ib.* 721
 Pelagianorum secta tolletat orationem, jejunium & continentiam. 1. tom. 1033. Pelagian magnam pat-

tem Christianorum excludunt a iustitia. 2. tom. 721. Pelagiana gratia. *ibid.* Pelagiani notantur. 4. tom. 916. & 1014.
 Pelliti populi. 1. tom. 333
 Pelubianus Monachus Antonii. 2. tom. 31.
 Pelusiaca religionis pars cepe, & crepusculi ventris. 4. tom. 544. Pelusiaca lens cur a Poeta dicta. 5. t. 354.
 Pelusiorum unde dicti. 1. tom. 535
 Pelusium appellatur robur Aegypti. 5. tom. 353. Habet portum turissimum. *ib.* Cur a Poeta vocatur lens Pelusiaca. *ibid.*
 Penelope pudicitia, Homeri carmen est. 1. tom. 311
 Penae ventorum. 4. tom. 92
 Pentateuchi auctor Moses, Ecdras in statutorum creditur. 2. tom. 212
 in Pentecoste non jejunandum. 1. t. 184. Tempus Pentecostes, tempus laetitiae & victorie. 7. tom. 541
 πενταροχίται, quid? 7. t. 249
 Periturus timor, sit occasio infidelitatis. 1. tom. 328
 Perula ignobilis Phrygiae vicus, unde Montani Patriarcha. 1. tom. 189
 Percussio Dei non tam pœna est, quam emendatio. 4. tom. 10. *Ch. seq.*
 Perdicis natura. 4. tom. 661. Perdix animal callidum. 5. tom. 782. Perdix animal falax, & impurum. *ib.* 783. Perdix symbolum Diaboli. *ib.* Perdix pullos suos zilu servat. *ib.*
 Perditionis vocabulum an semper significet abolitionem in perpetuum. 4. tom. 669
 Perditione sui multi non contenti, plures plures mortis habere percipies. 1. tom. 539
 Perfectio hominis assequi non potest perfectionem Dei, & Christi. 1. tom. 1035. Hæc hominibus sola perfectio, si imperfectos se noverint. *ibid.* 1031. Rectius est ambulasse per plana, quam ad altiora tendentem in profundum inferni cadere. *ib.* 92. Quis se infamat. *ib.* 199. Perfectio non ex natura, sed ex gratia venit. 2. tom. 750. Hæc demonstrat imperfectos esse, qui perfecti videntur. *ib.* Via perfectionis juxta Apostolum Paulum. *ibid.* 707. Quomodo ad perfectionem divinus sermo provocat. *ib.* 713. Vera perfectio reservatur in celestibus. *ibid.* 708. Sola perfectio, & vera iustitia, Deitarum virtutum copanda. *ib.* Perfectio non est in via. 4. tom. 845. Perfectio in quo posita. 5. tom. 537. Gradus ad perfectionem, qui? *ib.* 588. 589. Exhortatio ad Perfectionem. *ib.* 577. De duplici Perfectione loquitur Apostolus. *ib.* Ad Perfectionem consequendum, quid faciendum. 7. tom. 148. 149.
 Rudimenta militie perfectæ. 1. tom. 796. Perfectum esse nolle delinquere est. *ib.* 34. Perfectus est, qui perfectum & unum sequitur Deum, 2. t. 736. Perfectissimus Deus percipit. *ib.* 754. Quo sensu imitatur, perfectus fuit, qui ambulabat in le-

ge Domini. *ib.* 797. Multa creatura secundum verum, & immutata, quae iustitiam potest esse perfecta. *ib.* 710. Quod hodie perfectum quis putavit, dum ad meliora extenditur, cras imperfectum fuisse convincit. *ib.* 708. Quod a gehenna liberat, perfectum est. *ib.* 379. Inter Perfectos & amore consummum, magister & discipulus aequales sunt. *ib.* 708. Perfecti & incipientes in Ecclesia, qui? 4. tom. 736. Perfectum & imperfectum. 6. tom. 215. In potestate nostra est, utrum velimus esse Perfecti. 7. t. 148. Viri perfecti, qui? *ib.* 215
 Pergamenum charianum nomen unde. 1. tom. 18
 Pergamum, Gublati S. Antiochi corpore, volebat fabricare Martyrium. 3. tom. 32
 Pericles, quid fecit, amissis filiis. 1. tom. 334
 Pericito mater Platonis. 2. tom. 709
 Hunc quomodo procreavit. *ibid.*
 Periculis plena sunt omnia. 1. tom. 534. Securus est perire non posse, quam iuxta periculum non perire. *ibid.* 743. In Periculo semper constitimus. 4. tom. 84. Pericula clementia Dei vitantur. 6. tom. 780. Quorum Periculum est commune, communis esse debet oratio. *ibid.* 789. Perire non licet propria manu. *ibid.* 402
 Perjurii sceleris. 5. tom. 193. Perjurium & furum quidam parva putant crimina, sed perperam. 6. t. 816
 Periosus, quid? 7. tom. 725
 Peripatetici de fonte Aristotelis descendunt. 1. tom. 1026. Hos impugnant, qui volunt passionem antea posse extirpare. *ib.* Peripateticum & Stoicorum contentio. *ibid.* 1041. Juxta Peripateticos impossibile est carere passionibus. 2. t. 749. His consentiunt auctoritas Scripturæ. *ib.* Peripatetici. 7. tom. 737
 Perire & veterare, quidam pro abolitione accipiunt. 4. tom. 638
 Peritia juvenilis & senilis multum distant inter se. 6. tom. 361
 Permitti hominem sceleribus suis, granda offensa est. 5. tom. 17
 Perpetuum nihil in humanis rebus. 5. tm. 68. *Ch. seq.*
 Perse ad orientem positi. 4. t. 608. Ante Cyrum ignobiles. *ibid.* 215. Urbes condiderunt Seleuciam, & Ctesiphontem pro Babylone. *ibid.* 174. Perse ante Cyrum ignobiles, & nullius fortitudinis. *ib.* 552. Perse gens fortissima. 5. t. 300. Unigenitus unum pro balneo. *ib.* 6. Perfarum regnum rigidum, & paucioris vidus. *ib.* 664. *Ch. seq.* Regnum quod annis permanferit. *ib.* 691. Regum series ac successio. *ib.* 39. & 664. & 691. Reges quatuordecim. *ib.* 664. 692. 702. Perfarum reges, qui clementes, & clementes. 6. tom. 784. Perfarum & Medorum unum polt Cyri victoriam regum. *ibid.*
 Perfectionem non patiatur, nullus est Christianus. 1. tom. 70. Perfectionem.

secutio commota in Chiristisno de-
 cimo Severi Perinatia anno. 2.
 tom. 891. *Ch. feg.* Quarta post Ne-
 ronem Persecutio. *ibid.* 877. Septi-
 ma Persecutio sub Decio. *ib.* 903
 Octava Persecutio sub Valeriano,
 & Galieno. *ibid.* 907. Sava Perse-
 cutio in Chiristisno. *ib.* 3. Perse-
 cutio magna in Aegypto & The-
 baide. *ib.* 7. Voti tunc erat Chir-
 istiani gladio percussus pro Chiristo.
ib. Persecutio non ad negationem
 credentium, sed ad probationem
 pertinet, & coronam. 4. t. 208. In
 tempore Persecutionis nemini cre-
 dendum. *ib.* 905. Tempore Perse-
 cutiois in quo confidendum. *ib.*
 855. Sancti in Persecutione fame
 interfecti. *ib.* 785. Purgamur Per-
 secutionibus & angustis. *ib.* 905
 Persecutiones Ecclesiae a Nerone,
 usque ad Maximinum. *ib.* 955. Perse-
 cutioes Chiristianorum. 4. tom.
 285. Persecutio fuit in toto orbe sub
 Diocletiano, & Maximiano. 5. t.
 423. Persecutionis tempore multe
 Chiristiani contra Ecclesiam pugna-
 re compulsi. 6. tom. 806. Perse-
 cutio Ecclesiae gravissima sub Valeria-
 no, Decio & Maximiano. *ib.* 549
 Persecutiones peremerunt Ecclesiae
 Domini a Gentilibus, & ab Ari-
 anis haereticis. *ib.* 789. Persecutio-
 nes non sine Dei voluntate. *ib.*
 405. Persecutio non timenda. 7. t.
 62. Quid faciendum in Persecutio-
 ne. *ib.* 61. Persecutionis occasio
 fit Evangelii seminario. *ib.* Minus
 est Chiristum negare in multis tri-
 bulationibus, quam ad primam per-
 secutionem currere. *ib.* 90. Multi
 patiuntur, & non sunt iusti. *ib.* 24
 Persecutoribus blandiendum. 1. tom.
 690. Persecutores non timendi. 4.
 t. 593. Furor & crudelitas eorum.
ib. 283. Superbia dissipata. *ib.* 593
 Omne eo tum opprobrium pertine-
 scit. *ib.* 590. Quomodo Dominus
 liberat suos a Persecutoribus. *ibid.*
 838. Persecutores in hoc saeculo a
 Deo puniti. 6. tom. 925. Persecu-
 tores Chiristianorum multo peiores
 haeretici, & Iudaei, quam Persecu-
 tores. *ib.* 374. *Ch. feg.* Persecutorum rubies
 & feritas. *ib.* 841. Persecutorum sup-
 plicium. *ib.* 826
 Perfens Andromeda liberator. 6. t.
 394.
 Peru versus citatur. 1. t. 187. 633.
 Perlis & Chaldea gaudet equitare. 4.
 tom. 926. Perlidis reges post Cy-
 rum. 6. tom. 665. 691
 Personarum mutatio Prophetas reddit
 obscuro. 4. tom. 214. *Ch. feg.* Per-
 sonarum mutatio maxime in Pro-
 pheta discipulum intellectum facit.
ib. 902
 Perturbationum initia vocantur ante-
 passionis. 1. tom. 406. Perturbatio-
 nes animi regere possumus, ampu-
 tare non possumus. *ib.* 982. Non
 vacet mens na variis perturbatio-
 nibus. *ib.* 939. Si pectori infedere-
 tur, deducant ad maximum deli-
 ctum. *ib.* Plures inveniuntur ex-
 tranei a perturbacionibus animi. *ib.*
 410. Sententia Stoicorum & Peri-

pateticorum de perturbacionibus
 animi. *ibid.* 1041. Perturbaciones
 quatuor, quibus vexatur genus hu-
 manum. 2. tom. 746. Duæ presen-
 tes, & duæ futuri. *ib.* Duæ sunt
 bonorum duæ malorum. *ib.* Pertur-
 baciones animi quatuor, quatuor
 virtutum arbitrio gubernandæ. 5.
 tom. 12. Perturbaciones quatuor
 notantur in homine. 6. tom. 171.
 Nulla res ita inebriat, ut animi
 Perturbatio. *ib.* 173
 Perveritas numquam potest superare,
 quod rectum est. 4. tom. 121
 Perversus, nisi ante corrigatur, non
 poterit adornari. 3. tom. 394
 Pettilentia indignationem Dei subse-
 quitur, morbos animum creat, &
 regiones vastat. 4. t. 205. Pettilentia
 semper famem ad penitiam fecit.
 5. tom. 138. Ob peccata nostra
 nobis immittitur. *ib.* 55. Pettil-
 entia. *ib.* 212
 Pettilens homo universa populatur.
 5. tom. 212
 Petefactus, quid? 6. tom. 825
 in Petra serpentis vestigia non repe-
 riuntur. 1. t. 984. Petra qui fuit. 5.
 t. 851. Petra in bonam & malam par-
 tem accipitur. 9. t. 368.
 Petra, civitas Arabiæ, cognominata
 Jactael, a Syris dicta Recem. 3.
 tom. 259
 Petrus uxorem suam dimisit, & omnia
 qua possidebat. 1. tom. 795. Tri-
 nam negationem, trina confessio
 delevit. *ib.* 460. 893. Petrus Dei
 iudicii prophetico spiritu annun-
 ciat, ut poena duorum hominum
 sit doctrina multorum. *ib.* 990. Laus
 sanctæ humilitatis in Petro. *ibid.*
 775. Quante fuit auctoritatis. *ib.*
 743. Causa prævaricationis illius,
 timor fuit Iudeorum. *ib.* Bene sen-
 sit de abolitione legis Moisaicæ. *ib.*
 Quomodo coegit gentes judaizare.
ib. 767. Petrus & Paulus Chir-
 istiani exercitus duces. *ib.* 205. Oc-
 cisi a Nerone. *ib.* 409. Locus ejus
 sepulturae. *ib.* Cathedra Petri. *ib.*
 583. Cathedra Petri consulenda.
ib. 38. Petrus princeps Apostolo-
 rum. 2. tom. 279. Cur inter duo-
 decim unus eligatur. *ib.* 379. Ro-
 manæ Ecclesiae per viginti qua-
 tuor annos præfuit. *ib.* 661. Non
 fuit irreprehensibilis. *ib.* 718. Pe-
 trus totius orbis veneratione cele-
 bratur. *ib.* 827. Romanus Episco-
 pus super corpora SS. Petri & Pau-
 li offerre sacrificia. *ib.* 395. Episcopus
 Petri Catholice nominatur. *ib.*
 827. Secunda a plerisque ejus esse
 negatur. *ib.* Disputatio Petri & Ap-
 pionis ab Eusebio coarguta. *ib.* 853
 Petrus, & Jacobus columnæ Eccle-
 siæ. 6. tom. 534. Eorum auctoritas
 sequenda. *ib.* Petri infidelitas onus
 grave. *ib.* 556. Petrus ardentissimæ
 fidei erat. 7. tom. 109. Demonstrat-
 ur effectus. *ib.* Quare relictus ren-
 tationi. *ib.* Primus Antiochenæ Ec-
 clesiae Episcopus, Romam Sedem
 transtulit. *ib.* 409. Petrus ex Cle-
 mente habebat calvirium in capite.
ib. 394. *Ch. feg.* Frivole defenditur
 a quibusdam in negatione Chiristi.

ib. 225. Didus est juxta quosdam
 Barjona. 1. tom. 124
 Hunc Paulus vere increpavit. *ib.*
 755. Indiffolubili argumento a B.
 Paulo contritinctus est. *ib.* 411. Sa-
 tanas & Petrus non eadem senten-
 tia condemnantur. *ib.* 21. Dispensa-
 toria fuit inter Paulum & Petrum
 contentio. *ib.* 406. *Ch. feg.* Id probat
 Hieronymus validis argumentis.
ib. 407. *Ch. feg.* Petrus Antiochie
 primus Episcopus. *ib.* 364
 Petrus Alexandrinus. 1. tom. 44. 954
 Phadonem libidini servientem So-
 crates in Academiâ transtulit. 6.
 tom. 5.
 Phantasia in sacris num in bonam
 partem accipiat. 6. tom. 651. &
 652.
 Pharan vicinus locus monti Sina. 6.
 tom. 637
 Pharo decem plagas, non quasi ab
 irato Deo, sed quasi a patre com-
 moneute sustinuit. 1. tom. 1084. In
 perversum egit penitentiam. *ibid.*
 Per maria sola doceri potuit, timori
 habendum eum, qui etiam elementa
 servivit. *ib.* Pharo apud Aegy-
 ptios nomen est regis potestatis.
 4. tom. 402. In Tanis domus ejus
 regis. *ib.* Differuit Hieronymus
 post Apostolum Paulum de in-
 duratione Pharaonis. *ib.* 757. Pharo
 & Herodes persecutores masculi.
ib. 805. Pharaonis etymologia. 5.
 tom. 341
 Phares Judæ filius, quid significat? 1.
 tom. 256
 Phariseorum zelo Chiristis crucifixus
 est. 1. tom. 707. Pharisei in quo re-
 ponunt meditationem legis. *ib.* 449
 Pharisei iustitia, perit superbia.
ib. 897. Pharisei cruci divisi a Ju-
 daeis. 2. tom. 197. Nomen a dissi-
 dio suscepit. *ibid.* Phariseorum
 supercilium. *ib.* Pharisei vocan-
 tur divisi a populo. 7. tom. 127.
 Pharisei & Sadducei inter se con-
 trarii pari mente consentiunt ad
 tentandum Jesum. *ib.* 180. Scribæ
 & Pharisei pecuniam Templi ver-
 tunt in redemptionem mendaci.
ib. 242. Vitæ eorum ad nos tran-
 siverunt. *ib.* 153. Pessima Phariseo-
 rum Traditio. *ib.* 111. Superbi-
 tio. *ib.* 183
 Pharnabazus Alcibiadem interfici ius-
 tit. 2. tom. 311
 Phidias aves lentis vaporibus coctæ.
 1. tom. 444
 Phatures Aegypti metropolis. 5. t.
 348.
 Pheduh, redemptio. 1. tom. 64
 Phidonis filia, ut virginatam ser-
 varent, in puteum se precipitave-
 runt. 2. tom. 307
 Philadelpia olim Amana vocata. 6.
 tom. 572
 Philemon Presbyter Ecclesiae Roma-
 nae. 2. tom. 905. Ad Philemonem
 Epistola laudata. 6. tom. 362. Phi-
 lemon Colossensis fuit. 6. tom. 749
 Philippi & Andree benedictus. 1.
 tom. 890. Philippi adulescens, & cu-
 bicula quatuor virginum Prophe-
 tæ, Celsæque videbantur. *ib.* 690
 Quatuor filiarum Philippi pudici-
 tia.

- tia, Prophetæ gratiam consequuta est. *ib.* 928. Philippi filiz virginis in Cafarea. 2. tom. 301. Propherale referuntur. *ib.* Philippus & ejus filiz ubi dormierunt. *ib.* 885. Philippum quidam putant ab Angelo fuisse rapum. 4. t. 754-755
 Philippi, urbs Macedonia. 6. t. 695.
 Philipes Imperator primus de regibus Romanis Christianus fuit. 2. tom. 892. A quo fuit creatus. *ib.*
 Philippus Rex Macedonum ab uxore sua expulſus. 2. tom. 318. 869.
 Philistizi alienigenæ dicuntur. 4. t. 182. Pro Philistiim semper alienigenas interpretari funt LXX. *ib.* 35. Philistiim alienigenæ dicuntur nomine filii proprio. 6. t. 230
 Philisthio Mimographus. 2. tom. 514
 Philo appellatur Judæus Plato. 1. t. 428.
 Platonici sermonis imitator. *ib.* 120
 120. Philo disertissimus Judæorum. 2. tom. 847. Scripsit de vita Esænorum. *ib.* 343. Philonis amicitia cum Petro. *ib.* 847. Philo Judæorum disertissimus dicitur. 3. tom. 1. In Libro Hebræorum Notitium omiserat, ut Judæus nomina novi Testamenti. *ib.* 3
 Philo Carneades Magister de quibus scripti iustiorum. 2. tom. 309
 Philo Episcopus & Confessor vifitatur ab Hilarione. 2. tom. 30. Ubi exſultabat. *ib.* 1.
 Philophia mediatio est mortis. 1. t. 951. Sualta Philophia habens martyres suos. *ib.* 180. Philophia tria genera. 2. tom. 566. Aliz scientiæ rotantur partes ejusdem. *ib.* De Philophia opinio Sapientium mundi. 7. tom. 513
 Philophi quidam oculos sibi effecerunt. 1. tom. 468. Aurum contemnerunt mundi Philophi. *ib.* 706
 Dicitur Philophi aurum projiciendum in mare. *ib.* Cujusdam Philophi scientia. *ib.* 266. Philophus non intelligit, nisi qui scit dogmata variare. *ib.* 400. Philophi loca secreta & remota habuissent. 1. t. 320. Nostra congruunt cum Philophi. *ib.* 325
 Philophi, etiam omni studio virtutem quæſierint, & sapientiam se comprehendere putaverint, ad veritatis lumen pervenire non poterunt. 2. t. 475. Suorum dogmatum falsitates conantur afferere varie ac per multiplicationem sermonum. *ib.* 409. Philophi & Oratores sibi applaudunt. 4. tom. 438.
 Sapientia Philophorum, & varietas divinum destruunt in eadentia Christi. *ib.* 530. Philophi alarissimi habent publice concubinos. *ib.* 35. Philophi & Doctores multi cum suis sententiis notantur. 5. tom. 120. Quædam eorum sententiis non probat Hieronymus. *ib.* 10. 11. Error quorundam. *ib.* 88. Philophorum, Orationum & Poetarum consuetudo. 6. tom. 224. Vanitas Philophorum. 7. tom. 621. De nonnullis quæ leguntur. *ib.* 545. Animales dicuntur. *ib.* 501
 Philostratus de quo plenissime scribitur. 1. tom. 371
 Philumen adjuvit Apellem in doctoria ejus disseminanda. 1. t. 1032
 Phinices virtus, zelus. 2. tom. 713
 Phocæi trilingues dicitur. 7. tom. 425
 Phœnæcis Galilææque vastitas. 1. t. 758. Phœnices Syriæ pars. *ib.* 345
 Phæniciis antiquitatis Hieronymus Ægyptum conscripsit. 3. tom. 126
 Phogor interpretatur ignominia. 2. tom. 172. Apud Hebræos est Priapus. *ib.* 4.
 Photinus martyr. 1. tom. 428. Photinus. 7. tom. 375. Ejus dogmata retinenda. *ib.* 385. Photini hæresis unde refellitur. *ib.* 375. Locus facit adversus illum. *ib.* 614
 adversus Ithyrgas opus insigne. 2. t. 877. Ithyrgas timidos omnes Poetæ lacerant. 7. tom. 416
 Phud, sive Phil Libya. 4. t. 816. & seq.
 Phul rex Assyriorum sub Ozia rege juda vastare cepit decem tribus Israel. 4. tom. 6
 Phœnensis regio, quas alias regiones continet. 4. tom. 816
 Phylacteria quid sint. 1. t. 271
 Phylon amnis latissimus. 1. t. 271
 Pterius presbyter. 1. tom. 429. Ejus expositio in Epistolam ad Corinthios. *ib.* 246. Pterius dictus Origenes junior. 2. tom. 915
 Pterius in Deum culmen est virtutum & coronæ. 1. tom. 580. Sola causa pietatis est, ubi carnis nulla notitia est. *ib.* 1813. Quæ crudelitas, pietas est. *ib.* 176-727. 937. Inter cruentos gladios invenit locum pietas. *ib.* 960. Pictas in filios, pietate in Deum superat. *ib.* 694
 Pietatis maximum officium. 2. tom. 772. Tempus odiendi est in martyrio, quum pro Christi confessione rigidus nos pietas oppugnat inimici. 3. tom. 411. Pietas & vera religio, via regia est. 4. tom. 674.
 Pietas, abominatio peccatori. 6. t. 193.
 Pigmentorum multa genera unde dicuntur develi? 1. tom. 934
 Pignus qui debitori reddendum. 1. tom. 207. Pignus quid? 7. t. 560
 Pila prout primam, vel productam habet, vel brevem diversa significat. 6. tom. 686. Vas concuvum, in quo fumenta rinduntur. *ib.* 474.
 Pilatus nolens tulit sententiam contra Dominum. 2. tom. 385.
 Pileolum sacerdotale rorundum. 1. t. 362. Quale pictum in Ulyxi conspicimus. *ib.* 16.
 Pilum hasta Romana. 1. tom. 344
 Pindarus laudatur. 1. tom. 279.
 Pincernæ ministerium non vile putabatur officium apud antiquos, sed ætas maxime dignitatis apud barbaros. 3. tom. 365
 Pinnata domus. 6. tom. 262
 Pipi, sive *mini* lectum pro *mini*. 1. tom. 131
 Pinyrus Cnossianorum Episcopus. 2. tom. 869
 Pipizo. 1. tom. 112
 Piræe redeunt post tergum iaviri. 3. tom. 37
 Pirene nomen. 7. tom. 427
 Pisco piscium, & piscatio hominum quid differant? 5. tom. 455
 Piscatores hominum, qui. 4. t. 954
 Pifces in mare Mortuum illati, statim moriuntur. 5. tom. 593. Pifcium genera, quot? *ib.* 595
 Pifciculi ducuntur pro summis delictis. 1. tom. 323
 Pifcina probatica, id est, pecunie, eleganter describitur. 3. tom. 816
 Pifonis vitium. 1. tom. 413. Pifsonia constantia in lamentis. *ib.* 335
 Pifstia quid. 1. tom. 332
 Pifuita quid. 1. tom. 231
 Pitius oppidulum ad extremum montis Pontici. 1. tom. 110
 Placere nolle, quem offenderis, gratias offensa est. 4. tom. 816
 Placere non debemus hominibus, sed Deo. 1. tom. 557. Plures hoc ipso cupiunt placere, quod placere conſequentur. *ib.* 110. Placere & hominibus. 7. tom. 384. Sin autem alteri Deo magis, quam hominibus placere debemus. *ib.* & 385.
 Placenta, five vitellæ, chavone dicuntur. 4. tom. 671. Placenta vel crustulæ idolis offerri solent. 6. t. 29.
 Plagæ quatuor Mundi. 5. tom. 43
 Plagator, quis? 1. tom. 11
 Plandum quo sensu fratres Jerosolymæ fecerunt super Stephanum. 1. tom. 181. Plandum super penitentibus dicitur. *ib.* 891. Qui sunt plangendi, vel non? *ib.* 892
 Planeta per septem lucernas in tabernaculo Moſis significata. 1. tom. 360.
 Plangendum est in presentiarum ac postea salutare valeamus, illa lactatione, qua David saluavit ante arcam Testamenti. 3. tom. 409
 Plantationes peccatorum. 5. tom. 753
 Plasmatio, quid? 7. tom. 577
 Platonis peregrinationes. 1. tom. 270
 Opusculum. *ib.* 325. Pollitia Platonis. *ib.* 415. Ejus aras. *ib.* 356
 Platoniorum sententia de origine anime. *ib.* 948. Plato prudentissimus Philosophorum. 2. tom. 789.
 Ejus sententia de diversitate aratis. *ib.* Habitavit in villa deserta & pestilentia, quare? *ib.* 338. Opiniones Platonis. *ib.* 558. Fragmentum Platonis mendicium docens. *ib.* 474. Pollitia Platonis. *ib.* 335. Platonis Protagoras transſulit Tullius. *ib.* 521. Platonici in templorum locis, & porticibus verſabantur, quare? *ib.* 336. Plato vir cogens. 7. tom. 487. Ejus præceptum. *ib.* 58. Platonis & Philosophorum dogma vulgare. *ib.* 59
 Plautum trituros. 4. tom. 450. 494. Plautra ferrata ad tritum. 6. tom. 226
 Plausus. Si compositione verborum, vel instinctu diaboli, plausus populi excitaverimus, contra conscientiam nostram scire nos arbitramur, de quo aliis posuimus perscrutari. 7. tom. 411.
 Plautus Comicus transſulit. &c. 2. t. 397.
 Plets

Plebs facile decipi potest. 1. tom. 269.

Plinii lenitas. 1. tom. 940. Plinius Secundus de quibus differit. 2. t. 32. Plinius Secundus Orator, & Philoſophus, hiftoria Naturalis ſcripſit. 4. tom. 672. Plinii liber triſteſſimus ſepimus Nat. Hiſt. de gemis libris diſputat. 5. tom. 334.

Plumbum metallis adulteratis miſceri ſolium, ut a materia ſeparetur aliena. 4. tom. 890.

Pluvia illa optima eſt, quæ ſenſim deſcendit in terram. 1. tom. 289. Pluviarum in Iudæa Reſiliæ. 4. t. 560. Pluvia in fine menſis Junii, & in menſe Julio non videtur in Iudæa. 6. tom. 150. 272. Pluvia ferocina agriſ Palæſtinæ maxime neceſſaria. 1b. 371. Pluvia temporanea Chriſtus. 1b. 62.

Poa herba. 5. tom. 865.

Podagra medicina. 2. tom. 332.

Poderes veſtis Sacerdotum. 1. t. 361.

Poderes unde dicta. 5. tom. 94.

Pœna, vel præmium non eſt ex præiudicio Dei, ſed ex meritis ſingularum. 4. tom. 243. Pœna æternæ peccatorum unde naſcitur. 1b. 370. Pœna conſociat apud inferos. 1b. 1d. Non poteſt humana fragilitas ferre ſententiam de Pœnis & earum menſura. 1b. 377. Ordo & utilitas Pœnarum & poenitentia fructus. 1b. 758. Timor pœnarum laudatur. 1b. 941. Univerſa Pœna non videre Deum in ſua maieſtate regnum. 1b. 349. Quanto longior eſt Dei obliſio, tanto major Pœna peccati. 1b. 855. Per æs & ferrum magnitudo Pœnæ monſtratur. 1b. 477. Alterius Pœnæ eſt auditor delicti, & alterius qui ab auctore compulſus eſt. 1b. 255. Supputatur anni Pœnarum decem Tribuum Iudæ & Moab. 1b. 276. Pœna pro modo criminum. 5. tom. 930. Quidam dicunt Pœnas impiorum non eſſe perpetuas. 302. Sanctificatio Dei eſt Pœna peccantium. 1b. 337. Separatio à Chriſti corpore Pœna perpetua eſt. 1b. 142. Signum miſericordiæ, diſſerre Pœnam peccati. 1b. 199. Non inſultandum his, qui Dei iudicio læni traduntur. 1b. 110. Pœna prædicitur, ut quem pudor non vincit, corrigit ſupplicia. 7. tom. 215. Pœnæ perpetuæ peccatorum. 1b. 61.

Pœni ſermone corrupto quaſi Phœni appellantur. 4. tom. 1018. Pœnorum lingua Hebrææ lingua magna ex parte conſiſtis. 1b. 1d.

Pœnitentia ſecunda poſt naufragium eſt miſeris tabula. 1. tom. 985. Mors & vita ſibi contraria, copulantur pœnitentia. 1b. 796. Corona pœnitentia textur de floribus Scripturæ. 1b. 890. Exemplum perſectæ pœnitentia. 1b. 460. Sepuſcraſ ſepulchra delinquentiſ conſervatur ad pœnitentiam, peccata donantur. 1b. 807. Intra captivitatſ mala & naufragia tenenda eſt tabula pœnitentia. 1b. 899. Numquam eſt ſera pœnitentia. 1b. 1092. Nec nobis pœnitentia ſubſidia blandi. S. Hier. Index Gen.

dianur, quæ ſunt infelicitum remedia. 1b. 507. Iuſti vocabulum non amittit, qui per pœnitentiam ſemper reſurgit. 1b. 897. Toram pœnitentiam peccatoris offendit Plinius quinquageſimus. 1b. 896. Pœnitentiam nonnulli non recipiunt. 1b. 461. Dum paucorum pœnitentia expectatur, nutritur quandoque audacia perditionis. 1b. 353. Pœnitentia celeſtis replent gaudia. 1b. 890. Pœnitentia imitatur Baptiſmum. 2. t. 730. Pœnitentia medicina propolia peccantiſ. 3. t. 444. Deus non ſtatim ſcelus hominum allevit, ſed diſſert pœnam, dum expectat pœnitentiam. 1b. 453. Ad vocem Epſcopi, five Preſbyteri, per pœnitentiam conſurgunt peccatores. 1b. 459. Omnia per pœnitentiam integrum reſtituit, ſolus diabolus in ſuo permanet errore. 1b. 394. Pœnitentia laudatur invito Novatianis. 4. tom. 327. Vulnerat. 1b. 538. Sine auxilio Deinon poſſumus pœnitentiam agere. 1b. 1066. Per Pœnitentiam omnis homo etiam impius poteſt ſalvari. 5. t. 395. 397. 398. Provocamur ad pœnitentiam priorum peccatorum. 1b. 540. Annicentium viginti pœnitentia conſtituit ante Diluvium. 1b. 679. Pœnitentia ſigna explicantur. 6. tom. 524. Quod facit Baptiſma, hoc facit pœnitentia. 1b. 140. 156. Locustæ apud pœnitentia & conſeſſioni, Templum eſt, & Altare. 1b. 192. Continentiſ in operibus pœnitentia requiritur tanquam neceſſaria. 1b. Pœnitentia morti & inferis comparata. 1b. 282. Scriptura hortatur ad pœnitentiam, licet venia non detur omnibus. 1b. 191. Nemo ſit ſecurus de pœnitentia. 1b. 525. Pœnitentia noſtra Deum mutat. 1b. 191. Aliorum pœna, alios ad pœnitentiam provocat. 1b. 508. Magna infamia, nolle converſi, dante Deo locum pœnitentia. 1b. 84. Pœnitentia ad ſalutem. 7. tom. 171. Pœnitentia reformatio contra Novatianos. 1b. 467.

Pœnitens quanto ſœdior eſt, tanto pulchrior. 1. t. 284. Regius animus non convenit ſub habitu pœnitentis. 1b. 47. Conſuſio, quid meretur pœnitentibus. 2. t. 374. Ordo pœnitentium. 1b. 175. Fleus Eccleſiæ pro pœnitentibus. 1b. Pœnitentibus ſpectantur fores Eccleſiæ. 1b. 249. Laici pœnitens recipitur per manus inſpirationem, & invocationem Spiritus Sancti. 1b. 177. Liberator Deus ſuſcipit pœnitentem. 3. tom. 462. Deus ſuſcipit pœnitentes, modo revertantur in ploratu. 4. tom. 217 & 803. Victoria pœnitentibus conceditur, gratia Domini. 1b. 592. Eorum lætitia in qua poſita. 1b. Sollicitudo veteris pœnitentis quæ? 6. t. 608. & 577. Progreſſus eius. 1b. 597. Pœnitens gaudens paſcit, modo veniam mereatur. 1b. 657. Infantum Deus recipit pœnitentes, ut vocet eos populum ſuum, &c. 1b. 200. Eis reſpondet. 1b. 136. Debet pœnitens multitudinem peccatorum,

multitudine exæquare virtutum. 1b. 580. Chriſtus quotidie ſuſcipit pœnitentibus. 7. tom. 563. Poetæ cuſidam verſus. 1. tom. 261. Poetæ nonnulli natu grandes. 1b. 257. Ethnicæ Poetæ dictum. 1b. 505. Poetarum nonnulla cianur. 2. t. 238. Poetarum fabulæ iactant Virtutum ab Aſculapio ſuſcitantur. 4. tom. 352. Fabulæ eorum & licentia in aliſ ventorum. 1b. 92. Poetarum fabulæ, ridiculæ & portentofa mendacia. 6. tom. 283. Poetæ celebres. 1b. 224. Poeta Gentiliſ furatus eſt ſententiam Amos Prophete. 1b. 190. Poeta comicus. 7. tom. 47.

Polemonem Xenocrates ex adoleſcente turpiſſimo reddit ſapienſiſimum. 6. tom. 5. Polemon. 7. tom. 285.

Pollitæ nomen Dei quinam dicantur. 5. tom. 523.

Polycarpi volumina non tranſiit Hieronymus. 1. tom. 424. Polycarpus auditor Joanniſ, Smyrnæ Epſcopus. 2. tom. 857. Huic commendat Ignatius Antiochenſem Eccleſiam. 1b.

Polycrates ſepem propinquos habuit Epſcopos. 2. tom. 885.

Polygama Veteris Teſtamenti. 1. t. 417.

Polymia veſtis quæ? 1. tom. 292.

Cn. Pompeius de Ponti Genitriſ triumphavit. 1. t. 428. Cn. Pompeius Mutiam habuit uxorem. 2. t. 316. Multas ei præbet moleſtias. 1b. Edomita Hiſpani, quid fecit. 1b. 390. Civitas Pompejopolis dicta. 1b. 392. Cn. Pompeius primus Iudæam ſubegit Romano imperio. 5. tom. 599. Qua occasione cepit Jeruſalem. 1b. 50. Cn. Pompeius primus Iudæam cepit & Templum. 6. tom. 806.

Ponticum mare. 1. tom. 913.

Pontifex Chriſti talis eſt, ut qui religioſiſ detrahunt, vitæ ejus detrahere non audeant. 1. tom. 425. Autoritate ſummi Pontificis firmatus, liberius pro Chriſto & confidentiſ ora reſert. 1b. 537. Uxores Pontificum dicuntur Eccleſiæ. 1b. 417. In Pontificis pectore, & corde veritas, & doctrina debent eſſe. 6. tom. 34.

Pontificis Vet. Teſtam. privilegia. 1. t. 357. Pontificis Vet. Teſtam. veſtes propriæ. 1b. 358. Epitola, five liber de veſte Pontificis ab Hieronymo editus. 5. t. 694. Pontificum duas patiente Chriſto, religionis eorum ſeſſum errorem monſtrat. 1b. 100. Pontificum ſeries poſt captivitatem Babyloniam, ſecundum Eusebium. 1b. 682. & ſeqq.

Pontia inſula. 1. tom. 695. Hanc nobiliſſimæ exilium Flavii Domitilæ. 1b.

M. Popiliſ Lenz factum. 5. tom. 715.

Populi non ſemper lacte nutriendi. 2. t. 669. Populiſ Dei ex ordine viciſſe intelligendus. 4. t. 736. Quis Populum Dei diſpergit. 5. t. 582.

Varii Populi norantur. 1b. 387.

Populi ſtorem qua mixtum qui dicerit, filios generare non poſſe ſcribitur. 6. tom. 932.

Porti corporis. 7. tom. 114
 Porphyrii malitia. 1. tom. 313. Porphyrius scripsit contra Christianos, cui responderunt Methodius, &c. *ib.* 427, 745. Ejus obiectio in Dei providentiam. *ibid.* 1036. Qui scripserunt contra Porphyrium. *ibid.* 322
 Porphyrii canis rabidus. 3. tom. 913. Ejus malitia. *ibid.* 596. Specialis hostis Christi. *ib.* 635. Accusat Christum inconsistentia. *ibid.* 761. Multa scripsit contra Danielem. *ibid.* Porphyrii calumnia, qua Evangelistae coarguebat, confutatur. 3. tom. 307. Porphyrii blasphemia. 4. tom. 623. Ejus calumnia. *ib.* 55. Porphyrium arguit Hieronymus. *ib.* 402. Porphyrius scripsit contra Prophetam Danielem. 5. t. 619. Ejus impietas, quæ? *ib.* Eusebius Cæsariensis, Apollinaris, & Methodius ei responderunt. *ibid.* Calumnia retunditur. *ib.* 670. Refellitur. *ib.* 623. Porphyrii expolitio. *ib.* 683. Judæorum, & impii Porphyrii explanatio confutatur. *ib.* 721. Porphyrius in quo secleratus. 7. tom. 371. Apollotus accusat mendacii & fidei dogmatis. *ib.* Blasphemavit multa. *ib.* 194. Huic Eusebius Cæsariensis respondit. *ib.* Obiectio Porphyrii. *ib.* 373. Calumnia retunditur. *ib.* 70. Optat Hieronymus impugnare Porphyrium. *ib.* 409. Blasphematur. *ibid.*
 Portia uxor Bruti. 2. tom. 313. Sine eo vivere non potuit. *ib.* Portia minor quid dicere narratur? *ibid.* 313. Aequatur Bruto pudicitia. *ib.* 319.
 Portæ mortis peccata. 4. tom. 344. Portæ justitiæ. *ib.* Portæ singulæ ex propriis causis ducunt origines nominum. 5. tom. 672. Portæ locus iudicii ex more judaico, & cur? *ib.* Portæ bonæ & malæ. 6. tom. 576. Portæ piscium quæ? *ib.* 684. Duplices portæ, mortis, & vitæ. *ib.* 292. Virgines Portæ quæ? *ib.* Portæ piscium Ierosolymæ. *ibid.* 684. In Portis ierusalem iudicia. *ib.* 292
 Portio hac nostra est, premiumque perpetuum, hic pro virtutibus laboramus. 3. tom. 402. Pars nostra est, ut in nostro studio & labore letemur. *ib.* 432
 Portuum utilitas. 1. tom. 627
 Possessio nostra spiritualis est. 1. tom. 116. Possessio in atris Dominicæ. 2. tom. 763. Homini non est possibile quicquid voluerit. *ib.* 230. De Possibili fit contentio inter Diodorum, & Chrypsippum. *ib.* 701
 quod Possidet unusquisque, plus laudat. 1. t. 207. Non sunt tua, quæ possides, sed dispensatio, tibi credita est. *ib.* 324. Parva dimittimus,

& grandia possidemus. *ib.* 398. Quid potentissimus miserrimus est. *ib.* 344.
 Postulatio impudens, quæ? 4. tom. 852.
 Postulatio re ipsa cur hordeam habuerit adiunctionem. 6. tom. 317
 Potentia omnis, ad iram Dei, favillæ & cineri comparatur. 4. t. 246. Præfens Potentia, materia est futurorum tormentorum. *ib.* 432
 Potentia Dei per parva an mala confensa in Egypti plagis. 6. t. 108
 Postulati magne ad regendum tradita Egyptus. 5. tom. 342
 Portio cathartica. 4. tom. 1017
 Portio de malis granis æstus Romachi fugare, & corruptum ventrem sanare dicitur. 6. tom. 905
 Præcepta majorum habeantur pro legibus Apollotileis. 1. t. 535. Præceptum poenam habet, nisi fiat. 2. tom. 256. Non debemus tradere, quæ Deus unumquodque præceperit, sed quodquodque videamus esse mandatum, hoc pia mente implere festinemus. 3. tom. 451.
 Præceptum Dei in promissione iuxta literam, stare non potest. 4. t. 701. Præcepta alia dantur ad spirituales, alia ad carnes. 7. tom. 549. Aliud est, quod juxta imperium præcipitur, aliud quod juxta indulgentiam. *ib.*
 Præceptores quinam eligendi 1. tom. 682.
 Præcinentes ad concitandas lacrymas ex more provincie Israel. 6. tom. 298.
 Præconium felix, quod nulla totius vitæ forde maculat. 1. tom. 466.
 Prædæ certus numerus Deo plerumque consecratus in Vet. Testament. 6. tom. 490
 Prædestinationis materia. 1. t. 458
 123. Prædestinationis notio. 7. t. 556. In quo differt a proposito? *ibid.*
 Prædicator. Qui tantum eo tempore Dei verbum prædicat, quo populus libenter aurescat, & secunda aspirat aura rumoris, factor negligens, & ignavus agricola est. 3. t. 482. Sapientium verba pungunt, non palpant, nec molli manu atrectant lasciviam; sed errantibus & tardis poenitentiae dolores, & vulnus infigunt. *ib.* 499. Prædicatores & Doctores falsi, qui? 5. t. 412. Auditores Prædicatorum. *ib.* 404. Prædicationis dignitas, fuscipiens infamia non deturpetur. 7. tom. 59. Rigida vita, & austeria prædicatio, vitare debet Aulas Regum, &c. 69. Quæ piscatores mittuntur ad prædicandum? *ib.* 22
 Prædicandi munus periculofum. 5. tom. 752.
 Prædictis Urois magnum jus. 1. tom. 679.
 Prædictura Urbana. 1. tom. 678.
 Prægnantes mystice quid? 1. t. 860
 Prælati negligentes timeant. 4. tom. 942. Prælati & Presbyteri attente legant quæ dicuntur. 5. tom. 396
 Præsentia. Ex præsentia & prædestinatione De, jam ea facta sunt,

quæ futura sunt. 3. tom. 301. Non tollit liberum arbitrium, sed causas ante præcedere inuit, quare unumquodque sit factum. *ib.* 435
 Præsentia exempla sunt futurorum. 2. tom. 366
 Prædicti Diaconi. 1. t. 634
 Prædicti theatrales. 1. t. 793
 Præsumptio vana, quæ? 2. t. 530
 Pessimus est præceptor. *ibid.* 720
 994.
 Præteritum pro futuro propheticum consuetudine dicitur. 4. t. 86. Præteritum bonorum recordatione multa præsentia mitigat, Episcopi sententia ex. *ib.* 707
 Prætextata uxor Hymenii mori videtur, quare? 1. tom. 683. Episcopus somnium per ordinem complatur. *ibid.*
 Prætextati Consulis vita & finis. 1. tom. 127. De eo quod emersit est mort. *ib.* 181. Prætextatus Consul, homo sceleratus, quid libenter solebat dicere Pontifici Pontifici. 2. tom. 415
 Prætorum & fœni penuria in Puteo. 4. tom. 142
 Præces Sanctorum iræ Dei possunt resistere. 4. tom. 594. Præces iustorum pro salute populi. 1. tom. 512. 123. Præcibus Dei ita resistitur. 6. tom. 882
 Presbyterium fugiens, dignior eo iudicatur. 1. tom. 327
 Presbyterii officia & virtutes. 1. tom. 336. Presbyteri non ævo, sed merito iudicantur. 2. tom. 319. Qui vult exercere officium Presbyteri? 3. viz in urbis & castelli. *ib.* 322
 Sermo Presbyteri, Scripturarum ratione conditus fit. *ib.* 2613. Romæ ad testimonium Diaconi Presbyteri ordinat. *ib.* 1084. Ante Presbyterium federe non licet. Monacho. *ibid.* 24. In Ecclesia Romæ Presbyteri sedent, stant Diaconi. *ib.* 1084. Presbyteri & Diaconi mli & secularis. *ib.* 112. Unus ex ipis mores perversi deficiuntur. *ibid.* 112
 Presbyteri & Episcopi quomodo differunt. 4. tom. 58. Presbyteri merito & sapientia, non auro eligendi. *ib.* 18. Presbyteri machinantes in Captivitate quinam iuxta Hebræos. *ib.* 1048. Presbyteri idem qui Episcopi. 7. tom. 694. Ex consuetudine Ecclesiæ subducitur Episcopo. *ib.* 695. Presbyterum non posse esse dignum. *ib.* 309. Vide Episcopus. Sacerdos.
 Præstare aut incredulos poenæ vult, apud fideles gloria & victoris. 7. tom. 698
 Primi & extremi terræ, quæ? 5. tom. 720.
 Priapus Hebræa lingua dicitur Phosporus. *ibid.* & Beelphegor.
 Primitiva in templum porantium le-titia. 4. tom. 418. Primitiva quæ? 5. tom. 555. Primitiva & primitivæ sacerdotibus offerenda. *ib.* Primitiva de frugibus, quantum daretur, offerentium arbitrio relicta. *ib.* 565
 Primitias laborum & virtutum offerre, quid? *ib.* 566. Populus offerre debet Primitias principi, & prin-

- princeps offert pro populo victimas. *ib.* 567
- Primogenitus quis? 2. tom. 215. *ib.*
- Primogenitus quis? 2. tom. 215. Primogeniti non accipiunt hereditatem in Scripturis, sed secundi. 4. tom. 11. Primogenitus. cur dicatur Israel populus, non unigenitus. *ib.* 11. Primogenitus in Scripturis, quis? 2. tom. 15. Primogenitus maiora debentur. *ib.* 475
- Principes veri, & iudices quales sint. 3. tom. 476. Principes duo Apostolorum, Petrus & Paulus. 4. t. 789. Principes inter & senes dicit in populo Dei, quod nunc est inter Episcopum & Presbyterum. *ib.* 58. Principum iniquitas notatur. *ib.*
- Principes populum pro fe, & commissis filiis gregibus rationem reddunt. *ib.* 918. Principum scelere populi plerumque delentur. *ib.* 944. Dispendiora filii inter eos contentio. *ib.* 541. Principibus monita dantur. 5. tom. 660. Vicinia principum laedit humiliorum. *ib.*
- Principes dat Deus, ut populum corrigant delinquentem. 6. tom. 96
- Principia, Virgo Christi. 7. tom. 7. Hieronymum rogavit, ut in Canticum Canticozum scriberet. *ib.*
- Prisca & Maximilla nobiles, & opulente feminae adjuvantes Montani, infans vates. 1. tom. 1032. Prisca & Maximilla fuisse Prophetissas. 5. tom. 110. Dzinonico afflatus Spiritu. *ib.*
- Priscillianus, pars Manichei. 1. tom. 1025. De Basilidis impetrate venit. *ib.* Eius turpitudines. *ib.* Damnae filius & seculi gladio, & auctoritate torus orbis. *ib.* & 1031. Sententia Priscilliani impia. *ib.* 1041. Supplicat animam a propitia Dei substantia esse. *ib.* 948. Priscilliani sententia impia. 2. tom. 692.
- Priscus Bacchus, pater Iuliani. 2. tom. 863
- Privilegia singulorum, non possunt facere legem communem. 6. tom. 400.
- Troas Silvius Latinorum Rex. 6. t. 223.
- Probe viduae laudes. 1. tom. 681
- Probinus filius ejus. 1. tom. 981
- Probare eandem rem simul & improbare, viti est. 2. tom. 956
- Probus Consul. 1. tom. 915. Probationis nomina. *ib.* 977
- Probus Imperator successit Aureliano & Tacito. 2. tom. 912
- de Procopio quid legitur? 1. t. 344
- Proculus Episcopus laudatur. 1. tom. 956
- Proculus Montani sectator. 2. t. 899.
- Proditorum exempla. 1. t. 306. Proditorum ex parte capta Jerusalem a Sennacherib. 4. tom. 221
- Preditoribus poenae statuuntur. 1. t. 307. Quanta mala induxit proditor semibarbarus. *ib.* 913. Proditores David & Christi, perierunt suspendio. 4. tom. 81
- Proelio navali dimicaturi quid faciunt. 2. tom. 39
- Profanum & laicum quid? 5. t. 606.

- & 607.
- Profectus. Sic debemus vivere, ut semper praesentes dies meliores nobis hinc, quam praeiterit. 3. tom. 429. Profectus univerforum redundant in principem. 5. tom. 560. Semper ad altiora proficiendum. *ib.* 479. Profectus noster, Domini victoria est. 6. tom. 803
- Profundus Episcopus constitutus, veloci morte subleatus. 1. t. 638
- Promissio. Melius est accipere diu librare sententiam, quam in verbis facile, in opere esse difficilem. 3. tom. 428. In Promissionibus Domini, ira & furor non est ponendus. 4. tom. 712. Promissio pro honore parentum, quomodo accipienda. 7. tom. 604
- non Promittere, melius est, quam promittere, & non facere. 5. tom. 550.
- Pronuba quae? 1. tom. 979
- Prophetæ appellabantur videntes, quare? 1. t. 275. 571. Difficile intelliguntur Prophetæ. *ib.* 235. Duo decimo Prophetæ in unius voluminis angulis coarctantur. *ib.* 227
- Multo aliud, quam sonant in littera, praefigunt. *ib.* 2. Prophetarum & Apostolorum libri carent omni errore. *ib.* 763. In eorum voluminibus nonnulla fumantur de libris Genitum. *ib.* 425. Multi Virgines existerunt. *ib.* 104. Filii Prophetarum duces Montanorum. *ib.* 355
- Prophetæ difficile intelliguntur. 2. tom. 536. Sancti prophetæ, qui perfectam non meruerunt prophetiam. *ib.* 738. Libri Prophetarum multa suggerunt de natura rerum. *ib.* 555. Inter spiritualia charitativa, Prophetiae postponuntur Apostolis. *ib.* 520. Nulli congrit Prophetarum, & annuntiare Christum, & digito demonstrare. *ib.* 579. Eorum iustitia non fuit perfectia. *ib.* 707. Nullus vir Prophetæ tempore Iosue regis. *ib.* 770. Nubes sunt Prophetæ & omnes Sancti, qui praecepta doctrinarum plene possint. 3. tom. 451. Prophetæ prius dicti sunt Videntes. 4. tom. 7. In Prophetis unus est Spiritus. *ib.* 406. In animo eorum Deus loquebatur. *ib.* 4. Ex Domini voluntate loquuntur. *ib.* 1019. Intelligebant, quae dicebant, neque in ecclesiis loquebantur. *ib.* 3. Unde habebat hanc sermonum suorum. *ib.* 465. Praecesserunt in signum futurorum. *ib.* 125. Omnes de Christi adventu cecinerunt. *ib.* 940. In typum Christi multa fecerunt. *ib.* 924. Habitus Prophetarum, qui? *ib.* 211. Prophetæ variis fine monstrantur. *ib.* 1038. Consuetudo Prophetarum, quae? *ib.* 572. 82. Constantia & prudentia Prophetarum. *ib.* 1030. Obscuritas, unde. *ib.* 212. In Prophetis omnia plena sunt enigmata. *ib.* 769. Personatum muratio in Prophetis difficilis intellectu. *ib.* 902. 1070. Ordo temporum non servatur in eis. *ib.* 983. 1013. Cur in Prophetis crebro dicitur, *Hae dicit Dominus*.

- ib.* 1004. Verus Propheta potest precibus resistere Domino. *ib.* 945. Interrogati sunt de semitis antiquis. *ib.* 947. Opera eorum nobis exemplo sunt ad virumtem. *ib.* 1080. Promissiones eorum non ad solos Iudaeos pertinent. *ib.* 714. Solvitur quaestio summa de Prophetis Isaiæ & Jeremia. *ib.* 596. Prophetæ perlorescit ad aspectum Dei. *ib.* 999. Loquuntur ex persona eorum qui iudicis Dei narrantur. *ib.* 751. A Malachia usque ad Joannem Baptistam, Prophetam non habuit gens Iudaea. *ib.* 571. Sacerdotales gradus constituti erant apud Iudaeos, qui Prophetas & Pseudo-prophetas discernere. *ib.* 50
- Prophetæ multi in captivitate Babyronum. 5. tom. 879. Contrafero Scripturæ sacrae in Prophetarum nomine. *ib.* 121. Nomen Prophetarum bonis malisque commune. *ib.* 122. Vaticinium futurorum queritur a Prophetâ. *ib.* 78. Magna fides, & grandis audacia Prophetarum. *ib.* 144. Prophetæ prophetabant sponte, & non ex necesse spiritus. *ib.* 931. Prophetæ medici animorum. *ib.* 820. Prophetæ vegetationibus onoxii. *ib.* 752. Prophetæ omnibus periculis onoxii. *ib.* Qui Prophetarum felicitatem assequi student, vitam ipsorum imituntur. *ib.* 555. Non sequuntur in quibusdam ordinem historiae. *ib.* 619. Cur reputant, quae Moses scripserunt. *ib.* 555. Prophetæ dicti Virgines. 6. tom. 546. 331. Deus loquutus est in Prophetis, & in Evangelistis. *ib.* 521. In Prophetis divinationis est veritas. *ib.* 322. Eorum scripta licet sancta, humilia sunt, ad comprehensionem prophetiarum adventus Christi. *ib.* 475. Eloquium Dei ad eos intrinsecus est. *ib.* 608. Intelligunt universa quae loquuntur. *ib.* 535. Cur praesens tempus non negligunt? *ib.* 5. Non omnia Deus revelat Prophetis. *ib.* 450. Dei Spiritu loquuntur. *ib.* 450. 491. Cilecium habitus Prophetarum. *ib.* 509. Non ideam ordo x11. Prophetarum apud IXX. Interpretes, ac apud Heb. xos. *ib.* 165. Quatuor Prophetæ eodem tempore prophetabant. *ib.* 389. Sexdecim Prophetarum etymologiae. *ib.* 165. Osee & Joel iidem temporibus prophetarunt. *ib.* 169. Aggeus & Zacharias eodem anno prophetaverunt. *ib.* 779. Consuetudo Prophetarum, quam loquuntur contra Babylonem. *ib.* 383. Unde oritur obscuritas Prophetarum. *ib.* 450. Ars Rhetorica in Prophetis. *ib.* 170. Omnis Prophetarum chorus Christi praedicat passionem. *ib.* 285. Prophetæ, Lex dicti. 7. tom. 469. Quorum verba in adventum Salvatoris erudebant. *ib.* 444. Prophetæ intellexerunt, quæ locuti sunt de Christo, sed non licet Apostoli. *ib.* 588. *Ch. lego.* Quidam volunt illos non intellexisse, quid dixerint. *ib.* 191. Quibus prophetis hanc suam sententiam roborant.

- rant, *ib.* In Prophetis Minoribus admiranda brevis, & magnitudo sensum *ibid.* 743. Nesciunt Christi mysterium, qui Prophetas non legunt. *ib.* 502. Prophetæ reconditi & apocryphi. *ibid.* 647. Nomen Prophetæ impiis & vitiosis concessum. *ibid.* 706. Prophetarum novissimus Joannes. *ibid.* 310. Prophetia non accipitur in patria sua. 7. tom. 347
- Prophetia signata in Domini passione. 1. tom. 188. Donum Prophetiæ non semper fuit in Prophetis. 5. tom. 415. Obscuritas Prophetiæ, & diffcultas explanationis. 6. tom. 162. Omnis prophetia visio dicitur. *ib.* 140. Aliud Prophetia, aliud divinitatio. *ib.* 172. Ubi Prophetia de Christo manifesta est, nihil amplius requiritur. *ib.* 856
- Prophetiæ vitiosis & oneris differentia. 4. tom. 184
- Prophetiæ, 6. tom. 130. Prophetiæ per necromantiam, & Pythium spiritum eruditæ. *ibid.*
- Propitiatio ubi est, præcessit peccatum. 2. tom.
- Propinquiorum affectus amputatur. 7. tom. 139
- Propositi ægritudine Chaldeorum, & quodam Hyrcanum brevi sermone dividunt. 6. tom. 878
- Propositi unumquodque habet principes suos. 1. tom. 323. Propositi rari sunt, sectatores. 2. tom. 341. Propositi hominum frequens mutatio. 4. tom. 320. Propositum quid? 7. tom. 556
- Propria manu perire quando liceat. 6. tom. 402
- In prosperis ferre debemus cavere ventura. 4. tom. 553
- Proxi fabula. 2. tom. 725. Columnæ. *ibid.* 551
- Proteus apud Trojam occisus. 2. tom. 312
- Propheta Judæorum unde? 7. tom. 281
- Proverbium aliud Græcum. 1. tom. 151
- Proverbia apud Græcos. 2. tom. 561. Proverbia vetera. *ibid.* 472. Proverbum pro metaphora sumtum. 5. tom. 275. Proverbum vulgare. 7. tom. 107. 489. 538
- Proverborum Liber, non ut simpliciter arbitrantur, patencia habet præcepta, sed quasi in terra aurum absconditum, & in nucleum. 3. tom. 492. Proverborum sententia expositio pulcherrima. 4. tom. 629.
- Providentia. Omnia Deo sunt disposita, & non casu aut sortitu. 2. tom. 461. Cuncta non sine voluntate Dei disposita sunt, & Deus omnia in utilitatem hominum facit. *ib.* 452. Eventus rerum providentia Dei reservandus, dum nos in operibus bonis laboramus. *ib.* 482. Deus iussit humanis visibus elementis fervire, ut homines hac voluntate intelligant esse providentiam. *ib.* 412. Providentiam Dei quidam denegant bruis. 4. tom. 1090. Providentia Dei omnia gubernatur. 5. tom. 9. Providentia Dei non ignoratur, licet ignorantia ejus ve-
- ritas. 6. tom. 397. In singulis hominibus Providentia, in animalibus currit generalis Dei dispensatio. *ib.* 604. Negantes Providentiam arguuntur. *ib.* 688
- Nil dulcius, quam non Providentia novissima. 4. tom. 691
- Provincia unaquaque habet aliquid sibi proprium, 1. tom. 206. Provinciarum mutatio, & everio. *ibid.* 344. *Ch. leg.* Unaquaque provincia in quibus abundat in sensu suo. *ib.* 235. Judex provincie unus est. *ibid.* 241. Provincia unaquaque habet proprietates suas. 7. tom. 225. Sui quoque vitio denotatur. *ibid.* 416. 709
- Proximis hominis, omnis homo accipendus. 5. tom. 205. Proximus quis? *ib.* 207. Vix ullus, qui non opprimat Proximum suum. *ib.* 207
- Proximus noster non consanguineus, sed omnes homines. 6. tom. 835. & 850. Proximus noster, omnis homo 7. tom. 627. Omne mandatum recapitulatur in dilectione Proximi. *ibid.* 483
- Prudentiæ grandis est, aurum in luto quærere. 1. tom. 688. Ubi omnia sunt senescentia ex providentiæ plena prudentiæ. *ib.* 614. Prudentiæ est, cavere in alterum dicere, quiddam in se statim retorqueri potest. 2. tom. 552. Prudens eloqui mystici, quis? 4. tom. 50. Prudentia & sapientia in quo differunt juxta Stoicos. *ib.* 83. Prudentiam ad quid necessarium perversi dicunt. 5. tom. 174. Prudentia definitur. 7. tom. 654. Prudentia & sapientia in quo differunt. *ibid.*
- Prudentis hominis est, etiam si dolet, dissimulare conscientiam, & cordis nubulum, serenitate frontis discedere. 2. tom. 468. Prudens eloqui mystici quis? in Psalmos paucos deversorum opusculum. 1. tom. 755. Psalmorum Interpretes. *ibid.* Ethicus Psalmus. *ib.* 179. Alternant Psalmi decantati quatuor linguis. *ibid.* 722. Adhuc tenera lingua Psalmis dulcibus imbuatur. *ibid.* 685. Titulus noni Psalmi. *ibid.* 275. In Psalmo LXIV. Deus loquitur ad humanam animam. *ibid.* 88. X. Psalmi titulus. *ibid.* 322. Psalmus LXXII. libri tertii principium. *ibid.* 126. Psalmi gradum. 2. tom. 211. Quidam Psalmi pro octava inscribuntur. *ibid.* 195
- Mysticum alphabetum Psalmorum. *ibid.* 377. Psalmi undecim qui non habent titulos. *ibid.* 469. Versus interpretatio versus Psalmi secundii. *ib.* 475. Inscriptio. *ibid.* 89. Psalmi 469. In CXVIII. Psalmi iustus eruditur. *ib.* 195. Psalmus XLIV & Psalmus LXXI. secundam historiam super Salomone conscripti sunt, tamen ad prophetiam Christi & Ecclesiæ pertinent. 2. tom. 386. Quindecim Psalmi gradum habent, per quos primum eruditur in lege. *ib.* 480. In Psalmis carmen Lyricum 4. tom. 1013. Titulus in quatuor Psalmis. *ib.* 589. Nonus Psalmus contra diabolum est. *ib.* 254. Psalmi VIII. & LXXXIII. pro circularibus infer-
- pti. *ibid.* 748. Psalmus quadragesimus quartus pertinet ad Itebantur Christi & Ecclesiæ. *ibid.* 327. In Psalmis carmen Lyricum. 5. tom. 311. Ordo historiarum non quaritur in 58. *ib.* & 605. Quæsitio de ordine Psalmorum. *ib.* 664. Titulus Psalmorum quorundam. *ibid.* 638. Psalmi VIII. & LXXXIII. pro circularibus inscripti. *ib.* 506. Psalmus XLIV. pertinet ad sacramentum Christi & Ecclesiæ. *ib.* 601. Psalmus CXVIII. pius præreptionum & iustificatorum. *ibid.* 212. Psalmum inter, & Hymnum, & Canticum quid interit. 7. tom. 452. Psalmi ad Ethicum locum pertinent. *ibid.* Hi quibus Alleluia, vel psalmodium, vel subiectum est, quid continent? *ib.* De quo primum putatur scriptus. *ibid.* 235. Titulus I Psalmi noni. *ibid.* 605. XII. ex pluribus testimoniis contextus. *ib.* 18. XII. de Christo intelligendus, non de, &c. *ibid.* 370. Quid superfluum habet in versu primo. *ib.* Titulus XLIV. Psalmi. *ib.* 710. Intelligitur de Christo. *ibid.* Psalmus LXXVII. Aphaph Prophetæ utitur. *ib.* 59. In eo quod narratur. *ibid.* Omnia que habet, parabolas sententiæ sunt. *ib.* Psalmus I XVIII. totus a Christo canitur. *ibid.* 218
- Prophetia est de viro sancto. *ibid.* 21. CXVII. de adventu Domini scriptus est. *ib.* 192. Quæ nonissimus est Judæis? *ibid.* Psalmi tres titulo circularium prænotati. *ibid.* 169
- Numerus XV. graduum mystice in Psalterio continetur. 1. tom. 277. Psalterium ad verbum. *ibid.* 919
- Totum Psalterium nihil est, nisi ad Deum in cunctis operibus deprecatio. 2. tom. 700. Psalterium Lyrico more compositum. 6. tom. 631. In Psalterio quindecim sunt carmina. 7. tom. 395
- Pseudomeni argutiæ. 2. tom. 487
- Pseudopropheta dulcia pollicetur, & modicum placeat. 2. tom. 381
- Pseudopropheta inter capivos Babylonis. 4. tom. 1022. Pseudopropheta, quomodo & ipsi Prophetæ appellentur. 5. tom. 121. Pseudopropheta quoniam? *ibid.* 220. Pseudoprophetae inveniunt locum decipiendi tempore persecutionis. 7. tom. 196
- Pithium, straguli genus, quo pro lecto morischi utebantur. 2. tom. 65
- Pnouthom-phænech, sive saphane-phæne, quid significet? 2. tom. 167
- Pyguli populi Libyæ in Africa. 6. tom. 167. Spiritum libri *Ch. leg.* exhiberi cupit Hieronymus. *ibid.*
- Ptolemæe nomen Ægypti regibus usque ad Cleopatram commune. 5. tom.
- Proterius Episcopus, quatuor annorum puer a Philippo Macedone, & Antiocho M. bello petente. 5. tom. 707. *Ch. leg.* Idem cur a Ducibus occisus. *ibid.* 708
- Ptolemæus Evergetes Selenci Gallinæ regnum diripit. 5. tom. 407. *Ch. leg.* Ptolemæus Lagi filius rex prædilectissimus,

Quadrangula numerus afflictionem significat. 5. tom. 394 394
 Quadranguli mensura stabilis. 5. tom. 393
 Quadrantem solvere novissimum, hoc est, minimum quoddam delictum. 1. tom. 983. Quadrans quid? 7. t. 28.
 Quadratus Apostolorum discipulus Hadrianus principi librum tradidit. 1. 423. Perfectionem gravissimam fecit. 16. Quadratus vivens tempore Hadriani, dicit se vidisse sanctos, & vivificatos a Christo. 2. t. 359. Quadratus Hadrianus principi librum tradidit. 16. 861
 Quadrata virtutum. 1. tom. 304
 ubi Quadrum est, non latitudo, nec longitudo appellari potest. 1. t. 204
 sine Quægla ambulare in justificationibus Domini, quid? 7. t. 259
 Quæstio Ecclesiastica. 1. tom. 498
 Quæstiones nascentes in Scriptura, quidam fingunt. 4. t. 632. Quæstio proponitur, & solvitur. 7. t. 127. 404. Quæstionum Hebraicarum Hieronymi libri. 16. 247
 Quercus Mambre superstitioso cultu celebris usque ad tempora Constantii regis, five Imperatoris. 3. tom. 130. 195
 Quercimonia novum genus. 1. t. 415
 ubi Quies non est, ibi mens a populo sæpe deducitur. 2. tom. 34
 Quinarius numerus a Hieronymo non repertus in bonam partem 5. t. 107.
 Quinquagenarii numeri sacramentum exponitur. 4. tom. 48. Quinquagenarius numerus perfectus. 5. tom. 475.
 Quinquagenarii qui? 4. tom. 49
 Quintilianus libri XII. 1. tom. 420.
 Ejus acuminia. 16. 941. Quintilianus scripsit xii. libros institutionis Oratoris. 6. tom. 361. Quintilianus. 7. tom. 485
 in oratione per Quinto Gellio, quid legitur? 1. tom. 263
 Quis pronomen, quomodo sumitur? 2. tom. 746. Quis pronomen in Scriptura non potest imponi, sed pro difficili semper accipitur. 3. tom. 417. Quis pro impossibili sumitur. 4. tom. 261. In Quis & Quid Scripturæ idioma. 6. t. 256. 463. 568.
 R

R

Rabcesces imitatur consuetudinem Prophetarum. 4. tom. 454
 Rabcesces quis fuerit? 16. 414.
 Rabboth metropolis florum Ammon. 5. tom. 249. Philadelphia nominatur. 16. 285
 Rabbi, Latine dicitur Magister. 7. tom. 184
 Raca interpretatur vanus, & abique cerebro. 2. tom. 753. Raca, quid significat? 7. tom. 27
 Rabdomancia, quid? 6. tom. 249
 Rachel dicitur sterilis & pulchra, significat mysterium Ecclesiæ. 1. t. 610. Sepulcrum ejus ubi posuit. 16. 609. & 2. tom. 268. Rachel typus Ecclesiæ. 6. tom. 142. Rachel quomodo filius Juda, quasi suos plures? 7. tom. 15

Rahab typus Ecclesiæ. 1. tom. 257.
 Restituitur ab eis suspensus significatio. 16. 414. Rahab typus Ecclesiæ. 2. tom. 275
 Rama & Geba quid sonant. 6. tom. 63. Civitates sibi vicinæ. 16.
 Ramesse quid significat. 1. t. 470. Ramesse urbis descriptio. 16. Inde primas egressus populi Israel. 16.
 Ramorum sterilitatem, quo sensu radix fecunda compensat. 1. t. 977.
 Ramoth fugivorum civitas. 6. tom. 424.
 Raphael Angelus quando a Deo miratur. 5. tom. 676
 de Rapinis quidquid offertur, quasi mercedem scoti reputat Deus. 4. tom. 736. Rapina omnis mixta est violentiæ. 5. tom. 208. Sancta violentiæ & Rapina, quæ? 16.
 Raritate præia majora sunt, quæ facilitate decreverunt. 1. tom. 993.
 Raritate quod dulcescit, assidue in amantudinem vertitur. 6. tom. 152.
 quidquid est Carius, ardentius appetitur. 1. tom. 1082
 quod Rarum est, difficile est. 2. t. 729. Ardentius appetitur, quidquid est rarius. 16. 397. Quod Rarum, pretiosum est. 4. tom. 172. 212.
 Rasta capita superstitio habet Gentilis. 5. tom. 544
 Rasta, viz mensura apud Germanos. 6. tom. 215
 Rasura barbæ capitique, luctus indicium apud Antiquos. 4. tom. 185. & 186.
 Ratio naturalis, quam etiam peccatoribus Deus auctor inseruit, deducit ad sapientiam requirendam, stultitiamque calcandam. 3. tom. 397.
 Quæ nobis videntur non habere Rationem, justitiam plena sunt & rationis. 4. tom. 910. Rationem quidam reponunt in arce cerebri. 5. t. 10. Ratio unicuique reddenda. 7. tom. 357
 Rationabilium omnium an una natura sit. 6. tom. 749
 Rationale Sacerdotis magni 1. t. 365.
 Rebecca invenitur ad pureum. 1. t. 410. In ejus utero Esau & Jacob bella gesserunt. 16. 942. Nulla femininarum præter Rebecam Deum per se ipsam consultit. 16. 910.
 Rebecca ob eximiam castitatem, typus fuit Ecclesiæ, & alma scribitur. 2. tom. 282. Rebecca interpretatur patientia. 7. tom. 664
 Rebla nunc vocatur Antiochia Syriæ. 5. tom. 590. Nobilissima est. 16. Irrigatur aquis fontis Daphnitis. 16.
 Reblata regio. 6. tom. 311
 Recapitulare, quid? 7. tom. 556
 Recedere peccatoris a Deo, non loci est, sed voluntatis. 4. tom. 311
 Recem, rex ejusdem urbis, quæ & Peira dicitur, dictus est etiam rex Median. 3. tom. 262
 Recem, allat in ribi Benjamin. 3. t. 262
 filii Rechab principes Monochorum. 1. tom. 223. Primi captivitatem sustinuerunt. 16. 414.
 Reconciliationis præceptum difficile est. 2. tom. 753. Reconciliationis

dura necessitas. 7. tom. 27
 Reconciliationis Dei utilitas. 6. tom. 112. 413
 Recta suscipere, prava non accipere consuevit. 1. tom. 288
 Regio morbo agriionibus, folio ministerio servamus. 1. tom. 579.
 Puresfactus morbo Regio, super vivit cadaveri suo. 16. 396
 Regiones permulæ. 1. t. 10. 272. 695. & 16. Regiones permulæ a quibus valantur. 16. 344. Regiones variz notantur. 4. tom. 1018. 1019
 Multæ Regiones nunc Arabia nuncupantur. 16. 217. Omnis Regio circa Lyddam, Joppen, &c. apta pascendis gregibus. 13. 780. Regio mortis, regio peccatorum. 16. 1079
 Regiones variz notantur. 5. tom. 409. & 163. 444
 Regna quomodo sibi succedunt. 6. tom. 701
 Regnari apud Hebræos perfundeantur unguento. 4. tom. 532
 Regnorum everisionis causa exponitur. 4. tom. 212. Regna Angelicis potestibus commissa. 5. t. 639
 Regnum decem Tribuum quidam dixerunt. 6. t. 7. Regnum decem Tribuum quæ res, Judea, tempus, finium. 16. Regna quatuor subvertere Judam. 16. 171. Regna quomodo sibi succedunt. 6. t. 7. Regni Græcorum principes quæ. 3. 355
 Regnum Dei appellatur volumina Legis, & Prophetarum. 3. tom. 432
 Regnum Christi. 7. t. 255. Grandis iudicia est, & parve conscientia. 16. Regnum Dei populare. 8. t. 33
 Regnum Dei intra quos fit. 16. 359. A Regno Dei secundas nuptias respiciunt quidam. 16. 302
 Reguli aerenia quæque sectantur. 1. tom. 419. Reguli aspectum nullus avis potest transire. 4. tom. 102
 Reum condicio, quæ? 1. t. 341.
 Differentia regis & Episcopi. 16. 414.
 Omondum pro Regibus & Imperatoribus. 16. 618. Licet lacrymæ plebi, regi honeste non licet. 16. 342. Quo regalis frequentatur ambitio? 16. 502. Virtutes quibus illudere debent degentes in aula Regum. 16. 501. 501. Reges patientes & pii Deum habuerunt pugnantem pro eis, & superantem. 16. 945. Regum officium exhibetur. 4. tom. 987. Regum ac principum scelere delentur populi. 16. 944. Regis larva, quid sit? 5. tom. 668. Reges a maioribus suis nomina fortentur, & retinent. 16. 341
 Successio Regum Iudeorum. 16. 39
 Reges Christiani persecutores Ecclesiæ, peiores Jeroboam. 6. t. 221. Imperia regum, dura dicantur. 16. 82
 Regum veterum ornamenta. 7. t. 231. Plures viri sancti a Deo Reges facti. 13. d. 21. Duo nomina Regum virio scriptorum confusa. 16. 15
 Religionis Christiani progressus. 1. tom. 679. Orbatus magnitudinis, religionis occasio est. 16. 498. Religionis paucorum culpa non præjudicat. 2. tom. 396. Noltra religio erudit sapientie sectatore. 16. 333.
 Religio unde dicta. 6. tom. 350.
 Re-

Religionem in divitiis arbitrari,
error. *ib.* 911
Religio Gentilium omnia bestiarum
genera adorat. 7. tom. 86
Religionum cultus stabiluit. 1. tom.
269. Quomodo venerantur SS. Re-
liquiae. *ib.* 725. Hunc cultum a-
struit Hieronymus. *ib.* Reliquia-
rum cultus stabiluit. 1. tom. 392
Translatio sanctarum Reliquiarum
sub Constantio Imperatore facta.
ib.
Remedidicere, & talione mordere;
nihil causae prodest. 1. tom. 552
Remissionis praedictio super quos ?
7. tom. 345
Remissionis annus Iudaeorum. 5. 445
Remothob pelliculum monachorum
genus. 1. tom. 118
Remorum urbs praepotens. 1. tom.
913
Remum, domus idoli Damasceni.
3. tom. 263
quando. Renascitur in Christum vir-
ginem. 2. tom. 266
Renati in Christo, omnes in eo u-
num sumus. 1. tom. 452
Renovatio perfecta in quo posita.
7. tom. 635
Renum luctus. 4. tom. 280. Renum
appellatione omnia opera, quae ad
communionem pertinent, mon-
stratur. 6. tom. 259
Renuntiare seculo, voluntatis fit,
non necessitatis. 1. tom. 943
Renuntio in mylenis ei facta, qui
in oriente est. 6. tom. 322
Repellere nos quando videatur Deus.
6. tom. 732
Repere iuste, licet unicuique, quod
iuste dedit. 4. tom. 690. Repere
eadem, oriori est. 7. tom. 118
Repetendum lex cur constituta. 1.
tom. 36
Reprehendere. 1. tom. 750. Diffici-
lius est confirmare finem, quam alie-
nus reprehendere. *ib.* 750. Abiit,
ut quod Reprehendimus in aliis,
faciamus. 2. tom. 552. Non est
in vitio, qui in eisdem homi-
nibus, & laudans praedicat, & vi-
uperat ad reprehendit. *ib.* 556. Ut
a nemine reprehendatur, nullus est
tanta sciundix, & prudentiae. 7.
tom. 720
Vera inter amicos reprehensio. 1. t.
633. Nemo sine reprehensione ve-
latur in hoc mundo. *ib.* 424
Reprobi habent aliquando Deum in
seipso habitantem. 3. tom. 423. Re-
probi in mundo diu vivere, vitam
perant aeternam. 6. tom. 3
Reproposita vox in singulari & plu-
rali numero posita, quibus con-
venit. 7. tom. 446
Repudi libellus cur concessus. 7.
tom. 146
non requirendum totum ab omnibus,
quare? 2. tom. 784
Res quam nulla eloquentia explicare
possit. 1. tom. 1080. Usus rerum
prodest, non habere. 79. 495. Re-
rum usus efficit bona, vel mala.
4. tom. 646. Eadem Res pro loco-
rum qualitate, genus est, & species
ib. 728. Ex nominum interpreta-
tione, saepe Res ostenduntur. *ib.*

1009. Rebus novis nova finguntur
nomina. 5. tom. 154. Quid sit in
aspectu Rei novae & mutatae. *ib.*
60. Rerum secularium damnum
non indecoris, & incongruis viro
planctibus dolendum. 6. tom. 967
Refep, demon. 6. tom. 641
Refina Galaad ponitur in Scripturis,
pro penitentia. 4. tom. 904. Refina
lenis corporibus apta, & pro medi-
cina scribitur. 5. tom. 315
si Respondere culpa est, multo ma-
ior est provocasse. 1. tom. 759
Respondere accusantibus quando-
que compellimur. 2. tom. 538. In
respondendo sic moderetur omnia,
ut & objecta diluamus, & ab inju-
ria temperemus. 7. tom. 176
Respondentis, quae prima virtus? 7.
tom. 719
Responsio non omnis rationis, sed
interdum contentio. 6. tom. 980
Resistit omnia. 5. tom. 855
Refurgemus in proprio sexu. 1. tom.
719. In caelesti Jerusalem viva sunt
corpora resurgunt. *ib.* 333. Refur-
gemus in proprio sexu. 2. tom.
206. Quare resuscitatus a mortuis,
cibus acceperunt? *ib.* 444. Aliud
est perdere gloriam resurgendi, ali-
ud perire perpetuo. *ib.* 715
Resurrectio spes est salutis nostrae.
1. tom. 368. Resurrectio mortuorum
incorruptibilis, & iugiter perma-
nens erit. *ib.* 628. Christi passione
firmata est. *ib.* Ecclesiam traditio-
nem de aetate corporis & men-
sura in Resurrectione. *ib.* 719. Verbo
tenus Resurrectionem carnis fa-
tebantur Haeretici. *ib.* 528. Resur-
rectionis vocabulum, quid signifi-
cet? 2. tom. 442. Paucis verbis mys-
terium Resurrectionis demonstrat-
ur. *ib.* Veritas Resurrectionis in
quo fit? *ib.* 439. 443. Testimonia
quae probant veram Resurrectio-
nem. *ib.* 441. In Resurrectione ead-
em erit corporum substantia, &
auctor gloriae. *ib.* 295. Comestio
post resurrectionem iubetur, ne
resuscitatus phantasma putetur. *ib.*
352. Vera Resurrectionis confes-
sio. *ib.* 426. *Cp.* 599. Iudaeorum quo-
rundam opinio de Resurrectione.
ib. 579. Haeretici negantes Resurre-
ctionem carnis. *ib.* 431. Resurre-
ctio omnium hominum declaratur.
4. tom. 326. Resurrectio carnis ha-
uitur. *ib.* 818. Vera corporum Re-
surrectio. *ib.* 765. Iustus & pecca-
tor in Resurrectione ad praemia, &
supplicia pertrahuntur. *ib.* 792
De Resurrectione generali non du-
bitat Hieronymus. 5. tom. 435. Ar-
gumentum ejus ad eam probandum
validum, & manifestum. *ib.* Re-
surrectio creditur Iuliano & Chris-
tiano. *ib.* 432. Haeretici negans Re-
surrectionem corporum. *ib.* 462. Re-
surrectionem carnis quidam negant,
& resutant. 7. tom. 64. Statuitur.
179. 180
Reverbitio digna Deo, quae? 1. tom.
124
Reito non ambulandum. 5. tom. 840
Revelare. Aliud est naturae equalita-
tem nosse quod novimus, aliud Re-

velantis dignatione. 7. tom. 74
Rhaden urbs potentissima. 5. tom. 312
B. Rheini Augustodunensis Episcopi
Commentarii laudati. 1. tom. 14
Rheda Italiae. 4. tom. 823
Rhempan. 6. tom. 310
Rhenus bicornis. 4. tom. 829
Rhetorici campus eloquii. 2. tom. 206
Rhetorum ars, quae sit? 1. tom. 222
Praxeia. *ib.* 336. 977. Rhetorum
mos in loquendo. 6. tom. 118
Rhincocura urbs Aegypti. 2. tom. 99
Rhincocura, vox adiecta a LXX.
Interpretibus ob notitiam loci. 3.
tom. 263. 298. Rhincocura, op-
pidum. 4. tom. 368
Rhoda, oppidum a colonis Rhodio-
rum edificatum. 7. tom. 435
Rhodanus amnis unde nomen habet.
7. tom. 245
Rhodi Hebraice Rodaim, vel Do-
darim dicuntur. 3. tom. 15
Rhodogae filia Darii nutricem occi-
dit. 2. tom. 311
Rhodon. 2. tom. 877
Rhodus gloriae aavali praetio. 5.
tom. 312. Receptaculum est omnium
mercatorum, quare? *ib.* Rhodus
Cycladem maxima, & in Jonio
mari urbs quondam potentissima. *ib.*
Rhofensis Ecclesiae lectione falsi E-
vangelii in haerem diverterat. 2.
tom. 883
Ridere & rideri, secularibus derelin-
que. 1. tom. 582
Rifus longus, perpetui compensandus
est fletu. 1. tom. 706. Mili in ce-
ssu, in habitu, & in sermone ri-
sum spectantibus praebet. *ib.* 413
Rifus dissolvit ridendum, ira corrip-
it & emendat. 3. tom. 417
Rifus li tenuiter fuit, non est alvei
culpa, sed fontis. 1. tom. 44
Rixae, quid? 7. tom. 597
Robos juvenis non aetate, sed fi-
pientia. 4. tom. 51
Rogandus ille solum, cuius verum,
aeternumque praedium est. 4. tom.
201. Frustra quis Rogat pro iis qui
non merentur accipere. *ib.* 523
qui Rogantem continent, forsitan ad-
dit objugantem. 1. tom. 29
Rogatus pater Paulus Agamenonis for-
tem sanguinem trahere. 1. tom. 691
Roma vocatur regum civitas. 1. tom.
914. Duos fratres simul habere re-
ges non possit, & pericidit dedi-
catur. *ib.* 241. Ambitio urbis Ro-
mae. *ib.* 208. Pomps & deliciae.
ib. 128. In gremio suo non pro
gloria, sed pro salute pugnat. *ib.*
913. Aureo & cuncta suppellectile vi-
tam redimit. *ib.* Urbis Romae va-
stata. *ib.* 445. A Breno capta.
ib. 914. Capta a Barbaris. *ib.* 959. Je-
rosolyma facta. *ib.* 956. Tempori-
bus Hieronymi possidet, quod mun-
dus ante necesse. *ib.* 935. Tunc in
ea multi nobiles & sapientes. *ib.*
Huc ad Martyrum tumulos currit.
ib. 678. Roma turissimum commu-
nionis Christianae portus. *ib.* 954. A-
postrophe ad Romanos. 2. tom. 383
Quid significat Roma. *ib.* Majores
ejus facilius suscepunt continentiam
Pythagorae, quam luxuriam
Epicuri. *ib.* Appellatur Babylon.
241.

841. Roma urbs, dicta civitas regum. 4. tom. 229. A Barbaris devastata. 1b. 115. In obsequio ejus totus orbis interit. 1b. 1007. Roma in singulis domibus Tutela simulacrum veneratur cereis ac lucernis. 1b. 672
 Romanus populus noluit suscipere fecerant victoriam. 1. tom. 307
 Latine historice micant virtutibus ducum Romanorum. 1b. 335. Bella civilia, & externa apud Romanos. 1b. 345. Sanguis Romanus per viginti, & eo amplius annos efflavit. 1b. 344. Romani exercitus timor & pavor. 1b. 346. Romani exercitus virtus populum superatur. 1b. 345. Multa Romanorum militia in variis locis occisa. 1b. 980
 Nulla est regio, quæ non exules Romanos habeat. 1b. 961. Aurea redempta nobilitas Romana. 1b. 980
 Romanorum confectio in corpore Christi suscipiendi. 1b. 227. Remo decore Romano imperium laborat. 1b. 912. Quomodo tantam abolevit ignominiam. 1b. Dux provincie Hannibalis & Pyrrhi, imperii Romani vestigia sunt. 1b. 914. Lex vetus Romanorum adversus Christianos. 1b. 875. Romani non adoraverunt Deum, qui præbatur illis victoriam. 4. tom. 37. Venatoribus comparantur. 1b. 954. Turbæ Romanorum fugientium Barbaros. 5. tom. 239
 Romani de Aenea Asiano generati. 7. tom. 427. Sunt sentina omnium superfluitum. 1b. 447. Romanorum fides & devotio. 1b. 427. Facillitas & superbia arguuntur ab Apollonio. 1b. Lege Romanæ XXV. annos postulant ad ætatem perfectam. 1b. 447. Lex Romana, ut qui crucifigunt, prius flagellis verberentur. 1b. 230
 Romanum regnum fortissimum. 4. 1b. 231. In Romano imperio unum facta sunt omnia regna. 1b. 209. In uno Romanorum imperio omnia cognoscimus regna. 5. tom. 666
 Nulli bellæ comparatur, cur? 1b. Fortitudo & imbecillitas ejus. 1b. 624
 Romuli Casa & ludorum Lupercalia. 2. tom. 105. Romuli ætas. 1b. 22
 Romulus fuit nominis conditor urbem. 6. tom. 223. Ibi Tarquinius Superbus sepelitur a Romulo, regnavit. 1b. 735. A Bruto fuit expulsum. 1b. Ab eo tempore usque ad Julium Cæsarem rempublicam exierunt Consules per annos. 1b. 564. Romanorum bella civilia. 1b. 477. Romani Imperatores in Judæos clementes, vel terribiles. 1b. 812. Romanorum crudelitatis in Judæos. 1b. 885
 Ros Domini vivificans. 4. tom. 356
 Ros Domini pro miserandis. 1b.
 Rosa possidet veredundæ sacramentum. 1. tom. 933
 Rotunditas omnium figuram pulcherrimam. 5. tom. 12. Rotunditatis figura quæ? 7. tom. 603
 Rubigo paulatim ær & ferrum confumit. 1. tom. 603. Rubigo quid pro-

prie sit. 6. tom. 63
 Rubor & confusio, occasio salutis. 4. tom. 399. Rubor vultus pudoris indicium. 5. tom. 73
 Rustina Paulæ filia immaturo funere obiit. 1. tom. 693. Rogat matrem suam, ne eam deferat. 1b. 1694
 Rustini Consulis mors stupenda. 1. tom. 344
 Rustinus alter Romanus Presbyter. 1. tom. 447. *Op. 1699.*
 Rustinus alter mittitur in Occidentem pro causa Claudii. 2. tom. 554
 Rustinus Jerosolymam venit. 1. t. 14. Individuum cum Hieronymo carnis fuit copulatus. 1b. Non uni urbi, sed orbi blasphemias Origene, quantum in se fuit, insulit. 1b. 1043. Rustinum jam mortuum carpit Hieronymus. 1b. 944. Evagrii Pontici libros Rustinus interpretatus est. 1b. 1029. Rustinus ubi edocuit & baptizatus. 2. tom. 576
 Quilibet initiatus est discipulus. 1b. 569. Oppidulum Rustini. 1b. 549. Magistri ejus. 1b. 640. Numquam fuit auditor Theophili, ut gloriatur. 1b. 547. Bilinguis erat. 1b. 415. 537. Græcas literas didicit sine magistro. 1b. 486. Vocatur a suis martyr. 1b. 547. 555. In carcere fuit. 1b. 507. Mendax Rustinus non sustinuit pro fide exilia nec carceres. 1b. 489. Veritas auro impugnata a Rustino. 1b. 569. In Epistola ad Anastasium lubricus exstitit. 1b. 549. Cauterium hæreseos Rustino inurrit Anastasius. 1b. Apologia ejus ad Anastasium. 1b. 491. Contemnebat dicta Anastasii. 1b. 550. Invectiva Rustini in Epiphanium. 1b. 414. 552. Notatur ab Epiphanio. 1b. Comenta a Rustino proferuntur. 1b. Hæreticus habetur ab Epiphanio. 1b. Cur laudat Hieronymus. 1b. 542. Committatus fuerat Hieronymo mortem. 1b. 433. 535. 567. Libellum supponit Hieronymo. 1b. 330. Prohibebat Epistolæ reddi Hieronymo. 1b. 545
 Somnium nobilis viri de Rustino Romam ingrediente. 1b. 554. Discipuli Rustini, Calystrum vocantur. 1b. 557. Rustinus notatur. 4. tom. 1040. Arguit Hieronymus Rustinum & Origenem. 1b. 337. 361. Rustinum vocat Scorpionem. 1b. 415. Et Grunium. 1b. 993. Ejusdem temeritatem, calumnias & mendacia castigat. 1b. Quanta in eo impudentia. 1b. Locus sepulture Rustini notatur. 1b. 1097. Inflatur conatus quid doctrinam Rustini stertuit. 1b. 694. Ejus discipuli notati. 1b. 1047. Rustini discipuli notati. 5. tom. 401. Rustinum vocat Hieronymus Hydram, & scorpionem, &c. 6. tom. 52. 167. 564-625. Hunc Hieronymus laborasse notat. 1b. Sardanapalum appellat. 1b. 572
 Ruina animæ prius sanctæ. 5. tom. 320. Ruinæ altorum, exempla iustorum sunt. 1b. 301
 Rumor falsus cito opprimitur. 1. tom. 200.
 Rustici iurjurandum. 1. tom. 899. Sollicitudo uxoris ejus pro salute il-

lius. 1b.
 Rusticitas sancta solum sibi prodest. 1. tom. 272. Quantum edificat ex vice merito Ecclesiam Christi, tantum nocet, si deitribus non reficitur. 1b. Pia rusticitas libenter eligatur, quam doctæ blasphemia. 1b. 732. Quantum inter se diftant iusta rusticitas, & doctæ iustitia. 1b. 273
 Crassam rusticitatem habent nonnulli pro sanctitate. 1b. 133
 Rusticus & simplex non ideo fœdum putet, si nihil noverit. 1. tom. 264. Rusticorum simplicitatem, & beatitudinem edisserens Paganus, unde isthuc furans videtur. 6. tom. 200
 Ruth Moabitibus, quod Isaac explevit vacinationem? 1. tom. 581. Unde remuneratur. 1b. 133

S

S Litera triplex apud Hebræos, quomodo legatur. 3. tom. 1266. S. literam Latini & Græci unum habent, Hebræi tres. 7. tom. 734
 Sabas alias per Sin, alias per Samas, scribitur. 3. tom. 319. Thuris iuxta. 1b.
 Sabæ Monachi largitas. 2. tom. 27. Remuneratur. 1b.
 Sabæi. 3. tom. 319. Sabæum thus. 6. tom. 46. Sabæos quidam, Arabes faciunt. 6. tom. 46
 Sabaita gens reus Indiam, de qua fuit regina Saba. 6. tom. 46. Rex Sabaitæ thus venire perhibetur.
 Sabajum Dalmatis Pannonibusque genus potiosis est, quod alias *Yeni*. 3. tom. 292
 Sabacha, s. quo Sabatheni, qui nunc Astabari vocantur. 3. tom. 319
 Sabathum *ᾠρα* apud Lucam quid? 1. tom. 262. Sabathum in principio dissoluitur. 1b. 3. tom. 307. Sabathum custodire, quid? 4. tom. 657. Observatio ejus in quo posita. 1b. 699. 900. 781. Juxta litteram impleri non potest. 1b. 699
 Omni tempore celebrandum a fidelibus. 1b. 900. Premium eorum qui sanctificant illud. 1b. 564. Preceptum Sabbati inflaturum per Jerusalem. 1b. Sabathum & Circumcisionem in signum data sunt. 5. tom. 228. Sabbati sanctificatio in quo posita. 6. tom. 283. Sabbata sancta, & non sancta, quid? 1b. 313
 Sabbatismus populo Deo reservatus. 4. tom. 826
 Sabazaris Episcopus, Paulum habuit successorem. 2. tom. 609
 Sabæe vocis multiplex interpretatio. 3. tom. 337
 Sabelli dogma de sancta Trinitate. 1. tom. 189. Sabelli hæresis. 1. tom. 590. Sabelli dogma. 7. tom. 609
 614.
 Sabin, vel Saba, nomen esse montis vel Armeniæ, vel Mesopotamiæ, Porphyrius tradit. 5. tom. 721 & 722.
 Sabinarum raptum a Romulo, tribus Benit.

Beniamitica præcucurrit. 1. t. 703
 Sabinarium rapus. 2. tom. 32
 Sabinarius novus Antichristi Aposto-
 lus. 1. tom. 106. *Ch. 149.*
 Sacca tunica, habinus prophetalis,
 populi delicta plangens. 1. t. 211
 Sacus, orationis signum atque jeju-
 nii est. 1. tom. 194. Sacus & je-
 junium penitentiarum arma. 6. tom.
 417. Sacus habitus lugubris. *ibid.*
 421
 Sacerdos Magnus cur prohibetur ac-
 cedere ad parentes mortuos? 1. t.
 183. Non obediens Sacerdotibus
 quomodo puniuntur. *ibid.* 34. Sacer-
 dotes quare prohibentur bibere
 vinum & liceram. *ibid.* 422. Filiz
 Sacerdotum, si vidue essent, vefce-
 dantur de cibis Sacerdotibus; ab
 illis vero liebant alienæ, si acci-
 perent alium virum. *ibid.* 905
 Propter vitam Sacerdotum, sanctua-
 rium delictum est. *ibid.* 1093. Sacer-
 dotis Christi oris, mens, manus
 que concordant. *ibid.* 262. Sacer-
 dotes omnes Christianos diligere
 debent loco filiorum. *ib.* 498. Qui
 canones in Sacerdotibus eligendis
 debeant observari. *ib.* 435. Sacer-
 dos momentanea ignorat humilita-
 tem. *ib.* 16. Scientia Scriptura-
 rum necessaria est Episcopis & Sacer-
 dotibus. *ibid.* 272. 422. Pudicitia
 quare requiritur in Sacerdotibus.
ib. 265. Ignominia Sacerdotum est,
 propriis studere divitiis. *ibid.* 261
 424. Sacerdotum ora quid quoti-
 die concelebrant. 2. tom. 771. Sacer-
 dotes semper orandum est. *ibid.*
 291. Ecclesia non est, quæ non ha-
 bet Sacerdotes. *ib.* 194. Sacerdo-
 tis officium in reconciliatione pec-
 catorum. *ib.* 175. Pudicitia quare
 requiritur in Sacerdotibus. *ibid.*
 291. Sacerdos nemini debet adul-
 teri, sed audent corripere peccan-
 tes. *ibid.* 722. Præmogeniti officio
 Sacerdotum sancti sunt apud Hebræ-
 os, antequam Aaron in Sacerdotium
 eligeretur. 2. tom. 348. Sacerdotes
 feminis gradus in Ecclesia. 4. t.
 921. Sacerdotum est, non solum
 docere, sed & docere legem. *ibid.*
 283. Profectus populi, episcopi
 Sacerdotum. *ib.* 335. Eorum officium
 est abstinere inter Prophetas &
 Pseudoprophetas. *ibid.* 1049. Sacer-
 dotum virtutes quæ? 5. t. 552
 Commemuntur Sacerdotes. *ibid.*
 568. Attente legant que dicuntur.
ibid. 549. 550. *Ch. 149.* Altari ser-
 vientibus castitas commendatur.
ibid. 549. Munda conscientia &
 mundus vestitus decet Sacerdo-
 tes iugiter in Sancta sanctorum,
 &c. *ibid.* 547. Nec raris capibus,
 nec coma, nimis accedant. *ibid.*
 Non tantum gaudendum est Sacer-
 dotibus ad oblationem numerum
 quantum timendum ad honoris
 commendationem, si eo abutuntur in-
 ordine. *ibid.* 555. 556. Grandis
 eorum dignitas, sed grandis ruina
 si peccant. *ib.* Victimæ populi,
 refrigeria eorum. *ibid.* 585. Quo-
 modo debent in bonis Ecclesiæ. *ib.*
 586. *Ch. 149.* Congregatio diviti-
 & Hier. Index Gen.

rum in ipsis damnatur. *ib.* Sacer-
 dotum officium est de Legere respon-
 dere. 6. t. 60. Qui eam ignorat, non
 est Sacerdos. *ib.* Sanguinem Domini
 populi dividunt. *ib.* 718. Quo-
 modo agunt impie in legem Chri-
 sti. *ib.* Permittitur ut vivant de
 altari. *ibid.* 472. Quomodo dicuntur
 comedere peccata populi. *ib.*
 37. 38. Non inveniuntur fidei-
 Ecclesiam, & populos seduxit,
 præter Sacerdotes & Prophetas. *ib.*
 97. Sicut latrones viciatoribus, sic Sacer-
 dotes implicat populi indidit
 lunt. *ib.* 65. Populi trahunt adver-
 sarius virio Sacerdotum. *ibid.* 873
 Puritas & castitas Sacerdotum. 7. t.
 702. Avaritia. *ib.* 162. Vide Episco-
 pus. Presbyter.
 Sacerdotalis & Leviticus chorus. 1. t.
 220. De Sacerdotibus veteribus
 librum edidit Hieronymus. 4. t.
 548. Sacerdotalis ætas apud He-
 bræos. 5. tom. 2. *Ch. 149.* Sacerdo-
 tale & Pontificale salsuginem non
 alluendum iis, qui tempore per-
 secutionis idola sunt secuti. *ibid.*
 545. Sacerdotalis gradus Ariane
 perfectionis ardore superatus. *ib.*
 606. Sacerdotalia opera, quæ? 6. t.
 721
 Sacerdotum Ægyptii abstinentia, au-
 steritas, & continentia. 2. t. 344.
 345. Sacerdotes Serapidis & Ildis
 debant capita sua. 4. t. 447. Sacer-
 dotes idolorum, vocantur Prophe-
 tæ. 6. t. 907. Ægyptii Sacerdotes,
 Ismaelita, &c. non habebant præpu-
 tium. 7. t. 477
 Sacerdotes & Scribæ necem Domini
 cum Herode meditantur. 7. t. 16
 Sacerdotum oratur Monachi propo-
 sito. 1. t. 260. Ætas triginta annorum,
 apta Sacerdotio. *ibid.* 518
 Minus est tenere Sacerdotium, quam
 mereri. *ib.* 235. Electionis in Sa-
 cerdotium causæ varie. 2. t. 291
 Quanta habent vitia. *ibid.* Quare
 mariti electi in Sacerdotium. *ibid.*
 Translatio Sacerdotio, necesse est ut
 & Legis translatio sit. 4. tom. 825
 Sacerdotii sanctitas, quæ? 7. tom.
 698. Multi in Sacerdotium subrogati,
 non Dei iudicio, sed favore vulgi.
ib. 211
 Sacramenta quæ veneratione suscipien-
 da nobis sunt? 1. tom. 799. Nostre
 Ecclesiæ Christianæ non est
 in victimis irrationabilibus immo-
 landis, sed in oblatione panis &
 vini, id est, Corporis & Sanguinis
 Domini Jesu Christi. 3. t. 319
 Sacramentum militare. 1. t. 33
 Sacrificium sine sale non suscipitur.
 1. t. 932. Sacrificia Deus non querit,
 sed offerentium animam. 4. t.
 784. Sacrificia, cur Deus populo
 suo cohereret. *ib.* 895. Credentes
 non 79. conspiciunt offerre sacrificia.
ib. Quid conventus qui de rapi-
 nis offerunt sacrificia. *ib.* 388. Sa-
 crificis, quibus delectatur Dominus.
 5. t. 535. Non Sacrificiorum magni-
 tudinem, sed offerentium merita
 causæque Deus dijudicat. 6. t. 303
 Sacrificium delet scelera præterita,
 non præsentia. *ib.* 52

Sadda nomen explicatur. 1. t. 1. t.
 Sadducaeorum dogma. 2. t. 197
 Sadducaeorum hæreses. 7. tom. 365
 Sadducei *ibid.* interpretantur. *ib.*
 177. Putant animam interire cum
 corporibus. *ib.* Refelluntur. *ibid.*
 Opiniones eorumdem. *ib.* Hi qui-
 que tantum libros Moyses recipiebant,
 Prophetarum vaticinia respuentes.
ib.
 Sacerdularum & potentum confortia de-
 vita. 1. t. 325
 In Sacerduli nullâ securitas. 1. t. 32
 Tranquillitas ejus, tempestas est.
ib. Hostium pæna fuit omnia in
 hoc sæculo. *ib.* 39. Hæreditatem
 expectans sæculi, cohæres Christi
 non erit. *ibid.* 31. 36. Omne bonum
 præsentis sæculi confusio est,
 futuri perpetua torquendo. 3. tom.
 477. Saceruli felicitatis brevitates. 4.
 t. 473. Qui in rebus confidit Saceru-
 li, obliviscitur Dei. *ib.* 936. Saceru-
 lum mare dicitur. *ib.* 316. Saceru-
 lum Antreum Sacerum. *ibid.* 159
 416. Nihil in hoc Sæculo perpetuum
 est. 5. tom. 521. In Saceruli rebus
 non legendum. 6. tom. 454
 Res Saceruli, & omnia corpora per
 momenta sunt. *ib.* 313. Nihil fugi-
 acius Sacerulo, rebusque sæculi.
ib. Sacerulum pro his que in mun-
 do sunt accipitur. 7. t. 593. Quo
 sensu dicitur in malum. *ibid.* 377
 Disputationes & libri editi de præ-
 teritis & futuris sæculis. *ib.* 380
 Differim inter Sacerulum, & Saceru-
 lum sæculi. *ib.* Varia hujusmodi
 proponuntur solvenda. *ib.* Deni-
 gatio secularia, quæ? *ib.* 724. Saceru-
 li futuri dies, menses, anni
 quales? *ib.* 145
 Saceruli tempus ostenditur. 5.
 tom. 324
 Sagitta Domini Pauli. 1. tom. 388
 Sagitta per diem volitans, quid? 2.
 t. 776. Sagittæ Dei plurimæ, quo-
 rum una tantum vocatur electa. 2.
 t. 662
 Sagittarum usum Persidis & Assyrio-
 rum omnis regio habet. 4. t. 113
 Sagittandi peritia Assyriorum, & Be-
 byloniorum, Medorum, atque Per-
 sarum. 4. t. 877
 Sagittum Græci ex insula Zacyntho
 conducerant. 7. t. 427
 Sal si infansatur, non solum perdit
 nominis dignitatem, sed ne in iterum
 quinquies utile fit. 1. t. 932. Salis
 utilitas. 2. t. 176. Sal caritate Chris-
 tus. 5. t. 147. Sale contritus cor-
 pora regens hætorum, cur confue-
 verint. *ib.* Nullum est sacrificium
 quod Sale careat. *ib.* 534. Urbs
 post ruinam Sale contrersa quid
 monstret? *ib.* 595
 Salamina, quid conclamaret? 2. t. 37
 Salamina Cyprî, nunc Constantia
 dicta. 7. t. 746
 Salem cuius rex fuit Melchisedech.
 1. t. 445. Salem, & Sichem dicitur,
 & Jerusalem. 3. t. 358. 159
 Salsicum semen, quid agat. 4. t. 267. Semen
 Salsici in cibo sumptum facit
 steriles. *ib.* 525. Salsici naturalæ ex
 medicorum sententia. 6. t. 932
 Salsilla antea dicta Bale, five Segor.
 3. tom.

3. tom. 426
 Salustii Historiz. 1. tom. 430. Salustii
 inimicus Ciceronis. 2. tom.
 316. Quam nuptiuxorem. 4. Com-
 mentarii in Salustium. 1b. 472. Sal-
 lustii fenebria. 7. tom. 499
 Salmana princeps Mediantarum a Ge-
 deone, sive Ierusalib. 6. 1. 100.
 Salmoen. 2. tom. 559
 Salomon interpretatur pacificus. 1. 1.
 279. Philosophus Tyri nonnulla
 proposuit, & aliquarefpondit. 1b.
 425. Salomon amabilis Dei, virtus
 est, ut homo, quare? 1b. 504. Ur-
 bes a salomone conditz. 1b. 696. Sa-
 lomonis virtus, sapientia. 2. tom.
 713. Quando extruxit Templum.
 1b. 272. Amore mulierum a Deo
 discessit. 1b. 328. Salomon tria ha-
 buit nomina. 3. tom. 383. Sapienter
 fuit, non Abraham & Moyses &
 ceteris Sanctis, sed his qui fuerunt
 ante se in Ierusalem. 1b. 394. Jux-
 ta numerum vocabulorum suorum,
 tria volumina edidit, in quibus
 parvulos docet, & viros maturæ
 ætatis, & perfectos atque consum-
 matus. 1b. 384. Salomon non ha-
 buit similem sui filium Roboram.
 404. Multa scripta Salomonis anti-
 quata, nec in memoria duceuntur.
 1b. 496. Salomon anno duodecimo
 ætatis suscepit imperium. 4. tom.
 51. Salomon egit poenitentiam. 5.
 tom. 524. Salomon in typo Chri-
 sti præfinit. 7. tom. 511. Loquus
 est de naturis bestiarum, volum-
 erum, & herborum. 1b. 500
 Salii vocantur sapientes, stulti insuli.
 5. tom. 147
 Salus cur vocetur Ierusalem. 4. 986
 Salvatoris magnitudo quando, & in
 quibus declarata. 7. tom. 362
 Salvati omnes homines possunt. 1.
 tom. 933. Quare multi non Sal-
 vantur. 4. tom. 753. Salvator op-
 probriis, qui non potuit salvari pu-
 dore. 7. tom. 141
 Salvina Gildonis filia. 1. t. 915. 498
 Salvati precantur esse si volumus,
 quid nobis faciendum. 1. tom. 584
 Melius est res familiarem minui,
 quam salutem animæ perdere. 1b. 912
 Omnium salutem desiderat Deus.
 1b. 795. Aliorum salutem, scilicet lu-
 crum animæ uix. 1b. 322. Simpliciores
 nonnunquam salutem conse-
 quuntur, quam doctiores amittunt.
 3. tom. 417. Salus propria non de-
 bemus esse contenti. 4. tom. 309
 Quamvis ille clementer, qui Salu-
 tem ostendit viam post peccatum,
 tanto miserior, qui ecc. 1b. 858. Pro
 Salute fervorem Dei reges adver-
 sus alios confurgunt. 5. tom. 367
 Salus universorum die teris repro-
 nitur. 6. tom. 61. Salutis duplex
 via. 7. tom. 72
 Salutaris provincia in Palaestina dicta
 quæ 1b. 3. tom. 337
 Salutaris Maria ab Angelo nova. 7.
 tom. 362. Salutatio Hebræorum,
 & Græcorum & Latinorum. 1b. 60
 Samaria uide, & cur dicitur Anga-
 sta 1. tom. 703. Samaria Sebaste
 dicta. 4. tom. 203. In quibus fini-
 tum sit regnum Samariæ & Sy-

riz. 1b. Samaria quando capta. 1b.
 104. Samaria dicitur major & senior,
 quare? 5. tom. 261. Samaria Me ro-
 polis decem tribuum. 6. tom. 7. &
 8. Samaria olei fertilissima. 1b. 134
 Samaria in uberissimo loco sita. 1b.
 441. Cur, & a quo Sebaste dicta.
 1b. 365. In Samaria olla S. Joannis
 condita. 1b. 1015
 Samaritana hitiens invitatur ad pœni-
 tentiam. 7. tom. 420
 Samaritani Judæis oppido infensi e-
 rant. 1. tom. 862. Samaritani & Ju-
 dæi Christianorum consuetum fugientes. 4. tom. 775. Samaritani an-
 tiquis Hebræorum Jheris ununtur.
 5. tom. 355. & 169. Samaritanus quid
 interpretetur? 7. tom. 349
 Sammat & Helzel Scribarum & Pha-
 risæorum auctores non male pro-
 quam Christus nasceretur. 4. t. 122
 Samson typus Salvatoris. 2. tom. 273
 Samson & Dalila nate fuerunt. 3.
 tom. 277. Samson typus Christi. 5.
 tom. 550. Samson & Dalila figura
 Christi & Ecclesiæ. 7. t. 457. Histo-
 ria Samson dicitur fabula. 1b. 753
 Samuel nutritur in Templo. 1. tom.
 680. Cur plangit Saul. 1b. 890
 1084. Filii Samuel abierunt post
 avaritiam, & iniquitatem. 1b. 1094
 B. Samuelis Reliquiæ translata, a
 quo? 2. tom. 391
 Sanctificatio interfectoris & armorum
 e us, & sacerdotum diversa. 4. t. 989
 Sancta Sanctorum quis ingreditur? 2.
 tom. 378. Sancta Sanctorum, exco-
 pro summo Pontifice, nullus alius
 audebat intrare. 5. tom. 76. Sancta
 Sanctorum prophano hoitium in-
 gressu contaminata. 1b. 77
 Sanctus nullus est ante Deum. 1. tom.
 1227. Sancti & Electi ante nativi-
 tatem. 1b. 128. Vita Sanctorum,
 longum est mælyrium. 1b. 723.
 Nemo Sanctorum sine certamine
 coronatus. 1b. 124. Omnes San-
 cti, Virgines in isto sæculo vitam
 in se expriment Angolorum. 1b.
 717. Viri Sancti non carere pecca-
 to. 1b. 898. 1027. Sanctis fomnis
 ipse, oratio est. 1b. 121. Homines
 Sancti quandoque saluntur. 1b. 114.
 1059. Sancti post mortem sunt cum
 Christo in celo. 1b. 335. 450. 597
 Promissa illorum complentur etiam
 in presenti. 1b. Favet in celo
 sancti viventibus, & laboranti-
 bus in terra. 1b. 185. 450. Sancti
 viri peccatores genuerunt. 1b. 336
 Filii fidelium quo sensu dicuntur
 Sancti. 1b. 535. Quomodo Sancti
 eliguntur? 2. tom. 478. Nullum
 tempus est quo non adificetur mi-
 sericordia in singulis Sanctorum.
 1b. 766. Nullus Sanctorum quidam
 in via est, cunctas potest habere
 virtutes. 1b. 714. 720. Non licet
 de sanctis visis temere æstimare.
 1b. 226. Inter Sanctos & Angelos
 multiplex & infinita diversitas. 1b.
 767. Orationes Sanctorum nobis
 profunt. 1b. 392. Sanctis fomnis
 ipse, oratio est. 1b. 792. Ante ad-
 ventum Christi Sancti omnes de-
 tinebantur in inferno: non autem
 post resurrectionem Domini, qui

cum Christo sunt. 1b. 464. Sancti o-
 minis Thronus Dei. 4. tom. 943
 Sancti non sunt habitatores terre.
 1b. 841. Indigent Dei misericordia.
 1b. 578. Implent dies superbi.
 471. Hebent penam aquæ & colu-
 mbe. 1b. 253. Rogant, ne Deus
 ipis parcas in hoc finitio. 1b. 992
 Datur potestas a Deo parvulis
 ut ostendant fides Sanctis. 1b. 977.
 Deus ostendit se prelois suum
 reiterni. 1b. 1066. Deus pœni-
 ros Sanctorum tueri amat. 1b. 1112.
 1b. 466. Eorum laudem in con-
 sumatione mundi, quæ? 1b. 714
 Sancti non cognoscunt filios
 Dei non sunt. 1b. 760. Viri Sancti
 generant filios pellicum. 1b. 749
 Mulier edificat domos, & las
 bñant in eis. 1b. 793. Sancti
 omnes amant a Deo. 5. tom. 104
 Nullus fodit cellam. 1b. 570. In
 Sanctis nihil habetur. 1b. 709
 Ad ruinam Sanctorum gaudet
 inimicus hujus sæculi. 1b. 210. 201
 Sancti a Deo congregantur. 1b. 754
 Sancti tribuantur in celo. 1b. 759
 Sancti vocationibus veniunt. 1b. 752
 Sancti non se absque Eccle-
 sie Dei. 1b. 859. Sancti delin-
 que non sunt, sed sumus trahuntur
 a quo. 842. Sanctus a Deo
 quod. 1b. 806. Sanctus amicus ho-
 minis. 1b. 854. Sanctus amicus
 nubes est. 1b. 797. Sancti viri
 dicuntur Anelli. 6. tom. 893. Venen-
 l'pides propter duritiam iudicium.
 1b. 867. Viri Sancti cruciatu-
 ria. 1b. 511. Cor viri Sancti in Dei
 tutela quiescit. 1b. 640. Vir
 Sanctus exercitii desiderat. 1b. 592. San-
 cti in iudicio absque formidine
 non erunt. 1b. Sanctus non per
 done Deum non est bonus. 7. tom. 148
 Dupliciter intelligitur. 1b. 703
 Omnis Sanctus, qui cum Deo est,
 major est illo, qui alicui con-
 sistit in prælio. 1b. 725. Sancti
 pellantur Aquile. 1b. 197. Terrarum
 in hoc sæculo, cum florent im-
 pii. 1b. 597. In quod peccatum fre-
 quenter cadunt. 1b. 493. Sanctis
 visis convenit atque lugere. 1b.
 641. Inter Sanctorum meriti ad-
 ditione non facit. 1b. 50. Quæpœni-
 e toto generi humano Deus præ-
 stitit, hæc unicuique Sanctorum tem-
 per largitus est. 1b. 474. Sanctorum
 & immaculatum quod ore est. 1b. 660
 Sancti veteris Testamenti, non
 sed alii divites fuerunt. 2. t. 123
 Divitibus suis ab bona urbeantur
 opes. 1b. Diffensatores magis Dei
 quam divites speulantur fides. 1b.
 Quam habuerit iustitiam. 1b. 777
 Orabant pro se, contra iustitiam
 sententiam. 1b. 780. Omnes retro
 Sancti eisdem fuerunt meriti,
 cuius runc Christiani. 1b. 327. San-
 cti veteris Testamenti ex fide Chri-
 sti iustificati. 7. tom. 472
 Sanguis illi vixit, & inde inardescit.
 2. tom. 794. Sanguis iustorum
 quid? 4. tom. 442. & 169. Sanguis
 est naturæ. 5. tom. 275. Sanguis
 quomodo sumitur in Scriptura.
 6. tom. 695. Sanguis hominis 700

Scissio veli Templi faciente Christo. 4. tom. 605. Scissio veli Templi mystice explicata. 6. tom. *Profat. in Olee*.
 Scissio vestimentorum ab audient blasphemum. 4. tom. 459. Scissio vestimentorum in tribulis & adversis. 6. tom. 191
 Scopas Aetolus Ptolemæi dux ab Antiocho M. superatus. 5. tom. 708.
 Scorpiæ, fordes & purgamenta metellorum. 5. tom. 266
 Scorpionæ aeternæ quæque festinant. 1. tom. 430. Scorpionum ætus. 5. tom. 30
 Scororum & Atticorum ritus. 1. tom. 415. Scororum natio auxilium propriis non habet, fed more pecudum lascivunt. 2. t. 335. Scortum pulch. 4. tom. 835
 Scribæ & Pharisæi cum Herode multum parvulorum millia trucidant. 4. tom. 112. Illufiores dicuntur, & peilentes. *ibid.* 785
 ad Scribendum ut cito quis possit, & levi ducatur infamia. 1. tom. 944.
 Scribi in celo in terra quid fit? 5. tom. 169
 quæ Scripta sunt annis fere quadringentis post Christum. 2. tom. 614
 Multa sunt genera dictionum, & scriptonum. *ibid.* 471
 Scripturæ unus & idem auctor. 1. t. 903. Scriptura sacra non potest fuisse contraria. *ibid.* 203. Verba Scripturæ divinitus sunt inspirata. *ib.* 134. 1041. Ad plenissimum fidei instrumentum Ecclesiis traditæ sunt. *ibid.* 764. Hitoria Scripturarum, dicitur fundamentum esse veritatis. *ibid.* 720. Si in Scripturis admiffa fuerint mendacia, officiosa, nulla in eis remanebit auctoritas. *ib.* 406. 774. Ordo verborum in Scripturis, mysterium est. *ib.* 508. Quid observavit Hieronymus in earum translatione. *ib.* Myfteria Scripturarum in verbis simplicibus admiranda. *ib.* 182. Difficilis Scripturarum intelligentia. *ib.* 235. 325. 640. Totum, quod legitimus in divinis libris, niter quidem, & fulget etiam in cortice, sed dulcius in medulla est. *ib.* 325
 Possessionem Scripturarum sancti soli, & Apostoli meruerunt. *ib.* 410. Nullus ingredi potest in Scripturis facris sine magistro. *ib.* 375.
 Vitiolum docendi genus, depravare sententias, & ad voluntatem suam Scripturam trahere repugnantem. *ibid.* In interpretatione earum, quæ laudandis, vel arguendis. *ibid.* 230
 Nullus iuxta propria odia, & privatas similitudines debet interpretari legem Christi. *ibid.* 435. Viri docti lignificationem verborum Scripturarum magis opinati sunt, quam expolierint. *ibid.* 134. Nobis curæ fit dicere, non quid unusquisque possit aut velit, sed quid Scripturæ præcipiant. *ib.* 128. Ama scientiam Scripturarum, & carnis vitia non ambis. *ibid.* 529. 597. Ipsi Scripturarum meditatione fordes immundelemus. *ib.* 664. 561. Studia Scripturarum, & lectio commendatur.

ibid. 262. & seq. In Scripturis peccatens plangitur, sanctus canitur, & maledicuntur desperans. *ibid.* 1083.
 Liber, quem Ezechiel devorat, omnis sensus Scripturarum est. *ibid.* Silent inter arma studia Scripturarum. *ib.* 446. Quibus auxiliis, & quæ securitate indigent? *ibid.* Procedendum ad pugnam Scripturarum mente pacifica. *ibid.* 738. 761. Per-versi homines in tenebris repellende Scripturas. *ibid.* 640. Sola Scripturarum ars est, quam sibi omnes possim vindicare. *ibid.* 275. Prodiveritate personarum, diversa de Scripturis adhibenda medicamina. *ibid.* 457. Quædam assumpta in Scripturis sanctis de libris Gentilium. *ib.* 425. De Scripturis libenter audire, respondere verecunde. *ib.* 338
 Nonnulli aduicio fuscitate inter mulierulas de sacris literis philosophantur. *ibid.* 275. Scripturæ memoriter discende sunt. *ibid.* 688. Pensum quotidianum de Scripturis. *ibid.* 686. Consuetudo Scripturæ. *ibid.* 535. Scripturæ ad plenissimum fidei instrumentum Ecclesiis traditæ sunt. 2. tom. 661. Non in legendo consistunt, sed in intelligendo. *ib.* 211. Contra adversarios Scripturis utendum, ut si humana contineant, saltem divina non negligant. *ibid.* 570. Arguunt, qui Scripturæ sensum enervant fœssulis declarationum. *ib.* 133. Si literam Scripturæ sequimur, possumus novum dogma componere. *ib.* 201. Pro varietate regionum, diversa feruntur exemplaria Scripturarum. *ibid.* 642. In quo Peripatetici consentit Scriptura. *ib.* 743. Canon Scripturarum. *ib.* 278. Libri tres Scripturæ sacre multa de natura rerum suggerunt. *ib.* 158. Consequendo Scripturæ. *ibid.* 208. 210. 211. 219. 366. 369. Norma Scripturarum. *ib.* 276 Scriptura solet & unum pluraliter, & plura singulariter nominare. *ib.* 370. Scriptura divina brevi circulo coarctata est, & quantum dilatur in sensibus, tantum in sermone contringitur. 2. tom. 496. Verus cibus & potus, qui ex Verbo Dei sumitur, scientia Scripturarum est. *ibid.* 413. Earum notitia, divitiæ Christi. *ibid.* 303. Sapientia sequenda, & scientia Scripturarum quasi in conjugium copulanda. *ib.* 463. Notitia Scripturarum non potest haberi cum mundi divitiis. *ib.* 303. Non possumus scire sensum Scripturarum, nisi cum per verba discamus. *ibid.* 394. Quum sint plurimi, qui Scripturam occultam dicuntur posse solvere, rarus est, qui veram inveniat solutionem. *ib.* 400. Omnes artes abfque doctorum non discimus. Sola Scripturarum doctrina tam vilis aut facilis multis videtur, ut non indigeat præceptore. *ib.* 411. Omnes res difficile, & magno labore discuntur, contra eos, qui putant otiosis sibi & vota facilius venire notitiam Scripturarum. *ib.* 390. Hitoria paupertas, five simplex intellectus, non est præte-

reundus; dum sensum analogicum in Scripturis sequimur. *ib.* 409. Moris est Scripturam, quamvis multos libros, in inter se non discrepant, & de eadem re scribantur, unum volumen dicere. *ib.* 395. Inveniatum modum pro Optativo ponunt. *ibid.* 366. Scripturæ omnes Spiritui sancto inspiratæ. 4. tpm. 393
 Unus liber appellatur. *ib.* Christi fundamentum sensus Scripturæ. *ibid.* 3. Majestas divinz Scripturæ admiranda. *ibid.* 728. Mylteris futurorum involut. *ibid.* 284. Auctoritas Scripturarum fecunda. *ib.* 126. Ignoratio Scripturarum, ignoratio Christi est. *ibid.* 1. Scientia Scripturarum in gentibus. *ibid.* 522
 Ad intelligentiam Scripturæ arduum dicitur Hieronymus. *ibid.* 2. Quætas, qui seminat in eloquiis Scripturarum. *ib.* 11. Doctus in scripturis sanctis propinquus est Ecclesie. *ibid.* 678. Scripturæ doctrina arguentum purum. *ibid.* 25. In expositione Scripturarum veritas querenda, non contentio. *ib.* 44
 Sensus Scripturæ per allegoriam extenuatus. Post hitorice veritatem, omnia spiritaliter accipienda in Scripturis. *ib.* 3. In Scripturis litera calenda, fructus Spiritus vivificans metendus. *ibid.* 13. Verba simplicia Scripturæ, paleæ interioris sensus, triticum. *ibid.* 157. Non sic adulandum est principibus, ut sanctam Scripturam veritas negligatur. *ibid.* 421. Nec presens, nec inajorum error sequendus est, sed auctoritas Scripturarum, & Dei docentis imperium. *ibid.* 907. Vult Scripturæ, non solum auribus doceri populum, fed & oculis. *ib.* 973
 Qui aliter docescipit, quam Spiritus Sanctus sonat, Pseudoprophete dicuntur. *ib.* 1053. Arguuntur qui vim faciunt Scripturæ. *ib.* 1022.
 Judæis & Hæreticis occasione erroris præbet Scripturæ. *ibid.* 313
 Falsus Doctor & corruptor Scripturarum quis? *ib.* 25. Mors Scripturarum, ut ad paenitentiam provocent. *ibid.* 271. Multa dicuntur in Scripturis iuxta opinionem temporis quo gesta referuntur. *ib.* 1038
 Quid observant Apostoli in recitandis testimoniis Scripturarum. *ibid.* 622. 665. Apostoli testimonia Scripturarum juxta Hebræorum fuebant. *ib.* 378. 390. Proprietates Scripturæ sanctæ laudat. *ibid.* 509
 Mors Scripturarum qualis? *ib.* 201
 Idioma Scripturæ sacre. *ibid.* 171 191. 205. Sacramenta intelligentie Scripturarum exponuntur. 5. tom. 515. In divinis libris interpretes non debent auferre, cur. *ibid.* 15
 Triplex modus intelligentie Scripturæ. *ibid.* 171. Natura humana totius Scripturæ thesaurus non potest percipere. *ibid.* 27. Mylteris Scripturæ, humanus sermo non potest explicare. *ib.* 503. Verba Scripturarum in opera verenda. *ib.* 79
 Quidamque propter Scripturarum intelligentiam abfque Dei gratia. *ibid.* 724. Abusus testimoniorum

rum Scripturæ adificat lupanar. *ib.*
 172. Propositum Scripturæ, non
 externam historiam texere absque
 fidei, sed &c. *ib.* 704. Regula in
 Scripturis observanda. *ibid.* 394
 Consecratio Scripturæ sanctæ. *ib.*
 642. Scriptura quibusdam fons, qui-
 busdam puteus. *ib.* 166. Scriptura
 a Spiritu sancto editæ. *ib.* 120
 Triplex earum intelligentia. *ib.*
 270. Quidquid in Scripturis sanc-
 tis dicitur, tuba est, & grandi voce
 aures credentium penetrans. *ib.* d.
 255. Simpliciter queritur in expo-
 sitione Scripturam. *ibid.* 309
 Quod antio in eadem inaperiendis
 litteris Scripturæ. *ibid.* 35. 441
 Consecratio scripturæ, & nostra.
ib. 390. Neas est dicere, quod Scrip-
 tura mentitur. *ib.* 147. Doctrina
 Scripturæ, murus humilissimus.
ib. 580. Eruditio Scripturarum ger-
 minat virgines. *ib.* 369. Apolloni
 in retinendis Scripturis, non ver-
 ba, sed sensum sequuntur. *ibid.*
 306. Quare Apollonius iuxta LXX.
 testimonio Scripturæ usus sit. *ib.*
 612. Nihil hic præcitur, ut testimo-
 nio de Scripturis sumptum. *ib.*
 808. Quare Apollonius Scriptura sanc-
 ta. *ib.* 574. Abusus testimonio-
 rum Scripturæ damatur. *ib.* 371
 Iectio Scripturarum, paradisus *ib.*
 935. Ex ea flumines diversi colligun-
 tur. *ib.* Quando Scripturæ profunt
 legenti. *ibid.* 454. Non profunt,
 nisi facienti. *ibid.* Qualiam Scrip-
 turas heretici probant, quasdam
 reprobandi. *ib.* 314. Coacta expoli-
 tio Scripturam. *ib.* 459. 467. Po-
 tius est literalis sensus, in modis
 spiritualis. *ib.* 231. Scriptu-
 ra, regnum celorum est. *ib.* 7. tom.
 80. 92. Scripturæ sacræ regnum Dei.
ib. 170. In illius notitia Saluatoris
 repollita. *ib.* 97. Per Scripturas no-
 ta fecit Deus universa mysteria. *ib.*
 654. 656. Plena est allegoris. *ib.*
 471. In Scripturis, quæ plana vi-
 dentur, plena sunt questionibus.
ib. 113. Omnia quodæque plena sensu-
 bus. *ib.* 191. Multo labore & digno
 cultu spiritus Scripturæ, & eius fru-
 ctus inveniantur. *ibid.* 96. Qua do-
 ctus est Scriptura audientibus. *ib.*
 386. Quæ non habent auctoritatem
 Scripturæ, contemnuntur. *ib.* 190
 Fructus meditationis Scripturam.
ib. 637. Omni studio legendæ sunt.
ib. 637. Otiosi non legentes argu-
 untur. *ib.* 703. Scriptura divina æ-
 dificat & læta, sed plus prodest,
 si veniat in vocem. *ib.* 407. Non
 auctor est peccati, licet omnia con-
 cludat fuisse peccato. *ib.* 447. Gran-
 de periculum est, in Ecclesiæ Scrip-
 turas interpretari. *ib.* 436. Ca-
 venda superflua ad intelligentiam ea-
 rum, & quomodo. *ib.* 63. Maluit
 nonnulli Judæi sequi, quam A-
 postolus in expositione Scriptura-
 rum. *ib.* 466. Multorum malorum
 nascio est intelligentia carnis Scrip-
 turæ. *ib.* 496. Literalis non juvat.
ib. 495. Id probant exempla. *ib.*
 Consummatur carne, qui Scripturam
 sequitur iuxta litteram. *ib.* 420. In

carne militant, sed non iuxta car-
 nem, qui Scripturas non judice
 tantum, sed spiritualiter edificunt.
ib. Quidam nolunt spiritualiter il-
 las intelligere. *ib.* 515. Quidam
 de Scripturis inter se contendunt.
ib. 518. Contentio fugienda in il-
 lorum interpretatione. *ib.* 514. A-
 pud hereticos plene sunt scanda-
 lis. *ib.* 114. Diabolus, & omnes
 heretici loquuntur de Scripturis. *ib.*
 386. In disputatione ab uno Scrip-
 turæ testimonio, ad aliud fugien-
 dum. *ib.* 61. Mos Scripturarum lo-
 quendum de futuro, quasi præciri-
 to. *ib.* 575. Mos est, ut Hebraicum
 verbum fere ponant cum sua in-
 terpretatione. *ib.* 351. Regula ad
 interpretationem Scripturarum. *ib.*
 207. Consecratio scripturæ. *ib.* 11.
 13. 14. 41. 55. 102. Pauper in fide
 & scientia Scripturæ. *ibid.* 405. Hanc
 conc. lra Hieronymus. *ib.* 212. I-
 dem interpretationem quorundam
 versionum Scripturæ repollit. *ib.*
 419. Apolloni, & Evangelicæ in
 recendis Scripturis, sensum,
 non verba proferrebat. *ibid.* 424
 406. Non verba Scripturæ, sed sensu-
 s. a. s. Marthæ sumitur. *ib.* 17
 Scripturæ testimonium a quo, & in
 quem finem citare considerantur. *ib.*
 320. Scripturæ quomodo legant
 Marcion, Basilides, & Valentinus.
ibid.
 Scriptores non orthodoxi sic legantur,
 ut bona eorum eliguntur vire-
 musque contraria. *ib.* 352. Scrip-
 tores permulti notantur. *ib.* 233
 331. Scriptores Ecclesiastici in qui-
 busdam laudati, & in aliis damna-
 ti. *ib.* 2. tom. 536. Scriptores de Viris
 Illustribus apud Græcos. *ib.* 211.
 Apud Latinos. *ibid.* Series Scripto-
 rum veterum adversus Ebionem.
ibid. 225. Judaicum Scriptorum non
 est ipsorum. *ibid.* 468
 Ex Scriptoris Ecclesiasticis multi
 notantur. *ib.* 4. tom. 451. Quo sensu vo-
 cat eos Hieronymus magistros Ec-
 clesiæ. *ib.* Quidam immutata ab
 imperitis Scriptoris. *ibid.* 644
 Additamentum a malis Scriptoris
ibid. 632. Vitium Scriptorum ostendit-
 ur. *ibid.* 995. Scriptoris P. f. Inno-
 centi, Hymenorum & Cantionum
 Dei, Prophetæ libri appellati. *ib.*
 7. 95. Plures enumerantur. *ibid.*
 Scripta vendentes. *ib.* 313
 Sculptura in quo differt a conoatura.
ib. 6. tom. 627. 628
 Scurillitatis notitia, & ejus discrimen
 a iustiloquio. *ib.* 7. tom. 641. Hæc a
 vris factis propellenda. *ibid.*
 Scortus quidam a demone correptus
 Hilarionem absconditum prodit. *ib.*
 tom. 34
 Scybalæ, id est, quisquilæ. *ib.* 7. tom. 400
 Scyllium litus. *ib.* 2. tom. 551
 Scythæ carnes fomiculas comedunt.
ib. 2. tom. 335. Eos qui a detunctis ama-
 ti sunt, vix infodunt. *ibid.*
 Sebaste nomen Samariæ. *ib.* 4. tom. 113
 Sebaste a nomine Augusti appellata
 Samaria. *ib.* 6. tom. 156. Sebaste olim
 Samaria dicebatur. *ibid.* 361. Ibi
 sepultura Abdiæ Elisei prophetæ,

& Jo. Baptistæ. *ibid.*
 Sebeus plus correptus placuit, quam
 errans lætetur. *ib.* 1. tom. 129
 Secretum & silentium non violandum.
ib. 1. tom. 268. Secreta cordis mori cor-
 poris & gelibus indicantur. *ib.* 5. tom.
 81
 Securitas & desperatio vitanda. *ib.* 4. tom.
 1042. Securitas negligentia, negli-
 gentia contemptum parit. *ibid.* 354
 1089
 Secundus numerus immundus, & ad
 conjunctionem carnis pertinens. *ib.*
 2. tom. 337. & 752
 Securus nihil, advertebat Deo. *ib.* 6. tom.
 396
 Securus nostrum potest esse. *ib.* fi-
 Paulus timet. *ib.* tom. 524. Securus
 nunquam lis. *ib.* 2. tom. 772. Nemo de-
 bet nunc putare securum, sed ei
 tractanda victi arma in hoc belli
 tempore, ut victor quondam requies-
 cat in pace. *ib.* 3. tom. 411
 Sedec verbum Hebraicum, magis ju-
 stum sonat, quam iustum. *ib.* 4. tom.
 23
 Sedechus excaecatus, & in caveam
 missus. *ib.* 4. tom. 169. Sedechus Regis
 Babylonis sedis periprio defuit.
ibid. 184. Sedechus Sella cognom-
 inatur, & cur. *ibid.* 989. Sedechus
 in Babylonem ductus. *ib.* tom.
 222. Sedechus quomodo in Nabu-
 chodonosoris convivio decore ha-
 bitus, Hebræi cuiusdam fabula. *ib.*
 6. tom. 622. Sedechæ captivitas an in
 typum præcessit Saluatoris. *ib.* 5. tom.
 115
 Sedere, hibere judicantis. *ib.* 4. tom. 58
 Segor prius Balæ vocabatur. *ib.* 1. tom. 701
 Interpretatur *parva*. *ibid.* 890
 Fides Lor toram Segor liberavit.
ibid. Segor urbs quinta post Sodo-
 mam, &c. precibus Lor conservata.
ib. 4. tom. 187
 Seir montes a quo dicti. *ib.* 3. tom. 348. Seir
 regio, quæ? *ib.* 6. tom. 371
 Sela quid significet. *ib.* 1. tom. 137. *ib.* 194.
 Mylicæ quid notet. *ibid.*
 Seleucia in promontorio Syriæ sita. *ib.*
 1. tom. 695. Seleucia olim Chalcone. *ib.*
 3. tom. 320. Seleucia Persarum urbs. *ib.* 4. tom.
 174
 Seleucus Callinicus Syriæ rex. *ib.* 5. tom.
 735
 Seleucus Ceraunus rex Syriæ. *ib.* 1. tom. 706
 Seleucus Nicanor, primus post Ale-
 xandrum rex Syriæ. *ib.* 5. tom. 704
 Sagesse, subjugata Babylone, totius
 Asiæ & Syriæ dialecta tibi imposuit.
ib. 5. tom. 700
 Sellula reclinis ad dormiendum. *ib.* 2. tom.
 69
 Sellum Sedechæ cognomen, & cur.
ib. 4. tom. 989
 Selmona locus mansionis filiorum I-
 srahel. *ib.* 1. tom. 614
 Sem Noe filium Melchisedech fuisse.
ib. 1. tom. 444. Sem putant Hebræi Mel-
 chisedech. *ib.* 4. tom. 497
 Semina in plurali numero nusquam re-
 peruntur in sacris Libris. *ib.* 7. tom. 439
 Semiramis Nini uxor muros Babylo-
 nis exstruxit. *ib.* 6. tom. 124
 Semper, æternum significans. *ib.* 1. tom.
 569
 Senatus Ecclesiæ cæpi Presbyterorum. *ib.*
 4. tom.

4. tom. 51
Seneca cupiebat esse apud suos, quod
Paulus erat apud Christianos. 2. t. 891.
Quid referat Seneca de muliere
amore. *ib.* 318. Scriptum de ma-
trimonio. *ib.* Quorum dogmata di-
scuntur in eo? *ib.* 505
Senectus quae adolescentiam suam ho-
restis artibus multavit, meriti di-
liffimus fructus. 1. tom. 256. Non
debet delicat appetere, nec susci-
pere. *ib.* 639. Senectutis incom-
moda. *ib.* 291. Perfectus & inte-
grus descriptio. *ib.* 25. In Senec-
ta relictus vivimus. 2. tom. 17.
Omni tempore bona gerenda,
tam in aetate longeva, quam in
juventute, quia non prodest ad-
olescenti fragilitas, si senectus du-
cat in luxu. 3. tom. 483. Senec-
tus multa fecum affert & bona &
mala. 6. tom. 263
Senes pueri laborant, & frigore. 1.
tom. 287. Calidi cibi & vina ve-
tera illis profunt. *ib.* Sapientia cre-
scit in senibus, in juvenibus quasi
fufocatur. *ib.* 256. Nonorandi se-
nes, sed increpandi aperte, si pec-
caverint. *ib.* 945. Intemum contra
annorum maturitatem, puerorum
vitiis labitur. *ib.* Praclari Senes
sapientia. *ib.* 256. De Senes impu-
dico, quid dicitur? *ib.* 286. In Se-
nes quid crudele committitur. 1.
tom. 334. Senes a quibus populus
devorari soliti. 4. tom. 100. Senes
per amicitiam aetatem delinunt. *ib.*
206. Senes merito & sapientia,
non aetate. *ib.* 48. Inter Senes &
Principes quid in populo Dei fue-
rit. *ib.* 63. Senum aetas inter ho-
stes etiam venerabilis. *ib.* 350. Ju-
venis aetas vicina morti maturaeque
senectutis. 6. tom. 180. Senex an-
te Abraham nullus appellatur. *ib.* 839
Senibus quid convenit. 7. tom. 713
cf. leg.
Sennar campus est Chaldaeorum. 6.
tom. 880
Seniores plures reprobi, & junio-
res electi. 5. tom. 308
Senfus vigil fit, nec vanis cogitatio-
nibus patens. 1. tom. 939. Senfus
nostrum fit incerti, maxime vilis.
2. t. 445. Senfus nollet ad ejus rei
trahitur appetitum, cuius caput ve-
luptate. *ib.* 338. Per quinque sen-
fus, vitiorum ad animam introitus.
ib. 336. Quibus delectatur. *ib.* Reg-
num quinque sensuum. *ib.* 271. Per
sensum mollescit fortitudo animae.
4. tom. 334. Per omnes sensus ad
animae interitum mores intat. *ib.* 1.
908. Damnantur, qui sensibus lu-
xuriant. *ib.* 337. Per omnes sen-
sus ad intelligentiam perveniunt. *ib.*
968. Naturali Sensu debemus in-
telligere, quae recta sunt. *ib.* 879. Ho-
mines abutuntur munere Sensus &
sermone, quod datum est, ut sen-
tiant & audiant Deum. *ib.* 41. Argu-
mentari de verbis Dei humano Sen-
su, sacrilegium est. *ib.* 1060. Per
sensum ingrediuntur animam ho-
stes desiderat. 6. tom. 190. 374. Quinque
Sensus portas sunt Ninive. *ib.* 729.
Has portas aperit voluptas ad dui-

tiis. *ib.*
Sensus magis debemus sectari, quam
verba. 3. tom. 495. Sensus perspi-
cuae aperitur ex collatione senten-
tiarum. 7. tom. 560
Sententia antiqua quae? 2. tom. 789.
Sententia iudaica. 5. tom. 531. Senten-
tia epistolarum intus sententia superbia.
7. tom. 728. Nobilibus Poetae apud
Romanos. *ib.* 462. Sapientis viri
sententia. *ib.* 421
Sententias argutas in clausulis stru-
unt puteri. 1. tom. 400
Seon Amorhorum rex. 6. tom. 244
Sephela qualis regio? 6. tom. 381
Sepharia Apamiam vocant Hebraei.
5. tom. 599
Sephora interpretatur avis. 2. t. 208
Sephora suscitavit Angelum pro-
hibuit a marito. 7. tom. 482
Septem pro multis intelliguntur apud
Hebraeos. 4. tom. 626. Septimus nu-
merus sanctus. *ib.* 1083. Septimi
numeri Sacramenta. 6. tom. 283
Septenarius numerus plenus, & per-
fectus. 3. tom. 461. Septenarius &
septuagimus numerus significat per-
fectam penitentiam. 4. tom. 327
Septenarius, & denarius numerus
cur Iudeis familiaris? *ib.* 64. Septe-
narius numerus donorum Spiritus
Sancti. *ib.* 64. & 65. Septenarii nu-
meri mysterium. 5. tom. 499. Sep-
tenarii numeri potentia, in scrib-
ibus. 6. tom. 283
Septemtrionales populi, quid non co-
mune? 2. tom. 334. Septemtriona-
lis plaga iuxta Hebraeos. 5. t. 597
Sepuagimus defolationis Templi Ju-
daei annus, secundo Darii Hytastis
anno completus. 6. tom. 283
Sepuaginta duo discipuli in LXXII.
pulsus figurati sunt. 1. tom. 474
Sepuaginta Intertribus danda ve-
nia. 1. tom. 312. Quidquid fecerint
in sacris Voluminibus &c. *ib.* 310. *cf.*
leg. Permuta addiderunt de suo &
dimiserunt alia. *ib.* 316. LXX Editio
obtinuit in Ecclesiis, quare? *ib.*
302. Verio corrupta. *ib.* 637. Sepu-
aginta Interpretes in basilica congre-
diuntur consules, non prophetae.
2. t. 520. Cellularum eorum
falso adinventum. *ib.* Fidei sua sa-
cramenta perspicue prodere noluerunt,
quare? *ib.* 527. Quod nesciebant,
dubis proculere sententiis. *ib.* 520
Vetus Editio LXX. *ib.* 528. Ve-
rissime legitur firmata est. *ib.* Ver-
sio corrupta. *ib.* Editio LXX. in
Daniele multum distat a veritate,
& merito reprobat ab Ecclesiis.
ib. 527. LXX. Interpretes emendati
ab Hieronymo, & translati. *ib.* 518
Bene loquutus est de illis. *ib.* *cf.*
leg. Auctoritas Apostolorum & Chri-
sti maior est auctoritate LXX. In-
terpretum. *ib.* 520. 528. Sepuaginta
Interpretes Scripturarum sacra-
menta Ptolemaeo regi prodere no-
luerunt. 3. tom. 303. Horum erro-
res non arguebat Hieronymus. *ib.*
Graece quinque tantum libros Moysi
reddiderunt. *ib.* Plurimum caeteri
Hebraei concordant illi libri. *ib.*
Ab Hieronymo vindicantur. *ib.* 340.
Sepuaginta Editio toto orbe

vulgata. 4. tom. 732. Dupliciter
translatis nomen *Sabbath*, id est,
vel Dominum *curram*, vel Do-
minum *omnipotentem*. *ib.* 18. Per-
spicuum de Christo Prophetiam in
Graecam noluerunt vertere. *ib.* 43
Non auli fieri aperte interpretari,
quod puer Deus appellandus esset.
ib. 133. Mutant sensum Prophetiae.
ib. 505. 945. In pluribus ab He-
braica veritate discordant. *ib.* 269
Non verba Scripturae, sed suum
sensum posuere. *ib.* 341. Addi-
tamentum LXX. veru confusi. *ib.*
120. Addiderunt de suo. *ib.* 141.
143. Quaedam praetermittunt. *ib.*
556. Causa omissionis in LXX. *ib.*
1036. Verliculus non erat in LXX.
1017. Error LXX. Interpretum.
ib. 461. Defendit Hieronymus
LXX. Interpretes. *ib.* 419. LXX.
Editionem interpreti corrigendi Hi-
eronymus. *ib.* 420. LXX. immu-
tum Gentium in inter-
pretatione sua. *ib.* 345. LXX. & Theo-
doto me me nominis in antiphona
m fabularum Gentium. *ib.* 216
LXX. Editio in Latini & Graeci
quid non haberet. *ib.* 1008. Ma-
ta desunt in Codicibus LXX. Graecis
& Latinis. *ib.* 1055. Adhuc ab
Origine in Graecis exemplaribus
summa de Editione Aquile. *ib.* 42
Codex Alexandrinus habent, quae
non sunt in Hebraeo & LXX. ex-
emplaribus. *ib.* 697. De Hebraeo,
& de Theodotone quid addidit
exemplaribus Ecclesiae. *ib.* 130
Sepuaginta Editio repudiata a magi-
stris Ecclesiae. 5. tom. 645. LXX. de-
cepti similitudine litterae. *ib.* 600.
LXX. translatio scriptorum ante
lectorem viri depravata. *ib.* 474
474. Schoa auctoritas Hieronymi quae
tantum libros Moysi LXX.
translatos asserit. *ib.* 528. LXX. in-
stantes ut voluerunt Hebraeos no-
mines. *ib.* 374. Quod in LXX. In-
terpretibus omittuntur, quare? *ib.*
159. Sepuaginta non sibi coherent.
2. tom. 453. A Sepuaginta Ter-
tulliana in sermone Graecum transla-
ta. 7. tom. 734. Litteras alios li-
tros expresserunt. *ib.* *cf. leg.* LXX.
Interpres nova verba invenit.
ib. 387
Sepulcrum venditores castigantur,
exemplo Ebron Hethitae. 3. tom.
340. 341. In Sepulcrum aurum &
Ornamenta condendi, non Antipatru-
rum. 4. tom. 898. Sepulcra Apo-
stolorum & Martyrum Romae. 5.
tom. 468. Sepulcrum ornamenta.
7. tom. 188
Sepulcrum Christi venerandum. 1.
tom. 209
duorum Seraphim interpretatio Ori-
genis & Hieronymi. 1. tom. 524
Seraphim & eorum nominis significatio,
& explicatio. 1. tom. 50. 66
Deo cum laudibus assunt, & ad
purgandos homines, secundum ad-
iunctam opinionem mittuntur. *ib.*
53. Deum fides super Seraphim,
dei non debet. *ib.* 60. De eis, dum
Ite vult explicatur Ite rescribitur.
Epist. XVIIII. Duo Seraphim Ite,
signi-

significat duo testamenta. *ib.* 284. Seraphim, Angelice fortitudines. 4. tom. 93. Quidam duo Seraphim, Filium & Spiritum Sanctum intellegendes, arguntur. *ib.* 93. Alii per eos vetus & novum Testamentum voluit significari. *ib.* 93. Duo Seraphim celebrant mysterium Trinitatis. 6. tom. 634. S. Epiphanius Confessor. 1. tom. 424. 705. Serapion, 2. tom. 640. Cognomen Scholastici obtinuit. *ib.* 933. Serapis Ægyptius factus est Christianus. 1. tom. Serenille fororis, five uxoris, Deliderii laus. 1. tom. 210. Serenus. 1. tom. 279. Sergius Paulus Proconsul Cypri. 2. tom. 835. Sermo bonus secreta non quærit, quin potius delectatur laudibus suis, & testimonio plurimum. 1. tom. 994. Sape in longum sermo protrahat, caret intelligentia. *ib.* 748. Sermo cuius verbulum est. *ib.* 604. Sermo & ratio, & scientia & fides abfque opere calla sunt, & instabili. *ib.* Habitus sermoque non dissentiunt. *ib.* 936. Cum sermo fuerit opere confusus, scientia & coheretio finis innotuit. *ib.* 604. Sermo finis laudis patris fonderat. *ib.* 680. Uterus & nior fermonis Gallici. *ib.* 935. Si quis fermonem non punit, sed oblectationi est aspidibus, ille non est sermo sapientis. 7. tom. 434. Quare melior in finis sermonis, quam eorum. *ib.* 438. Sermo divinus concipis animo, ardet in pectore. 4. tom. 800. Sermo divinus quare in partes dividitur. *ib.* 500. Unum verbum humane confusum. *ib.* 487. Sermones Dei potest quis tacere triplici ex causa. 5. tom. Sermo divini confusio. *ib.* Sermo divini veritate exprimitur. 6. tom. 115. Contemtus sermonis Dei in quo potius. *ib.* 935. Quando sermones Dei boni sunt. *ib.* 155. Sermo bonus & noster. 1. tom. 632. Sermo Dei de Spiritu sancto fuit. *ib.* 601. Eius efficacia. *ib.* Contextus & consequentia sermone. *ib.* 81. Sermo Evangelii voce præstantior. *ib.* 247. Sermones ministri Apostoli. *ib.* 240. Sermonem Dei qui videant, & contra. *ib.* 247. Sermo proinde exponitur in Evangelio resurrectionis. 1. tom. 126. Serpens habemus altissimum, ne aliorum supplantentur iudicium. 1. tom. 701. Nullis in verberes & scopas securus ingrediuntur. *ib.* 89. Serpens prudens furtiva in cunctis bellis. 1. tom. 338. Nullus inter Serpentes & scopas securus ingrediuntur. *ib.* 401. 35. Serpentes vix magnitudinis, Boz dicti. *ib.* 6. De his quid narratur? *ib.* Unus contemneretur imperio Hilarione. *ib.* 30. Serpens altissimus. 7. tom. 60. In Servis moribus elegantior, non vulgum elegantia. 1. tom. 989. Servi quidquid non vident, ubi ablatum patitur. *ib.* 284. Rumores eorum-

dem. *ib.* Querulum fervorum genus est, & quantumque dederis, semper eis minus est. *ib.* 783. Non considerat de quanto, sed qua sum deus. *ib.* Dolore in sanum solis obtricationibus confortatur. *ib.* Servi venditi, eorum qui pro eis dedere pretium, famuli & verberatores vocantur. *ib.* 605. Servi interdum subditi a diabolo dignitate per fluit, vias publicæ mannis tenent; dum nobilis quique & præcæus pauperque opprobriis, gradibus inverte, obtricationibus confortatur. *ib.* Servorum est non diligere, sed timere. 6. tom. 400. Quid convenit servis? 7. tom. 722. S. S. Metus & tremor convenit illis. *ib.* 661. Subditi sunt dominis suis, modo quæ iudicant non sunt contraria Deo. *ib.* 722. Servorum virtus est, dominis contrarietate, & furari. *ib.* 723. Servorum Dei hereditas & præmia, quæ? 4. tom. 642. Servus Dei quid necessarium. 7. tom. 41. Servi Christiani duplici lege dominis copulantur. *ib.* 758. In his subiectis Dominus subijciuntur. *ib.* 722. Servus maritus Valeræ. 2. tom. 213. A servitute conjugali qui liber est, hic vere servus est Christi. 4. tom. 657. Servitus Deo acceptior, quæ mercedem impræsentiarum non postulat. 6. tom. 910. Sello habitus judicantis. *ib.* Sedere, Seta, & Seta, quid? 4. tom. 502. Soluta, 2. tom. 137. Seta, lignorum soliditas, pulchritudo, levitas. 4. tom. 502. Seta quid? 6. tom. 215. 502. Tabernaculum Dei de lignis Seta fuisse perfectum legitur. *ib.* Vasa circularium ex eisdem lignis sunt. *ib.* 215. Hæc ligna in locis cultis, & solo Romano, absque Archieb. solitudinem non inveniuntur. *ib.* S. veriani heretici. 2. tom. 669. Severus affecta gloriam quærit popularem. 1. tom. 989. Severus servus Apollonii, & ejus proditor. 2. tom. 883. Severus princeps. 2. tom. 875. Sexti Pythagoræ hominis gentilissimi liber sub Xyli nomine editus. 1. tom. 1030. Idem liber interpretatur a Rufino in Latinum, falsi æconomus. 4. tom. 995. Fudum libri tententia &c. 5. tom. 206. 207. Sevus non est in Cælestibus. 5. tom. 300. 94. Non sexus ordo habetur, sed merit. 7. tom. 751. Seta, miraculi & stuporis indicium. 4. tom. 1015. Sylla decem ex Varrone. 2. tom. 306. Harum ingine, virginitas est, & virginis premium divinus. *ib.* Sybilla Eborici genere fermonis &c. appellatur. *ib.* Sybilla Cumana. *ib.* Sybilla Eritrea. *ib.* Siccitas in Ecclesiis. 4. tom. 939. Siccitas magnæ descriptio. *ib.* Siera quid, & quot modis fiet. 1. tom. 266. Siera dicitur apud Hebræos omne quod inebriare potest. 3. tom. 96. Siera, quid? 4. tom. 76. 374. Sihar, five Sicheim, Neapolis est

urbis Samaritanorum. 3. tom. 741. Sichei maris Didonis pyra. 2. tom. 310. Sicheim nunc appellatur Neapolis. 1. tom. 702. Plerique errantes legunt Sichei pro Sicheim. *ib.* Sicheim, five humeros significat. 6. tom. 67. Siculus Latino sermone, Hebraice dicitur Seel, qui habet uncia pondus. 3. tom. 341. Siculus, drachmis, Hinc, quid. 5. tom. 44. Siculus quoque habet. 6. tom. 172. Sicut adverbium expositum. 7. tom. 661. Sidor urbis antiqua. 1. tom. 695. Sidor urbis Phœnicie. 4. tom. 1018. Sigala frumenti genus. 5. tom. 43. Sigaris Byfocopus & Martyr Laodiceæ foparatus. 2. tom. 887. In Signorum magnitudine non naturam mutato, sed Dei omnipotentia demonstratur. 1. tom. 718. Multi sunt, qui signa acceperunt, &c. 4. tom. 106. Signum grandis sterilitatis, in quo? *ib.* 93. Signa apud Barbaras nationes quare fiant per servos Dei. 5. tom. 662. Quomodo Christus Signum, qui contradicitur? 7. tom. 299. Silas & Judas Apostoli nominati sunt. 7. tom. 396. Silentium indicium maledicam linguam emendat. 1. tom. 287. Incongruum est latere corpore, & lingua per totum orbem vagari. 7. tom. 722. Silentium judiciorum. 6. tom. 337. In toto terrarum orbe projectionum. *ib.* Silique porcorum mystice. 1. tom. 705. In Silo altare dirutum tempore Hieronymi monstratur. 1. tom. 703. Silo, locus tabernaculi Dei. 4. tom. 893. Siloe fons ad radices montis Sion. 4. tom. 119. Ejus aquarum penuria. *ib.* 937. Siloe fluvius. 7. tom. 62. Silva pro multitudine credentium. 1. tom. 488. Silvester. 2. tom. 193. Simeon tribus Moyse non beneficiatur. 1. tom. 496. Simeonis tribus in medio tribus Jude habitabat. 3. tom. 174. Simeon & Levi propriam hereditatem non acceperunt. *ib.* 375. Simeon successit Jacob. 1. tom. 377. Traditur pro Domino crucifixus. *ib.* Simeon leprosus invitat magistram Discipulis, & non contemnitur. 1. tom. 423. Simeon cur dicitur leprosus? 7. tom. 211. Simila quid? 1. tom. 266. Similitudo & æqualitas differunt. 5. tom. 331. Similitudo formidat peccata similitudinem prohibet delinquendi. 6. tom. 567. S. S. S. Simon Magus cuius auxilio hæresim condidit. 1. tom. 1031. Simon Magus baptizatus aqua tantum & non spiritu. 2. tom. 321. Dogma ejus. *ib.* 197. Simon Magus baptizatus in aqua, sed non in saltem. 5. tom. 146. Simon & Elymas magi Apollitis Petro & Paulis magi erores. 7. tom. 191. Simon Petrus. 2. tom. 827. Simonis fapia laudatur. 1. tom. 1257. Sim-

Simplicitas absque ratione stultitia est. 6. tom. 70. **Simplicitas** columbarum serpentis astutia temperanda. 8. tom. 70.
Simulacra a similitudine, & similitudo Latini nomen ab Hebræo semel derivatur. 3. tom. 86
Simulata facientia levius malum est, aperte peccare. 4. tom. 277
Simulatio, parocinium est mendacii. 1. tom. 301. **Simulatio** quandoque utilis, & affumenda. 7. tom. 407
Simplicitas flus postulus Ageruchia. 1. tom. 900
Sin elementum frigidulum Hebræorum, Itac paululum declinavit, & pro eo *Samech* pronuntiavit. 3. p. 348
Sin, quod & Cades alius deferunt. 1. tom. 475
Sina & **Sion** duo Testamenta significant. 1. tom. 1000
Sinai mons aliquando mons Horeb dicitur secundum Hieronymum. 3. tom. 191. **Sinai** mons in Australi parte positus. 4. tom. 568
Sinus duplici modo exponitur. 4. tom. 777. Quandoque appellatur Caput. **Sinus** pro affectu & dilectione. *ib.* **Sinus** & colpus, quid? 6. tom. 81
Sinistra quid & dextera. 1. tom. 218
Sionis quid? 1. tom. 283
Sion expugnata simul, & redificavit David. 1. tom. 696. De illa, quid scribitur. *ib.* **Sion** & **Jerusalem** una urbs. 4. tom. 506. **Sion**, mons, in quo Jerusalem edificata est, vocatur civitas David. *ib.* 24. Quare **Sion** virgo & filia nominatur. *ib.* 463. 464. 714. Cur dicitur vallis, non mons. *ib.* 220
Non est alia, nisi populus Dei. *ib.* 594. Nullus habitat in **Sion**, nisi qui sanctus est. *ib.* 410
Sior interpretatur *turbidus*. 1. t. 204
Sirenum casus & fabule. 1. tom. 290. 787. & 2. tom. 242. 551. **Sirenarum** natura. 4. t. 521. **Morifero** carmine animas demergunt in profundum. *ib.* 246. Quid per eas intelligit Hieronymus. *ib.* 175
Sirici Epistola. 4. tom. 550. 553. Epistola ad Siricum. *ib.* 421
Silius propter reitrogium Sanctorum propter ad Aegyptum. 1. t. 632. 738.
Sivus Marius, & Romanæ Ecclesiæ Episcopus. 1. t. 1029. *Vide* **Sexus**.
Smagadus & carbunculus ubi nascuntur. 1. tom. 624
Smerdes Negus Pantiprem Cambylis filiam duxit uxorem. 5. tom. 702
Sobna Præpositus templi, & Scriba diversus. 4. tom. 459. *Q. leg.* **Sobna** Pontifex magnæ partis Jerusalem proditor. *ib.* 224. 225. & 402. **Sobnæ** in sepulchro filii parando ambitio. 1. tom. 225
Sobrietatis regula. 2. tom. 293
Sobrii, & simpliciter vestiti desiderantur. 1. tom. 176
Societates peccatorum noxia. 4. tom. 274
Solis tales habeto, quorum contubernio non infametur. 1. tom. 260
Socco Samaritanæ condiderunt. 3. tom. 274

Socrates. 1. tom. 334. **Socrates** duas uxores habuit. 1. tom. 316. **Hu** inter se crebro iurgabantur. *ib.* 304. Quanta ex illis perpessus est incommoda. *ib.* **Socratis** frugalitas. *ib.* 244
Elegantiæ & lepor. *ib.* 567. Quid de **Socrate** falso Philosophi gloriantur. *ib.* 782. **Socrates** libros non scripsit. *ib.* 567. **Socrates** falsolaudatur. 4. tom. 538
Socratorum dictum. 1. tom. 317. **Socratis** discipuli. *ib.* 222. **Socratorum** consuetudo in scribendo. *ib.* 1042
Socratorum dictum. 2. tom. 472. 557
Socratica irrisio. *ib.* 379
Socrus omnes oderunt nurus. 2. tom. 317. **Socrus** & nurus invicem fecerunt. 6. tom. 519
Sodoma comparatione sceleris **Jerusalem**, iusta esse dicitur. 2. tom. 712. In quibus peccavit? *ib.* **Sodoma** in mille annorum regno in antiquum statum restituenda, secundum Hebræos. 5. tom. 181. **Sodoma** iunior quam **ur**. *ib.* 197. **Sodoma** & **Gomorrah** fuere principes in peccato. 6. tom. 119
Sol & **Luna** duo mundi oculi. 1. t. 584. De **Sole**, luna & stellis. *ib.* 621. De **Sole**, luna & stellis. *ib.* 593. **Emolissima** **Solis** mensa. *ib.* 271. **Solis** defectus circa dies **Pentecostes**. 2. tom. 452. **Sol** indicium mundi ortu suo quotidie indicat, & occasu. 3. tom. 387. Quando per autrum currit, vicinior terræ est, quando per aquilonem, sublimis attollitur. *ib.* 389. Una aqua eadem **Solis** operatio liquescit ceram, & ficat lutum. *ib.* 441. **Sol** tribus nominibus appellatur. 4. tom. 336
Cursus **Solis**, luxæ, & aliorum siderum denatur. *ib.* 492. **Sol** & **Luna** præm a cursu sui consequuntur. *ib.* 415. **Solis** cursus, & aliorum siderum definitur. 5. tom. 17. **Sol** duodecim mensibus explet annum cursum. 6. tom. 272. **Sol** pendentem in **Cruce** **Dominum** suum spectare non ausus est. *ib.* 340. **Solis** deliquium. 7. tom. 400
Solarium domus. 1. tom. 667
Solarium malorum in quo positum. 4. tom. 337
Solennitas non est omnium, sed Ecclesiæ Christi. 1. tom. 585. **Solennes** dies quomodo celebrandi. *ib.* 151. **Sancta** celestique solennitas nullis spatiis terminatur. *ib.* 616. **Perfecti** viri æternæ Solennitatis, hic præstant gustum. *ib.* 622. **Solennitates** dux nonantur, quæ non sunt in **Lege** **Mosaica**. 5. tom. 569
Solennitates Christianorum. 7. t. 456. **Earum** observatio & institutio. *ib.* **Quantum** differunt a **Judaicis**. *ib.* & 457.
Solitudinis causa, & disentionis non est in Deo, sed in illo qui sponte sua ante peccavit. 3. t. 407
Solitaria quamvis vita improbanda. 6. tom. 527. 528
Solitudinis laus, & ejus commoda. 1. tom. 32. **Vitis** solitudinis. *ib.* 378
Solitaria vita præferunt **Concubiti** cæ. 992. **Peticulosi** tamen est, non solum viris, sed maxime in feminis,

quare? *ib.* **Vitam** solitariam saepe laudavit Hieronymus. *ib.* 938. **Quid** illam expetunt, de ludo **Monachorum** recedunt. *ib.* **Hic** non tolerant duri eremi rudimenta. *ib.* **Solitudinis** ultime signum notatur. 6. tom. 113
Solvi peccata & dimitti, quid differat? 4. tom. 207
Solus quis fedat. 5. tom. 833. 834
Sororum operi longo tempore obrepente. 1. tom. 530. **Sorinus** **Jonas**, & discipulorum Christi non securus erat, fed meroris. 6. tom. 77
Somnis non est credendum. 2. tom. 482. **Ea** quæ tunc videntur, sine causa, sine mala, nec profutur. *ib.* 104. **Non** quidam illud credunt. *ib.* **Non** quam magno testimonio, alter *ib.* **Imo** gloriamdum est. *ib.* 560. **Somniis** qui credit, vanitate & inopie trahit. 3. tom. 429. **Quare** impii videntur somnia. 4. tom. 124
Somnia prophetica foli Deo non sunt. 5. tom. 635. **Somnia** facta de **Uro** revelant gentibus. 7. tom. 491
Somniores in Ecclesiâ, iactantes citiores fuos. 4. tom. 238
Sorothamneæ, five **Saphat** **Phenice**, interpretatur ab **Egypto** *Sorotham* mundi. 3. tom. 15. *Vide* **Pharaon** in **D. Phosphor** *ib.* 281
Sophismatum fraudes. 2. tom. 861
Sophocles quando clarescit. 5. t. 702
Sophonias interpretatur *speculator*, & *accusator* **Dominus** cognovit. 1. 278. De quibus rebus agitur? *ib.* **Sophonias** post destructionem decem trium prophetavit. 6. tom. 674
Ejus genealogia. *ib.* 10
Sophonias. 1. tom. 994
Sophonias, falsus **Monachus**. 1. 1112
Sophonias disputans cum **Hebræo**. 2. tom. 525
Sordes omnibus seculi cultibus multiplicentur. 1. tom. 293. **Appetite** vestimentis in condemnationem vestimentis fecerunt. *ib.* 468. **Sorde** aliqua maculantur omnia aliorum lumina. 2. tom. 749. **Sordes** aliud sonant a peccato in Scripturis. 7. tom. 286
Sorere genus vitis optime. 4. tom. 69. 860.
Soriturum gradus. 2. tom. 487
Soriturus non statim credendum. 6. tom. 398. **Voluntas** Dei regit **Serres** incertas. *ib.* 309
Soter Episcopus **Romanorum**. 2. tom. 889
Spartanorum & **Messeniorum** amicitia. 2. tom. 507
Spartanorum virginum constantia & pudicitia 2. 454. **Earum** casti grave bellum concitatum est. *ib.* 16
Spacia vitæ unquamque gens appetit suis nominibus. 6. tom. 215
Spacia vitæ humanæ septem. 6. tom. 314.
Spectacula damnantur. 5. tom. 226
Speculator constituitur **Ezechiel**. 5. tom. 33. **Speculatores** vocantur Ecclesiæ ministri. 4. tom. 662
Spheer Philosophorum. 7. tom. 613.
Spelunca, in quibus **Abdias** centum prophetas aluit pane & aqua. 1. tom.

- tom. 753
 Spes magis laudanda, quam res in in-
 fantula laudibus. 1. tom. 961. Spei
 nostræ fideique mysterium. 2. tom.
 287. Spes in Deo commendatur. 4.
 83. Spe futurorum, sustinemus tri-
 bulationem. *ibid.* 680. Cito diffi-
 pñitur propugnacula eorum, qui
 spem non habent in Deo. *ibid.* 873
 Spes nostra certa est. 6. tom. 731.
 Vana Spes in pluribus. *ib.* 747
 Sperare pro certo, quod sæpe fit in-
 certum, ridiculum est. 1. t. 230.
 Neminus credendum, nec in aliquo
 Sperandum, licet alius subiiciatur.
 6. tom. 519. 520
 Spemulipus fororis Platonis filius. 2.
 tom. 309
 Spiritus carnalibus præferenda. 7.
 tom. 639. Spiritualis est corpora-
 libus confiderantur. 2. tom. 710.
 Spirituales nunquam persequitur car-
 nalem. 7. tom. 476. Vir spiritua-
 lis iuxta Hieronymum. *ibid.* 472
 Formatio illius. *ibid.* 466. Fit in-
 firmum carnale, ut probeatur spiri-
 tuale. *ib.* 492
 Spiritus sanctus omnia continentur, &
 illius maiestate circumdantur. 1.
 tom. 595. In aurige modum fere-
 batur super aquas. *ib.* 419. Na-
 scentem mundum in figura baptis-
 matis defecit. *ibid.* Ostendebatur lo-
 cus defecit Spiritus Sancti. *ibid.*
 608. Spiritum Sanctum moderat-
 que compositio Sessorum portenus
 inesse. *ibid.* 507. In Spiritum.
 Sanctum blasphemie. 2. tom. 107
 107. Spiritus Sancti substantia a
 Philosophis ignoratur. *ibid.* 107.
 Non esse creaturam. *ibid.* 109. *Idem*
Idem Spiritus autem advenum
 Domini, & in Apostolis. *ib.* 108
 Quo sensu culpabilis, & non capax.
ib. 110. *Idem* Spiritus Sanctus,
 cum in pluribus fit, non habet sub-
 stantiam circumscriptam. *ibid.* 112
Idem Impossibile est gratiam Dei
 fortiri quæpiam, si non habeat
 Spiritum Sanctum. *ib.* 115. In vir-
 tute Spiritus Sancti redder Deus
 spem, quam promissit. *ibid.* 217
 Quomodo Spiritus Sanctus suam
 in Spiritu voluntatem hominibus. *ib.*
 123. Dilectio fructus Spiritus San-
 cti. *ibid.* 125. Quomodo intelligen-
 tum exire de Patre Spiritum San-
 ctum. *ibid.* 129. *Idem* Prophetæ
 Spiritum Sanctum habuerunt. *ibid.*
 136. Spiritus Sanctus venit in no-
 mine Filii. *ib.* 133. Spiritus Sanctus
 creator est. *ib.* 140. Per Spiritum
 Sanctum futurorum scientia certa
 conceditur sanctis viris. *ibid.* 145
 Societas, quam habet Spiritus San-
 ctus ad Patrem & Filium. *ib.* 147
 Pater & Filius Spiritus dicuntur.
 160. Spiritus Sanctus, spiritus est
 Patris & Jesu. *ibid.* 789. Spiritus
 Sanctus nihil mundam fidem non in-
 colat. *ibid.* 181. Non est sibi con-
 trarius. *ibid.* 692. Mercatores gra-
 tia Spiritus Sancti. *ibid.* 21. Spi-
 ritus Sanctus non potest cõfiteri
 ab hæreticis. *ib.* 177. Hæretici fa-
 cientes contra Spiritum Sanctum.
ib. 749. Spiritum Sanctum cõdium
 S. Hier. Index Gen.
- blasphemant hæretici. *ibid.* 423
 Spiritus Sanctus a principio vivi-
 ficator, conditor, & Deus. 3. tom.
 306. Spiritus Sanctus cum Patre &
 Filio ejusdem nature est. 4. t.
 753. Divitæ ejus. *ibid.* 681. Apud
 Hebræos appellatur genere fe-
 minino. *ibid.* 485. Spiritus incor-
 poralis. *ib.* *ibid.* 574. Vigilat ad
 Deum, & quomodo. *ib.* 348. Spi-
 ritus Sanctus, quidam hæretici
 creatum volunt. 6. tom. 280. Spi-
 ritus Sanctus nec venundari, nec emi
 potest. *ibid.* 472. Spiritus, anima,
 & corpus in unum Sanctum Spi-
 ritum rediguntur. *ibid.* 58. In no-
 mine Salvatoris, Spiritus Sancti
 dona descendunt. *ib.* 204. Spiritus
 Sanctus vicarius Christi. 7. t. 313.
 Spiritus Sanctus quis? *ibid.*
 332. Spiritus Sanctus tertia perso-
 na a Patre & Filio. *ibid.* 324
 Repromissio illius quo modo com-
 pletur? *ibid.* 438. Signaculum Spi-
 ritus Sancti. *ibid.* 632. Nulla for-
 titudo absque eo. *ib.* 602. Per sin-
 gula momenta dignis ministratur.
ibid. 422. Mors Sancti Spiritus.
ib. 632. Quibus operibus contrita-
 tur. *ib.* 743. Error circa Spiritum
 Sanctum. *ib.* 450. In Paulo, & Pro-
 phetis Spiritus Sanctus non semper
 loquutus est juxta quosdam. *ib.* 741
 Spiritus vincula majora, quam cor-
 porum. 1. tom. 352. Spiritus quo-
 resuscificat. 2. tom. 161. *Idem*
Idem Apud Hebræos & spiritus, & Sen-
 tus similiter appellantur. *ibid.*
 3. tom. 439. Spiritus quomodo
 in bonam & in malam partem fu-
 mitur. 6. tom. 461. 629. Mali Spi-
 ritus & contrarie potestates, mi-
 nistri Dei. *ib.* 109. Adversarias po-
 testates Dominus provocat ad judi-
 cium, & discepat cum eis pro po-
 pulo suo. *ibid.* 207. Spiritus Bap-
 tisma. 7. tom. 276. Spiritu quomo-
 do confortatur Dominus? *ib.* 302
 Spiritus tres in Psalmo L. nomina-
 ti demonstrantur. *ibid.* 451. Paulus
 tres Spiritus nominat. *ib.* Nomen
 Spiritus absque additamento accipi-
 tur in bonam partem. *ibid.* 651
 Spiritus hominis in bonam partem
 semper sumitur. *ib.* 648. Mors
 Spiritus nusquam legitur. *ib.* Divi-
 ne potestatis indicium est emute-
 re Spiritum. *ib.* 236. Spiritus pro
 anima sumitur. *ibid.* 237
 Sponsa Christi, Arca Testamenti.
 1. tom. 108. Vinum fugiat pro ve-
 neno. *ib.* 923. Sponsa Scriptura
 appellatur uxores. 2. tom. 208. Spon-
 sa, uxor appellatur. 7. tom. 12. 13.
 Sponsales tabule. 1. tom. 292
 Sponsus in crimine non est, si ille
 cui promittitur, indignum se fecerit
 sponsione. 5. tom. 225
 Sponsus inter quos placetur? 1. tom.
 109. Sponsus in plateis non potest
 inveniri. *ibid.* Sponsi divini quo
 modo junguntur amplexibus. 3. t.
 319.
 Sponsula Saturnalia. 7. tom. 667
 Stanni natura. 6. tom. 112. Stannum
 mixta & adulterata inter se per i-
 gnem metalla dissociat. *ibid.*
- Sanctem non legimus peccatorem in
 sacris, 5. tom. 123
 Santes, quid? 7. tom. 130
 Status Imperatorum adorata. 5. tom.
 638. Status & truli, quid? 6. tom.
 109.
 Stella, si luna confatur, cæca est.
 1. tom. 224. Stella unaquaque in
 suo lumine perfecta est, ita dumtaxat,
 ut comparatione majoris per-
 fectione eis careat. 1. tom. 697. Varia
 stellarum vocabula. *ibid.* 362. Ste-
 las esse per diem in celo, probat
 solis deliquium. 4. tom. 240. Deus
 appellavit Stellas nominibus suis.
ibid. Stellarum apud Hebræos pro-
 pria esse vocabula. *ibid.* Stellarum
 ordines, motus, & in celo cursus.
ibid. 492
 Stephanus urbis Romanæ Episcopus a
 beato Petro vicinius fuisse. 2.
 tom. 196. Stephani Martyris verba
 defenduntur. 6. tom. 305
 Stethicorum laudatur. 1. tom. 257. In-
 ter viuperationem & laudes Hele-
 ne fluctat. *ibid.* 652
 Sterilitas salicum femine in cibo, vel
 potu fuit, dicitur corporari. 4.
 tom. 208. & 525
 Stibium quid? 1. tom. 286
 Stillare cur dicuntur Prophetæ. 6. t.
 334
 Stillatio pro eloquio accepta. 6. tom.
 452
 Stipa par arari. 2. tom. 180
 Stoicæ sectæ hæresiarum Zeno. 4. t.
 900.
 Stoicorum dogma impium. 1. t. 569.
 Globi Stoicorum. *ibid.* 718. Volunt
 animam esse a propria Dei substantia.
ibid. 948. Quatuor virtutes de-
 scribitur Stoici. *ibid.* 394. Stoicorum
 & Peripateticorum contentio.
ibid. 1042. Stoici. 2. tom. 552. In
 templorum portibus versabantur,
 quare? *ibid.* 328. Logicam sibi viri-
 dicant. *ibid.* 487. Juxta Stoicos po-
 testis quis ad perfectum carere passio-
 nibus. *ibid.* 734. Paria contendunt
 esse peccata. *ibid.* 701. Stoici in de-
 finitione boni & mali nobis con-
 cordant. 4. tom. 159. Stoici. 7. t.
 554. 737. Distingunt inter verba
 subtilius. *ibid.* 511. 728
 Stola mystice quid significat? 1. t. 79
 Stomacho unguisquæ suo fervit. 1.
 tom. 511. 520. Stomacho nauseanti
 cur antidotum amarissimum medici
 dare solent. 4. tom. 596
 Stator regulus Sidonis ab uxore quo-
 modo & cor occisus. 3. tom. 211.
 Hæc polles mortem sibi inuulit.
ibid.
 Stratonis turris ab Herode Cæsare
 dicitur in honorem Cæsaris. 1. t. 697.
 Streps Kalendaria. 7. tom. 666
 Strophæ in subfensione. 1. t. 527.
 Strophomata quid? 4. tom. 239
 Struthionum natura. 4. t. 245. Stru-
 thio in desertis nascitur, ac nutri-
 tur. *ibid.* 976. Struthionis natura.
 6. tom. 438
 Stultus quidquid loquitur, vociferatur
 & elamor est appellandus. 1. tom.
 747. Stulticia carulle sapiens pri-
 ma est, stulticia autem carere non
 potest, nisi qui intellexerit eam. 3.
 tom.

tom. 395. Sculcra contra sapien-
tiam bellum gerit, & quidquid pri-
sident in docto viro videtur, zelo
stimulata non recipit. *ibid.* 474
Sculi ex suo ingenio univerfos ju-
dicant. *ibid.* 496. Stultus in eo do-
ctum, in quo se putat esse sapien-
tem, si verba multiplicet. *ib.* 475
Stulti in hoc saeculo a facie diaboli
sublevantur, dum principes, fervo-
rum ingreditur vilitate. *ib.* 395
Sultiloquium, quid? 7. tom. 640. 641
Viget in sapientibus saeculi, & in
Ecclesia. *ibid.* In quo differta fur-
rilliste. *ibid.*
Symphalides. 2. t. 387. Symphalidis
virginitas morte lignata. 4. tom. 308
Hanc ulciscitur omnis Arcadia. *ib.*
Suadere, quid? 7. tom. 385
Subscriptio voluntaria & invita da-
natur. 1. tom. 348
Subsequentium & praecedentium regu-
la. 7. tom. 81. 205
non Substitere melius est, quam male
substitere. 7. 215
Sublantarum diversarum diversa est
virtus acie condicio. 1. tom. 602
Suburbium sacerdotum. 4. tom. 1081
Es venundari non poterit, nisi ei
quem propinquius exerebat. *ibid.*
Succina ubi concrefant. 4. tom. 496
Succini vi. 7. tom. 50
verbi Sulfaminare interpretatio. 2.
tom. 419
Sunnaites interpretatio. 1. tom. 257
Suis Testamentum. 2. tom. 473
Superbia sancta, quae? 1. tom. 999
Superbia, adversarium habet Deum.
ibid. 27. Tumens animus, & cer-
vix erecta, Dei contra se odia pro-
vocat. *ibid.* 455. Superbia in An-
gelis, in populo Judaico, & in So-
phis punia. *ibid.* 27. Humilitate
Superbia frangitur. *ibid.* 768. 608
Nihil est in hoc mundo deterius, &
omni vento manius; quam Superbia,
& sibi placens homo, qui nihil
placet, nisi quod ipse fecerit. 3. t.
435. Superbia vox, quae? 4. tom.
177. Omni fludio declinanda. *ibid.*
224. Superbia ruina sequitur, &
humilitatem gloria. *ibid.* 241. Multi
in opinione virtutum corruunt in
Superbiam. *ibid.* 877. Superbia pro
potentia & gloria accipitur. *ibid.*
735. Superbia proprium diaboli pec-
catum. 5. tom. 181. Omnis Superbia
offendit Deum. *ibid.* 77. Mater
Superbiae divinx. *ibid.* 663
Superbia ruina sequitur, & humi-
litate gloria. *ibid.* 238. Sancta
Superbia, quae? 6. tom. 687. Su-
perbia in extensione colli ostendit-
ur. *ibid.* 718. 719
Superbus omnis promptus est ad in-
juriam. 4. tom. 241. Superbi appellatio
non convenit. *ib.* 139. Superbiorum
confessio diem judicii expectan-
tium. 6. t. 300. Prodest superbis hu-
miliari. *ibid.* 614. Ante adventum
Christi omnes fere superbi. *ib.* 642
Superbie in peccatis quanopere De-
um offendat. *ib.* 363
Superhumale Sacerdotis magni in-
dumentum. 1. tom. 363. Myrice
quid significet. *ibid.* 363
Superfluo impiorum se cognoscenda

fuera. 4. tom. 755. Superfluo mu-
licularum Christianarum. 7. t. 184
Supplicium & benedictio nominibus,
& operibus procul distant. 1. tom.
624. Supplicia sanctitatem pariunt.
5. tom. 818. Supplicia impiorum
aliis prostant. *ibid.* 825. Supplicia
aeterna. 7. tom. 210. Inter peccato-
res diversa sunt supplicia. *ibid.* 60
Retum supplicia. *ibid.* 674
Supplicatio anni lunaris Hebraeorum.
5. tom. 633
Sur deferunt. 4. tom. 151
Suri quo modo Evangelium possunt
recipere? 7. tom. 420
Surgere quorundam sit? 6. tom. 500
Sufanna historia approbatur. 1. tom. 5
Sufanna historia non habetur in He-
braeo. 4. tom. 527. Approbatur. *ib.*
276. Sufanna historia quae ab He-
braeis non recepta. 4. tom. 1043
Sulis metropolis Elamitarum. 5. tom.
672. In ea Daniel extruxit turrim
excellam, ubi conduntur corpora regu-
um Persarum & Medorum. *ibid.*
Huius cultus & Sacerdos Judaeus est.
ibid.
Suspiciones caveamus omnes, & quid-
quid probabiliter fingi potest, ne
fingatur, ante devitemus. 1. t. 260
Sufurrones genus hominum pernicio-
sissimum. 1. tom. 712
Sycamina genus arborum in Palaesti-
na campestribus, agrestium ficum
seculi & 6. tom. 324
Sycomor ligna vilia, cedri impuri-
talia. 4. tom. 136
Sycophantia quid? 4. tom. 883. Sy-
cophantia maximum populi Judaici
peccatum. *ibid.*
Sydera quae vocantur errantia. 2. tom.
697.
Syene turris in extremis finibus Aegy-
pti sita est. 5. tom. 356. 360. Eius
descriptio. *ibid.* 345
de L. Sylla quid refertur? 2. tom. 316
Syllabas extensas habet Hebraeus. 4.
tom. 733
Syllepsis, quid? 7. tom. 211 235
Syllogismi. 1. tom. 237. Syllogismus
in Scripturis. 4. t. 1077. Syllo-
gismus inevitabilis. 7. tom. 81. Syllo-
gismi solutio, & consequentia.
ibid. 416
Symbolum fidei ab Apostolis traditum.
2. tom. 435. Non scribitur in char-
ta & atramento. *ibid.* Quomodo
concluditur in fine. *ibid.* Erons fi-
guntur in fine Symboli. *ib.* 577
Symmachus more suo manifestius ver-
tit Scripturas. 4. tom. 7. Symma-
chus erat Hebraeorum. 6. tom. 656.
Symmachus non solet verborum
translationem, sed intelligentiae ordi-
nem sequi. *ibid.* 358
Synagoga primum, fuit assumpta de
idololatris per Abraham & Moysen.
1. t. 910. Post adulterium & nega-
tionem Christi sedet sine altari,
& viti pristini confidit praetor-
latur. *ibid.* Postquam subintraverit
plentudo Gentium, tunc silva fiet.
ibid. A. quibus praefigurat. *ibid.*
Synecdoche, quod loquens est Christus.
7. tom. 83
ad synodum Ecclesiae quor fuit nec-
cellario. 2. tom. 513

Synthema quid sit? 1. tom. 791. Di-
missio Synthematum equus publicus
ferebatur.
Syri negotiatores. 1. tom. 982. Syri
croceolitis terrenis vescuntur. 1. t.
324. Syrorum & Chaldaeorum lin-
gua magna ex parte confines. *Pre-
fat.* in libris Regum. Syris ingeniu-
sus negotiationis ardor. 5. tom. 313
Syria Reges post Alexandrum Magna.
5. tom. 793. Syria, quid excois-
ta & sublimis. 7. tom. 327
Syriaca lingua vocatur, quae est Chae-
dica. 5. tom. 327
Syrus pater monasterii Chnum, 621
gratiam Angelicae linguae accipit. 2.
t. 85. Syros Affurim vocatos habet,
nonnulli contendunt. 3. t. 343.
Syrus a tractu nomini habet insupe-
rum juxta Salicium. 3. tom. 104

T

Tabeel vel homo, vel idolum. 4.
tom. 203
Tabellarii unde sic dicti. 1. tom. 31
Tabennensium monachorum exempla
1. tom. 57
Tabernaculi sacri mysterium explicat-
ur. 1. tom. 360. In ejus obitu cur
Deus olim Moysi locutus. *ibid.* 52
Tabernaculi Judaici mensura. 4.
tom. 623
Tabernaculorum finis aeterni domus
possestio est. 4. t. 623. Taberna-
culorum solennitas unde? 6. tom. 911
Tabulae conjugales, & jura dotaria. 1.
tom. 418
Tibularum secunda conscriptio. 2.
tom. 348
Tacere interdum decet Christianum.
1. tom. 234. Multo plus tacendo
quam loquendo significatur. *ibid.*
782. Quiddid tacetis, confiteatur,
qui arguitur in pluribus & aliqua
praetermittit. 2. tom. 412
Taciurnitas quandoque dispersatio
est, non consensus. 1. tom. 339
Tactus. 2. tom. 899. Tactus vitas
Caezari exaravit. 6. tom. 914
Tactus pro vexatione sumus. 6. t. 799
Tania mulierum. 4. tom. 60
Talpa a animal absque oculis, frigidus
noxium. 4. tom. 42
Tanas glacialis. 1. tom. 406
Tanquam virtus commendat. 2.
tom. 223
Tanis metropolis fuit Aegypti. 4. tom.
205. Tanis regia Pharaonis. *ib.* 471
Tantalus. 1. tom, 272
Taphnis, civitas regia. 5. tom. 359
Tarquinius superbus, seprimus Roma-
norum rex. 6. tom. 737. Idem a
Bruto expulsum. *ibid.*
Tartessus oppidi conditores. 7. tom.
427. Nunc vocatur Carteja. *ibid.*
Tarlis Ciliciae, & Tharsus. 1. tom.
162. & seg. Tharsus urbs Ciliciae.
5. tom. 698. Tharsus Indiae.
810.
Tartarus matris Furiae virtutes. 1.
tom. 282
Tatani Dogma. 1. tom. 213. Tatani-
nas docuit Romae. 2. tom. 869.
Nuptias & cibos damnat & repro-
bat. *ibid.* 239. Tatianus Encratista.

tarum princeps. 6. tom. 247. Vinum afferbat non esse bibendum. *ib.* Tatianus Encratitarum Patriarches 7. tom. 685. Nonnulli Pauli Epistolam rejicit. *ibid.* 526 Refellitur *ib.* Episcopus foliophilus sophistate decipit audientem. *ib.* Taur licet Hebræorum literis Crucis habet similitudinem. 5. t. 96 Taurus Praefectus Prætorio aderat ex iussu regis synodo Arminensis. 2. tom. 189 Taurus mons. 5. tom. 597 Tectum Doms dicitur & Menianum. 1. tom. 667 Teglatphalasar rex Affyriorum, regnans apud Samariam Phacee, transiitque Israelitis in Affyrios, anno quinquagesimo secundo imperii Ozis regis Iuda. 5. tom. 7 Telamonis laudat sententia. 1. t. 334 Telephorus. 2. tom. 911 Temeritas effrenata quo ducit? 2. tom. 517 Temitilicis aras, sapientia, & verba. 1. tom. 256 in Templo oleum accendebatur, quare? 1. tom. 902. Quo sensu sanctuarium nominatur. *ibid.* 535 Templum Dei verum, quod? 2. tom. 259. Omnia Romæ Tempia fuligine, & crænarum telis cooperta sunt. *ib.* 686. Ulfesteur Christus violatoris Templi fuit. *ibid.* 691. Non laus est ingredi domum Dei, sed illi ostensione ingredi. 3. tom. 426. Templum in area Ozis situm, 4. tom. 216. Angeli prædes Templi. *ibid.* 635 Vox de ejus adytis exiit dicitur, & c. *ib.* Templum Jerusalem subditis principibus augustinus fabricatum. *ib.* 15. In templo Jerusalem Hadriani statua, & Jovis idolum collocatum est. *ibid.* 37 Subverto Templi Iudæorum, quod? *ibid.* 766. Templum Domini in vertice Gethsemani. *ib.* 372. Templum Libani appellatur. 5. tom. 190. Vox de ejus adytis exiit dicitur, & c. *ibid.* 110. Nihil absque ratione & mensura factum est in Templo Dei. *ib.* 602. Omnes ejus parietes diversis idolorum imaginibus pingebantur. *ibid.* 85. Antiochi idolum in Templo. *ib.* 712. 722 Templum tribus annis pollutum. *ib.* 721. Templum ab Ezechiele descriptum, multo augustinus quam Templum Salomonis. *ib.* 454. Per portam Aquilonis ingreditur in Templum, & exiit per portam Meridiana, & contrario, quid? *ib.* 598 Templi subverbo quo tempore facta est. 6. tom. 880. Semper templum est edificandum in nobis Templum Domini. *ib.* 742. Templi prædes Angeli, quid dicuntur conciliasse? 7. tom. 401. Templum Dei, Ecclesia, unde constructum. *ib.* 291 Tempus Triplici modo confideratum. 2. tom. 784. Temporis definitio, juxta Stoicos. 6. tom. 743. Tempus emere, quid? 7. tom. 640. Quiddam non putant esse tempus præ-

sens, sed aut præteritum, aut futurum. *ib.* 681 Tenebræ exteriores quanto a Christo vero lumine non separent, tanto nos majori horrore circumdant. 1. tom. 953. Tenebræ Climæris. 2. tom. 451. Tenebræ pro tribulatione. 4. tom. 347. Tenebræ in sacris significant ignorantiam. 5. t. 630. Tenebræ, cur dicat exteriores? 7. t. 45 Tentatio est vita hominis. 1. t. 937 Deus variis tentationibus commovet. *ib.* 790. Quomodo vincenda *ib.* 126. Ix his quandoque eveniunt bona. *ib.* Scutum fidei arripendum contra tentationes carnis. *ib.* 100. Aut iusti probantur, aut peccatores sustinentur & c. *ibid.* 183 Tunc maxime oppugnari, si te oppugnari nescis. *ib.* 31. Tentatio est vita hominis. 2. tom. 328 Ex carne & Spiritu compaci, necesse est ut utriusque contra se bella patiatur. *ib.* 324. Tentatio diaboli sub occasione honestæ rei. *ib.* 43. Grandis Tentatio, quæ? *ib.* 29 In Tentationibus, avertente Domino faciem suam a nobis, allidimur. 4. tom. 704. Tentationes & injuriæ pro remedio adhibentur. 6. tom. 580. Videtur Deus nos repellere, quando relinquunt Tentationes. *ib.* 723. Tentatio magnæ hominum quæ? 7. tom. 597. Tentationem Christi cur Joannes non descripserit? 7. tom. 254 non Tentari humanam animam, impossibile est. 7. tom. 220 Tentator interrogatus, quis? 7. t. 186 Teuplus quid significet. 1. tom. 355 Tepidos odit Deus, & einauseant faciunt. 1. tom. 285 Terebinthi mercatus Judæis execrabilis. 4. tom. 1065 Terentia uxor Ciceronis. 2. tom. 316 Terentius interpretatus est Menandrum. 1. tom. 399. Terentii dictum 2. tom. 317. Terentius Comediarum suarum Prologos in defensionem suam Scenis dabat. 3. tom. 301. Eum quatuor publici xarii turem criminabatur Lucius Lanuinus. *ib.* Tergum vertere quid sit? 4. tom. 853 Qui Tergum vertit, ipso getu corporis indicat, negligere se committantem. *ib.* 1093 Terminos suos habet unusquisque nostrum. 2. tom. 258 Terra Sancta augustinus post Christum 1. tom. 202. Loca Terræ Sanctæ in quibus mirabilia, & memoranda videntur. *ib.* 209. & seq. Terra Promissionis, nihil pinguis. 4. t. 69. Eius termini. *ib.* Regi inveniunt equalis Terra Promissionis. *ib.* 457. Terror incolarum Terræ Repromissionis in adventu populi Dei, quantus? *ib.* 194. Terra Promissionis ab Australi plaga juxta terminos Aegypti, Rhinocorura & torrentis finitur. 5. tom. 617. Quomodo inter tribus divisa. *ib.* 612. Terra quærens exterminata sit. *ib.* 809 Terræ fundamenta voluntas & potestas Dei, quæ omnia continentur. 4. tom. 242. Ab Angelicis potesta-

ribus portantur. *ib.* 529. Terra quasi punctum, & homines quasi locustæ dicuntur. *ibid.* 474. Operari Terram suam, quid? *ib.* 324. Terra vivendum, quæ? *ib.* 701. Terra pro animæ funt. *ib.* 359. Terram habeo nemo per manifestum diem possidet, sed superbiat. 7. t. 21 Terræ motus totius orbis post mortem Juliani. 2. tom. 36. In mari quid operatur. *ib.* Terræ motus Ozis Regis tempore. 6. tom. 223 Terræ omnia transibunt. 1. t. 320 Tertullianus crederet in Tentationibus, sed difficultat in loquendo. 1. tom. 326. Legendus *ib.* 352. Apologeticus ejus & libri contra Gentes cunctam sæculi obinent disciplinam *ib.* 429. Libri Tertulliani de virginitate. *ib.* Autumat animam fieri ex tradite. *ib.* 938. Cypriani Magister dicitur. *ib.* 523. Tertullianus hæreticus dicitur. 2. tom. 235. In eo laudatur ingenium, damnamus hæresis. *ib.* 556. Adhuc adulescent de quo scribit. *ibid.* 260 Scripti septem libros contra Ecclesiam pro Montano. *ibid.* 867. 881. Respondit Apollonio. *ibid.* Quid refert de Joanne Evangelista *ibid.* 280. Quid nome de Prefbytero. *ibid.* 245. Tertulliani volumen Scorpium. *ibid.* 395. Epiphonie operis Tertulliani, creditur a multis esse Cypriani. *ibid.* 911. Fabula de Tertulliano. 513. Tertullianus. 4. tom. 478 Tertullianus scripti contra Marcionem. 6. tom. 360. Tertullianus. 7. tom. 537. Laudatur. *ibid.* 332. Scripti de Monogamia librum hæreticum. *ib.* 697 duo Testamenta a quibus præfigurata. 1. tom. 910. Veteris Testamenti figura, Evangelicæ veritatis præfessorunt. *ib.* 205. Testamenti utriusque Christus Dominus conditor est. 2. t. 522. Multa sunt in novo Testamento de veteribus libris, quæ non habentur in IXX. *ib.* 529. Hæretici qui laniant Vetus Testamentum. 19. 787. Quomodo legendum vetus & novum Testamentum. 3. tom. 483. Præcipitur nobis, ut in utrumque instrumentum, tam veteris scilicet, quam novum pari veneratione credamus. *ib.* 480. Æternæ pænz præparatur, his qui nequam utrumque fociant Testamentum. *ib.* 482. 483. Duo Testamenta unione fociantur. 4. tom. 95 Novum Testamentum testimonium veteris roboratur. *ib.* 316. Novo Testamento aliud non fuit, nisi 795. Nos quondam perierunt a Testamento Dei, spem non habentes, & absque Deo. *ib.* 720 Testamentum utrumque unius Dei est. 6. tom. 619. Duo Testamenta magis vicina quam unita. *ibid.* 916. Læctio veteris & novi Testamenti vice Domini. *ib.* 163. Hæretici negantes veteris Testamentum. *ib.* 199. 787. Testamini novi & veteris est Deus idem. 7. tom. 694 Una providentia utriusque. *ib.* 416. In vitionibus veteris veteris & novi

- novi Testamenti primum timor pellitur. *ib.* 407. Morem veteris Testamenti, nova Scriptura conservat. *ib.* 377. Hitoria veteris Testamenti. *ib.* 752. Prophetæ novi Testamenti. 615. Refertur qui contra veras laarant. *ib.* 491. 667. Quidam illud rejuicunt. *ib.* 54. Hæretici nantes vetus Testamentum. *ibid.* 686. Idem quas scripturas novi repudiant? *ib.*
- Testamentorum captatores damnatur. 1. tom. 261. Testamenta falsa sibi vindicantes. 4. tom. 1083
- Testimonium fidei est, quod causam non habet mentienti. 1. tom. 501
- Testimonia ab antiquitate reverenda. 2. tom. 783. Illud testimonium verum est, quod ab inimica voce profertur. *ib.* 400. Non numeris Testimoniorum, sed auditoris valet. *ib.* 178. Testimonia multa profertur de veteri Testamento Christi & Apostoli, quæ non leguntur in codicibus LXX. Interpretum. 3. tom. 301
- uni Testi non creditur. 2. tom. 640
- Tellus falsus, quis? 7. tom. 223
- Telludo non tam ambulator, quam movent. 6. tom. 142
- Tetrapla Origenis. 3. tom. 893. Ordo eorumdem. *ib.* 537
- Teuca Illyricorum regina castitate floruit. 2. tom. 310. Viris fortissimis imparavit, & Romanos sæpe vicit. *ib.*
- Thebais vicus. 2. tom. 13
- Thebor mons in Galilea. 3. tom. 283
- Thebor mons in Galilea. 5. tom. 612. *Vide supra* Inbryum
- de Thaddæo quid tradit historia. 7. tom. 57. Trinomius fuit. *ib.*
- Thamar partus quid præfiguravit. 1. tom. 910
- Thamar hodie Palmyra nuncupatur. 5. tom. 601. Hanc Salomon miris operibus exstruxit. *ib.* 613
- Thamnatz Scæ quid significat. 2. tom. 271
- Thumuz pro Adonide. 1. tom. 321
- Tharfenfes hæretici. 1. tom. 39
- Tharlis regio. 3. tom. 286. Omne Pælagus Tharlis appellatur. *ib.* 299
- Tharlis linguis Hebræa *Mare* appellatur. 4. tom. 816. Tharlis urbem Cilicæ, Tharsum putat Josephus, alii regionem Indiæ. *ib.* 40
- Tharlis metropolis Cilicæ, Paulo Apostolo gloriosa. 3. tom. 318
- Tharsus, urbs Cilicæ. 4. tom. 816 & 7. tom. 762
- Thebana virgo violatorem suum iugulat, & sibi mortem imulat. 2. tom. 309
- Thebæitis civitas. 3. tom. 427. Olim quomodo vocata, & quo contrituata. *ib.*
- Thecla in amplexu virginum venire dicitur. 1. tom. 125
- Thecla viculus separatus ab Jerosolymis duodecim millibus. 4. tom. 381. Thecæ oppidum, quod sex millibus ab meridianam plagam abest à Bethleem. 6. tom. 221. Maxima eremi visitas post Thecæ. *ibid.* De hoc oppido fuit Amos Propheta. *ib.*
- Themsa dicitur apud Hebræos omnis Australis regio. 3. tom. 282
- Themitocles, ut scribitur, annos natus centum & septem, cum moretur, dolebat, se ex hac via egredi, quando jam cepisset sapere. 1. tom. 256. Themitocles mors. 5. tom. 702
- Theophilus Cæsareæ Episcopus. 2. tom. 893
- Theodora Lucinii uxor commendatur. 1. tom. 456
- Theodori monachi caritas. 1. tom. 538
- Vidit quidam monasteria. *ib.*
- Theodori, live Theodorici Epistola de Pascha ad omnia monasteria. 2. tom. 10
- Theodorus Heracleotes. 1. tom. 739
753. Theodorus idem laudatur. 7. tom. 3. Commentarii ejusdem. *ib.* 369
- Theodorus, postea Gregorius dictus Neocæsareæ Pontis Episcopus, frater Athenodori. 2. tom. 995. Discipulus fuit Origenis. *ib.*
- Theodosius Imperator. 1. tom. 307
211. Theodosius a Paulino laudatur
325. Theodosius idem Imperator. 2. tom. 935. 102
- Theodosius Episcopus cui successit? 1. tom. 630
- Theodotionis editio. 1. tom. 752. Theodotion in multis cum LXX. Translatoribus consensit. 3. tom. 396
- Theodorio Interpres Græcus. 5. t. 624. Theodorici & Symmachus Ebonitæ, & Semichristiani. 6. tom. 656. Theodorici hæretici blasphemant. Interpres Scripturæ non fidus. *ib.* Theodotio vere pauper. *ib.*
- Theodorus Byzantius impugnatus. 2. tom. 225
- Theogonus Episcopus Nicænus. 2. t. 192
- Theonas Alexandriæ Episcopus. 2. tom. 501
- Theone Presbytero Spiritum Sanctum predicante, quid factum. 2. t. 434
- Theophili eloquentia & eruditio. 1. tom. 610. In Litera Paschali nihil de secularibus fontibus mutuatus est. *ib.* De quibus & contra quos agit in literis suis Paschal. *ib.* 582
- Victoriz Theophili in hæreticos. *ib.* 535. Tota pene Italia literis Theophili ab hæresi liberata. *ib.* 537. Toto orbe fugavit Originem. *ib.* 581
- Ad Anastasium Papam Theophili Epistola. *ibid.* 537. Theophili nonnullæ Epistolæ versæ ab Hieronymo. 2. tom. 545. Theophilus laudatur. *ib.* 867. Theophilus quid interpretatur? 7. tom. 249. Theophili Commentarii. *ib.* 3
- Theophrasti liber de nuptiis. 2. tom. 313. Profa scriptus. *ib.* 322. Theophrastus naturalis historici Scriptor. 4. tom. 960. Theophrastus scripti tria volumina de Amicis. 6. tom. 517. Est & de eâ Cicero in *ib.*
- Theoria & scientia nihil dulcius. 5. tom. 466
- Theoricam pro Logica Latini sibi dicant. 1. tom. 146. Theorica quid sit? 3. tom. 384. Disciplina inspectiva. *ib.*
- Theofeba Thiriz Ecclesiæ Diaconus. tom. 453
- Theraphim; imagines vel figure. 2. tom. 70. 355. Theraphim, quid sunt? 6. tom. 32
- Theriacæ ex carnibus viperæ confectus. 2. tom. 337
- Theritrum de quo in Canticis canticorum pro pudicitia. 1. tom. 685
- Theristrum genus Arabici vestimenti, quo mulieres provincie illius velantur. 3. tom. 343. Theristrum mulierum fuplex. 4. tom. 62
- Thermodon flumen. 4. tom. 638.
- Thefuri Dei varii. 5. tom. 798
- Thepseus Rheror. 2. tom. 841
- Theurum genus irruptionis & viciorum. 1. tom. 906
- Theogorma, idest, Phrygia, unde equi. 5. tom. 311
- Thomyris regina Massægetarum. 6. tom. 778. Hæc Cyrum interfecit. *ib.*
- Thophet Inferni nomini. 4. tom. 421
- Trachonitis & Iauræ eadem regio. 3. tom. 279
- Thraçæ Martyr & Episcopus Smyrnæ. 2. tom. 857
- in Trasymeno multis Romanorum milia cæsa. 1. tom. 980
- Thual, alii Beros, alii Italos intelligi voluit. 5. tom. 387
- Theucydis laudatur. 1. tom. 323-345
- Thumim, vide Urim.
- Thus oritur apud Sabzros. 3. t. 319
- Thus de Saba venit. 4. tom. 887
- Thus symbolum spiritualis thymamatis. 6. tom. 616
- Thufi mitterentur fagitarum quodam peritissimi. 4. tom. 817
- Tiara Sacerdotis magni. 1. tom. 362
- Tiara verbum Græcum usu versum in Latium. 5. tom. 639. Pileoli genus, quo Perfarum Chaldæorumque gens utitur. *ib.*
- Tibareni, fenes quos amant, suspendunt in patibulis. 2. tom. 357
- Tiberias olim Cheneret appellata. 5. tom. 612. Tiberias. 6. tom. 389
- Tiberius privignus Augusti. 7. t. 177
- In ejus locum successit. *ib.* Sub eo Christus passus est. *ib.* Idem notatur. *ib.* 530-885
- Tigris & Euphrates oriuntur in Armenia. 3. tom. 202. Tigris dictus propter velocitatem. *ib.* 279. Tigris & Euphrates Chaldææ regionis flumina. 5. tom. 5
- Timæus quid narrat. 2. tom. 309. 567
- Timæus Platonis obsecrissimus. 6. tom. 583
- Timæus repente de altissimo dignitatis gradu præcipitatus. 1. tom. 244
- Timere servorum est, non diligere. 6. tom. 400
- Timoclia. 2. tom. 320
- Timon Athenis, quid egerit? 6. t. 428
- Timor Dei præstat, ut omnes alios contemnamus timores. 1. tom. 399
- Servandus. *ib.* 89. Nihil aliud dicitur, quod audire, nihil loqui, nisi quod ad Timorem Dei pernet. *ib.* 680. Mens Dei Timore vallata, tormentorum spernit dolores. *ib.* 629
- Timor duplex in Scripturis sanctis. 2. tom. 709. Duplex meus & timor Dei, incipientium scilicet & perfectorum. *ib.*

horum . 3. tom. 497. Qui timer Deum, nec prosperis elevatur, nec opprimitur adversis. *ibid.* 445. Imitator conditoris sui, absque respectu personarum, omnibus benefecere festinat. *ibid.* 444. Timor hominum unde oritur . 4. tom. 593. Gravius videre quoniam tenemus, quam poenaurum fulminare cruciatum. *ib.* 101. Quis timor animas Sanctorum interpres puritatis conservat. *ib.* 482. Timoribus in religione Deus protegit. *ibid.* Timorem & cultum Dei magis suscipit atrox vicina morti . 6. tom. 180. Timor perfectorum est. 7. tom. 662. Servilis non facit perfectos. *ibid.* Timor uxoris & servit. 667. Duplex significatio in verbo Timoris. *ibid.* 662. Timotheus . 1. tom. 272. Timothei ecclia Constantinopolim translata . 2. tom. 391. Timea ad quod refertur . 6. tom. 57. Timea & puerudo quoniam sensu Deus vocatur. *ibid.* Timinabula in veste Sacerdotis metini quid significent. 1. tom. 366. Tiphon quod morat. 4. tom. 205. Titanum fabula apud Ethnicos celebrissima. 4. tom. 289. Tituli Palmarum expenduntur. 1. tom. 1049. *ib.* 1049. Titus Botheniensis Episcopus. 1. t. 429. Titus Livius fontem laetum eloquentem. 1. tom. 271. Ad illum venerunt de ultimis Hispaniae & Gallicae finibus nonnulli, quare? *ibid.* Titus & Vespasianus de vasis Templi manibus obulerunt Capitolio. 4. tom. 390. Titus filius Vespasiani. tom. 238. Eius bonitas, quanta? *ibid.* Nobis proponitur exemplum. *ibid.* Titus discipulus Pauli, virge permansit. 7. tom. 720. Magna laus Titi, per Paulum ab omnibus salutari. *ibid.* 740. Tobiae liber non habetur in Canone. 6. tom. 389. Viti Praetor, in eum lib. Tolofae facere mentionem non potest Hieronymus absque lacrymis. 1. t. 913. Meritis S. Exuperii non valutar. *ibid.* Torculari quomodo Altare comparari possit. 4. tom. 69. Torcular in Scriptura ponitur pro ultione & congregatione fructuum. *ib.* 748. Passionem Domini significat. *ib.* 156. Quinam de Torcularibus Psalmi inscribuntur. 5. tom. 566. Aliorum Tormenta, aliorum remedia sunt. 4. t. 858. Tormentorum magnitudo ostenditur. 7. tom. 375. Tornaculus. 1. tom. 913. Torquen quod feminino genere transfulerit Hieronymus, reprehensus a quodam eccl. 5. tom. 653. *ib.* 659. Torrens natusque in Scriptura, absque additamento, in bonam partem legitur. 3. t. 389. Torrens Sethim, sive spinarium, ubi sit. 6. tom. 216. Torthio, id est, Prapoliis. 1. t. 57. Tortex vir Pauli, & ex Juliorum sanguine erit. 1. tom. 692. Tortex filius patris sui defiderium fuit. *ibid.* 693

unus Tractator potest eundem locum alter exponere, etiam salva fide. 1. tom. 780. Tractatores veteres Ecclesiae multis sermonibus vi explicabant unam questionem. 2. tom. 714. Tractatibus illorum delectemur, in quibus pieas fidei non vacillat. 1. t. 688. Tractatum Ecclesiasticorum auctoritas commendatur. 2. tom. 513. Traditiones Ecclesiasticas, si fidei non officiant, ita observanda, ut a maioribus tradite sunt. 1. t. 434. Aliorum consuetudo, aliorum contrario more non subvertenda. *ib.* Traditio Ecclesiastica. 2. tom. 196. Eius auctoritas. 2. t. 180. Multa servantur, quae auctoritatem scripte legis tibi usurpant. *ibid.* Traditio Apostolica. 7. tom. 203. Trajanopolis Thraciarum, locus exilii, & sepulchre Eutharii. 2. tom. 923. Tranquillus scriptis de Viri. illustratus. 2. tom. 885. Transitus ex his sedibus, vox Virtutum celestium in aditis Templi audita. 1. tom. 33. & 832. Transfere quod dictum est libris divinis, licet non intelligas, melius est, quam auferre quod nescias. 5. tom. 15. Translatio difficultas. 1. t. 610. In Translationibus non annueranda verba, sed appendendi sensus. *ibid.* 759. Translatione falsa utuntur multi. 4. tom. 93. De Translationis diversae causis loquitur Hieronymus. 6. tom. 226. Transitus a Deo, fecurus est. 7. t. 279. Translati, qui dicuntur. *ibid.* Trapezita prudens. 7. tom. 646. Optimus quis? *ibid.* 733. In Trebia multa Romanorum milia cecidit. 1. tom. 980. apud Treviros Hieronymus Hilarii de Synodis libro descriptis. 1. t. 25. Tribulationem super tribulationem finire perfectorum est. 1. t. 209. In Tribulatione postis subveniamus. *ibid.* 580. Tribulationibus variis quamvis coarctemur, nihil blasphemum loquendum, nihil impium sentiendum. 3. tom. 479. Tribulationes emendant. 4. t. 354. Praesens Tribulatio futuro gaudio compensatur. *ib.* 642. 679. Tribunitia potestas. 2. tom. 340. Tribunitia seditio ab eo alienum. 4. tom. 400. inter Tribum Juda & Tribum Benjamin urbs & Templum collocabatur. 5. tom. 612. Tribus duae, cur dicat Judas. 6. tom. 286. 287. Tribum Judae, & gentium magna pars in Christum credidit. *ibid.* 12. Tribus decem ob populi multitudinem, primum nomen Israel obtinebant. *ib.* 221. 287. Decem Tribum nunquam soluta cepit. *ib.* 9. Tricentario numero annorum sacerdotes accedebant ad ministeria Dei. 6. tom. 767. Trichaptum quid? 5. tom. 154. Trichaptis vestri quin? 6. tom. 928. Triduum mortis Christi quomodo supputandum. 6. tom. 405

Triginta anni perfecta in homine aetas. 1. tom. 33. SS. Trinitas vera fides. 2. t. 39. 189. Patris, & Filii, & Spiritus Sancti una Divinitas. *ibid.* 189. Quo sensu Pater & Filius unus sunt. *ibid.* 999. Trinitatis mysterium ignotum Antiquis. 2. tom. 590. Trinitatis sacramenta manifestata post resurrectionem Christi. *ibid.* 801. Vera fides SS. Trinitatis. *ibid.* 187. 415. Ubiqueque sacramentum & lictis Scriptura testatur de Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, aut alter LXX. interpretati sunt, aut omnino tacerunt, quos? *ib.* 520. Quidquid inter corporis naturas videre & videri dicitur, hoc inter patrem & Filium noscere dicitur, & nosci. *ib.* 590. Trinitatis unitas, quibus doceatur. *ib.* 126. *ib.* 1099. Trinitas omnes materiales substantias superat. *ibid.* 144. Trinitatis confessio apud Christianos. 7. t. 469. Trinitatis mysterium in una divinitate. 4. tom. 92. 307. Unitas substantiae, & consortium majestatis in personis divinis. *ibid.* 90. Pater dicens, Gloriam meam alteri non dabo, non excludit Filium. *ib.* 399. SS. Trinitatis recta confessio, est in glorio scienzia. *ibid.* 767. Domino jubente, Trinitas imperat. *ib.* 95. SS. Trinitas habitat in Ecclesia. *ibid.* 356. 766. Confessio Trinitatis, mons sanctus & dogma veritatis. *ib.* 659. Regnante in nobis peccato non possumus SS. Trinitatis nosse mysteria. *ib.* 59. Trinitatis mysterium in una divinitate. 5. t. 492. 511. Una substantia & potestas Patris & Filii. *ibid.* 208. Mysterium Sh. Trinitatis adumbratum. *ibid.* 488. Trinitas elegit & vult omnia. *ibid.* 518. In SS. Trinitate vera datur proprietas. *ib.* 530. Omnis intelligentia tam licet ex Spiritu Sancto pertinet ad sacramenta SS. Trinitatis. *ibid.* 481. SS. Trinitatis mysterium laudatum. 6. t. 273. 756. Cognitum. *ib.* 666. In mysterio SS. Trinitatis nihil est tenebrosum. *ibid.* 415. 753. Vera puritas in nomine SS. Trinitatis. *ib.* 751. Arguunt qui negant Trinitatem, & qui duplicem Deum admittunt. *ib.* 96. SS. Trinitatis laudum a Judaeis. *ibid.* 487. SS. Trinitatis mysterium. 7. tom. 451. 732. Eius aeternitas. *ibid.* 691. In SS. Trinitate, una divinitas. *ib.* 170. 244. 665. Preclaras SS. Trinitatis expositio. *ibid.* 611. Aeternitatis in Patre & Filio coequalis, & naturae utriusque eadem. *ibid.* 591. Aequalitas in ueroque. *ibid.* 609. Operatio eadem. *ibid.* 639. Patris & Filii una est natura. *ibid.* 751. Salus credentium, mysterium Trinitatis est. *ib.* 723. Triplex Scripturae intelligentia. 5. tom. 172. Tripletum leges. 2. tom. 344. Trinitum purissimum si habuit mixtas paleas, quid de nobis dici potest? 1. tom. 898. Tristitia qui sunt. 5. tom. 266. Tri-

Triticandi diversa genera. 4. tom. 386
 Triticatio per vacas. 6. tom. 316
 Triumphanti comes adhibere dicitur
 per singulas acclamationes civium,
hominem te esse memento. 1. tom. 177
 Triumphum interdum triumphantium
 fordibus polluitur. 1. tom. 398
 Trogloditis victus, fœmœdæ carnes
 3. tom. 334
 Tropæ decennialis oblatio. 1. tom. 848
 Tropologia in Scriptura. 1. tom. 848
 Sensu tropico Ecclesia ad animam
 quomodo transferri possit. *ibid.* 395
 Tropologia historica veritate indiget,
 & vicissim hæc illa. 5. tom. 594
 Tropologia & Historiæ differentia.
ibid. 490. Tropologia & historiæ
 non semper idem est ordo. 6. tom. 393
 Trofili vive Torofuli qui olim dicti
 1. tom. 788
 Trulla cæmentarii instrumentum. 6.
 tom. 328
 Tryphillus Cyprî Ledrensis Episcopus.
 1. tom. 429
 Tryphon primus Judæorum. 2. tom. 684
 Tubarum clangor & sonitus. 5. tom. 650
 Tuba usus in sacris Scripturis diverso
 modo descriptus. 6. tom. 187. 188
 Tubæ & buccinæ differentia. *ibid.*
 54. *Ch. seq.* Tuba in gutture vocis
 exaltationem notat. *ibid.* 82. Tuba
 communit quicquid in Scriptis
 dicitur. *ibid.* 253. Tuba in luctu adhi-
 bita. *ibid.* 692
 Tullius & Demiothes in quo moti
 elient. 1. tom. 1090. M. Tullii elo-
 gium pulcherrimum. *ibid.* 263. E-
 ur oratio pro Quinto Gallio. 16
 Quæ proponitur in libro Confessorio-
 rum. *ib.* 334. Tullius que Græcia
 stultit. *ibid.* 388. Tullii de Græciæ
 sententia. *ibid.* 24. Tulliani inge-
 nii fluvijs. *ibid.* 980. Tullius quid
 in Tullianis disputationibus expli-
 cat? 2. tom. 693. Verba Tullii de
 amicitia servanda. *ibid.* 159. Tullius
 rex Orationum, & Latine lingue
 illustrator, rependendum accurate
 a Græcis. 3. tom. 301. Tullius in-
 terpretatus est Timæum de mundi
 harmonia disputantem. 4. tom. 421
 Huius auctoris obscuritas notatur.
ibid. Tullius Philophilus & Ora-
 tor. 6. tom. 538. Scriptis de Vir-
 tutibus Cardinalibus. *ibid.* 791. Tul-
 lius. 7. tom. 537. Eius duplex ora-
 tio. *ibid.* 416. 417. Dictum. *ibid.*
 517. *Vide* Cicero.
 Tumultus, quid? 6. tom. 468
 Tumultus ex more Christiano. 2. tom. 42
 Tunicæ vilis concrementum mundi pro-
 bit. 1. tom. 936
 Tunicæ pellicæ Adam mystice. 1. tom.
 101. *Ch. seq.* Originis ea de re opi-
 nio. *ibid.* 218
 Turba semper est mobilis. 7. tom. 172
 Turus laudat dicitur Camillam. 2.
 tom. 306
 Turpia nuda re sunt, que verbis
 honestis exprimitur. 4. tom. 550
 Turpilij Comites tractavit de vici-
 tudine literarum. 1. tom. 21
 Turpitudinem ad sit. vocare membrum
 humanum suo nomine. 4. tom. 550
 Turpitudinem, quid? 7. tom. 642
 Turis in quem usum ædificetur. 4.
 tom. 140

Turris avis pudicissima, semper habi-
 tans in solitudinibus. 3. tom. 285
 Turris typus est Salvatoris. 16
 Tutulane quæstiones & verborum
 portenta. 7. tom. 387
 Tutela simulacrum in singularis domi-
 bus Romæ lucernis ac cereis coli
 solitum. 4. tom. 672
 Tyberiadis lacus, navigante Domino
 suis sanctis. 1. tom. 705
 Tyberianus in honorem Tiberii Cæsaris
 extructa ab Herode. 3. tom. 191
 Legis habebat notitiam, & ideo a-
 ger irriguus dicebatur, juxta opi-
 nionem Hebræorum. *ib.* 378
 Tygres Hyrcanæ. 1. tom. 393
 Typus & historiæ quomodo differunt.
 6. tom. 124. Typus possunt quædam
 in alijs præcedere, que juxta verita-
 tem & adimplerem referuntur
 ad Christum. *ib.* 123. In typo
 totum h. præcedat, jam non est Ty-
 pus. *ib.* 124
 Tyria Atheniensium quid fecisse
 narratur. 1. tom. 307
 Tyrys pro gentibus ponitur. 1. tom.
 389. Volens Tyrys se a terra ab-
 riumpere, insulam quærebat anti-
 quam, quare? *ib.* 404. Tyrys He-
 bræice dicitur Sor. 3. tom. 46. 93
 Tyrys in terra Canaan contra est
 tom. 330. Tradunt historiæ co-
 loniam esse Sidonis. *ibid.* 228. Hæc
 totius orbis Emporium. 10. Gali-
 lææ, Damasque finibus premi-
 tur. *ib.* Nilus ei e vicino inhanti-
 tur. *ib.* Dicitur coronata. *ib.* 229.
 Tyrys a Nabuchodonosor & ab
 Alexandro penitus facta. *ib.* 226
 228. Quod traditur in historijs
 Affricorum de hujus Tyriorum. *ibid.*
 229-230. Tyrys metropolis Pæni-
 cis. 5. tom. 294. Eius visitatio. *ib.*
 296. De ea sit questio & solvitur.
ib. 297. Ex insula facta est penin-
 sula. *ib.* 299. Pulchritudo & divi-
 tiæ navium Tyri. *ib.* 306. 307. De-
 scribitur quid unaqueque provin-
 cia mittat Tyrum. *ib.* 307. In Ty-
 ro usque hodie commercia omnium
 gentium exercentur. *ib.* 303. 311
 Alexander Tyrum ex insula penin-
 sulam fecit. 6. tom. 296. De Ty-
 ro, Sydone, & Solima questio
 proponitur. 7. tom. 73. *Vide supra*
 Sor.
 Tyrii obfessi, consensu navibus, Car-
 thaginem fugiunt. 4. tom. 233. *Ch.*
 164. Tyrii nominantur fratres Ju-
 dæorum. 6. tom. 233. Tyriorum
 & Sidoniorum conversio. *ib.* 858

V

Vacca rufa cremabatur per singu-
 los annos in Monte Oliveri.
 1. tom. 201. Vacca nuda in Ægy-
 pto & Palestina comedit. 2. tom. 334
 Væ pertinet ad desperantes. 6. t. 385
 1081. Væ, penarum est ultimum. 6.
 t. 298. Incurrere duplex Væ, quid?
ib. Placidus, Carmen, & Væ, qui-
 bus conveniunt. *ib.* 281. 282
 Valens Murfensis Episcopus. 2. t. 189
 Valens Imp. victi in Thracia inter-
 tus 1. t. 343. Valens Imper. 2. tom.

939. Valens lex de vitalis non
 concedendis. *ib.* 334
 Valentinus vomitu sanguinis extin-
 ctus est. 1. tom. 343. Eius cadaver
 suspensum infamatum. *ib.*
 Valentinianum dogma. 2. t. 191. Valen-
 tiniani confutatur. 5. tom. 898
 Valentinus hæreticus. 2. t. 225. Valentinus
 hæreticus. 5. tom. 898. Valentinus
 & Basilides dogmata impia. 6. tom. 546
 818. Valentinus hæreticus. 7. tom. 120. 737
 743. Error ejusdem & dogma. *ib.*
 88. 593. 602. Valentinus deliramenta
 quæ? *ib.* 378. Duo esse Baptis-
 ma contendit. *ib.* 610. Refellitur.
 16. 493. Valentinus quomodo legit
 Scripturam. *ib.* 349
 Valerius Mellicanus foror. 2. t. 316
 Valerianus. 2. tom. 375
 Vallis artificum. 4. tom. 51. Vallis
 filiorum Ennon. 1. *ibid.* 971. Vallis
 Jezrael. 6. tom. 5. Vallis Jezaphar.
ib. 208. Juxta Jezatelem Vallis est,
 quæ pluxit decem millium pas-
 suum tenditur. *ib.* 209
 Vana sunt omnia tamdiu, quamdiu
 veniat, quod perfectum est. 3. tom.
 386. Nihil vanus in hoc mundo
 quam terram manere, que homi-
 num causa facta est, & ipsum homi-
 nem terræ dominum in pulverem
 revertentem. *ib.* 387. Non debe-
 re ea illudose sperare, que diu
 tenentur, interirent. *ib.* 385
 Vandalis. 1. tom. 344-913
 Vangiones longa obditione delecti.
 1. tom. 913
 Vanitas quomodo sint universa. 1. t.
 2. tom. 913
 Varii Gemini Oratoris dictum. 2. t.
 232
 M. Ter. Varro apud Latinos copiosissi-
 mus Scripser. 1. tom. 153. Eius quin-
 dam Opera. *ib.* Marcus Varro lauda-
 tur. 7. tom. 425. Multa scripserat
 Galatius. *ib.*
 Varus qui Judæam vastavit. 1. tom. 374
 Vas luteum, vas testaceum. 5. tom. 792
 Vas inutile, sive immundum. 6. t.
 86
 Vasa Templi quo sensu sancta sunt. 1.
 tom. 535. Vasa Templi Domini po-
 fuerunt Chaldei in Templo Bel. *ib.*
 60. Vasa in foribus templi ejusdem
 Vasa Templi in hoc delubro conse-
 crantur Vespasianus & Titus. *ib.*
 aliud est Vætem, aliud Interpretem
 esse. 2. tom. 520
 Varcinicum jure non potest humana
 fragilitas sustinere. 5. tom. 394
 Velaminis facta, & que ad cultum
 Domitici Passionis pertinent, quo-
 modo tractanda. 1. t. 259. Velamen
 Legis quomodo, & a quo sublatum
 est? 7. tom. 270
 Velle & nolle nostrum est, ipsumque
 quod nostrum est, sine Dei misera-
 tione nostrum non est. 1. tom. 989
 Velum in foribus templi ejusdem
 pendens ob iniectionem in illo depic-
 tam ab Epiphano descendit. 2. t.
 414. *Vide* Epiphanius.
 Velum Templi passionis tempore cur-
 scissum. 1. tom. 831. Velum Templi
 exterius scissum ex mente Hierony-
 mi. *ib.* Velum Templi interius quan-
 do, & cur dirumpendum. *ib.*
 Vel-

Vellum ficatum, & ros per aream effusus, quid significet. 1. tom. 330
Venduntur rabies a quibus coercetur. tom. 943
Venationes regiae in Babylone. 4. t. 173
Venator nunquam in bonam partem legitur. 6. tom. 494
Venena serpentina pelluntur antidoto. 1. t. 733. Venena non dantur, nisi melle circumfusa. 1. t. 684
Venerea omnia purgatione indigent. 5. tom. 719
Veneris statua in Crucis Christi rupe posita. 1. tom. 321
Venerius Episcopus. 2. tom. 175
Veniam in quo tibi tribuis, humanitatis tux est, indulgere & ceteris. 1. tom. 733
Non facilis Venia, prava deinde dissile. *ibid.* 190. Venia ibi sequitur, ubi luctus praecessit. 2. t. 175
Venter mero fluitans, cito desumatur in libidines. 1. tom. 423. Quis est, qui de ventre fuo magis cogitat, quam de anima alterius. *ib.* 797
Plenus ventris facile de jejuniis dispartit. *ib.* 519. Pinguis Venter, non gignit sensum tenem. *ib.* 266
Venti quomodo pennas habere dicantur. 4. tom. 62. Venorum & Spirituum thesauri. 5. tom. 798. Ventus domum Jobi subversus a Domino adductus. 6. tom. 154. Venit ex deserto. *ib.*
Venus in Scriptura tripliciter accipitur. 4. tom. 763
Venus cum prole sua. 1. t. 37. 727
In crucis rupe statua Veneris posita. *ib.* 321
S. Vera proponitur imitanda. 1. t. 799
Verba dimidiata proferre, officit linguas. 1. t. Turpe verbum atque lascivum nunquam de ore virginis proferendum. *ib.* 713. Nunquam verbum inloneum audias. *ibid.* 959. Verborum ambiguitates damnantur. 2. t. 408. Significanti verborum consideranda. *ib.* 247. Verborum virtus non reprehenditur inter Christianos. *ib.* 498. Pro Verbo otioso rationem reddendi sumus, & omne quod non adificat audientes, in periculum veritatis loquentium. 3. t. 497. Verborum omnis pompa redigetur in nihilum. 4. tom. 75
Verbum apud Hebraeos pro potestate. *ib.* 1090. Magnum ceramen Verbo uno. *ib.* 869. Verba interioris hominis erumpunt pro signo sunt. 5. tom. 88. Verba ipsa, non tantum res, censuntur. 6. tom. 363. 364. Otiosum verbum quid. *ib.* 82. Verba inania & plena. *ib.* 644. Criminosi quae 7. tom. 82. Verbum Graecum quomodo ab Hieronymo interpretatum. *ib.* 598. Verbo quorundam verborum non prohiberi. *ib.* 481
Verbum Dei destruit & aedificat. 5. t. 755. Verbum Dei, quare non persequitur in discipulo. 7. t. 456
Vercelle Ligurem civitas. 1. tom. 3. Eius finis. *ib.*
Vercundia facilius ingenua liberaliter educata, quam aetius superat.

1. tom. 397
Verecundus. 1. tom. 112. Verecundus qui & unde dicitur. 6. t. 397
Veritas diligenda, non persona. 1. t. 519
Veritas non potest favei mendacio. *ib.* 407. Inter contententes debet superare. *ib.* 738. Angulos non amat, nec quaerit furfurones. *ib.* 945
Ita fe natura habet, ut amara sit Veritas, blanda viris exilimentur. *ib.* 186. Mordax Veritas placet apud Deum. *ib.* 49. Invenietur iudicium Veritatis. *ib.* 757. Veritas debetur amicitiae. *ib.* 779. Sinceritatem & veritatem, qui habuerit, in saeculo perfectionem sustinebit. *ibid.* 962. Veritas laborare potest, vinci non potest. 2. tom. 821. Lucrum veritatis. *ib.* 195. Veritas in nobis fit, & innocentia & amaritudo illius consequitur. *ib.* 723. Verum tacuisse, peccatum est. *ib.* 773. Opinione veritatis a iustitia ne declinemus. *ibid.* 744. Non de adversario victoriam, sed contra mendacium quaramus veritatem. *ib.* 717. Veritatem per foramen, & quidam cenebrosas cavernas aspicimus. 3. tom. 488. Veritas semper amanda est, nec timenda hominum multitudo. 4. tom. 842. Veritas claudi, & ligari potest, vinci non potest. *ib.* 1009. Lumen & scientia, & Veritatis omnes errores fugat. *ib.* 693
Una vis est Veritatis, & multae mendaciorum. *ib.* 674. In Veritate decor, in mendacio turpido. *ib.* 912. Irror perfectio, facilius suscipimus Veritatem. *ib.* 718. Veritas & constantia non deferenda in angustiis. *ib.* 1028. In lege veritatis, umbra Veritatis. *ib.* 736
Laquei Veritatis. *ib.* 440. Uterque adversarius Veritatem apud se existimat. *ib.* 105. Veritatem non meretur audire, qui tentanti animo interrogat. 5. t. 134. Velox oblitio Veritatis. *ib.* 635. Libentius errant aliqui, quam discant Verum ab aemulis. *ib.* 337. Veritas semper supra est. 6. t. 124. Una Veritate surgente, multa mendacia destruentur. *ib.* 262. Veritas non invenitur absque gratia Spiritus Sancti. 7. tom. 501. In nullo Veritas fuit, nisi in solo Jesu. *ib.* 624
Duplex Veritas, seu scientia assignatur, una quae sit juxta plenitiam & altera, &c. *ib.* 690. Inimici non sunt, qui loquuntur Veritatem, licet, &c. *ib.* 686. Qui loquentes veritatem persequuntur, sunt inimici Veritatis. *ib.* Obsequium amicos, Veritas odium parit. *ib.* 462
Vermes alibi ubi pro magnis redditibus exiguntur. 2. tom. 334. Vermiculus, quem vulgus millepedum vocat. *ib.* 577
Vernum tempus anni, tempus electum est. 3. tom. 360
Verres Episcopus successor Sylvani. 1. tom. 609
Veribus scripti Psalmi, atque aliae aliquot Scripturae partes. 1. t. 147
Verliones Aquilae, Symmachi, & Theodotius quomodo exprimentur ex

um Scripturae. 2. tom. 534. Recipiuntur a Graecis. *ib.* Multa inysteria Salvatoris subdola interpretatione celantur. *ib.* Habetur in Hebraeis, & explanatur ab Ecclesiasticis. *ib.* Versio 700 LXX. Vide Septuaginta. Versio Hefychii. *ib.* Praef. in IV. Evangelia. Versio Luciani. *ib.*
Vestificam laxari, naturale est, timore cogente. 6. t. 245
Vespasianus & Tius duo urbi. 1. tom. 831
Vespera in Evangelio quomodo sumatur. 1. tom. 826. Vespera nomen & Occidentis in Scripturis diversis intelligentias recipit. 4. tom. 308. Qui habet initium peccatorum, versatur in Vespera. *ib.* Vespere & mane succellionem diei ac noctis significat. 6. tom. 675
Vespertilio, nocturna avis, non tam voce & cantu resonans, quam stridore. 4. t. 42
Vesta Virgines. 1. tom. 906. & 2. tom. 254. Vesta habet virgines. 7. tom. 518
Vestes quales esse debent. 1. t. 110
264. 324. Non absque scandalo in aliis facias vestes, auratae quis miratur. *ib.* 786. Sordidae vestes, candidae mentis indicia sunt. *ibid.* 787. 936. Diversae sententiae de usu vestium in puellis. *ibid.* 962. Vestibus utendum, quae frigus repellant, non quae censuram fidei corpora nuda demonstrant. 5. t. 541
Vestibus lineis Aegyptii utuntur sacerdotes. *ib.* 542
Vestimenta communia Sacerdotum & Pontificis Vet. Testamenti. 1. t. 360
Vestimenta propria Pontificum. *ib.* 361. Vestimenta Pontificis Vet. Testamenti exponuntur. *ibid.* 362. *ib.* 369. Vestimenta eadem ad renovationem hominis applicantur. *ib.* 304
Vestimentorum scissio ob audiam blasphemiam. 4. tom. 459. Vestimentorum scissio facta a Pontifice, quid significet. 7. tom. 678
Verera apud incredulos, fabulosa videntur. 1. t. 678
Vetulis quid convenit? 7. tom. 716. *ib.* 799. Habitus earum fit sanctus. *ib.* In quibus arguuntur nonnullae. *ib.* Adolefcentulas secrete debent corripere, non in publico accusare. *ib.*
Vetus Testamentum. *Vide* Testamentum.
Veniatis omnia consumit. 5. tom. 80
Via regia, quae. 1. tom. 319. Principum viae bonae facere iusta. *ibid.* 611. Viam, quae ducit ad vitam, pauci inveniunt, & multo pauciores ingrediuntur per eam. 2. tom. 745. Vix nostrae non proprio labore, sed Dei adiutorio & clementia rectae sunt. *ib.* 791. Via regia, quae? 4. tom. 676. Via dextra, & sinistra, quae? 6. tom. 900. Vix spatium apud Latinos mille passus. *ibid.* 215
Vitarium sibi quisque parat, quod longoe itineri necessarium est. 1. t. 391
Vitimae & hostiae differentia. 4. tom. 660.

660. Victimæ quare concessæ populo Iudæorum. *ibid.* 718. Hostiæ & Victimæ non principaliter a Deo quaeritæ, sed ne idolis fierent. *ibid.* 21. A sacrificiis Victimarum passum ad laudem Dei transibit Religio. *ibid.* 24. Victimarum & holocaustorum differentia. *ibid.* 660. Victimæ cur populo Israel Deus concesserit. *ibid.* 718. Victimæ quando Deus non susceperit. *ibid.* 521. Victimæ, sublatæ Templo, Iudæi offerre non possunt. *ibid.* 5. t. 165. Victimæ carnalium spiritalis succedunt. *ibid.* 6. t. 952. Victor est, qui in contentione suam errorem cognoscit & fateretur. *ibid.* 1. t. 738. ad Victorem Episcopum Romanum Epistolæ de Pascha. *ibid.* 2. t. 687. Hic multos Orientis Episcopos damnata. *ibid.* Epistolæ Synodicae adversus Victorem. *ibid.* 885. Victorius ubi certa est? *ibid.* 1. t. 584. In hac vita nulla est certa victoria. *ibid.* 90. Victoria, si dei occasio fuit plurimis. *ibid.* 2. t. 23. Nostra victoria, & corona Victoris, Dei protectione, & clypeo paratur. *ibid.* 781. In hac vita nulla est certa victoria. *ibid.* 747. Pessima victoria. *ibid.* 43. Victoria hominum non est perfecta. *ibid.* 2. tom. 200. Victoria insignis palma. *ibid.* 759. Nulla certa Victoria in hoc sæculo. *ibid.* 1079. in libris Victorini Martyris deest eruditio. *ibid.* 1. t. 326. 419. Interpretis Origenis. *ibid.* 529. Victorinus Martyr vocatur columna Ecclesiæ. *ibid.* 2. t. 159. Commentarii Victorini. *ibid.* 472. 159. Victorinus Martyr, imperitius sermone, non scientia. *ibid.* 3. t. 3. Scripti in Istaem. *ibid.* Victorinus. *ibid.* 7. t. 3. Victorini Martiris in Mattheum Commentaria. *ibid.* 249. Victorinus Rhetor citatus. *ibid.* 2. t. 507. Victorinus Pictaviensis sequens est Origenem. *ibid.* 1. t. 348. Victus nimia sollicitudo deponenda. *ibid.* 6. t. 114. Victus unius diei omnia nobis necessaria alimenta significat. *ibid.* 1. t. 823. Virginitatem mulierum. *ibid.* 2. t. 334. 342. *ibid.* 159. Videre ea, quæ contemnimus, inutile est. *ibid.* 1. t. 324. Videre sermonem Dei, quid? *ibid.* 2. t. 241. Vidua qualis esse debet. *ibid.* 1. t. 175. 501. 705. *ibid.* 399. Vere vidua est, quam & xras probat & vita. *ibid.* 503. Viduarum spes, Deus fit & omne opus, oratio. *ibid.* 903. Vidua quæ, & quæ debet fugere? *ibid.* 289. 505. Quæ tuta sunt etiam pertimescenda in vidua. *ibid.* 290. Viduæ illustriores in veteri & novo Testamento. *ibid.* 508. Viduæ honoratæ ab omnibus. *ibid.* 911. Quare Apostolus vult Viduâ adolescentem nubere, filios procreare? &c. *ibid.* 602. Multæ Viduæ in urbe Roma sanctæ, quarum exemplum proponitur imitandum. *ibid.* 294. Viduæ, quæ pascuntur elemosynis Ecclesiæ. *ibid.* 103. 903. Quid præterendum Viduæ, ut secundo nubant. *ibid.*

911. Viduæ otiosæ & curiosæ. *ibid.* 915. Viduæ Evangelica omni Israelitico populo dicitur. *ibid.* 293. 796. Viduæ in angustia & tribulatione sunt potestæ. *ibid.* 2. t. 249. Viduæ non detrahunt Hieronymus. *ibid.* 290. In quo loco eas collocat. *ibid.* Viduæ, quæ pascuntur elemosynis Ecclesiæ. *ibid.* 263. Viduarum Gentilium constantia & castitas. *ibid.* 310. Viduæ, quæ sustentantur alimentis Ecclesiæ. *ibid.* 4. t. 51. Vidua nomen a Salvatore laudatum. *ibid.* 2. tom. 303. Viduarum exemplum Anna Prophetissa. *ibid.* 7. t. 207. Vigilantius concitatus a Rufino adversus Hieronymum. *ibid.* 543. Vigilantius vocatur Dominianus. *ibid.* 1. t. 725. Insignitulum St. Myrmecum. *ibid.* 399. Ars Vigilantii. *ibid.* 349. Hunc reprehendit Hieronymus & deridet. *ibid.* 351. 726. Blasphemiz Vigilantii in interpretatione Danielis. *ibid.* 351. Vigilantius vitam Monasticam damnabat. *ibid.* 2. t. 490. De Vigilantio historica curiosissima. *ibid.* 338. Vigiliz & pernoctationes in Basilicis. *ibid.* 1. t. 727. Ecclesiæ nocturnis vigiliis Christum Dominum personans. *ibid.* 1089. Vigiliz & pernoctationes in Basilicis. *ibid.* 2. t. 396. Vini quædam numerus nunquam bonam pariem sumus. *ibid.* 5. t. 107. Villæ cur pertinent ad iura urbium. *ibid.* 2. t. 610. Quam usum habeant. *ibid.* 399. Villici iniquitatis quis, & omnis ejus historia exponitur. *ibid.* 1. t. 893. *ibid.* 159. Vinacia uvarum, uva passæ. *ibid.* 6. t. 29. Vincentius Presbyter. *ibid.* 1. t. 349. Quid concelebrat? *ibid.* 537. Vincensius Presbyter. *ibid.* 2. tom. 447. 451. 551. Mittitur in Occidentem. *ibid.* 553. Vineula pro peccatis sæpius leguntur in Scripturis. *ibid.* 4. t. 80. Alia vincula Domini, alia Diaboli. *ibid.* 5. t. 42. Non vindicabit Dominum bis in idipsum. *ibid.* 1. t. 417. 798. Qui seipsum vindicat, ultorem Domini non meretur. *ibid.* 2. t. 534. Vindicta sub pacis occasione quaeritur. *ibid.* 1. t. 518. Vindicta peccantium quanto ferior, eo iustior. *ibid.* 4. t. 1091. Vindictæ Divinæ circulus. *ibid.* 6. tom. 377. Vinea licet pulchra, si calamos subtraxeris, arefcit calore. *ibid.* 1. t. 121. Vineæ & viti comparatur Jerusalem. *ibid.* 142. Vinea quæ. *ibid.* 6. t. 438. Vini usus fit modicus. *ibid.* 1. tom. 266. Quibus causis concedit Paulus positionem Vini. *ibid.* 94. 953. Vinum & adolescentia, duplex incendium voluptatis est. *ibid.* 94. Modicæ juvenum vino plene quibus comparantur. *ibid.* 287. Quidquid inebriat, & statum mentis evercit, fuge, similiter, ut Vinum. *ibid.* 266. Vina diversi saporis & coloris quæruntur in injuriarum contentione. *ibid.* 618. Luxuriosi divites vini poculum suspirant. *ibid.* 616. Vinum virginitatem & castitatem amorem generans. *ibid.* 2. tom. 287. Vinum cum carnibus

post Diluvium dedicatum est. *ibid.* 268. Vinum in mysteriis bibitur. *ibid.* 357. Quomodo Vinum in potantem lavit. *ibid.* 613. Vinum adolescentis declinandum docuit Hieronymus. *ibid.* 7. t. 651. Effectus. *ibid.* 508. 509. Quo sensu illud damnat Hieronymus. *ibid.* Consecratur in sanguinem Christi. *ibid.* Servius potationis Vini. *ibid.* 717. Quid habet, qui implevit Vini. *ibid.* 659. 661. Vinolentia fecuratur est, & consecratorum. *ibid.* 1. t. 422. Violentia in regnum celorum laudatur. *ibid.* 1. tom. 125. *ibid.* 399. Violentia sancta quæ? *ibid.* 2. tom. 402. Violentia grandis, quæ? *ibid.* 7. t. 793. Virum Viperam nulli securus somnus capit. *ibid.* 1. t. 720. Viri imperium non præferendum esse Christo, docet historia. *ibid.* 1. tom. 687. Causis virorum fortium ex multis proveniens. *ibid.* 97. Quid non licet feminis, æque non licet viris. *ibid.* 470. Unam præconia tempus imitantur viri. *ibid.* 183. Vir & homo in quo differunt? *ibid.* 1049. Vir quando subjectus mulieri. *ibid.* 2. t. 288. Quale conjugium inter viros & uxores præcipitur. *ibid.* 248. 265. Sanctis viris non detrahunt Hieronymus. *ibid.* 274. 275. Viri utrum tantum diligere uxores debeant, cum uxorem fit cum timore diligere. *ibid.* 6. t. 518. Virago cur Eva dicta sit. *ibid.* 3. t. 308. Viribus. *ibid.* 7. t. 619. Virga ponitur pro freno. *ibid.* 1. t. 385. Pro potestate seculari, est ea quæ Apostolus prohibita est. *ibid.* 127. Dux virga apud Prophetas Ecclesiæ & Synagoga significat. *ibid.* 448. *ibid.* 399. Virgarum durum framentum exponitur. *ibid.* 4. t. 630. Virga pro castigatione & vniustione sumitur. *ibid.* 1. t. 68. Virga Pastoralis quanam indigens? *ibid.* 6. tom. 527. Virga cur Moyse instructus, non item Apostoli. *ibid.* 527. Virgilius quid facit cum Evangelis? *ibid.* 1. t. 114. Idem laudatur. *ibid.* 1026. 275. Virgilius. *ibid.* 2. t. 566. Virgilianum, quid. *ibid.* 278. Virgilius, compilator veterum dicebatur. *ibid.* 301. Idem Philosophus & Poeta. *ibid.* 469. Virgilius primus Homerus apud Latinos. *ibid.* 6. t. 620. De Virgilio quid traditum sit. *ibid.* 881. De Virgilio, quid traditur? *ibid.* 7. t. 485. Virgili verus. *ibid.* 611. Virginum confessor Episcopus. *ibid.* 1. t. 434. Potest Virgo esse mater Domini. *ibid.* 122. Mater Virginitas, focus Dei dicitur. *ibid.* 104. Virgines monialis Ecclesiæ. *ibid.* 693. Virgines domine fuit vocanda. *ibid.* 88. Regio Virginis, paradisi est. *ibid.* 103. In medio laqueorum ambulat. *ibid.* 113. 783. Secreta cubituli sui custodiat. *ibid.* 109. Non amat discere videtur. *ibid.* 114. 989. Gravior perfonam Virginitas decet. *ibid.* 989. Aequalitas inter Virgines, non dominatio. *ibid.* 113. Merces Virginitatis & pudicitia. *ibid.* 125. Virgines fugiant Virgines. *ibid.* 93. Ra-

rus sit egressus Virginis in publicum .
ibid. 100. 995. Geminas & pretio-
 sissimam ornameta damnat Christus
 in Virgine . *ib.* 683. 999. Quid par-
 tur puella , quæ delicis fruitur . *ib.*
 93. Deus non potest frui Virgine
 post ruinam . *ibid.* 91. Quæ
 comes placere debet Virgini . *ibid.*
 100. 686. Quæ ei præponitur , qua-
 lis elle debet . *ibid.* 994. Quarum-
 dam Virginum exempla non sequen-
 da . *ibid.* 121. 132. Falsæ Virgines
 vitandæ . *ibid.* 113. Virgo devotæ
 confortia viroium , quamvis proxi-
 mi sint , & cognati . *ibid.* 181. Vir-
 gines bonæ & malæ . *ibid.* 91. 997
 Virginum corrupturam ruinæ , &
 crimina . *ibid.* 97. 98. Quædam
 in ipso mortis lumine coronam calti-
 tatis perdidit . *ibid.* 113. Typus
 Virginum & figura matronarum .
ibid. 195. Horæ canonicæ , & alia
 Virginum exercitia . *ibid.* Gaudium
 civium celi in receptione Virginum .
ibid. 125. Indolentium Virginitas
 Deo conficiendis proprium dicebat
 Hammæum . *ibid.* 730. Virgines
 hæreticorum , scorta sunt exitimandæ .
ibid. 123. Quare condentur Vir-
 gines & viduæ in monasteriis . *ibid.*
 1090. Perpetua castitas Virginum
 Vexæ , Apollinis , Junonis , &c. *ibid.*
 906. Virgines à Christo plussancti-
 untur , quare ? a. rom. 257. Virgines
 definitio , sanctam elle corpore , &
 spiritui . *ibid.* 257. Nihil proleci
 carum habere Virginem , si mente
 quæ nupit . *ibid.* 227. Quod alii
 in calis fuerit sunt , hoc Virgines
 in terra elle experunt . *ibid.* 296
 Quæ Virgines prædicantur . *ibid.* 273
 Merces Virginitatis & pudicitie . *ibid.*
 260. Virgines honore semper habite
 apud Romanos . *ibid.* 307. Ex-
 emplum Virginitatis relictum . *ibid.*
 309. Virginitas corrupturam ruinæ ,
 & crimina . *ibid.* 258. Inter duode-
 cim signa celi , Virgineum collocar-
 unt gentiles . *ibid.* 307. Virginitas
 & conceptus , & parus Achaz Regi
 offensa . *ibid.* 6. t. 259. Bonæ Vir-
 gines & malæ , quæ ? *ibid.* 323. Virgo
 quæ crevit , non habet succian-
 tem . *ibid.* 283. Ob leve peccatum
 non potest succian . *ibid.* 282. Vir-
 gines Elias , Eliseus , Jeremias , &
 Joannes Baptista . *ibid.* 876. Virgini-
 tas anime alie est puritas , & alia
 eius quæ libidini subiacent . *ibid.*
 524. Virgo non voluntate proli-
 tuatur , remanet virgo . *ibid.* 75
 Virginitas à Salvatore Virgine dedica-
 tur . 1. t. 1. 2. 23. Unde dicitur Vir-
 ginitas domini fluxit in feminas .
ib. 105. Virginitas re pudicitie
 palma . *ibid.* 969. Felix Virginitas
 quæ in ? *ibid.* 995. Peris & mens
 Virginitas . *ibid.* 995. Regula datur
 ad integritatem Virginitatis conser-
 vandam . *ibid.* 127. &c. In eo sa-
 bior est , quod carnis incentive
 non movet . *ibid.* 978. Quam diffi-
 cile servetur integritas . *ibid.* 97. In
 faeculentis & hucis commendata .
ibid. 305. Virginitas natura est ,
 nuptiæ post delictum . *ibid.* 103
 Quæ de virginitate non datur præ-
 S. Hier. l. d. x. Gen.

ceptum . *ibid.* 936. Contra naturam
 est , & ultra naturam Virginitas .
ib. 986. Multi de Virginitate non
 Latino sermone , quam Græco scrip-
 serunt . *ibid.* 107. 996. Virginitas
 à Salvatore Virgine dedicatur . 2. t.
 275. Virginitas voluntaria est .
ibid. 287. Illa Virginitas volunta-
 ria est . *ibid.* 287. Illa Virginitas hostia
 Christi est , cuius nec mentem
 cogitatio , nec carmen libido ma-
 culavit . *ibid.* 260. Non moritur .
ibid. 273. Post mortem incipit
 coronari . *ibid.* 273. Replet Para-
 disum . *ibid.* 266. Grande crimen
 punitur læsa virginitas . *ibid.* 307
 Paulis meritis plus Virginitas
 quam regnum . *ibid.* 309. Dif-
 ficilis res est , & ideo rara . *ibid.*
 204. Virginitatem paradisi , & ter-
 ra nuptias dedicavit . *ibid.* 284. A-
 pud Ethnicos semper tenuit princi-
 patum . *ibid.* 306. Duplex Virgi-
 nitas . *ibid.* 227. Fructus est nu-
 ptiarum . *ibid.* 240. Quare de Vir-
 ginitate non datur præceptum . *ib.*
 230. 256. Virginitate non præ-
 iudicat imitatio Virginitatis Diaboli .
ibid. 354. Absque ceteris operibus
 Virginitas sola non salvat . *ib.* 305
 Principia Virginitatis morituræ , quæ .
ibid. 23. Virginitas falsa damna-
 tur . 4. t. 391. In anima Virginitas
 sermo Dei , quid operatur . *ibid.*
 118. Virginitas non exigitur , sed
 offertur . 5. tom. 579. Privilegium
 Virginitatis in quo positum . *ibid.*
 554. Virginitatis præmium . 7. t. 145
 Quare majora habet præmia . *ibid.* 761
 Virginitas . 2. t. 622
 Virginitas grandis , quæ ? 1. t. 282. Vir-
 ginitas desiderium clementis Dei
 sustentat . *ib.* 610. Qui semel vir-
 tuti se tradiderit , quidquid adve-
 nerit , calcet & despicit . *ibid.* 620
 Virginitas aurigæ modo regit animum .
ib. 629. Quia in curru istans varios
 eius appetitus componit . *ibid.*
 Quomodo putaverimus ad calcem
 pervenisse virginitatem , tunc habebi-
 mus principium . *ibid.* 103. Vir-
 ginitas semper invidiæ patet . *ib.* 982
 Ut peccata germinant negligentia ,
 ita sollicitudo virtutes parit . *ib.*
 613. Virtutibus cardinalibus nihil
 est pretiosius . *ib.* 268. 394. Extra
 Ecclesiam nulla virginitatis præmia .
ib. 123. Dum proba quis meruit ,
 ad virtutes non provocat . *ib.* 253
 Virtus semper rata est . 2. t. 341
 Qui unam habet virtutem , omnes
 videtur habere . *ibid.* 714. Nulla
 virtutum certa & securus possessio .
ib. 326. Virtutes omnes simul ha-
 bere non possumus . *ib.* 712. Gran-
 dis fidei est , grandisquæ virtutis
 esse constantem corpore & spiritui . *ib.*
 267. Nostris laboris est , pro diversitate
 virtutum , diversa nobis præ-
 mia præparare . *ib.* 376. Apud E-
 thnicos præfertur voluptati . *ib.*
 242. Nullus est , qui semper possit
 cogitare de virtutibus . *ib.* 786
 Virtutes peculiares Sanctorum . *ib.*
 714. Virtutes apud Philosophos in
 moralibus sunt , politice & omne
 quod nimis est , sive sursum , sive

deorsum , reputatur in vitio . 3. t.
 372. In medio sunt , & nimietas o-
 mnibus in vitio est . *ib.* 469. Se invicem
 sequuntur , & qui unam habuerit ,
 habet omnes . *ib.* 468. Non est emu-
 latio in Virtutibus . *ib.* 509. Bonos
 dies viventi faciunt , vitia , malos .
ib. 439. Spirant unguenta . *ibid.*
 502. Qui post vitia se refranant ,
 & Virtutum est feciatur , laudantur
 ab Ecclesiæ . *ibid.* 398. Virtutes
 omnes invicem se sequuntur , &
 sibi hærent . 4. t. 276. 655. Nisi
 vitia recedant , virtutes non sub-
 eunt . *ib.* 412. Portæ iustitiæ ,
 opera virtutum . *ib.* 344. Sub oc-
 culatione iustitiæ , omnes Virtutes
 intelliguntur . *ib.* 670. Ne statu
 voluerimus , perfectam pos-
 sumus capere Virtutem . *ib.* 275
 Vana gloria in Virtutibus vitanda .
ib. 936. Populus Dei ex Virtutibus
 intelligitur . *ib.* 736. Pro varietate
 Virtutum , habitationem differenti-
 at . *ib.* 256. Templum Domini li-
 lud est , in quo habet omnium
 Virtutum chorus , &c. *ib.* 87. Cuius
 quis Virtutis imitator est , il-
 lius appellatur & filius . *ib.* 702
 Virtus rata est . 5. t. 388. Non cer-
 ta Virtutis possessio . *ib.* 609. Semper
 Virtutibus contradicunt . *ib.*
 602. Per Virtutes , nomen & digni-
 tatem duci conferuntur . *ib.* 574
 Primus ad Virtutem ingressus , quis ?
ib. 420. Qui una virtute caret , o-
 mnibus caret . *ib.* 14. Catalogus
 Virtutum iusti . *ib.* 203. Virtus
 Dei Christus , & in quibus sit ? 7.
 t. 261. Virtutum connexio . *ib.*
 645. Via virtutum laudatur . *ib.*
 461. Negantur Per vitia . *ib.* 712
 Virtutes duplici modo accipiuntur .
ib. 376. Maxima virtus , quæ ? *ib.*
 653. Non expellit , sed perficit
 virtutis est . *ib.* 60. Inest nascen-
 tibus quoddam semen iustitiæ , &
 aliarum virtutum . 391. Unusquisque
 ex virtute appellatur , quam
 vel maxime habet . *ib.* 425. Medi-
 a quæ sunt inter virtutes & vitia ,
 nec ficienda , nec appendenda . *ib.*
 481. Non virtus , sed causa virtutis
 apud Deum mercedem habet .
ib. 32. Aliud est de virtutis , &
 virtutibus libo componere , aliud in
 sentium Propheiarum & Apostolo-
 rum ingredi . *ib.* 539
 Virtutes pro miraculis ponuntur . 4.
 tom. 750
 Virginitas Ægyptiorum . 1. t. 479
 Viscera propria violare , & viscera
 misericordiarum , quid sit ? 6. t. 239
 Viscera , quid ? 7. t. 756
 Vitio quædam virtutes dicuntur . 4.
 t. 1007. Vitio & omnis , sive potius
 in quo differant . *ib.* 69. 579
 Vitio Ezechielis de ossibus aridis
 ariditas , & omnium Christianorum
 lectio celebrata . 5. t. 432. Vi-
 sionis nomen de Prophetia usurpa-
 tum quid sibi velit . 6. t. 591
 Vitiligo , consolationem significat ,
 & supplicium . 4. t. 1081. Vitia-
 tio non pro remedio , sed pro
 plaga sumitur . *ib.* 158
 Vita mortalium incerta est . 1. tom.

899. Longa Vita veterum patrum, fuit quali fecunda immortalitas. *ib.* 23. Longa Vita & brevis inter se comparata. *ibid.* 342. Huius vite prolixitas, cuius gravis & molesta. *ibid.* 783. Stridore Vitarum vita finitur. *ibid.* 721. Quomodo curandum in hac Vita, et caducis æterna succedant. *ibid.* 127. Vita posterior iudicatur de priore. *ib.* 290 Bonum est, post regulas Scripturarum, Vita fux trancire ad alios discere. *ib.* 994. Vitam Angelorum inter titillationes, carnis docemur imitari. 2. t. 2. 166. Hæc pars nostra est, & hic laboris fructus, fin in hac Vita umbratili, Vitam veram invenire valeamus. 3. tom. 463. Vita misera more quæta præferatur. 4. t. 982. Vita fempiterna, bonorum omnium promiffio. *ibid.* 646. Humane Vitæ spatia feptem. 6. tom. 314. Vitam præfentem pauci defpiciunt. *ibid.* 811. Vitam magis merentur, qui mori volunt pro aliis. *ibid.* 992. Vita folitaria in quibus laudabilis. *ibid.* 648. Vita perpetua nemini non habet ruinam. 7. t. 210. Bonam Vitam Philofophorum & Gentilium recipit Dominus. *ib.* 208

Vitas virorum illuftrium Græci & Latini defcripferunt. 1. t. 738. Quo titulo hos libros donantur. *ibid.*

Vitalis Presbyter. 1. t. 3841

Vitia, caufæ sunt calamitatum. 1. *ibid.* 107. Palma victorum, quæ. 3. tom. 344. Non decipiunt, nili fub specie umbræ virtutum. *ibid.* 634. Terrore ignis æterni crefcentia vitia confumamus. *ibid.* 611

Vitia nili coercerentur, fuperbunt, & obediens fibi ad inferna detrahunt. *ibid.* 632. Facilis eft lapfus ad vitia. *ib.* 579. Paci funt, qui calcas vitii, trancire tenent veterais. *ibid.* 692. Ceflatio a vitis appropinquat Deo. *ib.* 612. Incentiva virorum, omnium titulant animos. *ibid.* 506. Quidam vitium vitio, peccatum peccato medicantur. *ibid.* 441. Ex vitio noftro perfonas nobis plurimas fuperinducimus. *ib.* 191. Scripturæ teftimonia, quali armata Deo adverfus omnia vitia. *ibid.* 711. Principiis victorum obviaandum, ne crefcant. *ib.* 92. Vita externa facile abijciuntur, fed non ita voluptas. *ib.* 287. Interior homo inter Vitia, & virtutes fluctat. *ib.* 92. Sine virtutis more nafcitur. *ibid.* 506. 1026

Qui callide occultant vitia fua, ex fequenti converfatione cognofcuntur. *ib.* 287. Qui detrahit vitii, offendit plurimos. *ib.* 183. Labentia quotidie in vitia facula. *ib.* 23

Nonnulli generes de vitis difputationem, in fuam referunt contumeliam. *ibid.* 935. Dum difputant irafcuntur, fuum indicant confcientiam. *ibid.* Noftros vitia barbari fortes funt. *ibid.* 344. Vita magis fequitur, quæ virtutes. 2. t. 380. Vicina fæpe virtutibus. *ibid.* 794. Nomina pietatis non erubefcunt vitis noftis obtemperare. *ibid.*

402. Aliud eft mundari a Deo, aliud per fe elle fine vitio. *ib.* 336

Vitio noftro ad pejora dabimur quotidie. 3. tom. 448. Vita habent beltiarum imagines. 4. tom. 976

Pro diverfitate Vitarum inter, fuperbos alii funt montes, alii colles. *ib.* 47. Vita & peccata, a va acerbata. *ibid.* 1074. Vitarum purgationem pax fequitur. *ibid.* 807. Vita non invicem fe fequuntur, fe virtutes, in quibus omnia temperant. *ibid.* 614. Noftri vitii eft, quod obtrunum maris fluctibus. *ibid.* 302

Vitia noftra Deum amarum efficiunt, & crudelem. 5. tom. 113. Per parva Vitia majora monftantur. *ibid.* 88. Jugulat qui Vita non inceptat. *ib.* 409. Quidam eximiam ad Deum non pertinere Vitia, noftia. *ibid.* 82. Vita dulcia funt. 6. tom. 173

Quatuor funt quibus impugnamur. *ib.* 565. Ex his multa alia originem ducunt. *ibid.* Vita funt Idola noftia. *ibid.* 240. Pulchra videntur, & delectant. *ibid.* 313. Labenter applaudimus vitis noftis. *ib.* 108

Vitia in virtutes quomodo mutantur. *ibid.* 929. 930. Virtutes quatuor Cardinales feuta funt contra Vitia. *ibid.* 565. Virtutum connexio. *ibid.* 34. Perfeccio, virtutum profectus eft. *ibid.* 707. Virtutes priliæ non profunt habenti vitium. *ibid.* 183. Ex virtutibus, ut etiam ex Vitiis nomina imponuntur. *ibid.* 431. Virtutes & Vitia quibus nos efficiunt fimiles. *ib.* 687. Nunquam ita eft humana fragilitas, & quanto virtutibus crefcimus, tanto Vitia timere debemus. *ibid.* 196

Omne tempus in quo non virtutibus defervimus, reputatur in vitium. *ibid.* 743. Vitium non offenditur, nili ex comparatione virtutis. 7. t. 62. Quotiefcunque vincitur vitis, toties Deum negamus. *ib.* 712. Non prodeft a Vitiis recellere, nili optima comprehendatur. *ib.* 461. Vita in femetipfa finiuntur & pereunt, virtutes frugibus redundant. *ibid.* 505

Vitula concernans, quæ perfedæ ætatis eft. 4. t. 187. *Ch. feg.*

Vitulus faginatuz myftice, quid? 1. t. 80. Ubi feelus eft, Vitulorum carnes edere. 2. t. 334. Vituli labiorum, qui? 6. tom. 158. Tradunt Hebræi, Vitulos aureos a Sacerdotibus factos fabulosos effe, & pro his æneos repositos. *ibid.* 159

Viventium prima in creatione aquis egreffa. 5. t. 9. *Ch. feg.*

Vivendo multi portant funera fua. 1. tom. 319. Nemo tam fradus viribus, qui? 6. tom. 181. Vivere de altari, non luxuriam permittitur fæcroti. 6. t. 472. *Ch. feg.*

quod Vivificavit Deus, ab ipfo, aurab alio occidi non potest. 5. t. 755

Ulmus & populus maritandis vitibus jungi folitæ. 4. 50

Ultio Dei omnia Gaudia & julta cur. 4. tom. 100. Ultio fanguinis Jezrael quorfum typice referri poffit. 6. tom. 120

Uluatuz funt cantica Idolis fervientium. 6. tom. 177

Ulyxes vel Ulyxeum. 1. t. 362

Umbilicus honefto nomine Scriptura vocat feminarum genitalia. 5. tom. 208. Umbilico fœtus aluntur in ventre. 6. tom. 199

Umbilicus myftice quid? 1. tom. 95

Umbis hominum defunctorum immolandi mos. 1. tom. 332. Umbra mortis, & mors quid differant. 4. tom. 129

Uncia apud Hebræos ingigne nunciis poteftatis. 4. tom. 1

Uncia triplex, fæcrotalis, regia & prophetica. 6. tom. 1

Uncia invenitur idem homo frequenter. 6. tom. 655

Unguentum a Magdalenæ bona opera indicant. 1. t. 432. Moris eft Hebræorum, unguentum bonum, & oleum nuncupare. 3. tom. 426. Unguentis aruntur Perfæ & Iadi pro balneis. 5. t. 160

Ungues myftice morua notant operum. 1. t. 399

Unione ad fimilitudinem Dei Miferia fecunda. 1. t. 102. Unus, qui perfedus eft numerus, Unione qui imitatur Deum. 5. t. 470. Unio, qui retinetur, numerus perfediffimus. 6. t. 510

Vocabulum unufquifque pro moribus fuus fornitur. 5. t. 300

Vocalibus in medio literis perarato untur Hebræi. 1. t. 445

Vocationum diverfarum tempus. 2. t. 374

Vocem Dei, in veteri Inftrumento dicitur, quod populus videri. 4. tom. 3

Volfconum provincia. 1. t. 402

Voluntas hominis apud Deum propofita fui mercedem habet. 1. t. 515

Voluntas homini incerta, fluctans, & mutabilis eft. 2. t. 770

Melius eft juxta fenfum cuncti agere, qui animæ eft oculus, quam Voluntatem cordis fequi. 3. tom. 485. Voluntate, non natura fua mali. 4. tom. 258. Voluntas magiftri fecunda, non indulgentia. 10. 784. In noftia poftulate poffum eft, vel facere quid, vel non facere. *ibid.* 890. Voluntate noftia, verbum Dei non fufcipimus. *ibid.* 884. Propria voluntate fua quifque concultatur a vitis. *ibid.* 699. Voluntatis beneficiis libertas in nobis. 7. t. 311

Volvoia herba. 6. t. 344

Voluptas nec regum purpura, timet, nec mendicantium fqualorem. 1. t. 507. Quidquid feminarum voluptatum eft, venenum puræ. *ibid.* 258. 611. Homo non poteft effe fine voluptatibus & luxuriis incentivis. *ibid.* 32. Voluptas difficile vincitur. *ib.* 287. 502. Catenæ Voluptatum. *ib.* 321. Quis formacem Regis Babylonij fine auditione ingreffus eft? *ibid.* 501

301. Quidam putant majoris esse virtutis, præsentem continere voluptatem. *ibid.* 685. Ipsum corpus depicere, & præsentium Voluptatum diuorem, sed meliorem vitam inire perferendum. *ibid.* 628. Multi dant elemosynam, sed de proprio corpore nihil tribuunt. Voluptate carnis superati. *ibid.* 707. Voluptas flagrans dominatur, nec penitus vincitur. 2. tom. 274. Philosophi relinquunt, quæ favent voluptati, quare? *ibid.* 337. Voluptas & concupiscentia comparatur ebrietati, quæ evertit animi vigorem. 3. t. 397. Iracundia Voluptas præsentem non iuvat, & exultula non facit. *ib.* 396. Quanto crescent divitiæ & voluptates, tanto sapientia deest in hominibus. *ibid.* 297. Homines luxuriae & voluptuarius totos se tradunt, & querunt divitias, qui in necessitate non liberant. *ibid.* 407. Quos amor Voluptatis, & divitiarum circumdat, arguuntur. 4. tom. 321. Voluptas infatigabilis, 6. tom. 39. Ebrietas dicitur. *ibid.* 173. Pervertit sensum. *ibid.* 39. Nihil forte in viris voluptati deditis. *ibid.* 177. Facilis faculus contemnitur, quam voluptas. 7. tom. 149. Volufianus. 2. tom. 907. licet Vomitur perpetuum fustinent, & cito compulsi. 7. tom. 114. Votum offert, & solvit Deo, qui est sanctus corpore & spiritu. 4. tom. 298. Votum viri iusti quid? *ibid.* 629. viva Vox doctorum magis prodest, quam libri. 1. tom. 271. Nescit vox missa reverti. *ibid.* 234. Vocis dulcedines per aurem animam vulnérant. *ib.* 954. Vox viva magnam vim habet. 7. tom. 407. Utrupa avis spurcissima. 6. tom. 819. in Urbibus frequentius visitandi. 1. tom. 193. Quid mali inde accidit? *ibid.* Urbes nominantur, in quibus olim fuere regna non modica. *ib.* 344. Urbium ornamenta, quæ. 4. tom. 58. Urbium Palæstrinarum nomina expolita. 6. tom. 231. 698. & 818. Urise nata. 6. tom. 777. Uris Prophetæ. 4. tom. 1020. Uris Prophete fuga non infidelitatis, sed prudentie fuit. 6. tom. 980. Urim & Thumim. 1. tom. 369. & seq. Urine tormina & difficultates. 2. t. 736. Urise natura. 6. tom. 148. Urifacius victoriam jactat. 2. t. 191. Urif duo Elifæ, Tius, & Vespasianus mystice interpretantur. 1. tom. 833.

Uricinus contra Damafum Episcopos constituit. 1. tom. 39. una Uris in tribus personis. 1. tom. 38. Uris nomen tanquam novum abiecit. 2. tom. 189. de Uris in omni specie prohibita locis celebris. 5. tom. 210. Ufus. Donum Dei est, talem virum iusto dari mentem, ut ex quæ curis vigilique quævisit; ipse conforat. 3. tom. 406.

in Utero decem menses clausi sumus. 1. tom. 783. Uter omnis implebitur vino, & quatenus. 5. tom. 821. Uva acerba de vitis ac peccatis dicitur. 4. tom. 107. Vulceti Commentarii. 2. tom. 477. Vulgata Editio verus, ejusque a LXX discrepantia. 1. tom. 642. & seq. Vid. Ididio. Vulgus indocum facile must sententiam. 4. tom. 104. quis Vulneratur difficile. 7. tom. 67. Vultus aliorum nostri sit cautio. 1. tom. 209. Vetus Vulnera, nova caritate obliterat. *ibid.* 516. Vulpium carnis gentes innumeræ delectantur. 2. tom. 334. Vultum eundem semper habere non possunt. 2. tom. 782. Vultures transmarina cadavera sentiunt. 2. tom. 445. In Vultu tot sunturationes, quot membra. *ib.* 332. Vultus, quos Conditor non agnoscit. 1. tom. 286. Rubor Vultus, pudoris indicium est. 5. tom. 73. Obfcuratio Vultus, severitatis indicium est. *ib.* 38. Vultus pallor, unde? 6. tom. 274. Uxor fit ancilla hominis. 1. t. 908. Uxor & vir non habent potestatem sui corporis, nec habent pudicitiam libertatem. *ibid.* 903. In uxoris salute vir candidatus est fidei. *ibid.* 899. Ufus uxorum communis apud nonnullos. *ibid.* 417. Ufus plurimarum uxorum ac concubinarum, apud Patriarchas. *ibid.* 909. Quid præcipitur habenti uxorem. *ibid.* 962. Sollicitudo uxoris pro salute viri sui. *ibid.* 899. Hæc verba, *Umus uxoris virum*, exponuntur. *ib.* 417. Non superat amorem matris & fratris, nisi solus uxoris affectus. *ibid.* 786. Uxor bona & suavis rara est. 2. tom. 325. Nimis amor uxoris propriæ damnatur. *ibid.* 311. Rationes, propter quas ducuntur uxores. *ibid.* 314. Uxoris ductæ incommoda. *ibid.* 283. & seq. Non potest Domini servire malitiae, servus uxoris. *ibid.* 270. Quanta felicitas, non uxoris frivolum esse, sed Christi. *ibid.* 255. Divitiæ in uxoris magis eligi solent, quam pudicitia. *ibid.* 312. Pauperem uxorem alere difficile est, divitem ferre, torquent. *ibid.* 313. Uxore bona nihil viro amabilius. 5. tom. 206. Uxoris meretricis scandalosa acceptio apud Osce quomodo capienda. 6. tom. 2. & seq. Uxores sepe multo meliores maritis inveniantur. 7. tom. 662.

X.

X Antipe uxor Socratis. 2. tom. 316. Xenocrates Philosophus quid scribit. 2. tom. 344. Xenocrates scriptis de gemmarum lapidumque naturis. 6. tom. 328. Xenocrates Polemonem adolecentem turpissimum murevit in sapientissimum philosophum. *ibid.*

ibid. 3. Xenodochium in portu Romano. 1. tom. 401. Pamphilio extructum. 1. t. 401. Xenophon, quid refert? 1. t. 222. 334. & 2. tom. 311. 343. & seq. Xenophon scriptis historiarum Cyri. 4. tom. 522. & 5. tom. 651. Xephigia Tatiari & Manichæi. 2. tom. 266. Xerxes, quare flevit? 1. tom. 345. Xerxis ortus & victoria. 5. t. 702. Xisti Pythagorei liber prænotatus nomine S. Sixti Martyris. 1. tom. 1029. Nihil Christianum redolet. 1. t. Xisti sententia. 2. tom. 318. Xisti Pythagorici pulchra sententia. 5. tom. 280. Xistius Stephano successit. 2. t. 909.

Y.

Y Litera Philophorum, quid significet. 3. tom. 424. 469.

Z.

Z Achæus. 1. tom. 432. 701. Cur non fuit in numero duodecim Apostolorum. *ibid.* 402. Zachæus quadruplum reddidit, quod rapuerat. 6. tom. Zacharias, interpretatur *memor Domini* fuit. 1. tom. 278. Zacharias propheta obscurus, & inter duodecim longissimus. 6. tom. 777. Zacharias Propheta & Sacerdos. 7. tom. 299. Zacharie silentium quid denotet? *ibid.* 269. Zacharie & Elizabeth laudes. *ibid.* 251. Versus Zacharie sub nomine Jeremie citatus. *ibid.* 227. 228. Zacynthus in insula. 7. tom. 427. Zared torrens, & ejus mysterium. 1. tom. 493. Zebennus Antiochie Episcopus. 2. tom. 905. Zelus summus rodit autorem. 1. tom. 712. Zelus accipitur in bonam partem. 6. tom. 435. Zelus multiplex. 7. tom. 465. Unus est invidie vicinus. *ibid.* Zeno martyr stultæ Philosophiæ. 1. tom. 180. De Zenone principe Stoicorum, venena Hereticorum manantur. *ib.* 1026. Zenonis opinio. 2. tom. 558. 740. Zeno cum Stoicis quid suspicatur de Deo, & creaturis. 7. tom. 611. Zenobius. 1. tom. 45. Zephirinus Romæ Episcopus. 2. t. 893. Zephrona appellatur hodie Zephyrium oppidum Ciliciz. 5. t. 598. Zo-fa-mo Hebraicus, quid sonat? 1. tom. 698. Zodiaci signa. 1. tom. 659. Zona sacerdotalis. 1. tom. 361. Mystice quid significet. *ibid.* 398. Zoroaster, Magnus. 1. tom. 1032. Zorobabel unde nomen accepit. 5. t. tom. 219. Zorobabel typus Salvatoris. 6. tom. 74. Zythum genus porionis est ex frugibus & aqua confectum. 4. t. 269. In Dalmatia Sabium appellatur. *ibid.*

INDEX GENERALIS LOCORUM S. SCRIPTURÆ QUÆ EXPLICANTUR IN OPERIBUS S. HIERONYMI.

GENESEOS.

- C**AP. I. 1. Terra autem erat inane & nihil. 4. *tom.* 491
2. Spiritus Domini ferebatur super aquas. 2. *tom.* 177
3. Abyssus, super quam tenebræ erant: ferebatur, &c. 6. *tom.* 691
12. Vidit Deus, quia bonum, &c. 16. 365
26. facimus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. 4. *tom.* 95. & 5. *tom.* 751. 950. 998
28. Crescite & multiplicamini, &c. 2. *tom.* 227. 266. & 3. *tom.* 410
II. 24. Propter hoc inquit homo patrem & matrem suam, &c. 2. 1. 365
III. 1. Serpens quippe sapientior erat omnibus bestis super terram. 5. 785
9. Adam, ubi es? 2. *tom.* 349
14. Maledictus ab omnibus bestis. 7. *tom.* 437
15. Tu observabis caput ejus: & ille observabit tibi calcaneum. 4. 608
16. In doloribus & in anxietatibus paries. 1. *tom.* 101
16. In tristitia paries filios. 7. 1. 405
16. Ad virum tuum convertio tua, & ipse tui dominabitur. 16.
IV. 7. Nonne, si recte offeras, & non recte divides, peccasti. 1. *tom.* 402
13. Peccasti, quiesce. 16. 1093
14. Si ejicies me hodie facie tua, abscondar. 4. *tom.* 395
V. 17. Maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vite tue. 6. *tom.* 909
24. Enoch transiit Deus, & non inveniebatur. 7. *tom.* 380
VI. 3. Non pernebit spiritus meus in hominibus istis, quia caro sunt. 2. *tom.* 436
VIII. 21. Oloratus est Dominus odoribus bonæ fragrantie. 5. *tom.* 61
IX. 5. Et de manu hominis, & de manu fratris requirant animam hominis. 6. *tom.* 604
21. Noe vinum bibit, & inebriatus est. 1. *tom.* 94
25. Maledictus Chanaan puer, famulus ejus fratrum suorum. 6. *tom.* 687
XI. 4. Venite, adificemus turrim, & faciamus nobis nomen, &c. 4. 1. 138
4. Venite adificemus civitatem, & turrim, cujus caput peringat usque ad cælum. 5. *tom.* 825
XII. 1. Exi de terra tua, & de cognitione tua, & vade in terram, &c. 1. *tom.* 432
XIII. 8. Dixit autem Abraham ad Lot, quia omnes fratres nos sumus.

2. *tom.* 221
XIV. 14. Quum autem audisset Abraham, quia captivus ductus est Lot irater suus, &c. 16. 221
XV. 5. Respice, sic erit semen tuum. 5. *tom.* 996
5. Eduxitque eum foras, & dixit ei, aspice in cælum, &c. 7. 1. 424. 425
15. Ego sum, qui te educo de terra Chaldaeorum. 5. *tom.* 750
XVII. 1. Ego sum Deus tuus, place-to in conspectu meo, & esto sine macula, &c. 2. *tom.* 795
1. Ego sum Deus. 5. *tom.* 805
15. Sarai uxor tua non vocabitur ultra Sarai: sed Sara erit nomen ejus, &c. 2. *tom.* 796
18. Abraham autem dixit ad Deum: Ismael ille vivat, &c. 7. *tom.* 470
XVIII. 11. Defecerunt Saræ mulieria. 2. *tom.* 228
XIX. 12. Est tibi hic aliquis genere, aut filii, aut filia. 5. *tom.* 744
21. Plur Dominus a Domino. 6. 9
XX. 7. Propheta est, & orabit pro te. 5. *tom.* 746
12. Vere soror mea est de patre, sed non de matre. 2. *tom.* 223
XXI. 10. Ejice ancillam, & filium ejus, &c. 7. *tom.* 475
21. Omnia quæcumque dicit tibi Sara, audi vocem ejus. 2. *tom.* 228
XXII. 18. In semine tuo benedicentur omnes gentes. 7. *tom.* 9
XXV. 8. Et deficiens mortuus est Abraham in senectute bona, senex, & plenus dierum. 6. *tom.* 676
41. Domine Deus domini mei Abraham, si tu dirigis viam meam, &c. 2. *tom.* 288
XXVI. 4. Et benedicentur in semine tuo omnes gentes. &c. 7. *tom.* 424
17. Ne respexeris retro, & ne steteris in tota regione: in monte salvum te fac, ne forte comprehenderis. 5. *tom.* 389
XXVII. 18. Det tibi Deus de rore cæli. 6. *tom.* 478
XXVIII. 29. Si fuerit Dominus meus tecum, & servaverit me in via hac per quam, &c. 1. *tom.* 118
XXIX. 15. Dixit autem Laban ad Jacob, quoniam frater meus es, &c. 2. *tom.* 221
XXX. 23. Et exaudivit me cras iustitia mea. 7. *tom.* 37
XXXI. 40. In die urebar aëstu, & gelu nocte. 1. *tom.* 124
XXXII. 6. Manducavit enim populus, & bibit, & surrexerunt ludere. 16. 94

- XXXIII. 30. Vidi Dominum facie ad faciem, &c. 2. *tom.* 707
XXXV. 4. Et tradiderunt Jacob deos alienos... & perdidit eos. 1. *tom.* 711
XXXVII. 35. Lugens & gementem vadam ad infernum. 16. 710
XXXVIII. 26. Iustificatus est Thamar magis quam ego. 16. 712
27. Factum est quum pareret, & haberet geminos in utero. 6. *tom.* 713
29. Ut quid propter te disrupta est sepi? 7. *tom.* 579
XXXIX. 23. Quia Dominus erat cum eo: & quæcumque faciebat, prosperabantur, &c. 2. *tom.* 795
XIV. 8. Vos cognitis de matris. & Deus cognovit me bona. 7. 798
XVII. 9. Parvi & mali dies mei. 3. *tom.* 455
9. Parvi sunt & pessimi dies mei. 4. *tom.* 358. 841
XVIII. 8. Juda, te collaudat fratres tui, manus tua super dorsum inimicorum tuorum. 5. *tom.* 803
23. Fiet Dan coluber in semita, mordens plantam equi. 16. 23
XIX. 8. Juda, te laudant fratres tui. 6. *tom.* 436
9. Caulis leonis Juda ex germinatione, filii mei, ascendisti. 1. *tom.* 690
XIX. 10. Non detrahet principem ex Juda, & dux de memoribus ejus, donec veniat, &c. 1. *tom.* 693
12. Gratioli oculi ejus a vino, &c. 4. *tom.* 614
15. Qui supposuit humerum suum ad laborandum, 16. 159. 938
27. Benjamin lupus rapax, mane comedet: & ad vespertam edibit escam. 16. 69. 159. 938
27. Benjamin lupus rapax. 6. *tom.* 55
I. 7. Et ascendit Joseph feline patrem suum, & ascenderunt cum eo, &c. 1. *tom.* 181
E X O D I.
I. 21. Benedixit Deus obstetricibus, & edificaverunt sibi domos. 7. 350
III. 6. Ego Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob. 5. *tom.* 805. 860. & 7. *tom.* 442
14. Vade, dic populo huic. 6. 7. 80
14. Ego sum autem sum, 7. *tom.* 600
IV. 15. Ego sum autem sum alogos, id est, irrationalis. 6. *tom.* 646
11. Quis fecit murum & sordum, videntem & cæcum: nonne ego Dominus Deus? 3. *tom.* 441
13. Mitte quem misurus es. 4. 7. 56
VIII. 19. Dignus Dei est ille. 7. 80
XII. 2. Principium mensum sit vobis.

erit in mensibus anni. 5. tom. 886
 3. Cum habueritis diem festum, azyma super amaritudinem manducabitis. 16.
 84
 11. Sic manducabitis illud: lumbi vestri accincti, &c. tom. 679
 20. I. Cuius est aurem circa median noctem, & Dominus percussit omne primogenitum. 2. tom. 216
 XIV. 13. Audi, Israel, & tace. 1. tom. 719
 15. Quid clamatis ad me? 6. tom. 225
 & 7. tom. 452
 XV. Cantemus Domino, gloriose enim, &c. 1. tom. 125
 XIX. 5. Si volueritis, & audieritis me. 7. tom. 487
 XX. 2. Ego sum Dominus Deus tuus, qui te eduxi de terra Ægypti, de domo servitutis. 5. tom. 984
 18. Honora patrem tuum & matrem tuam. 1. tom. 603
 12. Honor: patrem tuum, & matrem tuam, &c. 7. tom. 693
 18. Honor: proximum tuum, sicut te ipsum. 7. tom. 661
 17. Non concupisces. 1. tom. 772
 18. Et videbit omnis populus vocem Dei. 5. tom. 31
 XXI. 12. Si percussit aliquis quemquam, & mortuus fuerit, &c. tom. 733
 XXIII. 4. Isti dui tui, Israel, qui te eduxerunt de terra Ægypti. 1. tom. 508
 XXIII. 2. Non apparebis ante conspectum meum vacuus. 5. tom. 763
 XXIV. 3. Omnis quæquumque Dominus præcepit, si tenuis. 3. tom. 956
 XXIX. 45. Ego Deus ero Deus tuus. 5. tom. 805
 XXXII. 6. Dedit populus comedere & bibere, & surrexerunt ludere. 3. tom. 335
 10. Dimitte me, & percutiam populum istum. 4. tom. 943, 956
 10. Dimitte me, & delebo populum istum. 1. tom. 665, & 5. tom. 124
 10. Non paciam vos, dimitte me, & disperdam eos. 6. tom. 889
 31. Si dimittis populo hunc, dimittes, inquit, aurem, dele me de libro vite. 1. tom. 665
 31. Si dimittis eis peccatum, dimitte, &c. tom. 393
 XXXIII. 12. Si invenis gratiam apud me, ostende te mihi. 4. tom. 771
 10. Non poteris videre faciem meam: non enim videt homo faciem meam, & vivet. 2. tom. 797
 10. Non poteris videre faciem meam. 4. tom. 19, 90
 27. Ponam te in formine petreæ, & sic posteriora mea videbis. 3. tom. 1, 488
 25. Ecce pono te in caverna petreæ, & conspicias posteriora mea, &c. 5. tom. 818
 XXIV. 5. Domine Deus miserator, &c. 6. tom. 956
 10. Omne quod aperit vulvum, ab omni carne quæ offertur Domino, &c. 2. tom. 215
 10. Et Moyses nesciebat, quia cornutus erat species, &c. 6. tom. 321
 XXV. 47. Ego implevi eos spiritu sapientie, & intellectus, ut faciant opera artis ingenuitatis. 3. tom. 565
 XXXIX. 29. Et fecit laminam auream, & scripsit in ea litteras deformationas

figillo sanctificationis Domini. 5. tom. 156

LEVITICI.

IV. 2. Anima si peccaverit in conspectu Domini, non sponte, &c. 2. tom. 1, 732
 IX. 27. Apparebit gloria Dei. 7. tom. 1, 562
 XII. 2. Quæcumque dies purgationis eius completi fuerint super filio aut filia, &c. 2. tom. 732
 XV. 21. Verecundos facite filios Israel ad omni inmunditia. 7. tom. 506
 XVI. 3. Quicumque voluerit intrare, & offerre vitulum pro peccato. 2. tom. 732
 21. Hircum qui emittitur, maledicta populi sustinentem, &c. 7. tom. 730
 XVIII. 9. Qui acceperit sororem suam de patre suo vel de matre sua. 2. tom. 223
 XIX. 3. Sancti estote quoniam ego sanctus sum. 1. tom. 797
 18. Diliges proximum tuum, sicut te ipsum. 7. tom. 661
 XXI. 11. Super patre & matre & filius non polluetur. 7. tom. 29
 17. Homo in quo fuerit macula & vitium, non accedat offerre dona Domino. 2. tom. 176
 XXVI. 1. Si amulaverint ad me perverſi, & ego ambulabo ad eos in furore meo perverſi. 3. tom. 441

NUMERORUM.

I. Non vindicat his in idipsum in iudicio. 5. tom. 880
 XI. 4. Quis nos vescet carnis? & venerunt in mentem nobis pisces, quos, &c. 2. tom. 347
 XIII. 30. Amalech habitat in terra ad austrum. 3. tom. 339
 XIV. 20. Propitius ero illis, verumtamen vivo ego, & vivit nomen meum. 4. tom. 92
 25. Amalech autem & Chananeus habitant in Valle. 3. tom. 139
 28. Vivo ego, dicit Dominus. 7. tom. 453
 XVI. 26. Separamini a Tabernaculis istorum hominum durissimorum, & nolite tangi, &c. 2. tom. 175
 XVIII. 16. Redemptio opus erit ab uno mense, æstimatio quinque scelerum, &c. 2. tom. 215
 20. Filios autem Levi non debitis hereditatem. 7. tom. 564
 XXI. 14. Propterea dicitur in libro bellorum Domini: Zoob inflamavit, & torrentes Arnon. 3. tom. 281
 XXIII. Hac dicit Dominus, & Dominus non misit eos. 5. tom. 902
 10. Moriatur anima mea in animabus iustorum. 1. tom. 202
 25. Non erit labor in Jacob, neque dolor in Israel. 3. tom. 413
 29. Non est augurium in Jacob, nisi quæ divinatio in Israel. 5. tom. 131
 34. Ecce populus ut catulus leonis consurgit, & urleo exultans. 3. tom. 460

DEUTERONOMIUM.

I. 31. Porcavit te Dominus Deus tuus, ut foles homo gestare, &c. 6. tom. 1, 124
 IV. 24. Deus ignis consumens est. 2. tom. 426, & 6. tom. 188

V. 31. Tu vero hic sitis mecum. 4. tom. 940
 VI. 8. Ligabis ea in manu tua, & erunt immoia, &c. 7. tom. 181
 20. Et quum te interrogaverit filius tuus cras dicens, quid tibi volunt hæc verberacula? 6. tom. 230
 VII. 6. In te compaſcit Dominus Deo tuo, ut elles ei in populum, &c. 7. tom. 725
 XI. 14. Dabo vobis pluviam temporaneam & feroriam, &c. tom. 483
 XIII. 3. Tenet vos Dominus Deus vester, ut sciat illi dilectus Dominus Deum vestrum de toto corde vestro, &c. 1. tom. 769
 6. Si frater tuus, & amicus, & uxor quæ est in sinu tuo, depravare te voluerit, &c. 1. tom. 727
 12. Si autem emeris fratrem tuum, qui est Hebræus. 2. tom. 119
 XVI. 16. Non apparebis ante conspectum meum vacuus. 5. tom. 762
 19. Exceperant munera etiam sapientium oculos. 3. tom. 438
 19. Non accipies personam in iudicio. 6. tom. 321
 XVII. 16. Non enim multiplicabis tibi equos. 5. tom. 939
 XVIII. 9. Quam ingressus fueris terram, quoniam Dominus Deus tuus dabit tibi, &c. 2. tom. 735
 13. Perfecti estote in conspectu Domini Dei vestri. 1. tom. 706
 19. Prophetam vobis facitebit Dominus Deus vester. 4. tom. 426
 15. Propheiam ex fratribus vestris facitebit vobis Dominus Deus, quasi me, audite eum. 5. tom. 763
 XIX. 21. Oculum pro oculo, &c. 7. tom. 499
 XX. 7. Et quis ille homo, cui deſponſata est uxor, & non accepit eam? 2. tom. 208
 XXI. 10. Si egressus fueris contra inimicos tuos, & tradiderit eos Dominus. 6. tom. 176
 22. Si autem fueris in aliquo peccatum ad iudicium mortis, &c. 7. tom. 435
 23. Maledictus a Deo omnis qui pendet in ligno. 1. tom. 437
 XXII. 1. Constituendo constitues super te principem, eum qui ex fratribus tuis, &c. 2. tom. 220
 25. Si quis invenerit uxorem deſponsatam viro, &c. 1. tom. 208
 XXIII. 3. Moabitæ & Ammonitæ non intrebunt in Ecclesiam Dei. 4. tom. 192
 18. Non offeres mercedem meretricis, neque pretium canis. 1. tom. 800
 35. Mihi vindictam, & ego retribuam, &c. 1. tom. 981
 43. Sanguis filiorum eius vindicabitur. 1. tom. 358
 XXIV. 15. Reddes eis vestimentum atque folium occidit, quoniam pauper est. 6. tom. 726
 XXVII. 26. Quicumque ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt, &c. 7. tom. 434
 26. Non erit stabile vestigium pedis tui. 1. tom. 358
 XXXII. Attende, caelum, & loquar, & audiat terra verba oris mei. 3. tom. 502
 1. Attende, caelum, & loquar, & audiat.

diat terra sermones ex ore meo.
Expectentur ut pluvia verba mea.

5. tom. 797
22. Expectetur sicut pluvia sermo meus, & effudet super terram inbrem. 3. tom. 481
6. Populus stultus, & non sapiens. 6. tom. 696
21. Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi: seniores tuos, & dicent tibi. 1. tom. 274
7. Recordamini dies æternitatis. 6. tom. 529
8. Quando dividebat aliusimque gentes, cum diffeminavit filios Adam, statuit fines gentium. 5. tom. 993. 6. tom. 557
15. Increatus est, & pinguefactus & dilatatus, & recalescitavit, &c. 2. tom. 347
15. Manducavit & bibit, & saturatus est: & increatus recalescitavit dilectus. 5. tom. 668
21. Ipsi me provocaverunt ad zelum in eo qui non erat Deus. 5. tom. 83
22. Ignis accensus est in furore meo, ardebit usque ad inferos. 6. tom. 501
31. Ipsi me irritaverunt in his, qui non sunt dii, &c. ib. 422
33. De vinea Sodomorum, vinea corum & palmarum eorum de Gomorrah, uvæ eorum uva felis, borus amaritudinis in eis: venenum draconum, vinum eorum, & virus aspidum insanabile. 5. tom. 821
39. Ego occidam, & ego vivificabo. 3. tom. 408. & 5. tom. 757
39. Ego enim occido, & ego vivifico. 7. tom. 625
XXIII. 1. Oratio Moysi hominibus Dei. 5. tom. 202

J O S U E.

- VII. 12. Non poterunt stare filii Israël in conspectu inimicorum suorum, &c. 2. tom. 736

J U D I C U M.

- XI. 30. Si tradens tradiderit filios Ammon in manibus meis, &c. 2. tom. 123
XIII. 19. Nisi domuisset vitulum meum, non invigilassetis, &c. 6. tom. 519

I. REGUM.

- II. 24. Nolite, filii mei, nolite: non bonam famam audio de vobis. 2. tom. 218
25. Si peccaverit homo in hominem, rogabit pro eo ad Dominum, &c. ib. 446
30. Glorificantes me, glorificabo. 1. tom. 397
III. 1. Et sermo Domini pretiosus erat in Israël. 4. tom. 242
XIV. 24. Maledictus qui ederit panem usque ad vesperam, donec ulciscatur, &c. 2. tom. 348
XV. 22. Obediens super sacrificium. 3. tom. 426
XVI. 6. Ecce in conspectu Domini Christus ejus, & ait Dominus ad eum, &c. 2. tom. 737

XXI. 4. Si mundi sunt pueri ab uxorebus? 2. tom. 269

II. REGUM.

- VI. 7. Iratus est furor Domini in Ozam, & percussit eum Deus, &c. 2. tom. 738
19. Respexit, & ecce ad caput ejus panis colyrida, & vas aquæ. 1. tom. 94
VII. 19. Et hæc lex hominis. 2. tom. 765
VIII. 18. Filii autem David erant 35. & ceteros Dei. 4. tom. 725
XVI. 10. Quid mihi & vobis, filii Asarvæ? maledicat Semei, &c. 2. tom. 766
XVII. 14. Deus mandavit ut dissiparet consilium Achitophel bonum, &c. ib. 766
XXIV. 10. Et percussit cor suum David, & dixit ad Dominum, &c. ib. 738

III. REGUM.

- VIII. 46. Neque enim est homo, qui non peccet. 2. tom. 725
XIII. 11. Peccit Asa rectum in conspectu Domini: sicut David, &c. ib. 767
XIV. 8. Dedi tibi regnum domus David, & non fuisti sicut, &c. ib. 767
XVIII. 21. Usquequo claudicatis in utroque vestigio? si Dominum est. Deus, &c. ib. 408
21. Usquequo claudicatis utroque pedes? 4. tom. 1061
XIX. 14. Domine, Prophetas tuos occiderunt, altaria tua sustulerunt, & ego relictus sum solus, &c. 5. tom. 853
18. Dereliqui mihi septem millia virorum. 6. tom. 463
XXI. 29. Vidisti, quia reveritus fuerit Achab a facie mea? non superducam militiam, &c. 1. r. 1093
XXII. 21. Ego decipiam Achab. Dixitque ei Dominus, &c. 4. r. 236
44. Verumtamen adhuc populus immobilis, &c. 6. tom. 40

IV. REGUM.

- II. 22. Ascende, calve: ascende, calve. 5. tom. 79
VIII. 11. Sterticus cum eo, & conturbatus est usque ad fukukionem vultus. 6. tom. 227
IX. 11. Quid venit ad te iste vestitus? 5. tom. 95
28. Et sepelierunt eum, eo quod esset filius Iosaphat, &c. 2. tom. 768
XVII. 24. Captivus ductus est populus in Assyrios usque in hodiernum diem. 5. tom. 974
XX. 1. Egrotavit Ezechias usque ad mortem: venitque ad eum Isaias, &c. 2. tom. 769
18. Et de filiis tuis qui nascuntur ex te, tollent, & facient eunuchos, &c. ib. 276

NEHEMIÆ.

- II. 33. Portam vero piscium ædificaverunt filii Asna: ipsi tegerunt eam, & statuerunt valvas. 6. r. 634

T O B I Æ.

- XII. 7. Mysterium regis abscondere, bonum est. 3. tom. 451

J O B.

- I. 1. Homo erit in regione Aufside nomine Job, &c. 2. tom. 679
11. Nisi te benedixerit in faciem. 7. tom. 437
21. Nudus exivi de utero matris meæ, nudus & redeam. 1. tom. 710
II. 3. Animadvertisi famulum meum Job, quia non est qui squamæ ei similis super terram, &c. ib. 733
3. Maledicta dies, in qua natus sum, &c. tom. 981
4. Corium pro corio, & omnia quæ habuerit homo dabit pro anima sua, &c. 1. tom. 708
6. Ecce radit illum tibi, tantum animam illius custodi. 1. tom. 791
10. Si bona accepturus de manu Dei, 7. tom. 524
III. 8. Maledicat ei, qui maledixit diei; ille &c. 6. tom. 413
13. Mors viri, requies. 7. tom. 665
17. Ibi requieverunt lassum corpore, cum his qui vinciti fuerant, jam fecerunt, non audientes vocem exactionis. 3. tom. 419
IV. 2. Putas me aliter loquarum tibi, quam ut appares iustus? 1. r. 709
17. Quid enim, numquid homo coram Deo mundus est, aut in operibus suis. 2. tom. 328
VII. 1. Tentatio est vita hominis super terram. 1. tom. 682. 2. tom. 745 & 6. tom. 408
25. Scio quod redemptor meus vivit, et in novissimo die de terra surrecturus sum. 1. tom. 276
VIII. 21. Veracium os replebitur gaudio. 3. tom. 413
IX. 15. Si fuero iustus, non audiet me, sed iudicio ejus indigebit. 2. tom. 745
20. Si enim fuero iustus, os meum impia loquetur, &c. ib. 704
30. Quia sum impius, cor frustrata laboro? 7. tom. 746
X. 10. Quasi lac me emisisti, coagulasti autem me ad similitudinem casei, cure & carnibus me vestisti, ossibus & nervis me contexitisti. 5. tom. 996
XI. 11. Cecidit quippe de celo Lucifer, qui mane oriebatur, contritus est super terram. 1. tom. 884
XIV. 7. Est arbori spes. 7. tom. 165
XV. 4. Quis enim mundus a fordibus? nec filius est etiam diei, &c. 2. tom. 729
XVI. 22. Atque utinam filius judicaret vir cum Deo, quomodo. &c. ib. 104
XVIII. 14. Avellatur de tabernaculo suo fiducia ejus, & calcet super eum. &c. 1. tom. 225

- XX. 23. Quis mihi det, ut scriberetur sermones mei? Quis mihi det, ut exarentur, &c. 2. tom. 437
 XX. 17. Divitia congregare inique eveniunt, &c. 6. tom. 128
 XXII. 3. Accinge ficut vir lumbos tuos. 3. tom. 96
 XXV. 3. Non est dilatio piratis. 6. tom. 66
 5. Luna non splendet, & stellæ non funt mundæ in conspectu ejus, &c. 2. tom. 270
 5. Adversus Angelos suos pervertit quid excogitavit. 5. tom. 200
 XXV. 2. Dominus ergo, qui fecit terram in fortitudine sua, &c. 5. tom. 793
 XXXII. 2. Et iratus Eliu filius Barachiel Buzites. 3. tom. 339
 XXXIX. 5. Qui dimisit in folioline ongrum liberum. 4. tom. 200
 34. Ego autem ad hæc quid respondebo? manum meam ponam, &c. 2. tom. 746
 XL. 11. Virtus ejus in lumbis, & potestas ejus in umbilico. 1. tom. 95
 1. Fortitudo illius in umbilico ventris. 5. tom. 145

PSALMORUM.

- I. 1. In cathedra pestilentie non sedit. 6. tom. 73. & 7. tom. 182
 2. In lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die ac nocte. 1. tom. 273
 II. 1. Adhærunt reges terræ, & principes convenerunt in unum adversus Dominum. 5. tom. 819
 2. Adhærunt reges terræ, & principes convenerunt in unum. 3. tom. 430
 7. Dominus dixit ad me, filius meus es tu, &c. 7. tom. 622
 IV. 3. Filii hominum usquequo gravati corde? ib. 123
 5. Irascimini, & nolite peccare. 1. tom. 25. & 1. tom. 747
 5. Quæ dicitis in cordibus vestris, & in cubilibus vestris, &c. 7. tom. 639
 7. Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine. 1. tom. 737. 6. tom. 599. & 7. tom. 596
 V. 9. Rectam fies in conspectu tuo viam meam, Domine. 2. tom. 791
 15. Domine, ut scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos. ib. 781
 VI. 1. Domine, ne in furore tuo, &c. 6. tom. 199. & 7. tom. 635
 7. Lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo. 1. tom. 706
 7. Insuper & usque ad noctem erudierunt me renes mei. ib. 127
 VII. 16. Lacum aperuit, & effudit eum; & incidit in foream quam fecit. 3. tom. 472
 VIII. 3. Ex ore infantium & lactentium, &c. 6. tom. 192
 4. Videbo celos opera digitorum tuorum, lunam & stellas, &c. 2. tom. 415. & 2. tom. 493
 6. Minorasti eum paulo minus ab Angelis. 7. tom. 461
 IX. 15. Qui exaltas me de portis mortis. 6. tom. 579

20. Exsurge, Domine, non confortetur homo. 7. tom. 96
 24. Laudatur enim peccator in delictis animæ suæ, & qui iniqua gerit, benedicitur. 7. tom. 453
 X. 1. In Domino confido: Quomodo dicitis animæ meæ. &c. ib. 489
 3. Ecce enim peccatores intenderunt arcum, ut sagittent in obscuro. 2. tom. 766
 XI. 1. Saluum me fac, Deus, quoniam deficiit sanctus. ib. 755
 7. Eloquia Domini, eloquia casta: argenti igne examinatum, probatum terræ, purgatum septuplum. 3. tom. 478
 7. Igne examinatum, probatum terræ, purgatum septuplum. 6. tom. 17
 XII. 4. Illuminas oculos meos, ne unquam obdormiam, &c. 7. tom. 563
 4. Qui devorant populum meum sicut escam panis. ib. 163
 XIV. 2. Qui ambulat sine macula, & operatur justitiam. ib. 449
 XV. 4. Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt. 2. tom. 783
 9. Et caro mea requiescet in spe. ib. 438
 10. Non derelinques animam meam in inferno. 6. tom. 407
 XVI. 1. 2. 3. Domine, quis habebat in tabernaculo tuo, aut quis requiescit in monte sancto tuo? 5. tom. 862
 XVII. 1. Dominus firmamentum meum, & fortitudo mea, & refugium meum, & liberator meus. 3. tom. 503
 10. Et caligo sub pedibus ejus. ib. 628
 43. Similiter ut luxum platearum delebo eos. 6. tom. 716
 46. Filii alieni mentiti sunt mihi: filii alieni inveterati sunt, &c. 2. tom. 428
 XVIII. 7. Mandatum Domini lucidum, illuminans oculos. 2. tom. 741 & 7. tom. 187
 13. Ab oculis meis munda me, Domine, & ab alienis parce servo tuo. 2. tom. 729
 14. Delicta quis intelligit? 7. tom. 727
 14. Si mei non fuerint domini, tunc immaculatus ero, & emundabo a delicto maximo. 3. tom. 478
 18. Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. 3. tom. 991
 XX. 1. Domine in virtute tua latrabit rex. 3. tom. 459
 XXI. 1. Deus, Deus meus, respice in me, quare me dereliquisti, &c. 2. tom. 528. 799
 7. Ego autem sum vermis, & non homo. 6. tom. 650
 11. In te projectus sum ex utero. 7. tom. 359
 13. Circumdederunt me viruli multi, &c. 7. tom. 229
 17. Circumdederunt me canes multi. ib. 116
 18. Foderunt manus meas & pedes meos. ib. 743
 19. Diviserunt fibi vestimenta mea, &c. ib. 233
 23. Narrabo nomen tuum fratribus

- meis. tom. 222
 23. Narrabo nomen tuum fratribus meis, in medio Ecclesiæ cantabo tibi. 5. tom. 803
 XXII. 5. Calix tuus inebrians, quam preciarus est. ib. 891
 XXIII. 1. Domini est terra, & plenitudo ejus. 1. tom. 520
 6. Hæc est generatio quærentium Dominum, &c. 7. tom. 191
 7. Levate portas principes, &c. 4. tom. 746
 7. Aperite portas, principes, vestes, & elevamini, &c. 6. tom. 858
 XXIV. 7. Delicta juvenutis meæ, & ignorantias meas, ne memineris. 1. tom. 455
 XXV. 8. Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ, &c. ibid. 722. 7. tom. 620
 XXVI. 4. Unum petii a Domino, hoc requiram, ut inhabitem, &c. 4. tom. 31
 13. Credo videre bona Domini in terra viventium. 6. tom. 33. 789
 XXVIII. 1. Afferre Domino patriæ gentium: afferre Domino filios virtutum. 7. tom. 600
 3. Vox Domini super aquas. 1. tom. 420
 13. Oblivioni datus sum tanquam mortuus a corde. 3. tom. 459
 XXIX. 4. Et super petram statuit pedes meos. 5. tom. 858
 6. Ad vesperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. 1. tom. 335
 8. Domine, in voluntate tua prestitisti decori meo fortitudinem, &c. ib. 892
 10. Quæ utilitas in sanguine meo, dum defendo in corruptionem. 5. tom. 822. 887. 7. tom. 513
 12. Si ididit faciem meam, & induisti me lætitia. 1. tom. 716
 XXX. 20. Quam infirma multitudo bonitatis tuæ, quam &c. 7. tom. 503
 XXXI. 2. Beati quorum remissa sunt iniquitates, & quorum &c. 2. tom. 808
 4. Versatus sum in miseria, dum insignit mihi spina. ib. 773
 9. Nolite feri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. 6. tom. 949. 955
 10. Multa flagella peccatoris. 2. tom. 719
 XXXII. 5. Misericordia Domini plena est terra. 2. tom. 744
 15. Qui fingit per singulos corda eorum. ib. 427
 17. Saluum me fac, & salvus ero. 5. tom. 794
 XXXIII. 8. Circumdat Angelus Domini in circuitu timentium eum. 4. tom. 71
 8. Immitte Angelus Domini in circuitu timentium eum. 6. tom. 858
 9. Gultare, & videre, quoniam suavis est Dominus. 4. tom. 715
 1034.
 9. Non est inopia timentibus eum. 7. tom. 662
 10. Nihil efficit timentibus eum. 3. tom. 496
 17. Vultus enim Domini super facient-

cientes mala. *ib.* 455
 XXXIV. 13. Humiliavi in jejunio animam meam. 1. *tom.* 691
 15. Junior tu, crenim tenui, & nobis. *ib.* 119
 Vidi justum derelictum, &c. *ib.* 119
 XXXV. 6. Veritas tua usque ad nubes. 3. *tom.* 481. & 5. *tom.* 796
 7. Homines & jumenta salvabis, Domine. 6. *tom.* 182. 421
 9. Torrente voluptati, tuæ porabis illos. 3. *tom.* 389. 400
 XXXVI. 1. Noli æmulari in malis gigantibus. 7. *tom.* 72
 4. Deleceat in Domino, & dabitur tibi petitiones cordis tui. 3. *tom.* 409
 13. A Domino gressus hominis diriguntur. 2. *tom.* 723
 27. Declina a malo, & fac bonum. 1. *tom.* 935. & 2. *tom.* 262
 30. Os justi meditabitur sapientiam. 5. *tom.* 72
 39. Salus enim justorum a Domino. 2. *tom.* 765
 XXXVII. 1. Domine, ne in ira tua arguas me, neque in furore tuo corripas me. 7. *tom.* 763
 5. Sicut onus grave gravata sunt fuper me. 3. *tom.* 464
 5. Quasi onus grave, gravata sunt fuper me. 7. *tom.* 490
 6. Puernerunt, & corruptæ sunt ciuitates meæ, a facie inipientiæ meæ. 1. *tom.* 895. & 3. *tom.* 504. 517
 9. Rugiebam a genuis cordis mei. 6. *tom.* 685
 14. Ego autem quafi furculus non audiebam, & quafi mutus non apertis os suum, &c. 1. *tom.* 709
 XXXVIII. 2. Quoniam confiteretur aduersum me peccator, obmutui & filii a bonis. 1. *tom.* 709
 6. Uniuersa vanitas omnis homo viuens. 2. *tom.* 765
 6. Verumamen uniuersa vanitas omnis homo viuens. 3. *tom.* 386
 7. In imagine enim perambulauit homo. *ib.* 455
 13. Advena sum apud te, & peregrinus, sicut omnes patres mei. 1. *tom.* 432
 XXXIX. 3. Statuit super petram pedes meos. 1. *tom.* 984. & 2. *tom.* 476
 9. In capitulo libri scriptum est de me. 3. *tom.* 395. 495
 10. Ut facerem voluntatem tuam, Deus meus, volui. 7. *tom.* 376
 XL. 1. Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, &c. 7. *tom.* 677
 XLI. 1. Sicut desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea, &c. 1. *tom.* 892
 4. Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte. *ib.* 715
 12. Quare tristes es, anima mea, & quare conturbas me? &c. *ib.* 710
 XLIII. 18. Hæc omnia venerunt fuper nos, nec oblitus sumus tui, nec inique egimus, &c. 1. *tom.* 701
 23. Exurge, ut quid dormis, Domine? *c.* *tom.* 799
 XLIV. 1. Eructauit cor meum verbum bonum. 2. *tom.* 431
 3. Accin te gladium tuum circa femur tuum potentissime. 5. *tom.* 998
 4. Accingere gladio tuo super femur tuum potentissime. 1. *tom.* 995
 8. Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem; propterea unxit te Deus Deus

tuus oleo exultationis. 3. *tom.* 464. 504
 10. Altius Regina a dextris tuis in vestitu desurato. 2. *tom.* 250. & 6. *tom.* 938
 11. Audi, filia, & vide, & inclina aurem tuam, &c. 1. *tom.* 788. & 5. *tom.* 807. 993
 12. Concupiscit rex decorem tuum. 1. *tom.* 88
 14. Omnis gloria ejus filie regis ab initio. *ib.* 16
 XLV. 4. Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei. 6. *tom.* 46
 XLVII. 3. Montes Sion latera Aquilonis. 4. *tom.* 178
 4. In spiritu vehementi. 6. *tom.* 388
 9. Sicut audimus, sic & vidimus in ciuitate Domini virtutum, &c. 1. *tom.* 709
 XLVIII. 8. Frater non redimis, redime homo. 1. *tom.* 294. & 6. *tom.* 1419
 13. Homo in honore politus, non intellexit, &c. 5. *tom.* 911
 XLIX. 16. Peccatori dixit Deus: quare tu enarras iustitias meas, &c. 1. *tom.* 1039. & 2. *tom.* 486
 20. Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filium matris tuæ, &c. 1. *tom.* 269
 22. Nunquid comedam carnes tauro- rum, &c. 2. *tom.* 91
 L. 1. Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam. 1. *tom.* 895. & 6. *tom.* 191
 3. Magis magnifici lava me ab iniquitate mea. 6. *tom.* 895
 6. Tibi soli peccavi, & malum coram te feci. 1. *tom.* 460
 6. Ut iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cum iudicaris. 5. *tom.* 805
 7. Ecce in iniquitatibus concepit sum, & in peccatis concepit me, &c. 2. *tom.* 739
 9. Alperges me hyssopo, & mundabor; lavabis &c. 6. *tom.* 468
 11. Cor mundum crea in me, Deus. 7. *tom.* 578
 13. Spiritum Sanctum tuum ne auferas a me. *ib.* 420
 14. Redde mihi læticiam salutaris mei. 1. *tom.* 460. & 2. *tom.* 332
 15. Spiritu principali confirma me. 5. *tom.* 479
 15. Doebo iniquos vias tuas, & impii ad te converentur. 1. *tom.* 895
 19. Sacrificium Deo spiritus contri- butus. 3. *tom.* 458
 LII. 5. Qui devorant populum meum sicut cibum panis. 6. *tom.* 883
 LIV. 7. Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam. 1. *tom.* 691
 8. Ecce elongavi fugiens, & mansi in solitudine, &c. *ib.* 431
 14. Tu autem homo qui simul mecum capebas cibos, &c. *ib.* 319
 15. Veniamus super eos, & descendant in infernum viuentes. 7. *tom.* 654
 LV. 8. Pro nihilo salvos facies eos. 2. *tom.* 756
 8. Pro nihilo salvabis eos. 7. *tom.* 724
 LVI. 5. Filii hominum dentes eorum arma & fagites, &c. 1. *tom.* 993
 LVII. 4. Alienari sunt peccatores a vulva, erraverunt ab utero, &c. 2. *tom.* 745

4. Alienari sunt enim peccatores a vulva, erraverunt a ventre, loquuti sunt falsis. 3. *tom.* 454
 4. Abalienati sunt peccatores a vulva. 7. *tom.* 369
 19. Accepti dona in hominibus. *ib.* 612
 LVIII. 12. Ne occidas eos, ne quando oblivisceris populi mei. 6. *tom.* 104
 16. Si saturati non fuerint &c. *ib.* 184
 LIX. 10. In Idumæam extendam calceamentum meum. 4. *tom.* 104. 216
 LXI. 1. Nonne Deo subiecit eum? mea? apud ipsum enim factum meum. 5. *tom.* 95
 LXII. 1. Deus, Deus meus, ad id te luce vigilo. Sitivit anima mea ad te, &c. 1. *tom.* 709
 1. Sitivit anima mea in te, quam multipliciter tibi caro mea. *ib.* 714
 3. In terra deserta, & in audio & iniquo, sic in fimo appropinquabo. *ib.* 421
 10. Intrabit inferiora terræ. 1. *tom.* 411
 LXIV. 2. Exaudi orationem meam, ut ad omnis caro veniet. 6. *tom.* 739
 11. In illis diebus quis inebriabitur? minans. 3. *tom.* 485
 LXV. 10. Examinali, sicut examinatur argentum. 6. *tom.* 912
 LXVII. 12. Dominus dabit vcrbum, evangelizanti virtute multa. 5. *tom.* 785
 24. Ut intingat pes tuus in sanguine. 6. *tom.* 714
 31. Increpe, Domine, bestiam commisit. 1. *tom.* 216
 32. Æthiopia præveniet manus ejus Deo. 3. *tom.* 511
 LXVIII. 1. Salvum me fac, Deus, quoniam intraverunt aquæ. 6. *tom.* 410
 8. Tu fecis insipientiam meam. 1. *tom.* 711
 8. Et delicta mea a te non sunt abscondita. 2. *tom.* 705
 8. Deus, tu fecis insipientiam meam. 7. *tom.* 437
 11. Humiliavi in jejunio animam meam. 1. *tom.* 386
 22. Dederunt in escam meam fel, & in firi mea, &c. 7. *tom.* 232. 237
 23. Fati mensa eorum in isqueam & in capionem, &c. 4. *tom.* 98
 LXX. 7. Tanquam prodigium factus sum multis, & tu adjuvor fortis. &c. 1. *tom.* 711
 LXXI. 1. Deus iudicium tuum recti- ficat. & iustitiam tuam tuam in illo- ribus. 2. *tom.* 450
 LXXII. 1. Quam bonus Iſraele Deus rectis corde, mei vero pene moti sunt pedes. 5. *tom.* 801
 2. Mei quoque pene moti sunt pedes, &c. 2. *tom.* 801
 2. Mei autem pene effusi sunt pedes, pacem peccatorum videns, &c. 7. *tom.* 597
 7. Tranſierunt in affectum cordis. *ib.* 20
 11. Quomodo cognovit Deus, & si est scientia in excelſo? Ecce ipsi peccatores, &c. *ib.* 7. *tom.* 1079
 20. Domine, in civitate tua, imaginem eorum diffusa. 1. *tom.* 193
 20. Domine, in civitate tua, imaginem

- nem iporum diffpabis. 3. r. 475
 23. Ut iumentum sum apud te. 475
 24. Quid enim mihi est in celo & a te quid volui super terram? 1. tom. 194
 26. Pars mea Dominus. *ib.* 259. 476
 LXXIII. 12. Operatus est salutem in medio terre. 2. tom. 49
 13. Tu confregisti in virtute tua manibus, contrivisti capita draconum in aquis. 1. tom. 419
 13. Tu contrivisti capita draconum super aquam. 3. tom. 529
 10. Ne tradas bestias animam confidentem tibi. 3. tom. 820. 6. r. 635
 LXXIV. 4. Ego confirmavi columnas terræ. 6. tom. 410
 3. Et factus est in pace locus ejus. 1. tom. 942
 5. Turbatus sum, & non fuum loquutus. *ib.* 506
 5. Illuminans tu mirabiliter a montibus æternis. 5. tom. 66
 LXXVI. 3. Renuit consolari anima mea; recordatus sum Dei, & lætatus sum. 2. tom. 771
 7. Numquid in æternum abiecit Deus &c. 6. tom. 737
 17. Viderunt te aque, & timebant: turbæ sunt Abyssi. 5. tom. 819
 LXXVII. 9. Filii Ephraim intendentes & mitentes arcum, &c. 4. r. 1067
 40. Misi in eos iram indignationis suæ. 1. tom. 764
 49. Immissionem per Angelos. 6. tom. 190. 6. r. 173
 57. Facti sunt mihi in arcum pravum. 1. tom. 946
 LXXVIII. 1. Deus, venerunt gentes in hereditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum. 1. tom. 959
 LXXIX. 2. Qui sedit super Cherubim manifestare. 4. tom. 91
 6. Cibabis nos pane lacrymarum, & potum dabis, &c. 2. tom. 764
 9. Vineam ex Ægypto transfulisti: ejecisti gentes, & plantasti eam, &c. 3. tom. 520
 15. Vitis vineam istam, &c. 7. tom. 589
 18. Fiat manus manuum tua super virum dextere tuæ, &c. *ib.* 16
 LXXXI. 1. Deus iterum in Synagoga deorum: in medio autem deos discernit. 3. tom. 314
 1. Deus iterum in Synagoga Deorum: in medio autem deos judicabit. 6. tom. 803
 6. Ego dixi: Dii estis. *ib.* 677. & 7. tom. 386
 LXXXIII. 1. Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum, &c. 1. tom. 822
 4. Vigilavi, & factus sum sicut passer solitarius in tecto. 3. tom. 489
 8. Ibant de virtute in virtutem. 1. tom. 432
 11. Elegi abiectionem esse in domo Domini. 5. tom. 761
 LXXXIV. 4. Convertere nos, Deus: fac lucaris nos, & averte furorem tuum a nobis. 1. tom. 892
 12. Misericordia & veritas obviaverunt sibi, iustitia & pax, &c. *ib.* 895
 12. Veritas de terra orta est. *ib.* 321
 LXXXV. 1. Fundamenta ejus in montibus sanctis, diligit Dominus portas Sion, &c. 1. tom. 697. 6. r. 833
 5. Homo natus est in ea, & ipse fundavit eam Altissimus. 1. tom. 294
 5. Numquid Sion dicit, homo, & homo natus est in ea. 4. tom. 44
 LXXXVIII. 3. In æternum misericordia edificabitur, &c. 2. tom. 766
 3. Si dereliquerint filii ejus legem meam &c. 5. tom. 763
 33. Vitio ab in virga iniquitates eorum, & in flagellis peccata eorum: veritatem misericordiam meam non auferam ab eis. 3. tom. 315
 49. Quis est homo, qui vivet, & non videbit mortem? 2. tom. 794
 LXXXIX. 10. Dies vitæ nostræ septuaginta anni, &c. 1. tom. 797
 XC. 6. A fugitiva volante per diem, a negotio perambulante &c. 2. tom. 766
 10. Et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. 6. tom. 564
 XCL. 4. Plantati in domo Domini, in atris domus Dei nostri, &c. 2. tom. 752
 XCIII. 20. Qui fingis laborem in præcepto. 1. tom. 1035
 XCVIII. 6. Moyses, & Aaron in sacerdotibus ejus, & Samuel inter eos qui, &c. 2. tom. 274
 6. Moyses & Aaron in Sacerdotibus ejus. 6. tom. 204
 CL. 10. Quia cinerem, tamquam panem mandabam, & potum meum, &c. 2. tom. 349
 12. Dies mei sicut umbra inclinata sunt, & ego sicut fenum arui. 3. tom. 455
 28. Tu vero ipse es. 7. tom. 383
 CII. 4. Innovabitur sicut Aquila: fœdus tua. 6. tom. 447
 8. Misericors & misericorator Dominus, longanimis, &c. 2. tom. 766
 9. Non in perpetuum irascetur. 6. tom. 484
 CIII. 2. Qui extendit cælum, ut pellem. 5. tom. 795
 4. Qui facit Angelos suos Spiritus. 2. tom. 161
 4. Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos ignem urentem. 4. tom. 91
 18. Petra refugium leporibus. 1. tom. 984
 21. Querat a Deo escam sibi. 6. r. 606
 24. Repleta est terra creatione tua. 4. tom. 794
 29. Auferes ab eis Spiritum tuum, & deficient, &c. 2. tom. 440
 30. Emite Spiritum tuum, & creabuntur. 3. tom. 796
 36. Deficiant peccatores a terra, & iniqui ira ut non sint. 2. tom. 724
 CIV. 4. Suavis ejus hinc postulatio mea. 3. tom. 522
 14. In Prophetis meis nolite malignari. 6. tom. 664
 CVI. 4. Erraverunt in deserto, & in iniquo, viam civitatis & habitationis ejus non invenerunt. 3. tom. 475
 CVIII. 7. Et oratio ejus fiat in peccatum. 7. tom. 227
 18. Induatur maledictio sicut vestimentum. 3. tom. 472
 CLX. 4. Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. 3. tom. 329
 4. Tecum principium in die virtutis tuæ, &c. 4. tom. 696
 4. Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem, &c. 5. tom. 346
 7. De torrente in via bibet. 3. r. 140
 CX. 10. Principium sapientiarum, timor Domini. 1. tom. 1034
 CXI. 5. Dispensabit sermones suos in iudicio. 5. tom. 202
 CXII. 7. Qui suscitavit de terra humilem, & de stercore elevavit pauperem. 3. tom. 779
 CXIII. 15. Benedixi vos a Domino, qui fecit cælum & terram. 3. r. 251
 16. Cælum cæli Domino. 4. r. 251
 CXIV. 7. Revertere, anima mea, in requiem tuam. 1. tom. 102
 CXV. 2. Omnis homo mendax. 7. tom. 569
 6. Pretiosus in conspectu Domini mors Sanctorum ejus. 1. tom. 124
 13. Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo. 5. tom. 824
 15. Ego servus tuus, &c. 7. tom. 688
 CXVII. 25. Lapidem quem reproboverunt edificantes, hic factus est. 6. tom. 924. 6. r. 585
 CXVIII. 1. Beati immaculati in via, qui ambulantes in lege Domini. 1. tom. 448
 11. In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi. *ib.* 952
 18. Revela oculis meos, & considerabo mirabilia de lege tua. *ib.* 325
 20. Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas in omni tempore. *ib.* 280
 54. Cantabiles mihi erant justificationes tuæ in loco peregrinationis meæ. *ib.* 275
 62. Media nocte surgebam, ut confiterer tibi. *ib.* 728
 73. Manus tuæ fecerunt me, &c. 7. tom. 577
 83. Factus sum sicut uter in pruinis. 1. tom. 101
 96. Latum mandatum tuum vehementer. 6. tom. 839
 104. A mandatis tuis intellexi. 1. tom. 983
 108. Voluntarie oris mei complacent tibi, Domine. 7. tom. 760
 136. Extius aquarum deduxerunt oculi mei. 1. tom. 893
 137. Iustus es, Domine, & rectum iudicium tuum. *ib.* 179
 CLIX. 3. Quid deus tibi, aut quid apponatur tibi, &c. 2. r. 456. 799
 5. Ipsi mihi quia peregrinatio mea prolongata est. 1. r. 180
 5. Heu mihi, quia incolarum meos prolongatus est, &c. 7. r. 528
 CXX. 4. Non dormitabit pectus dormier, qui custodit Israël. 1. tom. 455
 6. Per diem soli non wet te, &c. 4. tom. 348
 CXXIII. 6. Torrentem pertransivit anima nostra. 6. tom. 624
 7. Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium, &c. 3. tom. 529

CXXIV. 2. Montes in circuitu ejus, & Dominus in circuitu populi sui. 6. tom. 794
 CXXV. 6. Qui fement in lacrymis, in gaudio metent, &c. 3. tom. 892
 6. Ecce heredes Domini, ibi merces fructus ventris. ib. 903
 CXXXI. 1. Memento, Domine, David, & omnis &c. 1. tom. 456. &c. 7. tom. 512
 6. Ecce audivimus illum in Ephrata, invenimus eum in campis sylvæ. 1. tom. 699
 11. De fructu lumbi tui ponam super thronum tuum. 6. tom. 489. &c. 7. tom. 678
 15. Vidiam ejus benedicens benedictum. 3. tom. 369
 CXXXIII. 17. Ut timeant a facie ejus. ib. 414
 CXXXIV. 7. Educens nubes ab exte-
 rorum terræ, & fulgur in pluviam
 herit terræ. 5. tom. 796. 797
 CXXXVI. 1. Super flumina Babylo-
 nis ibi sedimus, & flevimus, dum
 recordamur sion. ib. 887
 4. Quomodo cantabimus canticum no-
 vum in terra aliena? ib. 759
 4. Quomodo cantabimus canticum
 Domini? 6. tom. 466
 8. Beatus qui tenebit, & allidet per-
 vulos tuos ad petram. 1. tom. 92
 8. Filia Babylonis misera, &c. 7. tom. 495
 CXXXVIII. 8. Si ascendero in cæ-
 lum, tu illic es, &c. 7. tom. 580
 13. Advena sum ego in terra, &
 peregrinus, sicut omnes patres mei. 6. tom. 698
 16. Incompositum meum viderunt
 oculi tui. 7. tom. 466
 21. Nonne odientes te, Domine,
 oderam, & super inimicos tuos
 &c. 2. tom. 415
 CXXXIX. 6. Juxta semitam scanda-
 lum posuerunt mihi. ib. 772. &c. 6. tom. 254
 CXL. 2. Dirigatur oratio mea, sicut
 incensum in conspectu tuo. 6. t. 842
 3. Pone, Domine, custodiam ori meo,
 & ostium munium labii meis. 2. tom. 488
 4. Ad excusandas excusationes in pec-
 catis. 7. tom. 666
 5. Corripiet me iustus in misericordia,
 & increpabit me, &c. 1. tom. 946
 5. O eum peccatoris non inpinguer
 caput meum. 3. tom. 463
 5. Oleum autem peccatoris non im-
 pinguer caput meum. 6. tom. 749
 6. Absorpti sunt junchi petræ iudices
 eorum, audient verba, &c. 2. t. 770
 6. Absorpti sunt junchi petram iudices
 eorum. 4. tom. 523
 7. Quasi crassitudo terræ dirupti sunt
 super terram. 2. tom. 771
 10. Solutarius sum ego, donec transiam
 4. tom. 949
 CXLI. 2. Non justificabitur in consp-
 ectu tuo omnis vivens. 1. tom. 1027. 3. tom. 326. 5. tom. 964. &c. 7. tom. 541
 CXLI. 1. Qui dñet manus meas
 a prelumi. 3. tom. 420
 CXLI. 10. Consecrasti tibi, Domine,
 omnia opera tua. 1. tom. 766
 CXLVIII. 14. Et exalavit cornu Chri-

sti sui. 6. tom. 790

PROVERBIORUM.

III. 5. Esto confidens in Domino in
 toto corde tuo, in tua autem fa-
 pientia, &c. 2. tom. 791
 9. Honora Deum de tuis iustis labo-
 ribus. 1. tom. 433
 12. Quem enim diligit Dominus, cor-
 ripit, &c. ib. 124
 16. Longitudo enim & anni vitæ in
 dextera ejus: in sinistra autem ipsius
 divitiæ, & gloria. 3. tom. 526
 22. Per tria moveatur terra, quarum
 autem non ponit ferre, si servus
 regnet, &c. 2. tom. 283
 27. Alligabit quis in sinu ignem, &
 vestimenta ejus non condeurentur?
 &c. 1. t. tom. 98
 34. Et illusoribus illudet. 5. t. 133
 IV. 8. Ama illam, & servabit te;
 amplectere illam, & circumdabit
 te. 2. t. 410. 463. 494. 516
 27. Dextas vias novit Dominus: que
 autem perverse sunt, a sinistris sunt.
 ib. 469
 27. Ne declines in dextram, & in-
 finistrum. ib. 463
 V. 3. Mel enim distillat de labiis mu-
 lieris incontinentis. 5. tom. 462
 22. In sinu redduntur suo inquis in-
 qua. 4. tom. 777
 VI. 4. Ne dederis somnum oculis tuis,
 neque dormitionem, &c. 6. t. 325
 8. Vade ad apem, & pisce quomodo
 operatrix lit. 5. tom. 28
 VIII. 9. Argue sapientem, & diligit
 te. 7. tom. 38
 22. Deus possedit me initio viarum,
 &c. 4. tom. 351
 22. Dominus creavit me initium via-
 rum suarum. 7. tom. 627
 35. Recte quærentes eum, invenerunt
 pacem. ib. 733
 IX. 4. Venite, comedite panes meos,
 & bibite vinum meum. 3. tom. 462
 8. Argue sapientem, & diligit te.
 ib. 438
 X. 9. Qui ambulat simpliciter, am-
 bulat confidenter. 2. tom. 409
 19. Ex multiloquio non effugies pec-
 catum. 3. tom. 396
 27. Timor Domini addit dies. 4. t. 712
 XI. 6. Venite, manducate panes meos,
 & bibite vinum, quod miscui vo-
 bis. 5. tom. 811
 16. Mulier grata fuscit viro gloriam
 7. tom. 641
 25. Qui inebriatur, nocte inebriatur.
 5. tom. 605
 XII. 5. Cogitationes iustorum judicia.
 5. tom. 206
 11. Qui operatur terram suam, reple-
 bitur panibus. ib. 72
 XIII. 8. Redemptio animæ viri, pro-
 pria divitiæ. 1. tom. 433. 4. tom. 888. & 5. tom. 478. 479
 8. Redemptio viri animæ, propria
 divitiæ. 6. tom. 605
 9. Cum fueris cum sapientibus, sa-
 piens eris. 2. t. 128
 10. Cum consilio omnia age. 4. tom. 49
 XIV. 1. Sapientes mulieres edificave-
 runt domum: insipientes autem de-
 struxit manibus. 1. tom. 417
 12. Est via, que videatur apud ho-

mines esse recta &c. 2. tom. 196. 790
 12. Sunt viæ viri, quæ videntur re-
 ctæ, &c. 349
 XVI. 3. Devolve super Dominum
 opera tua, & firmabuntur cogitatio-
 nes tue. 2. tom. 791
 8. Mellior est parva acceptio cum ju-
 stitia, quam multa geminina cum
 iniquitate. 3. tom. 421
 8. Mellior est modica acceptio cum
 iustitia, quam multa geminina, &
 &c. 7. tom. 201
 18. Ante gloriam humilioribus cor
 viri, & ante ruinam elevatur. 4. tom. 450
 18. Ante contritionem elevatur cor
 viri, &c. 4. t. 741
 18. Ante contritionem exaltabitur cor
 viri, & ante altitudinem humili-
 tur. 5. tom. 417
 23. Sapiens intelligit, quæ profert
 de ore suo. Qui omittit peccata, &
 XVII. 11. Qui omittit peccata, &
 iustus, ib. 430
 15. Qui iudicat iustum in iustitia, &
 iniquum in iniquitate, abominabilis est
 uterque apud Deum. ib. 83
 15. Qui dicit iustum in iustitia, & in-
 iustum in iustitia, &c. 7. tom. 753
 XVIII. 2. Non recipit faus verba
 sapientie, nisi ea dixeris que ver-
 fatur, &c. 2. tom. 810
 3. Quam incontinentis in profundum
 malorum, contemnit. 1. tom. 891
 3. Peccator quam venerit in profundum
 iniquitatis, contemnit. 5. t. 167. 302
 17. Iustus accusator est sui in princi-
 pio sermonis. 4. tom. 523
 17. Iustus accusator sui est initio ser-
 monis. 2. tom. 705
 23. Qui adulteram tener, stultus &
 impius est. 7. tom. 146
 XIX. 25. Pestilente enim flagellato,
 stultus astutor erit. 5. t. 58
 XX. 9. Quis gloriabitur, causum fe-
 habere cor? 1. tom. 937
 9. Quis gloriabitur, purum habere fe-
 cor? 4. t. 146. & 5. t. 20
 XXI. 1. Cor regis in manu Dei. 6. tom. 640
 XXII. 28. Non transferas terminos
 sempiternos, quos posuerunt pa-
 tres tui. ib. 236
 XXIII. 13. Ne superas virgam a iusto
 mo. 5. tom. 67
 XXIV. 16. Septies cadit iustus, & re-
 surgit. 1. t. 837. & 2. t. 714
 21. Cum detractoribus ne miscaris,
 quoniam repente veniet perditio
 eorum, &c. 1. t. 269. 910
 23. Venus Aquilo dissipat nubes, &
 vultus tristis linguis detraherentium.
 ib. 946
 XXV. 20. Sicut in ligno vermis, ita
 perdit virum suum uxor malefica.
 2. tom. 282
 24. Mellius est habitare in angulo te-
 ti, quam cum uxore malefica, &
 ibi.
 XXVI. 7. Responde stulto secundum
 stultitiam suam: ne similis ei fias.
 5. tom. 15
 XXVII. 1. Ne gloriaris in craftinibus,
 nescis enim, quid adveniens pariat
 dies. 2. t. 747
 6. Fideliora tui vulnera amici, quam
 voluntaria oscula inimici. 1. t. 779
 6. Me-

6. Meliora sunt vulnera amici, quam
multitudo oscula inimici. 3. 5. 237
10. In domum fratris tui ne intres il-
lelix. *ibid.* 521

7. Qui benedicit amico mane grandi
voce, a maledicente nihil diſerit.
4. *tom.* 56

XXVIII. 3. & Sicut pluvia vehem-
ens & inutilis: sic qui derelin-
quant sapientiam, & impietatem
laudent. 3. *tom.* 453

XXX. 8. o Divinitas & paupertatem
ne dederis mihi, . . . ne fatiatus
mendax fiat, & dicam, Quis me
conſpexit? *ibid.* 396

16. Siſpiciſſe tres filiae erant dile-
ctione dilectae: ſed illae non ſeru-
naverunt eam, & quartae non ſuf-
ficiat. &c. 2. *tom.* 232

17. Oculum, qui irridet patrem, &
deſpicit. &c. 4. *tom.* 310
XXXI. 5. Potentes, qui irascendi ſunt,
vinum non bibant. 4. *tom.* 83

6. Date vinum & his qui in lectu
ſunt. *ib.* 592
10. Mulierem fortem quis inveniet?
1. *tom.* 417

ECCLESIASTIS.

I. 2. Vanitas vanitatum, & omnia va-
nitas. 2. *tom.* 743

10. Omne quod factum eſt, jam li-
quum eſt in minori ſaculo. 1. *tom.* 792

18. Qui addit ſcientiam, addit dolo-
rem, & qui aſcit. &c. *ib.* 748

16. 13. Sapientia exaltat in capite ejus.
1. *tom.* 650

III. 1. Omnis tempus eſt, & tempus
omni rei ſub caelo, &c. 2. *tom.* 233

5. Tempus amplexandi, & tempus lon-
ge fieri ab amplexibus. 2. *tom.* 509

7. Qui ſcit, an Spiritus hominis
aſcendat ſuſum &c. *ib.* 160

IV. 9. Quia meliores duo, quam unus:
& ſi alter ceciderit, ab altero ſulci-
etur. &c. 1. *tom.* 456

21. Non eſt homo juſtus ſuper ter-
ram, qui faciat bonum, & non pec-
cet. *ib.* 1027. & 2. *tom.* 727

VII. 9. Meliora ſunt noviffima ſermo-
nis, quam initium ejus. 2. *tom.* 283

1. Ne dixeris quid factum eſt, quia
dies priores meliores erant. &c. *ib.* 16

15. Ne dixeris, quia dies mei priores
erant boni ſuper illos. 7. *tom.* 327

16. Ne ſis juſtus nimis. 1. *tom.* 263. 731

20. Sapientia quippe auxiliabitur ju-
ſto. 5. *tom.* 794

21. Dixi, ſapiens efficiſ, & ipſa lon-
ge facta eſt a me, &c. 2. *tom.* 732

29. Ecce hoc inventi, hominem unum
de mille invenit, & mulierem, &c.
ibid. 283

IX. 8. In omni tempore ſit veli-
menta tua candida. 2. *tom.* 284. 441

X. 2. Cor ſapientis in dextera ejus,
cor ſutem iuſti. &c. 5. *tom.* 42

4. Si ſpiritus poteſtatem habentis ir-
ruerit ſuper te. 1. *tom.* 984. 3. *tom.*
406. & 6. *tom.* 175

XII. 11. Quippe verba ſapientum ut
flumini, & quaeſcunt in alium con-
ſecti, quia compungentibus dati ſunt
a paſtore uno. 3. *tom.* 886

CANTICI CANTICURUM.

I. 3. Introdixit me rex in cubiculum
ſuum. 1. *tom.* 685

4. Nigra ſum, & ſpecioſa. 5. 1. 813.

Ubi cubus, ubi paſces in meridie?
1. *tom.* 890

10. Similitudines auri faciemus tibi
cum diſtinctionibus argenteis, &c.
2. *tom.* 234

18. Fratruelis meus mihi, & ego il-
li, in medio uberum meorum com-
morabitur. *ib.* 286

II. 1. Ego ſos campi & lilium con-
valium. 1. *tom.* 192

6. Similitudo ejus ſub capite meo, &
dextera illius inaplexabitur me. 1.
tom. 299

10. Surge, veni, proxima mea, ſpon-
ſa mea, &c. *ib.* 272

12. Flores vili ſunt in terra noſtra,
&c. *ib.* 722. & 2. *tom.* 295

15. Vox curtus audita eſt in terra
noſtra. 2. *tom.* 285

17. Hic proſtruit groſſos ſuos. *ibid.*

18. Surge, veni proxima mea, ſponſa
mea, & veni. Tu columba mea,
&c. *ibid.*

16. Fratruelis meus mihi, & ego illi
qui paſcit, &c. *ib.*

III. 7. Ecce locus Salomonis, ſeva-
ginta potentes in circui ejus, &c.
1. *tom.* 1

IV. 6. Ibo ad montem myrrhæ. 1.
tom. 285

7. Tota ſpecioſa eſ, amica mea, &
non eſt macula in te. *ib.* 286. 287

8. Veni a Libano, ſponſa, veni a Li-
bano venies, &c. *ib.* 256

9. Vulneraſti cor meum, foror mea
ſponſa, vulneraſti cor meum, &c.
1. *tom.* 456. & 2. *tom.* 286

10. Quam ſpecioſa ſunt ubera tua a
vino. 2. *tom.* 286

12. Hortus conſolus foror mea ſpon-
ſa: hortus conſolus &c. *ib.* 257

15. Effundes tuas paradifum cum tu-
cui pomorum. 3. *tom.* 453

16. Exurge aquilo, & veni Auſter.
ib. 481. & 6. *tom.* 656

V. 1. Bibi vinum meum cum lacte
meo. Manducate proximi. 2. t. 286

1. Bibite, amici mei, & inebriamini.
6. *tom.* 357

2. Ego dormio, & cor meum vigilat.
1. *tom.* 400

10. Fratruelis meus candidus, & ru-
bicundus. *ib.* 723

16. Guttur ejus dulcedinis, & torus
concupiſcentia. 2. *tom.* 287

VII. 1. Speciosi facti ſunt grefſus tui
in calcamentis Ammadab. 2. t. 287

12. Nova & vetera, fratruelis meus,
ſervavi tibi. 7. *tom.* 69

VIII. 5. Quae iſta quae aſcendit
dealbata? &c. 2. *tom.* 443

SAPIENTIAE.

I. 11. Os quod mentitur, occidit ani-
mam. 2. *tom.* 754

II. 22. Alligemus juſtum, quia inu-
tilis eſt nobis. 4. *tom.* 44

III. 13. Beata ſterilis, immaculata quae
non cognovit, &c. 6. *tom.* 102

IV. 8. Cani hominis prudentia ejus;
1. *tom.* 719

8. Cantices hominum prudentia eſt.
7. *tom.* 47

11. Raptus eſt, ne malitia mueret
mentem ejus. 1. *tom.* 499

12. Facinoraſi malignitatis obſcurat bo-
na. 7. *tom.* 417

15. Aggravat verrena inhabitatio ſen-
ſum multa cogitantem. 1. *tom.* 716

VI. 6. Potentes poterunt tormenta pa-
tiantur. 1. *tom.* 36. & 4. *tom.* 27

XI. 25. Diligis omnia, & nihil abjicis
eorum quae fecisti. 7. *tom.* 552

XII. 1. Incorruptus ſpiritus eſt in om-
nibus. 7. *tom.* 420

ECCLESIASTICI.

I. 3. Dominus dabit ſapientiam, & a-
ſci ejus ſapientia. &c. 2. *tom.* 141

23. Deſideraſti ſapientiam, ſerva man-
data, & Dominus multiplicabit tibi
eam. 3. *tom.* 462

II. 1. Fili, accedens ad ſervitum
ſum. 2. *tom.* 462

Dei, praeparata animum tuum, &c.
1. *tom.* 754. & 2. *tom.* 432

3. Sicut aqua extinguunt ignem, ita e-
leemofyna peccatum. 1. *tom.* 397

III. 22. Altiora te ne quaeris, &
fortiora te ne ſervatus fueris. 2.
tom. 721

VI. 6. Amici tibi ſint plurimi, conſi-
liarius tuus unus de mille. 4. t. 49

VII. 6. Ne queras iudex fieri: ne for-
te non poſſis auferre iniquitates. 4.
tom. 53

VIII. 13. Ne ſuccendas carbonem pec-
catoris. 4. *tom.* 457

X. 11. Sicut mordet ſerpens in ſilen-
tio: ſic qui fratri ſuo occulte de-
trahit. 1. *tom.* 916

XI. 30. Ne beatum dicas quemquam
hominem ante mortem. 4. *tom.* 55

XIII. 1. Qui tangit picem, inquinabi-
tur ab ea. 1. *tom.* 433

XVI. 22. Plura operum Dei ſunt in
abſconſis. 5. *tom.* 833

XXII. 6. Multa in lectu, impoſita
narratio. 1. *tom.* 792

11. Mors viro requies. 4. *tom.* 1040

XXVII. 11. Qui mittit in alium la-
pidem, recidet in caput ſeipſi. 1.
tom. 946

29. Qui ſtatuet laqueum, capiet in
illo. 3. *tom.* 472

ISAIAE.

I. 6. Non eſt malagma imponere, ne-
que oleum, neque aſtiguras. 3.
tom. 463

9. Niſi Dominus Sabaoth reliquisset
noſ ſemen, &c. 2. *tom.* 278

15. Si levaveris ad me manus, non
exaudiam. &c. 7. *tom.* 230

21. Juſtitia dormivit in ea. 3. *tom.* 527

III. 4. Et dabo juvenes principibus eo-
rum, & illuſores dominabuntur
eis. 3. *tom.* 476

12. Populus meus, qui vos beatificavit,
ſeſcunt vos, &c. 1. *tom.* 927. & 2.
tom. 381. 801

IV. 6. Omnis caro ſcraſcunt, & omnis
gloria ejus quali ſos ſeni. 1. *tom.*
502.

V. 6. Mandabo nubibus, ne pluant ſu-
per te. 2. *tom.* 42

- per eam imbrem. 3. tom. 481
 20. Bonum, malum, &c. 1. 1. 518
 20. Væ his qui dicunt malum bonum, & bonum malum. 3. tom. 498
 VI. 5. Væ mihi quia tacui, quia imunda habens labia, &c. 2. 1. 723
 7. Quem miramur, & quis ibit ad pedum istum, &c. ib. 137
 VII. 14. Ecce virgo in utero concipiet. 2. tom. 209. 287. & 7. tom. 589
 14. Ecce virgo concipiet. 3. 1. 341
 VIII. 14. Ecce ponam in Sion lapidem offensivum, &c. 1. tom. 314
 IX. 2. Sedentibus enim in regione & umbra mortis, lux orta est eis. 7. tom. 523
 X. 9. Et Channe, ubi turris edificata est. 3. tom. 190
 XI. 1. Exiit virga de radice Jesse, & flos de radice ejus, &c. 1. tom. 102
 XII. 2. In novissimis erum erit mons Domini preparatus in vertice montium. 6. tom. 838
 XIII. 9. Ecce d es Domini infansibilis venit. 6. tom. 181
 9. Ecce venit dies iræ Domini. 7. tom. 677
 XIV. 1. O Lucifer, qui mane oriebaris. 6. tom. 518
 13. In celum ascendam, super sidera celi ponam thronum meum. 1. 1. 1025
 XVI. 1. Emitte Agnum, Domine, dominatorem terræ de terra deferre ad montem, &c. 1. tom. 293
 6. Audivimus superbiim Moab, insolentibus est valde, altitudinem illius, &c. 2. tom. 778
 XXII. 12. Vocavit Dominus Balaach in die illa ad sileum & planctum. 1. tom. 801
 13. Manducemus, & bibamus; cives enim moriemur. 3. tom. 413. 476
 XXIV. 16. Mylisterium meum mihi; mylisterium meum mihi & meis. 1. tom. 223
 23. Erubescet luna, & confundetur sol, quando visitaverit Dominus, &c. 2. tom. 773
 XXV. 18. A timore tuo, Domine, concepimus & parurivimus, &c. 7. tom. 407
 19. Suscitabuntur mortui, & resurgent qui, &c. 7. tom. 179
 20. Ros enim, qui a Deo est, medicina est ossibus ipsorum. 2. tom. 441
 XXVII. 3. Ego civitas firma, civitas quæ oppugnatur. 3. tom. 495
 41. Mulieres propterantes de spectaculo venite: non est enim populus habens intelligentiam. 1. tom. 417
 XXVIII. 9. Qui ablactati estis a lacte, qui ab lacte ab ubere, tribulationem super tribulationem expectate, &c. 1. tom. 709
 12. Suscepit lallum, & hæc est reque mea. 2. tom. 755
 15. Tempestas, si transierit, non veniet super nos. 1. tom. 1087
 XXIX. 13. Populus hic labiis me honorat: cor autem, &c. 7. tom. 710
 XXXI. 9. Beatus qui habet semen in Sion, et domesticos, &c. 1. 1. 104
 9. Mulieres divites, fargite, et audite vocem meam. 1. tom. 417
 XXXII. 6. Fatuus fatua loquatur, &

- cor ejus vana intelliget. 2. tom. 531
 20. Beatus qui seminat super aquam, & ubi bos, & alinus calcant. 3. tom. 48
 XXXIII. 9. In paludes versus est Saron. 3. tom. 278
 16. Hic habitabit in excisa spelunca petra, &c. 7. tom. 240
 XXXIV. 5. Quomodo inebriatus est in celo gladius meus, &c. 2. tom. 774
 XXXVII. 22. Sprevit te, & despectit virgo filia Sion. 2. tom. 288
 XI. 5. Omnis caro videbit salutare Dei. 1. tom. 437
 15. Omnes gentes in stillam similes repunt sunt. 3. tom. 518
 17. Omnes laboratores terræ, quasi nihil reputati sunt apud eum. 2. tom. 265
 XII. 1. Ponam spiritum meum super eum. 7. tom. 78
 3. Arundinem quassavit non confringit. 1. tom. 232
 9. Qui dat assilum populo contrito super terram. 2. tom. 118
 12. Dedi spiritum meum super eum. 1. tom. 156
 XLIII. 2. Si transferis per ignem, flamma non comburet te. 6. tom. 330
 6. Diam Aquiloni, adduc: & Africo, noli prohibere. 3. tom. 481
 19. Ecce factio nova, quæ nunc oritur. 7. tom. 583
 25. Ego sum, ego sum, & donec senescatis, ego sum. 2. tom. 211
 26. Dic tu peccata tua, ut iustificeris. 1. tom. 755
 XIV. 6. Ego Deus, qui feci lucem & tenebras. 6. tom. 255
 7. Væ qui contradicisti factori suo, væ qui dicis patri &c. 2. tom. 774
 14. Habes carbonem ignis: fedebis super eos, &c. 1. tom. 496
 XLVIII. 8. Ne dicas enim cognovisti eam; neque cognovisti, neque scis, neque a principio aperuit tibi aures. Scio enim, quia contentans contemnis. 3. tom. 462
 9. In montem excelsum ascende. 6. tom. 188
 XLIX. 2. Posuisti me ut sagittam electam, in pharetra sua abscondit me. 3. tom. 485
 2. Posuisti me quasi sagittam electam, in pharetra sua abscondit me. 3. tom. 526
 6. Magnum tibi est vocari te puerum meum. 16. 425. 526. & 7. tom. 688
 8. Tempore opportuno exaudivi te, & in die salutis auxilii tui sum tibi. 1. tom. 709
 I. 5. Dominus apposuit mihi auriculam. 7. tom. 89
 6. Non averti faciem meam a consensione spurcorum. 1. tom. 232
 11. Ambulat in lumine ignis vestri, & in flammis. 6. tom. 326
 LI. 7. Nolite timere opprobriis hominum, & blasphemias eorum ne timueritis, &c. 1. tom. 710
 9. Qui peccatum non fecit, nec dolus inventus est, &c. ib. 1036
 LII. 2. Excute pulverem, & exurge, Jerusalem. 6. tom. 551. 556
 LIII. 6. Omnes sicut oves erravimus, & omnium nostrum Dominus &c. 2. tom. 660
 8. Generationem ejus qui enarrabit 3. tom. 417. & 7. tom. 9

- LIV. 1. Lactare sterilis, quæ non parit, &c. 1. 1. 356. & 2. 1. 288
 LVII. 18. Vias ejus vidi, & sanavi eum, &c. 7. tom. 582
 LVIII. 3. In diebus jejuniourum vestrorum invenitum, &c. 1. 1. 122
 5. Non tale jejunium elegi, dicit Dominus. 2. tom. 353
 5. Solve omne vinculum iniquitatis. 6. tom. 833
 9. Adhuc te loquente dicam, ecce adsum. 3. tom. 504
 LXII. 1. Quis est qui ascendit ex Edom, fulgida vestimenta ejus, &c. 2. tom. 442
 1. Quis est ille qui venit de Edom? fugida vestimenta ejus ex Bofor. 3. tom. 171. & 7. tom. 195
 3. Torcular calcavi molui, & de Gentibus vir non est coactus. 1. tom. 700
 3. Torcular calcavi molui, & de Gentibus vir non est coactus. 1. tom. 700
 LXV. 1. Invenit sum his, qui me non querabant. 6. tom. 888
 5. Recede a me, quia mundus sum. 1. tom. 1034
 14. Ecce qui serviunt mihi, manducabunt, vos autem esurietis. Ecce qui serviunt mihi, bibent, &c. ib. 715
 14. Ecce qui serviunt mihi, manducabunt; vos autem esurietis. Ecce qui serviunt mihi, laberantur, &c. autem puerit. 1. tom. 407
 LXVI. 22. Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non exstinguetur. 2. tom. 496. & 6. tom. 418

JEREMIAE.

- I. 11. Quid tu vides, Jeremia? Baculum nucem, &c. 3. tom. 498
 14. Ab Aquilone enim exardescet mala, &c. 7. tom. 715
 II. 8. Sacerdotes non dixerunt, ubi est Dominus? tenentes legem meam nescierunt me. 6. tom. 888
 18. Vox in Raina audita est. 3. t. 263
 18. Quid tibi & viae Aegypti, ut bibas, &c. 6. tom. 16
 21. Ego plantavi te vineam frugiferam, omne semen verum: quomodo veritas es, &c. 1. tom. 585
 21. Ego autem plantavi te vineam fructiferam totam veram, quomodo veritas es in amaritudinem viti alieni? 6. tom. 666
 21. Ego vos plantavi vineam veram, quomodo es, &c. 7. tom. 113
 27. & gurgur riuum a flui. 1. tom. 591
 27. Ligno dixerunt, pater meus es tu & lapidi, ut genuisti me, &c. ib. 892
 27. Verterunt ad me dorsa, & non facies suas. 6. tom. 835
 28. Numquid oblivisceretur sponsa ornamentum suum, quæ virgo, &c. 2. 1. 285
 LIII. 3. Facies meretricis facta est tibi impudrata es tu. 1. tom. 907
 4. Non ut Dominum me invocatis, aut parem. 6. tom. 261. 276
 22. Revertimini ad me, filii revertentes. 16. tom. 556
 IV. 2. Circumcidimini Deo vestro, &c. 1. tom. 81
 10. Pax, pax, & ubi est pax. 1. tom. 513

V. 8. Equi infantes in feminas facti sunt. 2. rom. 214
 VI. 4. Sanctificet bellum. 2. rom. 464
 VII. 16. Noli orare pro populo hoc, nec affices pro eis deprecationem, &c. 1. rom. 276
 IX. 1. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, &c. 1. rom. 893
 10. Mors intravit per fenestras vestras ibid. 476
 21. Ecce mors ascendit super fenestras vestras. 3. rom. 529
 22. Mors intravit per fenestras nostras. 6. rom. 189
 XII. 7. Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam, &c. 7. 1. 191
 XIII. 23. Si Æthiops mutavit pellem suam, & pardus varietatem suam, &c. 2. rom. 762
 25. Si mutabit Æthiops pellem suam, &c. rom. 710
 XIV. 11. Ne oraveris pro populo isto, neque depreceris in bonum, &c. 1. rom. 958
 14. Veniebat, & ego non mittebam eos. 7. rom. 3
 XV. 11. Iustus es, Domine, verumtamen iudicia loquar ad te, &c. 1. rom. 179
 17. Et amaritudo tua ascendit super me. 7. rom. 635
 10. Qui furantur sermones, unusquisque ad proximum suo. ibid. 621
 22. Non profuit, neque profuit mihi quisquam. ibid. 467
 XVI. 2. Et tu ne accipias uxorem. 1. rom. 104
 XVII. 9. Et homo est, quis cognoscit eum? 3. rom. 417
 11. Clamavit perdidit, congregavit non peperit, &c. 1. rom. 1032
 13. Relinquentes autem te, in terra scriberunt. 2. rom. 72
 28. Quid paleis ad frumentum? 1. 1. 706
 XVIII. 7. Assumam, & loquar super gentem & regnum, ut auferam eam. 6. rom. 354
 XX. 15. Maledictus homo, qui annuntiavit patri meo, dicens: Ecce natus est, &c. 2. rom. 776
 XXII. 6. Galaad tu mihi initium Libani. 3. rom. 215
 XXIII. 21. Ipsi veniebat a se, & non mittebam eos. 2. 1. 773
 28. Deus appropinquans ego, & non procul. ibid. 777
 XXIV. 6. Ego plantabo eos, ut nequam gentem eradicentur, & ego dabo eis cogitationem, &c. 2. rom. 777
 XXV. 9. Vocavi Nabuchodonosor servum meum. 6. rom. 684
 XXX. 11. Te vero ipsum perire non faciam, sed castigabo te, &c. 2. rom. 778
 XXXI. 17. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & consummabo domum Israel, & domui Juda Testamentum novum, &c. 1. rom. 748
 27. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & serui domui Israel & domui Jacob factus novum, &c. 2. rom. 367
 XXXVII. 15. Nunc ergo, Domine mi Rex, audi deprecationem meam, & prevalet. 2. rom. 777
 XLVI. 20. Vitula formosa Ægyptus,

stimulator ab Aquilone venit ei. 6. rom. 570
 XLVIII. 8. Salvate unusquisque animam suam; cecidit enim, cecidit Babylon, &c. 1. rom. 208
 1. 22. In tempore illo, dixit Dominus, quaretur iniquus in Israel, & non erit, &c. 2. rom. 778
 LI. 6. Fugite de medio Babylonis, & salvate animas vestras. 1. rom. 724
 6. Fugite de medio Babylonis, & servate unusquisque animam suam, &c. 2. rom. 381
 8. Curavimus Babylonem, & non est curata, & iniquus eam, & abeat unusquisque in terram suam. 2. rom. 445

T H R E N O R U M .

I. 2. Et factum est postquam captus est Israel, & desolata est Jerusalem. 5. rom. 935
 II. 18. Muri Sion proferte lacrymas. 1. rom. 893
 27. Bonum est viro quum portaverit super se jugum, &c. ibid. 121
 28. Sedebit solus, & tacebit, qui tulerit super se jugum, ibid. 239
 III. 26. Bonum est preloolari cum levitico, salutare Domini. 2. 1. 778
 30. Dedi maxillas meas alapis, &c. 7. rom. 225
 34. Ut humiliarer sub pedibus ejus omnes victos terræ. 3. rom. 426
 6. 7. rom. 606
 IV. 4. Adhæsit lingua facientis ad faucem ipsius in fidi, &c. 1. 1. 102
 10. Spiritus faciei nostræ Christus Dominus captus est pro peccatis nostris, &c. 2. rom. 770
 20. Et spiritus vultus nostri Christus Dominus, cui diximus: In umbra ejus vivemus in gentibus. 3. rom. 441
 523.

E Z E C H I E L I S .

I. 5. Et in medio quasi similitudo quatuor animalum, &c. 7. rom. 3
 VIII. 6. Complebuntur infantes, & puellæ ludentibus plateæ ejus, &c. 2. rom. 287
 IX. 6. A sanctis meis incipere. 6. 2. 291
 XI. 21. Qui ambulante in voluntate cordis sui. 3. rom. 435
 XIII. 4. Quasi vulpes in deserto Propheræ tui, Israel? 2. rom. 538
 XIV. 14. Si fuerit Noe, Daniel, & Job. 2. rom. 276
 XVI. 14. Perfecta eras in decore meo. 2. rom. 774
 22. Zelus meus recessit a te, & non irascar ultra tibi. 6. rom. 535
 52. Iustificata est Sodomā ex te. 2. rom. 712
 62. Et suscitabo pactum meum tecum: & scies, quia ego Dominus, &c. ibid. 374
 XVIII. 2. Nequaquam dicitur hæc peribit, sed anima que peccaverit, ipsa morietur. 6. rom. 705
 4. Anima que peccaverit, ipsa morietur. 1. rom. 336, & 7. rom. 279
 23. Et tu, fili hominis, dic domui Israel, sic loquuti estis dicentes: Er

rores nostri, &c. 1. rom. 897
 30. Convertimini & redite ab iniquitatibus vestris, domus Israel, & non erunt vobis in tormentum impietates. ibid. 891
 32. Nolo morem morientis: tantum reverteratur, & vivat. 3. rom. 454
 XX. 10. Et eduxi eos in desertum, & dedi eis præcepta mea, &c. 7. rom. 433
 25. Ego dedi eis præcepta non bona, & justificationes, in quibus, &c. 1. rom. 748
 XXII. 15. Usum & supersubstantiam non accipietis. 7. rom. 162
 XXIII. 3. In Ægypto tractæ sunt mammae tuæ. 3. rom. 510
 XXVIII. 3. Sapientior Daniele es tu? 2. rom. 750
 12. Tuo signaculum similitudinis Dei. 7. rom. 560
 XXIX. 8. Circumdabit aggerem in gyro. 6. rom. 237
 XXXIII. 12. Iustitia iusti non liberabit eum, in quaquæ die pervenerit, &c. 1. rom. 285
 20. Et dicitis, non est recta via Domini, quum viæ vestræ, &c. 2. rom. 775
 22. Et factus est eis quasi vox citharæ sine cantentis, &c. 7. rom. 483
 XXXIV. 17. Ecce ego iudico inter pecus & pecus, & inter arietes & hircos. 2. rom. 359
 XXXVI. 25. Assumam vos de Gentibus, & aspergam super vos aquam mundam, &c. 1. rom. 623
 XLIII. 18. Væ his qui conficiunt cervicalia vobis omni cubitu manus. 3. rom. 526
 XLVII. 28. Usque ad aquam Mariboth. 3. rom. 250

D A N I E L I S .

I. 2. Et dixit rex Alphanes principi Nabuchodonosor, &c. 2. rom. 276
 II. 4. Septuaginta hebdomadæ completæ sunt super populum tuum, &c. 2. rom. 780
 III. 29. Peccavimus, inique egimus, iniuste gessimus, &c. 2. rom. 775
 IX. 23. Daniel homo, miserabilis est. 2. rom. 349
 27. Et in Templo abominatio desolationum erit, &c. 7. rom. 194
 XII. 7. Qui æquem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, &c. 1. rom. 273
 3. Intelligentes sermones meos fulgebunt ut luminaria cæli. 3. rom. 449
 3. Et intelligentes fulgebunt sicut splendor firmamenti, &c. 7. 1. 613
 XIII. 56. Semen Chanani, & non Juda. 6. rom. 574
 56. Inveritate dierum malorum. ibid. 75

O S E E .

I. 4. Voca nomen ejus, Jezrael, &c. 1. rom. 417
 II. 6. Propterea ecce ego obstruam vias ejus in fucosus. 6. rom. 487
 7. Revertet eum virum meum priorem. ibid. 838
 19. Desponsabo te mihi in iustitia & iudicio, &c. 2. rom. 774

- IV. 12. Fornicabantur post idola sua. 7. *tom.* 643
 14. Non visitabo filias eorum, quum fuerint fornicæ: & sponas eorum, quum adulteraverint. 3. *tom.* 215
 14. Et non visitabo super filias vestras, quando fornicantur. 5. *tom.* 763
 V. 12. Spiritu fornicationis deducti sunt. 7. *tom.* 560, 671
 VI. 6. Misericordiam volo, & non sacrificium. 3. *tom.* 426. 7. *tom.* 776
 VII. 4. Omnes adulterantes, quoscilibanus corda eorum. 1. *tom.* 687
 XI. 2. Quia puer Israel, & dilexi eum, & ex Ægypto vocavi filium meum. 1. *tom.* 311
 9. Deus ego sum... & non ingredier civitatem. 2. *tom.* 717
 XII. 7. Chanaan in manu tua, fuerat iniquitatis. 6. *tom.* 686
 10. Ego viliones multiplicavi. 5. *tom.* 889
 XIII. 14. Absorptio est mors in victoria, &c. 2. *tom.* 446
 15. Ero mors tua, o Mors: ero mors tua, Inferne. 1. *tom.* 332
 XIV. 10. Quis sapiens, & intelligit hæc? &c. 7. *tom.* 633

J O E L I S.

- II. 15. Sanctificate jejunium, prædicare curationem. 2. *tom.* 353
 16. Effundam de spiritu meo super omnem carnem, &c. 1b. 118
 16. Egredietur sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo. 6. *tom.* 1005
 28. In novissimis diebus, dicit Dominus, effundam de spiritu meo, &c. 1. *tom.* 188

A M O S I.

- I. 3. Super tribus sceleribus, & super quatuor Damascus, &c. 6. *tom.* 173
 III. 6. Si est malitia in civitate, quum Dominus non fecerit. 6. *tom.* 850
 IV. 1. Ego sum firmans incontinentem, & creans spiritum. 2. *tom.* 132
 V. 2. Virgo Israel cecidit, & non est qui suscitaret eam. 1. *tom.* 91
 18. Et ista est tenebra, & non lux. 5. *tom.* 831
 10. Vae eis, qui desiderant diem hominis. 1b. 792
 VI. 4. Qui dominiat super lætos eburneos. 6. *tom.* 579, 597
 14. Ipsi nobis fecimus cornua. 2. *tom.* 778
 VII. 12. Qui vides, vade, descende in terram Juda, & ibi commorare. 5. *tom.* 691
 VIII. 9. Occumbet sol meridie, &c. 7. *tom.* 235, 629
 IX. 3. Si descenderint in infernum, mandabo serpentem, & mordeat eos. 3. *tom.* 472

A D I A E.

- I. 4. Si exaltatus queris sicut Aquila, inde deraham te. 6. *tom.* 83

J O N A E.

- I. 14. Rogamus, Domine, ne perdat

- nos propter hominem istum, &c. 2. *tom.* 771
 III. 4. Adhuc tres dies, & Ninive subvertetur. 2. *tom.* 788
 Et vidit Deus opera eorum, quia converti essent. 6. *tom.* 155
 IV. 10. Tu dolens super hedera, in qua non laborasti, neque fecisti ut crederet, &c. 2. *tom.* 789

M I C H A E.

- I. 3. Et egredietur de loco suo, ut salvet. 6. *tom.* 665
 II. 7. Sermones ejus boni sunt cuius eo. 7. *tom.* 386
 9. Duces populi mei projicientur ex domo deliciarum suarum propter pessimas voluntates suas. 4. *tom.* 763
 11. 22. Et erit de filia populi hujus congregandus: congregabitur Jacob. 3. *tom.* 518
 IV. 8. Et tu, turris gregis nebulosa, filia Sion. 3. *tom.* 361
 VII. 8. Indicabo tibi, o homo, quid sit bonum... utique facere iudicium, &c. 2. *tom.* 772
 VII. 2. Perit sanctus a terra, & relictus in hominibus non est, &c. 2. *tom.* 771
 15. Ecce avertet, & miserabitur nobis: domget iniquitates nostras, &c. 1. *tom.* 420

N A U M I.

- I. 15. Ecce super montes pedes Evangelizantis, & annuntiantis pacem. 1. *tom.* 278

A B A C U C H I.

- I. 2. Usquequo, Domine, clamabo, & non audies? vociferabor ad te, vim patiens, &c. 2. *tom.* 759
 5. Videre contentores, & aspiciere. 6. *tom.* 680, 718
 III. 8. Ascende super equos tuos, & equitatio salus. 1. *tom.* 394
 8. Et equitatio tua salus. 3. *tom.* 471
 514
 11. In luce sagittarum tuarum ibunt, in splendore fulgurantis iræ tuæ. 6. *tom.* 867
 16. Compurescant ossa mea, & fuscet me vermes tectant, &c. 2. *tom.* 792
 19. Mentietur opus olivæ. 3. *tom.* 365

S O P H O N I A E.

- III. 10. Ab extremis fluminum afferent hostias. 3. *tom.* 511

A G G A E I.

- I. 1. Verbum Domini, quod factum est in manu Aggai. 3. *tom.* 420
 II. 7. Adhuc unum modicum, & ego commovebo cælum & terram, &c. 1. *tom.* 278
 16. Et nunc ponite corda vestra a die hæc & supra, antequam ponereur lapis super lapidem in templo Domini. 6. *tom.* 844

Z A C H A R I A E.

- I. 11. Circumivimus terram, & ecce omnis terra habitatur & silet. 3. *tom.* 479
 3. Et Angelus, qui loquebatur in me. 6. *tom.* 608
 3. Et ait Angelus, qui loquebatur in me. 7. *tom.* 442
 VI. 12. Ecce vir oriens nomen ejus. 6. *tom.* 424, 425
 IX. 1. Aperi, Libane, portas tuas. 6. *tom.* 82
 XI. 7. Allumini mihi duas virgas, &c. 7. *tom.* 168
 XII. 10. Videbunt in quem commoverunt. 1. *tom.* 374

M A L A C H I A E.

- I. 10. Non est mihi visus in seculis, dicit Dominus exercituum, & manus non suscipiam de manu vestra. 1. *tom.* 253
 II. 10. Nonne Deus unus creavit vos? 6. *tom.* 82
 11. Prævaricati estis Judas, & abominationem fecit in Israel, &c. 2. *tom.* 253
 III. 6. Ego Deus, & non mutor. 2. *tom.* 253
 15. Dixerunt, vultus est qui servit Deo. Et quid plus? quia custodivimus mandata ejus. 1. *tom.* 1086

M A T T H A E I.

- I. 1. Liber generationis Jesu Christi, filii David, filii Abram. 3. *tom.* 341
 12. Salathiel autem genuit Zorobabel. 6. *tom.* 740
 18. Quam esset de sponsa mater ejus Maria Joseph, priusquam converterent, &c. 2. *tom.* 266
 23. Ecce virgo in utero habebit, &c. 1. *tom.* 312
 24. Exurgens autem Joseph a somno... & accepit uxorem suam. 1. *tom.* 209, 211
 II. 5. In Bethleem Judæ, sic enim scriptum est, &c. 1. *tom.* 323
 21. Et vocabitur Jesus, ipse enim salvabit populum suum. 6. *tom.* 688
 23. Et veniens habitavit in civitate, quæ dicitur Nazareth, ut impleteretur quod, &c. 1. *tom.* 328
 III. 7. Penitentiam agite, appropinquavit enim regnum cælorum, &c. 2. *tom.* 721
 9. Potest enim Deus de lapidibus istis &c. 7. *tom.* 223
 10. Omnis arbor, quæ non facit fructus bonos. 6. *tom.* 245, 665
 11. Ego baptizo vos in aqua, ille baptizabit in spiritu. 2. *tom.* 179
 13. Palæas autem comburent igni inextinguibili. 5. *tom.* 756
 17. Hic est filius meus dilectus, in quo bene complaci. 1b. 893, &c. 6. *tom.* 641
 IV. 4. Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. 1. *tom.* 886
 18. Videns autem Jesus, dixit eis: venite post me, & faciam vos piscatores hominum. 5. *tom.* 855
 V. 3.

V. 3. Beati pauperes spiritus, quoniam
informes est regnum celorum. 5.
10m.
4. Beati mites, quoniam ipsi posside-
bunt terram. 1b. 805
5. Beati lugentes, quoniam ipsi con-
solabuntur. 3. tom. 437
8. Beati mundo corde, quoniam ipsi,
&c. 2. tom. 705
8. Beati qui mundo funt corde. 5.
10m.
13. Vos estis filii terræ, &c. 2. t. 179
14. Non potest civitas abscondi supra
montem polita. 3. tom. 475
15. Neque lucerna accenditur, & po-
nitur sub modum. 2. tom. 176
19. Qui forlverit unum de mandatis
his minimis, &c. 7. tom. 713
2. Nisi superabundaverit iustitia ve-
stra plus quam, &c. 1b. 41
22. Qui traficit fratris suo fine caussa,
reus erit iudicio, &c. 2. tom. 747
22. Quicumque traficit fratris suo,
fine caussa, &c. 7. tom. 636
23. Si offers munus tuum ad altare,
utique recordaris fueris. 2. tom. 713
25. Ello bene feniens de adversario
tuo, dum es in via cum illo. 1. t. 952
28. Qui videt mulierem ad concupi-
fcentium eam, &c. 1b. 91
37. Sit fermo vester, est illi, non non:
quod autem, &c. 1b. 744
39. Qui te perculerit in maxillam,
præbe illi & alteram. 2. tom. 538
45. Ellore perfecti, vult Pater vester
caelestis perfectus est. 1b. 706
VI. 1. Cave re elemosynam ve-
stram facias coram hominibus, &c.
2. tom. 754
2. Pater noster, qui es in caelis, fan-
tificetur nomen tuum. 2. tom. 800
11. Pacem nostrum quotidianam da
nobis hodie, &c. 7. tom. 726
12. Dimitte nobis debita nostra, sicut
& nos dimittimus, &c. 2. tom. 324
19. Nolite vobis thesaurizare thesau-
ros super terram. 5. tom. 750
22. Lucerna corporis, est oculus tuus.
2. tom. 175
23. Nemo potest duobus dominis fer-
vire, &c. 1. tom. 416
26. Ne cogitis in corde vestro, quid
quid dicitis, &c. 1b.
27. Tui erit fletus, & fridor denarium.
835
28. Sufficit diei malitia sua. 6. tom.
391, 390.
VII. 6. Hypocrite, ejice primum tra-
stem de oculo tuo, &c. 1. t. 415
12. Quæ vobis fieri non vultis, &c.
7. tom. 497
17. Lata est, & patens via, quæ ducit
ad perditionem, &c. 5. tom. 957
13. Lata enim & spatiosa est via,
quæ ducit ad vitam. 5. tom. 594
14. Quam arcta via & angusta est,
quæ ducit ad vitam. 2. tom. 755
14. Solus sedebam, quia amaritudine
plenus sum. 5. tom. 833
17. Attendite ad eis, qui veniunt ad
vos in vestitu ovium: in ius autem
sunt lupi rapaces. 1c. 982
18. Non potest arbor bona fructus as-
ferre malus, &c. 7. tom. 510
22. Nonne in nomine tuo comedi-
mus. 5. tom. 710
VIII. 10. Non inveni tantam fidem

in Israel. 2. tom. 187
IX. 2. Et facies ejus fulgebant sicut
sol. 2. tom. 851
2. Dimittit sunt ibi peccata. 6. t. 851
12. Non necesse habent sui medicum,
sed male habentes. 1b. 691-729-819
21. Dicebat enim in corde suo, ni-
tetur ego vestimentum tantum, &c.
2. tom. 187
24. Fides tua te salvam fecit. 1b. &
3. tom. 459
27. Misereere nostri, fili David. 3.
tom. 355
34. Quid putatis, quia veni mittere
pacem super terram. 5. tom. 805
X. 8. Gratis accepistis, gratis date.
2. tom. 35
19. Spiritus Sanctus docebit vos in
eodem hora, quæ oportet dicere.
2. tom. 116
22. Qui perseveraverit usque in fi-
nem, hic salvus erit. 2. tom. 756
25. Veni dividere virum ad verum pa-
trem suum. 6. tom. 521
27. Qui amat filium aut filiam plu-
rum me, non est me dignus. 1.
tom. 710
29. Qui invenit animam suam, per-
dit eam: & qui perdidit animam
suam propter me invenit eam. 3.
tom. 442
40. Qui vos recipiunt, me recipiunt:
& qui me recipiunt, &c. 1. t. 459
XI. 10. Ecce mitto Angelum meum
ante faciem tuam, &c. 4. tom. 128
11. Non est in natis mulierum major
Joanne Baptista. 1b.
12. Regnum celorum vim patitur &c.
1. tom. 125
15. Qui habet aures audiendi, audiat.
5. tom. 997. & 6. tom. 232
29. Confiteor tibi, Domine Pater celi
& terre. 3. tom. 510
29. Discede a me, quia miris sum.
&c. 1. tom. 456
30. Jugum meum suave est, & onus
meum leve. 2. tom. 732
XII. 8. Dominus est Sabbathi, filius
hominis. 4. tom. 49
XII. 30. Quærit primum regnum Dei
& hæc omnia, &c. 1. tom. 29
37. Et ex sermonibus tuis justificaberis,
& ex sermonibus tuis condem-
naberis. 5. tom. 899
42. Regina Austri veniet in iudicium,
& condemnabit homines genera-
tis hujus, &c. 3. tom. 511
44. Vadam in domum meam unde
exivi. 6. tom. 697
48. Mater mei, & fratres mei, illi
sunt, qui faciunt voluntatem Patris
mei. 1. tom. 230
XIII. 6. Si oculus tuus nequam fue-
rit, omne corpus tenebrosum est,
&c. 2. tom. 17
14. Die populo huic audientia aude-
ris, & non intelligens. 5. tom. 849
15. Nonne hic est fabri filius? nonne
mater ejus dicitur Maria, &c. 2.
tom. 224
XIV. 31. Modice fidei, quare dubi-
tasti. 2. tom. 756
XV. 13. Omnis plantatio, quam
non plantavit Pater meus caele-
stis, eradicabitur. 5. tom. 755
19. De corde nostro exeunt cogita-
tiones, malæ, homicidia, &c. 1.

tom. 505. & 2. tom. 495, 756
20. Non veni nisi ad oves perditas
domus Israel. 1. tom. 699
XVI. 11. Proderit vobis a fermento
Iherusalem. 6. tom. 71. 619
23. Vade retro me, Satana. 7. t. 621
24. Nisi quis tulerit crucem suam
quotidie, & sequutus fuerit me,
24. &c. 1. tom. 915
24. Tolle crucem tuam, & veni, se-
quere me. 5. tom. 792
26. Quid prodest homini, si totum
mundum lucrificaverit, & animam suam
perdiderit? 1. tom. 710
XVII. 3. Hic est filius meus dilec-
tus, in quo mihi bene complacui:
hunc audite. 3. tom. 385
25. Rogavi discipulos meos, ut ejice-
rent eum, & non potuerunt, &c.
2. tom. 759
29. Si credideritis, dicetis huic mani-
fenti, transi in mare, & fiet. 1b. 35
XVIII. 7. Væ mundo a scandalis:
necesse est enim, ut veniant, &c.
2. tom. 521
16. In ore duorum vel trium testium
stabit omne verbum. 5. tom. 749
XIX. 11. Si talis est hominis caussa
cum uxore, non expedit nubere,
&c. 2. tom. 216
12. Qui potest capere capiat. 1. t. 1298
19. Diliges Dominum Deum tuum,
sed & proximum tuum tanquam
teipsum. 3. tom. 479
21. Si vis perfectus esse, vade, &c. 1.
t. 501. & 2. t. 299
27. Ecce nos reliquimus omnia, &
secuti sumus te, &c. 2. t. 277
28. Sedebitis super duodecim sedes,
judicantes duodecim tribus Israel.
1. t. 433
XX. 15. Amice, si ego bonus sum,
quare oculus tuus nequam est? 1.
tom. 411
16. Multi vocati, pauci autem elec-
ti. 2. tom. 204
16. Multi vocati, pauci autem elec-
ti. 5. tom. 372
23. Calicem autem meum bibetis,
sedere autem autem a dextris meis,
&c. 2. t. 299
26. Quis vult inter vos major esse, sit
omnium minimus. 1b. 375
27. Qui voluerit inter vos esse major,
sit omnium servus. &c. 7. t. 683
XXI. 9. Olfana filio David. 3.
tom. 385
15. Olfana in excelso, filio David
&c. 6. tom. 617
42. Auferetur a vobis regnum Dei.
5. t. 816, 849
43. Quia auferetur a vobis regnum
Dei, & dabitur genti facienti fru-
ctus ejus. 3. t. 433
XXII. 17. Licet Cæsari dare tributum,
an non? 7. tom. 729
29. Erratis, nescientes Scripturas,
neque virtutem Dei: in resurre-
ctione enim, &c. 1. tom. 717
30. In resurrectione moramur, non
nubent, neque nubentur, &c. 2. t. 295
37. Diliges Dominum Deum tuum ex
toto corde tuo. &c. 3. tom. 525
XXIII. 8. Er vos nolite vocare ma-
gistrum super certam. 5. tom. 813
28. Delictis quidem videmini homini-
bus iusti, intus autem pleni estis,
&c.

8. c. 2. tom. 757
 73. 38. Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis Prophetas, &c. 3. 1. 385. 5. tom. 826. 844. & 6. tom. 36. 691
 XXIV. 12. Cum multiplicata fuerint iniquitates, tunc retrahetur caritas multorum. 5. tom. 826. 873
 19. Væ prægnantibus & nutriendibus in illa die. 2. tom. 218
 24. Fient signa & prodigia in cælo & in terra. 5. tom. 871
 28. Ubiquequæ fuerit corpus, illuc congregabuntur Aquilæ. 1. tom. 1207
 28. & Ieg. Erit tribulatio, & angustia, qualis non fuit a principio creaturæ, sed neque fiet. Sol enim tenebrefcet, & luna non dabit, &c. 3. tom. 407
 45. Quis putas est fidelis servus, &c. 6. tom. 608
 XXV. 13. Vigi æte, quia nefecis diem neque horam. 2. tom. 365
 16. Serve nequam, quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, &c. 1. tom. 35
 35. Hofpes fui, & suscepistis me. 7. tom. 701
 36. In carcere fui, & venistis ad me: esurivi, & dedistis mihi manducare: sitiivi, & potistis me. 5. tom. 845
 XXVI. 9. Potuit veniundari hoc trecentis denariis, & dari pauperibus. 3. tom. 517
 24. Melius erat non nasci homini illi. ib. 419
 27. Accipite, & bibite. Hic est sanguis meus. 5. tom. 823
 27. Hic est enim Calix novi Testamenti in sanguine meo. 6. 1. 864
 31. Scripserunt ei, percutiam pastorem, & dispergerunt oves. 1. tom. 311
 39. Pater, si possibile est, transeat a me calix iste, &c. 2. tom. 757
 58. Conde gladium tuum in vaginam. 2. tom. 910
 XXVII. 9. Tunc implem est, quod scriptum est per Jeremiam Prophetam dicentem: & acceperunt triginta argenteos, &c. 1. tom. 310
 29. Sanguis ejus super nos, &c. 6. tom. 9. 1204
 29. Vah qui destruis Templum Dei, & in triduo ædificas illud. ib. 904
 51. Et petra scissæ sunt, & sepulchra aperta, & plurima corpora, &c. 1. tom. 205
 55. Erant autem ibi & mulieres multe a longe spectantes, &c. 2. tom. 117
 XXVIII. 10. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. 2. tom. 211. 3. tom. 521. 5. tom. 802. & 6. tom. 662

M A R C I.

- I. 1. Principium Evangelii Jesu Christi, inquit scriptum est, &c. 1. 1. 313
 44. Vade, & offer pro te sacrificium, quod præcepit Moyses, &c. ib. 722
 II. 4. Tolle sacrum tuum, & vade in domum tuam. 3. tom. 521
 5. Fili, dimittit tibi peccata. 7. tom. 601
 17. Non indigent sani medico, sed, &c. 2. tom. 755
 18. Non veni vocare justos, sed peccatores ad poenitentiam. ib.

35. Numquam legistis, quid fecerit David, quando necessitatem habuit, &c. 1. tom. 314
 III. 6. Blasphemans in Spiritum Sanctum non est remissio nec in hoc sæculo, nec in futuro. 2. tom. 107
 V. 25. Qui habet debitor ei: qui autem non habet, etiam id, &c. 5. tom. 37
 39. Non est mortua puella, sed dormit. 1. tom. 332. 792
 VII. 1. Non est Propheta sine honore, nisi in patria sua. 5. tom. 753
 5. Et non poterat ibi ne unam quidem facere virtutem, &c. 2. 1. 757
 8. Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam, &c. ib. 755
 VII. 7. At autem ipsi salvalor: Qui iuxta me est, iuxta ignem est. 6. tom. 778
 24. Abiit in fines Tyri & Sidonis, & ingressus domum, &c. 2. tom. 758
 IX. 41. Qui scandalizaverit unum de, &c. 2. tom. 551
 X. 24. Dico vobis: Facilius est camelum per foramen acus transire, quam &c. 1. tom. 500
 26. Quis potest salvus fieri? Quæ impossibilia sunt, &c. 2. tom. 760
 44. Qui vult in vobis esse primus, sit omnium novissimus. 5. tom. 707
 XI. 13. Nondum enim erat tempus. 7. tom. 105
 XIII. 16. Ne converterat retrorsum tollere vestimentum suum. 5. 1. 839
 17. Væ prægnantibus & nutriendibus in illa die. 1. tom. 913
 XIV. 1. & Ieg. Semper pauperes habebis vobiscum, me autem non semper. Præveniens quippe, &c. 3. tom. 517
 25. Amen amen dico vobis, non bibam de genimine vitæ, &c. 4. tom. 743
 XVI. 14. Postea quomodo accubissent undecim, apparuit eis Jesus, & exprobravit, &c. 2. tom. 758

L U C Æ.

- I. 35. Spiritus Sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi, &c. 2. tom. 440
 35. Spiritus Sanctus veniet super te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi, &c. 3. tom. 523. 5. tom. 749. & 6. tom. 520
 36. Accipite Spiritum Sanctum. 7. 1. 108
 40. Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. ib. 712
 78. Illuminare his, qui in tenebris, &c. 6. tom. 804
 II. 7. Et collocavit eum in præsepio, &c. 2. tom. 224
 14. Gloria in excelsis Deo, & in terra pax, &c. 1. tom. 450
 14. Gloria in excelsis Deo. 6. 1. 638
 27. Et quum inducerent parentes ejus puerum Jesum, &c. 2. tom. 209
 36. Erat Annus Prophetis, filiis Phasuel de tribu Aser. 1. tom. 392
 48. Ego & Pater tuus dolentes quærebamus te. 2. tom. 224
 52. Jesus proficiebat ætate, & sapientia, & gratia apud Deum, & homines. 3. tom. 401. 425

52. Puer autem proficiebat sapientia, & ætate, &c. 4. tom. 111
 III. 8. Ne incipietis dicere in vobis, quia patrem habemus Abraham. 5. tom. 874
 11. Qui habet duas tunicas, det alteram non habenti. 1. tom. 706
 38. Filii Seth, filii Adam, filii Dei. 7. tom. 601
 IV. 19. Et venit Jesus Christus prædicare captivis remissionem, & cæcis visionem. 5. tom. 854
 V. 31. Non enim sani opus habent me dico, sed male habentes. 1. 1. 107
 VI. 21. Beati fientes, quoniam ipsi ridebunt. 3. tom. 490. 413
 7. Væ vobis divitibus, qui consolamini vestram. ib. 414
 25. Væ nunc ridebuntis, quoniam ipsi lugebunt. ib. 417
 30. Petenti te da, & volemum te accipere mutuum, ne averferis. 2. tom. 744
 35. Diligite inimicos vestros, benedicite his qui odierunt vos, &c. 2. 1. 754. 3. tom. 525. & 7. tom. 743
 37. Nolite judicare, ut non judicemini. 3. tom. 443
 45. Malus homo de malo cordis thesauro, proferit æ, quæ mala sunt, &c. 2. tom. 531
 VII. 24. Quid exiitis in desertum, & Arundinem vento agitatam? &c. 7. tom. 149
 32. Lamentamini vobis, & non plangitis: cantamini, & non saltamini. 3. tom. 459
 33. Lamentati sumus, & non plangitis. 6. tom. 299
 VIII. 8. Qui habet aures audiendi, audiat. 1. tom. 325. 2. tom. 367. & 7. tom. 420
 10. Ecce mater ejus, & fratres ejus stabant foris, &c. 2. tom. 217
 43. Sana me, Domine, & sanabor. 5. tom. 791
 IX. 31. Dicebant ei exitum, quæta completurus erat in Jerusalem. 2. tom. 348
 58. Filius hominis non habet, ubi caput reclinet. ib. 755
 62. Nemo mittens manum super aratrum, & respiciens retrorsum, a quo est regno Dei. 5. tom. 839
 X. 10. Gaudeat, quia nomina vestra scripta sunt in cælis. 5. tom. 790
 18. Videbam Satanam, quasi fulgur de cælo cadentem. 2. tom. 328. 5. tom. 884. & 6. tom. 184
 24. Multi Prophetæ & justii cupierunt videre, quæ vos videtis, &c. 7. tom. 589
 41. Martha, Martha sollicita es, &c. 1. tom. 108
 XI. 9. Quarrite, & invenietis, &c. 7. tom. 734
 19. Dabit Pater Pater Spiritum Sanctum petentibus se. 2. tom. 115
 45. Væ vobis, Scribe, & Pharisei hypocritæ tristes. 5. tom. 102
 49. Miram in vos sapientes. 7. 1. 376
 XII. 7. Capilli capitis vestri numerari vult. 2. tom. 441
 20. Insipientis, hæc nocte auferunt a te: quis autem parasti, &c. 3. tom. 357
 20. Sulte, hæc nocte animam tuam reperiens

- petent a te, &c. 5. *rom.* 859
 35. Sint lumbi vestri praeincti, etc. 6. *rom.* 179. et 7. *rom.* 678
 42. Quis putas est fidelis dispensator, &c. 5. *rom.* 810
 43. Quis putas est fidelis, & sapienter diffusor? 6. *rom.* 628
 47. Servus qui cognovit voluntatem domini fui, & non preparavit, nec fecit, &c. 2. *rom.* 327
 47. Servus qui fecit voluntatem Domini fui, &c. 7. *rom.* 635
 49. Ignem veni mittere super terram, &c. 2. *rom.* 496
 49. Ignem veni mittere super terram, & quid volo, nisi accendatur. 5. *rom.* 881
 XLII. 27. Nescio vos, qui operari estis iniquitatis, 5. *rom.* 751
 31. Dicite vulpi huic: Ecce fugiuntur pericula hodie, & eras, & terra deiecit consummator. *ib.* 124. 901
 35. Relinqueret vobis comas vestra deserta. 1. *rom.* 320
 35. Dimittet vobis domus vestra deserta. 5. *rom.* 853
 XIV. 11. Omnis qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur. 5. *rom.* 829
 26. Qui non reliquerit patrem matrem, & sequutus fuerit me, non est dignus meus esse discipulus. *ib.* 792
 27. Qui non tollit crucem suam, et sequitur me, etc. 1. *rom.* 756
 55. Qui non renuntiavit omnibus qui habet, etc. *ib.* 34
 5. Habet Moyses, et Prophetas. 2. *rom.* 271
 XV. 7. Gaudium enim est majus in caelis super unum peccatorem penitentiam agentem, quam supra nonaginta iustos, quibus non est opus poenitentiae. 5. *rom.* 889
 XVI. 9. Facite vobis amicos de iniquo mammona, qui vos recipiant, etc. 1. *rom.* 757
 10. Qui in modico fidelis est, et in majoribus erit fidelis. 3. *rom.* 834
 12. Si in alieno fideles non fuistis: quod vestrum est, etc. 1. *r.* 116
 25. Recipe mala sua in vita sua. 5. *rom.* 850
 XVII. 1. Impossibile est, ut scandalum non veniat. 2. *rom.* 760
 5. Domine, adage nobis fidem. 1. *ib.* 491
 1. Et vos quomodo omnia feceritis, dicite: Servi inutiles sumus. 1. *rom.* 796. 1034.
 21. Regnum Dei intra vos est. *ib.* 321
 27. Nescio vos, recedite a me, qui estis. 7. *rom.* 465
 XVIII. 1. Dicebat autem et parabolas illis, quod semper oportet orare, etc. 2. *rom.* 760
 8. Putas ne, quomodo venerit filius hominis, inveniet fidem super terram. 1. *rom.* 958. et 2. *rom.* 188
 8. Putas, veniens filius hominis inveniet fidem super terram. 5. *rom.* 856. 822.
 11. Deus gratus ago tibi, quia non sum sicut ceteri hominum, etc. 2. *rom.* 798
 11. Gratus tibi ago, quia non sum, ut ceteri homines. 5. *rom.* 873
 19. Quid me appellas bonum, etc. 7

S. Hier. Index Gen.

- rom.*
 XIX. 42. Si scires ea quae ad pacem sunt tibi. 6. *rom.* 415
 XX. 25. Qui enim digni fuerint sacrificio illo, et resurrectione ex mortuis, neque dubitat, etc. 2. *r.* 429
 38. Deus autem non est mortuorum, sed vivorum. 5. *rom.* 805
 XXI. 19. Per patientiam vestram possidebitis animas vestras. 1. *rom.* 710
 23. Vae pregnantibus, et lactantibus in die illa. 7. *rom.* 603
 34. Attendite vobis, ne forte gravetur corda vestra in crapula, &c. 1. *rom.* 288.
 XXII. 15. Desiderio desideravi hoc piscina manducare, &c. 7. *rom.* 210
 24. Facta est contentio inter illos, quis illorum major esset. 2. *r.* 760
 31. Simon, ecce Satanas expulavit vos, ut cribraret sicut, &c. 2. *rom.* 760
 43. Apparuit illi Angelus de caelo confortans eum, &c. *ib.* 760
 XXIII. 46. Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. 6. *rom.* 896
 XXIV. 16. Oculi eorum tenebantur, ne eum agnoscerent. 2. *rom.* 444
 39. Videte manus meas, & pedes meos, quia ipse ego sum, &c. 1. *r.* 416
 39. Quoniam spiritus carnes, & ossa non habet, &c. 2. *rom.* 436
 32. Nonne cor nostrum ardens erat in vobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas. 3. *r.* 516

JOANNIS.

- I. 1. In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum. 1. *r.* 273 & 5. *rom.* 801
 3. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. 3. *rom.* 306
 5. Lux in tenebris lucet. 5. *rom.* 935
 9. Erat lux vera, quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. *ib.* 837. & 7. *rom.* 391
 12. Quotquot enim receperunt eum, dedit eis potestatem, filios Dei fieri, &c. 2. *rom.* 371
 14. Vidimus gloriam ejus, quasi gloriam unigeniti, &c. 7. *rom.* 661
 29. Ecce Agnus Dei, qui tollis, etc. 1. *rom.* 412
 45. Invenimus Jesum filium Joseph. 2. *rom.* 225
 III. 5. Nisi qui renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, &c. 1. *rom.* 420
 8. Spiritus spirat ubi vult. *ib.* 320
 14. Ut Moyses elevavit serpentem in deserto. 5. *rom.* 981
 29. Amicus autem sponsi stans, & audiens eum, gaudio lacrimavit propter verbum sponsi. 3. *rom.* 509
 30. Illum oportet crescere, me autem minui. 7. *rom.* 454
 31. Qui de terra est, terrena loquitur: qui de supernis venit, super omnes. 2. *rom.* 729
 31. Qui de terra est, de terra loquitur. 6. *rom.* 434
 IV. 6. Jesus ergo fatigatus de via, &c. 7. *rom.* 623
 14. Si quis biberit ex aqua, quam ego dabo, &c. 6. *rom.* 921
 V. 14. Ecce sanus factus es, jam non li peccare, &c. 2. *rom.* 712

17. Pater usquemodo operatur, & ego operor. 1. *rom.* 949. 1033. & 2. *r.* 427.
 17. Pater meus usquemodo operatur, & ego error. 5. *rom.* 854
 19. Omnia quae Pater facit, & Filius similiter facit. 1. *rom.* 412
 25. Venit hora in qua omnes qui in monumentis sunt, &c. 2. *rom.* 441
 30. Non possum ego facere a meretrice aliquid: sed sicut audio; ita iudico. *ib.* 761
 46. Secretarum Moysi, crederetis utique ut mihi. 1. *rom.* 705 & 5. *rom.* 803.
 VI. 27. Hinc enim signavit Deus Isaac. 6. *rom.* 733
 39. Omne quod dedit mihi Pater, non perdam ex eo quicquam, &c. 2. *rom.* 447.
 41. Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum. *ib.* 772
 41. Nemo enim venit ad me, nisi Pater qui misit me, adducat eum. 3. *rom.* 417
 54. Nisi biberitis Sanguinem meum. 6. *rom.* 35
 55. Qui comedit Carnem meam, & bibit Sanguinem meum, hic in me manet, &c. 2. *rom.* 374
 56. Caro mea vere est cibus, &c. 7. *rom.* 553
 68. Numquid & vos vultis recedere. 5. *rom.* 791
 71. Nonne vos duodecim ego elegi Apostolos, & unus ex vobis, &c. 2. *rom.* 758
 VII. 10. Ut autem ascenderunt fratres ejus, tunc & ipse ascendit. &c. 2. *rom.* 761
 24. Nolite iudicare secundum faciem: sed iustum iudicium iudicare. 1. *rom.* 757
 37. Qui sitit veniat ad me, & bibat. 3. *rom.* 415
 38. Flumina de ventre ejus fluent, quae vivae. *ib.* 479
 VIII. 6. At Jesus inclinans se, digito scribat in terra. 2. *rom.* 702
 10. Ubi sunt qui te accusabant? nemo te condemnavit? *ib.* 763
 12. Ego sum lumen mundi. 5. *r.* 830
 13. Non sum ego de hoc mundo. 3. *rom.* 459
 31. Si permanseritis in verbo meo, cognoscetis veritatem, &c. 7. *rom.* 619
 39. Si essetis filii Abrahae, opera patris vestri feceretis. 5. *rom.* 910
 39. Si essetis filii Abrahae, opera Abrahae. &c. 7. *rom.* 453
 44. Vos de patre diaboli estis, &c. 1. *rom.* 57
 48. Demonium habet, & Samaritanus est. *ib.* 705
 56. Abraham vidit diem ejus, & letatus est. *ib.* 274
 56. Abraham cupivit diem meum videre, & vidit, &c. 7. *rom.* 99
 56. Antequam Abraham esset, ego sum. 4. *rom.* 49
 IX. 4. Operamini, domus dies est: veniet nox, quando nemo poterit operari. 3. *rom.* 93. & 7. *rom.* 527
 21. Aetatem habet, loquatur pro fe. 1. *rom.* 684
 39. In iudicium quippe veni in mundum. 1. *rom.* 7

- dum ifum, ut non videntes viderent, & videntes cæci fiunt, 5. tom. 500. 901.
- X. Omnes qui venerunt ante me, fures fuerunt, & latrones. 2. 1. 763.
9. Ego fum porta, per me qui, &c. 6. tom. 464.
11. Pactor bonus ponit animum fuum pro ovibus fuis. 1. tom. 515.
18. Porellarum habeo ponendi animum meam. 4. tom. 927.
25. Ego fum vita, 5. tom. 805.
- XI. 34. Ubi pofuiffis eum. 7. tom. 155.
- XII. 24. Granum frumenti li non cadens in terram mortuum fuerit, non multum fructum afferet. 5. tom. 816.
32. Quom exaltatus fuerit filius hominis, omnia trahet ad fe. 3. tom. 388.
- XIII. 27. Et poft buccellam introivit in illum Satanas. 5. tom. 094.
- XIV. 2. In domo Patris mei inanitiones multe funt. Si quominus diffillem vobis, &c. 2. tom. 368. 711.
5. Omnia que habet Pater, mea funt. 1. tom. 144.
6. Ego fum vita, veritas, & vita. 1. tom. 892. & 3. tom. 426.
9. Qui videt filium, videt & Patrem. 6. tom. 801.
27. Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis. 1. tom. 612 & 3. tom. 385.
28. Pater qui me mifit, major me est. 4. tom. 435.
30. Ecce venit princeps mundi huius, & in me invenit nihil. 2. tom. 219.
30. Venit princeps huius mundi, & invenit in me nihil. 6. tom. 103. 540.
31. Surgite, abeamus hinc. 1. tom. 320.
- XV. 5. Ego fum vitis, & vos ramis qui manet in me, & ego in eo, &c. 2. tom. 702.
10. Cum venerit confolator, quem ego inivit vobis fpiritum veritatis. 1. tom. 132.
19. Si effertis de hoc mundo, amaret utique mundus quod filium erat. 1. tom. 711.
- XVI. 12. Adhuc multa habeo vobis dicere, fed non poteftis ea portare modo, &c. 2. tom. 301.
23. Ego, & Pater meus veniemus ad eum, & mansionem apud eum faciemus. 5. tom. 793.
25. Venit hora, quando nequam vobis in proverbis loquar, &c. 7. tom. 681.
33. Confidite: ego vici mundum. 1. tom. 634.
33. Nolite timere: Ego vici mundum. 6. tom. 521.
- XVII. 1. Clarifica filium tuum. 6. tom. 355.
6. pater revelavi nomen tuum hominibus. 1. tom. 853.
10. Omnia que patris funt, mea funt. 1. tom. 797.
12. Dum efum in mundo cum eis, ego fervebam eos. 2. tom. 763.
- XVIII. 23. Si uide loquutus fum, testimonium perhibe de malo, &c. 2. tom. 932.
36. Si effert de hoc mundo regnum meum, ministri utique mei certarent pro me, ut non traderet Iudeis, &c. 3. tom. 202.

- XIX. 6. Crucifige, crucifige talem, &c. 2. tom. 380.
25. Stabant juxta crucem Jefu mater ejus, & foror matris ejus, &c. 1. tom. 218.
- XX. 17. Ne tetigeris me, necdum enim afcendi ad Patrem meum. 1. tom. 185.
17. Vide, dic fratribus meis, &c. 7. tom. 396.
27. Infer digitem tuum in manus meas, & manum tuam, &c. 1. tom. 718. & 2. tom. 436.
29. Beatiores qui non viderunt, & crediderunt. 3. 1. 439. & 6. 1. 858.
- XXI. 15. Simon Joannis, amas me? 2. tom. 713.
22. Quid ad te, fi eum fic volo mittere? 1. tom. 579.
- XX. 4. Operamini donec dies eft. 5. tom. 831.

ACT. APOSTOLORUM.

- I. 8. Eritis mihi testes in Jerufalem, & in omni Judea, &c. 7. tom. 715.
11. He Jefus, qui a vobis affilimus eft in cælum, fic veniet, &c. 2. tom. 443.
- II. 4. Repleti funt omnes Spiritu Sancto, &c. 2. tom. 114.
31. Caro ejus non vidit corruptionem. 1. tom. 437.
- III. 6. Aurum, & argentum non eft nobis, quod autem habemus, hoc tibi dantur, &c. 1. tom. 013.
9. Sicut Spiritus loquutus eft per Ifaiam Prophetam, &c. 2. tom. 108.
- V. 3. Anania quare complexit Satanas, &c. 2. tom. 126.
9. Quare convenit vobis mentiri Spiritui Sancto? 4. tom. 753.
29. Obedite magis oportet Deo, quam hominibus. 7. tom. 729.
37. Et poft hunc furrexit in diebus centus Judas Gallileus. 1. tom. 729.
- VI. 1. Non oportet, dimiffo verbo Dei, ministrare, &c. 6. tom. 457.
- VII. 15. In feptuaginta quinque annis defcendit Jacob in Ægyptum, &c. 1. tom. 315.
- VIII. 20. Pecunia tua tecum fit in perditionem. 1. tom. 118.
23. In felle enim amaritudinis, & obligatione, &c. 4. tom. 624.
38. Quom audiffent Apostoli, qui erant Jerofolymis, quia recepit Samaria verbum, &c. 2. tom. 182.
- IX. 5. Durum tibi eft adverfum limulum calcitrare. 3. tom. 495.
- X. 1. Erat vir quidam in Cæfarea, nomine Cornelius centurio cohortis, quæ dicitur Italica, &c. 1. tom. 499.
13. Surge, Petre, occide, & manduca. 1. tom. 741.
15. Quod Deus mundavit, tu ne dixeris commune. 6. tom. 25.
15. Quod Deus fandificavit, tu ne commune dixeris. 7. tom. 112.
34. Aperiens o. fuum dixit: in veritate comperi, quia non eft perfonarum acceptor Deus. 1. tom. 459. 741.
34. In veritate cognofco, quia non eft acceptor perfonarum Deus, &c. 7. tom. 403.
- XIII. 46. Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, fed quoniam repu-

- liffis illud, &c. 1. tom. 699.
- XV. 1. Quidam defecerunt de Judda docebant fratres, atque dicebant: Nihil circumcidamini, &c. 1. 1. 742.
10. Nunc ergo quid tentatis imponere jugum fuper cervicem difcipulorum, &c. 2. tom. 727.
13. Viri fratres, audite me: Simon enarravit, quemadmodum primum Deus vifitavit, &c. 6. tom. 355.
41. Perambulavit autem Paulus Syriam, & Ciliciam, confirmandus fratres, &c. 1. tom. 743.
- XVI. 6. Tranferunt Phrygiam, & Galatiam regionem, proferuntque ad riuu Sancto, &c. 2. tom. 203.
9. Transiunt in Macedoniam, &c. 1. tom. 245.
- XVII. 18. Si ergo eandem gratiam dedit illi Deus, fic & nobis qui credidimus, &c. 1. tom. 741.
25. In ipfo enim vivimus, & movemur, &c. 6. tom. 27.
28. Iplius enim & genus humani, &c. 1. tom. 771.
30. Tempora ignorantie refpiciuntur, Deus, nunc præcipit hominibus, &c. 2. 1. 742.
- XVIII. 18. Paulus vero cum aducliffimulavit dies multos, fratres valedicens, &c. 1. tom. 723.
- XIX. 1. Factum eft autem, quom Apollus loffer Corinthi, & quom Paulus pertraheret, &c. 2. tom. 180.
19. Plurimum quoque eorum, qui curiofa gefcitant, comportantes illos, &c. 7. tom. 541.
27. Et magnæ dæx Templum Dianæ in nihilum repauctur, &c. 1. tom. 46.
- XXI. 17. Quom veniffemus Jerofolymam, libenter fufceperunt nos fratres, & fequenti die, &c. 1. 1. 422.
20. Vides, fratres, quom multa funt in Judea, qui crediderunt, &c. 1. tom. 765.
20. Vides, frater Paule, quanta millia find de Judeis, &c. 6. tom. 473.
- XXIII. 2. Percutit te Deus, paries albe. 2. tom. 786.
5. Nefciebam, fratres, quia Pontifex eft, fcriptum eft enim: principem populi &c. 1. tom. 419.
- XXIV. 17. Poft annos plures cleomefynas facturus in gentem meam, veni Jerofolymam, &c. 2. tom. 398.
- XXVIII. 27. Increffatum eft cor populi hujus. 6. tom. 838.

EPIST. AD ROMANOS.

- I. 7. Gratia vobis, & pax a Deo Patre, & Domino noftro, &c. 1. tom. 452.
17. Iuftus autem ex fide mea vivet. 6. tom. 612.
18. Revelatur enim ira de cælo fuper omnem impietatem. 1. tom. 616.
26. Invisibilia enim Dei per ea que facta funt, intellectus confpicuntur: fempiterna quoque virtus ejus, & divinitas. 3. tom. 414.
26. 28. Propter quod tradidit eos Deus in paffiones indignitatis. . . . propter quod tradidit eos in reprobum fenfum, ut faciant que non oportet, &c. 1. tom. 593.
- II. 1. In quo enim iudicio judicas alienum,

- terum, teipsum condemnas, &c. 5
10m.
4. Ignoras quia benignitas Dei, ad penitentiam te adducit? 2. 10m. 758
5. Ad divites bonitatis, & mansuetudinis ejus, & longanimitatis contemnitis, ignorans, quoniam bonitas Dei ad penitentiam te adducat? 5
10m. 873
6. Ad divites bonitatis ejus, & indulgentiarum, & patientiam, &c. 6
10m.
11. Quicumque enim sine lege peccaverunt, sine lege peribunt. 2. 1. 725
15. Invicem cogitationibus accusantibus, & satisficientibus, &c. 4
10m.
18. Neque enim qui in spero Judasus est, neque manifeste, &c. 7. 10m. 352
- III. 4. Fiat autem Deus verax: omnis autem homo mendax. 7. 10m. 699
12. Inique Lex quidem facit, &c. 10m. 414
14. Scimus enim quod Lex spiritus est. 10m.
20. Ex operibus Legis non justificabitur omnis caro. 1. 10m. 1076
23. Omnes enim peccaverunt, & indigent gloria Dei, &c. 2. 10m. 707
28. Exitimamus fidei iudicari hominem sine operibus Legis, &c. 10m. 736
- V. 3. Scientes, quoniam tribulationi patientiam operatur, patientia autem probationem, &c. 1. 10m. 709
5. Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris. 6. 10m. 902
5. Caritas Dei diffusa est in cordibus vestris. 2. 10m.
13. Ab Adam usque ad Moysen supergravavit peccatum, etiam super eos, &c. 1. 10m. 332. & 2. 1. 271. 803
20. Lex subintravit, ut abundaret delictum: ubi autem abundavit, &c. 1. 10m. 733
- VI. 3. Quorquor enim baptizati sumus in Christo Jesu, in morte illius baptizati sumus. 1. 10m. 421
4. Consepelmur enim Christo per baptismum, & confurgemus ei. 5. 10m. 902
10. Non regnet ergo peccatum in vestro mortali corpore. 10m. 748
10. Peccatum vestrum non dominabitur: quia non estis sub Lege, sed sub Gratia. 2. 10m. 750
20. Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? 10m. 296
- VII. 14. Scio, quia Lex spiritualis est. 2. 10m. 256
15. Quod enim operor, non cognosco, sed non enim quod volo, operor, sed quod odi. &c. 10m. 742
15. Non enim quod volo, hoc ago, sed quod nolo. 1. 10m. 504. 1026 & 3. 10m. 428
18. Non enim habitat in carne mea bonum. 2. 10m. 765
21. Conteritur enim legi Dei iustus interiorum hominem, &c. 1. 10m. 1036. & 2. 10m. 742
27. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae, &c. 1. 10m. 502
27. Video autem aliam legem in membris meis. 2. 10m. 604
24. Miser ego homo, quis me liberabit, &c. 1. 10m. 937. 3. 10m. 404 & 6. 10m. 419
- VIII. 2. Quod enim erat impossibile Legis, in quo infirmabatur per carnem, &c. 1. 10m. 1035
3. Spiritus interpellat gemitibus inenarrabilibus. 2. 10m. 135
5. Qui enim secundum carnem fuit, quis fuit carnis sapiens? Qui ventis, &c. 10m. 297
9. Vos autem in carne non estis, sed in spiritu, &c. 10m. 436
9. Ea quae Deus fuit, nemo novit nisi Spiritus Dei. 10m. 148
13. Si autem spiritu opera carnis mortificaveritis, vivetis. 5. 10m. 804
15. Nec enim acceptis spiritum servaturus in timore? &c. 7. 10m. 607
17. Heredes Dei, coheredes autem Christi. 10m. 591
18. Non sunt condigne passionibus huius temporis ad futuram gloriam quae revelabitur. 1. 10m. 710
35. Quis non separabit a caritate? 1. 10m. 322
36. Propter te mortificamur tota die, &c. 1. 10m. 711
- IX. 3. Optabam ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis, &c. 2. 10m. 210
10. Sed & Rebecca de uno concubitu habens Isaac patris nostri. 6. 1. 945
16. Non est volentis, neque currentis, sed mitis Dei. 1. 10m. 1033
16. Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei. 2. 10m. 700
16. Quia non volentis, neque currentis, sed miserentis Dei est. 3. 1. 466. 883
16. Non volentis, neque currentis, sed &c. 6. 10m. 250
19. Quid adhuc quaeritur? voluntatis enim ejus quis resistit? 3. 10m. 443
20. O homo! tu quis es, qui respondes Deo? &c. 1. 10m. 1037
- X. 2. Confiteor, zelum Dei habent, sed non secundum scientiam. 1. 1. 285. 2. 10m. 293. & 7. 10m. 754
4. Finis enim Legis Christus ad iustitiam omni credenti. 1. 10m. 747
- XI. 11. Illorum peccato salus gentium facta est ad zelandum eos. 5. 10m. 871
20. Noli altum sapere, sed time, 2. 10m. 457
25. Cum autem plenitudo gentium introierit, tunc omnis Israel salvus erit. 5. 10m. 876
32. Concludit Deus omnia per peccatum, ut omnibus misereatur. 1. 10m. 1027
32. Concludit Deus omnia in incredulitate, ut omnibus misereatur. 4. 10m. 98
33. O altitudo divitiarum sapientiae, & scientiae Dei, quam inscrutabilia sunt iudicia ejus, &c. 1. 10m. 719
33. O profundum divitiarum sapientiae, & scientiae Dei. 6. 10m. 924
- XII. 1. Obsecro vos per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra, &c. 2. 10m. 297
1. Non est enim potestas nisi a Deo. 7. 10m. 675
3. Unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei: sicut enim in uno corpore, &c. 2. 10m. 359
11. Spe gaudentes, Domino servientes. 1. 10m. 14
13. Hospitalitatem persequentes. 10m. 942
14. Induite vos Dominum Jesum Christum. 7. 10m. 444. 626
15. Gaudere cum gaudentibus, et cum fletibus. 1. 10m. 893
15. Flere cum fletibus, lugere cum lugentibus. 3. 10m. 472
18. Quantum ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. 1. 10m. 513
19. Mihi vindicta, & ego retribuam, dicit Dominus. 2. 10m. 458
20. Si esurierit inimicus tuus, cibo 10m. 100. Si sitierit, hoc enim facies, carbonem ignis, &c. 10m. 728
21. Vincite in domino malum. 1. 1. 709
- XIII. 7. Qui omnia in omni restituit, cui vestigia, vestigia: cui maiorem, tibi tantum tribuimus, tibi: tibi tantum, honorem. 5. 1. 842
10. Multo enim legem, caritas est. Caritas vero Dei diffusa est in cordibus nostris, &c. 1. 10m. 773
12. Nox praecessit, dies autem appropinquavit. 10m. 235. & 6. 10m. 430
14. Induite vos Christum Jesum. 6. 10m. 683
14. Plenitudo Legis caritas scientiarum tempus, &c. 2. 10m. 77
- XIV. 2. Qui infirmus est, olera manducet. 1. 10m. 288
3. Is qui manducat, non manducantem non spernat: et qui, &c. 2. 10m. 351
4. Si domino stat, aut cadit, &c. 1. 10m. 121
4. Tu quis es, qui iudicas alienum servum? suo Domino stat, &c. 4. 1. 79
5. Unusquisque in suo sensu abundat. 1. 10m. 1043
5. Unusquisque in suo sensu abundat. 2. 10m. 294
11. Scio, & confido in Domino Jesu, quod nihil commune per seipsum est, &c. 2. 10m. 351
17. Non est regnum Dei cibis, & potus, &c. 2. 10m. 117
20. Omnia mundi mundis. 1. 10m. 97
21. Bonum est vinum non bibere, & carnes non comedere. 1. 10m. 104. & 2. 10m. 268
- XV. 24. Quom in Hispania proficisci cepero, spero quod praeteritis videbo vos, etc. 1. 10m. 411
- XVI. 7. Salutate Andronicum, et Iulium cognatos. 7. 10m. 767
17. Rogo vos, fratres, ut observetis eos qui dissensiones, etc. 10m. 427
20. Deus autem conteret Satanam pedibus nostris velociter. 1. 10m. 987
20. Deus autem conterat Satanam pedibus vestris velociter. 5. 1. 774

I. AD CORINTHIOS.

1. Gratia vobis, & pax a Deo Patre, et Christo Jesu Domino nostro. 2. 10m. 756
5. Divites facti estis in omni sermone, et in omni scientia. 3. 1. 464
7. Ut non indigeatis via donatore,

- expectantes revelationem Domini
nostræ, &c. 1. *tom.* 751
12. Hæc est gloria nostra, testimo-
nium conscientie nostræ, quon-
iam in sanctitate, &c. 1. *tom.* 711
16. Et si Christum secundum carnem
aliquando cognovimus, sed, &c. 4.
tom. 958
19. Perdam sapientiam sapientium,
& prudentiam Prudentium repro-
babo. 1. *tom.* 275. 3. *tom.* 431. 6.
tom. 550
24. Christus enim Dei virtus, & Dei
sapientia. 1. *tom.* 276
25. Sapientia mundi, stulticia est
apud Deum. 5. *tom.* 800
26. Videte, fratres, vocationem ve-
stram, quia non multi sapientes,
&c. 1. *tom.* 305
26. Videte vocationem vestram, fr-
atres, quia non multi sapientes se-
cundum carnem, &c. 4. *tom.* 13
26. Videte, fratres, vocationem ve-
stram, quia non sunt multi sapien-
tes, &c. 6. *tom.* 456
30. Christus Dei virtus, & Dei Sa-
pientia. 6. *tom.* 636
30. Christus factus est nobis a Deo
Patre Sapientia, &c. 7. *tom.* 689
- II. 1. Et ego veniens ad vos, fr-
atres, veni non per sublimitatem
sermoneum, 7. *tom.* 485
4. Et verbum meum, & prædica-
tio mea, non in persusibilibus, &c.
ib. 559
6. Sapientiam enim loquimur inter
perfectos: sapientiam autem non
huius seculi. 5. *tom.* 993
6. Sapientiam autem loquimur inter
perfectos, &c. *ib.* 501
14. Animalis homo non recipit ea
quæ sunt, &c. *ib.* 501
15. Spiritualis autem diducit omnia,
&c. *ib.* 472
- III. 1. Lac vobis potum dedi, non
escam. 1. *tom.* 424
6. Ego plantavi, Apollo rogavit, &c.
7. *tom.* 113
9. Dei agricultura, Dei ædificatio
estis. *tom.* 756
10. Secundum gratiam Dei, quæ da-
ta est mihi, ut sapiens architectus,
&c. 2. *tom.* 860
10. Quasi sapiens architectus, funda-
mentum posui. 5. *tom.* 817
13. Unusquisque opus quale sit, ignis
probabit. 7. *tom.* 1819
15. Si cuius opus arserit, detrimentum
patietur, &c. 4. *tom.* 966. & 7.
tom. 862
16. An nescitis, quoniam Dei tem-
plum estis. *tom.* 629
18. Si quis videtur sibi sapiens esse
in vobis in isto seculo, stultus
fuit. 6. 786
- IV. 1. Si nos existimet homo quasi
ministros Christi, &c. 2. *tom.* 360
3. Sic non existimet homo ut mini-
stros Christi. 6. *tom.* 810
- Hic jam queritur inter dispensa-
tores, ut scilicet quis inveniat. 1.
tom. 774
4. Nihil mihi confusus sum. 2. *tom.*
748
7. Quid habes, quod non accipitis?
&c. 1. *tom.* 1022
7. Quid autem habes, quod non acce-
pisti? si autem accepisti, quid glo-
riaris, quasi non acceperis? 5. *tom.*
969
8. Jam saturati estis: jam divites fa-
cti estis. 2. *tom.* 751
9. Theatrum facti sumus mundo, &
Angelis, & hominibus. 1. *tom.* 711
9. Puto enim Deus non Apollolos
novissimos ostendit, quasi mortifi-
catos. 5. *tom.* 757
10. Nos illi propter Christum. 1.
tom. 711
19. Veniam citius ad vos, si Domi-
nus voluerit. 2. *tom.* 751
21. Quid vultis in virga veniam ad
vos, an in spiritu lenitatis & man-
suetudinis? 1. *tom.* 713
21. Quid vultis in virga veniam ad
vos, &c. 7. *tom.* 519
- V. 1. Intantum audire inter vos for-
nicatio, quæ nec in Gentibus est.
5. *tom.* 778
4. Congregatis vobis, & Spiritu meo,
&c. 7. *tom.* 264
5. Tradidi huiusmodi Satanæ in in-
teritum carnis, ut spiritus, &c. 2. 1.
tom. 495
5. Tradere istiusmodi Satanæ in in-
teritum carnis, ut spiritus salvus fiat
in die iudicii Domini Jesu. 5. *tom.*
919
6. Adieci fermentum totam massam
corrupti. 7. *tom.* 120
7. Sed loquimur sapientiam Dei in
mysterio absconditam, quam præde-
stinavit Deus ante sæcula in gloriam
nostram. 5. 833
8. Festa celebremus non in fermento
cervi, neque in fermento malitiæ,
&c. 5. *tom.* 854
8. Non in fermento veteri malitiæ
& nequitie, sed in Azimis sincer-
itatis, & veritatis. 6. *tom.* 759
115. Et hæc quidem iustis, sed ablu-
tio estis, sed sanctificati estis, &c.
1. *tom.* 416
11. Si quis frater nominatur fornic-
ator &c. 2. *tom.* 223
12. Omnia licent, sed non omnia ex-
pediunt. 1. *tom.* 231
16. Si quis meretrici jungitur, unum
corpus facit. *ib.* 453
17. Qui adhæret Domino, unus spiri-
tus est. *ib.* 910. & 2. *tom.* 265
- VI. 10. Maledicti regnum Dei non pos-
sident. 2. *tom.* 488
11. Nemo in spiritu Dei loquens di-
cit anathema Jesu. *ib.* 110
15. Caro, & sanguis regnum Dei non
possident, &c. *ib.* 421
19. Nescitis quia corpora vestra tem-
plum est Spiritus Sancti. *ib.* 369
- VII. 1. De his autem quæ scripsisti
mihi, bonum est homini mulierem
non tangere, &c. 2. *tom.* 245
9. Nolite fraudare invicem, nisi forte
ex consensu ad tempus, &c. 1. *tom.*
227
9. Nolite fraudare ad invicem, nisi
forte ex consensu ad tempus, ut
væris orationi. 3. *tom.* 410
7. Volo autem omnes homines esse,
sicut meipsum, &c. 2. *tom.* 249
8. Duo autem inuenerunt, & vidui:
bonum est illis, si hic permane-
rint, &c. 1. 1. 902. & 2. 1. 250
9. Melius est nubere, quam uri. 1.
tom. 707
13. Si quæ mulier habet virum infi-
delem, & hic consentit habitare
cum eo, &c. *ib.* 677
18. Circumcisus aliquis vocatus est,
non adducat præputium, &c. 2. 1.
253
19. Circumcisio nihil est, & præpu-
tium nihil est, &c. *ib.* 254
20. Circumcisio itaque nihil est, &c.
7. 255. 257
21. Pretio emti estis, nolite fieri ser-
vi hominum. 1. *tom.* 226
24. Unusquisque in qua vocatione
vocatus est, in ea remaneat. *ib.* 964
26. De virginibus præceptum Domi-
ni non habeo. *ib.* 103. & 2. *tom.*
253. 255. 257
26. Existimo hoc bonum esse propter
instantem necessitatem. 1. 1. 104
& 2. *tom.* 258
29. Tempus in angulo est, superest
ut & qui habent uxores, sic sint
qui non habent. 3. *tom.* 411
30. Et qui dixerit, & gaudet, & emuit,
& utuntur hoc mundo, &c. 2. *tom.*
259
31. Qui sine uxore est, cogitat ea
quæ Dei sunt. *ib.* 227
34. Ut fit sancta & corpore, & spi-
ritu. 7. *tom.* 629
38. Nam qui statuit in corde suo
mentem, non habens necessitatem, po-
testatem autem, etc. 2. *tom.* 161
39. Mulier alligata est quanto tempo-
re vivit vir ejus. *ib.* 252. 262
- VIII. 6. Sed nobis unus Deus pater,
ex quo omnia, etc. 7. *tom.* 609
13. Si scandalizet esca fratrem, in
æternam carnem non manducabo. 1.
tom. 912
- IX. 4. Bibebant de spiritali, sequen-
tes eos petra. 6. *tom.* 858
5. Nunquid non habemus potestatem
sorores mulieres, etc. 7. *tom.* 238
9. Bovi trahenti non alligabis. 1.
tom. 399
9. Non infrenabis ovi bovi trituranti.
7. *tom.* 489
11. Factus sum Iudæis, tamquam Ju-
dæus. 1. *tom.* 745
11. Qui alterio ministrant, de alterio
participant. 7. *tom.* 399
13. Qui alari serviunt, et de aliari
participant. 6. *tom.* 462
16. Si evangelizavero, non est mihi
gloria: necessitas enim, et c. 7. 980
19. Quum enim essem liber ex omni-
bus etc. 7. *tom.* 683
24. Qui in stadio currunt, omnes
quidam currunt: sed unus accipit
bravium. 1. *tom.* 437
26. Subjicio corpus meum, et in ser-
vitutem redigo: ne aliis prædicans,
etc. *ib.* 591
- X. 7. Manducavit quippe populus, et
bibit, et surrexit ludere, etc. 7. 1.
559
11. Scripta sunt autem propter me,
etc. 1. *tom.* 265
11. Hæc autem de illis commemoran-
tur. 5. *tom.* 523
18. Tentatio vos non apprehendat nisi
humana, etc. 7. *tom.* 671
18. Videte Israel secundum carnem. 6.
tom. 1075

- tom. 488. & 7. tom. 533
 20. Non potest calicem Domini bibere, & c. tom. 711
 23. Quia tunc, fedio, omnia excedunt. 1. tom. 533
 27. Qui enim iudicat peccata, & dicit, non erit victor Corporis, & c. 2. tom. 504
 31. Si manducatis, & bibitis, sive — ad quid agitis, & c. 1. tom. 1034
 31. Si manducatis, & bibitis, sive — ad quid agitis, omnia in nomine Domini facite. 3. tom. 402
 XI. 6. Erit in vobis sermone in rationem factum. 7. tom. 586
 19. Oportet enim, & hereses esse, & c. ibi. 729
 20. Infirmitas corporis nostri maiore honore circumdandus. 5. tom. 150
 30. Idcirco infirmantur multi apud vos, & dormiunt, & c. ibi. 34
 XII. 3. Nemo dicit Dominum Jesum nisi in Spiritu Sancto. 6. tom. 203
 7. Divisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus, & divisiones ministeriorum sunt, & c. 1. tom. 150
 21. Non potest oculus dicere mandata, non est mihi necessaria, & c. 2. tom. 711
 22. Alia membra esse honestiora, alia veraciora, & c. ibi. 371
 28. Quoniam quidem posuit Deus in Ecclesia, primum Apostolos, & c. 1. tom. 150
 30. Divisiones operationum sunt. 1. tom. 129
 XIII. 3. Si tradidero corpus meum, ut glorior, & c. 7. tom. 517
 4. Caritas patiens est, caritas benivolens, & c. 1. tom. 521
 9. Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus. 16. tom. 58 & 589
 XIV. 15. Psallam spiritui, & psallam mente. 1. tom. 945
 15. Psallam spiritui, & psallam sensui. 1. tom. 900
 17. Orabo spiritui, orabo & mente. 7. tom. 661
 16. Ceterum si benedixeris spiritui, & c. 7. tom. 536
 30. Et si alii fuerit revelatum fideri prior taceat, & c. 1. tom. 263
 30. Si alteri revelatum fuerit, sedeat, spiritus tacet. 16. tom. 304
 31. Quoties memor per vestram gloriam. 1. tom. 953
 31. Non est enim Deus dissensionis, sed pacis. 6. tom. 589
 XV. 9. Ego sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari, & c. 2. tom. 362
 15. Gratia eius in me non fuit vacua. 3. tom. 211
 31. Primitus Christus: deinde hi qui sunt Christi. 2. tom. 211
 26. Novissimus autem inimicus destruxit mores. 4. tom. 1020
 22. Quia quam subiecta ei fuerint omnia, tunc ipse Filius subiecit ei, & c. 7. tom. 570, 722
 31. Manducemus, & bibamus, crucemur innoxierim. 2. tom. 333
 31. Si secundum hominem ad bestias peruenit Episcopi. 7. tom. 635
 33. Corruptum bonos mores, confabulationes, & c. 1. tom. 114. 6. tom. 566. & 7. tom. 471, 707

36. Sed dicit aliquis, quomodo resurgent mortui? q o corpore venient, & c. 2. tom. 433
 35. Non negari, caro, eadem caro: & c. 1. tom. 362
 4. Stella a stella differt in claritate. 6. tom. 711
 41. Stella a stella differt in gloria. 3. tom. 437
 41. Stella enim ab stella differt in claritate. 5. tom. 366
 42. Seminator in corruptione, surgit in incorruptione, & c. 2. tom. 433
 44. Seminator animale, surgit corpus spirituale. 2. tom. 429, 436
 44. Seminator corpus animale, surgit spirituale. 7. tom. 359
 45. In Adam omnes morimur, & in Christo omnes vivificamur. 5. tom. 820
 47. Primus enim homo de terra terrenus, & c. 7. tom. 295
 49. Virtus mea defecit in his, qui maledicunt mihi. 3. tom. 845
 53. Oportet enim mortale hoc inducere, immortalemque. 7. tom. 333
 XVI. 12. Et utique non fuit voluimus, ut non veniret ad vos. 3. tom. 427

II. AD CORINTHIOS.

- I. 8. Nolo vos ignorare, fratres, de tribulatione nostra, quae facta est in Asia, & c. 7. tom. 597
 II. 2. E. quis est qui letificet me, nisi qui contristat ex me. 3. tom. 325
 7. Donate ei, & consolamini, & c. 1. tom. 250
 8. Cuius laus in Evangelio est per omnes Ecclesias. 7. tom. 210
 11. Non enim ejus ignoramus astutias. 4. tom. 924
 15. Christi bonus odor sumus Deo in omni loco, in his qui salvantur, & in his qui pereunt. 3. tom. 317
 16. Et ad hac quis idem? 2. tom. 791
 III. 4. Fiduciam autem talem habemus per Jesum Christum ad Deum. 2. tom. 751
 6. Litera occidit, spiritus autem vivificat. 3. tom. 524
 15. Nos omnes revelata facie, gloriam Domini contemplantur, & c. 4. tom. 239. & 5. tom. 857
 IV. 16. Et si hi qui foris homo nollet, corrumpitur. 6. tom. 458
 16. Et si exterior nollet homo corrumpitur, sed is qui interior est, & c. 7. tom. 625
 19. Quod si hi qui foris est homo nollet, corrumpatur: ille qui intus est innovetur, & c. 1. tom. 709
 V. 1. Omnino audiam in vobis fornicatio, & talis fornicatio, & c. 6. tom. 241
 9. Quapropter contendimus, sive in presenti, sive in futuro, & c. 2. tom. 609
 10. Omnes enim manifestari nos oportet ante tribunal Christi. 2. tom. 363
 16. Et si noveramus Christum secundum carnem, sed jam non novimus. 6. tom. 640
 16. Et si noveramus Jesum Christum

- secundum carnem, & c. 7. tom. 212
 17. Venia transierat, ecce facta sunt omnia nova. 2. tom. 741
 19. Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi. 7. tom. 370
 21. Qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit. 3. tom. 451
 21. Qui cum peccatum non cognovisset, pro nobis peccatum fecit. 5. tom. 875, 1004
 VI. 10. Nihil habentes, & omnia possidentes. 1. tom. 913
 11. Quia meum ad vos speratum est, o Corinthi. 7. tom. 881
 14. Nolite jugum ducere cum infidelibus, & c. 1. tom. 503. & 2. tom. 252
 14. Quae enim communicatio luci ad tenebras? 1. tom. 114. & 2. tom. 322
 14. Quae enim participatio iustitiae, & iniquitatis, aut quae communicatio luci ad tenebras. 5. tom. 745
 16. Vos estis templum Domini, & Spiritus Sanctus habitat in vobis. 1. tom. 321
 VIII. 15. Qui multum non abundavit, qui modicum, & c. 7. tom. 524
 18. Militemus cum illo fratre, cuius laus est in Evangelio. 2. tom. 831
 18. Misi cum illo fratrem, cuius laus est, & c. 7. tom. 762
 IX. 6. Qui parce feminam, parce & metet, & c. 2. tom. 545
 X. 3. In carne viventes, non iuxta carnem militamus. 7. tom. 544
 4. Arma militiae nostrae non carnalia sed potentia Deo, ad destructionem munitionum, & c. 1. tom. 272
 5. Fundamenta ejus in montibus sanctis. 5. tom. 833
 12. Hebraei sunt & ego, & c. 7. tom. 762
 XI. 3. In laboribus plurimus, in carceribus abundantior. 1. tom. 424
 23. 24. In carceribus supra modum, in moribus saepe, & c. 5. tom. 811
 29. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non uxor? 3. tom. 472
 29. Quis infirmatur, & ego non infirmor? 6. tom. 193
 XII. 9. Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate, & c. 1. tom. 179
 9. Sufficit tibi gratia mea, virtus enim in infirmitate perficitur. 5. tom. 830
 9. Virtus in infirmitate perficitur. 7. tom. 43
 10. Quando infirmus sum, tunc potens sum. 1. tom. 710
 20. Propterea complaceo mihi in infirmitatibus, & c. 5. tom. 852
 21. Ne quam rursus venero, humiliter me Deus apud vos, & longum multos ex his, & c. 16. tom. 1684
 XIII. 3. An experimentum quaeritis ejus qui in me loquitur Christus? 1. tom. 273
 9. Ex parte scimus, & ex parte prophetamus. 2. tom. 710
 12. An experimentum quaeritis ejus qui in me loquitur, Christus? 5. tom. 754

AD GALATAS.

- I. 10. Si alius humiliter placeam, servus Christi non essem. 1. tom. 397
 16. Non acquievi carni & sanguini. 2. tom. 476
 16. Continuo non acquievi carni, & c. 1. tom. 476

- fanguini. 7. *rom.* 124
 18. Deinde post triennium veni Ierusalem videre Petrum, & manū &c. 1. *tom.* 742. *Ch.* 2. *tom.* 726
 20. Quæ autem scribo vobis, ecce coram Deo, qui non mentior, &c. 1. *764*
 20. Vivit jam non ego, vivo vero in me Christus. 7. *tom.* 302
 II. 1. Post annos quatuordecim, ascendit iterum in Ierusalem cum Barnaba, &c. 1. *tom.* 726
 3. Sed neque Titus, qui mecum erat, quum esset Græcus, compellus est circumcidi. *ib.* 767
 19. Et cognita gratia, quæ data est mihi, Petrus, & Jacobus, &c. 2. *tom.* 700
 21. Nam si per legem iustitia, ergo Christus gratis mortuus est. 1. *tom.* 781
 III. 1. O infensari Galatæ, quis vos fascinavit, &c. 7. *tom.* 52
 3. Incipientes spiritu, nunc carnes consumsumini. 3. *tom.* 440
 8. Susio non est ex eo, qui vocavit vos. 7. *tom.* 385
 16. Ex operibus legis, non iustificabitur omnis caro. 2. *tom.* 209
 19. Prævaricationis gratia posita est, donec veniant, &c. 1. *tom.* 783
 19. Disposita per angelos in mediatores. 1. *tom.* 837
 19. Manifesta sunt opera carnis: quæ sunt fornicatio, hæreses, &c. 7. *1.* 723
 IV. 9. Nunc autem cognoscetes Deum, magis autem, &c. 6. *tom.* 352
 16. Inimicus vobis factus sum, veritatem dicens vobis. 2. *tom.* 523
 16. Inimicus vobis factus, sum vera dicens. 5. *tom.* 654
 19. Filii mei, quos iterum parvulus, donec Christus formetur in vobis, &c. 1. *tom.* 420
 26. Quæ autem lux sum est Jerusalem, libera est, quæ est mater omnium nostrum. 3. *tom.* 431
 V. 2. Ecce ego Paulus dico vobis, quoniam si circumcidamini, &c. 1. *tom.* 748. 2. *tom.* 253. *Ch.* 6. *tom.* 243
 3. Fructus autem Spiritus gaudium, pax, caritas. 2. *tom.* 155
 4. Evacuti estis a Christo, qui in lege iustificamini, &c. 1. *tom.* 772
 6. In Christo enim Jesu, neque circumcisio aliquid valet, neque præputium &c. 1. *tom.* 421
 7. Currebamus bene, quos impedivit veritati non obedire? 3. *tom.* 440
 12. Utinam præcendantur qui vos turbant. 2. *tom.* 455
 16. Spiritu ambulate, & desideria carnis, &c. 6. *tom.* 629
 28. Si spiritu ducimini jam non estis sub lege. 1. *tom.* 748
 28. Fructus autem Spiritus, caritas, &c. 6. *tom.* 401
 VI. 1. Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, &c. 1. *tom.* 778
 2. Alceratur olera vestra portate. 7. *tom.* 609
 6. Communicet autem is, qui catholicatur ei qui se, &c. *ib.* 99. 66
 7. Nolite errare, Deus non irridetur. 1. *tom.* 952

8. Quodcumque seminaveris homo, hoc & metet, &c. 1. *tom.* 350
 12. Confundimini a gloria tione vestra. 5. *tom.* 811
 17. De cætero nemo mihi molestus sit; ego enim stigimata, &c. 2. *tom.* 492

AD EPHESIOS.

- I. 3. Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit nos omni benedictione spirituali, &c. 7. *tom.* 366
 II. 3. caramus filii nstura iræ, &c. 7. *tom.* 411
 15. Item faciens per sanguinem crucis sue, &c. *ib.* 274
 25. Viri diligite uxores vestras, licet, &c. 2. *tom.* 765
 III. 10. Ut nota fieret nunc, principatus, & potestates in cælis: &c. 2. *tom.* 363
 19. Ut sitis radicati, & fundati in fide. 7. *tom.* 249
 IV. 8. Ascendit Jesus in altum, captivum duxit captivitatem. 5. *tom.* 388
 10. Qui enim descendit, ipse est, &c. 7. *tom.* 204
 13. Donec perveniamus omnes in vitam perfectam, &c. *ib.* 311
 25. Deponentes mendaciam, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo. 6. *tom.* 850
 26. Sol non occidat super iracundiam vestram. 1. *tom.* 747. *Ch.* 2. *tom.* 989
 27. Nolite contristare Spiritum Sanctum, in quo signati estis. 2. *tom.* 111
 30. Nolite contristare Spiritum Sanctum in quo signati estis in die redemptionis. 6. *tom.* 720
 V. 16. Redimentes tempus, quia dies mali sunt. *rom.* 377
 18. Et vinum, in quo est luxuria *ibid.* 508
 19. Cantantes in cordibus vestris, Domino. 1. *tom.* 942
 27. Ut exhiberet tibi gloriosam Ecclesiam non habentem maculam, neque rugam, aut aliquid eorum: sed ut sit sancta, & immaculata. 5. *tom.* 503. *Ch.* 5. *tom.* 599
 31. Sacramentum hoc magnum est, autem dico in Christo. 2. *tom.* 215
 VI. 12. Non est nobis colluctatio adversus carnem, & sanguinem; sed adversus principatus, &c. 2. *tom.* 85. *Ch.* 6. *tom.* 196
 13. Assumite arma Dei, ut possitis resistere in die malo, &c. 1. *tom.* 757

AD PHILIPPENSES.

- I. 2. Omnibus sanctis in Christo Jesu, qui sunt Philippis, cum Episcopis, & Diaconis, &c. 8. *1.* 695
 23. Velus est dissolvi, & esse cum Christo. 3. *tom.* 464
 II. 2. Ut in nomine Jesu omne genuflectatur, &c. 7. *tom.* 598
 6. Qui quum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, æqualem se esse Deo. 6. *tom.* 796
 7. Exinanivit se ipsum formam vestri accipiens. 5. *tom.* 847
 9. Propter quod illum Deus exaltavit. 3. *tom.* 401
 13. Deus est, qui operatur in nobis,

- & velle, & perire. 1. *tom.* 1033
 15. Ut sitis irreprehensibiles, & simplices sicut filii Dei immaculati. 2. *tom.* 798
 15. In quibus lucetis quasi luminaria in mundo. 3. *tom.* 487
 21. Omnes sua quarum, non ea quæ sunt Dei, &c. 7. *tom.* 668
 III. 6. Secundum iustitiam, quæ in lege est, &c. 7. *tom.* 433
 12. Non quia jam accepi, aut jam perfectus sum. Persequor autem, &c. 2. *tom.* 707
 15. Et licet aliud sentiris, & hoc vobis Deus revelabit. *ib.* 798
 IV. 3. Cum Clemente, & cæteris cooperantibus. 2. *tom.* 853

AD COLOSSENSES.

- I. 8. Videte, ne quis vos seducat per philosophiam. 6. *tom.* 154
 15. Quæ est imago Dei Patris invisibilis. 5. *tom.* 88
 21. Et vos quum essetis aliquando alienati a Christo, &c. 2. *tom.* 439
 II. 3. In quo sunt omnes thesauri sapientie, &c. 7. *tom.* 199
 15. Mortificate membra vestra: licet terram, &c. 7. *tom.* 216
 IV. 2. Oratiōi insistite, vigilantibus in ea. 1. *tom.* 218
 7. Neque enim vocavit nos Deus in inmunditiam, sed, &c. 2. *1.* 265
 10. Salvat vos Archistruc conceptivum meum, &c. 7. *tom.* 763
 18. Salvatio mea manu Pauli, &c. *ib.* 763
 21. Omnia probate, quod bonum est tenete. 1. *tom.* 347

I. AD THESSALONICENSES.

- II. 16. Nunc pervenit in eum ira Dei in finem. 5. *tom.* 601
 16. Pervenit super eos ira in finem. 6. *tom.* 914
 III. 3. Fidelis autem est Dominus, qui servabit vos, & custodiet a malo. 2. *tom.* 752
 IV. 3. Ut scire universales vestrum suum vas possidere in, &c. 7. *1.* 623
 6. De caritate autem fraternitatis non habemus, &c. *ib.* 429
 10. Rogamus autem vos, fratres, ut abundetis magis, &c. *ib.* 427
 15. Quoniam ipse Dominus in iussu, & in voce Archangelis, &c. 5. *tom.* 70

II. AD THESSALONICENSES.

- II. 8. Quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui. 4. *tom.* 118
 10. Propterea nunciet eis Deus operationem erroris. 3. *tom.* 393
 III. 10. Qui non operatur, non manducet. 1. *tom.* 159
 10. Nam & quum essetis apud vos, hoc denuntiabam vobis, &c. 7. *tom.* 429

I. AD TIMOTHEUM.

- I. 3. Tradidi huiusmodi Satanæ in interitum carnis, &c. 4. *tom.* 1033
 7. Nescientes quæ loquuntur, neque de quibus affirmant. 1. *tom.* 8

- J uſto quippe Lex non eſt poba,
 &c. 7. *tom.* 745
 15. Fidelis ſermo, & omni acceptione
 dignus. 1. *tom.* 135
 20. Quos tradidi Saranæ, ut diſcant
 non blaſphemare. 2. *tom.* 135
 20. Quos tradidi Saranæ, ut diſcant
 non blaſphemare. 2. *f. 495.* 25
 21. Unus enim Deus, unus & medi-
 ator Dei, & hominum, &c. 7. *f. 441*
 5. Similiter & mulieres in habitu or-
 nato, cum verecundia, &c. 2. *f.*
 281
 12. Docere autem mulieri non per-
 titto. 1. *f.* 916
 12. Docere autem mulieribus non per-
 titto. 7. *tom.* 717
 13. Adam primus formatus eſt, deinde
 Eva, & Adam non eſt ſeductus,
 &c. 2. *tom.* 285
 23. Stultas autem, & ineruditas qua-
 ſiones devoti, &c. *ib.* 731
 III. 1. Si qui Episcopum deſiderat,
 bonum opus deſiderat. 1. *tom.* 414
 432
 2. Oportet Episcopum eſſe irrepre-
 henſibilem. 2. *tom.* 292-217
 2. Et erunt homines ſui amatores, &
 cari, & arguent, &c. 6. *tom.* 713
 6. Ne in ſuperbiam elevatus in judi-
 cium incidat diabolus. 5. *tom.* 396
 6. Ne inſtaris incidat in iudicium
 diabolus. 6. *tom.* 243
 IV. 4. Nihil creatura Dei bona eſt,
 & nihil recipiendum, quod cum
 peccatum actione percipitur. 1. *f.*
 1
 6. Qui autem in deliciis eſt viduus,
 vivens mortuus eſt. 1. *f.* 286. 504
 & 2. *tom.* 339
 7. Curſum conſummavi, fidem fer-
 ravi. 1. *tom.* 125
 12. Adoleſcentiam tuam nemo con-
 temnat. *ib.* 503-618
 11. Nemo adoleſcentiam tuam con-
 temnat. 7. *tom.* 728
 V. 3. Honora viduus, quæ vere vidus
 ſunt. 1. *tom.* 903. 7. *tom.* 111
 9. Vidua eligatur non minus ſexaginta
 annorum, &c. 1. *f. m.* 503. 7. *f.*
 165
 12. Viduo autem juſiores viduas nubere,
 &c. 1. *f.* 901. 7. *f.* 2. *f.* 263
 12. Perſecti duplici honore hono-
 randi. 1. *tom.* 111-208
 16. Adverſus Presbyterum accuſatio-
 nem nec recipere, &c. 1. *f. 135-494*
 21. Jam noſti aquam bibere, ſed vino
 molico utere, &c. 1. *tom.* 94
 21. Quotundam hominum peccata
 manifeſta ſunt, præcedentia ad ju-
 dicium, &c. *ib.* 286
 VI. 3. Si quis aliter docet, & non
 acquieſcit ſuis ſermonibus Domini
 noſtri, &c. 7. *tom.* 710
 8. Hibentes victimam, & vellum,
 ſuis contenti ſunt. 1. *f.* 713. 2. *f.*
 341-4902. 3. *tom.* 413
 9. Qui volunt divites fieri, incidunt
 tentationem & lqueum diavo-
 li. &c. 1. *tom.* 501
 10. Qui ſolus habet immortalitatem,
 & lucrum habuit inaccessibilem. 2
 10. 749. 7. *tom.* 31
 17. Divitibus huius ſæculi præce-
 non ſuperbe ſapere, nec ſperare

- in incerto divitiarum, &c. 1. *tom.*
 500
 18. Divites fieri in operibus bonis. 3
tom. 46

II. AD TIMOTHEUM.

- I. 3. O Timothee depoluitum cuſtodi,
 devitas prophanas vocum noviti-
 tes. 2. *tom.* 752
 II. 9. Cognoviſcit Deus, qui ſunt
 ejus. 7. *tom.* 355
 20. In domo autem magna non ſunt
 tantum vaſa aurea, & argentea. 7
tom. 277-932
 7. Semper diſcentes, & num-
 quam ad ſcientiam vitæ errare per-
 venientes. 3. *tom.* 448
 IV. 7. Curſum conſummavi, fidem
 ſervavi. 3. *tom.* 704
 13. Lucerna, quam reliqui Troade
 apud Carpum, veniens aſce, &c.
 3. *tom.* 785
 14. Alexander ararius multa mihi ma-
 la oſtendit; reddat illi Dominus ſecun-
 dum opera ejus. 3. *tom.* 455

AD TITUM.

- I. 5. Ideo reliqui te Crete, ut quæ
 reliqua ſunt corrigas, &c. 1. *f. 144*
 7. Si quis eſt ſine crimine. 1. *f.* 422
 7. Oportet Episcopum ſine crimine
 eſſe, &c. 2. *tom.* 175
 9. Continentem eum, qui ſecundum
 doctrinam eſt ſidelem ſervandum,
 potens ſit, &c. 1. *tom.* 274
 12. Cretenſes ſemper mendaces, &c.
 7. *tom.* 471
 III. 10. Hæreticum hominem, poſt
 unam, & alteram correptionem,
 devota, &c. 7. *tom.* 113

AD HEBRÆOS.

- I. 3. Nonne omnes ſunt adminiſtra-
 tores Spiritus. 2. *tom.* 121
 7. Qui facit Angelos ſuos ſpiritus, &
 miniſtros ſuis ignem urentem. 7.
tom. 357
 II. 11. Quia & iſte ſanctificatus, & nos
 ſanctificati ex uno omnes ſumus,
 ſuſtentatio Iſrael. 5. *tom.* 789
 III. 1. Hibentes ergo principem Sa-
 cerdotum, & Apoloſorum, &c.
 7. *tom.* 374
 5. Sed non ſicut Moyſes famulus meus
 eſt. *ib.* 396
 14. Participes enim Chriſti facti ſum-
 mus, &c. *ib.* 644
 IV. 12. Vivens autem Dei ſermo, &
 efficax, &c. 4. *tom.* 360
 12. Vivus eſt quippe ſermo Dei, &
 efficax, & acutus ſuper omnem
 gladium utriusque acutum. 5. *tom.*
 325
 VI. 4. Impoſſibile eſt enim eos, qui
 ſemel ſunt illuminati, & guſta-
 verunt donum cæleſte, &c. 2. *tom.*
 325
 6. Rurſum cruciſcentes in ſemetipſis
 filium Dei, &c. 7. *tom.* 513
 VII. 8. Terra enim venientem Lepe
 ſuper ſe bibens imbrem, & gene-
 raſ herbas opportunitatem, &c. 1.

- tom.* 1094
 IX. 11. Non enim iniuſtus eſt Deus,
 ut oblivifcatur boni ſperis veſtri. 1.
tom. 125
 X. 3. Spiritui gratiæ contumeliam ſu-
 sciens. 2. *tom.* 110
 26. 27. Voluntarie peccantibus nobis
 poſt cognitionem veritatis, jam
 ultra non remonet pro peccato ho-
 ſtia. 5. *tom.* 863
 XII. 6. Quem enim diligit Dominus,
 corripit; flagellat autem omnem ſi-
 lium, quem recipit. 5. *tom.* 818
 6. Quem enim diligit Deus, corripit,
 &c. 6. *tom.* 944
 20. Deus noſter ignis conſumens
 eſt. 5. *tom.* 861
 XIII. 4. Honorabilis nuptiæ, & cu-
 bile immaculatum. 1. *tom.* 394

JACOBI.

- I. 13. Nemo quam tentat dicat,
 quoniam, a Deo tentatur, &c. 2.
tom. 301
 16. Omne datum bonum, & omnis
 perfectio donatio deſurſum eſt, &c.
 2. *tom.* 301
 20. Ira viri juſtitiæ Dei non opera-
 tur. 1. *f.* 506. 2. *f.* 747. 7. *tom.*
 629
 27. Eſtote factores vos, & non audito-
 res tantum, &c. 2. *tom.* 326
 II. 10. Qui totam legem ſervaverit,
 & oſtenderit in uno, ſit omnium
 reus. 1. *tom.* 425. 7. *f. 494*
 11. Qui præcipit non occidens, ipſe
 dicit, & non occidit. *ib.* 425
 III. 2. Qui in verbo non peccat, illi
 perfectus eſt vir, &c. 2. *tom.* 799
 8. Linguam autem hominum nullus
 poteſt domare, &c. *ib.* 764
 IV. 6. Superbis Deus reſiſtit, &c. 1
tom. 455
 11. Si iudicis legem, non es factor
 legis, ſed judex. 2. *tom.* 747
 13. Ecce nunc qui dictus, hodie au-
 tem, & 1. *tom.* 1035

I. PETRI.

- I. 2. Gratia vobis, & pax multipli-
 cetur in obedientiam, & aſperio-
 nem Sanguinis Jeſu Chriſti. 6. *f.*
 927
 5. Miniſtrate in ſcientia veſtra virtu-
 tem. 4. *tom.* 751
 9. Reportabimus ſinem fidei ſalutem,
 de qua ſalute exquiſcunt, & fru-
 ctus veſtri prophetæ, qui prophet
 noſtram prophetaverunt gratiam, 5.
tom. 767
 13. Propter quod accendit lumbos
 mentis veſtræ, vigilantes perſectæ,
 &c. 2. *tom.* 302
 17. Tempus eſt, ut incipiat iudicium
 a domo Dei. 4. *tom.* 248
 II. 3. Ut videant viri in tiorum ca-
 ſam veſtram converſationem, &c. 3.
tom. 248
 III. 5. Lapides vivi ſuperedificamini
 in domum ſpiritualem, & ſacer-
 dotium ſanctum. 6. *tom.* 869
 7. Sicut etiam cohabitantibus juſti-
 ſtentiam, quaſi infirmiori vaſcu-
 lo mulieribus tribuentes honorem,
 &c.

- &c. 2. *tom.* 247
 15. Parati semper ad satisfactionem
 omni poscenti vos, &c. *ib.* 410
 IV. 8. Caritas operit multitudinem
 peccatorum. 2. *tom.* 749
 12. Carissimi nolite peregrinari ar-
 dore, qui ad tentationem, &c. 6.
tom. 274
 18. Si iustus vix servabitur, impius,
 & peccator, ubi preerunt. 3. *t.* 748
 V. 1. Presbyteros ego in vobis obse-
 cro Compresbyter, &c. 7. *tom.* 695
 2. Pascite eum, qui in vobis est ar-
 gem Domini, providentes non coar-
 &c. &c. 1. *tom.* 262
 6. Hanc famini sub potenti manu
 Dei, &c. 6. *tom.* 431
 13. Sequar vos, quæ in Babylone est
 Electo, & Marcus filius meus. *ib.* 757
 VI. 18. Perfecta Dei dilectio foras mit-
 tit timorem. 1. *tom.* 979
 II. PETRI.
 II. 17. Hi sunt fontes sine aqua, &
 nebulae turbinibus exagitatae, &c. 2.
tom. 326
 19. A quo enim quis superatur, &c.
 6. *tom.* 240
 15. Huic servit unusquisque, a quo
 vincitur. 7. *tom.* 36
 I. JOANNIS.
 I. 7. Et sanguis Jesu filii ejus mundat
 nos ab omni peccato. 2. *tom.* 710
 8. Si dixerimus quia peccatum non ha-
 bemus, nos seducimus. *ib.* 321
 II. 1. Filii mei, hanc scribo vobis,
 ut non peccetis, sed & si quis pec-
 caverit, &c. 2. *tom.* 321
 18. Filii mei, novissima hora est.
 4. *tom.* 31
 18. Audistis, quia Antichristus ventu-
 rus est, nunc autem, &c. 7. *t.* 193
 19. Ex nobis exierunt, sed non erant
 ex nobis, &c. 2. *tom.* 196
 III. 2. Dilectissimi, filii Dei sumus,
 & nondum apparuit quod erimus.
 Scimus, quia, &c. 2. *tom.* 798
 2. Cum apparuerit, similes ei erimus.
 5. *tom.* 698
 8. Omnis qui peccatum facit, ex Za-
 bulo natus est. *ib.* 807
 21. Si enim conscientia nos non re-
 prehenderit, fiduciam habemus ad
 Deum 5. *tom.* 860
 IV. 16. In hoc intelligimus, quod in
 eo manemus, & ipse in nobis, &c.
 2. *tom.* 371
 18. Perfecta dilectio foras mitte-
 timorem. 3. *tom.* 407
 V. 3. Mandata ejus non sunt gravia.
 2. *tom.* 747
 16. Qui fecit fratrem suum peccare pec-
 catum non ad mortem, perat, &
 dabit ei vitam, &c. *ib.* 372
 21. Filii, custodite vos a simulacris.
ib. 321
 III. JOANNIS.
 I. 5. Carissime, fideliter facis, quod-
 quumque operaris in fratribus, &c.
 7. *tom.* 701
 JUDÆ.
 I. 9. Quando Michael Archangelus
 cum diabolo disputabat, . . . non
 fuit ausus inferre judicium blasphem-
 iæ, &c. 730
 24. Et autem qui potens est vos con-
 servare line peccato, &c. 2. *t.* 720
 APOCALYPSIS.
 I. 6. Regnum quoque nos, & Sacerdo-
 tes Deo Patri suo fecit. 2. *t.* 174
 18. Ego sum, α & ω, initium & fi-
 nis. *ib.* 267
 II. 2. Scio opera tua, & laborem, &
 patientiam tuam, & quia sustinui-
 sti, etc. 2. *tom.* 327
 12. Angelo Ecclesie Pergami scribe:
 Habeo quippiam contra te. 7. *tom.*
 321
 14. Sed habes ibi nomina pauca, quæ
 polluerunt illud. *ib.* 283
 III. 7. Qui habet clavem David: qui
 aperit, & nemo claudit, &c. 1. *t.*
 276
 12. Qui vicerit, faciam eum colum-
 nam, &c. 7. *tom.* 435
 20. Ecce ego sto ante januam, & i-
 so, &c. 1. *tom.* 119
 20. Ecce enim ad ostium sto, et pa-
 sc: si quis mihi aperuerit, ingre-
 diar. 5. *tom.* 1003
 IV. Animal primum simile leoni, et
 secundum simile vitulo, etc. 7. *t.*
 503
 V. 2. Circuivit Angelus dicens: quia
 dignus aperire signacula. 5. *t.* 1004
 VI. 10. Ufquequo, Domine, ubi vi-
 cifceris sanguinem, etc. 4. *tom.*
 358, 415
 10. Ufquequo, Domine sanctus et ve-
 rus, non judicas, etc. 6. *tom.* 219
 XI. 1. Surge, et metre templum
 Dei, etc. 1. *tom.* 250
 7. Et occidet illos bestia, quæ ascen-
 dit ex abyssu, et corpora eorum
 jacebunt etc. *ib.* 305
 8. Locus autem, in quo Dominus qui-
 cifixus est, vocatur spiritualiter So-
 doma et Ægyptus. 6. *tom.* 707
 XIV. 4. Hi sunt qui cum mulieribus,
 non sunt coinquinati. 1. *t. m.* 126
 XXI. 16. Et civitas in quadro posita
 est, etc. 1. *tom.* 203
 XXII. 13. Ego sum alpha, et ω. 6
tom. 481

Date Due

JAN -6 1970

BOSTON COLLEGE

3 9031 034 82299 9

20820

~~THIS BOOK MAY NOT BE
TAKEN FROM THIS ROOM~~

JUN 0 1984

HIERONYMUS

Boston College Library
Chestnut Hill 67, Mass.

Books may be kept for two weeks unless a
shorter period is specified.

If you cannot find what you want, inquire at
the circulation desk for assistance.

